

INDC

SACRORUM
CONCILIORUM

NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,
IN QUA PRÆTER EA QUÆ
PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et novissime NICOLAUS COIETI in lucem edidit,

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ
JOANNES DOMINICUS MANSI,
ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA
AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE
POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE
EM.^{MO} CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,
ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS DECIMUS NONUS,

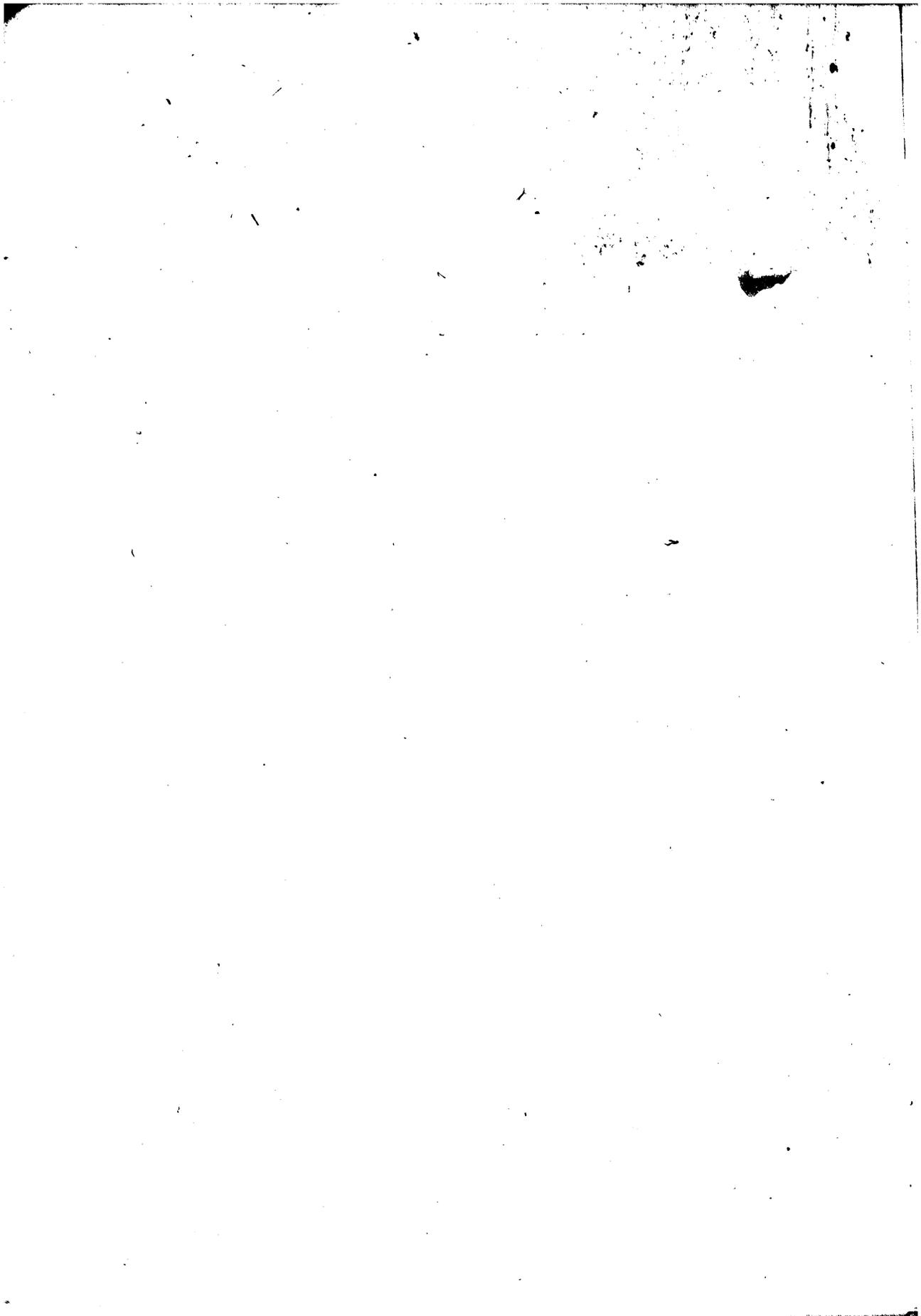
Ab anno DCCCCLXVII. usque ad ann. MLXX. exclusive,

IN QUO ETIAM RES A JOANNE DOMINICO MANSI GESTÆ DESCRIBUNTUR.

VENETIIS MDCCLXXIV.
APUD ANTONIUM ZATTA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Weiler, Bibliopola, Via Jula Bernard Palissy 9, Parisiæ M DCCCII.)

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Placuit a nonnullis eruditis Viris, transalpinis praecipue, admodum sui, ut sumo Vitam, moresque, tum res cunctas a Joanne Dominico Mansi gestas literariae rei ditanda gratia, antequam ad Lucenses Insulas a felicitis memoria CLEMENTE XIII. creberetur, in hoc Conciliorum Opus insererem, nomenque ejusdem immortalitati commendarem. Equidem fateor, me extra officium rem distulisse, non quia caeteroquin a suggestionibus eorum recedere existimarem, sed quia sinceris pusisque Viri tanti monumentis profecto carebam. Ipse siquidem multa obiverat & gravia, & maxima, quae me fugiebant; labores improbos in illustrandis aliorum Scriptis exanclaverat, quorum nonnulla magna quidem molis, & pluribus comprehensa Voluminibus eleganter, pureque latine verterat; alia suppleverat luculenter, & abunde; varias insuper ingenii sui praestantissimi elucubrationes proculerat; ac demum praeter cuncta Instituti sui munia, nulla habita ratione aetatis senectute confecta, hujusce emendanda, augenda, & ad artem Critices revocanda P. Labbei, & Jacobi Cosfartii Collectionis provinciam orsus erat, digesserat, perfeceratque.

At re quidem vera, longi temporis intervallo jam exacto, a Matris Dei tandem Congregationis Clerico Regulari, cui venerando in Ecclesia Instituto se roverat ab ineunte aetate praedictus Mansius, Acta ipsius obtinere mihi concessum fuit. Hinc nullus amplius excusationi locus; adduntur siquidem mihi quotidie stimuli, quibus reniti nefas. Accedit, quod communibus desideriis illud me impellit facere satis, nimirum obsequium meum, summaque erga eundem, dum inter vivos agebas, observantia, adeo ut ab officio meo recedere quammaxime censerem, si hoc etiam supremum ipsi parensare inficiarer. Quapropter ne Acta eadem ulterius inquietantur, neque aptius, neque opportunius, quam hic edere, visum est; praepositur enim volumini Operis, cui multum insudavit optime meritis Mansius, ut specimen indefessi Viri in literis promovendis praeberet Posteritati.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova:

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. D. Filippo Rosa Lanzi Inquisitor Generale del Santo Offizio di Venezia nel Libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza ad Antonio Zatta Stampator di Venezia che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

{ Sebastian Zustinian Riform.
{ Alvise Vallareffo Riform.
{ Francesco Morosini fec. Cav. Proc. Riform.

Registrato in Libro a Carte 335. al N. 2304.

Davidde Marchesini Segr.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN TOMO XIX.

CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice notata sunt, nostræ Editioni noviter accessere P. Joannis Dominici Mansi cura, qui ad Archiepiscopatum Lucensem evehctus, gloriose obiit; omiſſis iis, quæ forte typothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
	Vita Joannis Dominici Mansi Archiepiscopi Lucensis, qui postremam hanc Conciliorum editionem illustravit, & auxit. pag. IX.	975	— ROMANUM ALTERUM. 57
967	<i>Synodus Ravennatensis.</i> 1	976	Benedicti Papæ VII. Bulla. <i>ibid.</i>
968	Ravennatense Concilium alterum. 3		CONCILIUM RAVENNATENSE. 59
	Bulla Joannis XIII. ad Adalbertum Magdeburgensem Archiep. 5	977	— CONSTANTIPOLITANUM. <i>ibid.</i>
	Ejusdem Bulla altera ad eundem. 6	978	— REMENSE. <i>ibid.</i>
	Decretum Hattonis Archiep. Moguntini. <i>ibid.</i>		— WINTONIENSE. 61
	Diploma Ottonis Magni Imp. 7		— MAGNUM KYRTLINGTONÆ. 63
969	Disputatio inter Catholicos & Jacobitas. <i>ibid.</i>		— CALNÆ VILLÆ REGLE. <i>ibid.</i>
	Synodica Joannis Patriarchæ Jacobitarum. <i>ibid.</i>		— AMBRESBIRLÆ. 65
	<i>Nota Assmanni.</i> 12		Ottonis III. Augusti Lex. <i>ibid.</i>
	CONCILIUM ANGLICUM. 15		Leges Presbyterorum Northumbrensi-um. 67
	— ROMANUM. 19	979	CONCILIUM ROMANUM. 71
	— MEDIOLANENSE. 21		Privilegium Benedicti Papæ VII. <i>ibid.</i>
970	— LONDONIENSE. 23	980	CONCILIUM ENGELHEIMENSE. <i>ibid.</i>
	Diploma Joannis Papæ XIII. 24	981	— ROMANUM. 73
	Charta Edgari Regis. 25		— SENONENSE. 75
971	<i>Ad Concilium Londinense Additio.</i> 27		<i>Ad idem Concilium Adnotatio.</i> <i>ibid.</i>
	Joannis Papæ XIII. Epistola ad Africum. 28	982	CONCILIUM REMENSE. <i>ibid.</i>
	CONCILIUM ROMANUM. 29	983	— ROMANUM. 77
	<i>Synodus Tullensis.</i> 30		<i>Ad idem Concilium Adnotatio.</i> 79
972	CONCILIUM APUD MONTEM SANCTÆ MARLÆ. 31		VITA JOANNIS PAPÆ XIV. <i>ibid.</i>
	VITA DONI PAPÆ V. 34	984	VITA ET EPISTOLÆ JOANNIS PAPÆ XV. 81
	CONCILIUM INGELHEIMENSE. 35		<i>Ad Epistolas ejusdem Appendix.</i> 83
	<i>Ejusdem Concilii Decretum.</i> 37		<i>Ejusdem Bulla.</i> 85
	VITA, ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VI. 38		Adalberonis Archiep. Remensis Epistola. 86
	CONCILIUM COMPOSTELLANUM. 39	986	CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM. 87
	— ROMANUM. <i>ibid.</i>	988	— LANDAVENSE. <i>ibid.</i>
973	— MARZLABENSE. 42	989	— ROMANUM. <i>ibid.</i>
	— MUTINENSE. <i>ibid.</i>		— KARROLENSE. 89
	— BATHONENSE. 45		<i>De Conciliis in causa Arnulphi Archiep. Remensis Dissertatio.</i> <i>ibid.</i>
	— ROMANUM <i>ibid.</i>		CONCILIUM REMENSE. 93
	Privilegium Benedicti Papæ. <i>ibid.</i>		— SILVANECTENSE. 95
974	Charta Edgari Regis. 47	990	— ANSANUM. 99
975	VITA BENEDICTI PAPÆ VII. 49		<i>Ad Concilia Anſani duo Adnotatio Critica.</i> 101
	<i>Ejusdem Epistola ad Gallos & Germanos.</i> 52		Donatio Ardaldi Comitiss Monasterio Savinianensi. <i>ibid.</i>
	Adnotatio ad Epistolas Benedicti Papæ VII. 54		CONCILIUM NARBONENSE. 103
	Benedicti VII. Epistola ad Ludolphum. 55	991	Conciliabulum Remense. <i>ibid.</i>
	<i>Prefatio Collectoris.</i> <i>ibid.</i>		<i>Nota Severini Binii.</i> 105
	CONCILIUM ROMANUM. 57		Electio Gerberti Remorum Archiepiscopi. 106
	<i>Concil. General. Tom. XVIII.</i>		<i>Ejusdem Professio Fidei.</i> 107
			CONCILIUM REMENSE. <i>ibid.</i>
			<i>Ad idem Concilium Præmissio.</i> <i>ibid.</i>
			Capitula. 109
			Ca.

ANNO CHRISTI		
	Canones.	110
	Oratio Invektiva Episcoporum.	117
	Girberti Epistola ad Wilderodum Ep. 153	
	Ejusdem ad Siguinum Archiep. Senon.	167
	Hugonis Regis ad Papam Joannem	
	Epistola.	168
	Conventus Episcoporum apud Urgel-	
	lum.	ibid.
993	Synodus Provincia Remensis.	169
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
994	Confirmatio Hugonis & Roberti RR.	
	Franc.	171
	Gallicana Synodus incerti loci.	173
	Mitella Epistolarum ad Arnulphi, &	
	Gerberti Remensium Archiep. con-	
	trovertiam pertinentium.	ibid.
	CONCILIUM ANSANUM.	177
	Liber Legum Ecclesiasticarum.	179
995	CONCILIUM MOSOMENSE.	193
	— VERONENSE.	195
	— REMENSE.	197
	Nota Gabrielis Cossartii.	ibid.
996	VITA ET EPIST. GREGORII PP. V.	199
	Ad Epistolas Gregorii Papæ V. Appen-	
	dix.	205
	Adnotatio Chronologica ad Concilium San-	
	ctiense.	ibid.
	Synodus Senonensis.	207
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
	Subscriptiones.	214
997	CONCILIUM RAVENNATENSE	219
	— TIKINENSE.	221
	— SANDONISIANUM.	ibid.
	— PARISIENSE.	223
	— ROMANUM.	ibid.
998	Bulla Gregorii Papæ V.	227
	Ad idem Concilium Additio.	229
	Definitio Judicatus de Sancta Maria	
	Apiniaci.	230
	Præceptum Domini Ottonis Imperato-	
	ris.	232
	Capitula constituta a Gregorio Papa.	
		233
	Constitutio Decretalis sacræ Legis Oc-	
	tonis III.	ibid.
	In eandem Constitutionem conjecturæ.	
		236
999	CONCILIUM MAGDEBURGENSE. ibid.	
	— ROMANUM.	237
	VITA ET EPISTOLÆ SILVESTRI PA-	
	PÆ II.	239
	Ejusdem Epistola de electione Theotar-	
	di in Episcopum Aniciacensem.	244
	Canones C. excerpti e diversis Conci-	
	liis.	245
	In eisdem Præmonitio.	ibid.
	CONCILIUM ROMANUM.	265
	Observatio P. Antonii Pagi.	ibid.
	Præmonitio in Synodos sequentium fe-	
	culorum.	ibid.
1000	CONCILIUM PRTAVENSE.	ibid.
	— COMPENDIENSE.	267
	— POLONKUM.	268
	Concilia varia Germanica.	269
	CONCILIUM GNEŒ IN POLO-	
	NIA.	ibid.
	Statuta per Widonem Aniciensem Ep.	
		271
	CONCILIUM ROMANUM	ibid.
	Gesta huius Concilii.	272

ANNO CHRISTI		
	Synodus Padaliti.	274
1001	CONCILIUM TUDERTINUM.	275
1002	— ROMANUM.	ibid.
	— FAVENTINUM.	277
	Concilia varia Galliarum.	ibid.
1003	VITA JOANNIS PAPÆ XVII.	279
	VITA JOANNIS PAPÆ XVII.	ibid.
1005	CONCILIUM TREMONIENSE.	ibid.
	Adnotatio P. Pagi.	280
	Ad idem Concilium additio.	281
1007	Synodus Romana.	283
	CONCILIUM FRANCOFORDIENSE.	
	ibid.	
	Acta ejusdem.	285
	Diploma Joannis Papæ XVII.	286
	Adnotatio P. Pagi.	288
	Ad idem Concilium adnotatio Critica &	
	variantes lectiones.	ibid.
	Ejusdem Concilii Acta.	290
	Privilegium Henrici Wirzburgenſis ep	
		291
	CONCILIUM PARISIENSE.	ibid.
	— AQUILEJENSE.	293
	— KALENSE.	ibid.
1008	Conventus Episcoporum Barcinonensis.	
1009		295
	CONCILIUM JENHAMENSE.	297
	— juxta aliud exemplar.	304
	Synodalia Decreta ejusdem.	ibid.
	CONCILIUM MEDOLANENSE.	309
	— MOCUNTINUM.	311
	VITA SARGII PAPÆ IV.	ibid.
	Sermo Synodalis parochianis emuntian-	
	ſus.	ibid.
1010	CONCILIUM COMENSE.	315
1011	— BAMBERGENSE.	316
1012	Leges Ecclesiasticæ Æthelredi Regis.	319
	Privilegium Regis Æthelredi.	321
	VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PA-	
	PÆ VIII.	323
	Privilegium Benedicti Papæ de confir-	
	matione Babebergenſis Ep.	ibid.
	Alia ejusdem Privilegia.	ibid. & seq.
	Privilegium Henrici Imperatoris.	331
	Diploma Canuti Regis.	335
	Synodus ad Conſtantiam.	ibid.
	CONCILIUM LEGIONENSE.	ibid.
	CONCILIUM TIKINENSE.	343
	Decretum Domni Papæ.	353
	Constitutio Nova Henrici Imp.	357
1014	Synodus Ravennatenſis.	359
	— Romana.	ibid.
	— Veronenſis.	ibid.
	— Ravennatenſis alia.	361
1015	— Romana.	ibid.
	CONCILIUM REMENSE.	365
	Synodus Aquilejenſis II.	ibid.
1016	Constitutiones Ecclesiasticæ sub S. Ste-	
	phano Hungariæ Rege.	367
	CONCILIUM AURELLANENSE.	373
1017	Synodus Legionenſis.	379
	— Goslarienſis.	381
1018	CONCILIUM NOVIOMAGENSE.	ibid.
	Conventus Gerundenſis Episcopos.	ibid.
1019	Synodus Fritularia.	385
	CONCILIUM AIRLACENSE.	387
1020	Ad idem Concilium.	ibid.
	Conventus Episcoporum Tolose.	389
	CONCILIUM GERMANKUM.	ibid.
1021	— WINTONIENSE.	ibid.
	— GALLICANUM	391

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI
	--- LEMOVICENSIS. . . . . <i>ibid.</i>	1038 <i>Synodus Provinciae Turonensis.</i> . . . . . <i>ibid.</i>
1022	--- SELEGUNSTADIENSE. 393	CONCILIUM PICTAVENSE. 579
	Canones ex Schannato, & Hartzeim. . . . . 399.	--- ROMANUM. . . . . <i>ibid.</i>
	Appendix ejusdem Concilii. 400	1038 <i>Conventus tres Episcoporum in Gallia</i>
	CONCILIUM AQUISGRANENSE. 405	<i>Narbonensi.</i> 581
	--- GEYRENSIS. . . . . <i>ibid.</i>	CONCILIUM ITALIUM. 587
	--- INCERTI LOCI. . . . . <i>ibid.</i>	--- ROMANUM. . . . . <i>ibid.</i>
	Conventus Episcoporum apud Monaste-	1040 <i>Leges pro morum Reformatione.</i> 989
	rium Rotunde in Catalonia. 407	Conventus Episcoporum pro dedicatio-
1023	CONCILIUM PAMPILONENSE. 409	ne Monasterij Vindocinensis. . . . . <i>ibid.</i>
	--- MOGUNTINUM. 411	CONCILIUM VENETUM. 591
	Ad Moguntinum Concil. Adnotat. 413	1041 <i>Concilia in diversis Galliarum locis.</i> . . . . <i>ib.</i>
	<i>Synodus Fildesviensis.</i> . . . . . <i>ibid.</i>	GERMANICUM CONCILIUM. 593
1024	VITA JOANNIS PAPÆ XVIII. 415	<i>Synodus Bisentina.</i> 595
	Ejusdem Epistolæ. . . . . <i>ibid.</i>	<i>Synodus Casertensis.</i> 597
	Ejusdem Epistola & Privilegium. 419	<i>Synodale Decretum de Pace.</i> . . . . . <i>ibid.</i>
	CONCILIUM PARISIENSE. 421	1043 <i>Concilia duo Provinciae Narbonensis.</i> 599
1025	--- ANSANUM. 423	<i>Ad Narbonense Concilium Additio.</i> 601
	<i>Synodus Atrebatensis.</i> . . . . . <i>ibid.</i>	CONCILIUM NARBONENSE. . . . . <i>ibid.</i>
1026	CONC. SELINGENSTADENSE. 460	<i>Ad idem Concilium Additio.</i> 603
	--- ROTOMAGENSE. 461	1044 <i>CONCILIUM CONSTANTIENSE.</i> . . . . <i>ibid.</i>
	--- CONSTANTINOPOLITAN. G. L. <i>ib.</i>	<i>Ad idem Concilium Additio.</i> 605
1027	--- CONSTANTINOPOLITANUM AL-	<i>Synodus Romana.</i> . . . . . <i>ibid.</i>
	TERUM G. I. . . . . <i>ibid.</i>	VITA GREGORII PAPÆ VI. 609
1028	--- CONSTANTINOPOLITANUM <i>sub</i>	Gregorii Papæ VI. Epistola. 611
	<i>Alexio Patriarcha G. L.</i> 467	1045 <i>Conventus Epp. apud S. Michaelera.</i> . . . . <i>ib.</i>
	--- FRANCFORDIENSE. 477	1046 <i>Conventus Episcoporum Arulensis.</i> 613
	Additio ad idem Concilium. 479	CONCILIUM TRICINENSE. 615
	CONCILIUM ROMANUM. . . . . <i>ibid.</i>	--- SUTRINUM. . . . . <i>ibid.</i>
	--- ROMANUM alterum. 481	--- ROMANUM. . . . . <i>ibid.</i>
	<i>Synodus Helensis.</i> 483	VITA ET EP. STOLÆ CLEMENTIS PAPÆ
	CONCILIUM AUSONENSE. 485	II. 619
	<i>Synodus Moguntina.</i> . . . . . <i>ibid.</i>	Privilegium ejusdem. 621
	Addit. ad Geziacense Concilium. . . . . <i>ibid.</i>	Bulla ejusdem. 624
	CONCILIUM KARROFENSE. . . . . <i>ibid.</i>	CONCILIUM ROMANUM. 625
	<i>Synodus Romana.</i> 487	--- ROMANUM alterum. 627
1029	CONCILIUM LEMOVICENSIS. 489	1047 <i>Concilia ejusdem contra Simoniacos Canon</i>
	Conventus Epp. pro dedicatione Eccle-	<i>ibid.</i>
	siae S. Aniani Aurelianensis. . . . . <i>ibid.</i>	1048 <i>CONCILIUM GERMANICUM.</i> . . . . <i>ibid.</i>
	CONCILIUM IN PALITHI. 491	VITA DAMASI PAPÆ II. 629
	--- AUSCENSE. . . . . <i>ibid.</i>	CONCILIUM SENONENSE. . . . . <i>ibid.</i>
	<i>Synodus Constantinopolitana.</i> . . . . . <i>ibid.</i>	Conventus Wormatiensis. 630
	--- Romana. . . . . <i>ibid.</i>	<i>Synodus Amalbitana.</i> 631
1030	--- Pictaviensis sub Roberto Rege. 495	CONCILIUM SILVANECTENSE. . . . . <i>ibid.</i>
	--- Viennensis. 497	Constitutiones Ecclesiasticæ Andree I.
1031	Epistola Canuti Regis ad Angliæ Pro-	Hungariæ Regis. . . . . <i>ibid.</i>
	ceres. 499	1049 VITA ET EP. ST. LEONIS PAPÆ IX. 633
	CONCILIUM BITURICENSIS. 501	Epistolæ ejusdem XIX. a pag. 635. ut-
	Additio ad idem Concilium. 507	que ad 687
	CONCILIUM LEMOVICENSIS II. <i>ibid.</i>	Appendix ad easdem Epist. scilicet, ad
	Observatio de fratre Bellovacensi Con-	Henricum Bambergensem Ep. 688
	cilio. 549	Ad Canonicos Ecclesiæ Lucentis. 691
	Concilia Galliarum. . . . . <i>ibid.</i>	Ad Udalricum Abbatem. . . . . <i>ibid.</i>
1032	CONCILIUM TRIBURIENSE. 553	Adnotatio ad Epist. ad Episc. Italix. <i>ib.</i>
	--- PICTAVENSE. . . . . <i>ibid.</i>	Ad Henricum Bambergæ Epist. altera. 693
	--- NARBONENSE. . . . . <i>ibid.</i>	Leges Ecclesiasticæ Maccabæi Regis
	Leges Ecclesiasticæ Canuti Regis. 555	Scotorum. 697
	Conventus Episcoporum in Monasterio	Canones Aelfrici. . . . . <i>ibid.</i>
	Rivipulenti. 563	Capitula incerti Auctoris ad Ecclesiæ
	CONCILIUM PAMPILONENSE. 567	regimen congesta. 703
1033	VITA BENEDICTI PAPÆ IX. . . . . <i>ibid.</i>	Leges Ecclesiasticæ S. Edwardi Regis. 713
	CONCILIA DUO ROMANUM, & MA-	Ejusdem Leges alix. 720
	GALONENSE. 569	CONCILIUM ROMANUM I. 721
	Collectoris Adnotatio. 571	<i>Ad idem Additio.</i> 723
1034	CONCIL. PROV. BITURKENSIS. <i>ibid.</i>	CONCILIUM TRICINENSE. 725
	<i>Synodus Landaviensis.</i> 573	--- ROMANUM. 727
1035	Conventus Episcoporum pro Monaste-	--- REMENSE. . . . . <i>ibid.</i>
	rio Coxanensi. . . . . <i>ibid.</i>	Canones. 741
1036	CONCILIUM TRIBURIENSE. 575	Ad idem Concilium Additio. 745
	Ad idem Concilium Additio. 577	Testamentum Odalrici Præpositi Re-
		mensis. 747

ANNO
CHRISTI

	CONCILIIUM MOGUNTINUM.	749
	Leges Ecclesiasticae Maccabei Regis Sco- torum.	750
	CONCILIIUM ROTOMAGENSE.	751
	Nota Angeli Codici.	754
	De damnatione Berengarii Opusculum.	
	757.	
1060	CONCILIIUM ROMANUM II	759
	Nota Gabrielis Cossartii.	761
	Ad idem Concilium Additio.	ibid.
	Berengarii ad Lantrancum Epistola.	768
	Ad Concilium Romanum Additio.	769
	Conventus Brionensis.	773
	CONCILIIUM VERCELLENSE.	ibid.
	Atcelini & Berengarii littera mutua.	775
	Ad Concilium Vercellens. Additio.	779
	CONCILIIUM PARISIENSE.	781
	Ad idem Concilium Adnotatio.	785
	CONCILIIUM COYACENSE.	ibid.
	Eiusdem Concilii Praelatio.	789
	CONCILIIUM SIPONTINUM.	793
	— PROVINCIALE APUD S. TIBE- RIUM.	ibid.
	— ROMANUM III.	795
1051	Ad idem Concilium Additio.	797
1052	CONCILIIUM MANTUANUM.	799
	CONSTANTINOPOLITANUM G. I. ib.	
	Conventus Episcoporum in quo Isterius electus est Episcopus Lemovicentis.	805
1053	Conventus Sanctiyanus.	807
	CONCILIIUM ROMANUM II.	809
	Ad idem Additio.	811
	CONCILIIUM AFRICANUM.	ibid.
1054	Pleudiosynodus Constantinopolitana G. L.	ibid.
	Ad eandem Additio.	821
	CONCILIIUM NARBONENSE.	827
	Conventus Barcinonensis.	831
	CONCILIIUM MOGUNTINUM.	833
1055	VITA ET EPISTOLA VICTORIS PAPA II.	ibid.
	CONCILIIUM FLORENTINUM.	835
	— IN LUGDUNENSI GALLIA	837
	— LENOIENSE.	ibid.
	— TURONENSE.	839
	— ARELAIENSE.	841
	— ROTOMAGENSE.	ibid.
1060	— COLONIENSE.	ibid.
	— CABLONENSE.	843
	Excerpta Concilii apud S. Egidium.	ibid.
	Ad idem Adnotatio.	845
	Synodus Landavensis.	ibid.
	Canones Tarvisini anni incerti.	846
	CONCILIIUM TOLOSANUM.	847
	— COMPOSTELLANUM.	845
	— ROMANUM.	857
1057	Ad idem Additio.	ibid.
	VITA ET EPISTOLA STEPHANI PAPA IX.	861
	Eiusdem Decreta.	863
	CONCILIIUM NOVARIENSE.	865
	— AD FONTANETUM.	ibid.
	— ROMANUM.	ibid.
	VITA ET EPISTOLA NICOLAI PP. II.	867
	Ad Epistolas eiusdem Appendix.	875
1058	CONCILIIUM TOLOSANUM.	877
	Conventus duo Epp. in Provincia Nar- bonensi.	ibid.
	Synodus Draeciana Bambergensis.	883
1059	CONCILIIUM SUTRINUM.	885
	Conventus Mediolanensis.	ibid.

ANNO
CHRISTI

	CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITA- NUM G. L.	895
	— ROMANUM.	ibid.
	Ad idem Concilium Additio.	905
	CONCILII ROMANI CANONES.	907
	Subscriptiones.	909
	In eadem Annotatio, & coniectura.	913
	Decreta addita Concilio Romano.	915
	Ad idem Additio nova.	ibid.
	CONCILIIUM AMALPHIÆ.	919
	Ad Synodum Melphitanam Additio. ib.	
	Synodus Beneventana.	921
	Conventus Remensis.	923
1060	CONCILIIUM VIENNENSE.	925
	— TURONENSE.	ibid.
	— AVENIONENSE.	929
	— JACETANUM.	ibid.
	— SLEVICENSE.	933
	— BENEVENTANUM.	935
	— ROMANUM II.	ibid.
	Ad idem Additio.	937
	Synodus Cadomensis.	ibid.
1061	VITA ET EPISTOLA ALEXANDRI PP. II.	939
	Epistola XLV. a pag. 941. usque ad	982
	Ad eandem Appendix.	ibid.
	Tabula Chronologica.	995
	CONCILIIUM BASILEENSE.	ibid.
	Ad idem Additio.	997
1062	Synodus Romana.	ibid.
	Ad eandem Additio.	999
	CONCILIIUM BENEVENTANUM.	ibid.
	— OSBORIENSE.	1001
	— ARAGONENSE.	1019
	— PARMENSE.	1021
	— ILLICENSE.	ibid.
1063	— ROMANUM I.	1023
	— CABLONENSE.	1025
	— ROTOMAGENSE.	1027
	Conventus Episcoporum in Cadurcis.	1029.
	Synodus Ambianensis.	ibid.
1064	CONCILIIUM MANTUANUM.	ibid.
	Ad idem Additio.	1033
	CONCILIIUM BARCINONENSE.	1035
1065	— ROMANUM II.	1037
	— ROMANUM III.	1039
	— ADUENSE.	ibid.
	Nota Gabrielis Cossartii.	1040
	CONCILIIUM HELENENSE.	1041
	Nota Gabrielis Cossartii.	1043
1066	CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITA- NUM G. L.	ibid.
	Nicephori Botaniatae aurea Bulla G. I. 1045.	
	Conventus Westmonasteriensis.	1049
	CONCILIIUM IN PROVINCIA GRA- DENTI.	1057
	Conventus Compendientis.	ibid.
1067	CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITA- NUM G. L.	1059
	Synodus Melphiensis.	1063
1068	CONCILIIUM AUSCENSE.	ibid.
	— TOLOSANUM.	1065
	— BURDEGALENSE.	1067
	Concilia celebrata in Hispania Citerio- ri.	1069
	CONCILIIUM GERUNDENSE.	ibid.
	— MASCONENSE.	1073
	— MOGUNTINUM.	1075
1069	— ANSANUM.	1077
1070	— WINTONENSE.	1080

COMMENTARIUM

COMMENTARIUM DE VITA ET SCRIPTIS JO: DOMINICI MANSI,

CONGREGATIONIS MATRIS DEI PRIMUM CLERICI REGULARIS,
DEINDE ARCHIEP. DIOECESIS LUCENSIS.

Am fere consuetudo obtinuit, ut qui de Literaria Republica bene meruerint, eorum Vita posteritati consignetur. Et si enim mentis acumen, præstantiam, laborem eorum scripta exprimant, semper tamen legentium animis quoddam studium inhaeret Viri ingenium animique indolem, quam sibi pro suo quisque affectu effingit, cognoscendi. Hac nostra ætate, qua verum ab Eruditis Viris maxime amatur, nihil acceptius offerri posse arbitrati sumus quam Joannis Dominici Mansi hominis in omni literatura præstantis animum, vitæque institutum exhibere.

Et ut Stirpis originem leviter assingam, eam Gens Mansia e Germania deducit, quæ a dictione Man, quæ illius provinciæ vocabulo Virum exprimit, Mansi subinde Italica lingua vocitari cepit. Quidam enim Gberardus Vir in primis Nobilis, Moguntinus natione, qui inter Orbonis (Forte sub Othone I. qui Roma in Germaniam rediens Lucam advenit, An. 964.) Imperatoris copias merens, cum in Italiam advenisset Lucæ constitit, ibique domicilium nactus, ac Civitatem adeptus, & Filio, qui ibi natus fuit, cui primum nomen Mansus, stirps Mansi vocari cepit (Jo: Villan. lib. 4. hist. Cap. 1. & 5.). Ab hoc Manso per vetustæ tabule probant omnium Mansorum gentem propagatam esse, quæ primas semper in Republica obtinuit, quæque præclarissimis Viris floruit, qui maximis muneribus, legationibus, ac præcipue scientiarum laude majorem Nobilitatem Familiæ asciverunt.

Ne quid vero Joanni Dominico ornamentis deesset, Joseph Mansi, a quo ipse progenitus, Joannis Filius, in Uxorem duxit Rosam Torre, quæ patrem habuit Joannem Torre, Virum cum Juris peritia, tum morum probitate præclarum. Is nobili loco natus non inter suos cives modo prædocti Viri laudem meruit, sed & apud Parmensem Ducem Raynatium II. Farnesium summam æstimationem adeptus est. Ejus quippe invitatu Parmam concessit, ut inter amplissimum illud Judicum Collegium optaretur, a summis Consiliis illi esset, ac præclarissimis muneribus ornaretur. Haud recens tamen hoc Nobili Familiæ decus fuit. Nam centum ferre annos ante Franciscus Torre, Avi ipsius Frater, eodem Collegio optari meruit, & ab Alexandro Farnesio, cui apprime carus, Civitate Placentiæ donatus fuit. Ex hac nobilissima Uxore, quæ cum stirpis Nobilitate morum suavitatem, solidamque virtutem conjunxit, longam filiorum seriem suscepit Joseph Mansius, quorum inter Mæsculos natus primus fuit Joannes Dominicus, qui anno 1692. die 16. Februarii in banc lucem prodit. Duo alii Fratres post multas sorores subsequuti sunt, quorum alter natus minor, Franciscus nomine Romam se consulit, ubi cum sui ingenii præclarum specimen dedisset,

Concil. General. Tom. XVIII.

b

acer-

acerba morte abreptus fuit. Alter domesticis curis intentus, publicis Magistratibus perfunctus, honoribusque Senatus auctus, improvise morbo oppressus & vita, & stirpi suae finem imposuit. Nondum enim Matrimonium inierat, solusque superstes ex sua gente nec filios, nec haeredes habuit. Sorores omnes, quarum nonnullae etiam majores natu in Sacrarum Virginum contuberniis usque a teneris annis diversatae, in iisdem, ubi per aetatem licuit, sacramentorum fœdere se perpetuo devoverunt, sacrasque diversis clausis additæ summa Religionis, ac Pietatis laude vitam transegerunt.

Adolescentis animus per eas artes excultus fuit, quæ pro illorum temporum infelicitate in pretio erant, & in quibus magis e consuetudine quam ex instituto ingenii adolescentes imbuebantur. Desiderabatur enim in multis Parentibus sollicitudo, & in Præceptoribus scientia, quibus ingenia & excitarentur, & ornarentur. Jacebant turpiter liberaliores artes, Græcæque literæ omnino a scholis exulabant, puriorque scribendi ratio omnino excoluerat. Verborum delectus nullus, nisi qui aut ineptum sensum redderet, vel plane inutilem. Sententiæ eæ in pretio erant, quæ vel futilem salem efferrent, vel inconcinna verborum conjunctione, distractaque significatione inanem laborem mentis ostentarent. Sed adolescentis peracre ingenium, ac singulare mentis acumen nemo erit, qui sane non miretur; nam vix latine linguae rudimenta didicerat, ut se ipso, nullo duce, eam scribendi rationem inierit, quæ purior locutionem saperet, & incomptum novumque stylum, primo fastidire ceperit, ac demum omnino respicere. Libros præcipue historicos jam tum avidissime perlegere consuevit, nec biant ore, ut adolescentum mos est, omnia probabat, sed quæ veriora sibi videri poterant, seligebat. Memoria cum mire supra reliquos ætatis suæ adolescentulos præstaret, ita ut quæ semel sub oculos obvenerant a se servaret, & usque ad ultimam senectutem reminisceretur, Authores simul conferre, rerum gestarum ordinem, temporum computationem accuratius dignoscere baud ipsi difficile: Quam exercitationem sensum, ac primo levi conatu, ac quasi per jocum susceptam, debinc pro virili profectus est. Nemo sibi mentem fingat eos, quos ad summam scientiarum laudem pervenisse suspicimus, facili aditu eo contendisse, sed summo labore non intermissa contentione, immanique studio adnixos fuisse. Contemnenda est profecto nonnullorum audacia, qui cum summis labiis scientiam aliquam degustarint, injuriam sibi irrogari putant, si docti viri eorum lubricationeulas vel parum laudant, vel minus avide excipiunt.

Non eo inficias tamen Patrem Bartholomeum Beverini (Beverinus obiit Luca Kal. Octob. 1786.) e Congregatione Matris Dei Virum literarum bono natum, multos annos ante puriorem scribendi rationem in patriam revocasse, & ad omnes liberaliores artes publicis institutionibus aditum ampliorem aperuisse. Sed nescio quo malo fato, quæ meliora sunt ex se ipsis in deterius abeunt, ac quasi rubigine quadam quæ præclariora sunt, obvolvuntur, ita ut si non omnino absumentur, dignitatem tamen fere omnem amittunt.

Verum Mansius in illo quasi flexu ætatis non ad omnem literaturam solum paratissimum ingenium, sed etiam quamdam ingenus virtutis indolem præferbat, ita ut æque scientiis, ac pietati incumberet. Quare mens illi subit, quo primum per ætatem liceret, abdicatis rebus omnibus se totum in aliqua sacra sodalitate cultui Divino devovendi: Ætatis suæ jam annum decimum sextum attingerat, cum Matris Dei Congregationi nomen dare se cum, & ex animo cogitabat. Prima enim Religionis semina, ac animi sui in pietate excolenda studia eidem referebat accepta. Adolescentium sodalitia, in quibus ab ineunte ætate erga Matrem Dei singulari cultu addictus fuerat,

rat, consodaliū exempla, ac præcipuo moderatorum graves exhortationes, quibus ad virtutem juvenes excitantur, stimulos addebant animo jam natura ipsa ad Pietatem comparato, ita ut sine basitatione propositum suum firmaret.

Anno igitur 1708. Neapolim concessit, ut ibi Religiosa vitæ rudimentis imbueretur. Locus quippe pro tota Congregatione Tyrocinio addictus Neapoli constitutus est, ubi Religiosi Tyrones in peramano secessu reclusi, ab omni alia cura advocati per biennium, uni pietati, ac severioris discipline institutis per omnes exercitationes excolendis se dedunt. Quare decreti biennii spatio incredibili alacritate, divinis rebus cogitandis, ac moribus ad Virum Religiosum formandum sanctioribus comparandis incubuit. Quam a primis diebus vivendi rationem instituit, servandi ad religionem usque sanctas leges semper usque ad extremum suæ vitæ diem sancte constanterque servavit. Quare jam tum præclarum virtutum omnium specimen in juvene adhibere homine vel emeriti viri admirabantur, morum præcipue suavitatem, innocentiam, ac eximiam castimoniam efferentes.

Exacto Tyrocinii biennio Sacramentorum fudere Congregationi obstrictus die 15. Augusti 1710, in Patriam revocatus fuit, ut consuetum studiorum cursum, & aggredere, & conficeret. Nihil ipsi tunc jucundius quam ut vacare posset scientiarum studiis, quas ipse, ut flagrantibus juvenum animis evenire solet, properato cursu, nec moræ patienti sibi addiscendas esse putabat. At in ipso quasi vestibulo, adituque Philosophicarum questionum, in quibus inutili ambage verborum ingenia torquentur, besis anceps; remque non ut sibi finxerat animo, dignitatis, ac sententiarum plenam; sed aridis vocabulis, obscuris, & inanibus oppletam præceptis repiciens, quam sibi ineundam esse studiorum rationem ferme ignorabat. Hæc sepe sunt vada, & scopuli, in quæ plurima juvenum ingenia illisa franguntur summo Reipublicæ literariæ damno. Nam radio affecti flagrantiores animi, etsi quæ nostris hæc temporibus, traduntur philosophica institutiones utiliores reddita sint, studiorum cursum inconsultis abruptunt, nulloque rectiore ducti, quo propria voluntate pellantur, vel gloria studio, eo incertum iter dirigunt, nec portum ullum, metamque sibi proponunt. Quare inutili labore fracti misero otio tandem contabescunt, vel nulla instructi solida scientia inanibus scripturiculis præstantium virorum sibi laudem præcipere gestiunt, vel inepte sibi deberi contendunt. Mansus quæ pollebat mentis acie, a recto tramite non deflexit, consiliūque in his ex bis vadis sine periculo emergendi. Nam quæ inutilia satis esse sciuisse sibi ducens, quæque captiosi sermonis, ancipitisque obvoluta trices revolvens, felici exitu ex his scopulis evasit. Quamobrem multum diei in evolvendis præstantioribus libris, & in unaquaque facultate magis probatos Auctores seligens, iisque maxime inhaerens, insumebat. Nec ei quæ permittuntur ab assidua contentione otia voluptati erant, nisi librorum aliqua lectione condirentur, quos secum semper deferre illi in more erat. Quare ob memoria incredibilem præstantiam, mentisque perspicuam methodum tantum sibi ad historiarum maxime cognitionem, omnemque literaturam commodi, ac quasi naturalis habitudinis sibi comparavit, ut non modo postea in scribendo non hæretes calamus, sed quasi per otium arduis etiam, obscurisque rebus illustrandis incumberes.

Absoluto præscripto studiorum cursu munus ipsi easdem facultates tradendi fuit demandatum. Collegam habuit Patrem Hieronymum a Porticu, (Hieronymus a Porticu obiit Lucæ anno 1752. decimo Sept. Kal. Decembris.) qui summam sibi in Theologicis præcipue facultatibus scientia laudem magis præmeruit, quam sibi comparatis. Hic enixe non modo quæ ad
Concil. General. Tom. XVIII. illa

illustrandas difficilioribus questionibus sibi aptiora videbantur librorum lectione, ac morata consideratione parabat, sed tanta etiam animi contentione perficiebat, ut vix otium aliquid ad alias mentis exercitationes superesset; modo cuncta serio perpenderes, in iisque gravius momentum haberet. Hac profecto studiorum ratio maxime probanda est, cum raro vera doctrina laude prestare ceteris quisquam possit, nisi qui per omnes scientiarum gradus morato animo conscenderit. Alter vero ne minimum quidem a reliquarum facultatum studiis abreptus tantum impendebat Operis, quantum sibi sat esse moras ad suas sententias firmandas; jam tum animo suo preclariora moliebatur, quae postea aggressus bono totius Reipublicae literariae perfecit. Unum tunc in Mansio desiderabatur ab omnibus, quod in ipso juventutis aetate, quo vires alacriores ad studiorum labores afferri possunt, melior ipsi valetudo inesset. Nam anbelitus difficultate, ac pectoris anxietate laborabat, quae sensim absumi, ac viribus exhauriri videbatur; quare medicae artis periti verebantur ne tandem acerbo fato functus expectationem, quam excitarat, extingueret.

Sed aetate etiam corporis valetudo augeri cepit, et quo prestare viribus sibi videbatur, eo vehementiori contentione, ac studio in rimandis praesentibus Domesticae Bibliothecae, in perlegendis quae ibi asservantur antiquis Monumentis, ac undique perquirendis incumbebat. Triennii spatio Theologicis facultatibus tradendis immorato, alia illi demandata fuit provincia, Theologicas nempe institutiones, quae mores spectant publice edocendi Lucensem Clericum, casusque conscientiae, uti vocant, explicandi. Frequentem auditorum numerum P. Constantinus Roncaglia, (Constantinus Roncaglia obiit Lucæ 6. Kal. Mart. 1737.), summa doctrinae commendatione, quae apud omnes prestabat, ad se advocarat, Mansius eidem muneri susceptus non solum non minui, sed in diem augeri meruit. Cum vero deprehenderet anxios, dubiosque Tyrones quotidie impingere in nonnullas difficultates, quae in casuum reservatorum, uti appellantur, explicatione, offendi necesse erat, cum a nullo adhuc satis elucidatae, ac evolutae essent, operam suam in iis declarandis statim navavit. Prodiit hic primus suae curae partus anno 1724., qui vividum sui auctoris ingenium satis perspicue profert. Exceptus liber omnium plausu, tantam illi aestimationem asseruit, ut eo inconsulto quidquam momenti a nullo susciperetur, et quasi ad Oraculum ex omni ordine homines ad illum confluerent. Multos annos has facultates tradendi incommodam provinciam sustinuit, partim amorem in Juvenes sacris rebus addictos, partim ne quae diurno labore didicerat, desuetudine tandem memoria exciderent. Cum enim Theologicarum questionum scientia, quae ad mores attinet, nullis, ut ita dicam, limitibus circumscribatur, nullaque certa methodo instructa sit, quin potius sententiarum varietati, innumeris ferme decretis, ac legibus nitatur, menti firmiter consuetudine docendi, quam uno studio, ac meditatione adhaerescit. Ad haec accedebat, flagrans ingenii vis, quae ad alia studia, eaque longe ab his aliena rapiebat; quare enixe illis incumbens, egre ferebat se omnino a Theologicis facultatibus removeri. Neque enim aetate animi sui in una continere poterat facultate, sed quidquid a doctis viris probari posset, quidque bono eruditorum usumque cedere posse putaret, statim in mentem erigebatur vel notis illustrare, vel novis lucubrationibus ornatum publico donare. Prodiit libellus, per id tempus Jo: Burch: Mentenii, (Lucæ Typis Leonardi Venturini. 1726.) de Charlataneria eruditorum declamationes duae cum notis variorum, tumultuariis notis ab ipso auctore, quae cum laude excepta ab eruditis fuerunt.

Ad hujus interim Reipublicae Archiepiscopalem sedem, a Clemente XII. elatus

elatus fuit Fabius Colloredo, eductus pene inuitus ex Oratorio Romano (ut vocant) S. Philippi Neri, qui non gentis modo Nobilitate, verum etiam morum innocentia, animique suavitate, summe apud omnes commendatus, dignus visus fuit, ut Bernardino Guinifio Patrisio Lucensi Antistiti numeris omnibus absoluto, sufficeretur. Tanto oneri quod maximum a bonis omnibus habetur, se imparera sustinendo reputans, viri prædocti, probique opem querebat. In Mansum statim licet fama solum sibi notum spem omnem conuersis, nec minimum hæsit, quin ipsum præligeret ut sibi & a confessionibus, & a consiliis esset. Quamobrem Lucana Ecclesiæ regimen suscipiens ipsum in curandis rebus sacris, in instituendis animarum Rectoribus, in tota administranda Diacesi non adiutorem, sed quasi ducem adhibuit. Sed cum vere demissi animi sui sensu, honoris vel ipsam speciem exborreret, probata virtutis, spectatæque fidei virum in omni juris exercitatione versatum suo Antistiti constituit, cui summæ curæ, administrandæque Ecclesiasticæ rei illustrior provincia incumberet. Ipse interim comes adhibitus in reliquis muneribus, totum se dedit maxime in Sacra Visitationis, ut vocant, laboribus obeundis. Quare peramplæ Diacesis ruralia templa perlustrans, distitas etiam regiones, accessuque asperas ipse præsens adibat, curabatque ubique ut nihil a sacrarum legum statutis alienum permitteretur. Nitorem in supellectile, præcipue in iis quæ ad sacrum faciendum præscribuntur, ornamenti, si minus pretium, sollicitè querebat; quod omnes etiam pauperes Aedium sacrarum custodes facili negotio præstare possunt. Studiosius vero ad sanctas probatasque Canonum leges popolorum Rectorum mores, eorumque vitæ rationem componere satagebat. Periculum sæpius sumebat de eorum scientia, quos si minus gnaros reperisset, ipsis religionem injiciebat, ut ultro abdicato regimine, magis idonei sufficerentur, vel nactò opportuno temporis intervallo sedulo curarent, ne impares eos obeundis muneribus, ineptique in novum periculum vocati deprebenderentur.

Hæc distentus curis, novisque semper implicitus mentem eandem, eandemque alacritatem ad scribendam, legendumque afferebat, ita ut illi magis deesse libros, quam tempus videretur. In Armariis Archievi Archiepiscopalis templi, multi, iique peruersi, ac rarissimi Codices, tabulae ac membranae asseruantur, quæ omnia Mabillonius, ac Ludovicus Muratori, præclarissimi nostri ævi Viri summe laudant. Mansio loci hujus penitioris non modo facilis datus, quin etiam omnia illi patere vel rarissima humanissime permittum fuit; quod illi apprime gratum fuit, cum multas diei horas remotis arbitris, insumere in illis rimandis pro suo voto posset. Hæc sua erant oblectamenta, hæc spectacula, hæc solatia, quibus defatigatus animus ab omni cura levaretur. Sed cum perpauca diei hora, quas sibi ex assiduis laboribus detrabebat, nec satis pro legendi difficultate, nec pro sua cupiditate essent, suppliciter petiit, obtinuitque ut secum deportaret, ac pro suorum studiorum opportunitate retineret, quos nactus esset codices, qui in rem suam conducere opportune estimaret. Perillustis illius sacri cætus amplissimis Viris, penes quos custodia Archievi, omnisque facultas est, pro singulari humanitate ita devotus vivebat, ut omnia illis se debere putaret. Nescio, quo malo fato, a quibusdam præstantiorum Bibliothecarum Præfectis tanta emulatione ab evolvendis antiquorum scriptis Viros eruditos arcens, ut vix illis suorum Auctorum nomina innotescere permittant. Quantum profecto nostra Italia Muratorio debeat vix verbis exprimi potest, qui ex abditissimis plutis præstantiorum Bibliothecarum innumera pene Monumenta eruit, & in apertam lucem incredibili eruditione prolata, omnium eruditorum commodo donavit.

Sed

Sed cum in Scientiarum acquisitione, ac maxime in perquirendis antiquitatis monumentis, congerendisque ad veritatem historia illustrandam novis abditissimis notionibus, id eveniat, quod mercatoribus affoles, qui auctis pecuniis, in dies ipsis nova ex inopinato aperiantur uberiora negotia, quibus multiplicato fenore rem propriam in immensum excrecere sentiant; ita Mansio quotidie verum conscribendarum ferme infinita seges parabatur. Nec illum, quod hominum conditioni commune esse solet, in suis lucubrationibus producendis laudis gloria, vel nominis commendatio movebat: sed ipsa voluptas quam animis creare solet scientiarum acquisitio; atque illud singulare oblectamentum, quod veritas ipsa propius inspecta, ac proprio labore ex suis quasi latebris educita ingerere solet, non alliciebat modo, sed quibusdam quasi ardentissimis facibus subjectis, animum inflammabat. Verum flagrantis motus ista continebat, ut id solum quod publicae utilitati, quodque Catholicae Religionis dignitati, quod profecto virum Religiosum maxime decet, prodesse plurimum posses, seligeres. Quare ad stomachum usque se fastidire, agebat, aliquorum scriptorum ineptissimam audaciam, qui hac nostra aetate ceteris se prestare vi ingenii arbitrantur, quod a receptis veterum sententiis, firmatisque & sapientissimorum Virorum probatione & saeculorum diuturnitate institutis, longius abducuntur. Flagrante igitur mentis suae estu agi permittesbas in ea omnia quae sibi utiliora videri poterant, ac pro rerum copia non uni perficiendo operi allaborabas, sed in multa, eademque maxima mentem animumque intendeabas. Jam anno 1725. ex gallico idiomate in latinam verbum prodierat Luca (Typis Cappurii, & Venturini.) Dictionarium historicum &c. literale sacrae Scripturae, ea elegantia ac opportuna animadversionum additione ornatum, ut praestantissimi Auctoris sui Augustini Calmeti dignitati omni ex parte absolutum responderet (Videantur acta eruditiorum Lyptix an. 1729.) Eisdem typis submittebantur imprimenda supplementum ad Dictionarium (Prodiit anno 1731. Typis Leonardi Venturini.) &c. & prolegomena (Prolegomena prodierunt ann. 1729. sumptibus Leonardi Venturini.) ac Dissertationes ejusdem auctoris eadem diligentia latinis literis donata: eodemque tempore sedulam operam navabas in transferendis in latinum sermonem Commentariis (Prodiere duo Volumina Typis Salvatoris & Dominici Marscandoli an. 1730.) literalibus in omnes libros veteris, & novi testamenti, ut immensum opus a suo auctore summa laude confectum, tantum incrementum sumeres commendationis, quantum latius ejus praestantia utilitatis pateres. Disertas etiam animadversiones addideras paulo antea Ludovici Thomasi operi de veteri, & nova Ecclesiae disciplina, Luca recuso sumptibus Leonardi Venturini anno 1728. Manuum interim admoveras, quasi tot lucubrationibus exornandis distentus omnino vacares, ac pro virili aggressus fueras Immortalis Cardinalis Baronii Annalium novam editionem curare, qua omnibus numeris ut absoluta prodiret, criticam historico chronologicam Antonii Pagii singulis paginis subjecit, notisque eruditissimis ubi opus esset ornavit, una cum animadversionibus Clarissimi Viri Dominici Giorgi, quae consulares factos respiciunt; Persecutus postea etiam exornare Odoryci Rainaldi (Typis ejusdem Leonardi Venturini.) eorundem Annalium continuationem. Prodiit primum Volumen anno 1738. Paucorum igitur annorum spatio tot Respublica literaria praeclearis Monumentis instructam, ac ornatam se vidit, ut mirum non fuerit si undique docti Viri certatim gratias referrent, summisque laudibus flagrantem animum ad novos labores excitarent.

Verum enim vera etsi in delectu studiorum usque ad Religionem sui animi integritatem servares; tamen ipsi labes impacta fuit, quod bianci oro la-

laxiores sententias, & amplecteretur, & efferret; perinde specimen parum morati Viri, castigatique consilii non leve tandem prabuisse, in permissendis novis quibusdam voluminibus, quae Lucensibus typis recudebantur; in quibus etiam levibus, uti a quibusdam suis amulis objiciebatur, animadversivibus, vel ut errores obsegerentur, vel ut a nullo improbarentur efficere sui nominis auctoritate patiebatur. In tantam hominum invidiam vocatus ne minimum quidem vel indignationis, vel querelae sensum edidit, sed incredibili demissione statim calamum amovit ab exarandis notis, quae opportune subjicebantur operi, ac ubi innotuit suum laborem improbari omnino aliena voluntati paruit. Hac est serius ipsi evenerint, tamen hic adnotare opera pretium duxi cum altius origo hujus invidiae esset repetenda.

Magno jamdiu aestu diversae sacrarum sodalitatum scholae, ferventes nimium, suisque sententiis adhaerentes, quaestiones aliquas de probabili opinione (ut vocant) agitabant. Nec privata consentione res agebatur, sed in publicum acrioribus scriptis erumpebat tanto impetu, ut quosquos probabilem opinionem defenderent in eandem invidiam impellerentur. Exorta interim Lucae levis momenti controversia inter recentis sodalitis socios, & aliquos sacros confodales e perillustri Dominicana familia de quadam imagine Depictae Sanctissimae Virginis, excitataque ara in Publico templo sub nuncupatione Rosarii, uti appellant, ipse sententiam suam aperuit, qua sodalitis favebat. Quare ut probabilis opinionis assertor, in suspicionem venit nimium favere posse facili doctrinae, laxioresque sententias proferre. Haec fuerunt quasi primae scintillae odii, ac invidiae, quae postea in ipsum exarsit. Inmorabatur tunc Florentiae P. Hieronymus Lagomarsinus Vir e Societate Jesu literarum laude eruditus omnibus notus. Inter ipsum & Mansium crebra vicissim epistola dabantur, quibus invicem de re literaria certiores reddi curabant. In vulgus prodierant quadam carmina, quae cum auctorem non praferrent, obtusos ictus qui in iis in se jaciebantur, nec repellere cogitavit. Hos tamen ad Lagomarsinium misit, qui ut amabat politas literas, rescripsit, se nec legisse carminum seriem, quae sibi incompta videbatur. Haec litterae a Mansio deperditae, vel potius e suo penu subtractae declarare posse putabantur, quod aliqui suspicari omnino ceperunt curasse ipsum editionem cujusdam libri, quem Pater Ghezzius e Societate Jesu lucubraverat. Prodiit Lucensibus Typis liber in vulgus tanta commendatione ut nihil praestantius & sapore sermonis, ac vi sententiarum, ac doctrinae, aliquibus visus fuerit. Sed cum profusam Patris Danielis Concinae Viri aequae docti, ac Religiosi, sed fervidi sane ingenii, argumentorum rationem, ac potius declamationum seriem qua & historiam probabilissimi, & rigorismi, & suam Christianam Theologiam composuit, lepide quidem sed acerrime reprebendat, facile invidiam aliquibus creasset. Ut enim multitudinis mos est in diversas partes scissi multi forsasse imperitiores ad Caelum usque laudibus Patris Concinae doctrinam, acutumque scribendi stylum attollebant, equiores alii vel modeste ferebant aestum praedocti viri, ac silentio animi sententiam segebant, vel faciles nimium in publicum privatas querelas censurasque efferebant. Interim deperditae litterae fuerunt Mansio, humaniter reddita a Viro Religioso e Dominicana familia, quem statim adiit, ut gratias illi referret pro singulari officio, quo se prosecutus fuerat. Hanc colloquendi familiariter occasionem nactus, de suorum studiorum ratione, ac etiam de mutuis Lagomarsinium inter & se epistolis certiores reddidit: Obtestatus illi interim, perillustrem amplissimamque Dominicanam sodalitatem, virosque omnes vere, & sincere colere, doctrinam maximi facere, quin se totamque suam Congregationem ex suis legibus Divi Thomae sententiis in Divinis

maxime facultatibus adhaerere. Testari vero sibi nec in mentem quidem venisse unquam Patris Danielis Concina doctissimas lucubraciones, Theologiamque Christianam vel verbis carpere, vel scriptis improbare. Mirari sane quod in suspicionem sit vocatus, monitum quod in limine totius operis legitur, scriptum a se fuisse. Quantum a veritate alienum sit, vel hoc unum aperte demonstrat. Ipse enim longe aberat a Civitate, quando amico, cui Editionis Gbezziana perficienda cura demandata fuit, monitum operi praefigendum traditum fuit, sibi que omnino ignotum auctorem fuisse. Precari denique, obtestari que ut injustam de se opinionem abjiceret, ac valida sua officia interponeret, ut P. Daniel Concina certior redditus de animi sui in illum obsequio, veraque estimatione, inutilem contensionem abrumperet. Commiserit inde usque ad adium fores deductus, officii que omnibus vicissim obstricti, omnem penitus litem extinctam putavit.

Additus igitur suis studiis, pacato animo totus erat in evolvendis libris, congerendis que monumentis, quae jam in ordinem componebat, pro conficienda nova Conciliorum collectione, quae ad Labbeanam Venetam addenda erat; & quae in sex maxima Volumina distincta prope diem praelis committere moliebatur. Quare ipsi novum, inopinatumque accidit, ut lis, quam jam omnino extinctam putabat, acrius instauraretur, sibi que jam aperta odia subeunda essent. Romae etenim tot subiciebantur invidiae faces apud Dominicane familiae alumnos praecariores, ut P. Daniel Concina Vir sane Religiosus tam injustam Mansi imaginem in sua mente expresserit, ut in eum ardentis sui studii ingenii que vim omnem efferre ceperit. Laxiores, ut ipse aiebat sententias, nimium que faciles, quae ex tractatu reservatorum Caluum, ut inscribitur, eductas, censura que notatas, statim ad summum Magistratum, qui Doctrinae sanctiori servandae praest, libros que vel permittere vel proscribere penes ipsum est, detulit. Mentem que firmavit ipso auctore librum Gbezzianum in vulgus emanasse. Mansius submissam, humanam que epistolam dedit ad perillustrem Virum, qua a se removebat omnem injuriam, sincere que testabatur, & si opus esset juramento etiam firmasset, se nullo pacto editionis libri jam memorati conscium fuisse, seque ignaro praelo submissum fuisse. Extant epistolae utrinque datae, quibus faciles rationes, quibus impositas sibi notas purgare nititur, immobiles alterius sententia, nec juranti quidem fidem praestandi, utpote qui probabilem se gereret, nec unquam in mitissem partem descendendi, perspicue dignoscitur. Pater etiam Mamacibus Vir ex eadem familia praecarioissimus, in Ephemeridis literariis Romae editis, acrius in eum stylum acuit, que que prodibant in vulgus a Mansio exornata non levibus animadversionibus carpebantur. Alii etiam ad apicem usque totam calus reservatos scrutati, multas simul congesterant labeas, ut omnino proscribendum esse Mansianum opus videretur. Quamquam in eum haec excitassent injuriam praecipue apud Principes Romanae Curiae Viros, facile qui eorum studium in servanda doctrina puritate, summam que Religionem norunt, conjicere poterunt. Cardinalis Besozius, qui non Mansium solum, sed totam etiam Congregationem, benevolentia singulari amplexus erat, vir summae integritatis, morum que innocentiae, agre ferens ipsum, totam que factam sodalitatem in tantam hominum invidiam, sermonem que vocari, literas ad eum dedit amoris plenas, quibus de notationibus, censuris que suo de Casibus reservatis libro impositis certiore reddidit, & enixe hortatus fuit, in periculum jam adductas nonnullas suas sententias, non satis perspicue expositas defenderet, declararet que. Se ingenue fateri nullo pacto descendere posse in aliquorum sententiam, qui suum opus in proscriptorum librorum numerum accensendum esse putabant, cum maximi & Viri probitatem, ac doctrinae integritatem semper fecerit.

Mans

Mansio ea de re nihil cogitanti, molestius quicquam baud evenire potuit, quam cum Cardinalis literis, quantam sibi invidia notam iniustam esse intellexit. Respondit statim se incredibili amanti Principis benevolentia obstrictissimum vivere, quantum faceret, & quantum rebus suis opportuna futura sit auctoritas, & suus favor vix eloqui verbis posse. Gratiarum igitur maximas agere, sequi libentissime iussis suis obtemperare, daturumque suarum rebus defensionem, clarioremque explicationem quam primum. Haud profecto vereri causam suam apud sapientissimos Romanæ Curie viros, tum apud omnes æquos homines diluendam esse; sed non ignorare nonnullorum infensam mentem, constantemque invidiam, a quibus se defendere posse omnino desperabat. Non ire inficias, deijci prorsus, ac in omnem marorem agi, cum ea a se exarata objicerentur, quæ laxiorem in omnem turpitudinem viam aperirent, frænumque in omnem luxuriam & perditorum hominum moribus omnino dirvellerent. Sibi profecto nihil antiquius semper fuisse, quam veteris disciplinae, sanctiorumque morum instituta ut facta, rectaque sint pro virili curare, & inductas iniquis præsertim hisce temporibus libertates frænare, convellere, ac si sibi daretur, omnino profligare. Qui ergo fieri potuit, ut aliqui homines, qui & disciplinae, & Religiosæ vitæ severiorem rationem profitentur, se præclare fecisse putarint, si inutiles turbas excitaverint, si injurias maculas impune sibi inusserint, & in pravum sensum ac omnino a sua mente alienum detorserint leviora quedam, quæ sola non satis servata verborum conjunctione in suum opus irreperunt peccata. Caluum relevatorum Tractatum, qualicumque ille sit, publici jamdiu juris factum in omnium manibus sine offensione versatum fuisse, oculis omnium subjectum tot annorum spatio, ac ad trutinam quotidie ferme revocatum, nec unquam a tota prædicta Lucensi Curia non improbatum modo, sed nec ulli ex tot præclaris viris, sapientissimisque Episcopis ne religionem quidem erroris vel peccati injecisse. Mirari profecto perspicatissimam privati hominis ingenii aciem qui tandem aliquando boscitantem tot præstantium virorum inscitiam suis animadversionibus excitavit.

Verum si *Mansio* apud summos illos Christianæ Reipublicæ Moderatores hæc summam injuriam procreavit, facile tamen fuit infinitis ferme Auctoritatis sententiis suas in dubium vocatas Tribes a censuris vindicare: Quæ vero ex anticipati verborum sensu, ac non satis perpensa mutilatione diffinitionum, in præposterum sensum detorta, peccata objiciebantur, submisit, sincereque mentem declarando, ac verum scribendi institutum, omnem offensionem excutere, maculamque prorsus diluere. Quamobrem omnis censura nota a supremo illo Magistratu sublata fuit, firmaque stetit jam acquisita laus præstantis, sanæque doctrinæ Viri. Quare literas dedit Cardinali Besozio, ipsius benevolentia ac amoris singulari acceptum referens, quod cum laude ab omni injuria opus suum vindicatum fuerit. Cui humanissime rescripsit (Data Romæ Kal. Aug. 1750.) præstantissimus Princeps; Officiis suis, quæ profecto in sua causa adhibuit, nihil referendum esse, sed felicem exitum uni tribuendum suæ virtutis merito, ac æstimationi, quam in Romana Curia sibi comparavit. Verum animadversiones in Mansium notatæ in vulgus prodierunt, quodque omnino ab omnibus bonis improbandum, vindicata jam ab omni suspitione erroris in periculum vocatæ sententiæ in apertam lucem producantur, ac summa injuria bonissimæ viro insensissimæ macula appinguntur.

Cum jam in promptu haberet absolutam novam Conciliorum Collectionem, quam jam prælo submiseras, consilio suorum Amicorum in tanto invidia æstu amplissimum Mæcenatem qui & se & suas lucubraciones defenderet,

deret, sibi quarendum esse putavit. Laudes interim quibus pleno ore ab omnibus Rex Sardiniae commendabatur, & maxime singularis amor in literas, bonasque artes, ac in Viros qui scientiarum bono ac utilitati allaborans benevolentia, in mentem erexerunt ut tantum sibi Patronum ascisceret. Augmentum igitur Taurinorum se contulit, ut Regi praesens ipse sua manu absolutum primum volumen offerret; simulque occasionem sumeret opportunam, quosdam praesentes viros salutandi, quorum consortio frui aliquando jam constituerat, bibliothecaeque ornatissimae illius civitatis, ac monumenta perlustrare. Hoc ipsi praeclarus erat institutum, ut longa itinera, laboresque ipsi solatio essent, si docti alicujus viri amicitiam, vel additi alicujus vestustatis monumenti inventionem compararent. Quare non illi oblectamento suere, quae in omnibus admirationem excitare solent, voluptatemque creare variora urbis ornamenta, sed una sollicita amicorum inquisitio. Veneriam, quae villa est ita magnifice, ac ornate instructa ut nihil delictis, nihil Regiae dignitati deesse omnes fateantur, non longe distitam libenti animo nec visse, ratus se nimio dispendio temporis hoc sibi oblectamentum quaerere, si aliquam horam vel eruditis colloquiis, vel librorum lectioni detrabere cogeretur. Indicta die, qua sibi ad Regem aditus permissus fuerat, tanta benignitate exceptus fuit, ut facile intelligeres quanta apud eum in aestimatione esset. Submisit igitur, ac modeste opus suum offerenti, precantique ut pro animi sui magnitudine, insitaeque benignitate, specimen esset humile obsequentissimi studii, ac officii sui, quod exhibebat, dignaretur grato animo excipere; Rex humanissime respondit: Nihil sibi acceptius evenire potuisse, quam praestantem Virum, omnium commendatione jam sibi perspectum, praesentia cognoscere. Mirifice delectari in scientiarum Patronum se vocari, cum bonas artes maxime faceret, virosque doctos amaret. D. O. M. se profecto gratias agere, quod sibi hanc mentem dederis, ut praeclarum in suo imperio duceret, si pro virili curaret ut liberaliores artes, scientiaeque omnes excolerentur impensius, ac praemiis, honoribusque propositis majus quotidie incrementum haberent. Se scire profecto prius esse populi Patrem, quam Regem sibi prius ejus felicitati prospiciendum, quam sui nominis immortalitati. Unam incolumitatem populi, ac Reipublicae tranquillitatem se beatum facere, rerum gestarum laudes, praetiorum felicitatem, victoriarum gloriam, cum vel unius hominis sanguine comparari debeat, non nisi sibi molestiam creare. Quare laudes quibus efferrit utcumque poterat suis potius capiis tribuendas, quam suae virtuti; & si quid nominis, ac gloriae sibi comparavit, hoc D. O. Maximi singulari in eum largitati referre acceptum. Gratum profecto sibi esse Volumen a tanto Viro lucubratum, scires, & maxime aestimare quod suo nomini dicatum esset. Ad haec Mansius modeste proferens ea, quae in eum gentes omnes pleno ore encomia congerunt, haec pauca subdidit.

Regem praestantissimum a se in Patronum sui operis vocatum ut sua dignitate, ac nominis splendore, quidquid minus laude dignum offendi in publica luce posset omnino obtegeretur. In eam mentem elatum non a suae lucubrationis pretio, quod quanti valeat satis ipse perspicue noverat, sed omnium ferme Doctorum hominum, qui ipsum ut scientiarum omnium Mecenasem amplissimum suspicantur assidua persuasione effecerunt ut ipsi inscriberet, offerretque. Gratias interim, quo ipse majores posset referre pro incredibili benignitate, qua se suumque opus prosequi dignatus est: Seque ad laudes quibus illum jure optimo non suae dittonis modo populi, sed Civitates omnes, vel ipsae barbarae gentes, ad quas rerum gestarum suarum fama pervasit, ad Calum usque attollunt, addere, quod minimum humillimi officii sui specimen in tantum Principem, quod aliquando dederis, gratum acceptumque pro

pro sua magnanimitate accesserit. Colloquiis inde habitis, humanissimis, ornatissimisque verbis ab eo est dimissus.

Tanti Regis favore auctus, Mediolanum versus iter deflexit, ut Ambrosianam Bibliothecam præcipue, innumeris fere antiquioribus monumentis referendam perlustraret. Verum cum multa jam a Muratorio publici juris facta inde deprompta ad omnem literaturam documenta probe scirer, nec sibi tantum otii datum, quantum ad effodiendos Thesavros illos antiquitatis pro suo voto exoptaret; forsasse invidiam etiam excitaret in sciolis quibusdam, satis sibi duxit nonnullis notari dignis discescere. Post laudem quam sibi vindicarent nonnulli præclari Viri, præcipue Muratorius ex immani labore, quem in rimandis istis Antiquitatis Monumentis, ac solícite perquirendis insumpserunt, quasi recentioribus quibusdam omnis præclusus ad gloriam aditus esset, & exhausti ad nova producenda antiquitatum omnium Thesauri, insana emulatione sepeliunt, & nulli literato Viro vel externam Voluminum inscriptionem legendam permittunt. Quare diu præstantiora monumenta delitescunt, quæ tandem omnino vel pulvere abrasa, vel vetustate consumpta prorsus depereunt, vel inutiliter in phuteis latent. Multi enim maxime ferventioris ingenii homines aliorum gloria excitati summa moliri animo instituunt: Sed cum labori multum, studioque dandum sit, hærens in medio surpiter; quæque ipsis ardua evadunt, nec aliorum industria concedunt.

In Patriam tandem reversus novum opus idque maximum aggredi decrevit. Cum enim sibi pro complemento ad Labbeana Concilia sui supplementi sex a se Volumina exacta nec dignitati operis, nec rerum addendarum moli respondere sibi viderentur; totam recudere, eamque additamentis suis locis ornata, novis undique collectis Conciliis, Synodis, Epistolis, Canonibus etiam ineditis, rarioribusque auctam publicæ utilitati donare excogitavit. Multa jam sibi in promptu erant, multa facili negotio conquiri, multa etiam desiderabantur, quæ non aliunde quam e præstantioribus Bibliothecis a se erui posse intelligebat. Erat tunc temporis Vienna in Austria a negotiis Reipublicæ Lucensis apud Imperatorem Joannes Baptista Sardinus, qui, cum aliquot Annos ex Senatus Consulto ibidem immorandum sibi esset, secum adduxerat Claram Sardiniam Uxorem suam. Legati munus non solum summa integritatis laude, sed ea etiam dignitate qua delectum Optimatum decet, obibat. Accedebat etiam Viri ingenium, indolesque animi, quæ semper in omnibus ad præclare agendum movebatur, quare & suæ originis Nobilitatem, delatiquæ muneris splendorem, & industria, & impensa modeste quidem, quod omnibus probatur, sustinere ipsi persacile erat. Cogitatio illi incessit Mansum per aliquod temporis spatium, ut sui amicissimum ad se Viennam vocandi; quippe qui cum summa eruditionis laude apud illam etiam nationem commendaretur, facile consortium literatorum virorum, multorumque præstantium etiam auctoritate & dignitate in illa summa Imperii Aula familiaritatem sibi conciliasset. Hoc enim studiose quarunt ii, qui suorum Principum apud exterarum nationes negocia curant, ut Principum Virorum clientelas, & equalium amicitiam familiaritatemque obtineant, ut opportuna ad rem propriam tempora aperiantur, officia, favoresque assequantur facilius, quæque pertractant prompto aditu, & cum laude conficiant. Vix literæ redditæ sunt Manso, quibus humanissime Viennam invitari intellexit, non modo se amicissimi Viri obsequii desiderio, sed ejus invitatum pro suis votis omnino cessisse rescripsit, tum ut optimatem a se summe dilectum, suamque uxorem faminam omnium virtutum laude præclarissimam inviseret, tum ut iter susciperet quod tandem suorum studiorum causa aggredi meditabatur. Vindobonensem enim lectissimam Bibliothecam uberrimam sibi mate-

riem parare posse intelligebat, multamque ex nonnullorum literatorum Virorum consortio, quod nisi praesens numquam obtinisset. Iser igitur, quo citius potuit Venetias arripuit, ibique cum Antonio Zatta Bibliopola sibi devinctissimo, cujus cura multum debet literaria Respublica ob praestantissimas librorum editiones, quibus producendis semper insudat bono omnium eruditorum, consilium iniiit, firmavitque adornanda nempe novae universae Labbeanae Conciliorum Collectionis. Recta inde expeditione via Viennam se contulit.

Hospitem a se vocatum quanta animi sui voluptate Sardinus exceperit, omne officiorum genus, quo ipsum prosecutus est, declaravit. Vir Munificentissimus, veraeque laudis flagrans non cum modo pro sua dignitatis splendore, sed pro sua etiam benevolentiae ac amoris singularis studio & domi suae, suoque contubernio perhonorifice colere; & apud optimates, Principesque Viros laudibus extollere, in eorumque societatem adducere, doctorum virorum consortium apud se vocare, ut nihil ipsi ad hospitii solatium, voluptatemque deesset, sollicito comiterque curavit. Verum Mansius etsi mirifice tot exquisitis ad solatium Viri Religiosi aptissimis oblectamentis delectari posset; nulla tamen alia voluptate arripiebatur vehementius, quam Windobonensem Bibliothecam adire, magnamque ibi diei partem in evolvendis libris insumere. Tanta haerebat semper animo addiscendi cupiditas, ut nec leviter illum attigerit commune omnibus, Italici praecipue, Imperatorem, vel ipsam Reginam Hungariae, ubi saltem ex ipso occursum obviam sese offerret occasio, videndi. A diuturna legendi contentione revocabant solum consortia Doctorum virorum, quibuscum versari, amicitiamque inire illi sicut semper antiquissimum Inter omnes Comitem Firmianum virum eque Nobilem, ac eruditione praecelsum, Virisque doctis addictissimum singulari amoris foedere sibi devinxit. Ob sua merita multum valebat gratia apud Imperatorem, tantique aestimabatur ut legationis ad Regem Carolum Neapolim munere optime functo, gubernium Insubriae una cum Mutinensi Principe cui primus bonus est, ipsi demandatum fuerit. Tres ibi Menses commoratus gratis humanissimo hospiti habitis, in Italiam rediit, Lucaeque receptus statim praconcepto operi admovit. Etsi uberem in novam Conciliorum Collectionem adornandam secum opem detulisset, multaque jam seposita in suo penu haberet, antea desiderabantur quamplurima, quae nisi e Vaticana Bibliotheca ab se erui posse perspicere noverat. Eo se conferre, ubi otium nactus esset, jamdiu decreverat, & Neapolim iter suum subinde prorrabere. Romam igitur vere anni 1756. rediit statimque ad Vaticanam Bibliothecam se contulit, ut si posset propositum, consiliumque suum conficeret. At cum infinita propemodum ibi ad omnem eruditionem Monumenta congesta sint, thesauros illos antiquitatis effodiens, uberiores materiem reperit, quam pro temporis angustiis instrui posset. Opera pretium duxit modo se facturum si iter suum conficeret, reversusque postea Lucam in seriem & ordinem conquistatas notas referret, Romam denuo regressurus, ut pacatiori animo aliquos Menses ibidem insumeret. Remissa igitur sua contentione Cardinalem Passionem sapius adiit, qui in suis aedibus amplissimam Bibliothecam instruxerat, quam non modo delectu librorum, sed & ornamentorum pretio singularem effecerat, quocum primis obsequii officii exactis statim in summam familiaritatem, amicitiamque venit. Delectabatur mirifice Princeps praestantissimus praedocti Viri societate, sermonemque maxime de librorum auctoribus, praestantia, raritate, delectu, quae omnia praecclare noverat, quam frequenter habere. Quamobrem cum prope diem se recepturus esset in secessum quemdam, quem omni & ad delicias, & ad commodum apparatus sibi construxerat in Monte Portio, duodecim circiter ab Urbe miliaris disto, eni-

ut, ut secum aliquot dies ruri degeret, summa comitate invitavit. Locum selegerat in ipso claufo, quod Sancti Romualdi sodales, dicti Camaldulenses Eremita sancte religioseque servantes, ab omnium aliorum hominum societate, vel ab ipsa etiam consodalium conversatione sejuncti, silentio, jejunio, sacrisque faciendis toti vacant. Quasdam sibi casas in amantiori nemoris loca consueverat, quae, uti Camaldulensium legibus sancitur, singule sejunctim addita sunt Eremitis. Haec cum rudi muro extructae sint, ac simplici cultu ad paupertatem Religiosam compositae; ipse servata forma ad delicias usque exornaverat. Quot hospites humanissimo Principis invitatu eo conveniebant, eos casula singulis assignabantur, in quibus nihil deerat & commodi ad hospitium, & nitore ad voluptatem. Inter alterutram casam, quae plurima erant, & separatae, variae intercedebant viae sepibus vago ordine clausae, baxo viridi confitis, quae ex aequo ronse, ac intervallis distinctae & aditum aperiebant ad singulas domos, & aspectu delectabant. Aliae viae ad deambulationem magis protractae hinc antiquioribus monumentis distinguebantur, inde fontium aliquorum, qui etiam ad quoddam clausum, in quo aves aliquae inclusae hospites cantu excitabant, deducebantur, ornamento decorabantur. Quaedam etiam arborum quorundam umbra obtegebantur, quae tandem in densiorem insimul confertorum ramorum quasi testudinem desinebant. Eo quotidie pomeridianis horis solitam potiunculam, ex fabulis ex Asia petitis, ustulatisque confectam, quam Caffee vocant, locusque etiam ex eodem vocabulo barbaro Caffeeus dicebatur, sumpturi omnes hospites conveniebant. Frequens profecto hujus exoticae potionis usus hac nostra aetate tantum excrevit, ut raro merus sit purusque. Astamen multi sum e plebe, tum etiam culti urbium incolae non satis stomacho fecisse putant, nisi hanc arram potionem, quaecumque illa tandem sit sumant, modo nomen Caffee retineat. Hoc etiam usurvenit ad animi solatium societatemque Amicorum alendam: quare locus miscendis sermonibus, nuntiisque vel veris, vel falsis vendendis, aut captandis invicem designatus Caffee vocitatur.

Officiis tanto Principi persolutis, reliquos invisit amicos. Quare ad Collegium Romanum se contulit, Patres Lagomarsinium, Lazzarium, ac Boscovick salutaturus. Vix aditum praetergressus obviam casu habuit eundem Patrem Hieronymum Lagomarsinium, quem peramanter amplexus, de tota literaria contentione, quam cum P. Daniele Concina maxime habuit, in quam & ipse licet inscius vocatus fuerat, certiore reddidit, indicavitque quibus levibus scintillis invidiae tantum in se incendium excitatum fuerit. Ipso comitante ac deducente ad praedivitem, instructissimamque bibliothecam accessit, ubi Patres Lazzari, ac Boscovick invenit, cum quibus de literaria re sermones habuit. Inspiciendam inde obrulerunt humanissimi illi Patres pretiosam multarum antiquitatum, ac monumentorum collectionem, & aliquas praecipue tabulas depictas, quae si fides asserta veritati habenda est, nullibi praestantiores conspiciuntur. Haec in antiquis parietibus confectae sunt, quas pictor quidam in subterraneis vetustioribus locis inventas, praecisas, sectasque, integras eruerat, ac litura quadam purgatas, expolitasque ita antiquae venustati reddiderat, ut nitorem mirabilem, perinde ac recentem a suorum Auctorum manibus sublatae essent, praeserrent. Quanti facienda sint haec antiquitatis Monumenta, si supposita non sint, vel hoc unum declarat, quod lineamentorum proportionem, ordinem, ac elegantiam, colorumque vivacitatem, alborum praecipue, qui colores incogniti antiquis supponuntur, perspicue proferant. Patrem Mamachium postea primus adire voluit, ut si quae similitas adhuc praesanti Viro bereve posset, prorsus extingueretur. Hac Mansi sincera demissione ita captus fuit, ut non modo se comem exhibue-

rit, sed artificio etiam amicicia vinculo se obstrictum declaraveris: Neapolim Roma, qua via Monasterium Cassinense adiri potest, statim se consulit, ut interim peruetustam illam Bibliothecam inspiceret, quaque ad suam rem proficere possent, notata secum deferret. Literatorum Virorum studia Mansi adventum Neapolim praestolabantur, praecipue Comitis Firmian, qui tunc temporis a negociis Imperatoris constitutus apud utriusque Siciliae Regem legati munere fungebatur. Plures ibi menses commoratus & tempus, & osium habuit, quo cum illis praedictis Viris, praecipue Martorello, ac Mazzobio diu versaretur. Sed cum ex una Vaticana Bibliotheca minori labore a se comparari posse cognosceret, quae rara ibi, nec ad suam rem apta vestustatis monumenta inveniebantur; quo primum aestivi calores desererent, nec diversitas Caeli, aerisque in Campania, ac Romano agro infecti, valetudini officere possent, Lucam redire decrevit, inibi que rebus suis utcumque composuisset Romam reverti. Hoc vere insequentis anni effecit, Urbemque petens plures Menses in Vaticana Bibliotheca tanto aestu studii, ac laboris insumpsis, ut in scribendo ac legendo, evolvendisque thesauris illis antiquitatis, multisque non adhuc bene perpensis ad exemplaria conferendis, animi sui contentionem ad decem usque horas in diem protraxerit. Summo quippe mane ex S. Mariae in Campitello adibus, ubi morabatur, ad Vaticanum se quantocius conferebat, tantumque temporis, quantum ad cibum sumendum sufficere poterat, sibi subducens, reliquum diei integrum lectioni, scriptio-nique dabat. Sub vesperam domi sese recipiebat, aegre quidem, cum inde sibi abscedendum esset, summamque voluptatem abrupte cogerebatur. Cardinalem interim Passionem, quando ipsi vacuum fuerat, frequenter adibat, quocum de suo instituto sermones habebat, Viroque apprimè in omni eruditione versato quae a se congesta fuerant subjiciebat, ipsumque quasi ducentem in tanta rerum copia suspicabatur. Quod ita gratum illi erat, tantaque animi sui voluptate afficiebatur, ut Mansio amplissimam facultatem fecerit in eadem Bibliotheca pro sua voluntate immorandi, usque etiam raviora in plures seposita quaecumque monumenta ipsi paterent mandato suo effecit, quippe quem penes summa in eadem Bibliothecam auctoritas erat. Tantum est doctorum hominum, qui cum nobilitate scientiae, etiam animi nobilitatem conjungunt, in literas, bonasque artes studium, ut se praeclare fecisse putent, si easdem pro virili foveant, ii que qui scientiarum bono assaborant opem, favoremque praestent. Quod contra evenit quibusdam animis parum ingenuis, qui numquam depositis Natalium Maculis, potius invidia tabescunt, quam patere sinant thesauros antiquitatis, perinde pretium amittant, si in rem publicam aliorum labores educantur (2).

Roma

(2) Quanti faceret Em. Passioneus Joannem Dominicum Mansum facile ex litteris conicere licet, quas pro exhauriendis Bibliotheca Vaticana Pluteis supplicatus ipse Princeps reddidit Antonio Zatta. Sic ipsa se habent.

Dei due Soggetti, ch'ella mi accenna aver idea di presciegliere per la sovrintendenza alla grand'Opera Labbeana, m'è solamente noto il nome di quello, che dimora in Firenze, e l'ho in qualche stima; dell'altro poi dimorante in Venezia, non posso dir cosa alcuna, poichè affatto di lui mi ritrovo all'oscuro. Siccome poi da lei sono ricercato del mio parere, desiderando che a suddetti due Soggetti prestassi la mia assistenza, e dassi loro la libertà

di esaminare i Codici della Vaticana, di cui tengo la Prefettura (poichè appunto a tale effetto a sue spese è determinata mandarli qui); non mi posso risolvere a darle verun consiglio, stantechè non ho cognizione dell'abilità d'essi due Soggetti in tali materie. Dirò bene, come scrissi in altra mia, essere necessario, che mandi Persone dotte, ed intendenti, trattandosi di esaminar Carte, e Codici molti intrinseci.

L'unico consiglio, ch' avrei a suggerirle (giacchè è disposta di ciò far eseguire a propria spesa) si è, che procuri, che il P. Gio: Domenico Mansi della Congregazione della Madre di Dio si disponesse a qui venire. Questo solamente io considero capace di disot-

Roma hoc tempore luctus fuit ex morte Ss. Pontificis Benedicti XIV. qui ob excimia Virtutis laudem non ab Urbe solum, sed ab omnibus nationibus, vel ab ipsis infensis Christiana Religionis hostibus summo honore celebratur, quasi delapsus e Cælo esset ad totius Orbis gubernium præclare regendum. Ad novi Pontificis creationem summi Senatus Principes ex diffitis etiam regionibus asciti Romam convenire ex antiquo institutu debent, qui in Vaticanas ades, ubi exstructis cubiculis recepti sunt, concedunt. Inde postea egredi cuique nefas est, Clausumque tanta religione servatur, ut ad illos aditus nec ad amicos, familiaresque ullo modo pateat. Hac occasione, cum Mansus quotidie ad Vaticanas ades accederet, sæpius sua solita officia vel per Nuncium vel per se ipsum, forsasse ex peculiari permisso sacri Senatus, Cardinali Passioneo persolvebat, & sæpius ad horam usque colloquia protraherebat. Hinc Mansi nomen apud illos præclarissimos Principes, auctore Passioneo plura de illo colloquente, commendari capit, ac in omni literatura inter primos Italiae Viros præstantes accenseri. Cardinali etiam Rezzonico, qui Pontifex Maximus renunciatus fuit, mirifice gratum erat tot sapientissimorum Principum calculo Viri ingenium laboremque probari, ut in delectu postea eorum, quos in summum Cardinalium Senatum optandi sunt, præ oculis spectatum Virum haberet. Profecto multi, iique probatissimi Viri, in eam sententiam venerunt, Pontificem optimum tunc temporis in Mansum mentem, propositumque defixisse, ipsum inter alios ad tantum honoris gradum assumendi.

Verum præclarissimi honores, quos Mansio deferri posse quidam suspicari, quidam etiam vereri ceperunt, novam ipsi invidiam procrearunt. Mansum jam Lucam reversus apposuerat ad purgandam Dictionarii Encyclopedici editionem, quod cum primum Parisi summo omnium plausu prodisset, Lucensis nonnulli e re literaria non leve aliquid se facturos putarunt, si propriis typis castigatum, illustratumque denuo prodiret. Hæc maxime Mansio provincia demandata fuit ut pro operis dignitate opportunis notis apposis si quid subesset erroris corrigeretur, ut in omnium manus nova editio libri devenire absque ulla suspitione posset. Ut primum volumen in lucem prodidit, statim ad eos qui librorum censura præsunt, delatum fuit, cumque jam Parisiana editio proscripserat, ac anathemate confixa, hæc in Mansum injuria a suis æmulis apud probos omnes conflata fuit; ipsum nempe ad libri correctionem vocatum fuisse, ut quasi nominis sui auctoritate errores soveret. Notulis enim quibusdam, ut ipsi opponeretur, ubi opus esset apposis, non tolli errores, sed liberius permitti videbatur. Pontifex ipse hanc Mansio inustam notam ubi intellexit ita averfam mentem sumpsit, ut Patri Friderico Sartesci totius Congregationis moderatori testatus fuerit, maxime dolere, quod Vir summus, & in magna apud omnes estimatione ea studia profectus esset, quæ suæ laudi iniquissimam maculam intulerant, quam nullo pacto apud se diluere posuisset. Hæc ut primum illi ab eodem Friderico Sartesci per Epistolam patefacta sunt, non alacriter modo paruit, & omnem ab se abiecit susceptam provinciam: Verum etiam nullam pro se

cau-

rare dalla Gran Biblioteca Vaticana cose degne delle fatiche, ch'ha impreso; ed a lui, piucchè ad ogn'altro accorderò l'accesso in ogni tempo, ed ora alla medesima. La consiglio valersi di lui, siccome quello, il cui nome essendo cospicuo, può accedere ad ogn'altra Biblioteca si d'Italia, che d'Oltromonti, senza che per lui sia bisogno di veruna raccomanda-

zione. Lodo intanto le buone intenzioni di lei, nè posso se non ammirare il grand'animo, con cui si accinge ad una sì laboriosa, e dispendiosa Opera. Tali sono li miei sentimenti, de' quali potrà servirsene, se li conosca giovovoli, e intanto le auguro dal Cielo ogni felicità.

C. Passionei.

causam dixit, nec purgare se apud Summum Pontificem opportunum duxit; ratus se melius otio suo consulere, ac tranquillitati, si tempori, ac oblivioni omnia relinqueret. Vacuum enim illi erat in sui defensionem afferre aliquorum Cardinalium præstantissimorum facultatem sibi factam purgandi Operis, plane perusilis, suffragiumque quo Lucensium consilium approbarunt. Sed semel impressa animis Principum insensæ mentes nunquam ut plurimum ita revocantur, ut primæ rursus locum habeant: nec iniquæ notæ obliterantur, cum nec aditus ad ipsos facilis, & aliorum officia semper desiderantur.

At cum impendiis Antonii Zatta, qui comes ei in hoc itinere fuit, Romam denuo se contulisset, Bibliothecæ Vaticanæ Codices invisendi gratia, ibique ambo ad oscula pedum intronissi essent, Sanctissimus Pater Clemens XIII. quaesivit a Mansio, quibusnam studiis tunc addictus esset? Respondenti Mansio in novam Conciliorum Collectionem incumbere, subjunxit Pontifex: P. Mansi ci è nota la vostra virtù, perciò fate aliai meglio impiegarla nella grand' Opera de' Concilj, di quello che nell' Enciclopedia. Reprehensio quidem mitissima si ob calumnias ei iniustas conferatur animi Pontificis exarcebatio! Utrisque deinde benedictione collata, addidit Pontifex interrogans Mansium, Volete nulla? cui ipse respondit; B. P. la facultà di dar cento benedizioni in articolo di morte; aliæque permulta, quæ obtinuit; sicut & Antonius Zatta eadem ipsamet occasione. Robustissimi erat corporis habitus adeo ut in reditu cum ipso Antonio Zatta, Venetias versus, ut quæ Romæ collegerat, digereret, Auriga jam prope Viterbum relicta Rebeda, ipse nec ferventis ætus timore percitus, nec montis ascensus, totam viam pedibus percurreret, nulla ætatis grandævæ ratione habita. Ex quo factum est, ut Venetiis in domo ejusdem Zatta letali corripere morbo adeo ut a Medicis jam destitueretur, astamen divina auxiliante ope, summisque curis, & impendiis amicissimi hospitis ad pristinam valetudinem redactus est.

Mansius interea in patriam redux, cum ingenio ita pacato comparatus esset, ut nec prospera nec adversa vix minimum moverent, omni seposita solitudine suis studiis vacabat, nec Conciliorum modo novæ Collectioni perficiendæ allaborabat, sed etiam ad ea omnia, quæ literarum bono esse utcumque putabat, mentem operamque convertebat. Fabricii jam anno 1754. Bibliothecam mediæ & infimæ latinitatis notis, additamentis, ac multa autorum serie illustratam Typis Patavinis publici juris fecerat. Pii II. dum quosidie prælo submitterentur Supplementi Labbeani immani labore adornata volumina, in lucem prodierunt Orationes ex manuscriptis Codicibus partim erutæ, partim binc inde dispersa diligentissime simul collectæ, quæ etiam argumentis (quod nonnisi apprime in omni literaria historia Versato facile) adornatæ notisque illustratæ fuerunt. Novam pariter editionem præstantissimi Anacleti Reinfestuel additamentis nonnullorum Theologorum auctam promendam curaverat, in cujus operis sine Epitomen moralis doctrinæ, & Canonice ex Bullis præcipue aliisque operibus Immortalis Pontificis Benedicti XIV. concinnatam adjecit. Sumptibus Joannis Baptistæ Albrizzi publico donatum fuit anno 1758. Ad Balutiana anecdota, ferme eodem tempore, novis ineditis monumentis, præfationibus, notis, adornanda sua studia divisit. Opus in quatuor Volumina distributum distincto charactere, charactera vitida Lucensibus Typis prodire cepit anno 1761. Nec calamum eodem tempore removit ab illustranda notis præstantioribus historia Ecclesiastica Patris Graveson, quæ Venetiis anno 1762. impressa fuit. Hæc porro erant Viri oblectamenta pluribus (etsi arduis) studiis insudare, & ne una contentione animus defatigatus tandem infringeretur, modo ad historiam sacram, modo ad moralia,

ralia, nunc ad philologica, quodque mirum est modo etiam ad latinam Poësim se convertere. Quamobrem ut sedulo agrorum cultori advenire solet, quod cum segetes maturescere, fructusque respondere suo labori cœperint, tanta sunt opes, Tesaurique, ut quibus gaudere magis debeat prorsus ignoret. Latinis versibus, quibus componendis, nisi adolescens, nunquam studium suum navavit, succissivis boris delectari jam senex capit, cum musæ jam frigescere solent, & carmina omnino jacere. Quare nonnulla Epigrammata confecit, quæ hæc nostra tempestate pro nitido ac polito eruditorum gustu quasi omnino exolescere visa sunt; horum aliqua tamen cum ab humaniorum artium amatoribus non improbata fuerint, ipsi etiam ansam dederunt ut sua vitæ seriem exametris & pentametris describeret. Cum Laurentio Graziani, qui Medicæ Artis non minus peritus, quam ad omnem leporem, ac saltem comparatus eras, quocum familiarissime quoad vixit agebat, verbis, jociisque ludens hoc Disticho cum in conventu suorum Consodalium excitavit.

Gratia nulla tibi est: quamvis det gratia nomen.
Te Medicum populus: non medicina facit.

Pluris tamen æstimabat Virum bonissimum, qui nihilominus statim, ut promptissimus erat, etrusco Epigrammate respondit: Ipsum inquires, in eruditione non magis valere quam boves qui arandis agris insudant, sed messes aliis cedunt; quare eruditi Viri laudem sibi præripere, magis quam mereri ut boves, qui revera nomen familia, ipsi vero laborem jugumque cesserunt.

Dum bis studiis, remota omni aliarum rerum cura, quieto animo vacares, jamque ætate ad senectutem vergente, annum enim septuagesimum expleverat, quidquid supererat Vitæ suæ temporis, ac Virium, impendendum sibi esse speraret in adornandis novis ad Eruditorum commodum lucubrationibus, donandisque Republicæ literariæ sui ingenii maturis fructibus, sublato inopinata morte e vivis Joseph Palma, Lucano Archiepiscopo, omnis studiorum ratio turbata fuit, in omnemque animi dejectionem conjectus. Cum etenim Summus Pontifex Benedictus XIV. Rempublicam Lucensem, humanissimosque illius cives singulari amore prosequeretur, tum ob sanguinis conjunctionem, qua sua familia cum illis erat conjuncta, tum ob officia summæ comitatis, ac benevolentia, quibus, dum Lucæ prima sua juventute constitisset cumulatus fuerat, Senatui indulserat, ut quadam ad instar dotis pecuniæ summa erogata in novum Ecclesiæ Lucensis proventum, penes ipsum facultas esset trium Virorum nomina conscribendi, quibus Summo Pontifici delatis, quem ipse probasset, eligeret. Sensit statim Mansius omnium Senatorum animos in se esse conversos, nomenque suum pro certo in eligendorum numerum recensendum. Quare coacto Senatu in Mansium omnia Senatorum suffragia eligendum convenerunt, dein in Patrem Martinum Trenta ex Servorum Mariæ (uti appellatur) Ordine, postremo Vincentius Torre Ecclesiæ S. Petri Majoris præpositura ornatus electus fuit. Ubi nomen Vincentii Torre inter electorum numerum relatum quoque esse ipsi uscumque innotuit, inopinata voluptate persusus fuit, in spem erectus se posse ex his vallis ac scopulis tuto emergere, ac in suo cubiculo, studiisque consistere. Sanguinis enim, ac amicitia vinculo cum Vincentio Torre devinctus eras, ipsiusque præclaram ingenii indolem noveras tum ex assidua cum eo, totaque ejus gente consuetudine, tum quia usque ab ineunte ætate ab ipso & animi, ac rerum suarum moderator, ac quasi parens observatus, semperque

dilectus fuerat. *Etatis jam senescentis sibi conscius, etsi viribus constaret, tamen hanc pro se causam afferre sincere posset, ac pro virili curare ut sibi in electione ad Episcopatum Vir aetate adhuc florens praeferretur. Epistolam statim dedit ad Cardinalem Cavalcini, qui Prodatarii munere apud Summum Pontificem fungebatur, in qua Consobrini sui majoribus quibus poterat laudibus animi ornamenta efferens, ut ipsi tantum munus demandaretur orabat, & obtestabatur. Se enim imparem, dicebat, maximo sustinendo oneri, vel ratio haberetur aetatis suae, vel animi sui imbecillitatis, omni pro dignitate muneris adjumento virtutis destituti. Se profecto ducere sibi piaculo, si hac recitares, summumque Pontificem latere utcumque pateretur, Episcopum Lucensis Reipublicae magnis iisque difficillimis curis subesse, & ubi Antistites beneficiis, suis Principibus obstricti sunt, etsi nihil sibi de sua Republica verendum esset, tamen ne validiores quidem posse in gradu consistere. Virum fractum viribus, studiisque assiduis consumptum, quod Virtutis robur opponere si Ecclesiastica jura vel pravis Consiliis convelli videat, vel auctoritate infringi? Divina & humana sus deque verti ac permisceri necesse erit, si connivere plus aequo deprehendatur. Ad hac accedere Diocesim longe, lateque fines suos extendere, magna ex parte alpinis Montibus esse positam, quo accessus asper, praeruptusque, spem omnem sibi eripere, a se lustrari unquam posse, praesentiaque cognosci. Precari igitur & obtestari ut Pontifici Optimo enixas suas preces, ac sua vota exponere dignaretur; Et si qua laus scientiae, si quod specimen Virtutis, quod nullum in se esse perspicue cognoscebat, Pontifici mentem injicere potuisset fortasse, ut se in Episcopum eligeret, scires se maximo beneficio cumulari, si tantam pro suo Consobrino habere vim posset, ut ipsum eo honore donaret. Se profecto quamdiu vita spiraret sua gratum futurum, nullamque oblivionem memoriam tanti beneficii deleturam. Haec epistola ut Cardinali Cavalcini reddita, statim ad Sanctissimum Pontificem delata fuit, qua audita in Consilium venit Virum a Manso laudatum in Episcopum Lucensem eligendi.*

Verum cum male affecta valetudo Vincentii Torre (etsi incertam viro diutius protrahenda spem faceres) cum viribus aetate adhuc florente praestaret: Tamen non levis suspicio apud Medicos erat ex anxietate respirantibus, & assidua tussi tabem aliquam in pulmonibus inesse, purulentumque vicus fovendi ita ut in summo discrimine versari vel ipsis Amicis videretur. Facta a Summo Pontifice electio ejusdem Torre, ut per Tabellionem immotus tanta illum voluptate perfudit, ut quasi jam omnino valeret, Romam quam primum pergere decreverit, ubi expeditis, quae sibi agenda erant, Episcopali Ordine insignitus statim in Patriam reverteretur. Obortae interim inter Romanum Pontificem ac Lucensem Republicam de pensionibus imponendis levi controversia, negotium basis; cumque jam prope diem speciponem cohibiturus suae scientiae coram Pontifice se pararet, nuntium ei missum fuit ne condita die ad Pontificias aedes accederet, sciretque suum periculum differri. Res tandiu protrahenda est, ut radio affectus melius sibi prospicere putaris, si re infecta, in Patriam reverteretur, ibique ut privatus degeret, ac domi suae quiescens meliorem opperiretur fortunam. Morbi interim vis non remissa modo, sed ex hyemis rigore vehementior facta ipsum paulatim absumere, & corporis vires exhaurire cepit: denique Martio mense dum rari moraretur ut Caelo mitiore frui posset, ultimum diem obiit, eadem virtutis, ac innocentiae laude, qua totius suae vitae cursum pie, sanctaeque duxerat.

Electi Antistitis obitu, ex candidatorum numero unus superstes relinquatur Mansus: Pater enim Martinus Trenga, cum & ipse interno morbo

ho laboraret, novam expertus medicamenti vim, potionis nempe cujusdam aquae in pice dilutae, quam Gallice eau du Coudran appellant, in summam anxietatem, difficilemque anhelitum inopinata morte abreptus fuit. Miror equidem quod Itali, qui Patres scientiarum sunt, ita alienis moribus addicti sint, ut propria, quamvis sapissime meliora parvipendentes, incredibili voluptate peregrina amplectantur, quae saepe inutilia, saepe censui, sapissime valetudini incommodum afferunt; & ut medicamenta, ita & vitae instituta, quaeruntur. Omnium bonorum luctu vere Religiosi Viri mors tum Civitati tum Senatui innotuit, qui ob virtutum suarum praestantiam ab omnibus cultus, dignus tanto in Patria honore habitus fuit. Quodam igitur quasi jure Mansius a Senatu, in numerum eligendorum rursus optandum esse, nec in dubium facile revocari poterat. Quare pro virili Senatorum studia a se removere & precibus, & amicorum officiis interpositis studens, hoc praedictum antevertere posse pro certo habebat. Verum ut Conscripti Patres indicta die ad electionem convenerunt, Mansique nomen in concione prolatum fuit, non suffragiorum consensu modo, sed & omnium plausu probatum fuit.

Lucam redeunti, Romam enim perrexit ut Comitibus suae Congregationis iniret, dum senis in Conventu quorundam literatorum bonorum, quem penes se Pius Giannelli Vir bonis artibus apprime deditus comes, benevolusque studiose vocabat, redditum nuntium fuit per epistolas, quod ad Episcopatum Lucensem denuo a Senatu electus fuit. Subiicit primo Mansius silentio premens sui animi turbationem, nec causam statim subita mortis aperire opportunum duxit. Sed cum satis latere internus animi affectus inspectantium oculis non posset, rem totam aperuit, omnesque nova laetitia affectis. Quare illi certatim gratulabantur honorem quem diu reddi debere pleno ore praedicabant.

Jam antea Romae dum aliquos dies immoratus fuerit, praescius, seu verius timens ne in numerum trium candidatorum rursus accenseretur, Cardinali Cavalcabino enixas preces obtulerat, ipsi praesentia testatus, propositum suum, jam per literas alias ipsi significatum, alius habere animo suo, nec ab eo ullo pacto recedere unquam posse; etsi res suae morte electi sui consobrini immutatae utcumque viderentur. Quare ipsum obtestabatur ut suam auctoritatem, & validissima officia apud Sanctissimum Pontificem inserpneret, ipsique suum consilium aperiret, ne in se eligendum mentem aliquando converteret. Quae enim momenta quondam prorsus dimoverant ab omni vel levissima cogitatione, quae obrepere posset tanti subeundi muneris, eo modo longe validiora esse, cum ad septuagesimum duo ferme anni accesserint. In hac profecto aetate nec e re sua, neque e publica Ecclesiae utilitate se facturum putabat si hanc dignitatem sibi deferri permitteret; quin probi cordatique Antistites preces afferre solent, ut ipsis liceat summam provinciam abdicare, curarumque infinitarum molem deponere. His confectis Lucae receptus suis studiis pacatiori animo, quasi nihil sibi impofterum timendum esset totum se dedit. Decimum jam Labbeanae Collectionis volumen praesens Venetis submittebatur, & ipse, perinde ac tempus aliquando deesse posset, nervos omnes intendebat, ut quae imprimenda subinde erant, in promptu haberet, numerus enim voluminum vigesimum longe excedere supputabatur. His stimulis quotidie excitabatur, ne quid sibi adversi contingeret tum per aetatem, tum etiam quia tempore & otio utendum est sedulo dura va-
oat: semper enim homines tempus sibi sero sentiant deesse.

His distento studiis, nihilque amplius verenti, enuntiatio reddita per Epistolam a Cardinale Negroni mandato Pontificis scriptam, ipsum tandem ad Archiepiscopalem suae Civitatis sedem implendam delectum fuisse. Vix fa-

cile dictu quanto ipsum molestie dolorisque sensu altatum nuntium affecerit. Incredibili enim perturbatione commotus, ac quasi oppressus, nec responsa amicis, bonorem gratulantibus, suppetere, nec quid consilii sibi sumendum ignorare omnino videbatur. Sensit enim statim quam egre laturus esset, a libris ac studiis omnino divelli, & antiquam vivendi consuetudinem prorsus immutare debere: inde quam sibi provinciam assumendam, quod curatum onus suis humeris imponendum, in quos tempestatum fluctus conjiciendus esset. Prostratum amicorum corona, qui aderant reficere curantes, rem agebant non ita arduam esse, ut sibi fingeat; Nonnulla enim, si procul conspiciantur, inanem timorem injiciunt; quae propius admosa, quasi larva, umbraeque evanescent. Id quotidie evenire solet in his omnibus, quae maxima haberi solent dum turbata mente suspiciuntur, quippe quae primo aspectu ita ardua apparent, ut etiam paratissimum quemque virum e gradu dejiciant. Sed facili aditu eo saepius admitimur, quo nec obrutus convertere posse confidimus, & ubi eo gradum ducimus saepe voluptati sunt, quae nec possibilia putabamus. Verum haec nec subjicienda erant Viro, quem longe praestantiora argumenta movere poterant. Quare aeternis Providentiae decretis sibi omnino acquiescendum esse statim duxit, seque non humana sed Divina mente delectum, quem nec ullius praestantis Viri suffragatio, aut Amicorum officia, eo advecerant.

His igitur tandem excitatus, & maxime ne viri probi partibus ullo pacto deesses (nam per amicum jam antea epistola Romam missa fuerat, qua declarabatur ipsum a suo proposito dimotum fuisse) literas reddidit Cardinali Negronio, quibus gratias illi referebat maximas, qui incredibili benignitate ad se Epistolam dederit, qua de sua electione certiore reddiderit, tum etiam Pontifici optimo, qui nihil sibi merenti maximum bonorem in sua patria consulere. Egere quidem perpetuum vale se dicere suis studiis, cum Episcopalis muneris cura nec otium, nec tempus ad legendum, scribendumque sibi essent impofterum daturae. Axi se profecto in immensum Mare, relicta tranquillitate sui consueti contubernii, ac humilis sui cubiculi, fractis pene viribus & in ea aetate constitutum, in qua gratius nihil Viro potest evenire, quam ut in tuto se recipiat, incertosque vitae cursus laboresque quieto animo finiat. Se praeterea ad Ecclesiae gubernium vocari populos regendi arte omnino imperitum, ac ignarum ubi vada scopulique laterent. Una tamen spe refici quod qui suae Providentiae vi ad Episcopalem dignitatem vel invitum sustulit, D. O. M. omne etiam auxilium quo cursum tenere, & tempestates eludere posset sibi esset collaturus.

Romam igitur Martio mense (die 11. Mart. 1765.) se contulit, ut Summo Pontifici se sisteret, a quo probatus in publica summi illius Senatus concione Episcopus renunciaretur. Perbenigne exceptus fuit a Sanctissimo Principe, eique suum obsequium, subjectionemque restatus, gratis aditis, supplices preces exhibuit, quibus submisit petebat, ut expensarum, quae sibi subeunda erant, partem sibi aliquam remittere dignaretur, ut postea pro suo voto majores populis suis eleemosinas erogare posset. Unum e sua gente superesse, quae ex improvisa fratris sui minoris se natu morte, extincta fuit, censumque & fortunas omnes distraetas fuisse. Se etsi primogenitum, omnia a se jura usque ab ineunte aetate abdicasse, seque ita impofterum ab omni pecuniarum questu alienum vixisse, ut quae in pretium laborum non levia emolumenta sibi soluta fuerunt, ne revertio quidem servato; in comparandis libris, maxime ad sua studia necessariis, & in ornanda sui Collegii Bibliotheca, insumperit. Oblatas preces futuro Senatui in Mensem Aprilis indulto perbenigne remisit, ipsique gratulatus sua studia, ac praecipue Novam
Lab-

Labbeana Collectionis Conciliorum editionem ab Antonio Zatta sibi jam perspecto, curatam, discessum a se permisit. Quanta vero apud Patres summi illius Senatus in commendatione esset Mansius, vel hoc unum declarat, quod supplicem libellum illis in Consistorio oblatum, in quo ut taxa expensarum, quæ singulis pro rata in vestigal cedunt, ut ex parte sibi donarentur rogabat, eo tempore, quo nullum iniquius excogitari potest, non modo incredibili liberalitate, verum etiam summa alacritate remiserunt. Annonæ enim caritate tota Italia, sed maxime Roma premebatur, ob ingentem frumenti vim, quam alio asportari ac distrabi ab his qui rei frumentariæ præsumunt, fidentes nimis agri fecunditati, permiserant. Quare Principes illi angebantur urbis totius summa egestate, & cum quotidie ex vicinis oppidis incolæ turmatim in Urbem confluerent, ne fame assumpti extremum diem obirent, communi malo largioribus pro eximia pietate elemosinis prospicere adigebantur: Adeo ut aliqui Cardinales eximia sanctitatis Viri ut largiorem stipem egestibus suppeditarent, suis omnibus consumptis Vestigalibus, censum etiam imminuerint, & e proprio patrimonio non mediocrem pecuniæ summam distraxerint.

Indicta die, quæ fuit sexta Aprilis, qua coram Summo Pontifice publicum suæ scientiæ specimen documentumque daturus erat, statim ut in genua provolutus periculo se subiecit, momentum insolita benignitate ipse Sanctissimus Pater adiecit, eumque ab examine absolvit, hæc in viri commendationem proferens: Luculentum de tua idoneitate testimonium habemus. Pontificio oraculo probato electorum examinatorum cætus non gratulari modo præclarum honorem, sed novis laudibus pleno ore persequabantur. Nona die ejusdem Mensis in Senatum vocatis Patribus, iisdem diversa opinantibus circa rationem opportune prospiciendi annonæ caritati, quo factum fuit ut ad plures horas concio proracta fuerit, animique Cardinalium tedio afficerentur; tamen Mansi proclamationem a Pontifice factam in Archiepiscopum Lucensem pergrate exceperunt, quodque summam admirationem creavit, supplicem libellum non modo sine molestia audierunt, sed unanimi etiam consensu supplicantis votis parvere. Demum Cardinali Enrico Estuardo Regio cum sanguine præclaro, tum singulari Pietatis ac Religionis studio omnium ore commendato facultas facta fuit ab eodem SS. Pontifice, ipsum in Episcopum consecrandi, quod supplicibus precibus perierat.

Regius Princeps dum in Tusculana Civitate sacris peragendis in Paschate immoraretur, tertio die festo, novo permissu Pontificis extra Urbem solemnnes ritus habendi consecrationum Episcoporum, ab ejus manibus, pompa qua tantum decebat Principem, & Ordinem Episcopalem, & insignia dignitatis recepit. Florenti adhuc ætate Cardinalem Estuardum, qui ingenue innocentiae indolem fronte ipsa exprimebat, seni imponere manus, chrismate sacro inungere, ac in Episcopum solenni ritu inaugurari, vix sine pietatis sensu, & ut verius dicam, lacrymis nemo præsens aspiciebat: Tantum in Viro juvene Majestatis, ac decoris specimen: Tantum in sene demissionis modestiæque documentum elucebat. Gratiis habitis Regio Principi, ad cujus Aedes postea deductus, hospitii etiam honore cumulatus fuerat, Romam altera die rediit, ut quæ supererant sibi obeunda apud illius summi Senatus electos Viros, & præcipue apud Summum Pontificem officia persolveret. Interim a Pompejo Baroni studia aliquorum Consodalium ut Mansius in sua Congregatione æternum viveret depictam effigiem obtinuerunt. Ardua quidem res erat Virum in summa commendatione maxime apud exterarum nationes ob excellentem pingendi artem, qua pollebat, eo tempore quo Nobiliores advenæ Romam frequentes ventitant, & magno pretio suas effigies ad

virum

virum pictas comparare curant, adducere ut aliquam horam ab incepis tabulis conficiendis subtraheret, & manum operi admoventes. Tanta valet praestantissimus pictor ingenii vi in effingendo coloribus quocumque vultu, ut quos depictae tabulae referunt, ipsos & audire & videre, praesentiaque cognoscere videamur.

Romae rebus confectis Lucam statim rediit, die nempe 2. Maji Senasque adveniens ibi per diem integrum constitit, ut amicorum quorundam societate frueretur, novamque quam construxerant Librariam Cellam, multis jam referens libris, ac maxime ineditis quibusdam Voluminibus, inspiceret. Constitit etiam apud Episcopum Saminiatensem Dominicum Poleri, Virum literis, tum virtute, & maxime singulari humanitate commendatum, invicemque & curas Episcopales, & studia communicarunt. Lucam ut pervenit, ex omni ordine Viri gratulatum venerunt, nec solum consuetae a Senatu gratulationes persoluae fuerunt, verum etiam singuli & sua studia in illum, & voluptatem qua maxima afficiebantur declarare gestiebant. Etsi haec suorum Civium amoris documenta grato animo exciperet, tamen in suo tandem cubiculo receptus obortis lacrymis; en (inquit) omnis spes otii praecisa, en ad scriptiorem, ac lectionem, ac solita studia extincta voluptas, en penitus sublata privati hominis felicitas. Modo alieno studio, aliena voluntate agemur: Faxit Deus ut secundo cursu institutum, captumque iter teneremus. Quantum valeam vix mihi ipsi conscius: hoc unum scio me tanto ferendo oneri & per aetatem, & virtutem animi prorsus imparem. Haest semper a se animo infixus hic stimulus, & nonnisi egerrime memoriam referre praeferit otii, ac solitudinis patiebat. Suum cubiculum, suaque privata Cella Libraria, Bibliotheca suo labore, ac industria praestantioribus libris instructa obversabatur sepe ante oculos, nec facile inde animum avertere poterat. Sed graviores curae, ac ab illius ingenio prorsus alienae, quas secum defert Episcopale munus alio vel invitum avocabant.

De ejus religiosi instituti servando studio.

Mirari profecto omnes, qui literarum studiis incumbunt non desinent, quod Mansius in omni fere eruditione versatus, semperque in scribendo, evolvendis libris, in educendis e pulvere, & latebris pluteorum antiquioribus Monumentis, sancte ad religionem usque sui instituti leges servavit. Norunt enim, qui in aliqua sacra sodalitate Sacramentorum vinculo obstricti vitam degunt, quam egre, quam incommode cum assidua legendi, scribendique contentione componantur disjuncta tempora, quibus statuti horis ad obeunda diversa munia vocantur, quae non medioerem, & meliorem sepe diei partem sibi vindicant. Quod in illis maxime sodalitatibus molestius efficitur, in quibus non aetas, non dignitatis, non literaturae ornamentum vel a minima lege eximit, sed omnes ex aequo singulis statutis subjiciuntur. Mansio a primis usque Tyrociniis sui instituti, antiquius nihil fuit, quam leges omnes, quibus obstringebatur integre servare, nec unquam a proposito vel legendi voluptas, vel scribendi contentio vel minimum dimovit. Abreptus sapius evolvendi, percipiendique alicujus antiquioris Voluminis flagrantissima cupiditate & si diem integrum insumere pro momento haberet, ut suis munitis reddendis praesto esset, summam voluptatem abrumpebat. Quoties cum praelo quae ab ipso adornata fuerant jam submissa essent, a Typographis vel Lucensibus, vel Venetiis maxima injiceretur sollicitudo curandi perficiendique quam primum quae imprimenda erant, ad audiendas (ut ajunt) Confessiones vocatus, quod frequentissime eveniebat, quasi omnino vacaret sepositis libris, re-

lito calamo, vel linea ipsa abrupta, statim sedebas iudex, aut verius Pa-
ter, omnes benigne excepturus, quot quos ad ipsum confluerent. Lepide quo-
dam mane dum P. Daniel Concina, qui sua male affecta valetudinis cau-
sa Lucam venerat, us Terminalium aquarum vim experiretur, nervorumque
præcipue dextera manus solutam virtutem reficeret, quibus morbis unicum
remedium, cum visitatum venisset, ac in ejus cubiculo miscendis sermonibus
immoraretur, Mansio signo factum fuit, quo ad audiendam quandam pau-
perculam faminam vocabatur: Tu ne, inquit admiratione plenus, qui tot
studiis implicitus bono publico adlaboras, confessorii munere fungeris? Hæc
provincia, sancta equidem, consodalibus tuis omnino relinquenda est, qui ne
inutilibus rebus vacent, satius in audiendis mulierum querelis, tempus in-
sumunt. Quod si etiam in dirigendis eorum animis, informandisque perfectio-
ris disciplina institutis preciosum tempus assumeres, mebercule tecum irasce-
rer, & a maximo piaculo nequaquam absolverem. Cui Mansius, quæso te
(inquit) solitum animi tui æstum cobibeas, neque hic uti in sententiam
probabilem, vim tuam illam, qua Theologiam Christianam doctè scripsisti,
efferas perperam. Nam neque joco, neque serio id efficias, ut de sententia
abscedam. En tibi meorum studiorum ratio, quam servandam mihi propo-
sui: Tantum lectioni, ac descriptioni concedo temporis, quantum mihi superest
ex horum meorum munerum absoluta observantia, & ab his successivas bo-
ras solum detrabo. Quin si tibi candide animi mei sententiam aperiam, nul-
la alia in exercitatione versari cum majori alacritate fateor, quam in exci-
piendis, ut tu lepide ais, muliercularum querelis; iisque consilio, omnique
caritatis officio opem ferre, qui ad Penitentia Sacramenti tribunal accedunt.
Imo mirifice erigor, incredibilemque voluptatem capio, quoties paupercula
ac rustica cujusdam mulieris animi directioni incumbo. Hæc jam multos an-
nos in suo potius Gurgustio, quam domo infirma valetudine detenta parum
instructo lectulo jacet, cum qua altiorem sermones habeo de rebus divinis,
simplicique ejus sermone magis edoceor ego, quam ipsi nova a me suppedi-
tentur rudimenta virtutum.

Hæc virgo ipsius cura usque a primis annis, quibus relicta rustica pa-
terna domo, se in urbem receperat, cum excolendam se dedisset, tot virtuti-
bus animum exornari, tot divina gratia donis a Deo cumulari est admira-
tus, ut ipsius vita narrationem institueret, ac aliorum utilitati publico dona-
re decreverit. Hæc igitur erat totius sue vita ratio. Summo mane persol-
uta primum hora ex instituti lege sancita, pro rerum divinarum meditatio-
ne, statim in templum descendebat, us singulis etiam diebus qui ad se vel
consilio juvandi, vel peccatorum expiationem petitori accederent benigne am-
plificeretur, omnique caritatis officio prosequeretur. Qua hora ad sacrum fa-
ciendum vocabatur, ordo enim servatur ætatis, & dignitatis, us illi inte-
grum erat, assurgebat continuo, tantoque muneri quo poterat majori animi
affectu satisfacere. Quod ut præstantius conficeret sapissime Zonam ferreis
aculeis intextam cingebat, quod illi pro more erat diebus præcipue Virgini
Matri Dei sacris, vel nota aliqua Religionis distinctis. Exactis vix so-
litis gratiarum actionibus, quas prostrabere pro voto prohibebatur, ne dees-
set ullo modo reliquis, qui ab ipso audiri frequenter expetebant, quique op-
periebantur quotidie vacuum horæ tempus, us quasi ab ipso oraculum peto-
rent: Tum demum quasi rem omnem consecisset in suum cubiculum quieto
pacatoque animo se recipiebat, lepide cum suis scriptoribus jocos aliquos mi-
scens quasi per animi relaxationem, quibus tunc studebat adormandis lucabra-
tionibus totus incumbebat. Diebus vero fastis, & maxime solemnioribus, in-
tegro mane sedebat iudex in suo Tribunali penitentia (us ajunt) quod tem-
poris

poris spatium cum omnium votis explendis non sufficeret, horis etiam vespertinis, ad se aditum omnibus parere volebat, ut huic præcipuo Sacerdotis muneri satisfaceret. Sex integras horas continuas audiendis tum Viris tum Mulieribus insumebat, quibus duas addebat ex vespertinis, ad quas nonnullæ etiam accedebant nocturnæ in suo cubiculo, in quibus adiri ab aliquibus Sacerdotibus, & multis optimatibus solebat. Tantum illius animo alte haberebas legum suarum studium, ut nulla alia exercitatione ne minimum quidem ab iis servandis removeri potuerit.

Verum non bis solum maximis muneribus solvendis, sed iis etiam omnibus ad quæ ex sui instituti vel consuetudine vel lege adigebatur, iisque non levibus, subeundis sedulo addictus erat. Sacras conciones ad populum tum in sua æde, tum in aliis templis, quoties vocabatur, sæpiissime habebat. Cui etiam muneri sufficiebatur, si quando condita die conjodalis casu aliquo vel imparatus existeret, vel impeditus non posset. Quin etiam cum illi demandata esset singulis Festis diebus tradendi frequenti auditorum numero, explicandique sacræ disciplinæ institutiones incommoda provincia, eadem multos annos functus fuit, ac levi intervallo factò suggestum ascendere consuevit, ac orationem elegantem, ac pro argumento eruditionis plenam recitare. Ipsi etiam in usu erat, quasi hæc omnia sibi parvipendenda essent, post prolixiorum concionem, & catechesis traditionem vel ad clausa sacramentorum Virginum eas divinis rebus instituendas, vel ad ægrotos, Sacramentali absolute donandos, vel morbo pressos, ægestate assumptos & stipe, & caritate levandos. Diei vero aliquid sibi semper superesse studebat, quod vel ab ipso necessario otio detrabebat, ut visitatum iret infirmam Virginem, de qua jam satis diximus, quacum longiores sermones de divinis rebus habebat, sollicitè incumbens ne sanctioris vitæ institutis ullo pacto deesset; Opificiumque divinæ gratiæ in ea admiratus, sapius reconditos animi sinus perlustrabat, ne illusio, aut error aliquando subrepero posset. Nec deesse ferebat ullo pacto flagrantissimi amoris ac pietatis sue officiis, quibus prosequi eo omnes solitus erat, (& si diuturnioris temporis jacturam sibi faciendam esse dignosceres), qui animorum suorum moderatorem, & parentem elegerant, opemque suam in extremis vitæ angoribus expetebant. Ad plures enim horas lectulis assidere, solatium omne afferens quo efficacius poserat; pluresque noctes etiam vigiles ducere visus est in eorum cubiculis, usque dum animam efflarent, momentumque ultimum obirent.

His distentus curis totque rerum diversarum exercitationibus implicatus, ne dicam distractus, mirabitur jure aliquis, quomodo tot ac pene infinita volumina perlegerit, tot abditissimas notiones eruerit, tot membranas, tabulas, chartas scrutatus fuerit; & ea diligentia, & observatione, ut nihil momenti suam memoriam fugeret, quæque e diversis auctoribus eduxerat, nullo modo præteriret, ubi recensenda sibi essent. Quod profecto præclarum in Munio, qui in amplissimis collectionibus, quas exornavit, tot diversarum rerum non ipsum latuit, quod jam prænotatum ab aliis fuerit, publicique juris factum; quare laudem accuratioris Auctoris jure promeruerit. At mirari desinet, si sciet, ipsi nullum unquam vacuum fuisse momentum temporis, quo vel non aliquid legeret, vel scriptioni daret. Si colloqui cum amicis, qui frequentissimi ad suum cubiculum conveniebant, ipsi vel necessum, vel honestum erat, calamus fere semper habebat chartæ, suoque mentis conceptus exarabat, dum interim alios sermonis lepore recreabat. Alio avocabatur, lineam inceptam abrumpebat, summam mensis contentionem sapius in evolvendis perlegendisque assente libris remittebat statim, nec tamen longa intervalla, diversa munia, alienæ prorsus a suis studiis exercitationes,

siones, id efficere poterant, ut non statim vel litteras prosequeretur in scribendo, vel lineam in legendo omitteres, aut verbum apicemque praterires. Neque hic taceam, quod sæpissime illi contingebat, quod cum summe incumberes in recensenda aliqua vel temporum computatione, vel declaranda difficultate, si futilis illi propositio, vel questio fieret æquo animo audiebas, comique fronte responsum dabas; eoque processit patientiæ ut adolescentibus quibusdam, quibus ad scribendum utebatur, primas grammatices difficultates sciscitantibus, quasi ludimagister declarares, quin etiam perlegebas quæ ab ipsis in latinum sermonem versa erant, ne suorum præceptorum animadversionibus subderentur. Tempus profecto etsi deesse scientiarum magnitudini omnes fateantur, in annos tamen quasi augeri videtur, si ordine, ac utiliter impendantur. Quare ne lineam quidem nisi rarissime ipsa concubia nocte exaravit, tum ne suis legibus deesset, tum ne a necessario somno horas subtraheres. Præpostero conatu literati aliqui fervente adhuc juventutis æstu a necessaria quiete horas subripiunt, ut suis studiis donent; sed raro fructum percipiunt laborum, nam vel valetudini obsunt, vel rerum confusione laborant. Scientiæ omnes, & maxime obscuræ historiarum, monumentorum, & antiquitatis cognitiones pacatum animum, vacuumque curis, nullaque molestia fractum requirunt. Pomeridianis horis, æstivis præcipue, in quibus quieti aliquid dare temporis natura ipsa exigit, in suo cubiculo receptus, ac sedens, calamo inter digitos stricto, vel librum lectitando, bis, vel ter caput ad pectus semisopitum demittebat, statimque excusso somno libero ut antea cursu, vel scriptionem, vel lectionem persequeretur; solum ut ita dicam remissiore ad momentum consensione refectus. Hæc usque ad ætatis suæ septuagesimum secundum annum, quo studia, secessumque suum relinquere coactus fuit, constans, ac servata ratio sui instituit, vitæque fuit.

De Animi ejus habitu, ac comi præcipue ingenio.

Mentis, animique, ut plurimum frons ipsa, ac vultus totus indicium est, internoque animi habitus, indolemque indicare videntur. Mansio porro frons semper bilatis, vultusque ad suavitatem, ac modestam festivitatem compositus, ejus comitatem, facilitatemque animi singularem satis perspicue declarabat. Adeo pacatum ingenium illi natura dederat, ut nec mororis nebulis, aut iræ æstu perturbari nisi ad momentum potueris. In morte fratris sui minoris natu, qui acerbo fato dum Romæ degeret functus fuit, etsi ab omnium bonorum oculis, qui eum norant, lacrimas expresseris tam inopinatum nuntium; ipse unus vix ad horam doloris signum ostendit, ne de amisso fratre sibi carissimo, non satis dolere videretur. Alterius fratris qui unus e sua stirpe superstes erat, improvisa morte abrepti, ita parato animo extremum fatum audivis, ut vix unum alterumque tristitiæ verbum emisseris, solum morore affici asserens, quod improvisa morte functus esses, quod sane christiano viro maximi doloris argumentum est. Quod vero gens sua extincta in funere fratris, stirps omnis sublata esset: quod avitæ fortunæ, quod prædia, quod ville ad extraneos hæredes devolverentur, quod domus suæ ornamenta sub hasta exponerentur, distraberentur omnino, nullum in eo molestiæ sensum excitavit. Nec minori animi constantia Matris suæ funus duxit, quæ ad extremam usque senectam semper bona valetudine, integrisque viribus vitam protraxit, etsi cum ea consuetudine diuturna devinctus esses majori amoris vinculo, quam cum aliis fratribus: Res suas enim unus semper curavit, tamen tantum dolere de ejus morte visus est, quantum filii amoris dandum putavit, ne minimum quidem a suis studiis, exercitatio-

nisque advocari permittens. Quin etiam morienti præsens semper adsuit, ei que extrema officia, quibus agentem animam prosecutus, fuit, tum religionis, tum pietatis sicco oculo persolvit. Notatu etiam dignum videri potest, quod nihil sibi ex materna hereditate sumpsit, etsi penes se ex testamento facultas omnis disponendi esset, nec alius heres e sua stirpe superesses, nisi filia in diversis Sacrarum Virginum Clausis Deo Sacramentis devota, queque jam non mediocrem partem avitarum fortunarum consecuta fuerant, cum nunquam nullam hereditatem abdicasset; sed totam & ex axe ad Gentem Torre, a qua ipsa progenita fuerat ut deferretur curavit, solum sibi pertenui annuo in vitam suam legato relicto paucorum aureorum. Nihil de obitu sui Genitoris diximus; eo enim orbatus fuit, dum prima sua juventute ob male affectam valetudinem ac respirationis anxietatem ultimum sibi fatum timeret; ac recenser a paternis amplexibus divulsus, eadem animi constantia, qua nuntium rebus omnibus remisit, ejus mortem sustulit.

At si rerum humanarum vicissitudines, quibus omnes homines subsunt, vix molestia aliquid afferebant, ita ut solitam hilaritatem solvere ullo modo valerent: non minus tamen injuriis ipsis, quibus aliquando acriori ira exardescere solent, vel ipsi morati homines, quo pacatiore animo adversa sustinent, moveri potuit. Insuper iniuste fuerunt consurae quibusdam suis libris, & quamvis sibi compertum esset a quibus Autoribus tot constarentur in se injuria, nullas tamen querelas de iis instituit; doluitque solum sibi maculam impingi, a se pro virili diluendam; quod laxiores in suo de Calibus telervatis tractatu doctrinas doceret, quibus profligati homines, perditique in omnem turpitudinem liberius abire, castique ac probi corrumpi possent. Quandam de Epocbis Concilii Sardicensis lucubrationem ediderat, que postmodum in novissima Conciliorum Collectione suo loco recusa est: his inde orta est literaria inter Patrem Mamachium que multarum Epistolarum concertationi locum dedit. Subjiciebantur interim invidie faces ab iisdem suis emulis; quare eo litis astus devenit, ut acriorem stylum in Mansium doctissimus vir exacerit, actus quibusdam verbis, quibus auctoritatem quorundam Græcorum scriptorum ille excipiebat, eos appellans Græcæ fidei Auctores. Ut sensit Mansius Virum probatissimum, quasi in eum conviciam jactasset, quippe quem Græcum natione, de injuria conqueri, non solum illum certiore reddere pro virili studuit, de præpostero sensu, & prorsus alieno a sincera sua scribendi ratione, ad quem sua verba distorserat, sed & veniam petiit, rogavitque quam cuncte ut injustam de se opinionem deponeret; Interim cui potior ratio faveret, cuique victorie laus deferenda esset, alieno judicio omnino committebat. Ipsum postea Mamachium visitatum adiit, quoties Romam concessit, nec cum ipso communi officiorum genere versatus fuit, sed quasi ipsi devinctissimus viveret singularis amoris testimonia reddidit.

Verum tam mite ingenium ut nec injuriis moveretur, nec rerum vicissitudinibus persurbaretur, ut modum excedere consummatae virtutis unquam visus fuerit, non tantum ejus Religioni ac pietati, quantum etiam naturæ tribuendum. Nec qui virorum excellentium animum exprimunt, laudationem intexere oratorum more instituit, sed veram effigiem animi effortato contendunt. Dum privatam vitam degeret hæc indoles comitatis, pacatique animi omnes, quotquot ipsum noverant, in sui admirationem pertraxerat. At cum per Archiepiscopalem dignitatem aliis præesse adactus fuit, una hæc fortasse esset levissima nota ejus gloriæ quodammodo inurebatur. Virtutes enim ipsæ cum honoris gradu novam quandam dignitatem assumere conspiciuntur, ita ut que privatam hominem decent, sæpe in his qui

qui personam publicam sustinent vel vitio sunt, vel saltem præstantiam amittunt.

De singulari animi sui demissione.

Quod profecto præstare in Mansio visum fuit, quodque ab ipso servatum semper usque ad extremum suæ vitæ tempus æquo cursu virtutis, fuit quidam animi sui demissionis sensus, quo fingere, nullaque simulationis specie, nec scientiæ laudem affectare, nec sua in pretio habere, quin immo parvi pendere consuevit. Quamvis enim præclare cognosceret se eruditione maxime multos alios superare, ac multa sibi comperta esse ex assidua, ac diuturna lætione librorum; lucubrationes tamen suas, ac quæcumque exararet ita modeste alieno judicio subiciebat, ut si nota aliqua censerentur, submisit defensionem exhiberet, quæ si non satis probari videret, æquo animo in aliorum sententiam descendebat. Ad preces amicorum quorundam, qui inita inter se societate Encyclopedicum dictionarium, uti inscribitur, quod Lutetiæ Parisiorum typis impressum, omnes literatos viros in sui desiderium pertraxit, denuo Lucæ quo posset accuratius recudere inter se convenerant, Mansius operam suam impendere actus fuit, ut opportunis notis, qua Catholicum dogma lædi posse videretur, castigatum prodiret. Vix in lucem primum volumen educatum fuit, summa approbatione ab omnibus exceptum fuit, quippe quod ab omni erroris suspitione vindicatum, in omnium manus tuto devenire poterat; statim tot in Romana Curia animadversionibus notatum fuit, ut inter proscriptionis libros accenseretur. Mansio vero tanta injuria creata fuit Amulorum suorum nunquam extincta invidia, ut vehementer Optimi Pontificis animum moverit. Ut jam antea narratum fuit, rumor erat apud nonnullos, apud multos opinio, apud aliquos etiam metus, quod in summum Cardinalium Collegium optari posset. Nulla enim de selectu Religiosorum Virorum a Pontifice facta fuerat major commendatio, quam de Mansio: ac si qua illi mens de eo eligendo inceserat, nonnulli Cardinales, ut Passioneus, Anconellus, Gallius, aliique doctrinæ laude præstantes augebant mirifice. Accedebat etiam, quod Pontifex non alio Consilio agi maximopere optaret quam uno conscientie suæ motu: Quare validissimæ, quæ ipsi quotidie ad fastidium usque preces offerebantur pro aliquibus præstantioribus religiosiis Viris, ab amplissimis Principibus, ipsum omnino retrabebant; nec melior ratio a tanto commendationum æstu emergendi offerri sibi videbatur, quam virum seligere, quem una doctrinæ laus commendaret. Sed tansam in Sanctissimo Pontifice hæc iniusta nota injuriæ offensionem, molestiamque excitavit, ut Patri Friderico Sarteschi totius tunc Congregationis Moderatori, pedes Sanctitatis suæ osculaturus, hæc gravi supercilio, nec non sine animi perturbatione essatus fuerit. Quæso te, certiore facias Mansium, quod suis ad Encyclopedicum dictionarium animadversionibus adjectis, sibi profecto rebusque suis maxime obsuerit. Satis enim superque tum ex suis literis ad eum datis, tum ex Epistolis amplissimorum Cardinalium Besozzi, & Galli ipsi innotescere debuit, a nobis improbari, quod operam suam navaret in curanda Editione libri, quod ab hac sancta Sede omnino proscriptionis est, & anathemate confixum. Sciat igitur, iterum & non sine animi nostri dolore dicimus, sibi, rebusque suis, nimium obsuisse. Et quamvis idem P. Fridericus, pro ea qua apud Pontificem valebat gratia mixte illum purgare, ac ab omni injuria vindicare studeret: ipsum, modeste subiciens, statim ac per Epistolas sibi redditas, vel leviter rescivit ab hac sancta sede operam suam improbari, statim calamum deposuisse: Nec prius

denuo assumpsisse, nisi novo permissu sibi facto a Cardinali Besozio, certior redditus esset non solum Reipublicæ literariæ, sed & Romanæ Curia non ingratiorem esse laborem suum. Verum enim vero tam alte Pontificis animo habebat hæc macula iniusta Mansio, ut in eadem verba rursus eruperit: Sciat Mansius sibi, suisque rebus maximopere detraxisse. Sane a quibusdam cordatis amicis, ut norunt ipsum banc invidiæ plenam in se suscepisse provinciam; cæsi laude dignum videri posset, opus omni literatorum generi apprimè utile opportunis animadversionibus, & ab erroris suspitione, & a proseriptione vindicare, tamen ut ab se omnino abjiceret, bortari, obtestarique studuerunt. In quibusdam etenim libris virus tam alte later, erroresque tanto verborum fuco, & ornamentorum apparatu subjiciuntur, ut ne integra quidem volumina a legentium animis removere sufficiant. Ad hoc accedere etiam videtur, quod novas sententias afferendi procacitas, ac liberior scribendi licentia hac nostra tempestate ita legentes sibi conciliat, ut nihil verius putetur, quam quod novum, inusitatumque; nihil magis probatum, quam quod audacius effertur. Quibus omnibus nullum remedium serius, inefficaciusque adhibetur, quam animadversiones subjicere, quas nec quisquam sibi religioni ducit legere, quin etiam præclarum putet, si eas vel despiciat, vel omnino convellat. Ut litera reddita fuerunt Mansio, quibus mens Pontificis patefacta fuit, statim ab se omnem susceptam operam abiecit, nec paruit modo, sed nec ullam in sui defensionem, nec ad Besozium, nec ad Gallium, nec ad Passionem lineam exaravit. Quare mirari omnes videbantur, quam submisso modo manum operi admooveret, modo retraberet: modo anteriorum precibus morem gereret; modo obfisteret, sine ulla animi molestia, ac perturbatione, perinde ac illi esset vel suis amicis se subicere, vel aliorum voluntati, modo submisso se gereret.

Sed si unquam sue veræ demissionis specimen in apertam lucem prodit, id profecto evenit, cum per Senatum in eligendorum ad Archiepiscopatum Lucensis Reipublicæ numerum relatus fuit. Cum enim per quendam sui amicissimum ex Senatorio Ordine Optimatem de sui electione fuerit certior redditus; vix dictu facile, in quantam animi perturbationem, ægritudinemque dejectus fuerit. Non illi tunc voluptati erant amicorum colloquia, non joci, salesque, quibus mirifice delectabatur; quin nec solis studiis vacare, nec lectioni, vel scriptioni incumbere ullo modo valebat. Omnia illi fastidium, molestiamque creabant, quæ antea oblectamento esse poterant. Cum vero reliqui qui a Senatu dilecti erant Viri innotuerunt, quasi nova spes improvise assulgeret, quæ fluctus animi sedarentur, frontem in solitam hilaritatem explicavit, omnemque tristitiæ sensum deposuit. Ut jam satis narratum fuit, in trium Virorum, quos Senatus suo suffragio delegerat, numerum conscriptus fuerat Vincentius Torre, sibi sanguinis, & amicitia vinculo devinctissimus, cui statim tantam provinciam demandandam fore, tum per ætatem, tum per integritatem morum, pro certo existimavit, si & ipse ut pro voto res cederet studium omne impenderet, ac pro virili curaret. Neque hanc animi sui demissionem ostentare affectabat, dum deferendos sibi honores propius aspiceret, ut quasi consuetudine fieri assolet etiam a probatis viris, qui quo magis æstimatione virtutis præstant, eo magis abduci a dignitatibus gestiant, ut quasi invitati eo vocentur, quo enim vehementius exoptant: cum baud ignorent, ut plurimum a Sanctissimis Pontificibus eligi, qui minus ad suprema munera inbiare videntur. Verum ea est hominum conditio, ut ea etiam quæ omnino exhorrere videmur, quasi consuetudine timoris, aliquando tandem minus terreamur, ac licet invitati tamen sine molestia amplectimur. Hoc Mansio profecto evenit: nam quamvis non sine animi sui

per-

perturbatione ad Episcopalem dignitatem vocatus fuerit; submisit tandem amicorum suorum consiliis, totius Civitatis votis, Sedis Apostolicæ Oraculis se subiecit. Hoc enim veræ virtutis indicium est, ac probatio, quod flecti in alteram partem quis possit, nec firmato consilio obdurataque mente ubi honestum præclarumque sit de suo gradu permissat abscedere.

Hanc demissam animi sui indolem in omnibus semper prætulit, adeo ut dignitates omnes etiam in sua Congregatione degens, vere & ex animo semper longe a se rejecerit. In comitiis suæ Congregationis habitis Luca anno 1738. ad Collegii ejusdem Civitatis præposituram electus fuit, cui dignitati ex primevo institutu, bonos adjunctus est Vicarii Generalis, uti appellant, ut nota aliqua præclariori distingueretur, quippe quod caput, & Princeps est totius Congregationis. Præsenferat ipse electorum vota in sui electionem collimare posse in futura concione, ac tempestive obtenta a Romano Pontifice facultate quamcumque dignitatem abdicandi, post multas preces oblatas, tandem sibi factam facultatem in medium protulit, seque a suscipienda provincia vindicavit. Quare nec Congregationis Moderatores, nec Consodales sui ullam imposterum illi dignitatem demandandam esse rati sunt, ne molestiam crearent Viro, quem apprime observabant.

Tanta vero vel ex ipso ingenio ad omnem demissionem quasi consuetudo erat, ut non minus communia hominum obsequia estimaret, quam ipsis reddere etiam humilioribus e plebe quæcumque officia humanitatis, & amoris. Quare nec loca, nec tempora, nec conditio, nec ætas ne minimum quidem ipsum removebant, quin omnem opem, gratiamque paupello cuicumque humanissime afferret. Sæpiissime dum per publicas vias, ac frequentiora urbis loca incederet, si ex humilioribus loco natus aliquis sibi obviam fieret, faciles aures præbebat, apertoque capite preces excipiebat. Quodam mane biemis tempore cum ad Episcopales ades jam electus Episcopus pergeret, rustica quedam mulier fascem lignorum onusta, casu prope ipsum corruit, onusque suum improvise lapsu longius abductum fuit. Ipse statim anxius an quidquam læsionis passa sit sciscitatus, statim auxiliariam manum porrigens erexit, struemque lignorum ut rursus capiti imponeret effecit. Quod cum a suo socio illi submisit quasi exprobraretur: An, inquit, pauperi auxilium præstare dedecori esse potest Viro Religioso? Quicumque mirari velit, miretur profecto: Semper mihi hæc cuicumque caritatis officia præstare in usu sunt: Seriusque animadvertam an omnino deceat, quam opem tulerim. Denique vestitus ipse ad demissionem humilitatemque compositus erat. Nam plerumque vilis & abjectus, nullaque arte compositus, quin sæpius neglectu quodam vilior efficiebatur: Sed tamen semper nitidus, ac mundus servabatur. Incessu ipso, locutione, verbis ipsis tantam præferebat abjectionem ut nisi communis hominum æstimatio præclarum redderet, parvipendendus primo aspectu ab omnibus videretur. Nec huic suæ menti, ac demisso ingenio etiam Episcopali honore auctus, ullo pacto defuit, quin potius quasi præclaram omnibus Virtutis faciem extulit, specimen præferens sinceræ demissionis, humilitatisque Christianæ. Infinitæ propemodum pauperes mulieres, ac e trivio homines ad ipsum constuebant, solemnioribus præcipue festis diebus, ut Sacramento Pœnitentiæ suæ peccata expiarent, dum Religiosi viri in sua congregatione privatam vitam degeret. Hos omnes eodem animi affectu, ac flagrantissima caritate amplecti etiam dum gravioribus curis agebatur, conatus fuit; quare dum per meliorem valetudinem, ac robustiores vires potuit, omnibus se præsto obtulit, & ex superioribus adibus in Principem Ecclesiam descendebat, ut facilis ad omnes aditus pateret, ac Patris peramanis, ac animorum moderatoris partibus omnibus satisfaceret. Nec bis finibus conti-

neri

neri poruit demissus animi sui sensus, ac veræ pietatis flagrans, quin ad bumiliores quosque, dum ægri decumberent, statim ac certior redderetur, invisendos se conferret, eosque & consilio, & amore, & larga stipe ubi opus erat levaret, ac Apostolica benedictione solaretur. Nec semel, aut iterum hæc officia præstabas, sed quo abjectiores, eo frequentius invisebantur, qui tantum aberant, ut ipsius præsentiam pertimescerent, quin potius lætitia singulari levarentur. Quare ad eorum tuguria libero accessu properabat, nullusque vel sue paupertatis, vel squaloris verecundia afficiebatur, quin ejus adventum præstolabant vehementissime, quasi amantissimum patrem excepturi, a quo a summa dejectione essent erigendi.

De iis, quæ in Episcopatu gessit.

Multa, eaque præstantissima a Mansio conficienda esse statim ac gubernium suæ diœcesis moderari cepit, omnes pro certo habebant, quotquot Virum cognoverant Sacrorum Canonum peritia, literis, ac scientiis omnibus ornatissimum. Nec communem expectationem sefellisset eventus, si vel etate validiori ad clavum sui regiminis positus fuisset; vel quæ excogitantur meliora a supremis moderatoribus possent semper absoluta lege sanciri. In quacunque bene morata Republica infinita propemodum peccata leges tolerant, quibus omnibus occurrere nefas est; ne tranquillitas populi lædatur, neve mala erumpant pejora, quibus nec remedium apponi possit. Consilium quippe statim sumpserat, addendi ad sancitas jam leges, recentes aliquas sanctiones, quibus Clericorum præcipue morum sanctitati prospiceret, ac irreperentes nonnullos abusos opportune rescinderet. Quare concionem publicam indicere decreverat, statim ac suæ diœcesis visitationem, uti appellant, instituisset, a præsentia, quibus maxime occurrere malis deberet, & in quæ peccata libus magis animadvertendum, dignosceret. A vigilantissimo Prædecessore suo, qui duo de viginti annos ad clavum Lucensis Ecclesiæ sederat, etsi multa edita essent pastoralis sollicitudinis præclara documenta, legesque conditæ: Nullas tamen synodales sanctiones edixerat: quare statim visitationem Diœcesis suæ aggredi decrevit.

Sed ipso sui regiminis initio, ita rei frumentariæ caritate Italia tota premebatur, ut in sequentem annum Sacram Diœcesis Visitacionem remittere necessum duxerit. Ipse enim præcipue Romæ cum Martio mense immoraretur, oculis suis inspexit quanta laboraret annone egestate vel Princeps illa urbs, quæ ob immensam agri uberitatem frumentis redundare solet; tunc enim prorsus exhaurta, quotidie opperiebantur ad portus naves, quæ vim rei frumentariæ opportunam adveberent; quæ cum ex longinquis remotisque regionibus deducenda esset, ob incerti itineris periculum, quisque sibi extremum fatum in diem timebat. Ubique locorum plurimi stabat frumentum, Lucæque aureum ad modium emendum vix sufficiebat. Quod pretium etsi non leve, tamen minimum erat, quod in reliquis Civitatibus solveretur. Tot malis commotus, ne Rurales populorum Rectores, sodalitates, ac editui, omnesque qui censui subiecti sunt, maximo populorum damno pensiones solverent, ac solitum vectigal conferrent, solius urbis visitacionem pro tunc instituit, quæ facili negotio, ac pertenui impensa conficitur. Sacra profecto urbis loca, ac templa potius ab Episcopis ad servandum decorem, quam ut quidquam offendi a se posse putent, quod animadversione dignum sit, lustrari solent. Tantus nitor in sacra supellectile, tanta in Custodibus templorum cura, tanta in Præscētis sacrarum rerum vigilantia, ac studium, ut nihil ad

ad ornatum, nihil ad dignitatem, nihil etiam ad rerum omnium elegantiam desiderari facile possit.

Vere igitur insequentis anni 1765, in quo remissa annone caritate omnes Italiae populi respirare visi sunt, sacram Diocesis visitationem aggressus est, eaque loca primo sibi lustranda censuit, quae remotiora, quaeque vigili Pastorum cura magis indigent. Caseroniae regionem, quae suae dictioni subest, inuisendam, petiit; quae Provincia cum inter Alpium montes posita sit ad Aesaris oras, unde originem ducit flumen, quod Reipublica Lucensis agrum interluit, abruptas vias habet, imperviosque montes, quo accessus asper prae-ruptusque. Pars major Provinciae ad Mutinensem Ducem pertinet, in qua oppida nonnulla Archiepiscopi Lucensis jurisdictioni subsunt, reliqua pars ejusdem Reipublicae imperio parit, multisque privilegiis gaudet. Vix facile dictu quanta laetitia gens longe a suo Pastore posita, nec solita eum praesentia aspicere Mansuum exceperit; tanta erat in omnibus probitatis, benevolentiae aestimatio! Turmatim populi obviam illi gratulatum ibant, cumque ex caeli ingenio tum homines, tum mulieres acri mente praediti sint, quasi vel aspectu solo Viri comitatem singularem dignoscere, omnes aut manum osculari, aut vestem propiusque quo fieri posset accedere gestiebant, nullus vel a Principis auctoritate metu refugiens, vel dignitatem nimis veritus ab ejus conspectu se subducebat. Pleno ore illi fausta omnia precabantur, seque beatos si diutius, quam sua jam longa aetas sibi sperare permitteret, tanto bono gaudere possent, praedicabant. Neque eorum expectationem, ac opinionem Mansius fefellit. Se quippe omnibus facilem praebat, bilari fronte, ac naturali quodam risu qui humanitatem singularem indicabat vel humiliores excipiebat; praesto etiam se exhibens puerilis ipsis audiendis, quanta cum animi sui voluptate oves suas inviseret, declarabat. Sed non viarum asperitas, non itinerum labor, sed perditorum hominum vitia, obdurateque in pravis moribus consuetudines sunt, quae Sanctissimum Pastorem defatigant. Eben quanta sollicitudinis sunt vigiles curae in excutiendis maxime Ruralium Sacerdotum moribus, qui si animadversione digni reperiantur, nunquam vel delicta probantur, vel poenis coercuntur. Habent enim omnes suorum facinorum vel patronos, vel socios, qui ad Calumniae usque profligatos homines astollunt, quos alii ad inferos deprimunt, utque pestes populi diris omnibus execrantur. Oppidulorum incolae praecipue inter se dissidentes in partes diversas abeunt, singulorumque sententiae ita variae sunt, incondantesque ut profligati, ac scelestissimi homines facile solertiores eludant, totaque offundere nebulas valeant, ut vel apertissima scelera obtegant. Quare non impune solum, audaciusque grassantur, sed & probis, integrisque viris saepius praefertuntur. Quamobrem leges in delicta feruntur, ne singulares homines probri nota censeantur, utque, ut ita dicam, poni plectantur, qui novis statutis subduntur, ne ipsis liceat, quod ante impune licebat. Ipse profecto Pastoris pervigilis partibus pro virili satisfacere studuit, cumque nunquam agi vel metu, vel ullius officio passus sit, quando in vitia animadvertendum esse intelligeret, sedula inquisitione mores praecipue eorum qui animis praesunt observabat, peccata si quae reperiret, acriter redarguens, ac inexorabilem in laxam vivendi consuetudinem, ac profligatam in turpitudinem, libidinemque se praebens libertatem. Quod vero sibi praecipuum duxit, probitatis singularis omnibus documenta relinquebat, & exemplo ad pietatem, integritatem, ad castimoniam, caeterasque virtutes praclarissimam faciem praeferebat.

Argumentum sane non laudis modo, sed admirationis, ac patius pietatis erat omnibus hominem suspicere jam pene aetate confectum ad se vertitan-

ritantes rusticos, ac miserabiles homines incredibili caritate amplecti, querelas facili aure excipere, verbis solari, favore prosequi, ad sanctiores mores excitare, ipsosque vel primis Christiane fidei rudimentis instituere. Ad multas horas, perinde ac florentibus viribus constaret alacri animo frequentissimam confirmandorum turbam sacro Cbrismate liniebat, illique solatio erat quod sacris rebus peragendis diutius immoraretur, ac Sacramentum conferret illis populis, ad quos perrare Episcopi accedunt. Quare etsi aestivo calore defatigatus videri posset, iis qui ab eo sciscitabantur an laxitudine aliqua laboraret, se ne minimum quidem dolere statim respondebat: tanta animi sui voluptate in suas oves Pontificis munere sungebatur, ut vix postea ad momentum quiesceret, ut Vires omnes resciceret.

Neque vigilem curam solum declaravit in perlustranda Diœcesi, quod munus statim resumere decreverat, remissa aeris rigore qui Anno 1765 intensus adeo, diuturnusque fuit, ut putarint seniores homines vim frigoris Anni 1709, superasse, sed & liberalitatem, ac munificentiam ostendit. Debet profecto Principem, qui aliis cum dignitate, tum virtutibus præesse debet, non pænis solum in pravos homines animadvertere, sed & bonos præmiis afficere, & segniores exemplo, ac voce excitare. Nihil illi antiquius semper fuit quam morum sanctitatem, animorumque culturam promovere, etiam dum privati Viri personam gereret. Quare optimo seni vix verbis dici potest quantæ voluptati erat, si Sacerdotum mores sanctiores inspiceret, vel contentionem ad scientias, vel in adolescentulis præclariorum ad virtutem indolem dignoscere. Nihil ex veltigalibus, ac suis proventibus, sum esse putabat, nisi quod statim elargiri ad inopiam egenorum hominum levandam, vel ad alliciendos ad literas, ac virtutem comparandam suorum subditorum animos. Crebra, & larza Bellariorum dona, quæ singulari opificio a sacris Virginibus Civitatis elaborata ad irritamentum gula, vel ad stomachi refectum antistiti offeruntur, vix ipsius oculis subiciebantur, statim sui Seminarii alumni distribui jubebat. Incredibili amoris sensu afficiebatur, erga hos selectos ex tota sua ditione adolescentibus, cumque ex eorum cultura magna ex parte felicitas populi pendeat, pro virili curabat ut sanctioribus moribus, literarumque laude præstarent. Ipse suo exemplo, cum nulli vel puerulis ipsis non notus esset publica omnium commendatione eruditionis ac doctrinæ, incitamento erat, ut alacrius suis partibus omnes responderent; quod acrius efficere satagebat præsentia non raro ipse periculum sumens in privatis literariis concertationibus, eruditasque enodandas quæstiones proponens, ac difficultates objiciens. Sciscitabatur frequentissime ab eorum moderatoribus ingenium, Indolem, Pietatem, ac mirifice de eorum progressu, ac commendatione delectabatur. Quare si publicum ornatis lucubrationibus specimen ingenii darent, tantam animi sui voluptatem, festivumque gaudium experimebat, ut lacrimis etiam obortis eorum studium, oram, laborem profusis laudibus gratularetur; ita ut vix explicari possit quantum flagrantiam juvenum animis lætitiâ crearet, æstusque ad scientias excitaret.

Singulari ejus liberalitati maximum decrat adjumentum, cum satis pro munifico suo ingenio nec præmiis præstantes virtutibus homines, prosequi, nec egenorum inopiæ largiori stipe succurrere posset. Permolestè ferebat, nec magis suum animum angere ajebat, quam quod ad usuras solvendas, pensionesque sibi impostas pars non tenuis suorum veltigalium, proventuumque, sibi esset impendenda. Cum enim jam senescente ætate ad Episcopalem dignitatem erectus esset, nihilque sibi aris toto vitæ suæ cursu reservasset, aliena pecunia fere in immensum obstringi necesse fuit: Cumque usuræ quæ sibi solvendæ erant non mensuram sumerent a consueto pecuniæ acceptæ censu, sed

a vitæ suæ spatio, ac incerta sorte nimium Vestigalia imminuebant. Ad hæc accessere amorum sterilitas, relique frumentariæ Caritas, quæ maximam reddituum partem constituit; quo fiebat ut pressi coloni agrorumque Conductores rerum omnium inopia, solvendo omnino impares essent. Quare non largitionibus solum, ac amplioribus elemosinis modum imponere cogebatur, sed suæ rei domesticæ sedulo prospicere, opportune a necessariis etiam sumptibus parcendo. Verum adeo ipsi molestum erat, & a sui ingenii mole alienum, flagrantissimam in pauperes caritatem cobibere, ut si quæ ad suas manus obventiones deferri contingeret, rei domesticæ moderatori subduceret, statimque in elemosinam erogaret. Pauperculus quidam lenta tæbe jam pene absumptus in Episcopaliæ adium vestibulo procumbere adactus fuit, cum nec domus illi satis instructa esset, nec quisquam illum in proprio hospitio, ne consanguinei quidem recipere vellent, ob morbi contagionem, quæ inficere posse e plebe homines plus æquo verentur. Id quamvis ægre ferrent familiares, acquiescere tamen ipsis necessum fuit. Nam mandavit ut aptiori loco receptus commode decumbere posset, nihilque ad vitæ alimentum, morbumque curandum deesset. Ipse postea languentem egenum non semel invisit, quæ tandem omnino consumptus diem extremum obiit. Unus relinquebatur locus aliorum curæ, ut ab ejus conspectu longius, quo fieri posset pauperes abducerentur, nec tam facilis ad ipsum aditus pateret. Quidquid enim æris inerat perentibus statim largiebatur, nec satis sibi dare videbatur, si vel tenuius residuus foret. Percupiebat quotidie ut tandem ære alieno solutus, integris ad se vestigalibus redeuntibus nullos imponere limites suæ liberalitati cogere-tur. Anno 1766. Coloni omnes Lucensis agri ad solvendo conditos canones ob communem sterilitatem omnino impares, & ob præteritorum annorum rei frumentariæ caritatem præteritas debitiones in immensum augere adigebantur: Ipse ut redditus consueti in commodum etiam miserorum rusticorum hominum sibi excrescerent, pactum iniit, ut dimidium pensionis debitæ persolventi, totum debitum quodcumque illud esset remitteretur, nec quidquam in posterum pendendum superesset, nisi conditæ in annum obventiones. Id eo consilio præstitit ut quantocius fieri posset ab omni ære alieno liber nullum modum servare cogere-tur, suoque in pauperes concives amoris pro voto obsequi posset. Erat equidem lepida joci occasio apud suos familiares, cum nimia pro sui animi facilitate submissione rei domesticæ moderatorem observaret, qui studens sedulo parsimoniam proventum omnem sollicitè præripiebat, rationemque eorum, quæ ab ipso impendebantur, exigebat, plus æquo timens ne oberatus aliquando solvendo postea esse non posset. Si enim casu aliquo ipsi pecunia summa solvi contingebat, eam eidem tradere omnino renuebat, subdens mirari profecto quod vix unius teruncii dominius esset. Caveret sibi alio pacto; nam quæ ad suas manus obveniant, pauperum erant, vel ad libros sibi emendos, vel ad munera aliqua elargienda jam a se præstituta. Sæpius etiam a quodam suo familiari Sacerdote, quocum versari præ cæteris consuebat, cum supplices deferrentur preces aliquorum miserorum hominum, qui vel ad atrium, vel ad januam Episcopaliæ adium frequentes accedebant, festivo quodam risu statim elemosinam largitus, respondebat, vereri se vehementer, ne cum hisce misellis aliquam societatem iniret lucri, nam causam illorum peralacriser agebat, & frequentissime sine molestia instaurabat.

Inter assiduas sui Pastoralis muneris curas, semper illi obversabatur ante oculos, suæque mentis cogitatum rapiebat, quæ in adibus suorum consodaliæ extat Bibliotheca suis sumptibus, ac labore præstantissimis libris aucta, & in elegantiore amplitudine redacta. Dum vitam in sua Con-

gregatione privatam degeret ipsi curandæ Bibliothecæ provincia fuit deman- data, quod munus ad vitam suam in conitiis anni 1751. illi confirman- dum esse decretum fuit. Archiepiscopali dignitate auctus personam banc ge- rere etsi absens voluit, nec a suo gradu decedere ullo pacto permisit. Qua- re innumeros ferme selectas libros, quos libentissime a suis consodalibus am- pla facultate donatus fuit, ut ad suas ædes deferret, retineretque, quippe quos ære proprio comparaverat, eidem semper addictos esse voluit, & qui- bus in dies augebatur vel amicorum liberalitate, vel literatorum virorum in eum æstimatione, vel subditorum obsequio, ad eandem statim submitte- bat. Nonnullos etiam quos desiderari in ipsa noverat solícite inquirere, ac numerata pecunia emere satagebat, ut quantum fieri posses in omni facultate absoluta redderetur.

Quamvis sint in Civitate Lucensi nonnullæ illustres Bibliothecæ tum apud sacras Religiosorum virorum sodalitates, tum apud aliquos Civis eruditos, nulla tamen præstat magis vel librorum delectu, vel numero, vel etiam ele- gantia quam S. Mariæ Curtis Orlandingorum, uti appellatur, Bibliotheca. Hæc in supremis Ædium locis ad commodum consodalium, qui ibidem se- dem habent, seposita est, ac pro loci angustia in satis amplam longamque cellam protrahitur. Ordine ibi, ut in bene instructis Bibliothecis servatur, libri compositi sunt in ligneis armariis, quæ tantum inter se spatii habent, quantum columnule quædam affabre elaborate concedunt. Hæ ad ornatum erectæ porticum sustinent & ipsam ligneam, quæ in duos ordines totam li- brorum congeriem dividit, facilemque aditum ad singulos præbet. Quasi quæ- dam peristyllo ampla in medio area relinquitur, quæ exedræ instar aliis di- stinctis plureis hinc inde instructa divisimque sepositis, & ad scribendum & legendum aptissima efficitur. Sed cum in dies doctissimorum virorum in vul- gus efferantur infinita lucubrationes, ac libri, quos desiderari in Bibliothecis nimis ægre ferunt, qui literas, eruditionemque amant, mens semper illi in hæsit hujus celle librariæ fines extendere, locique angustiam disjecto muro removere, ut latius spatium nactus, uberiores librorum vim conferre pos- set, & elegantiores, & magis absolutam reddere. Ubi liceret sibi, mensam banc conficere statuerat, sæpiusque flagrantissimam banc suam cupiditatem suis consodalibus aperuerat, magnæque cum voluptate hac de re sermonem instituerat. Nihil enim ipsi majus oblectamentum creabat, quam horum li- brorum acquisitio, Bibliothecamque quasi suam iisdem augere. Sed ubi sunt uberiores proventus, etiam impensæ majores fiunt, maxime si aliorum etiam voluntate, ac cupiditate decernantur. Quare etsi Vectigalia ad extraordina- rias etiam impensas sufficere abunde possent, tamen molesta ægrotudo demum, ac mors ipsa banc illi summam voluptatem præripuit.

De ultima ejus infirmitate.

Septuagesimum sextum jam vitæ suæ annum attingerat, cum ut mos est senescentium Virorum, qui si adhuc valeant, perinde ac integris primæ juvenis viribus constent, injuriam sibi irrogari putant, si quæ a validio- ribus præstari solent, iisdem obeundis minus idonei censeantur, impari suis viribus personam, provinciamque gerere omnino voluit. Nulla quippe ratio- ne nec a suis familiaribus, nec a Medicis ipsis dimoveri potuit a firma voluntate gestandi suis manibus argenteam Tbecam, qua consecrata hostia, uti appellatur, deferri solet in solemnibus supplicatione, quæ ubique Christiani Orbis maxima pompa ad memoriam Sanctissimi Sacramenti verumque Chri- sti Domini Corpus colendum, peragitur. Quæ inde creari solet defatigatio præ-

præstantiores etiam viros deserret, tum ob itineris longitudinem, tum ob solis ferme ad meridiem vergentis ferventiores radios, tum denique ob prolixum incommodumque progressum; quare vires jam debilis senis ita exhaustæ, ut mirum fuerit, si in itinere non omnino defecerit. Sacri Ministri qui hinc inde comitantur Pontificem, ita illum pene fractum sustinere conabantur, ut suis ferme brachiis deportarent. Ipsemet adactus fuit postea suis familiaribus sincere fateri, se ita labore prostratum fuisse viribus, ut omnino ignoravit, an suo an alieno gressu iter consecerit. Sed cum vires per ætatem exolefcunt, quiete ac otio fovendæ sunt, non violenta contentione sollicitandæ; nam ægerrime quod virtutis amittunt reparant, ac sæpissime prorsus extinguuntur. Quamobrem senem tanto ferendo labori imparem non quies postea, non consuetæ potiones, uti præteritis annis contigerat, reficere valuerunt: Sed perinde ac nervorum virtus vividioresque spiritus omnino jacerent, nulla arte erigebantur. Id unum curæ domesticorum relinquebatur remedium, ut opportune prospicerent, ne quod virium supererat ullo pacto imminueretur. Enervis igitur, ac languens Domi se continere adactus fuit, & quasi tenui, nec satis perspecto apoplexiæ ictu correptus fuisset, ex parte vi nervorum soluta nec dexteram manum libere movere, neque eidem lateri se sustentare, linguamque ipsam ad expeditam loquelam solvere valebat. Insonnes præterea noctes ducebat, prolixæque vigilie frequentes erant. Attamen respirare aliquantulum visus fuit, statim ac liberiori Cælo Marlia, ubi Villa Episcoporum sita est, vix quatuor mille passuum spatio a Civitate distans, frui licuit. In melioris statim valetudinis gradu consistit, viribusque non mediocriter refici cæpit; & tum maxime dum Autumnalem ibidem rusticationem exegit. Verum Aprili mense 1768. cum quotidie familiaribus suis distitaret vereri se ne ad momentum altero, eoque vehementiori apoplexiæ morbo corripere, tandem die 26. in consuetâ sua sella sedens ac reddito divinarum laudum penso, quod in toto suæ male affectæ valetudinis tempore usque ad religionem persolvit, clamitans videri sibi laxari nervos, cerebrumque vi insolita perstringi, statim ferme oppressus ex eadem sua sella corruere, nisi a suo Domestico sustineretur, illi necessum fuisset. Eo vis morbi statim processit, ut Medicos, qui advocati ad eum invisendum convolarunt, ad extrema remedia adegerit. Sæpius vena incisa fuit, largioresque sanguinis emissiones factæ, & affixa genibus urentia irritamenta, quæ vulgo vilcicantia appellantur. Mens tamen illi semper integra fuit, licet morbi vis ne minimum quidem remitteretur, ita ut apposita irritamenta a se divellere conaretur. Quæ enim a Jano Planco in hoc a Medicis excogitatum ægrotorum tormentum scripta fuerant subibant in mentem, & ut inutile omnino, & fortasse etiam exitiosum & ipse reputabat. Tandem quasi conclamata esset valetudo, etiam e temporalibus arteriis sanguis emissus fuit. Sed tandem erigi non parum visus fuit ex emetici cujusdam sumptione, quo è stomacho per vomitum biles permultæ, peccantesque limphæ, quæ ibidem altius infederant, exhaustæ sunt. Quare excitatæ vires, sensusque minus torpidi, oculique vivaciores, vitæ protractendæ non mediocrem spem omnibus, vel Medicis ipsis crearunt. At valetudo ita infirma jam tum prævidebatur, ut tantum ægerrime vivere posses, non ut aliquando convalesceres. Igitur vix e cubiculo postea pedem efferre illi datum, nec vel unum gressum producere nisi aliena ope sustentaretur. Tædio affectus, cum nec librum legere, nec literariis sermonibus vacare diu posset, nihilque oblectamenti reliquum esset, ad fastidium levandum modo ruri degere, modo inde Lucam remeare adigebatur.

Hic subdere non abs re facturos duximus, quod cum corporis vires
 Concil. General. Tom. XVIII f 2 lan-

languescunt, animi etiam virtus quodammodo immutatur. Dum integris enim viribus constabat, ac praesertim cum florente adhuc juventa robustum animum gereret, parum adeo servandae valetudini studebat; ut joci occasio esset, aliorum nimis fortasse sollicitam curam aspiceret. Eheu sepiissime dicebat, eheu quantis non indigemus! Ipse enim nec pomeridianas potiones, quae Caffè dicuntur, sumebat, nec sub noctem hyemali tempore repetitos haustus calidae aquae ex exoticis berbarum foliis medicatae, neque in mane sorbitionem ex Americanis Amygdalis Zaccaro ac pretiosis aromatibus quasi in pulvem redactis compositam; quae nostra hac tempestate maxime a literatis hominibus, virisque Religiosis tanto studio adhiberi solet: perinde ac nec diu aliquam contentionem ferre, nec propria munera obire sine praesidio hujusce potionis valeant. Aetate jam jam senescente, ipsi quoque horum usus primo frequens, deinde consuetudine assiduus, ac necessarius evasit. Sed Medicorum consilia, eorumque pro curanda valetudine praecepta stocci facere semper perstitit. Reficiendas equidem aiebat, esse vires, quae per laborem, & per aetatem paulatim absuntur, & quidquid mentem, animumque christiana permissaque sobrietate recreat, virtutemque corporis ac robur servat, fateri plurimi habendum esse. At medicis legibus, quae ab unoquoque vel pro temporum consuetudine, vel pro hominum conditione, vel pro cujusque ingenio, & cogitatu praescribuntur, caeco ductu subjici, non nisi mulierculis, & timidis hominibus convenire posse. Quare cum Laurentio Gratiani, quem alibi commemoravimus, quocum familiarissime agebat, fere quotidie lepidos sales, etiam dum ejus ope indigebat, contra Medicos artemque medicam jaciebat. Medicum, aiebat, si curantis personam assumit, gravi statim incessu, supercilio ad terrendum composito, ad miserum agrotum accedere, quasi Thesauros omnes naturae in suo penu concluderet, pulsum explorat, frontem tangit, cibos remouet, Arabos debin quosdam characteres scriptitat, horam, momentum ad sumendum medicamentum praescribit; valetudinem meliorem auguratur: abscedit: res tota confecta est. Inde miserimus agrotus vel moriatur, vel convalescat, perinde est. Nam si percat, in fatis erat: si convalescat Medicae peritiae tribuendum. Sed cum ejus natura infirma fuit ac pene imminuta Medicum propius, & quasi semper haerentem lateri percipiebat: nec pedem e cubiculo efferre, nec ruri vel unum diem commorari tuto posse arbitrabatur nisi & Medici sui, & amici praesentia reficeretur.

Sed jam pro male affecta, & conclamata valetudine diu vitam protraxisse dici poterat. Quare cum quotidie alternis vicibus nunc melius haberi, modo in deterius abire videretur, tandem die 24. Septembris insolito ac vehementissimo vomitu aggressus, quo concretus sanguis etiam exhaustus fuit, prostratis omnino viribus, vita adhuc producenda omnibus spem omnem extinxit, incredibilemque marorem injecit. Tanta quippe erant in praclarissimum Virum, in optimum Episcopum, in communem Patrem Civium omnium studia, ut modo viveret, satis sibi pro votis omnia secunda esse putarent. Luca tum morabatur Dominicus Poltri Episcopus Saminiensis, qui e thermis lucensibus redux, ad Episcopales aedes illo mane ejus invitatu concesserat. Praesentia amicissimi Antistitis quantam caperet animo suo voluptatem, quantumque viri docti, ac humanissimi colloquiis delectaretur, inde plane dignoscitur, quod morbi magnitudinem superare visus fuerit, multaque horas cum ipso versatus fuerit. Sed tandem illi decumbere necesse fuit, ac in summum angorem dejectus ob respirationis anxietatem, jam ultimum diem sibi imminere perspicue intelligens: tum non a Medicis, sed a suis familiaribus Sacerdotibus extrema adjumenta petiit: Eos rogans enixe ut agentem animum, quando ipse amplius non valeret ob virium debilitatem,

tem, & piis precibus, & validioribus affectuum excitamentis, in Beatissimam Virginem Patronam suam, & in ejus filium dulcissimum Jesum, in cujus vulnerum osculo extremum spiritum exhalare percipiebat, juvarent, & usque ad ultimum momentum persequerentur. Ecclesia igitur Sacramentis ea pietate ac religione, qua semper toto vite suo cursu prestare visus fuit, a se receptis, dilecto suo populo ultimum vale dicens, ac flagrantissimo amore fausta omnia a D. O. M. illi apprecatus, placido sine decessit die 27. Septembris 1769.

Quanto omnes Conctves suos luctu, ac mæore affecerit mortis ejus rumor, statim ac in publicum pervasit, vix verbis exprimi potest, quamvis in diem vererentur, quod tandem evenit. Dolere omnes quod ad regimen Lucensis Ecclesia serius accessisset, quam ut amplissima viri merita, ac bonum totius Reipublicæ postularent. Satis tamen ac diu vixisse illum omnes prædicare, qui probitate sua omnibus magis subesse obsequio ac benevolentia, quam imperio præesse, ac dignitate, qui excimia morum integritate singulis præire exemplo, quam legibus visus fuit.

Die 30. ejusdem Mensis elatum cadaver in D. Martini templum quod Princeps est Civitatis, deportatum fuit, ibique solemnes exequiæ consueta funebri pompa celebratæ fuerunt, virtutesque defuncti diserta Oratione laudatæ. Honestatæ etiam fuerunt a maxima populi frequentia, qui eo consuebat ex omni ordine, ut flagrantissimo quisque suo in eum amori, ac observantiæ satisfacere, profusisque lacrimis, ac acerbissimo dotori saltem ultimo conspectu mortui Antistitis solatii aliquid daret. In tumulo quo Archiepiscopi sepeliantur reconditum fuit Cadaver, & ad posterarum memoriam in mortua ejusdem manu ad pectus deposita fuit conscripta Charta in lumbea theca reclusa hac inscriptione notata

D. O. M.
 JOANNES DOMINICUS JOSEPHI MANSI FILIUS
 PATRIIUS LUCENSIS
 MORUM SUAVITATE INNOCENTIA CASTIMONIA
 EFFUSA IN PAUPERES LIBERALITATE
 PRÆCLARUS
 ERUDITIONE PRÆSTANTISSIMUS
 DE REPUBLICA LITERARIA OPTIME MERITUS
 ARCHIEPISCOPALI TANDEM DIGNITATE AUCTUS
 SENIO ET LABORE CONFECTUS
 OBIIT LUCÆ
 IV. KALENDAS OCTOBRIS CIOIOCCLXIX.
 VIXIT ANNOS LXXVII. MENSES VIII. DIES XII.

Memoria tanti Viri celebrata fuit ab Academia Obscurorum, que Lucæ cum diu jacuisset, multos jam annos, rursus in lucem se extulit flagrantis in literas juventutis Civitatis studio, & aliquorum Eruditorum Civium industria, inter quos Mansus etiam accensendus. Indicta quippe publica concione in diem septimam Februarii anni 1770. ornatissima habita fuit a Consocio P. D. Ubaldo de Nobilibus Canonico Regulari Lateranensi Concionum præstantia Celeberrimo, Funebris Oratio, quam secuta fuerunt nonnulla carmina, a doctis illis sociis recitata. Hæc in unum collecta typis Lucensibus mandata sunt & in vulgus manarunt die 9. Maji 1770.

Nullum adhuc dederat sue observantiæ documentum alia Historia Ecclesiasticæ Academia, cum iisdem ferme viris constet que Obscurorum ap-
 pel-

pellatur: Hanc Mansius ipse, quippe qui summe sacram eruditionem amabat, ad exercitationem Juvenum, quibus ad scribendum utebatur, frequenter/que in privata sua Cella libraria versari solebant, instituit. Primo fines non excessit ejusdem Cella, postea in suos etiam consodales dimanata, aucta interim etiam præstantioribus Civitatis Viris formam publicam sumpsit. In eandem demum nomen dederunt Amplissimi Viri, qui novam dignitatem, maximumque decorum eidem contulerunt. Inter quos in primis fuerunt Cardinalis Querinus, Nicolaus Antonelli, Aeneas Silvius Piccolomini, Franciscus Incontri, Donatus Archangeli, Scipio Maffei, P. Franciscus Antonius Zaccharia, Gorius, ac ferme plerique Italiae eruditi Viri. At die 26. Aprilis in publica concione, aliquorum sociorum studio coacta, in suum principem, ac auctorem laudatio recitata fuit a Disertissimo Consocio Pbilippo Sardi, Cathedralis Canonico, qui ea elegansia sermonis, ea dicendi suavitate, Optimi Archiepiscopi Virtutes, Eruditi, ac Religiosi Viri laudes expressit, ut summa omnium commendatione excepta fuerit.

In publico Cætu, qui primum in Mensẽm cozebatur erudita dissertatio ab uno ex Consociis in Historiam Ecclesiasticam habebatur: Atque ut ordo servaretur, a primis Ecclesiæ Saculis exordium ductum fuit, questioneque vel solvendæ, vel declarandæ præscriptæ. Mansius, ut Auctor, Academiæ Princeps perpetuus renuntiatus nonnulla addebat, quibus lumen propositæ questioni præclarius accedebat. In illis lucubrariunculis semper aliquid novæ eruditionis elucebat, quod vim ingenii apprime in omni rei historica, ac præcipuè antiquitatis peritia versati perspicue declarabat. Piger profecto harum lucubrationum seriem ad manus non devenisse, quas publico aliquando donandas esse putaram. Hæ inter inedita ejus opera accenseri possunt.

Desideratur etiam Martyrologium, quod S. Hieronymo vulgo ascribitur a Francisco Maria Florentino Lucensi Patrio vulgatum. Hoc Martyrologium e Manuscripto Codice a Florentino (Prodiit Lucæ Typis Hyacinti Pace 1668.) publico donatum tantum illi apud Literatos Omnes nomen ascrivit, ut facile præstantissimus haberetur. Ipse enim Volumen adornarat commentario perpetuo, ac dissertationibus elegantissimis illustrarat. Volumen jam rarum ipsemet Auctor denuo recudere decreverat, jamque in suo codice ad oram novas adnotationes adjecerat. Hic Codex Mansio communicatus, ut Typis mandaretur denuo curavit, & jam a se absolutum anno 1745. Leonardo Venturini imprimendum dederat. Præter eruditas novas sui Auctoris notationes, ipse fere ad singulos dies alias subjecerat: Vita Florentinii ab ipso adornata, præscribebatur, una cum judiciis de illo clarorum Virorum illustrata. Accedebat denique Martyrologium Vandelberti ex Ms. Codice Lucensi ab editis non raro discrepantis. In eo adornando summa alacritate operam impenderat, cum in eo quasi exultare videretur immensa Viri eruditio. Ad duo Volumina maxima opus excreverat.

OPERA EDITA JOANNIS DOMINICI MANSI.

1724. **T**Ractatus de Casibus, & excommunicationibus Episcopis reservatis, confectus ad normam tabellæ Lucanæ. Lucæ Typis Sebastiani, & Dominici Capurii 1724. Prodiit iterum in vulgus declaratis nonnullis quæstionibus, quæ ex mutatione aliquorum verborum in eadem Tabellâ facta ad quintum, & octavum Casum in Synodo a Fabio Colloredo celebrata anno 1738., denuo solvenda erant, & illustranda.

1726. Jo: Burck: Menckeni de Charlasameria eruditorum declamationes duæ cum notis variorum. Recusus fuit libellus Lucæ typis Leonardi Venturini cui supplementi loco adjectæ fuerunt suppresso nomine a Mansio nota summularia. Cum plausu exce-

exoptæ fuerunt ab eruditis, sæpiusque novam editionem conficere vi maiori notarum aucta excogitarat. Sed fortasse hæc leviora postea visa sunt, quam ut a se publico donarentur.

1725. Prodit in lucem Typis Capurii, & Venturini *Dictionarium historicum, criticum, chronologicum, geographicum, & literale Sacra Scriptura*. In hac versione ex Gallico Sermone in Latinum Mansius sui præstantissimi Auctoris Augustini Calmet dignitatem, ac elegantiam non solum servavit, sed auxisse etiam dici potest. Nam quæ ex vitio Typographi, vel sui auctoris olcitatione menda in opus immensum irrepere, opportuna ad marginem notula, vel in ipso textu corriguntur; idque maxime in præfationibus Dictionario Biblico, Supplemento, dissertationibus commentariisque præfixis. Videantur acta Eruditorum Lipsiæ Anno 1729. pag. 166.
1729. Edita fuerunt Lucæ: *Prolegomena & Dissertationes in omnes, & singulos Sacra Scriptura libros...* Eius ac Rmo Principi Prospero S. R. E. Cardinali Lambertino. Sumptibus Leonardi Venturini.
1731. Editum fuit, *Supplementum ad Dictionarium Historicum, Criticum, Chronologicum, Geographicum, & literale Sacra Scriptura Auctore R. P. D. Augustino Calmet Benedictino Abbate Senonensi. Opus Gallice primum ab Auctore, nunc vero Latinis literis traditum a Jo: Dominico Mansi Congregationis Matris Dei Lucensi. Eius ac Rmo Principi Josepho S. R. E. Cardinali Accoromboni. Lucæ Typis Leonardi Venturini.*
1731. In vulgus manarunt duo prima Volumina: *Commentariorum literalium in omnes libros Veteris, & novi Testamenti ejusdem præclarissimi Authoris; reliqua septem volumina insequentibus annis prodierunt. Typis Jo. Dominici Marefcaudoli. Versio eadem qua alix, elegancia accurataque textuum collatione præstat.*
1728. Rursum impressum Lucæ typis Leonardi Venturini, in tria maxima Volumina in vulgus manaverat Opus Ludovici Thomasini *De Veteri, & nova Ecclesiæ disciplina*, opportunis animadversionibus illustratum, cum elogio historico P. Ludovici Thomasini latinis literis a Mansio tradito.
1738. Quo anno postremum Volumen *Commentariorum literalium* absolutum fuit, prodiit e Leonardi Venturini prælis primum Volumen immensæ Operis Immortalis Cardinalis Baronii. *Annales Ecclesiastici Casaris Baronii S. R. E. Cardinalis una cum Critice Historico-Chronologica Antonii Pagii singulis Baronii paginis adjecta, ac eorumdem Annalium continuatione studio Odovyci Raynaldi.* Ut opus apprimè toti Reipublicæ literariæ utile numeris omnibus, quo fieri posset, absolutum prodiret, a se excogitatum institutum Leonardo Venturino præscripsit, notas adjecit eruditione plenas, & opportunis animadversionibus repletas, novis & adhuc ignotis Conciliis suo loco interpoluit. Concilia addita ad sexaginta accedunt. Adnotationes alias a Cl. Viro Dominico Giorgi lucubratas addidit, quæ factus consulares ab anno urbis conditæ, usque ad annum Christi 567. illustrant. Apparatum ad Annales ex plurium Auctorum simul congestis Opusculis, cui longam eruditamque præfationem præscripsit, confecit; appendicemque subdidit, ut lamen quod serius ipsi compertum fuit ad quartum Ecclesiæ sæculum in obscura Chronologia illustrandum afferret.
1742. *Rerum a Castruccio Gestarum ex quo rediit in Patriam series Chronologica em editis, ineditisque monumentis expressa a P. Joanne Dominico Mansi cum notis.* Incipit ab Anno Christi 1314. & desinit in annum 1328. Legitur in Vita Castrucii Antelminelli Lucensis Ducis Auctore Nicolao Tegrimi edita Lucæ Typis Capurri.
1746. *De Epochis Conciliorum Sardensium, & Sirmiensem, cæterorumque in causa Ariænotum: qua occasione rerum potissimarum S. Albanasi Chronologia restituitur....* Eius Principi Joachimo Cardinali Besutio nuncup. Lucæ Typis Philippi Mariz Benedini.
1748. *Sanctorum Conciliorum & Decretorum Collectio nova, seu Collectionis Conciliorum a PP. Philippo Labbeo, & Gabriele Cossario Societatis Jesu Presbyteris primum vulgata, dein emendatoris, & amplioris Opera Nicolai Coleti Sacerdotis Venetiis recusa, supplementum; in quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad Concilia, ac decreta per multa exhibentur. Omnia em editis, & MSS. Codicibus undique quæsitis Græcis, latinisque collegit, digessit, additisque præfationibus, notis, dissertationibus historicis, criticis, chronologicis, dogmaticis illustravit Jo: Dominicus Mansi Lucensis Clericus Regularis Congregationis Matris Dei. Luca typis Josephi Salani, & Vincentii Junzini in sex Volumina maxima omnia distributa; quæ in singulos sequentes Annos in vulgus manarunt.*

In ephemeridis Venetis ad diem 10. Aprilis 1748. n. 16. pag. 123. hæc in laudem Mansianæ novæ Conciliorum Collectionis habentur. „Dopo aver terminato l'Autore la sua lodevole impresa delle Annotazioni al Pagi *Critica in Annales Baronii*: ed al Rainaldi *Continuatio Annalium Baronii*, la quale opera risulta dalla edizione, che presentemente si eseguisce in Lucca di detti Annali Baroniani, e se ne divulgano di mano in mano i Volumi compiuti: Ecco si accinge ad una nuova importante fatica, vale a dire alla Collezione de' Concilj, la quale comprenderà sei Volumi in foglio. Nella prefazione spiega egli ampiamente il sistema, che ne ha formato..... ed in questa nuova carriera è così felicemente riuscito, che noi sappiamo di certo avere egli radunato quì di nuovo seicento Concilj e più, i quali non sono raccolti nella sopraccennata Collezione Veneta... Oltre poi il numero suddetto de' Concilj, che il P. Mansi chiama nuovi, egli ci somministra notabili aggiunte a tutti quelli, che leggonfi nell'ultima raccolta *Veneto-Labbeana*: e poichè non si è contentato l'Autore di conseguire in tale occasione la semplice gloria di Collettore, perciò veggonfi di quando in quando introdotte alcune sue dissertazioni, nelle quali ci va correggendo l'Antica Cronologia, e la Storia Conciliare. In oltre da libri inediti egli ha prodotto molti pezzi importanti, che aspettano a' Canonici de' Concilj, ed alla migliore lezione di alcuni Documenti già da altri pubblicati... Ha con felicità restituite le sottoscrizioni del Concilio Romano del 743. sotto Zaccaria Papa; le quali per confessione dell'istesso Labbè erano molto difettose, e mal concie...“ *Laudes inde persequuntur eadem Ephemerides, quas repetunt ad diem 12. Apr. 1749. n. 15. pag. 116. nec non in sequentibus Annis. Hæc hic subicere operæ pretium duximus, ut responderet diffusam libri inscriptionem sui Auctoris menti, & Lectorum expectationi appareat. Videantur etiam acta Eruditorum Lipsiæ Anno 1750. Kal. Maii.*

1749. *Nova editio Historia Ecclesiastica P. Natalis Alexandri &c. in vulgus manavit iisdem typis impressa, quibus prima editio a P. Constantino Roncaglia suis animadversionibus publicæ utilitati reddita, & ab omni censuræ nota vindicata. Huic Mansius novas annotationes adjecit, quibus hinc inde Balsnagium scriptorem Annalium Politico-Ecclesiasticorum carpit, ac eruditè confutat. In fine tertii Voluminis synopsis vitæ, & operum Patris Roncaglia addit; suumque aperit Consilium novarum adnotationum.*

Venetiis aliam editionem e suis typis protulit Thomas Bettinelli novis adhuc Mansianis notis adornatam 1759.

1754. Jo: Alberti Fabricii Lipsiensis *Sacra Theologia inter suas D., & Professoris publici, Bibliotheca Latina media, & infima ætatis, cum Supplemento Christiani Schottgenii, editio prima Italica a P. Joanne Dominico Mansi Clericorum Regularium Matris Dei Lucensi & MSS. editisque codicibus correctæ, illustratæ, & auctæ. Accedunt in fine vetera plura monumenta tum a Fabricio olim tradita, cum hic primo adjecta. Patavii ex Typographia Seminarii 1754. apud Joannem Mansiè Volum. in 4. tria.*

1755. Pii II. P. M. Olim *Ænæ Silvii Piccolomini Senensis Orationes Politica & Ecclesiastica: ex MSS. Codicibus fere omnes nunc primum eruit; reliquas hinc inde dispersas collegit, & ad MSS. Codd. recensuit, argumentis, adnotationibus, & præfatione exornavit, atque appendice aliarum Pii II. lucubrationum ineditarum auxit Joannes Dominicus Mansi Clericorum Regularium Matris Dei Lucensis. Ex Typographia Philippi Mariz Benedini. Vol. 2. in 4.*

1765. *Memorie della gran Contessa Matilda restituita alla Patria Lucchese da Francesco Maria Fiorentini. Seconda edizione illustrata con note critiche, e con l'aggiunta di molti Documenti appartenenti a Matilda, ed alla di lei Casa da Gio: Domenico Mansi della Congregazione della Madre di Dio: in Lucca 1756. nella Stamperia di Vincenzo Giuntini.*

1758. R. P. F. *Anacleti Reinssuel Ord. Min. S. Francisci Theologia Moralis, brevi simulque clara Methodo comprehensa cum novissimis accessionibus PP. Massai Kreslinger, & Dalmatii Kieki ejusdem Ordinis. Accedunt supplementa nunc primum edita, in quibus præter Bullas selectas Benedicti XIV. continetur Epitome doctrina Moralis, & Canonica ex operibus ejusdem Pontificis opera & studio P. Joannis Dominici Mansi Congregationis Matris Dei. Mutinæ sumptibus Jo: Baptistæ Albrizzi Hieronymi filii Veneti Typographi 1758.*

Epitome seorsim recusa fuit Venetiis, & postea Lucæ 1769. in Typographia Jacobi Justii.

1759. *Sacrorum Conciliorum nova, & Amplissima Collectio, in qua præter ea qua Philippus Labbeus, & Gabriel Cossartius S. J. & novissime Nicolaus Coieus in Lucem ediderunt; ea omnia insuper suis in locis optime disposita exhibentur, qua Joannis Dominicus Mansi Lucensis Congregationis Matris Dei evulgavit: Editio novissima ab eodem P. Mansi, potissimum favorem etiam, & opem præstante Etno Cardinali Dominico Passione Sanctæ Sedis Apostolicæ Bibliothecario, aliisque Eruditissimis Viris manus auxilia-rices ferentibus curata, novorum Conciliorum, novorumque decretorum additionibus locupletata, ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta: Accedunt etiam notæ, & dissertationes quamplurimæ, qua in cæteris editionibus desiderantur. Florentiæ expensis Antonii Zattà Veneti.*

Hoc opus jam absolutum perfectumque misit Venetias ad supradictum Typographum, una cum Salmonis latina traductione, *De metodo studendi Concilii;* opus quod notis & additionibus illustratum Apparatus pretiosi locum tenere voluit ut apparet ex ipsius litteris die 20. Aprilis 1769. conscriptis, quæ sunt hujusmodi, prout in calce (a).

1760. *Theologia Moralis in quinque libros distributa, quibus materia omnes præctica cum ad externum Ecclesiarum, tum internum conscientie forum spectantes nova metodo explicatur Auctore Paulo Laymann Societ. Jesu Theologo, in epitomen redacta, & nunc primum pluribus in locis exposita, castigata, aucta, & frequentibus, luculentissimisque animadversionibus illustrata a R. P. Joanne Dominico Mansi Congregationis Matris Dei Lucensi. Accedunt suis locis accommodata egregia omnes regula in præxi observanda ex Theologia Morali R. P. Constantini Roncaglia ejusdem Congregationis. Editio novissima uberrimo rerum codice locupletata. Patavii 1760. Sumptibus Remondinianis.*

1761.

(a) Molt' Illustré Sig. Sig. Patron Colmo.

Lucca il dì 20. Aprile 1769.

Non fui pronto a rispondere alla sua Lettera dello scorso Marzo per poter essere a portata di consolarla con questa, dandole notizia, che nel termine di un mese incirca avrò finita la disposizione di tutte le Aggiunte, che rimanevano a farsi a' Concilij, col segnare a' luoghi loro i necessarj richiami.

Cert' è per altro che gli Amanuensi ricercano il loro tempo per riscrivere ciò, ch' ho scielto dagli ultimi Manoscritti, che mi pervennero da Vienna, e da altre Città.

Dico che ci vorrà del tempo, perchè non sono cose, la cui esecuzione si possa affidare alli soli Amanuensi. V'ha molta difficoltà per intendere li caratteri, onde v'ha bisogno della mia assistenza, principalmente per quelli che mi pervennero dalla Germania. Non mi posso impiegare di proposito se non qualche giorno fra la settimana, e qualche poco la sera, attese le incombenze, alle quali devo soggiacere nel geloso mio Stato.

Se vivessi come prima, nel mio ritiro di semplice Chierico, l'avrei Sig. Antonio Carissimo, sollevata assai prima della spesa mensuale, di cui è aggravata per li detti Amanuensi, del che pare appunto mi dia fretta per liberarli: sebben per altro, considerandola compiacente nelle spese ch'impiega per quest'Opera, mi fa pensare, che la cagione delle sue premure provenga dal riflesso alla mia età cadente, per la quale dovendo io cedere al comun Fato, restar dovesse delusa dell' intero termine.

Su questo punto gli dò ragione di dubitare. Mi sento in fatti ancor io d'esser vecchio, nè qui ho bisogno d'alcuna prova: sicchè non mi

lusingo veder terminata l'intera stampa. Solleciti ella per tanto le stampe sue, mentre già tiene in mano Originali abbastanza, mentre io più presto di quello le prometto, avrò condotto a fine il lavoro: e per darle un saggio della mia parola, ecco che le faccio spedire un fagotto con altri tre Tomi belli aggiustati. Me ne restano perciò in mano soli tre per il termine totale (*).

La Traduzione del Salmon intorno al Metodo di studiar i Concilij è già compiuta, nè mi restano farle che poche Annotazioni per riportarle a piè di pagina, e l'avrà fra due settimane. Abbenchè questo dovrebbe andare nell'Apparato dell'Opera, come in altre mie le ho detto, con tutto ciò le dò la libertà di premetterlo a qualunque Tomo, che le piacesse, mentre farà cosa grata alli suoi Associati, per essere un'Opera desiderata, e necessaria; anzi la configherai stamparne qualche centinaio a parte, assicurandola d'uno spaccio felice.

Giunto al termine di quel poco mi resta a fare, darò mano, piacendo al Signore di darmi vita, alla Traduzione in latino del Dizionario de' Concilij; ma anche a questo avrò molto da aggiugnere, ed accrescerlo d'alcune mie cose. Questo del pari lo potrà stampare in sequela del Salmon, da frammettersi verso la metà dell'Opera, mentre daranno una grande illustrazione, e rischiaramento. Penso intanto a proseguire a gran passi la stampa de' Concilij, co' quali avrò compiuta ogni letteraria mia fatica.

Parlai con il Librajò dell'Enciclopedia, che mi rispose, ch'esso le scriverà l'occorrente.

Le ho fatto un nuovo Associato alla Società Ecclesiastica di Monsignor Godeau, e potrà spedirmi li Tomi usciti in Carta fina, unitamente agli altri libri che mi dee mandare. Faccio fine, e mi creda ec.

(*) Due mesi dopo mandò gli altri tre rimanenti, e così supplì con gloria a tutti gl'impegni suoi.

1761. *Stephani Balluzii Tuscanensis Miscellanea novo ordine digesta, & non paucis ineditis Monumentis, opportunisque animadversionibus aucta, opera ac studio Joannis Dominici Mansi Lucensis. Lucæ 1761. Apud Vincentium Junctinum, sumptibus Joannis Riccomini. Tom. 4. in folio.*

1762. *Historia Ecclesiastica variis colloquiis digesta, ubi pro Theologia Casanatensis res præcipua non solum ad historiam, sed etiam ad dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiastica disciplinam pertinentes per breves interrogationes & responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur: Opus novem tomis comprehensum auctore Fr. Ignatio Hyacintho Amas de Graucson sacra facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo Ord. FF. Prædicatorum. Editio novissima luculentissimis additionibus, perpetuisque adnotationibus illustrata, & continuatione usque ad Annum MDCCCLX. completata a P. Joanne Dominico Mansi Congregationis Matris Dei Lucensi. Venetiis ex Typographia Remondiniana.*

Opuscula nonnulla hic adnectimus, quæ alia etrusco sermone scripta sunt, alia latinis literis.

1753. *Diario Sacro Antico, e Moderno delle Chiese di Lucca composto già da un Religioso della Congregazione della Madre di Dio, riveduto ed accresciuto dal P. Gio: Domenico Mansi della medesima Congregazione. In hoc libello suis civibus perutili non vulgare pretium habent quæ ibi afferuntur ex antiquioribus monumentis tum Archiepiscopalis, tum Canonicorum S. Martini Archivi deprompta, quæ peculiare liturgias Ecclesiæ Lucensis expriment, & obscurissima Episcoporum Chronologiam illustrent.*

Auctor hujusce Opusculi fuit primo P. Gabriel Grammatica ex eadem Congregatione, qui sæpius Lucensibus prælis novis semper additionibus auctum submiserat. In editione 1734. necnon 1736. a Mansio hæc confecta legitur dissertatio. *Dissertazione in difesa del primato nella Cristianità di Toscana della Chiesa di Lucca.*

1755. *Succinto ragguaglio della Vita di Caterina Biagetti contadina dello Stato di Lucca Terziaria Franciscana scritta dal P. Gian-Domenico Mansi della Congregazione della Madre di Dio suo Confessore. In Lucca 1755. per Giuseppe Salani.*

De insigni Codice Caroli Magni aetate scripto & in Bibliotheca Majoris Ecclesiæ Lucensis servato commentarius. Extat in Opusculis P. Calogera Tom. 45. pag. 73. ad 223.

In nova editione Commentariorum in Sacram Scripturam P. Augustini Calmet additiones quædam ab Auctore è Nancis transmissas Gallicè scriptas nec adhuc vulgatas, Mansius latinis reddidit, & inferendas suis locis Typographo tradidit. Prodiit hæc editio Anno 1752. Typis Nicolai Coleti Venetiis.

Ne quid silentio prematur, hic subdimus etiam animadversiones nonnullas apponitæ Dictionario Encyclopedico Lucæ recuso, ad ea loca in quibus dogma Catholicum declarandum, aut ab erroris suspitione vindicandum esse videri poterat, quæ persequi desit, cum non satis omnibus probari suam operam intellexerit.

Dedit pariter Apologiam pro sua de Epochis Conciliorum Sardicenis & Syrmienis ad Cl. Virum Ephemeridum eruditorum, quæ Romæ vulgantur, Auctorem Anonymum Joannis Dominici Mansi pro dissertatione sua de Epochis Conciliorum Sardicenis, & Syrmienis Apologia Lucæ edita 1747.

Joannis Dominici Mansi Clericorum Regularium Matris Dei Lucensis pro sua de Anno habiti Sardicenis Concilii sententia ad V. C. P. Thomam Mariam Mamachium Casanatensis Bibliotheca Præfectum Assertio altera. Lucæ Typis Josephi Salani, & Vincentii Junctini.

Epitome Doctrinae Moralis & Canonicae ex Constitutionibus aliisque Operibus s. v. Benedicti XIV. excerpta a P. Joanne Dominico Mansi. Epitome hujusmodi addita est Theologiz Ligorii excusæ typis Remondiniana anno 1763.

A P. Friderico Lucensi, Rectore Generali Congregationis Matris Dei in suo libro de Scriptoribus Congregationis ejusdem, de Joannis Dominici Mansi Operibus ineditis §. 2. indicatur opus de *Ortu, & progressu Fidei Christianæ*, quod nos omnino latuit. De hoc opere assertur Vinciolus in sua Epistola ita scribens. *Omittam alia, quæ a te expectantur non minus elaborata, ut opus præcipue omni laude dignissimum de ortu & progressu Fidei Christianæ.*

Ad manus inter alia ab ipso exarata, dissertatio venit, ita inscripta *de Catholicorum, & Hereticorum Martyribus, ac Martyrio*. In ea dissertatione notas quibus veri

veri Christi Martyres distinguuntur eleganter & nitide assert, & luculenter hæreticorum, quos ipsi jactant Martyros, ex historia adducit, & quantum a vera Martyrii Laude abfint demonstrat.

In eodem libro Epistola etiam notatur *Admodum R. P. Danieli Concina Ordinis Predicatorum data*. Edita Lucæ Typis Josephi Salani & Vincentii Junctinii in qua sibi objectas censuras ad suum *de Casibus Reservatis* &c. tractatum diluit, ac defendit. Ibidem etiam a diligentissimo auctore notatur quod idem P. Daniel Concina in opere edito Venetiis, non Lucæ anno 1753 cui titulus, *Esposizione di quattro paradossi* &c. paradosso V. pag. 47. n. 23. sermonem habens *de Tractatu de Casibus* &c. §. 1. n. 1. hæc habet. *Il libro del P. Mansi fu denunziato alla Sagra Congregazione dell' Indice. E' stato meritevole della proscrizione: E quando non lo stampi spurgato da molte proposizioni false, e scandalose s'intende (come è notorio in Roma) esso fatto condannato. Has iniquissimas maculas jta Mansius diluit, ut tantum abfuit ut a sapientissimis illis Patribus proscriptus fuerit, quin potius cum laude fuerit permittus. Extat Epistola reddita Mansio ab eodem Secretario S. Congregationis Indicis, uti appellatur P. Ricchinio sub die 1. Augusti 1750. Quæ hic subditur. Era dovuto alla singolarissima stima che ho di V. P. M. R. e della Congregazione il passo da me fatto al Sig. Cardinale Tamburini, per salvare da ogni pericolo il di lei libro, onde ella non deve saperne grado alcuno: devo ben io ringraziarla, siccome faccio divotamente de' cortesissimi sentimenti con i quali meco si esprime... Eadem sermò rescriptit sub eadem die 1. Augusti 1750. Cardinalis Bologninus. Devo V. P. attribuire al suo merito, ed al concetto che qui si ha della sua Virtù, e non a miei uffizj, li quali per altro ho intrapreso molto volentieri, l'esito felice della sua causa intorno al libro *de Casibus Reservatis* &c. Cardinalis denique Gentili, ne alla testimonianza afferam, hæc & ipse in Epistola ad Mansium reddita die 29. Julii 1750. scribit. Entrando a misura della particolare stima che nutrisco per la persona di V. P. e parte di ogni sua letteraria soddisfazione e convenienza ho provato molto piacere, che non sia per farsi più la motivata relazione del suo libro per cui, e per il benemerito Autore goderà del pari di potere sempre con frutto impiegare ogni mia più efficace e dovuta assistenza.*

F I N I S.

O R A T I O

HABITA IN SEMINARIO LUCENSI X. CAL. JUNII MDCCLXIV.

CUM PRIMUM AD ILLIUS URBIS

ARCHIEPISCOPALEM SEDEM ASCENDIT

JOANNES DOMINICUS MANSI

CONGREGATIONIS MATRIS DEI TOTO ORBE CLARISSIMUS.

SI imago animi vultus est, PRÆSUL AMPLIS-
SIME, & indices oculi cupiditatum, studiorum-
que intimatorum; ex intentione frontis, & con-
jectu luminum in me plurimorum, mirari admo-
dum plerisque suspicor, quod nos Adolentes,
qui propter ætatem neque ad investigandum sa-
tis acuti, neque ad ornandum uberes, neque
multa ad intelligendum sumus præditi sagacitate,
& celeritate ingeniorum, humeris nostris tantum
oneris in laudatione tua positum conamur sulci-
pere, quantum nec robustus quisque multam di-
cendi experientiam, usumque habens rerum ma-
ximarum, possit cum dignitate sustinere. Quia
gestu ipso, & veluti digito innere nobis velle
videntur in tabula illa bene picta, & hic ad
memoriam posteritatis collocata vim, & copiam
tantam Librorum, quos Tu Ipse scripsisti, suo
ordine una cum tui imagine distributam; ut il-
lic species quædam aspectu penè terribilis obli-
ciatur, quæ ingenti splendore divinæ sapientiæ,
& doctrinæ tuæ undique circumfusa Adolescentiam
nostram percellat, & à suscepto consilio, ve-
luti quodam impetu, pulsusque deterreat. Quo-
modo vero, inquirunt, vos, Pueri, asserre in
medium aliquid licet industria vestra circumli-
tum, quod jam Ipse de se non dixerit, quod
non sua ipsa monumenta testentur, quod com-
muni fama, & vel sermo hominum exterorum
non longè, latèque disseminarit? Arrogantis est
igitur dicere hoc tempore; rectè de se, suisque
viribus sententias siliere: concedat usus, & con-
suetudo, si quæ hæcenus fuit, dum, non potest
sine periculo reprehensionis teneri. Ergone quæ
res invitamento adhuc & excitemento sunt, pro
subito impedimento sit, & offensa? Ergo quia
immensam quiddam, & infinitum sentiunt homi-
nes in laude tua, adeo ut non modo tenuitas
nostra, sed ne ulla quidem ubertas ingenii, nul-
lum est incredibile genus orationis accedere il-
luc, imo nec aspicere, & aspirare possit: iccirco
vel in primo aditu, vestibuloque labatur oratio,
multitudinis percussa clamore monentis eam non
posse tantos cursus conficere? at non idem fron-
tis tuæ indicium, non hæc clamitant isti oculi;
alia profecto vox oris, & vultus tui. Erumpit,
erumpit inquam istinc ea, quæ antea in nos sem-
per fuit humanitas, & suavitas illa mirabilis,
cui, quod nunquam fere apud alios, ex dignita-
tis occasione secretio dulcedinis facta est. Hæc
nos sinit bono indulgere animo, & conceptam
intime prædicationis tuæ voluntatem emittere tan-
dem, vel cum periculo satiatis. Instat Parentis
optimi, qui lubens circa se patitur digladiari cum
strepitu puerulos filios, ut ex umbratili illa pu-
gna cujusque indoles extet, & quis audacior, quis
fractior, quis valentior viribus, quis ingenio so-
lertior appareat. Quid? O plusquam paterni amo-
ris argumentum! Non modo laudes suas hauri-
re tuas, sed & earum aperis fontes uberrimos,
non quidem tui causa tanquam inanis gloriæ cu-
pidus, quem nunquam amasti, sed communi om-
nium maxime Ecclesiasticorum, quos ad eandem
contentionem laboris, eandemque rationem studio-
rum domesticæ exempli vis, & efficientia potest
allicere. Et quanto id validius modo, cum ip-
sus Ecclesiastici Ordinis Principem, & Ducem
Eundem, quem tot Scriptorem Librorum, tantæ
parentem eruditionis, tot factorumque auctorem
monumentorum habemus? Si igitur magnus cam-

pos, sit infinitus, immensus; at est apertus ad
laudem; at si minus gloriosa, iusta tamen, &
debita excursio, quin & propter exempli utilita-
tem salutaris: vix enim fieri potest, ut tot præ-
clare factorum amplitudinem, dignitatemque imi-
tatio aliqua non consequatur.

Obvium quidem ad Intuendum, & ad contem-
plandum perpicuum fuit Ornamentum illud, non
modo dignitatis, sed & virtutis insignis, quod
præter cætera Summus Hebræicæ Gentis Sacerdos
gerebat in pectore veluti monile quoddam à collo
pendens, & è monili veluti bulla gemmis distincta
clarissimis, in medio pictas opere Phrygio dnas vo-
ces habens, quæ Latine DOCTRINAM sonant,
& SANCTITATEM. Ex quo omnibus bene ve-
ritatem Intuentibus facile erat cogitatione com-
plecti, debere Pontificem, secretis penitus vitis,
omnium laudum, maximè vero scientiæ, & vir-
tutis lumine accendi. Hæc species objecta extrin-
secus ad interiorum mentis habitum pertinebat,
non modo illorum veterum, sed & nostrorum
Antiquum multo magis, quo sanctior est muneris
functio, & publicæ religionis, salutisque animorum
propior cura; adeo ut quanto quis eo ornamenti
genere reliquis præstat modo, tanto melius magni-
tudinem Imperii, & Nominis dignitatem sustineat;
& beatissimique sint illi, qui Pontificem habent
iisdem partibus expletum undique, & cumula-
tum.

An quærat hic *Urbis Luca* num sit ejusmodi
novus antistes suus? Proh superil id quærat *Urbis
Luca*, quæ non peregrinum illum sortita est, sed
Civem ultrò in hanc sortem ascivit, non aliandè
acceritum, sed hic ex Patricia Gente susceptum,
hic ingenue altum, atque institutum, & è ludo ip-
so, & pueritiæ disciplina in Religiosam Domum
summam, & eruditissimis viris affluentem profectum:
tanto ingenio, tanta memoria, tanto discendi ardore,
tantaque juvandi cæteros cupiditate in studiis
penitioribus, ut vel extrema adolescentiæ docendi sa-
cra Dogmata magis honorificentissimè tueretur? *U-
rbis Luca*, quæ illum juvenem adhuc mirata est in
publicum edentem Sacrarum Literarum seriem uni-
versam cum interpretatione rerum omnium Latine
redditam, quæ antea Gallice legebatur; itemque
duos eorum Libros, quæ in quæstionem venire pos-
sunt cum magno ad Indicem supplemento, similiter
in Latinum conversos? Subinde plures Theologiæ
morum tum aliorum vel emendatos, vel auctos, tum
suum de peccatis, quæ sibi Episcopus apud nos vo-
luit integra reservari? Paulo post totum *Ecclesiastica
Historia* per sæcula bene multa diffusum Opus, no-
tationibus temporum, & promiscuis animadversioni-
bus disseminatum? Hinc *Cassianii*, & *Macchilii* res
gestas cum additamento ex fontibus reconditis hau-
sio: hinc *Pii Secundi* P. M. Orationes, quæ nondum
lucem aspexerant: hinc *Salustii* monumenta in ordi-
nem digesta: hinc *Fabritii* Bibliothecam quampluri-
mis scriptorum nominibus auctam hinc additiones
Annato lectas, *Grævæ* senio, *Thomæ* senio, *Donjetio*, *Na-
tali Alexandro* gravissimas: hinc collectas, & in sex
volumina distributas sanctiones multas ubique terra-
rum per Ecclesiam in Conciliis omnis generis latis:
hinc denique easdem in novas editiones traductas,
& suo loco perbelle, & apte dispositas? *Urbis Luca*,
quæ, si mores spectes, vidit Eum apud se integerrimi
semper, & religiosissimi viri opinionem florentem;
adeoque sibi à plerisque vel è summis Potestatibus
delectum moderatorem animi, datum Censorem Li-
bro-

brorum, Inspectorum rerum Monasticarum, & Ecclesiasticarum, propositum sibi à suis tanquam exemplar veteris disciplinae, ab omnibus sapientia, & virtute? Et querat Luca num & moribus, & doctrina perfectus sit Antistes suus, & quid beatitudinis possit sibi ab Eo jure optimo polliceri?

Illustriora hæc sole ipso sunt: cum MANSI nomine, mihi videor dicere omnia, & summa. Querendum igitur potius, quid præcipue quaque gestarum rerum postulerit ab Eo laboris, eruditionis, & omnis generis Literaturæ. Quo in loco fortunam mihi ipse gratulor meam, qui tuis pene verbis loqui possim, PRÆSUL SAPIENTISSIME, & in medium explicare ea, quæ Tute de scriptis tuis in limine quorumcumque Operum attulisti. Et quod ad Interpretationem illam Sacrarum Literarum Latine reddidit: Sensisti Ipse quidem nullum adhuc eade re proditum Commentarium, qui foret numeris omnibus absolutus: tenebas plures doctissimos viros uni aut alteri earum parti operam navasse cum laude: præclare tradidisse ea, quæ ad Geographiam spectant, Bonfrerium, Clericum, Relendum, Bochartum: hunc titidem de animantibus sacris: De vestimento veterum Sacerdotum largiter Brannium: uberissime Masium in Josue: In Psalmos Muz: In Ezechielem Villalpandam: unum, qui omnia scite complecteretur, cui nec prophana eruditio, nec linguarum penitior scientia, nec censorum judicium deesset, qui servare modum, & iustis finibus contineri, & temperanter uti nosset ingenio, desiderari. Verum vix in manus incidere Calmei V. C. commentaria, ac uni huic datum vidisti, quod nondum alteri. Videre veto, ac versionem in Latinum suscipere unacum emendatione, expolitione, exornatione conjunctam, idem fuit: *Insitus ille meus in studium Sacrarum Literarum amor*, Ipse inquit, *diutina consuetudine factus validior, & in istam jam consilium juvandi mestret in eo genere eruditionis, in hanc me subito dimittatio nem obiectis.*

At quanta dimittatio hæc subeunda, Dii boni! Quæ immensas latitudinum, longitudinum, altitudinum. Quod mare scopulosum, profundum, in quo veluti adverso æmine factis iustantur venti, & undæ quasi æstu quodam effervent, & huc accedunt modo, modo illuc recedunt! Quid cum Tibi & incerto eurusu, & maxima hyeme navigandum? Omnia vincet amor communis boni. Et vicit quidem, Auditores, magnificentissime vicit Jamdiu extat Opus integrum, expolitum undique, limatumque, certa doctrina referunt, omni undique affluens eruditione: non ita fuso extentam, ut legentes deterreat, nec contractum adeo, ut eorum mentes cumulate non expleat. Casset igitur MANSI, & præclare secum actum videns, suo bono frustur, tandem in molliotio quiescat. Ut quiescat, ut otiose vivat MANSI? Dixit Ille olim: *Utinam quod de Sacris Literis per nos inchoatum jam, tandem felici exitu perfectum est, decem voluminibus editis, idem & in Ecclesiastica Historia eruditus aliquis aggressus efficeret, ut ex prævifimis Animadversionibus Navisii, Pagii, Tyllemontii, Dupinii, Nouvrii, ac doctissimorum virorum, qui scripta omnia SS. Patrum ediderunt, infauratum Ecclesiasticorum Annalium seriem haberemus.* Quod cum diceret, jam complexam animo tenebat Ipse ejusmodi renovationem. Jam nosaverat locos omnes, qui forent exornandi, qui emendandi, qui supplendi, qui ex inordinato in ordinem ducendi: Jam viderat Monumenta omnia, quæ post V. Barouii primi Annalium Parentis clarissimi mortem prodierant, vel quæ ipsius Pagii acerrimam aciem effugerant, utpote in locis adhuc sepulta tenebrosissimis. Detulerat Concilia multa, quæ vel alter omiserat, vel alter non suo loco posuerat. Percurrerat duo Peterfii volumina, tria Baluzii, quinque Mabillonii, septem Luuigii, novem Martenii, & Durandi, viginti septem Muratorii, triginta & octo à Bollandis, ejusque Sacris, quæ Sanctorum Acta continent, elaborata: insuper *Anecdota omnia quæ vocant, Beardi, Pagnagii, Cotelerii, Lebrunni, Dacherii, Tolii, Grabii, Peziorum, & aliorum novem, quos Ipse nominatim recenset.* Hæc, inquam, omnia intentis lustraverat oculis: singula veluti cribro subcreverat, exciperat, quæ sibi facerent, codices magnos earum rerum impleverat. O si vidisses ingentem illam scriptorum struem, illam ornamentorum vim uno in loco congestam: quænam magnifico opere excitanda moles, dixisses, quan-

ta munitione sepienda, quanto intercludenda vallo, in quantum fastidium attollenda? Architectum queris, qui faciendo operi manum admoveat? Ecquis tantus Artifex, qui te melius, te citius possit ejusmodi substructionem ad Cæstum usque pertingentem fabricari? Nullus profecto fuisset, Auditores, nullus tantus machinator, & opifex, qui cum pari artificii, celeritatis, & paucitudo laude coaceret.

Recte Typographus sub Præfatione, tanquam in posse Templi, inscriptum voluit: *Si quo Annales bi in volumina bene triginta dispersiti modo emicant splendore, si qua fulgent traditione, si quo rerum novarum lumine illustrantur, id totum acceptum referendum est JOANNI DOMINICO MANSI: Restitutus certe fuisset ille ad hoc legendos animorum ardor, nisi pabulum studii subiecisset Ipse additamentis suis. Maxime vero continuatio rerum per Rainaldum facta, qualis fuit penitus horrida sty demersa, nisi in tergendo, expolitioneque desudasset hic Vir nunquam labore, aut studii fatietate defessus.*

Verissime dictum: *Nunquam labore, aut studii fatietate defessus.* Nam, obtupeat Posteritas, si præfens hæc ætas nondum satis grata miratur, viden ut post tot cursus novum pedibus iter ingreditur, longum, salebrosum, deterrimum, non una lata via, & perpetua, sed multis, itemque transversis abruptum, pulverulentum hic, & æstuosum, illic præcæps, & lubricum? Plane loquar. Res, quæ ad cognitionem Conciliorum pertinet, ab initio ad hæc usque tempora in Ecclesia universe una cum sæculis, & ætibus hominum, eo adducta videbatur jam, ut nihil illi detrahi, nihil vix addi posset. Quod enim sæculo decimo sexto Merlino fuerat duplici Libro complexus, idem opera Crabbe ad volumina crevit postmodum tria, subinde ad quatuor studio Surii, ad novem consequenti sæculo labore Bini, brevi ad decem, & septem sudoribus Labbei, & Cossartii, nostro tandem contentione Coleti ad viginti & unum. Proh sidem vestram! nonne magnum fuisset homini robore, & otioso hæc omnia præter illa jam dicta legere cursum, & leviter tangere? At quantum igitur primo capite ad extremum insillere singulis, cuncta incisæ, membratimque sciutari, ad rationem temporum, ad naturam, situmque locorum, ad præcepta disciplinae perpendere, hæc argumentis probare, illa auctoritate convellere, hæc tractu leni, duro illa expolite, totas quandoque paginas commovere, adjicere vero tanta, ut sex ingentia volumina separatim confecta ex rebus additis extent: & tamen adhuc multa superint, ut nunc temporis cum nova editio excuditur, præter illa sex volumina in hanc traducenda, tam lauta supellex adsit Typographo, ut quando totum Conciliorum Opus seculum fuerit, cum Annalium Libris de numero possit conserdere: adeoque si cum decem illis primis Sacrarum Literarum, & triginta consequentibus Annalium, triginta rursus volumina Conciliorum conjungas, septuaginta Tomos, quos dicunt in folio habebis amplissimos, quarum singuli dabunt tibi hunc Virum passim interpretantem obicura, exornantem incondita, distinguentem ambigua, multiplices sententias afforentem, nihil dubium in Chronologia, in Geographia, in Historia relinquentem, nova ex se se peregriniter propter infinitam rerum omnium cognitionem prementem: Solis instar, qui dux, princeps moderator luminum reliquorum totum orbem suis radiis accendit, nec quicquam patitur tenebrosus latere. O rem portentis similem in omnium sæculorum memoriam propagandam!

Potestis hic vos cum animis vestris, Auditores, cogitare quanti sudoris hæc fuerint, & quanti sumptus, suscipiendæ ætioni Illi fuerunt peregrinatione: in longe distitas oras, delitescendum in tenebris Bibliothecarum, tabescendum inter codices mendis corruptos, & membranulas lituris interlitas, durissimus excubendi labor exantlandus. Erravi, Auditores, erravi. Nihil illi dulcius, nihil jucundius, quem in ejusmodi tenebris occultari, pulvere inficari, excubendo defatigari. Non ita delectantur alii convivis, celebritate ludorum, corporis voluptatibus, ut Ipse labore improbo, quo fallere quandoque horras, quin dies solidos consuevit. Fuit in locis, in quibus nobilitas urbium amplissimarum, ædium regiarum magnificentis, majestas Imperatorum grandem Illi admirationem movere potuissent. Relinqu-

bat

bat hæc aliis, sibi aditum in Bibliothecas Regum illorum unico postulabat: ibi delicias, & amores sui, ibi suavitates, & gaudia, ibi opes, & divitiæ, quæ in aliorum commodum parabantur. At quid longinquæ loca commemorare? Propinqua nobis, & quasi nitida est illa ad *D. Martini* Bibliotheca, angustia quidem, & sancta, locuples, & referta Monumentis pretiosissimis, & speciatim codicibus bene quadringentis manuscriptis, quorum Ipsi per *Canonicos Illustrissimos* exemplum sumere licuit, sequæ novis divitiis exaggerare adeo, ut, quod olim de *Origene* sequebatur, Ipse *Bibliotheca ambulans* fieret. Et revera quoties hæc Domus, quoties suburbium nostrum post ambulationes illas æstivas, quibus ipsi honoris nostri gratia libuit sepe interesse (dulcis adhuc, at amara in posterum recordatio; nam quod datumantes, ultra non dabitur) quoties, inquam, hæc Domus, suburbium nostrum vidit Eum sedentem in medio, corona maxima exterorum, domesticorumque virorum, subito, & ex abrupto læcis multa itemque diversa inter se querentibus facere, & memoriter eisdem verbis, quælegerat, recitare tum *Latina*, tum *Græca*, tum *Prophecia*, tum *Sacra*, *Oratoria*, *Pœtica*, *Polemica*, *Historica*; ex Scriptoribus omnibus reprehendere hunc, laudare illum, æstimare pro dignitate Libros quosque, de Theologia vero morum tam late nadique ad multas horas differere, ut facultas hæc se totam in sine Eius collocasse videretur?

O *Urbs Luca*, o Libertatis sedes inclita, o beata *Reipublica*, quem tibi Antistitem esse voluisti? Quid si præter hanc immensam doctrinæ copiam, uno aspectu, uti initio, & quasi præteriens iudices sanctitatem; quid, inquam, tam illustre, egregium, præclarum in omni virtutum genere, cujus ad Eopetere exempla non possis? Temperantiam ne, & mirabilis in summa potestate rerum omnium modi? At non vides cum dignitate accessionem factam esse humanitatis, cum fortuna moderationis, cum amplitudine modestiæ, Christianæ humilitatis, & lenitudinis? Amoris ne in salutem tum suorum, tum corporum, in publicam incolumitatem, & religionem? At non vides æstantem Ipsi sub pectore flammam illam, quæ non patitur dies, noctesque nisi deextirpandis vitis, & de excitanda virtute, & sublevandis calamitatibus cogitare? Voluntatis in studia lite-

rarum, & ea maxime, quæ Ecclesiasticum Ordinem poliant, exornent, perficiant? At non vides hæc una de causa sibi oblatam Potestatem, cæteroquin invisam, & semel, & sæpius firmissimè repudiatam, gratulari; quod Clericos maxime Adolescentes liceat in hæc muneris partem explendam impensius commovere, & vehementius impellere? Non sentis iccirco patienter ferre, ut de suis laudibus prædicetur, ideoque adductum, ut labores suos Ipse per se carminibus exornaret: caneret quam summis viris carus, quam eruditus acceptus, in quos cætus literatos ascriptus, à quot Civitatibus ejusmodi societate donatus: & me, diceret, *Roma*, me *Venetia*, *Perusia*, *Pisanum*, *Cosentia*, *Fulginium*, *Aurimum*, *Corbona*, *Forum Cornelii*, *Volaterra* humiliter honestarunt, ne dum *Patria*, ubi alterius cætus socium, alterius ducem sapientum agmina voluerunt? Quid sibi hæc narratione propositum, nisi ut quemadmodum scriptis, ita & exemplo ipso, & specie honoris sui ad pugnam provocet, cuncta moveat, molliatur cuncta, ut tandem ingenia non amplius molli otio tabescant, nec levi, & nugatorio studio implicentur verius, quam explicentur; sed rite ordine, & ratione formentur ad illustre aliquid in aspectum, & communem lucem cum suo, tum aliorum commodo, & Ecclesiastici Nominis dignitate proferendum?

Et ob id ipsum putandum præsertim Te, *PRÆSUL AMPLISSIME*, ad hæc usque tempora servatum divinitus, toties è faucibus mortis ereptum, ista forti, & operosa senectute ductum, suis tandem manibus à Deo ipso in tam sublimi sede locatum, ut ex altitudine ista non insculptam pectori extrinsecus, sed intrinsecus insitam, & foras ex scriptis, dictis, & factis tuis erumpentem veram doctrinæ, & sanctitatis speciem largiter emicantem intuentes Clerici habeant, quem pene sequantur, quem imitentur, quem expriment. Quod si commune id cæteris, præcipuum tamen nobis, quorum oculi tanto propius exemplum hoc perfectissimum tangunt; tantoque pressius hæc imitationis necessitas urget, quanto arctiorem hic vivendi rationem profitemur. Quia & hæc eadem imitatio majorem continebit laudationem, quam quæ verbis exprimi possit; probare enim tunc factò videbimur, quod modo oratione persequimur.

F I N I S.

Dicebat Joseph Landus Civis Lucensis,
Alumnus Seminaris, Philippi Landi
antea in eodem Seminario Rhetoris,
nunc Rectoris Nepos.

ORAZIONE FUNEBRE IN COMMENDAZIONE DELL' ILLUSTRISS. E REVERENDISS. MONSIGNORE GIAN-DOMENICO MANSI

DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO PATRIZIO, ED ARCIV. DI LUCCA

Recitata il dì XXX. Settembre MDCCLXIX. nel Giorno della sua solenne Deposizione

DALL' AB. CRISTOFANO MATTEO MARTELLI LEONARDI

Maestro di Eloquenza nel Seminario Arcivescovile.

A Hi vista, piena d' orrore, e d' affanno ! E questo è l'augusto Tempio, terrena Gerusalemme, che, quasi reale Sposa, in altri tempi io vidi lieta, e con fasto abbigliarsi a pompa, e d' oltro, d' argento, e d' oro riccamente vestita far di se vaga mostra al Divino suo Sposo ? Questo è quel Tempio, a cui, pochi di andarono, io vidi in lungo maestevol: treno l' almo SENATO, e l' affollato popol Lucchese tripudiando concorrere, mentre all' intono in maniera giuliva, e trionfale elefonore trombe, e i timpani militari, e i sacri bronzi suonavano; e le interne pareti d' armoniosi concenti, di festevoli cantilene, inni giulivi echeggiavano soavemente, e per mano de' Sacerdoti pomposamente adorni, sovra gli Altari di fasto, e di dovizia vestiti, e sfregiati l' incruenta immolavasi Eucaristica Divina Vittima ? Oh ! come nel volger di pochi giorni (che in breve cangiano le umane cose) e tanti oggetti ridenti, e tante cagioni di giubilo in un lacrimevol spettacolo, in una sorgente di dolore, e di pianto sonosi in strana guisa rivolte ! Spari dalla bella figlia di Sion tutto il suo meraviglioso decoro: il vivace color salubre le venne meno sul volto; e quasi vedova sconfolata in nero lugubre ammanto, di diletto in vece, presenta agli occhi miel tristezza, e paura. Il lungo, rotto, lentissimo suono de' sacri metalli mi rimbomba sul cuore, e mi sbigottisce. Le patetiche melodie, i canti manchevoli, i Sacerdoti gementi, il volto squalido de' primati, del solto popolo, che mi circondano, il funesto barlume di quelle fiaccolle, oggetti son tutti, che ovunque rivolgammi il guardo, mi scuotono di raccapriccio, e di orrore. Ma che forse del sì grave, e pubblico lutto è ingiusta, e sconvenevole la cagione ? Ah che se il guardo umiliato innalzo alla cima di quella funesta mole, e veggio là sù giacersi la fredda salma del Nobile, Saggio, Virtuossimo GIO: DOMENICO MANSI, inclito vostro Concittadino, e amantissimo Pastor vostro non meno, che mio, ahich' io rimango convinto, che siccome al cader del pastore, tutto si scompiglia, e diserta il gregge, ed ogni valle, ogni luogo al lamentevol balato delle smarrite Pecorelle piange, e risponde; così ben si debbe a tanta perdita l' universale costernazione, e desolamento. E perchè la sola eloquenza nel pubblico lutto mancava, non ad eccitare (che nella morte del pubblico Amore inutil sforzo farla) ma a prender parte nel pianto altrui, a me si è dato il grave incarico di farmi interprete del suo dolore. E come che io mi veglia, che al merito per se modesto, ed alla virtù sovragranda di un tanto Principe, non più opportunamente l' eloquenza debbe delinearsi, e colorarsi de' tratti più lugubri, animarsi de' più compassionevoli modi, ed affetti; quanto adoperarmi io non deggio di lei debole interprete, io, che dal favore di quello ottenai, comunque l' eserciti, disfercitarla ? aperta da lungi a me la via, ad essergli grato in questo, non mai da me pensato, acerbo cimento. E perchè il core e le midolle, penetrate dall' acerba ambascia, comune a tutti, in me hanno di sovrappiù il colmo di quel dolore, che è misero figlio della mia gratitudine, tuttochè non mi lusinghi di vincer colla costanza la forza del duol, che mi affanna, pure facciam coraggio, nè si defraudi l' aspettativa vostra, ed il merito suo, in riandando,

io colla voce, voi col pensiero seguace de' detti miei qual predita abbiam noi fatta nella morte del commo Pastor l' inclito GIOVAN DOMENICO MANSI.

TRE sono i pregi, e le doti, che ad ogni Principe a me sembrano convenire, sì perchè egli sia degno in se dell' alto grado, a cui vien sollevato; sì perchè sia da i popoli a lui soggetti amato, e riverito: cioè a dire: nome, e concetto di singolar probità: ricco tesoro di non volgar dottrina; e diligente, indefessa operazione in ciò, che ha rapporto alla dignità che sostiene: per la prima dello quali prerogative si rende ei meritevole del principato, che ottiene: per la seconda scuopre le vie, e le maniere conofce, per ritenersi con lode in quello: e per l' ultima alla dignità, che lo fregia, aggiunge ornamento, e decoro. Or questi luminosi caratteri, che propri esser denno di ogni Principe, da cui nella terrena socievole felicità si abbiano i suditi suoi a stabilire; con quanto più di ragione vengono essi pretesi dall' Apostolo Paolo a Timoteo, e Tito nella persona sovrana di un Vescovo, che al segno più scabroso, e sublima della celeste beatitudine debbe incamminare, e quasi sospingere il popolo a se commesso ? Degnissimo adunque di ogni approvazione, Vescovo, Prelato, e Pastore veracamente è, e dir si debbe colui, che di quelli suoi peculiari, nobilissimi segni venga notato, e distinto. Sia pure stato a profitto, e sia a gloria perenne di questa Repubblica fortunatissima, e sia in benedizione, e mercede di quell' Anima grande, come questi trocchiari segnali nel nostro Pastor defonto concorsero insieme, e tal mofter tra loro gloriosa lite, che incerto penderà il giudizio d' ognuno, che decider voglia di maggioranza. Venne egli a questa vostra Arcivescovile speciosa Cattedra con la costante, universal fama di specialissima probità. Vi venne già consumato, e maturo nella più sode prodigiosa dottrina. Vi stette (ah ! poco vi stette) adoperando una mirabile attività. Sicchè tutti il desiderarono in Principe, e l' accolsero approvando, e plaudendo: tutti sentiron, per fin che visse, soave, ed amabile l' obbedirgli: tutti videro più glorioso il felice governo di un Pastore esemplarissimo, dottissimo, operosissimo.

Ed in fatti qual più perenne, più vera, più diffusa rinomanza precorrere lui poteva alla Cattedra Vescovile ? Qual' aura più favorevole senza contrasto recarvelo ? E quando io dico, che fu perenne l' idea della sua probità, intendo dir cosa, principalmente richiesta in un sacro Pastore, ed assai commendabile nel nostro Defonto. Poichè per quanto uno si adoperato a ristorare, forbare, e radere con genere di vita santo, e virtuoso le macchie, che in qualche tempo, sebben lontano, vergognosamente il notarono; ha sempre la memoria dell' uomo, di che togliere al pregio presente, e diminuirlo col passato confronto; e cosa mala giudicare, o almeno imperfetta quella, che non è libera da qualunque difetto: nella maniera, che sulla candida preziosa vesta di colta Donzella una benchè minima foza macchia si conofce disconvenire. E questa taccia quanto più perniziosa, quanto più disdicevole a dir si è in un sacro Prelato, che il suo principal dovere,

te, ad ogni vizio, ad ogni vizio correggere, esercitando; ben senza profitto altrui, e con sua vergogna il farebbe, quando ei, rampognando i colpevoli, si udisse rispondere: e tu ancora tal festi un giorno, e tu festi, di quel che mi accusi, accusato. Machi all' innocentrissimo, ed integerrimo Pastor sotto una menomissima colpa poteva farsi, a rinfiacciar tra le accuse? Anzi di tante virtù, che sono, qual mai non ti dimostrava apertamente in Lui, e nella opinione degli uomini intimitante silenzio, e vergognosa umiliazione tra le accuse, e le rampogne del contrario difetto? Deh! perchè non posi' io udir adesso le voci di quella Religione, che nella sua più tenera età raccolse, ed allevò nel suo chiuso recinto quella bennata sincera pianta, e che tutto potè spiarne il vigore, l' incremento, e le produzioni? Quella Religione là mi par di vedere adesso appiè di quel tumolo col crin sparso, ed incolto desolata, e sospirata: e ritorcendo di tanto in tanto lo sguardo impaurito all' albero prediletto, reciso, e giacente, parmi che dica affannosamente: Ah! quando avrò io l' uguale? Ben mi ricordo con quanto trasporto, con quanta virtuosa importunità volle, ei giovinetto, venirmi in seno. Come egli vinse, quasi per scherno i ritegni, e le forze de' Parenti, e del sangue. Rimembro la generosa rinunzia, ch' ei Primogenito, e senza riserbo, fece del suo patrimonio, per vestirsi di queste povere, e ruvide lane mie, più baldanzoso per ciò che acquistava, che disanimato per quanto ei perdeva. Rammento ancora quel robusto, non mai rallentato volo, che ei tolse prese pe' i vasti spazi della più sublime virtù, onde stupivano i più provetti, e si incoraggiavano i più dimeffi. Mi stà ancora presente alla memoria la rigida, ed incolpabile osservanza fin della menoma delle mie leggi; l' amore appassionato alla religiosa povertà, per cui e le vesti più logore, e le celle più trascurate e discomode eran l' usata sua più bella scelta. La cieca ubbidienza ricordo, sol di se paga, per cui chinava ad ogni impero la fronte, e di cui per modo si dilettò, che, ricusata ogni preminenza sopra degli altri, antepose l' ubbidire al comandare, lo stato di suddito, a quello di Superiore; tanto, che nel grado pur di Arcivescovo, mandando lettere al Presidente Generale, volle serbare, più del costume, l' affetto sommo, di protestarsi unissimo figlio. Ahimè! Chi più di lui dedito alla Orazione? Chi più tenero amante della Divina Madre? Chi più ardente di zelo nella salute delle anime; incatenando indefessamente azione ad azione, con cui vedesse, poterli a quelle tender giovevole? Chi più paziente di lui ne' suoi disagi, e nelle infermità? Chi più zeloso della sua immacolata pudicizia, cui ancora l'arneticando nelle malattie guardò così, che seppe contrastare agli occhi altrui una villa, fatta omai necessaria? Chi più di lui mortificato? Io, io lo vidi, stringersi in ogni tempo al fianco un ispido sanguinoso cilicio, e so ben io, che già settaggenario, già eletto a questa Cattedra andò a presentarsi al sommo Pontefice cinto di questa tormentosissima zona. Chi finalmente più umile e men curante di se medesimo? Egli virtuoso così, benemerito della sua Congregazione, amato sovra modo da tutti, allorchè si mosse alla volta di Roma, per essere unto in Arcivescovo, prostrato la sera innanzi a' piedi di tutti piangendo tutti teneramente, implorò dal minimo fino al massimo di ogni mancanza sua benigno compattamento, e perdono. Ecco quello che dice a noi la Religione, aggravando il suo dolore colla rimembranza di tanta virtù perduta. E più cose minutamente direbbe, se non le troncasse la voce il sospiro, e il singhiozzo. Ma taccia pur ella, che la luce di un tanto uomo venne largamente a risplendere in faccia ancora del Mondo: cosicchè ciascheduno di voi potè a lungo tempo, dopo un maturo esame, restarne ferito, e abbarbagliato. Richiamare alla memoria l' importanza universale, e continua della opera sua, e francamente giudicherete, che ben doveva esser per ogni riguardo perfetto quello, il quale in ogni occasione potè essere a tutti necessario, e soddisfacente. Molti sono tra voi, che sentono tuttavia nell' animo, e nel costume la soavissima forza della Divina parola, che egli, non dal studio, ma dal suo fervore animata, vibrava sul popolo affollato, e commosso. La vostra Città, le vicine ville spirano ancora la sana dottrina, che egli, ca-

techizzando i fanciulli, innestò a frutto, e propagazione perpetua in quelle docili, e teneri menti. Nel suo Tribunale di Penitenza, aperto sempre ad ogni condizione di persone, chi può ridire le tracce segrete, cui egli adoperava, tracce sicure, e rado vuote di effetto, a convertire, a confermare, ed a perfezionare le anime, che alla condotta sua si commettevano? I suoi penitenti, persone nella vostra Città integerrime, e costumatissime, e quella Caterina, la di cui probità avendo egli stesso lodevolmente resa immortale, nelle lodi di lei la virtù sua non meno, che n' era stato il Direttore, venne, senza volerlo, a manifestare; tutti questi fanno chiara testimonianza, quanto più puro fosse quel fonte, da cui essi attingevan le acque, onde eran fatti così mondi, e forbiti. Chi era quegli al cui discernimento da chicchessia si davasi l' esame pericoloso de' figli suoi, che aspiravano a voti migliori, se non il Padre Gian Domenico Mansi? Chi quegli, a cui si ricorreva per lume, per giudizio, per regola ne' casi dubbi, stanti a taluno a coscienza, se non il Padre Gian Domenico Mansi? Dal Padre Gian Domenico Mansi gli stessi Magistrati, per se illuminatissimi, non poche fiate tra gl' incerti pareri, e di più difficile schiarimento, addimandarono consiglio: e sicuri della sua probità non corrotta dall' amor di partito, non violata da propria dilazione, le sue risposte, quasi divino oracolo riverirono, e accolsero, e affrettarono a compiere fedelmente.

Ma nulla più ne convince della sua singolare, e costante virtù, nulla più ne palesa la buona fama, non mai alterata, non mai diminuita nell' opinione degli uomini, quanto il saperli, che quattro de' vostri, l' uno all' altro succeduti, Arcivescovi, Calchi, Guinigi, Colloredo, e Palma (i quali io nomino con quella riverenza, che si conviene alla loro gloriosa memoria) e lui stimarono sommamente, e a lui commisero nella massima, e più malagevole parte le cure della Diocesi, e dove essi giugnere non poteano colla vigilanza, e col consiglio, si confidarono di avere assai provveduto colla accortezza, e collo zelo di un tanto Ministro. E non sappiamo noi, che l' immortal Colloredo, turbante nell' animo, ad accettare l' offertagli Lucchese Cattedra, quando nel massimo ondeggiamento de' suoi pensieri udì assicurarsi, che nella persona del Padre Gian Domenico Mansi avrebbe trovato in Lucca un valido appoggio, un braccio destro della sue Pastoral' incumbenze, allor finalmente preponderando questa fiducia, inchinò l' animo alla onorevole offerta? Sicchè se di un sì degno Pastore, se del suo felice, pacifico, e ben regolato governo, il quale è a bramare, che sia un prototipo a tutti i posteri, tu, o Lucca, ne andasti superba, e fastosa, tu istessa ne sei debitrice, e ne dei aver grado non meno a quegli, per la cui estimazione il zelantissimo Fabio si mosse a felicitarti. Che dirò poi di quella mirabile conspirazione vostra, o Padri Lucchesi, quando nelle due ultime scelte de' più ragguardevoli personaggi, che voi proponeste al Sommo Pontefice, onde riempire questo Seggio vacante, voi in ambidue con pieni suffragi concorreste nella persona dell' adesso defonto Prelato? Io non so, che altro mai dir si possa in piena contestazione di una luminosa virtù, da tutti conosciuta, e veramente provata. Poichè in una Repubblica, dove tanti sono gli occhi principali, veglianti sopra i costumi de' Cittadini, accorti a scoprirne i difetti, e le vere, o simulate virtù; quello certamente è superiore ad ogni eccezione, che per unanime sentimento venga giudicato saggio, retto, e da bene. Che se a quella librata pubblica scelta l' approvazione si aggiunge dello stesso Vicario di Cristo, quasi direi, che la testimonianza n' è resa poco men che infallibile. Ma che altro poteva attendere questa Repubblica, se non che Roma facilmente approvasse nella persona di Gian-Domenico Mansi, al primo leggerne il nome famoso, la vostra saggia elezione? Già fin dalla prima presentazione si manifestò del Sommo Pontefice l' aperto favore, inclinate a lui; Ma il Mansi solo mancando a se stesso, adoperati tutti gli sforzi della sua umiltà, e della non curanza di ciò, che si stima dagli uomini, potè rimuover l' animo di Clemente, e farlo piegare, mercè le sue partioscificie, nel meritevolissimo Monsignor Toire Arcivescovo eletto; stupendo Roma, trovarsi uomo, che

che ad una dignità cotanto ambita, ripugnasse così, come pagano gli altri, per conseguirla. Ma piacque a i giusti giudizj del Cielo, di rapire a questa Città per morte immatura quell' Arcivescovo, eletto non men per istanza del Mansi, che per voto del Sommo Pontefice; e allora fu, che dovette il nostro Prelato alla irremovibile destinazione di Clemente cedere senza difesa, e su questa Cattedra disprezzata tantamente una volta, piagnendone egli inconsolabilmente, e lagnandosi della sua insufficienza, ascendere per la seconda. La qual nuova luttuosità ai Padri, lietissima al popolo, poichè giunta a queste mura, parve che la Città tutta, mossa a tripudio si svelasse dalle ime sedi, e che da ogni porta, e per ogni via sboccando a torrenti la folla delle genti, empiente ogni luogo di plauso, e di evviva, non che l'aria, il suolo medesimo ne venisse commosso. Manifestandosi in questa insolita esultazione, che non tanto era grato il dopo molti anni acquistato in Pastore, qualunque egli fosse; quanto l'averlo acquistato in Pastore il già da tutti conosciuto, e desiderato virtuosissimo Gian Domenico Mansi.

Ed ecco per qual costante, divulgatissima fama di special probità fu questo Pastor Santissimo riputato degno di ascendere su questa luminosissima Cattedra. Alla quale principalissima dote, e quasi unico fondamento, sui cui si debbono le dignità collocare, oh! come opportunamente si aggiunse, non solo a meglio condurvelo quasi con roddoppiati vanni, ma a stabilirla ancora con somma lode, una flagolare, e a questo grado convenevol dottrina! E qui, o voi che mi udite, qual mi si stende dinanzi agli occhi profondo sterminato Oceano, cui dee solcar la nostra Orazione. Ma vi s'ingolfi pure, chi il brama, e tutta l'altezza, la longitudine, e la vastità ne misuri, che io non ho remi, non vele, non legno per inoltrarmi. Egli sciogliendo dal lido, si arresti pure, ad ammirare il vivace, penetrantissimo ingegno del Mansi, e stupisca, come egli potesse, Maestro a se medesimo, le più ardue discipline Filosofiche, e Teologiche apprendere per maniera, da poterne essere altrui precettore. Passi a fermarsi col guardo nella sua, direi quasi infinita indelebile memoria, e credendo a se stesso appena, confidarsi, come egli mai vi potè scolpire perpetuamente, e le idee di tutte le facoltà, che gli acquistaron il nome di letterato, e le infinite opinioni, e sentenze di innumerabili autori letti ed appresi; e la serie di tutti i tempi, de' secoli, degli anni, e de' momenti, e la distinzione di ogni persona, di ogni fatto, che eran presenti nel suo discorso non meno, che fe degli avvenimenti giornalieri della sua patria favellasse. Spinga più oltre il naviglio, ed imbattutosi in quella grandiosa mole di massicci volumi, altri per lui tradotti, altri raccolti, altri illustrati, ed altri infine prodotti dal proprio fondo, dieci Tomi in Foglio del Calmer, trenta del Baronio, altrettanti de Concilj, quattro del Baluzio, le memorie di Castruccio, e Matilde, le Orazioni di Pio secondo, le Aggiunte all' Annato, al Gravelon, al Tomasini, al Duzio, al Natale Alessandro, la Biblioteca del Fabbriozio, i Casi Riservati, il Roncaglia, il Laiman, epilogato, e reso alla Pratica, e cento altri opuscoli quasi per sforzo sdruciolati alla penna; imbattutosi, io dico, in questo gran monte di volumi, che stancarono, e stancano tuttavia i Torchi Veneti, ed i Lucchesi, inarchi per ristipore le ciglia, nè sappia comprendere, come egli potesse mai, divorar col guardo, vagliar colla mente, il lor cogliendo, rigettando la sovrana, conciliando pareri, in vista contraddicentisi, decidendo sulle sentenze, alterandole, rinuovandole, il numero innumerabile di tanti voluminosi Libri: come egli potesse, tante pergamene, tanti manoscritti, rosi dalle età, cancellati dalle sozzure, resi impercettibili per vizio dello Amanuense, scorrer volando, e legger qual suo carattere, per instabile, confrontare, e ordinare, quanto ha di più controverso, di più disparato la Cronologia. E che poi lo potesse quel Mansi, cagionevole della salute ne' primi anni della sua giovinezza; involto in quotidiane brighe di Pulpito, di Scuola, di Confessionario, di Visite, di Efami, di lunghi corsi, e ricorsi viaggi, da Lucca a Roma, da Lucca a Torino, da Lucca a Vienna, e per la Liguria, e per la Lombardia, e per lo Re-

gno di Napoli, e per cent'altre rinomate contrade; questo è quello, che più resta ad ammirare: sembrando, che ad uomo appena, tutto sacro agli studi, non che a colui, che mendicar doveva i ritagli del tempo, ed i momenti notturni, dal sonno, e dalla stanchezza interrotti, potesse venir ben fatto, quanto egli fece, Continui pure l'ardito nocchiero a spaziare, e chiedi alla Senna, al Tamigi, al Danubio, alla Dora, al Tevere, ed all'Adria, se udiron mai risonar le lor voci del nome di Gio Domenico Mansi: se le produzioni del suo ingegno han presso de i loro abitanti e stima, e valore; e compreso di meraviglia, al nome glorioso festivamente rispondere udrà ogni sponda; e mormorando soavemente ogni flutto, che adesso dovrà gonfiarsi del comun plauso, mostrerà in sua maniera, che la fama di lui non ha più angusti limiti del dotto mondo; che un volume, recatogli in fronte il suo nome, oltre passa i mari: che lo desidera ogni biblioteca; che rende sicuro il commercio ad ogni Stampatore, e che ne consacra alla immortalità il suo autore, riverito da i dotti, amato da i Principi, favorito da i Cardinali, e commendato, non senza mercede, da i Sommi Pontefici. Questa è la ricca merce di cognizioni, onde può ritornare onusto, chiunque voglia, tenersi all'alto della sua interminabil dottrina. Ma io barcheggiando su picciolo schifo, e in lago placido, e chiaro, anzichè esaminarne la quantità, son vago piuttosto, di farmi ammiratore della qualità di una scienza sì rinomata: E ben son pago di me medesimo, tal ritrovandola, qual più era dicevole a quello, che aveva il Ciel destinato in vostro Arcivescovo: cioè dottrina semplice, e pura, dottrina schietta, e sincera; non eccitante un dolce prurito alle orecchie; non tendente lacoi nascosi ai piedi mal cauti, o non troppo sicuri, non celante sotto il vago aspetto de' fiori e delle erbe odorose un tossico micidiale; ma dottrina utile, e fruttuosa, e che rischiando a buon giorno l'intelletto, eccitando la volontà, nella disciplina, nel dogma, nel costume derivava i salubri benefici influssi. E questa lode, oh! quanto pochi arrogar se la ponno gli scrittori de' tempi nostri! i quali, allo ingegno dispiegando soverchiamente le vele, e fidati di troppo nelle forze, per se manchevoli, della ragione, mentre si fingono di scuoprir nuovi mondi, non mai scoperti, e impercettibili, o lo manifesti errori si avvolgono; o per malizia e parlano, e scrivono in modo, che de' sensi loro è a temere non meno, che delle ambigue risposte di Apollo Delico. Ma il Mansi, che per la profonda universale erudizione, per lo suo acutissimo macchinante ingegno poteva al pari di ogni altro, far plausibile moderna pompa e di spirito forte, e di Filosofo di nuovo pensare, ammaestrande le vele ad ogni trasporto della sua mente, tenne le note vie, procurò di agevolare altrui, e suggerendo ogni cieco scoglio per acque tranquille, e pure manifestanti il fondo in ogni parola, in ogni scritto, e se, ed ogni altro condusse felicemente alla verità. Di questa dottrina del Mansi, rimirata in questo prospetto, io più mi pasco, mi diletto, e mi consolo. Nè son lontano dal credere, che di questa si dimostrasse appieno soddisfatto Clemente XIII. quando, venutogli il Mansi innanzi all'uso esperimento del suo sapere, con ispecial privilegio, con amplissimo encomio alla sua dottrina, così dicendo, lo licenziò. *Laculentum de tua idoneitate habemus testimonium*: cioè di quella idoneità di dottrina sincera, Cristiana, Cattolica, e confacentissima ad un Arcivescovo. E ben per te, fortunato Dominio Lucchese, ben per lo stesso Pastore, or defunto, che quasi egli presago, di dover un tempo aver uopo, e contentezza di quella schietta dottrina, onde aveva e la mente, e le carte imbevuto, pensò per tempo a propagarla ancora nelle quotidiane scuole in tanti, e tanti discepoli, che poi trapiantati dal suo rigoglioso seminario, ora in presso che tutte le parrocchie rusticane, ed urbane, frutto di sana dottrina producono, e lo versan su i popoli, per nulla degenerante dal primo seme. Oh! come affanto egli a questa Cattedra, dovette sentirsi inondato l'animo di dolce soavità, veggendo così moltiplicato lo spirito della sua dottrina; considerando, che per quanto dal suo Pastore lontane fossero le Pecorelle, esse non offante, quasi lontanissimi prati, cui bagna, e seconda lo stesso fiume diramato in più rivi, avevan

palcosi, ed acque salubri per canali, da se provenienti; fuor d'ogni timore d'intorbidamento, di corruttela, e di ficcità. Nè questo stesso lieto pensiero saprà abbandonarlo per l'avvenire, nè non potrà riforgere ad ogni istante nella sua mente nel Cielo ancora. Poichè per quanto sopravviveranno i suoi discepoli, e i discepoli de i discepoli, perpetuanti per successiva tradizione il vigore della sua dottrina; fintanto che in questa dotta Città saranno aguzzati gl'ingegni dalla Accademia Ecclesiastica, per lui istituita, promossa, perfezionata, e di presente dopo un qualche languore restituita per zelo altrui; ed egli di se medesimo, e del vantaggio di questa Diocesi, preparato da lui, dovrà compiacersi; e non pur noi viventi, ma i nostri posteri insieme ammireranno la sana, la perpetua dottrina di questo dottissimo Pastore. Degno ben era adunque, che un uomo per tanta virtù luminoso, per tanta erudizione impareggiabile, non rimanesse più nella scofa condizione di privato; ma che finalmente quasi gran cancellario, posto sovra del moggio, tramandasse luce dall'alto, per meglio diffonderli a beneficio degli abitanti nella casa di Dio. Eccolo pertanto innalzato a questa sublime Cattedra Arcivescovile. Ecco vestito degli altri arredi Sacerdotali quel gran Sacerdote, che già nel suo Razionale dell'Urim, e Tummim, cioè di perfezione, e di dottrina andava adorno, e fregiato.

E pare a me, che per istimarsi ben collocato questo onor principale nella persona del Mansi; per credere, che più d'ornamento dal Mansi alla Cattedra, che dalla Cattedra al Mansi ne venisse allor compartito, dovefero bastare con traboccanza quelle due singolari doti, che noi riconoscemmo fin qui: per le quali e potevasi fare perfetto esemplare di probità al gregge commessogli; ed alla erudizione, al disinganno, al nutrimento suo, mercè di una scienza integerrima, adoperare. Ma se d'altronde alla retta cognizione di quello, che in tempo accorcio, e opportuno si reputa bene, e giusto a farsi, si aggiunga l'azione istessa dalla propria mente diretta, e il nostro Pastore egregio, non accorto legislatore soltanto, ma fattore lui stesso delle leggi del suo intelletto; non intelligente alla più delle ottime, e sane maniere, ma esecutore, ed operatore di quelle riguarderemo, deh! se Dio vi salvi a qual splendor più brillante poteva egli recare l'onor del Baccolo, ed il fulgor della Mitra? Convinto egli dalla grandezza dell'animo suo, e dalla vera sapienza, che quello solo veracemente è principio, il quale e gli animi giunge, e le persone de' sudditi a dominare; e che non al sopracciglio minaccioso, e severo; non al tuono imperioso delle parole, non al disprezzo ributtante degl'inferiori, ma alla serena dolcezza del volto, e dell'animo, alla facilità lusinghiera del tratto, volontari si arrendono i cuori; giudicò, esser legge principalissima della sovrana dignità, intelligenza primaria della sua mente, ed operazione la più incumbente al suo carico, il trionfare per questa via sugli animi e sulle persone foggette, per dirigerle, a suo talento, ove tornasse meglio l'indirizzarle. Ond'ei si abbassò e si addomesticò per maniera, adattandosi ad ogni qualità di persona, che essendo egli pure per dignità superiore a tutti, pareva sovente nella familiarità del discorso, nella uniformità de i panni, nella affabilissima conversazione pari a qualunque persona volgare. Chi, per alto o per umil che fosse, chi mai vi fu, su cui non scendesse il soave riso della sua bocca? Che non fosse allettato dalla dolcezza di sue parole? Che non s'incoraggisse a venire a lui? Chi può nominarsi, che dimandato, non ottenesse ad ogn'ora facile accesso? Che parlando, non fosse benignamente ascoltato? Che, interrogando, e pregando, non ne riportasse risposta, promessa, ed esaudimento; e che, non esaudito, dolce per la sua bocca non sentisse fin la ripulsa? O Dio immortale! Quali e quanti esempi tanto maggiormente stupendi, quanto renduti più rari di amotevolezza, di carità, di compassione abbiamo veduto noi cogli occhi nostri nella persona del nostro Prelato! Quando, spiate egli le malattie, le agonie di ogni persona o nobile, o plebea, lui vedevamo recarsi alle loro case, ed ajuti spirituali, e corporali distribuire graziosamente. Ed io medesimo non posso già senza un istimo senso di confusione insieme, e di tenerezza,

non posso non ricordarmi, che, giacendo pericolante in letto, per ben due volte vidi l'amile tetto mio penetrare, appressarsi ospitalmente alle coltri del mio dolore (ah! che dirlovi non poss'io, senza piangere, e singhiozzare) questo gran Pontefice appressarsi vid'io, quell'Unto del Signore, e il prostrato suo servo racconsolar per maniera, che gli agitati, e farnetici spiriti miei parte di quel sollievo sentivano, che cercavano invano dall'arte, e dalle medicine. Ma tempo è omai, che l'altro effetto d'amore, la liberalissima munificenza sua prenda luogo nel mio ragionare; quella, che fuor d'errore può dirsi l'affetto suo predominante: quella, che talora impovente alle sue funzioni, in angustia l'animo, in sospiri il petto, in lacrime gli occhi all'inefautito clamor de' poveri gli fece rivolger sovente: quella alla fine, che sola sola il se desioso di scarse monete, e di tutti i tesori dell'Univerfo. A voi, a voi mi appello, o mendichi, o Donzelle orfane, bisognose, o famiglie liete una volta, e poi ridotte a pascervi tra la vergogna del pane del vostro dolore, voi dite, se io dica il vero. Non foste voi quegli, che a torme affollandovi al suo palagio per ogni dì, con quella istessa sicurezza, con cui al vostro granaio, al tesoro vostro sareste andati, quindi ne ritornavate sempre lieti di liberali elemosine? Non foste voi quelle, che l'onestà vostra, ridotta a grave cimento, poneste in salvo col di lui pronto opportuno sussidio, e di dote per lo Matrimonio, e di alimento per lo Monastero? E voi Famiglie onorate, e misere insieme non foste quelle, che per mesi, per anni vi sostentaste di ciò, che segretamente vi veniva da lui Religioso, da lui Arcivescovo in rilevanti somme di venti, di quaranta, e fin di cinquanta Scudi per ogni fiata. Parlate pur francamente, parlate: cioè ch'era bene occultare, lui vivo, meglio è il rivelare adesso, lui morto. E quando, egli restituito da Roma a Lucca già unto in Arcivescovo, voi perzenti vi affollaste al suo cocchio, additandogli il vostro bisogno tra le vostre congratulazioni, deh! ditemi, qual ne avete risposta? Se nel dirlo temete, d'intenerirne troppo, ciò non mai vi ritenga, che in questo giorno di tanto dolore il pianto non vuol misura. Egli messo in mezzo da questa vil calca di gente, cui guadagnata avea già colle sue caritatevoli profusioni, più lieto del suo trionfo, che i Cesari, piagnone per tenerezza, così riprese. *Figli amatissimi. Pregate il Cielo, che io viva; e se mi verrà fatto, di uscire da quelle angustie, che strettamente mi premono, tutto quello, che avrò, sarà vostro.* O spirito di carità, di munificenza singolare! E ben tutto fu vostro mai sempre: poichè non in lussi, non in addobbi, non in morbidezze, non in lauti convitti, non a grandezza de' parenti dislipò le anoue entrate; ma tutto quello, che da un modesto equipaggio, da una materizia non fordida, da una mensa frugale, dalla quiete dei debiti sopravanzogli, fu tutto quanto per voi: colicchè, eletto egli Vescovo, per tante somme di denaro, ritratto dalle sue vegliate carte, non più d'uno Scudo trovò esser l'avanzo della sua liberalità: o morto adesso Arcivescovo . . . . . Deh! permettetemi, che da questa troppo penetrante immagine io ritorca il pensiero, essendo voi noto, com'egli è morto, e lasciate piuttosto, che io più a volo, che a corso le altre azioni sue delibi per saggio. Saggio dello zelo suo verso delle anime a se confidate fu la sua presenza al Confessionario alla richiesta di chieffesia; e l'impazienza, e la fretta, che diedi della Visita Pastorale, cui egli in poco più di tre anni quasi condusse a termine, non lasciando angolo della sua vasta Diocesi senza del suo provvedimento. Saggio dell'amor suo rapporto a Dio, e furono i quotidiani suoi Sacrifizj, finchè il potè, e le quotidiane Comunioni, quando lasciò di potere; e fu l'assistenza d'ogni dì, talvolta a più d'una Messa. Furon le visite giornaliero a i sacri Templi; il suo ritiro d'ogni giorno, e per più ore alle sante meditazioni; la sua assistenza alle Prediche, ai sacri Uffici; la compostezza, la divozione, nell'esercitare le sacre Funzioni. Nel che pregovi, a richiamare alla mente quelle due ultime Processioni, una a dimostrazione di penitenza, l'altra al trionfo dell'augustissimo Sacramento impiegate, nelle quali, per quanto s'oss'egli consigliato, e quasi forzato, a cedere alla sua provetta età, e debolezza di membra; ciò non pertanto, vinto ogni consiglio, ogni istanza dal

dal suo santo coraggio, che lui faceva di se maggiore, vidimo cogli occhi nostri il tremolo vecchierello canuto, e bianco pel lungo giro delle nostre contrade, muover traendo il fianco antico, ed alzarsi col buon volere, rotto dagli anni, e dal cammino, e dal peso, che reggeva, stanco, e anelante: sendo egli così ad ognun, che il veda, e miravalo, tenero spettacolo di compassione, e in uno efficacissimo esempio di zelo, di sofferenza, di divozione, forse non mai veduto l'eguale in questa Città. Ah! che se io tenessi questo discorso, e queste cose narrassi presso altri popoli, che non le videro, non le provarono, confido, che tutti gli desterei a meraviglia di un tanto Pastore. Ma ben strano saria, che tu o saggio, o gentil popolo Lucchese, tu, che vedesti, tu, che toccasti con mano le tante mirabili azioni di un tuo Concittadino, di un Pastor tuo, non ammirassi quell' uom singolare tanto affabile, tanto misericordioso, tanto fatichevole, ed operoso. Ma quell' uom singolare, questo tuo Pastore zelantissimo, o Lucca, già fu, ed or più non è. Egli, che per la sua impareggiabile probità, per la sua inarrivabile dottrina, per la sua inestimabile attività degnissimo era, di rimanersi immortale, in quella Cattedra, a cui venne, in cui stette, cui meritò con fama universale di virtù, e di scienza, e cui illustrò maggiormente colle sue pastorali fatiche; ah! che egli dovette alla fine, correr la stessa via, che tutti han corsa, e correranno i mortali. Un anno e mezzo già andò, che in grave periglio di morte, donandolo il Cielo a i pubblici voti, alle preghiere de' poveri, parve, volerne promettere la sua immortalità. Ma oggi ha il terzo giorno, che il Cielo stesso di furto, temendo quasi direi, che le accorte suppliche nostre gli facessero amabile violenza, e lo togliessero ancora a lui, per ritenerlo fra noi, ce lo ha tolto all'improvviso. Sì. Il santissimo, il dottissimo, il zelantissimo Gian-Domenico Mansi, il vostro Prelato, il vostro Pastore nella età di anni 77, mesi 7, giorni 11. dopo cinque anni, cinque mesi, giorni 18. di glorioso Pontificato; caro ai Padri, carissimo certamente a tutto il popolo, a tutta la ple-

be (testimonianza del merito suo al pari di ogni altra valevole) nel bacio del Signore egli è morto. Deh rimiratelo per l'ultima volta sù quella eccelsa Piramide, e piangete amaramente il vostro danno irremediabile. Mirate senza operazione quel capo, in cui costituirono il suo domicilio tante dottrine. Mirate senza moto quelle mani, che si stesero tante volte in sollievo de' bisognosi. Mirate senza vita quel petto, in cui soggiornarono tante virtù. Non più dagli occhi si volge sopra di voi quel guardo benigno. Non più nel labbro si spiega quel dolce riso, nè suonano le soavi parole. Nè più da tutta la persona partono atti, a vostro vantaggio condotti. Di tutto il vostro Pastore sol la memoria, e l'anima grande sovrasta ancora. Quella sarà sempre in eterna benedizione, finchè starà la vostra Repubblica, che io desidero permanente, quanto la durazion delle cose. Quella, fatta abitatrice fortunata ne' Cieli, mercè dovuta alla sua integrità, nè spogliata ancora dell' indole sua beneficentissima verso di voi, dall'alto vi mira, e porge all'Altissimo preghiere per voi. E per sommo de' suoi desideri prega istantemente, che i saggi Padri Lucchesi, librandosi la scelta de' Personaggi, degni di succedere a lui, a quelli inchinino i suoi suffragj, ne quali sia retitudine di costume, e santissimo sapere, e zelo grande delle Anime. Pregha, che il Sommo Pontefice quello scelga, in cui meglio risplendano queste tre doti, proprie di un Sacro Pastore. E prega alla fine, che quel gregge una volta suo abbia un'immagine più bella di se nel suo Successore. Deh! vagliano questi suoi voti: onde noi, recuperando un Pastore, che rassomigli quel, che perdemmo, potiam sentir meno acerba, meno affannosa la privazione presente.

Questo con orazione forse troppo prolissa, a chi mi ascolta, ma certo mancante al merito non volgare del Personaggio compianto, io in luogo di molti, che per dignità, per dottrina poteano di gran lunga avanzarmi, per solo senso di pietà, e di gratitudine verso un Pastore tanto di me benemerito dicea.

E L O G I O
PE' FUNERALI
 DI MONSIGNORE
GIAN-DOMENICO MANSI

DETTO NELL' ADUNANZA DE VII. FEBBRARO MDCCLXX.

D A L L' A B A T E

D. FRANCESCO UBALDO DE' NOBILI.

FRA i tanti Uffizj, che gli Uomini viventi in Società debbono rendersi scambievolmente, il fare Elogio a coloro, che per cospicui Attributi, o dell'Intelletto, o del Cuore lo meritano, non è l'Uffizio il meno importante. La lode, che si dà a quegli Uomini, che furono Grandi, è una lezione per quelli, che debbono esser tali; e a coloro, che in prò della Società impiegarono i loro talenti, la Società istessa, che ne riceve o comodo, o decoro, retribuisce per certo vicendevole patto questa, quasi merce d' encomio. Dritta Ragione vorrebbe, che gli Uomini virtuosi ancor viventi riguardassero questa lode come Patrimonio della Virtù inseparabile; imperciocchè per una parte la Virtù esige onore in quel momento istesso in cui comincia o ad esistere, o a manifestarsi; e per l'altra parte l'Uomo che dona alla Società i suoi talenti, e gran porzione del suo *se stesso*, non ferma patto d'essere grande dopo morte, ma sibbene d'essere felice, e perciò riputato, ed onorato mentre egli vive: Ma la lode, che si rende ad uno solo ne umilia molti; e la Passione troppo spesso offende, e vince la Ragione. Una vergognosa esperienza ci dimostra per questo, che l'Umano Genere quasi sempre fu ingeluito con gli Uomini coetanei, e l'Encomio de' Virtuosi divenne omai un debito della Posterità.

I Funerali di GIAN DOMENICO MANSI stabilirono un confine immobile tra la presenza, e la ricordanza di Lui; e la tomba, che vieta vederne anche gli avanzi, mette un'intervallo immenso tra Lui, e coloro, che lo sono conosciuto: Così rimangono tranquilli quegli affetti, che commuovonsi nell'Uomo, e ingelotiscono in vista d'un Oggetto troppo sospassante l'uguaglianza de' simili; e l'Ambizione, l'Interesse, i propri riguardi, e quella che indi nasce pessima prole, emulazione, ed invidia, si placano, mentre non agiscono contro un' Uomo, che non è più.

Noi, Accademici, summo sempre gli ammiratori d'un tanto Uomo quanto fu il Mansi; Noi lo amiamo ancor vivente. Rimane adesso, che rendasi alla memoria di Lui quest'ultimo tributo; ed Egli, che vive sempre, e sempre vivrà negli ammirabili suoi Volumi, vivrà del pari ne' Fasti della sua Patria. I nostri Nipoti nel rianarli in ogni tempo diranno, che la Patria fu giusta verso un Cittadino così illustre, e impareranno qual gloria ne venga agli Uomini allora, siccome fece il MANSI, a profitto, e a decoro dell'umano genere divengono luminosi, e grandi. Questo, Accademici, è quello esattamente, che ciascheduno di Voi pensa, e sente; ed io facendo l'Elogio d'un tanto Uomo, che fu nostro Concittadino, nostro Pastore, nostro Socio, non altro debbo essere senonchè organo delle vostre idee, e de' vostri sentimenti. Questo è l'Uffizio per

me il più giocondo, e il più glorioso, che potesse da Voi decretarmi.

GIAN DOMENICO MANSI fu l'Uomo della Società, o piuttosto un Genio vivente a gloria, e ad utile della Società. Questo è il più vero, e il più magnifico Elogio, che per qualsiasi sforzo d'Eloquenza possa farsi. Chi non ignora quali sieno i Sociali doveri, e di quali attributi l'Uomo in Società vivente aver debba fornito lo spirito, non può ignorare qual Elogio sia per un'Uomo il dire, che Egli di sociali virtù sia ricco, e de' sociali riguardi esatto osservatore. O Società! Nome soave, e santo! Chi fa sedagli Uomini in Società viventi, e della sociale vita gloriantisi sei abbastanza inteso, e venerato; Lo intese, lo venerò GIAN-DOMENICO MANSI; ed ecco perciò nel MANSI un'Uomo di nulla più sollecito che di adempire que' sacri riguardi, che la Società degl' Individui gradatamente, e con certo ordine richiede. Dico gradatamente, e con certo ordine: Imperciocchè, sebbene l'unione degli Uomini richieda dagl' Invidi tutti ugualmente quegli essenziali Uffizj, e quei riguardi, che sono i vincoli necessari per cui gli Uomini stanno insieme; vi sono però que' singolari uffizj, che a proporzione del rango, de' ministeri, de' talenti, da i non eguali Individui sono inegualmente richiesti. Altro è che chiedesi da i Grandi, altro dal Volgo: da i facoltosi Uomini, e dagli Artieri, dagli Uomini di basso ingegno, e di cuore mediocre; e da quegli Uomini, che anno maggiore intendimento, e cuore più vasto, non chiedono le medesime cose. Dirò più precisamente. Per natural Dettame, e per sociale Istruzione è ogni Uomo debitore di certi Uffizj a se stesso; è debitore di certi altri uffizj a i suoi simili. Debb' a se, all'ingegno suo, al Cuore, coltura, correzione, acquisto di lume, di nozioni, di Virtù, d'attitudine ad esercitarla: Debb' a i suoi simili amore, presidio, consiglio, magistero. Questi sono que' riguardi, e que' doveri per i quali formasi l'Uomo Cittadino: Questi son quegli uffizj, per i quali comodo, e sicuro vivere nella Città si stabilisce. Coloro che di tali doveri sono violatori, rei si fanno tutto insieme di offesa Società; ma non tutti ugualmente. È delitto più grave a i Ricchi il negare sovvenimento, che non agli Uomini di facoltà mediocre: Più grave a i periti Artefici il negare magistero, ed opera, che non agli altri di mezzana sfera: Più grave agli Uomini di scelto lignaggio il negare coltura a i propri talenti, che non al Volgo.

Questo, Accademici, è quasi il compendio de' Sociali Doveri; e questo è in corto l'Elogio del Mansi. I più grandi Attributi, che formano l'Uomo Sociale, sono i colori, o piuttosto i lineamenti formanti l'immagine di Lui. Nacque Egli in questa libera Patria da chiarissima Stirpe tra i Patrizj;
 e una

e una felice educazione ispirogli quel generoso orgoglio che sdegnava i bassi sentimenti, e si volge alle azioni più utili, e più gloriose. Il Formatore della Natura fornì d'ingegno vivace, di senso sublime, di cuore dritto, e grande; ed Egli intese, che non de' vulgari, ma de' massimi Uffizj era perciò alla Società debitore.

Uno spirito di sì fatta tempra, e di tale capacità, doveva dunque a se stesso coltura, e istituzione. Pensano volgarmente gli Uomini, che il negare a se tale ussio, e il consentire, che nell'ozio languisca, e si distaccia il vigore dell'intelletto, e che in una lunga ignoranza ammutolisca alfine l'anima, del dritto senso compagna, avidità di sapere, pensiero, dico, che tal cosa non sia iniquità; e che non debba l'Uomo per tal cosa rimproverarsi: Ma questo non è che acciacciamento. O sia, che nell'Uomo parli un'intimo Dettame, ovvero un'appetito ingenerato di Società: O sia, che la Natura ispiri nell'animo de' Ragionevoli l'amicizia de' suoi simili, siccome variamente i sommi Trattatori del naturale Diritto pensarono; sempre, e da ogni sistema per invitta conseguenza deducesi, che giusta i naturali principj la coltura del proprio spirito non può dall'Uomo, non da qualunque degli Uomini trascurarsi, senza offendere il Nume, senza tradire se stesso, senza nuocere a i suoi simili. Conobbe il MANSI fin dal la prima giovinezza un Vero così semplice, e sentendosi nell'animo una facoltà corredata di molto vigore, e di lume vogliosa, e di nozioni, pose tosto ogni cura per rendere a se medesimo il troppo importante Uffizio.

Sciolse i primi passi sulla via della scienza, e a vita solitaria si rivolse. Abbandonò il paterno tetto, e stabilì di trarre i suoi giorni in parte ove non giugnessero a scuoterlo gli strepiti del Foro, non quelli del Senato: ove niuna cura perturbatrice toccar lo potesse; non sollecitudine di Patrimonio, non pensiero di famiglia, non disturbo di cittadinesca faccenda. Potrà questo sembrare strano a coloro, i quali nemmeno intendono di Filosofo il vocabolo; poichè non fanno qual tranquillità, e sicurezza di animo, e libertà di Cuore, ed equilibrio di affetti sia bene ad un Uomo delle scienze investigatore. Pur troppo a grave danno della Società non mancano coloro, a i quali il quieto, e tranquillo vivere non altro è che ragione d'ozio, di prevaricazione, e d'ignoranza; ma questi sono il disonore dell'umano Genere: Non meritano nemmeno l'onore d'un rimprovero; forse nemmeno quello d'un disprezzo: Ignorarli è meglio. Bello spettacolo alloncoato era vedere GIAM DOMINICO MANSI nella sua solitudine. Stabilisce tra se, e se, Egli dovere essere quell'Uomo, che a giovamento degli altri Uomini doveva sapere; e comincia a riguardare se come Uomo sacro interamente allo Studio. Spettacolo grande, ammirabile era il vedere Lui abitatore d'angusto tugurio; e là non altre intorno a Lui aggrarsi cure, e desiderj fennon di Scienza, e di Verità; non altre ore trascorrere, non giorni, non stagioni fennon stagioni, giorni, ore di lezione, di profonda investigazione; non altra delizia avvicinarsi a Lui, non altra idea di piacere, fennon il solo piacere di erudirsi: Piacere, che tutte rapivaglie le ore del giorno, e in gran parte quelle ancora della notte. Là nel romito abitato non altro vedevasi fennonchè volumi, alimento di Scienza: Non d'altro là parlavasi fennon di Scienza: Agli Amatori delle Scienze era solonoto quel tugurio, e dalle labbra del MANSI parlante non altro scendeva fennonchè parole di Scienza.

Un'ingegno per tal modo avido di sapere avrebbe sdegnato ogni altro Oggetto fuorchè un Oggetto abbracciante in se le scienze tutte, e le azioni, d'ogni genere; ma il conoscere che cosa sia sapere, l'ingegno, che l'Uomo poichè ha limitata facoltà, e corto vivere, non può essere Sommo se non sia d'una sola Scienza investigatore. Sentiva in se vigore d'ingegno incapace d'atterrirsi a vista delle più sublimi, delle più ardue, ma il MANSI sacro alla Società, più che la grandezza, e la gloria del suo Nome, cercar volle negli Studj la pubblica utilità. Per non negare a se stesso e ciò che a se stesso doveva, trascorre prima quelle discipline per le quali formarsi nell'Uomo il Cuore; divora avidamente i Trattatori delle Divine cose, e delle morali: tra-

passa con piè franco, e con animo imparziale le spinose quistioni per le quali anche in grembo all'Unità dividonsi le scuole; e lasciando tra via le sterili speculazioni, solo raccoglie i sodi Principj. Le accertate Massime, gli utili Documenti, e con tanta dovizia se ne fornisce, che a prò de' suoi molti Discepoli può spanderne, non rivi, ma fiumi. Nell'ampia, e profonda, e per ogni verso difesa Facoltà delle Teologiche investigazioni avrebbe potuto immergere tutto il vigore del suo ingegno; ma pensò, che la scienza dell'istoria, dalla quale anche le Teologiche nozioni in gran parte dipendono, stata sarebbe più utile.

Vi è chi disse, che l'Erudizione, e la Storia esser doveva occupazione degl'ingegni di non primaria sfera; ma non lo fece con ragione. Sapere l'istoria non è certamente il riempere la memoria d'una folla innumerabile di Nomi, non un nudo ricordare i passati avvenimenti: Questa è vanità, anzi frode di coloro, che, o debbono, o vogliono appararsi di menar rumore tra il volgo degl'ignoranti. L'immergersi nelle folte caligini dell'Antichità, e sbarazzarle, e cercare in quel bujo un Vero: lo stabilire a i fatti il proprio rango, onde il falso non si mescoli col Vero, non il probabile col certo; il dar regola, e ordine a i secoli oltrapassati, cosicchè sviluppandosi con chiarezza sotto gli occhi de' Viventi mostrino la non confusa corrispondenza de' fatti, e de' Tempi: il distotterrare dalle antiche rovine, e dal cenere di tante spente Popolazioni le più vetuste, le più importanti memorie, cosicchè per opera del diligente Istorico vedano i Viventi passare sotto i loro occhi non interrotta l'istoria dell'umano Spirito; e quasi una gran tela formarli, ove con i nativi colori vedanti rivivere i costumi, i pensamenti, gli affetti di tanti Uomini, di tante Nazioni, che già furono: il formare il vero carattere degli antichi Eroi, onde la Virtù degli estinti sia sempre in mezzo all'umano Genere aperta scuola, e vivente lezione: Questo è il vero spirito, e l'intimo Genio dell'istoria, e questo non è certamente affare per i mediocri ingegni.

Anche l'ingegno del MANSI poteva scorrere vie così ardue; ma egli era Uomo sacro all'utile della Società: Lasciò quello, che poteva sembrare più splendido, e si applicò a quello, che era più vantaggioso, e alla necessità de' tempi più adattato. L'istoria per divenire utile dee farsi nitida, e piana, e tale non può divenire senza lunghe, e noiose ricerche. Quelle non possono farsi fennon da chi ami eroicamente il pubblico vantaggio; e queste furono dal MANSI coraggiosamente intraprese. Era quel Tempo, in cui cominciava il miglior senso dopo lungo sonno a risvegliarsi. L'imperizia, e la negligenza de' tempi precedenti lasciati aveva negletti nelle Biblioteche tanti illustri Monumenti; e tanti altri avevano sformati con inette favole, e con vane immaginazioni, e intraso l'istoria, e l'Ecclesiastica massimamente, chiedeva di venire nel suo bel giorno.

Non v'è chi non sappia quanto con la pubblica utilità sia intimamente congiunto lo sgombrare l'istoria della Chiesa da i supposti Fatti, dagli apocritici Scritti, dalle grossolane credulità. I contaminatori del buon senso fabbricato avevano in quest'ultime Età un sistema, in cui gli affari di Religione sconnesse vedevansi da quelli della Repubblica, e quelli inutili a questi, anzi perniciosi; ma quel sistema, che meritava di mai non nascere, rapidamente passò, e perì. Importava alla Repubblica, alla Chiesa, alla Società, che la sacra Istorìa venisse nel vero suo lume. L-Città, e le Nazioni sono giornalmente ciò che sono, o ciò che di mano in mano divengono: la Chiesa, la Religione non può essere fennon quello, che fu sempre. Se incomincia ad essere ciocchè non fu, finisce di esistere, e la verace Istorìa esser debbe irrefragabile testimonio d'una invariabile identità: Ed ecco quanto importa, che dall'Ecclesiastica Istorìa i dubbj, gl'immaginati, gl'ineerti Monumenti si sbandiscano. Questo incominciato era allora quando GIAM DOMINICO MANSI alle Istoriche investigazioni recò il suo ingegno: Ma, come spesso interviene, che dagli Uomini emendatori d'un disordine un altro se ne produca, così, spiegata allora nel suo valore l'arte critica, e divenuta il Genio dominatore, mietendo a grossi fasci i dub-

bi documenti, e gl'incerti fatti, con falce, determinata sempre a recidere, quali senza distinzione recidevasi il tutto. L'istoria della Chiesa diveniva a gran passi un fluttuante Pirronismo: e forse la Misedianza non se ne doleva. Oh quanta molestia preparavasi, qual inedia, quante noiose indagini a i Professori dell'istoria, agli Amatori del Vero, della Chiesa, della Società?

Ecco intanto un Dato, onde ridurre a calcolo la femina quasi imminente de' travagli, delle fatiche, de' tediosi studi, a pubblica utilità dal MANSI sostenuti. Escludo dal computo quello, che dee farsi da chiunque voglia dell'Ecclesiastica Istorìa acquistare le generali nozioni. I classici Scrittori, gli Annalisti, gli antichi, i moderni, gli Italiani, gli oltremontani Trattatori formano una serie di smisurati volumi da atterrire ogni ingegno, che sia mediocrementemente intollerante. Aggiungo tutto quello, che a colmo d'erudizione dovè trasferire il MANSI: Egli non lasciò angolo di sì vasta Provincia non veduto, non esaminato. Voi, che spesso lo riputate una vivente biblioteca, Voi lo sapete, che Scrittore non vi fu tra gli antichi a Lui ignoto, non avvenimento, di cui non ricordate ancora le minute circostanze, non Fatto di cui non determinasse l'Epoca, non Autore di cui ignorasse il Nome, o non sapete il valore. Le Greche, le Latine, le Franzesi, le Germaniche, le Angliche, le Italiane Istorie, e delle particolari Chiese i singolari Monumenti, tutto era a Lui manifestissimo. Dio immortale, quanti studi, qual portentosa pazienza! Eppure GIAN DOMENICO MANSI non altro fa fino a qui se non erudirsi un po' più esattamente di quelle cose, che ad ogni Professore di Istorìa non è lecito ignorare.

Guardate adesso le tante Opere, ed ingenti, che furono dal MANSI donate al Pubblico, e singolarmente il Supplemento da Lui dato alla collezione de' Concilj, le memorie di Matilde, il Baronio, l'Annato, il Fabrizio, e molte altre, ch'io trapasso, e che a tutti son note. Non contate le orribili fatiche di compilare, dettare, scrivere un sì gran numero di Volumi: e nemmeno valutarsi i lunghi, e frequenti viaggi per l'Italia, per la Germania da Lui fatto, infatigato, e ai non fresca Età sostenuti. Formatevi solo un'idea di quello che da Lui dovè farsi per visitare, e rimiscolare tanti Archivi, tante Biblioteche, ed ivi dalla polvere scosse, rintracciare, divorare un numero quasi immenso di pergamene, e confuse dal tempo, e quasi impercettibili caratteri; indi raccogliere, digerire, valutare, giudicare, emendare innumerevoli Monumenti, per modochè nel diligente confronto nemmeno sfuggivagli le varianti lezioni, e finalmente per estato esame, e ben pensato giudizio riordinare ciò che era indigesto, sapere ciò che apocrifo, conciliare ciò che discordante, stabilire ciò che negli astrusi cronologici punti vi è di più controverso: formatosi, dico, un'idea di tutto questo: valutate quindi il vantaggio tutto, che alla Sacra Istorìa, alla Chiesa, alla Società ne risulta, e poi dite se GIAN DOMENICO MANSI fu Uomo, anzi Vittima sacra al pubblico Bene.

Tu, Sapientissimo Senato, Voi, Ottimi Padri di questa libera Patria Reggitori, nominandolo alla Cattedra Vescovile lo volete Maestro di questa Chiesa, Pastore di questi Popoli, spiegasse così la pubblica conoscenza. La Patria, i Cittadini, ogni Nazione, Roma istessa, e in Roma il Sommo Sacerdote applaudirono. Applaudirono quelli alla vulgata omia, e in ogni luogo celebre erudizione di Lui; ma quelli non poterono farne pieno Elogio, poichè ne ignoravano i più gloriosi Attributi. Fu grande l'ingegno di GIAN DOMENICO MANSI, fu portentosa la sollecitudine con cui a perfezione di se, a vantaggio de' suoi simili lo coltivò; ma fu non meno grande il Cuor di Lui, ed Egli non meno sollecito di farlo atto, per rendere a se, e agli altri i più importanti sociali Ufizj.

Se l'Uomo abbia vasto, e sublime ingegno, ma basso, e picciolo il cuore, se abbia colto l'intelletto, ma incolta, e feroce la Volontà, o non è capace, o non ardisce giovare a i suoi simili, o tutto intraprende per nuocere. Ed oh perchè in mezzo alla Società tante Scuole si aprono per esser fonti di scienza all'intelletto de' Giovanetti, niuna se ne

apre per formarne il cuore! Il vero mezzo conducente all'umana Felicità è l'amicizia del Numo, la nostra, de' nostri simili, e quindi l'esercizio di quelle Virtù, che a i tre mentovati generi d'amicizia sono rispondenti. Allorchè con le nozioni dell'onesto e del giusto istruito è l'intelletto, con l'assidua esercitazione acquistasi tal'indole, che l'operare bene, e onestamente divenga un costume. Così formasi il cuore dell'Uomo sociale; così il MANSI formò il suo.

Già è detto più su, che Egli sulle prime mosse della sua gloriosa carriera tutte trascorse quelle scienze, che erano a tal formazione opportune. Quindi, poichè nello studio dell'Istorìa, che è madre del vivere, e vera formatrice de' costumi, sempre videfi sott'occhio gli esempj, le gesta, le insigni Virtù de' grandi Uomini, un cuore fatto come quello del MANSI di nulla più fu vago, che d'imitarli. Voi conoscesti, Accademici, e Voi sapete se in quell'Amico vedesti germogliare quelle tante Virtù, ch'egli formando se stesso vi aveva seminate. Il Genio dominante di quel cuore era l'Amore de' suoi simili. Ed ho qual Ritratto! quanti splendidi colori! Equilibrio d'inclinazioni, moderazione, tranquillità, schiettezza, attitudine al bene d'ogni genere, orrore al nuocere, equità, disinteresse, vastità, fermezza, ecco quanti gloriosi attributi chiedonli in un cuore perchè ivi l'ingenua, e magnanima benevolenza stia come in propria sua sede: ma ecco tutto insieme il perchè ad un Animo formato come quello del MANSI il beneficiare, il foccorrere, il giovare era, e inclinazione, e costume.

Se anche i lineamenti del volto, e il contegno della Persona sono un indice dell'animo, il volto del MANSI manifestava con verità, ch'egli era un Uomo formato per amare, per giovare a i suoi simili. Sulla fronte di Lui, e nel ciglio regnava una serena tranquillità da iracundia, e da indiscreta severità forse non mai turbata. Sulle labbra del MANSI sempre fioriva un riso dimostrante benevolenza, verità, e schiettezza: un riso confiante col cuore. Ed oh qual cuore sotto tali sembianze! Un cuore sempre a giovare preparato; un cuore invitante sempre i suoi simili a pascersi delle sue beneficenze: largo in verare que' tesori di scienza, che possedeva, non mai ad alcuno negò consiglio, non mai agli afflitti conforto; non mai a i desiderosi di sapere negò magistero: lebbene i discepoli, gli afflitti, i bisognosi di consiglio fossero in tanta frequenza, che potessero ad un'Uomo men voglioso di giovare divenir oltremodo pesanti.

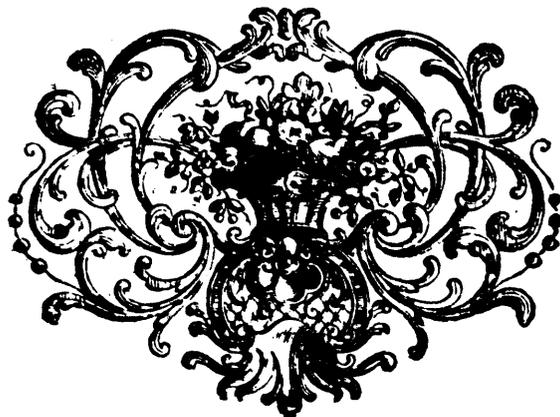
Un cuore così vasto, così magnanimo, così benedico dovea giugnere all'Eremito. Vi giunse, ma non dovè per giugnervi o ulcire fuori del suo sentiero, o violentare il passo. La prima volta, che il Nome di Lui scritto fu tra gli Eletti a questo Arcivescovado, per rifiutarlo, per determinare l'animo del Sommo Sacerdote alla scelta di Vincenzo Torre, (la di cui gloriosa memoria sempre a noi è cara, e degna tra noi di perpetua onoranza) non altro dovè fare se non che seguire placidamente, siccome sempre soleva, i consigli del suo Disinteresse, i moti della magnanimità sua Benevolenza. So, che un tale rifiuto, se chiamasi a filosofico esame, può tra la virtù, e la viltà divenire un Problema. Non già parlandosi del MANSI. Non era orrore di fatica, non picciolezza di genio, non bramaevole timore, che formasse in Lui l'idea del gran rifiuto. Un Uomo avvezzo alle più gravi fatiche, e nelle più penose occupazioni invecchiato, non sarebbesi atterrito alla vista di quel peso, che anche non Prelato portato aveva per sì lungo tempo, mentre l'ottimo Colloredo alle cure del MANSI tutte lasciava le più pesanti pastorali sollecitudini; e un Cuore sì grande a vista d'una Dignità anche maggiore non era da sgomentarsi. La verace stima, la sincera, e fervida affezione, che il MANSI nutrivava per un tal'Uomo qual era il Torre; e finalmente la persuasione ingenua, che stava in mente al MANSI, che a vero vantaggio di questa Diocesi, e di questi Popoli doveffe il Torre a questa Cattedra innalzarsi, fu la ragione, che potè a tale Uffizio determinarlo.

Dio immortale! un'Uomo di tanta Scienza, e di tanta Virtù fornito, avente un cuore sì grande, e tan-

e tanto benefico qual mai sarebbe divenuto a pro della Chiesa e della Società sulla Sede Vescovile, allorchè, soppiandovelo i comuni Voti, dovè finalmente montarvi? Da quella profonda miniera di beneficenza veduto avrebbe l'umana Società scendere a torrenti ammaestramento, e consiglio, e presidio, e correzione, e sovvenimento, e tuttocio onde gl'indigenti anno sollievo, i ciechi scorta, i deboli fermezza, gli afflitti conforto, i timidi sicurezza, gl'ignoranti magistero.

Ma finalmente sotto il peso degli anni, e più delle fatiche tanto vigore d'ingegno, tanta vivacità, e grandezza di cuore dovè rimanersi oppressa. La Morte, che finirebbe d'essere un male, se accorciando i giorni de' cattivi, e perniziosi Uomini, quelli riserbasse de' Grandi, e de' Benefici, la mor-

te presto ci tolse anche il piacere di vedere uno spirante avanzo d'un Uomo sì grande, cinto il capo di Tiara, e vestito di manto Sacerdotale mostrare agli Uomini da sè beneficiati gli argomenti di quella gratitudine, che aveangli potuto retribuire. Vane quel giorno insulso in cui sentimmo dire, GIAN-DOMENICO MANZI non è più. Morì l'Uomo della Società; e noi vediamo nell'Universo rimanere un vuoto, cui riempire sarà forse opera di Secoli. La memoria di Lui farà immortale tra noi; ed Egli che vive su in Cielo tralle Animo Grandi si compiacerà di vedere viver tuttavia in Terra il suo genio, e durare permanente la sua Beneficenza, se la memoria di Lui chiami a ricalcarne le grandi orme i Posterì imitatori,

IN MORTE DI MONSIGNORE
GIO-DOMENICO MANSI

DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO, ARCIVESCOVO DI LUCCA

ORAZIONE

Recitata nella Pubblica Adunanza dell'Accademia Ecclesiastica da Lui
istituita in detta Città

DA FILIPPO SARDI

PATRIZIO LUCCHESI, CANONICO DELLA CATTEDRALE,

Il dì xvi. Aprile dell'anno MDCCCLXX.

Grande, e pericoloso intraprendimento egli è questo, Virtuosi Accademici, a che l'altrui comando vuol ch'io m'accinga in questo giorno, di ragionare, io dico, alla presenza vostra delle lodi, e la memoria celebrare del Defunto nostro Pastore, Padre insieme, ed Istitutor primo di questa Accademia Ecclesiastica, Monsignor Gio-Domenico Mansi. Perciocchè, se le gesta degli uomini grandi da altri uomini medesimamente grandi trattate esser vogliono solamente, come potrà io rozzo, e novello Oratore parlar degnamente d'un Uomo all'età nostra singolarissimo, e come potrà il debile, e basso ragionar mio l'altezza, e lo splendore adeguar delle cose, che del Mansi parlando, sono a dirsi gravissime tutte, e luminosissime? La qual cosa se ardua, e difficile sarebbe in ogni tempo, difficilissima oggi diviene, dappoichè due valenti Oratori in questo campo già innanzi discesi il più bel fior della messe avendo già tolto, poca, o niuna speranza di ben raccogliere ad altri, che appresso venga, hanno lasciato. Per la qual cosa io farei già per cedere di buon grado all'onore insieme, ed all'incarico, se la stessa altezza, e nobiltà del soggetto, che da una parte mi dà ragion di timore, per l'altra meglio, e più sottilmente considerata non mi porgeesse motivo di conforto, di speranza, e di dirò ancora di sicurezza. E nel vero, se vi ha alcuno tempo, in cui l'Oratore dell'artificio, e degli ornamenti dell'eloquenza non abbisogni, e possa senza danno di sua causa essere incolto, ciò allora certamente addiviene, quando l'argomento, ch'ei prende a trattare, è per se grande, magnifico, sublime: perciocchè quella cosa non ha d'uopo d'essere da altri aggrandita, ed ornata, che grandissima è da se, e colla propria mole sta, e della propria luce si adorna bastevolmente. E certo, siccome veggiamo nella natura il bellissimo Cielo essere a noi cagione di grande maraviglia, e diletto soltanto, che nudo, ed aperto venga a mostrarci: così le chiare azioni de' sommi Uomini, sebbene con piano, e semplice modo si manifestino, per la natia loro bellezza grandemente piacciono, e si ammirano altamente, e si lodano. Ecco dunque quali avranno ad esser le parti mie in ragionarvi del Mansi. Dirò nudamente, e schiettamente le cose operate da lui; ma siccome queste grandi saranno, e luminose, questa stessa nudità, e schiettezza mia diverrà per esse grandezza, e splendore. Preparatevi, o Signori, ad udir l'elogio del Mansi non da altri formato, che da lui, e a più non dividere come far doveste in addietro, l'attenzione vostra, e la lode tra il merito del lodatore, e la virtù del lodato.

L'esser dotato d'una piena chiarezza d'intendimento, onde conoscere il vero perfettamente, e di una vigorosa fermezza di volontà, onde il bene abbracciare, e a quello attenersi costantemente, questa era la bellezza, questa la perfezione dell'Uomo nell'invidiabile, ma troppo breve stato della sua prima innocenza. L'avvolgersi ora per entro alle tenebre dell'ignoranza, e dell'errore, e fluttuar nell'incerto disordine delle sue passioni; questa è l'altissima miseria di lui caduto da tanto onore, ed

a corrotta, e inferma condizione venuto. Quell'Uomo pertanto, che per mezzo di solida scienza l'oscuro intelletto riempiendo vada perpetuamente della pura, e candida luce del vero, e l'inferma volontà procuri di rendere stabile, e costante nell'acquisto, e possedimento della virtù, è manifesto, che quanto in queste due cose avrà fatto d'avanzamento, altrettanto dalla presente umana miseria allontanandosi, a quella primitiva bontà e perfezione si sarà avvicinato, in cui siccome ogni pregio è riposto, così ogni cura, ed ogni studio dell'Uomo esser dee collocato, e rivolto per ogni tempo. Or eccovi, o Signori, additata la ricca, e nobil sorgente, da cui le molte, e singolarissime laudi discendono del nostro Mansi. Sebbene mai dissi additata, dovea piuttosto dirrammentata; perciocchè e a chi tra noi può essere ignoto, queste due cose aver formato tutto l'ordine, e la condition tutta del viver di lui, voglio dire un perpetuo acquisto di vasto sapere, e dottrina, in cui fu eccellentissimo, e un continuo esercizio delle più sublimi Morali, o Cristiane virtù, nelle quali divenne singolare? Per questa doppia via, che ad una sola meta conduce camminando egli: tanto a quella perfezione si appressò, che può dall'Uomo in terra ottenersi, quanto si è da noi stessi sentito, e veduto, e chiara fama nelle più remote parti diffusa altamente fuona, e per l'Orazione mia sarà manifesto.

E perchè la copia grande delle cose per ogni parte mi circonda, e mi stringe, io già non mi arrestito, o Signori, a porvi sott'occhio i luminosi pregi, e distinti della chiara Stirpe, da cui il nostro Gio: Domenico trasse i natali; quantunque per altra parte ciò dovesti io pur fare, acciocchè fosse a tutti aperto, e palese, quanto la gloria de' Domenicali esempi col suoi onorati fatti accrescesse egli, e dilatasse, e in tal guisa quello splendor degli Avi, che ne più degli Uomini si rimane vuoto, a straniero ornamento, in Lui mercè il buon frutto, e l'ottima corrispondenza della propria Virtù proprio merito divenisse, e suo verace onore.

Ma non passerò io già sotto silenzio la fresca, e puerile età di Lui, che nella Paterna Casa quell'ottima istituzione ritrovò che era di se degna, e del suo sangue: perciocchè in questa io già vedo il primo non dubbio germe svilupparsi manifestamente di quella virtù, e i primi lampi apparire di quel sapere, che a tanto grande altezza crebbero appresso, e si sollevarono. Era veramente singolar cosa, e piena di altissimo presagio vedere il Mansi in quell'età, che l'etade esser suole della leggerezza, dell'incoerenza, del divagamento, appena conosciuta la bellezza della virtù, a lei rivolgersi, e vinta ogni difficoltà lei con maturo consiglio, e con passi uniformi, e costanti seguire; nè minor maraviglia recar dovea certamente il vedere quell'ingegno nascente dominato già in sublime grado dall'amor della scienza, e del vero, già non conoscer altro diporto, che lo studio, i libri esser l'unica sua cura, e delizia, questi avidamente ricercare, conservar diligentemente, e in solo vederli arrestarsi, quasi sia d'allora prevedesse quale, e quanta ricchezza di

di sapere potuto avrebbe un giorno ritrarre a comun giovamento: ciascuno agevolmente s'immagina, quanto belle, e grandi speranze si doverettero risvegliare a tal vista nell'animo de' Genitori, de' Congiunti, e degli Amici di Lui. In non so però, se quelli tanto innanzi giugnessero colla speranza, quanto Egli appresso pervenne felicemente coll'opera.

Ma quantunque laudabile sia la Paterna educazione, non così favorevolmente addivene per avventura, che l'Uomo tra le domestiche pareti a gravi, ed ardue cose si dessi, e si accinga: per la qual cosa la Divina Provvidenza, che far voles di Gio: Domenico Mansi un Uomo, che sopra il comune degli altri si levasse, ne preparò a lui con maravigliosa disposizione il più atto e conficcate mezzo, che desiderar si potesse. Era di quella stagione, siccome per ogni tempo, in singolar grido di Santità, e di Dottrina l'Istituto de' Chierici Regolari della Madre di Dio, e se altrove chiaro splendeva, in Lucca potea veramente dirsi il Santuario d'ogni modesto costume, e della più solida scienza: Uomini riputati per Apostoliche fatiche, chiari per fama di Ecclesiastica erudizione qui si vedevano, e si ammiravano; qui la sollecita istruzione della Gioventù, l'ammestramento del Popolo, il difficile indirizzo dell'Anime erano a tal segno pervenuti, che avidamente accorrendovi i Cittadini, larghissima messe ne ridondava nel campo Evangelico. Or dove potea meglio collocarsi quell'Uomo, che in costume, e la dottrina dovesse ottenere eccellenza, se non là dove è l'uno, e l'altra sì grandemente fiorivano? Qui fu dunque dalle voci del Cielo chiamato il nostro Mansi. Pendeva dalla sua ubbidienza a' divini voleri l'adempimento del nobil fine, a cui per quelli veniva destinato: l'ubbidienza fu pronta, e generosa; l'evento illustre, e singolare, e il Mansi in mezzo a dotti, e virtuosi Uomini divenne quell'Uomo, che in sapere, e in virtù a molti sovrastando, pochi a se uguali conobbe.

Molti, e bei pregi si racchiudono in questa sola azione di lui, la quale per lo suo stato, e condizione assai più grande, e virtuosa fu, che in molti esser non suole, in cui talvolta per torti, e bassi fini degenera, e diviene anco brutta, e viziosa. Era Gio: Domenico in sua Famiglia Primogenito: la Paterna successione, le pubbliche Dignità lo aspettavano. Era nel fior degli anni, d'egregia indole, di vivaci talenti; gli onori, ed i piaceri sotto un aspetto se gli offerivano innanzi, che i sensi allettando, potevano agevolmente sedurre, e vincere la ragione. Nulla però poté superare la costanza di quell'animo fermo, ed immobile in suo proponimento, e per colmo di straordinaria virtù volle per fino abbandonar con generosità ciò, che potea ritenere con giustizia, ed altro non recò seco, entrando la Religione, che quella povertà, che a professar si accingeva.

Queste furono le virtù, di cui quasi cinto, ed armato pose mano all'opera della Religiosa perfezione, e siccome allora pienamente si manifesta il maschio valor del Soldato, quando posto si vede entro il duro elemento della battaglia; così locato egli in questa esercitazione, ed esperimento della Claustral vita, incominciò tosto a far palese, quanto fosse egli ricco di pregi e nell'animo, e nel cuore. Sono le Regolari osservanze, siccome quelle, che all'umane passioni contraddicono, accompagnate da una certa quotidiana difficoltà, e fatica, la quale non senza un lungo esercizio si vince, e allora solamente si perde, e delegua, quando il dovere divenuto costume, diviene nel tempo stesso placida, e consumata virtù. Ella è però certa cosa, che fino da' primi anni di suo Religioso vivere il nostro Gio: Domenico soddisfaceva a tutte così compiutamente, che i più proverti Uomini, e coloro, che a lui per comando soprastavano, stupivano altamente di scorger in un Giovine, che incominciava, tanto di perfezione, quanto appena in chi è presso al termine si ritrova. Questi erano gli incominciamenti del Mansi: niuno osti però, che l'animo di lui veramente grande, ed elevato se ne appagasse, perchè a cose sempre maggiori era inteso, e rivolto perpetuamente. Quindi sentendosi egli fornito di non ordinarij talenti, e considerando maturamente, quell'istessa Provvidenza, che glie ne aveva fat-

to dono, averlo ancora chiamato a professare un Istituto, di cui il fine primiero è la Cristiana istruzione, e giovamento de' Popoli, dirittamente pensò di consacrarsi tutti ad un tanto nobile intendimento, e deliberò di farlo per modo, che al molto valore delle sue forze insieme fosse corrispondente, ed insieme all'eccellenza della sua vocazione. Difficil cosa è, o Signori, a ridire, quanto il Mansi adoperasse per giugnere al conseguimento di un tanto fine: quanta fosse la contenzione dell'animo, la diligenza, la costanza nell'apprendere; quanto retto, e luminoso l'ordine, il metodo degli studi; quanti di numero, quanto varj per età, per le trattazioni i volumi fossero da lui assiduamente letti, e ponderati; quanto ei mediasse, conferisse, e scrivesse in quel tempo, che tutto per lui fu tempo di studio, di profitto, e di scienza. Assai più manifestamente il diranno le molte, e sublimi cognizioni, di cui in brevissimo giro d'anni colma, e ricca divenne la gran mente di lui.

Fatto superiore alla condizione de' suoi tempi coltivò egli, e diligentemente apprese i segreti, e gli insegnamenti della natural Filosofia, ma non quella Filosofia l'intelletto del Mansi poté appagare, che o involta, e confusa nella barbara oscurità de' vocaboli, o dietro smarrita alle inutili questioni infinite, o per soverchia ardittezza d'immaginate presuntuosa troppo dalla verità, ch'esser pur dee l'unico suo scopo, travando si allontanava: ma quella bensì, che a grado a grado a' principj delle cose risalendo il creato tutto a parte a parte contempla, l'ordine ne ricerca, la bellezza ne discopre, ne sente la bontà, e sa dove sia d'uopo dubitare opportunamente, e dove affermare. Penetrò innanzi nello studio dell'Uomo, cui sottilmente conobbe; in ciò da molti diverso, i quali se medesimi ignorando, le più estranee, e remote cose avidamente cercano di sapere: la varia indole ne distingue, gli usi, le costumanze, gli uffici, le leggi non meno quelle, per cui l'uomo se stesso governa, che le altre tutte, per cui la comunanza nasce, e la società, e le Nazioni si formano, e si reggon gl'Imperi.

E queste verità tutte o naturali, o profane egli, quantunque Uomo sacro, ed all'acquisto inteso precipuamente di sacra dottrina, non ripeté già di poter senza biasimo ignorare, nè senza danno del medesimo intendimento suo principale, ben conoscendo il vincolo, e legame strettissimo, che tra di loro congiunge le nostre cognizioni tutte, e saggiamente avvisando, che in vano si lusinga di pervenire ad altezza di sacro Ecclesiastico studio colui, che innanzi non ponga il necessario fondamento del naturale, ed umano. Egli è il vero però, che siccome a quello, quasi a nobil meta, tendeva il Mansi primariamente: così, come vi fu pervenuto, in quello tutto l'animo pose, in quello stette costantemente, senza più altrove deviare, ed in quello, a vero dire, acquistò valore, e fama singolarissima.

Or chi non sa quante cose abbracci, ed a quante si estenda la sacra Ecclesiastica scienza? Tutte però nell'ampiezza loro abbracciò, ed a tutte si estese con maraviglioso evento il sublime ingegno del Mansi. La cognizione delle verità da Dio all'Uomo rivelate, siccome quelle, che leva l'Uomo sopra se stesso, ed avvicinandolo al suo principio il rende quasi divino, e la bellissima, e principalissima parte di questi studi; e in questa riuscì egli singolarmente dotto, e valente. Nè per ottener questo fine fu egli contento di tener l'usato e comun sentiero; perchè gli Uomini grandi per altre vie camminano, che non i vulgari. Vide, e conobbe egli certamente quelle dotte, ed insigni opere, in cui a' giorni nostri la Teologia bene, e copiosamente si tratta, s'illustra: ma non dovevan bastare i rivi, benchè limpidi, e chiari a quell'ingegno, che per se stesso risalir poteva alle fonti, d'onde questa scienza scaturisce, e si attinge. Di qui nacque l'ostinato studio, e da questo la profonda intelligenza delle divine Scritture, che a lui non meno costò della accurata cognizione delle originali lingue Latina, Greca, Ebraica, della notizia, ed esame delle Versioni, e Parafraasi così antiche come moderne de' Santi Libri, delle opinioni, de' sentimenti de' Sacri Interpreti ormai quasi ad infinito numero cresciuti: Di qui nacque la vasta lezione, e il profon-

do conoscimento delle Opere de' Padri della Chiesa, delle definizioni de' Pontefici, e de' Concilj, dove non meno la infallibile interpretazione delle Sante Scritture si ritrova, che l'incorrotta testimonianza delle Sacre Tradizioni; sopra le quali due cose tutta è collocata, e riposa la Teologica Facoltà. Questi studj, o Signori, così originalmente fatti singolar fatica richiedono, e costanza d'animo, compresi essendo, e dispersi dentro una immensa serie di volumi; pronta accortezza, e forza di raziocinare addimandano per trar fuori dalle tenebre degli altrui detti la verità, per divider il dubbio dal certo, il falso dal vero, per librar con giusta lance l'autorità di chi scrive, il peso, e valor de' concetti, e tutto condurre alla forma, ed unità della Cattolica Dottrina. Per questi è necessaria l'intelligenza della storia di tutte le Genti, l'esatta notizia dell'antica e moderna Geografia, il preciso calcolo de' tempi, cose tutte spinose, e da infinite opinioni intricate, e ravvolte. Tutte queste cose addimandano tali studj, e niuna al MANSI mancò. Nè ciò solamente, ma tante, e sì variate cognizioni, quante sono quelle non meno profane, che sacre fin qui da me ricordate, e descritte, le quali insieme raccolte, e considerate quasi sembrano superare le forze dell'umano intendimento; queste, io dico, non solo non generarono entro la mente di lui confusione, e disordine, lo che in molti veggiamo accadere; ma tutte vi si trovarono sì chiare, distinte, ordinate, e tenacemente imprresse, che ballava un solo cenno di suo volere, per averle tutte pronte all'occorrenza, e presenti. Era cosa veramente piena di stupore udir quest'Uomo negli stessi suoi familiari trattenimenti entrar con chiaro, piacevole, e profondo ragionare in qualunque ardua, e disparata materia, render di tutto fondata ragione, e sempre nuove, ed inaspettate cose produrre, e non esservi mai quistione, benchè difficile, ed improvvisa, alla quale non sapesse egli con altrettanto pronta, che adeguata risposta soddisfare maravigliosamente.

Ecco, o Signori, la grande, e luminosa maniera, con che il MANSI si apparecchiò a giovare l'anime de' Fedeli, ed istruir la Chiesa di Dio. Io non so, quanti tra gli Uomini contar si possano, che un sì nobile fine con tanta eccellenza di mezzi si stuzzino d'ottenere. So bene, ch'egli in guisa il conseguì, che a pochi, o quasi a niuno è conceduto. Niun sacro ministero è più geloso, e difficile, niuno più importante, ed alla Chiesa giovevole di quello, che nella potestà delle chiavi locato le veci in terra del Sommo Dio, legando, e sciogliendo le anime, sostiene. Or quanto, e qual fosse il frutto, che questo altissimo officio amministrando ricavò il MANSI dalla sua valla dottrina a comun bene, affai fu manifesto per coloro tutti, che d'ogni condizione, d'ogni stato a gara accorsero a valersi dell'opera di Lui, i quali non sapean bene qual cosa in lui più dovessero ammirare, o la vastità del sapere, o la fermezza dello zelo, o la dolcezza della carità, con cui mirabilmente sapea condur le anime nel cammino della salute. Nè bastando a Lui quella dottrina, che alle tenebre, ed al fegregro delle orecchie è commessa, passò a diffonderla nella Luce dell'Evangelica Predicazione, e potè vedere (cosa a pochi conceduta) i certi, e sensibili effetti negli animi di chi lo ascoltava del suo fervido, e dotto, comechè ellemporaneo parlare.

Ma una via ancor più singolare trovò egli di renderli altrui giovevole. Fatto tra' suoi Professori di sacra scienza morale seppe con altrettanto erudita, e profonda, che facile, e accomodata maniera tutti dichiararne i principj, e le conseguenze, chiaro il metodo renderne, e manifesta l'applicazione, che avidi, e bramosi accorrendo ad udirlo in folto numero i nostri Uomini Ecclesiastici, avvenne cosa maravigliosa a dire? tramandata così per lungo giro di anni, e con perpetua successione propagata la sana dottrina di lui nel nostro Clero, e da questo vicendevolmente a questi Popoli tutti trasmessa, sentì finalmente, e si avvide la Diocesi tutta quanta, non d'altronde venirle quel santo, salutar pascolo, con cui viveva, o pel Cielo si nutriveva, che dal MANSI, il quale colla voce, e coll'opera di molti poteva dirsi veracemente, che

quasi tutta la pascesse, e giovasse mirabilmente.

Queste però erano cose domestiche; ove la dottrina del MANSI era tale, che non una, od altra particolare, ma la Chiesa tutta universale doveva sentirne utilità, e giovamento. Vedete, o Signori, come andava gradatamente crescendo, e dilatando i confini. Era a luce comparsa la grande Opera voluminosa, con cui il Francesco Calmet con infigne fatica tutta dall'imo al sommo illustrando la Divina Scrittura, aveva a comun giudizio degli Uomini dotti portato a ben'alto segno questo studio degnissimo, ed alla Chiesa giovevole sopra ogni altro. Il Gallico idioma, in cui l'Opera fu scritta dal celebre Autore, ne limitava sensibilmente la generale utilità, e giovamento: la Italia, e la Germania specialmente con molto desiderio aspettavano un Uomo, il quale non con bassa, e mercenaria Opera, come pur troppo spesso addivene, ma con altrettanta costanza nella fatica, che fondo di sapere tutta chiamandola a critico esame la illustrasse, e castigasse, ed estendesse, e tale renduta la facesse nell'idioma latino a loro familiare, e comune. Quest'Uomo si trovò, e fu il MANSI; il quale talmente nell'impresa riuscì, che nello universale applauso gli Eretici Scrittori del Giornale di Lipsia con pubblica non sospetta testimonianza giurero a rendergliene un tributo di ringraziamento, e di lode.

Ma io non debbo abusarmi della pazienza vostra, e mi sembra di essere a quel Pellegrino somigliabile, a cui già il giorno, e la luce vien meno per giungere alla pressa meta del viaggio, il quale non senza dispiacimento Palagi, e Ville ad osservarsi bellissime dai lati si lascia, e passa oltre; così io intatte lasciando molte cose degne tutte di memoria, vengo finalmente a quella parte più luminosa della Scienza del MANSI, con cui a tutta la Chiesa di Dio rendè immortale, e segnalatissimo giovamento. Non è alcuno, che ignori, quanta sia la bellezza, la dignità, la utilità indicibile della Storia Ecclesiastica. Per Storia Ecclesiastica, io non intendo or quella, che con nuda, e agiata narrazione descrive le cose alla Chiesa accadute. Io intendo dire di quella, quasi primitiva, ed originale, la quale tutte abbracciando le Divine, ed Ecclesiastiche Scienze, che ad essa fanno capo, siccome al Mare i Fiumi, dimostra la Cattolica Dottrina colle stesse Divine parole; che la dichiara, e la conferma con la incorrotta perpetua Tradizione, manifestandola nell'autentico Testimonio de' Padri, e de' Dottori d'ogni età, d'ogni Nazione; che discopre il veleno d'infinita Eresie, e ne porge l'antidoto salutare colle voci della Chiesa, o ne' Concilj adunata, o per bocca parlante de' Sommi Pontefici; di quella io parlo, che la sana Morale da' suoi purissimi fonti deduce: dove le leggi si ritrovano, con che stà, e si governa il grande Corpo della Chiesa, dove si rende ragione de' Sacri Riti, e costumanze, con cui al sommo Essere il pubblico culto si presta. Di questa io parlo, e dico, che questa utilissima, e degnissima Facoltà, siccome fu dal MANSI in ogni sua parte posseduta con eccellenza; così per opera di Lui massimamente montò in quel grande, e singolare incremento, in cui la veggiamo, e per cui fu degna della luce di questi tempi. Interrogli la universal fama dell'età nostra colui, se pur v'ha, che di ciò, che io dico pur volesse più distinta prova, e più manifesta, e udirà narrarsi per ogni parte, come per lui parlano il più esatto, e castigato linguaggio della moderna Critica i primari, e più rispettabili Scrittori della Chiesa; nuove, e molte, e utilissime notizie per lui dalla polvere delle vetuste Biblioteche vennero a luce; d'ignote gesta, e Decreti di Venerabili Concilj in grandissimo numero si arricchirono i Fasti della Chiesa; Finalmente per lui le parti tutte di questa scienza, separatamente illustrate, e ristabilite da i più famosi Uomini di questa età, così rinnovate in un sì congiunsero felicemente, e sotto la sua mano nuova stabilità riceverono, nuova vita, nuova bellezza. Questo ristoramento della Storia Ecclesiastica tutta fu il grande, e singolar beneficio, che a degnamente corrispondere alla sua vocazione, recò il MANSI alla Chiesa tutta di Dio, e fu forse il più grande, che recar le potesse l'ingegno, e il sapere di un solo Uomo privato. Egli però

però quasi poco fatigato della sola opera sua, quantunque si fruttuosa, e seconda, acciocchè questo giovamento viepiù crescesse, si dilatasse, e anco nel tempo avvenire si estendesse, cercò di moltiplicarla, per così dire, coll' altrui, e renderla così permanente, e perpetua. Voi già ben vi accorgete, o Signori, di qual cosa intendo io qui di parlare: voi vedete, che io parlo della Istituzione di questa Accademia, che alla illustrazione dell' Ecclesiastica Storia destinata unicamente, da lui riconobbe la sua origine, il suo nascimento, da lui ebbe vita, forma, e vigore, e che ad altro stato cresciuta rapidamente diede ben presto indubitata prova di quanto ne avessero a sperare la Patria, e la Chiesa, e quanto efficacemente alle mire, e al desiderio del Chiarissimo suo Istitutore fosse per corrispondere.

Quelle cose tutte, che degli studj, e del sapere del Mansi ho diviso fin qui, e sebbene con ingiuria di altre molte, che mi è stato forza tacere, tali sono, e così grandi, che alcuno forse entrar potrebbe in sospizione, aver queste sì fattamente ingombrato il vivere di lui, che allo esercizio delle virtù tutte poco, o nulla di luogo vi rimaneffe, e di tempo. Ma chi così dubitasse dimostrerebbe di non sapere, che in ciò appunto da i comuni i grandi Uomini si distinguono, i quali più, e diverse cose fanno ad un tempo, e si perfettamente ciascuna, quasi in essa sola si esercitassero unicamente. E nel vero quali, e quante furono le virtù, con che il Mansi accompagnò sempre i suoi lunghissimi studj, e fatuosissimi? E qui nulla io dico dell' altro fine, a cui furono rivolti questi suoi studj medesimi, nè dell' ufo, ch' ei ne fece costantemente rettilissimo, per cui divennero anch' essi altrettante belle, e luminose Virtù. Tanta dottrina, e tanto ingegno da tutti conosciuto, e riputato, chi non vede quanto agevolmente avrebbon potuto levarlo in orgoglio, e renderlo difficile, aspro, della propria opinione tenace, e d' altri poco curante, come in molti suole addivenire? Niuno però fu più umile, umano, facile, cortese, di sua scienza liberale, ed a ricrederti pronto, che il Mansi. Uomini stranieri, da lontane parti a bella posta venuti per conoscere, ed ammirare un tale Uomo, appena a' proprj occhi potean credere, nascondersi sotto si abbierta, e semplice apparenza quel celebre Letterato, di cui tanto suonava la Fama; se la dottrina che in larga copia fluiva dalla sua bocca convinti non gli avessero, poter nelle grandi Anime ottimamente insieme albergare grande umiltà, e grande scienza. E a chi mai negò egli lume, e ajuto, e consiglio sia nelle Morali, sia nelle Letterarie occorrenze? Quella stessa Cell' solitaria, dov' egli cinto da i Libri si logorava nello studio, diveniva spesso per le altrui necessità strepitosa, e frequente: colà tutti accorrevano, i dubbiosi per consiglio, gli ignoranti per luce, i timorosi per conforto. Potea ben esser egli nelle più profonde, e dilette speculazioni immerso, ed intento, niuno da lui perciò veniva rigettato, e prontamente abbandonando, tutti pazientemente ascoltava, con sereno viso, e dolci maniere accoglieva, consolava, ed ammaestrava: la dottrina di lui non era qual torrente, che inondando percuote ed opprime, ma quasi Fiume reale, che soavemente irrigando i campi gli seconda, ed impingua. Cosa era e questa piena di sapere il pensare, come con raro innesto facesse il Mansi insieme congiungere quelle virtù, che in ceteriore opera dell' Uomo richiedendo sono nel tumulto, e della distrazione, con questi studj, che occupandone tutto l' interno animo addimandano la solitudine, ed il ritiro. Ma quanto crescerà la meraviglia, se si pon mente a quelle molte, e gravi cose, che da lui non entro alle Religiose Mura, ma nella società, e nel commercio degli Uomini si adoperavano? In quel tempo stesso, che per lui di nuove opere si arricchivan di giorno in giorno la Chiesa, e le lettere, nel Tribunale di Penitenza sedeva con infaticabile assiduità, e diligenza; gli infermi se lo ritrovavano appresso al doloroso letto per conforto, e per soccorso non tanto di lingua, che di mano: appariva nelle Carceri oscure, e luce donava, e consolazione a quegli infelici: tenea cura principissima della Sacra Vergini Claustri, cui con soavissima prudenza reggeva, e a cui veniva mostrando il vero cammino della perfezione. Ma che più?

Quattro zelanti, e saggi Pastori nostri si stimarono felici di poter dividere col Mansi le altissime cure del santo ministero; le quali con quanta integrità, zelo, e dottrina si amministrassero da lui, farebbe a dirsi distintamente, se la Città tutta, e la Diocesi non ne rifonasse pur anco altamente.

E tante, e sì varie cose da esso ad un tempo operate, per le quali l' opera sua crescer sembrava, e moltiplicarsi oltre l' ufo, già non si creda, che a se medesimo il togliessero, e che per giovare altrui, con diletto non difficile ad intervenire, a se recasse nocimento. Pari alle descritte finora da me erano le più intime, e segrete virtù, e doti del Mansi; ferma ed immobile la Religione, solida ed illuminata la pietà, singolarmente illibato il pudore; era sobrio ne' cibi, e rigido castigatore del suo corpo, fino a doversegl vietar l' ufo di quegli Istrumenti, che non mortificato l'avrebbon solamente, ma distrutto; finalmente vuoto di ogni ambizione, e talmente degli onori schivo, e del comando, che degnissimo essendo di presedere, esse costantemente di sempre ubbidire. Ma se il Mansi gli onori fuggiva, e il comando, per lo contrario il comando, e gli onori lo ricercavano spontanei, e lo attendevano: e il tempo era venuto finalmente, in cui questa lucerna, che sotto il moggio si stava occulta e nascosta, sovra il candeliere si ponesse, e nella Chiesa maggiore, e sempre più benefica luce venisse a diffondere.

Siamo giunti, o Signori, a quel passo, in cui tutto ciò, che io son venuto mostrando fin qui del sapere, e della virtù di Gio: DOMENICO MANSI l'intera sua eltrinfeca prova, e adempimento riceve per la più autentica, e solenne testimonianza, che giammai se ne possa desiderare. Per la morte di GIUSEPPE PALMA, Uomo di memoria degnissimo, e di lode, era vuota rimasta, e vedova del suo Pastore la Cattedra di Lucca. Egli è ben chiaro di quali, e quanto gravi, e sublimi, ed eminenti prerogative rivestito esser debba quell' Uomo, che dal comune stato, e condizione per comando di Dio si assume, e si solleva alla divina Dignità, ed al formidabile officio di sacro Pastore. La scienza delle umane, e Divine cose, e il santo, ed illibato costume tanto in esso debbon crescere, e dalla comune misura allontanarsi, quanto cresce, e dal comun si allontana l' altissimo grado, in cui vuol collocarsi. Or queste prerogative, che tanto grandi sono, e tanto a ritrovarsi difficili in un solo Uomo congiunte, scorte furono, e ritrovate nel MANSI. E dee ben notarsi da chi scorte furono, e ritrovate. Non da uno, od altro privato Uomo, il cui giudizio è alla prevenzione soggetto, ed all' inganno; ma dal Senato nostro illuminatissimo formato, e composto di quanto v' ha tra noi di principale, ed illustre; dal Senato nostro, il quale lo aveva sotto degli occhi presente, e di tutta la vita di lui era il testimonio d' ogni eccezione maggiore, da questo, io dico, fu il Mansi riputato degno, ed unitamente a due electissimi Uomini nominato per ben due volte all' Arcivescovato di questa Patria. Questa illustre testimonianza del valor suo ognun vede, quanto sia splendida, e certa; pur non è nè la sola, nè la maggiore; ma si conferma, e si accresce per altra la più sacra, e venerabile, che in Terra aver si possa, per l' Oracolo, io dico, del Sommo Pontefice, del Vicario di Gesù Cristo, il quale, se ceduto da prima all' umile, e ritrosa modestia di lui, lasciò stare nella privata sua condizione; poi, più al bene, e al decoro di questa Chiesa riguardando, che non alle preghiere di lui, lo elesse ad esserne degno Capo, e Pastore, e quasi non pago di aver data una cotanto manifesta prova dell' alto concetto, in che tenea Gio: DOMENICO MANSI, altra ne aggiunse ancor più luminosa, e distinta, allorchè volle, ch' ei libero fosse da quella usata legge, che i Vescovi novellamente eletti a sostener costringe pubblico efama di lor dottrina, e sapere, dichiarando solennemente in faccia al Mondo tutto, non esservi d' uopo di alcuno esperimento a conoscere quella Dottrina, e valore, che già da tanto tempo per pubblica, e costante Fama era a tutti assai noto, e palese.

Dovrei or qui, se il tempo non mi fosse nemico, e la Orazione già non toccasse il suo termine, quelle cose ridire, che Gio: DOMENICO MANSI, nostro

stro Padre, e Pastor divenuto operò di se degne, e di un tanto ministero. Dovrei farvi palese, come quelle virtù, che a lui furon compagne nell'oscurità, e nel silenzio del Chiosiro, il seguirono costantemente in mezzo al tumulto, e alla luce della novella dignità; onde seppe essere nell'altezza del grado umile, nell'autorità mansueto, nello strepito delle cure d'animo sempre chiaro, fermo, e tranquillo. Dovrei dimostrarvi, come le altre doti, che più largo campo richiedono, e proprie son veramente degli elevati posti, e sublimi, crebbono in lui, e si dilatarono quasi fiumi reali, che vinti una volta gli argini si spandono per la Campagna, e l'inondano; coticchè fu intrepido, e fermo nell'opporli al disordine, generoso, e magnanimo nel custodire, e promuovere i dritti del Santuario, animato perpetuamente da quella Carità sollecita, ardente, universale, che il primo, e principal carattere costituisce di sacro Pastore. Tutto ciò dovrei dirvi, ma quelle cose, che ancor vive, e recenti s'aggiungono nella pubblica luce, e vivono nella memoria di tutti, possono per me tacerli senz'alcun danno del nome, e della gloria di lui, poichè la Fama essai meglio parla, e ridice ciò, che io non saprei con accorte parole spiegare. Una cosa dirò solamente, che potrà per tutte valere senz'alcun dubbio. Le virtù, ed il sapere del Mansi in mezzo a

tanto splendore, e in tanta altezza di Dignità lungi dal perdere l'antica lor luce e bellezza, l'accrebbero sì fattamente, che se per esse era egli stato fino a quel tempo buon Cittadino, ottimo Religioso, valentissimo letterato, fu ancora a giudizio universale degnissimo Arcivescovo.

Tale, e tanto era l'Uomo, o Signori, ch'ora da noi con danno irreparabile si piagne perduto. Ma la memoria di lui non è da credere, che sia giammai per estinguerli in alcun tempo tra noi, né cancellarli: i nostri posteri ammirandone la virtù, lodandone la scienza, ci porteranno invidia d'averlo conosciuto, e trattato presente: Coal sia egli per ogni tempo da' nostri Ecclesiastici tutti, siccome grande, e perfetto esemplare, riguardato, ed imitato; e specialmente questi eletti Giovani, i quali in questo sacro asilo (*) nutriti sono, ed educati per la Vigna del Signore, e per la speranza della Chiesa, ogni qual volta rimireranno la terrena immagine di Lui, che pendente da queste Pareti stà loro dinanzi agli occhi continuamente, si rammentino ancora quelle eccellenti prerogative, che l'antico ne adornarono, le quali a misura delle forze imitando essi, faranno ad un tempo la delizia de' suoi, il bene della Patria, il sostegno e l'onor della Chiesa.

(*) L'Orazione fu recitata nella Sala del Seminario Arcivescovile, dove di presente risiede l'Accademia Ecclesiastica.

I L F I N E .

R A V E N N A T E N S I S
S Y N O D U S

ANNO
CHRISTI
957.

ANNO
CHRISTI
957.

A JOHANN E XII. PONTIFICE,

Præsente Ottone I. Imperatore,

A N N O D C C C C L X V I I . H A B I T A .

By Manf.
Suppl. T. II.
Append. pag.
1378
Ex Arch.
Ferrar. Ma-
jor. Eccl. mi-
ni. D. Can.
Scalabr.

ecclesia a nobis factam, in civitate Ravennæ venimus cum ipso venerando Martino episcopo, aliisque quampluribus de nostra urbe Romanis, & in generali placito cum domino Ottone imperatore diversas causas, lites inspiciendas, & deliberandas, & nobiscum tum residentium quoque astantium populorum multitudo clericorum, & laicorum, episcoporum, & abbatum de quampluribus regionibus infra basilicam beati Apollinaris convocatur; novus occurrit sermo prædicti Martini episcopi Ferrariensis supplicans & petens a nobis, ut omnia quæ a sancta Romana universali ecclesia per papam Vitellianum, & Adrianum, & Leonem sanctæ Romanæ ecclesiæ pontifices antecessores nostros in tempore Constantini, & Caroli imperatoris, per antiqua privilegia fuerant largita, tradita, & confirmata; ita & nos per hoc nostrum confirmaremus præceptum; cujus scilicet precibus, & petitionibus, & omnium principum, episcoporum, & abbatum, aliorumque clericorum, & laicorum inclinati pro Dei timore, & illius venerabilis fratris nostri præsulis Martini, omnia quæ a sanctis nostris antecessoribus, Romanæ sedis pontificibus, per antiqua privilegia

Concil. General. Tom. XIX.

A Urtonem judicem Ferrariensem perlecta sanctæ Ferrariensis ecclesiæ beati Georgii, tempore Martini, & Andreæ, & Johannis prædecessorum prædicti Martini tradita esse cognovimus per hoc nostrum a parte sanctæ Romanæ ecclesiæ beati Petri apostoli in prædicta sancta Ferrariensi ecclesia beati Georgii similiter coram cunctis astantibus, & videntibus per hoc nostrum confirmamus præceptum, Massam videlicet Babilonicam illam, quæ vocatur Ferrara, in qua ipsa sancta ecclesia beati Georgii sita, & consecrata est cum duodecim fundis suis; cui alias omnes massas minores positas infra nostrum ducatum, & comitatum Ferrariensem cum omni obedientia, & securitate subjugamus; massam scilicet & ripam Pullariolus, cum duodecim fundis suis, & massam Constantiacus cum duodecim fundis suis, & massam quartisanam cum duodecim fundis suis; & massam Donero cum duodecim fundis suis; sicque massam Petriculi cum duodecim fundis suis; & massam Popularis cum duodecim fundis suis; similiter massam Curuli, & massam Saleham cum viginti quatuor fundis suis; & massam Seneticam, & Castilionem cum omnibus fundis suis; similiter & massam Firmianam cum omnibus fundis, & pertinentiis suis. Has quidem omnes massas cum omnibus juribus sibi pertinentibus, sicut a sanctis nostris supradictis antecessoribus in præfata sancta Ferrariensi ecclesia beati Georgii largitum fore cognovimus; ita & nos per hoc nostrum, sicut supra dictum est, in sancta nostra eccl. & sibi prædicto Martino confratri, & episc. nostro, & successoribus tuis infra totum ducatum.

A

RAVENNATENSE

3
 ducatum, atque comitatum, & episcop. nostrum A
 Ferrariensem in singulis malis. ecclesiis, cleri-
 ANNO CHRISTI 967.
 cos. presbyteros, diaconos ordinare, & consecra-
 re. Super hæc quidem omnia, omnibus tam præ-
 sentibus quam absentibus notum fieri volumus,
 per prædictum episcopatum Ferrariensem, & ec-
 clesiam S. Georgii, & te Martinum episcopum,
 tuoque futuros successores, episcopos, utramque
 parochiam perpetuo, sicut supradicti nostri ante-
 cessores habuerunt, & tenuerunt in suo dominio;
 ita & nos in jure, & dominio, seu privilegio
 sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ beati Petri apo-
 stoli, & nostro nostrorumque successorum sem-
 per tenemus. Ut sit semper sub nostra electione,
 ordinatione, investitione, & consecratione, & di-
 strictu. Et non liceat unquam nemini do tuis B
 successoribus futuris, in ipso episcopo
 episcopi ad nullius electionem, neque investiti-
 onem, vel consecrationem ire, nisi ad nostram
 sanctissimam sedem Romanam & apostolicam beati
 Petri apostoli nostrorumque successorum; & non
 liceat nemini nostrorum successorum, vel alicui
 regni magnæ personæ, regis scilicet vel ducis,
 episcopi, neque archiepiscopi hunc præfatum epi-
 scopum, & ecclesiam sancti Georgii, neque epi-
 scopos a dominio, & jure, & electione, ordina-
 tione, investitione, consecratione, districtu san-
 ctæ Romanæ ecclesiæ beati Petri apostoli separa-
 re. Si quæ vero persona hujus nostri regni, re-
 gis vel ducis parva, vel magna hanc supradictam
 nostram Ferrariensem sanctam ecclesiam beati C
 Georgii a jure, & dominio & potestate episco-
 porum suorum, electione, consecratione, & in-
 vestitione sanctæ ecclesiæ, & sedis Romanæ beati
 Petri apostoli separaverit, vel alienaverit, aut si
 de omnibus, quæ a sancta Romana ecclesia sibi
 sunt data, & tradita diminuere vel molestare ten-
 tabit ullo modo, vel ingenio unquam in aliquo
 tempore anathematis vinculo a parte omnipoten-
 tis Dei, & beatæ virginis Mariæ, & beatorum
 apostolorum Petri, & Pauli, & omnium sancto-
 rum, & nostra perpetuo alligamus, cui omnes
 qui aderant ibi responderunt dicentes: fiat, fiat.
 Quorum nomina sunt hic in parte descripta, id-
 est in primis:
 Martinus episcopus sanctæ Sutrinensis ecclesiæ. D
 Vido episcopus sanctæ Serfenatis ecclesiæ.
 Johannes episcopus sanctæ Corneliensis ecclesiæ.
 Azio prothosernarius & apocrisarius sanctæ Ro-
 manæ ecclesiæ.
 Johannes dux urbis Romæ, qui vocatur Gam-
 baruto.
 Stephanus inicator urbis Romæ.
 Nec non Paulus Gloriosus judex.
 Vigo judex Ferrariensis.
 Petrus Dativus istius civitatis Ravennæ.
 Johannes Dativus Ferrariensis.

4
 ANNO CHRISTI 967.
 Leo Dativus de civitate Faventis.
 Petrus & Stephanus Dativi Ferrat.
 Petrus comes.
 Garardus, & Hirardus de comitibus.
 Arderatus, & Rambertus germani comitibus
 Johannes dux de Romano.
 Johannes & Almericus germani filii sui
 Paulus & Petrus ducibus Traversaria.
 Petrus filius ipsi Pauli.
 Romualdus dux.
 Paulus filius Vitabiani.
 Johannes consul, & patricius.
 Heraldus filius Jaraldi ex genere ducum.
 Atelbertus, & Sergius germani ducibus.
 Andreas filius quondam Amabil Dativus.
 Deus dedit de Ponte Augusto.
 Gafrius filius Johannis consulis.
 Vitalis de Liuto.
 Johannes & Luicio germani, filii quondam
 Anastasii consulis.
 Leotarius.
 Petrus de Malo.
 Mauricus Spaza inferno.
 Vitalis filius Vitalis de Marino.

De tabellionibus autem civis Ravenna.

Johannes consul de Tabellio, qui vocatur Uter.
 Stephanus Tabellio.
 Domonicus Tabellio. Apollinaris Tabellio.
 Sergius Tabellio.

De cancellariis autem.

Vitalis cancellarius.
 Martinus cancellarius & sarfore.
 Leo cancellarius.
 Sarius de Cisterno.
 Dominicus & Bernardus cancellarii de arbore
 Gaudenti. Isti omnes de civitate Ravenna.
 De Ferrariensibus autem. Johannes archipres-
 byter sanctæ Ferrariensis ecclesiæ.
 Lopincinus archidiaconus.
 Petrus presbyter. Georgius presbyter. Bonizo
 presbyter, & primicerius. Johannes archilubdia-
 conus.

De Laycis.

Leo de Andrea consul.
 Rosfredo filio ejus. Leo consul.
 Gregorius de Danielis, & alius Gregorius con-
 sul. Petrus consul filius Leonis consulis. Ansel-
 mus consul filius Rambaldo Paulus consul, qui
 vocatur de Nastasia. Johannes qui vocatur de
 Cristina; & aliorum hominum multitudo, quo-
 rum nomina esset longum ad scribendum.

ANNO
 CHRISTI
 968.

RAVENNATENSE CONCILIUM ALTERUM

ANNO
 CHRISTI
 968.

Pro absolvenda archiepiscopatus Magdeburgensis institutione, Anno 968. octobri mense,
 præsentis Ottone I. & Joanne XIII. celebratum.

P. M. 66
 Suppl. Tol.
 pag. 115.

Ravennatensia concilia duo pro stabilienda Magdeburgensis archiepiscopatus institutione distinguenda esse Pagus in critica Baronii ad An. 967. n. 4. & 5. dudum animadverterat; constatque plane ex narratione rei ea de causa getta in iisdem conciliis, alterum ab altero sesquianno sejungi. Ex his vero in meis ad Pagium adnotationibus deduxi alterum Ravennatense Concilium Octobri mense an. 968. convenisse. Id vero ex calculi supputatione deduxi: tum pariter ad postremum hoc concilium referenda ea omnia instrumenta censui, quæ Ravennæ Octobri mense anni illius, sive a Joanne XIII. sive ab Ottone I. imperatore ad causam illam pertinentia data sunt. Ex his quædam suppeditat Luwig, quæ cum ad acta ejus concilii referri possint, ideo ex eo huc transferuntur.

JOAN.

JOANNIS X.II. BULLA

AD ADALBERTUM MAGDEBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Primum illi inter universos Germanie præsules, & æqualem cum primariis Gallie honorem constituit.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilecto nobis in Christo confratri, Adalberto S. Magdeburgensis ecclesie archiepiscopo in Domino æternam salutem.

Ex Luitp. Specul. p. 116.

Si ea loca, quæ ad salutem maxime populi & B gentis ad Deum conversionis fundata sunt privilegio nostræ auctoritatis munimus & decoramus; hoc ad provecum & divinæ religionis cultum pertinere nullo modo dubitamus. Igitur quia sedem Magdeb. cui Deo auctore præsides, nostra tuorumque comprovincialium auctoritate archiepiscopalem esse decrevimus, quem inter cæteras ecclesias ordinem, vigorem, primatum, & æquitatem habere in posterum debeat, apostolicæ sedis privilegio muniti sanximus. Dei igitur omnipotentis auctoritate, & B. Petri, apostolorum principis, & nostra, te tuoque successores in perpetuum, & ecclesiam tuam omnium ecclesiatarum archiepiscoporum, & episcoporum, qui in Germania sunt, ordinati in sedendo, in judicando, in confirmando, in subscribendo, in sententiis dandis, omnique ecclesiastico ordine primatum habere volumus. Eorum vero, qui sunt in Gallia, item Mogontiensi, Trevirensi, & Colonien. ecclesie in omnibus parem honorem & similem vigorem præsentis privilegio confirmamus. Cæterum, more Romanæ ecclesie, ecclesiam tuam duodecim presbyteros, & septem diaconos, & viginti quatuor subdiaconos Cardinales, qui sandaliis & listinis utantur habere volumus. Super hoc vero iisdem presbyteris, & abbatibus ecclesie sancti Johannis Baptistæ in suburbio ejusdem civitatis constructæ tunicis uti concedimus. Quibus exceptis & episcopis super altare in honorem B. Mauricii dedicatum missam celebrare aliquis nullo modo præsumat, quod non ad superbiam, sed ad loci sanctitatem speciali reverentia præsentis privilegio munimus, & decoramus. Quapropter frater fraternitatem, Dominicorum salubriter reminiscens mandatorum ita in commissa plebis regimine, lucrandique animabus invigila, ut redemptori no-

Astro fructum bonæ operationis, in quo lætari possis, exhibeas. Scriptum per manum Stephani Scrinarii sanctæ sedis apostolicæ in mense Octobri indiæ. XII.

ANNO CHRISTI 1088.

ALTERA EJUSDEM AD EUMDEM BULLA.

Consecrationem episcoporum omnium inter Albiam & Salam, jusque pallii illi & successoribus tribuit.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, charissimo confratri nostro Adalberto sanctæ Magdeburgensis ecclesie Archiepiscopi in Domino æternam salutem.

Ita te, frater charissime, & coepiscopo noster vita moreque tui hædenus idoneum reddidere, ut multa tibi credere, plura etiam committere, sicut bono dispensatori, non hæsitemus. Igitur quia ad pastorale culmen plebis tuæ, & comprovincialium tuorum, & nostra post Deum te auctoritas promovit, & quia tanta Sclavorum plebs ultra fluvios Albiam & Salam, scilicet Deo noviter acquisita, paucis pastoribus minime tueri potest, qualiter episcopi tuæ sedi subiectis parochias rationaliter, & caute divides, & distribuas, suæ dispensationis & discretionis exa vni committo; & hoc serenissimi spiritualis filii nostri imperatoris augulli, qui ejusdem tuæ ecclesie fundator & auctor est, cura, diligentia, & iudicio fieri, per præsentis privilegii munimen statuo, & confirmo. Si ergo ab apostolica sede, cui Deo auctore præsideo, ecclesie tuæ concessum, ut ab ejus rectoribus episcopi, qui ultra Albiam & Salam constituti, & constituendi sunt, post futuris temporibus consecrentur, & ipsi ejusdem tuæ scilicet ecclesie archiepiscopus, sicut pro tempore fuerint, consecrent, qui pallium secundum morem Romanæ ecclesie a nostra sede recipient. Unde, frater charissime, dilectionem tuam admonéo & obtestor, ut animo sis sollicitus, ne aliquid sibi commodi dato aut gratia, quæcumlibet supplicatio personarum in sacris ordinibus vendices, sed ad hoc officium ille perducat, quem morum gravitas commendat, & vitæ præteritæ actio. Oramus autem omnipotentem Deum, ut sua te munitione circumagat, & sacerdotii susceptum officium operibus implere concedat. Actum per manus Stephani Scrinarii, & bibliothecarii sanctæ Romanæ ecclesie in mense Octobri, Indidione statutum duodecima.

Ex eodem pag. 10

f. 411. Annot.

HATTONIS II. MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI ET PATRUM QUORUNDAM SYNODI RAVENNATENSIS

D E C R E T U M,

Quo loca quadam ditionis sue a se unius Magdeburgens archiepiscopo subiecit.

Ex eodem libel. Ibid. p. 117.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Hatto, divina auxiliante elementa sanctæ Mogontiensis ecclesie archiepiscopus. Quia sollicitudo pastorum in augmento gregis probatur; nec tantum ecclesie nostræ præesse, quantum prodesse jubemur. Idcirco nos onus nobis impostum in plura dividendum censuimus, ut dum in plures participatur, ab unoquoque nostrum jugum Christi, quod suave, & onus epus, quod leve est, æquius, & portabilis portetur. Ad dilata. Concil. General. Tom. XIX.

Et tandos quippe fidei christianæ terminos, & Sclavorum indomitas gentes ultra Albiam & Salam jugo Christi subdendos, in Magdeburg sedem archiepiscopalem fieri, & in Merleburg episcopum, Magdeburgenti ecclesie subieciendum & ab ejus archiepiscopo ordinandum, archiepiscopali nostra auctoritate centemus, & instituis. Episcopos vero ultra Albiam, Brandenburgensem scilicet, & Havelbergensem, nostræ hædenus ecclesie subiectos, a debita nobis obedientia absolvimus, &

ANNO CHRISTI 1001.

ANNO CHRISTI 1001.

7 præscripta Magdeburgensi ecclesie, ejusque archiepiscopo obedituros neque permittimus, & consentimus. Ne quam vero sancta Magdeburgensis ecclesie futuris, quod absit, temporibus a nostris successoribus inde molestiam patiatur, cartam consentaneam conscribi iussimus, & in præsentia serenissimi domini augusti imperatoris, vel venerabilium episcoporum, quorum nomina inferius inferentur, legi vel recitari, & subscriptionibus corroborari & confirmari rogamus. Ego Hatto S. Moguntinæ ecclesie archiepiscopus manu propria confirmavi & subscripsi. Ego Everardus sanctæ Leodicensis ecclesie episcopus consensit, & subscripsi. Ego Reginoldus sanctæ Rubilicensis episcopus consensit, ac subscripsi. Oldericus Pergami episcopus interfui & subscripsi. Hubertus episcopus subscripsi. Milo episcopus subscripsi.

8 arum, quam & futurorum industria, qualiter nos interver. u dilectæ conjugis nostræ Adelheidis, filique & coimperatoris nostri Otonis, tale nostræ proprietatis prædium, quale nos in Bodenhufen usque ad hanc diem habuimus, cum omnibus appenditiis suis, tam in mancipiis, quam in ædificiis, terris cultis, & incultis, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decurlibus, molendinis, in mobilibus, & immobilibus, exitibus & redditibus, quæsitis, & inquirendis, sancto Mauritio in Magdeburg liberaliter offerimus, & archiepiscopis illius ecclesie perpetualiter concedimus, ut teneant, & possideant, & suis usibus, sicuti res ecclesiasticas juxta libitum adjuvant. Et ut hoc nostræ munificentie munus eidem ecclesie fidelibus nostrisque verius credatur, hanc cartam scribi, & annuli nostri impressione signari iussimus, quam & propria manu subtestifirmavimus. Data VII. non. Octob. anno Domini Incarnat. DCCCCLXVIII. Inditione X. (lege XI.) anno vero regni Domini Otonis XXXIV. imperii autem VII. Adum Ravennæ in Domino feliciter. Amen. Signum domini Otonis magni & invictissimi imperatoris augusti. Ludigerus cancellarius ad vicem Haddonis archicapellani recognovi.

OTTONIS MAGNI DIPLOMA IN EO CONCILIO EDITUM,

Quo prædium quoddam archiepiscopo Magdeburgensi concedit.

F. codem pag. 17

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Otto, divina favente clementia imperator Augustus. Noverit omnium nostrorum tam præsen-

DISPUTATIO INTER CATHOLICOS ET JACOBITAS CONSTANTINOPOLI HABITA.

Agentibus pro Jacobitis Joanne eorum patriarcha, & pro catholicis patriarcha Constantinopolitano, forte Policædo.

Anno Alexandri 1280. Christi 969. mense Ab, vel Augusto coram Imperatore habita.

Idem p. 119. S Iluerunt huc usque conciliorum editiones celebrem disputationem, jussu Græci imperatoris Nicephori anno Alexandri 1280. die 23. mensis Ab, id est Augusti feria secunda, inter Jacobitarum, & catholicorum Græcorum patriarchas de fide institutam. Renaudotus tom. 2. Litur. Orient. pag. 489. ejus summam e MS. codice Seguierano; integra vero acta mox e Syriaco codice vulgavit Assemanus Bibl. Orient. tom. II. pag. 133. quæ tamen acta non e publicis quidem tabulis, quæ tunc forte scriptæ sint, sed e Synodica Joannis patriarchæ Jacobitæ ad Mennam patriarcham Coptorum præsentantur. Quæ siquid referant catholicis aliquanto invidiosum, id studio partium hæretico scriptori debetur. Hæc scire juvat lectorem, antequam Synodicam ipsam legat.

SYNO D I C A JOANNIS PATRIARCHÆ JACOBITARUM,

Ad Mennam Alexandrinum Coptorum patriarcham.

Fe Affirmato Bibl. O. cri. tom. 2. p. 119.

Q Uum imperator ex urbe Emesa Constantinopolim redisset, quo nos (Joannem Jacobitarum patriarcham) adduxerat; patriarcham (Polycædo) mandavit, ut nos arcesset. Accersivit ille feria quinta ante Dominicam in Hosanna, præsentibus ejus clericis. Antequam vero patriarcham adissemus, occurrit nobis ingens hominum multitudo, qui inconditis clamoribus terrorem nobis incutere volebant, ad patriarchæ colloquium euntibus. At Deus per tuas acceptas preces patientiam nobis dedit, & fortitudinem.

Post multum vero temporis ad patriarchæ tandem ædes pervenimus, cui milites & turba magna assistebant. Salutavimus eum, & ipse salutem quoque nobis dicens, sedere nos iussit. Mox percontatus est, inquiens, cujusnam loci patriarcha es? Antiochena sedis, respondimus. Tum ille: duo igitur patriarchæ estis, qui unam sedem tenetis; an scisima inter eos est, & tu unam sedem tenes,

C & aliter alteram? cui ego: scisima, inquam, inter nos est. Quod cum ille audisset, excepit: eccquis patriarcharum te admisit quum in patriarcham ordinatus fuisti? Respondimus: dominus Mennas. At ille: at is hæreticus est: scripsit enim nobis epistolam erroribus plenam, ejusque in Christum fides haud orthodoxa est: Alium autem habemus orthodoxum Alexandria patriarcham, Eliam nomine. Cui nos confestim responsum dedimus, prout Deus nobis suppeditavit, dicentes: non alium novimus Alexandria patriarcham, præter patrem Mennam, qui est noster in Christo pater & communister. Tum ille: Tua vero quanam est in Christum fides? Affirmas ipsum de cavo descendisse, & inhabitasse in sancta Maria Virgine, & ex ea corpus connaturale nobis induisse, nec ne? Respondi: confiteor, Deum Verbum, qui est ante sæcula filium patris, de calo descendisse, & inhabitasse in sancta Dei genitrice Virgine Maria, & ex ea personaliter corpus connaturale nobis, anima rationali, & intelligente præstitum assumpsisse, atque ita ex ea natum fuisse Deum hominem factum absque mutatione & conversione. His auditis: dua, inquit, sunt igitur in Christo natura? Cui nos: Christum ex duabus naturis compositum novimus: unam autem dumtaxat natu-

ANNO CHRISTI 359

ANNO CHRISTI 359.

naturam ipsum fatemur post unionem, & unam per- A naturam unam Dei Verbi incarnati, atque omni-
sonam Verbi Incarnati. Et post longam discepta-
tionem discessimus eo die.

Quum vero dies Dominica paschatis esset, et si Liturgiæ & oblationis atque festivitatis exper-
tes, juxta illud prophetæ: *solemnitates vestra, in* tristitiam convertentur: accessit nos tamen im-
perator ad magnam eorum ecclesiam, ostendit-
que nobis ornamenta ecclesiæ, ejusque multipli-
cem apparatus, & stolas, & vela, & lampades,
& innumerum populum, qui eo confluerat, &
magnitudinem imperii sui, existimans caducis iis
rebus puerorum instar, capi nos posse. Sumpta
autem eucharistia egressus imperator accessit nos
duris sermonibus hunc in modum alloquutus est.
En Christum dividimus, ut ait Paulus, & alius B *quidem dicit, ego sum Cephe, alius alterius se*
esse dicit, & id negat quod prior affirmat. Cui suggerente Deo per vestras acceptas preces con-
gruum & opportunum dedimus responsum. Et
post longam confabulationem dimisit nos cum
populo; a quo in paratas nobis zedes usque de-
ducti sumus.

Dominica nova iterum adesse nos jussit impe-
rator, & blande nos est alloquutus. *Moslems,* ait, *& Judæi reprehendunt nos, auditores, & di-*
cunt, varias inter nos hereses esse, quosdam scilicet Melchitas, alios Jacobitas, alios Nestorianos & a-
lios ex aliis scilicet. *Qua autem, rogo, causa est* schismatis inter nos & vos? *Congregamini, &*
scrutemur scripturas, uno, duobus, aut tribus men- C *sibus, & inquiramus ubinam sit veritas, & sequa-*
mur eam omnes. Hæc ait, volens nos dulcibus sermonibus capere: existimabat enim se veritatem
tenere. Cui protinus respondimus, nos in ea re
ab imperatore haudquaquam dissentire, simulque
pro ejus incolumitate precati sumus. Rogavit ille:
quem futura disputationi præesse ipse velim: utrum *ipsum, an patriarcham, aut metropolitam, vel mo-*
nachos? Respondimus, eum nos optare, quem clementissimus imperator statuisset: *quandoquidem,*
ajo, sub vestra sumus potestate; modo absis vis, & *injuria. His ab eo dimissi, ad nostras zedes re-*
gredimur.

Post biduum a patriarcha vocati accedimus.
Invenimus eidem assidentes episcopos & magi-
stratus imperii. Disputatum est. At illi nullum
ex scripturis testimonium protulerunt, sed sola
sui cerebri commenta producentes, eadem perti-
naciter tueri conabantur, affirmantes Christo duas
naturas inesse. Nos contra Christum ex duabus
quidem naturis compositum; id tamen intelli-
gendum esse ad mentem omnium sanctæ ecclesiæ
Doctorum, velut in homine animam & corpus.
Quumque illi reposuissent, homini quoque duas
inesse naturas; contradiximus, affirmantes nos
unicam agnoscere naturam compositam, nec Chris-
tum dici nisi unum, & unam voluntatem, at-
que operationem unam. At illi a sententia mini-
me recessere, nec scripturarum verba attenderunt.
Et quoniam identidem opponebamus, a nobis ni-
hil ex nostro sensu affirmari, sed ea dumtaxat,
quæ sancti patres, & sanctæ ecclesiæ doctores Chri-
sti Dei nostri unitatem optime intelligentes do-
cuerant: qui non agnoscebant post unionem, nisi

no dualitatem peracta unione remansisse nega-
bant: patriarcha subintulit. *Cedo doctores, quos* *vestra opinioni, scilicetque patrociniis affirmatis. Om-*
nes, ajo, patres dabo, qui ecclesiam edificarunt, fi- *demque confirmavere sua quisque ætate. Hujus, sub-*
dit ille, quam memorabas unionis testimonium mihi *ex Cyrillo redde. Quod nos ædum facturos spo-*
pondimus. Existimabat nimirum id nos num-
quam effecturos. Descriptam ergo Græcè obtuli-
mus Syllogem testimoniorum, quam ad hujus *voluminis calcem subjiciemus. Quum porro ea*
minime legeretur: Jibes, ajo, ut perlegantur pa-
triarca testimonia doctorum orthodoxorum, qui com-
muni partium consensu suscipiuntur; ipsique sunt B *patres nostri. Et ostendite nobis ex patrum decretis,*
utrum Christo duas naturas ante unionem, an post
illam tribuerint, nosque patrum dictis consentientes *habebitis. En testimonia: sunt autem pauca quedam:*
ignorantes enim vestrum sermonem, cetera multa *prætereunda duximus, ut inde fidei nostra veritatem*
certitudinemque cognoscatis, neque nos imperitos at-
que erroribus implicatos existimetis. Ad hæc conti-
cuere illi, hoc tantummodo subdentes, Grego-
rium theologum in priori epistola ad Caledo-
nium Apollinari objicere, eundemque graviter *reprehendere, quod Christum negaret assumpsisse*
corpus perfectum, anima rationali intelligente *præditum: duasque naturas sicut animam, &*
corpus Christo asserere. Tum vero: percurrite, C *ajo, epistolam ab initio usque ad calcem, & per-*
spicietis, quomodo sanctus doctor unionem definiat
in eadem epistola, quam protulistis, & quomodo af-
firmet: non alius est & alius; absit: sed uterque
in unione, & commitione unus: Non quod
sanctus Gregorius inducat in Christo commitionem,
& confusionem; sed quia veritatem unio-
nis certam, atque indubitabilem reddere voluit,
Christumque unum esse, & agnosci in corpore;
nec duabus constare naturis, sicut dicitis. At
illi sententiam suam pertinacissime tuentes: en
ergo, ajebant, commitionem, & confusionem faci-
stis, & divinitatem passam fuisse affirmatis, si uni-
cam naturam asseritis. Unus porro Deus novit,
quæ gesta fuerit, & quæ in hac nostra cum illis D *disputatione disseruimus: quoniam duodecies ha-*
cætenus nos ad collationem provocarunt.

Hæc vero sunt testimonia (a) quæ græcè scri-
pta eis obtulimus consona doctrinæ sancti Cyrilli:
quorum primum est ejusdem Cyrilli: ex sermone
Athanasii de Incarnatione Dei Verbi &c. Vos
itaque legite & expendite omnes ejusmodi tex-
tus, quos Spiritus Sanctus loquutus est per ora
sanctorum patrum, & quidquid demonstravit S.
Pater Cyrillus in omnibus suis libris, quorum
lux est lux solis: quæve idem circa incarnatio-
nem Dei Verbi ostendit: quoniam ubi anathe-
matizat, & affirmat mentem speculationi inten-
tam videre duas naturas ad unionem, & com-
positionem venire in Christo, notque confiteri
unam naturam, unamque personam perfectam ex
duabus per unionem sine defectu aut commitione,
aut corruptione unum incarnatum. Testat-
ur etiam pater Cyrillus antiquos patres hoc idem
sensisse, & eadem similitudine ulos fuisse: & se-
cun-

(a) Testimonia. Auctores quos citat Joannes, hi sunt. *Cyrillus Orat. in Diodorum, & Andream Samosatenum,*
ubi Anastasii sermonem de Incarn. Dei verbi citat. *Gregorius Thaumaturgus de fide. Julius papa Romæ Orat. ad-*
versus eos, qui incarnationem Dei Verbi impugnant. Idem orat. de unione deitatis & corporis Christi. Idem in
epistola ad Dionysium episcopum Cypri. Gregorius Theologus orat. de nativitate Domini. Idem orat. de Deo ver-
bo. Cyrillus episc. ad Acacium Melitenensem episcopum. Idem episc. ad Succellum. Idem tom 2. adversus Nesto-
rium. Idem epistola hecristica ad Theodosium imperatorem. Idem epistola ad Eulogium presbyterum Constanti-
nopolitanum. ASSEMAN.

ANNO
CHRISTI
969.ANNO
CHRISTI
969.

11
cundum reliquos omnes electos patres credimus, & affirmamus unum esse Christum ex duabus naturis & personis (a) divinitate & humanitate perfecta, factamque fuisse unam naturam, & personam unam Verbo incarnato homini factam. Omnino autem negamus post unionem duas naturas duasque personas, vel duas voluntates, aut contrarias operationes. Quicumque enim hoc dicit, anathematizatur & rejicitur a sanctis patribus & praesentibus doctoribus, quemadmodum praefati sumus. Et haec est Nestorii assertio, & doctrina, & omnium eius gregalium.

Porro quoties aiebam, hanc esse Nestorii haereseim, vehementer exarscebant, sibi que id permolestum esse praeferebant, Nestorium cum suo errore execrantes, quamvis & ipsi ejus doctrinam confitentur, & doceant. Et nos quidem haec & alia, quae consulto praeterimus, illis saepius suggestimus. At illi in sua pertinacia, atque inveterato errore peristere, his modis nobiscum agentes, sui que imperii auctoritate nobis instantes, & vim intentantes, juxta vetus adagium: qui dominatur, sapit. Ut vero intelleximus, scripturarum oraculis eos minime acquiescere, nec veritati manus unquam duros: nec nostra, subiecimus, voluntate ad vos venimus, nec vosseum disputare ambivimus unquam; sed imperatoris mandato nos hac accedere adiegitis, rogati que, fides nostra fundamenta aperimus, quodque nobis tradidero, praesentissimi patres, & orthodoxi doctores, qui Dei ecclesiam reerunt, eamque pro pugnant, atque apostolicam fidem confirmant. Vos autem nec illis, neque nobis acquiescitis. Impletur igitur opera patrum vestrorum, eorumque vestigiis insitis; Nos istidem vestros sequimur.

Enimvero postquam patuit nos nulla vi, nullo metu a proposito discessuros, nec minis nec pollicitationibus infirmitatem virtutis nostrae ad eorum vota pertractum iri, (quoniam extrema patri nobis deliberatum fuerat, & mortem caetera inevitabilem oppetere) ipsi contuentes mortis metu nostram constantiam minime fractam, continere sese parumper, nosque in carcerein conecerunt. Sic haec nobiscum agitur. Meliora a Dei clementia praesolamur, vestris nimirum exorata precibus. Spes autem nostra in Deo est & patientia firma, quam nulla vis, nullus metus, aut casus ullus franget: & confidimus in eo, cujus spes non confundit, fore ut nos minime deserat, sed contra nobis gaudium & finem bonum sit allaturus, suumque iudicium in nobis impleturus.

Quod autem rerum nostrarum seriem hoc libello retexere suavit, fuit, quoniam compertimus vobis nunciatum fuisse nostrum in urbem Constantinopolitanam adventum: sed fortasse res, ut

gesta sunt, minime tenetis; fama quippe a veritate plerumque aberrat. Compertumque praeterea nobis est, vos pro vestra in nos benevolentia ex nostro infortio non mediocri more auctos; quandoquidem alter alterius membra sumus, & quum unum membrum dolet, reliquis eidem condolere consequens est, quia uno spiritu animati sumus. Tum etiam ne vobis, quod absit, ulla incidat adversus nos suspicio ex iis, quae Satanas maledictus ferere solet, aut a flagitiosis hominibus vobis insurrari contingat: qui enim maledicto diabolo adhaeret, ipse decipitur, & seductus puras mentes perturbat; etsi de vestra bona mente optimo sentiamus, nec eam delatorum obrektionibus patere credamus. Demum quis Deus, cujus nomini laus & gloria, videt quam oppido cupiamus fieri certiores, vos bene valere, vestraque omnia quam optime sese habere: vestras, inquam, benedictas ecclesias, & omnes pastores vestrae jurisdictioni subiectos, quos ut Deus vestris precibus tueatur, oramus; nec non monachos, qui in deserto agunt, & sanctos patres: ut tribuat nobis Deus benedictionem vestrarum eorumque orationum. Quod autem supplices etiam atque etiam a sanctitate vestra flagitamus, rogare omnes sanctos, qui in vestris provinciis commorantur, tum propinquos, tum a vobis remotos, ut pro nostra infirmitate, & pro universa ecclesia orthodoxa ipsorum matre ac nutrice orent: quia nobis incertum non est, a Deo non confundi eos, qui simpliciter in corde puro invocant illum, sed illum petitionem eorum ipsis tribuere. Precamur etiam sanctitatem & praesentissimam fraternitatem vestram, ut nos solari dignemini in hac tribulatione, in qua sumus, & in hoc exilio litera vestris, in quibus conquiescamus. Enimvero epistolam vestram conueri perinde erit, ac si gloriosam personam vestram videamus. Salutem divinam spiritualem dicimus dilectioni nobilis animae tuae & omnibus electissimis episcopis nominatim, atque universis discipulis vestris, & iis qui pro vobis accepti sunt; & praecipue illustri ac sapienti domino Macario scriptori. Ego vero & Sergius Metropolitae Symnae, & Joannes episcopus Ramatus, & Constantinus episcopus Garmae, qui mecum sunt in exilio: & omnes nostri discipuli, David, & Zacharias: & fideles familiares nostri in regia urbe vobis salutem dicunt: vosque Deo commendamus, & oramus, ut nos similiter Deo vos commendetis, nobisque parcat, atque in vestra acceptabili oratione nostri memoriam habeatis.

Haec scripsimus feria secunda die vigesima tertia Ab. (augusti) anno Alexandri Macedonici millesimo ducentesimo octogesimo.

(a) Ex duabus naturis & personis. Locutio a nullo veterum Monophysitarum, quod sciam, usurpata, primum occurrit in Synodica Theodoti, ut notavi supra tom. II. pag. 125. Eadem legitur in epistola Athanasii Antiocheni ad Philotheum sexagesimum tertium Coptorum patriarcham, his verbis: *Confitemur, quod Emmanuel est Christus unus, Dominus unus, unus filius, unus propositus, una natura, una persona incarnata ex duabus personis, hoc est naturis, ex divinitate scilicet, & humanitate.* Ubi Athanasius personam cum natura confundit: mox subiungit hoc ineptissimum ratiocinium: *Quod si dicimus Christum Dominum post adunationem duas esse naturas, aut in duabus naturis, ut opinantur qui se sapientes putant, quomodo dicendum non erit, Christum quoque duas esse personas, & in duabus personis: Et sic pro Trinitate quaternitas obtrahitur, quum fieri nequeat, ut natura sit, nisi in persona.* Personam ergo a natura haud distinguunt recentiores Monophysitae, qui tamen quum in Trinitate naturam unam, tresque personas in iis ipsis Synodicis, quas citavi, discrete fateantur; necessario sequitur, eos vel omnino caecos esse (id enim in Incarnatione non vident, quod in Trinitatis mysterio perspicacissime invenitur): vel sibi met repugnare, qui nunc personam a natura distinguunt, nunc utramque pro una eademque referunt. ASSEMAN

NOTA ASSEMANNI.

12
Is fuit annus Christi 969. quo dies 23. Augusti in seriem secundam incidit, non annus 958. ut perperam scribit Renandotius tom. 2. Liturg. Orient. pag. 489.

NO-

Quis Aelfricus ille fuit, qui hos scripsit canones, aut VVulfinus iste, ad quem scripti sunt, rimato quidem non est facile. Videntur ambo fuisse episcopi: sic dignoscitur VVulfinus ex Aelfrici verbis, & VVulfino parem innuit se Aelfricus, dum alloquitur eum fratris nomine. *Aelfricus* (inquit) *humilis frater, venerabilis episcopo VVulfino &c.* Reperio sub hoc seculo duos tantum VVulfinos, seu VVulfinos episcopos: unum qui Schirburnensem cathedram adit an. DCCCCXL. eandemque tenuit usque ad an. Dom. DCCCCLVII. alterum qui Dorcestrensem accepit an. MLIII. eaque fruebatur usque ad annum Dom. MLXVII. neutri vero horum Aelfricum quempiam coepiscopum. In interstitio multos quidem. Cridianensem anno Dom. DCCCCLXXVIII. Herefordensem DCCCCLXXXIII. VViltunensem an. DCCCCXC. Cantuariensem in an. Dom. DCCCCXCV. Et Eboracensem in an. Dom. MIII. qui Aelfricus Putta, al. Puttoc dicitur usque ad an. Dom. MLI. sedem dicitur tenuisse. VVulfinum inter istos ne vel unum. Mox autem ab excessu Aelfrici Putte (proximo scilicet, vel anno altero) VVulfinus quidam (ut e dictis videas) semet exhibet in Dorcestrensi cathedra, quam an ille citius adierit, vel Aelfricus Putta Eboracensem dicitur obtinuerit; cartum non omnino est ex auctorum calculis: una autem si claruerint, ego illis canones istos attribuerem, & circa an. Dom. MLI. collocarem.

Sunt vero qui superiori VVulfino (idest Schirburnensi episcopo) hos referre videntur, & Aelfrico illi Grammatico, quem alias dicunt abbatem S. Albani, alias Malmesburie, alias Abbingdonie, & demum Cantuarie archiepiscopum. Sed his male quadrat Synchronismus: nam Aelfricus ille grammaticus erudiri se ait in schola venerabilis presulis Aethelwoldi VVintoniensis, qui hoc non claruit presulatu ante an. Dom. DCCCCLXIII. hoc est post sexagesimum a VVulfino Schirburnensi obitu. Quod ad Aelfricum etiam abbatem S. Albani, nihil horum in vita ejus memoratur: nec quod Malmesburie unquam esset abbas aut Abbingdonie, aut archiepiscopus Cantuarie; sed quod monasterii sui S. Albani rebus intentus, cito postea naturæ debita periolvis, ut inquit codex illius monasterii MS. Hæc ab aliis suggeruntur. Audi semetipsum de se ipso in prelatione ad sermones suos catholicos, quibus & hi subnectuntur canones: *Ego Aelfricus monachus, & missalis presbyter, senior licet, quam tali convenerit ordini, missus fui in diebus Aethelredi regis ab Aelfrico episcopo successore Aethelwoldi ad monasterium quoddam Cornelli appellatum, rogatu Aethelmeri Thani (seu ministri) cujus ortus, atque bonitas usquequaque innovere. Idibi jam tum in mentem venit (& Dei spero motu) librum istum e Latino sermone in Anglicum (sic jam Saxonicum appellabant) transferre idioma, &c.* E quibus liquet illud MS. in quo primum exhibebantur sermones illi catholici, & isti canones, scribi etiam & transferri et Latino in linguam Saxonicam cepisse in diebus Aethelredi regis, cum iam mortuo Aethelwoldo, VVintoniensem cathedram obtineret Aelphægus, hoc est inter an. Dom. DCCCCLXXXIII. quo sedem tempore deprehendimus Aethelmerum Thanum (de quo loquitur) Cernensis monasterii in Dorcestrensi pago fundatorem. Subscribentem eum cum jam tum videas in charta quadam Aethelredi regis sup. (anno MVI) ad hunc modum. *Ego Aethelmer domini mei dapifer vestis sum.* Quas præterea tulit Aelfricus iste dignitates, exploratum non habeo; nisi quod ad Sigvverðum scribens se abbatem nominat. Sed esto demum quod hic non episcopus, VVulfinum episcopum tanquam frater salutavit: desideretur tamen (ut dixi) episcopus quispiam, cui scriberet, VVulfinus Synchronus. Ad superiorem vero VVulfinum, si hi spectent canones, superiori alicui anno tribuendi sunt: sed Aelfricum, quem hic querimus, eundem esse constat, qui sermones vertit, i. grammaticum. Hæc SPBLMANN.

Licet Spelmanus in nota marginali (Clar. Uffer. in MSS. notis audis) Savilium in hac chronologia statuenda caligasse dicat, oculatissimum tamen ego putaverim fuisse Savilium nostrum, & caliginem observasse, quam Schirburnensium episcoporum hic successioni affuderunt Flor. VVigorn. & Matth. Florilegus, cum Alfridum nostri hujus VVulfini antecessorem alter anno DCCCCXLI. alter DCCCCXL. obuisse scribat. Anno enim DCCCCXLVIII. regis Edradi chartæ subscribit Alfridus Schireburn. episcopus. Neque minus fallitur idem Florilegus cum anno DCCCCLVIII. Alsum Dorset episcopum obuisse narrat; VVulfinum nostrum eo nomine intelligens, de cujus successore etiam addit: *Anno DCCCCLXXXVIII. Alsvoldus Dorsetenham episcopus obiit, & in Schireburna sepultus est.* Quum tamen de VVulfino scriptum reliquerit in Schireburnensium episcoporum catalogo Guillelmus Malmesburius: hunc Dunstanus archiepiscopus, cum esset episcopus Londonie, abbatem apud VVestmonasterium tegerat. Ita commissum officium sancte & prudenter administranti honos episcopalis apud Schireburniam impetratus. Anno vero DCCCCLVIII. (quo Alsum; sive VVulfinum mortuum fingit Florentius) Londinensis ecclesie episcopatum Dunstano commissum indeque ad sedem Cantuariensem sequente anno translatum illum fuisse, ipse quoque agnovit Florentius VVigorn. ad ann. secund. Dionys. DCCCCLVII. & DCCCLX. eodemque anno Mathæus Florilegus Vulfum, sive VVulfinum (quem anno DCCCCXI. vita functum fuisse dixerat) VVestmonasteriensis cœnobii a Dunstano Londinensi tum episcopo constitutum fuisse abbatem confirmat.

Neque necesse est, ut VVulfino synchrono aliquem Aelfricum episcopum queramus, ob illam epistolæ canonibus hæc præfixæ epigraphem: *Aelfricus humilis frater venerabili episcopo VVulfino, salutem in Domino.* Neque enim VVulfinum fratrem hic appellat, sed seipsum humilem fratrem, id est, humilem monachum nominat; non autem (ut statim subiicit) aliquid scribere de episcopali gradu, sed de inferiorum tantum ordinum officio, ac si presbyterum non admodum deceret canones aliquos episcopo præstituere. Nihil igitur obstat, quominus canones istos circa annum Domini DCCCCLXX. ab Aelfrico præscriptos existimemus; quando VVulfinus (ut in libro 2. de gestis Pontif. refert Malmesburius) concessit in sede episcopali monachos, clericos electos, instituit, ne in tanta contemporaneorum episcoporum sedulitate dormiret, cui conjugatorum clericorum cœnobia prævii fuerunt priores isti Aelfrici canones.

In anno illo DCCCCLXX. completi sunt post regis Aethelstani mortem anno 30. Porro Aelfricum post regis Aethelstani mortem plus annis 30. constat abbatem Malmesburie factum fuisse, ut habet in vita Aldhelmi, ejusdem monachos cœnobii Guillelmus, de quo etiam in Croylandensis monasterii historia, Ingulphus. Hoc eodem tempore, rex Edgarus clericis epejus et monasterio Malmesburie, quos Edvinnus frater suus monachus expulsus nequiter intruserat, monachos revocavit, præficiens eis in abbatem Alfricum, virum in ecclesiasticis officiis tunc celeberrimum, donans ei chartam suam in hunc modum. Deinde integram Edgari chartam anno DCCCCLXXIV. datam recitat; in qua de Aelfrico honorificam hanc rex facit mentionem: *Quorum unum nomine Alfricum, virum in omnibus Ecclesiasticis experientissimum officio, famosissimi consilii cœnobii, quod Angli bisario vocant onomate Malmesburg. Vide quæ Gul. Malmesb. in libro de vita Aldhelmi memorat. Hæc doctissimus USSERIUS.*

ANNO CHRISTI 969.

ANNO CHRISTI 969.

CONCILIUM ANGLICUM

A DUNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTUARIÆ adversus Clericos conjugatos celebratum,

In quo monachus promovetur: comes quidam præpotens ob incestas nuptias publicam agit penitentiam. Revertitur obiter Edgari regis cum vejata virgine violentus concubitus, & injuncta ei penitentia septennalis.

Anal. p. 100 a. p. 100. Et Math. v. 19. In hoc anno 969.

Hujus concilii occasionem præbuit disſe jam Edgari regis oratio, & indulta pariter auctoritate capta, de qua sic Hovedenus: Anno 969. rex Anglorum pacificus Edgarus sancto Dunſtano Dorobernenſis, & beato Oſvaldo Vintonienſis eccleſiæ episcopis, præcepit ut expulſis clericis, in majoribus monaſteris per Merciam conſtructis monachos collocarent. Unde ſanctus Oſwaldus ſui votum compos effectus, clericos Vintonienſis eccleſiæ monachalem habitum ſuſcipere renuentes de monaſterio expulſit; contentientes vero huic, ipſe annites monachizavit, eiſque VViſſinum magnæ religionis virum loco decani præfecit.

Sicut item a Baronum.

De ipſo autem concilio ſic Oſbernus prætor Cantuarienſis, qui floruit anno Domini 1074 & hunc ſecutus Joannes Capgranus. Per idem tempus (intellige ſub quinquennio annu 974. præcedenti) auctoritate Joannis papæ Dunſtanus archiepiſcopus, coadjo generali concilio, ſtatuit, & decreto firmavit, ut canonici omnes, præſbyteri, diaconi, ſubdiaconi, aut caſte viverent, aut eccleſias, quas tenebant, dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adjutorem, & firmum deſenſorem. Hujus enim decreti executio Oſvaldo VVigornenſi, & Ethelwoldo VVintonienſi episcopis commiſſa eſt. B. ergo Oſwaldus ſeptem monaſteria in ſua diœceſi, ejectis clericis intolerenter viventibus, conſtruxit, & monachos introduxit, & abbates ei præfecit. Ad præterea poſt aliquot Oſbernus: in aliis etiam Angliæ locis inſignes eccleſias B. Oſwaldus ob eandem cauſam, ejectis clericis, monaſticæ inſtitutionis vires tradidit; puta eccleſiam Sancti Albani, ſanctæ Etheldæ virginis in Eli, & eam quæ apud Beamtledam honorabilis habebatur. In eccleſia ſancti Albani Elfricum abbatem, in eccleſia Elienſi Brithnotum, in Beamtledam Gotmannum. Quæ vero monaſteria conſtituit, ea inviſere ſolebat, & tum ſermone, tum opere, ea quæ ad animarum ſalutem pertinerent, illis paterno affectu miniſtrare. Porro monaſterio in Ramelce Abbo Floriacenſem mo achum dege- re voluit, morum ſanctitate præclarum; & literis egregie eruditum, ut monachos doceret, ſcholis præſeſſet, & tum regularem ſive monaſticam diſciplinam, tum literarum ſcientiam promoveret. Is Abbo Dunſtani hortatu. beati Edmundi regis & martyris pationem accurate conſerſit. Tandem Floriacum revertens, & abbas effectus, a ſuis monachis occuſus eſt. Hac in actis ſancti Oſwaldi habentur juxta Baronum, qui ad holo- riam Edgari regis clauſtralem virginem vi com- munitis ſam deſcribens, ſemel ad præmiſſa demum recipit, & ex Oſberno (quem Oſbertum vocat) ita pergit.

S. Ethelwoldus vir eximie ſanctitatis, & educatione patris Dunſtani non parum inſignis. Hic cog- nita de canonicis eccleſiæ ſuæ, quod nimium

ſæculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpius, mores & actus mutare, correctio- nis vitæ ſemitas relictis ſæminis arripere. At in præſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſſinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit: paratis namque quamplurimis monachorum cucullis, die, quo communio, Ser- vite Domino in timore, cantabatur, chorum in- travit, veſtes quas paraverat ſecum deſerri faci- ens. Et projectis illis in medium, canonicis ait: Animadvertiſtis quid modo cantaveritis? Ani- madvertimus, inquit. Igitur, inquit, ſi ſer- vice Domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite diſciplinam, veſtem ſcilicet monachalem, ne pereatis, ſicut caſtaſtis, de via juita. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt. id ſe facturos in futuro promit- tunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non cre- dam huic veſtræ reſponſioni corvina. Sed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jamjam cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim, abjecto clericali habitu, monachi facti ſunt, cæ- terum verbo pontificis de eccleſia eliminatis. Cæ- terum quia iſti qui noviter fuere converſi, regula- ris diſciplinæ normam ſine aliorum magiſterio doctè ſequare nequibant, monachi de Abendoniam illic ab eodem pontifice adducti ſunt, qui monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent. ¶ Quæ autem poſt hæc ſecuta ſint de duobus conciliis eadẽ de cauſa celebratis, VVintonienſe & Calen- ſe, inferius ſuis locis opportune dicetur.

Forſe, correctio- nis.

Clerici in monachos converſi.

Ad id concilium generale (ita ab eis nominatum, quod omnes Angliæ episcopos in idem conveniſſent) ſpectat quod de publica comitis inceſtuoſi penitentia ſibi facta idem Oſbertus ſcribit his verbis. Comes quidam præpotens cognatam ſuam illi- cito ſibi matrimonio copulaverat, & a Dunſtano ſemel, ſecundo, & tertio redargutus, inceſtum ſuum divortio expiare volebat. Quapropter gladio Spiritus ſancti a viro Dei percuffus, a limi- nibus eſt ſanctæ eccleſiæ ſeparatus. Qui typho tactus ſuperbiæ, regem adit, Dunſtanum impiæ & immoderate ſeveritatis accuſat, regia ſanctione le ab ejus tyrannide liberum conſtituit querula vo- ce precatur & oblectat. Cujus verbiſ rex acquie- ſcens, Dunſtano mandat, ut hominem cum ea quam duxerat, in pace manere ſinat, & a qui- bus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſactis reſtituat. Miratur ille ad audita, & dolet religioſum re- gem per mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, eſſe ſeductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commiſſo crimine, quam & propter injuſtam ſui criminationem apud principem terræ factam, pau- lo durius increpat, cupiens eo modo ad peni- tentiam, & correctio- nem cor illius emollire. At ubi vidit ipſum non ſolum verbis ſuis non con- ſentire, ſed inſuper contumaci ſpiritu contra ſe furere,

Quæ concilia Angli- cana dicuntur generalia.

De comite inceſtuoſo. Oſbertus in Dunſtano cap. 31. apud Sur. die 19. Maji tom. 2.

ANNO CHRISTI 969.

ANNO CHRISTI 969.

suete, minisque, supra id quod ab ingressu domus Dei suspenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec a sua pravitate discederet, interdixit. Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furoris correptus, & nihil eorum quae possidebat alicujus esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat impendere, ut Dunstano excitaret scandalum, & Christianam legis jugum, quo a sua libidine coarcebatur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinavit, & talibus assuetis quorundam Romanorum corda, & ora in suam causam largo munere, largiori sponcione, permutavit. Quid inde? praesul apostolicae sedis Dunstano, peccatori homini condescendere, verbis ac literis mandat, & cum ecclesiae gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. *Sed si penitens peccatum reliquerit, voluit mandatum intelligi; nec enim aliter potuit intellexisse. Perseveravit:* Ad quae Dunstanus ita respondit: Equidem cum illum, de quo agitur, sui delicti plenitudinem gerere videro, praecipis domini papae libens parebo. Sed ut ipse in peccato suo jaceat, & immunis ab ecclesiastica disciplina nobis insulet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego causa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, postponam legem quam servandam statuit in sua ecclesia idem Dominus meus Jesus Christus Filius Dei. Haec ille relata sibi audiens, & Dunstanum ex his quae certo diceret inflexibilem esse certissime sciens, & excommunicationis suae poena, cum pudore hominum, contritus, tum timore periculorum quae talibus nonnunquam accidere solent perterritus, obstinationem suam mentis deposuit, & abdicato illicito conjugio, poenitentiam sibi cultum imposuit. Dunstano itaque generale totius regni concilium de observantia Christianitatis celebrante, ipse suimet oblitus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, concilio sese medium ingressus, & ante pedes Dunstani genuit & ejulans corruit. Quo viso moti sunt omnes qui aderant ad pietatem; & ipse pater omnium majori praeteris pietate motus est. In vultu tamen servato disciplinae rigore, utpote hominem Deo conciliare desiderans, lacrymas ejus ad horam severus sustinuit: ac demum a toto concilio postulatus, lacrymans & ipse culpam indulsit. Ita ab excommunicationis vinculo absolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum restituit. *Hucusque Baronius.*

Sequitur praehabita narratio de Edgardo rege claustralem virginem comprimente, & de injuncta illi septennali poenitentia.

Perpetratum est Edgardi hoc scelus pluribus annis ante istud concilium, & injuncta tum etiam haec poenitentia, in qua in conjugatos clericos rex gravissime excusatur. Anteriori igitur loco erant ista tribuenda: sed cum haec ab auctoribus referantur, nos sic utique collocamus, Osbertum & Baronius recitantes.

Quadam enim vice rex Edgarus in monasterium virginum, quod VVitolniz situm est, venit. Ibi captus specie cujusdam puellae, quae de nobilibus Anglorum nata, inter non velatas nutriebatur & custodiebatur: eam in suum colloquium adduci secrete iussit. Illa cum duceretur, timens pudori suo, raptum ab una sanctorum capiti suo velum imposuit, eo modo se protegi sperans, si forte rex quid inhonesti a se exigere vellet. Quam ipse velatam intuens:

Cunct. General. Tom. XIX.

Aquam subito, inquit, sanctorum effusa est: receptumque velum detrahit capiti ejus, illa conatu quo poterat frustra obnitente: abusus liquidem ipsa est, & gravi scandalo quoque per Angliam religiosi ex hoc mente vulnerati sunt. Quod scandalum eo vehementius fuit, quod rex idem legitimam uxorem habebat, Elstedam videlicet cognomine Candidam, Ordineri praepotentis orientali Anglorum ducis filiam, de qua & sanctum Edvardum genuerat.

Ubi vero res Dunstano innotuit, acerbo more percussus est. Igitur cum in re non segnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eumque per manum ad solium suum perducere vellet: manum Dunstanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi passus est. Ad quod ille attonitus (non enim illum scire putabat quod clanculum a se factum existimabat) cur manum sibi non dimitteret inquisivit. Ait: Tu, postposito omni pudore, adulterium commisisti: tu, despecto Deo, & signum castitatis non veritus, virgini suam integritatem praeripuisti: & cur manum summo Patri Virginis Filium immolanti impuris manibus non tradam, quaeris? Lava prius per poenitentiam manus tuas a sordibus suis: & tunc demum, quo gratiae Dei concilieris, honora & amplectere manus pontificis. Tertius ille ad haec, terris prostravit, pedes antistitis petiit; se peccasse gemitu verba interruptente confessus. Quod Dunstanus videns tantum in rege humilitatis exemplum, vehementer complectitur. Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter, quae salutem animae ejus operarentur, loquens, septennem ei poenitentiam injunxit. At ille pontificali absolutione potitus, omni studio injunctae sibi poenitentiae operam dare, & multa quibus Deum placaret pietatis opera ipsi poenitentiae, instinctu & consilio patris sui, sollicitus cepit superaddere.

Ipse praeterea omni ordini hominum in suo regno consentium legibus sibi in Christiana religione sancitis uti praecipiebat: ipse secus agentes indidit vindicta corripiebat: ipse in pravitate persistentes condigno examine puniebat. Exempli causa, ordo clericalis plurimum ea tempestate erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus aequo inferviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, auctoritate Joannis apostolicae sedis antistitis apud regem obtinuit, quatenus canonicis, qui caste vivere nollent, ecclesias quas tenebant depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur.

Haec ex Osberti & Sario Baronius, de quibus etiam videndus Capgrave in vitis sanctorum Dunstani, Osvaldi, Estelwoldi. Et audi quid idem Capgrave referat de poenitentia ista regi imposta.

Denique cum magnitudinem peccati expolisset Dunstanus, & paratum illum regem ad omnem satisfactionem reddidisset, septennem ei poenitentiam indixit, ut in toto hoc spatio coronam regni non gestaret: jejuniis in hebdomada biduanum transigeret: thesauros suos pauperibus large dispergeret. Super haec sacrandis Deo virginibus monasterium Septoniz fundaret: quatenus qui unam per peccatum Deo virginem abstulisset, plures & per plura saeculi volumina aggregaret. Clericos etiam malae adionis de ecclesiis propelleret, monachorum agmina introduceret, justas Deoque acceptas leges sanciret, & per omnes fines regni, populis custodiendas mandaret. Nihil enim erat quod minus aut segnius rex impleret, quod a rethore vitae suae praecipuum fuisset.

Verba Baronii.

Comes in concilio poenitentem.

immolanti.

Rex poenitentem suscipit a Dunstano.

Corruptio laconum clericorum.

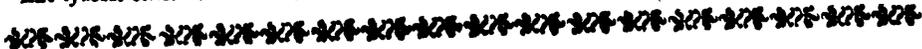
Forma poenitentiae Edgardi regi injunctae.

al. Mulf. Apud Sar. die 19. Mail. tom. 1. c. 28.

19
JOANNES
P. XIII.
fuisse. Elapso tandem septennalis penitentiam
termino, congregatis omnibus Angliæ princi-
bus, episcopis, & abbatibus, imposuit regi coro-
nam coram omni multitudine populi Anglorum,
cunctis latantibus, Deum in sancto Dunstano
laudantibus, &c.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc synodus celebrata est in Angliæ & sancto Dun-

CONCILIUM ROMANUM

A Joanne Papa XIII. celebratum anno Domini DCCCCLXIX.

In quo Beneventana sedes Archiepiscopatus titulo insignita.

Nihil ex hac synodo superest præter Joannis pa-
pa literas in eadem datas, quibus Beneventana
archiepiscopatus instituitur: quas ex Italia sa-
cra tomò VIII. hic exhibemus.

Joannes episcopus servus servorum Dei. Dilectis-
simo nobis Landulpho, venerabili atque merito bo-
norabili Beneventanensis & Sipontina S. ecclesia,
& modo per nostra apostolica auctoritatis concessio-
nem archiepisc.

Cum certum sit, Deo servientibus ineffabilia
æterni regni præmia reservari: nobis tamen
necesso est horum beneficia eis tribuere, ut in
Dei laudibus ex remuneratione valeant multipli-
citer insulare. Et quia Beneventanensis ecclesia,
in exercendis Dei laudibus magno conatu pia-
que religione insistit, atque erga reverentiam sanctæ
& apostolicæ Romanæ ecclesiæ præcipue exu-
berasse cognovimus, quod nobis olim apud eam
maerentibus omnino constat inventum: debemus
itaque ex ardore caritatis, atque studio Divini
cultus eam causa honoris ac reverentiam sublimio-
rem inter cæteras ordinare. Et quoniam sancta
sedes est, ubi beati Bartholomæi apostoli cor-
pus quiescit, merito decet augmento; cul-
tus amplioris decorare, quoniam & ad hoc di-
vinae miserationis respectu curam regiminis sus-
cepimus, & ad exhibenda Deo sedula servi-
tia, & canoras laudes potentis suæ devotos
debemus sollicitè invitare. Itaque præsentibus
nobis in sancta synodo acta ante confessio-
nem beati Petri apostolorum principis septimo
Kalendas Junias, propositis in medio sacrosan-
dis quatuor evangelis, præsentis domino Ottone
gloriosissimo imperatore auguste, Romanoque,
nostro filio, necnon Romanis, atque Italicis, &
Occidentalibus religiosis quamplurimis, atque et-
iam catholicis & sapientissimis totius ordinis vi-
ris; hortatu siquidem benigno ipsius præfati do-
mini clementissimi imperatoris augusti, una cum
consensu infradictorum præfulum, atque sacer-
dotum, omniumque clericorum S. R. E. qui in-
ferius subscripserunt, quibus.... Beneventanam
cathedram velle exaltare, intervenientibus vide-
licet Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ ur-
bium principe, seu Spoleti & Camerini ducatus
marchione & duce, simulque & Landulpho ex-
cellentissimo principe filio ejus, usum pallii tibi,
præfate præful, ad sola Missarum solemnia pera-
genda concessimus, scilicet in his festivitibus,
id est, in nativitate Domini, Epiphaniæ, Puri-
ficationis sanctæ Dei genitricis & virginis Ma-

OTTO I. IMPERAT.
EDGAR R. ANGL.
20
ANO
CHRISTI
166
Car contra-
le concilium
appellatur.

riæ, similiter & in Annuntiatione ejusdem bea-
tæ Mariæ, & in Paschali festivitate, & in ascen-
sione Domini, & Pentecoste, & festivitate S.
Joannis Baptistæ, & in natalitiis beatorum apo-
stolorum, & in assumptione beatæ Mariæ, pari-
terque in nativitate ejusdem, simulque & in de-
dicatione sanctæ ecclesiæ tui archiepiscopatus,
necnon & in die consecrationis, & consecratio-
ne episcoporum, tribuentes tibi insuper cum eo
potestatem & honorem archiepiscopatus, ita ut
fraternitas tua, & successores tui infra suam
diocesim, in locis, quibus olim fuerant, semper
in perpetuum episcopos consecret, qui vestra sub-
jaceant ditioni, scilicet sanctæ Agathæ, Abellini,
Quintodecimi, Ariani, Asculi, Bibini, Vultura-
ris, Larini, Thelesii, Alife. Adjecimus etiam
ut utaris pallio in festivitibus B. Michaelis ar-
changelii, & translatione B. Bartholomæi apo-
stoli. Posterius vero tuæ ecclesiæ rectoribus post
obitum tuum consecrationem ipsius archiepiscopatus,
ac honorem pallii ab hac sancta & apostoli-
ca, cui Deo auctore deservio, sede percipiant.
Confirmamusque tibi successoribusque tuis simili-
ter Sipontinum & ecclesiam B. Michaelis archan-
geli in Monte Gargano, & Varranum oppidum
cum massis, & villis, & omnibus pertinentiis ec-
clesiarum suarum, qualiter ab antecessoribus nos-
tris per concessionem privilegiorum possideri vi-
dentur. Statuentes insuper apostolica centura sub
Divini judicii obestatione, & validis atque atro-
cibus anathematis interdictionibus, ut nullus un-
quam alicujus dignitatis potestate prædictus homo
presumat, vel etiam quæcumque magna parvaque
persona quoquo modo audeat destruere, dum pro-
fecto perenniter irrefragabili jure decernimus, ut
ordinata in suo esse maneant: si tamen, ut su-
pra dictum est, successores tui a sancta Romana
& apostolica sede consecrationem & usum pallii
decretaliter accipere non distulerint. Si quis au-
tem, quod non optamus, nefario ausu præsum-
perit hæc refragare aut destruere, vel aliquam
jacturam aut molestiam inferre, sit anathematis
vinculis innodatus, & cum Juda proditore Domini
nostri Jesu Christi, æterni supplicii incendio con-
cremandus. At vero qui pio intuitu observator,
& in omnibus extiterit custodiens hujusmodi a-
postolici instituti, ad cultum Dei respiciens,
benedictionis gratiam a misericordissimo Domino
Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æ-
ternæ particeps effici mereatur. Amen.

Scriptum per manum Stephani scribarii S.R.E.
in mense Maji, Indiæ. XII.

Ego

Ego Joannes sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesie XIII. papa in hoc privilegio a nobis promulgato manu propria subscripsi.
† Signum dom. Ottonis piissimi imperatoris.
Sico ..... ecclesie in hoc privilegio consenti & subscripsi.

Joannes episcopus Galifanæ eccl.
Joannes episcopus Anagninæ eccl.
Marinus episcopus sanctæ Sutrentis eccl.
Benedictus episcopus sanctæ Terracinenis eccl.
Leo episcopus sanctæ Ostiensis eccl.
Benedictus episcopus sanctæ Portuensis eccl.
Gregorius episcopus sanctæ Albanensis eccl.
Joannes episcopus sanctæ Salernitanæ eccl.
Joannes humilis episcopus sanctæ Castranensis ecclesie.

Joannes episcopus sanctæ Sarlinaten. ecclesie consenti & subscripsi.
Stephanus episcopus sanctæ Ficodensis ecclesie consenti.

Constantinus episcopus .....
Ignizzo episcopus Floren. eccl.
Hubertus episcopus ..... subscripsi.
Guilfridus episcopus sanctæ Virodunenis eccl.
Sigulphus sanctæ Placentinæ ecclesie consenti & subscripsi.
Luitprandus episcopus interfui.

Bozzo episcopus sanctæ Astensis eccl. consenti.
Abraham sanctæ Frisigenis ecclesie episcopus consenti.

Raterius episcopus sanctæ Marficane eccl. consenti & subscripsi.

Reginaldus sanctæ Rubilanensis ecclesie episcopus consenti & subscripsi.

Albericus S. Reatinæ ecclesie episcopus subscripsi.
Dominus archipresbyter S. R. E. consenti & subscripsi.

Crescentius presbyter Card. S. R. E. consenti & subscripsi.

Theophylactus S. R. E. presbyter consenti & subscripsi.

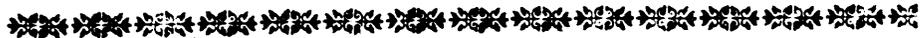
Benedictus archidiaconus S. R. E. consenti.

Ego Bonifacius humilis diaconus S. R. E. consenti.

Leo diaconus S. R. E. consenti.

Joannes subdiaconus S. R. E. consenti.

Datum VII. Kal. Junii per manum Guidonis episcopi sanctæ Sylvæcandidæ ecclesie, & Biblioth. sanctæ sedis apostolicæ, anno pontific. Domini nostri Joannis XIII. Papæ quarto, imperatoris Ottonis majoris VII. & minoris II. Indict. supradicta duodecima, anno dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

CONCILIUM MEDIOLANENSE,

In quo Albenſis Eccleſia Aſtenſi unitur.

DE eo hæc habet Ughellus Ital. sacr. tom. 4. in Concilio Albenſibus num. 19. Cum autem iis temporibus Albenſis civitas ita a Saracenis devaſtata ac deſolata fuiſſet, ut ad antiquam civitatis dignitatem aſſurgere non poſſe videretur, ipſam Albenſis cum ſua diœceſi Aſtenſi Eccleſiæ unita eſt, illiusque Epifcopo Rozoni, ac ſucceſſoribus ſubjecta in Concilio Provinciali, quod Mediolani in Eccleſia S. Theclæ Landulphus Mediolanenſis Archiepiſcopus coegit; eaque unio a Benedicte VI. fuit comprobata ann. 13. ſui Pontif. indictione XIII. Et in Epifcopis Albenſibus n. 8. eodem poſte tradit. Quod cum Otho M. Alba pertransiens deprehendiſſet, & ubi Romam devenit, rem ad Pontificem ſummum detuliſſet, nulla aptior ad eam eccleſiam in priſtinum revo-
candam viſa ratio, quam ſi Aſtenſi tum maxime florenti eccleſiæ uniretur. Itaque Pontifex ad id coacſo Epifcoporum tum Romæ exiſtentium Concilio, eorumque ſuffragio reprobata, tum ipſe, tum Imperator ad Valpertum Mediolanenſem Metropolitanam literas dant, quibus præcipiebatur, ut in Concilio Provinciali hoc ipſum executioni mandaretur. Cogitur itaque in S. Theclæ templo ſuffraganeorum cœtus, adſuerunt Epifcopi Antonius Brixienſis, Aldegradus ſeu

Andegraſſus Laudenſis, Ampoldus Novarienſis, Luttifredus Auguſtanus, Gottifredus Aquentis, Otho Dertbonenſis, & Roho ſeu Rozo Aſtenſis, qui Pontificis & Cæſaris epiftoſis auditis Albenſem Epifcopatum in perſona ejuſdem Rozonis unierunt. Quæ quidem eveniſſe ceuſemus, cum Otto Romam ſecundo eſt proſectus, hoc eſt anno 966. quod non pridem eveniſſe perſpectum habemus ex Aſtenſis Eccleſiæ monumentis, quæ Rozonem eo ipſo anno electum affirmant. Unde hæc hauſerit Ughellus, neque proferret; neque prolata in examen deduxit. Nam (prætermiſſo, quod ann. 966. non fuit ſecunda Ottonis Magni Romam proſectio, ſed quarta;) anno 966. non Benedicte VI. ſed Joannes XIII. Roma ſedebat, & indictione 9. non 13. currabat; imo nulla indictione XIII. inciſit in Pontificatum Benedicte VI. aſſumpti anno 972. & poſt annum deſuncti. Mihi tamen poſſe rejici videtur hoc Concilium in ann. 969. quo Roma morabatur Otto M. & Joannes XIII. 7. Calend. Junias Synodum celebraſſet, in qua Beneventum erecta eſt in metropoliſim. Ex hac Synodo data ad Valpertum Archiepiſcop. Mediolan. litera ſuper ea unione, qua in Synodo provinciali a Valperio decreta comprobata deinde fuerit a Joanne XIII. anno ejuſ Pontif. IV. vel V. ind. XIII.

ANNO CHRISTI 970.

ANNO CHRISTI 970.

CONCILIUM LONDONIENSE,

Habitu sub Edgardo rege anno regni sui XII. hoc est Domini nostri DCCCCLXX. vel DCCCCLXXI.

In quo celeberrima privilegia ab Edgardo rege Glasloniensis canobio concessa confirmantur, reservata autem regi & heredibus suis conferendi baculum pastoralem fratri electo potestate.

Malm de gen. rec. l. 3. cod.

Gloriosae recordationis Edgarus Anglorum rex, cuius Edmundi regis, cuius studium divinis cultibus potissimum invigilabat, ad monasterium sanctae Dei genitricis Mariae in Glastingabiri frequenter adveniens, & eundem locum clariore praeter ceteris dignitate excolere summo elaborans studio, plura admodumque magnifica privilegia contulit communi episcoporum, abbatum, priorumque consilio.

Ut nullus nisi monachus ibidem fungatur abbatu nomine vel officio; nec alius nisi quem secundum tenorem regulae concorditer elegerit parvis conventus assensu. Quod si alterius loci abbatem vel monachum eidem loco praefici necessitas ingruerit: non alium assumi censuit, nisi quem congregatio ipsius monasterii secundum timorem Dei sibi praefice elegerit. Tamen ne hoc fiat, observato omnimodo, si ibidem quispiam, vel extremus congregacionis, illi officio aptus reperiri potuerit. Monachis siquidem electionem sui abbatis perpetuo manere censuit: sibi vero suisque heredibus tribuendi fratri electo pastoralem baculum potestatem retinuit.

Monachi abbas eligunt, ut abbas dicitur.

Monachi eligunt qui suos ordinant.

Glaslonie abbas, ut Anglia regi.

Etiam super alia privilegia tradidit hunc libellum.

Quorum primum, ut nullus nisi eiusdem loci monachus ibidem fungatur abbatu nomine vel officio; nec alius nisi quem secundum tenorem regulae concorditer elegerit parvis conventus assensu. Quod si alterius loci abbatem vel monachum eidem loco praefici necessitas ingruerit: non alium assumi censuit, nisi quem congregatio ipsius monasterii secundum timorem Dei sibi praefice elegerit. Tamen ne hoc fiat, observato omnimodo, si ibidem quispiam, vel extremus congregacionis, illi officio aptus reperiri potuerit. Monachis siquidem electionem sui abbatis perpetuo manere censuit: sibi vero suisque heredibus tribuendi fratri electo pastoralem baculum potestatem retinuit.

Sanxit etiam, ut quoties abbas loci vel monachi aliquos suorum sacris ordinibus insigniri decernerent, a quocumque praesulum canonice ordinato, aut in illius sede, aut in eodem sanctae Mariae Glastingensi monasterio, tam monachos quam clericos, quos idoneos iudicaret, ad titulum sanctae Mariae ordinari facerent.

Concessit etiam, ut sicut ipse in propria, ita totius insulae causas in omnibus tam ecclesiasticis quam secularibus negotiis, absque ullius contradictione, abbas aut conventus corrigeret. Nec ulli omnino insulam nativitatis suae conciam, sive episcopus, sive dux aut princeps, aut cuiuscumque ordinis alius, licitum foret intrare causa quidpiam faciendi quod contrarium inibi Deo servientibus esse possit: sicut & praedecessores sui sanxerunt, & privilegiis suis confirmaverunt, videlicet Cemevines, Ines, Ethelardus, Guthredus, Elfredus, Edvardus, Ethelstanus, Edmundus, omnino prohibuit.

Ubi ergo generali assensu, ut dictum est, pontificum, abbatum, optimatumque suorum, haec privilegia ipsi loco conferre disposuit: lituum proprium eboris decentissime formatum, aureoque decoratum, super altare sanctae Dei genitricis posuit, ipsique donatione eidem sanctae Dei genitrici, ac suis monachis, ea perpetualiter possidenda attribuit. Eundemque lituum mox in sui praesentia fecit scari in medium, ne eum cuiquam dare vel vendere posset quilibet abbatum sequentium: praecipiens partem illius servari in loco ad iam dicta donationis testimonium. Re cogitans vero quam multa temeritas humane levitatis, quibusque solet subreperere, verentique ne forte quis in posterum vel haec privilegia loco il-

Ali auferre, vel monachos inde moliretur ejicere: inclito domino Joanni papa, qui Octaviano in regiminis honore successerat, direxit idem chirographum regis liberalitatis, orans ut & ipse haec roboraret scripto apostolice auctoritatis: qui benigne daretam suscipiens legationem, concordi assensu Romani concilii sancita ab iis firmavit, scribendo apostolice auctoritatis praepceptionem; terribiliter intorquens in violatores, si qui forte emerlerint, perpetui anathematis ultionem. Igitur domni praedicti apostolice eidem loco directum testamentum, venustae recordationis rex Edgarus, super aram beatissimae Dei genitricis Mariae ibidem ad perpetuale posuit monumentum, iubens diligenter asservari in posterum ad notitiam quorumcumque sequentium.

Petit confir. mationem papa.

Ea etiam utraque, ne videamur talia commentari, his gratum habuimus subdere adversus eos, qui non ut pastores per ostium intrare, sed ut fures & latrones in idem ovile sanctae Mariae aliunde querunt irumpere.

DIPLOMA JOANNIS PAPE XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium quod ego Joannes XII. conditoris clementia, sanctae Romanae sedis exiens indignus papa, gloriosi Anglorum regis Edgari, necnon & sanctae Dorobernensis ecclesiae archiepiscopi Dunstani, summissio pulsatus sum rogatu pro monasterio sanctae Mariae, videlicet Glastingeburi, quod ipsi asti amore superni regis, in multis & magnis possessionibus ditaverant, monachorum inibi multiplicantes normam, praepceptoque regali firmaverant, quod & ipse facere non dissemam. Quorum assentiens benignae petitioni, in sinu Romanae ecclesiae, & beatorum apostolorum protectione, eundem locum suscipio, & privilegiis aeterno & corroboro; quo sine tenus in eo quo nunc pollet, permaneat monachali ordine. Ipsi quoque monachi de suis sibi adhibeant pastorem. Ordinatio vero tam monachorum quam clericorum in arbitrio abbatis & conventus sit. Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum eandem insulam, causa placitandi, vel aliquid periclitandi aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem id molitus fuit contraire, aut possessiones ejusdem ecclesiae auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sanctaeque Dei genitricis Mariae, ac Ss. apostolorum Petri & Pauli, omniumque sanctorum, perpetuus sit additus maledictioni, nisi resipuerit. Omnibus vero eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, Amen: nostraque stipulatio inconvulsa permaneat.

Joannis papa XIII. in scriptis.

Adum tempore Elfardi ejusdem monasterii abbatis. Haec igitur praedictus rex Edgarus duodecimo anno regni sui sacro scripto Londonis con-

ANNO
CHRISTI
979.

Glor. 979.

confirmavit, eodemque anno (qui fuit nongentesimus sexagesimus quintus dominice incarnationis) presatus papa Romae in generali synodo autorizavit: cujusque potioris dignitatis, qui presuerant eidem concilio generali, ea corroborare imperavit. Perpendant ergo contemptores tantae comminationis, quantum subiaceant teientiae excommunicationis, &c.

CHARTA EDGARI REGIS.

Ex vetusto manuscripto codice Glastonens.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Quavis decreta pontificum, & verba sacerdotum inconvulsis ligaminibus, velut fundamenta montium, fixa sunt: tamen pierumque tempestatibus & turbibus saecularium rerum religio sanctae ecclesiae maculis reproborum dissipatur acrumptur. Idcirco profuturum succedentibus posteris esse decrevimus, ut ea quae salubri consilio, & communi assensu diffiniuntur, nostris literis roborata firmetur. Quapropter dignum videtur, ut ecclesiae beatissime Dei genitricis semperque virginis Mariae Glastonae, sicut ex antiquo principale in regno meo obtinet dignitatem, ita speciali quadam & singulari privilegii libertate per nos honoretur.

Hoc itaque, Dunstano Dorobernensi atque Osvvaldo Eboracensi archiepiscopo adhortantibus, consentiente etiam & annuente Britheimo Fontanensi episcopo, caeterisque episcopis, abbatibus & primatibus, ego Edgar divina dispositione rex Anglorum, caeterarumque gentium in circuitu persistentium gubernator & rector, in nomine aeternae Trinitatis, pro anima patris mei qui ibi requiescit, & antecessorum meorum, praesenti privilegio decerno, statuo, confirmo, ut praedictum monasterium, omniisque possessio ejus, ab omni tributo fiscalium negotiorum nunc & in perpetuum libera & quieta permaneant, & habeant locam & faciem &c. ita libere & quiete sicut ego habeo in toto regno: eandem quoque libertatem & potestatem, quam ego in curia mea habeo, tam in dimittendo quam in puniendo, & in quibuslibet omnino negotiis, abbas & monachi praesati monasterii in sua curia habeant. Si autem abbas vel quilibet monachus loci illius, latronem qui ad suspendium, vel quodlibet mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, potestatem habeat eripendi eum ab imminenti periculo in toto regno meo.

Confirmo etiam & corroboro, ut, quod haecenus ab omnibus nostris antecessoribus diligenter observatum est, Fontanensis episcopus, vel ejus ministri, super hoc monasterium, vel super parochiales ejusdem ecclesias, videlicet, Streete, Mirelinge, Budeclea, Schapvicke, Sovvi, aut super eorum capellas, nec etiam super eas quae insulis continentur, scilicet Dekeria, quae parva Hibernia dicitur, Godeneja, Marteneja, Ferramere, Padenebergia, & Adredejeja, nullam potestatem omnino habeant: nisi tantum cura ab abbate, causa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint; nec eorum presbyteros ad synodum suam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent; nec ab officio divino suspendant, & omnino nullum jus in eos exercere praesumant. Monachos suos & praedictarum ecclesiarum clericos, secundum antiquae ecclesiae Glastonae consuetudinem, & apostolicam auctoritatem, archiepiscopus Dunstani, & omnium episcoporum regni mei assensu, abbas a quocumque comprovinciali episcopo voluerit ordinari faciat.

Dedicationes vero ecclesiarum, si ab abbate rogatus fuerit, Fontanensi episcopo permitimus. In pascha quoque chrisma sanctificationis & oleum a Fontanensi episcopo ex more accipiat, & praefatis ecclesiis suis distribuat.

Hoc etiam super omnia Dei interdictione & nostra auctoritate (salya tamen sanctae Romanae ecclesiae & Dorobernensis dignitate) prohibeo, ne persona cujuscumque potestatis, sive rex, sive episcopus, sive dux, aut princeps, vel quilibet ministrorum eorum, Glastonae terminos, vel supra dictarum parochiarum, pericrutandi, rapiendi, placitandi gratia, vel quidquam aliud faciendi, quod contrarium possit esse ibidem servientibus intrare praesumant: abbati tantummodo & conventui potestas sit, tam in notis causis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino negotiis, sicut supra memoravimus. Quisquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualibet occasione, cujuscumque dignitatis, cujuscumque ordinis, cujuscumque professionis, pervertere vel in irritum deducere facit: lega praesumptione amodo tentaverit: sciat se proculdubio ante districtum judicem, titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius digna satisfactione emendare studuerit.

Acta est haec privilegii pagina & confirmata apud Londoniam communi consilio omnium primatum meorum, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi nongentesimo septuagesimo primo, indictione quartadecima. Hujus doni conscriptores fuerunt, quorum nomina inferius charaxari videntur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Edgar rex totius Britanniae praefatam libertatem cum sigillo sanctae crucis confirmavi.

Ego Edlyna ejusdem regis mater cum gaudio consensit.

Ego Edvard clyto. patris mei donum cum triumpho sanctae crucis impressi.

Ego Kinedius rex Albaniae acquievi.

Ego Malscius archipirata confortavi.

Ego Dunstanus Dorobernensis ecclesiae archiepiscopus, cum trophaeo S. Crucis, & cum suffraganeis praesulibus, regis donum corroboravi.

Ego Osvvalde Eboracensis ecclesiae primas consentiens subscripsi.

Ego Ethelvolde Vintonienensis ecclesiae minister, & Glastonensis monachus, signum sanctae Crucis impressi.

Ego Brittelm Fontanensis episcopus contentiens corroboravi.

Ego Elifan episcopus confirmavi.

Ego Osvvalde episcopus acquievi.

Ego Elfvolve episcopus coaccessi.

Ego Vinsige episcopus cum signo sanctae Crucis conclusi.

Ego Segegar abbas vexillum sanctae Crucis impressi.

Ego Esvvi abbas confirmavi.

Ego Ordgar abbas corroboravi.

Ego Ethelgar abbas concessi.

Ego Kinvorde abbas consensit.

Ego Fidenian abbas consolidavi.

Ego Elpheh abbas subscripsi.

Ego Adulf Herefordensis ecclesiam ratafocu, corroboravi.

Ego Ellphere dux dominae meae sanctae Mariae Glastonensis ecclesiam libertatem omni devotione cum sigillo sanctae Crucis confirmavi.

Ego Oslac dux consensit.

ANNO
CHRISTI

979.

Dedicationes

et chrisma

per pascha

a Fontanensi

episcopo

ex more

accipiat.

Glastonae
principale
regni ecclesiae.Ejus privilegia
saecularia.Sicut regis in
regno.Sicut abbas
vel monachus
obvium latronem
a suspendio
liberavit.Ejus privilegia
ecclesiastica.

Ego

ANNO
CHRISTI
971.Ego Ethelwine dux hoc donum triumphale A
haviæ crucis propriæ manus depictione impressi.

Ego Osvolde minister confirmavi.

Ego Elvrde minister corroboravi.

Ego Ethelie minister consensî.

Ego Ellkie minister consensî.

Hanc privilegii paginam rex Edgarus, duodecimo anno regni sui, sacro scripto apud Londoniâ, communi consilio optimatum suorum confirmavit. Eodemque Joannes papa XIII. hanc ipsam paginam Romæ in generali synodo autorizavit: cunctosque potioris dignitatis viros, qui præfuerunt eidem concilio, confirmare fecit, ad instantiam prædicti regis Edgari, & beati Dunstani, ac aliorum nobilium præscriptorum. Et ad supplementum firmitatis eidem apostolicus dictum privilegium apostolica suffulit auctoritate, cujus hæc est series:

DIPLOMA JOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Joannes XIII. conditoris clementia sanctæ Romanæ sedis existens indignus papa, gloriosi Anglorum regis Edgari, necnon & sanctæ Dorobernenis ecclesiæ archipræsulis Dunstani, summisso pulsatû sum rogatu, pro monasterio S. Mariæ

Glastengeburi, quod ipsi ædî amore superni regis in melius restauraverunt, & monachorum ibi majorem numerum aggregantes, normamque acriorem instituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipse idem facere non differam. Quorum assentiens benignæ petitioni, in sinum Romanæ ecclesiæ & beatorum apostolorum protectionem eundem locum suscipio, & privilegiis astruo & corroboro; quo sine tenus in eo quo nunc pollet permaneat monachali ordine: ipsique monachi de suis sibi adhibeant pastorem, & se suosque, quos idoneos judicaverint, quocunque in Dorobernenfi diocesi placuerit, ad ordinandum dirigant.

Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eandem insulam, placitandi causa, vel aliquid aliud ibi perferendi, aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut possessiones ejusdem ecclesiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Patris & Filii & Spiritus sancti, sanctæque Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostoli, omniumque sanctorum, perpetuè sit additus maledictioni, nisi resipuerit. Omnibus autem eidem loco justa servandis sit pax Domini nostri Jesu Christi: nostra autem attulatio inconvulsa permaneat.

ANNO
CHRISTI
971.

AD CONCILIUM LONDINENSE

Quo privilegia Glastoniensis cœnobii firma & rata esse jubentur anno 971. habitum,

ADDITIO.

Fæ Sæp. pag. 1171.
Anno 971.

Cum de juribus in commodum cœnobii Glastoniensis ab Edgardo rege concessis in concilio isto actum sit, eademque occasione literæ quædam Joannis XIII. ea de re datæ apud Lab-

Cbeum afferantur, juvat & aliam epistolam a VVilkins ibidem recitatam, ejusdemque argumenti hic afferre.

JOHANNIS XIII. PAPÆ AD ALFRICUM DUCEM,

de Glastoniensis cœnobii juribus conservandis.

EPISTOLA.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, Alfrico D
inchoato duci amantissimo filio nostro spirituali, salutem continuam, & apostolicam benedictionem.

Fæ VVil.
Anno 1001.
pag. 217.

Relatione quorundam fidelium comperimus, te plura agere mala in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ vocatur Glastingebury, (quæ totius Britannicæ prima, & ab antiquis temporibus, ad proprietatem, & tutelam Romani pontificis pertinere dignoscitur) & prædia, ac villas (scilicet & ecclesias de Brente, de Pulton, quas Ina rege dante operam cum aliis ecclesiis, quas adhuc justè, & canonice possidet, scilicet Sovejestret, Mereling, Budecal, Seapvic) ab ejus jure tua avida cupiditate diripiisse, & propter quod eidem loco propinqua in hæres habitatione, illi semper nocivus esse. Opportunum autem exiterat, ut tuo suffragio sancta

Dei ecclesia, cui propinquus habitando effectus es, plurimum accresceret, & copia tui adjutorii proprietatibus ditaretur. Sed (quod nefas est) tuo decrevit impedimento, tuaque humiliatur oppressione. Et quia, licet indigni, non dubitamus nos in beato Petro apostolo omnium ecclesiarum curam, omniumque fidelium suscepisse sollicitudinem; ideo tuam ammonemus dilectionem, ut pro amore apostolorum Petri & Pauli, nostraque veneratione ab ipsius loci cesses direptione, nil de ejus proprietatibus, ecclesiis, capellis, villis, & possessionibus invadens. Quod si hæc non feceris, scias te vice apostolorum principis nostra auctoritate excommunicatum, & a cætera fidelium remotum, perpetuoque anathemati submissum, & æterno igni cum Juda traditore perenniter mancipatum.

ANNO
CHRISTI
971.ANNO
CHRISTI
971.

CONCILIUM ROMANUM

QUO PRIVILEGIA MONASTERIO SANCTE MARIE GLASTONIE

A rege Anglorum Edgardo concessa confirmantur anno Domini DCCCCLXXI.
tempore Joannis papæ XIII.Causa
Civili.

EDgardo rex Anglorum, & Dunstanus Dorobernensis ecclesie archiepiscopus Glastingebiri monasterium quoddam in honorem Dei & beatæ Virginis exegerant, plurimisque opibus ditarent. Et cum metuerent, ne posteris fortasse temporibus ab aliquo successore ea quæ ipsi pie sancteque fundaverant everterentur; misso per legationem ad Joannem pontificem foundationis in-

strumento, rogarunt, illud auctoritate apostolica muniri & confirmari. Pontifex cum benigne directam legationem suscepisset, *concordi sensu*, inquit VVillelmus de gestis regum Anglorum, *Romani concilii, sancita ab eis firmavit, scribendo apostolica auctoritatis præceptionem, terribiter intorquens in violatores, si qui forte emerferint, perpetui anathematis ultionem.*

Ex Calmet
H. A. Lehar.
affert Hart-
schmidt. tom. 2.
Cœc. Germ.

SYNODUS TULLENSIS

SUB GERARDO EPISCOPO

Anno Christi CMLXXI. Joannis XIII. Papæ VII. Ottonis I. Imp. X.

S. Gerardus Episcopus donat Ecclesie S. Michaelis bona quadam Tulle vicina, in monte sita.

In nomine Dei aterni Creatoris, ac Redemptoris generis humani, Gerardus dono divina dignationis humilis Sancte Lemborum Sedis Episcopus.

Justa rationis ordo, & Christianæ fidei Religio cunctos Catholico nomine gloriantes commendo postulat, ne vitam præsentem, secularium cupiditate bonorum ducti, voluptuose transigant, veluti pecora, quæ natura fixit prona, atque ventri obedientia; neque in bene agendis torpescant neve errent pariter cum his, qui aliam vitam præter hanc minime sperant. Si igitur hujus considerationis cautela competit omnibus Crucis Christi vexillo armatis; quanto magis Episcopis, quos pietas Divina præsidere voluit in tractandis S. Ecclesie negotiis, & corrigere pro viribus, quidquid in Divinis negligit cultibus. Proponentes denique ante oculos æternorum magnitudinem bonorum, ne præsentem negligentia officii in culpam trahamur; ætus nostros impigro studio in melius revocantes more pastorali, timore perterriti cœpimus meditari de construendis, & renovandis Sanctorum Oratoriis, quatenus eorum suffragiis consequeremur præmium æternæ remunerationis, & pro terra cælum hæreditare possemus. Accrescente vero per dies aliquot hujus voluntatis desiderio, lacrymis stratum rigando, per revelationem divinam commonemur honori S. Michaelis construere domum orationis in supercilio Barri-montis. Hac visione plurimum exhilarati, de misericordiæ uberi certiores effecti, grates egimus Omnipotenti, qui infert se medium de se loquentibus, præsertim vineam sponsam suam fideliter excolentibus. Post expleti nostri operis solemnia constituitur dedicationis dies, illis ipsis Calendis, quibus recolitur memoria ejusdem Archangeli a fidelibus populis. Terminavimus ergo hujus Ecclesie ambitum, habentem ex uno quoque latere longitudinem XII. perticarum, quæ pertica continuit numerum pedum XX. & unum, ubi & sacravimus sepulturam defunctorum. Ad hoc oratorium dedicandum multi convenere fideles, quorum consultu, auctoritatis

Vero sacre decreto, nostræque Ecclesie judicio, sacris usibus illius Ecclesie concessimus dotis nomine, omnem decimationem proximæ villæ Barri nomine, ex omnibus, unde decima datur; quin etiam statuimus, ut ipsi parrochiani ibi habeant baptiterium, sepulturam, omneque corporis & animæ refugium: ac ne ad aliam Ecclesiam convenire cogantur, auctoritate Divina interdicendo excommunicamus, & ab introitu Sanctæ Ecclesie sequestramus, consortioque illorum, qui dixerunt Domino: *Domine, recede a nobis*, innodamus. Ad hanc etiam donationem adjecimus decimationem vinearum, quæ sunt plantatæ retro XXX. annos, ac postmodum plantandæ ab ipsa radice utriusque montis. Barri videlicet & Barriini. His itaque peractis, providentes, ne servitus Divina mihi negligenter, apud sacratissimum atque antiquum suburbii nostri locum, Corpore gloriosi Christi Confessoris, ac primi nostræ Ecclesie Doctoris Mansueti, decoratum, ubi Abbas Faribertus præesse videtur, locum illum cum omnibus, quæ nobiscum ibi contulit pia fidelium devotio, servituti ejusdem sacrati loci, & Abbatis Fariberti, ejusque successorum providentiæ, per testamentum hoc legali concessione & confirmatione subijcimus, ac perpetim habendum decernimus, eo rationis tenore: ut unus de monachis suis ibi semper moretur, atque de præbenda monasterii alatur, ac vestiatur. Eoimvero precamur, obtestamur, & monemus per tremendam Divinæ potestatis justitiam omnes, qui hanc Sanctam post nos estis reduri sedem, ut incertæ vitæ memores, hoc nostræ parvitatæ decretum, quod iuste a nobis videtur factum, & Divinæ auctoritatis sententia roboratum, nostra etiam manu nostræque Ecclesie consensu adjudicatum, sive subscriptum, nullo modo faciatis irritum, sed vestras semper pietatis censura subnixam, inviolabile moneat in ævum. Caterum si quispiam mente percussus ad tam illicita fuerit prorumpere ausus nostræ Pastoralis auctoritate, ut dignum est coercetur; & nisi digne penitendo, vel Ecclesie, cujus perversor exiterit satisfaciendo suam corre-

ANNO
CHRISTI
971.

herit pravitatem, perpetue maledictionis incur-
rat damnationem, nec habeat cum Sanctis ali-
quam partem, quorum non timuit invadere pos-
sessionem. Et ut in posterum verius credatur, ac
firmius observetur manu propria subfirmavimus,
& manibus fidelium nostrorum roborari fecimus.
Ego Gerardus huic Testamento faveo, & signo
Crucis roborando subscribo, annuloque nostrae
Ecclesiae configno. Signum Grimaldi Primitivii.
Signo Sindebaldi Comitis Tull. Signo Bernizonis
Advocati. Signo Amaelardi Decani. Signo Odel-
rici de Mirumvalt. Signo Arieti Majoris. Signo
Heriberti Archidiaconi. Signo Richardi de Ca-
stiniaco. Signo Archimennii Scabinii. Signo Ro-
drodi Presbyteri. Signo Ludovici de Commercio.
Signum Harvini de Tiropulis Scabinii. Signum
Nanteri Presbyteri. Signo Beraldi de Vindopera.
Signo VVarnerii Scabinii de Viddiaco. Signo
Girardi Presbyteri. Signo Folchemni de Aſiman-

na. Signo VValberti Scabinii de Tullo. Signum
VVarneri Diaconi. Signo Almarici laici. Signum
Seivaldi Scabinii. Signum Heinrici Diaconi. Si-
gnum Norberti laici. Signo Vixonis Scabinii. Si-
gnum Adzonis Diaconi. Signo Immonis laici.
Signo Leutberti Scabinii. Signo Juno Cantoris.
Signo Hagonis laici. Signum Haydectii. Signum
Hildebaldi Archidiaconi. Signo Letucii de Ri-
gnejo. Signum Magoi. Signum VValdulf Pres-
byteri. Signum Seivardi laici. Signum Arnal-
di. Adm Tulli publice in plenaria Synodo
VII Idus Octobris anno Incarnationis Domini-
cae CMLXXXI. Indictione XIV. ordinationis ve-
ro nostrae VIIII. Regnante Magno Ottone Se-
renissimo Imperatore XXXV. Imperii sui anno.
Duce Lothariensium Friderico. Summo, & Pon-
tificae Joanne XIII. Ego Heribertus indignus
Sacerdos, atque Ecclesiae B. Stephani, Cancellarius scripsi.

ANNO
CHRISTI
971.ANNO
CHRISTI
971.

CONCILIUM APUD MONTEM SANCTAE MARIAE

ANNO
CHRISTI
971.

IN PAGO TARDANENSI,

In quo a comprovincialibus episcopis confirmatum est decretum Adalberonis archiepiscopi
Remensis, qui monachos in Mosomensi cenobio pro canonicis collocarat,
habitum anno Christi DCCCCLXXXII.

Hujus concilii nihil edidit R. P. Jacobus Sirmon-
dus, praeter Adalberonis decretum. Reperit au-
tem postea codicem antiquum MS. in quo & decretum
idem emendatius, & littera Joannis Papa XIII. in
eodem concilio recitata, & episcoporum subscriptio-
nes, & concilii clausula. Quae nos ex ejus apographo
nunc edimus, non ad annum 984. ut ille mendose
codicis vitio deceptus eliderat, sed ad annum 972.
ut ex S. Arnulphi vita, & Joannis XIII. epistola in-
telligimus. In illo igitur codice, post S. Arnulphi Lo-
thariensis adolescentis martyrium, miracula, trans-
lationem, narratur origo Mosomensis cenobii ab Adal-
berone Remorum episcopo instituti. Mensis, inquit,
erat November, VII. Id. quando in hoc loco con-
stitutum sunt monachi: ab Incarnat. ann. DCCCCLXXXI.
Indict. XV. epacta XXII. concurrente VII. XII. de-
cemnovennali cyclo lunari XIX. Adalbero natali
Domini celebrato legatos suos cum litteris Ro-
mam dirigit ad D. Joannem papam, cognomen-
to albam gallinam privilegium poscit monasterio.
Regressis legatis cum apocryphis papae, & privi-
legio, CONCILIUM IN PAGO TARDANENSI apud
montem S. Mariae colligit mense Majo, (anni
scilicet consequentis 972.). In eo lectum est privi-
legium Joannis papae.

* Inchoata
mensis Sep-
tembris.

Joannes episcopus servus servorum Dei, carissimo in
Domino fratri Adalberoni sanctae Remensis eccle-
siae dignissimo archiepiscopi, perpetuam in Domino
salutem.

Si ecclesias longe lateque diffusas divino nutu
in sancta religione crescere cognoscimus, Deo
omnipotenti laudibus exultare gratiaque juges
referre debemus. Quapropter cognovimus tua in-
dustria stabilitum in Mosomo castro, quod est
super fluvium Mosae, in veneratione Dei geni-
tricis Mariae, monasterium monachorum religione
decusatum, & tuisque proprietatibus, ecclesiaeque
tuae, terris & ecclesiis dotatum, quod sub pagi-
na R. Petri apostolorum principis decreti, nostri-
que, te orante suscepimus. Insuper locellum,
qui a Stephano viro illustri atque ejus conjuge

* In de-
ceto, vel
deceto de-
ceto.

B. Freduide, Tui nomine constitutus, sanctoque Re-
migio suppositus fuit, quem eidem monasterio
Mosomo, quia per se ob exiguitatem rerum sta-
re non poterat, contulisti, collatis rebus in com-
pensatione B. Remigio, consentientibus fratribus.
Ut autem cognoscat universa ecclesia, nos una-
nimiter assentire: a te collata vel conferenda,
seu a quibuslibet, in terris cultis, & incultis,
vineis, pratis, ecclesiis, mancipiis utriusque sexus;
aquis, aquarum decursibus, in omnibus ad su-
pradictum monasterium pertinentibus, B. Petri
apostolorum principis, & nostri, firmam de-
creto: quatenus sine livore oblatrantium locus qui-
tus & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis in-
terea, quod non credimus, temerario ausu con-
tra ea quae ab hac nostra auctoritate pie & fir-
miter per hoc nostrum privilegium disposita sunt,
ire tentaverit, vel haec quae a nobis ob laudem
Dei, pro stabilitate jam dicti monasterii, statuta
sunt, frangere & in quoquam transgredi: sciat se
auctoritate B. Petri, cujus quamquam immeriti
vices agimus, snath-matis vinculo innodatum,
& cum diabolo & Juda traditore Domini nostri
Jesu Christi, aeterno incendio concremandum.
At vero qui pio intuitu observator in omnibus
extiterit, custodiens nostri apostolici constituti ad
cultum Dei respicientis praecipionem, benedi-
ctionis gratiam, & delictorum suorum indulgen-
tiam consequatur, & vitae aeternae particeps effi-
ciatur.

Scriptum per manum Stephani scrinarii S.R.E.
in mense Aprili. Data per manus Andreae epi-
scopi XI. Kalend. Maji, anno pontificatus Domini
nostri sanctissimi, & tertii decimi papae se-
ptimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Augu-
sti XI. Junioris II. quinto: in mense Aprili. In-
dictione XV.

* Joannis.

ANNO
CHRISTI
972.

*Decretum Adalberonis archiepiscopi de reformatione
canonici Mosomensis, & monachis in eo
constitutis.*

Adalbero divina propitiante clementia sanctæ Remensis ecclesiæ archiepiscopus. Notum fiat universis tum præsentibus, tum etiam & futuris fidelibus, quondam nobis episcopio gratia ac benignitate regia contradito, sanctorum quoque loca quædam honore integro reperisse plurimum valentia; quædam vero prius dignitatis statu deficiente prorsus neglecta. Inter quæ etiam ille Mosomi cœnobialis locus, antiquitatis studio certatim constructus, ab exordio scilicet sanctimonialium vitæ aptatus, postmodum vero canonicorum ordine ab Heriveo prædecessore nostro melius informatus, atque in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ digne consecratus, sed nefandis usibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim subtrahis, partim vero intercurrentibus malis, sinistra cessit fortunæ. Quo igitur comperto, adhibito fidelium nostrorum diligenti consilio, liquido pendens eundem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine utiliter stare non posse, æternorum spe, pro ut opportunum extitit, ibidem monasticæ religionis vitam ordinato abbate * Ledaldo constituit: ut ejusdem loci religiosi cultores, tam rebus delegatis quam etiam forte delegandis utentes, continuis vota Deo solventes, sint & pro nobis, & pro posteris nostris, cæterisque ordinibus jugiter orantes. Quocirca paternitatem loco nostri subrogandorum in illa charitate enixius imploramus, quo sub divini amoris respectu, hujus rei gestæ conducibili negotio consentaneæ pietatis favcant zelo, idque liberalis auxilii indeficienti base dignentur temporum curriculis consolari atque fulcire: ut ex eo gratiam Dei feliciter adipiscentes, hujus præstantioris emolumenti mereantur fore consortes. Sed & hoc ex decretis sanctorum patrum, sub auctoritate pastoralis omnimodis inhibemus, immo etiam cum divini nominis obestatione omnino interdiciamus, ne unquam hujusmodi statutum qualibet temeritate ab ullo nostri ordinis violetur: quin potius in reliquum stabile & inconcussum jure perpetuo id ipsum venerabiliter conservetur. Nam si per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos proculdubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorquetur.

Anno igitur ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi, dcccclxxii. provinciali synodo mense Maio constituta, generaliter congregata apud montem sanctæ Mariæ in pago Tardanenſi, hoc decretum solemniter recitatum est coram veneran-

dis episcopis, abbatibus, cæterisque fidelibus, huic nostræ institutioni pio assensu faventibus, immo etiam collaudantibus atque confirmantibus. Quorum videlicet primus ego Adalbero jam præscriptus archiepiscopus, eidem concilio Deo auctore pontificali auctoritate præsidens, manu nostra subscribens, idem corroboravi. Sed & cæteri non secus censuerunt manibus impositis solidari hoc ipsum pontificale statutum, apostolicæ auctoritatis privilegio petitionis nostræ obtentu, undecumque subnixum, ac per hoc summo honori omnibus reverenter habendum.

Ego Adalbero sanctæ Remensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi & corroboravi.

Ego VVido Sueffionensis ecclesiæ episcopus.

Ego Hildricus Belvacensis ecclesiæ episcopus.

Ego Thebaldus Ambianensis episcopus.

Ego Haidulfus Noviomensis episcopus.

Ego Theudo Cameracensis episcopus.

Ego Adalbero Laudunensis episcopus.

Ego * Gibvinus Catalaunensis episcopus.

Ego Constantius Silvanectensis episcopus.

Ego Lindulfus Tarvanensis episcopus.

Signum Alberti Remensis archidiaconi.

Signum Leudonis.

S. Thebaldi archidiaconi.

S. Hugonis archidiaconi.

S. Geranni archidiaconi.

S. Rogeri archidiaconi.

S. Erluini archidiaconi.

S. Emmonis archidiaconi.

S. Rodulphi abbatis sancti Remigii.

S. Odelei abbatis sancti Medardi.

S. Ratoldi abbatis Corbejenſis.

S. Berlandi abbatis sancti Vincentii.

S. Axonis abbatis sancti Basoli.

Postquam hæc acta sunt, bonæ memoriæ præsul Adalbero data benedictione solvit concilium, cum pace & gratia redeuntibus singulis ad propria. Mosomensi abbati advocatum dedit Godofridum fratrem suum, & ejus successores. Anno **E** XIX. ecclesiæ Remensem rexit. Obiit x. Kal. Februar. Cui eodem anno successit Arnulfus.

NOTA JACOBI SIMONDI S. J.

Decretum hoc Adalberonis extat in appendice ad Floardum. *Hic etiam inquit, Adalbero Mosomense Cœnobium a priori dignitate prolapsum, in monasticum ordinem reformatis, ejusdemque reformationis tenorem, ut per succedentia tempora immutaretur, hujusmodi auctoritatis sue privilegio confirmavit. Locum sunt etiam in hac synodo literæ Joannis papæ XIII. ad Adalberonem archiepiscopum, Mosomensis Monasterii fundationem ab eo factam confirmantes, datæ xx. Kal. Majas. Indictione xv. Anno pontificatus ejus vii. qui annus fuit Christi dcccclxxii.*

VITA DONI PAPÆ V.

Donus, qui ab aliis Dominus & Domnino nuncupatur, patria Romanus, factus est pontifex hujus nominis secundus anno 972. duodecimo Kalendas Octobris. Qui, cum sedisset mensibus dumtaxat tribus, obiit xv. Kalendas Januarii.

CONCILIUM. INGELHEIMENSE

ANNO CHRISTI CMLXXII.

Ventilata causa Adalberonis, nepotis S. Udalrici, vivente Udalrico Episcopo Augustano, designati Episcopi Augustani: statutum Udalricum manjurum Episcopum: Adalberoni vero commendandam ab Ottone solam procuracionem cum spe successione in Episcopatum post mortem Udalrici.

H. Chron.
Herm. Con-
traq. offi-
Haltreim
Coag. Ger-
com. II. pag.
634.

Reventibus de Italia Imperatoribus, Patre A scilicet, & ipsius prole ad Franciam, facta est Synodus in loco, qui dicitur Ingelheim, ad quam Archiepiscopi, cum cæteris suis suffraganeis Sanctum Udalricum cum suis Legatis honorifice invitaverunt, Adalberonemque ejus nepotem cum eo venire decreverunt. Illic vero cum pervenirent, & Antistites ibidem congregati, Adalberonem baculum Episcopalem publice portare cognovissent (designatus enim solummodo fuerat ab Ottone M. avunculi sui in Episcopatu Augustano successore) irati sunt contra eum, & dicebant, ut contra canonicæ reititudinis regulam in hæresim lapsus fuisset, & quod Pontificalis honorem sublimitatis vivente Episcopo sibi plus justo vindicaret, & ideo ultra eum Episcopum ordinari non deceret. Quibus ille auditis, prima die Synodale colloquium intrare devitavit, & in alia domo cum cæteris Clericis Episcopi remanebat, Antistes autem cum paucis suis capellanis Synodum intravit.

Cumque causa S. Udalrici fuisset ventilanda (Nam nigrum cucullum indutus, Episcopalis curis penitus se exerat) & ille pro infirmitate tam sonora voce, ut tota Synodus audire potuisset rationem proferre non posset; advocabatur unus suus Clericus nomine Gerhardus, qui extra Synodum cum Adalberone remanebat, ut pro eo desiderii sui rationem per latinæ locutionem manifestaret; cumque vix pro densitate multitudinis in præsentia Imperatorum, & Episcoporum præterisset, interrogabatur quid desideraret dominus suus? quibus interrogationibus multiplicatis dixit: non debeo interrogationibus vestris respondere pro domino meo, nisi illo præcipiente. Cui dixit Episcopus: frater, bene tibi notum est, desiderium meum, enarra hoc, & obsecra, ut eorum consiliis, & permissionibus Deo juvante, expletum fiat. Tunc præfatus Clericus Gerhardus in præsentia omnium dixit: Excellentissimi Imperatores, & religiosissimi Antistites desiderium domini mei est relinquere seculum, & secundum regulam S. Benedicti sanctam inire vitam, & in contemplativa vita diem expectare obitus sui. In indumento pro certo habitu exterioris, potestis cognoscere voluntatem animi interioris. Istitis, & aliis rationibus in voluntate domini sui in finem deductus, terra tenus cecidit ante pedes Imperatorum, & Antistitum obsecrans, ut petitionem domini sui secundum Dei voluntatem implere non dedignarentur. Qui simul respondendi inducias ulque in crastinum diem postulaverunt, & postea inter se æstimaverunt qualiter causa Adalberonis terminaretur.

Quidam vero Episcoporum adjutores Adalberonis fuerant ne prorsus a spe Episcopalis ordinationis post vitam Avunculi sui excluderetur. Hæc cum inter se prolize sermocinarentur; ultima in unam ratione coadunati omnes simul firmaverunt, nisi Adalbero se sacramento excusaret, quod non sciret hæresim manere, quia Epi-

scopalem potentiam cum baculo arripuit, nullo modo ulterius legaliter Episcopus fieri potuisset. Altera vero die cum Episcopo etiam Adalbero Synodali interfuit colloquio, & cum ei prædictum crimen imputaretur multis objectionibus diversorum cum suis adjutoribus a prædicto crimine se defendere statuit. Hoc cum ei adunatio omnium Episcoporum non consentiret, secundum prædictam destinationem Episcoporum Sacramentum perfecit per nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti super quatuor Evangelia.

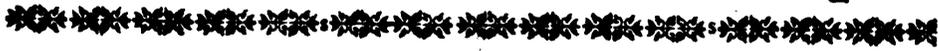
Tunc iterum Episcopus Udalricus petitionis sue responsa, que pridie procastinata fuerunt, per prædictum suum Clericum expetivit: quia desideravit ut prædictus suus nepos Episcopus ordinaretur, & ille secundum regulam S. Benedicti in Monasterio cum eorum consensu deservire meretur. Episcopi autem, quamvis eis ex toto non placeret, aperte ei in Synodo contradicere nolere petitionem suam: sed sapientissimi ex ipsis cum consilio aliorum extra Synodum enim ambulare cum illis postulaverunt, ibique cum eo, & cum suis Clericis sapientissimis secretam locutionem habuere, dicentes: Reverende Pater, cui nota est omnium Ecclesiasticorum librorum norma, qui semper callem reititudinis ambulasti, non devian-do: non decet nunc istam viam, quam semper tenuisti, omittens, seminarium ex te fumat talis error, ut alius in loco tuo te vivente ordioetur: quia si ex te talis consuetudo incipit præstari; in posterum multis reverentia, & bonis Episcopis ab eorum nepotibus, & Clericis talia desiderantibus multa concreta adversa. Melius ubi est, ut in eo ministerio, in quo cepisti Deo servire, permanas, quam tuam voluntatem sequens, aliis plurimis scandalum facias, quia ex te Canonici, & Monachi, & Sandimoniales, & cæteri Christiani ad reititudinis statum debent constringi, qui ex semetipsis per climata cadere festinant: qui autem, incaute ambulando, ceciderunt, ex te, Deo juvante, erigi posse, sperandi sunt. De nepote autem tuo Adalberone tua voluntati satisfaciendo in commune firmamus, ut nullus alius a nobis post tuum discessum ad illum locum in quo tu pastor existis, eo vivente ordinetur, nisi ipse.

His consiliis consentiens S. Episcopus Udalricus, cum eis in Synodum regrediebatur, & tunc cum consensu aliorum antistitum fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præsentia, procuracionem sui habere, & sub ipso totius Episcopatus causam dispositionem in omnibus adimplere. Taliter vero istis terminatis finita Synodo Episcopus, & Adalbero cum suis ad Augustam revertebantur.

Ejusdem Concilii Ingelheimensis Decretum, quod Corbejensis Abbas, & Herfordensis Abbatisa coguntur restituere decimas Episcopo Osnabrugensi.

IN nomine Sanctis, & individuis Trinitatis. Otto divina favente clementia Imperator Augustus. Noverit omnium industria fidelium nostrorum tam presentium, quam futurorum, qualiter vii venerabilis Luidolfus Osnabrugensis Ecclesiam Episcopus, nosterque fidelis, ac consanguineus, necessitate compulsus, de Saxonica terra Ravenam usque serenitatis nostrae clementiam adit querimoniam faciens, Ecclesiam suam decimis, unde jam a XII. annis transactis, Apostolica auctoritate, & multorum nostri Regni Principum consilio, & iudicio definitivimus, & Drogoni ejusdem Sedis Praesuli, nostrae libertatis, & immunitatis praecipuum super hac eadem re fieri praecipimus, & dedimus, iterum a Corbejense Abbate, & Herifordense Abbatisa, suisque fautoribus, temeraria praesumptione depradata esse, & multos acceptis inde beneficiis, nam nos de hac vita decessisse, apud illos diffamatum est in eorum adiutorium conjurasse. Hoc vero non aequo animo ferentes, quoniam iter nostrum Romam direximus, praedictum Episcopum nobiscum illuc ut convenire fecimus. Ibi vero hoc negotio, caeterisque pro quibus venimus apud Patrem nostrum Joannem Apostolicum tractatis, *eius jussu & consilio mox literis directis Synodum Ingilberm congregandam proximo autumnali tempore pro Ecclesiastica bonore stabiliendo in hac re, caeterisque quamplu-*

rimis condiximus. Illuc praesatum Episcopum, suosque adversarios ante nos convocare praecipimus: huic vero Synodo interfuerunt Ruodbertus Mogontiensis Archiepiscopus, & sui suffraganei Otharicus Augustensis, Poppo VVereiburgensis, Anno VVormatiensis, Erkanbaldus Argentinenfis, Oruvvinnus Hildinesheimensis, Rehinoldus Rabulocensis, vel Rubilocensis: Gero Colonienfis archiepiscopus cum suis suffraganeis, Notkero Luoduenfe, Liudolfo Osnabrugense, Buodone Mimgardesfordense: Thidricus Treverensis Archiepiscopus, & sui suffraganei: Theodricus Metensis, Virigtrithus Viurdunensis, Gerhardus Tolensis, Freduricus Juvanensis Archiepiscopus, Athaldagus, Hammaburgensis Archiepiscopus; Athalbertus Magdeburgensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis, Fokkone Misnense, Gisilharo Merseburgense, multique alii nostri Principes, Duces, Comites, Clerici & laici quorum nomina, & numerus comprehendi non possunt. His vero nobiscum in Synodo confidentibus, Episcopus, & sui adversarii in medio constabant; ibi utrinque sententis auditis & subtiliter dijudicatis decimas Episcopo canonica auctoritate reddi debere omnes affirmabant, sicque Abbas, & Abbatisa suisque fautores Synodali sententia convicti decimas Episcopo reddiderunt, & xxx. libras auri pro iniustitia illata, & un. bann. . . . certis induciis, perfolvendae promiserunt.
Quapropter ob amorem Domini nostri Jesu Christi, & monitum dilecti filii nostri Ottonis. . . . Oper. . . . Archiepiscoporum, Episcoporum, & caeterorum plurimorum.

V I T A E T E P I S T O L A

B E N E D I C T I P A P A E V I .

Benedictus VI. quando pontifex factus

Oratio Imperatoris

Benedicti papa qualis

Bonifacius VII. pseudopontifex.

Benedictus patria Romanus, filius Hildebrandi, post obitum Doni subrogatus est in locum ejus XII. Kal. Decemb. anno Redemptoris 972. Hujus temporibus Otto magnus Imperator, funeribus matris & VVilhelmi Moguntini episcopi praemissis, mortuus est in Saxonia anno imperii sui duodecimo. Adela relicta conjunx animam defuncti Ottonis mariti sui prosecuta fuit iis pietatis Officiis, quae a VVitichindo in fine libri 3. describuntur. Post obitum patris Otto secundus solus imperare coepit, qui cum patre sextum annum imperii sui inchoaverat. Benedictus a Bonifacio Francone Romano Fernitii filio, cardinale diacono, viro scelestissimo, captus & in carcerem detrusus, strangulatus est ab eodem, anno Christi 974. cum sedisset annum unum, menses tres, & dies aliquot. Sedem apostolicam sacrilega caede optimi pontificis vacantem sacrilegus homicida Bonifacius, qui septimus ejus nominis reperitur alibi nuncupatus, violenter invasit, eamque annum unum & mensem tenuit. Hunc ego, antiquiores scriptores imitatus, inter veros & legitimos pontifices numerandum non esse judicavi, quod sedem apostolicam turpiter ingressus, turpius desererit. Nam cum post multa alia scelera & flagitia homo nefarius Vaticanam basilicam omnibus ornamentis suis expoliasset, Benedictus Albericorum, de quorum familia erat, ope & auxilio fretus, cum usque adeo exagitavit, ut Roma relicta Constantinopolim abire cogeretur. Quando & qua occasione Romam redierit, dicam infra in vita Joannis XIV.

BENEDICTI PAPA VI. EPISTOLA AD FRIDERICUM SALISBURGENSEM Episcopum, & ejus comprovinciales.
Ipsi ejusque successoribus vices Apostolicas in Norica & Pannonia concedit.

Benedictus divina favente gratia atque totius populi Romani electione Apostolicus, Friderico Salisburgensis ecclesiae archiepiscopi, una cum suis fratribus, videlicet Norica provincia episcopis, mansuram in Christo felicitatem.

Protoplasto generis humani, atque ejus semine serpentina suasionem in gemina cadente morte, multas Deus misericordia ductus medicinas misit in hunc mundum, patriarchas scilicet justos, prophetas veridicos, legiferum cum lege: & his omnibus mundum salvare non valentibus, novissime filium suum humana carne indutum ad redemptionem generis humani ad terras transmittere dignatus est. Eo itaque inter homines conversante, duodecim elegit apostolos, quos ad seminandum verbum Dei in corda fidelium per universum transmisit orbem: quorum atque totius ecclesiae sanctum constituit Petrum principem, cui gregem commisit ecclesiasticum, tertio ei dicens: *Pasce oves meas*: cui etiam ligandi atque solvendi tradidit potestatem dicens: *Quodcumque ligaveris super terram, eris ligatum & in caelis; quodcumque solveris super terram, eris solutum, & in caelis*. Et non solum sancto talis concessa est Petro potentia, sed etiam suis successoribus.

ANNO
CHRISTI
971.

cessoribus, ejus vicem in ecclesia tenentibus, eadem ligandi atque solvendi a Deo tradita est potestas. Sancti itaque Petri apostoli successores per loca, prout opus erat atque decuit, constituerunt archiepiscopos, qui eorum vicem tenerent in ecclesiis: quia ipsi universas regere non poterant ecclesias. Nos quoque vicem Beati Petri apostoli, prout hominibus illius temporis possibile est, in ecclesiis tenentes, statuta illorum antecessorum nostrorum confirmare, quantum possumus, libenter desideramus.

Concedimus itaque vicem apostolicam Friderico Salsburgensis ecclesie antistiti, ejusque successoribus, in tota Norica provincia, & in tota Pannonia, superiori videlicet & inferiori, quomodo sui antecessores eandem potestatem a nostris habuere antecessoribus: ita scilicet, ut nulli liceat in præfatis provinciis sibi usurpare pallium, nec episcopos ordinare, nec ullum officium quod ad archiepiscopum pertinere debet, præter præfatum archiepiscopum ejusque successores. Quicumque au-

tem huic refragari, vel contendere voluerit decreto, quod nos vice B. Petri apostoli fungentes, consensu nostrorum episcoporum ac totius cleri Romanæ ecclesie, decrevimus; sciat se B. Petro ejusque vicario esse contrarium, atque fore anathema usque ad satisfactionem, sive sit episcopus, aut presbyter, sive clericus cujuscunque ordinis, sive laicus cujuscunque fuisse dignitatis: quia sancta sanctorum antecessorum nostrorum solvere volumus neque valeamus. Sed quomodo illi consensu suorum episcoporum ac totius cleri constituerunt, fiat ex eorum pariter, & nostro decreto firmum atque perpetuum: Quicumque autem episcopi per amicos, sive clam per aliquam fraudem, aliquando ejusdem dignitatis petierint, sive petierunt privilegium, illos suspendimus ab ea dignitate: quia illicitum judicamus, ut aliquis episcopus, sine totius sue provincie, atque suffraganeorum suorum consensu, pallium, sive aliquod archiepiscopatus privilegium, a Romano Pontifice acquirere præsumat.

ANNO
CHRISTI
971.

COMPOSTELLANUM CONCILIUM

Pro initiando Casario abbate S. Cæcilie Monteferratenfis in Tarraconensem archiepiscopum.

Anno circiter 972. celebratum.

Ex Suppl.
Mœni pag.
1172.

EX epistola Casarii abbatis S. Cæcilie in Monteferrato, quem ex Baluzii tom. VII. Miscellan. pag. 57. Venetus Labbei editor in collectionem suam transtulit, discimus monachum illum ad S. Jacobum Compostellam perrexisse, ut Tarraconensis archiepiscopus consecraretur, ibique in concilio episcoporum ejus provincie admissum, probatum, ac demum consecrationem obtinuisse. Agendum fuerat a patribus, de restituendo eo archiepiscopatu, postquam a Saraceno- rum vexatione provincia requievisset. Deliberari id nequaquam poterat ab episcopis ejusdem Tarraconensis provincie, qui archiepiscopo alteri,

Narbonensi scilicet subiecti fuerant. Quare ad synodum alterius provincie res delata. Decretum est pro Casario, qui tamen initiatus, & in suam provinciam redux eisdem provincie suis episcopos adversarios nactus est; qua de causa ad Joannem XIV. literas dedit in loco mox relato recitatas. Ad annum hujus concilii quod attinet, quamquam annus 938. in iisdem literis exprimitur, mendum tamen subesse ex eo demonstrat Baluzius in notis ad eandem epistolam, quod Casarius anno 972. abbatem tantummodo agebat, ut ex Bulla Benedicti VI. ad eum anno illo data constat.

ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmanda auctoritate apostolica translatione Monachorum ad cœnobium Mosomense.

A Joanne XIII. anno 972. celebratum.

Ibid p. 1172.

Mosomense Remensis diocesis cœnobium canonicis regularibus olim cesserat; sed cum religiose professionis ardor in eo plurimum intepuisset, Adalbero Remensis archiepiscopus translatis de Tingenſi cœnobio monachis illud attribuit. Ne quid vero ad translationis hujus firmitatem deesset, post natalitium J. C. festum anni 971. legatos suos Romam misit apostolicum diploma ea de re impetraturus. Pontifex habito concilio bullam dedit cum apostolicis legatis, qui concilio in venturum mensem Majum in pago Tardenſi habendum interessent. Rem narrat auctor chronici Mosomensis in spicilegio Dasherii tom. II. pag. 569. edit. in fol. his verbis: *Papa suorum officialium & consecratorum in his omnibus sententiale requirit iudicium, & per Dei gratiam,*

ut tanto viro, pontifici videlicet nostro (Adalberoni) annueret, unum omnium in hoc bono opere assensit concilium. Proinde accepto notario, & secundum Romanam dignitatis consuetudinem paratis scriptisque ex papæ tomo chartis fecit privilegium, constituit decretum, quod hanc Mosomensem ecclesiam cum suis monachis, atque monachio ordine in perpetuum duceretur, quando illius divina clementia servandum diserneret: ac in suo concilio coram episcopis & generali synodo recitatum misit. Quod hic indicatur Joannis XIII. papæ privilegium inter acta Synodi apud montem S. Mariæ in pago Tardenſi recitatum legitur apud Labbeum to. XI. col. 947. edit. Venet. signaturque die IX. Kal. Maji, ex quo certum tempus habitus synodi Romanæ deducitur.

ANNO
CHRISTI
973.ANNO
CHRISTI
973.

CONCILIUM MARZIALENSE

ab Honesto archiepiscopo, & comprovincialibus provinciæ Ravennatis,
celebratum anno Domini DCCCCLXXIII.Ex Labbei
Append.
tom. 3.

In quo, inter cætera, compositus episcopatus Bononiensis, & Parmensis controversiæ

Ex Tomo II. Italia sacra.

IN nomine sanctæ, individueque Trinitatis. Anno Domini incarnationis DCCCCLXXIII. apostolatus domini Benedicti primo, imperii vero domini Ottonis octavo, pontificatus domini Honesti Ravennatis metropolitani tertio. Dum ab eodem sacrosancto Honesto archiepiscopo, suisque suffraganeis, scilicet Joanne episcopo Corneliensi, Gerardo episcopo Faventino, Dodone Cefinate, Alberto Bononiensi, Uberto Parmensi, Sigulpho Placentino, in capella juris sanctæ Parmensis ecclesiæ in loco Marzalia sita, ad honorem vocabulumque S. Mariæ dedicata, sancta synodus de quibusdam necessariis ac utilibus regni ecclesiarum status rebus habita coleretur: perventum est, ut Albertus episcopus Bononiensis in medio illorum assurgens, inopiam sui episcopii adeo conquestus est, quatenus suarum ecclesiarum facta recta, clericorum pauperumve sumptibus necessaria, suppeditare nullatenus valeret. Inter ceteras denique sue inopie angustias, quedam loca juxta Bononiam sita, ab Uberto Parmensi episcopo tunc temporis detenta, juris sue ecclesiæ, videlicet Bononiensis, esse penitus conclamabat.

* J. domini
episcopi.

Cujus quidem incessabilibus querelis prælibatus domnus archiepiscopus commotus, Ubertum Parmensem episcopum omni affectione, quid ad eum prædicta loca pertinerent, discussit. Tunc demum præfatus Ubertus episcopus eadem loca sue sanctæ Parmensi ecclesiæ, sibi que quarundam scriptio- num titulo, ex quorundam prædecessorum suorum episcoporum parte devenisse, professus est. Enimvero domnus archiepiscopus Uberto episcopo suggererunt, quatenus prædicti amore presentiaque domini metropolitani, suorumque sociorum & fratrum, prædictam Bononiensem episcopum non jure fori ventillaret, sed potius illius episcopo diligentiam adhibens, res omnes illas, de quibus super eum hædenus querebatur, Bononiensi ecclesiæ, ipsique Uberto episcopo legaliter restitueret; & ut ille Uberto episcopo, suæque Parmensi ecclesiæ, ob hoc proprietario jure plebem

Asanctæ Mariæ de Monte Bello conederet, & in duobus locis tornaturas vinearum triginta, videlicet in primo loco juxta monasterium S. Ithæ vineam unam, quæ tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ Gauspige; alteram vero prope monasterium sancti Joannis sitam, quæ similiter tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ, quam detinet Dominicus filius Britonis; necnon & terrulam jugerum decem in finibus ipsius Parmensis episcopii jacentem, molendinumque cum fullone periter super se habentem, unanimiter omnes decreverunt.

Quibus consultibus ambo, tam Ubertus Parmensis episcopus, quamque Albertus Bononiensis, acquiescentes, prout præscriptum est, alter-natim unum alteri in eorum præsentia concessit: sicque in eadem synodo sancta definitum est, ut posthac a nemine illorum suorumque successorum replicetur. Sin autem quisquam illorum deinceps temerario ausu hanc canonicam synodalemque censuram transgredi quoquo modo tentaverit, tam Ubertus Episcopus, quam Albertus, sui que etiam successores: decrevit sancta synodus libras centum auri, ut violator injuriam patienti componat: hæc tamen decreti pagina in suo vigore consistat. Itaque pari consensu tam dominus archiepiscopus, quam omnes prætaxati episcopi, sanxerunt, quatenus hæc synodalis institutio in perpetuum inconvulsa permaneat. Et ut ab omnibus, presentibus videlicet, & futuris, firmius observetur, huic subscripserunt.

Honestus Dei natus, sanctæ Ravennatis ecclesiæ metropolitanus archiepiscopus, huic diffinitioni interfui, diffiniens annui, & subscripsi.

Joannes episcopus sanctæ Corneliæ ecclesiæ, in hac diffinitione interfui, & subscripsi.

Gerardus episcopus sanctæ Faventinæ ecclesiæ, huic diffinitioni interfui, & subscripsi.

Albertus episcopus sanctæ Bononiensis ecclesiæ, subscripsi, huic diffinitioni interfui.

CONCILIUM MUTINENSE

IN QUO CONTRVERSIA INTER DISSIDENTES (*)

Germanos proceres Petrum & Lambertum composita fuit, anno Domini DCCCCLXXIII.
tempore Benedicti pape VI.Causa & lo-
cus concilii.

Hæc synodus convocata est ab Honesto archiepiscopo Ravennate apud Mutinam, ad componendum dissidium illud, quod inter duos germanos proceres, Petrum nimirum & Lambertum, agitata fuerat. Id qua ratione factum fuerit prolixius enarrat Rubeus, libro 5. historię Ravennatis, anno 973.

G. C.

(*) Anno hæc Synodus Provinciæ Ravennatis binas assignatas a Labbeo in Collectione sua reperio. Id vero ex incuria factum non dubito, cum Synodus Marzaliensis & Synodus Mutinensis unum, idemque Concilium fuerit.

ANNO
CHRISTI
977.

G. C. Hac tantum Bivius. Nos vero opera pretium
duximus astra ipsa hujus, seu conventus, seu concilii,
quamlibet lacunosa, & barbariem redolentia, hic ex-
hibere, uti a Rubeo lib. 9. hist. Ravenn. edita sunt ex
MS. codice Ursinæ bibliothecæ, vetustate exelo.

Temporibus domni Benedicti apostolici . . . .
ejus, in Dei nomine anno primo . imperante
domno Ottone piissimo anno vi. die nono Se-
ptembr. Adum in loco ubi dicitur Martialia,
territorio Mutinensi, dum resideret ibidem Ho-
nellus coangelicus, sanctissimus archiepiscopus S.
Ravennatis ecclesie, prope fluvium Sicla, subius
papirone ejusdem archiepiscopi, & cum eo et-
iam residentibus, quamque multitudo, fulgida-
que fama pollutibus, tam Romanorum, & Lon-
gobardorum, archiepiscoporum, ducum, comi-
tum, presbyterorum, diaconorum, & aliorum gra-
duum clericorum, judicum, contulum, castaldio-
rum, & aliorum ordinum, ... nobilium: inter
quos etiam Ubertus episcopus Parmensis ecclesie,
Ubertus episcopus Bononiensis, Joannes episcopus
Cornelensis, & Leo episcopus Ferrariensis eccle-
sie . . . . S. Ariminensis ecclesie, Adalbertus gra-
tia Dei comes, filius quondam Bonifacii; Petrus
comes, filius quondam Severi; comes, & Garar-
dus, & Arardus Germani comitibus, Lambertus
comes, ... S. Petri, Marinus comes Ferrarien-
sis, Ildebrando, & Rodulfo germ. . . . Ariminen-
sis, Petrus, & Lambertus germ. . . . filii quon-
dam Joanni de civitate Bononia. Paulus judex
ex genere ducis, de civitate Ravenna, Petrus ju-
dex de civitate Ravenna; presbyteri . . . . dia-
coni . . . . S. Ravenn. . . . presbyteri . . . . diaconi . . .
Parmensis ecclesie . . . . dux de Traversaria . . . . An-
drea filius quondam Petri magistri milit. Rodal-
dus filius Rodaldi dux, magistro militum, Ro-
moaldo filius Sergi, Petrus filius Adelberti, Hen-
ricus Romualdi ducis . . . . Attelianus, & Gerar-
dus germ. consulibus. Mauritius filius quondam
Romano consule, qui vocatur de Theodo . . . .
Item Bonomen. de monte cleri, de Galligata, de
Bobio. In istorum suprascriptorum presentia, or-
ta est lis, & magna altercatio, inter Petrus, &
Lambertus germ. . . . filii suprascripti . . . . ecclesie,
quo modo suprascriptum Ubertum detinet pradia,
& rebus, possessionibusque eorum, contra volun-
tatem Petri; & Lamberto germ. & sic cum illis
contendat. Tunc dominus Honellus sanctissi-
mus . . . . quale, altercationes, audientes, una
voce ceperunt dicere, quod bonum & ratum est,
ut lege inter se definitur, ut inimicitia inibi
non addebeat. Suprascripti vero episcopi, & co-
miti, & duces atque . . . . episcopus sancte Parm-
ensis, clara voce, dixit: Paratus sum hæc om-
nia adimplere, & per legem definire. Sicuti vos
commendatis, atque sanctis . . . . suprascriptis Pe-
tro, & Lamberto germ. hæc audien. . . . ex jure
q. perennium nostrorum jure, proprietatis, & quam
per præceptores & Emphyteosim de sancta Ra-
vennate ecclesia . . . . Ubertus episcopus detinet,
& contempsit nostra P. . . . dimisus, & tu nobis
contempsit ante dello potito in integro & curte

ASulano, p. sita subius pleno jure proprie . . . .
monasterio sancti Joannis casa Paronia, atque,
& a sancti Roman. . . . sancti Martini, ibi edifi-
cata, cum suis pertinentiis, & massa Silicese
cum oratorio sancti Angeli, atque fundum Ol-
mitula . . . . & in fundo Ruda, similiter ju-
re . . . . & in quarto similiter super fluvio Rbe-
no, & intro civitate Bononia solos terras, cum
casis, & vacuamentis, una cum . . . . dicitur
Melloncello, juxta Reponc, & . . . . præfata san-
ctæ Ravennatis ecclesie, & de monasterio sancti
Joannis casa Puteria . . . . verumetiam, & de san-
ctæ Romanæ ecclesie, & aliis rebus circo circa
Bononia. vel ubi . . . . quam nobis pertinenti-
bus proprio quamque, & de condi. . . . domus,
Domnus Ubertus episcopus sanctæ Parmensis ec-
clesie, respondit pariter cum suo avocatore, no-
mine Ingelfredus . . . . quondam Benedicti de
Vallaria, de ipsius prædiis, & curte, & capellis,
cum omnibus eorum pertinentiis . . . . Unde vos,
adversum nos convenitis, nos etiam contemp-
turus, & habemus pro investituris magnis Otto-
nis imp. . . . & dictum audivimus, quod pertinent
suprascriptæ res, qualiter supradictum, nostræ
Parmensis ecclesie, ante presentiam imp. unde re-
clamavimus, & per ejus iustionem, inde investiti
fuimus, unde nunc modo sum . . . . quia nullam
scriptionem inde habemus, nec ullum directum
inde reperire potuimus, nec nihil nostræ Parmen-
sis ecclesie attinet, nec nos; sed vestra iustitia est,
ad habendum vos, & vestris hæredibus: & si ul-
lum unquam in tempore, Ego Ubertus episco-
pus . . . . successoribus, aliquam scriptionem osten-
derit, vel hæc ex parte nostræ ecclesie, & va-
cua, & inter scedula, & falsa computetur, &
nullum in se habeat vigorem, vel firmitatem . . .
Dutrumque spondidisse suprascripta Ubertus epis-
copus Parmensis ecclesie pariter cum suo avoca-
tore in aliquo tempore ille, vel sui successores,
aliqua molestia inde fecerit, vel altercaverit, vel
investitionem ille facere voluerit, vel instru. . . . quot
inde monstraverit, tunc daturo se promissa supra-
scriptis Petrus, & Lambertus Germano, vel ad
eorum hæredibus, argenti libras centum, & om-
nes illas suprascriptas res in duplum restituere
scilicet suprascripto Paulo judex, & Petrus item
judex de civitate Ravennæ prudenter sanxerunt,
secundum manifestationem, atque sponsonem ju-
dicavimus, eidem Uberti episcopi manere in ipsa
sponsonem, & de ipsi omnibus rebus, & posses-
sionibus, & curtis, seu prædiis, & contempto,
& omnibus prædictis rebus, tacito, & contempto,
sibi, suisque successoribus, esse & permanere, &
ipsis Petrus, & Lambertus germ. quiete, & pa-
cifice ipsi, & hæredibus illorum habere, & pos-
sidere in perpetuum. Tunc senatus & populi mul-
tudo, qui inibi aderant, laudaverunt, quod re-
ctum, & judicatum est, & definitum. Hoc factum
est sub die, mense, Indiæ. suprascripta secunda, Ter-
ritorio Mutinense, in loco ubi dicitur Martialis.

ANNO
CHRISTI
977.

Honellus Christo auxiliante, sanctæ Ravenna-
tæ ecclesie archiepiscopus, huic ut prætaxatum
est, notitæ consensu, & subscripsi.

Joan-

tuerint. Lege, si lubet, Chartam apud Rubcum Hist. Ravenn. lib. v. ad Ann. 973. ex qua una Synodus il-
la Collectoribus innouit. Temporibus Benedicti Apostolici . . . . anno ejus primo, imperante R. Othone anno
vi. die ix. Septembris. Adum in loco ubi dicitur Martialia territorio Mutinensi. Ex his ergo constat Conci-
lium Marzaliense idem fuisse ac Mutinense, & in eo duplicem illam controversiam tum de juribus Ecclesie Bo-
noniensi ab Episcopo Parmensi usurpatis, cum de dissidio Petri, & Lamberti fratrum definitæ sunt. Animad-
vertere tamen juvat mendum irreplisse quo ad annos Othonis II. in inscriptione Concilii Marzaliensis, neque
enim Otto die ix. Septembris anni hujus imperii annum viii. ut ibid. legitur, at sextum tantummodo, ut recte
in Charta apud Rubcum, agebat. Reliquæ notæ temporariæ anno huic 973. congruunt, cum hoc ipso anno die
ix. Septembris Benedictus annum pontificatus sui primum & Honellus Archiepiscopus Ravennensis annum præfu-
tatis sui tertium referant. Cæpisse enim Honellum anno 971. post diem xx. Julii ex tabulis a Rubco indicatis
dicimus. *Manf. 47*

ANNO
CHRISTI
973

¶ *Perit vo.
Stalin.
Rardanus.*

Joannes episcopus sancti Cornicianus ecclesie, A
in hac notitia, sicut iudicatum est, interfuit, &
subscripti.
Joannes archidiaconus Bononiensis.
Joannes diaconus, & vest.
Joannes presbyter Bonon.
Petrus presbyter Bonon.
..... Presbyter Bonon.
Petrus exiguus presbyter Bononien.

Adalbertus comes, & Arardus comes.
Paulus, Deo annoente, Dativo ex genere du-
cis, ut superius iudicavi.
Petrus, divina gratia, Dativo, ut superius in-
terfuit, & ...
Aspirandus iudex sacri palatii.
Angelottus iudex sacri palatii.
Theupertus iudex sacri palatii.
Et alii plures.

ANNO
CHRISTI
973

BATHONENSE CONCILIUM

In quo Edgarus rex Angliæ consecratur.

ANNO DCCCCLXXIII. celebratum.

Ex chron. Saxon. ad eam annum.

12. VII.
1107. tom. I
pag. 193.
Ex Suppl.
Mans. pag.
197.

Hoc anno fuit Edgarus Anglorum governa-
tor cum magno honore in regem consecra-
tus in veteri civitate Acemanneceaster (dida);
incola vero alio vocabulo Bathoniam appellant.

Ibi fuit gaudium magnum omnibus exortum in sancto
illo die, quem vulgus nominat, appellatque Pen-
tecostes diem. Ibi convenerat sacerdotum cœtus, in-
gens monachorum turba, sapientumque concilium.

ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmandis ecclesie Trevirensis juribus.

A Benedicto VI. pontifice anno I. die VI. Kal. Februarii Indicti. I. Christi anno 973. celebratum.

12.

Concilii hujus, subobscura licet, mentio &
res gestæ deducuntur ex bulla Benedicti VI.
pro juribus ecclesie Trevirensis confirmandis, &
approbandis. Ait enim in ea pontifex se illa de-
crevisse totius ordinis sedis Apostolica consulta, gra-
tuitoque assensu. Quibus verbis designari concilium
aliquod cleri, & episcoporum suburbanorum
evocatione collectum, neminem arbitror refraga-
turum, qui pontificum Romanorum ejus ætatis
mores in rebus alicujus momenti decernendis
compertum habuerit. Annus & mensis habitus cœtus
in ipsa bulla recte expressi designant Janua-
rium mensis anni 973. En vero bullam ex au-
ditore gestorum Trevirensium archiepiscoporum in
collectione Monumentorum Martenii tom. IV. ac-
ceptam.

Conosse volumus sanctitatem, quod Theoderico di-
lectissimo fratre nostro Treverensis ecclesie archi-
episcopo Romam dirigente legatarium, ad san-
ctorum apostolorum limina audivimus, sicut etiam
pridem audiendo, immo & legendo comper-
tum habuimus, eandem ipsam præ cæteris Galli-
arum ecclesiis catholicæ Religionis exordium,
& christiane Religionis catholicæque fidei rudi-
menta prima percipisse per sanctorum virorum
Eucharii, Valerii, Materni, & cæterorum evan-
gelicam doctrinam, quos tempore suo prædictus
beatissimus Petrus apostolus ordinavit, & instru-
xit, nec non illuc ad prædicandum direxit. Un-
de totius ordinis nostræ sedis apostolicæ consul-
tu, gratuitoque assensu jura privilegiorum, quæ
a sancta Romana matre Ecclesia præfatis sanctis,
eorumque reliquis successoribus, idest Agritio,
Maximino, Paulino, Severo, almificis & aposto-
licis viris, a primordio usque nunc authentice
concessa sunt, quæque etiam ipsius civitatis exci-
dio, incendio aliquove casu consumpta approban-
tur, eidem Treverensi ecclesie prædictoque fratri
nostro Theoderico, & per eum cunctis successo-
ribus suis reconfirmare, corroborare & omni
modo restituere dignum duximus decernentes &c.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ,

Quod dedit episcopo Theoderico Treverensi.

*Benedictus episcopus, servus servorum Dei, carissi-
mis nobis in Christo fratribus universis episcopis,
ac totius dignitatis, & ordinis catholicis viris,
presentibus scilicet & futuris, perpetuam salu-
tem.*

Ex Mart.
de veter. mo-
num. tom.
IV. col. 193.

Quia, licet indigni, divinæ tamen dignationis
gratia disponente, beati Petri apostolorum
principis sacratissimam sedem, universalemque in
toto orbe magisterium suscepimus, necesse est
omnium ecclesiarum, ut diligentissimam sollicitudi-
nem ita continenter habeamus, ne earum jura aucto-
ritate ejusdem apostolorum principis, cæterorum-
que successorum ejus venerabilium patrum invio-
labiliter statuta, & confirmata, nostro minuantur
ac pereant tempore; sed potius corroborata
decenter augeantur atque proficiant. Ideo vestram

Ut Treverensi præsul post quemlibet ordinarium
legatum apostolicæ sedis in Galliam, Germaniam-
ve destinatum, primum inter alios pontifices lo-
cum obtineat. Et si missus Romanæ ecclesie de-
fuerit, similiter post imperatorem, sive regem
sedendi, sententiam edicendi, & synodale judi-
cium canonicè promulgandi primatum habeat,
utpote in illis partibus vicarius nostræ sedis apo-
stolicæ merito constitutus. Neque enim dignum
est, ut illius ecclesie præsul aliquo tempore cæ-
teris non habeatur prælatus, cujus honor in illis
partibus sub ipso apostolorum principe extitit pri-
mitivus. Pari namque modo sancimus, omnes in

47
ANNO
CHRISTI
977.

BENEDICTUS
P. VI.

CHARTA EDGARIS REGIS.

OTTO II.
IMP.

48

ANNO
CHRISTI
977.

* Clem. ep.
III ad Ruf.
900. Tolet.

parochiis ejus degentes, sive ordinationem, & promotionem cujuslibet ecclesiastici gradus a pontifice ipsius percipientes, eidem ipsi matri ecclesie episcopoque illius debent canonice placere obsequi, & jure obedire. Si quidem decreto beati Clementis papae super hoc ita cautum videtur. *Si vobis episcopi non obedierint, omnes presbyteri, diaconi, subdiaconi, ac reliqui clerici cuncti, omnesque principes tam majoris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi, tribus & lingua non obtemperaverint, a limitibus sanctae ecclesiae Dei alieni erunt, dicente Domino: Qui vos spernit, me spernit.* Inter haec quoque omnia, quae ad supradictam Treverentem ecclesiam intra & extra civitatem pertinere videntur, id est ecclesias cum universis rebus sibi attinentibus, seu monasteria tam monachorum, quam virginum, quae ex praecipitis, sive scriptis regum, seu imperatorum, sive eorumdem fundatorum auctoritate, ad se pertinent, & pertinere debent, & quidquid omnino illa ipsa ecclesia ubique, & quoquo merito possidet, & possidere debet generaliter & specialiter concedimus, reformamusque praefato Theoderico fratri, & coepiscopo nostro, suisque successoribus ad perpetuam sanctae Treverentis ecclesiae

dominationem, atque ditionem, per hujus nostrae apostolicae sedis praecipitiois seriem, hac praesenti l. indictione, & usque in finem saeculi valituram. Contra quam si quis agere praesumpserit, & quod iuste, & canonice a nobis decretum est in aliquo infringere tentaverit, sciat se ex omnipotentis, & praedicti beatissimi apostolorum principis, omniumque sanctorum, ac deinde nostrae auctoritate damnandum & anathematizandum, cum omnibus impiis aeternis suppliciis deputandum. Qui vero hoc privilegium nostrum observare fideliter statuerit, benedictionis gratiam & misericordiae plenitudinem in caelestibus castris inter electorum numerum efficaciter a Domino Deo consequi mereatur.

Scriptum per manum Stephani notarii, scribarii sanctae sedis apostolicae, in mense Januario indictione 1. Data vi. Kal. Februarii per manum VVidonis episcopi & bibliothecarii sanctae sedis apostolicae, anno, Deo propitio, pontificatus domni Benedicti sanctissimi summique pontificis, & universalis vi. papae primo, imperii autem domni Ottonis majoris xii. minoris autem vi.

C ANNUM
CHRISTI
977.

CHARTA EDGARIS REGIS

C ANNUM
CHRISTI
977.

Malmesburiensi caenobio confecta.

Se indicat clericos seculares eiecisse, monachosque vitae regularis induxisse.

Regulph hist.
for. Croyl.
p. 8. 87.
Malm. de
act. reg. lib.
2. cap. 8.

Monasterio
rum mittere
jam spectat.

* ad Edin.
nodo.

Ego Edgarus totius Albionis basileus, necnon maritimarum, seu insularum regum circumhabitantium, adeo ut nullius progenitorum meorum subjectione, largiflua Dei gratia suppente, subimatus, quid imperii mei potissimum Regi regem dono darem, tanti memor honoris, solertius saepe tradavi. Pie igitur fauix devotionis pervigili meae studiositati superna subito insinuavit pietas, quaeque in regno meo sancta restaurare monasteria, quae velut muscivis scindulis, cariosisque tabulis, tigno tenus visibiliter diruta, sic (quod majus est) intus a servitio Dei ferme vacuae fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis eiecatis, nullis regularis religionis disciplinae subjectis, plurimis in locis sanctioris serietis, scilicet monachici habitus, praeteri pattores, ad ruinosa quaeque templorum redintegrandis opulentos eis filialium munerum exhibens sumptus. Quorum unum nomine Eluricum, virum in omnibus ecclesiasticum, famosissimi constitui custodem caenobii, quod Angli bisario vocitant omnimode Malmesburh. Cui pro commoditate animae meae, ob Salvatoris nostri, ejusque semper virginis Mariae, necnon apostolorum Petri, & Pauli, Aldelmique almi praetulis, honorem, particulam terrae, & nominatim terram cum pratis, & silvis, munifica liberalitate restitui. Haec a praedictis accommodata clericis a contentioso injuste possessa est. Edolnoto: sed superstitiosa subtilique ejus disceptatione a sapientibus meis audita, & confutatione illius mendosa ab

Caesidem me praesente convicta, monasteriali a me reddita est usui, anno dominicae incarnationis nongentesimo septuagesimo quarto, regno vero mei decimo quarto, regis conversationis primo. Haec Malmesburiensis.

SUBSCRIPTIONES.

- Ego Edgarus totius Albionis finitimarumque regum basileus cum signo sanctae Crucis istud chirographum confirmavi.
- Ego Dunstanus Dorobernensis archiepiscopus istud donum regium hagiæ Crucis trophaeo corroboravi.
- Ego Osvaldus Eboracensis archiepiscopus subscripsi.
- Ego Athelwoldus episcopus VVintonienensis confirmavi.
- Ego Lefvvinus Dorcastrensis episcopus consensit.
- Ego Alstanus episcopus Londoniensis annui.
- Ego Turketulus abbas Croylandiae subnotavi.
- Ego Athelgarus abbas novi monasterii VVintoniae approbavi.
- Ego Adulphus abbas Burgenensis collaudavi.
- Ego Alferus dux adfui.
- Ego Athelvvinus dux adfuiti.
- Ego Britboldus dux alpexi.
- Et alii.

VITA

ANNO
CHRISTI
977

ANNO
CHRISTI
977

V I T A

B E N E D I C T I P A P Æ V I I .

Benedictus
quando &
quibus auzi-
liu pontifi-
catu quate
adeptus.

Cur Bonifa-
cio omisso
hic pontifex
tubrogatur
predecessori
Benedicto?

Otto II mo-
ritus.

Otto III. suc-
cedit.

Benedi-
cti obitus.

Benedictus hujus nominis septimus, omnium A
suffragio anno Christi 975. creatus est Ro-
manus pontifex, quando auxilio Albericorum,
de quorum familia ipse erat, adjutus, tyrannum,
& invasorem throni apostolici Bonifacium abur-
be discedere, & pontificatum deserere coegisset.
Exemplo & auctoritate Leonis Ostiensis, qui li-
bro 2. cap. 4. Benedictum septimum ejusdem no-
minis Benedicto sexto, nullo alio interposito,
successisse refert, ego cum reverendissimo & il-
lustrissimo cardinale Baronio, Bonifacio ino se-
dis invasore & numero & serie pontificum expun-
cto, eundem Benedictum septimum sexto cogno-
mine Benedicto subjungo, ob causas quas supra
allegavi.

Hic Sergium Damascenum episcopum a Sara-
cenis relegatum benigne excepit, eique ecclesiam
S. Bonifacii, sive Alexii, colendam tradidit: in
qua cum ille monachos collegisset, restitutaque
observantia monastica annos quatuor illic egis-
set, sancto sine quievit. Hujus temporibus Otto
secundus, dum post obitum patris decem annis
imperium tenuisset, propter cladem sibi suoque
exercitui in Calabria per Græcos, & Saracenos
illatam mœrore confectus, obiit Romæ anno Re-
demptoris nongentesimo octuagesimo tertio.

Otto tertius, quem pater adhuc vivens per Mo-
guntinum, & Ravennatem archiepiscopos Aquil-
grani regem eligi & coronari procuraverat, in lo-
cum patris defuncti successit. Octavo mense post
mortem Ottonis, Benedictus papa ex hac vita
migravit decima Julii, anno Christi nongentesi-
mo octuagesimo quarto, cum annos novem se-
dem pontificiam tenuisset. Sepultus est in basilica
sanctæ Crucis.

PILGRIMI LAURIACENSIS PRÆSULIS
EPISTOLA AD BENEDICTUM PP. VII.

Petit pallium, & privilegia cætera ecclesie sue
alias concessa: fidei sue confessionem mittit.

*Ordinis ac nominis charismate prerogato sancta Ro-
mana sedis universalis pontifici Benedicto, Pilgrimus
sanctæ Lauriacensis ecclesie humilis servitor,
Fidelitatem precum, devotumque servitium.*

Notum fieri dignetur vobis, summe sacerdotum
præsul, quod super omne animi mei deside-
rium nunc delectarer, & apostolorum visitare li-
mina, vestraque optabili perfrui præsentia, & ea
facie ad faciem, quæ literis, & internuntiorum
committo iudiciis, sanctissimæ paternitati vestræ
coram rationali: nisi quod a neophyta Ungaro-
rum gente huc ire prohibeor, apud quam sede-
re pacto, sub occasione pacis fiduciam sumpsimus
operam exercere prædicationis. Hujus enim ter-
ror gentis ex longo tempore etiam aliarum pro-
vinciarum prædicatoribus meæ diocesis hætenus
aditum clausit, ad quas nibileminis præsentis op-
portunitas temporis ire me vocavit. Quibus Deus
omnipotens, quoniam solita suæ pietate semper dis-
persa congregat, aperire dignatus est januam cordis
sui, diu clausam: ut discisso velamine duritiæ
Concil. General. Tom. XIX.

sum, depositaque serina crudelitate, leni jugo Do-
mini colla submittant. A qua ergo prætata Un-
garorum gente multis precibus ipse invitabar ve-
nire, aut missos meos in opus evangelii illuc di-
rigere. Ad quos dum transmitterem satis idoneos
viros ex monachis, canonicisque presbyteros, at-
que de singulis ecclesiasticis gradibus clericos, &
vita, omnique conversatione illorum sic ordina-
ta, quemadmodum in gestis Anglorum didici: tan-
tum divina gratia fructum statim ministravit, ut
ex eisdem nobilioribus Ungaris utriusque sexus
catholica fide imbutos, atque sacro lavacro ablu-
tos circiter quinque millia Christo lucrarentur.

BChristiani autem, quorum major pars populi est,
qui ex omni parte mundi illuc trahi sunt capti-
vi, quibus nunquam soboles suas licuit nisi sur-
tive Domino consecrare: modo certatim, nullo
obstante timore, offerunt eos baptizare, & gra-
tulantur omnes tanquam de peregrinatione sua
in patriam reducti, quod Christiano more ora-
toria audent construere, & licentia percepta lin-
guam ligatam in laudem salvatoris præsumunt
solvere. Ipsi enim barbari mira omnipotentis Dei
operante clementia, quorum licet adhuc gentili-
tate sint quidam detenti, nullum tamen ex illo-
rum subditis verant baptizari, nec sacerdotibus in-
vident, quocumque libet proficisci. Sed ita con-
cordes sunt pagani cum Christianis, tantamque
ad invicem habent familiaritatem; ut illic videat-
ur Isaie impleri prophetia: *Lupus & agnus pa-*

scuntur simul: leo & bos comedent paleas. Factum
est ergo, ut pene cuncta Ungarorum natio sit
prona ad percipiendum fidem sanctam, sed & aliam
Sclavorum provincie ad credendum promptæ: &
est ibi messis quidem multa, operarii autem pau-
ci. Inde quoque visum est, jam necessarium esse,
quatenus sanctitas vestra illic jubeat aliquos
ordinari episcopos, quia & quondam Romano-
rum Gepidarumque tempore proprios VII. anti-
tistes eadem orientalis Pannonia habuit, & Mæ-
sia, meæ sanctæ Lauriacensis, cui ego indignus
ministro, ecclesie subiectos, quorum etiam qua-
tuor, usque dum Ungari regnum Bavvariorum
invaserunt sicut præsentem cognitum est ætati, in
Maravia manserunt. Quod nimium grave, ac val-
de onerosum est mihi, ut mei pontifici parochias
solus prædicando circumeam, quibus necessitate,
& adjutorii inopia egor nunquam meam subira-
here præsentiam. Ecce, dominorum amatissime,
hujusmodi ecclesiasticis mancipatus officii deti-
neor, & ne fecissem moram sæpe didicæ gentis con-
versioni, ire & prostrerni ad vestra sanctissima ve-
stigia distuli. Legatos autem meos, præsentium
scilicet portitores, ad vestram destinavi serenita-
tem: quos audire dignetur, quæso, clementia ve-
stra, & eorum, meisque mixtim precibus præbe-
re assensum; quatenus pallium, insulamque pon-
tificalem, quod speciale munus honoris ab hac
sede tantum dirigitur metropolitanis, quod etiam
mei prædecessores a gloriosis hujus principalis ca-
thedræ primatibus accipere soliti erant, mihi ve-
ro hoc ipsum benigno animo per illos dirigere
dignetur. Pariterque etiam privilegia apostolicæ
auctoritatis meæ ecclesie per eoldem missos meos

Isaie 11.

vestris presentata sacris obtutibus, more prede-
cessorum vestrorum laborari supplico, & confirma-
ri: ut hac apostolica sanctione, & benedictione
munitis, mihi commissi populi gubernationem
canonice exequi valeam; & vestris in die iudicii
rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paga-
nis nova ecclesia domino lucratur. Quondam
varis, ac perversis hæreticorum sectis timendis
sunt, quos sæpe contigit deprehendi, alios,
quibus præfuit, errore suo corrumpere, quos
agnitione orthodoxæ veritatis debuerant illustra-
re. Ut hæc tam pestifera de me amputetur sus-
picio, solenne symbolum catholicæ fidei, quam
ipse teneo, ac doceo, vestro apostolatus profitean-
dum salubre censeo.

Confiteor, & credo sanctam atque ineffabilem
Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum S.
unum Deum naturaliter esse, unius substantiæ,
unius naturæ, unius maiestatis, & virtutis: &
Patrem quidem non genitum, non factum, sed
ingenitum profiteor. Fons ergo, & origo ipse est
totius Trinitatis. Pater namque ineffabili substan-
tia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod
ipse est, genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium
quoque de substantia Patris, sine initio, natum
ante secula, nec tamen factum fateor. Igitur non
sicut Filius a Patre, ita Pater a Filio est: quia
non Pater a Filio, sed Filius a Patre generatio-
nem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater
autem Deus, sed Deus non de Filio. Si enim
Pater fuit, semper habuit Filium, cujus esset
Pater Deus: & ob hoc Filium de Patre natum
sine initio confiteor. Spiritum autem sanctum,
qui est tertia in Trinitate persona, unum atque
æqualem cum Deo Patre, & Filio, credo esse
Deum, unius substantiæ, unius quoque naturæ,
nec tamen genitum, vel creatum, sed a Patre
Filioque procedentem, amorum esse Spiritum.
Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de
Filio tantum procedit ad sanctificandam creaturam:
sed ab utrisque procedere monstratur,
quia caritas, sive sanctitas amborum esse cognos-
citur, & nec Patris tantum, nec Filii tantum,
sed similiter Patris, & Filii Spiritus dicitur. In
relativis vero personarum nominibus, Pater ad
Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad
utroque refertur. Quæ cum relative tres perso-
næ dicantur, una tamen natura, vel substantia
creditur. Nec sicut tres personas, ita tres sub-
stantias prædico: sed unam substantiam, tres au-
tem personas. Quod enim Pater est, non ad al-
lium, sed ad Filium; & quod Filius est, non ad
se, sed ad Patrem est; similiter Spiritus sanctus
non ad se, sed ad Patrem, & Filium relative
refertur, in eo quod Spiritus Patris, & Filii præ-
dicatur. In hac ergo sancta Trinitate tres per-
sonas unum Deum confiteor. Ergo non ipsum
qui Pater est, dico etiam Filium, vel Spiritum
S. nec ipsum Filium, Patrem aut Spiritum S.
fateor; vel eum qui est Spiritus S. Patrem vel
Filium dicere valeo: sed quod Pater est, hoc Fi-
lium esse, hoc esse Spiritum S. sine ulla ambi-
guitate pronuncio. Personas enim distingo, non
naturam Deitatis separo. Tres ergo illas unius
atque inseparabilis naturæ personas sicut non con-
fundo, ita separabiles nullatenus prædico. Cum
nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia,
vel extitisse, vel quippiam operata fuisse aliquando
credatur. Inseparabiles enim inveniuntur in eo quod
sunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æ-
ternitatem sine nativitate, Filius æternitatem cum
nativitate, Spiritus vero sanctus æternitatem pro-
cessionis a Patre & Filio sine nativitate. De his

A ergo tribus personis, sola Filii persona hominem
verum sine peccato pro liberatione generis huma-
ni, ex Maria virgine, novo ordine, novaque na-
tivitate sumpsit. Novo ordine, quia invisibilis in
divinitate, invisibilis monstratur in carne; nova
autem nativitate est genitus, quia incorrupta vir-
ginitas, & virilem coitum necivit, & fecunda
per Spiritum S. carnis materiam ministravit.
Dei enim Filius non personam hominis accepit,
sed naturam. Naturam enim nostram in unita-
tem suæ personæ assumpsit: & idcirco Filius Dei,
& Filius hominis unus est Christus. In eo nam-
que quod Filius est Dei, æqualis est Patri; & in
eo quod Filius est hominis, minor est Patre.
Qui etiam ex quo homo est, pro delictis nostris
passionem sustinuit: mortique additus & cruci,
veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die
virtute propria suscitatus de sepulcro. Hoc ergo
exemplo capitis nostri, in hac carne, qua nunc
sum, & moveor, resurrecturum me credo. Idem
autem Dominus & Salvator noster, peracto re-
surrectionis suæ triumpho paternam sedem repe-
tiit, a qua per divinitatem nunquam recessit.
Inde in finem sæculorum venturus, iudicabit vi-
vos, & mortuos, reddetque singulis prout gessit
quisque in corpore, sive bonum sive malum. Ec-
clesiam sane catholicam pretio sui sanguinis re-
demptam, cum eo credo in perpetuo regnaturam.
Credo & confiteor unum baptismum, in remissionem
omnium peccatorum. Hanc ergo fidem professionis
meæ inviolatam me retinere, & ab ea nunquam
deviare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire
debeam, & ipse in suscepta novitiorum ecclesia
conversari, rescripto paternitatis vestræ cautus
flagito ut merear edoceri. Memetipsum enim ite-
rum iterumque sanctitatis vestræ fidei, precibus-
que subnixè commendo. Dignam autem vestræ
sublimitatis memoriam, quam tota per orbem fre-
quentat ecclesia, ego cum omnibus mihi subditis,
votis & orationibus celebrare non desisto. Quid-
quid etiam humani servitii, quod vestram deceat
magnitudinem, ex me conferri possit, totum, &
ex toto, pro libitu voluntatis vestræ liberatè
expendere, pater dilectissime, satago.

BENEDICTI PAPÆ VII. EPISTOLA AD GALLOS ET GERMANOS.

Laureacensem, hoc est, Pataviensem ecclesiam
metropolitanam esse decernit: hujus & Salis-
burgensis limites constituit: Pilgrimo Lauria-
censi archiepiscopo vices apostolicas delegat.

*Dilectissimi nobis in Christo filii, Hroderto, san-
cta Moguntina ecclesia, & Diotrico, sancta Tre-
verensis ecclesia; atque Adalberto sancta Magde-
burgensis ecclesia; parique modo Gereoni sancta
Colonienfis ecclesia; atque Friderico sancta Juv-
nenfis ecclesia; sed & Adalago sancta Bremenfis
ecclesia, archiepiscopis. Præterque domino Ottoni
gloriosissimo imperatori Augusto, atque nepoti suo
Henrico præcellentissimo duci Bavariorum, cete-
risque comitibus Gallia, atque Germania, Bene-
dictus divina gratia præsatus apostolica sedis
pontifex, servus autem servorum Dei, in Domi-
no salutem.*

Portet iustis supplicationum petitionibus nos
semper faciles, & humiles exhibere: & præ-
cipue cum frateris religiosorum consecratorum
precibus sollicitamur, qui passim ab omni mundi
termino tenorem & regulam, atque proprii offi-
cii

53
 cii vigorem ab hac universali sancta Romana ec-
 clesia, ejusque fortiantur ministro, vicario scilicet
 beati Petri principis apostolorum: cujus quam-
 vis indigni, ejusdem tamen gratia & dono, po-
 testati successimus, & ordini, cui voce dominica
 dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædi-
 ficabo ecclesiam meam*. Quapropter dignum æsti-
 mavimus, assensum præbere congruis postulatio-
 nibus reverendissimi archiepiscopi, quas per pro-
 babilis personas nobis intimavit, responsalium
 suorum duorum presbyterorum, quatenus sibi pal-
 lium, & metropolitanum honorem cathedræ suæ,
 sanctæ Lauriacensis ecclesiæ restitueremus, confi-
 nio Ungrorum adjacenti: quod omnino nos ei-
 dem ecclesiæ debere testantur antiquissima secum
 apportata privilegiorum testimonia. In quibus e-
 nim continebatur, quod ætate pontificatus beati
 Symmachi hujus almæ sedis apostolici præfulis,
 præfata sancta Lauriacensis habetur ecclesia me-
 tropolis: & in quantum tam exinde quam etiam
 de passionibus beatorum martyrum, qui illic plu-
 res in tempore persecutionis pro fide Christi va-
 rii sunt tormentis multati, colligere possumus,
 ex omnibus ecclesiarum diocæsi-bus Pannoniæ,
 hæc antiquitate, & archiepiscopii dignitate esse
 primitiva creditur: quæ jam multis retro actis
 temporibus ex vicinorum frequenti populatione
 barbarorum deserta, & in solitudinem redacta,
 nullum Christianæ professionis habitatorem me-
 minit, usquedum invidiosissimus Augustus, & pa-
 ter gratiæ, genitor quippe pii imperatoris nostri,
 quem adhuc superesse, & diu dominari mundus
 exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit.
 Nunc autem, quamobrem votis exultantibus in
 laudem omnipotentis Dei erumpimus, non so-
 lum sæpe dicta sancta Lauriacensis ecclesia, ho-
 stium cessante terrore, cum accolis suis pace, &
 tranquillitate ponitur: verum etiam ipsi dudum
 inimici, illum quem persecuti sunt more gentili,
 jamjam Christum baptizati profitentur, & sacer-
 dotes modo habere desiderant, ac prout scire ru-
 des poterunt, venerantur; & ecclesias quasdam
 in sua terra, quas patres incendio dederunt,
 posteri restaurare videntur. Hac ergo luadente
 ratione: quod prænominati sanctæ Lauriacensis
 ecclesiæ archiepiscopi postulatio, antiqua apostoli-
 ca autoritate commendatur; & præterea, quod
 cum iustum esset, pariter etiam utile visum est,
 ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cul-
 toribus fidei Ungrorum, atque Maravorum, sive
 etiam aliis multis provinciis Sclavorum suæ pa-
 rochiæ finitimis, illic ordinatis episcopis secun-
 dum quod antiquitus depositi erant, eis hunc
 constitueremus archiepiscopum. Quoniam autem
 Salisburgensis ecclesiæ metropolis abusa est subie-
 ctione sanctæ Lauriacensis ecclesiæ, pontifici ob-
 literata & attenuata sua dignitate ex devastatio-
 ne barbarorum, quam propterea perceptis aposto-
 licis privilegiis nequaquam patimur privari: cum

* Part, di-
 spoiti. H.

A & priora sint Salzbergenfis, & ideo authorita-
 tiva, vel authorabiliora. Quam conditio testimo-
 nii etiam apud secularia viget, & pravalet. Nos
 vero in hujusmodi constitutionibus omnem calu-
 mnam atque contentionis occasionem, Domino
 adjuvante, facile propulsamus, ambabus parochiis
 ab invicem certis limitibus sequestratis, & tamen
 apostolicis sanctionibus ubique stabilitis, quas no-
 strum est semper defendere, & secundum evan-
 gelicam sententiam nihil ex eis solvere, sed ad-
 implere. Unde ergo auctoritate & potestate B.
 Petri principis apostolorum, atque exemplo bea-
 torum pontificum scilicet prædecessorum nostro-
 rum, eandem sanctam Laureacensem ecclesiam,
 ejusque rectores jam archiepiscopos, amodo per-
 petim ab omni Salzbergenfis ecclesiæ ejusque præ-
 sulum subiectione ac ditione absolvimus; & ho-
 nore metropolitano sublimamus. Et sicut moder-
 nis temporibus sanctæ memoriæ Agapitus papa
 terminos earumdem parochiarum ab invicem di-
 stinxit, sic & ipsi diffinimus: ita quoque ut san-
 ctæ Salzbergenfis ecclesiæ superioris Pannoniæ epi-
 scopos habeat suffraganeos, quibus usque huc sui
 pontifices præesse videbantur, cum tanta talique
 diocæsi, quali hætenus in inferiori usi sunt Pan-
 nonia: sancta autem Laureacensis ecclesia in in-
 ferio-ri Pannoniæ, atque Mœsiam regiones, qua-
 rum provinciæ sunt Bavaria atque Maravia, in
 quibus septem episcoporum parochiæ antiquis tem-
 poribus continebantur, sui-que antillites archiepi-
 scopalem deinceps habeant potestatem, cum tanta
 talique diocæsi, quali hætenus in superiori usi
 sunt Pannonia. Quibus utique in superni præ-
 ceptis injungimus, ut juxta beati Gregorii de-
 cretum, Anglorum archiepiscopis directum, alter
 illorum qui prior sit in ordinatione tempore, &
 quoad vivat, prioratum teneat & in ordine. Pe-
 nitus enim determinatis utriusque ecclesiæ diocæsi-
 bus, omnique exclusa altercandi occasione: cano-
 nica sub distictione interdiximus, ut neuter ea-
 rumdem ecclesiarum archiepiscopus invade-
 re alterius parochiam præsumat, vel quibuscumque jur-
 giis aut disceptationibus super diffinitis a nobis
 modo rebus alter alterum sollicitare audeat. His
 igitur sedatis, venerabilem confratrem nostrum
 Pilgrinum archiepiscopum, canonicis literis mu-
 nitum, sedi sanctæ Laureacensis ecclesiæ inthroni-
 zavimus, palliumque ei secundum antiquum ejus-
 dem ecclesiæ usum direximus: atque in provinciis
 Bavaricæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ
 sive Mœsiam, & in contiguis sibi Sclavorum nationi-
 bus circumquaque manentium, nostram aposto-
 licam auctoritatem, & vicem exercere committi-
 mus atque delegamus: quatenus illic, more ante-
 cessorum suorum sanctæ Laureacensis ecclesiæ ar-
 chiepiscoporum, habeat potestatem presbyteros,
 & episcopos ordinare, atque constituere, & ex
 prædictis gentibus sua sancta prædicatione parare
 domino plebem perfectam.

* f. iafepi

AD EPISTOLAS BENEDICTI VII. PAPÆ LABBEANAS

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl.
 Manli pag
 1173.
 Anno 977.

U Nicam Benedicti VII. epistolam assert Lab-
 beus, eademque pontifex justus Pilgrini Lau-
 reacensis episcopi petitionibus annuens divisionis
 terminos inter metropolim Salisburgensem, &
 Laureacensem constituit. Sed non suo auctori
 Concil. General. Tom. XIX.

E has literas adscriptas fuisse, cum ad Benedictum
 VI., non vero ad Benedictum VII. referenda
 sint, ita ego in meis ad Pagium animadversioni-
 bus ad A. 979. g. evici.

Has literas Pilgrini archiepiscopi Laureacensis
 D 2 epi-

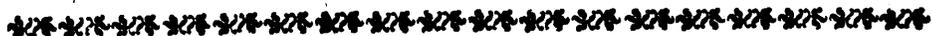

55
 epistola responsiva, magno errore Benedicto VII. tribui cenſeo, cum revera a Benedicto VI. scripta fuerint, quod nullo negotio demonſtro. Di recta sunt ad varios per Germaniam episcopos, ac inter ceteros ad Geroneum episcopum Coloniensem. Gero autem decessit anno 974. die III. Kal. Julii, ut aſſerit annaliſta Saxo Eccardi ad eundem annum. Suo igitur auctori Benedicto

VI. qui anno 973. & deinceps sacris preſuit iri buenda sunt, & a Benedicto VII. cui hucusque adſcripte fuerunt abjudicanda. Quamquam enim Benedictum VII. anno 974. cepiſſe ſupra in nota ad A. 975. 3. ostendimus, ab exitu tamen anni illius exordium ejus duci oportet; Gero autem dimidio ejus anni decesserat.

ANNO
 CHRISTI
 977.

ANNO
 CHRISTI
 977.

B E N E D I C T I V I I E P I S T O L A
 P R Æ F A T I O C O L L E C T O R I S .

EA quæ de aliis Romanorum pontificum epistolis monui; hæc pariter de epistola hac Benedicti VII. arbitror repetenda. Nimirum pontificis hujus, quemadmodum & aliorum epistolas alias me facile potuisse colligere, nisi ea mihi proposuisset tantummodo afferre, ex quibus momenti aliquid ad ecclesiasticam historiam accederet. Eo consilio ductus unam hanc Benedicti VII. epistolam, seu bullam afferro, pro Corbejenſibus datam, in qua & vetera cænobii illius jura aſſeruntur, & pontificalium insignium usus in certis per annum solemnibus abbati ejus monasterii conceditur, cur jus concessionis exemplum, vel novum prorsus tunc fuit, vel sane non commune, & fere singulare. Afferret bullam hanc Lunig Spicileg. pag. 80. signaturque Benedicti anno VII. indictione IX. imperii Ottonis XII. legendum tamen XIV. quem agebat Otto imperator anno 981. quo bullam illam scriptam annus pontificis & inditio demonstrant.

AD LIUDOLPHUM ABBATEM CORBEJENSEM

Corbejenſis monasterii jura confirmat & pontificalia ornamenta abbati concedit.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, Ludol-
 pho, religioso abbati sancta Corbejenſis ecclesie,
 nostroque dilectissimo fratri, suisque successoribus in
 perpetuum.

Anno 974.
 ex Lunig.
 Spicileg.
 pag. 80.

CUM summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini profectus nitore dinoscitur præfulgere, cum in exercendis Dei laudibus sui impentius studuit laboris exhibere certamen; ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulsi sollicitudinis cura, quidquid ad stabilitatem piorum pertinere dinoscitur locorum ubertim promulgari, & apostolicæ institutionis censura confirmari. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus monasterium SS. Martyrum, protomartyris Stephani, atque Viti martyris in loco, qui dicitur Corbeja, privilegii sedis apostolicæ, & intus decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ sedis, cui Deo auctore deservimus, ecclesie jurisdictionibus submittatur: pro qua re piis desideriis faventes hæc nostra auctoritate, id quod postulasti effectui mancipamus, & omnem cujuslibet ecclesie sacerdotem, in præfato monasterio ditionem quamlibet habere, & auctoritatem, præter sedem apostolicam prohibemus: ita ut, nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum ibidem solemnia quisquam præsumat celebrare, omnimodo statuentes, apostolica censura sub divini iudicii oblatione, & validis, atque atrocioribus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam præsumat, quacumque dignitate sit præditus vel potestate, vel etiam quacumque magna parvaque pertona in eodem monasterio vel ejus causis incumbere, aut de rebus & possessionibus, vel quicquid ad illud monasterium pertinere videtur, quoquo modo auferre, vel alienare; promulgantes nempe, & hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis, coram Deo, & terribili ejus futuro examine per hoc nostrum apostolicum privilegium atque constitutum sancimus atque decernimus, ut loca, quæ ab abbate quolibet in eodem monasterio commutata, vel etiam concessa sunt, nec non & aliæ laicorum possessiones,

quæ a regibus, vel ducibus, & a cæteris christianis ad eundem sanctum locum largitæ atque oblatæ sunt, aut in posterum illi concessæ fuerint firma stabilitate prædicti monasterii existenda, atque in perpetuum statim permanenda. Concedimus etiam, & confirmamus apostolica auctoritate, ut de alio monasterio abbas ibi non constituatur; sed ipsi servi Dei secundum regulam beati Benedicti viventes, etiam ex sua propria congregatione potestatem eligendi abbatem habeant. Insuper etiam concedimus, ut in præcipuis festivitibus, idest in natali Domini, atque in Epiphania, & purificatione sanctæ Mariæ, die resurrectionis, & ascensionis, pentecoste, & festivitate S. Joannis Baptistæ in natalibus apostolorum, in festivitibus S. Mariæ & Sanctorum, quorum meritis jam dictum monasterium dedicatum est, abbas ipsius loci intra missarum solemnia dalmatica, & sandaliis utatur. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumperit his, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragari, aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum; & Diabolo & ejus atrocissimis pænis, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æternis incendiis & supplicio concremandum deputamus a Domino. Qui vero pio intuitu, & in omnibus extiterit custoditor hujus nostri apostolici constituti, ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Scriptum per manum Johannis notarii nostri, & sacrosanctæ Romanæ ecclesie, nonis Aprilis indictione IX. Datum per manum Stephani episcopi & bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno, Domino propicio, pontificatus Domini nostri Benedicti summi Pontificis & universalis ecclesie papæ in sacratissima sede beati Petri Apostoli septimo, imperante Domino nostro Ottone coronato, anno imperii ejus XII. quarto nonas Aprilis.

CON-

ANNO
CHRISTI
975.
Ex P. Fagi
ad an. Chr.
975. n. 1.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO
CHRISTI
975.

IN QUO BONIFACIUS VII. ANTIPAPA EXCOMMUNICATUR,

Habitu anno DCCCCLXXV.

Benedictus VII. ubi Apostolicam sedem adeptus est, Synodum celebravit, in qua Bonifacium VII. Antipapam excommunicationis sententia percussit, uti discimus ex Epistola Adalberoni Remensis Archiep. & Stephani Romani diaconi ad Theobaldum Episcopum Ambianensem, mox in Remensi Concilio afferenda, in qua Stephanus & Adalbero in Concilio Remensi congregati 8. Cal. Octob. eundem Theobaldum excommunicant, quod alias ab Hugone pseudo-Archiepiscopo Remensis ordinatus fuisset, & presenti synodo interesse recusasset: *Et quoniam, inquit, iudicio domini Benedicti VII. Papa in synodo, qua Bonifacius damnatus est, incurabilis*

reperitur et, nec ejus filius Stephanus S. R. E. diaconus moderi tibi preceles &c. Porro hujus synodi adversus Bonifacium VII. meminit etiam Gerbertus Remensis Archiepiscopus invasor, in Actis Remensis Synodi a se, vel suo jussu scriptis: *Succedit Roma, inquit, in Pontificatum horrendum monstrum (nempe Benedicto Papæ VI.) Malefacius (ita Bonifacium VII. appellat) canctos mortales nequitia superans, & jam prioris Pontificis sanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna synodo damnatus est. Denique ejusdem synodi mentio in epitaphio Benedicti VII. a Baronio an. 984. n. 1. recitato.*

CONCILIUM ROMANUM

Quo Trevirensium episcoporum jura iterum confirmantur,

A Benedicto VII. pontifice anno ejus primo, Christi 975. celebratum.

Ex Suppl.
Mansi T. I.
pag. 1181.

Anno 975. Januario mense Benedictus VII. summum sacerdotium jam tenuisse contra Pagium, serius illud repetentem, in mea ad Pagium nota ad eundem annum num. I. demonstravi. In hoc ipso vero pontificatus exordio, a Theodorico Trevirensi episcopo rogatus, jura ecclesie sue præsertim in cellam SS. Quatuor Coronatorum de Urbe asseruit. Qua in re conferenda, vel confirmanda concilium ex Romano clero & episcopis Romano pontifici assistentibus

best habitum, ut illis verbis indicatur: *Nos cum auctoritate B. Petri Apostolorum principis gratuito sacerdotum, clericorumque, totiusque Romanae plebis assensu &c.* Per simile est igitur concilium istud alteri in eadem causa a Benedicto VI. collecto, de quo ad annum 973. Annus vero posterioris hujus synodi in eadem Benedicti bulla expressus signat annum 975. En bullam ex gestis Trevirensium archiepiscoporum ex Martene Veter. monum. tom. IV. col. 154.

BENEDICTI PAPÆ VII.

Bulla pro Trevirensis archiepiscopatus juribus

Ex Martene
Vet. monum.
tom. IV.
col. 154.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, charissimis nobis in Christo fratribus universis episcopis, ac totius dignitatis & ordinis catholicis viris, presentibus scilicet & futuris, perpetuam salutem. Quia licet indigni &c. Unde omnium tam presentium, quam futurorum sanctitatem, & industriam nosse volumus de sancta fratris nostri Theodorici sanctæ Trevirensis ecclesie archiepiscopi primatisque, nostra predecessorumque nostrorum ab exordio christianitatis per beatum Petrum constitutione, totius Gallie & Germanie in eundem apostolorum principem devotione, qui in sua sede, ecclesiam Christi gloriosus gubernando multa monasteria, que usque ad sua tempora manserunt, deserta restaurando, beatorumque apostolorum limina ceteris sepius, nullo longioris vite periculo seu labore territus, liberalissime visitando, nobis ad hoc usque complacuit, quod eidem suæque ecclesie possidenda in perpetuum aliqua conferre justum duceremus. Quapropter notum sit omnibus, nos cum auctoritate B. Petri Apostolorum principis, gratuitoque sacerdotum, clericorumque totiusque

Romane plebis assensu eidem S. Treverensi ecclesie cellam quatuor Coronatorum condonasse in perpetuum possidendam, cum omnibus appenditiis suis, aquis scilicet, aquarumque decuribus, pratis, pascuis, vineis, silvis, cultis & incultis, curtibus & mansionibus. Quæ omnia eidem fratri nostro Theodorico S. Treverensi ecclesie archiepiscopo vicarioque nostro carissimo in partibus totius Gallie & Germanie, ac per eum cunctis successoribus in perpetuum possidenda, tenenda, ac ordinanda per hujus nostre apostolicæ præceptionis seriem tribuimus, quæcumque eadem cella ex diversis donationibus fidelium authentice secundum legem Romanam possidet, vel jure possidere debet, data videlicet, & usque in finem sæculi quoquo pacto danda, seu per violentiam inimicorum eidem cellæ ablata, seu per incuriam commanentium in eadem cella perdita ex integro, & ad integrum eidem fratri nostro Theodorico S. Treverensi ecclesie archiepiscopo, dignissimoque nostro vicario in partibus totius Gallie & Germanie, universisque successoribus suis per eum a presenti indictione III. bea-

CONCILIUM

39
 beati Petri Apostolorum principis nostraque per-
 mitimus auctoritate. Contra quam si quis age-
 re praesumpserit, & quod iuste, & canonicè a
 nobis decretum est, in aliquo infringere tenta-
 verit, sciat se ex Omnipotentis, & praedicti bea-
 tissimi apostolorum principis, omniumque san-
 ctorum, ac deinde nostra auctoritate damnan-
 dum &c.
 Scriptum per manum Stephani notarii regio-

ANNO
 CHRISTI
 971.

60
 narii sanctae sedis apostolicae in mense Januario
 indiâ. III. bene valeto.

ANNO
 CHRISTI
 971.

Data XV. cal. Februarii per manum VVido-
 nis episcopi & bibliothecarii S. Sedis apostolicae,
 anno Deo propitio, pontificatus domni Benedi-
 cti septimi papae primo, imperante domno piissi-
 mo principe augusto Ottone a Deo coronato
 magno imperatore anno VIII. indiâ, III.

RAVENNATENSE CONCILIUM

Pro summa in electione abbatum canonici S. Joannis Evangelista Parmensis vetanda, Anno
 circiter 976. ab episcopis ejus provinciae celebratum.

Anno 976.
 circiter.

DE hac synodo ita ego in meis ad Pagium
 notis ad An. 976. 5. differui. Hoc circiter
 anno celebrata fuit synodus quaedam Ravenna-
 tensis, de qua haec author coevus vitae S. Joan-
 nis abbatis Parmensis vulgatae a PP. Bollandia-
 nis ad diem 22. Maji pag. 179. *Ravennam per-
 venit (S. Joannes) atque ibi in sancta synodo sub-
 ter confirmato archiepiscopo cum ceteris coepiscopis
 decretum in prae-nominato monasterio (S. Joannis
 Evangelistae in suburbis Parmae) tali ordine con-
 scripsit, ut si quis unquam ex successoribus suis per*

Bpecuniam, aut aliunde abbatem constitueret, ana-
 thematis jaculo feriretur. Haec author de Joanne
 in abbatem jam consecrato a Sigefrido II. qui
 Parmensem episcopatum non citius quam anno
 973. adire potuit. Cum autem Joannes iste post
 administratam abbatiam septennio, anno 982.
 obierit, ut correcto errore, qui in acta irrepit,
 probant Bollandiani, hinc liquet synodum Raven-
 natensem non citius anno 975. nec ferius anno
 982. celebrari potuisse. De hac synodo nihil
 apud collectores.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

QUO BASILIUS PATRIARCHA

Depositus fuit anno (a) MCCCCLXXV. sub Benedicto papa VII.

IN hac synodo, quae teste Curopalate habita fuit indictione tertia, Basilius patriarcha crimi-
 nis accusatus deponitur, & in locum ejus substituitur Antonius Studites. Baronius anno 975.
 num. 10.

CONCILIUM REMENSE,

IN QUO THEOBALDUS EPISCOPUS AMBIANENSIS

Ecclesiae usurpator, excommunicatus est, praesidente Stephano diacono Benedicti VII. papae
 legato, celebratum anno Christi MCCCCLXXV.

Epistola Adalberonis Remensem archiepiscopi, & Stephani Romani diaconi, ad
 Theobaldum episcopum Ambianensem.

IN veterate dierum malorum, vide tandem quid
 lucri tua tibi contulit absentia: nostrane ut
 abutaris patientia, contemptor legum divinarum
 atque humanarum? Sedem apostolicam appella-
 sti, nec adisti. Literas pecunia, & mendacio tuo
 Romae editas, a te accepimus xiv. Kalendas Au-
 gusti, plusculum in te quam pro te continen-
 tes. Cui synodo nec interfuisses, nisi interposita
 conditione reservandi honoris: quod abesse fuit,
 non adesse. Cur latitas? Cur sanctam synodum
 fugis? Ei quae acta est v. Non. Jul. exhibere te
 noluisse: & praesenti, quae denunciata est agi vili.

D Kal. Octobr. interesse recusas. Convenerunt pro
 te reverendi medici, qui morbos tuos optime
 noverint, tyrannicam scilicet vim qua insulatus
 es contra regiam velle, ac illum tuum pseudoar-
 chiepiscopum * cum episcopis excommunicatis,
 qui suarum manuum impositione velut quodam
 contagio te infecerunt. Et quoniam judicio dom-
 ni Benedicti VII. papae in synodo, qua Bonifa-
 cius damnatus est, incurabilis repertus es, nec
 ejus filius Stephanus S. Romanae ecclesiae diaco-
 nus mederi tibi praevalet: velut morbidum &
 morbosum hircum separamus te a grege domi-
 nico,

* sicut Har-
 goacca

(a) Basilius Patriarchatu CP. an. 974. dejectum ostendunt Zonaras, qui ait, cum post quadriennium sua des-
 gnationis loco motum esse, & Leo Diaconus, qui ea de re agit, cum de iis, quae anno 974. gesta sunt, loquitur.
 Pagus ad An. Ch. 975. n. 15.

ANNO
CHRISTI
977.

nico, & ex auctoritate omnipotentis, & S. Archiepiscopus interfus, & firmavi cum reliquis
 Mariæ, sanctique Petri principis apostolorum,
 damnatus te, & excommunicamus, sacrilique li-
 minibus ecclesiarum arceamus, usque ad veram tui re-
 cognitionem, & dignam satisfactionem.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Stephanus sanctæ Romanæ ecclesiæ disco-
 nus ad vicem domni Benedicti Papæ VII. huic
 statuto præfui, & præscripsi.
 Ego Adalbero sanctæ Remensis ecclesiæ ar-

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

ANNO
CHRISTI
977.

Sententiam hujus exemplum ex veteri libro descri-
 ptum, Androm Quercerani diligentiam debemus. Annotum
 autem ex conjectura illum adscripsimus, quo constabat
 damnatum a Benedicto VII. pulsamque ab apostolica
 sede quam invalerat Franconem, qui Bonifacius dice-
 batur. Theobaldum porro ante annos fere triginta epi-
 scopum Ambianis ordinavit Hugo pseudoarchiepiscopus
 Remensis. Quam ob causam excommunicatus jam fue-
 rat in synodo Trevirensi, cui Marinus legatus præfuit
 anno 949. & nunc iterum eadem sententia percellitur.

CONCILIUM VVINTONIENSE,

SUB SANCTO DUNSTANO CANTUARIE ARCHIEPISCOPO,

In interlitio regnorum Edgari, & Edvardi martyris regum celebratum.

In quo dum acerrime contenditur de clericis uxoris monachis proferendis, imago dominica pro mona-
 chis dicitur elocuta, & controversiam protinus diremisse, præsentibus Edgari rege cum sua conjuge,
 sancto Dunstano archiepiscopo Cantuarie, cum ceteris episcopis, abbatibus, &c. Elfero principe Mercio-
 rum, Ethelwino duce orientalium Anglorum, Elfwolde suo germano, Brithnoto comite, cum nobili-
 tate totius regni.

DE hoc concilio hoc Binus e Baronis: Dum B
 Angliæ clerici non latis probatæ vitæ opera
 principum & optimatum, abbates eorumque mona-
 chos optime viventes e monasteriis ab Ethel-
 vvaldo VVintoniensis episcopo aliisque regibus &
 viris pie fundatis eiecissent, eorumque bona in-
 valissent: delatum est negotium ad Dunstanum
 Cantuariensem episcopum, qui synodum apud
 VVintoniam congregavit, in qua circa medium
 utriusque partis disputantis confidum, inquit
 Mattheus VVestmonasteriensis, imago dominica,
 que altercantibus astabat in ecclesia, expresse lo-
 cuta ita allegatur: Non fiet, non fiet: judicatis
 bene, male mutaretis. Quare (inquit idem Mat-
 theus) clerici, omnesque eorum fautores, elin-
 gues redditi, nullam deinceps monachis contro-
 versiam moverunt.

G. B. reg.
lib. 1. c. 2.

Habetur in hac sententiam vetustioris authorita-
 tis scriptor VVilhelmus Malmesburius, qui rem sic
 memorat: Defuncto Eadgari, clerici quondam
 ab ecclesiis rediviva prælia suscitaverunt, dicentes
 ingens esse, & miserabile dedecus, ut novus ad-
 vena veteres colonos migrare compelleret: hoc
 nec Deo gratum putari, qui veterem habitatio-
 nem concessisset; nec alicui probò homini, qui
 sibi idem timere posset quod aliis præjudicio ac-
 cidisse cerneret. Ea de re in clamores & iras
 surrectum, & ad Dunstanum perductum est,
 præcipue proceribus, ut laicorum est, succlamantibus
 præjudicium, quod clerici passi fuerant in-
 juste, leniori consilio succidi debere. Nam & D
 unus eorum Elferius omnia pene monasteria,
 que reverendissimus Ethelwoldus monachus, &
 VVentanus episcopus construxerat in provincia
 Merciorum, magna usus insolentia evertit. Ita-
 que frequenti synodo coacta, primum VVintoniam
 ventum. Quis ibi fuerit finis certaminis, alia li-
 tera docent, dominicam imaginem expresse lo-
 cutam, clericos eorumque fautores confudisse;
 sed adhuc non sedatis animis, Calæ concilium
 indictum: ubi, &c. ut leges in Calænsi concilio
 hic inferius habito.

Hæc iterum Fornalsis, & præterea quidpiam.
 Congregato, inquit, super hoc celebri concilio
 apud VVinton, imago Crucifixi voce humana
 in veteri monasterio VVinton coram omnibus

viam Dunstani asseruit esse veram, sic dicens:
 Absit hoc ut fiat, Absit hoc ut fiat; Judicatis
 bene, mutaretis non bene. In cujus rei memo-
 riam, in capite refectorii ejusdem monasterii su-
 per caput Crucifixi sic scribitur:

Humano more crux præsentis edidit ore
 Calænis effata, qua prospicis hic subarata.

Hujus litis, & ipsius synodi, ante Malmesburium
 meminist Edgari saculi vicinus Florentius VVigornen-
 sis, non miraculi. Cupus, inquit, scilicet Ead-
 gari, decessu totius regni status est perturbatus,
 & post tempus lætitiæ, quod illius tempore sta-
 bat pacifice, cepit tribulatio undique advenire.
 Nam princeps Merciorum Alferus, quamplures-
 que regni primates, magnis obsecrati muneribus,
 abbates cum monachis de monasteriis, in quibus
 rex pacificus Eadgari eos locaverat, expule-
 runt, & clericos cum uxoribus suis introduxe-
 runt. Sed huic vesaniæ, viri timorati, dux orienta-
 lium Anglorum Athelvinus Dei amicus, &
 suus germanus Alfwoldus, & Brithnotus com-
 es vir religiosus, resisterunt, & in synodo
 constituti se nequaquam ferre posse dixerunt, ut
 monachi ejicerentur de regno, qui omnem reli-
 gionem tenuerunt in regno. Congregato dein
 exercitu, monasteria orientalium Anglorum ma-
 xima strenuitate defendunt. Dum hæc aguntur,
 de rege eligendo magna inter regni primores ob-
 orta est dissensio. Quinam namque regis filium
 Edvardum, quidam vero fratrem ejus elegerunt
 Ethelredum. Sic VVigornensis, solidemque plane
 verbis ipsum idem postea Hovedenus. Audendus de-
 mum author chronici VVintoniensis monasterii, ex
 vetusto manuscripto, qui longe aliter rem exhibuit.

Anno, inquit, dominicæ incarnationis nongen-
 tesimo sexagesimo octavo, anno regni Christia-
 nissimi regis Edgari octavo, anno pontificatus sui
 Athelstwaldi quinto, sabbato Kamisfalarum,
 expulsi sunt clerici a novo monasterio VVinto-
 niæ, quod modo Hyda nominatur.

Clerici vero, dum ab ecclesia, qua vetus no-
 minatur cænobium, in urbe VVentana, expulsi,
 rediviva prælia suscitaverunt; inter se altercantes,
 ingens esse & miserabile dedecus, ut novus ad-
 vena

Chronic.
VVintonien-
se.

65
dinis viris summo studi-
tium repente cum axibus, & trabibus dissiluit &
concidit. Omnibus ad terram elisus, solus Dun-
stanus stans super unam trabem que superstes
erat, evasit probe: reliqui vel exanimati, vel
perpetui languoris compe detenti. Hoc mira-
culum archiepiscopo exhibuit pacem de clericis,
omnibus Angliis tunc & deinceps in ejus sen-
tentiam concedentibus. *Hæc e Malmesburio Ba-
ronius. De eodem Henricus Huntingdoniensis hist.*

66
Ab 5. Edvardi sancti regis anno quarto omnes
optimates Anglorum ceciderunt a quodam Sola-
rio apud Calne, præter sanctum Dunstanum,
qui trabe quadam apprehensa resistit. Unde qui-
dam eorum valde læsi sunt, quidam vero mor-
tui. Signum scilicet Dei excelsi fuit, quod pro-
ditione & interfecione regis sui ab amore Dei
casuri essent, & a diversis gentibus digna con-
tritione conterendi.

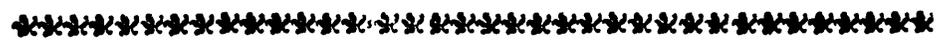
CONCILIUM AMBRESBIRIÆ

IN URBE AMBROSII VILTONIENSI PAGO

Celebratum anno Christi DCCCCXXVIII.

Pater nomen nihil exhibet hoc concilium. De
hoc ita Virgilius: In Eastanglia apud vil-
lam que Kyrtlioge nominatur, maxima synodus
celebratur. Dehinc apud Calneregiam villam dum
alia celebraretur, totius Angliæ majores natu,
qui ibidem congregati fuerunt, excepto Dunsta-
no, de solaris corruerunt; quorum quidam mor-
tui sunt, quidam vero mortis periculum vix eva-

Bserunt. Tertia apud Ambresbyrig synodus celo-
brata est. Domoniam præful Sidemannus obiit.
Hæc ille & inferior Jornalensis: Celebrata sunt
(*inquit*) in Anglia tres synodi; prima apud Ker-
lynge, secunda apud Calne, ubi omnes proceres,
excepto Dunstano, de solaris corruerunt: tertia
fuit Ambresbyteri. *Anni non nominat, sed hæc il-
le in Edgari regis vita posuit.*

OTTO III. AUGUSTI LEX

O T T O I I I.

in Roma (a) Sindenico Rex tertius invidet Otto.

CAPUT I.

A. 978. m.

Et Merat.
R. Ital.
p. 22.
p. 174

Quotidie contra leges agitur, quotidie malum
mali facere non verentur. Ideo hanc (b),
legem per omnes ævum divinitate propitia vali-
taturam esse adjicimus, ut toto anni tempore liceat
judicibus causas agere, lites dirimere, tumultum
quætionum determinare, & definire, ut qui quo-
tidie legem offendunt, quotidie legis sententia fe-
riantur. Nec enim tempore messis, vel vindemia-
rum legis editum effugere debent, qui in nullo
tempore peccare desierunt. Bene (c) eum facere,
verum dicere, justitiam amare, rectum judicare
omnibus temporibus licuit, semperque licebit,
quia a bonis nunquam, a malis autem operibus
semper requiescendum esse catholice didicimus. **D**
Et hoc jugiter conservandum Deo auctore, &
Imperiali majestate decernimus. David autem rex
& propheta dicit: *Beati qui custodiant judicium,
& faciunt justitiam in omni tempore.* In nativitate
vero Domini, & in epiphania, & in statutis jeju-

Cniorum diebus, in diebus Quadragesimalibus, in
Pascha, in Ascensione Domini, in Pentecoste,
in Dominicis diebus & in festis præcipuis judi-
carios motus sequi, publicas quæstiones appeti,
ut hæc solemnitates, que sunt Christianorum, cum
omnia vigilantia celebrentur, penitus prohibemus.
II. 49. 2. secundum editionem Goldasti.

(*Sequitur in cod. Essen. hæc legis pars, hæc
Glossa.*)

Hæc sunt festivitates præcipue in anno, que per
omnia venerari debent.

- Natalimum (d) Sancti Stephani.
- Sancti Johannis Evangelistæ.
- Innocentium.
- Octavæ (e) Domini.
- Octavæ Epiphaniæ.

(a) Quid sibi velit versus iste, quis ædipus mihi edisserat? corrigendum utique video; sed aliis emendationem apponendam relinquo.

(b) Audi cod. Essen. Ideo hac lege omne per ævum divinitate propitia valitura, edicimus. Infra: tumultus quætionum terminare. Infra. tempore messium vel vindemiarum.

(c) Error Typographi. Cod. Essen. Bene enim facere. Infra. In natali vero Domini. Et infra. Ut omni cum vigilantia solemnitates, quod Christianorum est, celebrentur &c. Hæc sunt festivitates. An hæc etiam ab Ottone III. manant, an vero addita a quopiam Glossatore vetusto, non statim decernas. Ego Glossam, sed antiquam suspicor quod ex aliquot festivitatibus hic minime commemoratis intelligere possumus. Illud venerari debent non satis consonat cum eleganti ac nobili stylo, quo lex ipsa confata est, Gerberto forsitan, qui Silvester II. Papa fuit, eam dicente.

(d) Pro natali, sive natalitium Sancti Stephani, cupis exemplum alibi non facile reperias, nisi sit viciatus codex.

(e) Hoc est circumcissionis dies. Que infra Octavæ dicuntur, re vera quam adhuc appellamus octavam diem Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI

Purificationis S. Mariæ.
Paschæ dierum octo.
Letaniæ majoris.
Ascensionis Domini.
Pentecostes.
S. Joannis Baptiste

A Octavæ Apostolorum, maxime tamen SS. Petri & Pauli.
Dedicationis S. Archangeli Michaelis
Sancti Martini.
Assumptionis sanctæ Mariæ.

ANNO
CHRISTI

LEGES PRESBYTERORUM NORTHUMBRENSIUM

Cum ad mores eorum corrigendos, tum ad ipsorum ministeria promovenda.

Ex MS. Coll. Corp. Chr. Cantabr. S. XVIII

Damus et
nov. verho
ut Davidi
Vulgaris
I pag. 218

I Si quis presbytero alicui injuriam aliquam intulerit, omnes socii ejus cum auxilio episcopi diligenter compensationem curent, & sint ad quodcumque justum faciendum, uti scriptum est, *quasi cor unum & anima una.*

II. Et (quasi) Dei interdictum prohibemus, ut nullus sacerdos vel emat alterius ecclesiam vel recipiat, nisi is capitali crimine effecerit, ut altari deservire imposterum dignus non esset. Et si quis presbyter contrarium fecerit, perdat dignitatem suam, & sociorum suorum amicitiam; & nullibi missam celebret; donec obtineat eam is, qui jure illam possidere debeat, & solvat is, qui injuriam fecit, xx. oras episcopo, xii. oras sacerdoti, quem ex ecclesia sua ejecit; xii. oras omnibus sociis; & perdat etiam pecuniam illam, si injuste aliquid pro alterius presbyteri ecclesia dederit. Quilibet etiam sacerdos inveniat sibi xii. fidejussiones, quod leges presbyterorum debite observare velit.

III. Et si quis sacerdos delinquat, ac contra episcopi mandatum missam celebret, solvat pro (transgressionem) mandati illius xx. oras; & ad hæc etiam delictum illud compenset, quod antea patravit.

IV. Si presbyter episcopi proprium edictum negligat, solvat xx. oras.

V. Si presbyter tributum laicis det, quod sacris initiatis debebat, solvat xx. oras.

VI. Si presbyter archidiaconi edictum negligat, solvat xii. oras.

VII. Si presbyter criminis sit reus, & absque archidiaconi edicto missam celebret, solvat xii. oras.

VIII. Si presbyter baptismum vel confessionem negaverit, compenset hoc xii. oris, & saltem apud Deum intercedat sedulo.

IX. Si presbyter justo tempore christma non quærat, solvat xii. oras.

X. Quilibet infans mature baptizetur intra ix. dies sub pœna vi. orarum; & si infans paganus (h. e. absque baptismo) intra ix. dies per negligentiam mortuus sit, emendent (parentes) apud Deum absque multa mundana; & si supra ix. dies fuerit, emendent apud Deum, & solvant xii. oras parochio illi quod ethnicus tandem fuerit.

XI. Si presbyter populo male indicat festum vel jejunium, compenset apud Deum, & solvat xii. oras.

XII. Si presbyter injuste extra diœcesim ordinem obtineat, solvat xii. oras, & diaconus vi.

oras; & perdat ordinem suum, nisi diœcesanus episcopus ordinem illis confirmaverit.

XIII. Si presbyter in non consecratis ædibus missam celebret, solvat xii. oras.

XIV. Si presbyter extra consecratum altare missam celebret, solvat xii. oras.

XV. Si presbyter in ligneo calice eucharistiam consecret xii. oras.

XVI. Si presbyter absque vino missam celebret, solvat xii. oras.

XVII. Si presbyter S. eucharistiam negligat, solvat xii. oras.

XVIII. Si presbyter sæpius, quam ter uno die, missam celebret, solvat xii. oras.

XIX. Si quis ecclesiasticam pacem violet, compenset pro ecclesiæ dignitate, & pro immunitate ejus.

XX. Si quis cum ecclesia mercaturam exerceat, compenset pœnam violatæ legis.

XXI. Si quis ecclesiam necessariis suis servire faciat, compenset hoc pœna violatæ legis.

XXII. Si quis presbyterum injuste ex ecclesia ejecerit, compenset hoc pœna violatæ legis.

XXIII. Si quis presbyterum vulneret, compensetur cura vulneris, & ad compensationem altaris propter ordinem illius dentur xii. oræ; pro diacono vi. oræ ad altaris compensationem.

XXIV. Si quis presbyterum occiderit, solvatur plena capitis æstimatio, & episcopo xxiv. oræ in altaris compensationem; pro diacono xii. oræ ad altaris compensationem.

XXV. Si presbyter ecclesiam dedecoret, unde omnis ejus gloria orti debet, hoc compenset.

XXVI. Si presbyter rem indecentem in ecclesiam posuerit, hoc compenset.

XXVII. Si presbyter rem ecclesiæ ejecerit, hanc compenset.

XXVIII. Si presbyter sua sponte ecclesiam deserat, in qua ordinatus erat, hoc compenset.

XXIX. Si presbyter alium contempserit, vel eum illuserit verbo, vel facto, hoc compenset.

XXX. Si presbyter cum alio pugnet, compenset ei & episcopo.

XXXI. Si presbyter aliis in re injusta auxilio sit, compenset hoc.

XXXII. Si presbyter aliis justum auxilium denegat, hoc compenset.

XXXIII. Si presbyter alium non admoneat ejus, quod noverit ipsi detrimento fore, hoc compenset.

XXXIV.

post festum aliquod solemne significant. Anastasius sive quis alius auctor vite Leonis IV pape aperte advenisse ait præclarum & celeberrimum diem, quo Beate Dei Genitricis Assumptio celebratur. Tum infra subdit: Octavam Assumptionis beate Dei Genitricis diem, qua maxime Romæ antea colebatur, vigiliis sacris etc. celebrari præcepit. Vide Amalarium de eccles. Offic. lib. IV. cap. 36. Micrologum & alios.

ANNO
CHRISTI

ANNO
CHRISTI

XXXIV. Si presbyter tonsuræ negligat barbam vel comam, hoc compenset.

XXXV. Si presbyter concubinam deleat, & aliam accipiat, anathema sit.

XXXVI. Si presbyter temporibus constitutis non pulset vices, nec horas cantet, hoc compenset.

XXXVII. Si presbyter cum armis ecclesiam ingrediatur, hoc compenset.

XXXVIII. Si presbyter incondite peragat ecclesiasticum annuum ministerium die vel nocte, hoc compenset.

XXXIX. Si presbyter ordalium male disposuerit, hoc compenset.

XL. Si presbyter tonsuram obrelet, hoc compenset.

XLI. Si presbyter ebrietati deditus sit, vel scurrilis aut cerevisarius fuerit, hoc compenset.

XLII. Si presbyter aliquid occultet in parochia sua inter viros ad injultum regimen, compenset hoc.

XLIII. Si presbyter annuos ritus per oblivionem prætermittat, compenset hoc.

XLIV. Si presbyter synodum negligat, hoc compenset.

XLV. Si presbyter ad justitiam non inclinaverit, sed episcopi decreto adversatus fuerit, hoc compenset; vel separetur a cætu ordinatorum, & perdat tam societatem, quam dignitatem quamlibet, nisi se submittat, & magis compenset.

XLVI. Si quis divinam vel humanam legem spernat, sedulo compenset.

XLVII. Omnes unum Deum venerari & diligere debemus, & unum christianismum diligenter servare, & omnem paganismum omnino abjicere.

XLVIII. Si igitur aliquis notus fiat, quod paganismum aliquem exercuerit, vel per sortilegium, vel per tædam, sive aliquo veneficio deleatur, aut idola colat, si sit regis thanus, solvat x. semimarcas; dimidium Christo, dimidium regi.

XLIX. Si sit alius terræ possessor, solvat vi. semimarcas; dimidium Christo, dimidium fundi domino.

L. Si sit rusticus, solvat xii. oras.

LI. Si regius thanus hoc negaverit, tunc nominentur ei xii. & sumat xii. cognatos & xii. peregrinos, ejusdem æstimationis; & si deficiat, tunc solvat pœnam violatæ legis, decem semimarcas.

LII. Si terræ possessor hoc negaverit, tunc nominentur tot ejus æquales, omnes ejusdem æstimationis, quot apud thanum regis; si hoc ei defecerit, solvat pœnam violatæ legis vi. semimarcas.

LIII. Si colonus hoc neget, tunc comminentur ei tot æquales ipsius, omnes ejusdem æstimationis, quot aliis; si hoc ei defecerit, tunc solvat pœnam violatæ legis, xii. oras.

LIV. Si conventus superstitiosus sit in alicujus terra, circa lapidem, vel arborem, vel fontem, vel aliquas ejusmodi nugas, tunc solvat is qui hoc fecerit, pœnam violatæ legis, dimidium Christo, dimidium terræ domino. Et si terræ dominus ad disciplinam auxilium præbere noluerit,

tunc habeat Christus & rex hanc compensationem.

LV. Die solis mercaturam prohibemus ubique, & omnem populi conventum & omne opus, & quamlibet peregrinationem, tam cum curribus, quam cum equis & cum oneribus.

LVI. Si quis aliquid horum fecerit, solvat multam, homo liber xii. oras, servus vapulet; exceptis peregrinis, qui ex necessitate metam emittiri debent. Et propter bellum proficisci licet vigiliis festorum, necessitatis causa, inter Eboracum, & sex miliaria mensurata.

LVII. Si quis festum aut justum jejanium violat, solvat multam xii. orarum. Volumus etiam ut quilibet Romæ denarius solvatur circa festum Petri episcopali cathedræ. Volumus etiam ut in quolibet Vvarentachio nominentur duo fideles thani, & unus presbyter, ut eum colligant, ac deinde tradant, prouti audeant jurare.

LVIII. Si regius thanus vel aliquis terræ dominus eum detineat, solvat x. semimarcas, dimidium Christo, dimidium regi.

LIX. Si aliquis villaticus denarium celet, vel detineat, solvat terræ dominus illum denarium, & sumat bovem unum illo homine, & si terræ dominus hoc negligat, tunc capiat Christus & rex in plenam compensationem xii. oras.

LX. Si quis decimas detineat, & sit regis thanus, solvat x. semimarcas; terræ possessor vi. semimarcas, colonus xii. oras.

LXI. Et prohibemus ex Dei interdicto, ut nullus vir habeat nisi unam uxorem, & illa sit legitime conjugata, & data: & ut nullus vir uxorem ducat in cognatione, scilicet infra quartum gradum; neque vir aliquis sponsorem suum in baptismo uxorem ducat, & si quis hoc fecerit, non habeat Dei misericordiam, nisi resipiscat, & compenset, sicuti episcopus indixerit.

LXII. Si is tunc in injustitia vitam finiverit, perdat honestam sepulturam, & Dei misericordiam.

LXIII. Si quis cum moniali concubuerit, sit uterque capitis æstimationis reus, tam ille quam ipsa, & si in hoc absque penitentia moriantur, perdat honestam sepulturam, & Dei misericordiam.

Si quis legitimam suam uxorem viventem dimittat, & aliam uxorem injuste duxerit, non habeat Dei misericordiam, nisi illud compenset.

Sed retineat quilibet juste uxorem suam, quamdiu illa vivat, nisi accadat, quod ambo eligant cum episcopi consensu separari, & inde postea castitatem servare velint.

Si aliquis in posterum justam legem spernat, compenset hoc diligenter.

Omnes debemus unum Deum diligere, & colere, & unum christianismum sedulo servare, & omnem paganismum abjicere. Volumus etiam ut pretium fundi pacto datum, & juxta legem facta emptio, & fidejussio, & verum testimonium, & justum judicium, & plenarium juramentum, & præstipulatio firmiter permaneant, & præmium ad potandum datum, & domini legitima dona; ac saltem unus christianismus & unum regnum semper in populo sint.

ANNO
CHRISTI
979.ANNO
CHRISTI
979.

ROMANUM CONCILIUM

Quo monasterium Bisuldunense sub S. Petri tuitione recipitur, ejusque jura ac latifundia asseruntur,

*A Benedicto VII. anno 979. celebratum.*In Suppl.
Mansi T. 1.
pag. 113.

Hujus concilii acta omnia perierunt, nihilque superest nisi Benedicti bulla pro monasterio Bisuldunense, quod ante nonnullos annos Miro Gerundenfis episcopus in pago dicecisi sum contraxerat. En bullam, in cujus tamen notis chronicis error quoad æram irrepsit, cum non quidem æra MVII. sed æra MXVII. legendum sit.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ VII.

pro monasterio Bisuldunensi.

Monasterium sub sua protectione suscipit, ejus possessiones confirmat, aliisque ei concedit privilegia.

In Ver. Mon.
nam Martini
104. col. 288

Benedictus episcopus, servus servorum Dei dilectis filiis Gausberto abbati monasterii Bisulduno, quod est situm infra castrum Bisulduni, ad flumen Fluviani, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis, salus, pax, & benedictio, quod ad mundum permaneat. Amen.

Cum constet Dominum Deum nostrum honorem sanctæ universalis ecclesiæ incessanter a propagentibus beatæ fidei augmentare, necesse est accipientibus ab illo totius curæ regiminis: & idcirco ego Benedictus papa cum cætu episcoporum, presbyterorumque, cum omni caterva clericorum in Romana sede degentium, sub norma beatissimi Petri Deo militantium, in nostra protectione suscipimus, & presentis scripti privilegio roboramus illud donum, quod dilectus filius noster (*) Miro episcopus Gerundenfis per paginam donationis Romanæ ecclesiæ tradidit pro remedio animæ suæ, suorumque parentum, videlicet ecclesiam S. Petri Bisulduno cum omnibus ecclesiis, & prædiis, & villis, & dominicataris ab eo datis, seu ab aliquibus fidelibus in futurum concessis, adipisci potuerit, nostro in hoc presentis privilegio in perpetuum confirmamus & in omni libertate disponimus: statuentes etiam, ut ordo monasterii, qui secundum Deum & regulam B. Benedicti ab eodem episcopo institutus esse dignoscitur, semper inviolabiliter sub regimine proprio abbatis observetur. Præterea quæcumque bona idem monasterium in futurum donatione, & pontificum concessione, regum vel principum oblatione, multorumque fidelium, dante Deo, poterint adipisci, a modo firma no-

Desit aliquid

Abis sub tutela B. Petri & nostra illibata in sempiternum permaneant. Concedimus si quis de illis regionibus alodia, vel aliqua oblatio mercedis sanctæ Romanæ ecclesiæ relinquatur, præfatum monasterium per nostrum beneficium possideat in sempiternum, & abbas, qui præest, vel qui præfuerit in eodem monasterio, per singulos annos quinque solidos S. Petro Romæ persolvat in censum; & si minime annuatim venire non possunt, ad quartum annum viginti solidos persolvant. Statuimus etiam, ut quando abbas ipsius monasterii obierit, neque a regibus, neque a comitibus neque a quacumque persona ibidem abbas constituitur; sed a cunctis ibidem degentibus servis Dei juxta patris Benedicti regulam eligantur abbates, qui a Romano pontifice, vel a suo mandatore benedictionem suscipiant. Confirmamus igitur, & stabilimus ut nullus archiepiscopus, nullus episcopus in ipsum monasterium, sive suas ecclesias a prædicto episcopo datas, neque clericos in eis stantes, in eodem monasterio, neque abbatem, monachos & conversos suos audeat & præsumat sententiam excommunicationis inferre, vel a nullo possint interdici vel excommunicari, nisi a Romano pontifice.

Item etiam concedimus, ut si quis causa orationis ad prædictum monasterium venerit, habeat licentiam introducendi, & omne officium audiendi, nisi forte quis reatu suo proprio fuerit excommunicatus. Concedimus quoque ipsius loci abbati correctionem cunctorum suorum clericorum, ut nullus episcopus, nulla ecclesiastica, vel laica persona dominationem ibi habeat: sed quidquid ecclesiasticum est per manum ipsius abbatis, & sub regimine ipsius cuncto subsistant tempore. Oleum vero seu sanctum chrismas baptizantium, consecrationes altarum, a quocumque voluerit catholico episcopo suscipiat. Cimiterium de omni villa Bisuldini, & de omnibus circumstantibus villis, licet a suprascripto episcopo constitutum est, confirmamus, & roboramus &c.

Datum VIII. idus majas, imperante domino nostro Ottone, a Deo coronato, magno & pacifico, anno XII. & indictione VII. anno Domini Incarnationis nonagesimo septuagesimo nono. Æra MVII.

ENGELLENHEIMENSE CONCILIUM

Pro asserenda utriusque cænobii Malmundarii, & Stabulensis sub uno abbate conjunctione, aliisque ecclesiæ negotiis agendis.

*Anno 980. coram Ottone II. imperatore celebratum.*Anno 980.
Ex Suppl.
Mansi pag.
1181.

DE hac Synodo juvat es modo repetere, quæ olim in meis ad Pagium annotationibus descripsi, uno hoc tantum addito, nempe errasse me cum in annum 979. synodum hanc contuli, ductus

(*) Fundationis chartam monasterii Bisuldunensis a Miro episcopo Gerundenfis, & comite Bisuldunensi, atque a fratribus ipsius Otibano, & Seniofrido comitibus habes in Marcæ Hispaniæ appendice pag. 919. MARTINE.

ANNO
CHRISTI
981

Das in eam opinionem ex indictione VII. & anno XIII. imperii Ottonis, quæ ambo convenire arbitrar in anni 979. mentem junium, quo Ottonis diploma, unde concilium istud eruitur, obfignatur. Id vero per olicitantiam a me assertum fateor, quanquam enim indictio annum illum 979. signat, anni tamen Ottonis cum anno 980. qui pariter annus in eodem diplomate adnotatus est, congruant. Quare præstat duos temporis characteres consonos retinere, & indictionem corrigere, quam ad unicam indictionis notam utrumque reformare. Hoc ergo emendato errore, cætera mihi iterum adopto.

Anno isto Synodus Engelenheimensis sub Otone II. celebrata fuit, & in ea agitata causa monachorum Malmundariensium, & Stabulensium. Duo erant insignia cœnobii a S. Remacle Tungrensi episcopo constituta, qua de re nos in nota ad A. 651. 9. Ambo vero uni, eidemque abbati parebant: Cum autem hæc monasteriorum sub uno Stabulensi abbate conjunctio incommoda esset Malmundariensibus, divisionem & duplicis abbatis electionem tentarunt, quod tamen illis negatum fuit synodi Engelenheimensis sententia & diplomate Ottonis, quo judicium synodale confirmavit. Datum est illud II. nonis Junis anno Dominica incarnationis DCCCCLXXX. indictione VII. anno vero regni secundi Ottonis XIX.

Imperii autem XIII. In eo vero imperator sequi se asserit consilium omnium in eadem synodo episcoporum maxime Villigii Moguntini, Deoderici Metensis, & Noigeri Leodiensis. Eiusdem sententiæ & synodi tempore diva memoria Ottonis II. habitæ interventu viginti episcoporum meminit Fridericus Colonienfis archiepiscopus in suo diplomate dato anno 1128. indictione VI. Extat utrumque diploma in collectione Veterum. Martenii to. I. col. 50. & 88. De hac synodo nihil in collectionibus. Denique unam eandemque synodum censeo, ac synodum illam Engelenheimensem, cujus meminit Theodericus monachus auctor cœvas, in historia inventionis corporis S. Celsi episcopi, quæ Treviris anno 978. acta est. Ita enim ille capit. II. *Non multo post* (ab inventione S. corporis, nempe post biennium) *corrogata est imperiali edicto sollemnis synodus episcoporum, atque abbatum, patrum videlicet Belgica, nec non Germania apud regale palatium, quod barbarico vocabulo Engilenheim vocatur, in qua nonnulla ecclesiastica utilitati necessaria, sacrorum canonum prævia auctoritate dulciter sunt promulgata; atque successura posteritati inviolabiliter observanda indicta. Cui necessarium interfuit* Treverica ecclesia Metropolitanus benignus Ecbertus. Addit in eo concilio decretam fuisse solemnem S. Celsi translationem.

ANNO
CHRISTI
981

ROMANUM CONCILIUM

Benedictio papa VII. & Otone II. presentibus Anno 981. habitum.

Ex Suppl.
Mansi T. III.
Apprad. pag.
128.
Ex archivo
Major. Eccl.
clat. Ferrar.
musc. D. Ca.
yon. Scala
hila.

AN synodus hæc Romana eadem habenda sit cum synodo ejusdem loci, quam anno 981. habitam in causa Gisleri Magdeburgensis archiepiscopi Pagius ad A. 983. num. 10. contendit, ambiguus hæreo. In meis enim ad eundem Pagium adnotationibus demonstratum arbitror, synodum in causa Gisleri non nisi anno 982. convenisse. Nosstram vero hanc habitam anno 981. chronice omnes notæ, recte inter se constantes, demonstrant. Fit ergo, ut synodi duæ per duos succedentes annos Romæ celebratæ censeari possint.

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Domino nostro Otto, divina favente gratia, augusti imperatore, anno quarto decimo, sitque domino Benedicto summo & universalis papa de apostolica sacratissima beatissima beati Petri Apostoli domini anno septimo, in mense marcio & indic. IX., in Roma, residente magnifico domno Ottone imperatore, & felicissimo papa Benedicto in sinodali concilio, in ecclesia sancta Lateranensi, & cum eis innumerabilis populus, episcopi, egregii, nobiles, sapientes, Romani, Saffones, abbates diversi, nomina quorum gravissimus est transcurrere affirmationis causa (sic legitur) *paen.* litera narrat, patriarcha Aquilegensis, Homo episcopus, Benedictus episcopus, Azo episcopus, Comaculenfis episcopus, Fantinus episcopus, Gebizo episcopus, Leo Vercellensis episcopus, episcopus, episcopus, episcopus. Ugo abbas, abbas, abbas, abbas. Et omnibus his residentibus & de communi humilitate sanctæ ecclesiæ loquentibus, occurrit sermo de Leone episcopo Ferrariense diocesis: Queritur sancta Ferrariensis ecclesia beati Georgii episcopato coram universo concilio ad hanc sanctam universalem ecclesiam matrem om-

nium ecclesiarum; & ego Leo, indignus administrator de prædicta sancta Ferrariense ecclesia, de Onesto archiepiscopo sanctæ Ravennatis ecclesiæ, a quo multa injuria & contumelia ipsa prædicta filia vestra Ferrariensis, & ego jam dictus indignus Leo procurator illius continue patimur; de hoc scilicet quod sancta Romana ecclesia per beneficium in ipsa sacrosancta Ferrariensi ecclesia dedit, tradidit, atque in perpetuum emancipavit Massam idem quartisianam quæ vocatur capore, quam dominus Leone summo & universalis papa in tempore de Andrea ipsius sanctæ Ferrariensis ecclesiæ episcopo emancipavit, una cum aliis undecim massis in nostro territorio Ferrariensi sine omni conditione, & coram universo concilio ipso instrumento emancipationis atque tradicionis perlecto & audito. Questo est iterum de prædicta Massa quartisiana quam ipse Onestus archiepiscopo, volens nobis malam consuetudinem imponere, nunquam deprædare & devastare non cessat. Quo audito, jubente universalis papa & prædicto domno Ottone imperatore, omnibus resident. ibi atque adstantibus laudantibus refutavit ipse Onesto archiepiscopo ipsam Massam quartisianam in ipso Leone episcopo Ferrariense. In tali tenore & pacto, quod si ipse aut sui successores ipsam in futuro deprædare, aut devastare... aliquo modo vel ingenio, promisit & obligavit se in manu ipsius episcopi Ferrariensis dare & componere sibi suisque successoribus pena auri libras quadraginta; & soluta pena in sua semper maneat firmitate & anathematis vinculo universalis sedes teneatur. Hujus rei testis estat sancta & universalis sedes cum omnibus circumstantibus. Et ego Stefanus scriptor sanctæ Romanæ ecclesiæ scripti, complevi & dedi.

CON.

ANNO
CHRISTI
980.
Ex Labbei
Ap. radice
Tom. 3.

CONCILIUM SENONENSE

ANNO
CHRISTI
980.

ANNO DOMINI DCCCCLXXX. CELEBRATUM.

In quo Sevinus archiepiscopus monasterio S. Petri Vivi nonnulla restituit.

Ex chronico S. Petri Vivi, tom. II. Spicileg. Dacheriani.

ANno ab Incarnatione Christi dcccclxxx. In-
dictione octava. Cum sederem ego Sevinus
archiepiscopus Senonensis, & circumfederent qui-
dam de coepiscopis nostris, cum personis eccle-
siae sanctae Mariae virginis, sanctique Stephani
protomartyris, quorum consilio & actu vigor ec-
clesiasticus vigere debet: venerunt ante nostram
praesentiam abbas monasterii sancti Petri Vivi, &
sancti Saviniani martyris cum turba monachorum
ejusdem ecclesiae, petentes a nobis ad sup-
plementum victus & vestitus sui & successorum
suorum, aliquid augmentum largiri a nobis sibi
clementer. Quorum petitionibus, & precibus praedi-
ctarum vel praenominatarum personarum, con-
sentientes, aurem accommodavimus, & quod pe-
tebant, quia suum esse vidimus, concessimus.
Scilicet altare quod est in pago Senonico, cum
villa quae dicitur Alonus, in honore sancti Pe-
tri dicatur, quod olim dominus Egi bonae me-
moriae hujus sedis archiepiscopus eidem ecclesiae
dedit, & literis firmavit. Item in villa quae di-
citur Sanceias, altare quod est in honore sancti
Sandiani martyris consecratum. Item tertium
quod distat a crypta praedicti monasterii quinqu-
aginta dextros in honore sancti Saviniani marty-
ris & protopresulis nostri. Quartum quoque in
pago Pruvienne in villa quae dicitur Naudus, in
honore sancti Lupi consecratum. Ad petitionem
igitur Rainardi ejusdem monasterii abbatis, &

monachorum ejus, dedimus haec quatuor alta-
ria, ut ipsi & successores eorum ex omni tem-
pore possideant absque alicujus servitii admini-
stratione, & in eis fideles sacerdotes ad servien-
dum Deo omnipotenti digne constituant.

Postulo ergo serenitatem successorum meorum
archiepiscoporum, ut sicut cupiunt scripta vo-
luntatum suarum cuncto tempore fieri rata, ita
orthographium desiderii mei fideliumque meorum
perenniter servant stabile. Unde & propria manu
firmo, roborandumque coepiscopis meis & fide-
libus sanctae Dei ecclesiae humiliter deprecor &
trado. Praeterea violatores hujus privilegii, & di-
minutores, gladio Spiritus sancti, nisi respuerint,
& satisfecerint quibus damnum datum est,
ferimus. Actum in ecclesia sanctae Mariae, & san-
cti Stephani Senonice urbis, synodaliter atque
feliciter.

Sevinus peccator archiepiscopus firmo & sigillo
meo munio.

Odo Carnotensis archiepiscopus *.

Rainoldus Parisiorum episcopus

Milo Trevarum episcopus.

Ego Manasse Aurelianensis episcopus.

Theodoricus hujus sedis archidiaconus.

Grunerius hujus ecclesiae archiclavus.

Albericus Vastinenfis archidiaconus.

Grivertius cancellarius scripsit.

* Sic in MS

AD CONCILIUM SENONENSE

Quo jura nonnulla monasterio S. Petri Vivi afferuntur anno 980. celebratum

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl.
Manii T. I.
Pag. 118.

In sinceritatem concilii hujus suspicionem mo-
vet Cl. historiae ecclesiasticae Parisiensis scri-
ptor Du-Bois adnotans ex testimonio D. Suassai
nullum tunc temporis ecclesiae Aurelianensis Ma-
nasse (cujus nomen in subscriptione concilii
hujus legitur) praesuisse. Sed neque Rainoldus

ecclesiam Parisiensem tunc regebat. Idem vero
Parisiorum episcopus huic concilio subscribit.
Quare sive ea, quae de hoc concilio in chronico
S. Petri Vivi afferuntur commentitia haberi, si-
ve concilium istud ad aliud tempus, quocum haec
omnia quadrent, transferri oportet.

ANNO
CHRISTI
980.

REMENSE CONCILIUM

ANNO
CHRISTI
980.

Pro veritate miraculorum S. Landoaldi indaganda.

Intra spatium anni 980. & 982. celebratum.

lold p. 118.
Anno 980.
cic.

ITa ego olim de concilio isto scripti in meis
ad Pagium adnotationibus: Circa hunc an-
num synodum quamdam provincialem Remis ce-
lebratam discimus, non quidem ex collectoribus
synodorum omnium, apud quos nulla de hac
mentio; sed ex monacho Gandensi coevo in hi-
storia translationis corporis S. Landoaldi relata
apud Bollandistas ad diem 19. martii pag. 46.

Narrat in ea auctor miracula viri illius sancti li-
teris demandasse Herigerum, quod dein scriptum
a Neotdegario Leodiensi episcopo approbatum,
suisque literis commendatum fuisse. Extant au-
tem literae illae in exordio vitae S. Landoaldi apud
eosdem Bollandistas ibidem scriptae anno 980. in-
dictione octava tertio decimo Kalendas julii, impe-
rante Domino Ottone post mortem patris octavo
episco-

ANNO CHRISTI 984.

cem lupi rapaces inveniamur. Pro quibus vestram sanctam fraternitatem rogando, obsecrando, monendo, & arguendo mandamus, ut omni occasione postposita, diligenti studio, & sollicitudine maxima, ea quae vobis agenda transmissimus, implere studeatis. Nam si quislibet presbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritus sancti ab archiepiscopo, sive a metropolitano suo accipere non potuerit: studeat venire ad sanctam matrem Romanam ecclesiam catholicam, atque apostolicam, & in eadem episcopalem benedictionem accipiat sine omni simoniaca heresi.

S. Gregorius lib. 4. ep. 44.

„ Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, aut petitus, post acceptas chartas & pallium, offerre aliquid culibet ex clero gratis tantummodo causa voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia non potuerit: studeat venire ad sanctam matrem Romanam ecclesiam catholicam, atque apostolicam, & in eadem episcopalem benedictionem accipiat sine omni simoniaca heresi.

Jul. 11.

Quicunque de sanctis ordinibus hanc nostram viderit epistolam, & verba vel exempla sanctorum patrum non observaverit, sciat se non esse connumeratum inter discipulos Domini & salvatoris nostri Jesu Christi; sed damnatum inter impios, & inter eos qui diservunt Domino Deo: Recede a nobis, scientiam vitiorum tuorum noiamus. Hi vero qui legitime illam custodierint, & pro intuitu observaverint, recipiant partem cum A-

bram, Isaac, & Jacob, in regno caelorum, una cum eodem Domino & salvatore nostro Jesu Christo, qui nunc & semper vivit & regnat Deus in cuncta saecula saeculorum.

ANNO CHRISTI 984.

Hanc itaque nostram epistolam jubemus atque praecipimus, ut per manum carissimi confratris nostri Mironis episcopi, cunctis aliis archiepiscopis & episcopis deportetur, ut idem ipse per suum laborem & certamen, dignam exinde mercedem recipiat, & fructum afferat in poenitentia.

* Forre in poenitentia. II

OBSERVATIO.

Nulla temporis nota insignitum est hoc concilium. Verum, inquit Baluzius, cum ejus publicandi cura deligeretur Mironi episcopo, Gerundenus nimirum, lique circa annum MDCCLXXXIII. quae iam cathedra vocatur, ab Americo Narbonensi archiepiscopo consecratus sit: pax est existimare, synodum illam esse convocandam ad annum MDCCLXXXIII. quo Romanam concilium a Benedicto VII. celebratum est ad discutendam causam Gisleleri episcopi Magdeburgensis, qui malis, ut aliqui ajebant, artibus, ad eam sedem pervenerat. Quae res dare potuit occasionem decernendi sanos adversus eos qui pecuniam pro ordinatione aut accipiunt, aut tribuunt. Eo autem anno Ottouem II. existisse Romae, satis constat.

Ceterum hic Miro ex illustri genere ortus erat, traeter nimirum Olibani comitis Biluldinensis; idemdemque in veteribus actis se comitem & episcopum inscribit. Fuisse autem virum magni nominis, patet ex veteribus actis illius xvi.

AD CONCILIUM ROMANUM

In causa Gisleleri Magdeburgensis episcopi.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

De Suppl. Manu T. I. pag. 117. Anno 984. Ex adnot. ad pag. An. 984.

Synodum hanc Romanam ad annum 984. pertinere vix dubito. Licet enim Adelbertus Moguntinus obiit anno 981. die XIII. Kal. julii, ut praeter laudatos a Pagio scriptores, annalista Saxo Eccardus consentit; Romana tamen Synodus, in qua ei successor datus fuit, non nisi ad sequentem annum pertinet, cum habita fue-

rit die III. idus aprilis, juxta ac tradit Chronographus Magdeburgensis apud Pagium hic, & annalista Saxo Eccardus, qui ambo cum Ditmarum ad literam exscribant, perspicue demonstrant hanc pariter fuisse genuinam Ditmari lectionem, nec nisi corrupte in ejus textum pro aprili, irreptisse Septembrem.

ANNO CHRISTI 984.

VITA JOANNIS PAPE XIV.

ANNO CHRISTI 984.

Joannes XIV. quando potestates suas.

Joannes, qui antea Petrus nominabatur, ex episcopo Papiensi & archicancellario Ottonis secundi, anno Christi 984. sub regno Ottonis tertii factus est Romanus pontifex, hujus nominis decimusquartus. Quod cum Bonifacio VII. apostolica sedis invasori, qui necato pontifice & expulsa basilica Vaticana, ut supra dixi, Constantinopolim fugerat, innotuisset; simulque Ottonem Imperatorem, qui suo hunc patrocinio defendebat, e vita decessisse cognovisset: sedem iterum invasurus, Romam rediit, cathedram Petri involavit, & quem in ea sedentem inveniebat Joannem, inde non tantum exturbavit, verum etiam vinculis alligatum in sancti Angeli munitionem, quae a suorum factione detinebatur, magos cum tyrannide intravit, detentumque ibidem mensibus quatuor, violentus & sacrilegus praedo tandem fame perire coegit: & ne quid illi, qui partium Imperatoris erant, amplius perarent, corpus extincti pontificis praeforibus munitionis Angelicae civibus omnibus spectandum ex-

hibuit. Illi vero dum intuitu macilenti cadaveris pontificem fame extinctum vidissent, & doluissent, venerandum corpus in basilicam S. Petri delatum sepelierunt. Interea invasor sedis, duorumque pontificum crudelissimus interfector, parricida nefandus, & truculentus praedo Bonifacius antipapa, Petri cathedram, pro nefas! per tyrannidem occupavit. Post quatuor autem menses quibus sedem apostolicam violenter & injuste detinuerat, ultore Deo punitus, morte repentina interiit. Defuncti cadaver, factiosus illi, quorum subsidio vivens nitebatur, nudatum lanceis vulneravit, & per urbem traxerunt. Haec ex antiquis Vaticanis codicibus Baronius anno 984. & sequentibus. Videant recentiores chronographi, quantum praedonem & tyrannum in numerum optimorum pontificum referant, qui potius inter famosissimos latrones, & potentissimos patriae proditores, Syllas, & Catilinas, annumerandus erat.

Bonifacius quoad illud sedem illegitime detinuit.

Obitus Bonifacii qualis.

Chronographi phi redat. quantur.

Bonifacius VII. pseudo-papa Joannem fame necat.

VITA

ANNO CHRISTI 987.

ANNO CHAISTI 987.

V I T A
E T E P I S T O L Æ
J O A N N I S P A P Æ X V.

Joannes XV. quando & quomodo electus Cur. Roma dilectior?

Qua occasione Romanus revocatus fuerit?

Pacem composuit

* non est factum nisi sub Gregorio V. ut dicitur in notis ad Concil. Roman. ann. 991. J. C. Obitus Joannis.

Joannes patria Romanus, ex patre Leone postea presbytero natus, post extinctum tyrannum communi suffragio legitime electus est anno Christi 987. sub regno Ottonis III. Hic timore eorum quos predecessor passus erat, secessit in Tusciam, cum a novo tyranno Crescentio Numantino, qui titulo consulatus munitionem sancti Angeli possidere aggressus est, infestaretur. Cumque legationes ad Ottonem mittere frequentaret, Romani memores eorum quos propter injurias pontificibus illatas ab Ottonibus anterioribus passi erant, e vestigio honorifica legatione eundem Joannem revocarunt, dataque illi omni securitate in urbem redire rogarunt. Quod dum faceret, omnes adventanti occurrerunt, piis officiis & obsequiis eundem honorarunt, seque illi subjecerunt. Libentio Hamburgensi episcopo pallium concessit. Leonem Treverensem viceepiscopum ad regem Angliæ & ducem Nortmannorum ablegavit, ut eos inter se dissidentes conciliaret. Acta pseudoynodi Remensis, qua amoto Arnulpho Gerbertus subrogatus fuerat, improbavit, & amotum sedis sui restitui feliciter procuravit. Ad Crescentii tyrannidem, qui in dies magis magisque invalescebat, propulsandam, Ottonem regem Germaniæ Romam venire rogavit. Antequam vero accederet, defunctus est pontifex optimus septimo Maji, cum sedisset annos decem, menses quatuor dies duodecim. Sepultus est in basilica S. Petri in oratorio S. Mariæ.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XV.
AD OMNES FIDELES.

De pace concilianda inter Ethelredum regem Angliæ & Richardum ducem Nortmanniæ, quem marchionem vocat.

Joannes quintadecimus sanctæ Romanæ ecclesiæ papa omnibus fidelibus salutem.

Maim. de Gest. reg. lib. 2. cap. 10.

NOverint omnes sanctæ matris ecclesiæ fideles, & nostri utriusque ordinis per climata sæculi dilatati, qualiter nobis relatum est a compluribus de inimicitia Ethelredi Saxonum occidentalium regis, nec non & Richardi marchionis. Unde nimium tristis effectus, utpote de filiis nostris spiritualibus: tandem inuito salubri consilio, accessivi quemdam apocrisiarium nostrum Leonem, viceepiscopum S. Treverensis ecclesiæ: & misi eum illuc cum literis nostris exhortatoriis, ut respicerent ab hac superstitione. Qui transiens vestras interapedines terrarum, tandem marinos transmeavit fines, & in die nativitatis Domini pervenit ante conspectum regis præfati, moxque ex parte nostra salutato obtulit literas, quas illi miseramus. Qui, accessit cunctis sui regni fidelibus utriusque ordinis sapientioribus, ob amorem & timorem Dei omnipotentis, nec non & S. Petri apostolorum principis, & per nostram admonitionem paternam, firmissimam concessit pacem cum omnibus filiis & filiabus suis, præ-

sentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis sine dolo. Qua de re misit Edelsium sanctæ Schireburnensis ecclesiæ præfulem, nec non Leofstanum filium Alfvoldi, & VVulfstani filium Ederelnothum, qui transferunt marinos fines, & pervenerunt usque ad Richardum præfatum marchionem. Qui & monita nostra pacifice suscipiens, simulque audiens decretum suprafati regis, libentissimo animo pacem firmavit eandem cum filiis suis & filiabus præsentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis: eo rationis tenore, ut si aliquis eorum, vel ipsi, injuste aliquid contra alium perpetraverint, digna emendatione purgetur. Paxque maneat perpetualiter & inconvulsa, sacramentorum utriusque partis sigmate stipulata. Ex parte scilicet regis Ethelredi, Edelsinus, præfatus sanctæ Schireburnensis ecclesiæ, & Leofstanus Alfvoldi filius, & Ederelnothus VVulfstani filius. Ex parte Richardi Rogerius episcopus, Rodolphus Hugonis filius, Truteno filius Thurgis. Actum Rothomagi Kalendis Martii, anno ab incarnatione Domini nongentesimo nonagesimo primo, Indiæ quarta. Et de hominibus regis, vel de inimicis suis nullum Richardus recipiat, nec rex de suis, sine sigillo eorum.

II. AD ARNULFUM COMITEM
ET ALIOS.

Ex chronico Cantuarii, edito a D. Luca Dacherio, tom. 4. p. 101. legiti.

Ut monasterio sancti Richarii, quæ abstulerunt, restituant.

Joannes Episcopus servus servorum Dei, Arnulfo comiti, Balduino comiti cum matre sua, Gosberto viccomiti, atque Iliarda, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, omnimodam salutem, & apostolicam benedictionem.

MONemus vos a pravis operibus recedere, & bonis operibus adherere, quatenus Dei omnipotentis misericordiam consequi mereamini, & vitam perpetuam acquirere valeatis. Quapropter, carissimi, mandamus vobis, ut omnem hereditatem, quam abstulistis ex monasterio S. Richarii confessoris, pro Dei omnipotentis amore reddere procuretis. Nam si reddideritis, habebitis benedictionem sancti Petri, & nostram: si autem monitionibus nostris non obaudieritis, ex auctoritate Dei omnipotentis & nostra, sciatis vos esse excommunicatos & maledictos, & ab ecclesia Dei, & a communione omnium Christianorum separatos, nisi ad satisfactionem perveneritis.

III. AD EPISCOPOS ALIQUOT

Ut restitui curent, quæ sancti Richarii monasterio sunt ablata.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, Guidoni venerabili episcopo, Fulconi Ambianensi civitatis venerabili episcopo, Balduino Terganensi civitatis

* Successores.

F

epi.

ANNO
CHRISTI
591.

episcopo, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, *A*rium sancti Richarii confessoris per nostrum & per vestrum auxilium releverur. Illis quoque militibus, qui hereditatem monasterii abstulerunt, vestras excommunicatorias literas unicuique mittere non pretermittatis, ut omnia, quae de praedicto monasterio abstulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod sanctam Romanam ecclesiam diligitis, cum nostra deprecatio apud vos venerit, si eam adimpleveritis.

ANNO
CHRISTI
591.

SI sospitatis copiam, alacritatisque abundantiam erga vos fore noverimus, haud aliter, quam de nobis ipsis letamur. Caeterum mandamus vobis, quatenus pro Dei omnipotentis amore, sanctique Petri veneratione & nostra interveniente, huic nomine Ingilardo succurratis, ut monaste-

rium sancti Richarii confessoris per nostrum & per vestrum auxilium releverur. Illis quoque militibus, qui hereditatem monasterii abstulerunt, vestras excommunicatorias literas unicuique mittere non pretermittatis, ut omnia, quae de praedicto monasterio abstulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod sanctam Romanam ecclesiam diligitis, cum nostra deprecatio apud vos venerit, si eam adimpleveritis.

A D E P I S T O L A S J O A N N I S X V . P A P A E

A P P E N D I X .

A D O M N E S F I D E L E S

Bulla qua Corbejenfibus monachis jura quadam nova tribuuntur, afferuntur vetera.

Be. Suppl.
Manu. pag.
1. 88.
Be. Lang.
Spicil. eccl.
pag. 81.

CONVENIT episcopali auctoritate maximeque summi praesulis, pie, sollicitaque semper cogitare quatenus ita ecclesiarum sollicitudines habeant, ut sacris locis, in quibus jugi famulantium sedulitate Deus placatur, opportuna conferre suffragia non detrederent. Unde ego servus servorum Dei Johannes sacrosanctae apostolicae sedis praesul omnibus sanctae Dei ecclesiae fidelibus suggero, quod venerabilis abbas Thetmarus, monasterii quod vocatur nova Corbeja, per interventum Hildibrandi Mutinensis episcopi, nostram efflagitavit elementiam, ut omnia praecipua gloriosissimorum imperatorum, seu regum, sive quorumlibet principum chirographa, nec non etiam quae a nostris praedecessoribus, Adriano, atque Stephano collata, vel conscripta sunt, nostra quoque auctoritate confirmarem, & roborarem; & his quae ab apostolica sede decreta sunt, nostrae subscriptionis chartulam adjungeremus. Nos itaque considerantes religiosam ejus petitionem, pastoralisque esse officii terrorem Dei jugiter utilitati, commodisque prospicere, decrevimus, ut duo monasteria, Corbejense videlicet monachorum, atque Herfordense sanctimonialium, de omnibus rebus, quae vel in communi Principum charta, vel praecipis confirmata esse agnoscuntur, nihilominus talem ex apostolica sanctione obtineant firmitatem, ut nihil habeant unde se tueri possint, quicumque sibi promittunt haec aliquando se posse immutare, vel infringere. Habeant ergo praefata monasteria rerum suarum liberam in omnibus disponendi regulariter potestatem; & ut plenius prosequamur, quod sanctos apostolicos jam dictos intendisse sentimus, atque ante eos B. Gregorium, ac reverendae memoriae Nicolai sanxisse de statibus monasteriorum invenimus, nos humiliter tantis auctoritatibus subscribendo confirmamus, ut nullus episcopus Patherbrunnensis aliquam ex eis vel accipiat, vel exposcat portionem, neque vel in his, qui regimini locum tenent, vel in ipsi congregationibus, aut ipsi coenobiis potestatem obtineat; neque ipsorum dominatione potiat, aut in omnibus quaecumque ad monasteria ipsa videntur habere possessionis respectum, sicut ab omnibus eis haecenus servatum & concessum est episcopis, in quorum parochiis res eorumdem monasteriorum conjacere videntur. Nam ipsius praefati monasterii abbati suisque successoribus licentiam damus, juxta altare sedendi, populoque infra suum monasterium vel cellas, secundum Deum praedicandi ac docendi, ita ut nullus episcopus

per se ad ipsa monasteria, vel cellas eorumdem, vel oconomus ejus, vel archipresbyter, aut archidiaconus illius, seu quilibet ex ejus agentibus persona potestatem habeat accedendi, nisi forte necessitatis causa, vel dilectionis gratia vocatus advenerit; ne importunitate sui, ministrorumque suorum inquietudine sacris locis fiat molestia. Neque in ecclesiis praefatis monasteriis subiectis, vel in presbyteris eisdem ecclesiis ordinatis aliquam reuter facere perturbationem, novam constituendo, antiquam constitutionem violando; sed sicut regulariter ac canonice disposuerint, ex longo jam tempore manentis ita futuris temporibus maneat inconcussa. Ordinationes, quae necessariae fuerint ipsis monasteriis, agere non differat; altaris quoque, & basilicarum benedictiones, sive consecrationes, prout necessitas postulaverit, vel in ipsis monasteriis, vel in agris eorum libenter concedat; chrisma quoque oleumque consecratum per singulos annos praebere non differat, & pro his omnibus nullum munus exigat, ne Spiritus sancti gratiam vendere conatus, inde, quod absit, damnationem incurrat. Hoc constitutum non solum Patherbrunnensem, verum etiam omnium locorum episcopos, ubicumque praefata monasteria, vel ecclesias, vel agros, vel familias habere noscuntur, observare sine cundatione, seu contradictione oportet, ut nullus potestatis jure rebus eorumdem monasteriorum abutatur, sed maneat omnia in potestate praelatorum eis, & regulari dispositione, quaecumque, ut diximus, vel in agris, vel in familiis, vel in decimis eis constant esse collata. Sicut & apostolica & imperialis praecipua, partim simul, partim singulatim confirmavimus. Abbatem vero, & abbatissam in his locis semper eligendi habeant potestatem, ut eam eligant personam, quae propositum conversationis in utrolibet monasterio, & moribus & habitu profiteatur, non canonicum aut laicum, neque alterius monasterii monachum, in quo specialiter nos audire dignetur regia dominatio, ut nullam eisdem monasteriis proponat personam, quae non ab ipsis congregationibus fuerit regulariter electa. Qua de re noverit clementia, vel nunc existentium, vel successionis jure omnium futurorum principum a sede apostolica sanctum, nostraque subscriptione roboratum, nec non antecedentium regum praecipis cautum, ut praedictis monasteriis nullam praeficiant personam de quocumque ordine, nisi quae per electionem probabilem sumatur. Quoniam vero multae queruntur ab importunis hominibus malignitatis occasio.

siones, ac necesse semper adversa tela clypeo protectionis repellere, quod apostolica decrevit auctoritas, nos quoque approbamus, ut qui ordinati fuerint ad regimen sedepediorum monasteriorum, nulla potestate prevalente dejiciantur, nisi criminis causa fuerint deprehensi, cujus merito Rectores non debeant administrare officium. Infamiam vero maculis, sive criminis alicujus denotatione si fuerint appetiti, non præter canonicam aut regularem deponantur examinationem. Si quis ergo apostolicæ sedis decretum contempserit, proculdubio damnationis censuram suscipiet, quam credimus divino Spiritu per apostolicam linguam probatam. Nos igitur nostram subscriptionem annali nostri impressione signantes, obsecramus eos episcopos nostros omnes, in quorum manus ista de venerint, ut sua etiam auctoritate & subscriptione hæc confirmare velint, ut quicumque hæc temerare præsumpserit generalitatis nostræ sententiis ita anathematis vinculo obligetur, ut neminem habeat, de cujus favore blanditur, aut se tueri putet a sententia damnationis. Ab imperatoribus etiam aut regibus sive ducibus, aut a quacunque potestate, quæ pro tempore tunc ordinata fuerit componere cogantur mille libras auri optimi, medietatem prædictis monasteriis, ac medietatem cameræ eorum principum. Cunctis autem ista servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ quietis inveniant. Scriptum per manus Stephani primi serinei Sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Junio, & indictione secunda. Datum calend. Julii per manus Joannis episcopi Sanctæ Ephesens. ecclesiæ, & Bibliothecarii sanctæ Sedis apostolicæ. Anno pontificatus domini Joannis sanctissimi, quinti decimi papæ, xv. Indictione secunda.

A Gregorii Confessoris Christi, in quo loco regulam S. Benedicti abbatis, & monachorum fratrum luculentissimo ordinaret: ubi devotissime de suis propriis prædiis, quæ a suis parentibus illi evenerunt, & partem de rebus sanctæ suæ ecclesiæ obtulit ad sustentationem & stipendium illorum videlicet monachorum, qui in ipso sancto monasterio seculo Christi laudes persolvere diu non cessant: de quibus nostræ humilitatis supplicans elementiam, ut prædictus locus ipse sub tuitione & defensione S. Petri nostraque nostrorumque successorum pontificum in perpetuum maneat. Ita tamen ut nullus rex, aut dux, neque marchio, nec etiam episcopus, qui per tempora in ipso episcopio fuerit, aut ulla persona audeat de omnibus, quæ ibidem ab ipso jam dicto Gebhardo episcopo concessa sunt alienare, aut quoquo modo de ipso sancto monasterio extrahere, sed tuta & stabilita, atque firma, usque in futura tempora concedimus permanenda. Sed & hoc apostolica præceptione, rogante supradicto confratre nostro interdiximus in nomine Domini nostri Jesu Christi, ne aliquis eidem monasterio præficiatur, nisi quem communi consensu fratres, ibidem Christo sedulo servientes elegerint, electumque episcopus benedictionis titulo confirmare procuraret. Et hoc ipsum de Advocati electione decerni placuit. Si vero, quod absit, aliquando contigerit, ut episcopus ejusdem sanctæ ecclesiæ hæreticus vel schismaticus existat, fratres supradicti monasterii ex auctoritate sedis apostolicæ habeant potestatem ecclesiasticos ordines requirendi, ubicumque catholicum noverint esse episcopum, ne ille iniquus de hoc aliquam eis injuriam inferre præsumat. Nam si quis aliquis homo, cujuscumque sit ordinis vel potestatis, quod non credimus, in aliquo disrumpere temptaverit ea, quæ ab ipso jam dicto confratre nostro in prædicto monasterio concessa sunt, & a jure, & ditione ipsius monasterii auferre voluerit, nisi resipiscat, excommunicatus a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi consistat, & anathematizatus a SS. Patribus omnibus & a nobis, nec in exitu vitam comunicet, sed etiam mortuo nomen ejus inter missarum solemnia nullo modo recitetur. Qui vero pio intuitu custos & procurator hujus nostri præcepti extiterit, benedictionis gratiam vitamque ab ipso Domino Deo & Salvatore Jesu Christo mereatur in sæcula sæculorum amen. Scriptum per manus Joannis Notarii, & Regionarii, & Scriptorii sacri Lateranensis palatii, in mense Aprili, & Indictione secunda: Datum vero septimo calendis majas per manus Gregorii episcopi sacri Portuenis ecclesiæ, & Bibliothecarii sedis apostolicæ, anno pontificatus Domini nostri Joannis sanctissimi papæ quarto.

* An tunc
debetur jam
episcopi
titulus?

* reprobatus
100

BJUDEM BULLA.

Qua monasterium conditum a Gebhardo II. Constantiensis episcopo sub apostolica tuitione excipit, variisque donat.

Joannes episcopus, servus servorum Dei. In nomine sanctæ, & individue Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus sancti.

Luigi Spicil.
p. 199.

Notum esse volumus omnibus Christi fidelibus, qualiter Gebhardus II. amabilis episcopus Sanctæ Constantiensis ecclesiæ, dilectissimus confrater noster, orationis causa Romam veniens, ad limina Apostolorum Principum Petri, & Pauli, & ante nostram præsentiam, retulitque nobis, quatenus ipse, Dei nutu compulsus, ecclesiam Cœnobitarum construxisset super ripam fluminis, quod dicitur Rhenus, ad honorem Beati

D vero pio intuitu custos & procurator hujus nostri præcepti extiterit, benedictionis gratiam vitamque ab ipso Domino Deo & Salvatore Jesu Christo mereatur in sæcula sæculorum amen. Scriptum per manus Joannis Notarii, & Regionarii, & Scriptorii sacri Lateranensis palatii, in mense Aprili, & Indictione secunda: Datum vero septimo calendis majas per manus Gregorii episcopi sacri Portuenis ecclesiæ, & Bibliothecarii sedis apostolicæ, anno pontificatus Domini nostri Joannis sanctissimi papæ quarto.

ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI REMENSIS

EPISTOLA EVOCATORIA.

Ad comprovinciales episcopos.

Multa super statu ecclesiarum Domini, multa super publicis privatique negotiis ratiocinaturi, cum nostræ diœceseos confratribus carissimo vos invitamus affectu, non tantum nostri, quantum vestri causa honoris, ac utilitatis. Locus loquendi, mons S. Marise Terdoncensis. General. Tom. XIX.

Enensis; tempus, III. Iduum Decembris. Valet
Quid in hoc conventu gestum sit, incomperum est.

Ejusdem epistola Roberto Cameracensi episcopo.
His litteris acceptis, Baldinum, quem nuper excommunicavimus, excommunicate ob suam

ibidem.

ANNO
CHRISTI
987.

suam uxorem male derelictam: & quod negligenter diutius est delatum, obedientia corrigatur, nihilque sibi profuerit Romam adiisse, dominum Papam mendacis dilucisse: cum Paulus dicat: Si

A quis vobis aliud annuncioris, praterquam acceptis, etiam Angelus, anathema sit. Estote ergo nobiscum divinarum legum defensores, qui sacerdotalis dignitatis gaudetis esse participes. Valet.

ANNO
CHRISTI
987.ANNO
CHRISTI
986.
Ex supple-
mento Con-
cil. Gallic.

CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM

ANNO
CHRISTI
986.

IN PROVINCIA REMENSI,

Ad quod VValo, ejusque factores iterum vocati sunt sub pena excommunicationis.

Hujus synodi mentionem legimus inter epistolam Gerberti, quarum xxix. scribitur VValoni, ejusque sequacibus ex persona Adalberonis Archiepiscopi Remensis, que sic habet. *Hactenus fultitiam vestram patienter tulimus, & quia synodalia decreta parvipenditis, vocati contemnitis, bu-*

mana divinis profertis. Ad Convocatum nostrorum Fratrum apud Galdonis cortem habendum in Cal. Julii vos iterum audiendos vocamus. Eo autem venite, aut sententiam damnationis eadem die, quo animo vultis, cum vestris fautoribus expectate.

ANNO
CHRISTI
988.
a. GU
CAUNO.

SYNODUS LANDAVENSIS

ANNO
CHRISTI
988.

SUB GUCANO XXVI. LANDAVIÆ EPISCOPO,

A sancto Dunstano archiepiscopo Cantuarie, anno Domini DCCCCLXXXVIII. consecrato.

Qua Arthmail rex Guentia ob fratricidium anathema declaratur.

F. Land-

Arthmail Guentia, filius Nougui, occidit fratrem suum Elsted, immo semetipsum, ut est metricè dictum.

*Quicumque... alium molitur ledere, primum
Ipsum se jaculo percussit proprio.*

Ex taço tam execrabili homicidio, & humano generi exoso, episcopus Gucaunus misit legatos per totam parochiam sibi subditam, & obtemperantem ecclesie sue Landaviae, propter clericos omnes de majoribus gradibus utque ad inferiores

gradus, ut simul convenirent apud Landaviam. Et congregatis illis omnibus de fine ad finem, ut praediximus, affirmante tota synodo, fecit regem anathematizare, & ablato sibi tota christianorum communitate, & audito sibi factò anathemate, requisivit veniam lacrymabili devotione apud Landaviam, & injuncta sibi poenitentia de fraticidio perpetrato, largitus est in elemosyna Deo, & sanctis Dubricio, Teliavo & Oudoceo, & Gucauno episcopo, & omnibus praesulibus Landaviae in perpetuo, *Laun Misbaegel, Licrist, &c.*

ANNO
CHRISTI
989.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO
CHRISTI
989.

IN CAUSA S. ADALBERTI EPISCOPI PRAGENSIS

Restituendi celebratum, anno DCCCCLXXXIX. tempore Joannis papae XV.

Causa con-

Sanctus Adalbertus Pragensis episcopus cum Bohemos suos sibi valde contrarios esse experientia didicisset, secundum evangelicam sententiam eos deserens, anno Chr. 983. sub Benedicto papa VII. Romam venerat, ut consensu Romani pontificis episcopatum dimitteret, sibi que ad loca sancta peregrinari liceret. Peracta peregrinatione Romam reversus, in monasterio S. Bonifacii ingressus est. Cumque in eo, tanquam in palæstra Christi, integro quinquennio se pugilem strenuissimum exhibuisset: Pragensis emendationem polliciti, episcopum suum repetiverunt, eaque de causa duos viros ad sedem apostolicam ablegarunt. Quos cum pontifex audivisset, conventum hunc synodalem collegit, in quo post diligentem facti inquisitionem vitum est sanctae patrum con-

gregationi, plane necessarium esse, ut episcopus ad poenitentem populum redire cogatur, quantumvis ille reluctetur. Addidit pontifex hanc legem & conditionem: *Si audierint eum, teneant cum benedictione: si vero non audierint, absque periculo sui capitis malorum consortia, declinet.* Sententiae concilii & imperio abbatis Adalbertus obtemperans, magno cum dolore plurimisque lacrymis ad episcopatum rediit. Qua ratione eundem episcopatum ob ingruviescentia populi peccata iterum deseruerit; quave occasione postea Hungarorum apostolus effectus Stephanum regem baptizaverit, refertur apud Surium in actis S. Adalberti, die 23. Aprilis, tomo 2. & in vita Stephani Hungarorum regis apud eundem tom. 4. die 25. Augusti.

Adalbertus
Hungarorum
apostolus.Decretum
concilii

CON-

2. Dithmaro primo Pragensi Episcopo anno Ch. 983. defuncto subrogatus est S. Adalbertus. Post annos Episcopus septem, inquit primus Auctor ejus vitae coevus, relicto Episcopatu Romam venit. *Frat ipsi diebus Romae Imperatrix Augusta Theobania, mater eius, qui modo regnat, tertius. & Deo juvante maximus Otto. Quare Theopha-*

CONCILIUM KARROFENSE

APUD KARROFUM PICTAVENSIS

Dioecesis monasterium ab episcopis Aquitanie II. celebratum Kal. Junii, anno Christi circiter
DCCCCLXXXIX. Joannis XV. papae, anno v. Hugonis regis III. Vellelmo III.
Aquitanorum duce.

Ex apographo Jac. Sirmondi S. J. qui illud descripsit ex Engolismensi codice Joan. Tillii.

INDEX CANONUM.

A II. Anathema res pauperum diripientibus.

- I. Anathema infractoribus ecclesiarum.
II. Anathema res pauperum diripientibus.
III. Anathema clericorum percussoribus.

P R Æ F A T I O.

Prædecessorum nostrorum auctoritatibus (syno-
dalicis roborati, in nomine Domini, & sal-
vatoris nostri Jesu Christi, Kalendis Junii: ego
Gunbaldus archiepiscopus secundæ Aquitanie, cum
omnibus episcopis comprovincialibus, convenimus
aulam quæ olim Karrof vocitatur, tam episcopi,
quam & religiosi clerici, necnon etiam & omnis
uterque sexus, auxilium divinæ pietatis implo-
rantes: ut qui quædam in nostris domiciliis, mo-
ribus pestiferis, per longam tarditatem concilii
diu pullulare cognovimus, respectu cælestis gra-
tiæ, & eradicentur noxia, & plantentur utilia.
Nos ergo in Dei nomine specialiter congregati
decrevimus, sicut in sequentibus manifestata cla-
rescunt, ita.

C A N O N E S.

I. Anathema infractoribus ecclesiarum.

Si quis ecclesiam sanctam infregerit,
aut aliquid exinde per vim abstraxerit,
nisi ad satis confugerit factum, anathe-
ma sit.

B III. Anathema clericorum percussoribus.

Si quis sacerdotem, aut diaconum, vel
ullum quemlibet ex clero, arma non fe-
rentem, quod est scutum, gladium, lori-
cam, galeam, sed simpliciter ambulan-
tem, aut in domo manentem invaserit,
vel ceperit, vel percusserit, nisi post exa-
minationem proprii episcopi sui, si in ali-
quo delicto lapsus fuerit, sacrilegus ille,
si ad satisfactionem non venerit, a limi-
nibus sanctæ Dei ecclesiæ habeatur ex-
traneus.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gunbaldus archiepiscopus Burdegalensis
subscripti.
Ego Gislebertus Pictavenis episcopus subscr.
Ego Hildegarius Lemovicensis episcopus sub-
scripti.
Ego Frotarius Petrocororum episcopus subscr.
Ego Abbo Santonus episcopus subscripti.
Ego Hugo Engolismensis episcopus subscripti.

DE CONCILIIS IN CAUSA ARNULFI REMENSIS ARCHIEPISCOPI

Ante annum 988. & deinceps celebratis.

D I S S E R T A T I O.

Ex Suppl.
Mansi pag
1111.

Arnulfus Lotharii regis filius spurius ecclesia-
sticæ licet quietis & a curiæ secularibus va-
cationis professionem assumpserit, a publicis ta-
men negotiis se continere nequaquam potuit.
Carolo Lotharingæ duci patruo suo favorem oc-
cultum primo, dein & palam præstavit. Quare
cum ducis illius arma cædibus & vastationibus
Galliam depopularentur, tot malorum auctor &
Econsciis habitus Arnulfus in conventu totius Gal-
liæ episcoporum damnatus est, ait Gerbertus Re-
mentis archiepiscopus in epistola ad Videronum
Argentinum episcopum, cujus fragmentum Du-
chelanius in tom. IV. hist. Francorum ediderat;
paulo integriorem e Mabillonii schedis Martene
Veter. Monum. tom. I. col. 351. vulgavit, sed om-
nino integra dabitur inferius post acta Conc. Do-
ro.

phania cum anno 990. Romæ fuerit, Chronographus Magdeburgensis adhuc ineditus recte scripsit: Anno 990
S. Adalbertus Romæ ad S. Alexium, in scio Abbate quæ esset, factus est Monachus. Integro saltem quinquennio ibi
Monachum professus est, ut asteric Auctor posterioris ejus vitæ in Actis SS. ad diem 13. Aprilis n. 14. Quin-
quennio plene in monasterio erat, ab anno scilicet Christi 990. ad 994. quo ad Episcopatum sed re compulsus
est. Ad hanc igitur annum protrahenda hæc Romana Synodus ejus causa celebrata.

ANNO
CHRISTI
988.

recurrens. Concilium hoc primum est omnium quoque deinceps in causa Arnulfi celebrata sunt, eodem Arnulfo adhuc privatam vitam agente, ut ex epistola illa constat, in qua, prosequitur Gerbertus, damnationem illam subtulit deo Adalbero episcopus Laudunensis, in cujus diocesi agebat Arnulfus; atque ita ecclesie restitutus, Remensis archiepiscopus renunciatus fuit. Concilium hujus, cujus certus locus ignoratur, annus facile detegitur; cum enim Carolo arma infecta in Galliam inferenti Arnulfus cohererit, ejusque criminis reus eam penam incurreret, haberi utique non potuit ante annum 987. quo idem Carolus a Gallis posthabitus, praeferi sibi in regni gubernatione Hugonem acerbissime tulit. Nemo huc usque inter collectores concilii hujus, quod sane frequentissimum fuisse oportet, meminit.

Ita vero ecclesie redditus Arnulfus, anno sequenti a damnatione sua nempe 988. in concilio Remensis provincie ecclesie illius infulis donatur. Extat concilium istud apud Labbeum tom. XI. pag. 983. Venet. edit. quamvis anno non suo referatur; non enim anno 989. sed potius 988. die X. Kal. Februarii, ut Pagius demonstrat, Adalberoni Remensi satis fuisse Arnulfus successit. Alterum est hoc ex conciliis in causa Arnulfi habitis.

Tertium deo succedit concilium Silvanense, quo in praedones Remensis provincie, & episcopi Laudunensis peratores anathema dictum. Arnulfi in eos sententiam legas in collectione Veneto Labbeana tom. XI. col. 986. sed annum corrigas; cum enim urbis Remensis invasio sexto nondum elapso ab ordinatione Arnulfi mense contigerit; qua occasione in praedones saevit, & in illos concilium animadvertit; ab anno 988. removeri concilium illud nequaquam potest. Utrum vero haec omnia sincere praestiterit Arnulfus, an vero potius, ut prodicionem suam ea simulatione tegetet, aliis judicandum dimitto. Non diu enim post cadum & vastationum illarum, quin & in carcerem detractionis auctor ipse suz redargutus est, quade re legas Baronium in annalibus ad A. 990.

Quartum concilium in collectionibus omissum illud fuit, cum Remensis, vel forte etiam aliarum provinciarum episcopi Arnulfum turpis prodicionis reum insimulaturi conveniunt. Dies tunc dicta Arnulfo, qui saepe vocatus, numquam venit; quare a patribus synodica data est ad Joannem XV. ut sua ipsa auctoritate vel Arnulfum cogeret ad causam suam defendendam, vel deponendum permitteret. Extant literae illae post concilium Silvanense apud Labbeum col. 988. Datas vero in concilio quodam indicat Gerbertus in eadem epistola ad V. Viderodum his verbis: *Inter ea legatis, literis synodicis Romanus pontifex, ut ecclesia turbata subveniat, admonetur.* Quodnam sit concilium, vel forte concilia ista, & ubi locorum Galliae celebrata, ignotum. Nec de anno satis constat; certe post Silvanense parum, convenit.

Quintum aliud concilium indicat idem Gerbertus, paulo post verba illa subjungens: *Itaque gravium episcoporum facto consultu, legatis & literis synodicis, ac trina admonitione Arnulfus convenitur decem & continuis mensibus, ut a capto furere desisteret.* Cum vero vocationem illam factam assestet Gerbertus, postquam Romanus pontifex requisitus, ut manum adjutricem ferret, neglexit; recta inde confectione deducimus, synodum hanc posteriozem, & plane diversam ab ea esse, quae literas ea de re ad pontificem dedit. Nec hujus

pariter concilii, immo forte plurium conciliorum, locus certumque tempus reseritur; quamvis de tempore facilis est conjectura; cum enim decem & octo continuis mensibus judiciali illi vocationi Arnulfus resisterit, totum temporis illius spatium quod ab anno 989. inclinante, ad 990. Intercedit, concilio vel conciliis illis assignandum est.

Haec omnia concilia pone sequuntur est concilium Remense, cujus Gerbertus in eadem epistola meminit, ejusque aetia Aimoini continuator, ex quo Labbeus tom. XI. col. 991. Venet. edit. complexus est. Omnium ibi gestarum summa eo tenet, ut Arnulfus & episcopatus, & libertate privaretur, Gerberto in ejus loco constituto: annus, mensis, & dies non latet, legiturque ibidem. (*)

Res ita constituta sunt, non vero composita; nam paucis elapsis annis prostratus Arnulfus erigi iterum cepit. Igitur Joannis XV. jussu missus est in Gallias Leo abbas S. Bonifacii, qui concilium primo quidem Mosonii oppido Belgicae in Remensi metropoli habuit. Cognita tunc Arnulfi causa est, auditusque Gerbertus pro se perorans; prohibere tamen non potuit quominus a sacris abstinere se juberetur, donec res maturas in Remensi concilio ad Kalendas Julii ejusdem anni indicto discuteretur. Habitu est concilium istud Remis; pro Arnulfo judicatum: tum res Romam delata ad Pontificem. Num statim a Remensi concilio causa delata sit Romam, penitus ignoro; illud constat, non nisi sub Gregorio V. qui cepit anno 996. Majo mense, & Roberto in Gallias regnante missum fuisse Romam Abbonem Floriacensem abbatem, ut curaret Arnulfi restitutionem, teste Aimoino in vita ejusdem Abbonis, scribente missum Abbonem ad Gregorium, ut Arnulfi causam traderet, regressumque eidem Arnulfo pallium, a Romano pontifice acceptum tulisse. Cum vero addat idem Aimoinus Gregorium pontificem statim ab assumptione sua anathema in totum regnum Francorum comminatum fuisse, nisi Arnulfus restitueretur; indicari his centeo, subobscuris licet, dejecti hujus archiepiscopi causam jam tunc a Romano Pontifice definitam, absolutamque fuisse; id vero praestitum in Ticinensi quodam Concilio demonstrat Canon primus Concilii Romani anni 998. prout legitur in codice Udalrici Banbergenis, de quo ego in additionibus ad idem concilium. En Canonis verba: *placuit sanctae synodo, ut omnes episcopi occidentales, qui in depositione Arnulfi Remensis Archiepiscopi fuerunt, & ceteris inducibus vocati Papiensem synodum spreverunt, & inconvenientes causas ad confusandam synodum per manus laicalis persona miserunt, ab episcopali officio suspendantur.*

Quo tempore synodus haec Ticinensis convenit, sub quo pontifice, has habeo conjecturas, quas proferam. Anno 997. Papa Ticini complurium Episcoporum concilium adunavit, verba sunt Chronici Hildensheimensis. Hoc igitur forte in concilio eadem Arnulfi causa cum aliis definita est. Ratio temporis, & rerum circumstantia omnes cum haec synodo quadrant; nam anno 997. pro Arnulfo in Gallia decisum est: anno 996. vacatio est facta, sive quod Galliae res adeo fuerint perturbatae, ut nihil obtineri potuerit pro Arnulfo; sive quod vivo adhuc Hugone regem numquam evinci potuerit, ut restitueretur Episcopus parti ejus averfuo. Anno demum 997. Hugone jam e vivis translato, sedatisque domesticis dissensionibus exteris ac potissimum Gallicanas turbas sopire aggressus est Gregorius; Quare in concilio

(*) Concilii hujus aetia fusiori filo ab ipso Gerberto descripta inferius proferentur. *Manf.*

ANNO
CHRISTI
988.

Arnulfum restitutum iudicavit, recusantesque Gallos minis terrore. Tunc a Roberto Francorum rege Abbo Floriacensis mittitur ut pacem amice cum Pontifice componeret. Vir sanctus Pontificem adiit, mandata ab eo accepit, & pallium pro Arnulfo, regressusque ita cum rege se gessit, ut tandem depositus Episcopus sacerdotium amissum reciperet.

Nec ita tamen causa penitus absoluta est; cogitandum enim supererat de Episcopis, qui Arnulfum iniussu Romani Pontificis exaudoraverant. In illos ergo dicta est suspensionis sententia in Concilio Romano anni 998. & quod ulque nos ducunt ea, quae supersunt, historica monumenta. An res ultra processerit, aequae cum ignorantibus ignoro.

ANNO CHRISTI 998.

ANNO CHRISTI 998.

ANNO CHRISTI 999.

ANNO CHRISTI 999.

CONCILIUM REMENSE

ANNO DCCCCLXXXIX. IN QUO ARNULFUS

Archiepiscopus Remensis, electus est.

Sancta ac universali ecclesiae catholicae, salutem dicitur filii Remorum metropolis.

Borum Hugoni & Roberto, me fidem purissimam servaturum; consilium & auxilium, secundum meum scire & posse, in omnibus negotiis praebiturum; inimicos eorum, nec consilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adiuturum. Hoc in conspectu divinae maiestatis, & beatorum spirituum, & totius ecclesiae assistens, promitto, pro bene servatis laturus aeternae benedictionis. Si vero, quod nolo, & quod ablit, ab his deviero: omnis benedictio mea convertatur in maledictionem. & hanc dies mei pauci, & episcopatum meum accipiat alter. Recedant a me amici mei, sintque perpetuo inimici. Huic ego chirographo a me edito, in testimonium benedictionis, vel maledictionis meae subscribo, fratresque, & filios meos, ut subscribant, rogo.

Plura memoriae patre nostro Adalberone senescr corporeo relinquire, clarum lumen pastoris amissimus, praeda hostium facti sumus. Itaque dum molimur tanti viri reficere ruinas, elapsa sunt canonica tempora, violatae sunt leges, quibus caevetur nullam sedem amplius triginta dierum spatium vacare licere. Nuncque tandem pulsantibus divina lux se aperuit: & quo sequebamur ostendit, depulso antichristo, simoniaca haeresi damnata. Nos, inquam, dicimus episcopi dioeceseos Remorum metropolis, cum omni clero, diversi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus nostris consentientibus, eligimus nobis in praesentem virum pietate praestantem, fide insignem, constantia mirabilem, in consiliis providum, rebus gerendis aptum; in quo haec virtutes quae sic clare relucunt, indicio sunt ceteras abesse non posse. Arnulfum dicimus regis Lotharii filium: quem etsi altus sanguis vitio temporis sub anathemate positi aliquo infecit contagio, sed tamen hunc mater ecclesia purificans mysticis labuit sacramentis. Hunc, inquam, dicimus Laudunensis ecclesiae filium, & ut verius fateamur, Remensis. Ea quippe civitas Remense territorium, Remensis parochia est, nec sic a B. Remigio divisa, ut heret aliena. Nimirum ille Deo plenus, unitatem appetens, non scissionem affectans, sic scidit, ut cohaereret velut pars in toto: & quis, & quantus futurus esset intelligens, natale solum beavit sacerdotii dignitate. Eligimus ergo Arnulfum, hinc ortum, hinc educatum, simoniacae haereticis expertem, a factione tyrannica remotum, sua cuique debita jura reddentem, sanctuarium Dei non dissipantem. Sint procul ab electione nostra dolus, & fallacia: nec putent eam ad se pertinere filii Belial. Filii pacis & concordiae, stabilem & solidam in perpetuum faciunt, confirmando, corroborando, subscribendo.

Ego Arnulphus archiepiscopus SS.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum in libellos duos qui sequuntur, nempe Arnulphi commentarium cum excommunicatione; & concilii Silvanthensis invocationem & anathema.

Arnulfus Remensis archiepiscopus ab Hugone Francorum rege ad eam dignitatem promotus, venerat in suspicionem, quasi conciliis foret illius proditoris, quae per presbyterum quemdam Remensem Gislebertum nomine Carolus frater Lotharii civitate Remensi potitus erat, ipsumque Arnulfum captivum abduxerat. Augebat suspicionem, quod filius Lotharii regis defuncti, & Caroli nepos esset, adeoque ejus iussu civitas Carolo patruo suo tradita fuisset. Ad quam suspicionem tollendam cum ille sententiam excommunicationis, quae extat in concilio Remensi, cap. 13. adversus omnes qui tam nefaria perpetrassent, privatim intorisset; voluit Galliarum episcopos convenire, idemque quod ille fecerat praestare. Obtemperarunt suo archiepiscopo aliarum ecclesiarum antistes, atque eosdem praedones, post habitam orationem invocativam, sententia anathematis condemnarunt. Recitatae sunt ista omnia postea in Remensi concilio, atque inde a Gerberto in suum commentarium translata fuerunt.

LIBELLUS FIDELITATIS sub specie chirographi editus ab Arnulfo archiepiscopo.

Ego Arnulfus, gratia Dei praeviente, Remoram archiepiscopus, promitto regibus Fran-

A R.

1 Bis Arnulphus post ejus ad Remensem Archiepiscopatum eversionem ab Hugone rege descivit, & utraque Arnulphi rebellio per menses 19. duravit, in universum annos tres, ut colligitur ex epistola Gerberti ad Vivilgotodum Argentinensem Episcopum a Baronio ad ann. Christi 992. n. 29. relata. Quare cum ejus depositio contingerit in Synodo Remensi an 992. necesse est ejus electionem ad an. 988. referre. Vide Pagium ad Annum Christi 992. n. 1. & seq.

ANNO
CHRISTI
990ARNULFI ARCHIEPISCOPI
REMENSIS COMMONITORIUM ET ANATHEMA
in prædones Remorum.*Anathema in prædones.*ANNO
CHRISTI
990*Arnulfus gratia Dei archiepiscopus. Commonitorium
prædonibus Remorum.*

Quid tibi vis prædonum Remensium scelerata manus? Nihilne te movent pupilli, & vidua lacrymæ, nec advocatus eorum? Velis nolis, dominus tuus ipse testis, & iudex, & gravis ultor, cuius iudicium non effugies. Vide quid ante oculos ipsius egeris. Sanctam pudicitiam virginum non erubivisti: matronas, etiam barbaris vendidas, nudas reliquisti: orphanum & pupillum non respexisti. Parvum tibi hoc. Accessisti ad templum matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus atrium perfregisti, polluisti, violasti. Quod oculi tibi viderunt, concupivisti: quod manus attingere potuerunt, rapuisti. Et nos quidem contra divinum ac humanum jus, misericordia abuteret, quod cibi & potus abstulisti, non indulgemus, sed propter impia tempora non exigimus. Exigimus autem reliqua omnia, quæ pollutis manibus pervasisti ac retines. Redde ergo, aut sententiam damnationis in pervasores rerum ecclesiasticarum a sacris canonibus promulgatam, eam in te latam, multotiesque ferendam, excipe.

Auctoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, interveniente & adjuvante beata Maria semper Virgine, auctoritate quoque & potestate apostolis tradita, nobisque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & a liminibus sanctæ matris ecclesie separamus vos, Remensium prædonum auctores, factores, cooperatores, fautores, & a propriis dominis rerum suarum sub nomine emptionis alienatores. Obtenebrescant oculi vestri, qui concupiverunt: arefcant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniat, fructuque laboris vestri privemini. Formideatis ac paveatis a facie persequentis, & non persequentis hostis, ut tabescendo deficiatis. Sit portio vestra cum Juda traditore Domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda vestra ad plenam satisfactionem convertantur. Hic autem sit modus plenæ satisfactionis, ut omnia injuste ablata, præter cibum & potum, propriis dominis ex integro restituantur, coramque Remensi ecclesia penitendo humilissimi, qui sanctam Remensem ecclesiam reveriti non estis. Ne cessent a vobis hæc maledictiones, scelerum vestrorum persecutrices, quamdiu permanebitis in peccato pervasionis. Amen, fiat, fiat.

CONCILIUM SILVANECTENSE

IN QUO PROVINCIE REMENSIS EPISCOPI,

Prædonibus Remensis civitatis anathema dixerunt, anno Domini 988.

*Invocatio episcoporum Remensis dioceseos
vice decreti.*

Quousque se extendet effœnata licentia vestra, alterius proditoris Judæ satellites? Ad quem finem scelerum progredietur incœpta vestri ducis audacia? Ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen sacerdotalis dignitatis suo nomine polluit. Te igitur interpellamus, funeste presbyter. Quid tibi visum est, post illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuisti, ut iterum vilis postata factus, Arnulfum Remorum archiepiscopum traderes: cum ante velut fidiſſimus custos cubares, conviva assiduus esses, consilia disponeres, sacrosancta administrares? Num rigorem ecclesiasticæ severitatis, vel iudicium omnipotentis Dei effugere te putasti? Urbis portas aperuisti, hostes introduxisti, venerabile templum matris Dei, atque ipsis barbaris reverendum, velut hostium castra oppugnasti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui ecclesiæ ingentibus beneficiis eratis obligati; qui dicitis, hæreditate possideamus sanctuarium Dei; qui signa militaria loricati, & galeati, cum scutis, & lanceis ante aram B. Dei genitricis intulisti, qui pollutis manibus pastorem cum clero, & populo, inter sancta san-

ctorum comprehendistis, custodiæ distribuistis, carceri mancipastis, & adhuc retinetis. Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, consilio & auxilio, tantum scelus factum est, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, consociandi estis: ut poenam peccati simul feratis, qui causa peccati simul conspirastis, bonaque civium Remensium prædones impiissimi, velut sub hasta distraxistis. Nec etiam vos abesse debetis, qui in Adalberonem Laudunensem episcopum non minus levia perfecistis. Et ut pullulantem hæresim rescindamus, quæ dicitur omnia licere Karolo etiam in sacris locis: Remensem simul ac Laudunensem ecclesiam, utramque sacrilegio, quamvis dissimili pollutam, a sacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monſtris hominum favere, talibus negotiis assensum præbituros putet, sed pro fide, qua vivimus, omnibus expositos periculis: sententiam nostram ita confirmamus, stabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

Auctoritate omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, interveniente & adjuvante B. Maria

¹ Necdum a sua ordinatione sextus mensis elapsus erat, inquit Gerbertus in laudata epist. ad Argentinensem episcopum, & ecce quasi semperas urbem ab eo proditam hostis invasit, Sanctuarium Dei polluit, spolia diripuit, Clerum & populum captivavit. Post hæc vero Arnulfus suos prædones sub anathemate posuit, atque ut idem facerent Galliarum episcopi imperavit, respiciens Gerbertus ad Synodum Silvanectensem. Quare Arnulphi proditio & Silvanectensis Synodi celebratio anno 988. sexto nempe mense ab ordinatione Arnulphi accidere. Pagus ad Ann. Christi 991. n. 1.

ANNO
CHRISTI
990.ANNO
CHRISTI
990.

Maria semper Virgine, cum omnibus sanctis: au-
doritatem quoque ac potestatem apostolicam tradita,
nobisque relicta, excommunicamus, anathematizamus,
damnamus, & a liminibus sanctæ matris ecclesie
separamus Adalgerum presbyterum diaboli mem-
brum, episcopi & cleri, & totius populi Remensis
traditorem: eos quoque qui hujus traditionis
extiterunt inventores, auctores, factores, cooperato-
res, fautores, civiumque depopulatores, & a propriis
dominiis rerum suarum sub nomine emptionis
abalienatores. His adjungimus Laudunensis
episcopi pervertores, ac ipsius episcopi gravissimos
tortores. Fiat illis, sicut scriptura dicit: Qui
dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei,
Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam
ante faciem venti, sicut ut ignis qui comburit
Sylvam, & sicut flamma comburens montes; ita
persequeris eos in tempestate tua, & in ira tua
turbabis eos; imple facies eorum ignominia, &
querent nomen tuum Domine. Erubescant & contur-
bentur in seculum sæculi, & confundantur, &
pereant; & cognoscant quis nomen tibi Dominus,
tu solus altissimus in omni terra: & quia pupillum
& viduam non miserati sunt, neque templa Dei
reveriti, dominiumque ecclesiarum sibi usurparunt,
sicut filii eorum orphani & uxores viduarum,
scrutetur senerator omnem substantiam eorum,
& diripiant alieni labores illorum: nutantes
transferantur filii eorum & mendicent: ejiciantur
de habitationibus suis: sicut dies eorum pauci,
& principatum eorum accipiat alius: & duplici
contritione contere eos Domine Deus noster:
nisi respiciant, & ecclesie catholice fructuosa
pœnitentia satisfaciant. Amen, fiat, fiat.

EPISCOPI REMORUM DIOCESEOS

Salutem dicunt Reverendissimo Patri R.

Mittunt exemplar precedentis anathematis.

Quoniam frater & coepiscopus noster Arnulfus
intra suam ecclesiam captus, propter vim hostium,
ut fertur, non satis quæ sui juris sunt, exequi
valet: nos nostri officii non immemores, quod
olim in famosissimos prædones suo consilio
feceramus, repetivimus: hoc addito, quod in
cibo & potu contra divinum & humanum jus
nulla misericordia abuti sumus: ut ipse. Sed
insuper duces, & comites, & conscios totius
factionis, anathemate damnavimus: eamque
ecclesiam ab officio suspendimus, cæteras
Christianis fidelibus sufficere posse judicantes.
Itaque decreti atque anathematis exemplar
vobis mittimus, nostræque sententiam vos
favere atque idem facere hortamur, monemus,
oramus.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. J.

Huc usque Arnulfo studuerant, ut vides, com-
provinciales episcopi. Mox autem Hugoni Regi
obsecuti, alia omnia sentierunt: ut ex
epistolis & Synodo Remensi, quæ sub-
jicio, intelligas.

Beatissimo Papa Joanni Hugo gratia Dei
Francorum Rex.

Novis atque inusitatis rebus permoti, summo
studio, summaque cura, vestra consilia
petenda decernimus: quippe cum sciamus vos
omne tempus in humanis ac divinis studiis
exegisse. Considerate ergo quæ facta sunt,
& facienda præscribite: ut & sacris legibus
suis honor Consil. General. Tom. XIX.

reddatur, & regalis potestas non annuletur.
Arnulfus Regis Lotharii, ut dicunt, filius, post
graves inimicitias ac scelera, quæ in nos, regnum-
que nostrum exercuit, loco parentis adoptatus est
a nobis, ac metropoli Remorum gratis donatus,
jusjurandum præbuit, quod contra præterita &
futura valeret sacramenta. Libellum fidelitatis
sub nomine chirographi conscripsit, recitavit,
corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac
omnes cives jurare coegit ut, in nostra
perfulserent fide, si ipse aliquando in
potestatem hostium deveniret. Contra hæc
omnia, ut certissimi testes sunt, ipse portas
hostibus patefecit; clerum ac populum suæ
fidei editum captivitati & prædæ distribuit.
Sed esto eum esse addictum alienæ potestati,
ut ipse videri vult: cur cives & milites
pejorare cogit? cur arma contra nos comparat?
cur urbem ac castra contra nos munit?
Si captus est, cur non patitur liberari?
si vi hostium oppressus, quare non vult
sibi subveniri? & si liberatus est, cur ad
nos non redit? vocatur ad palatium, &
venire contemnit: invitatur ab archiepiscopis,
& coepiscopis, nihil se eis debere
responderet. Ergo qui vices Apostolorum
tenetis, statuite quid de altero Juda
fieri debeat, ne nomen Dei per nos
blasphemetur: & ne forte justo dolore
permoti, ac vestra taciturnitate, urbis
excidium, totiusque provincie moliamur
incendium. Nec judici Deo excusationem
prætendatis, si nobis querentibus atque
ignorantibus, formam judicii dare nolueritis.

Domino & reverentissimo Papa Joanni, Episcopi
Remorum Diaconos.

Non sumus nescii, beatissime pater, jam-
dum oportuisse nos expetere consulta
sanctæ Romanæ ecclesie pro ruina atque
occasu sacerdotalis ordinis: sed
multitudine tyrannorum pressi,
longitudine terrarum semoti,
desideria nostra hæcenus implere
nequivimus. Nunc itaque vestro
examine non sine magno dolore
perferimus novum atque inusitatum
crimen Arnulfi Remorum
Archiepiscopi, qui famosus
apostata factus, locum Judæ
traditoris olim in ecclesia tenet.
Qui filius quondam ecclesie
Laudunensis, cum episcopum
suum dolo & fraude ceperit,
ecclesiam ejus pervaserit, ad
cumulum suæ damnationis
Remensem sibi creditam cum
clero & populo captivavit.
Nec movet eum nostra
vocatio, vel potius saluberrima
exhortatio, non Archiepiscoporum
comprovincialium multoties
repetita admonitio, non
canonice facta coram Deo &
Angelis ejus confessio, non
chirographi in conspectu
ecclesie recitata descriptio,
non numerosa sacramenta
miris excogitata consiliis.
Stant suo vitio quamplures
ecclesie pastoribus viduatae:
per eunt innumerabiles
populi sine sacerdotali
benedictione & confirmatione:
ipse factione tyrannica,
divina humanaque jura
contemnens, tyrannidem
exercet: regibus nostris,
a quibus tantam gloriam
gratis consecutus est,
interitum meditatur.
Ergo tandem ad monstra
perditissimi hominis
expergefati, ivimus in
sententiam Domini dicentis:
Si peccaveris in te frater tuus,
vade & corripi eum inter te
& ipsum solum. Si te
audieris, lucratus eris
fratrem tuum; si autem te
non audieris, addibe tecum
ad huc unum vel duos, ut in
ore testium duorum vel trium
stet omne verbum. Quod
si non audieris eos, dic
ecclesia: si autem ecclesiam
non audieris, sit tibi sicut
ethiopes & publicanus.
Adesto, pater, ruenti
ecclesie, & sententiam
ex sacris canonibus
promulgatam, vel potius
ab ipsa

* Arnulfus in
suo anathema-
te pag. 99
cooperat et
dom & potum:
isti non tunc
perunt in suo.

E

G

Ipla

ipſa veritate prolata, profer in reum. Sciatia A & in ejus qui domus Dei præſte poſſit, archiepiſcopi nova ordinatione; ſimulque invocatis epifcopis noſtris fratribus neceſſaria promotione: ut ſciamus & intelligamus, cur inter cæteros apoſtolutum veſtrum præterge debeamus.

ſcopi nova ordinatione; ſimulque invocatis epifcopis noſtris fratribus neceſſaria promotione: ut ſciamus & intelligamus, cur inter cæteros apoſtolutum veſtrum præterge debeamus.

CONCILIUM ANSANUM

Anno dccccxc. celebratum. In quo Cluniaceniſis monaſterii poſſeſſiones epifcopali auctoritate confirmantur, & varia eduntur decreta.

Ex chartario Cluniaceniſi.

Decretum quod apud (a) Anſam fecit Burchardus Lugdunenſis cum aliis bene multis epifcopis congregatis venerabili abbati Majolo juxta petitiones ſuas & fratrum.

NOverit omnis catholica ſancta mater eccleſia, quia anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti 990. indictione 11. in Lugdunenſe territorio quem vocant Anſam in baſilica beati Romani congregatam ſynodum vidimus, aggregatis ibi ſcilicet ſanctis ac venerabilibus patribus, videlicet Domino Burchardo ſanctæ ſedis Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Teubaldo ſanctæ ſedis Vienneniſis archiepiſcopo, VValterio ſanctæ ſedis Adueniſis venerabili epifcopo, necnon Domino Lamberto ſanctæ ſedis Cabilonenſis epifcopo, & Leutbaldo ſanctæ ſedis Matifcenſis epifcopo, VVigonem etiam ſanctæ ſedis Valentiniæ eccleſiæ civitatis epifcopo, Erboldum Utracæ turſis epifcopo, Eurardum ſanctæ ſedis Moritaniæ civitatis epifcopo, Humbertum ſcilicet ſanctæ ſedis Gratiopolitaniæ civitatis epifcopo, Anſelmum ſanctæ ſedis eccleſiæ Auguſtæ Terentaniæ civitatis epifcopo: quibus multa ob ædificationem orthodoxæ fidei & ſanctæ Dei eccleſiæ ſtabilimentum multa traſtantibus, & SS. Patrum roborati documentis, coram ſanctorum patrum antiſtitum ſcilicet & abbatum conventum, necnon & aliorum religioſorum virorum, adiit ſancti loci Clunieniſis cœnobii dilectus & a Deo nobis datus Odilo abbas venerandus, necnon & Dominus Vivianus præcipuus prior, cum alia cohorte ſibi coherentium non modico conventu fratrum, implorantes eorum præfulatus dignitatem, inſuper & oſtendentes quantis qualibuſque premerentur anguſtiis, ſeu jam dictus locus Clunieniſis ſanctiſſimus premeretur malis: poſcentes eorum ſanctitati, ut ſub anathematis terribili vinculo privilegium in Dei nomine ad habendum eis concederent. Quibus ſanctiſſimis patribus adquietentibus poſtulantibus, & tam pro reverentia ſancti Petri, cujus ſungebantur officio, & aliorum ſanctorum quorum ibi memoria habetur, quamque & domni ac ſanctiſſimi Majoli abbatis in omnibus Dei magnifico cultore, de cujus (b) tranſitu triftati, ſed olim clareſcentibus gratulati, vel etiam pro perſecutoribus, jam ſacraſſimi loci inſeſtationibus, quidquid in illorum tonat privilegiis vel cartis acquisitionum, ſine alicujus inquietudine, ſua pontificali auctoritate inviolabile privilegium conceſſerunt. Scilicet omnia eorum eccleſias cum decimis & ſervitiis ad eundem cœnobium pertinen-

tibus, vel burgum ejuſdem ſancti loci infra & extra ſine præcepto & conſenſu abbatis, vel fratribus ejuſdem loci, aliquam perſonam nullus præſumat. Sancimus etiam privilegio concedendo, & in omnibus confirmando poteſtate ſancti loci ſuperius dicto, infringere, aut violare, vel prædam auferre, vel eccleſiis cum domibus & cellariis ad eundem locum pertinentibus, ſcilicet in pago Matifcenſi, Lordonem montem capere, vel deprædare ſua pontificali auctoritate excommunicando, anathematizando, vehementiſſime contradixerunt: Blanſcum ſcilicet, & Bernoſiacum, curtem & villam ſibi ad hærentem, Maccarias & Peronnam, Cavinias, Soleſtriacum, Socionas & Claromane cum appenditiis ſuis, S. Viſtorem conſtitutum ſupra fluvium Remis, Belmontem etiam in pago Cabilonenſi ſito, in pago Lugdunenſi Saviniacum & Romanam poteſtatem, Chavariacum, & Toſciacum, Poliacum, Artadunum, Ambertam cellam cum appenditiis ſuis, Lavirendam, & caſtrum Ojedellis, Monaſterium Somna, qui vocatur Caraslocus, Reyniacum monaſterium in comitatu Matifcenſi ſupra fluvium Remis, necnon & eccleſias cum poteſtatibus ad locum ſupradictum. Cariloci cœnobium, necnon etiam Regniacum cum ſibi pertinentiis: videlicet domibus, cellariis ſibi ad hærentibus, & quidquid modo habere vel poſſidere videntur, vel quidquid in futurum ad augendum nutu divino fuerit, in quocumque loco & pago, nulla qualibet perſona infringere vel deprædare minime audeat, ſua etiam præfulatus auctoritate prohibuerunt & vehementer ſub teſtificatione anathematis vetuerunt: ut nullus judex publicus, aut executionarius, comes quoque, vel quilibet exercitus proprius aut conductitius, caſtrum facere, aut aliquam firmitatem intra aut juxta eundem locum vel poteſtates ejuſdem jam dicti loci facerati ædificare aliquotiens quis præſumere audeat, ſtatuerunt etiam in eodem ſancto concilio, ut nulla ſæcularis dignitas, ſeu militaris ſublimitas, aut homines juxta Cluniacum commanentes, & in locum quoque jam dictum Carum locum commorantes, in eodem caſtrum vel in burgum ejuſdem loci prædam auferre, vel prædam aliquam tam in bubus, vaccis, vel porcis, quamque etiam in caballis, vel quidquid præda videri aut nominari poteſt, foris intus nec de intus foris

(a) Anſa oppidum olim non incelebre ad Ararim fluvium quatuor a Lugduno diſtitum leucis verſus Matifcenem.

(b) Tranſitus hoc loco non de vita ad mortem intelligendus eſt, qui anno 994. contigit, ſed de abbatiſſi dignitate, quam aliquot ante obitum annis dimiſit, ſubrogato ſibi S. Odilone, cujus electionem habet Spic. tom. 6.

ANNO
CHRISTI
990

ismittere audeat: quia non decet sanctis cœno-
bitis in jam dicto loco morantes a malignis vel
superbis hominibus molestias ingeri. In hoc pri-
vilegio conscribi iusserunt. (a)

I.
Ac vetaverunt a nullo homine Corpus & Sa-
guinem . . . . . tare ad infirmum nisi sacerdotis
solius.

II.
Nunquam autem servetur Corpus Dominicam
in ecclesia amplius quam diebus VIII. & semper
renovetur in die dominico.

III.
Ad vigiliis frequenter veniant: cum gemitis &
suspicio ibi stent, sine loquacitate, & scurrilitate.
Ad opus Dei nihil agant aliud nisi quod expe-
dit animabus eorum.

IV.
Ad venationem nullus clericus eat, ab eo sciat,
quem irridet, esse dampnandum.

V.
Est autem decretum a sanctis patribus in con-
cilio & catholicis episcopis, ut sacerdotes ab ux-
oribus se abstinere: si autem, in ecclesiis sa-
crum mysterium non faciant, & ipsas ecclesias
quas possident perdant.

VI.

Incantationes neque auguria nec divinationes
faciant, nec credant. Qui autem fecerit, nec a
pœnis perpetuis nec ab incendiis liberabitur, nisi
per veram satisfactionem emendaverit.

VII.

Sabbato vero post nonam opera nulla faciat.
Dominico autem emere aut vendere nullus præ-
sumat, nisi tantum quod in die manducet. Pla-
citur non quærat neque faciat.

VIII.

Laici omnes feria IV. a carne abstineant, &
VI. feria jejurent, si ita possunt perficere, aut
pauperibus elemosynas tribuant. Secunda & IV.
& VI. feria missas audiant si possunt.

IX.

Hujus igitur privilegii conservatoribus pax a
Deo patre & Domino Jesu Christo omni bene-
dictione cœlesti veloci cursu super eos descendat.
Violatores autem anathema maranatha damnen-
tur, nisi resipuerint & pœnitentiam egerint, aut
ab abbatibus sanctissimi loci Cluniensis vel a fra-
tribus ipsius loci absoluti quandoque fuerint. Sin
aliter æterno supplicio damnati permaneant,
Amen. Fiat, fiat.

AD CONCILIA ANSANA DUO,

Alterum anno 990. alterum anno 994. celebrata.

ADNOTATIO CRITICA.

Hic Suppl.
Mart. T. I.
pag. 1197.
Anno 990-
994.

IN conciliorum collectione Veneto-Labbeana
tom. XI. col. 987. anno 990. collocatur con-
cilium quoddam in oppido Ansa, quod leucis qua-
tuor Lugduno distat, celebratum, assistentibus
Burchardo Lugdunensi, & Theobaldo Viennensi
archiepiscopis cum episcopis comprovincialibus no-
vem. In eo vero canones IX. ad ecclesiasticam
disciplinam reformandam sanciti; sicut & Clunia-
censibus possessiones suæ asseruntur. Item ad an-
994. concilium aliud Ansanum profertur ex iis-
dem omnino patribus constans, in quo canonici
in ecclesia S. Romani oppidi Ansa instituuntur,
vel restituuntur. Duo hæc concilia unum idem-
que censeri debere, nec nisi ab uno eodemque
concilio anni 994. hæc omnia sancita fuisse, mul-
tiplici argumento demonstro. Inscriptio concilii
an. 990. plane mendosa est, cum anno illi assi-
gnet Indictionem II. quæ superiori anni 989.
conveniebat; secundo, Patres illi gravius se ac-
cepisse significant nuncium de *transitu* S. Majoli.
Obiit autem S. Majolus anno 994. ut Pagius ad
An. 993. egregie demonstrat. Martenius quidem,
qui concilium istud primus vulgavit, Anecd. tom. IV. col. 74. censet *transitus* nomine designari hic spontaneam illam demissionem dignitatis,
qua S. Majolus aliquot ante obitum annis sese
abdicaavit. Sed vix persuaderemur muneris pasto-
ralis dimissionem a patribus illis designari nomi-
ne *transitus*. Quin & abdicationem illam non citius
quam anno 992. contigisse Pagius ad an-
num 1048. 3. demonstrat. Non ergo sermo de
illa haberi potuit in concilio anni 990. Denique

Concilio huic Anzano assedit Leubaldus Matiscen-
sis, qui sedem illam post Milonem tenuit. Milo
vero Matiscæ recensetur inter patres conciliabuli
Remensis anno 991. celebrati; & Leubaldus unus
fuit ex patribus concilii secundi (ut creditur)
Ansanum anno 994. habiti. Absurdum erit igitur
concilium Ansanum anno 990. comminisci, cui
Leubaldus quidam Matiscensis interfuerit; ideo-
que procul est reputemus Ansanum concilium
fuisse unicum an. 994. coactum, in quo & cano-
nes illi conditi sunt, & firmata Cluniacensium
privilegia illa, quæ concilium anni 990. autho-
ritate sua roborasse creditum fuit; ac demum
in eo pariter concilio de ecclesiæ Romanensis ad-
ministratione deliberatum, quod hucusque ad
idem Ansanum concilium anni 994. optime re-
latum est.

Ad hoc ipsum concilium spectare censo sequens
instrumentum donationis, quod in bibliotheca
Sebusiana censetur. L. num. XXXIX. Guicheonus
vulgavit, ex quo hic.

DONATIO ARDALDI COMITIS

Monasterio Saviniacensi.

In Dei nomine.

E Go Artaldus (b) comes, Geraldus (c) quo-
dam nobilis viri, & Gimbergii filius, remi-
niscens malorum omnium, quæ tam pro acqui-
sitione, quam etiam pro defensione honoris mei,
con-

(a) Hic unum in chartario deest folium, continens subscriptiones episcoporum & initium statutorum ejusdem concilii.

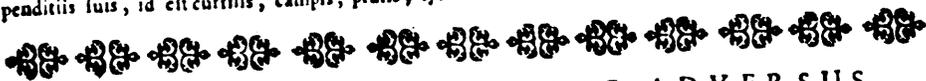
(b) Artaldus comes Lugdunensis scilicet & Forensis, Historicis Lugdunensibus & Quercetano notus. Hujus comitatus plenioram historiam habemus ab eruditissimo Domino de la Mirre, ecclesiæ Montisbrisonis collegatæ canonico & sacrisse dignitate GUICHEON. (c) Geraldus cujus pater fuerat aliter Artaldus comes. GUICHEON. Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI
990.

contra Dei præcepta, egi; paveſco Dei judicia, pro his metuens æterna perpeti ſupplicia; verum quia longanimis eſt ſuper me Domini patientia, non diſſero diutius penitentia; iurare remedia. Nuper itaque ſacerdotum ac miniſtrorum Dei adii conſilium, quaerens ab eis ſalubre conſilium, qui dijudicantes me ſecundum ſanctorum canonum ſtatuta, hæc inter cætera mihi indicaverunt monita, quo poſſint levius mea ſolvi peccata. His ſalutaribus præceptis monitus, conſiderans quæ, & quanta erga ſancti Martini monaſterium, quod vocatur Saviniacum, (a) commiſerim mala in deprædando villas ejus, ac devaſtando agros, primum ipſi beato Martino aliquid ex rebus meis poſſeſſionis tribuo. Igitur ego Artaldus dono de hæreditate mea eccleſiam ſancti Martini, quam regit Dominus abbas Hugo, (b) una cum grege ſibi commiſſo. Eſt autem ipſa hæreditas ſita in pago Lugdunenſi, in agro Cogniacenſi, ſuper ſtadium Ararium, in villa Torigniaco, hoc eſt vinea indomnicata, cum curtillis, viridariis, campis, pratiſ, ſylvis, aquis, aquarumque decurſibus, ſervis etiam & ancillis, quantumcumque in ipſa villa viſus ſum habere, & in villa Caſocco manſum unum, cum omnibus appenditiis ſuis, id eſt curtillis, campis, pratiſ, ſyl-

vis, & quidquid ibi vitus ſum habere hæreditatis, & quidquid in Miſeriaco, & in Mota videor habere, id eſt, portum cum piſcationibus, terras cultas & incultas, ſervos & ancillas utriuſque ſexus, quidquid ego in prædictis villis, & a rivulo Morgens uſque in Ronnecum viſus ſum habere totum, ac integrum uſque in exquiſitum, dono ſancto Martino, & monaſterio Saviniacenſi ad ſtipendium fratrum, Deo ibi intervenientium, pro emendatione mali facti, pro abſolutione omnium peccatorum meorum, & omnium parentum meorum; tali vero ratione hanc elemoſinam in donationem fieri juſſi, ut a die præſenti ſupradictæ res in dominio & poteſtate Sancti Martini permanerent. Nullique hominum liceat ab hodierna die, & deinceps, quidquam de ipſis rebus ab ipſa eccleſia auferre & deminuere, nec mihi, nec alicui parentum meorum, vel propinquorum, nec abbati, nulli, inquam, poteſtati. S. Artaldi comitis & uxoris ejus Theodebergie (c) qui ita fieri & firmare rogaverunt. S. Fredelani, Vicardi, Miloni, Bernardi, & aliorum Beraldi, Eteloni, Lendegarii. Data per manum Gerberini, mente martii, regnante Conrado (d) rege.

ANNO
CHRISTI
990.

CONCILIUM NARBONENSE ADVERSUS

ECCLESIASTICORUM BONORUM INVASORES

habitu anno Chriſti circiter dcccxc.

Anno dominicæ incarnationis circiter 990. Ermengaudus Narbonenſis archiepiſcopus provinciale concilium habuit, adverſus nobiles viros, qui non tantum eccleſiaſticorum bona omnia invadebant, ſed in eos etiam lævebant. Interfuert autem concilio non tantum provinciæ Narbonenſis epiſcopi, ſed etiam multi laici nobi-

Cles, ut Raymundus comes Ruthenenſis, Rogerius comes Carcaſſonenſis, ejuſque filius Raymundus, Raymundus vicecomes Narbonenſis, idemque Ermengaudi archiepiſcopi frater, Guillelmus vicecomes Biterrenſis, alique. Ita Guillelmus Catellus in commentariis Occitania. lib. V. in Ermengando.

ANNO
CHRISTI
990.

CONCILIABULUM SIVE PSEUDOSYNODUS

ANNO
CHRISTI
990.

Remenſis, qua Arnulfus archiepiſcopus depoſitus, & Gerbertus eidem ſubſtitutus fuit, anno Domini dcccxcxi. tempore Joannis Papæ XV.

Quid enim
in Concilia-
bulo.

• alius

Quid in hac pseudo-synodo gestum fuerit, ex legitimis actis Egimaldus in aulario quod est apud Aimonium descripsit his verbis: In illis diebus in Remensium civitate erat archiepiſcopus vir bonus & modestus, frater Lotharii regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem rex invadebat ei, volens exterminare progeniem Lotharii regis. Congregantque in urbe Remensi synodum, in eum locum idem Hugo rex invitavit archiepiſcopum Senonicæ urbis nomine Seguinum, cum ſuffraganeis ſuis. In quo concilio fecit degradari dominum Arnulfum archiepiſcopum Remorum dolo nepotis ſui, quem tenebat

in carcere, dicens non debere eſſe epiſcopum natum ex concubina. In loco autem ejus conſecrati fecit dominum Gerbertum monachum philoſophum: qui Gerbertus magiſter fuit Roberti regis, filii illius Hugonis; & domini Leutherici archiepiſcopi ſucceſſoris venerabilis Seguinus: Arnulfum autem mancipari cuſtodix in Aureliana civitate. Venerabilis autem Seguinus archiepiſcopus non conſenſit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti; juſſio autem regis urgebat. Alii vero epiſcopi, licet inviti, tamen propter timorem regis degradaverunt Arnulfum, & ordinarunt Gerbertum. Seguinus autem

(a) Saviniacum monaſterium ordinis S. Benediſti, Divo Martino dicatum, in pago Lugdunenſi non longe ab oppido la Biesle. GUICHÉON.
(b) Abbas Hugo qui electus fuit anno 984. indiæ. 2. conſentiente Conrado rege, & Burchardo Archiepiſcopo Lugdunenſi vid. cartul. Saviniac. GUICHÉON.
(c) Theodebergia alibi Teutbergia vocatur. GUICHÉON.
(d) Regnante Conrado rege annus hic deſt, ſed cum Hugo Saviniacenſis abbas vixerit ab anno 984. uſque ad annum 1005. & Conradus mortuus ſit anno 995. uti jam ſuperius judicavimus, necesse eſt illum eveniſſe ab anno 984. uſque ad annum 99. GUICHÉON.

tem plus timens Deum, quam terrenum regem, noluit consentire nequitie regis: sed magis quantum potuit redarguit ipsum regem, propter quam causam ira regis contra eum efferebat. Cum magno itaque dedecore expelli iussit Arnulfum de ecclesia beatae Mariae Dei genitricis Remensis, & sic alligatum retrudi in carcerem. Alligatus autem in carcere Aurelianensis civitatis, ubi detinebatur nepos eius Carolus, mansit ibi annis tribus. Nunciantur haec omnia praesuli Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis qui Arnulfum deiecerant; & Gerbertum ordinaverat, &c. Hac de rebus in pseudo-synodo Remensi gestis, praedicto loco. Post hoc ibidem subiungitur, quomodo Joannes papa indicta alia synodo Remensi, in praesentia Leonis abbatibus a sede apostolica ablegati, acta hujus conciliabuli retraxerit & plane improbari mandaverit. De quibus infra suo loco.

memorandis ego propterea in primis abstineo, quod non tam acta alicujus conciliabuli, quam commentatio Gerberti scripto contineantur. Quilibet ea scire voluerit, anno Domini 992. numero 22. & sequentibus Baronium consulat. (4)

II. ELECTIO GERBERTI REMORUM Archiepiscopi.

Semper quidem, dilectissimi fratres, iudicia Dei justa sunt, sed interdum occulta. Ecce enim post dissolutionem bonae memoriae patris Adalberonis, quemdam ex regio semine prodeuntem nobis ecclesiamque Remensem praefecimus, & clamore multitudinis impulsus, scriptura dicente, vox populi, vox domini; & sanctorum canonum institutis desiderium ac vota cleri & populi in electione episcopi perquirentium. Caligavit acies mentis nostrae literam incaute sequendo, concordem sententiam divinarum scripturarum parum investigando. Non erat quippe vox domini, vox populi clamantis, crucifige, crucifige. Ergo non omnis vox populi, vox domini: nec omnis cleri & populi vota & desideria in electione episcopi perquirenda sunt; sed tantum simplicis & incorrupti, id est spe questus minime illecti. Sententiae patrum exponendae: non liceat, inquit, turbis electionem facere eorum qui ad sacerdotium provocantur: sed iudicium sit episcoporum, ut eum ipsi qui ordinandus est probent, si in sermone & fide, & in episcopali vita edoctus est. Non igitur episcopo Remorum dicitur: sed secundum has constitutiones patrum, favore & conniventia utriusque principis nostri domini Hugonis Augusti, & excellentissimi regis Roberti, assensu quoque eorum qui Dei sunt in clero & populo, eligimus nobis archiepiscopum Abbatem Gerbertum, aetate maturum, natura prudentem, docibilem, affabilem, misericordem. Nec praferimus illi vagam adolescentiam, ambitionem se extollentem, omnia temere ministrantem: immo nec talibus subjugari patienter auditu perferimus, quorum sapientia & consilio ecclesiastica ac civilia iura administrari non posse scimus. Cumque in unoquoque episcopo sit hoc speculandum, maxime tamen in eo qui ceteris praestit metropolitano. Eligimus itaque hunc Gerbertum qui . . . . . fuit. Hujus vitam ac mores a puero novimus, studium in divinis ac humanis rebus experti sumus. Hujus consiliis ac magisterio informari quaerimus. Ejus electionem subscribendo confirmamus, stabilimus, corroboramus communi omnium honorum consensu.

Causa conciliabuli.

Acta conciliabuli.

Acta Concilii Remensis germanica non extant.

Libellus Gerberti sub nomine Remensis editus Francofurti.

NOTA SEVERINI BINII. Causam habiti conciliabuli praebuit rumor, qui de urbe Remensi per Arnulfum prodita augebatur. Nam cum Hugo rex Francorum sua promotione Arnulfum ad hanc dignitatem archiepiscopalem evehisset: hoc summo studio deinceps peregit, ut episcopum suo iudicio inratum in ordinem redigeret, aliumque in ejus locum subrogaret. Cumque Arnulfus ad iudicium synodale vocatus, ad pontificem tanquam competentem iudicem provocasset: missus illuc binis legationibus hoc non sine dolo ac fraude mandatum fuit, ut si post literas sedi apostolicae ante triuorum exhibitas non audirentur, in Gallias revertissent: indicta est episcoporum congregatio: vocatus est, de prodicione aliisque criminibus & irregularitatibus accusatus Arnulfus archiepiscopus Remensis. Cumque ille allegaret se a Carolo patre suo Lauduni captivum detineri, neque alio proficiscendi veniam impetrare posse; Hugo rex Francorum Laudunum prodicione episcopi subegit, & Arnulfum qui ibidem in vinculis detinebatur captivum abduci, & synodali huic patrum congregationi iudicandum praesentari: eoque modo quo supra dixi dijudicari mandavit.

Acta Concilii germanica non extant. Acta Concilii Remensis germanica non extant. Nam, ut ipse fatetur in prologo, alibi quaedam addidit, alibi vero ex eisdem nonnulla sustulit & expunxit, quaedam autem paraphrasticè transtulit & mutilavit.

Quod si ita est, verissimum esse apparet, libellum illum, quem multis blasphemis & mendacis intertextibus ediderant centuriatores, quemque hoc nostro tempore in odium Romanae ecclesiae novatores anno 1600. Francofurti in lucem emisserunt, non tam acta synodalia Remensis concilii, quam scriptum quoddam & opus Gerberti in ipsa acta synodalia pro arbitrato illius emissum, continere, vanamque & mendacem esse inscriptionem, qua libellus & opus ipsius Gerberti Synodus ecclesiae Gallicanae nominatur. Si enim Romanus pontifex, prout infra dicemus, acta hujus congregationis plane improbavit, amotumque iudicio synodali Arnulfum sedi suae restitui demandavit: non tam synodus, quam pseudosynodus appellanda erat. Quas blasphemias & calumnias contra Deum & ecclesiam, quotve mendacia huic libello Gerbertus inseruerit, videre est apud Baronium, a quibus recensendis atque hoc loco

III.

(4) Haec tamen Acta a Gerberto conscripta hic ego danda censui ex editione Francofurtensi anni 1600. tum quod rarissime sese offerant, cum pariter quod nonnulla, imo plura contineant ex verisioribus aliis Conciliis desumpta, ex quibus lectiones nonnullae veterum Conciliorum facta collatione delumi possunt. Ceterum quod ibi nonnulla sese offerant asperiora in Romanam Ecclesiam dicta orthodoxas lectionum aures nequaquam offendunt, quippe qui iustum dare pondus noverint rebus ac dictis effaratorum in eandem Ecclesiam hominum, quos non ratio, sed rabies, & saepe etiam assentatio traheret in adversum. Porro si haec ratio valeret ad acta ista suppressenda praevaleisset etiam, ne acta concilii Basiliensis darentur, ut multis pariter suppresserentur eorundem, quae adversus Gregorium VII. dicta & gesta sunt. Addendum est etiam Pontifices Romanos caliginis illius temporibus non ea luxisse morum sanctorum, qua & praecedentium, & nostrorum seculorum tempora claruerunt. M. S. P.

ANNO
CHRISTI
991.

III.

PROFESSIO FIDEI GERBERTI REMORUM
ARCHIEPISCOPI.

Ego Gerbertus gratia Dei præveniente mox futurus archiepiscopus Remorum, ante omnia fidei documenta verbis simplicibus assero, id est Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum esse confirmo: totamque in Trinitate Deitatem coessentialem, & consubstantialem, & coeternalem, & coomnipotentem prædico. Singulam quamque in Trinitate personam verum Deum, & totas tres personas unum Deum profiteor. Incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu sancto, sed in Filio tantum credo, ut qui erat in divinitate Dei Patri Filius, ipse fieret in homine hominis matris filius. Deus verus ex patre, homo verus ex matre. Carnem ex matris visceribus habentem, & animam humanam rationalem, simul in eo utriusque naturæ, id est hominem & Deum, unam personam,

unum filium, unum Christum, unum dominum creaturarum omnium quæ sunt & auctorem, & dominum, & rectorem cum patre & spiritu sancto confiteor; passum esse vera carnis passione, mortuum vera corporis sui morte, resurrexisse vera carnis suæ resurrectione, & vera animæ resurrectione, in qua venit judicare vivos & mortuos assero. Novi & veteris testamenti unum eundemque credo auctorem, & dominum, & Deum. Diabolum non per conditionem, sed per arbitrium factum esse malum. Credo hujus quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem: credo judicium futurum, & recepturos singulos pro eis quæ gesserunt vel pœnas vel præmia. Nuptias non prohibeo, secunda matrimonia non damnio, carni præceptionem non culpo, penitentibus reconciliatis communicari debere confiteor. In Baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam ea quæ voluntarie admitta sunt, dimitti credo. Et extra ecclesiam catholicam nullum salvari posse confiteor. Sanctas synodos quatuor, quas universales mater Ecclesia confirmat, confirmo.

ANNO
CHRISTI
991.

IN SEQUENTEM SYNODUM

PRÆMONITIO.

Hanc Synodum ideo supprimendam, nec cum cæteris inferendam Labbeus censuit, quod Card. Baronii rationibus convictus fœditiam esse credidit, fabellam a Gerberto archiepiscopo primum Remensi, dein Ravennatiensi Archiepiscopo, tandem Romano Pontifice sub nomine Silvestri II. fabricatam, ut intrusionem suam in Remensem cathedram defenderet. Quas autem Baronius asserit rationes tanti non esse hodie Eruditi judicant, ut Gerberto puidum adeo commentum affingent, censentque vulgo omnes Gerbertum reipsa & sincere recitasse acta Concilii vere habiti pro assumptione sua ad Remensem cathedram & Arnulphi depositione. Illa tamen, non ut a scribis ejusdem Concilii descripta sunt, dedit Gerbertus, sed stilo suo vestita & expolita, quod & ultro ipse in præfatione ad hanc historiam admonuit. Fateor equidem Concilii hujus Patres in agenda causa Arnulphi ultra præscriptos Catholicæ Ecclesiæ Episcopis limites transcendisse, & multo liberius, quam ut par erat, in Romanorum Pontificum auctoritatem excurrisse adversus tunc vigentem in Gallia disciplinam, adversus capitularia Regum Francorum. Sanxerat enim Carolus Magnus imperator quousque provehenda essent obsequia erga Romanum Pontificem verbis illis: *in memoriam B. Petri Apostoli honoremus sanctam & apostolicam Sedem, ut qua nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra ecclesiastica rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, seramus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non debeat, quilibet, sive sit presbyter, sive diaconus aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio infiliando redarguatur, falsam ab apostolica sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod id non conveniat, salva fide & integra circa apostolicum humilitate penes Episcopum sit potestas, utrum cum in carcere, aut in aliam detrudat custodiam, usque quo per epistolam, aut per idoneos, sua partis legatos apostolicam interpellat submissitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus, iusto ordine, lex Romana statuat definire; ut & is corrigatur, & cæteris modis imponatur.* Hanc legem recitat Gratianus dist. XIX. cap. 3. & est integra in can. XXX. concil. Tribur. an. 895. Affert etiam Baluzius inter Capitularia an. 801. Hæc igitur disciplina tunc in Ecclesia Gallicana vigebat, & ex ea pariter intelligimus, Episcopos ita debacchantes in Romanam Ecclesiam dignissimum esse nomine fœditiosorum.

REMENSE CONCILIABULUM

Habitu Duxocctori Remor. sub Hugone Arch. & Roberto Francor. Reg. Cum Apologia ejusdem Synodi scripta a Gerberto, tum quidem Archiepiscopo Remensi.

Ex vetustissimo Codice Miciacensis quondam Monasterii.

Incipit prologus Synodi Remensis. G. Papa.

Ex edito
Frascoferri.
an. 1606.

Licet æmuli mei dentes in me exacuant, di-
cuntque, & facta prociudere parent. plus tamen
amicorum obsequio, quam invidiorum odio
permoveor. Non enim ubi non erat timor, ti-
mere didici; nec amicorum infesta relinquere ne-
gocia. Accingar igitur, & summarum quidem
genera causarum, in Remensi concilio exposita
breviter attingam, ut & gestorum veritas innotes-
cat,

scat, & que a summis viris retradita sunt agnoscantur. Peto autem ab hujus sacri conventus prelati, si quid minus grave vel parum contemptum expressero, non sum injuriam, sed meam adscribi ignorantiam: ab auditoribus quoque; ne me aliena vel parum dixisse denotent. Siquidem triplici genere interpretationis utendum fore censeo, scilicet ut quaedam ad verbum, ex alia in aliam transferantur linguam. In quibusdam autem sententiarum gravitas, & eloquii dignitas dicendi occationem faciat, & abdita investigari, & in lucem ipsos affectus manifeste proferri. Quae etsi ad plenum assequi non potuero, his tamen modis doctissimorum hominum sententias conabor interpretari. Sed earum amplificationes, digressiones, & si qua ejusmodi sunt, quodam studio refringam: ne odio quarundam personarum, potissimumque Arnulphi proditoris moveri videar, quasi ex ejus legitima depositione Remense episcopium legitime sortitus videri appetam. Alterius erit hoc operis, aliisque implicitum questionibus cum de propriis, communibus, & differentiis episcoporum, archiepiscoporum, vel metropolitano- rum, patriarcharum, seu primatu, vel etiam Romani episcopi potestate, ut animo concepi, Romani disputabo. *Explicit Prologus.*

INCIPIUNT CAPITULA.

- I. Qui, & quo, & ex quibus provinciis episcopi convocaverint.
- II. Prolocutio Arnulphi episcopi, de examinanda Arnulphi causa.
- III. Responso Sigvini archiepiscopi, de cognitione judicii.
- IV. Objectione Daiberti archiepiscopi, & Hervoi episcopi.
- V. Conquestio Brunonis episcopi.
- VI. Prosecutio Gotesmannis & Brunonis episcoporum, de discussione Arnulphi.
- VII. Ratbodus episcopus, Lotbariensis episcopus chirographum Arnulphi reprehendere dicit.
- VIII. Libellus Arnulphi.
- IX. Arnulphus episcopus eundem libellum in parte vituperat, & in parte laudat.
- X. Exemplar libelli cujusdam haeretici convocati.
- XI. Confessio Adalgeri presbyteri.
- XII. Odo episcopus communitorium Arnulphi, & anathema inducit.
- XIII. Gualterus episcopus ea reprehendit.
- XIV. Guido episcopus aliud anathema inducit.
- XV. Sigvinus archiepiscopus argumentatur, Arnulphum, & suos complices damnatos videri.
- XVI. Exempla canonum de damnatis, qui ministrant.
- XVII. Arnulphi episcopi admonitio, pro defensione Arnulphi.
- XVIII. Sigvini archiepiscopi anathema, pro eadem re.
- XIX. Qui Arnulphum defendere conati sunt, & qui eius exemplis.
- XX. Epistola Stephani archiepiscopi ad Damasum Papam.
- XXI. Rescriptum Damasii ad eundem.
- XXII. Ratbodus episcopus decretalem totam Synodi porrigit, pro Arnulphi defensione.
- XXIII. Brevis annotatio accusationis, & defensionis Arnulphi.
- XXIV. Quod iuste captus sit, ex Africano concilio.
- XXV. Exempla epistolae Regis, ad Romanum pontificem directa, pro causa Arnulphi.
- XXVI. Item, episcoporum ad eundem.

- XXVII. Quia regis & Brunonis episcopi legati Roma egerint.
- XXVIII. Luculenta oratio Arnulphi episcopi, vni totius Synodi continens.
- XXIX. Exempla canonum contra Arnulphum.
- XXX. Arnulphus in Synodum deductus, episcoporum sententias contradicit: sed retineri sententiam non ferens, secessum petit.
- XXXI. Synodus absente Arnulpho, in ejus criminata capitula annotat.
- XXXII. De constitutis hostium sacerdotibus, qui hinc regis licentia legat.
- XXXIII. De his, qui regibus fidem promissam non servant.
- XXXIV. De Clericis, qui capitalia crimina committunt.
- XXXV. De confugientibus ad hostes.
- XXXVI. De his, qui rege superbite, aut sibi, aut aliis assuetum provident regnum.
- XXXVII. De custodia vite principum.
- XXXVIII. De refugio atque perfidia clericis fornicariis.
- XXXIX. De Clericis, vel monachis, contra regem perjuris.
- XL. Episcoporum collectio, & Arnulphi confessio, & super ejus depositione quaestio.
- XLI. De Maximo episcopo deposito.
- XLII. De Eutychete presbytero.
- XLIII. De Rathario & Petro ejectis.
- XLIV. De injusto deposito.
- XLV. Quomodo Arnulphus deponi debeat.
- XLVI. Exemplum de Potamio archiepiscopo deposito.
- XLVII. De Egidio & Ebone depositis.
- XLVIII. De judicio non innovando.

Sequentis diei Synodus

- XLIX. Ingressus Regum in Synodum.
- L. Arnulphus episcopus, praeteritis diei actibus brevititer recapitulat.
- LI. Arnulphus episcopus Arnulphi confessionem subornat contra comitem Brocardum.
- LII. Arnulphus a regibus veniam petit, & accipit, modumque abdicationis agnoscit.
- LIII. Libellus abdicationis Arnulphi.
- DLIV. Adalgeri presbyteri reclamatio, & depositio.
- LV. Africanum concilium, in quo modus Romanorum episcopi cognoscitur.

INCIPIT SYNODUS REMENSIS.

CAPUT I.

ANNO ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi MCCCXCI. indictione quarta, anno v. regni Domini Hugonis Augusti, & excellentissimi regis Roberti, congregata est Synodus in Remensi territorio. Adum est autem magna industria principum, ut quia omnes Galliarum episcopi eo convenirent, qui comprovinciales essent. Deinde ex vicinis provinciis fama & dignitate honestiores, & qui legatione suarum provinciarum digni viderentur, suorumque fratrum absentiam sua praesentia sustinere possent. Igitur XV. Kalend. Jul. collecti sunt in basilica domni Basili confessoris, Remorum quidem Diocesani: Guido Suesonicensis urbis episcopus, Adalbero Laudunensis, Hervus Beluacensis, Gotesmannus Ambianensis, Ratbodus Noviamensis, Odo Silvanensensis: ex provincia Bituricensium, qui Aquitanorum esse putatur, Daibertus Archiepiscopus: ex provincia Lupdunensium prima Gualterus episcopus Augustidunensis, Bruno, Lingo.

Lingonenſis, Milo Matifconenſis. Ex provincia A
Senonenſium, quæ eſt prima Sequanorum metro-
polis, Remenſique provincie contigua, Siguinus
archiepiſcopus, Arnulfus Aurelianenſis, Herber-
tus Antifiodorenſis; præterea diverſarum urbium
abbates quamplurimi aderant: poſt ſolitariam epi-
ſcoporum diſputationem, reſidere juſſi ſunt: ha-
bitaque ratione totius ſummæ Synodi, dignitas
præſaturæ ac poteſtas quaſi judiciaria, ſtetit pe-
neſſus archiepiſcopum Siguinum, quem & ætas &
viri meritum ac ſcientia commendabat. Arnul-
fus autem venerabilis epiſcopus, ordinis cuſtos,
ac omnium gerendorum interpres declaratus eſt,
eo quod inter omnes Galliarum epiſcopos ſapientia,
& eloquentia clarior haberetur. Hunc poſt
expoſitam allegationem eorum Sacerdotum qui
minime addeſſe poterant, poſt totius Cleri ingreſ-
ſum, quibuſdam ſententiis pertradatis, hoc modo
prelocutum accepimus.

CAPUT II.

Ita quidem eſt ut dicitis, revendiſſimi Patres:
nullus tumultus, nullus accuſator improbus, nul-
lus iudex iniquus, hoc ſanctum Concilium agi-
tare debet. Revertur unicuique perſonæ ſuus lo-
cus, debita reverentia: nullusque aut ſe aut alium
praſudicio gravari putet, cum ſit libera facultas
& proponendi, & ſciſcitandi, & reſpondendi.
Conſultationes autem, ſive deliberationes, ſic in
medio locentur, ut nemo cauſetur imponi ſibi
quod nolit, aut eripi quod velit. Sane quem
me priorem dicere voluiffis, dicam quod ſentio
in præſentia veſtra, ut clerici ſuper admiſſi, id
paulo altius repetam, ut res bene digeſta melius
innotefcat. Ego quippe cum inter varios tumultus
bellorum pro pace Eccleſiæ, cui auctore Deo
deſervio, totis viribus elaborarem: novi nunciifama,
inauditi ſceteris rumore, ſic ſubito turbatus
ſum, ut etiam in vilibus rebus lingua balbutiret,
intellectus hebeſceret. Ferebatur quippe illa
nobilis urbs Remorum, dolo proditionis hoſti-
bus patuiſſe, prædæ ac direptioni ceſſiſſe, ſancta
ſanctorum armata militum acie polluta fuiſſe.
Horum omnium malorum inventor, auctor, quod
ſine magno dolore animi referre nequeo, is qui
tutari debuerat, Arnulfus epiſcopus nunciabatur:
ſacerdotalis dignitas huius cauſa impetebatur:
vixque erat qui noſtro ordini non inſultaret.
Nunc quia religionis amore, & ſtudio ſereniſſimi
regis noſtri domni Hugonis congregati ſumus,
querendum eſt, quomodo tanta infamia carere
poſſimus, & ſi frater & coeſcopus noſter Arnul-
fufus illata erimina diluere queat, vel crimen
regis majeſtatis propulſare. Scitis enim, omnes
nos inſimulari probro infidelitatis & perſidiæ,
cauſa unius. Si, inquam, juſtis epiſcopi utuntur
legibus, ſidiſſimique ſuis regibus ſunt, cur homi-
nem impariſſimum ſuis legibus non puniunt?
nimirum aliorum flagitia ideo moliantur celare,
ut impune liceat eis peccare. Abſit hoc ab ve-
ſtro ſanctiſſimo coetu, abſit, ut contra divinas
& humanas leges quenquam moliamur defendere,
vel damnare. Dicant tantum qui noverunt
ſeriem geſtorum: iique ſuos exponant caſus, qui
graves (ut ipſi aſſerunt) injurias pertulerunt:
ſum, ſi qua contraditio fuerit oborta, diſcuſſis
partibus ex autoritate canonum iudicium pro-
mulgetur.

CAPUT III.

Tum Siguinus: non patiar, inquit, diſcuſſio-
nem fieri eius qui dicitur eſſe majeſtatis obno-
xius, niſi forte convicto ſupplicii indulgenti pro-
mittatur. Simulque trigefimum primum caput To-
leſani concilii prolatum eſt ex eadem re.
» Sæpe principes contra quolibet majeſtatis ob-
» noxios, ſacerdotibus negocia ſua committuntur:
» & quia Sacerdotes a Chriſto ad miniſterium
» ſtatutis electi ſunt, ibi conſentiant regibus fieri
» iudices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia
» promitteretur: non ubi diſcriminis ſententia
» præparatur. Si quis etiam Sacerdotum contra
» hoc commune conſultum, diſcuſſor in alienis
» periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis, ad
» Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium
» gradum.

CAPUT IV.

Graviſſimum vero eſt, ait Daibertus, ideo te
iudicem præbere in alienis negotiis, ut cum reum
convincas, tu concidas: cum dijudicas, tu dam-
natus abeas: ſi hoc, inquit Herovenſis epiſcopus, peri-
culoſum eſt: videte ne ſit periculoſius, iudicia
eccleſiaſtica deinceps a ſecularibus non expectari.
Conſequens enim eſt, ad forenſia jura nos per-
trahi, ſi divinis legibus in aliquo videbimur ob-
ſervari. At quomodo ſine iudicio relinquatur, quod
commiſſum eſſe conſtiterit? vel cur contra prin-
cipem noſtrum cauſabimur, ſi quod attingere non
audebimus, judiciaria poteſtate conceditur.

CAPUT V.

Bruno epiſcopus dixit: Nullum certe veſtrum
æque turbat tanti diſcriminis examen, ac me:
ego quippe ſolus ob hunc inſolentiſſimum per ora
omnium volito. Ego cum in has miſerias præ-
cipitaſſe videor, qui contra omnium bonorum
vota, memetiſſum in pignus obſidis dedi, pro ſe
conſervandæ fidei: tanti erant apud me regis Lo-
tharii merita: tantumque me carnis aſſinitas per-
movebat. Et cum ſcirem hunc Laudunenſis urbis
pervaſorem, totiuſque tyrannicæ ſactionis fuiſſe
principem; ſub obtentu tamen huius honoris, ad
meliorem ſtatum vitæ attrahere niſus ſum: ut
qui diſcordiarum & bellorum inventor extiterat,
pacis & charitatis ipſe jaceret fundamenta. Atten-
dite pacis principia; attendite hominem ma-
gis pro bonis reddentem. Homines mihi percharos, &
ad uſum vitæ multum neceſſarios, id eſt, uni-
cum fratrem meum, comitem Giſlebertum, meum-
que conſobrinum comitem Guidonem, cum ce-
teris, quorum amicitia gloriabar, ſua ſimulata ca-
ptivitate veræ captivitati contradidit; me pacis
ſponſorem in mortis diſcrimine, dereliquit: &
o impudens audacia hominis! qui mei, imo ſui
& totius Eccleſiæ homicida, adhuc improba fron-
te negat, quod negari non poteſt. Certe ex his
que conſtetur, eliciemus ea que propalare erube-
ſcit. Certe in præſentia regum, in præſentia epiſ-
coporum, ante ora cleri & populi, ſacramento volens
obligatus eſſe, ſe principibus ſuis adjumento futurum
conſilio & auxilio, ſecundum ſuum ſcire & poſſe con-
tra Carolum; itemque inimicis dominorum ſuo-
rum, nec conſilium nec auxilium ſe latarum ſcienter
ad eorum infidelitatem; neque pro præterito aut
futuro ſacramento ſe præſens reliſſurum. An non
erat inimicus Carolus qui regum pervadere ni-
tebatur? an non inimici Rotgerius & Manſafes,
qui

qui clerum & populum ejus in ecclesia ipsius armata militum manu ceperant? Hos ipse consecratos & primos amicorum esse fecerat; hos eorum bonis ditaverat, qui se elegerant, qui sibi principatum consulerant, quibus sine perjurio auferre nihil poterat, quos necessario juvare debebat, nisi in se peccarent. At quid peccaverunt? Fidemne promissam servare, quid sibi persuadere nisi sunt? Ignoscite, fratres, si dolor nimius de gravitate sacerdotali aliquid derogavit, & si orationem finire non sinit, quam vestra intelligentia ex precedentibus ad plenum comprehendit.

C A P U T VI.

Hic Godesmannus Ambianensis ecclesie episcopus subintulit: multa venerabilis pater Bruno profectus est, que quanto magis fidem dubis faciunt, tanto magis reum majestatis arguunt, ac sacerdotio indignum revincunt. Sed quia paulo ante de periculosa discussione sermo habitus est, velim nosse, quid pater Bruno inde sentiat. Non est enim equum nos fieri auctores effundendi sanguinis, qui debemus esse auctores salutis. Et ille: sentio, inquit, reverendi patres, & hoc vos intelligere quod dicitis, & alterum pudori esse quod tacetis. Nam movent vos divinas leges: movet etiam homo affinitate carnis mihi conjunctissimus, utpote avunculi mei regis Lotharii filius; habeo & rependo charitati vestre multiplices grates. Sed absit hoc a me, ut amori Christi amorem sanguinis praeferam; aut ut meo sanguine (quantum in me est) ecclesia Dei polluat. Ergo agite: discussionem simul & judicium aggrediamur: nec sanguinis effusionem perhorrescite, cum apud benevolentiam principum juste petita obtinere non difficile sit. Cum hoc maxime sit pertimescendum, ne dum forte uni personae parcere volumus, sicut frater & episcopus noster Herveus paulo ante retulit, & eam, & omnem Ecclesiasticum ordinem sub periculo sanguinis relinquamus. Itaque is presbyter, qui urbis portas aperuit; intromittatur si placet: atque gestorum ordinem pandat. Ab universis dictum est: Placet.

C A P U T VII.

Quoniam, inquit Rabodus Noviomensis ecclesie episcopus, a multis nostrorum fratrum audio dici, libellum fidelitatis sub specie chirographi editum ab Arnulpho, ad damnationem ejus posse sufficere; quoniamque Lotharientium quosdam contra hanc scripturam fama est disputare: interim de hac re judicium tantorum patrum experiri velim, quidque de eo sentiendum sit, agnoscere. Synodus dixit: Proferatur in medium: prolatus est itaque libellus chirographi ad hunc modum.

C A P U T VIII.

„ Ego Arnulphus gratia Dei praeveniente Remorum archiepiscopus, promitto regibus Francorum Hugoni, & Rotberto, me fidem purissimam servaturum, consilium, & auxilium, secundum meum scire, & posse, in omnibus negotiis praebiturum: inimicos eorum nec consilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adjuturum. Hæc in conspectu divinae majestatis & beatorum spirituum, & totius Ecclesie assistens, promitto, pro bene servatis futuris præmia æternæ benedictionis: Si vero, quod

Council. General. Tom. XIX.

„ nolo, & quod absit, ab his deviavero, omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & episcopatum meum accipiat alter. Recedant a me inimici mei, sintque perpetuo inimici. Huic ergo chirographo a me edito, in testimonium benedictionis, vel maledictionis meæ subscribo, fratresque & filios meos ut subscribant, rogo. Ego Arnulphus archiepiscopus. SS.

C A P U T IX.

Quo perlecto, Arnulphus Aurelianensis ecclesie venerabilis episcopus subjunxit: Habet inquam, hæc scriptura maximam vim reprehensionis, habet etiam subtiles defensionis vires, habita ratione personarum. Nam ejus author Arnulphus detestabilis est, eo quod ob immensum ambitum affectati honoris; inauditum seculo prius monumentum sui detestabile reliquit. Qui vero commentati sunt, rem utilem ac necessariam fecisse visi sunt: ut si aliquando fidem promissam pernegare vellet, scriptura contra se testis existeret; & si deviaret ipse, contra suam professionem & subscriptionem veniens, honore se privaret, & ne forte peccans nomine summi Pontificis diutius defenderetur: ipse summus pontifex sententiam suæ damnationis in se dissevitus est. Sed quia presbyter adest, finem dicendi faciam, ut ipsi locus pateat. Interim tamen dum presbytero standi locus eligitur, significabat sibi assidentibus, quendam episcopum ex hæresi ad fidem catholicam conversum, beato Gregorio similem libellum porrexisse: sed hoc interesse, quod hic Arnulphus malarum causarum rationibus permutus sit, id est, perfidia & cupiditate: ille autem optimarum, id est, fide catholica & amore habendi Deum. Erat vero ibi ita scriptum inter cætera.

C A P U T X.

„ Et ideo, postquam comperto divisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum deliberatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad unitatem sedis Apostolicæ, divina gratia duce, reversus sum; ne non pura mente, sed simulare reversus existimer, spondeo sub ordinis mei casu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te S. Petro Apostolorum principi, atque ejus vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me nunquam quorumlibet suasionibus vel quocunque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reversurum: sed semper me in unitate ecclesie catholicæ, & concione Romani pontificis per omnia permanere. Unde juratus dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Evangelia, que in meis manibus teneo, & salutem geniumque Mauricii atque Theodosii minorum nostrorum R. P. gubernatores, me in unitate (sicut dixi) Ecclesie, ad quam Deo propitio reversus sum, & communionem Romani pontificis, semper, & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione, vel argumento ab hac me unitate diviserim, vel arguente ab hac me unitate diviserim, perjurii reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inveniar, & cum autore schismatis habeam in futuro seculo portionem.

CAPUT XI.

ANNO
CHRISTI
991.

Adalgerus: Scio me, inquit, non magnam habiturum expectationem in dicendo, reverendissimi Patres, cum omnia que pro defensione mea dicturus sum, contra me fortasse videantur, hoc enim & in initio intellexi, cum Dudō, Caroli miles, ut hujus proditiōnis auctor existerem, machinatus est. Cui cum responderem, cur ex tanta massa hominum ego clericus & Sacerdos potissimum eligerer, ut seniores & episcopum meum traderem ob causam Capli, ad quem nihil attinebam? Primum, fociordiam & fatuitatem hominum me scire dicebat; meum autem ingenium, prudentiam, animi magnitudinem, miris laudibus extollebat; denique ipsum meum seniores hoc ita velle, sibi que ita præcepisse; cui cum fidem quasi spondidisset, non tamen satis tutum fore hoc mecum reputabam, nisi ex ipsius senioris ore, non bene credita, per me ipsum sine interprete recognoscerem. Ejus amor, ejus imperium, me in has præcipitavit miserias. Quærebam tamen ex eo, cujusnam fretus auxilio imperata perficerem, & si sibi pertinendum foret: qui cum Karolum sibi patrum esse dixisset, Mannassen quoque & Rotgerium sacramenta que voluerit præstitisse: avunculum suum Rotbertum, Caroli servum, comitem fidesimum fore designavit, cum aliis quibusdam; & ut hoc factum sub specie honesti tegetetur, manus, & Sacramenta simul Carolo præbui. Sed jussu ipsius, claves urbis accepi: sed a manu ipsius portas aperui, sed illius præcepto. Hæc si quisquam vestrum aliter esse putat, meque indignum cui credatur; credat igni, ferventi aquæ, candenti ferro: faciant fidem tormenta, quibus non sufficiunt verba mea. Ipsi hostes mei, quibus nuper invisus esse ceppi, testimonio erunt, cum suo me beneficio vivere comprobabunt; quando vestrum anathema perhorrescens, eorum tunc miseratione, gladios Richardi fratris episcopi vix evasi, hanc meam confessionem expavescentis.

CAPUT XII.

Ad hæc Odo episcopus Silvanensensis: Bene nunc (inquit) anathema in memoriam redit. Pater enim Arnulfus, hunc nostrum Arnulfum in chirographo damnasse dicit; nos autem quoddam scriptum ab eo in tempore ipso accepimus, per manus Guidonis venerabilis episcopi, in quo & confessio sui facti, & damnatio ipsius contineri videbatur, quod in præcepti jubeat recitare sanctitas vestra. Synodus dixit: Recitetur. Recitatum itaque est in hunc modum: „ Arnulfus gratia Dei archiepiscopus commo-

A „ abstulisti, non indulgemus: sed propter impia
tempora non exigimus: exigimus autem reliqua
omnia, que pollutis manibus pervasisti, ac re-
tines. Redde ergo, aut sententiam damnatio-
nis, in pervasores rerum Ecclesiasticarum, a
sacris Canonibus promulgatam: eam in te la-
tam, multotiesque ferendam, excipe.

Anathema in pradones.

„ Autoritate omnipotentis Dei; Patris &
Fili, & Spiritus Sancti, interveniente, & a-
diuvante beata Maria semper Virgine, aucto-
ritate quoque ac potestate Apostolicis tradita,
nobisque relicta, excommunicamus, anathemati-
zamus, maledicimus, damnamus, & a limini-
bus sanctæ matris ecclesiæ separamus, vos Re-
mensium prædonum auctores, factores, coopera-
tores, fautores, & a propriis dominis rerum
suarum sub nomine emptionis abalienatores.
Obtenebrescant oculi vestri, quiconcupiverunt:
arescant manus, que rapuerunt: (debilitentur
omnia membra, que adjuverunt.) Semper la-
boretis, nec requiem inveniatis, frustuque la-
boris veri privemini: formidetis & paveatis a
facie persequentis, & non persequentis hostis,
ut tabescendo deficiatis. Sit portio vestra cum
Juda traditore Domini, in terra mortis & te-
nebrarum, donec corda vestra ad plenam satis-
factionem convertantur. Hic autem sit mo-
dus planz satisfactionis, ut omnia injuste ab-
blata, præter cibum & potum, propriis domi-
nis ex integro restituatis, coramque Remensi
ecclesiæ penitendo humiliemini, qui sanctam
Remensem ecclesiæ reveriti non estis: Ne
cessent a vobis hæc maledictiones, scelerum
vestrorum persecutrices, quandiu permanebitis
in peccato pervasionis. Amen: Fiat, Fiat.

CAPUT XIII.

Quo perlecto, Gualterius Augustidunensis ec-
clesiæ episcopus: Quidnam, inquit, hoc porten-
tum est: satine sanæ mentis est hic episcopus,
qui pro jactura vilissimæ suppellectilis eos damnat:
super sui autem & cleri & populi captivitate ta-
cet: pro pauperum tuguriis torte magis carie,
quam vi ruentibus, anathematizat: & pro popu-
lo Dei per orbem terrarum famosissimo nihil di-
cit? Nempe, omnis terrena creatura, homine
viliior est: & omne manufactum ædificium, tem-
plo Dei vilius: Sed forte quia Apostolus dicit,
*si esurieris inimicus tuus, cibo illum: si sitis, po-
tum da illi:* tanquam pietate usus, prædonibus
cibum & potum indulget: attamen ab auro &
argento deterret. Quid hoc ad pauperes Christi?
certe ii aurum & argentum non perdidit,
quia non habuerunt: sed cibum & potum, quem
ad usum vitæ non sine magno labore acquisive-
runt. Ecce audistis, fratres, argumentum perdi-
ti hominis, pauperum necatoris, prædonum nu-
tritoris. Intellexistis quia ad hoc voluit capi, ut
sua simulata captivitas, veram nobilium efficeret
captivitatem. Ideo sacrilegos a concione non ar-
cet, quia se auctorem sacrilegii esse cognoscit:
nec sic tamen eradit, dum auctores, inventores,
factores, cooperatores, fautoresque simul permi-
scent. Ipse enim auctor, cujus consilio & imperio
proditio facta est. Ipse factor & cooperatores, ut
per quemdam sapientem dicitur: *Comites illi tui,
manus erant tuae.* Ipse fautor, qui usque in præ-
sens tacendo consentit: & ut fama est, magnis
insuper beneficiis cumulavit. Tendit materia hæc
in

in immensum, sed contraho sermonem qua potest sum brevitate, ne videar quasi criminales dicere.

ANNO CHRISTI 991.

C A P U T XIV.

Guido episcopus: Si in propriis conscriptionibus, tibi cavere sibi potuit Arnulfus, ita laesus est: quomodo in proxima Synodo Sylvanensis habita, damnatus non est? Conveneramus quippe in unum nos omnes, qui hic adsumus Remorum diocesanum, conquestum sanctam Remensem ecclesiam nostrarum omnium matrem desolatam iri. Metropolitanus noster cum clero, & populo teneri ab hostibus predicabatur. Rumor tamen factae prodicionis frequens erat: itaque nostrorum provincialium communi consulto, statuimus anathema in reos, quod nullus aliquo modo se occultare possit. Ejus exemplar (si placet) proferatur, prolatumque est in hunc modum.

ORATIO INVECTIVA EPISCOPORUM

Remensis Diocesis, vice decreti, habita Sylvanensis.

Quousque se extendet effrenata licentia vestra, alterius proditoris Judae satellites? Ad quem finem scelerum progredietur, incepta audacia vestri ducis, ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen sacerdotalis dignitatis suo nomine polluit? Te igitur interpellamus, funeille presbyter? Quid tibi visum est, post illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuisti, ut iterum vilis apostata factus, Arnulfum Remorum archiepiscopum traderes, cum ante velut fidissimus custos cubares, conviva assiduus esses, consilia disponeres, sacrosancta administrares? Num rigorem ecclesiasticae severitatis, vel iudicium omnipotentis Dei effugere tu putasti? urbis portas aperuisti, hostes introduxisti, venerabile templum Matris Dei, atque ipsis barbaris reverendum, velut hostium castra oppugnasti. Num etiam vos, praedonum maxima portio, qui Ecclesiae ingentibus beneficiis eratis obligati: qui dicitis, *Hereditate possideamus sanctuarium Dei*, qui signa militaria, loricati & galeati, cum scutis & lanceis ante aram beatae Dei Genitricis intulistis; qui pollutis manibus pastorem cum clero & populo intra sancta sanctorum comprehendistis, custodiam distribuistis, carceri mancipastis, & adhuc retinetis: num, inquam vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, consilio & auxilio tantum scelus factum est, cum his qui principestanti facinoris fuerunt, consociandi estis, ut poenam peccati simul feratis, qui causa peccati simul conspirastis, bonaque civium Remensium, praedones impiissimi, velut sub hasta distraxistis. Nec etiam vos abesse debetis, qui in Adalberonem Laudunensem episcopum non minus levia perfecistis. Et, ut pullulantem haeresim rescindamus, quae dicat omnia licere Carolo, etiam in sacris locis: Remensem simul ac Laudunensem ecclesiam, utramque sacrilegio (quamquam dissimili) pollutam, a sacris removemus officis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monstros hominum favore; talibus negotiis assensum praebituros putet: sed pro fide qua vivimus, omnibus expositis periculis sententiam nostram ita confirmamus, stabilimus, corroboramus.

Concil. General. Tom. XIX.

Anathema in reos.

ANNO CHRISTI 991.

„Auctoritate omnipotentis Dei Patris & Filii
„& Spiritus sancti, interveniente, & adjuvante
„beata Maria semper Virgine, cum omnibus
„Sanctis: auctoritate quoque ac potestate Aposto-
„licis tradita, nobisque relicta, excommunicamus,
„anathematizamus, damnamus, & a liminibus
„sanctae matris ecclesiae separamus, Adalgerum
„presbyterum, diaboli membrum, episcopi, cleri,
„& totius populi Remensis traditorem: eos quo-
„que qui hujus traditionis extiterunt invento-
„res, auctores, factores, cooperatores, fautores,
„civiumque depopulatores, & a propriis dominis
„rerum suarum sub nomine emptionis abaliena-
„tores, his adjungimus Laudunensis episcopio
„pervalores, ac ipsius episcopi gravissimos tor-
„tores. Fiat illis, sicut Scriptura dicit: qui di-
„xerunt, *Hereditate possideamus sanctuarium Dei,*
„*Deus meus, pone illos ut rotam, & sicut stipu-*
„*lam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit*
„*sylvam, & sicut flamma comburens montes; ita*
„*persequeris eos in tempestate tua, & in ira tua*
„*turbabis eos. Imple acies eorum ignominia, &*
„*quarent nomen tuum Domino: erubescant &*
„*comburentur in seculum seculi, & confundantur,*
„*& pereant: & cognoscant, quia nomen tibi Do-*
„*minus, tu solus altissimus in omni terra.* Et quia
„pupillum & viduam non miserati sunt, neque
„templa Dei reveriti, dominiumque ecclesia-
„rum sibi usurpaverunt, sicut filii eorum or-
„phani, & uxores viduae. Scrutetur generator
„omnem substantiam eorum, & diripiant alieni
„labores illorum: Nutantes transferantur filii
„eorum, & mendicent, ejiciantur de habitatio-
„nibus suis: sicut dies eorum pauci, & princi-
„patum eorum accipiat alter. Et duplici contri-
„tione conterere eos, Domine Deus noster: nisi
„respiciant, & ecclesiae Catholicae fructuosa po-
„nitentia satisfaciant. Amen; fiat, fiat.

C A P U T XV.

Siginus Archiepiscopus: Pervenit hoc scriptum ad notitiam Arnulphi? didum est pervenisse: subjunxit: suspendit se post ab eorum communi-
„one, quos iustissime damnatos accepit? Immo,
„inquirunt, eos omni fidelium communi-
„one, dignos habuit. Ego, inquit non satis admirari queo
„super ejus audacia. Primum ipse praedones suos
„a communi-
„one removit, eisque modum damna-
„tionis praescripsit, ut omnia injuste ablata resti-
„tuerent, coramque Remensi ecclesia humiliaren-
„tur, qui sanctam Remensem ecclesiam reveriti
„non essent; & sicut paulo antea a quibusdam fra-
„tribus mihi relatum est, restitutio amissarum re-
„rum aut vix ulla facta est, aut nulla; poeniten-
„tia autem a nullo publice suscepta, ob facinus
„publice admissum. Occulte autem qui potuit,
„Ecum scriptum sit: *Qui publice peccat, publice poeniteat?* vel, quomodo pro vili iuppelle reos
„damnavit, sicut frater & coepiscopus noster Gual-
„terius paulo ante retulit, pro violata ecclesia a
„communi-
„one nullum removit? an vile putavit esse
„crimen, quod divine leges per se totum ulci-
„sci posse non putant, nisi ad humana jura trans-
„fundant? Sicut enim scriptum est in Toletano
„Concilio, capite decimo: *Nulli teneantur eventa*
„*necessitudinis, qui Dominis se defendendos commis-*
„*runt claustris. Si quis autem hoc decretum violare*
„*detentaverit, & ecclesiastica excommunicationis sub-*
„*iaceat, & severitatis regia feriat sententia.* Ecce

H 2

hic

hic plane dicitur, quod ab episcopis excommu-
nicandi sint hi sacrilegi, & a rege digna pro-
meritis pœna animadvertendi; sed quis ipso ab-
solvere potest, nisi penitentes, & digna satisfac-
tione veniam postulantes? At hi quando satisfac-
cerunt, ut absolvi possent, cum neminem reve-
ra captum abire liberum sciverint? Sed esto, Ar-
nulfus eos absolverit: cur ergo clericus ejus Rai-
neri vicedomini filius, retentus est? Si per vim
factum est, & Arnulfo invito, in crimine sacri-
legii permanentes, etiam ab idoneo episcopo ab-
solvi non potuerunt. Si autem eo consentiente,
obligationem pro absolutione ab obligato accepe-
runt. Item, esto, Arnulfus eos absolverit: quo-
modo id sine suorum clericorum presentia po-
tuit? At eos non interfuisse constat, dum absol-
verentur: interfuerunt autem, dum obligarentur.
Irrita autem habenda est, quæ solennis debuit
esse, si in abditis absolutio facta est. Scriptum
quippe est in concilio Carthaginensi, capite vi-
gesimo tertio, *Ut episcopus nullius causam audiat,
absque presentia clericorum suorum: alioquin irrita
erit sententia episcopi, nisi presentia clericorum con-
firmetur.* Et quia scriptum est, *Impius, cum in
profundum peccatorum venerit, contemnit:* tantorum
scelerum ipse sibi conscius, sacrosancta tractare
non erubuit in ecclesia; quam fratres, & coepi-
scopi nostri Remorum Diœceseos, nostro contul-
tu a communione suspenderant iustissimis de cau-
sis. Quapropter si placet, capitula Canonum su-
per his perquirantur, ut nemo causetur hunc no-
stro, sed vero sanctorum patrum damnatum esse
iudicio. Synodus dixit: Placet, perquirantur:
prolatæ sunt itaque in medium hæc sententiæ.

C A P U T XVI.

*De damnatis, & ministrare tentantibus in concilio
Antiocheno, cap. 4.*

Si quis episcopus damnatus a Synodo, presby-
ter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint de
ministerio sacro contingere, sive episcopus, iux-
ta præcedentem consuetudinem, sive presbyter
aut diaconus: nullo modo liceat ei, nec in alia
Synodo restitutionis spem, aut locum habere sa-
tisfactionis. Sed & communicantes ei omnes ab-
ici de ecclesia, & maxime si posteaquam didice-
runt adversum memoratos prolata fuisse senten-
tiam, eisdem communicare tentaverint. Item, si
quis excommunicatus, ante audientiam commu-
nicare præsumperit, ipse in se damnationem pro-
tulit.

Ex concilio Carthaginis, cap. 29.

Item placuit universo Concilio, ut qui excom-
municatus fuerit pro suo neglectu, sive episco-
pus, sive quilibet clericus, & tempore excom-
municationis suæ ante audientiam communionem
præsumperit, ipse in se damnationis iudicetur
protulisse sententiam.

Item ex Concilio Carthaginis, cap. 13.

Ut episcopus, qui contra tuam professionem
in concilio habitam venerit, deponatur. Si quis
contra professionem vel subscriptionem venerit
in aliquo, ipse se honore privabit.

C A P U T XVII.

Arnulphus episcopus dixit: Quamvis hæc ita se
habeant, reverendissimi patres, certumque sit hunc
Arnulphum omnium patrum concordibus damna-
ri sententiis; tamen ne in invidiam adducamur,

CONCILIABULUM

admonentur si qui sunt studiosi ejus defensio-
nis; habeantque locum contradicendi; suumque
Arnulphum quomodo libet defendendi. Siquis hoc
nostrum edictum sub disciplina Ecclesiastica; ita
ut nullus deinceps excusandi pateat locus. Excus-
set nunc, qui eum iustas putat habere causas.
Hic clerus ipse adest, hic abbates scientia &
eloquentia non ignobiles; exigant jacentem, at-
tollant humiliatum: & si injuste dejectum existi-
mant, qua iustitia reformari debeat, edoceant.
Non enim in ruina fratris & consecratoris no-
stri lætari nobis fas est; nec quisquam in inju-
riam sui ducet, si ea quæ contra Arnulphum di-
cta vel facta sunt, veracibus cognoverit reselli af-
fectionibus.

C A P U T XVIII.

Siguinus archiepiscopus dixit: Sicut frater
& coepiscopus noster venerabilis Arnulphus per-
oravit, auctoritate Dei Patris omnipotentis, &
Filii, & Spiritus sancti, adjuvante beata Maria
semper virgine; cum omnibus sanctis; auctori-
tate quoque hujus sacri conventus præcipimus, ut
nemo in hac Synodo silentio tegat, quæ pro
defensione Arnulphi putaverit esse idonea; vel si
ea quæ circa ipsum facta sunt, reprehensione di-
gna existimat. Nec deinceps alicui licentia pa-
teat rescribendi aut remordendi, quod hoc sacro-
sanctum Concilium decreverit, qui se nunc de-
fensionem subduxerit; cum utique & ex tanto tem-
pore excurrere potuerit, & nunc ei omnis copia
dicendi adsit. Sed nec occasione insidiarum sibi
quisquam blandiatur, cum sciamus Principes no-
stros, omnibus licentiam absque injuria venien-
di, & causas proprias exponendi, quæ vellent,
concessisse. Sic acculatoribus sive obtrectatoribus,
tam presentibus, quam futuris, vel contra Ar-
nulphum, vel contra nos testis conscientia præ-
tens, qua in extremo examine quisque dijudicandus
est: sit nobis judicantibus, præsens forma Christi
in ultimo iudicio judicantis; habeant defensores
exemplar misericordiarum, qua misericordibus mise-
rendum est.

C A P U T XIX.

Hic cum ab universis patribus pronunciatum
esset, Placet, placet hoc edictum Siguini: stupor
se quamplurimis infudit, qui pertinaci episcopo-
rum sententia Arnulphum damnandum fore pu-
tabant: quosdam autem spem defendendi in ma-
guam animi alacritatem perduxit. Et sæpe qui-
dem ecclesiarum filii accusare volebant, pudore per-
moti: defendere autem minime præsumebant,
conscientia simul & anathemate devincti. Sed ad-
erant acerrimi defensores, scientia & eloquentia
insignes, Johannes scholasticus Antiodorensis,
Romulus abbas Senonensis, Abbo rector ceno-
bii Floriacensis, ignorantia præteritorum gesto-
rum pressi, & anathemate ad dicendum provo-
cati.

Facto itaque silentio, diversarum partium mul-
tiplicia librorum volumina subito apparuerunt.
Multa denique in medium prolata, multa inter con-
fidentes collata ingens spectaculum præbuerunt: in
primisque Stephani archiepiscopi, e trium Conci-
liorum epistola ad Damasum perlecta est: itemque
Damasii responsio continuata in hunc modum.

CAPUT XX.

ANNO
CHRISTI
991.

Quod episcoporum & summorum negotiorum ecclesiasticorum causa semper ad sedem Apostolicam fuit referenda.

Has epistolae & sequentia Decretum ex apocrypho Isidori de summis notum est. Manf.

Domino beatissimo & Apostolico cultuine sublimato, sancto patri patrum Damaso papae, & summo omnium praesulum pontifici, Stephanus archiepiscopus concilii Mauritaniz, & universi episcopi ex tribus conciliis Africanæ provincie.

Notum vestrae facimus beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis, a proprio dejicere moluntur gradu, cum vestrae sedi episcoporum judicio, & summorum finem ecclesiasticorum negotiorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reservare sententiam, inquirendi reverentia de Dei rebus, quas omni cura & sollicitudine observare debemus. Maxime vero debent ab ipso praesulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quam relevare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, ut quidquid horum quavis in remotis, vel in longinquo positis ageretur, provinciis, non prius tradendum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestrae fuisset deducum, ut ejus auctoritate, juxta quod fuisset pronuntiatum, firmaretur. Et reliqua multoties talia, & his similia, quae super his constituta sunt. Quibus, si illicite factum est, ut semper vestrae sedi consuetudo fuit, festinanter occurrere, & pro his viriliter, ut pater pro filiis certantes, stare. Sicut bene ad Jesum filium Syrac didum est: *Usque ad mortem certa pro veritate, & semper Dominus Deus tuus pugnabis pro te; accipere enim personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii.* Sin minus illicita sunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatissime pater: aut si liceat hos vel aliquos etiam minorum graduum clericos, nisi canonicè tempore legitimo vocatos, aut sine legitimis accusatoribus, aut absque veris & innocentibus testibus: vel nisi manifeste canonicè convictos, aut sponte confessos, vel a suis sedibus, aut sine rebus expoliatos, vocare ad Synodum, vel damnare. Quia legimus, eos non posse canonicè ad Synodum, aut suam diu tenendam & gubernandam, viribus scilicet pleniter resumptis, restitutionem vocari suisque omnibus sibi legaliter restituti integerrime: & sic imperare, ut veniant ad Synodum, nisi sponte voluerint.

CAPUT XXI.

Item epistola Damasi ad eundem Stephanum, & ad concilia Africa, quod episcoporum judicio, & majoris causa non aliter quam auctoritate Sedis Apostolica fuit terminanda.

Damasus servus servorum Dei, atque per gratiam ejus episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ urbis Romæ, Stephano archiepiscopo concilii Mauritaniz, & universis episcopis Africanæ provincie. Lectis fraternitatis vestrae literis, primo gratias ago, quod tantorum fratrum merui benedictione frui. Deinde, quod circa fratres sollicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre, qui ait: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me:* & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur quoniam in praesenti oportune gestorum consultatione, Apostolicis ve-

stra beatitudo visceribus commota nos hortata est, tuitione fratrum Apostolica impendere auctoritate, & eorum injuriis subvenire: dum constat, vos eadem cum Apostolo compassibiliter dicere, *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego non erro?* fatigentes, ne aliquis de his qui nobis crediti sunt, a sævis bestis laceretur, aut capiatur; pro qua re oportet juxta vestram prudentem commotionem, magis autem secundum Domini divinam præceptionem, nos qui supra domum ejus, hoc est, universalem catholicam Ecclesiam episcopale suscepimus ministerium, solite vigilare, ut ne quid de sacris ejus muneribus, id est, Apostolici juris, Apostolorumque successoribus atque ministris, quisquam nobis dormitantibus valeat supprimi, atque injuste nobisque inconsultis damnari. Scitis fratres charissimi; firmamentum a Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiæ. Tu es enim, sicut divinum pronuntiat veraciter verbum, Petrus: & super firmamentum tuum, Ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelligantur, confirmatæ sunt: tibi & claves calorum regni commissi, atque ligare, & solvere potestatem, quæ in cælis sunt, & quæ in terris, promulgavi. Tu prophanorum hominum & membrorum meorum, maximeque meorum discipulorum existis, ut princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cujus vice hodie (gratia Dei) legatione pro Christo fungimur: & omnes hujus sanctæ Sedis praesules ejus vicem gesserunt, gerunt, & gerent. Ideo omnia, quæ innotuistis non licere mandantem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, quod cuncta super quibus consultis, illicita esse non dubitatis. Discutere namque episcopos, & summorum Ecclesiasticorum causas negotiorum, metropolitanos, una cum omnibus suis comprovincialibus, ita ut concordent negotiis, licet. Sed definire eorum atque ecclesiæ summas querelas causarum, vel damnare episcopos, absque hujus sanctæ sedis auctoritate, minime licet, quam omnes appellare, si necesse fuerit, & ejus fulciri auxilio oportet. Nam, ut nos, Synodum sine ejus auctoritate fieri, non est catholicum: nec episcopus nisi in legitima Synodo & suo tempore Apostolica vocatione congregata, definite damnari potest: neque ulla unquam concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica auctoritate. Accusatores autem clericorum, & testes super quibus rogastis, absque ulla infamia aut suspicione vel manifesta macula, & veræ fidei & pleniter instructi esse debent; & tales, quales ad sacerdotium eligere divina jubet auctoritas. Quoniam sacerdotes (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem non debent nec possunt provehi honorem. Vocatio enim ad Synodum, juxta decreta patrum, canonica ejus qui impetitur, tam sua presentia, quam & scriptis atque apocryphariis, per spacium fieri debet congruum atque canonicum: quia nisi canonicè vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit ad conventum quæcumque necessitate, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondet infidelioribus. Quoniam nec seculi leges hoc permittunt fieri: quanto magis divinæ? De eisdem vero, atque suis rebus expoliatis, nihil vobis verius significare queo, quam quod sancti patres definirunt, & nostri prædecessores Apostolica auctoritate roboraverunt. Ita enim hæc se habent: episcopos ejectos, atque suis rebus expoliatos, eccle-

ANNO
CHRISTI
991.

ANNO
CHRISTI
1221

ANNO
CHRISTI
1221

125
cio reservandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam, qui dicit: *Mibi vindictam, & ego retribuam, apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta.* Infruendi etiam omnes sunt, quoniam per nos illis Christus intonat, non esse ovium, lupi insidias providere, sed pastoris. Monet igitur beatus apostolus Paulus, ut de his temere, leviterque presumatur iudicium, de quibus nemo potest verius, vel melius iudicare quam Deus. Tu autem, inquit, quare iudicas fratrem tuum, aut ear spernis eum? omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi scietur omne genu, & omnia lingua confitebitur Domino. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. In hoc ergo non sibi quisquam temerarios ausus usurper, ut praeter quod ad concordiam pertinet, aliud agat, unde unitas ecclesiam dissipetur. Non ergo leviter quisquam assentiat in detractione, vel iudicatione, aut damnatione fratrum, maximeque sacerdotum qui proximiores sunt Deo, & qui proprio ore Christi corpus conficiunt: quia ad hoc venit ira Dei in filios pravaricatorum, qui Christum in suis persequuntur membris. Nolite, fratres, nolite effici participes eorum, nec communicetis peccatis talium, aut infructuosis verbis illorum: magis autem & redarguite talium coetus, qui extendere moluntur quasi arcum in fratres linguae suas. Defendite ergo fratres, & omnes monete, ut armentur contra fratrum persecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora salutis, qua neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua (magistro gentium docente) poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi, quae maxime in sacerdotibus & reliquis perficitur membris eius. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, qua magnam habet remunerationem. Ecce enim iudex ante januam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppressis succurrunt, atque in charitate collaborant. Quod si subtraxerit se quis, non placebit Deo, sed cadet: quia non sublevavit cadentem, sed emarcuit.

Es post aliquanta.

Temere enim iudicat, si quis episcopum absque sedis Apostolicae auctoritate condemnat, cum ei (ut paulo superius praebatum est) hoc specialiter privilegium reservatum sit.

Item post aliquanta.

Ille proculdubio fecit in iudicio, qui ea sibi vendicat, quae ei vindicare non licet: ideo quae huic sedi concessa sunt, ut nullus usurpare sine eius consultu praesumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus aut contemptor iudicari. Itaque oportet propulsare negligentes, sed ita, ut nolentes non roborentur: & bonos improbis atque insidiatoribus fratrum resistere, ne corpore desidia oppressi, taciturnitatis teneamur obnoxii. Itaque qui potest obviare, & perturbare oppressos, & non facit, nihil agit aliud quam favere impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultis, qui manifesto facinore desinit obviare. & reliqua.

C A P U T XXII.

Allatus est autem etiam Tomus, ab Lotharicensi regno per manus Ratbodi episcopi Noviomensis, in quo haec continebantur. Ex decre-

Atis sancti Clementis papae, de accusatione episcoporum. Accusandi vel testificandi licentia denegatur, qui Christianam religionis, & nominis dignitatem, & sum legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerunt. Transgressores enim legis sum sponte, ejusque violatores, Apostata nominantur. Omnis enim apostata refutandus est, & ante reversionem suam non in accusatione aut testimonio suscipiendus.

Ex decretis Stephani papa.

Nullus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus, aut a sede propriis qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen obijci; priusquam integerrime restauretur, & omnia quae ei ablata quocumque sint ingenio, & legibus redintegrentur, & ipse propriae sedi, & pristino statui regulariter reddatur.

Item ejusdem.

Accusatores & accusationes, quas seculi leges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submovemus; nullus enim alienigena, aut accusator episcoporum fiat, aut iudex. Unde & de Loth scriptum est: Ingressus erat advena, nunquid ut iudices? Accusator autem eorum nullus sit servus, aut libertus, nullaque suspecta aut infamis persona. Repellantur etiam col habitantes inimici, & omnes laici.

Ex decretis Xpi Papa.

Nemo pontificum aliquem suis rebus expoliatum episcopum, aut a sede pulsum excommunicare aut iudicare praesumat: quia non est privilegium, quo expoliari possit jam nudatus.

Ex decretis Julii Papa.

Si quis ab hodierna die & deinceps episcopum, praeter hujus sanctae sedis sententiam damnare, aut propria sede pellere praesumpserit, sciat se irrecuperabiliter esse damnatum, & proprio carere perpetim honore, eosque qui absque hujus sedis sententia sunt ejeti vel damnati, hujus sanctae sedis auctoritate scitote pristinam accipere communionem, & in propriis restitui sedibus.

Item.

Documenta episcoporum sunt prohibita, ita ut qui talia tentaverint, aut eis nocere praesumpserint, siquidem clerici fuerint, a proprio gradu decidant: si vero monachi aut laici fuerint anathematizentur.

Ex decretis Symmachi Papa.

Ordinis dignitate, & communione privetur, qui vivo pontifice, quolibet modo episcopatum ejus convictus fuerit ambisse, vel tentasse, omnesque pariter hujus culpa reos, anathematis poena duximus plectendos.

Item.

Nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicae sedis praeccepta, nec ejus dispositionis ministerium, quod omnium sequi oportet charitatem. Sit ergo ruinam suae dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto ministerio fiat: nec de ejus iudicio quisquam postea curam habeat, quoniam jam damnatus a sancta, & Apostolica Ecclesia, ejusque auctoritate & propria inobedientia atque praesumptione a quoquam esse non dubitatur: quia majoris excommunicationis deiectione est exigendus, cui sanctam Ecclesiam commissa fuerit disciplina: quia non solum praeterea sanctam Ecclesiam jussionibus parere debuit, sed etiam alior, ne praeterirent, insinuare. Sitque alienus a divinis, & pontificalibus officiis, qui noluit praecceptis obtemperare Apostolicis.

Ex

ANNO
CHRISTI
771.*Ex decretis Eusebii Papa.*

Oves ergo, quas pastori suo commissa fuerunt, cum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, debent, nec ullatenus accusare possunt: quia sacra pastorum, oris gladio sericosa non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus, quia his scriptis vestris reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus a propriis ovibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quosdam suis esse rebus expoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos: quos scias nec ad Synodum comprovincialem, nec ad generalem posse vocare, nec in aliquibus iudicare, antequam cuncta quae eis sublata sunt, legibus potestati eorum reintegrentur.

Item ejusdem.

Errorum vestrum corrigite, fratres, & ab omni erroris macula vos custodite, ut purum Deo munus offerre valeatis. Servos Dei nolite persequi, Episcopos nolite infamare, neque accusare: quia Deus eos suo iudicio voluit reservari.

Ex decretis Adriani Papa.

Homicidas, maleficos, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerit, vel falsum testimonium dixerit, seu qui ad sacrilegos magosque cucurrerint, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium erunt admittendi. Qui crimen intendit, agnoscendum est, si ipse ante non fuit criminolus: quia periculosum est, & admitti non debet rei adversus quemcunque professio.

Ex decretis Fabiani Papa.

Similiter statutum est, & nos eadem statuta firmantes statuimus, ut si aliquis clericorum suis episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari tentaverit: aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatum iudicium submotus a clero, curia tradatur, cui diebus vitae suae deserviat, & infamis absque ulla restitutionis spe permaneat, nec ullus unquam praesumat accusator simul esse & iudex.

Ex decretis Marcelli papa.

Si qui episcoporum expulsi fuerint, aut expoliati suis rebus, primo omnia legaliter reddi, quae eis ab inimicis aut persecutoribus ablata sunt, & sedes proprias cum omnibus ad se pertinentibus regulariter congregatis restitui, & postea tempore congruo vocari ad Synodum regulariter congregatam, censemus: nec liceat ei, priusquam haec fiant, de se iuxta statuta praedictorum respondere, aut de suis impetitionibus, si se videbit praegravari, reddere rationem. Sed his rite peractis, suisque omnibus libere dispositis, si tum iuste videtur, suis respondeat acculatoribus: & si ei necesse fuerit, inducias accipiet non modicas, ut explorare valeat ea, quae obijciuntur ei, ne aliqua delusus fraude nocenter ruat.

Ex decretis Anacleti papa.

Accusatores, inquit, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, ne laesi ulcisci se velint. Inoffensus igitur accusatorum, & testium abestus querendus est, & non suspectus.

Ex decretis Damasi papa.

Qui accusare alium elegerit, praesens per se, & non per (alium) accuset, neque ullus unquam iudicetur, antequam legitimos accusatores praesentes habeat, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.

A Sylvester autem papa de fraudulenta sui comprehensione querimoniam faciens, inter caetera dixit: Qui talis contra me egerunt, anathematizavi: & una cum episcopis, Apostolica, & Synodali auctoritate statui, nullum unquam episcoporum ita decipi: huiusmodi vero praesumptionem anathema maranata fieri in conspectu Dei & sanctorum Angelorum.

ANNO
CHRISTI
771.

CAPUT XXIII.

In his omnibus qui defensionem Arnulfi studebant, quatuor quaedam principaliter ingerebant. Primum, ut suae sedi restitueretur: neque enim spoliatum respondere debere. Deinde legitimam vocationem, & ut Romano pontifici causa significaretur, tum accusatum, accusatores, testes, ac iudices in magna Synodo discernendos, neque sibi aliter ex ratione canonum posse videri causam constare. Quibus omnibus diligenter consideratis, ab altera parte respondebatur: iuxta hunc ordinem decretorum, omnia pene consummata esse. Nam ut ab ultimis, inquirunt, repetamus, accusator ejus ad hanc causam satis idoneus est. Quippe nec ante inimicus, nec ad accusandum metu aut praemio adductus: sed tantum zelo religionis permotus; & qui, si eum non cognovisset, eo quo utitur presbyteratu dignus haberi posset. Vocationes autem ejus ad Synodum per epistolas canonicas, & per apocritarios, non solum sex mensium, sed etiam anni spacia transcendunt. Addebant praeterea, sedi suae minime posse restitui, eo quod etiam restitutus vocem loquendi non haberet: Sic enim contineri in Africano concilio, titulo duodecimo: *Si clerici intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiat.* Et quia captio ejus invidiosa putabatur, neque iniustatum, neque alienum a sacris legibus idem reperiebatur. In historia quippe Remensium pontificum scriptum constabat, Hildemannum Belvacensem episcopum, detentum in monasterium sancti Vedasti, Synodum expectasse: eo quod apud Imperatorem Ludovicum insimularetur, ad Lotharium Caesarem profugere voluisse. Ebonem quoque Remorum archiepiscopum idem molientem, per Rothadum Suevonicum, & Erchentadum Parisiorum episcopum in Fuldensi monasterio, pro similibus similia sustinuisse. Iustum ergo videri, ut qui de Regis majestatis crimine impeditus, vocationi episcoporum non paruerit, iudiciali potestate conventus sit, idque firmari ex Africano concilio, titulo trigesimo octavo.

CAPUT XXIV.

Cresconius Villaregiensis episcopus, plebe sua derelicta, Turbuniensem invasit ecclesiam, & usque hodie commonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere eandem quam invaserat ecclesiam, contempsit adversus statuta, quae pronuntiata fuerant: Confirmata quidem audivimus, sed petimus secundum quod nobis maodatum est, ut dignemini dare fiduciam; quo necessitate ipsa cogente, liberum nobis sit, rectorem provinciae secundum statuta gloriosissimorum principum adversus illum adire: ut qui miti admonitioni sanctitatis vestrae acquiescere voluit, & emendare illicitum, auctoritate iudiciali protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit: Servata forma disciplinae, non existimabitur appetitus, si vestrae charitate modeste conventus recedere detrectaverit, cum fuerit suo contemptu & contumacia

ANNO
CHRISTI
891.

ma faciente, etiam auctoritate iudiciaria, con-

ventus.
Item ex eodem concilio, titulo quadragesimo tertio. Sunt plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt (ut dictum est,) earum scalpentes aures, ad seducendum vitiosos vitiosos homines: vel certe inflati, & ab hoc confortio separati, qui putant propriis plebi incubandum: & nonnunquam conventi ad concilium venire decreverunt, sua forte ne prodantur flagitia metuentes. Dico (si placet) circa hos non tantum Dioeceses esse servandas: sed etiam & de propria ecclesia, que illis male favorit, omni modo admittendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur. Oportet enim, ut qui universis fratribus, ac toto concilio inhaerit, non solum sua jura integro, sed & dioeceses possideat. At vero qui sibiimet putant plebes suas sufficere, fraternam dilectione contempta, non tantum dioeceses amittant, sed (ut dixi) etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles.

C A P U T XXV.

Ad Romanam autem pontificem causam perlatam fuisse dicebant, exemplaribus in hunc modum prolatis: Beatissimo papa Joanni Hugo gratia Dei Francorum Rex. Novis, atque inuitatis rebus permoti, summo studio, summaque cura vestra consilia expetenda decrevimus, quippe cum sciamus, vos omne tempus in humanis ac divinis studiis exegisse. Considerate ergo quae facta sunt, & facienda praescribite, ut & sacris legibus suis honor reddatur, & regalis potestas non annihiletur. Arnulfus, regis Lotharii (ut dicunt) filius, post graves inimicitias ac scelera, quae in nos regnante nostrum exercuit, loco parentis adoptatus est a nobis, ac metropolitani Remorum gratis donatus, iurjurandum praebuit, quod contra praeterita & futura valeret sacramenta. Libellum fidelitatis sub nomine chirographi conscripsit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coegit, ut in nostra persisterent fide, si ipse aliquando in potestatem hostium deveniret. Contra haec omnia, ut certissimi testes sunt, ipse portas hostibus patefecit: clerum ac populum suum fidei creditum, captivitati & praeda distribuit. Sed esto cum esse additum alienam potestati, ut ipse videri vult; cur cives, & milites pejerare cogit? Cur arma contra nos comparat? Cur urbem ac castra contra nos munis? Si captus est, cur non patitur liberari? Si vi hostium oppressus, quare non vult sibi subveiri? & si liberatus est, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit. Invitatur ab archiepiscopis & coepiscopis; nihil se eis debere respondet. Ergo qui voces apostolorum tenetis, statuite, quod de altero Juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blasphemetur, & ne forte iusto dolore permoti, ac vestra turritate urbis excidium, totiusque provinciae moliamur incendium. Nec iudici Deo excusationem praetendatis, si nobis quaerentibus atque ignorantibus, formam iudicii dare nolueritis.

Item episcoporum epistola ad eundem.

C A P U T XXVI.

Domino & reverendissimo papa Joanni, episcopi Remorum Dioeceses: Non tamens nescii, Beatissime pater, jamdudum oportuisse nos expetere concilium. Tota. XIX.

tere consulti sanctae Romanae ecclesiae pro ruina, atque occasu sacerdotalis ordinis; sed multitudinem Tyrannorum pressis, longitudine terrarum semoti, desideria nostra hactenus implere nequivimus. Nane itaque vestro examini non sine magno dolore perferimus novam, atque insultatum crimen Arnulfi Remorum archiepiscopi, qui famosus apostata factus locum Judae traditoris olim in ecclesia tenet, qui filius quondam ecclesiae Laudunensis cum episcopum suum dolo, & fraude ceperit, ecclesiam ejus pervaserit, ad cumulum suum damnationis Remensem sibi creditam cum clero, & populo captivavit; nec movet cum nostra vocatio, vel potius saluberrima exhortatio; non archiepiscoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo, & angelis ejus professio; non chirographi in conspectu ecclesiae recitata descriptio; non numerosa sacramenta miris excogitata consiliis. Stant suo vitio quamplures ecclesiarum pastoribus viduas, pereunt innumerabiles populi sine sacerdotali benedictione, & confirmatione; ipse saevissime tyrannica divina humanaque jura contemnens tyrannidem exercet. Regibus nostris, a quibus tantam gloriam gratis consecutus est, interitum meditatur. Ergo tandem ad monstra perditissimi hominis expergesti livimus in sententiam Domini dicentis: Si peccaveris in te frater tuus, vade, & corripis eum inter te, & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium sit omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiae. Si autem & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Adesto pater, ruenti Ecclesiae, & sententiam ex sacris Canonibus promulgatam, vel potius ab ipsa veritate prolata, profer in reum. Suffragetur nobis vestra auctoritas, & in hujus apostatae dejectione, & in ejus qui domul Dei praesens possit, archiepiscopi nova ordinatione, simulque, invocatis episcopis nostris fratribus, necessaria promotione; ut sciamus & intelligamus, cur inter ceteros Apostolatam vestrum praeserre debeamus.

C A P U T XXVII.

His epistolis in media Synodo recitatis, missionis earum tempus, & relata legatio a defensoribus Arnulfi perquirebatur, & de primo quidem mensis undecimus reperiebatur, de altero autem nihil memoria dignum. Sed legatos tantum scripta Romano pontifici porrexisse, primoque se blande acceptos esse; postea vero quam Heriberti comitis legati equum corpore praestantem, niveo colore insignem cum aliis manibus pontifici obtulerunt, se per triduum ante januas palatii defatigatos, nec admissos, infesto negotio, redisse. Astipulabantur etiam huic rationi Brunonis episcopi praesentes clerici, qui se pro ejus captione Romanum pontificem adesse dicebant. A quo maledicta in reos cum ex auctoritate Apostolica expeterent, ejus ministri summam solidorum decem dari censebant. Quibus derisis, eo quod si pecunia redimi posset, nec mille talenta moras inferrent, hoc tandem in responsis ab ipso pontifice receperunt, ut is, pro quo captus esset, bene illi prospiceret. Non ergo sedem Apostolicam huic iudicio praedjudicare. Bene quoque Africanos episcopos super hoc Romanorum typo permotos fuisse, qui super has re Synodo CCXVII. episcoporum, tempore Zosymi papa inchoata, & per tempora Bonifacii discente, tandemque sub

ANNO
CHRISTI
891.

ANNO CHRISTI 591.

ANNO CHRISTI 591.

135
 ceat. Omnis enim criminaliter peccans, vel, ut A
 lita dicam, alteratus, & quasi legibus capite mi-
 nor censetur. Accusatur apud Gregorium Lucil-
 las Militis civitatis episcopus, & ex epistolis co-
 episcoporum illata crimina vera esse cognoscit.
 Es ideo, inquit, quia tanti sceleris ultio nulla de-
 bet dilatione differri, fraternitas vestra tres vel qua-
 tuor de fratribus ac sacerdotibus sibi nostris adhi-
 beat, ut ipsi quoque presentibus, predicta, ac sa-
 tisfacta veritate, predictam Lucillam de episcopa-
 tus ordine, quem hujus sceleris contagium macula-
 vit, studeat sine ambiguitate deponere. Progreditur
 ultra, & in confocios criminum dignam Roma-
 no pontifice sententiam jaculatur. Quia vero, in-
 quit, presbyteri, vel diaconi quidam prodita iniqui-
 tatis fuisse confocii ac participes memorantur, sancti-
 tatis vestra subtili indagatione discutat; & si ita re-
 pererit, ab honoris sui & ipsos similiter gradu deji-
 ciat, & in monasteriis, ubi digni valeant agere,
 ad penitentiam deputentur. Non adduc satis est,
 quia scis dictam Ezechielem propheta: Fili hominum,
 perfudo parietem, sed quia, inquit, per hos multi
 hujus labe peccati perhibentur esse collapsi, cunctos,
 qui rei esse claruerint, Dominici corporis & sangui-
 nis participatione privare vos convenit. Ecce hic
 convenit non nutrit vitia, sed amputat. Quid
 est enim aliud, de manifestis peccatis tacere,
 quam scelera nutrire. Sed esto. Taceamus de his,
 in quibus se laedi conqueritur, quid acturi eri-
 mus, si armati duces genialis laedi nocturna fur-
 ta deprehenderit? Si irati reges quemlibet no-
 strum majestatis reum convicerint? Quid, in-
 quam, acturi erimus, si quodam colluctio, longis
 ambagibus, perplexis cavillationibus se deludi sen-
 serint; num eos judicii formam Romae pecunia
 redempturos putatis? reumque sibi defuturum,
 quin auri & argenti montes Romanis offerat,
 si se redimi pecunia speret? At si remota abusu
 & consuetudine & spacio terrarum esse putatis,
 quae praeposimus, sint vobis exempla e vicino pe-
 tita. Egidius certe Remorum archiepiscopus, quia
 Hilperici regis amicitia usum fuisse convictus est,
 ad Childberti regis sui infidelitatem, in urbe
 Metensi a Galliarum episcopis depositus, apud
 Argenteratum (quae nunc Strateburgis dicitur)
 perpetuo exilio damnatus est, cui mox Romul-
 D
 sus, Lupi ducis filius jam presbyter substituitur;
 nec Magnus Gregorius, privilegii Romanae eccle-
 siae accerrimus defensor, quicquam pro his, aut
 contra haec dixisse reperitur. Ebo etiam ejusdem
 Remensis ecclesiae metropolitanus ob crimen re-
 gis majestatis apud Theudonis villam a Gallia-
 rum episcopis deponitur, longeque post a Nico-
 lao papa requisita, & cognita ejus depositio est,
 ac deinde a Sergio corroborata. Quid ergo? Num
 Damasi decreta damnabimus? minime. Sed in
 causis latentibus, & in quibus ob magnitudinem
 sui juxta provocatio fit, ad universale Conci-
 lium, vel ad Damasum recurremus, si tamen eum
 Romae commorari audierimus: quamvis etiam ad
 Damasum provocatio Africanis inhibeat concilii,
 ut superius dictum, & adhuc dicendum
 est; at in causis evidentibus, & in quibus ad Ro-
 manum episcopum nulla provocatio fit, provin-
 cialibus, vel comprovincialibus utemur conciliis.
 Quod etiam Antiochena Synodus velle videtur,
 capitulo 14.

placuit sanctae synodo, Metropolitanum Episcopum
 alterius vocata provincia, & aliquantos cum eo epi-
 scopos alios, qui pariter referentes, quacumque
 fuerit, dirimant quaelibet, propter hoc ut firmum
 sit judicium, quod ab unius provincia Episcopis
 fuerit promulgatum.

Quamvis & hoc Concilium, quod de privati
 coepiscopi nostri causa agitur, universale videri
 debeat, utpote plurium provin. iarum judicia con-
 tinens, ne forte ad placitum loqui videamur, ve-
 terumque sententias male interpretari, audite quid
 hinc sentiat Hincmarus Remorum archiepiscopus,
 & in lege Dei eruditissimus. Scribens enim ad
 Nicolaum Papam, ita inquit: *Abste a nobis, ut
 privilegium prima & summa sedis sanctae Romanae
 B
 Ecclesiae pontificis pro se parvo pendamus, ut con-
 troversas & iurgia tam superioris quam etiam in-
 feriois ordinis, qua Nicani, & ceteri sacrorum
 Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum
 sanctae Romanae Ecclesiae pontificum decreta, in Sy-
 nodis provincialibus, a Metropolitanis precipiant
 terminari, ad vestram summam auctoritatem sati-
 gendam ducamus. At si forte de Episcopis causa na-
 ta fuerit, unde certa & expressa in sacris regulis
 non habeamus judicia, & ob id in provinciali, vel
 in comprovinciali nequeat examini diffiniri, ad di-
 vinum oraculum, id est, ad Apostolicam sedem nobis
 inde est recurrendum.* De provocationibus autem
 idem Hincmarus aequo nobiscum sentit, quod a
 suspensis iudicibus & minoris auctoritatis ad ma-
 joris auctoritatis iudices legitima provocatio sit.

C
 Ab electis vero, & ubi reus causa decidit, nul-
 lam omnino fieri posse, de quo & in Africanis
 conciliis ita legitur: *Ut ab electis iudicibus provo-
 care non liceat.* Si autem fuerit provocatum, eli-
 gat qui provocaverit, iudices & cum eo ille con-
 tra quem provocaverit, & ab ipsis deinceps nulli
 liceat provocare. Item in eisdem Conciliis de e-
 dem rei, capite vigesimo secundo: *Quod si clerici
 ab Episcopis provocandum putaverint, non provocent
 nisi ad Africanam concilia, vel ad primates suarum
 provincialium, sicut & de episcopis saepe constitutum
 est. Ad transmarina autem qui putaverint appellan-
 dum, a nullo intra Africanam in communionem susci-
 piantur.* Nimirum per transmarina Romanam ec-
 clesiam volentes intelligi, causam, ubi orta est,
 debere terminari, Africani episcopi confirmave-
 runt. Videat autem, qui potest, quod non sine
 quodam scrupulo paulo ante lectum est: *Ut no-
 sis, inquit Damasus, Synodum sine ejus, id est,
 Romanae Sedis auctoritate fieri, non est catholicum.*
 Quid ergo, si barbarorum gladiis circumstaven-
 tibus licentia comineandi Romam intercludatur:
 vel si Roma barbaro cuilibet serviens metu libi-
 dinis ejus in aliquod regnum esseratur, num in-
 terim aut nulla concilia erunt, aut orbis terra-
 rum episcopi ad suorum regum damna, vel inter-
 ritus ab hostibus disponendarum rerum consilia,
 & concilia expectabunt? Et certe Nicenus can-
 non, qui ipsa Romana ecclesia teste omnia con-
 cilia, omnia decreta eminentia sui exuperat,
 bis in anno concilia debere fieri dicit, nihil-
 que inde ad Romani episcopi auctoritatem spe-
 ctare praescribit. Sed insuper ejus privilegio (sic
 ut Africana Synodus interpretatur) multum de-
 rogat. Et de privatis quidem causis, in provin-
 ciali Synodo: de communibus, in generali con-
 cilio eadem Africana Synodus iudicandum praescribit,
 capite nono concilii Milevitani. At
 nos controversiarum lite depulsa Romanam qui-
 dem Ecclesiam, ob memoriam Apostolorum prin-
 cipis, ita ut a majoribus nostris accepimus (quo-
 ad possumus) amplius quam Afri colamus; &
 seu

Si quis, inquit, episcopus de aliquibus causis cri-
 minalibus in iudicio episcoporum fuerit accusatus,
 contingat autem de ipsis episcopis provincia, qui
 convenerunt diversas habere sententias, & alios qui-
 dem innocentem eum pronuntiare, alios reum: pro-
 pter huiusmodi igitur controversiam amputandam,

seu se digna seu indigna prolatura sit, si status A regnorum patitur, ab ea responsa petamus, sicut etiam pro causa Arnulphi factum esse constat. Si in expetendis vel vitandis iustam vel injustam iudicii promulgaverit formam, in altero pax ecclesiarum, & unitas conservabitur, in altero vocem Apostoli audiemus dicentis: *Quicumque vobis anathemataverit prater quod accepistis, anathema sit*, licet angelum de caelo esse se fingat. Porro si tacebit, ut nunc, consultas leges voce conditorum loquentur. Sed, o infelicia tempora, quibus patrocinio tantis frustrantur ecclesiam. Ad quam deinceps urbium confugiemus, cum omnium gentium dominam humanis ac divinis destituatur subsidiis videamus? ut enim planius dicamus, palamque fateamur post Imperii occasum hæc B urbs Alexandrinam ecclesiam perdidit, Antiochenam amisit; & ut de Africa taceamus, atque Asia ipsa jam Europa discedit: nam Constantinopolitana ecclesia se subduxit, interiora Hispaniæ ejus judicia nesciunt. Fit ergo discessio, secundum Apostolum, non solummodo gentium, sed etiam Ecclesiarum: quoniam ejus ministri Gallias occupaverunt, nosque totis viribus premunt, Antichristus instare videtur, & ut idem Apostolus ait, jam mysterium iniquitatis operatur tantum, ut qui tunc tenet, teneat, donec de medio fiat, ut ille perditionis filius reveletur, homo peccati, qui adversatur, & extollitur supra Dei nomen, Deique culturam. Quæ jam in aperto fit, ut Romana potentia conquassata, religione prostrata, nomen Dei frequentibus perjuris impune humilietur, ipsius divinæ religionis cultus etiam a summis sacerdotibus contemnatur. Ipsa insuper Roma jam pene sola a seipsa discedit, dum neque sibi neque aliis consulit. Proinde si placet charitati vestræ, quia Pelagium patriarcham a duodecim episcopis auditum esse scimus, ut Beatus Augustinus in libro quodam contra eundem Pelagium scribit, quoniamque Romana ecclesia a nobis consultata nullam iudicii formam promulgavit, ex sacris legibus capitula proferantur, & a quot episcopis episcopus detentus audiri debeat, & qui causæ suæ dicendæ adesse voluerit, quam sententiam excipiat. Itaque jubente Synodo hæc sententiæ recitate sunt. Ex concilio Carthaginis titulo decimo.

C A P U T XXIX.

„Fœlix Episcopus dixit: Suggero secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus, quod non optamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat a 12. Episcopis, & presbyter a sex episcopis cum proprio suo episcopo audiantur, & diaconus a tribus.
Ex concilio Carthaginis cap. 7. „Aurelius episcopus dixit: Quisquis episcoporum accusatur, ad primatum provincie ipsius causam deferat, ad primatum provincie ipsius causam deferat, nec a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium, die statuta, literis evocatus minime occurrerit, hoc est, infra spacium mensis ex ea die, qua eum literas accepisse constiterit. Quod si aliquas veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causam suam dicendam intra alterum mensem integrum habeat facultatem. Verum, tandiu post mensem secundum non communiceat, donec purgetur. Si autem ad concilium universale anniversarium oc-

currere noverit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixerit, se iudicetur: tempore sane quo non communiceat, nec in sua ecclesia vel parochia communitur. De contemptu iudicii, ex epistola Pape Bonifacii: „probat vera esse illa, quæ adversum se dicta sunt, qui ad ea confutanda adesse minime vult, ei nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens, querit. Sed astuta cavillatio eorum, qui versutis agentium credunt esse consiliis, nunquam innocentium nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, qui talis perhibetur, in medium; nec prodest illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui actus, & commissa, quocumque sugerit, easque subjiciunt illi, si vera sunt crimina, persequuntur, ut si adesse voluerit presens, si confidit, ad objecta respondeat; quod si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucratur. Nam manifestum est, confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in presenti examine, omnia quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quæque pro confessione procurata conflict absentia.

C A P U T XXX.

His omnibus pertractatis, a defensoribus Arnulphi venia postulatur, & quod ejus negotia minus caute prius inquisierint, & quod concilium magnis dilationibus defatigaverint. Deinde ad jungunt non se controveriarum genere adductos ad studium defensionis accessisse, sed episcoporum anathema sibi necessitatem dicendi imposuisse. Episcopi vero, & qui contra Arnulphum steterint videbantur, æquo animo se objecta accepisse dicebant. Sibi quoque placere, quod iudicium posse fieri jam in commune legitimum putaretur: nihilque aliud superesse, quam ut ipse Arnulphus in medium deduceretur, & de qualitate sui facti juxta quod vellet, responderet. Itaque jubente Synodo, in episcoporum ordine confedit, cui pater Arnulfus circa eum regis beneficia, itemque ipsius in regem maleficia miti colloquio commemorat. Negat ille se quicquam contra regis salutem egisse, sed pro fide ad eum conservata cum clero & populo se in propria urbe ab hostibus captum fuisse, nihilque solatii proinde a rege tulisse, sed insuper maleficia pro beneficiis recompensata sibi esse. Opponit pater Arnulphus presentem presbyterum, qui urbis portas, acceptis a manu ejus clavibus, jussu ipsius affirmabat se hostibus aperuisse. Ille respondet, presbyterum longe meditata dicere, falsaque pro veris narrare, suamque innocentiam ejus fictis criminationibus haberi suspectam non debere. Cui e contra presbyter ingerebat, quod se ad accusandum nemo impulerit, quod locus fugæ sibi patuerit, quod sibi semper fidissimus fuerit; nihilque aliud in accusandi causa se habere, quam ut crimine proditionis liberaretur, qui ejus imperio parvisset; & si quid in veri confessione Synodi dubitet, vel suo vitio adscribat: Synodi decretis se subjacere pollicebatur, tantum ecclesiasticæ communioni restitueretur. Ad hæc Arnulphus, teneri se ab hostibus conque rebatur, nec aliquando se vidisse episcopum sic tractatum; ideoque se respondere nescire. Neque vero sibi relictos esse suos monachos, suos clericos,

139
ANNO
CHRISTI
991.

ANNO
CHRISTI
991.

cos, suos abbates, quibus, quos vellet, præcipere
posset, quod dictum insulsi hominis esse putaba-
tur. Et quidnam, inquit pater Arnulphus, his
præcipiendum est? num ut te a culpis eximant?
& quidem, si pro testimonio ferendo dicis, en-
tui episcopi, qui te frequenter pro semetipso, ut
apud Synodum venires, hortati sunt. En tui Abba-
tes, tuisque clerus cum sibi prælatis; his omni-
bus datur licentia te defendendi non solum vo-
luntaria, verum necessitate imposita. Ad hæc il-
le ad priora relabebatur, non se vidisse episco-
pum sic attractatum dicens, nec ita se habitum
scire respondere; doctum etiam hominem inter
tot sapientes insipientem videri posse. Cur ergo,
inquit episcopus Guido, secundum tua vota ha-
bitus, totiesque ab episcopis, & domino tuo re-
ge vocatus, respondere noluisti? & ille: Delatus
ad regem eram, & ideo quo vocabar, ire non
audebam. Non ita est, inquit Guido episcopus,
sed cum te in vicinia Laudunensis urbis apud
Cavinionem convenissem, coram fidelibus testi-
bus clericis & laicis, tertio te ad fratrum tuo-
rum conventum invitavi sub obtestatione Divini
nominis, ex canonum auctoritate & societate om-
nium fidelium, ad dominorum quoque tuorum
præsentiam ire monui, per fidelitatem, quam eis
promiseras, per omnia sacramenta, quæ ipsis
præbueras; unde perjurum te esse negare non po-
tes per chirographum, cui subscripsisti, & omnes
nos subscribere fecisti. Sed cum tu responderes,
non posse te ire sine ductoribus Oddone, & He-
riberto, eo quod vim tibi inferri timeres, fra-
trem meum Gualterum obsidem tibi obtuli, me
& patrem meum comitem Gualterum itineris du-
ctores pollicitus sum, ut sine periculo vitæ,
membrorum, captivitas ad tua redires. Idem quo-
que in eodem momento, sacramento firmare pro-
pria manu præsto fui: cumque te a Carolo ca-
ptum esse prætenderes, eisque sacramenta & ob-
sides præbuisse; ideoque sine ejus licentia ire non
posse percontabar a te, quinam obsides plures ti-
bi viderentur? utrum Richardus frater tuus, Bru-
no episcopus consobrinus tuus, ejus sororis filius,
in regem potestate constituti? an milites tui Se-
hardus & Rainoldus, qui datis pro se pueris, ubi
te permitti sunt, quorumque beneficiis simulatis
captivatoribus tuis attribuisti, palam faciens,
quanta in dante & accipiente obsidum diligentia
fuerit. Quodnam etiam tibi sacramentum potius ser-
vandam foret, requirebam, scilicet quod regi, &
domino tuo sponte dederas, aut quod hosti armato
inventus dare debueras? Tria autem erant sacramen-
ta, quæ nulla arte, nullo ingenio effugere poteras.
Primum quo te obligasti, ut pro nullo a te facto
vel faciendo sacramento a fidelitate dominorum no-
strorum recederes. Secundum, ut si ab hostibus in-
terceptus esses (sicut tunc simulabas) mox ut lo-
cus fugæ tibi pateret, ad dominos tuos redire,
per rectam fidem non differres. Idque in præsen-
ti facere monebam, cum tecum pauci essent;
ego autem optimorum militum copias haberem.
De tertio vero quid dicam? cum tam multipli-
cis perjurii reus sis, quot esse perjuros facis?
Omnes enim cives tui ac milites, te jubente,
juraverunt, ut si aliquando ab hostibus capere-
ris, vel si ipse tua sponte a Regis fidelitate de-
ficeres, regi se fidem servaturos, urbemque &
castra sub eorum jure retenturos. Econtra cum
tu a fidelitate regis defeceris, contra omnes mor-
tales tibi sacramenta præbere jussisti, domino tuo
regis portas civitatis obtulisti, Carolo, quoties
tibi libuit, aperuisti, nec ad professionem tui chi-
rographi relinere voluisti, cum inimicis domi-

norum tuorum concilium, & auxilium, secundum
scire tuum & posse, subministrares. Nunquid
& hæc negare contendet? Addebat etiam de pa-
tris, & constitutis in vulgari lingua cum eodem
habitis, quibus episcopos a sua subjectione quasi
emancipaverat, si a chirographi conditionibus de-
clinasset: seque id ex sua ac reliquorum episco-
porum persona jamdudum apud Cavinionem ef-
fecisse. Ad hæc ille de non servatis chiro-
graphi, & sacramentorum conditionibus eru-
bescebat, quibus tamen poterat modis hæc ea-
dem attenuabat. Petebant ergo episcopi, ut ali-
quis familiarium ejus testis horum admitteretur,
cujus conscientiam veretur. Admittitur ergo Ray-
nerius, secretorum ipsius per omnia conficius,
& qui cum inter alia perjuria etiam contra se
ac suam uxorem ac filium publice perjurum pro-
testabatur. Cui cum a sacro conventu diceretur,
quæ Arnulfus de regis infidelitate denegaret, ta-
li eum sermone aggressus est: cur omnem popu-
lum tuo errore perdis? nescis quæ ante urbis tra-
ditionem juxta fluvium Asonam mihi retuleris?
& ut omnium melius recorderis, nescis & Lu-
dovici amorem filii Caroli omnibus prætulisse
mortalibus? & si tibi placere vellem, ut de ejus
salute cogitarem? Vade ergo, & scelera tua epi-
scopis confitere, ut quia corpus perdidisti, sal-
tem animam per penitentiam salves, & populum,
qui de tuis criminibus adhuc dubitat, ab hoc
errore absolvas. Quod si nolueris coram episco-
pis, coram omni multitudine, quæ pro foribus
astat, peccata tua, quæ adhuc dubia sunt, ma-
nifesta faciam, & scelera tua, quæ in nulla o-
pinione populi sunt, in medium proferam, ut
omnes sciant, & intelligant, quid de te sentire
debeant, & ut verbis meis fides in æternum ha-
beat, postquam peroravero, mea dextera ita
esse sacramento firmabo, meumque venaculum
episcopis tradam, qui per ignitos vomeres inced-
dens, Deum de te judicare manifestis declarat
indiciis. Ad hæc Abbatum quidam dicebant, de-
bere dari Arnulfo secessum deliberandi, cum qui-
bus vellet, ut consultius pro se respondere vale-
ret. Quibus pater Arnulfus: quis, inquit, prohibet?
Surgat, & quoscunque delegerit, suis consul-
tationibus adhibeat. Surgens itaque ad cripta
secretiorum partem, ostiis diligenter obsecratis,
venerabiles deduxit episcopos Siguinum Senonen-
sem, Arnulfum Aurelianensem, Brunonem Lin-
guonensem, Gotelmannum Ambianensem.

CAPUT XXXI.

In horum absentia multa ex canonum capitu-
lis in Synodo prolata sunt, multa inter assiden-
tes collata, utpote omnium ignaros, quæ in ab-
ditis agerentur, non tamen nescios imperatricis
Theutani, ac hostium regis colloquia contra ip-
sius regis voluntatem & utilitatem Arnulfum ex-
petisse, suorumque militum copias sub signis Ca-
roli contra eundem regem in acie constituisse,
& insuper criminis regis majestatis reum esse.
Itaque variis quoque sacramentorum generibus
implicitum videri, ut a nemine sacerdotum tot
perjuriis obvoluto episcopale ministerium ullis læ-
gibus valeret impleri. Ad hæc autem causas hæ-
sententiarum quasi e vicino respicientes reperiebantur.

Ex Concilio Toletano cap. 30.

CAPUT XXXII.

„ Constituti hostium sacerdotes præter eos,
„ qui a regia potestate licentiam acceperunt, a
„ quo-

141
quolibet mandatum agentes extraneum ecclesie A,
accipere vel diligere non presumant. Qui au-
tem deprehenditur aut convincitur, denunciatus
principi apud concilium digna animadversione
multabitur.

Item ex eodem titulo 75.

CAPUT XXXIII.

Post instituta quaedam Ecclesiastici ordinis,
vel decreta, que ad quorundam pertinent di-
sciplinam; postrema nobis cunctis sacerdotibus
sententia est pro robore nostrorum Regum,
& stabilitate gentis Gothorum, pontificale ul-
timum sub Deo iudice ferre decretum. Multa-
rum quippe gentium (ut fama est) tanta B
extat perfidia animorum, ut fidem sacramento
promissam regibus suis observare contemnant,
& ore simulent juramenti professionem, dum
retineant mente perfidiam impietatem. Jurant
enim regibus suis, & fidem, quam pollicen-
tur, prævancant, nec metuunt volumen illud
iudicii Dei, per quod inducitur maledictio,
multaque poenarum comminatio super eos,
qui jurant in nomine Dei mendaciter. Quis
igitur spes talibus populis contra hostes labo-
rantibus erit, que fides ultra cum aliis agen-
tibus in pace credenda, aliter quod fœdus post
fœdas non violandum? que in hostibus jura
ista permanserunt sponcione, quando nec ipsius
propriis regibus juratam fidem conservant? C
Quis autem adeo furiosus est, qui caput suum
manu sua propria defecet? illi, ut notum est,
immemores salutis sue propria manu se ipsos
interimunt, in semetipsum suosque reges pro-
prias convertendo vires: & cum Dominus di-
cat, nolite tangere Christos meos, & David:
Quis, inquit, extendit manum suam in Christum
Dominum, & innocens erit? illis nec vitare me-
tus est perjurium, nec regibus inferre exitium.
Hostibus quippe fides pacti datur, nec violatur.
Quod si in bello fides vigeat, quanto magis
in suis servanda est? sacrilegium quippe est,
si violetur a gentibus regum suorum promissa D
fides, quia non solum in eis sit pacti trans-
gressio, sed & in Deum quidem, in cuius no-
mine pollicetur ipsa promissio. Inde est, quod
multa regna terrarum cœlestis iracundia ita
permutavit, ut pro impietate fidei & morum
alterum ab altero solveretur. Unde & nos o-
portet cavere casum huiusmodi gentium, ne
similiter plaga feriamur præcipiti, & poena pu-
niamur crudeli. Si enim Deus angelis in se
prævancantibus non pepercit, qui per inobe-
dientiam cœleste habitaculum perdidit (unde
& per Esaiam dicit: Inebriatus est gladius
meus in cœlo) quanto magis nos nostræ fa-
lutas interitum timere debemus, ne per infide-
litate eodem saviente gladio pereamus? Quod
si divinam iracundiam vitare volumus, & se-
veritatem ejus ad clementiam provocare cupi-
mus, servemus erga Deum religionis cultum,
atque timorem, custodiamus erga principes no-
stros pollicitam fidem atque sponcionem. Non
sit in nobis, ut in quibusdam gentibus, infi-
delitatis subtilitas impia, non subdola mentis
perfidia, non perjuri nefas, & conjurationum
nefanda molimina; nullus apud nos præsum-
ptione regnum arripiat, nullus excitet mutuas
seditiones civium, nullus meditetur interitus
regum, sed defuncto in pace principe, prima-
tes gentis cum sacerdotibus successorem regni
communi ex more constituent, ut dum unita-

tis concordia a nobis retinetur, nullum pa-
tris, gentisque dissidium per vim ambitionis
moveatur. Quod si hæc admonitio mentes no-
stras non corrigit, & ad salutem communem
cor nostrum nequaquam perducit, audite sen-
tentiam nostram. Quicumque igitur a nobis,
vel totius Hispaniæ populi qualibet conjura-
tione vel studio Sacramentum fidei suæ, quod
pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu,
vel conservatione regis salutis pollicitus est,
temeraverit, aut regem nece attrectaverit, aut
potestate regni exuerit, aut præsumptione ty-
rannica regni fastigium usurpaverit, anathema
sit in conspectu Dei Patris, & angelorum, at-
que ab ecclesia catholica, quam perjurio pro-
fanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni cœ-
tu Christianorum alienus cum omnibus impie-
tatis suæ sociis. Quia oportet, ut una poena
teneat obnoxios, quos similis error invenierit
implicatos. Quod iterum secundo replicamus,
dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cun-
ctis Hispaniæ populis, quolibet tractatu vel
studio sacramentum fidei suæ, quod pro pa-
triæ salute, gentisque Gothorum statu, vel
conservatione regis salutis pollicitus est, vio-
laverit, aut regem nece attrectaverit, aut po-
testate regni exuerit, aut præsumptione tyran-
nica regni fastigium usurpaverit, anathema in
conspectu Christi & Apostolorum ejus sit, at-
que ab Ecclesia catholica, quam perjurio pro-
fanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni
consortio Christianorum alienus, & damnatus
in futuro Dei iudicio habetur cum compartici-
pibus suis. Quia dignum est, ut qui talibus
sociantur, ipsi etiam damnationis eorum par-
ticipatione obnoxii teneantur. Hoc etiam ac-
clamamus, dicentes: Quicumque amodo ex
nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet
meditatione vel studio, sacramentum fidei suæ,
quod pro patriæ salute, gentis Gothorum sta-
tu vel incolumitate regis potestatis pollicitus
est, violaverit, aut regem nece attrectaverit,
aut potestate regni exuerit, aut præsumptione
tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathe-
ma sit in conspectu spiritus sancti, & marty-
rum Christi, atque ab ecclesia catholica, quam
perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, &
ab omni communione Christianorum alienus,
nec partem habeat iustorum, sed cum diabolo
& angelis ejus æternis suppliciis condemnetur
una cum eis, qui eadem conjuratione nitun-
tur, ut par poena perditionis constringat, quos
in perniciem prava societas copulat. Et ideo si
placet omnibus, qui adestis, hæc tertio reite-
rata sententia vestræ vocis consensu confirma-
te. Ab universo clero vel populo dictum est:
Qui contra hæc vestram definitionem præsum-
plerint, anathema, maranatha, hoc est, per-
ditio in adventu Domini sint, & cum Juda
Ischarioth partem habeant, & ipsi & socii eor-
um; Amen. Quapropter nos ipsi, & sacerdo-
tes omnes Ecclesiam Christi, ac populum
admonemus, ut hæc tremenda, & totiens rei-
terata sententia nullum ex nobis præsentem,
atque æterno condemnet iudicio, sed fidem
promissam erga gloriosissimum dominum no-
strum regem Sisenandum custodientes, ac si-
cera illi devotione famulantes, non solum di-
vine pietatis in nobis clementiam provocemus,
sed etiam gratiam antefati principis percipere
mereamur.

Item

ANNO
CHRISTI
991.

Item ex concilio Agathensi, titulo quinquagesimo
capite trigesimo quarto.

CAPUT XXXIV.

Si episcopus, presbyter, aut diaconus capi-
tale crimen commiserint, aut chartam falsave-
rint, aut testimonium falsum dixerint, ab of-
ficii honore depositi in monasterium retrudan-
tur, & ibi tantummodo, quam diu vixerint,
laicam communionem accipiant.

Item ex concilio Toletano secundo, capite duodecimo.

CAPUT XXXV.

Pravarum audacia mentium, saepe malitia
cogitationum, aut causa culpae refugium
appetit hostium, unde quisquis patrator causa
extiterit saluum, virtutem potens defendere ad-
versariorum, & patriae vel genti suae detrimen-
ta intulerit rerum, in potestatem regis ac gen-
tis reductus, excommunicatus & retrusus lon-
ginquioris poenitentiae legibus subdatur. Quod
si ipse mali sui prius reminiscens, ad eccle-
siam fecerit confugium, intercessu sacerdotum
& reverentia loci regia in eis pietas reservetur,
comitante iustitia.

Item ex eodem Concilio, titulo 17.

CAPUT XXXVI.

Quamvis in concilio anteriori, quod anno
primo gloriosi Principis nostri habitum est,
de huiusmodi re fuerit promulgata sententia,
tamen placet iterare, quod convenit custodiri.
Itaque regis vita constante, nullo sibi aliquo
opere vel deliberatione cuiuscunque dignitatis
laicus, seu gradu episcopi, aut presbyteri, aut
diaconi consecratus ceterisque clericatus officiis
deditus futurum regem praevideat contra vi-
ventis regis utilitatem, & proculdubio volunta-
tem, nullo blandimento vel suavitate pro ea-
dem spe aut alios in se trahat, aut ipse in
alium acquiescat. Iniquum enim, & valde e-
xecrabile Christianis debet haberi, futuri tem-
poris illicitis prospicere, & vitae suae ignavis
ventura disponere. Quod si quisquam jam ta-
lia iniqua deliberatione cum quocunque est
meditatus, hoc sibi noverit esse sacerdotali
moderatione concessum, si veniabiliter poscit,
ut hoc sine mora praesentis Principis auribus
studeat publicare. Si autem retineat, & deli-
berationis suae machinamenta noverit dicere,
peffimo plectatur anathemate.

Item ex eodem Concilio tit. 18.

CAPUT XXXVII.

Jam quidem in antecedenti universali Syno-
do salutis nostrorum principum constat esse con-
sultum, sed libet iterare bene sancita, & di-
gna auctoritate munire salubriter ordinata. I-
deoque testamur coram Deo, & omni ordine
angelorum, coram prophetarum, & apostolo-
rum, vel omni martyrum choro, coram om-
ni ecclesia catholica, & Christianorum coe-
tu, ut nemo intendat interitum regis, nemo
vitam principis atreoret, nemo eum regni gu-
bernaculis privet, nemo tyrannica praesumptio-

ne apicem regni usurpet, nemo quolibet ma-
chinamento in ejus adversum sibi conjurato-
rum animum adfoecet. Quod si quisquam ho-
rum quicquam nostrorum temerare praesumptor
extiterit, anathemate divino percussus absque
ullo remedii loco habeatur condemnatus aeterno
judicio. Is autem qui ejus sedem fuerit affecu-
tus, si vult tanto expiari piaculo, quasi proprii
patris ejus ulciscatur interitum.

Item ex eodem concilio, ara DLXXXIV.

CAPUT XXXVIII.

Non parum proficit ad emendationem mul-
torum, si ea, quae constituta sunt, per frater-
ternam collationem ad memoriam reducantur,
si illa etiam adiciantur, quae aut deesse viden-
tur, aut omnino constituenda competenter e-
xistimantur. Quis enim nesciat, quanta sint
hactenus per tyrannos & refugas, transferendo
se in externas partes illicite perpetrata, & quam
nefanda eorum superbia jugiter frequentata,
quae & patriae diminutionem afferrent, & exer-
citus Gothorum indefinenter laborem impos-
nerent. Quod si quidem laicorum insanis suis-
set factum, tolerandum nobis forsitan aliquo-
tiens videretur. Illud autem est vehementius
stupendum, quod pejus est; quia tanti ex re-
ligionis proposito in hac interdum praesumptio-
ne principes efferuntur, ut non ad levem con-
fusionem nostram pertineat, si res ullatenus
invalta remaneat, quam & mundana lege & eccle-
siastica convenit instanter disciplina corrigere.
Ideoque placuit nunc concordiae sententia defini-
re, ut quisquis in ordine clericatus a maximo
gradu usque ad minimum constitutus in alie-
nae gentis regionem se quacunque causa trans-
duxerit, ut exinde superbiendo, vel reditum
suum, vel quodlibet aliud videatur expetere,
sive etiam quod gentem Gothorum, vel pa-
triam, aut regnum specialiter sub hac occasio-
ne possit nocere, vel fieri disposuerit, vel ali-
quantenus fecerit, sed & quicumque talibus con-
siliis reperitur, eisque vel consilium, vel opem
administrare cognoscitur, qualiter aut ad gen-
tem alienatam fugam appetent, aut in malis
quae ceperant, perdurarent, seu quacunque
lesionem genti Gothorum, vel patriae principi
post fugam inferrent, atque in eadem gravita-
te perseverarent: quisquis hoc fecisse dignosci-
tur, iste ita indubitanter omni honoris sui gra-
du privetur, ut locum ejus in quo ministrave-
rat, alter continuo perpetim regendum acci-
piat. Ipse vero transgressor sub poenitentia
constitutus, si reminiscens mali, quod fecerat,
usque in diem mortis suae si rectissime poenitue-
rit, in solo tantum sine commutatio ei praestan-
da est, ita ut antequam finis ejus tempus
adveniat, si quisquam sacerdotum etiam ordi-
nante Principe ei communicare consenserit,
particeps criminis illius effectus, anathema fiat
in perpetuum, ac simili cum eo; cui commu-
nicaverit, sententia condemnatur: quoniam po-
tentiati principis nullus sacerdotum in hoc praes-
bere debet assensum, unde vel perjurium vi-
deatur incurrere, vel (quod absit) si quicum-
que catholicae fidei praevicator Princeps sur-
rexit, sacerdos nullatenus vel favore princi-
pis, vel terrore a rebo credulitatis lumine ad
tenebras cogatur reverti. Sic enim nec super-
adnexa, vel imperiis principum, vel terrori-
bus oportebit unquam evacuari; quia novimus
om-

ANNO
CHRISTI
991.

omnes pene Hispania sacerdos, omnesque A.
seniores vel iudices, ac ceteros homines officii
Palarini iurasse, atque ita nunc legibus decre-
tum fuisse, ut nullus refuga, vel perfidus, qui
contra gentem Gothorum, vel patriam, seu
regem agere, aut in alterius gentis societatem
se traducere reperitur, integritate rerum sua-
rum nullatenus reformetur, nisi forsitan prin-
cipe humanitatis aliquid personis talibus im-
pertire voluerit, cui tamen non amplius quam
vicesimam partem rerum ei, qui perfidus exti-
tit, de rebus unde rex elegerit, tribuendi po-
testatem habebit. Sed quia plerisque clericis
instantis levitatis interdum gravitas ita elevat,
ut prætermissa sui ordinis gravitate, ac polli-
citi sacramenti immemores, constants princi-
pe, cui fidem servare promiserant, in alterius
erectionem temeraria levitate consentiant, a-
brogari decet hanc omnino licentiam, & a no-
stro consortio penitus extirpari; ita ut si qui-
cunque laicorum quandoquidem intra sæces
patriæ Gothorum superbiens, regni apicem
sumere fortasse tentaverit, eique clericorum
iuliber adiutorium vel favorem præstiterit, at-
que huic, qui superbire videtur, ad eam re-
gum ambitionem prævalente delicto pervenire
contigerit, ex eodem quidem die vel tempore
eundem episcopum, vel cujuslibet ordinis
clericum excommunicatum manere perpetim
oportebit, quo tali se scelere implicavit, tam-
en si propter improbitatem principis, cui
iniquè consensit, non potuerit instantia sa-
cerdotum a communione suspendi, saltem
si superstitem post ejusdem regis obitum tem-
pus invenerit, superiori anathematis corre-
ptioni subiaceat. Et quicumque illi præter
in ultimo vitæ suæ sine (si tamen eum le-
gitime penitere probaverit) communionis
gratiam consenserit impendendam. Nobis in-
terim ratio persuasit, Synodali super hoc
constitutione decernere, ut quicumque etiam
laicorum interditi capitulis, hoc est, in ad-
versitatem gentis, aut patriæ, vel regis pote-
statis, in externas partes se conferendo, vel
talibus opem præbendo noxius fuerit ultra re-
pertus, non solum (ut dictum est) omni re-
rum suarum proprietate privetur, sed & per-
petua excommunicatione damnatus nunquam
illi nisi ultimo mortis suæ tempore commu-
nionis tribuatur. Excepto, si communionis ejus reme-
dium, vel eorum, de quibus supra taxavimus,
imploratione sacerdotum apud principem fuerit
impetratum. Nam si in derogationem aut con-
tumeliam principis reperitur aliquis nequiter
loqui, aut in necem regis, seu directionem in-
tendere, vel consensum præbere, nos quidem
hujuscemodi excommunicatione dignum cen-
semus. Utrum tamen sit quandoque communi-
candum, pietati principis decernendum relin-
quimus, cujus proculdubio potestatis est, sub-
jectorum culpas misericordis, iudicii que sen-
tentia temperare. Contestamur autem clemen-
tissimos principes, & per ineffabile divini no-
minis sacramentum obtestantes unanimiter ob-
secramus, ne quandocumque absque iusta, ubi
necesse fuerit, imploratione sacerdotali excom-
municationis huius sententiam a perfidis cleri-
cis, vel laicis ad externas partes se transferen-
tibus, vel consensum præbentibus quacumque
temeritate suspendat. Nam hoc magis utilita-
tibus videtur fore consultum, ut constitutionis
nostræ forma servetur, & ut execrandum ana-
thema fiat, & velut prævaricator catholicis si-

Concil. Generali. Tom. XIX.

dei semper ad Dominum reus existat, quicu-
que Regum deinceps caqonis huius censuram
in quocumque crediderit, vel permiserit vio-
landam.

Item ex Concilio Toletano Æra S. DCLXVIII.

CAPUT XXXIX.

Frequentiam molestiarum cocens impulsus
contemni quidem magnitudine decentis poterit
gravitatis, sed quia honesta sollicitudo cohibe-
re properat, quod frequentata usitatio vitare
non curat, ideo cum & quorundam paterno-
rum sanctionibus decretorum, & institutionibus
sit legalibus cautum, ne contra salutem prin-
cipum, gentisque, aut patriæ quisquam medita-
ri conetur, adversum hoc unum specialiter nunc
depromitur observandum, ut si quis religio-
rum ab episcopo usque ad extremum ordinis
clericorum, sive monachorum generalia iura-
menta in salutem regiam, gentisque, aut pa-
triæ data reperitur violasse voluntate profana,
mox propria dignitate privatus, & loco, & ho-
nore habeatur exclusus.

CAPUT XL.

Hæc & huiusmodi dum sibi quisque vel alteri
replicat, Episcopi, qui in Synodo residebant,
ab eis convocantur Episcopis, qui Arnulphum
ad remotiora comitati fuerant. Quo cum conven-
issent, causam sui adventus non sine lacrimis &
multo gemitu didicerunt. Erat autem Arnulphi
causa Apiarii presbyteri causæ consimilis, de
quo, sicut Africani episcopi Cælestino papæ Ro-
mano retulerunt, ita & hic de Arnulpho episco-
pi episcopis in hunc modum referre visi sunt.
Tergiversationes Arnulphi, quibus nefandas tur-
pitudines oculere conabatur, Deus iudex iustus,
& fortis, & longanimis magno compendio refe-
cavit. Terriore quidem ac putridiore obstinatio-
ne compressa, qua tantum lividum cæcum im-
pudentia negationis volebat obruere, Deo nostro
ejus conscientiam coarctante, & occulta, quæ
in illius corde tanquam in volutabro criminum
jam damnabat etiam hominibus publicante, re-
pente in confessione cunctorum objectorum flagi-
tiorum dolosus negator erupit, & tandem de om-
nibus incredibilibus opprobriis ultroque se ipse
convicit. Atque ipsam quoque nostram spem,
qua eum & credebamus & optabamus de tam
pudendis maculis posse purgari, convertit in ge-
mitus: nisi quoniam istam nostram mœstitiam
uno tantum solatio initiavit, quod & nos labore
diuturnioris quæstionis absolvit, & suis vulneri-
bus qualemcumque medelam, etsi invita ac sine
conscientiæ reluctante confessione, providit. Ad-
debant præterea confessores episcopi, eum suis
pedibus provolutum cum lacrimis & gemitu sua
crimina sub nomina confessionis declarasse, seque
a sacerdotali officio, quo hæcenus indigne usus
fuerat, removeri velle. Sed episcopi, qui consen-
tiente Arnulpho confessionis testes admissi fue-
rant, ab ipsius ore se audire malle dicebant.
Quod cum factum esset, episcopi per terribile no-
men omnipotentis Dei sub tremendo anathema-
te præcipiunt, ne ulla formidine coactus aliquid
falsi de se proferat, seque illi omne solatium la-
turos, ac pristinum honorem etiam invitis regi-
bus recuperaturos pollicentur, tantum innocen-
tiam ex æquo, & utili astruere velit. At ille e-
piscopis quidem pro salutis suæ studio gratias
agens,

147
ANNO
CHRISTI
791

agens, qui eorum fidei commiserat, vera esse A confirmat, nec se Deo. in cuius conspectu ad- est, velle mentiri, ad cuius iudicium ire formi- det. Petebant ergo episcopi, quoniam ea, quae per confessionem protulerat, gravissima sibi vide- rentur, ut abbatum & clericorum doctissimos ac religiosissimos introuiti liceret, quique sacramen- to vel anathemate devincti & sua peccata fido si- lentio tegerent, & quid factu opus esset, in com- mune decernerent, futuris quoque temporibus di- ctorum & factorum fidei testes existerent. Quod aliquandiu secum reputans fieri permisit. Admissi ergo sunt ex omni abbatum & clericor- um collegio fere numero triginta, quibus per conditionem anathematis Arnulphi confessio; ipso iubente, in ipsius praesentia propalata est. Itaque eo remoto, longis consultationibus definitum est, quomodo ejus arcanum tegeretur, & clero ac po- pulo absenti pro ejus depositione satisficeret. Jam enim eum, qui sibi delectos iudices constituerat, ad alterius non posse commere iudicium certum erat. Jam episcopi invidia Romani privilegii ca- rere videbantur, cum Arnulphus nec ad alios ju- dices, nec ad Sedem Apostolicam provocasset, vel ante electorum iudicium audientiam; quod bene quidem liceret, si se iustam habere cau- sam putasset, vel post eorundem iudicium senten- tiam, quod minime licere manifestum erat; sed utpote reus a torquente se conscientia convictus, & sua sponte (ut videri tunc potuit) confessus iudicii formam improbus accusator sui expostula- verat. Quaesitum ergo est, qualiter ipsius depoti- tio celebraretur, ut lege & consuetudine consta- ret. Et de lege quidem manifestum erat, quod una & eadem semper ad aequitatem spectet. De consuetudine vero, quod neque una, neque ea- dem, neque semper ad aequitatem intendat, sed eam praecellere, quae legi vel aequitati vicina sit. Querebatur ergo lex & consuetudo deposti- tionis episcoporum, vel Archiepiscoporum. Et lex quidem haec reperiebatur in Atricanis conciliis, sed sine depositionis celebritate & consuetudine.

CAPUT XLI.

De Maximino autem Bagajensi, & ad eum D & ad ipsam plebem placuit de Concilio literas dari, ut & ipse ab episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.

CAPUT XLII.

Item Eutiches presbyter in Constantinopoli- tana Synodo depositus non aliud depositionis fe- stum excepit, nisi quod anathema ipsi ab uni- versis conclamatum est, & post aliquanta a Fla- viano episcopo sententia in hunc modum prolata. Per omnia Eutiches quondam presbyter, & E archimandrites ex his, quae ante acta sunt, & propositis ejus quaestionibus, Valentini & Apollinaris perversitate repertus est aegrotare, & eorum blasphemias incommutabiliter sequi, qui nec nostram reverens persuasionem & do- ctrinam rectis voluit consentire dogmatibus. Unde gementes, perfectam ejus perditionem decrevimus per Jesum Christum Dominum nostrum ab eo blasphematum, extraneum esse ab omni officio sacerdotali & nostra commu- nione & primatu monasterii. Sciant ergo & hi, qui postea cum eo colloquantur, & adeum convenerint, quoniam rei erunt & ipsi poena excommunicationis, si non declinaverint con- fabulationes ejus.

CAPUT XLIII.

Item quae circa Ratherium Veronensem episco- pum, vel circa Petrum Ravennatem archiepisco- pum usu, vel consuetudinis provenerunt, ab omnibus abrogata sunt. Uterque enim nec abdi- cationis porrecto libello, nec sacerdotibus depo- sitis insignibus successorem acceperat: Ratherius quidem Milonem, Petrus vero Honestum mona- sterii beati Apollinaris abbatem, quem Hone- stum dominus Joannes Papa, cognomento Bo- nus, ad consecrandum prius sibi oblatum vidit, quam de Petri dejectione vel fama nunciante co- gnoverat. Deferebatur ergo lex & consuetudo si- ve depositionis festivitas, ex concilio Toletano, cap. 28.

CAPUT XLIV.

Episcopus, presbyter, aut diaconus, si a gradu suo injuste dejectus, in secunda Synodo innocens reperitur, non potest esse quod fue- rat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manu episcoporum. Si episcopus est, hora- rium, anulum, & baculum: si presbyter, ho- rarium & planetam; si diaconus, horarium, & albam: si subdiaconus, patinam, & calicem: sic & reliqui gradus ea in reparationem sui fre- cipient, quae cum ordinarentur, perceperant.

CAPUT XLV.

Ex hac itaque sententia intellectum est, ut quae in promotione sua quisque acceperat, ea in depositione reddere deberet. Arnulphus autem in sui promotione anulum & baculum acceperat, quoddam genus horarii, quod per differentiam pallium dicitur; haec ergo eum reddere debere. Neque vero in hoc facto primati Romano pra- iudicium inferri, quod neque ad eum ab Arnul- pho provocatum sit, neque eidem Arnulpho de- positionis necessitas ulla imposta, quodque ab episcopis & Principe Romanus episcopus conven- tus respondere noluerit, cum ipse potius sacro- tum canonum executor & reum sua damnare autoritate, & episcopos iudicium remorantes in- stigare debuerit, ut Gregorius Episcopus concilii Vizachii pro crimine sui primatis. Idem decre- tum pro Potamio Braccarenis archiepiscopo, ex concilio Toletano, lege, & consuetudine valere constitutum est. Erat autem huiusmodi.

CAPUT XLVI.

Adsumere poteramus canonicam in cantum traternam legitime tibiam, quia divina pietas con- ventum nostrum ad concordiam convocaverat studia, & convenerat morositatem vitare, quoniam visitatione disciplinae videbamur paternas regulas innovasse, sed gravius sistrum pro cym- balo sumimus, & funus pro carmine decanta- mus, gementesque cum Hieremie questibus dicimus. Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Unde & vix coram nobis conspicimus, quoniam recidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam nobile in infimum corruit, quod in statu su- blimi sanctitatis optime stetit. Ecce etenim tradantibus nobis in pace de Ecclesiasticis re- gulis, delatum est conventui nostro epistolium, confusae confessionis & abolendae subscriptionis, quod Potamius Braccarenis Ecclesiae episcopus de

ANNO
CHRISTI
791.

de factis propriis, suis verbis, suis adnotarat articulis. Quo referato, quid obliuenda par- rina, & abolenda literarum panderent elemen- ta, scitibus potius quam sermonibus lacrymofa concio recensuit. Tunc solitarie tantum secre- timque adunatis pontificibus Dei, prædictum episcopum adesse fecimus coram nobis, quem singulis aggredientes amplius quam loquelis, referatam illi sum deformitatis, & nostræ con- fusionis protulimus scripturam, quam accipiens ac recurrens, sciscitantibus nobis, utrum sui operis, & suæ annotationis intimatio esset? Ille suum actum, sui que oris eloquium, suorumque digitorum esse robur adseruit, quod illic relegendo prævidit. Rursum divini nominis contestatione hunc adjuvantes obtestati sumus, ut an de se sponte mendacium diceret, aut alicujus violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret? Qui mox flebili voce, luminibusque madentibus ploratu, & fragore sangultuum, cum unius Dei nomi- nis juramento clamavit, se & vere eadem mala de se confiteri, & ad hæc consistenda nulla se violentia pragrari. Unde etiam ferme per novem menses sponte deseruisse regimen Ec- clesie sue, & ergastulo quodam pro admisso flagitio adurus penitentiam se conclusisse præ- dixit. Tunc per fidelem confessionem est agni- tio, quod talis semineo toruisset, declarata; & licet hunc paterna antiquitas sacris regulis ab honore decerneret, nos tamen miserationis jura servantes, non abstulimus nomen hono- ris, quod ipse sibi sui criminis confessione jam tulerat: sed valida autoritate decrevimus, per- petuam penitentiam hunc intervire officii & e- rumnis, providentes melius illum per asperam ire penitentis solitudinem, ut quandoque per- veniret ad refrigerii mansionem, quam reli- ctum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipi- tium deiici æterna damnatione. Tunc vena- bilem Fructuosum Ecclesie Dumlentis episcopum communi omnium nostrum electione con- stituimus Ecclesie Braccarensis gubernacula con- tinere, ita ut omnem Metropolim provincie Gallicie, custodisque episcopos, publicosque coeventus ipsius, omniumque curam animarum Braccarensis ecclesie gubernandam suscipiens, ita componat, atque conservet, ut & Domi- num nostrum de rexitudine operis sui glori- ficet, & nobis de incolumitate Ecclesie ejus gaudium præstet. Quis vero ad futurum pro- spicere convenit, ne exoriat in statu pacis quedam commotio, patrum sententiam, quæ jam dictum Potamium episcopum rexitudine damnat, huic decreto connectere vigilantia nostra procurat.

Ex concilio Valentino, titulo quarto. Nec illud, fratres, scribere alienum ob ecclesie utilitatem censuimus, ut sciretis, quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinibus submoven- dos, reos scilicet vel veri confessione, vel men- dacio salutatis. Neque enim absolvi potest in his, si in se ipsos dixerint, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis qui sibi sue- rit mortis causa, major homicida sit. Multum quidem & aliam sententiam huic poterant anne- di decreto, quæ dictum Potamium episcopum severissima austeritate abjicere jubent, sed ex omnibus hanc conscriptam ponere sententiam maluimus, ne si tot condemnationis edita

repicasset, gravissima ultionis auctores exi- stere videremur.

CAPUT XLVII.

Post hæc Potamii depositionem, Remensium Archiepiscoporum Egidii & Ebonis depositiones ad legem simul & consuetudinem valere vitam sunt. Quod ergo tertio factum sit, nec repre- hensum, sed insuper æternis traditum monimen- tis, pro lege, & consuetudine valere censebant. Nec quæquam Episcoporum in depositione sua sciendum, more Romanorum honestum judi- cabant, cum hoc nec lege firmaretur, nec consuetudine factum in historiarum monumentis re- periretur. Africanum ergo concilium sequentes, ut ipsius Arnulphi verecundia parceretur, statu- bant, & propter Ecclesie opprobrium, & pro- pter insolentem insultationem secularium, ne dignitas sacerdotalis pollueretur, & ne forte de his, de quibus impetitus, & adhuc impetendus erat, publice convictus foret. Libellum ergo ejus depositionis didandum, & coram eo ipse iussu scribendum censebant, & propria manu corrobora- randum, & vim vocis confessione attestandam, ut ejus abdicatio nec exquisita, nec invita vel extorta fore videretur: tot enim sceleribus in- quinatum sacris altaribus adstare non posse. Quod si corpore languens episcopus, abdicatiois porre- cto libello, secundum Gregorium, successorem accipere potest, multo magis qui in anima Deo mortuus est, abdicatiois porrecto libello, succes- sorem accipere posse. Addebant præterea, quia si hæc ita festiva & solemniter determinata forent omnino iudicium hoc innovari non posset: idque firmari ex concilio Antiochæno, capite 15.

CAPUT XLVIII.

Si quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnibus qui sunt intra provincialem episcopis exceperit unam consonamque sententiam, ab aliis ulterius judicari non poterit, sed manere circa eum oportet tanquam conventam, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam. His ita definitis, dilectum est.

CAPUT XLIX.

Sequenti autem die, confidentibus episcopis in basilica domni Basoli confessoris, totiusque cleri deposito conventu, pauci de civilibus, plurima vero de Ecclesiasticis negociis pertractata sunt. Rursumque Arnulphus Remensis in memoriam rediit. Cumque causa ejus jam non in defensione, sed maxime in conquectione versaretur, aliis illum propter genus, aliis propter florem juven- tutis miserantibus, Episcopus ruina fratris, & ignominia sacerdotalis dignitatis gravior stimula- bat, unusquisque enim casum ejus ex seipso me- tiebatur, seque ab infamia liberari putabat, si is qui publice impetebatur, a criminibus liber foret (vel periclitari, si causam perderet).

CAPUT L.

Sed cum has in longum ducerent querimonias, ecce Francorum reges cum primoribus palatii sacro conventui se inferunt, episcopis gratias agunt, quod pro salute principum diutius consultando, devotionem suam plena fide signassent. Laudant quod a privatorum hominum conspiratione non so-

151
 ANNO CHRISTI 991
 lum se remouissent, verum etiam ipsa mente se alienos fuisse suo studio demonstrarent, simulque gestorum seriem breuiter exponi petunt, & in quo sine confiterentur.

CAPUT LI.

Non inquit pater Arnulfus, hoc nobis ascribi debet, quod minime promeritos constat. Pro salute enim vestra quamvis omni tempore consultandum sit, hoc tamen tempus saluti fratris nostri in periculo positi totum contulimus, & si res eo, quo volumus, deducta non est, non utique amore & benevolentia vestri, vel odio ipsius hoc actum est, sed difficultate causarum, in quibus si aliqua similitudo defensionis apparuisset, argumentorum fortia machinamenta, sententiarum validissima jacula pro eius munimine excitassemus, tanta nos pietas commouit, tantus charitatis fervor accendit. Denique non solum eos qui defendere parati erant, pro eo exacui-mus, verumetiam eos qui impugnare videbantur, nostro anathemate dubitare coegimus. Itaque utrimque numerosam patrum sententiam prolata sunt, sed nulla earum adutus est. Deductus quoque in medium est, & interrogatus, qui primo quidem omnia negauit, sed cum sibi singillatim species causarum proponerentur, necesse erat sibi confiteri, quod publice factum constabat. Cumque ex his quae confitebatur, consequerentur ea, quae negauerat, illa quoque quae plurimum celare nitebatur, in dubium adducebat. Inter has tergiversationes cum haereret, propositum sibi est, ut sibi confulere, qui recessum petens, episcopos ad remotiora duxit. Ibi dum de qualitate purgationum agere putaretur, stimulante conscientia, subito in confessionem peccatorum suorum erupit, cunctosque qui aderant, attonitos reddidit. Episcopis autem salutem illi promittentibus, nihilque grave passurum, si rumores aduersos propelleret, ille nihilominus in sui confessione permansit, seque sacerdotio privari poposcit. Huic confessioni quidam ex abbatibus, multi ex clero interfuerunt, secretorum Arnulfi testes per longa secula futuri. Sed si placet, in praesentiam omnium deducatur, coramque multitudine ipse sibi testis, & iudex causam suam exponat, simulque acculatores, testes, atque iudices inuidia liberet, in se uno horum omnium personam gerens.

CAPUT LII.

Quo ingresso cum universo populo, post paululum silentium inditum est. Deinde pater Arnulfus ad Arnulfum: Videtne omnium ora in te unum conversa? cur pro te ipso non loqueris? Qui cum male concinna verba effunderet, minusque intelligi posset, ait pater Arnulfus: Estne adhuc in sententia, in qua te sero reliquimus? Sum inquit. Visne te abdicare a Sacerdotii honore, quo hactenus abusus es? & ille: Sicut dicitis. Tum comes Brochardus: Quid est, inquit, istud, sicut dicitis, palam eloquatur, palam confiteatur, ne postmodum episcopos criminata, quae voluerint, finxisse distitet, se confessum esse abneget. Et ille: Palam, inquit, dico, & profiteor me errasse, & a fidelitate regia deviasse. Sed peto, ut Domino Arnulpho pro me loquenti credatis, ipsumque in vestra praesentia deprecor, sicut mihi conscius, & sibi placet, ut ita causam meam exponat. Natura, inquit pater Arnulfus, taciturnus est, & insuper quae sub testimonio Christi nostrae fidei celanda commisit, palam confiteri erubescit: Sufficiat vobis hoc tantum nosse, quod publice confitetur, scilicet sacramenta quae regibus publice praebuit, minime conseruasse, contra confessionem & subscriptionem

suam sub specie chirographi factam publice venisse. Non est mihi satis, inquit comes Brochardus, nisi publice fateatur, aut publice pernoget sub vestro testimonio, se traditionem fecisse, ut alteri sit libera facultas in ejus locum succedendi. Imo inquit pater Arnulfus, non eritis hodie pares sacerdotibus, quibus solis pura debetur confessio: noane, si quis militum pro nominato crimine apud regem infimularetur, ipse autem illud quidem denegaret, confiteretur autem ita se in aliis peccasse, ut nec praedium nec beneficium obtinere posset, proque sola vita supplicaret: si ejus, inquam, praedium vel beneficium regali munificencia vobis offerretur, accipere recusaretis. Quid enim interest inter omnia mortifera crimina, utrum homicidio vel adulterio, an veneficio quis puniatur? Satis ergo vobis sit, quod per confessionem nobis sua peccata manifestavit, quod publice se indignum sacerdotio protestatur, quod sic se peccasse coram regibus in conspectu Ecclesiae confitetur, ut nullo honore hujus seculi dignus sit: non enim ad rem spectare videtur, utrum hoc an illo crimine se ipsum sacerdotio priuet.

CAPUT LIII.

Tum conversus ad Arnulfum: Quid ad haec, inquit, dicis quae pro te hactenus locutus sum? Ita, inquit, dico & profiteor, sicut hactenus locuti estis. Prostrernere ergo, inquit pater Arnulfus, coram tuis Dominis, coramque tuis regibus, quos inexpiabiliter offendisti, propriamque confitens culpam, pro tui vita supplica. Qui cum in modum crucis prostratus pro vita & membris ejulatu, quo poterat, supplicaret, in lacrymas, & suspiria synodum totam convertit. Moxque Daibertus Byturicensium archiepiscopus ad genus Principum obvolutus humillimas preces omnium pro salute viri offert. Qui pietate flexi: Vivat, inquam, vestro beneficio, nostraque degat sub custodia, nec ferrum, nec vincula metuens, nisi forte in fuga spem posuerit. Hoc dictum Episcopis non satis placuit, quippe cum putarent adolescenti fugam facile posse persuaderi, ob eam rem mortis legibus iterum subjaceret. Iterant ergo preces, & iterum obtinent, juvenem minime gladio ferendum, nisi iterum digna ultore gladio committat. Elevatus itaque a terra, nihilque grave ultra metuens, depositionem sui attonitus expectabat. Quae rebatur itaque ab eo, utrum abdicationem suam ex auctoritate Canonum solemniter celebrari vellet. Quod cum potestati Episcoporum assignasset, persuasum illi est, ut culmen honoris, quod gradibus extulerat, gradibus deponeret. Resignat ergo Regi, quae a Rege acceperat, Deponit quoque sacerdotalis dignitatis insignia apud Episcopos non quidem exigentes, nec retinere cupientes, sed iis, quorum interesset, in futurum reservare disponentes. Deinde libellum suae abdicationis secundum exemplar abdicationis praedecessoris sui Ebonis praescribi rogat: Praescriptumque hoc modo in medio conventu recitat.

CAPUT LIV.

„ Ego Arnulfus quondam Remorum archiepiscopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum testes confessores meos, Siginum archiepiscopum, Daibertum archiepiscopum, Arnulfum episcopum, Gotemannum episcopum, Heruicum episcopum, Ratbodum episcopum, Gualterium episcopum, Brunonem episcopum, Milonem episcopum, Adalberonem episcopum, Odonem episcopum, Guidonem episcopum, Heribertum episcopum „ con-

ANNO
 CHRISTI
 991

ANNO
CHRISTI
911.

ANNO
CHRISTI
911.

153
constitui mihi iudices delictorum meorum, & A
puram ipsi confessionem dedi quaerens reme-
dium peccandi, & salutem animae meae, ut
recederem ab officio & ministerio pontificali,
quo me recognosco esse indignum, & alienum
me reddens pro reatibus meis, in quibus pec-
casse me secreto ipsis confessus sum, & de qui-
bus publice arguebar, eo scilicet modo, ut il-
li sint testes alii succedendi, & consecrandi in
loco meo, qui digne praesente, & prodesse pos-
sit Ecclesiae, cui haecenus indignus praesui; &
ut inde ultra nullam repetitionem aut inter-
pellationem auctoritate Canonica facere valeam,
manu propria mea subscribens firmavi. Quo
peracto ita SS. Ego Arnulphus quondam Archie-
piscopus SS. Huic libello Arnulphi, praesentes Epi-
scopi testes adfuerunt, ab eo rogati subscribere B
SS. ac singillatim illi dixerunt: Secundum tuam
professionem & subscriptionem cessa ab officio.
Post hoc clerum & populum a sacramentorum
nexu absolvit, ut omnibus libera facultas in al-
terius transmeandi jura pateret.

C A P U T L V.

His solemniter peractis, ecce Adalgerus presby-
ter ad regum pedes prostratur, seque privati
communione conquirerit, eo quod imperio do-
mini & archiepiscopi sui, cui resistendum non
erat, paruerit. Cui pater Arnulfus: Aperuisti,
inquit, urbis portas hostibus? & ille: Aperui;
& pater Arnulfus: Ingressus es templum Dei ho-
stilitur? Tum presbyter: Negare non possum; &
pater Arnulfus: Ex ore, inquit, tuo te iudico.
Sanguis tuus super caput tuum. Subiunxit Gual-
terius episcopus: Quando, inquit, imperans epi-
scopus ita malitatus est, tu obtemperans, an ma-
nibus iussa perficiens, consequentem multam
exolves. Et pater Bruno: Tu, inquit, ac tui si-
milis malis consiliis, & malis executionibus ju-
venem perdidisti: Ut ego ille ploret, & tu can-
tes? aut quomodo questibus temperare potero,
si nulla afficiantur poena, qui filium patris mei
in has praecipitavere miserias? Itaque presbytero
jubetur, ut quod malit, eligat, aut perpetuum
anathema, aut suam legitimam depositionem:
sua enim sponte venerat sub conditione, ne quid
violentius pateretur. Diu ergo secum deliberans,
maluit deponi, quam sub perpetuo anathemate
detineri. At episcopi nulla miseratione circa eum
adducti, veste sacerdotali induunt, ac mox illi
singula quaeque usque ad subdiaconatum sine re-
verentia detrahentes, singillatim per singula sub-
inferant: Cessa ab officio. Deinde per legitimam
reconciliationem, laicam illi tantum communio-
nem concedunt, ac poenitentiae subdunt; eos ve-
ro sacrilegos, urbisque proditores, qui nec spon-
te, nec vi ad satisfactionem venerant, iterato
anathemate damnant. Post haec Concilium sole-
mniter determinatur.

Explicit Synodus Remensis.

WILDERODO ARGENTINAE CIVITATIS E
PISCOPO.

Girbertus salutem.

Bene concepta meliusque retenta casta socie-
tas, sanctaeque amicitiae quantorum sint cau-
sa bonorum docti doverunt, indocti saepe stu-
perunt: Et quia horum bonorum causa bonum
est, & quod exinde gignitur, bonum esse neces-
se est. Unde enim familiae, unde urbes, & re-
gna, nisi societate, & amicitia stabiliuntur?
Quidam aliud adhaerere devia mortales attra-

xit, nisi ad Deum societas? Mundus ipse con-
traria sui potentia aliter dissidens, aliter concili-
atur amice, corporeum hominis incorporeo ea-
dem copula necit. Quae cuncta bona a maximo
bono, idest Deo, & magno bono societatis &
amicitiae aeterna lege sui conditoris ordinem ser-
vant. Hoc igitur amicitiarum bonum tam pru-
clarum, tamque jucundum, meo quidem judi-
cio, propter se, non ut quibusdam videatur pro-
pter aliud, expetendum est; ut enim Seneca ait
in moralibus.

*Sapiens est contentus est se, tamen habere ami-
cum vult, si nihil aliud, ut exerceat amicitiam,
nec tamen magna virtus jaceat. Non ad hoc, quod
dicebat Epicurus, ut habeat, qui sibi agro affideat,
B succurrat in vincula conjecto, vel inopi, sed ut ha-
beat aliquem, cui ipse agro affideat, quem ipse cir-
cumventum hostili custodia liberet. Haec generositas,
haec animi vestri prudentia subtilius intellexisse
visa est, cum me remotum, vixque solo nomine
cognitum fidei interpretis dulci alloquio recreasti,
mea vel commoda, vel incommoda exponi vobis
curastis, eoque praestanti officio palam fecistis,
cui & quanto Helvetia pareat sacerdoti. Depo-
nam igitur apud tanti iudicis aures moderni tem-
poris malorum materiam, quidve inter dissiden-
tes conveniat, quidve in controversia sit, ut to-
to genere causae cogito iudicium diligens habe-
ri possit, cui parti faveat aequitas.*

Arnulfus regis Hlotharii, ut fama est, filius;
postquam suum Episcopum dolo & fraude cir-
cumventum cum propria urbe captivavit, post
multum cruorem humani sanguinis a se effusi,
post praedas, & incendia, in conventu Episcopo-
rum totius Galliae damnatus est, at deinde post
obitum beatae memoriae Adalberonis a solo Adal-
berone Episcopo Laudunensi reconciliatus spe ob-
tinendae pacis metropoli Remorum donatus est,
acceptis ab eo terribilibus sacramentis, & libel-
lari professione pro fide sui regibus conservanda,
quam & viva voce in conventu Ecclesiae recita-
vit, & propria manu subscribendo corroboravit.
Necdum a sua ordinatione sextus mensis elapsus
erat, & ecce quasi tempestas urbem ab eo pro-
ditam hostis invasit, sanctuarium Dei polluit,
D spolia diripuit, clerum, & populum captivavit.
Posthaec vero Arnulphus suos praedones sub ana-
themate posuit, atque ut idem facerent, Gallia-
rum episcopis imperavit, praedia Ecclesiae, quae
per sacramentum suis militibus dederat, abstulit,
hostibus contulit, conjuratorum manus contra
suum regem, ejusque exercitum in aciem sub si-
gnis Caroli produxit. Interea legatis & literis Syn-
odicis Romanus Pontifex, ut Ecclesiae turbatae
subveniat, ammonetur. Sed neque legatis, neque
literis consulentibus consultit. Itaque gravium E-
piscoporum facto consultu, legatis & literis Syn-
odicis ac miti ammonitione Arnulphus conven-
tus decem & octo continuis mensibus, ut a cae-
pto furore desisteret, seque a scelere prodicionis,
& rebellionis, quo impetebat, regulariter purga-
ret: noluit. Sed cum a se sanctores maximos ne-
quitiae suae discedere sensit, territus, regem adiit,
novisque sacramentis, ac novis rerum conditioni-
bus regis mensae particeps factus est. Atque ita
ira regis sedata, omni crimine se exutum credi-
dit: indeque mox rediens fidem sacramentorum
rupit, conditionibus non servatis. At ii, quorum
intererat, totiens se decipi, totiens bonis suis pri-
vari non ferentes Lauduni arcem occupant. Ar-
nulphus inter hostes regis invenitur, Synodo re-
praesentatur, pro tot tantisque flagitiis rationem
reddere deposcitur. Qui diu secum atque cum
suis

suis familiaribus multum deliberas, sua sponte in confessionem peccatorum suorum erupit suisque confessoribus alios testes adhibuit, crimina sua in libellum retulit, eique a se viva voce coram Ecclesia recitata subscripsit, insignia sacerdotii deposuit, eoque se abdicavit, confessoribus suis ac testibus attestantibus & respondentibus: Secundum professionem, & subscriptionem tuam cessa ab officio.

His de flagitiis & sceleribus Arnulphi satis inter partes convenit, sed defensorum studia bifariam se sciunt. Alii quippe regem sacerdoti Arnulfo omnium peccatorum veniam tribuisse dicunt, neque post veniam quicquam non veniale commississe. Alii Romano Pontifici injuriam factam videri volunt, quasi sine ejus auctoritate, & suis juribus resumptis deponi non debuerit. Ad haec, Reverende, similiter discutenda, quoniam res sub judiciali genere causarum posita tum ratione tum scripto tractatur, id est, constitutionibus conjecturali, diffinitiva, translativa, qualitativa, itemque legalibus statibus. Primum mihi videtur breviter dicendum de ratione & veritate, consuetudine & lege, itemque de legum differentia, & quae quibus antefertantur in Ecclesiasticis dumtaxat causis. His enim praecognitis, facilius quaesita patebunt.

Plane, inquit Augustinus, verum est, quia ratio, & veritas consuetudini praeponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmiter retineri. Is enim in libro de baptismo inter caetera: *Quod si consuetudo Ecclesiae prima non habeat, & postea catholicis orbis terrarum robustissima firmitate consensu excludit, ut quod per disputationes ejusmodi in aliquorum mentes irreperere caperat, de salute veniens unitatis potentior veritas, & universalis medicina sanaret.* Legem partim naturae, partim auctoritate firmari didicimus; & lex quidem naturae manifesta est; quae autem in auctoritate consistit, partim divina, partim habetur humana, & in divinis vel in humanis faciendae, vel non faciendae praescribit. Post legem vero naturae data est lex tum naturae, tum gratiae, quae utraque auctoritate divina foenixa, tanto est utraque praestantior, quanto divinitas humanitatem supervenit. Et quoniam legem literae lex gratiae transcendit, haec eadem subtilis & multiplex, velut ab ipso divinitatis fonte emanans ab Apostolo accepta, tum a primae sedis Pontificum decretis, tum ab innumerabilium sacerdotum conciliis dilucidata, & quasi per quosdam purissimos rivulos pene in infinitum derivata est. In hac itaque lege summopere, ut diximus, auctoritas spectanda est. Multum enim interest, utrum Deus loquatur, an homo; & si homo, utrum Apostolus, an simpliciter episcopus. Porro in episcopis item multa differentia est, quae differentia eadem auctoritate fulcitur. Hanc autem auctoritatem aut numerus, aut scientia, aut locus, ut quibusdam videtur, attribuit. Et numerus quidem in Conciliis, ubi multorum catholicorum assensus, id est, scientia in particularibus vel in divinis superveniens. Locus vero in maximis consideratur urbibus. Rursum numerus, scientia, & locus tum a se, tum inter se differunt. Et numerus quidem a numero, vel pluralitate, vel rationis & veritatis pondere superatur. Pluralitate, cum inter aequae bonos & doctos pars a parte dissentit. Rationis & veritatis pondere, ut Ariminensis numero famosa Synodus a parvo Episcoporum numero cassata. Idem in numerosis ad individua. Itemque locorum ad alia & inter se collationem perspicere licet. Sit

CONCILIABULUM

ergo in legibus maximam & praecipuam, quod per Christum, per Apostolos, perque prophetas innotuit. Deinde his consona, & consensu omnium catholicorum corroborata secundum in legibus vigorem obtineant. Tertio succedunt loco quaecunque a singularibus viris scientia & eloquentia clarissimis in lucem intelligentiam prolata sunt. Et ne forte ad placitum loqui videar, injuriamque decretis pontificum Romanorum inferre ecclesiae, Gelasium Romanae sedis pontificem sententiam meam primum offeram testem. Hic quippe in catalogo divinorum librorum authenticis praemissis scripturis, Nicenam, Constantinopolitanam, Ephesiam, Chalcedonensem quoque Synodum subjungit, ita subinfernens: *Et si qua concilia a sanctis patribus instituta, post horum quatuor auctoritatem & recipienda & custodienda decrevimus.* Deinde ab universalibus ad specialia, seu individua transitum fecit, atque adjunxit: *Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo a sancta Ecclesia Romana consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel predicatione secesserunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei usque ad ultimum diem vitae suae sacro participes, legenda decernimus.* Deinde qualiter ipsius sedis decreta accipienda sint, hoc modo distinguit: *Item Decretales epistola quae beatissimi papae diversis temporibus ab Urbe Roma pro diversorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.* Et sic nominatim quaedam specialis determinans legenda, solertissime ac discretissime tam de epistolis quam de specialibus opusculis quid foret sentiendum expressit. Sed cum hoc, inquit, ad catholicorum manus advenerit, beati apostoli praecedat sententia: *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Hinc locum differentiarum etiam Hincmarus Remorum venerabilis antistes nepoti suo aequivoco scribens ita interpretatus est. *Animadvertenda igitur est discretio in verbis beati Gelasii inter Synodalia concilia & apostolicorum veterum epistolas, quas ante concilia celebrata diversis temporibus pro diversorum patrum consolatione dederunt, quasque venerabiliter suscipiendas dicunt.* Si qua sunt autem concilia sanctis patribus instituta post quatuor conciliorum auctoritatem custodienda & observanda decrevit. Unde item in decretis suis idem dicit: *Patres, inquit, nostri Catholici, doctique Pontifices in unaquaque haec quolibet tempore suscitata quicquid pro fide, pro veritate, pro concione catholica, atque apostolica secundum scripturarum tramitem predicationemque majorem, facta semel congregatione, sanxerunt, inconcussam voluerunt, deinceps firmamque constare, nec in hac eadem causa de novo, qua praesens fuerant, retrahari qualibet recenti praesumptione permiserunt. Quantum enim distat inter illa scilicet concilia, quae custodienda & recipienda decrevit, & inconcussa firmamque deinceps patres Catholici manere voluerunt, & illas epistolas, quae diversis temporibus pro diversorum consolatione data fuerunt, quas venerabiliter suscipiendas dicunt, nemo in dogmatibus ecclesiasticis evocitatus ignorat. Si enim quaedam ex his, quae in quibusdam illis epistolis continentur, tenere, & custodire velle inceperimus, adversus ea, quae antea servare voluimus, faciemus; & concilia sacra, quae perpetuo nobis recipienda, tenenda, custodienda, atque sequenda sunt, deviamus. Sed & a consuetudine, quam Catholica Ecclesia habuit, ex quo in sacrum Nicenam concilium patres nostri convenerunt, qui adhuc, sicut Leo dicit, nobiscum in suis constitutionibus vivunt, perniciosissime discedimus, & nihil certe tenentes, in solam Genesiacorum, id est, Mathematicorum offendimus, qui diffinierunt omnia*

Iacobus ad
dicitur morum
recta deum
Hincmarus
qua vero
fuit disci-
pulus verus
temporum
locorum cir-
cumstantiis
accommoda-
danda sunt.

in incertum. Nam & beatus Gelasius eisdem episto-
las non solum sacris canonibus in quibusdam adver-
sas, sed etiam sibi ipse diversas ostendit, cum dicit
illas diversis temporibus pro diversorum consolatione
datis: Et hinc forte adversum me dices: Ergo ca-
lumnias Apostolicam sedem in sanctis eius pontifi-
cibus, eo quod malo sceleris, & non tenenda decre-
verint. Unde tibi respondebo, quod de lege non ju-
daice servanda contradicentibus sibi & dicentibus:
Lex ergo adversus promissa Dei, Respondens Apo-
stolus, Abhis: Lex quidem sancta, & mandatum
sanctum, & iustum, & bonum, sed personis &
temporibus suis congrua, qua propter transgressiones
pacta est, donec venerit semen, cui repromiserat
Deus, ordinata per angelos in manu mediatoris. Et
illas epistolas sanctorum & Apostolicorum virorum
diversis temporibus pro diversorum consolatione, sic-
ut Gelasius dicit, a sede Apostolica datas, & per
eisdem Domini sacerdotes, qui & Angeli secundum
scripturam appellantur, ordinatas cum beato Gelasio
Apostolico viro venerabiliter suscipiendas dico, qua
suis temporibus congruentes fuerunt, donec per sacra
concilia patres nostri in unum convenientes, sicut
eiusdem Apostolica sedis Pontifices protestantur, sug-
gerente sibi sancto spiritu, quoniam aliter cre-
dendum non est, mansuras usque in finem seculi le-
ges condiderunt. Et sicut dicit de lege Apostolus: Si
enim esset, qua possit evincere, vere ex lege esset
iustitia, ita, salva reverentia sedis Apostolica, di-
co, quia si illa, qua in eisdem epistolis continentur,
& suis temporibus congrua fuerunt, subsequentibus
temporibus, ita ut in eis temporibus continentur,
omnia & simul custodiri valerent, & servari, ac
teneri congruerent, patres nostri catholici, doctique
Pontifices in consiliis sacris leges mansuras usque in
seculi finem non conderent. Suscipiendas igitur illas
epistolas venerabiliter cum beato Gelasio dico, & cum
leguntur, sicut ipse praecepit Gelasius, Apostolica il-
la praeceat sententia, qua dicit: omnia probate,
quod bonum est tenete. Et hoc dico non ut in
eis dicam quadam non esse bona, sed non per omnia
sacris canonibus patrumque concilii consona. Sicut
& Apostolus dicit: Lex quidem bona & sancta, &
mandatum sanctum & iustum & bonum, sed in tem-
poribus suis. Item idem Hincmarus sacratum le-
gum differentia loquens inter caetera sic dicit:
Quaedam denique, sicut in eisdem epistolis ab Aposto-
lica tradita leguntur, vel ex legibus Romanis Assum-
pta inveniuntur, ita plenariorum conciliorum aucto-
ritate firmata servantur, & quaedam ex his in con-
ciliis immutata fuerunt. Sed & quaedam de his
quae in regionalibus fuerunt statuta conciliis, ple-
nariorum Conciliorum immutata auctoritate, vel
in posterum irrefragabiliter conservanda tenen-
tur, sicut catholici Doctores, & ecclesiae magi-
stri demonstrant, & partim ex eorum dictis su-
pra ostendi. Et praeter ea quae de verbis Augu-
stini in hoc opusculo potui, in libris de Baptis-
mo dicit, primum quidem ostendens differentiam
inter epistolae colloquium, quo istae epistolae
apostolicorum, de quibus agitur, conditae sunt,
& regionale ac plenarium concilium. Video, in-
quit, quid adhuc a me possit inquiri, videlicet, ut
respondeam verisimilibus illis rationibus, quibus vel
ante Agrippinum vel ipse Cyprianus vel illi, qui
eis in Africa consenserunt, vel si forte aliqui ex
transmarinis terris longe discretis, nullo quidem fore
plenario, sive saltem regionali concilio, sed epi-
stolarum colloquio commoti sunt, ut esse faciendum pu-
tarent, quod & si consuetudo Ecclesiae pristina non
haberetur, & postea catholica orbis scerrarum robustis-
sima firmitate consensuum excludit, ut quod per dis-
putationes ejusmodi in aliquorum mentes irrepere

Acceptorat, de salute veniens unitatis potentior veri-
tas & universalis medicina sanaret. Item differen-
tiam inter regionalia, & plenaria concilia osten-
dit hoc modo: Nobis, inquit, tantum est in ea
non patrabat aliqua temeritate sententia, quod nullo
in catholico regionali concilio cepta, nullo plenario
terminata sunt. Id autem securum est sententia vo-
cis afferere, quod in gubernatione Domini Dei nostri
& Salvatoris Jesu Christi universalis ecclesia con-
sensione roboratum est. Item differentiam ostendit
inter authenticas scripturas & regionalia & ple-
naria concilia; item inter priora & posteriora
concilia: Quis, inquit, nesciat sanctam scripturam
catholicam tam veteris, quam novi testamenti cer-
tis suis terminis contineri, eamque omnibus postero-
ribus Episcoporum literis ita praeponi, ut de illa
omnino dubitari, vel disceptari non possit, utrum ve-
rum, vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum
esse consiterit? Episcoporum autem literas qua post
confirmatum canonem vel scripta sunt, vel scriben-
tur, & per sermonem forte sapientiorum cujuslibet
in ea re peritioris & per aliorum Episcoporum gra-
viorum auctoritatem, doctorumque prudentiam per
Concilia licet reprehendi, si quid forte in eis de-
vium est, & ipsa Concilia, qua per singulas re-
giones vel provincias sunt, plenariorum Conciliorum
auctoritate, qua sunt ex universo orbe Christiano
sine ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria saepe
peccata posterioribus emendari, cum aliquo experimen-
to rerum aperitur, quod clausum erat, & cognosci-
tur quod latebat sine ullo typo sacrilega superbia,
sine illa inflata cervicis arrogantia, sine ulla con-
tentione livida superbia, cum sancta humilitate, cum
pace Catholica, cum Christiana?

Et item: Quapropter illud unum isti considerent,
quod omnibus patet, si auctoritas Cypriani consequen-
da est, magis eam sequendam esse in unitate conser-
vanda, quam in Ecclesia consuetudine commutanda.
Si autem Concilium ejus attendimus huic esse uni-
versa Ecclesia posterius Concilium praeponendum, cu-
jus se membrum esse gaudebat, & ut se in totius
corporis compage retinenda ceteri imitarentur, sapius
ammonebat.

Nam & concilia posteriora prioribus apud posteros
praeponuntur, & universim partibus semper optimo
Djre praeponitur. Cyprianus enim sancta Ecclesia
Catholica universitas non fuit, sed in ejus universi-
tate permansit, cujus radicem nunquam deseruit, sed
in cujus radice secundus, ut esset secundior, ab
agricola caelesti purgatus est.

Hæc de aliis Conciliis a Beato Augustino
sunt dicta.

Caeterum de sacra, & mystica Nicæna Synodo, sicut
supra ex verbis Leonis & aliorum ostendi, nihil
unquam a quoquam vel Apostolicæ sedis Pontifi-
ce, vel a plenario Concilio, minime autem a re-
gionali est immutatum, quod non penitus sit ir-
ritum. Sicut & Gelasius in decretis suis dicit:
Non, inquit, nos latet in tempestate persecutio-
nis Arsana plurimos Pontifices de exiliis pace red-
dita respirantes, per certas provincias congregatis
secum fratras Ecclesias turbatas composuisse, non
tamen ut illius Synodi Nicæna quidquid de fide, &
communione catholica diffiniverat, immutarent, nec
nova quæquam pro lapsu damnatione percellerent,
sed illius decreti tenore si respicisset, iudicare dam-
natum, esseque consequens ut nisi corrigeret, dam-
nationi proculdubio subiceret. Item hinc Hincma-
rus ad eundem. Repetam tibi quod de sacris conci-
liis ad Januariam dicit beatus Augustinus: Omnia
itaque talia, qua neque sanctarum scripturarum au-
ctori.

Floridius continentur, nec in conciliis Episcoporum fluita inveniuntur, nec consuetudine universalis Ecclesie roborata sunt, sed diversorum locorum diversis motibus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri causa possint, quas in eis constitutis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescanda existimo. Quae verba B. Augustini quomodo placeant tibi tu videris: exiguitas autem mea tutius & salubrius videtur eam illo sacra sequi concilia, & omnibus qui me audire voluerint, inculcare, non sequi, relictis sacris conciliis, illa qua existimas rescanda quam illa, qua tu rescata, & dissecta proponis rescanda, quoniam sibi ipsi diversa ostendunt se non posse esse in omnibus servanda, atque sequenda. Oportet igitur, inquit Innocentius ad Decentium Eugubinum Episcopum, eos, qui sunt Domini sacerdotes hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur amittere. Quid sit autem quod Ecclesia Romana custodit, & Domini sacerdotes oporteat sequi, demonstrat Gelasius: Confidimus, inquit, quod nullus iam Christianus veraciter ignoret uniuscujusque Synodi institutum, quod universalis ecclesia probavit assertus, nullam magis exequi sedem praeter ceteris oportere quam primam, qua unamquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet. Ecce habes secundam legem & Evangelium plenitudinem testimonii testificantium de sequendis inconvulso conciliis, & de non studendis peregrinis assertionibus, Apostolo etiam praecipiente: Doctrinis variis & peregrinis nolite adduci. Peregrinas autem eas assertiones ideo cum Innocentio dico, quia ex quo sacra concilia in ecclesia catholica celebrari ceperunt, illa qua suo tempore parvi vixerunt, in quantum ex eis sacra concilia assumenda viderunt, ab usu Ecclesiastico effluerunt, usque nuper a te quantum ex te est, recrudescere ceperunt, ut ad ea, qua aspiras libenter transire possis in affectum cordis licenter, & a nullo coerceri vel judicari valeas regulariter. Sed non sentiant tecum, neque tibi consentiant Doctores & magistri Ecclesie. Haec quidem Hincmarus. Porro Nicena Synodus quem locum obtineat in divinis legibus, quibusve nitatur testibus, breviter audi: Illa, inquit, Nicenorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio nulla unquam est parte solubilis, nulla sibi sine de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparate se audeat, vel praferre: cum tanto divinitus privilegio Nicena sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum. De cuius privilegio & beatus Ambrosius dicit: Non humana industria, non compositione aliqua trecenti decem & octo episcopi ad concilium convenerunt, sed ut in numero eorum per signum sua passionis & nominis Dominus Jesus suo probaret se adesse concilio. Crux in trecentis, Jesu nomen in decem & octo est sacerdotibus.

Es mihi, inquit, Hilarius, ipse illo numerus hic sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum, ab eo, qui etiam in sacerdotii est forma, benedicatur.

Et idem beatus Leo Papa: Sancti illi & venerabiles patres, qui in urbe Nicena, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, manus usque in fl-

Antem mundi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & adhuc in toto orbe terrarum in suis institutionibus vivunt, & si quid usque aliter quam illi statuerant, praesumitur, sine consultatione cassatur.

Et hinc Sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam: Contra statuta, inquit, canonum paternorum, qua ante longissima aetatis annos in urbe Nicena spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiusque audere conceditur, ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minus, quam illa corrumpat.

Quae si ut oportet a cunctis Pontificibus intermerata serventur, per universas Ecclesias tranquilla erit pax & firma concordia, nullae demensura bonorum dissensiones, nullae de ordinationibus lites, nullae de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni usurpatione certamina, sed in quo jure charitatis rationabilis morum, officiorumque ordo servabitur, & ille vere erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus.

Hinc de legum divinarum differentia, & quae quibus anteferantur, breviter dicta sufficiant. Nunc quibus earum Arnulphus sacerdotio in eternum defunctus sit, expediendum est; prius de peccatorum generibus, deque ordine iudicario paucis praemissis.

Sunt igitur peccata in Deum, sunt in hominem. Eorum autem peccatorum quaedam sunt occulta, quaedam manifesta.

Unde manifestum est iudicia & iudiciorum ordinem juxta peccatorum distribui qualiter. Hinc scriptum est: Qui occulte peccat, occulte poeniteat: & qui publice, publice poeniteat.

Hinc iudicarius ordo duplex: Unus de quo dicit Apostolus: Si quis nominatur fornicator: eam nominationem intelligi volens, ut dicit Augustinus in libro de poenitentia, quae sit in quemque, cum sententia ordine iudicario & cum integritate profertur. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiae, sive ultro confessum, sive accusatum, atque convictum. Nam si nominatio sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia saepe falso in quemquam crimen nominatur.

Qui ordo iudicarius qualiter exequi debeat, beatus Gregorius in commonitorio ad Joannem defensores euntem in Hispanias dicit: videlicet ut alii sint accusatores, & alii testes, deinde eorum qualitas, & ut praesente accusato sub iurjurando dicatur testimonium scriptis alligatum, & accusatus respondendi, & defendendi se locum habeat, & examinatio personarum accusantium, ac testificantium regulariter fiat. Quem iudicarii ordinis modum etiam Dominus innuit, cum in resuscitatione puellae in domo jacentis mortuae, ac si in revelatione non omnibus causae nota, quosdam discipulorum suorum testes, sed & patrem, & matrem puellae secum adhibuit. Alter vero iudicarii ordinis modus est eorum, quae non sub paucorum notitia, quasi adhuc in cubiculo contenta, ut patrat credantur, testibus indigent; sed quasi iam extra portam civitatis multa turba comitante elatus, ad multorum cognitionem delata esse noverunt. De quo iudicarii ordinis modo dicit Apostolus. Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu iam iudicavi ut praesens eum, qui se operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini Jesu tradere huiusmodi hominem Satanae in interitum carnis. Et paulo superius: Ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Unde Ambrosius

ANNO
191.

luis cognito opere pellentem peccantem fuisse de A
fectu fraternitatis dicit: Omnes enim crimen ejus
sciebant. In qua re neque testibus opus est, ne-
que tergiversatione aliqua poterat regi crimen.
De patratore autem manifestorum etiam ad judi-
cium adduci non potest, Bonifacius Papa ad
VII. provincias decernens dicit de Maximo,
qui conventus etiam devitabat, & adesse mini-
me volebat. Nullus, inquit, dubitat, quod ita
judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut ob-
solvatur, qui est innocens quarit. Sed altuta ca-
villatio eorum, qui veritatis agendi credunt
esse confilia, nunquam innocentem nomen acci-
piet. Confitetur enim de omnibus quisquis se
subterfugere judicium dilationibus putat. Nihil
enim interest utrum in presenti examine omnia,
quae dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque
pro confessione procurata totiens constet ablen-
tia. Quod si adesse neglexerit, dilationem len-
tentiam de absentia non lucretur. Sic & Celestius
de Daniele Galliarum quondam Episcopo ju-
dicavit. Et quia nemo praepostere, vel praepropere
scilicet non communitus neque conventus est, ju-
dicandus de conventionione hujusmodi patratoreis ma-
nifestorum criminum lex dicit: Quicumque tribus
auctoritatibus iudicis conventus, vel tribus edictis ad
iudicium fuerit provocatus, aut uno pro omnibus per-
emptorio, id est, quod causam extinguit, fuerit evoca-
tus, & presentiam suam apud eum iudicem, a quo
ei denunciatum est, exhibere noluerit, adversus eum
quasi in contumaciam iudicari potest. Quinimo nec
retrahari per appellationem negotia possunt, quoties
in contumaciam fuerit iudicatum. Et hanc sententiam
de tribus auctoritatibus conventis ex evangelica
virtute Celestius ad Nestorium scribens de Ephe-
sina Synodo de eodem decernens, & beatus Gre-
gorius ad Joannem scribens comprobat.

De peremptorio autem scripto Africanum concilium monuit de Cresconio, ut si conventus respicere detrectaverit, suo contemptu & contumacia faciente auctoritate judiciaria protinus excludatur. Et idem concilium de sacerdotibus qui conspirant, & suis plebibus incubant, & ad concilium venire detrectant, sua forte ne prodantur flagitia metuentes hoc statuit, ut non tantum Dioeceses non retineant, verum etiam de propria Ecclesia, quae illis male fuerit, omnimodo adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur, & etiam propriis publica careant auctoritate ut rebelles.

Animadvertit prudentia sacerdotalis Arnulphi peccata non inter occulta, sed inter manifesta computari: Episcopos quoque Galliarum novas leges in Arnulphum non condidisse, sed legum conditarum diligenter executores fuisse; & quia legibus parere noluerit, lege peremptoria, id est, episcoporum totius Galliae literis conventus, suo contemptu & contumacia faciente, auctoritate judiciaria a sua ecclesia exclusus sit; & ut vox ejus audiri non possit, contemptus & contumacia unius E
anni efficit.

Neque vero obijci potest, aut eum extra suam provinciam evocatum quasi ad externa concilia, quo testes producere difficile sibi fuerit, cum obsides & sacramenta oblata sibi abunde fuerint, aut extra provinciam dijudicatum ab his, qui ejus causam ignorarent. Sed neque primati Romano injuriam illatam, cum per xviii. menses literis & legatis communitus respondere noluerit: Non enim ejus silentium aut dissimulatio vel nova constitutio jam constitutis praepudicatis legibus. Sed o improborum hominum altuta cavillatio! Deus
Concil. General. Tom. XIX.

*Certe lege,
non per oc-
cultam cau-
sam per quos
legis natus,
per eandem
colli-
tur. Anon

ANNO CHRISTI 391.

dicit: Peccantem fratrem usque ad ecclesiam aures
corripendum & commonendum, monitoque non au-
diendum habendum sicut haereticum & publicanum;
& Synodus Africana, potestate principis coerendum,
& ab Ecclesia expellendum: & tu dicis, Arnul-
phum incendia, seditiones, traditiones, flagitia,
captivitates, suorumque direptiones exercentem,
suorum regum interitus molientem, patriam ho-
stibus prodentem, divina humanaque jura conte-
mentem nec communione debuisse privari, nec
potestate principis abjici sine episcopi Romani
jussione, cum Apostolus dicat: Quia princeps non
sine causa gladium portat, sed ad vindictam male-
factorum, laudem vero bonorum. Pavete omnes qui
regibus vestris fidem promissistis, promissamque
servare vultis, qui clerum vobis commissum &
populum nec tradidistis, nec tradere disponitis,
vos, inquam, qui tantorum scelerum facta perhor-
rescistis, favete his qui obediunt Deo jubenti:
Peccantem & ecclesiam non obaudientem habendum
sicut ethnicum, & publicanum. Qui iterum dicit:
Va vobis, scribae & Pharisei, qui transgredimini
mandatum Dei, ut traditionem vestram servatis.
Iterum oro & deprecor favete his qui principi
Apostolorum obtemperant dicenti: Oportet Deo
obedire magis quam hominibus: & Apostolo con-
cionanti: Si quis vobis annuntiaverit prater quod ac-
cepistis, etiam Angelus de caelo, anathema sit. Et
propheta his consonat: Va, inquit, his qui dicunt
bonum malum, & malum bonum. Et ne quis nos
in invidiam adducat, quasi privilegii Romanae
ecclesiae derogantes, audiat Hieronymum dicen-
tem: Si auctoritas quaritur, orbis major est urbe.
Quod si persona major presbytero quaritur, ille
sacerdos magnus Leo Papa accedat: Non tenetur,
inquit, Petri privilegium, ubi non ex ejus aequitate
fertur iudicium. Sed esto, in non iudicatis no-
vum & aequitate Petri ponatur iudicium, indequo
ad Sedem Apostolicam tanquam ad divinum po-
natur oraculum. At quid iudicata, si iudicanda
exinde non informantur, aut quomodo mansuras
in aeternum leges trecenti decem & octo patres
constituerunt, si horum constituta ad unius libe-
tum permutantur, aut perimuntur? Apertius pre-
sbyter ab Afris damnatus, a Romanis communi-
onis restitutus est. Scribunt Africani Episcopi Ce-
lestino Papa, contra Nisanam Synodum factum vi-
deri. Ajunt calumniatores nostri summum sacer-
dotem Arnulphum a summo sacerdote Romano
debuisset tantum dijudicari. Ait beatus Augustinus:
Si Caecilianus totius Africa primatem ejus accusato-
res, quod in vita non potuerunt, post mortem con-
vincant a sacrorum proditoribus voluminum ordina-
tum, vel ipsum proditorum fuisse, etiam post mortem sine
retrahatione se ei anathema dixerunt. Licuit ergo
episcopis Galliarum videnti Arnulpho confesso,
& convicto, ut ethnico & publicano dixisse ana-
thema; licuit, inquam, sequi Evangelium, Aposto-
los, prophetas, sacra concilia, vivorum Aposto-
lorum decreta, ab his quatuor non discordantia
semper in usu habita, semper habenda: Si oculus
tuus, inquit Christus, scandalizat te, erue eum,
& projice abs te. Et Apostolus: Corda creditur ad
justitiam &c. Et item: Si nosmetipsos iudicaverimus,
non utique iudicemur. Et Synodus Nicena: Si
qui sine examinatione promoti sunt presbyteri, aut
episcopi vel cum discernerentur, confessi sunt quod
peccaverunt, vel si ab aliis evincantur, & confiten-
tibus contra canonem homines commoti manus eis
impoverunt, tales canon non suscipit, sed abjicit.
Hoc enim quod irreprehensibile est defendit
catholica ecclesia. Confessus ergo Arnulphus est
sua sponte se contra suam professionem, & sub-
scri-

ANNO
CHRISTI
991.

scriptionem suis regibus factam venisse: Confessus est ea, quæ sui noverè confessores, & hoc post indultam sibi vitam, membra supplicia; postquam impositum sibi anathema ab episcopis, ne quid falsi de se proferret, dijudicavit semetipsum, ut Judas, ut Achar, ut Achitofel; crimina in libellum retulit, ut Potamius Bracharenis Ecclesie Episcopus, & hoc juxta sedis Apostolicæ traditionem, juxtaque sui facti qualitatem. Scribit Zosimus Papa Aurelio & provinciis septem inter alia dicens.

Lazarus dudum in Taurinensi concilio gravissimum episcoporum sententiis pro calumniatore damnatur, cum Briceii innocentis episcopi vitam falsis oblationibus appetisset, post vero indebite ab eodem Procule, inter ceteros in Synodo damnationi ejus affenserat, sacerdotium consecutus est, a quo ipse vita sua consecutus, datis literis in abdicationem sui sponte submovit. Et Joannes Papa de contumelioso quodam episcopo ad universos episcopos per Gallias constitutos scribit: *prædictum, inquam, contumeliosum episcopum, ut habeat paritendi licentiam petitionum dare vobis censuimus, ubi errorem suum evidenter allegans sub die profiteretur, & Confiteatur.* Et S. Gregorius ad Joannem primæ Justiniæ Archiepiscopum: *Dilectissimus, inquit, labor presentium Nemesion ad nos veniens indicavit, sicut & gestorum exemplaria, qua huc detulit, continebant, Paulum Diadina civitatis episcopum: & post pauca: etiam libellum, in quo ea, de quibus accusatus fuerat, vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re sententia episcopali, illo deposita, se ejus loco cum fraternitatis vestra consensu esse episcopum ordinatum. De moderatione autem, ac temperantia hujusmodi libelli Leo ad universos episcopos per Campaniam, & Samnium, ac Picenum, cæteraque provincias scribit, dicens: *Magna indignatione commoveor, & multo dolore controror, quod quosdam ex vobis comperi esse Apostolicæ traditionis obditos, & studio erroris interitos.**

Et post aliquanta, de penitentia, quæ a fidelibus postulatur: nec de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publicetur conscientia peccatorum, sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea qui penitentiam poscunt, non timeantur publicari, removeatur improbabili consuetudo, ne multi a penitentia remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referari, quibus possint legem constitutione percelli.

Et beatus Gregorius, sicut in ejus epistolis multotiens invenitur, quia etiam pro infirmitate corporis, dato libello ab episcopatu se valeat episcopus, si voluerit, remove, & in loco ejus alius subrogari, demonstrat, ut de pluribus unum ponamus de Joanne Archiepiscopo: *Si, inquit ad Anatholium diaconem, idem reverendissimus Joannes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab Episcopatu honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, conciliandum est. Quod si ex sententia Gregorii episcopus corpore languens dato libello successorem accipere potest, quænam invidia est, si Arnulpus in anima Deo & Ecclesie defunctus, dato libello successorem ex Synodi sententia accipit? Sed forte, inquit, falsa de se dicit. Decernit Africanum concilium de illo episcopo, qui se Donatistis communicasse mentitus est, ut episcopatum amittat, ejusque professioni, & subscriptioni credi debere judicatum est secundum sententiam Synodi, cui sanctus Cæsarius Arclateus*

episcopus sedis Apostolicæ vicarius, sicut in ipsius sedis invenitur scriptis, præsedet, docente Antiochena regula, *perfectum esse concilium, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes: quod juxta Nicænos & aliorum conciliorum Canones Romanæ sedis auctoritate formatos, & continens moderatione firmatos, bis in anno omnibus semel episcopis congregatis provincie celebrari, & in eis præcipiuntur singula, quæ fortasse emerferint, corrigi, quatenus, ut dicit Gregorius, & præterita corrigantur, & regulam futura suscipiant.*

Nec illud (inquit præfata Synodus plurimorum Metropolitanorum cum suffraganeis suis, cui præsedet Cæsarius) fratres alienum ab ecclesia utilitate censuimus, ut sciretis quæcumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, seu episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submovendos, reos scilicet turri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest is qui in seipso dixerit mortis causam, qua dicta in alium puniretur: cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit, Domino dicente in Evangelio: *ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

Et item: *Ex ore tuo te judico.* Et David propheta ad eum etiam qui mendaciter se ait interfecisse Saul Christum Domini: *Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te.* Et S. Gregorius ad Maximum Solitanum Episcopum de Andrea dixit: *quia flagitari judicium non debet de causa, quam ipse judicavit.* Si enim Arnulpus, ut tunc dixerunt Episcopi, de se verum confessus fuit, quod pro reatibus suis ab officio, & ministerio pontificali se reddidit alienum, criminofus: si falsum, tanquam falsus contra semetipsum testis abjiciendus fuit: quoniam cum non liceat dicere contra proximum falsum testimonium, Domino dicente in Decalogo, quod & in Evangelio comprobatur: *non loqueris contra proximum falsum testimonium, multo minus contra semetipsum.* Et sacri Canones, & jam publicæ leges ad accusationem majoris natu neque ad justificationem contra eum criminofos admittunt, multo minus ad gradum Ecclesiasticum accedere, vel in gradu Ecclesiastico manere permittunt. Sicut Zosimus de Lazaro, qui in Taurinensi concilio gravissimorum Episcoporum sententia pro calumniatore damnatus est, scribit. *Unde, sicut Leo dicit ad Rusticum, hujusmodi lapsus ad promerendum misericordiam Dei, privata est expectanda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, fit etiam fructuosa.*

Toletana porro concilia pro regum robore proprias leges condentia Arnulpum spoliari proprio honore confessum vel convictum sine mora iusserunt, eumque usque in diem mortis sui sine communionem in perpetuo ergastulo retruserunt. Cælestinus autem Papa eundem totiens iuste damnatum frustra in examen deductum demonstrat, sciens, ut ait Prosper contra Cassianum, *damnatis non examen judicii, sed solum sententia remedium esse præstandum: ideoque Cælestinum quasi non discussi negotii audientiam postulantem, totius Italie finibus iussit extrudi, adeo & prædecessorum suorum statuta, & decreta Synodalia inviolabiliter servare censebat, ut quod semel meruerat abscondi, nequaquam admitteret retradari. Monstratum est, ut arbitror, nullam Romano Pontifici jure factam videri posse injuriam, nec sine Romanorum Pontificum auctoritate Arnulpum damnatum, nec suas legibus vires recipere debuisset: De quibus omnibus in Remensi concilio plenius exposuimus.*

ANNO CHRISTI 991

ANNO CHRISTI 991

Pior vero pars Arnulphi causam defendenda. A
 tionem per seipsum infirma est, scilicet quod Re-
 ges Arnulpho peccatorum suorum veniam attri-
 buerint, & quod post nihil non veniabile com-
 miserit: sacerdotibus quippe animarum pontifi-
 cium, non regibus commissum est: Neque vero
 ipsis pontificibus ligandi & solvendi potestas ad
 placitum commissa est: quem enim in peccatis
 mortuum Christus ad vitam erigit, sacerdos absol-
 vit; & quem proprius reatus implicat, sacerdos
 ligat. Ostendit Christus hoc in Lazaro resusci-
 tato, ostendit Petrus in Simone Mago damna-
 to. Jam vero alter clamantibus clamat Prophe-
 ta: *Mortificabant animas, qua non moriuntur, &*
vivificabant animas, qua non vivunt. Quod Gre-
 gorius exponens ait: *Sape in ligandis, ac solven-*
dis subditis pastor sua voluntatis motus, non autem
causarum moria sequitur. Unde fit, ut ipsa hac
 ligandi & solvendi potestate se priores, qui hanc pro
 suis voluntatibus & non pro subditorum moribus
 exercent. Unde recte per Prophetam dicitur: *Mor-*
tificans animas, ut superius. Non morientem
 quippe mortificat, qui iustum damnat, & non
 viduarum mortificare nititur, qui reum supplicio
 abolvere conatur. Ac saepe agitur, ut vel dam-
 net immeritos, vel alios ipse ligatos solvat. Et
 Justiniani Catholici Imperatoris lex, quam pro-
 bat & servat Ecclesia Catholica, capitulo 441.
 decrevit, ut nemo episcopus, nemo presbyter excom-
 municet aliquem, antequam causa probetur, propter
 quam Ecclesiastici canones hoc fieri jubent.

Si quis autem adversus eum excommunicave-
 rit aliquem, ille quidem quia excommunicatus est,
 majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctae
 communionis redeat. Is autem qui legitime non
 excommunicavit, in tantum a sacra commu-
 nione absteat Episcopus, quantum majori sa-
 cerdoti visum fuerit, ut id quod injuste fecit,
 ipse iuste patiatur. Et hinc Sanctus Gre-
 gorius ad Joannem episcopum injuste excom-
 municantem inter caetera scripsit dicens: *Cassatis*
prius atque ad nihilum redactis praedicta sententia
tua decretis, ex beati Petri Apostolorum principis
auctoritate decernimus in triginta dierum spatio sa-
crata communione privatum, ab omnipotente Deo
nostro tanti excessus veniam cum summa peniten-
tia, ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam
nostram se cognoverimus impleste, remissus non tan-
tum injustitiam, sed & contumaciam fraternitatis
tuae cognoscas, juvante domino, severius puniendam.
 Et item alibi: *Quod si contra hac, qua statimus,*
qualibet tempore, qualibet occasione, vel subreptione
venire tentaveris, sacra te communione privatum,
nec eam te, excepto vita ultimo tempore, nisi cum
concessa Romani pontificis decernimus iussione recipere.
Hac enim consona sanctis patribus diffinitione sanc-
imus, ut qui sacris nescit obedire canonibus, nec sa-
cris administrare, nec communionem capere sit dignus
altaribus. Stulte ergo Arnulfus a regibus pecca-
 torum abolitionem accepisse putatur, cum Epi-
 scopis tanto sui periculo concessum esse videatur.
 Illud quoque irrisione potius dignum, quam ad-
 miratione, quod post, eum nihil non veniabile
 commississe edicunt. Cum enim scriptum sit:
Verba sacerdotis aut vera, aut sacrilega, quo-
 nam modo purgandus est, qui os suum po-
 stea perjurio polluit, qui sacrosancta privilegio
 profanavit, ea nimirum dextera, quam tot per-
 juriis additam, tot sceleribus implicitam a sa-
 crofanctis & mysticis nunquam retraxit, quam im-
 piis, & damnatis a se & totius Galliae episcopis
 cum sacra Eucharistia osculandam praebens non
 erubuit.

Erudito antistiti satisfactum esse arbitror: Ar-
 nullum jure videri damnatum, legibus Evange-
 liorum, Apostolorum, Prophetarum, Sacrorum
 Conciliorum, Decretorum quoque Romanae ec-
 clesiae praetulum, viris doctissimis, atque eloquen-
 tissimis contonsa: his sententibus, atque attestan-
 tibus. At nunc te convenio, meaque tibi seria
 suggero, magne Dei sacerdos, ego parvus meri-
 tis non loco sacerdos: ego ille *multis iustificatus*
terris & alto, dum philosphorum inventa per-
 sequor, dum gentes indisciplinatas fugio, & non
 evado. Ego, inquam, qui magne urbis Remo-
 rum proditor, captivi, & spoliati populi pars non
 parva fui, ad te quasi ad tutissimum confugio
 portum. Ergo studuanti salutarem porridge ma-
 num, sessum alleva, paria si fors dederit, repen-
 surum. Nam & Amalecites recreatus Dux David
 factus est. Non aurum poticimus, non praedia re-
 quirimus, sola charitas est, quam interceptam
 reposcimus. Edax livor, cupiditas caeca sinistro-
 rum ore disseminaverunt me alterius invasisse se-
 dem, meo instinctu pastorem captum, accutum,
 dejectum, quod ita non esse sacerdotalis dignitas
 Galliae testis est, testes reges & proceres. Neque
 vero me importunum iniecisse huic officio quis-
 quam probare potest. Noverunt hoc, qui me in-
 scio, super hac re plurimum elaboraverunt; no-
 verunt fratres & coepiscopi mei, qui post Arnulphi
 dejectionem sub divini nominis attestatione hoc
 officium me suscipere coegerunt. Cur ita factum
 sit, si forte requiras, nescire me fateor; fateor,
 inquam, me nescire cur egenus & exul, nec ge-
 nere, nec divitiis adjutus, multis locupletibus,
 & nobilitate parentum conspicuis praeratus sit,
 nisi quod tui est muneris, bone Jesu, qui *de*
stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus,
& solum gloria tenet. Tu omnium horum dat-
 tor & distributor, tu pacis, & charitatis auctor,
 tu scis me Germaniam & Belgicam semper ho-
 norasse ut dominam, coluisse ut matrem, pro
 earum adversis palluisse, pro secundis laetam men-
 tem tulisse: & nunc quidem a te dulces affectus,
 quos perdidit, reposco, tuumque antistitem Ville-
 num gratiae indebite amissae reconciliatorem feri
 oro, meaque interpretem innocentiae coram praes-
 sulibus, coram rege suo, cui savendo tempore
 Regis Hlotharii gladiis hostium additus sum.
 Et nunc quidem mala pro bonis retribuuntur
 nobis ab his, quos pacis amatores, innocentium
 protectores existimabamus. Pressa jacet tyranni-
 de omnis Ecclesia Gallorum; atqui non a Gal-
 lis, sed ab his sperabatur salus. Sed una salus
 hominum, o Christe, tu es. Ipsa Roma om-
 nium Ecclesiarum haecenus habita mater bonis
 maledicere, malis benedicere fertur, abutens li-
 gandi, & solvendi potestate a te accepta: cum
 apud te non sententia sacerdotum, sed reorum
 vita quaeratur, nec possit hominis esse, impium
 iustificare, iustumque damnare.

Haec sunt, dulcissime frater, quae rhetorum
 nugis complexus sum, amicitiarum, patriae so-
 cietatis, retinendae benevolentiae causa, insuper
 vobis & vestris me, meaque impenurus. Perin-
 de vestrum expectabo iudicium, cum in his,
 tum in Remensi concilio a me utrumque inter-
 pretato. In quo opere res genuae dicendi do-
 ctis auribus si placuerint, erit mihi tutissima
 merces id effecisse, quod summis viris potuerit
 placuisse.

ANNO
CHRISTI
991.

GERBERTUS

Siguino Archiepiscopo Senonensi.

OPortuerat quidem prudentiam vestram callidum hominum vertutias evitasse, & vocem Domini audire dicentis: *Si dixeris vobis, ecce hic Christus, aut ecce illic, nolite sceleri.* Romæ dicitur esse, qui ea, quæ damnatis, iustificet, & quæ iusta putatis, damnet; & nos dicimus, quod Dei tantum est, & non hominis ea, quæ videntur iusta, damnare, & quæ mala putantur, iustificare. *Deus, inquit Apollolus, est, qui iustificat, quis est, qui condemnet?* consequitur ergo si Deus condemnat, ut non sit qui iustificet. *Deus dicit: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum. 1. t. d. 1. 5. & reliquis usque, ut ethnicus, & publicanus.* Quomodo ergo nostri æmuli dicunt, quod in Arnulphi dejectione Romani episcopi iudicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani episcopi iudicium Dei iudicio majus esse? Sed primus Romanorum Episcopus, immo ipsorum Apostolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus;* clamat & ipse orbis terrarum magister Paulus. *Si quis vobis annuntiaverit, præter quod accepistis, etiam Angelus de celo, anathema sit.* Num quia Marcellinus papa Jovi thura incendit, ideo cunctis Episcopis iustificandum fuit? Constantiter dico, quod si ipse Romanus Episcopus in fratrem peccaverit, sæpiusque admonitus Ecclesiam non audierit, hic, inquam, Romanus episcopus præcepto Dei est habendus sicut ethnicus & publicanus. Quanto enim gradus altior, tanto ruina gravior est. Quod si propterea sua concione nos indignos ducit, quia contra evangelium sentiendi nullus nostrum consentit, non ideo a concione Christi nos separare poterit; cum etiam presbyter nisi confessus aut convictus ab officio removeri non debeat, præsertim cum Apollolus dicat: *quis nos separabit a charitate Christi?* Et iterum: *Certus sum enim, quod neque mors, neque vita &c.* Et quænam major separatio quam a Filii Dei corpore, & sanguine, qui quo idcirco pro nostra immolatur salute, quemlibet fidelium removere? Quod si hic, qui vitam ademit corporalem, vel sibi, vel alteri homicida est hic; qui sibi vel alteri vitam adimit sempiternam, quo nomine appellandus est. Neque vero Gregorii sententia in populum relata in episcopos referri potest: *Sive, inquit, iuste, sive iniuste obliget pastor, sententia pastoris gregi timenda est:* Non enim episcopi gregis dicitur, sed populus; quantum namque vita pastoris distat a grege, tantum vita pastoris distare debet a plebe. Non igitur a sacra concione quasi criminosi confessi, vel convicti suspendi debuistis, neque vero velut rebellis, ac refuga, qui sacrosancta concilia nunquam devitastis, maxime cum adus & conscientia sit pura, nec legalis sententia damnationis in vos adhuc sit lata, nec legibus in-

Afferri potuit. Legalis ideo illata non est, quia Gregorius dicit:

Sententia sine scripto prolata, nec nomen sententia habere meretur. Legibus inferri non potest, quia Magnus Leo Papa dicit: Non tenetur Petri privilegium, ubicunque non in equitate fertur iudicium. Non est ergo danda occasio nostris æmulis, ut sacerdotium, quod ubique unum est, sicut Ecclesia Catholica una est, ita uni subijci videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæc virtutes commendaverint. Sit lex communis Ecclesie catholice evangelium, Apostoli, Prophetæ, canones spiritu Dei constituti, & totius mundi reverentia consecrati, decreta Sedis Apostolicæ ab his non discordantia; & qui per contemptum ab his devierit, per hæc iudicetur, per hæc abiciatur. Porro hæc servanti, & pro viribus exequenti, sit pax continua, & continuo sempiterna. Vos bene valere optamus. xxxcv. Iterum valete & a sacrosanctis, & mysticis suspendere vos nolite. Qui enim accusatus ante iudicem tacet, constitetur; & qui iudice iudicante penam se addicit, constitetur. Confessio autem sit aut salutis, aut perditionis causa saluta, cum quis constitetur de se vera; perditionis, cum falsa de se confingit, vel in se patitur confingi. Tacere ergo ante iudicem, confiteri est; confiteri porro falsa & mortalia crimina homicidæ est: quia omnis, qui sibi mortis causa fuerit, maior homicida est, & Dominus dicit: *Ex ore tuo te iudico.* Repellenda igitur falsa accusatio, & contemnenda illegalis iudicatio, ne dum volumus videri innocentes coram Ecclesia, efficiamur nocentes.

HUGO REX.

- P A P A E J O A N N I .

BEatitudini vestræ ego & Episcopi mei per T. Archidiaconum Remensis Ecclesie scripta direximus, in quibus Arnulphi rationes vobis explanavimus; sed hoc nunc obsecrando superaddimus, ut mihi, meisque iusta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra Apostolatum vestrum egisse scimus: quod si absentibus non satis creditis, præsentibus de præsentibus vera cognoscite. Gratianopolis civitas in fine Italiae, & Gallie posita est, ad quam Romani Pontifices Francorum regibus occurrere soliti fuerunt. Hoc si vobis placet, iterare possibile est. At si nos, & nostra invisere libet, summo cum honore descendente de alpibus excipiemus, ac redeuntem debitis obsequiis prosequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoscatis nos & nostros vestra nolle declinare iudicia. Petimus itaque, ut Archidiaconi legationem benigne suscipiatis, ut dum quod petit, obtineat, nos in suo adventu efficiat lætos, & in vestro obsequio ferventissimos.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD URGELLUM.

Anno Christi dccccxci.

ANNO 991. Salla Episcopus Urgellensis ad se evocavit Vivanem Episcopum Barcinonensem, & Aimericum Ripacurtiansem, tum etiam

Canonicos & Sacerdotes, monachosque dioceseos Urgellensis: & cum eorum auctoritate, & consensu excommunicavit, & alligavit, seu interdixit suppo-

ANNO CHRISTI 991.

supposit, ut posteriorum temporum verbis utamur, omnium Episcopatum Cordanensem, vel Barchinensem, id est, pagos Cordanensem, & Bergitanensem pertinentes ad diocesim Urgellensem. Quia pravi homines auctoritate usi Ermengardis Comitissa Certanensis, filiorumque eius, eosdem pagos, eorumque ecclesias pertraperant, & censum exinde Episcopo debitum ei denegabant. Ne ta-

Amen in se concitaret odia ejusdem Comitissa filiorumque eius, dispensatione usus est, eoque excipiens ab excommunicatione, eam tulit in consiliarios & ministros eorum, Arnaldum scilicet, & Radulphum, & omnes sequaces eorum. Tum litteram encyclicam rem gestam continentes misit ad omnes episcopos, ut & ipsi quoque eam excommunicationem sua auctoritate confirmarent.

ANNO CHRISTI 991.

C. ANNUM CHRISTI 991.

SYNODUS PROVINCIÆ REMENSIS

C. ANNUM CHRISTI 991.

Adversus illius pervasores circa ann. Domini dccccxiii. habita.

Hujus synodi nihil superest, prater episcoporum commonitorium quod subjicit.

Heriberto.

GERBERTUS gratia Dei Remorum episcopus, B Guido Sueffonicus, Adalbero Laudunensis, Ratbodus Noviomensis, Rotardus Cameracensis, Odo Silvanestensis, Fulco Ambianensis, Framericus Morionensis, Ill. Belluacensis, per gratiam S. Spiritus episcopi. Vobis Gerberto, & his qui subscripti sunt pervasoribus, atque tyrannis. Diu modestia sacerdotum, furoris vestri rabiem sustinuit: & adhuc patienter expectat. Quousque ergo insania vestra sanis intellectibus nostris obstitit? Quousque dissimulatio pravorum, simplicium quietem perturbabit? Cædes clero inferitis; a clero, monachorum, & pauperum rapinis non cessatis. Convenimus ergo conscientiam vestram omnes episcopi Remorum dioceseos, & ad satisfactionem invitamus, spatiumque penitentiae usque in proxima Kalendis attribuimus: tunc vos aut infertiles ecclesiam palmites recognituri, aut tanquam inutile lignum ab agro Dei gladio sancti spiritus excisuri.

fertiles

G. C. Circa hæc quoque tempora datam fuisse necesse est: Gerberto archiepiscopo Remensi epistolam ad Fulconem Ambianensem episcopum: quam, quod & ad res ecclesiasticas attineat, neque extet in ejus epistolarum corpore, hic represento.

GERBERTI REMORUM ARCHIEPISC. Ad Fulconem episcopum Ambianensem epistola.

Incepat quod bona ecclesiastica pervaserit.

INTER varias magnarum rerum occupationes nulla molestia magis afficimur, quam vestrorum excessuum crebra relatione. Et si enim totius metropolis Remorum cura nobis injuncta est; sed vestri potissimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate, pondus sacerdotale necdum ferre didicistis. Cur ergo contra pactum in commune statutum usque ad tempus concilii pervasionem in propria parochia fecistis? nec in hoc enim alleviamini, si res ecclesie sunt quas diripuistis, cum hoc nisi clegibus fieri non liceat. Accessit ad hoc illicitum, armorum præsumptio, ecclesie violatio, quasi sacerdoti omnia in ecclesiis liceant. Sed ait apostolus, Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Licent per liberum arbitrium, quo male usi estis sed non expediunt per jura divina, quæ contemptis. Monemus itaque fraternitatem vestram, errata corrigere; & nobis, quos offendistis, si placet, satisfacere: ut horum excessuum recognitio multorum peccatorum possit esse abolitio.

CONCILIIUM ROMANUM

Pro Canonizatione Sancti Udalrici Augustani episcopi celebratum anno Christi redemptoris dccccxiii. tempore Joannis Papæ XV.

Janues episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, in Gallia & Germania commorantibus, salutem in domino ac apostolicam benedictionem.

Quanta fuerit solennitas scilicet S. Udalrici petri etc. Greg. VII. c. 118. j. lib. 6.

CUM conventus esset factus in palatio Lateranensi pridie Kalendas Februarii, residente Joanne sanctissimo papa cum episcopo & presbyteris, adstantibus diaconibus & cuncto clero, surgens reverendissimus Luitolphus Augustæ episcopus inquit: Domine sanctissime præsul, si vobis placet & omnibus episcopis & presbyteris hic residentibus, libellus quem præ manibus habeo, coram vobis legatur, de vita & miraculis venerabilis Udalrici, sanctæ Augustanæ ecclesie dudum episcopi, & quid libitum vobis fuerit, decernatur. Quia Spiritus sancti testatur præsentia & congregatio sacerdotum, certum esse quod legimus, quia nec potest veritas nostra mentiri, cujus in evangelio ista est sententia: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod

Matth. 18.

Decum ita sit, nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest: quanto magis eum nunc interesse credamus, quando in unum convenit turba sanctorum? sanctum namque est pro debita veneratione collegium.

Cumque perlethæ esset vita præditi sanctissimi episcopi, ventum est ad miracula, quæ sive in corpore, sive extra corpus gesta sunt, videlicet cæcos illuminasse, demones ab oblectis corporibus effugasse, paralyticos curasse, & quamplurima alia signa gessisse, quæ nequaquam calamo & atramento illustrata sunt.

Quæ omnia lepida satis urbanitate exposita recepimus, & communi consilio decrevimus, memoriam illius, id est sancti Udalrici episcopi, affectu piissimo, devotione fidelissima venerandam: quoniam sic adoramus & colimus reliquias martyrum & confessorum, ut eum cujus martyres & confessores sunt adoremus, honoramus servos, ut honor redunder in dominum, qui dixit: Qui vos recipit, me recipit: ac proinde nos qui fiduciam no-

Matth. 10.

ANNO CHRISTI 991

stræ justitiæ non habemus, illorum precibus & me- A
 ritis apud clementissimum Deum jugiter adjuvemur,
 quia divina saluberrima præcepta, & sanctorum
 canonum ac venerabilium patrum instabant effica-
 citer documenta omnium ecclesiarum pio confide-
 rationis intuitu, immo apostolici moderaminis
 annisu, utilitatum commoditatem, atque firmi-
 tatis perficere integritatem, quatenus memoria
 Ujalrici jam præfati venerabilis episcopi divino
 cultui dicata existat, & in laudibus Dei devotissi-
 me perfolvendis semper valeat proficere. Si quis
 interea (quod non credimus) temerario ausu con-
 tra ea quæ hac nostra autoritate pie ac firmiter
 per hoc privilegium constituta sunt, contraire ten-
 taverit, vel hæc quæ a nobis in laudem Dei, &
 pro reverentia jam dicti episcopi statuta sunt re- B
 fragari, aut in quoquam transgredi: sciat se autho-
 ritate B. Petri principis apostolorum, cujus velim-
 meriti vices agimus, anathematis vinculo inno-
 datum. At vero qui pio intuitu observator exti-
 terit, benedictionis gratiam a misericordissimo Do-
 mino Deo nostro multipliciter consequatur, & æter-
 næ vitæ particeps efficiatur. Scriptum est per ma-
 num Stephani notarii regionarii & scriuarii san-
 ctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Februario, indi-
 ctione vi. anno nongentesimo nonagesimo tertio.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Joannes sanctæ Romanæ catholicæ & apo-
 stolicæ ecclesiæ episcopus huic decreto a nobis pro-
 mulgato consensu & subscripsi.

Joannes episcopus S. Anagninæ eccl. consensu:
 Benedictus episc. S. Pipernensis eccl. consensu.
 Dominicus episc. S. Ferentinæ ecclesiæ consensu.
 Crescentius episcopus sanctæ Silve-candidæ ec-
 clesiæ consensu.
 Anniso episcopus S. Cerenis ecclesiæ consensu.
 Bonizo archipresbyter & cardinalis S. Lucie
 consensu.
 Benedictus presbyter & cardinalis S. Stephani
 consensu.
 Leo presbyter & cardinalis S. Nerei consensu.
 Joannes presbyt. & cardin. S. Damasi consensu.
 Leo presbyter & cardinalis S. Sixti consensu.
 Joannes presbyter & cardinalis Ss. Apostolorum
 consensu.
 Joannes presbyter & cardinalis Ss. quatuor Co-
 ronatorum consensu.
 Joannes presb. & card. S. Clementis consensu.
 Crescentius presb. & card. S. Callisti consensu.
 Benedictus archidiaconus.
 Joannes diaconus & oblationarius.
 Benedictus diaconus.
 Joannes diaconus.
 Hi omnes consenserunt & subscripserunt.
 Data tertio Kalendas Februarii per manum
 Joannis episcopi sanctæ Nepefinæ ecclesiæ, & bi-
 bliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno ponti-
 ficatus domini nostri Joannis sanctissimi papæ XV.
 octavo, & indictione sexta.

ANNO CHRISTI 991

Notas.

ANNO CHRISTI 991

HUGONIS, ET ROBERTI RR. FRANC.

ANNO CHRISTI 991

Confirmatio foundationis Burguliacensis.

I N Christi nomine Hugo atque Robertus opitu- C
 lante divina gratia Francorum reges, anno in-
 carnationis dominicæ MCCCXCIV. indictione VII.
 Regni autem nostri VIII. communi omnium noti-
 tiæ tam præsentium, quam etiam futurorum no-
 tum esse cupimus, quia Emma Pictaviensis comi-
 tissa, in quadam curti, vocabulo Curguliaca, pro
 amore omnipotentis Dei, cum consensu comitis
 Odonis sui fratris, eam ex nostro beneficio tenen-
 tis, monasterium construxit, futurosque ibidem
 monachos perpetualiter decrevit. Ut vero utrius-
 que largitio firmior haberetur, jam defuncto Odo-
 ne comite, uxor ipsius Berta nomine, una cum
 filiis suis, pariterque Gauberto abbate clementiam
 nostram humiliter postulavit, ut nostra assertione
 eandem rem corroboraremus. At nos curam san- D
 ctæ Dei ecclesiæ in mente habentes, eamque sem-
 per exaltare cupientes, cum consilio & assensu tam
 episcoporum, quam optimatum nostrorum, pro
 animarum nostrarum redemptione, eorumque,
 qui hoc exposulaverunt, æterna salute, ipsorum
 petitionem nostra autoritate munitam in per-
 petuum fore volumus. Sed ne postmodum hu-
 mana calliditate vel invidia contrarietas aliqua
 oriretur, designando judicavimus, ut quicquid ad

eandem curtim pertinet, cum vicaria, & ceteris
 adjacentiis integrum habeatur, salvo tamen ju-
 re ecclesiastico. Præterea nostræ inscriptioni in-
 serere placuit, quatenus nullius judiciaria pote-
 stas incolis ejusdem loci molestiam inferat, ma-
 lamve consuetudinem ingerat, nec ad aliquem
 quicquam ex eadem re pertineat. Præter id, ut
 decedente abbate, alium constituendi electum a
 fratribus, absque ullius pretii commercio, respec-
 tus ad prædictam comitissam, filiosque ejus ha-
 beat. Super hoc etiam addimus, ut nulli futu-
 ro abbati liceat terras ad eundem locum perti-
 nentes secularibus distribuere, aut aliquo modo
 mutare absque illius loci utilitate. Si quis vero
 contra prælibatam interdictionem aliquid præsu-
 mere tentaverit, libras centum coactus exsolvat,
 iramque Dei omnipotentis irrecuperabiliter ab-
 solvendus incurrat: stultaque ejus repetitio omni-
 modo frustretur. Signum Hugonis gloriosissimi
 Regis. Signum Roberti regis. Data est hæc au-
 thoritas Parisiaco palatio. Regnantibus Hugone
 & Roberto regibus Anno VIII.

Rogerus protocancellarius subscripsit.

ANNO
CHRISTI
994. & 1016.

GALLICANA SYNODUS LOCI INCERTI

ANNO
CHRISTI
994. & 1016.

Qua libertas quorundam, qui se in tuitionem monachorum Besuensium contulerant, asserta est.

Inter annum 994. & 1016. celebratum.

Et Suppl.
Mss. & T. L. P.
1199.
Inter annum
994. & 1016.

Hector Bisuntinus archiepiscopus cathedram illam nonnisi post annum 994. ascendit, ut ex Sammarthania in Gallia Christiana to. I. constat. Bruno vero Lingoniensis episcopus anno 1016. decessit, teste auctore chronici Besuensis. Intra hoc temporis spatium habitum est istud Gallicum incerti loci concilium. Quid in eo gestum sit, ignoratur, præter pauca illa quæ memorantur in charta quadam relata in chronico Besuensi, unde concilii hujus memoria ad posteros transmissa est. Ea chartam ex Besuensi chronico legendo in Spicilegio Dachberii to. II. pag. 415. edit. in fol.

Charta de Bustello.

Notum esse volumus presentibus & futuris, quod Fulbertus & Berengerius fratres recedentes de Bustello, pro inimicitias, quas vicini eorum contra eos exercebant, dederunt alodium ipsius vici Bustelli S. Petro, & seipso, & omnem posteritatem suam commendaverunt perpetualiter eidem sancto, una dederunt ceræ omni anno, tam virum, quam mulierem. Ea conventionem, ut si ipsi, aut aliqui ex eorum progenie reverterentur in regionem, hereditatem suam, quam sancto dederant, ab abbate loci, & monachis tenerent. Discedentes itaque de episcopatu Lingonico, tem-

Apore Brunonis episcopi, & ducis Henrici, venerunt in diocesim archiepiscopatus Vesuvionensis tempore Hæctoris archiepiscopi, & comitis Vvillelmi, pervenerunt in locum, qui dicitur Rollens, & remanserunt ibi super terram Teduini, & Beroardi fratris ejus: qui scilicet Teduinus, pater fuit Bernardi. Ea verò conventionem in terra illorum remanserunt, ut ipsi redditus, & consuetudines terræ persolverent; sancto vero Petro Besuensium, quem debebant, annuatim deportarent. Timentes autem monachi, ne per succedentia tempora hæredes Teduini, & Beroardi fratris ejus, ipsis hominibus aliquam violentiam irrogarent, vel in servitutum eos redigere vellent, cum abbate sui Vvillelmo adeuntes concilium, in quo archiepiscopus Hæctor, & episcopus Bruno cum aliis episcopis residebant, deprecati sunt, ut hanc chartam pariter, & libertatem istorum hominum ecclesiastica auctoritate roborarent. Quod ipsi libenter concedentes cum consensu aliorum episcoporum, & totius sancti concilii eisdem omnes liberos sancti Petri esse statuerunt, & perpetuo anathemate excommunicaverunt, qui illis servitutis jugum ullo modo imponere ausi fuissent. Signum Hæctoris archiepiscopi. Signum Brunonis episcopi. Signum Vvalteri episcopi. Signum Burthardi episcopi. Signum Goffeni episcopi.

ANNO
CHRISTI
994.

MISCELLA EPISTOLARUM

ANNO
CHRISTI
994.

AD ARNULPHI ET GERBERTI REMENSIIUM ARCHIEPISCOPORUM

Controversiam pertinentium.

Cum Joanni XV. renunciatum esset, depositum esse a Remensi synodo Arnulfum susceptumque Gerbertum, episcopis omnibus, qui concilio interfuerant, sacris interdixit, quod se inconsulto id ausi essent. Hoc primum. Deinde missis ad ipsum regis & episcoporum legationibus, minime placator effectus, legatum misit in Gallias Leonem S. Bonifacii abbatem, qui Mosonense concilium, ac deinde Remense habuit, in quo statutum, ut restitueretur Arnulfus, Gerbertus deponeretur. Datis interim epistolas quatuor, idcirco huc tanquam in fasciculum unum colligimus, quod nullam præferant certam notam temporis, cui tribuantur.

HUGONIS FRANCORUM REGIS
epistola ad Joannem P. XV.

Tuetur ea quæ gesta sunt adversus Arnulfum: Pontificem rogat, ut veniat in Gallias, ut de iis præsens ipse judicet.

BEATITUDINI vestræ ego & episcopi mei per T. archidiaconum Remensis ecclesie scripta direximus, in quibus Arnulphi rationes vobis explanavimus. Sed hoc nunc obsecrando superaddimus, ut mihi, meisque iusta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra apostolorum vestrum egisse scimus: quod si absentibus non satis creditis, præsentibus vera cognoscite. Gratianopolis civitas in fine Italie & Gallie sita est, ad quam Romani pontifices Francorum regibus occurrere soliti fuerunt. Hoc, si vobis placet, iterare possibile est. At si nos & nostra invisere libet, summo cum honore descend-

Dtem de Alpibus excipiemus: morantem, ac redeuntem debitis obsequiis prosequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoscatis, nos & nostros vestra nolle declinare iudicia. Petimus itaque, ut T. archidiaconi legationem benigne suscipiatis: & dum quod petit obtinuerit, nos in suo adventu efficiat lætos, & in vestro obsequio ferventissimos.

G. C. Non venit in Gallias Joannes, ut ab Hugone rogabatur, sed legatum misit Leonem S. Bonifacii abbatem, qui de hac causa cognosceret.

II.

GEBBERTI REMORUM ARCHIEPISCOPI
Epistola ad Constantinum Miciacensem abbatem. Quid Leonis legatione, præsertim episcopis metuendum.

Satis super venerabilis A. legatione miratus sum. Referebat quippe! Hæc autem omnia non

ANNO CHRISTI 994.

ANNO CHRISTI 994.

175
non dolores, sed initia dolorum sunt. Majus est, A quod neque mori, neque vita, &c. Et quamnam major separatio, quam a filii Dei corpore & sanguine, qui quotidie pro nostra immolatur salute, quemlibet fidelium removere? Quod si hic, qui vitam ademit corporalem vel sibi, vel alteri, homicida est: hic qui sibi, vel alteri, vitam sempiternam, quo nomine appellandus est? Neque vero Gregorii sententia, in populum relata, in episcopos referri potest: *sive*, inquit, *juste*, *sive injuste obliget pastor, sententia pastoris gregei timenda est*. Non enim episcopi grex dicitur, sed populus: Quantum namque vita pastoris distat a plebe. Non igitur a sacra communione, quasi criminosi confessi, vel convicti, suspendi debuissent: neque vestro veluti rebellis ac refuga, quia sacrosancta concilia nunquam devitabis: maxime cum actus & conscientia sit pura, nec legalis sententia damnationis in vos adhuc sit lata, nec legibus inferri possit. Legalis ideo illata non est, quia Gregorius dicit: *Sententia sine scripto prolata nec nomen sententia h. bere meretur*. Legibus inferri non potest quia magnus Leo papa dicit: *Non tenetur Petro privilegium, ubicumque non ex aequitate ferretur judicium*. Non est ergo danda occasio nostris æmulis, ut sacerdotium, quod ubique unum est, sicut ecclesia catholica una est, ita uni subijci videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæc virtutes commendarint: Sit lex communis ecclesie catholice evangelium, apostoli, prophete, canones spiritu Dei constituti, & totius Mundi reverentia consecrati, decreta sedis apostolicæ ab his non discordantia, & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc servant, & pro viribus exequenti, sit pax continua & continuo sempiterna. Vos bene valere optamus. xxccc. Iterum valete, & a sacrosanctis & mysticis suspendere vos nolite. Qui enim accusatus ante judicem tacet, confitetur: & qui iudice judicante penam se addicit, confitetur. Confessio autem sit aut salutis, aut perditionis causa: salutis, cum quis confitetur de se vera; perditionis, cum falsa de se confingit, vel in se patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri est: confiteri porro falsa & mortalia crimina, homicida est: quia omnia qui sibi mortis causa fuerit, major homicida est. Et dominus dicit: *Ex ore tuo te iudico*. Repellenda igitur falsa accusatio, & contemnenda illegalis iudicatio; ne, dum volumus videri innocentes coram ecclesia, efficiamur nocentes.

Gregorius.
Gregorius.
Leo.

III. E J U S D E M A D S I G U I N U M ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM EPISTOLA.

Eum obfirmare conatur adversus Romanum iudicium, quo sacris interdictum erat episcopis, qui synodo Remensi apud S. Bassolum interfuerant.

Prætermissi hæc epistola non debuit, cum jam edita sit a Remensi.

Rom. 8.

Marth. 23.

Mat. 1.

Mat. 1.

immemor est Gerbertus dominum vocis. Quæcumque dixerint vobis, servate & facite. Secundum operatur vero eorum non nocere.

Rom. 8.

OPORTUERAT quidem prudentiam vestram calidiorum hominum verusitas evitasse, & vocem domini audire dicentis: *Si dixerint vobis: ecce hic Christus, aut ecce illic, nolite sceleri*. Romæ dicitur esse qui ea, quæ damnatis, iustificet; & quæ iusta putatis, damnat: & nos dicimus quod Dei tantum est, & non hominis, ea quæ videntur iusta, damnare: & quæ mala putantur, iustificare. Deus, inquit Apostolus, *est qui iustificat, quis est qui condemnet?* consequitur ergo si Deus condemnat, ut non sit qui iustificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum, & reliqua usque, ut ethnicus & publicanus*. Quomodo ergo nostri æmulii dicunt, quod in Arnulfi dejectione, Romani episcopi iudicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani episcopi iudicium Dei majus esse? Sed primus Romanorum episcopus, immo ipsorum Apostolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus*. Clamat & ipse orbis terrarum magister Paulus: *Si quis vobis annuntiaverit, præter quod accepistis, etiam Angelus de celo, anathema sit*. Num quia Marcellinus papa Jovithura incendit, ideo cunctis episcopis thurificandum fuit? constanter dico: quod si ipse Romanus episcopus in fratrem peccaverit, sæpiusque admonitus ecclesiam non audierit, hic, inquam, Romanus episcopus præcepto Dei est habendus sicut ethnicus & publicanus. Quantum enim gradus altior, tanto ruina gravior est. Quod si propterea sua communione nos indignos ducit, quia contra evangelium sentiendi nullus nostrum consentit, non ideo a communione Christi nos separare poterit: cum etiam presbyter, nisi confessus aut convictus ab officio removeri non debeat, præsertim cum apostolus dicat: *Quis nos separabit a caritate Christi?* Et iterum. *Certus sum enim,*

Leo.
Leo.

IV. E J U S D E M A D A D E L A I D E M IMPERATRICEM, ET EPISCOPOS Remensis dioceseos epistola.

Remis aberat Arnulfus, cum Remensem synodum brevi habiturus esset Leo legatus: hortabatur Adelais, ut rediret: causas ille assert, cur redire nolit.

Dominæ & gloriosa Adelais regina semper augusta Gerbertus gratia domini Remorum episcopus, omnibus suis confratribus, & coepiscopis Remorum dioceseos, bene valere in Christo.

EPISTOLA vestri nominis ista principia pertulit, monita salubria habuit, sed tristi sine conclusa est. Suavem quippe animi vestri affectum circa me ostendit, ad propriam sedem reditum maturare admonuit. Sed quid sibi voluit tam acerba con-

conclusio? Ita enim se habet. Cogitatis quia si modo huiusce monita parvi penderit, utemur nostrorum rebus, & consiliis absque crimine vestri. Me urbi Remorum presidente, quando non licuit, licet, vel liceret, vestris uti consiliis, & rebus mihi commissis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo & fraude abtulit; ego contra multorum dolos & fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conservavi. Mirum nimis est, vestrorum hostium vos non sentire insidias. Qui enim Arnulfum ad vestri regni confusionem sum sedi restituere conantur, non sibi hoc tutum fore putant, nisi me prius qualibet occasione perdant. Quod multum verisimile esse duplici capimus argumento, quia me Remis nuper posito eum absolvere decrevisi: & quia Leo Romanus abbas, ut absolvatur, obtinuit, ob confirmandum senioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remensibus per literas significatum est. Accedit ad hoc discrimen fides a presentibus Corie calmicica a Gibuino Gibuini nepote pervasa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad possidendum sufficere poterant Remenses, nisi ad colonias obtinendas invitarentur Catalaunenses. Quid ergo si Arnulfus absolvendus est, vel si Gibuinus, vel alius quilibet in sede mea inthronizandus est: reditum meum sine capitis mei periculo intelligere non est. Quod ita esse, sed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim studia vestra omnibus mortalibus predicanda, novi animi vestri dulcissimos affectus circa me. Quibus si respondere nequeo meritis, respondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingeram, deque me omnino taceam, quem divinus gratia a periculorum immensitate liberat, & in quantum ad me solum attinet, in omni felicitate disponit & conservat: per terribile nomen omnipotentis Dei oro & deprecor, ut Remensi ecclesie desolata & attrita, si quolibet modo vale-

atque, tubrauat. Quis quoniam regni Francorum caput est, si deperierit, ut membra sequantur necesse est. At quomodo non deperit, qui sub nomine duorum, quasi inter malleum & incudem disposita, dum eorum neutrum redorem approbat, velut inter undas maris sine remige fluctat? Quid porro fieri, putatis, si tertius sine iudicio ecclesie ad numerum accesserit? Neque vero hac liquor tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conspirasse non solum milites, sed & clericos, ut nemo mecum comederet, nemo sacris interesset. Taceo de vilitate & contemptu, nihil dico de gravissimis injuriis ssepe mihi a pluribus illatis. Ad hanc ut redeam provocatis, & ut graviora patiar, minas superaddidit epistola. Quid est, o divina majestas! adeo ne me insatuatum, vel a te sbalienatum putant, ut vel gladius imminentes non videam, vel ecclesiam tuam schismate confusam? Ego vero improborum versutias acute conspicio, & contra omnia schismata unitatem ecclesie, si sic decretum est, morte mea defendo. Peto ergo, o domina mea semper augusta, item a fratribus meis coepiscopis, qui pro causa traditoris Arnulfi, sive iuste, sive iniuste sub anathemate positi sunt, ut me iudicium ecclesie expectantem patienter ferant. Neque enim ecclesiam, quam episcoporum iudicio regendam accepi, sine episcoporum iudicio relinquere volo. Nec rursus contra episcoporum iudicium, ubi major autoritas adsit, eam quasi per vim retinere dispono. Quae iudicia dum expecto, existant, quod a multis felix putatur, non sine multo dolore tolero.

G. C. Hanc epistolam creditur Baronius scriptam post Remensem synodum Leonis legati. Probabilis autem mihi videtur, scriptam esse, cum jam jamque cogenda esset; eo scilicet tempore quo abstinere a divinis officis iustum esse in Mofumeni concilio Gerbertum, max videbimus.

CONCILIIUM ANSANUM

Anno dcccxciv. celebratum Canonicos in Ecclesia Romanensi instituit, seu restituit.

Ex chartario Romanensi.

In nomine Sanctae, & individuae Trinitatis Theutbaldus sanctae Viennensis ecclesie archiepiscopus presentibus & futuris fratribus in Christo salutem. Patrum orthodoxorum sanctione multisque modis promulgatum comperimus, qualiter pastoralis cura erga filios ecclesie exercenda, quove pacto res ejusdem pro qualitate temporum, tranquillitatis videlicet, favente Christo, dilatare ordinandae, inquietudinis vero defendendae a malignis & importunis hominibus, qui sanctuaria Dei diripiunt, sicut nunc cernimus loca per plurima ecclesias desolatas, & pene religione a sanctis patribus exposita dissolutas, inrigante hoc vento contrario, id est diabolo, qui contra ipsam confingere non desinit, malens eam suis erroribus innectere, quam nequiter funditus evertere, auctoris sui iussa servando sulca munimine, qui eam illa se assure promisit omni tempore. Fidei ergo dogmatis regulam, quam a Christo sumit, incontaminata servans inviolabili & igitur sponsi sui, qui eam sine macula & ruga elegit amore succensa, quam viriliter, ut ita dicam, in juventute vixit, ipsa eam se a Domino doctam a juventute sua meminit, & prom-

Concil. General. Tom. XIX.

nunciandam se mirabilia ejus dicit: Deus docuit me ex juventute mea, &c. Declarant hoc Acta apostolorum insignia, martyrumque de antiquo hoste atque de tyrannis accepta victoria, necnon & confessorum & doctorum palmam, qui, sicut B. Gregorius dicit, mundum vicerunt & sexum, sed quoniam mundi appropinquante termino, jam jamque quasi coacta sentio a status sui reductio paulatim non omnino in se, sed in quorundam improbis filiorum suorum moribus deflexa, liberari se de procelloso hujus saeculi mare turbido cupiens, & ad portum salutis pervenire desiderans, ne a Domino deseratur, jugiter cum psalmista orando postulat, ne proicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Et iterum, & usque in senectam tua & senium, Deus ne derelinquas me, &c. Præordinante igitur & favente sublimi arbitris clementia, nobis de ejus pace & stabilitate atque doctrina tradantibus, residentibus me & coepiscopis nostris quodam loco in episcopio Lugdunensi, in Synodali conventu anno Dominice Incarnationis dcccxciiii. per consensum & adhortationem magnifici viri domni Silvianus, adierunt presentiam

M

no-

ANNO
CHRISTI
779

notram quidam canonici sanctæ Romanensis ecclesie, quæ est constructa super fluvium Ilaram in honorem XII. apostolorum, sive trium martyrum Severini, Euzepii, & Feliciani dicata, nostram omnifarie expetierunt clementiam, ut eos per pontificale auctoritatis nostræ præsidium, secundum auctoritatem canonicam à sanctis patribus evangelicis atque propheticis instrumentis & catholicorum sanctorum opusculis compositam, in prædicta sede locaremus. Totis autem viribus nihilominus flagitantes, ut de hoc quod ad id peragendum, & sustulendum, & construendum ego confero, & prædictus Silvius & ipsi canonici reddunt ad ipsam ecclesiam, vel ex sua tribuunt, & quod singillatim ex rebus præfixæ ecclesie possidebant, & quæcumque possident, sicut supra scriptum est, ad munendum reddiderint memoriale illis præceptum sub privilegio juris ecclesiastici more fieri juberent, & pro futura firmitate traderent: ita dumtaxat, ut nemo sine suo detrimento inreoperabili auferre audeat. Verumtamen si ipsi sæpe nominati regulares a fide non exorbitaverint, & propositum suum secundum posse suum, si gratia divina contulerit, non observaverint. Ut ergo eorum cognovi appetitum probum, si Deo auspice, ad optatum pervenerint effectum, ne bonæ voluntati eorum videret impedire quemadmodum expetiere, hæc ferulam more prædecessorum nostrorum illis contuli, suppliciter devotione implorando. Posco successoribus meis super hujusmodi decretum auctoritate nostra, immo venerabilis ecclesie nostræ collatum prædictis canonicis, ut ipsi ab ipsis inviolabiliter observetur, & a nullo quolibet pacto & ratione quoque tempore dissolvatur; & ita per omnia

tempora ab ipsis observetur, utpote sua decreta & statuta a suis successoribus voluerint observari. Si quis nempe violator hujus collectionis nostræ existere, aut dissolvere, & dirumpere quolibet pacto tentaverit, nullatenus vindicet, sed sit damnatus & a corpore & vivifico sanguine Christi alienatus, ac ab omni communione & consortio sanctæ Dei ecclesie sequestratus, & dicatur ei in æternum, anathema maranatha. Ut hæc autem nostræ collationis auctoritas nostris ac successorum nostrorum temporibus firmiorem obtineat vigorem, manu propria subier eam firmavimus, & venerabilibus episcopis, & filiis ecclesie nostræ firmare decrevimus. Signum Theutaldi Viennensis archiepiscopi, (a) Barnardus archiepiscopus Lugdunensis SS. Amiso præsul Tarentasiensis, Gualterius episcopus Augustodunensis, Lambertus pontifex Cabilonensis, Leutaldus Matificensis, Humbertus præsul Gratiopolitanensis, Guigo episcopus Valentiniensis, Ebrardus pontifex Maurieniensis, Anselmus pontifex Aug. Aribaldus Uticensis, Odilo abbas Cluniensis ecclesie, Ado abbas, Aldebertus abbas Insulæ Barbarenis ecclesie, Hugo abbas Sabiniensis ecclesie, Barnardus abbas, Othmarus præpositus Viennensis, & ceteri abbates & canonici ejusdem ecclesie. Renco præpositus, L. Silvius, G. Ogerius decanus Viennensis, Barnardus decanus, Fulcherius decanus, Gundulfus poeta. Acta sunt hæc in Basilica S. Romani in loco qui vocatur Ansa vel territorio Lugdunensi publice in concilio residentibus præfatis pontificibus ecclesie ordinibus anno sequente quo supra notavimus, anno II. Rodulphi regis regnante Domino nostro in æternum.

ANNO
CHRISTI
779

LIBER LEGUM ECCLESIASTICARUM.

Ex Ms. Colleg. Corp. Gbr. Cantabr. S. XVIII.

Proœmium hortativum ad legendum hæc capitula.

Ex Versione
Willelmi I. I.
Pag. 169.

EGO vos obsecro, fratres dilectissimi, ut vigili curæ labore emolumentum bonorum operum, & compensationem malefactorum vobis subjecti populi, quomodo eum semper quam diligenter possitis docere viam, quæ promovet salutem, sive doctrinam sive etiam exemplis justæ vestræ vitæ, ut tam vos pro eorum progressu, quam nos pro vestra promptitudine, possimus Deo dignos fructus ferre iis, qui nobis concrediti sunt, utiles. Rogo vos etiam sedulo fratres, ut vos hæc pauca capitula, quæ pro vestro communi usu ex sacris libris collegi, sæpissime legatis, & ea in memoria vestra retineatis, & vitam vestram quotidie sacrorum librorum lectione & bonorum operum cultibus ornatis ac emendatis, & cum vobis subdito populo, Deo auxiliante, ad cælestem regnum aspiretis.

I. De munere & dignitate Sacerdotum.

Abque dubio scire debetis & semper meminisse, quod nos quibus commissa est cura populi Dei, & regimen animarum illorum, pro omnibus iis, qui ex nostra negligentia pereunt, rationem reddaturi sumus in die judicii, & pro iis, quos nostris exemplis, & doctrinis Deo thesauri-

zaverimus, accepturi sumus præmium, vitam æternam. Nobis dictum est per Dominum nostrum: „Vos estis sal terræ“: Si igitur populus Christianus est Dei cibus, & nos sumus sal, tunc Deo auxiliante per nos populus ad Dei voluntatem (perficiendam) contineri debet.

Scire etiam debetis, quod vestri ordines sint posteriores nostris ordinibus, & nobis proximi; sicuti episcopi sunt in loco apostolorum in sancta sua ecclesia, ita presbyteri sunt in Christi ministrorum loco. Episcopi Aaronis, & presbyteri ordinem tenent filiorum ejus, quoniam vos deest semper esse memores tam magni honoris ordinis vestri, & consecrationis etiam ac unctionis ejus, quam in manibus vestris accepistis per episcopi manus, cum ordinem susciperetis, ut nunquam tam sacram benignitatem perdatis, nec manus vestras tam sacro unguento unctas peccando pollutatis, sed conservantes vestram cordis & corporis puritatem omni populo exemplum sistatis benevendi, & iis quibus præfatis ostendatis viam veram ad regnum cælestem.

II. Quod

(a) *Leges Burchardus*

ANNO
CHRISTI
1996

II. *Quod sacerdotes debeant orationi & lectioni incumbere.*

Vos decet admodum sedulo sacros libros legere, & frequenter orare, quoniam iusti hominis vita per lectionem sacrorum librorum ad Deum incitatur, & disponitur, & per orationem ornatur juxta id quod David dicit: „ In corde meo abscundo eloquia tua, ne peccem contra te. „ Hæc nempe sunt arma, quibus diabolus superatur, scilicet crebra & assidua lectio sacrorum librorum & continuæ preces. Hæc sunt illa instrumenta, quibus cæleste regnum obtineri potest. His armis quodlibet vitium comprimitur & his alimentis omnes virtutes nutriuntur, & promoventur.

III. *Quod vacantes officium exercent manuale.*

Illis temporibus, quibus a lectione sacrorum librorum, & oratione cessatis, debetis aliquod utile opus mundanum suscipere, quoniam otium inimicus est animæ, & quia diabolus ultro sæpe eum ad vitium aliquod perducit, quem invenerit cessantem ab aliquo bono opere. Per consuetam igitur sacrorum librorum lectionem, potestis tam discere quomodo ipsi ad regnum cæleste pervenire possitis, quam etiam quomodo (illud) alios docere debetis. Per preces autem potestis tam vobis ipsis, quam aliis hominibus, quibus vero amore conjuncti estis, sæpe multo auxilio esse, tam viventibus, quam morientibus. Per hanc operationem manualement potestis corpus vestrum regere, ut sit eo minus habile ad vitia, & etiam operari possitis per opus illud, ut bonis vestris pauperes auxiliari queatis, qui ipsi nihil habent, & vires non habent, ut operari queant.

IV. *Ad Synodum venientes quid secum ferant.*

Quandocumque ad episcopi Synodum convenitis, habeatis vobiscum quilibet vestimentum missale, & quilibet librum, & quilibet vasa eucharisticæ; & singula quibuscum vobis concredidit officium administrare possitis; & duos presbyteros, vel tres, aut tot laicos ad servitium responsorium, ut sanctum sacramentum reverenter vobiscum celebrare possint, ut in vobis cerni possit, quam diligenter & quam magnifice vos Deo in vestris ministeriis serviatis.

V. *Ut panis, vinum, & aqua in missa sint mundissima.*

Injungimus etiam ut panes eucharisticos, quos in sancto Sacramento Deo offertis, vel vos ipsi coquat, vel servi vestri coram vobis, ut sciatis munde & nitide factos esse; & ut tam panes eucharistici, quam vinum & aqua, quæ ad eorum oblationem pertinent, in missæ celebratione omni cum puritate, & industria, & timore Dei tractentur, & cura eorum habeatur, ut nihil immundum in iis sit, nec impurum, quoniam nulla celebratio missæ fieri potest absque his tribus rebus, hoc est, panibus eucharisticis, & vino, & aqua, prouti S. scriptura dicit: „ Sit Dei tibi, mor vobiscum, & omne quod facitis, facite illis cum diligentia. „ Vinum significat Domini nostri passionem, quam pro nobis sustinuit, aqua populum, pro quo Christus sanguinem suum effudit.

VI. *Ut femina ad altare in celebratione non accedant.*

Injungimus etiam, ut iis temporibus, quibus presbyter missam celebrat, nulla mulier appropinquet altare, sed stet in suo loco, & presbyter ibi ab illa oblationem accipiat, quam Deo offerre velit. Mulieres recordari debent infirmitatis suæ, & sexus sui imbecillitatis, & ideo cavere

Concil. General. Tom. XIX.

A debent, ne aliquid illarum sacrarum rerum immundent, quæ ad ecclesiæ ministerium pertinent; laici viri etiam caveant ne forte talem promerentur poenam, qualem Uzza promeruit, cum ateam Dei portare vellet, id quod eum non decebat, quoniam statim ibi a Domino percussus fuit.

VII. *Ut sacerdos solus non celebret.*

Non debet presbyter unquam solus absque aliis viris missam celebrare, ut sciat, quem salutet, & quis ei respondeat debet salutare circumstantes suos, & illi ei respondere debent. Recordari debet tunc dominici sermonis, quem in evangelio suo dicebat. Inquebat. „ Ubicunque duo vel tres congregati sunt in meo nomine, ibi sum in medio eorum. „

VIII. *Ut nihil non sanctum ponatur in ecclesiis: non messes, non saxum ec.*

Sæpe etiam vidimus in ecclesiis tam frumentum, quam sœnum, & quodcumque mundanum quid contineri; aut nolumus, ut ibi aliquid continetur, nisi quod ad ecclesiasticum ornatum pertinet; hoc est, sanctus liber, & vasa eucharistica, & vestimentum missale, & ecclesiastici habitus in singulis negotiis, tam in vestimentis, quam in vasis, ne forte alias ad nos dicatur, prouti ad Judæos: „ Domus mea dicta est domus orationis, nunc fecistis illam latronum cypitum. „

IX. *De non sepeliendo in ecclesiis &c.*

Antiquus erat mos in his regionibus, mortuos homines frequenter in ecclesiis sepelire, & loca, quæ ad Dei ministerium sanctificata, & consecrata erant ad offerendum, ipsi facere cœmeteria. Jam nolumus ab hinc, ut aliquis in ecclesia sepeliatur, nisi sit vir sacerdotalis ordinis, aut etiam tam justus laicus, ut sciatur quod vivus propter meritum vitæ suæ talem locum corpus suum ibi reponendi promeruerit. Nolumus tamen ut corpora quæ prius in ecclesia sepulta erant, ejiciantur, sed tumuli, ubi apparent, ut utrum horum (eligatur) vel profundius illa in terra sepeliantur, vel transitus super ea fiat, & æqualiter, ac convenienter cum ecclesiæ pavimento condantur, ut nullus tumultus ibi videatur. Si autem in aliquo loco tot tumuli sint, ut hoc difficile sit factu, tunc sinant loca illa esse cœmeteria, & auferatur altare inde, & in purum locum ponatur, & ibi ecclesiæ sint, ubi Deo reverenter & pure offerri possit.

X. *Ut in ecclesiis non sint vaniloquia &c.*

Non est æquum, ut ob aliquam aliam rem ad ecclesiam adeamus, nisi ad orandum, & ex Dei amore; prohibemus etenim tam tumultus, quam lusus & vaniloquia, imo quæcumque inutilia in factis locis fieri. Procul dubio ubicunque Dei nomen crebro invocatur; & factum Sacramentum in missæ celebratione offertur; nullum est dubium, quin Dei angelorum præsentia ibi valde proprie sit; & ideo admodum periculosum est in sacris illis locis vel illud facere aut dicere, quod locis illis non convenit, cum Dominus noster illos homines ejecerit ex templo suo, qui tam emebant, quam vendebant quicquid Deo offerebant. Quanto magis putes, quod illos in ira ex templo suo sit eieciturus, qui mendaciis & vaniloquiis, & immodicis risibus, & hujusmodi nugis loca ad Dei ministerium consecrata sedant & polluant.

XI. *Ut missa non celebretur, nisi in loco sacro.*

Neque etiam justum est, ut missa celebretur aliquo loco, nisi in ecclesiis, neque in domibus, neque in aliquo loco, nisi in locis illis, quæ Deus

ANNO
CHRISTI
1996

ANNO
CHRISTI
996

ad id elegit, prouti scriptum est: "Non offeras A
hostiam tuam in quolibet loco, quem videris,
sed in illo loco, quem Deus ad id elegit, ut
nomen suum ibi ponat: "præterquam in exer-
citu, tunc servetur tentorium ad hoc tantum, &
consecrata altaria, in quibus ministerium celebra-
tionis missarum expleatur.

XII. Ut femina non habitet cum sacerdote.

Non est justum, ut mulier aliqua cum pres-
bytero habitet in domo, licet hoc canones ma-
tri & sorori concedant, & illis personis, quas a-
licuius infamie accusare non audemus; attamen
interdicimus singulis mulieribus, quoniam si de
cognitione earum sint, habent alias ancillas,
quas vereri possumus, ne presbyterum ad pecca-
tum alliciant.

**XIII. Ut sacerdos ebrietatem & tabernas fugiat,
& inordinata etiam convivio.**

Cuicumque presbytero etiam quam maxime ne-
cessarium est, ut sibi ipsi ab ebrietate caveat, &
etiam populo, qui ei subiectus est, illud doceat.
Presbyteri non debent in tabernis comedere vel
bibere, neque debent peregrini territorium, vel
domum vel spectaculum aliquod frequentare, ne-
que cum mulieribus, vel cum aliquibus impuris
personis aliquod commercium habere; sed si ali-
quis venerandus paterfamilias eum ad domum suam
invitet si velit cum uxore sua & liberis spiritali
gaudio letari, & ab eo accipere refedionem spi-
ritualis doctrinæ, ac ipsi ex charitate porrigere
corporalem refedionem; tunc decet, ut illum in
humilitate visitetis, ac eum spiritalibus vestris
doctrinis reficiatis, qui vos mundanis suis bonis
refecit.

**XIV. Ut sacerdotes aliorum parochianos ad se non
alliciant ob contrabendas decimas.**

Non suadeat aliquis presbyter aliquem de al-
terius ecclesiæ auditoribus ad suam ecclesiam, ne-
que (aliquem) alterius parochie doceat, ut suam
ecclesiam frequentet, & ipsi decimas suas det, &
eos corrigat, qui aliis illas dare deberent. Sed
quilibet gaudeat propterea quod quis ad ecclesiam
suam veniat, & Deo eius rei causa gratias agat,
quoniam scriptum est: "quod nemo alteri id
facere debeat quod nolit, ut quis ei faciat."
Et dictum est etiam in S. Evangelio: "quæcum-
que vultis, ut vobis alii faciant, facite hoc illis
ipsi. Quisquis autem hæc instituta, & nostram
doctrinam spreverit, sciat alterutram horum (se
incurrere) vel quod ordinem perdere, vel quam
gravissime compensare debeat juxta jus legis.

XV. Ut sacerdos alterius clericum non subducatur.

Jubemus etiam omnibus modis, ut nullus pres-
byter alterius presbyteri clericus fiat, nec eum
persuadeat, nec aliquem, licet ipse quaesiverit,
illi subducatur, quoniam quam firmissime in cano-
nibus prohibitum est.

**XVI. De presbytero, qui dato munere alterius
ecclesiam ambierit.**

Si quis presbyter inventus sit; quod vel sacer-
dotalis, vel laici ordinis homini aliquod munus
impendat, vel impenderit, pro eo quod velit al-
terius presbyteri ecclesiam surripere, puniatur pro
hac rapina, & pro hac violenta avaritia, alteru-
tro horum; vel quod ecclesiam suam perdere,
vel in carcere per longiorem & ærumnosorem
penitentiam emendare debeat, juxta præscriptum
legis, & pro episcopi jussu ac auctoritate.

**XVII. Ut nullus presbyter ægotantem parvulum
recuset baptizare.**

Si quis aliquem ægotum infantem ad presby-
terum apportet, cujuscumque presbyteri parochie
sit, tunc statim eum baptizet, & ob nullum im-

pedimentum illum baptizare negligat, quocum-
cumque modo sit; si propter aliquam rem hoc
negligat, & absque baptismate moriatur, tunc
sciat, quod in die judicii pro anima illa ratio-
nem redditurus sit Deo.

XVIII. Vasa sacra non profananda.

Nullus sacerdos, vel laicus unquam audeat præ-
sumere, vel calicem, vel patinam, vel aliquod
valorum, quæ ad divinum cultum sanctificata sunt,
ad aliquem mundanum usum convertere. Nimi-
rum qui ex consecrato calice aliquid aliud præ-
ter Christi sanguinem bibit, qui in sacramento
Missæ consecratus est, vel patinam ad ulla alia
servitia adhibet præter altaris, cogitet ne ipsi ac-
cidat, quod Balthazari, cum Domini consecrata
vasa in suum servitium adhiberet, perdebant simul
tam vitam quam regnum suum.

XIX. De scholis in ecclesiis.

Si quis presbyter velit nepotem suum, vel quen-
dam consanguineum suum erudiendum mittere ad
ecclesias, quæ nobis ad gubernandum conceditæ
sunt, concedimus ei hoc libentissime.

**XX. Ut presbyteri per villas scholas habeant,
& gratis parvulos doceant.**

Presbyteri semper debent in domibus suis ludi-
magistrorum scholas habere, & si quis devotus
(homo) parvulos suos eis ad instructionem con-
credere velit illos quamlibentissime suscipere, &
benigne docere debent. Cogitare debetis quod
scriptum sit, quod qui docti sunt fulgebunt sicut
splendor cæli, & quod, qui multos ad justiti-
am erudiverunt & docerunt, splendebunt sicut
stellæ in æternum. Attamen non debent pro
instructione eorum aliquid a consanguineis ipso-
rum expectare, nisi quod propria voluntate face-
re voluerint.

**XXI. De vita sanctius instituenta præcepta
plurima.**

Cum nempe tota sacra scriptura exemplis ac
doctrinis bonorum operum repleta sit, & cum in
campis sacre scripturæ facilissimo arma inveniri
possint, quibus vitia comprimi, & bona opera
promoveri queant; tamen nobis placuit in his
scriptis cujusdam sancti Patris sententiam adde-
re, ad promovendum & docendum bona opera.
In ea sententia paucis verbis dictum est, quid
facere, & quomodo vos gerere debeamus. Primo
omnium ibi iustum est, ut quisque diligat Do-
minum Deum suum cum toto suo corde, & cum
tota sua anima, & cum omnibus suis viribus;
& proximum suum sicut seipsum. Postea etiam
iustum est, ne quis occidat, ne quis injustum
adulterium committat, ne furetur, ne alterius
rem injuste cupiat, ne in falso testimonio inve-
niatur; iustum etiam est, ut quemlibet honoret;
& nemini faciat quod nolit, ut quis ipsi faciat,
& abneget corporis sui desideria, & sequatur
Christi præcepta, ac mundet corpus suum, &
mundi ornamenta non desideret, & jejunium a-
met, inopes nutriat & nudos vestiatur, infirmos
visitet, mortuos sepeliat, omnibus afflictis auxi-
lio sit, & dolentes consoletur, & eos ipsos quan-
tum potest, semper postea tam verbis quam fa-
ctis mundanis moneat ac conservet, & nihil eis
adeo imprimat, quam amorem Christi. Et in
ira sua nihil faciat, cujus eum postea poenitere
possit, neque saltem per aliquod tempus iram
retineat, ac in corde suo nullum dolorem foveat,
& nulli homini pacis osculum det, nisi in corde
cum eo plenam pacem habeat. Et cum nemine
iram retineat post solis occasum in animo suo
remittat, & verum Dei ac proximi amorem nun-
quam negligat; & nunquam juret, ne forte pe-
jeret.

ANNO
CHRISTI
996

ANNO
CHRISTI
1794

peret; & ex corde ac ore suo semper veritatem A
proferat, & nemini malum malo compenset. Ne-
mini injuriam faciat, sed si quis ei aliquam se-
cerit, patienter illam ferat, ac ex Dei amore
inimicum suum diligat. Et si quis ei maledixe-
rit, ipse iterum non maledicat, sed ei potius
benedicat. Et si quis eum coram aliquo iudicio
exeretur & persequatur, perferat hoc libenter.
Non sit superbus; non sit ebrietati deditus, non
sit somnolentus, non sit nimium edax, non sit
piger, non sit marmurans, non sit detestator,
sed omnem spem suam in Deo collocet, & si
quid boni fecit, attribuat Deo non sibi ipsi, &
quod ipse malum fecit, vel antea fecit, sciat hoc
ex se ipso oriri. Recordetur semper diei iudicii,
& timeat inferni poenam, & omni cum spirituali
desiderio desideret eternam vitam, & meminerit
quotidie novissimi diei vite sue, & quovis tem-
pore annitatur bonum facere, & cogitet absque
dubio, quod semper sit in conspectu Dei; & si
malas cogitationes quaedam in animo ipsius orian-
tur, tunc confiteatur ea statim spirituali suo me-
dico, qui est confessor ejus. Et semper memi-
nerit passionis Domini nostri, quomodo ille ex
humilitate sua & pro nostra necessitate egebat,
qui creavit omnes creaturas, humiliatus in cruce
est affixus, & quomodo ipsius deinde tam pedes,
quam manus clavis perforatae sunt, & quomodo
latus ejus hasta transfixus est. Tunc his cogita-
tionibus dispellere potest malas cogitationes, &
ex animo suo exterminare. Os suum a perversis
malis eloquiis continere debet, non sit ipsi
gratum multa injuste loqui, neque loquatur vana
verba, quae inutilem risum excitant, neque dili-
gere debet multas & immodicas cathinnationes,
sed sanctorum librorum lectionem libenter audiat,
ac crebro preces suas dicat; & sic anteaquam ma-
lum lachrymis & gemitibus quotidie in oratione
Deo debet confiteri, & remissionem ab eo pete-
re, & Deum sedulo orare, ut ipsum in posterum
praeservet tam ab anteaquam mali repetitione, quam
a quocumque maleficio. Corporis sui desideriis
non obsequatur, nec propriam voluntatem sequatur,
sed in omnibus rebus magistri sui praeceptum
audiat, licet sit tale, quale Deus vult ut
non sit. Quod si doctor, qui cum in doctrina
instruit; ipse aliud quid faciat, recordari debet
sermonis, quem Dominus noster in evangelio
suo dicebat, quod id, quod vos facere jubent;
faciatis, & quod ipsi faciunt, non faciatis, cum
ipsi vos in doctrina instruunt & contrarium faci-
unt. Non vult ipse ut sanctus dicatur anteaquam
talis sit, sed mereatur prius, ut iuste possit san-
ctus nominari. Dei praecepta quotidie factis im-
pleat, castitatem diligat, nullum hominem ode-
rit, invidiam aut rancorem non foveat, disputa-
tiones non diligat, superbiam fugiat, seniores ve-
neretur, & juniores amore Christi amet, & pro
inimicis suis oret. Cum iis quibus discordiam
habuit, ante solis occasum redeat ad pacem, de
misericordia Dei nunquam desperet. Jam haec sunt
doctrinae & instrumenta spiritualis artis, quae si a
nobis die & nocte indefinenter exercitatae sint,
& ad vite nostrae finem adimpletae, tunc erit no-
bis ejusmodi a Domino compensatio, quam promi-
sit iis, qui praecepta ipsius observabunt ac praes-
tabunt: cum "nullus unquam oculus vidit, nec
ulla auris audivit, neque in ullius hominis cor
ascendit, quae praeparavit Deus illis, qui ipsum
amant."

XXII. De oratione dominica & symbolo descendis.

Omnes fideles commonendi sunt generaliter a
minimo ad maximum, ut quilibet discat Pater

noster & Credo; & ipsis dicendum est ac confi-
derandum, quod in his duobus fundamentum to-
tius christianae fidei est; & nisi quis has duas sen-
tentias cantare possit & ita credat, prouti inibi
dictum est, & illas saepe recitet, non potest esse
christianus. Olim constitutum erat, ut nullus eor-
um, qui nesciebat Credo & Pater noster, vel ad
episcopi confirmationem, vel ad baptismum aliquem
suscipiat, neque aliquis sponsor ejus sit dum ba-
ptizatur vel confirmatur, nisi ejus sit aetatis, ut
ante nominatas sententias discere nequeat.

XXIII. De mane & vespere orando.

Christianis laicis etiam dicendum est, ut quis-
que bis saltem oret die, nisi saepius queat, hoc
est, mane & vespere, nisi quis Pater noster &
Credo possit, cantet & dicat: "Tu Domine,
qui me formavisti, & creavisti, miserere mei."
Deus miserere mei peccatoris. "Et Deo gratias
agat pro quotidiano victu, & quod ipsum
ad imaginem suam creaverit, & quod eum a pec-
coribus segregaverit. Et his ita factis, & post-
quam creatorem suum solum adoraverit, invocet
Dei sanctos, & oret ut pro eo apud Deum in-
tercedant; primo sanctam Mariam & omnes Dei
sanctos. Illi qui ecclesiam adire possunt, faciant
in ecclesia, illi qui ecclesiam adire non possunt
faciant id ubicunque sunt, sive vespere, sive ma-
ne, quoniam psalmista dicebat. In omni loco est
dominatio Dei: & deinde loquebatur ad Deum:
"In omni loco tu es, & licet in caelum ascen-
dero ibi tu es." Similiter dicebat: "Nullum
locum invenire possum, in quo dominatio tua
non sit."

XXIV. De die dominica cautius celebranda.

Dies solis admodum sancte est celebrandus,
ideo jubemus, ut nullus homo praesumat in hoc
sancto die aliquid seculare opus inchoare, praeter-
quam quum cibum suum praeparat. Excipe si
accidat ut proficisci debeat; tunc potest sive equi-
tare, sive navigare, sive eam viam aggredi, quae
ad iter illius conducit, ea conditione ut missam
suam, & preces suas non negligat. Die solis Deus
creabat prius lucem, & eo die mittebat populo
Israelitico in deserto caelestem panem, & illo
die resurgebat a mortuis, postquam antea sponte
pro humani generis salute mortem esset passus;
& in illo die mittebat spiritum sanctum super ler-
vos suos; ideo quam maxime justum est, ut qui-
libet christianus illum diem maxima cum veneratione
celebret. Oportet etiam omnem christi-
anum, qui hoc perficere potest, die Saturni ad
ecclesiam venire, & luminare secum adferre, ac
ibi cantum vespertinum audire, & noctu laudes
nocturnas, & mane cum oblationibus suis venire
ad missarum solemnitatem. Et cum illuc veniunt,
non audiat ibi aliqua contentio, nec aliquid
jurgium, nec aliquid scandalum, sed sereno modo
in hoc sacro ministerio tam pro seipso, quam
pro omni Dei populo intercedat tam precibus
quam elemosynis suis, & post hoc sacrum offi-
cium domum redeat, atque cum amicis, & pro-
ximis, ac cum exteris spiritualiter cibo se reficiat,
& contra ingluviem & ebrietatem se muniat.

XXV. De suscipiendis hospitiis sine munere.

Quilibet presbytero etiam maxime necessarium
est, ut parochianos suos diligenter instruat, ac
doceat, ut hospitales sint, & nullis itinerantibus
hominibus domum suam denegent, benefaciant
eis Dei gratia omnia, quae facere velint vel possunt,
quoniam absque dubio quod Dei causa ad-
venis factum est, Deo ipsi factum est, prouti
ipse in die iudicii dicit illis, qui ad dexteram
ejus

ANNO
CHRISTI
1794

ANNO
CHRISTI
1774.

ejus manum collocati sunt: "Ego advena fui, & vos me suscepistis." Qui vero Dei gratia aliquos advenas suscipiant, non desiderant aliquod mundanum primum, per hospitalitatem quam multi Deo placuerunt, adeo ut digni fuerint, quod Dei angeli eos visitarent: Nemo primum mundi cupiat ab advenis, quoniam illius loco ei promissum est eternum gaudium in regno Dei.

XXVI. De perjurio.

Maxime etiam necessarium est, ut diligenter perjurya inhibeatis, & parochianos vestros dicatis, quam indecorum peccatum hoc sit, & quantoque prohibuit tam in lege, quam in libris prophetarum, & in propriis Christi libris. Etenim auditu accepimus, quod nonnulli hoc nimis parvum delictum, quale non est, credant; sed est aliquod maximorum delictorum, & eodem modo compensandum, ac homicidium, vel adulterium, vel aliud quoddam capitalium flagitiorum compensari. Scire etiam debetis & vestris parochianis dicere, quod cuilibet eorum, qui capitale crimen aliquod commiserit, & ad penitentiam se convertere nolit, prohibeatur quilibet communicatio cum christianis hominibus tam in ecclesiis quam extra, tam cibus quam potus & cohabitatio in domibus nisi ad penitentiam se convertere velint.

XXVII. De falso testimonio.

Presbyteris etiam valde necessarium est ut parochianis suis dicant, quod nemo eorum studio proferat falsum testimonium, quoniam quam gravissimum delictum est, & Dominus noster severissime in monte Sinai illud delictum prohibuit, & ita dixit: "non suis unquam in aliquo talio testimonio, quoniam falsus testis nunquam erit impunitus. Quilibet homo, qui delictum hoc committit, vel commisit eadem penitentiam id purgare debet, quam prius de perjuris & etiam aliis capitalibus criminibus statuimus vel ab omni christianismo sit separatus. Quid magis stultum esse potest, quam cum quis ex cupiditate auri & argenti, vel pretiosorum vestimentorum, vel alius mundanæ rei, in tale grave delictum cadat, ut vel septem annis, in severissima ærumna in penitentia vivere, vel ab omni christianismo segregari debeat? Dominus noster dicebat, "quod homini nihil prodest, licet totum mundum lucratur, si animam suam perdere vellet."

XXVIII. Ut sacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.

Præcipimus etiam presbyteris, qui nobis subiecti sunt, ut diligentissimi populum doceant; eos (quidem) qui in libris versati sunt, ut sæpe ac diligenter parochianos suos ex libris doceant; qui autem in libris non sunt versati præcipiant junioribus suis, ut a malo ablineant, & bonum faciant, pacem querant & sequantur, & dicant eis, "quod oculi Dei sint super justos, & aures ejus audiant justorum petitionem, & facies Domini sit super male agentes, ideo ut eos perdat, & deleat de terra memoriam illorum." "Nemo vestrum ab hac doctrina excusare se potest. Quilibet vestrum linguam habet, qui bona eloqui vult, semper aliquos corrigere potest. Simul ac sacerdos quidam aliquem in errore viderit, omnes vires impendere debet, ut ipsum ad virtutem ducat tam increpando, quam obsecrando, & orando, ac neminem illorum dimittat, antequam illos ad aliqua bona opera perduxerit. Volo etiam ut temporibus conventionis, Deo juvante, ad synodos conveniamus, ut unusquisque mihi dicere sciat, quos fructus, Deo juvante, in parochia sua collegerit, & quomodo parochianos suos ad justitiam deduxerit, qui antea in errore

vixerant, & si quis meo auxilio indigeat, tunc statim præparet se in vero amore Dei & hominum, & quam optime potero illud, postea præstabo.

XXIX. De formula orandi.

Debetis etiam monere parochianos vestros, ut preces suas præcipue eo modo faciant, quo vos eos orare docuistis. Primum Credo cantare debent, tunc erit simillima vera illorum fides huic vestro fundamento. Et postquam Credo cantaverit, dicat ter, *Deus qui me creavisti, miserere mei*, & ter, *Deus miserere mei peccatoris*. Et deinde cantet orationem Dominicam, ac postea si locum & tempus habeat, invocet prius sanctam Mariam ac sanctos apostolos, & sanctos martyres, & omnes Dei sanctos, ut pro eo apud Deum intercedant. Et tunc frontem suam cum sanctæ crucis signo armet, hoc est tignet se, & tunc cum elevatis manibus & oculis in corde suo Deo gratias agat pro eo, quod ipsi remiserit tam levia quam gravia; si autem tempus non habeat, ut hæc omnia facere possit, faciat tamen sicut supradiximus; hoc est, dicat ter: *Deus qui me creavisti, miserere mei*, & ter, *Deus miserere mei peccatoris*. Et postea interiori corde canat orationem Dominicam, & se signet.

XXX. De eodem & de confessione.

Quolibet die Deo semel vel bis vel sæpius, si possumus, in oratione nostra peccata nostra confiteri debemus, dicente propheta: "Domine delictum meum tibi notum feci, & iniquitatem meam adversus meipsum, & tu Domine remisisti mihi impietatem peccati mei." Tunc post confessionem cum genuit, & cordis compunctione debemus ad Dominum orare, & tum quinquagesimum psalmum cantare vel xxiv. vel xxv. vel eorum aliquem, qui ea de re tractat; & sic orationem complere. Confessio, quam sacerdotibus facimus peccatorum nostrorum, ad hoc nobis utilis est, quod per eam consequamur salubria consilia, & medicamenta eorum delictorum, quæ in nobis ipsis propter propria nostra opera inesse dicimus, & ut per observationes præceptorum illorum, quæ nobis injungit, possimus peccata nostra abolere. Deinde confessio, quam Deo soli confitemur, ad hoc nobis utilis est, quod quanto sæpius (peccatorum) meminimus, tanto libentius Deus ea remittit, Domino dicente per prophetam: *peccatorum tuorum non recorder.* Ast e contrario quanto sæpius peccatorum obliviscimus, eo libentius Deus illorum recordatur. Nos oportet cogitare id, quod David propheta dicebat, & illud etiam quantum valemus facere. Dicebat: *iniquitatem meam cognoscebam, & peccatum meum semper est coram me.*

XXXI. De peccatis in confessione enumerandis.

Quolibet peccatum penitentiariorum confiteri debemus; omne quod unquam commisimus vel verbo, vel opere, vel cogitatione. Octo sunt principalia vitia, ast a modum pauci sunt, qui non (in) aliquibus vel omnibus deliquerunt. Unum est gastrimargia, alterum fornicatio, tertium stultitia mundi, quartum desiderium pecunie, quintum vana gloria, sextum invidia, septimum ira, octavum superbia. Cum quis ad penitentiariorum suum venit hoc consilio, ut necessitatem suam ipsi indicare velit, & peccata sua confiteri; tunc penitentiariorum cum diligenter interrogare debet de eo, quod ipsi confitetur, quomodo res facta sit, an sponte, an invito, & an subito, an considerato modo; & tunc ei pro quolibet malefacto penitentiam injungat pro ratione facti. Valde disertus homo, qui seipsum defendendo

ANNO
CHRISTI
1774.

do alium occidit, ab eo qui alii infidatus fuerit & ipsum occiderit. Ita se res habet tam cum concubitu, quam cum quibusvis maleficiis. Pœnitentiarius interrogare debet unumquodque, quod ad necessitatem ejus conducit, & ipsum docere ut nihil ei distimulet nec in verbo, nec in facto ejus, quod unquam cogitavit se contra Dei voluntatem fecisse; & pœnitentiarius pro quibuslibet rebus compensationem ei imponere debet.

XXXII. *Ut opera charitatis quisque faciat, & quomodo modo fiant.*

Esurientibus cibum dare debemus, sitientibus potum, nudi operiendi sunt, & infirmos, ac qui in carcere sunt, visitare debemus, & advenas excipere, uti Dominus noster ipse dicebat: "Eturivi, & vos mihi dedistis cibum, sitivi & vos mihi dedistis potum, fui nudus & vos me vestivistis, fui infirmus, & in carcere, & vos me visitavistis." Tunc quilibet in seipso illud spiritualiter habere debet, & in aliis corporaliter id adimplebit. At licet hoc omnino impleverit, non potest eum ad vitam æternam perducere, si in luxuria, & superbia, & in invidia, & in aliis diversis vitiis, quæ enarrare nimis longum esset, vitam suam transigat. Sed simulac homo meminerit, quod Christum in se non habeat, qui dixit: "Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: nec verum amorem, qui est animæ nutrimentum, absque dubio tunc est esuriens. At si per bona opera deserat pristina sua vitia, Christo se adjungit, & seipsum veri amoris dulcedine implet, tunc nutrit seipsum esurientem in anima sua. Qui autem seipsum vidit separatam a fluvio doctrinæ sacræ scripturæ, & Spiritus sancti, ille satis erit sitiens; at qui seipsum cum scaturigine verbi divini irrigat, & animum suum cum dulcedine spiritualis potus implet, dat potum sitienti suo animo. Quicumque crediderit seipsum justitia, & aliis bonis operibus seipsum operit, quid aliud agit, quam quod seipsum nudum vestiat. Qui autem jacet in lecto vitiorum, & morbo injustitiæ suæ, tunc satis ægrotus est, & in carcere valde tenebroso. At si surgat de lecto vitiorum suorum, & per confessarium aggrediatur, & per lamentationem veræ compensationis absolvatur a peccatis suis; & deinde studiose egrediatur ad lucem bonorum operum, hic absque dubio seipsum infirmum & in carcere visitat. Qui autem seipsum viderit in via præsentis vitæ laborare, & cum procellis vitæ suæ, quasi cum magnis aeris procellis inquietari, & viderit se receptaculum bonorum operum non habere, tunc sciat, quod sit in itinere, & hospitio bene indigeat. At si seipsum invitet ad domum sanctarum virtutum, & se ibi in illarum tutamine conservet, tunc recipit adventum illum in seipsum. Omnia quæ homo sibi ipsi spiritualiter facit, Christum in se cujus membrum homo est, nutrit, & potat, & vestit, & visitat, & suscipit.

XXXIII. *De mutuis parentum & liberorum officiis.*

Dei amici etiam admonendi sunt, ut liberos suos doceant obedientes esse parentibus suis, quoniam Dominus dixit: "Honora patrem tuum, & matrem tuam ut sis longævus super terram." Parentes etiam erga liberos suos benevoli esse debent, dicente apostolo: "Parentes non provocetis filios vestros ad iram, nulla tamen peccata impunita linquere debetis." Salomon dicit: "Qui parit virgæ, odit filium suum." Nullum peccatum in futuro sæculo absque vindicta negligetur, nisi antea hic pœnitentia compensatum sit; quare cuilibet multo melius est, hic filium suum

corripere pro malefactis suis, quam ad iram Dei ipsum referre.

XXXIV. *De vera charitate.*

Presbyteri etiam populo dicere debent, quod sit vera charitas, cum quis Deum diligit magis quam seipsum, & proximum suum uti seipsum; & nulli homini id faciat, quod non vult, ut ei fiat, & multa alia, quod nunc longum esset recensere. At putant nonnulli, quod in cibo & potu sit vera charitas. Hoc non est. De hoc enim dicit apostolus: "Regnum Dei non est in cibo nec potu." Attamen ubicumque cibis & potibus ex vero amore Dei datur, hoc est valde bonum opus; & inter alia sancta opera numeratur.

XXXV. *Ut decima & elemosina tam ex negotiatione debeantur, quam ex fructibus.*

Admonendi etiam sunt qui de mercaturis vivunt, ut ita mundana præmia desiderent, ut saltem vitam æternam non perdant. Proculdubio qui nimis cogitat de mundanis præmiis, de animæ suæ salute valde aberrat. Et de hoc quidam sapiens dicit: conscientiam perdit in via sua, qui præsentem vitam sumit pro via, sed necesse est ei audire apostoli doctrinam. Apostolus dicit: non circumveniat vestrum aliquis alterum in mercatura, quoniam injuriæ illius, qua quis alios affecerit vel in minimis rebus, Deus erit ultor. Navigantibus æqualiter injunctum est agricolis, ut omnium eorum, quæ in illorum negotiatione incrementa ceperint, Deo decimam partem dent, & ex novem partibus etiam elemosynas suas faciant. Ita etiam cuilibet injunctum est, ut per artificium illud, quo corporis sui necessaria prospicit, animæ suæ necessaria procuret; illa est melior corpore.

XXXVI. *Ut in hebdomada ante quadragesimam confessiones, & pœnitentia fiant.*

Septimana ante initium quadragesimæ proxima, quilibet ad pœnitentiarium suum abeat, & facta sua confiteatur, & pœnitentiarius ejus talem ei pœnitentiam imponat, qualem ob facta sua ei faciendam esse intelligit. Et omnibus parochianis suis præcipere debet in mandato Dei, ut si eorum aliquis cum quodam ullam discordiam habeat, cum eo in gratiam redeat. Si quis autem reverti nolit, tunc ejus confessionem accipere, sed episcopo indicet ut ipsum ad justitiam deducat, si ad Deum pertinere velit; tunc omnis discordia & disputationes sedandæ sunt. Et si aliquis ibi sit, qui aliquam discordiam cum alio habeat, tunc remittere sibi debent, ut eo liberius dicere possint in oratione dominica: "Domine remitte nobis debita nostra, prouti remittimus iis, qui nos offendunt." Et sic purificatis animis ingrediantur tempus sancti jejunii, & per pœnitentiam seipso purificent versus sanctum pascha, quoniam pœnitentia similis est secundo baptismo. Sicuti in baptismo, prius commissa peccata remittuntur, ita per pœnitentiam etiam purificantur peccata, quæ post baptismum commissa sunt.

Septem modis dicit nobis sacra scriptura peccata remittuntur, primo in baptismo, quod nobis datum est propter remissionem peccatorum, & secundo modo per afflictiones. De eo ait psalmista: "Beatus est vir, cui Dominus peccatum non imputavit." Juxta ejusdem Davidis sententiam peccata remittuntur per baptismum, & teguntur per pœnitentiam, & per martyrium non imputantur. Et tertio per elemosynam remittuntur. De hoc Daniel ait ad Nabuchodonosorem regem: "redime peccata tua elemosynis in misericordia."

ANNO
CHRISTI
994.

191
misericordia pauperum. Et hoc sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Et Dominus in evangelio dixit: *dote eleemosynas vestras, tunc per hoc eritis mundi*. Quarto cum remittis iis, qui erga te peccaverunt, prouti in evangelio dictum est: *remittite, & remittetur vobis, dato & dabitur vobis*. Et deinde: *Si dimiseritis illis, qui erga vos peccaverunt, tunc remittet vobis caelestis Pater omnia peccata vestra*. Quinto, cum quis per doctrinam & per praedicationem praepceptorum Dei aliquem ab errore suo ad justitiam reducit, prouti apostolus dicit: *si quis peccatorem ab errore suo ad justitiam reduxerit, animam ipsius liberat a morte, & multitudinem peccatorum ejus cooperis*. Sexto per verum Dei & hominum amorem, prouti dictum est: verus amor Dei & hominum cooperit multa peccata per salvatorem Christum Dominum nostrum. Septimo per poenitentiam, uti David dixit: *conversus sum in arumna mea, tunc mihi fractum est tergum*. Similiter dicebat, simulac a superbia mea & vitiiis meis cessavi, & poenitentiam eorum egi coram Deo remissionem eorum habeo.

XXXVII. De observatione Quadragesimae.

Jejunium quadragesimale maxima cura observandum est, ita ut nullus dies sit, praeter dies dominicos solos, quo quis aliquo cibo utatur ante horam decimam vel duodecimam, nisi quis adeo infirmus sit, ut jejunare nequeat, & (nisi sint) juvenes, qui adeo adulti non sunt, ut jejunium observare possint. Illi enim dies sunt dies decimarum anni, & nos eos cum omni religione, & sanctitate celebrare debemus. Mos est saepe alius jejunium ex charitate amici eleemosynis redimere, sed hoc nullo modo mercandum est. Alio tempore homo jejunans praemium abstinentiae, & peccatorum suorum remissionem apud Deum promereri potest, dummodo jejunium hoc cum eleemosynis adornaverit. Ast hoc tempore cum quis jejunare possit & nolit, absque dubio aeternam poenam sibi ipsi acquirit, quoniam Dominus ipse dies illos per Moysen & per Eliam & per seipsum sancto jejunio sanctificavit.

XXXVIII. Ut jejunantium cibis praetermissis pauperibus erogetur.

Quotidie unicuique homini necesse est eleemosynas suas indigentibus hominibus tradere; atque cum jejunamus, plures eleemosynas dare debemus, quam aliis diebus, quoniam cibum & potum, quibus uti deberemus, quando non jejunamus inter pauperes distribuere debemus. Quando quidem cum jejunamus & prandium ad coenam servamus, non est hoc jejunare sed tempus prandii differtur, & coena dupliciter augetur.

XXXIX. Ut jejunium non solvatur ante Vesperas.

Multorum hominum consuetudo est cum jejunare volunt, cum simulac signum nonae diei horae audiverint, cibum capiant; sed hoc non est permittum ut id sit legitimum jejunium: Sed hoc est verum (jejunium) ut post cantum nonalem missa audiatur, & post missam cantus vespertinus illius temporis, & post cantum vespertinum quilibet eleemosynam suam tradat, prout ipsi placuerit, & deinde cibum capiat. Si quis autem per officium aliquod coactus sit, ut nec ad missam nec ad cantum vespertinum venire possit, attamen ita remaneat jejunans usque dum sciat, quod missa & cantus vespertinus, peracta sint, & tunc adimpletus propriis suis precibus, & eleemosynis, bonis suis utatur, & prandium capiat.

XL. A quibus rebus & quomodo abstinendum sit. Hoc tempore abstinentia debet esse omnium

192
deliciarum, & sobrie ac caste nobis vivendum est: Cum quis hoc sacro tempore a casco & ovio & piscibus abstinere potest, summum hoc jejunium est. Illi autem, qui ex infirmitate, vel ex aliis aliquibus causis ab his abstinere nequit, necesse est, ut moderate iis utatur, & illis temporibus quibus permittum est, hoc est, post cantum vespertinum, nec vinum neque alium potum sumat ad ebrietatem aliquam, sed ad cordis refectionem. Vini ebrietas & voluptates peccati sunt prohibita, lac & caseus non sunt. Non dixit apostolus, nullum edite caseum nec ovum, sed dicit: Ne inebriamini vino neque omni alio potu, in quo est luxuria.

XLI. De crebra corporis & sanguinis Domini susceptione in Quadragesima.

Quolibet die solis hoc sacro tempore (quadragesimali) sacra synaxis sumenda est ab omnibus exceptis illis qui excommunicati sunt, uti etiam die jovis ante pascha, & die veneris & vigilia paschalis & omnes dies septimanae paschalis aequali religione celebrandi sunt.

XLII. De litibus & debitis in jejunio remittendis.

Sanctis jejunii diebus nullae disputationes aut lites movendae sunt, sed semper in Dei amore, & in necessariis operibus firmissime permanere debemus, quoniam Dominus noster redarguit eos qui diebus jejunii fidejussores suos movent, & contentiones ac lites excitant, per prophetam: *In diebus Jejunii inveniantur voluntates vestrae, in illis diebus quaesivistis omnes vestros debitores, & propter lites ac contentiones jejunatis, & admodum injuste percussistis fratres vestros*. Omnes Christiani in Deo fratres.

XLIII. Ut conjuges invicem se jam abstineant.

Conjugibus etiam valde necessarium est, ut se sanctis his diebus caste gerant, absque ulla concubitus iniquatione, ut per vitam religiosam, purificata corda & corpora sancta per bona opera ad sanctos paschalis dies adducere queant. Quoniam nihil prodest jejunium, quod cum conjugali opere inquinatum est, neque illud commendatur, nisi orationibus & vigiliis, & eleemosynis sit ornatum.

XLIV. Ut populus excitetur ad crebram corporis & sanguinis Domini susceptionem &c.

Populo etiam dicendum est, quod illis temporibus, quibus sanctum sacramentum sumunt corporis & sanguinis Christi, hoc est sacramentum communionem, hoc magno cum timore & reverentia faciant, & antea tam jejunii, quam eleemosynis seipos purificent & abstineant a conjugali opera, & a quibuscumque vitiiis, ac se tam precibus, quam eleemosynis, & quibuscumque bonis operibus praeparent, quomodo tunc multa cum reverentia eam recipiant. Valde etiam periculosum est, si quis impurus & negligens illam sumat, & etiam si quis nimis, dico, ab ea abstineat; & nemo saltem (eam) recipiat absque poenitentia in sui venia, quam habere debet antequam confiteatur omne quod contra Dei voluntatem peregit, quod meminisse potest, & juxta statutum ejus emendare (vult). Multi Monachi tamen sunt, & viduae tam sanctae, (&) religiosae vitae, ut quotidie quaecumque voluerint, hoc facere possint.

XLV. Ut Missa publica non officii peculiaris.

Deinde injungimus presbyteris etiam, qui tam diebus solis quam aliis festis ante missam magnam (missam) cantare volunt, ut hoc privatim faciant, ut nullam populi partem a missa magna abstrahant. Pessima namque est consuetudo quam multi

ANNO
CHRISTI
994.

193
 multi homines tam diebus solis, quam aliis festis observant, hoc est quod statim primo mane missam audire velint, & alio post missam a primo mane per totum diem in ebrietate & deliciis ventri suo serviant, non Deo. Præcipimus igitur, ut nemo cibum aliquem guster, antequam servitium missæ publice impletum sit, sed omnes tam femine quam viri congregentur ad missam magnam, & ad sanctam & spiritualem ecclesiam, & ibi missam magnam & prædicationem verbi divini audiant. Et sicuti antea diximus, presby-

teri præterquam in oratorio nullibi content, nisi secrete hoc faciant, ita ut neminem a missa magna abstrahant; & hoc fiat medio tempore matutino, ut deinde possint ipsi missæ magnæ interesse. Cujuscumque ordinis hominibus injungimus, ut quilibet missam magnam frequentet, exceptis consecratis virginibus solis, quarum non est mos, aut consuetudo ex monasteriis suis egredi, debent intra monasterii sui claustra remanere, & ibi missam audire.

ANNO CHRISTI 994.

ANNO CHRISTI 994.

Capitula hæc incertæ editionis Joannes Johnson vicarius olim Cranbrookie in comitatu Cantii Theodulfo episcopo Aurelianensi in Gallia attribuit, eorumque versionem Anglo-Saxonicam Aeltrico VViltoniensi primario episcopo, deinde Cantuariensi Archiepiscopo adscribit an. 994. vel 995. *VVilkinus.*

CONCILIUM MOSOMENSE

Habitu anno DCCCXCV. a Leone legato Apostolico, ubi l. & litteræ Joannis XV. auditus Gerbertus, & a divino officio uique ad Remensem synodum abstinere jussus.

ANNO CHRISTI 995.

ANNO CHRISTI 995.

ANNO ab incarnatione domini DCCCXCV. In additione VIII a papa Joanne synodus denunciata est habenda in parochia Remensi Metropolitani. Itaque IV. Nonas Junii convenientibus Mosomum venerabilissimis episcopis, Liutollo Treverensi, Aymone Virdunensi, Noigario Leodiensis, Sigefrido civitatis Mungardewroæ, Leo abbas monasterii sancti Bonifacii urbis Romæ, vicem agens domni Joannis papæ, medius inter eos confedit in ecclesia B. Dei genitricis Mariæ. Atque in eorum prospectu Gerbertus Remorum archiepiscopus, pro sua ordinatione rationem reddidit. Interfuerunt etiam huic concilio diversarum urbium abbates non ignobiles, sed vitæ, moribus, & scientiæ præclari. Ex laicis quoque admixti sunt Godefridus comes, & reliqui. Facto itaque silentio, cunctis residentibus qui adorant, Aymo episcopus surrexit, & Gallicæ concionatus est, domnum Joannem papam episcopos Galliarum, causa synodi, ad Aquas Grani palatii invitasse, & eos illo venire voluisse: iteram invitasse in urbem, & eos non venisse: nunc pro sua sollicitudine, in Remensi provincia concilium statuisse. Et qui de Arnulfi dejectione & Gerberti promotione contraria sibi dicerent, per suum vicarium velle cognoscere. Post hæc protulit epistolam plumbeo sigillo munitam, quam dissolvens coram omnibus recitavit hoc modo se habentem. Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis Galliarum, salutem & apostolicam benedictionem, & reliqua.

Hæc epistola recitata, surrexit Gerbertus Remorum archiepiscopus: & hanc orationem subintulit.

Semper quidem, reverentissimi patres, hanc diem præ oculis habui, spe ac voto ad eam intendi, ex quo a fratribus meis ammonitus onus hoc sacerdotii non sine periculo capitis mei subii. Tanti erat apud me pereantis populi salus, tanti erat autoritas qua me turum fore existimabam. Recordabar præteritorum beneficiorum, dulcis atque affabilis benevolentia vestra, qua sæpè numero cum multa laude præstantium usus fueram: cum ecce subitus rumor vos offensos insinuat, vitioque dare laborat, quod magna paratum virtute inter alios constabat. Horruî, fateor, & quos ante formidabam gladios, præ indignatione vestra possidebat. Nunc quia propitia divinitas co-

Concil. General. Tom. XIX.

ram contulit; quibus salutem meam semper commisi, pauca super innocentiam meam referam. Ego quippe post obitum divi Ottonis Augusti cum statuissem non discedere a chioneta patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad sacerdotium pizeletus sum, atque in ejus discessu ad domnum, coram illustribus viris, futurus ecclesiæ pastor designatus. Sed simoniaca heresis in Petri soliditate me stantem inveniens repulit, Arnulfum protulit. Cui tamen plusquam oportuerit fidem obsequium præbui, donec cum per multos & per me apostatate palam intelligens, dato repudii libello cum omnibus suis apostaticis dereliqui, non spe nec passione capessendi ejus honoris, ut mei simul dicunt, sed monstruosis operibus diaboli territus in effugie hominis latitantis. Non, inquam, ideo illum dereliqui, sed ne illud propheticum incurrerem: *Impio præbis auxilium, & i. Paral. 19. sis qui oderunt me amicitia jungeris: & idcirco ram quidem Dei mereberis.* Deinde sanctionibus ecclesiasticis per longa temporum spatia peractis, lægeque peremptoria consummata, cum nihil aliud restaret, nisi ut judicia principis potestate coerceretur, & tanquam leditiosus ac rebellis a principali cathedra removeretur: lego Africani concilii iterum a fratribus meis & regi primaribus conventus & commonitus sum, ut excluso apostata curam dilecti & dilaniati susciperem populi. Quod quidem & dæ distuli, & postea non satis sponte acquievi: quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc est viarum mearum simplicitas, hæc innocentie puritas, & coram Deo & vobis sacerdotibus in his omnibus munda conscientia. Sed ecce ex adverso occurrit calumniator, vocum novitibus, ut major fiat invidia, obloquitur: Dominum tuum tradidisti, carceri mancipasti, sponsam ejus rapuisti, sedem pervasisti. Itane ego domini, cujus nunquam servus fuerim, cui etiam nullum sacramenti genus unquam præstiterim? Est enim ad tempus simulatus sum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remensi ecclesia commorari præcepit quoadusque pontificis in ea sacrati mores adusque dinoscerem. Quod dum opperior, hostium præda factus sum: & quæ vestra munificentia, magnorumque ducum largitas clara & præcipua contulerat, invidiosum manus abstulit, meque pene nudum gladiis suis

N

luis

ANNO
CHRISTI
995.

195

JOANNES
P. XV.

CONCILIUM

HUGO
R. FR.

196

ANNO
CHRISTI
995.

suis eripsum deluit. Denique postquam istam apostatam dereliqui, vias & itinera ejus non observavi, nec quolibet modo ei communicavi. Quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuerit uelivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nunc nuper sub presentia fidelium testium seniore meo conveni, ut propter me nec ad momentum ulla detineretur custodia. Si enim auctoritas vestra per me flaret, in tantum Arnulfus vilesceret, ut mihi minimum valeret obesse. Quod si contraria mihi, quod absit, sententia vestra decerneret: quid mea interesset utrum Arnulfus, an alius Remorum constitueretur episcopus?

Jam de sponsa rapta, sedequē pervasa quod dicitur, ridiculosum est. Dico enim primum nunquam illius fuisse sponsam, quam pro legitima dotatione spiritualis dotia collatis ante beneficiis expoliavit, profecit, & dilaniavit. Necdum sacerdotali anulo insignitus erat, & jam omnia que denominatē sponsa fuisse videbantur, fateliter Simonis vastaverant. Dico etiam si concederetur quolibet modo illius sponsam fuisse, utique esse desit, postquam pollutam & violatam, & ut ita dicam, adulteratam, suis prædonibus prostravit. Num igitur eam, aut quam non habuit, aut quam suo scelere perdidit, illius sponsam rapui? Sedem autem multorum populorum multitudine refertam advena & peregrinus nullis fretus opibus pervadere qui potui? Sed forte apostolica sedes nobis opponitur: tanquam ea inconsulta summum hoc negotium disculsum sit, vel ignorantia, vel contumacia. Certe nihil adum vel agendum fuit, quod apostolicæ sedi relatum non fuerit: ejusdem per decem & octo mentes expectata sententia. Sed dum ab hominibus consilium non capitur, ad finem Dei supereminens eloquium recurritur: *Si oculus tuus scandilicat te, & reliquis. Et fratrem peccantem coram testibus coramque ecclesia communitum, & non obaudientem decernit habendum tanquam ethnicum & publicanum.* Conventus ergo Arnulfus, & communitus literis & legatis episcoporum Galliarum, ut a cæpio turore delinqueret, & si valeret, quoquo modo se a proditionis scelere purgaret: dum monita talubria contemnit, habitus est tanquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco d. judicatus ut ethnicus ob reverentiam sedis apostolicæ, sacerdotique sacri privilegia; sed a seipso in seipsum damnationis sententia lata, hoc solum eum in omni vita sua præclare egisse d. judicatum est. Quia nimirum si se ipso damnante episcopi abolverent, prænam sceleris ejus incurrerent. Si, inquit magnus Leo papa, omnes sacerdotes & mundus assensat damnandis, damnatio assensantes involvit. Hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generalis diluvio interemit. Et papa Gelasius: *Error qui semel est cum suo auctore damnatus, in particepsque-*

Abet peros communionis esse excommunicationem sui generis & penam. Exclulo itaque illo a Remensis ecclesia, mihi reludanti, multumque ea qua passus sum, & adhuc patior, fornidanti, a fratribus meis Galliarum episcopis hoc onus sacerdotii sub divini nominis obtestatione impositum est. Quod si forte a sacris legibus quippiam deviatum est: non id malitia, sed temporis importavit necessitas. Alioqui tempore hostili omne jus, omnique licitum cavere, quid est aliud quam patriam perdere, & necem inire? Silent equidem leges inter arma, quibus ille scialis bestia. O. ita abusus est, ut reverentissimos sacerdotes Dei quasi vilis mancipia caperet, nec ab ipsis sacrosanctis altaribus temperaret, comعات publicos includeret. Redeo ad me reverentissimi patres, cui specialiter ob salutem pereuntis populi, totiusque reipublicæ curam, mors turibunda cum omnibus suis incubuit copiis. Hinc dira egestas, horrea & apothecas armata manu sibi vindicat, sola vestra auctoritas ut tantorum malorum levamen fieret expectata est: qua tantam vim habere creditur, ut non solum Remensi, sed omni ecclesiæ Galliarum desolatæ & pene ad nihilum redactæ, subsidio esse valeat. Quod divinitate propitia expectamus, & ut fiat, omnes in commune oramus.

Hinc orationem Gerbertus finiens Leoni abbati scriptam protulit, & epistolam papæ recepit. Tum episcopi a concilio recedunt, & comitem Godofredum consultationibus suis adhibent. Post hæc Gerbertum ad se vocant, & Leonis abbatia monachum Joannem ad reges Francorum cum omni honore deduci faciat, orant & obtinent. Deinde Kalendis Julii Remis habendam synodum denunciant. Jam synodus soluta esse videbatur, cum ecce Gerbertus episcopus legatos episcopos accipit, tanquam a parte Leonis, ut a divino officio usque ad denunciatam synodum abstineat. Qui cum renueret, in presentia ipsius Leonis perventum est. Ibi brevis commemorat, non esse in potestate cujusquam episcopi, vel patriarchæ, vel apostolici, quemquam fidelium a communione remove, nisi sponte vel convictum, vel ad concilium venire volentem. Sibi autem nihil horum obflare. Quippe qui nec confessus, nec convictus sit, & qui solus de Gallia ad concilium venerit. Non ergo se suo iudicio damnaturum, qui in nullo genere oppositorum sibi male conscius sit. Sed modestia & probitate domni Luidulphi Treverensis archiepiscopi conventus, & fraternelle communitus, ne occasionem scandali suis æmulis daret, quasi iustionibus domni apostolici resultare vellet, sub nomine obedientiæ, ut a missarum tantummodo celebritate abstineret, adque usque ad proximas Kalendas Julias, quo tempore altera synodus indicta erat, & sic discussum est.

Mar. p.
Mar. 18.

VERONENSE CONCILIUM

Quo jura Veronensis episcopi in ecclesias quasdam Aquilejensi patriarcha subiectas definiuntur.

Anno 995. vel forte 994. celebratum.

In Suppl.
Mansi pag.
1199.

Aquilejensis episcopus Joannes ecclesias quasdam in urbe Verona sitas obtinebat, quarum ecclesiarum presbyteri debitam Veronensi episcopo subjectionem negabant. Molestè id ferens Otbertus Veronensis episcopus querelas ea de re illius ad provincialem synodum detulit, in quibus partibus definitum est, ut ecclesiarum illarum sacerdotes Veronensi episcopo ad synodum, & processiones, vel supplicationes invitanti, tum & in festis per annum solemnibus jubenti episcopo, ac missis

ANNO CHRISTI 991.

ANNO CHRISTI 991.

missis ibi celebrarentur, parent. Adfuerunt synodo præter Joannem Aquilejensem Joannes alter, quem Amonensem episcopum egisse ex Ughellio Muratorius conjicit. Sichardus quem Cenetenſis ecclesie præfuisse ex eodem scriptore idem recognoscit, cum aliis, quorum nomina apud Ughellium plane depravata leguntur. Hanc synodi sententiam vulgavit Muratorius in dissert. Med. xvi tom. V. col. 1003. eandemque ex documento a Bartholomæo Campagnola sibi tradito dedit P. de Rubéis in monum. eccl. Aquilej. pag. 485. Cum verò integrius appareat quod datum est a Muratorio præ altero; ideo hic ex eodem Muratorio acceptum reddo, adscriptis in margine ex Rubeo variantibus. Concilii annus inter 994 & 995 fluctuat. Indictio enim VIII. qua sententia ejusdem mox recitanda signatur, cum novembri mense conjuncta annum 994 ferret; sed in eadem sententia annus 995. notatur. Quare vel indictio IX. pro VIII. legenda est, vel nullam septembri mense indictiois mutationem contra morem fere ubique tunc obtinentem factam agnoscamus oportet.

ipſius venire vellent, nec illud observare, quod cæteri tituli de eadem civitate faciunt, scilicet & missas publicas præcipuis festis interdictis ab episcopo facere non deberent. Ad hæc idem patriarcha respondens agebat quod hic esset antiquus mos, ut homines sui titulari agere deberent. Tunc Lambertus episcopus Vicentinus surgens ait; scio quod me in hac ecclesia archidiacono manente clericis prædictarum ecclesiarum præbata servitia episcopo hujus nostra ecclesia exhibebant. Id ipsum etiam præbyteri & diaconi prænominate Veronenſis ecclesie dixerunt. Tunc præfatus patriarcha videns, quod rectum & canonicum erat, quod ipse episcopus sciebat, & consultu omnium episcoporum ac sacerdotum, qui in eodem concilio residebant, statuit, ut deinceps clerici de præfatis suis titulis parati essent obedire Veronenſi episcopo, tam in synodali advocacione, quamque & in processionis honore, seu etiam in missarum, cum ab eodem episcopo interdictum solemnibus festis noverint, observatione. Verum si aliquid a quoquam objectum fuerit, vel si episcopus ejusdem sedis illos ad placitum ducere voluerit, nulli suorum clericorum potestatem illos corrigendi vel distringendi tribuat; sed advocato abbate sanctæ Mariæ, qui pro tempore fuerit, in organo, quidquid justum & canonicum est, eo definit. Quod ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur pro futuris temporibus idem patriarcha cum cæteris episcopis, qui in eodem concilio adfuerunt, propriis manibus subscribentes, hanc diffinitionis chartulam roborarunt.

Integra hæc periodus abest apud de Rubois.

petebat.

com 22

Relat. du.

SYNODI VERONENSIS SENTENTIA

pro Otherto Veronenſi episcopo.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno Incarnationis ejus DCCCXCXV. Indictione VIII. die vigesimotertio mensis novembris. Dum in Dei nomine Johannes patriarcha sanctæ Aquilejenſis ecclesie in synodo resideret in ecclesiis beatæ Mariæ sicut in civitate Veronæ cum cætu episcoporum, sacerdotum seu levitarum; surgens Othertus episcopus ejusdem sedis beatæ Mariæ, queri cepit contra eundem Johannem patriarcham de clericis habitantibus in titulis ipsius monasterii sanctæ Mariæ antiquæ, & sanctæ Margaritæ, quia ipsi secundum canonicam traditionem, & antiquam consuetudinem sibi obedire vetarent ita ut nec ad synodum, nec ad processionem

de Rub. sup. l. 1. p. 485.

Ego Johannes patriarcha consensi & subscripsi.
Ego Johannes episcopus interfui.
Ego Sichardus episcopus interfui, & subscripsi.
Rozo Tarvisianenſis ecclesie episcopus interfui, & subscripsi.
Rainoardus Tridentinus episcopus interfui ac subscripsi.
Lambertus Vicentinus episcopus interfui & subscripsi.

C O N C I L I U M R E M E N S E

Quo per Leonem sedis apostolicæ legatum Arnulfus, Gerberto deposito, Remenſis ecclesie restitui jubetur, anno Domini DCCCXCXV. tempore Joannis papæ XV.

Hæc est illa vera & legitima synodus Remenſis, qua ab illa præcedentis pseudo-synodi auctoritate apostolica improbantur & plane annullantur. Quid in ea gestum fuerit in appendice Aymoini narratur his verbis: Nunciantur hæc omnia, de quibus supra in conciliabulo Remenſi, præfati Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis, qui Arnulfum dejecerant & Gerbertum ordinaverant. Misit quoque Leonem abbatem a sede apostolica ad dominum Seguinum archiepiscopum urbis Senonicæ, qui vice sua in urbe Remenſi synodum congregaret, mandans illi, ut sine dilatione revocaret Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur concilio iterum in urbe Remenſi, ex jussione apostolica revocatus est Arnulfus de custodia, & cum honore magno receptus in propria sede. Gerbertus autem intelligens quod injuste pontificalem suscepisset dignitatem, penitentia ductus est. Altercationem vero Gerberti pontificis & Leonis abbatis valde utilem plenius invenies in gestis pontificum Remenſium. Hæc de actis hujus synodi, Aymoini appendix. Libellus Gerberti refert, quod in hoc synod. Concil. General. Tom. XIX.

synodo, episcopi illi, qui Arnulfum sede sua ejecerant, dixerunt, in totius regni discrimine nihil melius & utilius fieri potuisse, quam ut tyranno excluso pastor aliquis populo & regno nilis constitueretur: cumque a Leone arguerentur, quod illud sine apostolica sedis auctoritate fecissent; respondebant binas hac de re legationes Romam missas, non fuisse auditas ideo, quia Crescentium palatii custodem nullo munere corrupissent: nihilque, quod falsum esse constat ex verbis Aymoini supra in pseudo-synodo Remenſi recitatis, sine consensu & auctoritate Segurni Senonenſis archiepiscopi, sedisque apostolicæ legati, peregisse. Plura hac de re Baron. an. 992. & 995. &c.

NOTA G. C.

Perſuadet sibi Baronius, quæ Binius, ut in omnibus solet, secutus est, tantam fuisse Hugonis regis erga Rom. Pontificem reverentiam, ut obsecutus sit huic posteriori Remenſi synodo, eodumque de carcere Arnulfum restitueret, quamquam ipsum, ut germen Carolinæ stirpis, sibi adversantem expertus esset. Hanc in errorem inductus est ab Aymoini continuatore, cujus modo verba legitur. At restitutum Arnulfum non fuisse, neque Aurelianenſi e carcere eductum, nisi annis post Leonis legationem

199
 tionem ac synodum tribus, iam sancto Hugone rege. A Roberto solo regnante, Gregorio V. Pontifice, discimus ex Aymoino in libro de vita S. Abbonis. „ Paucis la-
 ANNO ANNO
 CHRISTI CHRISTI
 991. 991.

se: quarum illud est exordium. Domino semper in Christo venerabili, S. Romanæ & Apollonicæ sedis præfati, ac ideo universalis ecclesie doctore, tuus illius, Abbo Floriacensium rector, in Christo salutem. Saepius contingit, ut puritas integre veritatis, vacillet sententia maiestatis interpretis. Quod ego, venerabilis Pastor, cavens, vestri animi lenia fideliter simpliciterque, ut præcepisti, deprompsi: nec animositatem regis perhorui, dum fidem, quam vobis promiseram, ex arte servavi. Quando quidem mihi addidi, nihil minus, nihil imputavi, nihil reliqui. Horum omnium, ipse Arnulfus, e custodia liberatus & absolutus, testis est: cui vestrum pallium cooptatum obtuli, quomodo illud acceperam ex sanctis manibus vestris. Quod si tunc restitutus Arnulfus est, cuius rei fide certa est penes Aymoinum & Abbonem; qui factum est, ut qui Gregorio successit Silvester, eundem quasi de integro restituerit, palliumque miserit per literas, quas intra post Silvestri ejusdem vitam reperies? Ad epistolam illam hæc a nobis controversia disceptabitur.

ANNO CHRISTI 996.

ANNO CHRISTI 996.

VITA ET EPISTOLÆ GREGORII PAPÆ V.

Quando pontifex factus Gregorius V. Bruno antea dicitur.

Joanna XVI. pseudopapa.

Joanna XVII. pseudopapa. ubi multa res falso inpositæ.

Gregorius V. jus eligendi Romanorum regem Germaniæ concessit.

GREGORIUS, qui Bruno nominabatur, natione Germanus, Ottonis imperatoris consanguineus, factus est pontifex anno domini 996. antequam Otto Romam venisset. Hunc Brunonem nominatum fuisse ante pontificatum, testantur Ditzmarus & Rupertus abbas Tuitiensis. Crescentii studio & opera contra eum in schismate elevatus est in thronum apostolicum Joannes (quem XVI. nominant, & in numerum pontificum male referunt) natione Calaber, Placentinum episcopus. Sed cum Otto imperator ad vindicandam injuriam pontifici per Crescentium illatam in Italiam venisset, Romam expugnasset, invariati sedis apostolicæ manus sacrilegas amputari, aures abscindi, atque oculos evelli præcepit. Cumque a tyrannide Crescentii (de quo Otto obturcatione capitis extremum supplicium sumpterat) Romani liberiores facti essent, post illam membrorum amputationem aeterno imposuerunt, tenentemque alterius aeterni præcuntis tanquam rectoris caudam in manibus, compulerunt ut per publicam totius urbis viam hæc caneret: „ Tale supplicium patitur qui Romanum papam de sua sede pellere nititur. „ Hoc schismate sublato, Otto III. Romæ coronatus est imperator, postquam regnum Germaniæ duodecim annis obtinisset. Hic pontifex patriam suam insigni aliqua dignitate ornare volens, prævio synodali judicio Romæ constituit, ut penes solos Germanos esset jus eligendi regem Romanorum, qui post diadema a Romano pontifice acceptum imperator & Augustus appellaretur. Idem Bonifacium Ottonis cognatum recens ad fidem Christi conversum, & martyrio sancti Adelberti inflammatum, ad prædicandum gentibus munere apostolatus donatum misit in Russiam. Heriberto Colonienfi archiepiscopo pallium donavit, in numero septem electorum, quibus eligendi imperatoris Romani potestas concessa fuit, eundem assumpsit. Defunctus est anno Christi 999. pridie Nonas Februarii, cum recisset annos 2. menses 8. dies 4.

I. GREGORII V. EPISTOLA AD JOANNEM RAVENNATENSEM ARCHIEPISCOPO.

Placentinam ecclesiam restituit, Monteferretanam subjicit.

Vilella fisco Joanni S. Ravennatis ecclesia archiepiscopo venerando, suisque successoribus archiepiscopis in perpetuum.

DIVINÆ remunerationis præmia, & bonæ actionis nostræ labores ab æterna manu operante fructificari sperantes, dignum duximus omnino divinæ servitutis obsequio, hilari mente, impendere famulatum, maxime in restaurandis ecclesiis, quas ab antecessoribus nostris ad divini usum servitii dicatas conspeximus. Quapropter considerantes etiam universas hæreses in S. catholica ecclesia miserabiliter ortas, dignas reseccari S. Ravennatis ecclesiam, tibi Joanni ejusdem ecclesie venerando archiepiscopi, tuisque successoribus in perpetuum, paterno amore subvenimus. Placentinam ecclesiam injuste tibi a meo antecessore ablatam, & contra canones sub nomine archiepiscopatus locatam, tibi, tuisque successoribus retutantes in perpetuum. Insuper etiam a nostro apostolatu postulatam, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedequæ animæ nostræ, necnon & pro statu regni domini invidiosissimi tertii Ottonis imperatoris augusti, episcopatum Monteferretanum, cum omni integritate sua, ex nostro dono sub jure S. Ravennatis ecclesie donando, & episcopum conferendi amodo in antea cui volueritis, tibi tuisque successoribus, nostræ apostolicæ autoritatis privilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis fieri precibus, ad honorem S. Ravennatis ecclesie, & stabilitatem ejusdem venerandi loci, ipsum jam factum venerabilem episcopatum Monteferretanum, cum omni integritate sua, scilicet ecclesiis, capellis, casis, casalibus, curtibus, mansis, coloniis, abbatibus, cellis, fundis, seu terris, vineis, pratis, pascuis, etiam famulis utriusque sexus, & cum omnibus ad jus notati episcopi legaliter pertinentibus, salvum & in cunctis quietum consistere sub jure sanctæ Ravennatis sedis tuitione, sine cuiuslibet quacumque contradictione. Ita scilicet confirmantes, decernimus, ut episcopus, qui in eodem episcopo.

Rubens nuntiam edidit, Ughel Justitiam.

scopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis successoribus ordinatus, sine omni contradictione, subjectionem impendat, & ut alii suffraganei, in omnibus secundum ecclesiam tum profectum obediunt. Insuper namque sub divini iudicii oblatione interminantes jubemus atque precipimus, ut nullus imperator, vel rex, dux, aut marchio, de prefata consecratione in aliquo te, tuosque successores, ledere presumat, sed a presenti decima indictione in antea usque in perpetuum, quemcumque eligere voluerint, per nostram concessionem, ecclesiastico more, in praetato episcopatu, episcopum consecrare debeatis, remota omnium hominum contradictione. Statuentis apostolica censura sub divini iudicii oblatione, & anathematis interdictu, ut si quicumque homo, cuiuslibet potestatis existens, presumpserit aui temerario contra hoc apostolicam confirmationis privilegium agere, aut a iure S. Ravennatis ecclesiae praefatum episcopatum, donum, & consecrationem subripere tentaverit, nisi resipuerit, & his monitis nostris acquieverit, auctoritate Dei & nostra non solum anathematis vinculis innodetur, sed a regno Dei alienus existat; qui autem verus custos & observator extiterit, benedictionis gratiam a Domino consequi mereatur.

Scriptum manu Petri scribarii, notarii, & regionarii, S.R.E. in mense Julio, indictione supradicta x. Dat. non. Jul. per manus Joannis episcopi S. Albanensis ecclesiae, & bibliothecarii sanctae apostolicae sedis.

II. AD GERBERTUM RAVENNATEM

EPISCOPUM.

Mittit pallium, Ravennatensem ecclesiam multis ornat privilegiis, multis donationibus auget.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Gerberto S. Ravennatis ecclesiae archiepiscopo, ac nostro spirituali filio, & per te in eandem ecclesiam, cum tuisque successoribus tuis archiepiscopis in perpetuum.

Ex Rebo & Ughello.

QUONIAM apostolicae sedis benevolentia, & antiquae consuetudinis zelo provocati, fraternitatem tuam Ravennati ecclesiae praefecimus; insignia praefulum ejusdem ecclesiae dignum duximus tibi conferenda, cum usu pallii, quo uti debeas certis temporibus, certisque modis, sicut antecessores tuos usos fuisse cognoscis. Hoc te nihilominus admonentes, ut sicut a nobis hujus decoris usum, ac sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque aduam probitate, susceptum in Christo sacerdotium adornare contendas. Sic enim alterno eris honore conspicuus, si cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, ut foris compositus, intus autem directus, Deo cum propheta vere dicere possis: *Provideo * Deo in conspectu meo semper, ut sit a dextris mihi, ne unquam commovear.* Ut autem caritatis in nobis fundata dulcedinem recognoscas: ex gratuita largitate nostra, post mortem Adeleidis Imperatricis augustae, donamus tibi, tuoque ecclesiae, districtum Ravennatis utris, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis. Si vero alia privilegia aliquibus facta apparuerint, sanctae ecclesiae obnoxia, & huic nostro privilegio contraria: auctoritate Dei, & S. Petri, ad nihilum redigenda illa iudicavimus: & hoc quod facimus, stabilimus, & intactum permanendum jubemus. Dona-

mus etiam tibi, tuoque ecclesiae sanctae, Comacilentem comitatum, post mortem Adeleidis Imperatricis augustae: ut tu, tuoque sanctae ecclesiae, tuique successoribus, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, libere teneant, & ordinent in perpetuum. Et quod bene factum est ut bene relinqueremus, & in melius corroboremus: privilegium, quod tuo praedecessori Joanni, cum Monteferetrana, & Cerviensis ecclesiae, & cum omnibus, quae sibi largiti sumus, ex nostra benevolentia, tibi, tuoque S. Ravennati ecclesiae, tuisque successoribus confirmamus, & incorrupta semper esse decernimus: id est, monasterium sancti Thomae apostoli, & Euphemiae martyris, cum omni integritate eorum, & cum omnibus rebus, & possessionibus eorum cultis, & incultis, tam in civitate Ariminensi positus, quam extra, scilicet in comitatu Pisaurensi, Ariminensi, & Monteferetrano collocatis. Quae omnia per centum jam curricula annorum, vestra ecclesia, & vestri antecessores tenuerunt, & vos, Deo gratia, tenetis quiete: id est, castellum quod vocatur Ligabzzi, cum omni pertinentia sua, & curte de sancto Hermete, cum praedicta ecclesia, & cum calalibus, & appendicibus suis: scilicet castellum, quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia sua: nec non & castum, quod vocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et castellum quod vocatur Montecorlino cum omni integritate sua: necnon & integrum castellum quod vocatur crucis, cum omnibus rebus, & possessionibus tuis. Et ut paternitas bonitatis nostrae, situationem tuae devotionis summo affectu, & affluenter in Christo enutriet, auctoritate Dei omnipotentis, & S. Petri principis apostolorum, hoc nostro privilegio, praecipuum de Regiensis episcopatu, cum omnibus sibi adjacentibus, a venerabili Otone augusto, tibi, tuoque ecclesiae, tuisque successoribus attributum, confirmamus, stabilimus, & inconvulsam permanentem praecipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui successoribus, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuoque ecclesiae in perpetuum donamus Casenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & potestate apostolica jubemus, ut de subtus strata, usque ad mare, nullus audeat districtum, aut venationem ullam exercere, nisi cui tu, aut tui successoribus jusserint: sed absque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, potestative omnia ibi facias & praecipias. Omnia etiam privilegia jam pridem a praedecessoribus nostris tuae ecclesiae collata, omniaque praecipua aut a regibus, aut imperatoribus, pro Dei respectu, attributa, hoc nostro privilegio in voluntate Dei, & auctoritate sancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in aeternum valere volumus, & praecipimus. Si quis igitur contra haec, quae per hoc nostrum privilegium pie & firmiter disposita sunt, temerario ausu ne tentaverit: sciat se auctoritate S. Petri principis apostolorum, cujus merito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & Juda traditore, aeterni supplicii incendio concremandum; sicque irremediabiliter involvendum, ne unquam a nexibus anathematis sit absolutus. At vero qui observator in omnibus extiterit, custodiens hujus nostri apostolici constituti auctoritatem, ad cultum Dei nostri respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro multipliciter consequatur, & vitae aeternae particeps efficiatur.

Script. per manus Petri notarii, & scribarii S. Romanae ecclesiae, in mense April. Indi. xi. Bene valete.

Dar.

Dat. IV. Kal. Maji, per manus Joannis episcopi S. Albanen. ecclesie, & bibliothecarii sancte Apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & universalis papæ, in sacratissima sede B. Petri apostoli anno 11. imperante domno Othone III. a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno 11. in mense, & indiâ. superscripta.

III. DIPLOMA QUO PRIVILEGIUM ABBATIS S. AMBROSII CONFIRMATUR.

POSTquam beato Petro apostolorum principi, dominus ac redemptor noster Jesus Christus ex utero virginis pro nostræ redemptione, ut erat Deus verus ante sæcula, verus homo in fine sæculorum apparere dignatus est, ligandi, atque solvendi in cælo, & in terra potestatem tribuit, etiam januas regni cælestis referendas conceisit, supra soliditatem fidei sanctam stabilitæ dignatus est ecclesiam, secundum illius veridicam vocem, dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam; & porta inferi non prævalent adversus eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælo; & quodcumque solveris super terram, solvatum erit & in cælo. Postquam & hujus vicarii sincerissime Deo famulantes, carentes nebulatum densitatis, tantam dignum perceperunt potestatem, & universi curam sunt sortiti regiminis; inter quos, & nostram parvitatem Dei omnipotentis misericordia connumerare dignata est. Ob hoc universitati credentium innotelcere volumus, quoniam abbatiam in honore celeberrimi Christi confessoris Ambrosii, necnon venerabilium martyrum Protasii & Gervasii constitutam, ubi eorum sacra corpora reconduntur, per hujus nostræ autoritatis privilegium integritate corroboramus cum omnibus ecclesiis, oraculis, curtibus, massariis, districtis, ad ipsam respicientibus: scilicet Basiliano, monte Feliciano, Leveniano, Ceresola, Lemonta, Capiate, Oleodudo, Campilioni, Anticiaco, Colonia, Verederio, Cavenaco, Villa Alba, Cugniano, atque cum universis ad præfatam abbatiam spectantibus: eo scilicet ordine, ut monachi ipsius cœnobii simul cum abbate, qui nunc sunt, vel qui pro tempore fuerint, prætaxatas ecclesias, oracula, curtis, massarios, servos, ancillas, Aldiones, & Aldianas, sine alicujus majoris, minorisve personæ contradictione, habeant, teneant, & possideant, atque in eorum utum ac sumptum, prout melius providerint distribuant, nostra apostolica autoritate concedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabolico susu contra hujus nostræ apostolicæ concessionis firmitatem in posterum agere tentaverit, & prælibati monasterii cœnobitas in aliquo, quod eis concessimus, inquietaverit: sit anathema horrendum a trecentis decem & octo partibus, & ex consensu fraudis Judæ, Ananiasque adqueitur flammis, & a Patre, Filio, sanctoque Spiritu, necnon a beato apostolo Petro maledictus in præsens, & futurum, rei crimine astrictus semper maneat; atque a catholice ecclesie sit eliminatus, donec prænominate abbatis monachos, eorumque patrem digna satisfactione placare illuducit.

Datum IV. Kal. Majas, per manus Joannis episcopi S. Albanensis ecclesie, & bibliothecarii sancte apostolicæ sedis: anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & u-

niversalis quinti papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo: imperante domno Othone tertio, Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno 11. in mense, & Indiâ. supra scripta XI. Scriptum per manus Petri notarii & scriptarii S. R. E. in mense Aprilis, & indictione undecima. P. Bene valeat.

IV. AD CONSTANTIAM REGINAM

GALLIARUM.

Ut qui villas Juliani episcopi prædatis fuerant, & incenderant, ecclesiastica, regiaque auctoritate coercerentur.

CUM devotissimam dominam sciam de cælesti vita atque remedio animæ suæ sedulo cogitare, culpam me committere vehementer existimo, sic ea quæ pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda, silvero; & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedule non commonuero. Nimis me Juliani fratris & coepiscopi nostri proclamatio nuper contristavit: maxime cum villas suæ, videlicet ecclesie, a nequissimis prædonibus sint prædatis, atque nocturnis incendiis more furum combustæ: & dum iidem maligni juxta nostri prædecessoris Bonifacii decreta, pro emunitate illud emendare noluerint: dum & sæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teste in qua sic scribitur: Si quis manu armata ulque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior est pro illicita præsumptione componat solidos decem. Sequaces vero ejus, unusquisque solidos LXXX. Si vero ibi incendium fecerint, sibi nonam componant, prædam vero in quadruplum restituant. Si sæculi leges talem justitiam habere voluerint, lex divina cur inferior esse debeat? Cum in ipsius veritatis præsentia a Zaccho conlaudatum sit, si aliquem defraudaret, ut in quadruplum restitueret. Et quia summum in rebus bonum est justitiam colere, ac sua cuique jura servare, & in subiectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodiri; quod vos & diligere, & omnino confidimus studere. Quapropter excellentiæ vestræ mense Novembri præsentis anni 11. Indiâ. Petrum fratrem & coepiscopum a gremio sanctæ Romanæ ecclesie transmittimus, ut fratribus ejusdem provincie in unum congregatis, emunitas, & præsumptio, & sacrilegium, canonica autoritate, & vestra regia dignitate talem terminum accipiant, ne post hæc membra diaboli, filii nequam, in sancta ecclesia te etiam ibi regnante talia præsumant.

NOTA GARBIELIS COSSARTII.

Indictionis certissima quam apposui, emendatio est. Scripta est enim epistola mense Novemb. ann. 998. quo anno Constantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim scribi potuit, vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Constantia; vel consequenti, quo Gregorius Pontifex jam inde a Februario mense obierat. Porro Novembri ann. 998. currebat indictio XII. inchoata a Kal. Septembr. quod erat in temporibus pontificatus indictionis initium, immo & aliquandiu postea fuit, ut ex Gregorij VII. epistolis apparet, ac nominatim lib. 2. epist. 19.

Non designat Gregorius, cujus urbis episcopus esset ille Julianus. Andegavi forte, siquidem epistole hujus exemplum ex Andegavensi codice descriptum est. Quod si ita est, addendus Julianus Andegavensium episcoporum catalogo. Neque locus ipsi dedit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus est in Gallia Christiana.

Robertus R. Franc. con. jugem.

Ex Berthardo lib. 11. c. 22. Et ex apographo Simondi quod descripsit ex codice S. Sergii Andegav.

COSS.

Suppl.
M. ed. pag.
1200.

AD EPISTOLAS GREGORII V. PAPÆ

A P P E N D I X.

*Bulla pro confirmandis juribus monasterii de Pettershausen ad ripam Rheni
in diocesi Constantiensi:*

Suppl.
M. ed. pag.
1200.

IN nomine Sanctæ, & individue Trinitatis, A
Gregorius qui & Bruno sanctus catholicus, &
apostolicus Romanus ecclesie Dei gratia episcopus
& servus servorum Dei. Desiderium quod ad re-
ligiosum propositum & sanctorum locorum stabi-
lilitatem pertinere monstratur, sine aliqua est Deo
auctore dilatione perficiendum; & quoties in qui-
busdam sanctis ecclesiis utilitatibus, vel commo-
dis noster assensus, & solitum apostolicæ autho-
ritatis exposcitur præsidium, ultro benignitatis in-
stituta nos convenit subvenire, & ratum propo-
situm pro integra securitate ex ratione solidare,
ut ex hoc sanctorum veneratio locorum, Galis, &
indemnitas profugeret, & nobis quoque luci-
pissimum premium a conditore omnium præ-
scribatur. Volente igitur atque rogante tertio Ot-
tone imperatore Augusto & Lamperto sanctæ Con-
stantiensis ecclesie episcopo, quoddam monaste-
rium in ripa Rheni, juxta Constantiam in villa
quæ vocatur Petrishusa, de Gebehardo beate me-
moris episcopo, in honorem S. Gregorii con-
structum, apostolica defensione munimus, &
præceptis Romanæ ecclesie eo tenore decoramus,
quatenus ad ipsum monasterium, cui nunc abbas
Pericherus præest, cum omnibus ad se pertinen-
tibus, diversis prædiis, cultis & incultis, col-
nis, & familiis, vel quæcumque idem Gebehar-
dus episcopus hereditario jure, vel aliqua acqui-
sitione ad idem monasterium contraxerit, aut
quæcumque de episcopo commutavit, aut sine
commutatione permisit, nec non quicquid præ-
dictus Lampertus episcopus ad ipsam monasterium
in quocumque negotio concessit, cum Siggeri
prædiis, Tuscenach, & VVengiu vocatis, in pa-
go Turgeu, sub comitatu Peretholdi Comitis si-

tis, quorum unum de rebus episcopi per episco-
pum Gebehardum, aliud de ejusdem monasterii
rebus per prædictum abbatem Pericherum acqui-
situm est, vel quodcumque per aliquem Dominum
timentium ad eundem pium locum concedendum
est, aut concessum jam venit, apostolica Beati
Petri defensione, ac ratione stabilitum, & in-
conculsum sub Christi testimonio permaneat &
persistat. Hoc etiam jam apostolica iustione, cum
consensu tertii Ottonis imperat. aug. & Lamper-
ti prædicti episcopi, qui hæc fieri rogaverunt,
omnino interdiximus, ne forte aliquis eidem mo-
nasterio præiuratur, nisi quem communis fratrum
ibidem Deo servientium concordia egerit; ad e-
piscopum vero cum, qui ita electus est, stabilire
tantum pertinet. Id ipsum etiam de advocati
electione decernimus. Electo autem abbati, vel
monasterio advocato curæ sit res monasterii cu-
rare, easque dissipantibus resistere. Si quis inte-
rea, quod non credimus, temerario ausu contra
ea, quæ ab hac nostra autoritate pie, ac firmi-
ter per hoc nostrum privilegium disposita sunt,
contraire, vel his, quæ a nobis ad laudem Dei
pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt,
refragari, aut in quoquam transgredi temptaverit,
sciat se ex auctoritate B. Petri principis a-
postolorum, cujus vel immeriti vicem agimus,
anathematis vinculo innodatum, & cum Diabolo
atque Juda traditore Christi æternis tormentis
concremandum. At vero qui pio intuitu observa-
tor nostræ salutis præceptionis extiterit, benedi-
ctionis gratiam a iusto retributore Domino
multipliciter consequatur, & vitæ æternæ parti-
ceps effici mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Ex eodem.

AD SANDIONYSIANUM CONCILIUM

Anno 996. habitum pro decimis ecclesie restituendis.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Anno 996.

DE anno quo concilium istud convenit ita e-
go olim disserui in meis ad Pagium adno-
tationibus ad annum 997. 12. Concilium San-
dionysianum ad annum superiore 996. referen-
dum esse potius quam ad præsentem 997. certum
deinceps, ratumque esse debet; nam Seguinus
Senonensis, qui in eo concilio tam sede habi-
tus fuit, ac narrat Aimoinus apud Pagium, hic

De vivis decessit anno illo 996. die XVI. Kal. ju-
nii, ut adnotat diligentissimus auctor brevis chro-
nici Senonensis S. Colombe vulgatus a Martene
Anecd. tom. III. col. 1451. qui licet exente
sæculo XII. scribebat, res tamen superioris æta-
tis, accuratissime adnotat, ut eodem in corri-
genda annalium chronologia felicissime non se-
mel usus fuerim.

ANNO
CHRISTI
996.ANNO
CHRISTI
996.

SENONENSIS SYNODUS,

Et eodem.

In qua Parisiensibus canonicis altaria quadam juris ecclesie Senonensis traduntur.

Anno 996. habita.

Anno 996.

Synodi hujus acta delunt, sola superest charta A Leotherici Senonensis archiepiscopi in hoc concilio firmata, quam profert Dubois Hist. eccl. Paris. tom. 1. pag. 682. ex quo hic datur.

Imperante auctoritatis summa serenissimo favore Leothericus Senonensis archiepiscopus illustrissimus, Christianis in urbe degentibus universis, pignus pacis cum felicitibus incrementis gemina salutis.

Noverit cœtus reipublicæ, immo cunctorum concio sedis nostræ fidelium, quoniam divini iudicii & inexorabilis memores periculi, pietatis, utiliter cogimur immorari præceptis, scilicet ut quidquid supplicii pro humana fragilitate sumus obnoxii, per officia debitæ qualitatis, ex altera fraternæ dilectionis impendia, sanctorum præcipue per amoris incendia facile sit expurgatum, & quidquid dignum quaeritur veniæ, nihil negari detur nostræ fragilitati, unde sentiat amplitudo christiani nominis, munificentiam nostræ serenitatis ordinantem. Privatis & publicis etiam compluribus conventam negotiis erga frequentiam providæ dilectionis domni & charissimi nobis Ragnaldi Parisiorum pontificis, nec non & congregationis sanctæ Mariæ gloriôsæ cultricis jam diæ sedis, & nihil nostris dignius fieri votis, quam verbi eorum obsequi studiis; qua ipse roborati, & precum sub arma collecti prænominate sedis

Parisiorum canonici oborta humilitate Senonum præsidia subeuntes, nostram accesserunt præsentiam, rogantes sibi optata concedi de quatuor altaribus nostræ Diocesis subjacentibus. Quorum orata cordis sereno corde fulcipientes, & cœlestis curiæ palatia tam nobis, quam successoribus mercari curantes, in amore agni divini, & in devotione sanctæ Dei genitricis Mariæ, omnium supernorum civium, & pro ambarum utilitate partium concessimus in publica Senonensis ecclesiæ synodo cum assensu Ragenoldi archidiaconi nostri, ex cujus ministerio esse videntur, prænominate canonicis quatuor altaria, videlicet altare de cellis in honore S. Germani dedicatum, & aliud in Vernolio in nomine sancti Petri, aliud quoque in Steovilla in nomine sancti Germani, aliud quoque in Machello in nomine S. Germani; & hæc quidem altaria, per interventum domni pontificis Ragnaldi, tali tenore obtulimus canonicis Parisiis S. Mariæ ferventibus, & pro habenda inibi jugiter nostri, nostrorumque episcoporum memoria, sine tenus teneant, regant, atque possideant sine alicujus repetitionis infestatione & calumnia. Datum in mense septembri regnante Roberto rege Francorum anno IX.

CONCILIUM ROMANUM,

Quo constitutum fuit, ut Imperator deinceps a septem electoribus
(1) Germaniæ principibus eligatur.

Habitu fuit anno Domini dccccxvi. tempore Gregorii papæ V.

SEVERINUS BINIUS.

Habitu fuisse hoc concilium probatur quinque assertioibus Prima assertio.

Hujus concilii acta omnia interierunt; ob causam tamen in titulo allegatam hoc tempore habitam fuisse evidententer satis colligit reverendissimus & illustrissimus cardinalis Baronius ex quinque assertioibus. Quarum prima est: Res magni momenti non nisi consultis patribus, & collectis episcopis in synodo, fieri consueverunt. Hæc res quanti momenti sit, indicat magna illa controversia, quæ hæc dere inter catholicos & novatores hæreticos jamdiu agitata fuit. Nos enim jus eligendi regem Romanum pontifici Romano Gregorio V. vel. X. acceptum serimus: illi imperatori Ottoni, aut Friderico idem acceptum referunt.

Secunda assertio.

Secunda ejusdem assertio est, hoc tempore synodum Romæ celebratam fuisse, idque probat ex vita S. Adelberti apud Surium his verbis: *Post hæc facta est synodus, & zelo juris ductus Moguntinus archiepiscopus antiquam cantilenam cantas, & episco-*

Opum sanctum a quiete monasterii ad reliquos greges revocare instituit. Assensu papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impune cum dimittere scriptura sententis affirmat. Velis nolis vir Dei, cat, inquit, episcopi sedentes; aliter vinculis nehatum anathematis. At ille secretum petens, ad papam ait: Hostis quieti mea invidet, qui vos suo stimulo instigat, ut eo me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta autem capiam anima mea immensa: mitiga arumnam meam, defectus meo remedium appone: tristi recessu meo da vel unum solatium: si audiunt oves mea quam clam vocem, vivens moriar cum eis: sin minus, pietas tua mihi succurrat, ut verba vita eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad enteras & incultas gentes qua Dnesciunt nomen Domini. Acquivit libens voluntatis hominis Dei papa Gregorius, ut erat satis bonus, quantum permisit vago juvenis. Reliquit sanctus Adelbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, moleste serens ruptam quietem, sed habens

(1) Electorale Collegium non in hac Synodo, sed serius institutum docet Pagius ad an. Ch. 996. n. 10. & seq.

ANNO CHRISTI 996.

ANNO CHRISTI 996.

lens de illo martyro spem vivam, cujus in suo pe- A store ardebat longum desiderium, &c. Ista tunc in synodo. At hujus quoque concilii mentio habetur in vita sancti Burchardi VVormatiensis episcopi, ubi pariter dicitur interfuisse eidem concilio Franco tunc episcopus VVormatiensis, accepisseque ab eo tunc abbatiam, cujus investituram in eadem synodo recitata tradit, cumque hoc anno esse defunctum.

Tertio. de. 1010.

Crit. 10. cap. 16. pag. 210. v. 9.

Tertio ejusdem assertio hæc est. Ottoni magno a Romano pontifice concessum fuit, ut sibi successorem deligeret: ceteri autem imperatores eo jure caruerunt. Probat eadem his verbis: Extat de his Leonis papæ octavi decretum ad Ottonem primum imperatorem datum, quod & recitant ipsi novatores, cum inter alia ipse pontifex, quo pertrahat ipsum Imperatorem ad liberandam Romanam ecclesiam a tyrannis oppressam, concedit ipsi facultatem eligendi sibi successorem. Sunt hæc verba ab eisdem pariter recitata: Nos quoque Leo servus servorum Dei, episcopi similiter cum cuncto clero & universo populo Romano, omnibus ordinibus hujus almae urbis (sicut in ipsis conscriptis apparet) constitimus, confirmamus, corroboramus, & per nostram apostolicam auctoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni primo Teutonico regi, dilectissimo spirituali in Christo nostro filio ejusque successoribus, hujus regni Italici in perpetuum tam sibi facultatem successorum eligendi, &c. idque factum, ut auctoritate diplomatis hujus, ipse sibi filium eligeret successorem, in regnum primo, inde in imperium promovendum. Ex præscripto igitur Romani pontificis factum videmus, ut non rex eligeretur ab electoribus, sed ipsi imperatores primus & secundus Otto, successores regni in imperium promovendos filios nominaverint. Otto autem tertius, quod prole caruerit, per pontificem Gregorium aliter imperio consulendum putavit, nempe ut electoribus principibus id concederetur ab ipso.

Quarta as- 1010.

Extra de elec. c. v. notabilem 34.

Clement. de jurjur. cap. 2.

Quarta assertio, quam ad acta concilii investiganda asseruat, & probat, ista est. Est firma, & in omnibus constans assertio, sicut imperium auctoritate Romani pontificis ex oriente in occidentem translatum est, ita jus eligendi imperatorem Germanis concessum, vel dixerimus regem in imperatorem promovendum, ab eorumdem Romanorum pontificum auctoritate, & concessione manasse: Accipe quæ de his Innocentius tertius papa scripserit ad ducem Caringie sive Turingie: Illis principibus jus, & potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus, ut debemus: ad quos de jure antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos jus & potestas hujusmodi ab apostolica sede pervenerit, qua Romanum imperium in personam magnifici Caroli a Græcis translatus in Germanos; hæc Innocentius. In concilio Viennensi eadem Clemens quintus his verbis: Romani principes orthodoxæ fidei professores, sanctam Romanam ecclesiam, cujus caput est Christus redemptor noster, ac Romanum Pontificem ejusdem redemptoris vicarium, servare fidei. & illius devotionis promptitudinis venerantes, eidem Romano Pontifici a quo approbationem persona ad imperialis promptitudinis apicem assumenda, necnon unionem, consecrationem, & imperii coronam accipiunt, ut sua submitterent capita, non reputarunt indignum, sequi illi, & eidem ecclesie, qua a Græcis imperium translatus in Germanos, & a qua ad certos eorum principes jus, & potestas eligendi regem in imperatorem promovendum pervenit, infringere vinculo juramenti, &c. id quidem adeo sine contradictione a majoribus receptum est, ut semper ipsi electores & im-

Cencil. General. Tom. XIX:

peratores ab eis electi, ingenue hoc ipsum professi sint, intellexerintque pariter ejus esse facultatis qui dedit, & auferre pariter, cum viderit expediens esse reipublicæ Christianæ: quod & cetera exempla demonstrant.

Quinta ejusdem assertio hæc est. Facultas eligendi imperatorem concessa est electoribus non ab alio quam a Gregorio papa V. Quod ut probet, ista præmittit: Sane quidem dum Otto Romæ fuit, tractasse inter alia quæ ad regni jura pertinent Sigebertus affirmat. Si concilii Romani, de quo agimus, monumenta extarent, nobis haud laborandum esset in perquirendo qualis fuerit ista ab ipso pontifice eisdem electoribus tributa concessio: num scilicet ipsa fuerit omnibus Germanis principibus generatim collata, an tantum sex vel septem certis nominatisque expressis principibus (ut nunc sunt) ecclesiasticis atque laicis exhibitæ. Certe quidem revocandum non est in dubitationem, generalem saltem concessam Germanis principibus omnibus eandem facultatem eligendi regem in imperium promovendum. Etenim id omnino asserere, etiamsi alia quæque testimonia desissent, facta ipsa non modo suadent, sed cogunt. Cum enim, ut audisti, concessum fuerit a Leone VIII. Ottoni primo ejusque successoribus, successores eligere reges in imperium promovendos, & ab eis factum usque ad tertium Ottonem constet, & post ipsum nunquam id tentatum ab ipsis fuisse inveniat: plane dicendum est, eam facultatem deceptam fuisse imperatoribus ipsis penitus, & Germanis collatam principibus, nec ab alio quam a Romano pontifice; cujus dumtaxat id esset auctoritatis, quod, ut nuper audisti, electores, & electi imperatores publicis scriptis ingenue sunt professi.

Quinta as- 1010.

Sigebertus anno 1001.

His præmissis, quintam assertionem ita probat. Ut autem non ab alio quam ab ipso Gregorio id factum sit, multa sunt quæ nos id affirmare cogunt. Atque in primis, quem diximus, ipse rei usus, cum post ipsum Gregorium Ottonem imperatore defuncto, non amplius per imperatores, sed per electores principes, constet fuisse successores electos, quod scriptores omnes affirmant, & quævis vetera monumenta testantur: speciatim vero de complures authores, qui suorum temporum res scripserunt, id absque controversia aliqua asserunt; quod & ipsi etiam refractarii novatores, ut dictum est, profitentur.

Ista autem decernendi Gregorio ipse imperator fuisse author videri potest. Cum enim absque liberis esset, & spes omnis decepta, ut insulium, quod fecerunt prædecessores, transferret imperium: ne post ejus obitum inter omnes sibi contanguinitate, & affinitate conjunctos, & alios multos ejusdem honoris principes, exoriri possent bella civilia, quibus idem conflagrans perderetur imperium: in electores eam refundendam potestatem auctoritate pontificia consultus existimavit. Et quod videret emulos gloriæ Germanorum Francos, ex prolis Carolinis ignominia nomine fugillatos, novos eisdemque pugnacissimos habere cepisse ex alia linea reges: ne illis imperium pariter affectandi, & ad Francos, e quibus in Germanos fluxerat, revocandi aliqua querentibus pateret occasio, bene consultum rebus Germanorum putavit, si apostolica auctoritate firmaret, ut iidem tantum essent Germani, quibus facultas esset creandi regem, quem idem Romanus pontifex promoveret in imperatorem: ita tamen, quod si causa aliqua esset id negandi, libere facere posset, nec aliquo necessitatis nexu, quem ipsi elegerint in regem, compelleretur probare atque u-

gere

ANNO CHRISTI 994. Hæc de elec. c. V. scribitur

gere imperatorem. Nam audi Innocentium tertium idipsum electoribus his verbis insinuantem: *Sed & principes recognoscere debent, & utique recognoscant, sicut idem in nostra recognoscere presensia, quod jus & auctoritas exannuandi personam electam in regem, & promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inauguramus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter observatum, ut ad eum examinatio persona pertineat, ad quem impatiis manus spectat. Namquid enim principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumque vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel saluum hereticum eligerent, aut paganum, nec inaugurare, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omnino. Hæc Innocentius. Porro quis non intelligat, quod si personam electam in imperatorem assumendam ex causa ipse potest rejicere pontifex, multo magis ipsos electores ab electione repellere potest ex causa: præsertim vero si inquinatus sit hæresi, in qua nec recipiendus, sed spernendus ab eo esset imperator remanisset, & cum opus fuerit, & necessitas exegerit, eo pro arbitrio uti posset, hunc recipiendo, abiciendo autem illum, prout opportunitas postularat. Nam audi quid dicat Glaber Rodolphus, horum temporum probatus scriptor, qui ab hoc tempore usque ad millesimum quadragesimum quintum historiam scripserit ad sanctum Odilonem abbatem suum. *Illud, inquit: nihil minus nimium concedens, & perbenevolentiam videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, scilicet, ut ne quisquam audacter Romani imperii scripturam præpropere gestare princeps appetat, seu imperator dici, aut esse valeat, nisi quem papa sedis Romana morum probitate delegerit aptum respublica, siquo commiserit in signum imperiale. Hæc ipse, haud ignorans, quæ assidue ante ejus oculos versabantur, per principes imperii feudatarios eligi qui esset in imperium promovendus, probe noscens summam rerum penes pontificem esse, ut probaret, vel non probaret quem elegerent qui jus habuerant eligendi.**

Glaber. hist. lib. c. 9.

De septem electorum origine, & institutione.

Aventinum auctor intelligi, qui lib. 9. anastisium Romanorum affectis.

Cum ergo ex his manifestum sit, hanc rem tanti momenti Romæ in præsentia Ottonis tertii imperatoris a Gregorio quinto constitutam fuisse: sine dubio ea de re actum fuisse oportet in illo, quod eodem tempore Dei providentia celebrabatur, Romæ concilio in causa Adalberti Pragensis, & Burchardi V Vormatiensis episcopi.

De septem electorum origine, & institutione, illud ibidem subjungit Baronius: Reperitur magno opere controversum, & proluxa disceptatione agitatum, num septem tantum electorum electio, & electio, qui Romanorum regem crearent, fuerit ejusdem Gregorii papæ quinti institutio, vel alterius Romanorum pontificum. Hujus rei occasione, scimus Panvinium commentarium de comitiis imperatoris elaborasse: quo nihil aliud probare nititur, quam septem electores non a Gregorio quinto institutos fuisse, sed a Gregorio ejusdem nominis decimo, nullum alium habens sui sententiam quem sequatur auctorem, nisi infestam hæresis scabie bestiam, quem indigne nimis ipse homo catholicus pedine scalpit eburneo, dum eum prædicat virum esse disertum. Quem si cominus inspexisset lucerna Cleanthis, cum potius sicut pietate, ita & doctrina intellexisset omnino desertum, nullo autem modo disertum: ut cum ex multis aliis, tum ex ipso in quo sequitur eum quem laudat, & in quo laudat errantem, intelliges. Quos ambos turpiter errantes egregie corrigit, quem jure laudavimus, Bellar-

minus vere doctissimus, ostendens (quod ipse latuit) complures, eisdemque fide integros, scriptis ante Gregorium decimum auctores de septem electoribus jam antea constitutis, adeo ut nequaquam vel fingi poterit eisdem ab ipso Gregorio decimo originem ducere, quorum ante ejus pontificatum fieret mentio a diversis ejusdem temporis claris auctoribus.

Explosis igitur novatorum falsis opinionibus, repudiatisque novitatibus eorumdem, nec sic definita remanet questio, ut factum a Gregorio V. affirmare possimus, quod a Gregorio X. institui potuisse negatur. Siquidem etsi in controversiam revocari non potest, ut dictum est, id quod tributum fuerat a Romano pontifice Ottonibus imperatoribus eligere successores, per Gregorium V. transfusum ad Germaniam principes: haud tamen adeo liquet, per ipsum fuisse electores ipsos numero senario, vel septenario definitos; sed & si factum fuerit, constare tamen nequaquam id fuisse usu receptum. De his ergo modo nobis agendum, ac demum a quo potissimum Romano pontifice id primum inveniendum institutum, in medium adducendum.

Sane quidem nemo jure inficias ire poterit, post tertii Ottonis imperatoris obitum, ducentis & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum reges, imperatores designati, eosdem non septem duntaxat electorum, sed omnium principum Germanorum qui ad comitia convenissent suffragiis fuisse ad regium culmen electos. Quod præterquam singulorum promotiones perspicue satis edocent, ut dubitationi nullus possit locus esse relictus: quæ adhuc extant de ipsis promovendis literæ diversorum pontificum Romanorum ad Germaniam principes datæ, & inter alias, quas Gregorius scribit ad omnes episcopos, duces atque comites Teutonicos, de novi regis electione facienda, si Henricus in synodo excommunicatus non resipisceret, ostendens illorum omnium jus esse par in eligendo rege in imperium promovendo. Ita etiam perseverasse tempore Innocentii papæ tertii, anno redemptoris millesimo ducentesimo, cum mortuo Henrico sexto imperatore principes Germani scissi sunt inter se, eligentibus aliis Ottonem xv. alii vero Philippum, literæ ambarum partium ad Innocentium papam datæ significant: quibus manifeste apparet, non penes septem tantum fuisse jus eligendi, sed penes omnes tam ecclesiasticos quam laicos feudatarios imperatoris in utraque Germania principes. Extat scriptus tunc codex omnium illarum epistolarum, quæ in ea causa ultro citroque datæ fuere, asservaturque in archivo apostolice sedis in castello sancti Angeli in Urbe: mirum literæ Balduini comitis Flandriæ unius ex electoribus; alii comitis Daburgensis, & Moentensis eodem munere perfurgentis: Adolphi archiepiscopi Colonienfis, & aliorum qui elegerunt Ottonem: quæ cum non sint adeo prolixæ, hic exempli causa recitandas esse haud duximus otiosum. Sic se habent.

ANNO CHRISTI 994. Bellarmino de translatione Romanæ imperialis lib. 1.

De numero electorum.

Post tertium imperii Ottonem electorum.

Gregorius VII. lib. 1. epist. 2.

Med. cod. epist. Innocentii papæ epist. 7. Med. cod. epist. 2. Med. cod. epist. 9. Med. cod. epist. 10.

Sanctissimo patri, ac domino, Innocentio sacrosanctæ Romanæ sedis summo pontifici, principes, & barones Alemannia, clerici, & laici, debitam in Christo reverentiam, & sinceritatem obsequii.

Cum placuisset ei qui auferit spiritum principum, & magus & terribilis est super reges terræ, dominum Henricum imperatorem de medio auferre: necessarium nobis fuit visum, de substituendo rege tractatum, & colloquium habere.

ANNO CHRISTI 1024.

ANNO CHRISTI 1024.

bere. Convenimus ergo sapies, & miserias, & A
 opprobria, quas habemus sustinueramus, re-
 confentes, per universos regni..... animas no-
 stros ereximus, & quid honori ecclesie Dei, &
 paci ac quieti subditorum expediret, deliberantes,
 nunc unum, nunc alium, quasi finaliter eligere
 putabamus. Verum quia non est prudentia, non
 est potentia, non est consilium, nisi per Deum:
 placuit ei qui Abraham filium immolare volenti
 victimam providit, & David fratribus juniorem
 de post fratre accepit, atque Matthiam ex di-
 scipulorum numero ad sortem apostolatus elegit,
 serenissimum dominum nostrum Ottonem quon-
 dam Henrici ducis Saxonie filium, ad regimen
 Romani imperii de terra peregrinationis sue ex
 inopinato offere nobis. Invocata itaque, S. Spi-
 ritus gratia, predictum dominum Ottonem, Chri-
 stiana fidei cultore devotissimum, atque san-
 ctam Romanam ecclesiam adjuvatum, & defensorem
 fidelissimum, & judicium potestatis observato-
 rem justissimum, de longa, & antiqua regum
 prosapia ex utraque linea specialiter editum, ad
 Romani regni fastigium iuste, & rationabiliter
 elegimus; &, sicut debuimus, ipsius electioni
 consentimus, ipsumque in Augustorum sede a Ca-
 rolo magno apud Aquisgranum huic dignitati de-
 putata locavimus, & corona, & regni diadema-
 te, per manum Domini Adolphi Colonienis ar-
 chiepiscopi, ea qua decuit solemnitate, feliciter
 cor navimus.

Nos autem principes, qui jam dictum domi-
 num in regem elegimus, feuda nostra que ab
 imperio tenemus, a manu ipsius recipientes, hu-
 minum sibi fecimus, & fidelitatem juravimus.
 Tantam igitur dignitatis manus excellentissimus
 princeps divini potius gratiam quam suis meritis
 adscribens, primitias hujus honoris alterius do-
 minio, propria voluntate juramento firmavit in
 primis sacrosanctam Romanam ecclesiam, deinde om-
 nia ecclesiarum jura bona fide servare, & manu-
 tenere, & subditos imperii, exheredatos maxi-
 me, & a suis possessionibus violenter ejectos, in
 sua justitia pro posse juvare, & conservare. Pra-
 vum illam consuetudinem insuper, quam imper-
 ratores antecessores sui in occupandis rebus mo-
 bilibus vel se moventibus decedentium episcopo-
 rum vel abbatum principum hucusque servaverunt,
 penitus extirpans, nos ecclesiasticos principes ex
 hac indebita vexatione, regali benevolentia, libe-
 ros dimisit, & decedentium bona suis successoribus
 servanda liberaliter statuit.

Paternitati ergo vestra dignum supplicare du-
 ximus, quatenus fidem, & devotionem Domini
 nostri regis attendentes, merita quoque illustris-
 simi patris sui Henrici ducis Saxonie, qui ab ob-
 sequio sanctam Romanam ecclesiam nunquam recessit,
 memoriter tenentes, paci, & quieti nostrae,
 & vestrae, intuitu Dei ac nostri obsequii, provi-
 dentes, ipsius electionem, & consecrationem, au-
 thoritate vestra confirmare, & imperiali corona-
 tione armare, paterna pietate dignemini. Sancti-
 tatem insuper vestram obnoxio rogamus, quatenus
 principes, & barones, a tam rationabili electione
 discordes, ecclesiastica censura ad concordiam re-
 vocetis, & ab illicita fidelitate partis adversa cla-
 ve sancti Petri resolutos, ad praestandam regi do-
 mino nostro fidelitatem & subjectionem auctori-
 tate vestra compellatis. Ut autem a domino rege
 nostro jura Romanam ecclesiam, ut predictum est,
 integra & illibata ferrentur, nos in bona fide
 spondemus, & pro domino rege nostro sudejube-
 mus.

SUBSCRIPTIONES.

- Ego Adolphus Colonienſis archiepiscopus ele-
gi, & subscripti.
- Ego Bernardus Paderbornensis episcopus ele-
& subscripti.
- Ego Thiemarus Mindenſis episcopus ele-
gi, & subscripti.
- Ego VVilchindus Condejenſis Abbas ele-
gi, & subscripti.
- Ego Gerardus Tudensis abbas ele-
gi, & subscripti.
- Ego Eribertus VVerdenſis abbas ele-
gi, & subscripti.
- Ego Henricus dux Lotharingis, qui & Bra-
banſis, marchio Romani imperii, ele-
gi, & subscripti.
- Ego Henricus comes de Kuke conſenſi, &
subscripti.

Porro hos omnes legitimos fuisse electores, ip-
 se Innocentius papa suis est saepe literis testatus,
 ad Germaniam episcopos & principes datis, eodem
 rolice comprehensis. Sed neque adversarii ipsi
 negant hos legitimos fuisse imperii electores,
 sed tantum fuisse numero pauciores objecere,
 eosdemque auro corruptos ab Anglorum rege ei-
 dem nepoti suo Ottoni favente.

Sed ut scias reliquos electores Philippo Suevo
 duci Juduisse, quem in regem elegerunt, ex ti-
 tulo iterarum eorundem ad Innocentium papam
 tunc criptarum sic accipe:

*Reverend in Christo patri domino Innocentio, sun-
 da Romana ecclesia pontifici, Germaniarum prin-
 cipum & magnates, in Christo filii, Magdeburgen-
 sis archiepiscopus, Trevirensis archiepiscopus, Bi-
 santina sedis archiepiscopus, Ratisponensis episcopus,
 Frisingensis episcopus, Augustanus episcopus,
 Constantiensis episcopus, Bistonsis episcopus,
 Vormatiensis episcopus, Spirensis episcopus, Bri-
 xienſis electus, Hildesheimensis episcopus, imperia-
 lis aula cancellarius, abbas Fuldras, abbas Hers-
 volderſis, abbas de Terzente, abbas Ebrwacen-
 ſis, item rex Bohemia, dux Saxonie, dux Bu-
 vovaria, dux Austria, dux Moravia, marchio de
 Ravensperg, aliique Alemannia nobiles.*

Magnitudini vestrae duximus declarandum,
 quod mortuo inclito domino nostro Hen-
 rico Romano imperatore Augusto, collecta mul-
 titudine principum, illustrem dominum nostrum
 Philippum in imperatorem Romani solii rite, &
 solemniter elegimus, &c.

In fine autem numerantur, & alii principes
 absentes, qui per literas consentium praestiterunt.
 Incipit epistola: *Existimare non valet ratio, &c.*
 & ista est, ad quam respondet Innocentius illa
 que habetur descripta in capitulo *Venerabilem*.

Ex quibus redarguas Ottonensem, dum interpre-
 tans decretalem illam, hos, quos ipse papa re-
 darguit, existimavit fuisse illos septem vulgatos
 ore omnium electores. Nam ex his perspicue in-
 telligimus, quam procul ablit ut temporibus In-
 nocentii papa tertii septem tantummodo fuerint
 electores, cum liquet ex dictis epistolis, omnes
 imperii fundatarios ecclesiasticos, archiepiscopos,
 episcopos, & abbates, & seculares principes, duc-
 ces, marchiones, comites, & barones, legitimos
 esse habitos electores Romanorum regis, designati
 imperatoris. Sed neque id mutatum reperitur,
 cum anno millesimo ducentesimo duodeviginti-
 simo

Cap. Venerabilem 122. de elect.

Carta sicut de tempore quo creatus fuit Philippus abbas

ANNO CHRISTI 996.

ANNO CHRISTI 996.

De concilio aemulo sub Innocentio papa IV.

post Ottonem Fridericus II. creatus est Cæsar, ut apparet ex comitiis tunc ea causa habitis. Hæc cum ita luce meridiana perspicua habeantur, attamen non usque ad Gregorium decimum fuit septem electorum dilata creatio; quæ a quonam Romano pontifice fuerit primitus decreta, & ubi locorum, qui electi fuerint, certo certius ex synodalibus actis in promptu est demonstrare, ut ea tuto affirmare possimus. Et ne de impostura, vel levis suspicio possit oriri, ipsos etiam sanctæ ecclesiæ Romanæ hostes acerrimos, & implacabiles, suis libris asserentes, & in medium afferentes, & aliud licet agentes, id tamen ingenue profitentes, adhibebimus testes: quorum alter suis temporibus res gestas conscripsit, & ex epistolis Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum, necnon ex conciliorum actis aliisque publicis monumentis ex integro recitatis, historiam texuit; alter vero ex recentioribus hujus temporis novatoribus; qui in odium quo flagraret adversus Romanam ecclesiam, illum e latebris erutum edidit commentarium. Hæc autem ut exacte percipias attende.

Vixit temporibus illis Mattheus Parisiensis monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam historiam aggressus est scribere ab anno Redemptoris millesimo sexagesimo sexto, perduxitque eam usque ad annum millesimum ducentesimum quinquagesimum, ut in fine ipse testatur his verbis: *Hic terminatur fratris Matthei Parisiensis monachi sancti Albani chronica, qua pro utilitate posteritatis subsequitur, Decemore & beati Albani Anglorum protomartyris honore, ne memoriam eventuum modernorum vetulas aut oblivio deleat, literis commendavit. His vero mox subjicit versus istos:*

*Virginis a partu jam mille volumina Phæbus
Cum bis centenis, & quinquaginta peregit
Annus; sed visum non est sub tempore tanto
Aprilis sexto fuerit quod pascha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Illoc tamen evenit anno cui terminus hic est.*

Addit vero: *Fluxerunt utique ab incarnatione Domini viginti & quinque annorum quinquagena, &c.* Hæc ad tempora authoris cognoscenda, quibus vixit & scripsit, dicta sunt. Qui suis scriptis quam fuerit animo infensissimo in apostolicam sedem, juxta illud, *loquela tua manifestum te facit*, quivis facile poterit intelligere (nisi probra illa fuerint additamenta potius ejus qui edidit novatoris hæretici hominis, cum peculiare sit illis, libros, quos potuerint, depravate) dum nulla in eo libro prætermittitur occasio carpendi Romanos pontifices: immo & sine occasione, omnia ipsorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis secreta rimans, & in malum sensum semper interpretans, in eos eorumque ministros acerbissime invehitur semper, nec parcat unquam: ut plane de illo sit jure meritoque dicendum: *Malus homo de thesauro suo profert mala: cum & secundum illud dictum Salvatoris acciderit ipsi: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebrosum erit: dum etiam quæque sancta, quæque justa ac pia in prævium sensum accipiens, lugillat pariter, & infamat. Sed quid accidit? cum liber iste, indignus luce a majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipsis temporibus nostris, magno præconio tanquam prævia luce, emerfit in lucem, novatoris opera edius Londini in Anglia, anno redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo primo. A quo libro si quis demat invectivas, dicacitates, & blasphemias in apostolicam sedem*

Matth. 16.

Matth. 11.

Matth. 6.

frequenter iteratas, aureum sane dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, ut dictum est, egregie contextum, & cogitentatum inveniat.

In quo quidem, inter alia nobilia monumenta, habentur acta concilii Lugdunensis œcumenici, cui interfuerunt in primis ipse qui indixit Innocentius papa IV. anno redemptoris millesimo quadragesimo quinto, simulque duo patriarchæ orientales, Constantinopolitanus videlicet, & Antiochenus: suamque præsentiam eidem exhibuit imperator Constantinopolitanus, præter alios principes, regumque legatos, post præfides diversarum ecclesiarum. In eo autem post excommunicationis sententiam promulgatam ab ipso pontifice in Fredericum imperatorem, post traditionem eorum quæ spectant ad expeditionem in subdidium terræ sanctæ, complura alia ad statum ecclesiæ bene disponendum constituta sunt: & inter alia titulus est additus de electionibus oblitium decisionem: in eoque simul septem definiti ab eodem pontifice electores imperatorum leguntur:

ELECTORES IMPERATORUM.

LAICI	{	Dux Austria.	}	PRINCI-PALES.
		Dux Bavaria.		
		Dux Saxonum.		
		Dux Brabantæ, qui & Lovania.		
PRÆLATI	{	Archiepisc. Colonienfis.	}	PRINCI-PALES.
		Archiepisc. Moguntinus.		
		Salzburgenfis.		

Septem primi sui electores.

Sequuntur hæc: *Isti ducentur in insulam quamdam Rheni, & dimittentur soli in ea, & amovebuntur omnes navicula, & ibi tractabunt de electione imperatoris. Nec adveniat aliquis ad eos, donec sint concordēs. Huic negotio prærit archiepiscopus Colonienfis, secundus Moguntinus, tertius Salzburgenfis.*

Hæc de electoribus septenario numero definitis. Stetit numerus conscriptus, perseveravitque in futurum: personæ autem quatuor mutatae, nempe ut pro Salzburgensi positus fuerit archiepiscopus Trevirensis; proque tribus illis ducibus, Austriae, Bavariae, atque Brabantiae, fuerint subrogati, comes palatinus Rheni, marchio Brandeburgensis, atque rex Bohemiae, qui potius locum teneret definitoris, si discrepent electores, quam unus ex electoribus ipsis.

A quonam autem, facta fuerit ista mutatio, num ab eodem Innocentio, vel alio aliquo ex successoribus ejus, hoc fatemur nos latere. Ex conventionione autem Germaniæ principum id esse sancitum, qui sui temporis chronicon scripsit, perduxitque usque ad annum ducentesimum quinquagesimum sextum, post indictum sub Innocentio IV. concilium Lugdunense annos undecim, Albertus abbas Stadenfis, quod haud pridem Helmstadii cufum est, anno Domini 1587. hæc habet: *Ex prætaxatione principum, & consensu eligunt imperatorem, Trevirensis, Moguntinus, & Colonienfis: & de secularibus: Palatinus eligit (inquit) quia dapifer est; dux Saxonia, quia marschallus; & margrævus de Brandenburg, quia camerarius; rex Bohemia, quia pincerna est, non eligit, quia non est Teutonicus. Hæc ipse.*

Ex quibus illud in primis intelligere possumus, id ipsis exposcentibus principibus simul consentientibus, (nam hoc est illud quod ait ex præ-

pra.

pretaxatione principum, & consensu) vel ab ipso Innocentio IV. post Lugdunense concilium factum esse, vel sub ejus successoris Alexandro IV. cujus annus secundus incidit in annum redemptionis 1256. ad quem dictus author suum perduxit chronicon, & non ab ipsis principibus sua sponte. Nam cujus fuit de septem electoribus legem contendere, non alterius quam ipsius esse potuit eam aliquo modo mutare, vel quomodo libet moderari.

Elicitur etiam ex dicta Alberti assertionem, ipsum regem Bohemiam nondum in electorem vel definitorem inter electores ad numerum septenarium cooptatum fuisse, ante scilicet dictum annum quinquagesimum sextum post millesimum ducentiesimum, quo ea ipse scribebat. Quod vero B qui ab Innocentio electi principes electores, dux Austriae dux Bavariae, & dux Brabantiae, cesserint aliis: inde provenisse videri potest, quod magis cuperent eligi, quam eligere imperatores: sicque inter eligendos potius quam inter electores locum habere maluerint.

Porro ante haec tempora nullum historicorum invenire est, qui vel nomine tenus septem electorum meminerit. Qui primus horum meminisse reperitur Martinus Polonus, qui claruit eodem Innocentio papa IV. in Ottone III. de istis agit his verbis: *Et licet isti tres Ottoni per successionem generis regnarint, tamen postea fuit institutum, ut per officialis imperii imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primi tres cancellarii. Moguntinus Germania, Trevirensis Gallia, Coloniae Italia; marchio Brandenburgensis camerarius est, palatinus dapifer; dux Saxonia enssem portat, rex Bohemiae pincernam agit. Unde versus:*

*Moguntinensis, Trevirensis, Coloniae,
Quilibet imperii sit cancellarius eorum.
Est palatinus dapifer, dux portator ensi,
Machio praepositus camera, pincerna Bohemus:
Hic statuum dominum cunctis per sacula summum.*

Hic Martinus, primus omnium author qui septem meminit electorum, in Ottone III. referens quae postea suo tempore facta essent. Unde irreptit error, ut sub Ottone III. sub quo id ab eo scriptum invenerunt, multi putaverint septem fuisse creatos electores, scripserintque a Gregorio factum, quod scriptum repererunt sub eodem Gregorio papa V. nimirum ab ipso eodem septem constitutos fuisse electores. Cum tamen illud quod Martinus ait: *Tamen postea fuit institutum, ut per officialis imperii, &c.* ad sua ipsius Martini tempora, ut audisti, sit referendum. Et cum non alius quam Martinus ut dictum est, ut primus author hujus assertionis habeatur (nullus enim, quod repetendum est, ante eum repertus est author qui vel nomine tenus septem electorum meminerit) ad ipsum alluisse oportuit S. Thomam, dum de regimine principum scribens haec obiter ait: *Otto imperium tenuit usque ad ultimum generationem, quorum quilibet vocatus est Otto. Et tunc, ut historici tradunt, per Gregorium V. genere similiter Teutonico provisa est electio, ut videlicet per septem principes Alemanniae fiat qua usque ad ista tempora perseverat, quod est spatium ducentorum septuaginta annorum vel circiter: & tantum durabit, quantum Romano ecclesiae, qua supremum gradum in principatu tenet. Christi fidelibus expediens judicaveris.* Haec sanctus Thomas: qui cum numeret ducentos septuaginta vel circiter annos a Gregorio V. utique ad ultima tempora ejusdem sancti do-

Thom. de
reg. princ.
lib. 1. c. 19.

ctus ea est scriptio referenda, cum ipse obiisse dicatur anno septuagesimo quinto post millesimum atque ducentiesimum annum.

Ceterum etsi Martini historia haec excedat tempora, ut quae perveniat usque ad annos redemptionis mille ducentos septuaginta sex, eam prius editam, annuis accessionibus, dum vixit, auctam possumus existimare. Cum igitur sanctus doctor his quae asserit de septem electoribus citet historias, nec aliam usquam sint inventae quae septem electorum meminerint, nisi Martini in Ottone III. ipse eum secutus, quod ipsum sensisse putavit, bona fide conscripsit, sicut & ceteri postea eadem scribentes fecisse noscuntur. Verum non dixit Martinus: Post Ottone id fuit observatum, sed sic. *Postea fuit institutum, ut per officialis imperii, &c.* Quando autem acciderit illud, postea, certe non ante Innocentium IV. ut est demonstratum. Verum amphibologia Martini scriptores illos omnes fecit errare, qui constitutionem septem electorum Gregorio V. tribuerunt, qui tantum author reperitur fuisse ut electio regis in imperatorem promovendi, ut superius dictum est, ad omnes Germaniae principes, & praefatos imperii feudatarios pertineret. At haec his satis qui puram diligunt veritatem. *Hic Baronius anno 996. num. 54. & seqq.*

ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM

a Gregorio Papa V. habitum anno Christi
DCCCCXCVI.

ANNO Christi DCCCCXCVI Herluinus Cameracensis episcopus Romae a Gregorio V. Pontif. Max. ordinatus, cum in Romana synodo de iis qui ecclesiae sua bona invaserant, conquestus esset: Gregorius privilegia ecclesiam illam communit, invasoresque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet Baldrici episcopi Noviomensis chronicon lib. 1. cap. III. Exin, inquit, habita inibi synodo cum imperatore, papa residente cum episcopis, abbatibus, presbyteris, cum de necessariis ecclesiae negotiis satis tractaretur, Herluinus episcopus surgens, populosos suos parochias cum gravitate querimoniam indicavit. Sed & quod nuper opes sui antecessoris, ut praemisimus a Valthero, & ab aliis devastatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, immo episcopis, abbatibus, cunctis quoque, qui ibi residebant, assentientibus, charaxaturam fieri obtinuit hujusmodi.

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Herluino, sanctae Cameracensis ecclesiae antistiti, suisque successoribus in perpetuum.

CURAE pastoralis officium; summae sedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos non solum nobiscum manentia, verum etiam longe posita sanctae Dei ecclesiae mysteria, Christo annuente, vigilantia sollicitudine custodire & gubernare. Quoniam vero, sicut omnibus penes votum est, interveniente hac re, quam inter Arnulfum Remensis ecclesiae archiepiscopum, & Gerbertum invasorem ejus excrevit, idem praedictus Herluinus praefati, illorum odiis, Remis canonico more consecrari nequivit: ejus consecratio ad apostolicam sedem usque ad nos haud injuste pervenit. Quem consecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus: scilicet, quod tempore antecessorum suorum idem episcopatus multipliciter a malignis hominibus de-

pre-

ANNO
CHRISTI
996.

prædatur sit. Unde & nos humillime imploravit, ut nostra apostolica autoritate, aliquod ei subsidium contra inimicos sanctæ ecclesiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per istud nostræ apostolicæ autoritatis privilegium sancimus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, seu aliqua magna vel parva persona, dehinc, prænominate ecclesiæ loca invadere seu deprædare præsumat. Quod si præsumperit, sciat se a nobis, Christo authore, ac B. Petro apostolo, anathemate illigatum, quousque prædictæ sedis antistiti satisfecerit: vel, Romam veniendo, se ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis similiter intimatum est, quod obeunte episcopo, vel ceteris sacerdotibus prædictæ sanctæ Cameracensis ecclesiæ, aliqui diabolico repleti spiritu, soleant res ecclesiasticas, quas vel episcopus, sive etiam sacerdotes reliquerint, diripere ac devastare. Quibus istidem apostolica censura, ne hoc amplius agere præsumant interdiximus. Quod si fecerint, eujusque sunt ordinis vel dignitatis, sciant se anathematis vinculo percussos, quousque hoc digna satisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus, ut fratres in cenobio ejusdem ecclesiæ commanentes, cujusque congregationes ad eam pertinentes, quicquid juste ac legaliter possidere debent, sine aliqua diminutio-

ne firmiter teneant atque possideant, ut temporalibus præsidiiis sufficienter adjuti sine murmuratione, sempiterna fiducialius appetere valeant. Insuper eidem Herimino episcopo, suisque successoribus in perpetuum, per hanc nostræ præcepti paginam concedimus & confirmamus, ut nullus dux, marchio, vel comes, seu alia quavis magna vel parva persona, aliquem districtum, sive judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco sæpe nominati episcopi tenere audeat, nisi ab ejusdem sedis episcopo licentiam acceperit, vel invitatus fuerit: sed liceat sibi de suis quemcumque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus nostræ apostolicæ privilegii violator extiterit sciat se cum Juda traditore, & apostaticis angelis æterno igne concremandum. Qui vero curator & observator fuerit, benedictionem & gratiam, & indulgentiam peccatorum suorum, ac vitam æternam a Christo salvatore nostro consequi mereatur. Amen. Scriptum per manus Petris Gregonis notarii, & scriptoris sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Majo, & Indiæ. nona. In Christo bene valere. Anno 1. pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & universalis ecclesiæ pape, imperii vero domni Ottonis tertii imperatoris anno undecimo.

ANNO
CHRISTI
996.ANNO
CHRISTI
997.

CONCILIUM RAVENNATENSE

ANNO
CHRISTI
997.

A GERBERTO ARCHIEPISCOPO HABITUM ANNO CMXCVIII.

De multis ad Ecclesiasticam disciplinam spectantibus.

Perpetuo regnante Domino nostro Jesu Christo; imperio Pii Cæsaris Ottonis M. in anno secundo imperii ejus XI. indiæ. sub imagine Salvatoris infra valvas majoris Ecclesiæ Ravennatensis, Gerbertus ejusdem Ecclesiæ præsul residens cum pluribus Episcopis & Presbyteris Ecclesiæ memoratæ adstantibus Diaconibus & cuncto Clero dixit.

I.

In sancta ac Ravennatensi Ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est valde reprehensibilis orta, ut subdiaconi corpus Domini quod formatam appellant tempore consecrationis Episcoporum ipsi vendant Episcopis, & chrisma vendant Archipresbyteris annualiter parochiæ nostræ; in quibus apparet venditio Filii Dei, & venditio Spiritus Sancti. Qua de re præsentis decreto constituto, ut in hac Sede & in his omnibus quæ ad nos pertinent ulterius minus fiat. Quod omnes stantes laudaverunt, & dixit: Si quis contra hoc nostrum decretum ausus fuerit attentare, anathema sit. Et responderunt omnes Amen.

II.

Statuimus etiam ut annualiter in festo S. Vitalis omnes Archipresbyteri ad nos pertinentes pro respectu sedis * Subdiaconis nostris persolvant solidos duos, & quicumque contempserit, censuralem sentiat

* non parum
difficilis
est.

cultionem arbitrio primorum hujus ecclesiæ. Et ab omnibus est laudatum.

III.

Et quamvis antiquitas sit statutum, ut nullus Episcoporum alterius clericum sine commendatitiis litteris recipiat, aut Ecclesiam in alterius diocesi * consecret, aut aliquem promoveat ad sacrum ordinem qui sit alterius Dioceseos, vel per acceptam sive promissam pecuniam. Sed neque illum quem vita probabilis ad officium non invitat, aut immatura ætas vel crimen excludit. Nec illum quem infamia delictorum coercet, vel leges infamia damnant, aut debilitas vel imminutio membrorum cohibeat, seu quem abjecta officia vel ministeria deformia notant, vel quem turpis lucri cupiditas abjicit vel contra leges procreatio, neque ullum eorum quos neophytos dicunt bigamos vel curiales, vel laicos, vel eorum qui in canonibus & legibus cohibentur. Tamen competere non ambigimus, ut præsentis concilio præcorum Patrum sanctiones firmantes teneamus, ut nemo nostrum Ecclesiam vel aliquando Oratorium in alterius Diocesi dedicare attentet sine permisso & consensu Episcopi, ad quem pertinet ipsa Diocesis; neque alterius Dioceseos vel Parochianos recipere aut promovere seu retinere præsumat sine canonicis

* In Rab. non
nulla tenent
est testis.

nicis epistolis quas Nicææ Synodus apud A
Bithyniam congregata sancivit latino mo-
re vocitari formatas, & ut nullum sacris
committat ordinibus nisi quem ætas, vi-
ta, doctrina, mores, auctoritas canonica
commendat atque legalis. Ut autem hæc
sanctio per omnia firmior teneatur, &
ut hoc indignis non concedatur, quod
solis dignis concedi præcipitur sub ana-
thematis obligatione nosmetipsos costringimus
& successores nostros Episcopos qui
contra hæc decreta præsumpserunt. Et si
quis sacri ordinis de sepultura mortuorum
aliquid acceperit, nisi forte ea quæ spon-
te ab amicis vel propinquis mortuorum
Ecclesiæ fuerint collata, hæc maledictione
teneantur obnoxii.

* nonnulla hic
desunt in Lab.

Et laudaverunt omnes pariter placere
sibi, ac dicentes clamaverunt: fiat, fiat.
Promulgata sunt hæc an. 997. Incarnat. Do-
minicæ die Kalendarum Majorum indict. XI.
sub clementissimo imperio memorati Principis
Ottonis siquidem III. & subscribentes confirma-
verunt Episcopi qui intererant & presbyteri Car-
dinales Ecclesiæ Ravennatis.

- * Lab. sup.
- Ubertus
- * Albardus
- * Rambal-
dus
- * Comocen-
do
- * Georgius
Cricanus
- * Picoctensis
- * Gualiso

- Gerbertus.
- * Albertus Livienfis.
- * Alboardus Sarsenas.
- Joannes Bononienfis.
- * Rambaldus Cornalifis.
- Ideprandus Faventinus.
- Georgius * Eumiclenfis.
- * Sergius Sefinas.
- Leo * Picoctensis.
- Teupertus Pupiliensis.
- Christophorus & * Grimizo nuncios S. Per-
menfis Ecclesiæ

Joannes * & Varinus Presbyteri . Anastasius
& Deufdedit. Paulus & Leo.
Concilium istud expressè ad normam codicis Valli-
cellani vetustissimi, & concilio huic fere coævi, fi-
gnati A. A. IV. eo quod codex Labbei vitiatus &
non semel lustratus sit, variantes tamen nonnullas ex
Labbeo davo visum est. Mansi.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII.

Huic synodo interfuisse Otton. Imp. ait Rubens hist.
lib. v. sed ex his actis, falsi convincitur. Quam vero
refert Rivefius in historia conciliorum synodum Raven-
næ hoc ipso anno habitam, Gerberto præside, in qua
Hugonem abbatem Farfentem, inique & Simoniacæ im-
pium, penitentiam egisse ait, & Arnulfo Mediola-
nensi Papatum ablatum: nullum ejus apparet hoc æ-
vestigium: at neque tunc Arnulfus ullus erat Mediola-
nensis archiepiscopus, cui Papatus auferretur. Nam Ar-
nulfus primus obiit anno 975. Arnulfus vero secundus
anno tantum 999. archiepiscopatum inivit. Vide Ottonis
Constitutionem post aliquot paginas.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI.
ad Ann. Chr. 998. n. 22.

Hoc anno 998. Gerbertus Concilium habuit Episcopo-
rum omnium, qui Ravennati Ecclesiæ subiacent, in
quo tres canones conditi ad disciplinam Ecclesiasticam
spectantes. Refertur hic, uti & apud Rubenum in hist.
Ravennat. sed cum anno 997. male conjungitur, ut ex
ipius Concilii Præfatione liquet: Perpetuo regnante Do-
mino nostro Jesu Christo. Tempore pii Cesaris Ottonis III.
in anno secundo Imperii ejus, undecima Indictione. &c.
ideoque Christi anno 998. quo Otto III. usque ad 31.
Mensis Maii secundum Imperii annum numerabat, &
Indictio XI. in cursu erat. Verum est infra post Cano-
nes legi: promulgata sunt hæc anno 997. Incarn. Domi-
nicæ die Kalendarum Majorum Indict. XI. At annus Chri-
sti manifestissime ibidem corruptus, legendumque anno
998. ut ipsamet Indictio XI. cum K lendis Maii con-
juncta ostendit. Præterquam quod anno superiori eodis
Joannes Gerberti decessor adhuc in vivis erat. Denique
anno superiori Otto III. Kalendarum Maii non secundum,
sed primum Imperii annum numerabat.

CONCILIUM TICINENSE,

A Gregorio Papa V. habitum anno DCCCXCVII. in quo Crescentius excommunicatus.

ITA de hac synodo chronicon Hildensheimense: An-
no DCCCXCVII. papa Ticini adunato complu-
rium episcoporum concilio Crescentium anathema-
te perculit. Cur autem anathemate percussus? Cau-
sam anno superiore præmissi: Otto imperator ha-
bitum cum Romanis placito, quemdam Crescen-
tium, quia priorem papam injuriis sæpe laceraverit,

Dexilio statuit deportari. Sed ad preces novi apo-
stolici Imperator omnia remisit. Sed non multo
post imperatore urbe excedente, idem Crescen-
tius domnum apostolicum, nudum omnium Ro-
mana urbe expulit. De hoc Crescentio vide Glabr.
Rodal. l. 1. c. 4.

CONCILIUM SANDIONYSIANUM

In quo actum de decimis Ecclesiæ restituendis, anno Christi cetero DCCCXCVII.

DE hac synodo sic Aymoinus in vita S. Abbonis
Floriacensis abbatis, cap. ix. In illis sane
diebus, in monasterio S. Dionysii, haud procul
a Parisiis, concilium aggregatum est quamplu-
rium episcoporum. Qui cum de fidei puritate,
de corrigendis tam suis quam subditorum pravis
moribus, sermocinari debuissent, juxta vulgare
proverbium, cunctum suum sermonem ad deci-
mas veterunt ecclesiarum. Quas laicis, ac Deo
servantibus monachis auferre moliti, resistenti

bus in hac re hoc venerabili Dei cultore Abbo-
ne, promiscuum in se vulgi concitaverunt manum.
Ortaque subito seditione, tantus in episcopos ti-
mor irruit, ut publica statione relicta, passim
quisque dispereret, inter quos Seguinus Seno-
num archiepiscopus, primatum Gallie in ea sy-
nodo sibi usurpans, primatum quoque fugæ ar-
ripuit. Et inter fugiendum securi inter scapu-
las idus, introque, a popularibus oblitus egre
evasit. Uniq; quoque episcoporum timor fugienti
tam

ANNO CHRISTI 997.

Avellan. episcopo de quo supra i dem Avellan. cap. 8. Hugonem & Robertum.

Quid pas- sus sit abbo in Avellan. episc. vide ibi. p. 8.

tam veloces addidit alas ut affluentissimo prandii apparatus, quem sibi extruxerat, relicto, vicinis urbis Parisiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calamitatis injuriæ, tam a præfato Arnulfo quam a reliquis pontificibus sub semet devolvi perpendens hic Deo devotus Abbo, in eodem apologetico non solum ab hoc, verum & a quibusdam aliis, hoc modo se purgat objectis. Nec me vestro ait Regibus, aliorumque sapientum examini subduco, qui contra canones sensisse suspicor. In episcopos, manum monachorum movisse accusor, vestram benevolentiam proprio episcopo tulisse blasphemor, quibusdam excommunicatis participasse criminor. Sed esto, cui sententiæ canonum contradixi, qui in illo concilio vix apertum librum videre potui? Aut concilium illud fuit, ubi conciliati venerunt, & disconciliati debuerint, aut cum ibi discordes reconciliari deberent, aut canonica districtione multari. Quid in me singulariter commiserunt episcopi, ut eis saltem cogitatione obesse voluerim? præsertim cum non inimicum, sed fide & opere amicitissimum, graviora pericula pertulisse contigerit. Ecce coram Deo in Christo non mentior, quia audita insequentium conclamatione, ultra quam dici possit indolui, recordatus pristinae amicitia & beneficiorum tantæ viri, cujus nix venerandum caput ostendit, excepta primatis prærogativa, & sacerdotali infusa. Qua supplicatio vos decepi, ut vestram benevolentiam, optimis auferretis, male meritis conferretis? Num

ego Deus sum, qui mutat mentes, mutat corda, mutat regna & tempora? Vere fateor me magicam ignorare, nec aliquid malarum artium didicisse.

De eodem concilio ita in schedis MSS. quas penes me habeo.

Apud cœnobium Dionysianum conventus factus est plurimorum episcoporum de rebus ecclesiasticis. Cumque de decimis quæ a laicis plurimum occupabantur, & monachis passim detrahebantur, ad parochos reducendis, quæstio in medium foret proposita, Abboque monasterii Floriacensis cœnobiarcha resisteret: is monachos sancti Dionysii, & ceteros familiares illorum contra episcopos concitavit. Seditione gravi orta, pontifices re infecta huc illucque diffugere coacti, & fuga sibi salutem querere. Seguinus Senonensis archiepiscopus canicie venerandus, fugiens, inter scapulas securi ictus, a populo cœno & luto oblitus, pene mortuus relictus est: nec eam dignitas sacerdotalis protexit, aut canities, quia pene occideretur. Cujus causam concitationis in Abbonem omnes rejecerunt: & de ea, apologetico ad reges Hugonem, & Robertum scripto, expurgare se nititur.

OBSERVATIO G. C.

Miror a Gregorio Ravelio conjectam hanc synodum fuisse in annum Christi millesimum. Habita est certe Hugone & roberto regnantibus: apud quos apologetico se purgavit Abbo. At obiit Hugo anno 997. Oct. 24.

PARISIENSE CONCILIUM

AN. DCCCCXVII. CELEBRATUM FORTE IDEM CUM PRÆCEDENTI.

Ad hoc Concilium pertinet fragmentum chartæ Roberti regis Francorum quod offertur a Brevol antiquit. Parisi. pag. 1139.

Robertus rex Francorum semper augustus &c. Damas Deo, & S. Dionysio qualdam res juris nostris cum conjuge ac filiis. Hoc est bannum hominis vulnerati vel interfecti & infra ducram intra vel extra castellum ipsius cœnobii, & legem duelli quod vulgo dicitur campus, ac totum precinctum intra vel extra, sicut antiqui Reges ei dederunt & nos hæcenus tenuimus &c. Si quis autem, quod non credimus temerario ausu infringere præsumplerit auctoritate nostra & Episcoporum nostrorum qui nobiscum hoc præceptum in sancta synodo (quam XVI. Kal. Junii

Kalæ nostræ sedis palatio collecta resedit) firmanerunt, anathema sit. Lethericus Senonensis archiepiscopus subscripsit, Hugo Turonum archiep. Fulbertus Carnotensis episcopus, Fulco Aurelian. episcopus, Fulco Sueffionensis episc. subscripsit, Fromondus Treccassinorum episc. subscr. Rogerius Belvacensis episc. Adalbertus Laudunensis episc. Wido Catalaunensis episc. subscripsit, Gislebertus Meldensis episc. Robertus Silvanecten. episc. Beldoinus Tarvanen. episcopus, Franco Diaconus atque chartigraphus relegit & sigillavit.

ANNO CHRISTI 998.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 998.

In quo de Roberti regis, qui consanguineam duxerat, dissolvendo conjugio actum est, in basilica sancti Petri a Gregorio papa V. præsentate Ottone III. imp. celebratum anno Domini DCCCCXVIII. Gregorii ejusdem papæ anno III. Roberti vero regis anno II.

Nunc primum in lucem editum, ex apographo R. P. Jacobi Sirmoudi S. J. quod excepit, ex cod. S. Maris Auziensis.

TITULI CANONUM. E II. Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecraverunt.

- I. Ut Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.
- III. Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restituitur.

IV. De

- ANNO CHRISTI 997.
- IV. De Gislaris episcopo, qui a minore sede ad majorem migravit.
- V. Stephani Vallavenfis episcopi contra canones electi & ordinati depositio.
- VI. Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarent.
- VII. Ut in Stephani Vallavenfis locum alter eligatur, & a papa consecretur.
- VIII. Ut rex Robertus Stephano depositio non faveat.
- ANNO CHRISTI 998.
- V. Stephani Vallavenfis episcopi contra canones electi, & ordinati depositio.

P R Æ P A T I O.

ERAT dum
profectum
domini Lucas
D. Alberti, in
9 Epist.

IN nomine Domini Dei summi, incipiunt capitula generalis concilii edita a domino Gregorio quinto Papa, cui interfuit gloriosissimus tertius Otto Cæsar Augustus, & omnes subscripti episcopi; habiti Romæ in basilica beati Petri principis Apostolorum, anno tertio imperii ejusdem Cæsaris, & Apostolatus præfati Papæ.

C A N O N E S.

- I. Ut Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.

Ut rex Robertus consanguineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum penitentiam agat, secundum præfixos ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit: idemque de eadem Berta fieri præceptum est.

- II. Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecrarent.

Erchembaldum Turonensem archiepiscopum talis conjugii consecratorem, cum omnibus episcopis qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis regis, & Bertæ consanguineæ suæ, a sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc sanctam sedem apostolicam veniant satisfacturi.

- III. Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restituitur.

Ut episcopatus Merseburgensis a sede apostolica, & bonæ memoriæ Ottone I. Imperatore per universale concilium fundatus, & ab imperatore Ottone II. sine concilio destructus, ut in proprium honorem redeat a sede apostolica judicatum est per universale concilium, præsidente D. Ottone III. Augusto Cæsare, & D. Gregorio V. papa.

- IV. De Gislaris episcopo qui a minori ad majorem sedem migravit.

Si Gislaris sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ episcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori sede Marseburgensi, ad majorem Magdeburgensem non migraverit: ut non deponatur, judicatum est. Sed si populi & cleri invitatione migravit, in eadem per-

maneat metropoli. Quod si absque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem, & avaritiam factum esse constiterit, ad priorē redeat sedem. At si ambitionem, & avaritiam negare non potuerit: definitum est, amittat utramque.

- V. Stephani Vallavenfis episcopi contra canones electi, & ordinati depositio.

Stephanus sanctæ Vallavenfis ecclesiæ dictus episcopus, ut omni ordine sacerdotali careat, autoritate apostolica edicimus, eo quod a Widone vivente episcopo avunculo & prædecessore suo, sit electus sine cleri & populi voluntate: ac post ejus mortem, a duobus tantum episcopis non comprovincialibus sit ordinatus.

- VI. Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarent.

Dagbertum Bituricensis ecclesiæ archiepiscopum, & Rodenum Nevernensis ecclesiæ episcopum, a communione suspendimus, donec ad hanc sanctam & apostolicam sedem veniant, & satisfaciant, eo quod Stephanum Widonis episcopi nepotem eo vivente contra leges ecclesiasticas in episcopum ordinare præsumperint.

- VII. Ut in Stephani Vallavenfis locum alter eligatur, & a papa consecretur.

Ut clerus, & populus civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi episcopum, judicatum est: ut electus, a domno papa consecretur in episcopum, judicatum est.

- VIII. Ut rex Robertus Stephano depositio non faveat.

Ut rex Robertus Stephanum, Widonis quondam Vallavorum episcopi nepotem juste damnatum, & depositum, nullomodo juvare præsumat, nec ei præbere auxilium, judicatum est: sed ut cleri, & populi faveat electioni, salva sibi debita subjectione decretum est.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gregorius, sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ ecclesiæ præsul, præsul, & subscripti.

Gerbertus Ravennensis archiepiscopus.

Gislebaldus Capuanus archiepiscopus.

Sigefridus Placentinus episcopus.

Hubertus Firmensis episcopus.

Petrus Cumanus episcopus.

Lambertus Constantiensis episcopus.

Hugo Genavenfis episcopus.

Hugo Sedunensis episcopus.

Henricus S. Kyliani vicarius.

Benedictus Laicanensis episcopus pro se, & pro omnibus cardinalibus episcopis.

Joannes Maturanensis episcopus.

Tetbaldus episcopus Velleternensis,

Petrus

1. Dsch. Gislaris. 2. Dsch. Vallavenfis. 3. Dsch. Dagobertum; & max, Rothenum. 4. Dsch. Vallavorum.
5. Dsch. Ravennas. 6. Dsch. Gislebaldus. 7. Dsch. S. Juliani. 8. Dsch. Lavicanensis. 9. Dsch. hic addis: Joannes Albanensis Episcopus. 10. Dsch. Bellezentis.
Concil. General. Tom. XIX.

ANNO CHRISTI 998.

ANNO CHRISTI 998.

- Petrus Praenestinus episcopus.
- Gregorius Ostiensis episcopus.
- Benedictus Portuensis episcopus.
- Stephanus Cercanis episcopus.
- Artidus Ferentinensis episcopus.
- Ingo Castellanus episcopus.
- Hubertus Lascalis episcopus.
- Hubertus Arimas episcopus.
- Ildebrandus Faventinus episcopus.
- Joannes Suesanus episcopus.
- Adelbertus . . . . . episcopus.
- Adelbertus Pifaurensis episcopus.
- Rainerius Fundanis episcopus.
- Bernardus Cajetanus episcopus.
- Arialdus Glinus episcopus.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Perisse regem sedis apostolica mandato, et tempore sanguinem cui se sociaverat, dimisse; cum historia non sine scriptore testatur, tum Lex papa IX. in epistola ad Henricum regem ejus filium, cujus partem recitat suo Carnotensi part. IX. cap. VIII. Patet, inquit, tuus Robertus, laude & consensu episcoporum regni tui, et tam matrem Odonis comitis sibi duxit uxorem: quod quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro cum episcopis, qui placito interfuerant excommunicati: post ad sedem apostolicam venientes cum satisfactione suscepta penitentia, redierunt ad propria.

In hoc eodem concilio decisit Arnulphum inter & Guadaldum, quorum singuli Anonensem Episcopatum sibi asserbant; & Guadaldus in ordinem redactus. Acta typographi oscitantia hic omissa ad voluminis hujus calcem dabimus.

BULLA GREGORII V.

pro Arnulpho in Epif. Anonensem eligendo.

De Baluili M. cellan 1607 p. 49.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Divina nobis saluberrima praecepta & sanctorum canonum instituta veneranda nos admodum considerationis intuitu, immo & apostolici moderaminis assensu, utilitatem commoditatem atque firmitatis proficere integritatem, quatenus procurandarum utilitatum subsidia, ut divino cultui dedicata existunt, inconcusse permaneant, atque in laudibus Dei diutissime perloquendis valeant proficere. Hoc procul dubio commissa sollicitudo nos provocat pia consideratione sanare, ut ex hoc divina placata clementia, in sydereis arcibus nobis adscribatur remuneratio. Ideoque omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus tam praesentibus quam futuris notum esse volumus, qualiter peracta fuit synodus septimo Idus Maias in basilica beati Petri Apostolorum principis, ante aram sive altare ejus, cum omni Romanae Ecclesiae Episcopis & ultramontanis necnon Diaconibus utriusque gradus sanctae nostrae apostolicae sedis, cunctaque sedis Romanae urbis, inter quos etiam adfuit Dominus gloriosissimus & serenissimus Otto tertius Imperator augustus cum ultramontanis Longobardorumque Ducibus, comitibus, seu militia copia nimis. Et residentes illic ad pedes praefati Augusti Ermengaudus Comite filio Borrelli Aquitanorum sive Gothorum nobilissimo Marchione cum optimatibus sive clericis suis, Arnulpho Episcopo, & Guadaldo advocato Episcopo, in eodem conventu vel synodo inter se altercantibus de episcopio Anonensi, Guadaldo se reclamante ante apostolicam & imperialem praesentiam quod praedictus Arnulphus per vim & injuste tolleret ei praedictum Anonensem episcopatum, una cum Raymundo ipsius

provinciae Marchione, Arnulpho Episcopo respondente quod ei non abstulisset per vim nec injuste praedictum episcopatum, sed iuste & legaliter se obtinere, & a proprio Metropolitano Narbonensi, cujus diocesis fors debet, esse consecratum, & Guadaldum vivente Fruiano Pontifice Anonensi ab alio Metropolitano Oddone Gallicae provinciae Archiepiscopo fraudulenter & absque lege ordinatum, & a Joanne Papa antecessore nostro & a cetero Episcoporum Romanae Ecclesiae sive aliis compluribus condemnatum & anathematizatum, reclamante se praedicto Episcopo Fruiano, quem Guadaldus interfici fecerat cum fratre & coesanguineo suo & aliis pluribus. Haec talis illis dicentibus, diligentis animo, cum summo studio, letaniis, psalmis, & orationibus intercedentibus, & fidem catholicam relegentes, tractare coepimus qualiter fidei relatione ad regularem tramitem perduceremus & secundum canonicam & apostolicam auctoritatem eos discutere. Tunc nos demum secundum canonicam & apostolicam auctoritatem ferula excommunicationis & bandi nostri constrinximus praedictum Ermengaudum Comitem cum clericis & optimatibus suis ut quicquid exinde veraciter sentirent, nobis pro amore Dei & Apostolorum principis Petri renunciare satagerent. At illi professi sunt uno animo unaque voce ea quae ab Arnulpho Episcopo audieramus vera & recta omnia esse & Guadaldum vivente Fruiano Episcopo episcopatum sibi usurpasse & ab alio Metropolitano injuste subintroducum, & postea praedictum Fruianum a praefato Guadaldo innocenter occisum. Deinceps nosmet ceterisque Episcoporum diligenter praefatum Guadaldum inquirendo discussimus, si vera essent quae ipsi contra eum objecerant. At ille, quia negare non potuit, se proprio ore professus est praefatum episcopatum vivente Fruiano Pontifice sibi usurpasse, & ab alio Metropolitano, non a diocesano Narbonensi, ordinatum, & seditionem se incitasse, quae ipse praedictus Pontifex Fruianus a suis suis interemptus. Tunc nos deinceps hinc audientes, & ejus verbis magis quam aliorum testimoniis credentes, coepimus perquirere sanctos canones, & recitando invenimus capitula a sancto Niceno Concilio constituta, non debere usurpari alicui episcopatum Episcopo vivente, nec ab alio Metropolitano nisi diocesano ordinari, etiam si talem clerus & plebs eligerent, sed hujus rei factorem secundum suam professionem, & canonicam & apostolicam auctoritatem debere deponi. Nos denique obediētes praecipis canonum, judicantibus Episcopis Romanis, Longobardis, & ultramontanis, consentiente & judicante Domino Ottone Imperatore Augusto, justissimus a Benedicto Archidiacono nostro & Rotberto Oblationario ipsum Guadaldum deponi. Qui statim nostris iussibus obediētes, ut mos est Romanorum, de dextera illius annulum evellent, & virgam pastorem super caput ipsius frangentes, & casulam atque dalmaticam scindentes, & ab ordine pontificatus eum degradantes, in terram sedere fecerunt. Post haec omnia peracta, Domino Imperatore jubente, & Episcopis Romanis, Longobardis, atque ultramontanis judicantibus, consentiente & acclamante Ermengaudus Comite cum clericis & optimatibus qui de regione illa ibi aderant, una cum senatu & militia Romana Longobardorum & ultramontanorum, privilegio nostrae auctoritatis confirmando & corroborando Arnulphum praenomi-

22 Dach. Alfredus. 23 Dach. Ildebrandus. 24 Dach. Adelbertus.

ANNO CHRISTI 998.

ANNO CHRISTI 998.

natum Episcopum in ordine pontificali Ecclesiam Ausonensis statuimus atque sublimavimus, annu- lamque & virgam pastoralem ei dedimus, ligandi solvendique potestatem vice Apostolorum & no- stra ei concessimus, & episcopatum prefatum una cum precepto Domni Augusti cum omnibus suis pertinentiis quae ad sedem ipsam pertinet- nere debent, illi stabilivimus, ita ut nullus ho- mo vel judicialis potestas in prefato episcopatu vel sede aliquid contra hunc Arnulphum Episco- pum sive successores suos temerario ausu contra Ecclesiam (seu res) sancti Petri seu sanctam Mariam in vico Ausonensi sitas dirumpere, invadere, sur- ripere, vel debonestare aut dilaniare, aut aliquid per vim auferre, contendere, vel extorquere praesumat, id est, nec parrochias, neque ficos, nec praedia, aut castella, neque moneta, neque tel- lones, neque pascuaria, neque omnia, quicquid dici vel nominari potest, seu etiam abbatias quae ad jus Ecclesiae pertinent. Si quis autem contra hoc nostri privilegii robur vel contra jus supra- dictarum Ecclesiarum, sive precepta episcopii, vel contra Canonicos ibidem Deo famulantes, ad ir- rumpendum venerit, aut in aliquo molestiam fecerit, aut legerit nisi relipuerit anathematis vin- culo ex auctoritate Beati Petri, & aliorum Apo-

stolorum, atque ex parte nostra sciat se esse ex- communicatum, & cum Juda traditore catenis igois nodatum.

Scriptum per manus Petri notarii, & scriniarii S. Romanae Ecclesiae in mense Maio indictione XI.

Benedictus Sanctae Romanae Ecclesiae Archidia- nus, qui deposuit Guad Idum.

Joannes Diaconus Sanctae Romanae Ecclesiae, qui Homo vocor.

Ego Notkerus Sanctae Leodicensis Ecclesiae Epi- scopus subscripsi.

Benedictus Diaconus. Joannes Diaconus S. Ecclesiae Romanae.

Petrus Abbas, qui in synodo, quod hoc privi- legium narrat, sededi, & subscripsi.

Ego Otto Dei gratia Romanorum Imperator Augustus subscripsi.

Anno Pontificatus Domni Gregorii summi Pon- tificis, & universalis quinti Papae in sacratissima sede Beati Petri Apostoli tertio, imperante Dom- no tertio Ottone a Deo coronato magno, & paci- fifico Imperatore anno secundo in mense Maio, & indictione XI.

Joannes Praefectus, & Comes Palatii, atque datus Judex.

AD CONCILIUM ROMANUM

Pro variis ecclesiae negotiis agendis a Gregorio V. Papa & Otbone II. imperatore.

Anno 998. celebratum.

ADDITIO.

Et Suppl. Masch pag. 1108.

AD concilium hoc Romanum pertinere non dubito chartam quandam in chronico VVulturnensi Rer. Ital. tom. I. par. II. pag. 487. re- latam. Charta illa signatur indictione XI. Gre- gorii V. anno II. Ottonis imperatoris anno II. die XXX..... Characteres ipsos chronologicos exprimere censui tempus Romani concilii anni 998. ante majum mensem, quo Gregorius & Otto annum secundum nondum excesserant. Ip- sum vero concilium charta representat, comeme- morans pontificem & imperatorem in basilica S. Petri cum venerabilibus archiepiscopis & episcopis ultramontanis & Italicis residentes. Altera est etiam charta in eodem concilio signata, in qua Otto III. imperator Hugoni Farsensi monacho abbatiam illam committit. Hanc vero ad con- cilium hujus anni pertinere hoc indicio demon- stro. Hugo ille Farsensis abbas in ea, quam an- no 1014. scripsit, querimonia de usurpatis mo- nasterii sui fundis legenda in chronico Farsensi Rerum Italicarum tom. II. part. II. col. 553. narrat oblatam sibi cenobii illius abbatiam ab Ottone III. non acceptasse usque Romam ad syno- dum: Ottonis vero diploma, quo eundem Hu- gonem a se olim exauctoratum restituit abba- tem, ibidem legendum col. 492. signatur VIII. Kal. martias anno DCCCCXCVIII. indictione XI. Ottonis III. regnantis XV. imperii II. actum Ro- ma. Pro martias tamen legendum Majas, ex- his quae ad Romanum concilium anni 999. esse- remus, constabit. Romanum ergo concilium ce-

lebratum est anno Ottonis II. ante majum, quae & intra aprilium mensem. Porro utramque char- tam tum VVulturnensem illam, atque alteram Farsensem hic dare juvat, quippe quae ad idem Romanum concilium anni 998. pertinere arbi- tror. Sed antequam VVulturnensem proferam, monendos censeo eruditor hac ipsa charta sanati luxationem quandam in subscriptionibus episcop- que canonibus concilii subjiciatur. Porro in il- lis sic representatur episcopus quidam Adelbertus . . . . . episcopus. Hunc igitur Brivinsensem tenuisse ecclesiam ex charta ista docemur. Hac ergo luxatione sanata, ita scribendum est; Adelbertus Brivinsis episcopus.

DEFINITIO JUDICATUS DE SANCTA MARIA DE APINIANICI.

Actum Roma.

LEO archidiaconus & Adelbertus episcopus Bri- xienfis, missi constituti ab Ottone III. im- peratore, in Placito adigunt Rainaldum comitem ad restituendum monasterium S. Mariae Apinia- nici abbati Sancti Vincentii ad Vulturam anno DCCCCXCVII.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Anno Deo propitio pontificatus Domini nostri Gregorii summi pontificis & universalis V. papae in sacratissima sede B. Petri Apostoli se- cundo, imperante Domino (a) Ottone a Deo co-

(a) Placitum hoc Chronographus noster ad tempora Ottonis II. Augusti retulit, sed perquam supine. Memo- rantur haec Gregorius V. summus Pontifex, una cujus mentio sit aperte monere non poterat, memorari haec Ot- tonem.

ANNO
CHRISTI
997.

coronato magno & pacifico imperatore anno II. A
indictione XL die XXX..... Decretum judi-
cum ex jussione Domni Ottonis piissimi impe-
ratoris augusti, qualiter idem ipse Dominus im-
perator proclamationem audivit a Johanne reli-
gioso abbate venerabilis monasterii sancti Vincen-
tij martyris Christi, situm super Vulturni flumi-
nis fontes, super quandam comitem Raynaldum
de monasterio sancta Dei Genitricis Mariæ Do-
minæ nostræ, qui nominatur Apinianicæ, in co-
mitatu Marciano est constructum, quæ est cella
prædicti cenobii sancti Vincentii, quem idem ipse
prædictus Raynaldus comes jam pro duobus
annis invaluit supra scripto monasterio sanctæ Ma-
riæ cum omnibus suis pertinentiis, & usque ha-
stenuis vi virtutis retinuit, & violenti manu vir-
dicabit. Unde nutu Dei, ejusque clementia dum
domnus imperator in Secretario, qui est juxta
Basilica sancti Petri apostolorum principis, resi-
deret cum venerabilibus archiepiscopis & episco-
pis Ultramontanis & Italicis, & Ottoni duci,
& honoratissimis viris, in quo super manibus
eorum adnotatur. Tunc supra scriptus Johannes
abbas in medio eorum adiit, & proclamatus est
dicens. *Domine sanctissime imperator, & semper
auguste, quatenus mihi & meo denique monasterio
sancti Christi martyris Vincentii legem & justitiam
faciatis; qualiter vim & violentiam passus a Ray-
naldo comite videlicet de monasterio S. Mariæ, qui
vocatur Apinianicæ, quæ est cella supra scriptæ cen-
obii sancti Vincentii. Quibus ad hæc pius impera-
tor misericordia motus jussit suis fidelibus, vide-
licet Domino sanctissimo Leoni archidiacono &
judicem sacri palatii almifici imperatoris, & ex-
inde foras abirent, & cum eo domno Adelber-
to episcopo sanctæ Brixienfis ecclesiæ per Desi-
cam legem eos farent. Et mox inde egressi
bierunt in dexteram partem hujus basilicæ, resi-
dentibus ambobus judex, & episcopus, & pluri-
mis viris ibidem conspectui adstantibus. Rursum
Johanni abbati eis reclamavit eundem supra scri-
pto sermone. Tunc prædictus Raynaldus, qui &
comes respondit: *noli. Deus ut supra scriptam
cellam, quæ & monasterio sanctæ Mariæ contraxi,
neque contrare permisi.* Tunc supra scripti judices
judicaverunt, ut prædicto Raynaldo comite resu-
taret jam dictam cellam supra scripto abbati, ejus-
que cenobio sancti Vincentii: Et mox Raynal-
dus comes apprehendit virgam manu, & conso-
luta voce refutavit eundem monasterium ad supra-
scriptum abbatem, & suis successoribus in perpe-
tuum, cum omnibus suis rebus, servis, & an-
cillis, vineis, & terris, montibus, & collibus,
planis, & plantis, rupibus, & fontibus, molen-
diis & piscariis, rivis, aquis, aquarumque decur-
sibus, omnibusque supra scripto monasterio sanctæ
Mariæ generaliter, & in perpetuum pertinenti-
bus. Et super hæc spondeo, polliceor vobis, ve-
strisque successoribus, omni tempore, ego una
cum heredibus, & successoribus meis, vobis, &
vestro monasterio semper defendere, adjuvare, &
in omnibus auxiliare supra scripto monasterio san-
ctæ Mariæ conavero ab omni insurgenti pars homi-
num. Et si hoc non fecero ego vel heredibus
meis, tunc de auro nos promittimus componere
auri purissimi libras centum, medietatem cameræ
sanctissimi imperatoris, & medietatem vobis &
monasterio S. Vincentii. Qui vero ibidem vim*

virtutem fecerunt, & ejecerunt monachos ejus-
dem loci foras jecerunt, & suorum filios ibidem
venaverunt intui eos prædicti judices recompen-
saverunt dicentes tunc. *Cur tam inquam vobis
dedis licentiam, ut supra scripto monasterio inoas-
sissetis, & sine nutu Dei, & voluntate nominati ab-
batis monachos foras ejicissetis & velatas mulieres
introduxissetis? Quibus illi respondentes dixerunt:
Domine sermus autem quis injuste, & irritam feci-
mus; sed si placet vobis, hoc, quod injuste fecimus,
refutamus, & ab hoc supra scriptum penam obligamus
nos nostrisque heredibus. Et statim apprehenderunt
virgam manum, & clara voce refutaverunt mona-
sterio sanctæ Mariæ a supra scripti judices, & præ-
nominato abbate, ut nunquam alterius exinde
altercare, vel molestiam præparare, aut vim fa-
cere maluerimus. Et si autem, quod abis, ali-
quando in tempore aliquam temeritatem, aut vio-
lentiam facere conamus, tunc daturi nos pro u-
noquoque, & nostris heredibus promittimus com-
ponere vobis, vestrisque successoribus, & partem
vestri monasterii auri purissimi libras L. medietatem
cameræ domni imperatoris, & medietatem
prædicto abbati ejusque monasterio. Unde
pro futura memoria futurorumque testimonio su-
pra scriptos Leonis domno archidiacono & Judici
sacri palatii, imperatoris missus, Johannes scri-
narius sanctæ Romanæ ecclesiæ scribere præcepit
in mense & indictione supra scripta XI.*

Adelbertus gratia Dei Brixienfis episcopus, &
domni imperatoris missus interfuit & subscripsit.

Leo sacrosancti palatii, & missus domni impe-
ratoris interfuit & subscripsit.

Signum manu Raynaldi scripsit, & confirma-
vit.

Signum manu Gisoni scripsit, & confirmavit.

Signum manu Donelli scripsit, & confirma-
vit.

Ego Johannes scrinarius sanctæ Romanæ ec-
clesiæ, & scriptor hujus iudicati pagina ex jus-
sione domni imperatoris feci, complevi, & ab-
solvi.

INCIPIT PRÆCEPTUM DOMNI OTTONIS IMPERATORIS.

O Tio Dei gratia Romanorum imperator Au-
gustus. Omnibus sanctæ Dei ecclesiis no-
strisque fidelibus presentibus & futuris notum esse
volumus, quoniam dudum moti iuste super
quodam monacho, qui sibi imperiali abbatis,
monasterii videlicet Farsensis, abique nostro as-
sensu regimen usurpaverat iniique, & quod de-
terius est, petio emerat a Romano pontifice;
id ei quod habere videbatur, debito cum dede-
core abstulimus, & digne nostris ab obtutibus
ejecimus; monasterium vero ipsum cuidam Hugo-
ni episcopo in beneficium dedimus, & quemdam
nostrum carissimum Herphonem ibidem manere
præcepimus. Post hæc vero ejusdem monasterii
religiosi congregationi magnis precibus postulanti,
nostræ aures clementiæ accommodavimus, eumque
Hugonem gratiam in nostram recepimus, & in
ipsius regimine confirmavimus. Præcipientes ita-
que imperiali potentia jubemus, ut deinceps jux-
ta canonum regulamque monasticam auctoritatem,
& ejusdem monasterii per antiquorum regum, &
imperatorum adeptam præceptorum libertatem,
etc.

* Cur non di-
catur parti-
cipare ad ann.
998. ante ma-
jor, quo ladi-
tio XI. car-
rebat.

tonem III. augustum. Resse autem procedunt chronologica notæ: si mensem, qui heic desideratur, septembrem,
aut sequentes anni 997. sub intelligas, tunc enim in cursu erat indictio XI. Nostrum decepti Johannis Abbatis
mentio; sed illi animadvertendum erat, alterum Joannem abbatem sorsisse sub Ottono III. augusti, ut infra pa-
tebit. Memoratur heic Otto dux. Eandem vide in placito Ticinensi anno 1001. sub eodem Augusto cap. XIV. pag.
103. Antiquitat. Essen. Murator.

ANNO
CHRISTI
997.

CONSTITUTIO OTTONIS III.

233
 electus quisque ab eadem congregatione, prius a
 eisdem imperiali patrocinio praepositus gratis
 roboretur, & tunc a summo pontifice canonice
 consecratur. Aliter si praesumpserit, imperiali cen-
 sura condemnatur, & quicquid de bonis mona-
 sterii scriptaverit, omnimodis evanescat. Quod
 ut verius credatur, & in posterum diligentius
 observetur, nostri sigilli impressione inferius in-
 galri iussimus.

ANNO
 CHRISTI
 1024.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumanus epi-
 scopi recognovi.

Datum VIII. Kal. Martii, anno Dominicam
 Incarnationis DCCCLXXVIII. Indiæ. XI. anno
 autem Ottonis tertii regnantis XV. imperii II. A.
 dum Romæ feliciter in Dei nomine. Amen.

Denique *acta integra ejusdem concilii cum cano-
 nibus ab editis in multis plane diversi seruantur no-
 bis Udalricus Bambergensis in suo codice vulgato ab
 Ecardo historic. med. ævi to. II. pag. 16. Ex quo
 hic dantur.*

CAPITULA CONSTITUTA A GREGORIO
 ROMANO PONTIFICE

Sine Ottonis regis (ducis.)

PLacuit sanctæ synodo, ut omnes episcopi oc-
 cidentales, qui in depositione Arnolphi Re-
 mensis archiepiscopi fuerunt, & cæteris induciis

vocati, Papiensem synodum spreverunt, & incon-
 venientes causas ad consultandam synodum per ma-
 num laicæ personæ miserunt ab episcopali officio
 suspendantur. Adelberonem Laudnensem
 episcopum, qui etiam Metropolitanum suum ap-
 prehendit & tradidit, ab episcopali officio sus-
 pendimus, quis ad synodum venire contempsit.
 Auctoritate enim Julii papæ hoc sanctum est,
 qui etiam occidentales episcopos, ad synodum ve-
 nire contemneutes, depositionis reos iudicavit:
 illos vero absque apostolica auctoritate depositos
 innocentes remanere. Decretum est etiam, ut
 rex Rubertus, qui consanguineam suam contra
 interdictionem apostolicam in conjugium duxit,
 ad satisfactionem convocetur cum episcopis his
 incestis nuptiis consentientibus. Si autem reue-
 rint, communionem priventur. Constituit etiam
 sancta synodus, ut si quis episcopus, presbyter,
 diaconus, aut clericus, papa incolumi, & eo in-
 consulto, aut subscriptionem pro Romano pon-
 tificatu commodare, aut pitatio promittere, aut
 sacramentum præbere tentaverit, aut aliquid cer-
 te suffragium pollicitus fuerit, loci sui dignitate,
 & omnium fidelium communionem privetur, &
 anathematizetur. Cum his & sancta synodus san-
 civit, ut Neapolitanus invalor, qui illius loci ar-
 chiepiscopum apprehendi fecit, & se in eundem
 locum per simoniacam hæresim constitui fecit,
 nisi satisfaciat, anathematizetur.

ANNO
 CHRISTI
 1024.

CONSTITUTIO DECRETALIS

SACRÆ LEGIS D. OTTONIS III.

Piissimi Imperatoris.

Ex chronico Farsensî MS.

*Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus, ar-
 chiepiscopis, abbatibus, marchionibus, comitibus,
 & cunctis iudicibus intra Italiam constitutis, in
 perpetuum.*

COMperimus quod episcopi, & abbates, eccle-
 siarum possessionibus abutantur, & perscri-
 pta quibuslibet personis attribuant; & hoc non
 ad utilitatem ecclesiarum, sed pecunie, affinita-
 tis, & amicitie causa. Dumque eorum successo-
 res, & pro domorum Dei restauratione, ac pro
 reipublicæ officio, nostroque obsequio commo-
 dentur, suarum ecclesiarum prædia ab aliis deti-
 neri causantur; seque imperata non posse perfi-
 cere re vera demonstrant. Proinde quis status
 ecclesiarum annulantur, nostraque imperialis ma-
 jestas non minus patitur detrimentum, dum sub-
 diti nobis debita non possunt exhibere obsequia:
 constituimus, & imperiali edicto confirmamus, ut
 omnia scripta, sive si libelli nomine, sive si em-
 phyteosis, prolatum fuerit quid de ecclesiis Dei,
 sive aliquo modo, effici non possit: obveniente au-
 dore obeat, solusque detrimentum habeat, qui
 se eo scripto obligavit atque vinxit; nec omnino
 ad eum superscripta damna pertineant, qui ei in
 regimine successit: sed sit ei libera facultas omnia
 que per libellos vel alias quaslibet scripturas ab-
 alienata fuerint, in proprium jus ecclesiæ revo-

care, & ita ordinare, ut Deo & nobis debitum
 obsequium valeat exhibere. Nam cum regibus,
 & imperatoribus, ea que regni & imperii sunt,
 nisi servientibus, dare non liceat, exceptis eccle-
 siis: quomodo abbatibus, & episcopis, res eccle-
 siarum per tempora suorum successorum distri-
 buere liceat? Omne quippe jus, sive lex, sive
 quodlibet scriptum, vel quaslibet consuetudo, si
 contra ecclesiæ utilitatem fuerint, in irritum de-
 ducenda sunt; nec nostra auctoritate debent fir-
 mari, que contra imperii auctorem, & propaga-
 torem, probantur infirmi. Hoc ergo solum
 scriptum pro lege in talibus casibus habeatur, quod
 ecclesiæ Dei profit, & nullomodo obesse possit.
 Quod si aliquis contra hanc constitutionem nos-
 tram tentaverit, tanquam rebellis iudicetur, &
 sit ei anathema maranatha, nisi respiciat, ab om-
 nibus episcopis, qui huic imperii nostri edicto
 subscripserunt, vel assensum præbuerunt, vel præ-
 bituri sunt. Amen.

Actum XII. Kalend. Octobris, Indictione XII.
 anno tertio domini Gregorii V. papæ pontificatus,
 promulgata per manus Gerberti sanctæ Ravenna-
 nis ecclesiæ archiepiscopi, in ea synodo, in qua
 Mediolanensi episcopo, Arnulpho nomine, papa-
 tum ablatum est in basilica sancti Petri, que vo-
 catur ad cælum aureum. Et subscripserunt om-
 nes qui adfuerunt episcopi.

Edita in col-
 lectione Ro-
 mano Holste-
 ni.

ANNO
CHRISTI
998.ANNO
CHRISTI
998.

IN CONSTITUTIONEM DECRETALEM OTTONIS III. IMPERATORIS,

Mans Suppl.
pag. 1010.

Quo res ab ecclesia profulibus alienata restitui successoribus iubentur.

Anno 998. editam

C O N J E C T U R E.

Anno 998.

Ottonis III. constitutionem ex Farfensi chronico tunc MS. nunc a Muratorio Rec. Ital. tom. II. par. II. vulgato primus omnium edidit Holstenius in collectione Romana, ex quo in suam transtulit Labbeus, legiturque tom. XI. col. 1031. editionis Veneto-Labbeana. Ita vero utrimque signatur. *Actum XII. Kal. Octobris, indictione XII. anno tertio domini Gregorii papa pontificatus. Promulgata per manus Gerberti sancta Ravennatis ecclesia archiepiscopi in ea synodo, in qua Mediolanensi episcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum est, in basilica beati Petri, qua vocatur ad celum aureum; & subscriperunt omnes qui adfuerunt episcopi.* Adnotatio hæc crucem figit etuditis, quæ sit enim hæc synodus; quæ Arnulfi in pontificem electio, electique depositio, plane ignoratur. Nec sane licuit me esse tam felicem, ut tenebras hæc plane depellam; quamquam arbitrator, lucis aliquid afferre rei obscurissimæ in aliquo saltem posse illud quod in eodem Farfensi chronico Hugo ejusdem cœnobii tunc abbas narrat in ea querimonia, quam de usurpatis rebus monasterii sui anno 1014. scripsit, legenda in eodem chronico col. 549. En ejus verba: *Prædictus autem imperator, (Otto jam Romæ coronatus, habita jam Romana synodo anni 998. ut ex contextu liquet) ex quo Ravennam venit, præcepit cunctis abbatibus & episcopis ut scriberent res perditas suarum ecclesiarum, qualiter, & quomodo perdidissent, vel a quibus detinentur; quod & ego feci. Deinde venimus ante præsentiam imperatoris & papa*

coram iudicibus Romanis, & enumeravi omnia &c. Inter alia vero protuli, quod a nullo abbate haberet scriptum de prædicto castello, nisi ab ipso Gaudone (abbate intruso) qui donum ab imperatore non habuit, nec præceptum. Tunc ab imperatore iudices interrogati uno ore dixerunt: episcopus aut abbas, qui pertinet palatio imperiali vel pontificali nullo modo valet facere scriptum, nisi prius ab ipso donum adquirat. Eadem per omnia continet Ottonis constitutio; quare non dubito, quomiam ea occasione lex illa data sit, & quidem Ravennæ in quadam episcoporum synodo, vel conventu, ut totus chronici Farfensis contextus demonstrat. Mensis, & dies designati sunt in subscriptione ejusdem constitutionis signantis diem XII. Kal. Octobris, indictionem XII. id est annum 998. Semel igitur illa constituta, dein in synodo quadam Papiensi in basilica S. Petri ad celum aureum nuncupata iterum confirmatur, & promulgatur. Ita legitur in subscriptione ejusdem constitutionis. Cum vero Synodus illa convenerit, cum Arnulfo Mediolanensi antistite papatus ablatum est, Gerberto nondum e Ravennatensi ecclesia ad Romanam translato, non inani conjectura suspicarer, synodum illam post Gregorii V. obitum, qui in Februarium sequentis anni 999. incidit, convenisse. Tunc enim forte vacuum pontificiam cathedram Arnulfus invasit, e qua depulsus, Gerberto, qui Silvester II. dictus est, locum concecit.

1614.

MAGDEBURGENSE CONCILIIUM

Pro ventilanda causa puellæ e Parthenopeo a sponso raptæ,

A Gislerio Magdeburgensi archiepiscopo circa exordium anni 999. celebratum.

Anno 999.
excursus, vel
in exordio
anni 999.

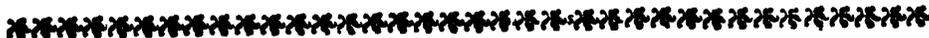
Lutgarda Ekkihardi marchionis filia, patre in Italia cum Ottone III. profecto, commendata a fuerat, curæ Machtildis Quidelingeburgensis abbatissæ, quæ illam in monasterio educabat, VVerinharius Thuringiæ comes, cui Ekkihardus puellam desponderat, moræ impatiens clam in monasterium irrumpens illam secum adduxerat; quæ juvenis temeritate offensa abbatissa, id egit, ut concilium in Magdeburgh haberetur, cui ambo sponsi adesse iussu sunt, ut raptor de injuria responderet, raptæ voluntas exploraretur. Venerunt illi, & a patribus interrogata puella, velle se in conjugio perseverare respondit; juvenis vero admitti criminis veniam suppliciter poposcit, & impetravit. En verba annalium Saxonum ab Ecardo in corpor. historic. tom. I. vulgati. *Decretum in Magdeburgh fieri conventum; (episcoporum*

addit chronographus Saxo a Leibnitio in accession. hist. tom. I. vulgatus; quin & idem habet annalista Saxo inferius) hæc sponsum cum sponsa veniente; auxiliatoris quoque omnes ante se res ibi præsentari, aut damnatos fugere: scque factum est. Confluente enim illic multitudine inoffensibili, VVerinharius cum suis cooperantibus nudis pedibus pervelevit; uxorem reddidit, veniam de commissis sibi suisque auxilio principum promissa commendatione promeruit. Sed venerabilis in omnibus Machtildis finito colloquio Lutgardam secum duxit non pro retentione, sed pro amoris magni confirmatione; bona autem sua voluntatis propositum præventu subitanea mortis est interruptum. E postremis his verbis discimus concilium januario circiter mense anni 999. convenisse, cum Machtildis VII. idib. februarii anni 999. decesserit. Porro conventum hunc episco-

CONCILIIUM ROMANUM.

porum verum concilium idem historicus inferius agnoscit, parrans Sigefredum Odonis marchionis filium inter monachos Corbeja novum aliquandiu promeritum, dein abjecto cucullo ad saeculum rediisse, quare, ait, ab abbate suo, & Gifilero archipraefule vocatus ad synodum Magdaburgh venit, & quamvis invitus pristino habitu indutus, judiciali sententia ipse se XII. sacramentis exolvit, exemplo unius qui Romae simili sententia se

in conspectu Caesaris ejusdem purgavit. In eodem pariter concilio Macktild sanctimonialis filia Theoderici marchionis, qua sancto religionis proposito abjecto se subtraxerat, & conjugium admiserat, ea quo fuita puerum genuit, ad saniora tandem revocata tanta miseria absolutioem & abbatiam in Magdaburgh indigna percepit. Id vero in Magdaburghensi concilio hoc praestitum, quamvis non dicit historicus, facile persuadetur.

CONCILIIUM ROMANUM

Ad varia ecclesiae negotia tractanda,

Gregorio V. pontifice & Calixto III. praesentibus anno forte 999. celebratum.

Anno 999.

Concilia Romana sub Gregorio duo Labbeis, ceterique cum illo omnes agnoscentes, alterum anno 996. aliud vero anno 998. constituerunt. Ex quo factum est, ut quotquot sub Gregorio synodice Romae constituta leguntur, omnia ad alterutrum ex his conciliis retulerint. Ita canones illi octo, qui in MS. codicibus in Romano concilio sub Gregorio editi leguntur, ad concilium anni 998. revocati sunt; cum praesertim in praefatione ejus concilii, quam eisdem canonibus praefixam vulgavit Dacherius, ac recusa datur la nova Veneto-Labbeana conciliorum editione; in ea, inquam, praefatione coacta scribitur synodus illa anno tertio pontificatus Gregorii, & tertio itidem Ottonis imperantis, quae sane annorum epocha cum anno 998. Majo exeunte componitur. Itidem controversia de Aufonensi episcopatu, quae sublata refertur in concilio Romano anno secundo Ottonis, & tertio Gregorii indidione XI. concilium utriusque anni 998. exposcit. Haec ego pariter vera esse convenio; nec dissimulo concilium aliquod Romanum praeter illud anni 996. celebratum anno 998. agnosci oportere; nec abovo pariter definitam in eo controversiam de Aufonensi episcopatu. Sed & aliud Romanum concilium vel exeunte anno illo 998. vel sequenti 999. ineunte admitti oportet, cui vindicandi sunt canones illi qui concilio anni 998. Majo mense incipiente habito huc usque adscripti sunt. Id vero ex tempore, quo utrumque concilium convenit, plane demonstro. In Romano concilio primo anni 998. septimo idus Maji, controversia Aufonensis peracta est; signatur enim eodem mense & die Gregorii anno III. Ottonis II. Porro Gregorius anno 996. die III. Maji consecratus; Otto vero nonnisi die XXXI. Maji, ut Pagius censet, vel saltem die XXI. ejusdem mensis, ut ego quidem maluerim, imperii coronam, adeoque & ejusdem imperii sui epocham cepit. Ex quo sequitur concilium illud Romanum anni 998. die IX. Maji absolutum fuisse. Sed & diploma Ottonis III. pro Hugone Farfensi, quod ego supra ad Romanum concilium anni 998. pertinere demonstravi, signatur die VIII. Kal. martii, quod mendose scriptum esse pro Majo nemo non videt, alias concilium a februario usque ad Majum perseverasset, quod est incredibile. Aprilis ergo exeunte concilium iam coeperat, illudque adhuc perseverabat die XXX. ejusdem mensis, quo signatum iudicatum de Apininiaco cenfeo, quamvis mensis nomen erasum est, de quo iudicato ego ibidem egi. Constare ex his arbitror,

Concilium Romanum prius anni 998. ad finem aprilis, & Maji exordium referendum esse. Concilium vero Romanum, quod secundum appello non plane citius quam exeunte Majo, vel forte junio jam cepto haberi potuit, (quanquam ego ad exitum anni 998. vel forte ad sequentis 999. exordium libentius revoco) cum ejusdem concilii praefatio in Spicilegio vulgata signetur anno Ottonis III. & Gregorii itidem tertio, quae sane epocha nonnisi a die XXXI. vel saltem XXI. Maji incipere potuit, cum Otto anno 996. die pentecoste, ut Pagius censet, die scilicet XXXI. Maji, vel die Ascensionis XXI. Maji, ut ego quidem opinor, imperium ascenderit. Nulla ergo ratione, aliqua saltem temporis intercapedine cinter se discreta, unum idemque haberi possunt. Hoc ipsum synodi utriusque discrimen evincit non obscure factum Gifelerii archiepiscopi Magdaburghensis, quem Otto imperator in synodo ascensans Romana judiciali cum sententia ab officio suspendi & ab apostolico Romano vocari per internum fecit. Verba sunt annalista Saxoni Eccardiani tom. 1. 371. id vero definitum est in canone IV. concilii Romani, quod ego secundum anni 998. appello. Porro Gifelerus anno 998. exeunte, vel forte etiam ineunte anno 999. depositionis sententiam nondum retulerat, cum habitis eodem tempore Magdaburghensi synodo, de qua superius dictum est, ipse tanquam archiepiscopus assederit, subjectisque provinciis suis monachos ad synodum illam vocaverit, teste eodem annalista Saxone ad annum 999. Quae si admiserimus, constare utique arbitror concilium hoc Romanum secundum, vel exeunte anno 998. vel in exordio sequentis convenisse, cum Magdaburghense concilium circa idem tempus celebratum fuerit. Accedit etiam ad idem discrimen demonstrandum controversia de Aufonensi episcopatu in concilio priori definita, quae sane inter canones concilii recurreret; quemadmodum aliae persimiles in illis exhibentur, si concilium, in quo controversia illa discussa est, & illud pariter, cujus canones extant, unum idemque concilium fuissent. Accedunt insuper episcoporum utriusque concilii diversa nomina, & sedes; Guadaldas & Arnulphus, qui ambo Aufonenses episcopi sese vocantes in synodo anni 998. dicebantur, in subscriptionibus alterius synodi frustra queruntur, sicut neque apparet Rotkerus Leodicus episcopus. Stent ergo Romana concilia per haec tempora duo, quorum alterum die VII. id. Majarum anni 998. absolutum est; alterum vero, sive eodem

239 dem anno desinente, sive in exordio sequentis A perator Romæ aderat, ubi & signavit diploma convenit. Forte tamen januario mense anni 999. pro Pataviensi ecclesia legendum apud Lunig spicileg. num. XIX. pag. 770.

ANNO
CHRISTI
999

ANNO
CHRISTI
999

V I T A
E T E P I S T O L A E
SILVESTRI PAPÆ II.

Silvester II.
de Papa.

Gerbertus
ante nomi-
natus.

Post ad-
ventum
peruenit
de injuriis
illis sedibus
illato factus
est papa.

Vita Gerber-
ti, alias Sil-
vestri.

Almo-
nus
lib. 9. c. 49.

Car Otto
imperator
III. laudat.

Quid Benno
de Silvestro
fabulatur?

Redarguit
fabula.

Silvester hujus nominis secundus, ex Ravenna. B Lateranensi ecclesia descriptum invenies, abunde satis fabulosum auctoris commentum refutaret. Huic pontifici Otto imperator III. Verceilensem civitatem cum comitatu, necnon sanctam Agathæ comitatum donavit. Novæ hæreses, quas Glaber recenset, sub hoc pontifice plane sunt sopitæ eodem anno, quo fuerant exortæ. Stephanus, qui hætenus dux Hungarorum nominatus erat, per suos ad sedem apostolicam ablegatos coronam regni Polonis præparatam accepit; quia ipse (ut testatur Gregorius VII. epist. 13. lib. 2.) regnum Hungaricum Romanæ ecclesiæ contulisset. Sub hoc pontifice anno Christi 1000. vana multorum assertionem prænuñciatus est mundi interitus: cui Abbo Floriacensis scripto apologetico contradixit. Otto imperator excessit e vivis. In locum ejus ab electoribus jam ante constitutus subrogatus est Henricus I. a Villigiso Moguntinæ archiepiscopo inauguratus, quem post annos 12. Romanus pontifex Benedictus VIII. nomine tituloque Augusti Imperatoris donavit. Eisdem tempore, opera S. Stephani regis Hungarorum, Transilvani ad fidem conversi fuerunt. Post quintum annum sedis suæ inchoatum, mortuus est 12. Maii, anno Christi 1003. ut ex epitaphio, ejus sepulchro a Sergio papa apposito, satis apparet. Quod cum hætenus in basilica Lateranensi integrum servatum fuerit, & ad illam de magico Silvestri ingressu fabulam, a Benno homine schismatico primum excogitatam, styloque mendacii vulgatam, plurimum conferat: hic describendum curavimus. Sic enim se habet.

*Iste locus mundi, Silvestri membra sepulti
Venturo domino conferes ad somitum.
Quem dederat mundo celebrem deßissima virgo,
Atque caput mundi calvina Romula.
Primum Gerbertus invenit Francigena sede
Remensis populi metropolim patria:
In Ravennatis invenit conscendere summum
Ecclesia regimen nobile, sique potens.
Post annum Romam mutato nomine sumpsit,
Ut toto pastor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit sociali mente fidelis
Obtulit hoc Casar sertius Otto sibi.
Tempus uterque comis clara virtute sophia,
Gaudet, & omne seclum, frangitur omne reum.
Clavigeri instar eras caelorum sede positus,
Terna susceptus cui vice, pastor eras.
Iste vicem Petri postquam suscepit, abegit
Lustrali spatio sacula morte sui.
Obrigit mundus discussa pace, triumphus
Ecclesia natans deditis roquiem.
Sergius hunc loculum miti pietate sacerdos
Successorque suus completi amore sui.
Quisquis ad hunc tumulum decessit lumina vertit,
Omnipotens domino dic miserere sui.
Obiit anno dominicæ incarnationis 1003. Indi-
cione 1. mensis Maii die 12.*

Rex gela
sub Silvestro.

Indidulum
conversio.
Obiit Sil-
vestri.

Benno qui se cardinalem archipresbyterum nominat, quique ex schismaticorum scissione sibi nomen tantæ dignitatis abripuit, & tempore Gregorii VII. & Henrici imperatoris schismatici vixit, Papiro Massono testante, & resellente, primus archidicus fuit istius fabulæ, qua vulgo jaßatur, Silvestrum magicis incantationibus ad apostolicam sedis culmen provecum esse, pactis pro mercede diabolo anima, quam statuto loco Hierosolymis (sic nuncupatur in urbe sanctæ crucis ecclesiæ) exactor violentus extorserit. Sed cum auctor fabulæ non huic tantum, verum etiam omnes Gregorii VII. prædecessores, astrologiæ, philosophiæ, & naturalis magi peritos, maleficii accuset & condemnet, ad refutationem fabulæ satis est auctorem prodidisse. Quamquam si hæc omnia desissent, epitaphium illud, quod Sergius IV. communi consensu vir sanctus, huic post quintum annum obitus erexit, quodque infra ex

Indidulum
conversio.
Obiit Sil-
vestri.

EPISTOLA I. SILVESTRI PAPÆ II. AD ARNULFUM REMENSEM
AD AZOLINUM LAUDONENSEM EPISCOPUM. U. AD ARNULFUM REMENSEM
ARCHIEPISCOPUM.

Ipsam de multis criminibus accusatum ad proximam synodum Romæ evocat.

Restitit eum in jura omnia Remensis archiepiscopatus.

Arnulfo Silvester episcopus servus servorum Dei Azolino Laudunens.

Silvester episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Arnulfo, sanctæ Remensis ecclesie archiepiscopo.

Super salute & apostolica benedictione nihil est quod admirari possis, quoniam, sub pontificati nomine homo etiam moribus esse desisti. Si fides mortalem Deo socialis, perfidia nihilominus rationabilem brutis animalibus æquat. Cum hoc totum te sapere constet, vehementer admiramur nativam te conditionem reliquisse, & nova & mandata scelera inhumanius perpetrasse. Epistola regis Roberti & suorum pontificum, apostolicis & imperialibus oblata est manibus, qua te coram universo clero ac populo his publicis accusat criminibus. Ad synodum habitam Compendio, cum a Remensi & Turonensi archiepiscopis ceterisque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibusdam eorum & aliorum sacramentis pro vita membrorum atque captivorum securitate, tandem venisse diceris: synodalem severitatem cum tibi metipsum conscius merito perhorresceres, ad misericordiam preces eadem epistola teste venisti, legibus te non posse objebris respondere manifestasti, dominum tuum regem offendisse te non negasti, indulgentiam tantummodo postulans per universam synodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuisti, datis obliuibus, archidiacono scilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promissisti. Magistrum tuum Remensem archiepiscopum, pro accipiendis turribus sub Juda specie tecum ducens, capere voluisti: carcer quippe ceterorum, fraudis in eum conceptum detegit dolum. O Juda magistri proditorem innovans, & pontificalem gloriam nostris temporibus deturpans! Cum magistrum archiepiscopum tradere velis, domino regi non parceres, si posses. In carcere tenes traditos milites, & fessillisse non vereris regem. Ex orationum epistolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te desideravimus! Sed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequivimus, in hac proxima paschali hebdomada Romæ te adesse præcipimus, & generaliter ibi habendæ synodo repræsentare te monemus. Hujus ergo invitationis nostræ nulla occasione sis transgressor vel suspensor, quoniam, nisi adfueris, synodice auctoritati in eodem concilio subjacebis; & de absentia nihil lucraberis. Viarum excusatio nulla te premat, quoniam in Lothariensi regno nullæ te manent insidiæ: Italia vero nullam præterdit formidinem, nisi corporis molestia occupatus fueris: aliter excusatio nulla esse poterit. Sed testes mittendi sunt, qui & tuam languorem confirmant, accusatoribus tuis respondeant, & legibus te expurgent.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc epistolam a Gerberto post Romanum pontificatum imperatorem scriptam, in bibliotheca Papiri Massoni post obitum ejus inter codices repertam, hic infestum est, ne pereat. Quas idem Gerbertus ante pontificatum Romanum sub nomine suo Gerberti scripsit, illæ numero centum sexaginta, ex ejusdem Papiri Massoni bibliotheca separatum anno 1611. Parisiis excusæ sunt.

APostolici culminis est non solum peccantibus consulere, verum etiam lapsos erigere, & propriis privatos gradibus reparatis dignitatis insignibus informare, ut Petro solvendi libera sit potestas, & Romanæ gloriæ ubique luceat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remensi archiepiscopo, quibusdam excessibus pontificali honore privato, subvenire dignum duximus, ut quia tua abdicatio Romano assensu caruit, Romanæ pietatis munere credaris posse reparari. Est enim Petro ea summa facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegii nostri statuta, tibi baculo & anulo redditus, archiepiscopali officio fungi, & omnibus insignibus, quæcumque ad sanctæ metropolim Remensis ecclesiæ pertinent, solito more perfrui. Pallio solemnitatibus statutis utaris, benedictionem regum Francorum, & tibi subæorum episcoporum obtineas, & omne magistrerium quod tui antecessores habuisse vili sunt, nostra auctoritate apostolica geras. Præcipimus etiam, ut nullus mortalium in synodo, aut in quacumque parte, abdicacionis tue crimen tibi quoquo modo opponere præsumat, vel hac occasione in improperii contra te verba exardescat; sed nostra tibi ubique auctoritas muniat, etiam si conscientie reatus accurrat. Confirmamus insuper tibi & concedimus archiepiscopatum Remensem in integrum, cum omnibus episcopatibus sibi subiectis, seu cum omnibus monasteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque curtibus, castellis, villis, casalibus, & cum omnibus rebus ad ecclesiam Remensem pertinentibus, salvo & inviolabili testamento B. Remigii Francorum apostoli. Statuentes apostolica censura sub divini obtestatione judicii, & anathematis interdictione, ut nulli unquam nostrorum successorum pontificum, vel alie quælibet magnæ parvæque personæ, hoc nostrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod absit, hoc Romanum decretum violare tentaverit, anathema sit.

NOTA CABR. COSSARTII S. J.

Jam restitutum a Gregorio V. Silvestri decessore Arnulfo supra diximus ex Aymo in vita S. Abbatis, cap. XII. Quo fit ut existimem, hanc non Silvestri, sed Gregorii epistolam esse; & librarij sine infestis, sine incuria, mendum hoc irreptisse. Quod si quis eam assertore Silvestro pertinaciter velit, hoc dicat: voluisse Silvestrum hoc iudicio sic Arnulfum restituere, ut eum ob crimina dejectum esse declararet, idque publico monumento tollatum relinqueret: hoc enim facit, dum & reatus conscientie meminit, & quibusdam excessibus pontificali honore privato offerit. Intererat enim Silvestri, qui ante pontificatum Gerbertus dicitur, & Remensi primum, ac deinde Ravennensi archiepiscopatu potitus, non videri infestum Arnulfum, ne calumniam ipsum olim oppressisse diceretur. Eius ergo condemnationem abrogare se dicit, non quod fuerit iniusta per se, sed quod Romano assensu caruerit. Quæ conjectura si locum aliquem habeat, censeri debet prior Arnulfi per Gregorium V. restitutio, non supremo iudicio facta, sed legitimo iudicio præmissa. Spoliati siquidem ante restitutionem respondere non cogantur: eoque prius restitui, quam conveniri, jus est.

In codice S. Remigii Remensis a S. Remo deo descripta, & nunc primum edita.

III. AD ROBERTUM VIZELIAC. ABBAT.

Privilegia Vizeliacensia confirmat.

In libro 2.
h. for. Vizeliac.
edna
a D. Luca
Dachello,
Tom III Spi-
cologu.

Silvester episcopus servus servorum Dei, dilectio filio Roberto religioso abbati sancti Vizeliacensis canonici, omnique congregationi ejusdem monasterii, in perpetuum.

Quotiens illa a nobis tribui sperantur querationi incundanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impertire suffragium. Atque ideo quia postulasti a nobis, quatenus privilegium sedis apostolicæ monasterio Vizeliaco, cui præesse dinoscere, quod constat olim a Gerardo nobilissimo, & christianissimo viro, necnon & Bertha uxore ejus, in honore domini & salvatoris nostri Jesu Christi, & veneratione beatissime Mariæ genitricis ejusdem domini nostri, constructum in regno Burgundiæ in parochia Augustodunensi, in pago Avalensi; quodque a præfatis fundatoribus B. Petro apostolorum principi liberali devotione & testamenti pagina collatum est, facere deberemus, veluti a prædecessoribus nostris præ memorie Nicolao papa, atque Joanne, jamdudum factum fuisse: inclinati precibus tuis libenter fieri decrevimus. Per quod apostolicæ auctoritatis privilegium, confirmamus, atque statuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli antistitum, nulli quacumque prædico dignitate, nulli cuiquam alii, de omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, quæ eidem monasterio a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis quibuscumque personis collatæ & concessæ, vel in futurum a quolibet de proprio fuerint jure donatæ, sub cujuslibet causæ occasione specie licet minuire vel auferre, neque suis usibus applicare: sed cuncta quæ ibi oblata sunt vel offerri contigerit a præfatis xiv. indictionis tempore illibata, & sine inquietudine, in sustentatione jam dicti monasterii, & usibus abbatum, & monachorum sub regula patris Benedicti tibi Deo militantium, volumus, atque præcipimus possideri: ea videlicet conditione, ut nullus successorum nostrorum pontificum in hac sancta sede, cui Deo auctore servimus, unquam vel usquam quiddam de eisdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut sub censu quolibet concedere per futura tempora patiatur: sed censum tantummodo in testamento traditionis a fundatoribus, qui ex eodem monasterio hanc sanctam sedem Romanam hæredem fecerunt, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis singulis successores nostri accipientes, præ paternitatis supplicium eidem monasterio, & tibi, successoribusque tuis, ac monachis sub jam dicti patris regula eidem degentibus, sollicitudine pastoralis vigilantiter contra omnes instantes impendere studeant. Item constitutum, ut obeunte abbate dicti monasterii, non alius ibi quacumque obreptionis auctoritate ordinetur, nisi quem consensus monachorum secundum timorem Dei, & institutionem regulæ B. Benedicti elegerit, & hujus apostolicæ sedis pontifex providerit ordinandum. Unde constitutum, & apostolica auctoritate censuimus, atque per hoc nostrum apostolicum privilegium confirmamus, ut nullus rex aut pontifex, vel abbas aut comes, vel quascumque magna, parvaque persona, avaritiz cupiditate corruptus, aut diabolica suggestione deceptus, audeat vel præsumat contra tuum honorem, o venerabilis Roberte abbas, quacumque modo inturgere, vel in tuo loco, aut de tuo honore molestias tibi inferre, vel de om-

anibus rebus monasterii, quæ tibi tuisque predecessoribus a nobis nostrisque antecessoribus per paginam privilegii concessa atque firmata sunt, aliquas invasiones vel rapinas, sive violentias inferre; si non vult auctoritate Dei, & S. Petri, & nostra apostolica excommunicatione, a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, & ab ingressu ecclesiæ noverit se esse disjunctum. Hoc quoque capitulo præfenti subjungimus, ut locum avaritiz secludamus, nulli unquam liceat de rebus, nulli de episcopis vel sacerdotibus, vel de quibuscumque fidelibus, per se, suppositamve personam, de ordinatione ejusdem abbatis, aut clericorum, vel presbyterorum, aut de largitione chrismatum, vel de consecratione basilicæ, vel de quibuscumque causis ad idem monasterium pertinentibus, audent in qualibet specie exenii loco quicquam accipere, neque eundem abbatem pro ordinatione sua aliquid dare; neque episcopus civitatis ipsius parochiæ, nisi ab abbate ipsius monasterii invitatus, ibidem publicas missas agat, neque stationes in eodem cenobio indicat, ne servorum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari, neque mansionicos exinde præsumat exigere. Susceptionem autem fidelium, aut religiosorum virorum, atque beneficentiam quam jubet apostolus cunctis exhibendam, pro possibilitate loci & facultate, non modo ibidem fieri denegamus, verum etiam suademus. Si quis vero regum, episcoporum, sacerdotum, abbatum, judicum, comitum, aut secularium personarum, contra hanc nostræ institutionis paginam tentaverit, percussus apostolico anathemate, potestatis honorisve sui dignitate careat, reumque se coram divino judicio cognoscat: & nisi ea quæ a se male acta sunt, deserverit, a sacratissimo corpore Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque æterno examini districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loca iusta servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

SILVESTRI II. PAPÆ EPISTOLA

De electione Theotardi in episcopum Avinionensem.

Gall. Christ.
l. 2. pag. 226.

Silvester servus servorum Dei dilectissimo in Domino filio Theotardo, sanctæ Vallavensis Ecclesiæ episcopo. Quotiens quæstiones ex adventu oriuntur, oportet ut synodali concilio finis queratur, & secundum synodalem definitionem, quod statutum fuerit impleatur. Quocirca, qua constat ex generali synodo habita Romæ, Stephanum tuæ ecclesiæ invalorem a prædecessore nostro Gregorio V. jure damnatum, & ab omni sacerdotali officio depositum, quod Guidone vivente episcopo avunculo & prædecessore suo sit electus, sine cleri & populi voluntate; & a quibusdam tantum. Episcopis in Episcopum post ejus mortem, sit ordinatus, & quia in ea synodo clericis in Vallavensi ecclesia Deo famulantibus, licentia alium eligendi episcopum prius concessa decretum est, ut eorum electus a Romano Pontifice in episcopum ordinaretur, & cum te ab eisdem electum didicerimus, ideo eorum electioni favente auctoritate apostolica, te in episcopum ordinamus, atque pastoralis sollicitudine te, frater carissime, hortamur, ut solerti cura gregem tibi commissum custodias, temetipsum sic in bonis operibus disponas &c. ut si quis Episcopus te vel

* Hæc synodo
subscripta
est Theotardi
archiepiscopo
Ravennæ sub
nomine Ger-
bardi.

vel tuum locum ausu temerario excommunicare A tentaverit, nostro fretus munimine ipsam excom-
presumpserit, aut anathematis vinculis irretire munitionem parvipendas.

P R Æ M O N I T I O

IN SEQUENTIA CAPITULA.

Quisnam vir fuerit Atto Vercellensis Episcopus, quo vixerit tempore disputati ego in Prajatione ad Ser-
mones ejus, & ad Perpendicularum, quod est nomen Opusculi ab eo conscripti a me primum excusi in
appendice ad secundum volumen Miscellaneorum Baluzii editionis Lucensis pag. 561. Ex hac discent lecto-
res attigisse illum seculum XI. quamquam aliter sentit Ughellius in Vercellensibus. Nec sane negari potest
Attoneum quendam Vercellensem Episcopum saculo decurrense X. diem clausisse ut perspicuo demonstrant do-
cumenta ab eodem Ughellio prolata; sed forte noster hic secundus fuit ab illo, quamquam, ut vera fatear,
Atto alius posterior in tabulis Ughellianis non comparat. At in perpendicularo ab Attone Vercellensi conscri-
pto mentio videtur fieri Silvestri II. Summi Pontificis vicini jam demortui; constat autem Silvestrum se-
culo jam decurrense XI. obiisse; Utrumque res habeat se se, capitula ista, qua in collectione Conciliorum
ego hic primus inserto hucusque ceu gentians Attonis labor credita, & habita sunt non repugnante titulo
quem Dauberius, Spicileg. tom. 1. pag. 402. nov. edit. de suo adiecit. Sed in codice unico Vaticano 4322.
quem ego consului, aliam reperi adscriptam, ex quo aliter persuademur, eundemque hic represento. Quod in-
terdum hic binica nonnulla apparent fecit humor noxius, qui in Cod. superiores foliorum lineas corrumpit.

INCIPIUNT CAPITULA

Canonum (sic) Excerptarum de diversis Conciliis, de-
cretationibus, statutis, atque epistolis congruentium ad
Forensis judicium collecta tempore Domini Attonis
episcopi.

Sequitur brevis indiculus, seu tituli singulo-
rum Canonum, qui tamen tituli cum repetantur
ante singulos canones, ideo hic omittendos cen-
sui.

INCIPIUNT CANONES

C A P U T I.

Admonitio Pontificis ad Presbyteros, qualiter erga
subditos agant.

Obsecro vos fratres dilectissimi ut erga subdi-
tarum plebium profectum, & emendationem
vigilantissima cura laboretis, quatenus illis viam
salutis ostendentes, & eos verbis & exemplis in-
struentes, & vos de eorum profectu, & nos de
vestro Domino nostro Jesu Christo auxiliante fru-
ctuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam
fraternitatem vestram, ut hæc capitula, quæ ad
emendationem vitæ breviter digessi assidue lega-
tis, & memoriz commendetis, & eorum, sive
cæterarum sacrarum scripturarum lectione mores
componatis, vitam emendatis & cum subditis
plebibus, opitulante domino, ad regna celestia
pergere certetis.

II.

Retractatio ejusdem, & de Ordinis discretione,
bonæque vitæ exhortatione.

Veraciter nosse debetis, & semper meminisse,
quia nos quibus regendarum animarum cura com-
missa est; pro his, qui nostra negligentia pere-
unt rationem reddituri sumus; pro his vero,
quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus præ-
mium æternæ vitæ percipiemus. Quod si populus
fidelis cibus est Dei, condimentum ejusdem cibi
nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gra-
dum secundum, & pæne conjunctum esse; sicut
enim episcopi Apostolorum in ecclesia, ita nimi-
rum presbyteri ceterorum discipulorum Domini
vicem tenent; & illi tenent gradum summi Pon-
tificis Aaron; illi vero filiorum ejus. Unde oportet
Concil. General. Tom. XIX.

Et vos semper memores esse tantæ dignitatis,
memores vestræ consecrationis, memores sacræ
quam in manibus susceperitis, unktionis, ut nec
ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram con-
secrationem irritam faciatis, nec manus sacro san-
guine delibatas peccando polluat. Sed cordis,
& corporis munditiam conservantes, plebibus exem-
plum bene vivendi præbentes his, quibus præcælia
ducatum ad celestia regna præbentis.

III.

De ignorantia vitanda, & doctrina sectanda.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime
sacerdotibus Dei vitanda est; quia docendi offi-
cium in populis susceperunt. Sacerdotes enim le-
gere sanctas scripturas frequenter admonet Apo-
stolus dicens ad Thimotheum: attende lectioni,
exhortationi, & doctrina semper mans in his. Sciant
igitur sacerdotes scripturas & canones. Ut omne
opus eorum in prædicatione, & doctrina consi-
stat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia,
quam operum disciplina.

IV.

Ut omnes Fidem Catholicam memoriter teneant.

Primo omnium fidem catholicam omnes pres-
byteri, & diacones, seu subdiacones memoriter
teneant; ut si quis hoc faciendum prætermittat,
quadraginta diebus a vino se abtineat; & si post
abstinentiam neglexerit, condemnandum dupliciter
(duplicetur) in eo sententia.

V.

De negligentia cavenda, justitia amplectenda, &
vita emendanda.

Nemo clericorum ultra hæc, quæ iusta sunt
dissimulet, aut negligere ullatenus audeat sed li-
benter expleat; & sacramenta divina nequaquam
negligenter contrahat; ideo tam juvenes, quam
senes de his, & de omni conversione sua, hæc
conversatione, & pœnitentia valde esse sollicitos,
satisque agere oportet, ut hæc condigne agant;
& de reliquo orent. Tam clerici, quam secula-
res animas suas ornamentis dignissimis, dogma-
tibus scilicet veritatis, decore pudicitie, splendo-
re justitiæ, candore pietatis, aliisque omnibus,
quibus comptam esse decet rationabilem mentem.
Tunc præterea declinare a consortiis inhonestis,
& infidelibus, & societatem habere fidelium,
atque illos frequentare conventus, in quibus de
pudicitia, de justitia, de pietate tradatur. Orare
semper Deum, & ab ipso petere quæ decet, ipsi
gra-

Ex Cod. Va-
tic. 4322. ubi
sunt Epistola
quædam & o-
puscula Attone
Vercellensis Epil-
copi. Hæc au-
tem Codex
membrana-
ceus sæculi
XI. sed pri-
mæ hanc in-
gularum pa-
gularum es-
sumor et
socio com-
prouant.

Theodulf
capitula
cap. 1.

Ibidem.

Coac. Tol. IV. cap. 14.

gratias agere, & veram penitentiam gerere peccatorum gestorum. Aliquantulum etiam si possibile est per misericordiam pauperum juvare penitentiam.

VI.

Theodulf. cap. 11.

Quibus armis diabolus, & vitia expugnantur. Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi; quia vita viri justitiae in se habet, oratione ornatur. Et assiduitate lectionis munitur homo a peccato juxta illum qui dicebat: in corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Hæc sunt enim arma, videlicet lectio, & oratio, quibus diabolus expugnetur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

VII.

Idem cap. 7.

Quod sacerdos Missam solus nequaquam celebret. Sacerdos missam solus nequaquam celebret; quia sicut illa celebrari non potest sine salutatio- ne sacerdotis, responsione nihilominus plebis; ni- mirum nequaquam ab uno debet celebrari; esse debent qui ei circumstant quos ille saluet, a quibus & respondeatur. Et ad memoriam illi re- ducendum est, illud Dominicum: ubiqueque fue- rint duo, vel tres congregati in nomine meo, & ego in medio eorum sum.

VIII.

Cap. Nullus Presbyter. de consec. Dist. 1.

Quod sacerdos missas nisi in sacris ab episcopo locis non presumat celebrare.

(Hæc) Hic in Romana synodo constitutum est omnium cum consensu synodi: ut nullus presbyter missas nisi in sacris ab episcopo locis cele- brare (presumat; juxta illud quod scriptum est: vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi) Qui particeps de caste- ro sui voluerit esse sacerdotii, (& pietatis affec- tus nisi magna necessitas preoccupaverit; & hoc cum judicio episcopi fiat.)

IX.

Theodulf. cap. 3.

Quod divina Mytheria studiose celebrentur. In sacrificiis, dilectissimi, ante omnia diligen- ter observetur, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus missæ nequeunt celebrari mundissime at- que studiose tractentur; & nihil in his vile, ni- hil non probatum inveniantur. Sit timor Domini nobiscum, (& cum diligentia cuncta facite.)

X.

71. 11. 11. Joan. 11. 11.

Item ex eisdem. Corpus Domini nullo modo consecretur, nisi ex integra oblatione; neque eum Dominus sui corporis aliquam sustinuit diminutionem; sicut scriptum est: non dabis sanctum tuum videre cor- ruptionem; & alibi: os non comminuetis ex eo. Missæ etiam nisi a jejunis sacerdotibus, non ce- lebrentur.

XI.

Idem cap. 6.

Ut femina ad Altare non accedant. Femina missam Sacerdote celebrante, nequa- quam ad altare accedant; sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores esse debent femina infirmi- tatis suæ, & sexus imbecillitatis. Et idcirco quæ- dam mulier quælibet sancta in ministerio divino contingere voluit, & Dei judicio percussa est.

XII.

Cap. Sacra. de Dist. 11.

Ut femina sacrata vasa, vel pallis non con- tingant. Sacratas Deo feminas, vel monachas sacra- tas, vasa, vel sacratas pallis pœnes vos contingere, & circa altaria incensum deferre perlatum est ad Apostolicam sedem; quæ omnia reprehensione, &

vituperatione plena esset nulli recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ Sedis au- thoritate hæc omnia rescindere funditus quanto- rius poteritis, censemus; & ne pestis hæc latius di- vulgetur per omnes provincias abstergi citissime mandamus.

XIII.

Ut nullus presumat qualibet ex sacris illicite usurpare.

Theod. cap. 16.

Nullus presumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra & Divino servitio mancipa- ta ad alios usus retorquere, nec de calice sacro aliud bibat præter sanguinem Christi, qui in sa- cramento accipitur. Nec patenam ad aliud offi- cium admittens audeat, quam ad altaris ministre- rium; & altaria non cooperiantur, nisi nitidis, & novis pannis. Corpora vero mortuorum in ipsis nullo modo involvantur.

XIV.

Ut vestimenta ecclesiastica sacra, & honesta sint.

Cap. Vesti- menta. De consec. Dist. 1.

Vestimenta igitur ecclesiastica, quibus Domi- no ministrator sacra debent esse, & honesta; quibus aliis usibus nemo debet frui, quam eccle- siasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacris ho- minibus, ne ultio, quæ Balthasar percussit, su- per hæc transgredientibus & alia presumptibus veniat divina. Qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit vitam pariter cum regno ami- sit.

XV.

Ut Clerici secularibus indumentis non utantur.

Cap. Nullus Presbyter. de consec. Dist. 1.

Presbyteri, & Diaconi secularibus indumentis minime utantur, nisi ut concedet, tunica sacer- dotali. Sed neque dum ambulaverint in civita- tem, aut in viam, aut in plateas sine operimen- to presumant ambulare præter si in itinera lon- ga ambulaverint. Quia sicut mulier orans in ec- clesiis non velato capite deturpat caput suum, jux- ta apostolicam vocem; ita sacerdos sine operi- mento deturpat sacerdotium suum. Nam si te- mere presumpserit contra Statuta agere, com- munionem privetur, donec quæ statuta sunt adim- plere maturet.

XVI.

Quando symbolum competentibus tradatur.

Conc. Agg. cap. 13.

Symbolum etiam placuit ab omnibus ecclesiis una die, idest ante octo dies Dominicæ Resur- rectionis publice in ecclesia competentibus tradi.

XVII.

De temporibus Baptismi.

Galat. in ep. ad Epist. Lu- can. cap. 11.

Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tem- pore nullam credant inesse fiduciam præter Pas- chale Festum, & Pentecosten venerabile Sacra- mentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incurso, in quo verendum est; ne homo succre- scente periculo sine remedio salutari fortassis æ- grotans exitio præventus abscedat.

XVIII.

Qualiter Baptismi Sacramenta celebrari oportet.

Catechumeni antequam baptizentur instruan- tur qualiter credant, ut sacerdotibus eum bap- tizantur . . . . . facultas lo- quendi . . . . . imminente periculo obmutuerint per Christianis- simos testes eorum fides examinetur, qui illis an- tequam obmutuerint, adfuissent: Et si eorum testimoniis digni inventi fuerint, baptizentur; hi vero qui ab infantia muti fuerint si aliquibus nu- tibus, ac iudiciis Christianos se esse velle, vel baptismum petere videantur, non est illis vetan- dum. Pro infantibus vero, quibus ætas adhuc lo- quendi non est aliis non abnuimus respondendum,

ca.

catholicis tamen, sed qui pro eis fidem promittunt, curam & sollicitudinem habere debent, ut illi hoc implcant quod ipsi pro eis promiserunt. Si autem religiosi, & docti talibus parentes fuerint, ipsis cum hac protestatione committendi sunt. Qui si defuerint, illi eos frequentius instruant, suisque beneficiis sepius studeant confortare.

XIX.

Item de parvulis aegrotantibus.

Theod. cap. 17.

Si parvulus aegrotans, ad quemlibet presbyterorum Baptismi gratia de cujuslibet Parochia alatus fuerit, Baptismi sacramentum nullo modo denegetur. Si quis hoc manus petenti concedere detrectaverit; & ille parvulus absque Baptismi gratia mortuus fuerit, noverit se ille qui eum non baptizavit pro ejus anima rationem redditurum.

XX.

Ut Presbyteri absque diaconibus Baptisma non celebrent.

(sc) Ut nulla Ecclesia cujuslibet Dioceseos, ubi Baptismum celebratur, Presbyter absque Diacono esse reperiat, unde omnis Presbyter non habens diaconem eligat sibi personam, & plebi suae innotescat; tunc ad Pontificem suum consignans deducat cujus vitam probatam habeat, & diaconus consecratur. Quod si distulerit Presbyter dicens, eo quod non habeat talem clericum, episcopus tuus provideat ex ecclesia sua aut unde voluerit bonam personam. Tantum est, ut sine diacone non sint.

XXI.

Quae in ecclesiis recondi liceat.

Theod. cap. 6.

Videmus crebro in ecclesiis messes, & senum congeri, unde volumus, ut hoc poenitus observetur, ut nihil in ecclesia praeter vestimenta ecclesiastica, & vasa sacra, & libros recondatur. Si autem tempore persecutionis propter improbitatem praedonum sua pauperes alimenta ibi servanda reponant, non sunt ejicienda; ita sane ut de eadem ecclesia pace recepta illico transportentur. Vendendi, enim, vel emendi ibi nulla detur licentia; ne forte si alia ibi qua oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea domus orationis est, vos autem speluncam latronum fecistis.*

XXII.

Quod in ecclesiis Convivia, & accubitus non fiant.

Lodic. cap. 17.

Quod non oporteat in Domini ecclesiis convivia quod vocantur agapae fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

XXIII.

Quod in ecclesiis sepultura non fiant.

Theod. cap. 9.

Antiquus in his regionibus in ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit, & pleraque loco divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias preparata, cimiteria, seu poliandria facta sunt; unde volumus, ut ab hac re deinceps ablineatur; & nemo in ecclesia sepellatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitae meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quae antiquitus in ecclesia sepulta sunt, nequaquam projiciantur; sed tumuli, qui apparent profundius in terra mittantur, & pavimento desuper facto nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiam reverentia conservetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro cimiterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, ubi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat.

XXIV.

Ut sepultura non vendatur.

Quaestio nobis est Nereida clarissima femina Greg. lib. 7. cap. 11. quod solidos pro filio suo sepultura Fraternalitas vestra velit exigere, atque super doloris gemitum majorem dispendii studeat inferre molestiam. Quod si ita se veritas habet, quia grave nimis, & procul est a sacerdotis officio pretium de terra concessa patremini quærere & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione Fraternalitas vestra contineat, & molesta ei de cetero non existat. Hoc autem vitium & nos postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus de ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham a filiis Esron, hoc est a Filio Soor sepulcrum pretio ad humandum corpus conjugis postularat, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantae considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiae vitium, vel in alienis denuo tentari praesumatur admoneo; sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepellire concessitis siquidem parentes ipsius proximive haeredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint accipi non vetamus; peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus. Ne quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si de eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium.

XXV.

Ut Dioceses singulis annis visitentur.

Multorum experientia casuum magistrante reperimus nonnullas Dioceses (sic) ecclesias destitutas, pro qua re id constitutione decrevimus ut antiquae consuetudinis ordo servetur, & annis singulis ab episcopis Dioceses visitentur; & si qua forte basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparatur.

XXVI.

Qui Presbyteri christisma petant.

Presbyteri qui per Dioceses ecclesias regunt non quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per juniorem clericum, sed per seiplos, aut per illum, qui sacrarium tenet ante Paschae solemnitatem christisma petant.

XXVII.

Quod singulis annis synodus celebratur.

Nulla pene res disciplinam plus ab ecclesia, Christi depellit, quam sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos ecclesiasticos mores synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri concilium non sinit, saltem vel semel a nobis celebretur.

XXVIII.

Qualiter majores Presbyteri ad Synodum veniant.

Quando more solito ad synodum venietis vestimenta, & libros, & vasa sacra, cum quibus vestrum ministerium, & injunctum officium peragatis vobiscum deferre; nec non duos, vel tres clericos, live laicos, cum quibus missarum solemniam celebratis, vobiscum adducite: ut probetis quam diligenter, quamque studiose Dei servitium peragatis.

XXIX.

Quod singulas Kalendas collatio in Plebibus fiet.

Experimento didicimus non minus bonam collationem, quam etiam lectionem prodesse; unde a pra-

A presentis statuimus, ut per singulas plebes, singulis calendis omnes presbyteri, seu clerici simul conveniant, ut de fide, ac sacramentis divinis, seu de vita, & conversatione, & singulis officiis ad eos pertinentibus communiter tractent. Et si forte aliquis inter eos negligens, aut reprehensibilis invenitur, a ceteris corrigatur. Quod si corrigi omnino non studuerit, mox suo nuntient episcopo, ut hæc acrius emendare quantocius studeat, ne cum eadem Diocesi . . . . . tentur. Si autem Kalendæ in festivis fuerint sub . . . . .

XXX.

Quod nullus absolute clericus ordinetur.

Chalced. cap. 6.

Nullum absolute ordinari debere presbyterum, aut diaconem, vel quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter ecclesiam civitatis, aut possessionis, aut martyrii, aut monasterii, qui ordinandus est pronuntietur. Qui vero absolute ordinatur, decrevit sancta Synodus irritam haberi hujuscemodi manus impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

XXXI.

Ut in singulis ecclesiis sacerdotes ordinentur.

Clem. ep. ad Jacob.

Ecclesias per congrua, & utilia facite loca, quas divinis præcibus sacrare oportet; & singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

XXXII.

De Clericis, qui loca, in quibus ordinati sunt, derelinquunt.

Arcelari. cap. 21.

De Presbyteris, ac Diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt; & ad alia loca se transferunt, placuit, ut eisdem locis ministrarent; quod si derelictis locis suis ad alium se locum transferri voluerint, deponantur.

XXXIII.

De Presbyteris, qui pro alterius ecclesiis munera promittunt.

Theod. cap. 16.

Si quis Presbyter, vel quislibet in Clero inventus fuerit alicui clerico, aut laico deinceps munera dare, aut promittere, aut ecclesiam alterius presbyteri subripiat, (quam ad se rectius pertinere non putat,) sciat se pro hac rapina, seu cupiditate, aut gradum amitturum, aut gravi corporis maceratione castigandum. Illi vero, quem fatigare præsumperit, omne damnum, quod ei pro hac acciderit querela ipsosque actionis sumptus insuper restaurare cogatur nullusque alterius presbyteri clericum, vel parochianum persuadeat, ut ad suam ecclesiam concurrat, relicta ecclesia propria, & suas decimas sibi dent; sed unusquisque sua ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illud evangelii: *quacunque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.*

XXXIV.

Ut nullus oblationes ecclesie, præter conscientiam episcopi, aut det, aut accipiat.

Gregen. 7.

Si quis oblationes ecclesie extra ecclesiam mancipare, vel dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec eum ejus voluerit facere consilio, anathema sit.

XXXV.

Ut nullus Presbyter absque permisso episcopi aliquid in ejus Parochia agat.

Clem. ep.

Nullum presbyterum in alicujus episcopi Parochia aliquid agere absque ejus permisso docebat; sed & cunctos presbyteros propriis episcopis in omnibus obedientes, instituenti Domino, esse debere docebat. Nullum aliena concupiscere, aut

eorum præsumere, sed unumquemque suis, sibi que commissis contentum esse docebat. Neminem etiam alicui aliquid facere, nisi quod sibi vult fieri instruobat.

XXXVI.

Ut nullus clericus mulierem in consortio familiaritatis habeat.

Illud præterea speciali ordinatione decernimus quod nec antiqua concilia in univertis pene canonibus siluerunt, ut nullus clericorum a gradu subdiaconi, & supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam; sed si sunt ei hujuscemodi servitii matris, vel sorori aliæque cujuslibet propinquitati contradat; & quicquid suis manibus perfecerint, proprio Domino deferantur. Aut si propinquitas memorata deest, alia domus longe ad earum habitaculum requiratur, eo modo ut nulla occasione introeundi domum clerici fornicationem permittantur, unde aut laqueos possit incurrere, aut noxialis fama innocenti fortassis possit injuri. Sane si deinceps post datam hanc admonitionem quisquis harum consortio frui voluerit, noverit se non solum a clericatus officio retrahi, vel ecclesie foribus pelli, sed etiam ab omnium catholicorum clericorum, vel laicorum communionem privari, nulla prorsus vel colloquii consolatione relicta.

XXXVII.

Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat.

Ut si cui sacerdoti ex qualibet muliere renuntiatum fuerit, ut exinde suspicio malæ opinionis efficiatur, nullam cum ipsa habeat conversationem neque secretam, neque presentem. Si deinceps episcopus inventus fuerit per secundam, & tertiam contumeliam ut contemptor gradus sui periculum sustineat.

XXXVIII.

Qualem professionem Presbyteri, & Diaconi faciant quando ordinantur.

Quando presbyteri, & diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos professionem episcopo suo facere, ut casti, & puri vivant sub Dei timore, & ut eos talis professio alligatos talis disciplina retineat.

XXXIX.

Item qualem Episcopus diaconem faciat.

A presentis die episcopus omnibus dicatur, ut nullum facere diaconem præsumant, nisi qui se caste vidurum promiserit.

XI.

Ut Clerici Episcopis suis obtemperent; ad honorem eos promovere volentibus.

Item placuit, ut quicumque clerici, vel diaconi pro necessitatibus ecclesiasticarum rerum non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promovere, nec illic ministrarent in suo gradu unde noluerunt recedere.

XLI.

Quod nullus clericus die Dominico aliquod seculare negotium audeat judicare.

Ut nullus Presbyterorum, vel clericorum die Dominico propositum cujuscunque causæ negotium non audeat vindicare, nisi hoc tantum ut Deo statuta solemniter peragant. Cæteris vero diebus cohibentibus personis illa quæ justa sunt habeat licentiam judicandi, exceptis criminalibus negotiis.

XLII.

Ut clericis ludicris spectaculis non interfrent.

Nou oportet ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut

LX.

Quod profundiores quæstiones penitus non adfirmantur.

Profundiores vero, difficilioreſque partes incurrentium quæſtionum, quas latius perperrant, vel contradicunt qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audent contemnere, ita necesse non habemus inſtruere quia ad conſtitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis credimus ſufficere quidquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis noſ ſcriptura docuerunt, ut proſus non opinetur catholicum quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contraria.

Orléans B. plik. Gall. c. 12.

LXI.

Ubi, & qualiter Schola habeantur.

Presbyteri etiam per villas & vicos ſcholas habeant, & ſi quiſlibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas litteras eis commendare voluerit, eos ſuſcipere, & docere non reſtant; ſed cum ſumma caritate eos doceant: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtella in perpetuas æternitates. Cum ergo eos doceant, nihil ab eis præcipiant, excepto quod eis Parentes caritatis ſtudio ſua voluntate obtulerint.

Theodulf. c. 20.

Dato. 12. 2.

LXII.

Quibus libertis manus mittatur.

Quicumque libertatem a Dominis ſuis percipiunt, ut nullum ſibi in eis obſequium patronus retentet; iſti ſi ſine crimine ſint ad clericatus ordinem libere ſuſcipiuntur; quia directæ manuſiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manuſiſſi ſunt pro eo quod adhuc a Patrono ſuo ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, ſiant ex clericis ſervi.

Tolot. IV. cap. 22.

LXIII.

Quales ad miniſterium clerici eligantur.

Tales ad miniſterium eligantur clerici, qui diſcne poſſint dominica ſacramenta tractare; melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint diſcne exercere opus Dei, quam multos, & inuiles, qui onus grave ordinatori adducant.

Clem. Epil. c. 1.

LXIV.

De jejunio Quadrageſimali Clericorum.

Cognoviſte a nobis, & cunctis episcopis in hanc ſanctam, & apoſtolicam ſedem congregatis ſtatutum eſſe, ut ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſorte Domini vocati a carne jejunent. Quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum a laicorum converſatione; ita & in jejunio debet fieri diſcretio. Haſ ergo ſeptem hebdomadas, omnes clerici a carne, & deliciis jejunent, & hymnis ac vigiliis, atque orationibus Domino inhxerere die noctuque ſtudeant.

Teleph. in Epil. c. 1.

LXV.

Quod nulli Sacerdotum liceat canones ignorare.

Nulli ſacerdotum ſuos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod poſſit Patrum regulis obviare: quæ enim a nobis res diſcne ſervabitur ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permiſſa frangat?

Cæleſt. in Epil. ad Epil. per C. labr.

LXVI.

Quod adverſa pro Chriſto patienter toleranda.

Noliſte mirari, cariffimi, quod perſecutiones patimini quaſi novi vobis aliquod contingat; ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete ut in

Apoſtol. II. p. 1.

A revelatione gloriæ eius gaudetis exultantes; quia ſi exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis. Nec pro aliqua cupiditate, vel leginitia, aut metu hæc quæ vobis faciendæ, vel dicendæ ſunt, dimittatis. Nec a populi increpatione ſi devierit ullo modo ceſſetis. Nemo autem veſtrum patiatur quaſi homicida, aut ſar, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus non erubescat; gloriſicet autem Deum in iſto nomine; quia ſcriptum eſt: beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; quoniam ipſorum eſt Regnum celorum. Cavete, quia propter juſtitiam dixit; nam qui pro aliquo crimine patitur ob hoc non erit beatus.

LXVII. Quod cum excommunicato non fit orandum.

Si quis cum excommunicato ſaltem in domo ſimul oraverit, iſto communione privetur.

LXVIII. Quod oblationes discordantium, vel pauperes opprimentium reſutanda ſunt.

Oblationes discordantium fratrum neque in ſacrario neque in gazophylacio recipiantur. Eorum etiam qui pauperes opprimunt donaria a ſacerdotibus reſutanda ſunt.

LXIX. Ut ebrietas vitetur.

Anno omnia clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutritrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſiderit, ut ordo patet, Caut trium dierum ſpatio a vino ſtatim ſubmovendum, aut corporali ſubdendum iudicio. Quod ſi hoc in uſum aſſumpſerit, excommunicatio proſtetur (ſic); ſi vero corrigi non potuerit, a ſacerdotali ordine depellatur.

LXX. Qualiter ſingulis feriis agendum ſit.

Qui die Dominico ſtudioſe jejunat, non creditur catholicus; & nullum negotium, nullumque opus ſervile eodem die fiat. Quinta feria quoque non eſt jejunandum, ut inter jejunium Chriſtianorum & gentium catholicorum atque hæreticorum diſcretio ſit. Die Dominico Dominus Jeſus Chriſtus . . . ſive quia eo die gratia Spiritus ſancti poſt aſcenſionem ad cælos diſcipulos inflammavit, eiſque mittens tradidit chariſmatum dona. Quinta feria autem cum eiſdem diſcipulis ultima cæne myſteria celebravit. Nec multo poſt eodem revolvente die illis videntibus ad cælos aſcendit; ipſo etiam die chriſma conſicitur; eodem quoque die penitentes reconciliantur. Quarta vero, ſexta, & ſeptima feria præ cæteris jejunandum eſt; quia quarta feria Judas de prodicione Salvatoris cum Judæis ſtatuit, ſexta autem Chriſtus crucifixus eſt. Sabbato quidem inter metum & ſpem Apoſtoli triftem duxerunt diem, dubii aliquantum de Reſurrectionis gloria permanentes. Qui ergo iſtis tribus diebus in crapula, vel epulis abſque magna interveniente feſtivitate vel neceſſitate fuerit, videtur aut cum Etradente iradere, aut cum crucifigentibus crucifigere, aut Apoſtolorum injurias deridere. Nam qui vult de Domini cum ipſis reſurrectionis gaudere, triftari quodammodo cum ipſis debet de Paſſione.

LXXI. Quod die Dominico ſtantes oramus.

Quoniam ſunt quidam in die Dominico genuſedentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſtanter obſerventur, placuit ſancto Concilio ſtantes in hiſ diebus Domino vota perſolvere.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

LXXII.

Ut sacerdotes admonerent populum qualiter festis diebus se habeat.

Sacerdotes admonerent populum, ut in diebus festis non vacent convivio malis, & jociis turpibus, sed orationibus.

LXXIII.

Quibus festis populus communicet.

Agath. c. 11. Sæculares vero, qui natalem Domini, Pascha, & Pentecosten non communicaverint catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

LXXIV.

Si sacrificium per negligentiam ceciderit.

Cap. 21 per negligentiam. Si cui sacrificium per negligentiam ceciderit, aut lingua lambat, ut nihil inde remaneat, aut diebus XL. jejuset. Si autem per negligentiam alterius hoc factum fuerit, peniteat ipse cujus est negligentia. Locus autem in quo ceciderit, aut igne succendatur, aut penitus extergatur; & quidquid exterius fuerit, comburatur.

LXXV.

Si vomitus intra tres dies post communionem negligenter evenerit.

Si quis post accepta sacrosancta mysteria infra tres dies vomitus per negligentiam fecerit . . . & quidquid rejectum fuerit comburatur.

LXXVI.

Ut inergumeni non communicent, & balnea in sacris balneis non fiant.

Nulli liceat porrigere Corpus, vel Sanguinem Domini nostri Jesu Christi inergumenis, donec in eadem passione sunt, nisi forte discrimen mortis iocurrerit. Nam cum criminosis talia sacramenta veterentur, quanto magis illis, quos ipse auditor criminis invadit? Si autem divina misericordia liberati fuerint, longo tempore in abstinence, & oratione permaneant secundum arbitrium sacerdotum, & sic demum communicent inter ceteros christianos. Quod si baptizati, vel consignati nondum fuerint, licet eos omni tempore baptizare, vel consignare. In aqua vero sanctificata nullus balneum facere audeat pro aliqua infirmitate, vel necessitate, quam spargi tantummodo concessa est. Hujuscemodi enim lavacra nec in sacris invenimus, nec a Patribus audivimus, nec nobis utilia videntur.

LXXVII.

Qualiter mysteria Baptismatis, vel Chrismatis custodienda sint.

Qui sacri Baptismatis mysterium, vel donum Spiritus Sancti in Chrismate susceperint, ante nonum diem cum mulieribus nullo modo coeant; similiter hujuscemodi mulieres omni modo a viris se abtineant; nec ullo turpi ludo vel negotio se ullo modo misceant. A carnium esu tandiu abtineant, donec episcopus loci pro qualitate personæ vel temporis providerit. Nec de sacro fonte aliquem levare, aut ad consignandum ante Episcopum tenere aliquis audeat; nec clericus ullum sacrum ordinem adsumere præsumat, nisi prius hæc eadem prædicta sacramenta in se celebraverit. Si quis autem in aliquo supradictorum prævaricator extiterit, iudicio Episcopi peniteat.

LXXVIII.

Ut spectacula ludorum diebus festis non celebrentur.

Conc. Afric. can. 61. Necnon & illud petendum, ut spectacula theatrorum, cæterorumque ludorum die Dominica, vel cæteris Religionis Christianæ diebus celebrariis amoveantur. Maxime quia S. Pasche octavarum die populi ad circum magis quam ad ecclesiam conveniunt, debere transferri (sic).

Concil. General. Tom. XIX.

LXXIX.

Ut nullus Kalendas Januarias colere, aut ebrosos ducere præsumat.

Ut nullus Kalendas Januarias, & brumas ritu paganorum colere præsumat. Si quis Kalendas Januarias, & brumas colere præsumperit, aut mensas cum lampadibus in domibus præparare, aut per vicis & plateas cantiones & choros ducere præsumperit, quod magna iniquitas est, coram Deo anathema sit.

LXXX.

Ut . . . . . ad ecclesiam conveniendum sit.

. . . . . debere ad Ecclesiam ob aliam causam Theodol. convenire nisi ad laudandum Deum, & ejus servitium faciendum. Disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cæteras actiones ab eodem loco sancto penitus abigenda sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Domino sacrificium offertur, Angelorum frequentiam esse non dubitatur, periculolum est tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non conveniat. Si enim Dominus illos de templo eiecit, qui victimas quas sibi offerrentur, emebant vel vendebant; quanto magis illos inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & hujuscemodi nugis locum divino cultui mancipatum sedant?

LXXXI.

De doctrina virorum, & mulierum.

Laicus præsentibus clericis, nisi ipsis probantibus docere non audeat; & mulier quamvis docta, & sancta viros in conventu docere non præsumat.

LXXXII.

Item de indumentis eorum.

Si quis virorum propter continentiam, que putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens, & despicit eos qui cum reverentia birris, & aliis communibus, & solitis utuntur vestibus, anathema sit. Similiter & mulier que propter continentiam, que putatur, habitum mutat, & pro solito muliebri amictu virilem sumit, anathema sit.

LXXXIII.

Ut natalitia, seu nuptia in Quadragesima non fiant.

Quod non oporteat in Quadragesima martyrum natalitia celebrare; sed eorum in sabbato, & Dominico die tantum memoriam fieri.

Nuptiæ vero, aut natalitia eisdem diebus nullo modo celebrentur.

LXXXIV.

De jejunio Quadragesimali.

Placuit etiam ut omnes ecclesie exceptis diebus dominicis in Quadragesima, etiam die sabbati Sacerdotali ordinatione & discretione communicationis debeant jejunare.

LXXXV.

Item de observatione ejusdem.

Quod non oporteat in quadragesima in ultima septimana quintæ teriæ jejunium solvere, totamque Quadragesimam sine veneratione transire magisque conveniat omnem quadragesimam districto venerari jejunio.

LXXXVI.

Item unde supra.

Quidam in die ejusdem Dominicæ passionis ad horam nonam jejunium solvunt, & convivio abstinent & dum sol ipse eadem die tenebris palliat lumen subdixerat, ipsaque elementa turbata mæstitiam totius mundi ostenderit; illi qui jejunium tanti diei polluant, epulisque inserviunt. Et quis totum eundem diem universalis ecclesie propter Passionem Domini in merore, & abstinentia

R

nen-

penitentia peragit, quicumque in eo jejunium præter A parvulos, senes, & languidos ante peractas indulgentiæ preces resolverit a Paschale gaudio de- pellatur; nec in eo sacramentum corporis, & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis ipsius per abstinentiam non honorat.

LXXXVII.

De jejunio Quatuor temporum.

Jejunium quod ter in anno apud nos celebra- Call. A. Epist. re didicistis, convenientius nunc per quatuor tem- L. pora fieri dicimus; ut sicut annus per quatuor volvitur tempora, sic & nos quaternum solemne agamus jejunium per quatuor tempora; juxta Propheta Zachariæ vocem qui ait: *hæc dicit Dominus exercituum: jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi erit domus Juda in gaudium, & in lætitiâ, & in solemnitate præclaras. Veritatem tamen, & pacem diligite dicit Dominus exercituum.* In hoc ergo omnes nos unanimes oportet esse, ut secundum Apostolicam doctrinam idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata.

LXXXVIII.

Jejunium ecclesiasticum non dissolvendum.

Si quis eorum, qui continentia student ab- Gang. c. 19. que necessitate corpora tradita in commune je- junia & ab ecclesia custodita superbiendo dissol- vit, stimulo lux cogitationis impulsus, anathe- ma sit.

LXXXIX.

Ut Pœnitentibus infirmis oleum sanctificationum non fundatur.

Pœnitentibus infirmis oleum sanctificationum fun- Inoc. Ep. di non potest, quia genus est sacramenti. Nam ad Decr. c. 8. quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo u- num genus putatur posse concedi?

XC.

Qualiter Presbyteri erga pœnitentes agant.

Non debet Presbyter injungere pœnitentiæ leges sine aliquo respectu personæ, aut causæ, sed tempora pœnitentiæ, aut reconciliationis episcopi arbitrio concedat. Et ut presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi episcopo permittente. Sed potius Presbyteri, qui in ple- bibus ordinantur, providentiam magnam habeant, ne eorum Parochiani in criminalia incidant delicta. Quod si evenierit, tam ab ipsis, quam ab omnibus vicinis diligenter qualiter acta sunt in- quirant, & scriptis notare non differant, eosque admonere frequenter . . . . . quod scripserat, secum assu- mat. Quod si iidem pœnitentes venire distulerint ipse in capite jejuni ad primam ejusdem episco- pii sedem esse pullo modo cum eodem distimu- let scripto, suoque hoc suggerat episcopo, ut quid ei exinde agendum sit, consideret. Si au- tem etiam pœnitentes adfuerint, leges quæ illis pœnitentiæ imponuntur, rursus describat; curam- que, & sollicitudinem erga eos maximam gerat, ut eorum conversationem plenissime cognos- cere possit. Quod si obnixè aliquem pœnitentiæ viderit incumbere, ut debilitate incurrente peri- culum speret; aut si infirmitas quempiam oppres- serit ad suum presbyteri recurrat episcopum, ut il- li per ipsum remedia concedantur; qui si defue- rit cardinalibus primæ sedis presbyteris interim suggerat; ad diem namque reconciliationis, id- est cœnæ Domini, ipse quoque (recurrat singulo- rum acta plenissime indicandum. Similiter etiam quarto die post octavam Pentecosten) cum ipsis pariter adesse festinet, ut rursus quæ illis jussa fuerint cognoscere, & describere possit.

Anfusa in- clusa omittit Dacherius.

XCI.

Ut Pœnitentes quotidie genua flectant.

Pœnitentes etiam diebus semelionis genua fle- Carh. c. 8. ctant.

XCII.

Ut mortuos Pœnitentes sepeliant.

Mortuos pœnitentes offerant ecclesiæ, & sepe- liant.

XCIII.

Pœnitentes secularibus negotiis abstineant.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut Leo Epist. arguit, quia est honestus questus, & est turpis; 91. c. 9. verumtamen pœnitenti utilis est dispendia pati quam periculis negotiationis obstringi; quia dif- ficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum; unde monemus ne pœnitens aliquo negotio, seu venatione se ob- stringat; sed sub custodia sacerdotis, qui loco præfuerit, orationi, & jejunii vacet. Viduum au- tem suum si egenus est tali artificio querat, cui nulla inhaereat macula peccati; quatenus ita te- stimonio sacerdotis fultus ad Pontificis sui secu- riorum recurrat sententiam. Sed neque infra pœni- tentiæ suæ actionem pergat ad militiam secula- rem; cum Apostolus dicat: *nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Quapropter non est liber a laqueis diaboli qui se militiæ munda- næ voluerit implicare. Ergo illicitorum veniam, postulantem oportet etiam a multis licitis abli- nere; dicente Apostolo: *omnia licent, sed non om- nia expediunt.* Unde si pœnitens habet causam, quam negligere forte non debeat melius expetit Ecclesiasticum quam forensis judicium.

XCIV.

Qualiter sponsus & sponsa a sacerdote benedicantur.

Sponsus, & sponsa antequam conveniant a pa- Carh. c. 12. rentibus suis, vel a paranyphis sacerdotibus of- 12. ferantur, & ab eis benedicantur. Qui cum be- nedictionem acceperint, eadem nocte pro reve- rentia ipsius benedictionis in virginitate permo- neant.

XCIV.

Quæ nuptiæ vitandæ sint.

Ut nullus præsumat Deo dicatam sceminam, Rom. I. sob. aut commatrem suam, idest novercam, seu ma- Greg. II. trem aut sororem aut filiam spiritualem, vel de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, sibi in conjugio copulare.

Et virginem, aut viduam nullus rapere præsu- mat, aut surari in uxorem, nisi desponsatam ha- buerit a propriis parentibus, vel a tutoribus ejus, etiam si ipsa voluerit. Si quis vero, vel si qua in aliquo prædictorum nefario conjugio convenerit, & in eo permanerit, sciat, se auctoritate cano- nica anathematis vinculo esse innodatum. Con- sentientes vero, atque consiliantes etiam anathe- matis vinculo implicentur. Si autem hi, qui con- victi sunt admodum declinaverint, & ab alteru- trum fuerint divisi pœnitentiæ submittantur, ut episcopus loci providerit. Similiter illi qui in hac consiliati fuerint, vel aliquam habuerint portio- nem. Quicumque vero Sacerdotum, vel clerico- rum in talibus assensum præbuerit, aut commu- nicaverit eorum consortio, condemnatus sacerdo- tii vel ministerii sui honore privetur.

XCVI.

Qualiter quisquisque docendus sit.

Cum ergo omnium sacrarum scripturarum pa- Theod. c. 17. gina instrumentis bonorum operum referret sine, & per sacrarum scripturarum campos possit in- veniri arma, quibus vitia comprimentur, & vir- tutes nutriantur; licuit nobis huic nostro capitu- lari interere sententiam cujusdam Patris de In- Reg. c. 4. stru-

Instrumentis bonorum operum, in qua magna bre-
 vitate quid agi, quidve vitari debeat continetur.
 In primis Dominum Deum diligere ex toto cor-
 de, tota anima, tota virtute, deinde proximum
 tanquam seipsum. Deinde non occidere, non
 adulterare, non facere furtum, non concupisce-
 re, non falsum testimonium dicere. Honora om-
 nes homines; & quod sibi non vult, alii non fa-
 ciat. Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Chri-
 stum. Corpus castigare, delicias non amplecti.
 Jejunium amare, pauperes recreare, nudum ve-
 stire, infirmum visitare, mortuum sepelire, do-
 lentem consolari, a secularibus se facere alienum,
 nihil amoris Christi præponere, iram non perficere,
 iracundiæ tempus non reservare, dolum in
 corde non tenere, pacem falsam non dare, cha-
 rritatem non derelinquere. Non jurare, ne forte
 non perjuret, veritatem ex corde & ore profer-
 re, malum pro malo non reddere, injuriam non
 facere, sed & factam patienter sufferre, inimicos
 diligere, maledicentes non maledicere, sed ma-
 gis benedicere. Persecutionem pro justitia susti-
 nere. Non esse superbum, non vinolentum, non
 multum edacem, non somnolentum, non pi-
 grum, non murmurosum, non detractorem.
 Spem suam Deo committere; bonum aliquod in
 se cum viderit Deo applicet non sibi, malum
 vero semper a se factum sciat, & sibi reputet.

Diem judicii timere, gehennam expavescere,
 vitam æternam omni concupiscentia spiritali de-
 siderare; mortem ante oculos quotidie suspensam
 habere; actus vitæ suæ omni hora custodire; in
 omni loco Deum respicere. Cogitationes malas
 cordis sui advenientes mox ad Christum allidere,
 & seniori spiritali patefacere; os suum a malo,
 vel pravo eloquio custodire, multum loqui non
 amare, verba vana, aut risui apta non loqui, ri-
 sum multum aut excussum non amare, lectiones
 sacras libenter audire, orationi frequenter incum-
 bere, mala sua præterita cum lacrymis vel gemi-
 tu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipsis
 malis emendare, desideria carnis non perficere,
 voluntatem propriam odere. Præceptis Sacerdo-
 tis, & Præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse
 aliter, quod absit, agat, memores illud divinum
 Dominicum præceptum: *qua dicunt facite; qua au-
 tem faciunt facere nolite*. Non velie dici sanctum
 antequam sit; sed prius esse quod verius dicatur.
 Præcepta Domini factis quotidie studeat adimple-
 re, castitatem amare, nullum odere, zelum &
 invidiam non habere, contentionem non amare,
 elationem fugere, seniores venerari, juniores di-
 ligere, in Christi amore pro inimicis orare, cum
 discordantibus ante solis occasum in pacem redi-
 re, & de Dei misericordia nunquam desperare.
 Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritalis; que
 cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter
 adimpleta & in die judicii reconfigurata, illa re-
 tribuentur nobis a Domino recompensabitur que
 ipse promissit, *quod oculis non vidit, nec auris au-
 divit, nec in cor hominis ascendit que præparavit
 Deus his, qui diligunt eum*.

XCVII.

Ut Orationem Dominicam, & symbolum omnes
 memoriter teneant.

Cominonendi sunt omnes fideles, ut generali-
 ter a minimo utque ad maximum orationem
 Dominicam & Symbolum memoriter teneant; &
 dicendum est eis quod in his duabus sententiis
 omne fidei Christianæ fundamentum incumbit, &
 nisi qui has duas sententias memoriter tenuerit,
 & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpi-
 sime frequentaverit catholicus esse non poterit.

Concil. General. Tom. XIX.

Theodul. c.
 22.

1. Cor. 9-9.

Constitutum ramque est, ut nullus christetur,
 neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium
 suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum
 quemlibet teneat, nisi Symbolum & orationem
 Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quod
 ad loquendum etas minime perduxit.

XCVIII.

Ut hoc canones nullus refutare presumat.

Cumque nobis contra salutarium reverentiam
 regularum cupiamus temere nihil licere; & cum
 sedes apostolica super his omnibus favente Do-
 mino, qui paternis canonibus præfixa pio, deto-
 toque studeat tenere proposito; satis indignum
 est quemquam vel pontificum, vel ordinum sub-
 sequentium hanc observantiam refutare, quam
 beati Petri sedem & sequi videat, & docere; sa-
 tisque conveniens sit ut totum corpus ecclesiæ in
 hac sibi met observatione concordet, quam illic
 vigere conspiciat, ubi Dominus ecclesiæ totius po-
 suit principatum.

XCIX.

Ut que statuta sunt nullo modo immutentur.

Hæc vero statuta nulla debent improbitate con-
 velli, quia alia ratio est secularium, alia divi-
 natum.

C.

Quod seire etiam nos oportet que in sacris scripturis
 recipiuntur sunt, queve refutanda.

Quamvis aliud fundamentum nemo possit po-
 nere præter id quod positum est; Christus Je-
 sus, tamen ad zdificationem sanctæ ecclesiæ post
 illas veteris, & novi testamenti, quas regulariter
 suscipimus, etiam suscipi non prohibet scriptu-
 ras. Id est S. Synodum Nicænam cccxviii. Patrum,
 mediante maximo Constantino Augusto; san-
 ctam Synodum Ephesenam, in qua Nestorius
 damnatus est consensu beatissimi Cælestini pa-
 pæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis Antisti-
 te, & Arcadio ab Italia destinato. Sanctam Sy-
 nodum Chalcedonensem, mediante Marciano au-
 gusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo,
 in qua Nestoriana, & Etychiana hæreses simul
 cum Dioscuro ejusque complicitibus damnatae sunt.

Item opuscula B. Cæciliæ Cypriani martyris
 Carthaginensis episc. Opuscula b. Gregorii Na-
 zianzeni episc. Opuscula b. Athanasii Alexandrini
 episc. Opuscula b. Joannis Constantinopolitani
 episc. Opuscula b. Hilarii
 Pictavensis (sic) episc. Opuscula b. Ambrosii Me-
 diolanensis episc. Opuscula b. Augustini Hippo-
 nienensis episc. Opuscula b. Hieronymi presbyteri,
 Opuscula b. Prosperi viri religiosi, Opuscula b.
 Leonis Pape ad Flavianum Constantinopolita-
 num episcopum destinata, cujus textum quispiam
 si usque ad unum jota disputaverit, & non eam
 in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit.

Item opuscula, atque tractatus omnes diver-
 sorum Patrum orthodoxorum, qui in nullo a S.
 Ecclesiæ consortio deviarunt, nec ab ejus fideli
 prædicatione disjuncti sunt, sed ipsius communi-
 cationis per gratiam Dei, usque in ultimum diem
 vitæ suæ fuerunt participes, legenda decernimus.

Item decretales epistolas, quas beatissimi pa-
 pæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diver-
 sorum Patrum consultatione dederunt, venerabi-
 liter suscipiendas.

Item gesta sanctorum Martyrum, que multi-
 plicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus
 confessionum triumphis irradiant; quis ita catho-
 licorum dubitet, majora eos in agonibus per-
 pessos, nec suis viribus, sed Dei gratia, & ad-
 jutorio univerfa tolerasse? Sed ideo secundum an-
 tiquam consuetudinem singulari cautela in S. Ro-
 mana

Galat. Epist.

Galat. in
 Conc. Rom.

mana ecclesia non leguntur, quia & eorum qui a
conscripti nomina pœnitentibus, & ab
infidelibus, vel idiotis superflua, aut minus apta,
quam rei ordo fuerit, esse putantur. Sicuti cu-
jusdam Cirici, & Julittæ, sicut Gregorii, alio-
rumque ejusmodi passiones, quæ ab hæreticis per-
hibentur composita. Propter quod, ut dictum
est, ne vel levis subsannandi oriretur occasio in
sancta Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum
prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum glo-
riosos agones, qui Deo magis quam hominibus
noti sunt, omni devotione veneramus. Item vi-
tas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & om-
nium Heremitarum, quas tamen vir beatissimus
composuit Hieronymus, cum omni honore susci-
pimus. Item adus b. Silvestri episcopi Apostoli-
cæ sedis, licet ejus, qui conscripsit nomen igno-
retur; a multis tamen in urbe Roma catholicis
legi cognovimus, & pro antiquo usu multæ hoc
incitantur Ecclesiæ. Item scriptura de inventio-
ne sanctæ Crucis, & alia de capite S. Joannis
Baptistæ, novellæ quidem relationes sunt, &
nulli eas catholici legunt; sed cum hæc ad ca-
tholicorum manus pervenerint, beati Pauli præ-
cedat sententia: *omnia probate, quod bonum est tenete.*

Item Rufinus vir religio . . . . .
. . . . . beatissimus Hieronymus
cum in aliquibus de arbitri . . . . . notavit . . .
. . . . . Hieronymum senti-
re cognovimus. Et non solum de Rufino, sed
etiam de diversis, quos . . . . . memorat zelo
Dei, ac Fidei religione reprehendit. Item Ori-
genis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus
Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus;
reliqua autem omnia cum suo auctore renuenda.
Item chronica Eusebii Cæsariensis, atque ejus-
dem historice Ecclesiasticæ libros, quamvis in
primo narrationis suæ libro (sic) tentaverit, &
post in laudibus, atque excusatione Origenis schis-
matici unum conscripsit librum; propter rerum
tamen singularem notitiam, quæ ad instructionem
pertinent, usquequaque non dicimus renuendos.

Orosium vero eruditissimum collaudamus, qui
valde nobis necessarium (sic) adversus Pagano-
rum calumnias ordinavit historiam, miraque bre-
vitate contexit. Venerabilis viri Sedulii Paschale
opus, quod heroicis descripsit versibus insigni lau-
de proferimus. Juvencii nihilominus laboriosum
opus non spernimus, sed miramur. Cætera quæ
ab hæreticis sive schismaticis conscripta, vel præ-
dicta sunt nullatenus recipit catholica, & aposto-
lica ecclesia; de quibus pauca, quæ ad memo-
riam venerunt, & a catholicis vitanda sunt, cre-
dimus esse subdenda.

Item Ariminensem Synodum a Constantio Cæ-
sare Constantini Augusti filio congregatam me-
diante Tauro præfecto, & tunc & nunc in æter-
num constemur esse damnatam. Itinerarium no-
mine Petri Apostoli quod appellatur S. Clemen-
tis libri numero octo apocryphum esse scimus.
Adus nomine Andreæ Apostoli apocryphi. Adus E
nomine Thomæ Apostoli libri numero decem,
apocryph. Adus nomine Petri Apostoli alius apo-
cryph. adus nomine Philippi Apostoli Apocryph.

Evangelia nomine Mathiæ apocryph. Evangelia
nomine Barnabæ apocryph. Evangelia nomine
Jacobi minoris apocryph. Evangelia nomine Petri
Apostoli apocryph. Evangelia nomine Bartholo-
mei Apostoli apocryph. Evangelia nomine An-
dreæ Apostoli apocryph. Evangelia nomine Tho-

mae quibus Manichæi utuntur apocryph. Evange-
lia, quæ fallavit Luciano Apocryph. Liber de In-
fantia Salvatoris apocryph. Liber de nativitate Sal-
vatoris & de Maria vel obstetricæ apocryph. Li-
ber qui appellatur Pastoris apocryph. Libri om-
nes, quos fecit Seleucus discipulus diaboli, apo-
cryph. Liber qui appellatur fundamentum apo-
cryph. Liber qui appellatur . . . . .
. . . . . Liber Proverbio-
rum ab hæreticis conscriptus, & sancti . . . . .
. . . . . apocryph. Revelatio quæ appellatur
Thomæ apocryph. Revelatio quæ appellatur Pau-
li apocryph. Revelatio quæ appellatur Stephani
apocryph. Revelatio quæ appellatur translatio,
idest assumptio S. Mariæ Apocryph. Liber qui
appellatur pœnitentiæ Adæ apocryph. Liber de
Eugenio nomine Gigantis, qui cum Dracone post
diluvium ab hæreticis pugnavisse perhibetur, apo-
cryph. Liber qui appellatur Pœnitentiæ Origenis
apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentiæ Cy-
priani apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentiæ
Jamne & Membre apocryph. Liber qui appella-
tur Sortes Apostolorum apocryph. Liber qui ap-
pellatur Ludus Apostolorum apocryph. Liber qui
appellatur Canones Apostolorum apocryph. Liber
Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus, & bea-
ti Ambrosii nomine præsignatur, apocryph. Liber
Historia Eusebii Pamphili apocryph. Opuscula
Tertulliani apocryph. Opuscula Lactantii apocryph.
Opuscula Africani apocryph. Opuscula Postuma-
ni apocryph. Opuscula Montani & Priscillæ (sic)
& Maximillæ apocryph. Opuscula omnia Fausti
Manichæi apocryph. Opuscula alterius Clementis
Alexandrini apocryph. Opuscula Tufci Cypriani
apocryph. Opuscula Arnobi apocryph. Opuscula
Tichonii apocryph. Opuscula Cassiani presbyteri
Galliarum apocryph. Opuscula Victoriani Picta-
vensis apocryph. Opuscula Fausti Regiensis Gal-
liarum apocryph. Opuscula Frumenti cæci apo-
cryph. Centoni (sic) de Christo Virgilianis com-
paginatum versibus apocryph. Epistola Jhesu ad
Agarum apocryph. Scriptura, quæ appellatur Sa-
lomonis contradictio apocryph. Passio Georgii apo-
cryph. Phylacteria omnia, quæ non Angelorum
ut illi consingunt, sed demonum magis nomini-
bus conscripta sunt, apocryph. Hæc & his simi-
lia, quæ Simon magus, Nicolaus, Cerinthus,
Marcion, Basilides, Hebion, Paulus etiam Sa-
moletanus, (sic) Fotinus, & Bonosus, qui simi-
li errore detecerunt, Montanus quoque, cum
suis obcenissimis sequacibus, Apolinarius, Valen-
tinus, Arrius, sive Manichæus Fautus (sic) Afri-
canus, Sabellius, Macedonius, Eunomius voca-
tus Sabbatius, Eustatius, Jovianus, Pelagius,
Julianus Eclaniensis, Cælestius, Maximianus,
Priscilianus ab Hispania, Nestorius Constantino-
polititanus, Maximus, Cynicus, Lampecius, Dio-
scorus . . . . .
. . . . . Constantinopolitanus cum Consortibus
suis, nec non & . . . . . matici docuerunt, vel
conscripterunt, quorum nomina minime retinen-
tur, non solum repudiata, verum etiam ab omni
sancta catholica & apostolica ecclesia eliminata,
atque cum suis auctoribus sub anathemate insolu-
bili vinculo in æternum constemur esse damnata.

RGD

(a)

CON-

(a) Capitulare illud Attonis Vercellensis collatum a me est cum unico Vaticano Codice, ex quo illud primus omnium Dacherius evulgavit ad se transmissum Roma a V. Gl. Joanne Bona, qui dein inter S. R. E. Cardinalis coopta-

ANNO
CHRISTI
999.ANNO
CHRISTI
999.

PRÆFATIO.

Speciosum quidem nomen est pacis, & pulchra est opinio unitatis, quam Christus ascensus in cœlum reliquit suis discipulis. Igitur Iohannes Januarius, Guillelmo Pictavenſe duce convocante concilium, Pictavi conveniunt episcopi numero quinque, archiepiscopus Burdegalenſis Siguinus, Gislebertus Pictavenſis, Hilduinus Lemoſicenſis, Grimoardus Engolima civitatis, Iso Santonenſis, & abbates duodecim, pro reſtauratione eccleſiæ. Firmaverunt per obſides & excommunicationem dux, & reliqui principes, huiusmodi pacis & juſtitie reſtaurationem.

CANONES.

I. *Ut de rebus controverſis omnes ſteñt ad juſticiam coram principe vel iudice.*

Conſtituerunt ut a quinque annis præteritis quæcumque res invaſæ fuerint, & ab ipſo præſenti concilio in reliquum tempus, unde altercatio in ipſis pagis haberetur, quorum ibi erant principes, ſi ex contendentiſ de ipſis rebus unus alium interpellaverit, veniant ante principem ipſius regionis, vel ante aliquem ipſius pagi iudicem, & ſteñt in juſticia pro ipſis rebus: & qui ſub diſtinctione juſtitiæ ſtare noluerit, princeps vel iudex, ipſius rei aut juſticiam faciat, aut obſides perdat: & ſi juſticiam facere non poterit, convocet principes & episcopos

A qui concilium inſtituerunt, & omnes unanimiter in deſtructionem & confuſionem ipſius pergant: & ſamdiu patiatur ipſam perſecutionem & confuſionem, quouſque redeat ad juſtitiæ rectitudinem. Ergo dati ſunt obſides, & excommunicatum eſt in concilio pro huiusmodi confirmatione, ut nullus ab ipſo die in antea eccleſiam infringat, & cetera ſicut in concilio Karolenſe conſtitutum eſt.

II. *Ut episcopus pro penitentia, vel confirmatione, munera non requiratur.*

B Ut nullus ſacerdos propter penitentiam, neque propter ſancti Spiritus donum, munera accipiat, neque requiratur, niſi tantum ſi quis libenti animo donaverit.

III. *Ut presbyter & diaconus, ſi feminas domoſ habent, gradum amiſſerint.*

Ut nullus presbyter, neque diaconus, ſœminam in ſua domo teneat, neque in cellario, neque in ſecreto loco intromitat, propter fornicationem. Nam ſi faceſe tentaverit, ſciat ſe omnem gradum perditurum, & cum aliis hominibus ſacrum myſterium non celebraturum: quia qui manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & B. Gregorius: Nec opus bonum eſt aliquid ſine caſtitate, nec caſtitas vero magna eſt ſine bono opere.

C. ANNUM
CHRISTI
1000.C. ANNUM
CHRISTI
1000.

CONCILIUM COMPENDIENSE

ANNO CIRCITER M. CELEBRATUM.

His temporibus Compendienſe Concil. habitum fuiſſe a nonnullis Archiepiscopis Galliarum eruitur ex Epistola I Sylveſtri papæ III. ad Azolinum Laudunenſem Episcopum: in ea enim legitur, Epistola Regis Roberti, & ſuorum Pontificum, apoſtolicis, & imperialibus oblata eſt manibus, que te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad Synodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi Archiepiscopis ceteriſque conſtratibus invitatus fueris, acceptis a quibusdam eorum & aliorum ſacramentis pro vita, membrorum, atque captivitate ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibiſemipſiſ conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiam precor eadem epistola teſte veniſſi, legibus te non poſſe

objectis reſpondere manifeſtaſſi, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſſi, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, reſis gratiam innovaſſi perjuris obtinuſſi, datis obſidibus, archidicono ſcilicet tuo, & alio milite. Turres Lauduni te reddendum promiſſi. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiscopum pro accipiendis turribus ſub Judeſſe tecum deducens, capere voluſſi &c. Incertum tamen quo anno habitum fuerit hoc Concilium. Sed cum Robertus Rex ſucceſſerit Hugoni patri an. 997. uti oſtendit Pagius ad an. 998. n. 3. & Sylveſter II. anno 999. die 2. Aprilis Romanam Eccleſiam adminiſtrandam ſuſceperit, obiitque an. 1003. die 11. Martii, intra hoc tempus celebratum fuiſſe ſtatuendum eſt.

CONCILIUM POLONICUM

Anno Chriſti M. ab Otone III. imperatore coactum ob erectionem Gueſnenſis Metropolis.

De hoc Chronographus Hildenſheimenſis apud Eſtrem B. Adalberti in principali urbe Sclavorum Pagium ad an. 1000. nu. 2. his verbis: Imperator Otto cauſa orationis ad S. Adalbertum Episcopum, & martyrem quadraginta tempore Sclaviam (idelt Poloniam) intravit: ibique coadunata ſynodo Episcopos ſeptem diſpoſuit, & Gaudentium

Pragæ (legendum Gueſna) ordinari ſecit Archiepiscopum, licentia Romani Pontificis, cauſa petitionis Boſylavonis Bohemorum Ducis (legendum, Poloniarum Ducis) ob amorem potius & honorem ſuæ venerandi fratris digni Pontificis & martyris. Ubi nota.

notandum, quod disposuerit septem Episcopia, Adum est. Eadem docet Author vitæ S. Meinve-
non quod ea fundaverit, quæ jam ab anno 965. v. Episcopi Paderbonensis apud Bollandianos die 5.
extabant, ut habet Pagius ad an. 999. sed sub Junii.
nova metropoli Gnetnensi ea collocasse intelligen-

GNESNÆ IN POLONIA CONCILIUM,

Quo Gnesnensis archiepiscopatus constituitur, Anno 1000. coram Ottone III.
imperatore celebratum.

de Suppl.
Manu pag.
811

Venetus Labbei editor concilium Polonicum
a Labbeo omisum diligenter quidem supple-
vit ex historico Hildensheimensi acceptum; sed
præterquamquod aliquis historicus ille omittit, lo-
cum etiam habitæ synodi reticet. Quare sub no-
mine concilii Polonici ab eodem Veneto editore
indicatur. Omissiones hæcæ supplet Annalista Sa-
xo Eccardi ad annum 1000., ejus proinde ver-
ba in rem præsentem afferre juvat. Narrat igitur
historicus ille Imperatoris iter Gnesnam, tum ad-
dit: *Nec mora fecit ibi archiepiscopatum* (utique in
synodo, quam ea de causa coactam notat Annali-
sta Hildensheimensis) *ut spero, legitime, sine con-*

sensu præfati præsulis sui Gisleleri Magdeburgensis;
sed tamen Romano pontifici assentiens (ut notat
Hildensheimensis) *metropolitani, cuius diocesis omnis*
hæc regio subiecta est; committens eundem prædicti
martyris (S. Adalberti Gnesnensis episcopi) fra-
tri, qui & Gaudentius, subiciens ei Rombertum
Salscolniensis ecclesie episcopum, Popponem Cracovien-
sem, Joannem Veratilaensem, Ungero Posnaniensem
excepto; sæbique ibi altari sanctas in eo honorifice
condidit reliquias (S. Adalberti). Dispositis igitur
in Sclavia VII. episcopis a Boleslao usque Magdeburg
deducitur ubi palmarum solemniter celebrata
sunt.

CONCILIA VARIA GERMANICA

Circa hæc tempora habita super controversia Vvilligisum Archiep. Mogunt. inter & S. Bernvvardum
Episc. Hildesheimensem de cœnobio Gandesheimense; & super causa Gisleleri Archiep.
Magdeburgensis duplicem sedem occupantis.

GANDESHEIMENSE.

Concilium Gandesheimense circa hæc tempora
habitum fuisse eruitur ex Chronico Hildens-
heimensi, ad an. 1001. Indiæ. xiv. asserente Bern-
vvardum Hildesheimensem Romam se contulisse,
atque coram Pontifice Sylvestro, & Impera-
tore Ottone III. in Epiphaniis conquestum fuisse
de synodo a Vvilligisio Maguntino Archiepiscopo
habita cum extraneis Episcopis in sua Gandeshei-
mensi ecclesia, præter ejusdem alias infestationes;
quod idem fufius legitur in vita S. Bernvvardi
Episcopi Hildesheimensis in actis SS. ordinis
S. Benedicti sæculo 6. par. 1. pag. 214. n. 24.

FRANCOFURTENSE, ET FRIDESLARIENSE.

Duo hæc colliguntur ex eadem vita S. Bern-
vvardi p. 221. n. 30. ubi hæc habentur: *post*
discessum autem illius (nempe Legati Apostolici
Friderici Archiepisc. Raven) Episcopi dolentes li-
sem, & controversiam diutius bacchari, conventum
Francfurti statunt: ad quem cum venerabilis
Præsul noster (nempe S. Bernvvardus) venire non
posset gravi corporis infirmitate impeditus, vice sua me
direxit (nempe Tangmarum presbyterum legatum
S. Bernvvardi Episcopi ad summum Pontificem
cum Ottone III. Imper. Tudertinæ synodo præ-
sidentem.) Tandem in communi reverendi Patres
deceverunt, ut neque Archiepiscopus (nempe Vvilli-
gisus Moguntinus) nec senior noster (nempe S.
Bernvvardus episcopus) de Gandesheimensi cœnobio se
intromittant usque post octavas Pentecostes, & tunc
Frideslavo ad synodum pro hac causa conveniant.
Ex his igitur quilibet conjicere poterit tria hæc
Concilia Germanica, nempe Gandesheimense,

C Francofurtense, & Frideslariense coacta fuisse pro
causa inter Vvilligisum Archiep. Moguntinum, &
S. Bernvvardum Hildesheimensem Episcopum su-
per cœnobium Gandesheimense decertantes: de
quo item Concilium Palithi infra ad an. 1020.

MAGDEBURGENSE, & AQUISGRANENSE.

Concilium Magdeburgense ab Ottone III. coa-
ctum, de quo coævus author vitæ M. Gisleleri
secundi Archiep. Magdeburg. Dymarus apud Bol-
landianos die 6. Junii pag. 922. hæc habet: *An-*
no Domini M. præfatus Imperator facta cum Epi-
scopis in Magdeburg synodo, Giselharium ejusdem ci-
vitatis episcopum convenit, ut duns gloriam Deo,
Duno & legitimo contentus esset Episcopo. Ipse autem
non ratiõne, sed pecunia respondens hujus causa me-
diatoribus, usque in frequentiore curiam Pascha
Quindisburg agendam protelari rogavit. Quo dum
per languoris instantiam venire non posset, quemdam
Rotmannum Clericum sibi familiarem, & Vvalthar-
dum Magdeburgensis ecclesie Præpositum, ut cum ex-
cusatum haberent, direxit: ubi nihilominus inducias
ad Concilium Aquigrani coram Imperatore congrue
gandum accepit. Huc ergo cum fratribus suis profe-
ctus ab Apostolica sedis Legato de prædicta causa
his, serve convenitur; nec minus ille remansens de-
fensiones molitur; sed tandem sententia omnium con-
victus hæc usque ad generalem Romanam ecclesia Sy-
nodum differri callide precatur. Talibus machinamen-
torum artibus impedita res, nec terminata intercipi-
tur. Notum autem est Giselharium a Mersebur-
genfi ad Magdeburgensem sedem transisse, atque
obiisse an. 1006. 8. Kal. Februarias ex citato Dit-
maro.

C. AN.
CHRISTI

1000.
H. S. M. M. M. M.
Gall. Christ.
1000. p. 111.
in 111. M.

C. AN.
CHRISTI
1000.

STATUTA PER VVIDONEM ANICIENSEM

Episcopum ad pacem inter Christianos conciliandam promulgata.

IN Nomine Dei summe & individue Trinitatis. Ales, canonicales, monachales, nullus presumere audeat, neque aliqua mala consuetudine dishonorare, nisi de manu Episcopi aut fratrum voluntate per precariam adquisierit de ista hora & in antea; negotiatores etiam nullus apprehendere vel rebus suis spoliare presumat se sciente. Interdicimus etiam, ut nullus laicorum se intromittat de sepulturis ecclesie, vel offerendis; & nullus presbyterorum pretium de baptisterio accipiat, quia donum Spiritus sancti est. Si vero aliquis raptor fuerit, aut maledicus qui hanc institutionem infregerit & tenere noluerit, sit ipse excommunicatus, & anathematizatus, & a liminibus sancte Dei Ecclesie segregatus, uique ad satisfactionem veniat. Quod si non fecerit, presbyter ei missam non cantet, divinum ei officium non faciat; & si mortuus fuerit, presbyter eum non sepeliat, neque ad ecclesiam sit sepultus, communionem non donet ei se sciente; & si aliquis presbyter hoc infregerit se sciente, ab ordine deponatur. Precamur etiam vel admonemus ut in isto tempore, scilicet mediante Octobrio mense, ad istum Dei placitum cum bono animo & bona voluntate veniatis, in Dei nomine, ut remissionem peccatorum vestrorum consequi valeatis, prestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat. Confirmat hoc archiepiscopus Dagobertus Bituricensis sedis, & dominus Theobaldus Viennensis Archiepiscopus.

Ivido Dei gratia Ancienensis presul, supernae pietatis misericordiam expectantibus, salutem & pacem. Notum esse volumus omnibus Dei fidelibus, quoniam videntes maleficia quae in populo quotidie accrescunt, congregamus quosque Episcopos, domnum Pe. Vivariensem, Vvignonem Valentinensem, Begonem Arverniensem, Raimundum Tolosensem, Deufde Rutenensem: Fredelonem Elenensem, & domnum Fulcrannum Ludevensem, & Vvidonem Glandensem & alios quamplurimos Episcopos, & quosque principes & nobiles, quorum numerus non est inventus. Et quia scimus, quia sine pace nemo videbit Deum, admonemus propter nomen Domini, ut sint filii pacis, ut in istis Episcopatibus, quos illi Episcopi regunt, neque in istis comitatibus de ista hora & in antea ecclesiam homo non infringat, extra ecclesiam quae in firmamento caelestium, se sciente nisi episcopi propter eorum censum. Praedam in istis comitatibus, neque in istis episcopatibus homo non faciat; de equis, pullis de bovis, de vaccis, de asinis vel de asinas, vel de fascibus quos ipsi portant, neque de ovibus, vel de capris, neque de porcis, neque ea occidat nisi per conductum suum vel suorum; in itinere positus accipiat viduum sicut ad suam domum, nihil portet, vel ad castellum bastire, aut obsidere, nisi unusquisque de sua terra, aut de suo alode, vel de suo beneficio, vel de sua commenda; clerici non portent saecularia arma: monachis injuriam nullus homo aliquam non faciat, neque his qui cum eo perrexerint, qui arma non portaverint, nisi episcopi aut archidiaconi propter eorum censum; villanum aut villanum propter redemptionem non nisi per suum forsactum; & nisi eundem villanum qui alterius terram araverit vel laboraverit, quod est in contentione, nisi unusquisque de terra sua aut de suo beneficio; terras ecclesiasticas, episcopa-

* Hic textus propter videtur omittit verbum.

* allus.

* F. forsteri Aug.

re audeat, neque aliqua mala consuetudine dishonorare, nisi de manu Episcopi aut fratrum voluntate per precariam adquisierit de ista hora & in antea; negotiatores etiam nullus apprehendere vel rebus suis spoliare presumat se sciente. Interdicimus etiam, ut nullus laicorum se intromittat de sepulturis ecclesie, vel offerendis; & nullus presbyterorum pretium de baptisterio accipiat, quia donum Spiritus sancti est. Si vero aliquis raptor fuerit, aut maledicus qui hanc institutionem infregerit & tenere noluerit, sit ipse excommunicatus, & anathematizatus, & a liminibus sancte Dei Ecclesie segregatus, uique ad satisfactionem veniat. Quod si non fecerit, presbyter ei missam non cantet, divinum ei officium non faciat; & si mortuus fuerit, presbyter eum non sepeliat, neque ad ecclesiam sit sepultus, communionem non donet ei se sciente; & si aliquis presbyter hoc infregerit se sciente, ab ordine deponatur. Precamur etiam vel admonemus ut in isto tempore, scilicet mediante Octobrio mense, ad istum Dei placitum cum bono animo & bona voluntate veniatis, in Dei nomine, ut remissionem peccatorum vestrorum consequi valeatis, prestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat. Confirmat hoc archiepiscopus Dagobertus Bituricensis sedis, & dominus Theobaldus Viennensis Archiepiscopus.

OBSERVATIO.

Ad an. 1003. decretum hoc in dubium revocat Marce Hispanicus scriptor eruditissimus. Cum enim, inquit, inter eos (episcopos qui cum Vvicone decretum condiderunt) nominatur Fredolo Elenensis, nullaque eius mentio reperitur ante annum octavum regni Roberti regis, & anno millesimo tertium sit Berengarium (Fredelonis antecessorem) fuisse Episcopum Elenensem, liquet eum episcoporum conventum agi non potuisse ante an. millesimum. Sammarth.

ANNO
CHRISTI
1000.
Et Labbei
Append. To.
9.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO DOMINI MI.

ANNO
CHRISTI
1001.

Chronicon Hildensheimense. Anno MI. Ind. XIV. Imperator natalem Christi Romae celebravit: & illo Bernuarius episcopus in Epiphaniis super multis infestationibus archiepiscopi Vvilligisi, & maxime de synodo quam in sua, id est, Gandeshemeni ecclesia, cum extraneis episcopis habuit, conquestus advenit: totamque ejusdem metropolitani illicitam usurpationem in praesentia Silvestri papae, & Imp. III. Ottonis, synodali autoritate prius adnullavit.

GESTA HUIUS CONCILII

De Causa Gandersheimensis.

In fronte adionis, post Evangelia lecta, & quaedam Patrum Capitula, benedictione data, cum sedissent viginti Episcopi de Romania, aliquanti etiam de Italia, & Tuscia; de Germania vero Sigefudus Augustentis, Ilmiricus Wirzburgensis, Hugo etiam junior Cincensis, praesidente Domino Gerberto Apostolico cum Imperatore in Palarem Ecclesia S. Sebaliani Martyris, praesente nihilominus singularis meriti viro, Henrico Du-

1 Res gestas in hac synodo fusius descriptas vide in vita S. Bernuwardi Episcopi Hildesheimensis in Actis sanctorum Ord. S. Benedicti saec. 6. par. 1. pag. 214. n. 24. Harduinus. Ex hac vita eruta sunt quae ego hic adieci. Mansi.

ANNO
CHRISTI
1003.

ce (Bavaria) pacatissimo, & Abbatibus, astantibus quoque Presbyteris & Diaconibus, omnique Romana dignitate.

Facto silentio Venerabilis Episcopus Bernardus de loco sessionis suae modicum progressus, humiliter Domino Henrico Duci, omnique Synodo causam Ecclesiae suae elimato sermone exposuit. Cunctis itaque questu ejus compunctis, sapientissimus Papa, interrogavit Concilium, si Synodus habenda, vel vocanda esset, quam Archiepiscopus cum suis, quos adduxerat, collegisset in Ecclesia, ab Hildebrandis semper possessa Episcopis: praecipue cum Episcopus abfuerit, & ad Romanam Sedem pro eadem causa confugerit: vel quo nomine tale conventiculum vocandum sit? Sanctum Concilium secessum petiit, ut secretius inter se de his inquirant. Quod piissimus Papa libens annuit. Egressique sunt soli Romani Episcopi: & postmodum introgressi, cum iterum confedissent: Apostolicus ait: Quid sancitis, Fratres, de Synodo? Sanctum Concilium respondit: In aliena Ecclesia, & ab alio possessa, nil juris habuit, neque canonice ibi Synodum celebrare, aut aliquid constituere sine consensu proprii Episcopi potuit: nec omnimodis Synodus dici potest. Sapientissimus Papa dixit: Ergo quo nomine rite vocari potest? Sanctum Concilium dixit: Schisma concilians discordias. Sapientissimus Papa dixit: Abjicienda sunt, quae ibi gesta sunt? Concilium respondit: Canonica auctoritate & Sanctorum Patrum, exterminanda sunt, quae ibi adinventae, vel statuta sunt. Apostolicus ad haec inquit: Apostolorum potestate, Sanctorumque Patrum auctoritate dissipamus, & effringimus, & annullamus, quae absente Fratre, & Coepiscopo Bernwardo, in sua Diocesi ab Archiepiscopo Willigiso, & suis complicitibus adinventae, & sacramentis statuta sunt. Et adjecit: Frater & Episcopus Bernwardus petit sibi restitui sublatam vestituram ab Archiepiscopo: Quid sancitis Fratres? Sanctum Concilium respondit: vestituram quam Archiepiscopus non potuit auferre, non est necesse illi reddere: sed quia hoc ipse petendo instat, si Domino Imperatori placeat, Apostolatus vestri ferula vestitura ei redintegretur & corroboretur. Papa respondit: Fiat juxta placitum vestri, & tradidit illi Apostolicam ferulam dicens: Gandenensium Cœnobium cum adjacentibus villis, & terminis, tuo juri redintegro, & corroboro, & Apostolica Sanctorum Petri, & Pauli auctoritate interdico, ne aliquis, nisi quantum Canones permittunt, tibi obstitat.

His finitis Dominus Apostolicus, quid faciendum esset, Concilium requisivit. Responsum est: Si utriusque Principibus id conveniat, scriptis Archiepiscopum, quod tam audax inceptum, canonicis, Patrumque regulis contrarium attentavit; simul quoque ut impoſterum a tali controversia desistat, nec aliquid se intromittat, nisi canonice emancipet.

Synodum quoque Episcopis per Saxoniam indici, Vicarium nihilominus ex parte Domini Apostolici destinari, qui Synodo praesideat, complaceat est.

Locus Palatii habenda Synodi disponitur. Dies undecimo Kalendas Junii denuntiatur. Frithericus Cardinalis, Presbyter S. Romanae Ecclesiae, postea Ravennae Archiepiscopus, Saxo genere, juvenis aetate, sed senior morum probitate, Vicarius Domini Apostolici eligitur, atque dirigitur, Apostolicis parametis atque insignis non minus insulatus, quam Papa procedebat.

Concil. General. Tom. XIX.

SYNODUS PALATHI ANNO CHRISTI M. SYLVESTR. II. PAPE IV.

ANNO
CHRISTI
1003.

De actis praecedentis Synodi, habita Gandesheimii

Affuit ab Apostolico & Imperatore, vice Patris directus, Cardinalis Presbyter Fridericus, omnibus insignis Apostolicis, ac si Papa procedat, insulatus, equis Apostolica sella, Romano more, ostro instratis. Scripta quoque a Papa & Imperatore, Episcopis, & caeteris Principibus mittuntur, ut Romanum Legatum digno honore suscipiant, ejusque Legationi indubitanter omnes, quasi Apostolicus praesens cernatur, obediant.

Convenerunt itaque Palathi ad Synodum X. Kalendas Julii juxta decretum Apostolici: praescriptum Legatum vero vario affectu excipiunt. Archiepiscopus autem, & qui ei lavebant, mira indignatione & execratione illum spernebant. Episcopus vero Bernwardus, & Lievezo Hammburgensis Archi-Praesul, aliique quamplures reverenter eum trahebant, praecipuoque honore colebant. Sed postquam ad Concilium ventum est, vix dici poterit, quanta seditione, & tumultu agitur. Nam nec locus sessionis Vicario Apostolico idoneus conceditur, horribilis strepitus ingeminatur, jus satque contemnitur, Canonica disciplina annullatur.

Vicarius inter Episcopos Lievezonem & Bernwardum sedens, Apostolici scripta & Legationem ad Episcopos se habere; facultatem exequendi, quae ferat sibi exhiberi orabat. Imperato denique silentio, primo dulci affamine Episcopos de pace, & caritate, & concordia commonet; deinde Epistolam Papae, Archi-Episcopo specialiter directam, profert, publiceque in auribus omnium recitari precatur; quam cum Archiepiscopus tangere, vel videre dedignaretur; Episcoporum judicio palam est recitata, in qua ipse Episcopus aperte corripitur, & de fraterna concordia, & obedientia admonetur. Vicarius autem, quamvis Archiepiscopum irritare magno studio parceret; tamen miti affatu, quaecumque illi objiciebantur, obedienter fratrum consulta satisfacere, Apostolica auctoritate commonet.

Super his, etsi indignans, consilium a fratribus, & praecipue ab Archiepiscopo Lievezone quaerit. Ad haec ille: bonum sibi, quia laesus frater Dominorum nostrorum Apostolici, & Imperatoris suffragia petit, coram Vicario, illorum Episcoporum judicio satisfaciat.

Januae interim Ecclesiae panduntur, laici intromittuntur. Fit strepitus tumultusque validus; Moguntinis exultantibus, arma exposcunt, immanes minas ingerant adversus Apostolici Vicarium, & Beatum Bernwardum Episcopum. Legatus autem, & praesatus Episcopus nec tumultu moti, nec minis territi, licet numerosiores haberent militum copias, non arma fremunt, sed seditionem compeſcunt. Episcopi autem, negotium in posterum diem prosequendum suggerunt, in fidem suam suscipiunt, Archiepiscopum adventurum justitiamque obedienter exequuturum. Interea Archiepiscopus nimic furore succensus egreditur, quem infra coronam fratrum Vicarius insequitur, a banno Apostolice auctoritatis ad Synodum in tandem Ecclesiam sequenti diluculo invitat. Siveque illa actio soluta est.

Matutino itaque crepusculo clam Archiepiscopus omnibus ignorantibus cum suis abcessit. Vicarius autem secundam actionem Synodi sequenti die adorsus in principio actionis Archiepiscopum

ANNO CHRISTI 1092.

inquiri, quem, quia non aderat, ab omni Episcopi ministerio, usque ad Papae praesentiam suspendit. Cunctis vero Episcopis in natali Domini ad Papae praesentiam Apostolica auctoritate indicit. Archiepiscopo nihilominus scripta in hunc modum dirigit. „ Quia Synodo te subtraxisti, &

„ iustis Romani Pontificis inobediens fuisti auctoritate Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & illorum Vicarii Papae Sylvestri ab omni sacerdotali officio scias te usque ad praesentiam illius suspendit. „ Sic secunda actio terminata est.

ANNO CHRISTI 1092.

Ex Herduin Colletta Con cil. 6 p. 249.

CONCILIUM TUDERTINUM

ANNO DOMINI M. celebratum.

Anna Inno p. 1092. 2 Natali Dec 1092.

Quae gesta sunt in hoc concilio refert Tangmarus presbyter, in vita sancti Bernwardi episcopi Hildesheimensis, in Actis sanctorum Ordinis sancti Benedicti, saeculo VI. parte prima, pag. 221. n. 30. his verbis. Anno singularis Nativitatis Domini nostri Jesu Christi millesimo secundo, Indictione decima quinta, Apostolicus cum Imperatore, Tuderti natale Domini celebravit. Ubi in festo sancti Joannis Evangelistae concilium coadunatur episcoporum per Romaniam, & aliquorum de Tuscia & Italia. De nostris quoque confederunt, Rotgerus Leodiensis, Sigisfridus Augustensis, Hugo Citiensis. Inter Missarum solemniam itaque confidentibus ad triginta Patribus, praesidentibus quoque dominis ac principibus urbis, Papa, atque Imperatore. Post evangelium, recitatis ex decretis sanctorum Patrum aliquibus capitulis, ad praesentiam synodi per oblationarium legatus venerabilis Bernwardi episcopi statutus est. Ad quem Apostolicus ait: Dic qua causa ad nostram praesentiam veneris, vel quid ad synodum habeas? Mox legatus, toto corpore ad terram prostratus, & erectus faventium manibus, pedibus utriusque principibus provolvitur, consurgensque, sic ait: Dominus meus Apostolatus vestri auctoritatem, Imperialem quoque majestatem mirifice gratus est, pro cunctis in quibus pro sua ecclesia clementer laborastis. Quid autem legatus vester profecerit, aut quid in sua legatione occurrerit, ipse, quia praesens est, melius exponet. Post discessum autem illius, episcopi dolentes litem & controversiam diutius bacchari, conventum Franconovortii statuunt: ad quem cum venerabilis Praesul noster venire non posset, gravi corporis infirmitate impeditus, vice sua me direxit. Tandem in communi reverendi Patres decreverunt, ut neque archiepiscopus, nec senior noster de Gandefemensis conobio se intromittant, usque post octavas Pentecostes: & tunc Frideslare ad synodum pro hac

causa convenient. Et quia hic ad Apostolatus vestri sedem delata (causa) vestris scriptis multoties est annullata, vestrum expetit iudicium, ut vestra auctoritas jubeat, in quo foro, vel sub quibus iudicibus causam terminare debeat. Ad praesentiam nihilominus hujus sanctissimi conventus, gratia sancti Spiritus hic per vos aggregati, parvitatem meam destinavit, ut omnis senatus Apostolicae ecclesiae publice cognoscat, illum devotissimo affectu domino Apostolico & Romanae sedi obedire & consentire; & vestro iudicio adinventae, vel decreta poscere, & pro posse perpetuo servare. Ad haec dominus Apostolicus obedientiam B. Antistitis, & devotionem ac studium magnifice collaudavit. Prosequitur quoque venerabilis Ravennatis ecclesiae metropolitanus Fridericus, & qui Palathi, atque in tota legatione sua illi occurrerint, contexit. Archiepiscopi inobedientiam, injuriam, contemptum etiam Romanae sedis; & e contra B. Bernwardi benignitatem, caritatem exponit: & quod ab illo praecipuo honore sit habitus, & affluentia omnium bonorum opulentissime referunt. Ad haec animositas archiepiscopi palam ab omnibus Romanis episcopis imptobata, temeritas praesumptionis illius carpitur. In commune tamen cuncti deliberant, Coloniensem archiepiscopalem, ceterosque episcopos, qui proxime venturi erant, expectandos. Mittuntur etiam nuntii, qui in Epiphania Domini, ad praesentiam utriusque principis illos venire jubeant. Sed cum minime venissent, expectantur ad tres inducias. Cum autem nullo modo fieri posset, ut convenirent; presbyter Tangmarus, ut absolveretur, omni nili insistit. Tertio itaque Idus Januarii Imperator dimisit a se legatum cari sui magistri saepe dictum presbyterum, largissime remuneratum. Episcopo quippe munera praecipua direxit; inter alia onychinum vas magni pretii, species quoque medicinales diversas, pigmenta etiam diversa.

Leg. p. 1092. cap. 10.

Foris, 1092.

ANNO CHRISTI 1092. Ex Label Append. 109.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 1092.

ANNO DOMINI MII CELEBRATUM.

In quo inter cetera abbatiae Perusinae immunitas asserta.

Ex tomo IX. Italia sacra.

Quicumque lites judiciali calculo definiuntur, optimum est, ut scriptoris officio commendentur, ne protractu temporum oblivioni succumbant, & recidivo ortu praeteritum errorem incipiant. Praesidente itaque domno Silvestro II. Romanae sedis pontifice, in synodo habita in palatio

E sacrosancto Lateranensi, anno quarto ordinationis suae, mensis Decembris die tertia, Indictione prima, assistit Petrus scriiniarius eisdem sacri palatii, & coram universa synodo hunc protulit sermonem dicens: Domine papa, hic abbas tuus de Perusia queritur adversus Cononem Perusinum episcopum, qui armata manu suorum satellitum de

ANNO
CHRISTI
1001.

de sub altare monasterii tui, cujus ipse regimen tenet, abstractus fuerit, & extrahus de ecclesia januis, & fratrum claustris, omnia que ibi inventa sunt ad utilitatem fratrum, directioni concesserint, de quibus partem noscitur habere episcopus; quoniam eisdem sacrilegiis communicat episcopus, ejusdemque criminis nequaquam creditur alienus. Ad quem presens respondit episcopus: Paratus sum me expurgare secundum illorum meorum fratrum iudicium, quoniam neque mea preceptione, neque mea voluntate id factum fuerit: & si abbas de aliquo mihi proclamaret, aut ad satisfactionem illum cogere, aut si non possem, meam gratiam cum omni beneficio sibi defendere. Sed, omnium pontificum pater, misericordiam tuam & totius conventus presentis exoro, ut nullum mihi hodie prejudicium fiat. Tunc mihi ecclesiam Perusinam commisisti, & ut ego neque illam imminuerem, neque imminui consentirem, me fecisti jurare. Monasterium illud, quod iste abbas tenet, ad meum episcopatum proprie pertinet, & nulli alteri juri subiacebit: si lex inde fieret, vester apostolatus nullam specialitatem in eo haberet.

Cui reverendus papa subjunxit: Ego monasterium ecclesie tue neque subtraxi, neque subducere feci; sub jure & dominio ecclesie nostrae illud inveni, & ita possessum usque nunc tenui. Veniant privilegia nostrorum antecessorum paparu, & his perleclis, censeant fratres coepiscopi, que sit equitatis reductio. Prolatis ergo in me-

Adium privilegiis, Joannis scilicet papae, atque Gregorii ejus predecessorum, ac coram omni synodo perleclis, ait episcopus: Privilegia haec non reprobo: sed sine consensu antecessoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum est, factum fuisse dico: si solum viderem consensum, haberem inde aeternum silentium. Cui e contra omnis clerus sanctae Romanae ecclesiae ait: Vidimus omnes epistolam antecessoris tui, in qua & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, episcopus obnixè postulavit: cujus rei testes sumus, & secundum canoniam sanctionem verum fuisse comprobamus. Oblatis denique evangelii, & clericis jurare paratis, episcopi hanc dederunt sententiam, ut aut episcopus testimonia illa reciperet, & poenam privilegii persolveret, aut monasterium illud restitueret. Episcopus autem praedictus Conon sanctae Perusinae ecclesiae, monasterium illud praenominatum sancti Petri non longe a Perusia civitate constitutum, cum omnibus ad id monasterium pertinentibus, & in praefatis privilegiis titularis, domino suo Silvestro papae restituit, & praefato abbati pacis osculum attribuit, atque cum se adiuturum deinceps promisit. Post haec autem idem reverendissimus papa hoc cum Romanis iudicibus decrevit, ut quicumque Perusinae ecclesiae episcopus hanc definitam litem renovare contra hunc abbatem, vel suos successores tentaverit, decem libras purissimi auri Lateranensis palatio componat. Hae definitio in aeternum valitura permaneat.

ANNO
CHRISTI
1001.ANNO
CHRISTI
1001.

CONCILIUM FAVENTINUM.

ANNO
CHRISTI
1001.

Hujus mentio fit in Decreto 2. par. Causa 16. qu. 2. cap. 6. Quod Abbates absque Episcopi consilio in Parochialibus ecclesiis Presbyteros non ordinant: cui decreto subditur: Item ex Concilio apud Faventiam habito. Eius etiam meminit Ugonius

Episcopus Faventianus in Synodia de Conciliis in praedictis his verbis: Faventin. apud Faventiam XVI. q. 2. c. statuta nobis. Quo tamen anno, & sub quo Pontifice, sive a quo coactum latet.

ANNO
CHRISTI
1001.

CONCILIA VARIA GALLIARUM,

ANNO
CHRISTI
1001.

IN QUIBUS QUESITUM EST DE JEJUNIIS

Ante Pentecosten, de cantu hymni *Te Deum*, & de festo Adunciationis Dominicae, Anno Christi MII.

Non unico, sed pluribus Gallia locis habita fuisse hoc anno concilia, inquit Glaber Rodulfus libro 111. Historia, cap. 111. simulque quid in his possumus allatum sit, docet his verbis. Tunc temporis, inquit, in Gallia plerique episcoporum nonnulla inter se diversis quaestionibus habuere synodorum concilia.

I.

Nam de jejuniis, quae plerique fidelium inter Ascensionem Salvatoris & Pentecosten observant, ita decreverunt, ut ne per imperium sacerdotum fierent, excepto sabbato Pentecostes; & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri.

II.

Simul incidit quaestio, cur monachi per tres vel quatuor dominicas dies ante diem Nativitatis Dominicae, seu quadragesimalis observationis tempore, hymnum *Te Deum laudamus* decantarent contra morem Romanae ecclesiae. Quae videlicet

quaestione aggressi tam abbates, quam monachi, responderunt se pro nulla re id agere, nisi ex B. Benedicti nominatissimi atque excellentissimi patris praecipione. Cujus etiam adus, simulque dicta a summo Romanorum pontifice, videlicet Gregorio, haberentur descripta, ac laudabiliter roborata. His denique compertis ab episcopis, usus monachorum authentico ex more viguit.

III.

Nec non etiam de die Adunciationis Dominicae, qui celebratur VIII. Kalendarum Aprilium, si forte quolibet alio tempore praeter quadragesimam excoli congruentius potuisset, ab eisdem pontificibus non parva illata est quaestio. Ferebatur enim a quibusdam, eandem Adunciationem Dominicam more Hispanorum quindecimo Kalendarum Januariarum die irreprehensibiliter posse celebrari. Quid plura? apud nos antiqua consuetudo, uti decebat, prevaluit.

ANNO CHRISTI 1002.

ANNO CHRISTI 1002.

VITA JOANNIS PAPÆ XVI. QUI PERPERAM XVIII. NOMINATUR.

Joannes, cognomento Siccus, patria Romanus, post obitum Silvestri factus est eius nominis pontifex decimus sextus, anno domini millesimo tertio, tempore regnantis & nondum imperantis Henrici primi. Qui cum, juxta antiquos Vaticanos indices, sedisset menses quinque & dies aliquot, obiit.

VITA JOANNIS PAPÆ XVII. QUI PERPERAM XIX. APPELLATUR.

Joannes, qui cognominatur Falanus, creatus est pontifex hujus nominis decimus septimus xlii. Kalendas Decembris, anno Christi millesimo tertio, tempore Henrici primi. Hic initio pontificatus sui legatum misit in Germaniam, qui Magdeburgensem archiepiscopum, juxta privilegium a sede apostolica impetratum, auctoritate pontificia consecraret. Sancto Elphego Cantuariensi episcopo pallium misit; sancto Brunoni, ad Prusiam populum convertendum, apostolatum contulit; quem cum fideliter perfecisset, a barbaris martyrio affectus est eodem prope tempore, quo sanctus Bonifacius in Russia eodem apostolico munere perfundus, eadem martyrii corona insignitus fuit. Hujus tempore Leuthericus Senonensis archiepiscopus, hæresis Berengarianæ primordia & semina sparsit. Auctore hoc pontifice Constantinopolitanam ecclesiam cum Romana in communione catholica conjuncta fuisse, testatur Petrus

Episcopus Antiochenus in epistola ad Michaellem Ceruarium, & epitaphium Joanni erectum quod recitat Baronius anno 1009. his verbis: Quam solers Domino, placuit quam mente modesta Prasul apostolicus, orbis & omne decus. Hic statuit summo claudis sua membra sub isto; Hæc eadem sperans ut sibi reddat barnus. Ardua qui sulcis cunctis per fidera cali, Angustus carus, gentibus, & tribubus: Doctrinis comptus sacris, & dogmate claro, Per patrias sancta semina sudat orans., Nam Grajos superans, Eois partibus unam, Schismata puliendo, reddidit ecclesiam. Principis hinc Petri sed quisquis tendis ad aulam, Dic supplex isdem regnet ut arce poli. Defunctus est Joannes Papa, xv. Kalend. Augusti, anno millesimo nono. Post obitum ejus vacavit sedes apostolica uno mense & diebus tredecim.

ANNO CHRISTI 1005.

ANNO CHRISTI 1005.

CONCILIUM TREMONIENSE

PRO REFORMANDA ECCLESIA CELEBRATUM

Anno Domini millesimo quinto, tempore Joannis papæ XVII.

Locus & ætas concilii.

Ditmarus libro 6. testatur, allegato tempore celebratam esse in Germania magnam synodum Tremoniensem, in qua rex Henricus de ejus temporis sanctæ ecclesiæ deformatione conquisitus, magna instantia apud episcopos laboravit, ut collapsa ecclesiæ disciplina reformaretur. Præstiterunt illud pro viribus quibus id potuerunt diligentissime, et communicæ consensu ediderunt sacros canones, quibus sanctissimæ leges ecclesiasticæ in pristinum usum revocarentur, pravique mores, qui in clerum ac populum irrepserant, exularent & corrigerentur. Quibus statutis rex sibi Deum propitium conciliavit, viamque ad viatorias consequendas, & Romanum imperium obtinendum, aperuit. Celeberrimi concilii acta plane interierunt: exordium dumtaxat eorum apud Ditmarum descriptum reperitur tale: Anno dominice incarnationis millesimo quinto, anno autem domini Henrici secundi regnantis quarto, inchoato, in die nonatum Julii. Reliqua desunt.

ADNOTATIO P. PAGI

ad An. Ch. 1005. n. 7. & seqq.

Ditmarus lib. VI. mentionem facit magnæ Synodi in Germania Tremonie, quæ Urbs est VVestphaliæ, hoc anno in die Non. Julii celebratæ, cujus Acta desiderantur, indeque quilibet de Decretis in ea habitis suo modo discurret. Verum Tom. I. Bibliothecæ Labbeano recitatur Vita B. Adalberonis Metensis Episcopi a Monacho Anonymo, eique cœvo scripta, qui hæc de illa Synodo narrat, quæ quia Tom. IX. Concil. non memoratur, hæc referenda duxi: Dominus Henricus rex, inquit Anonymus, qui tertio Ottoni dno Imperatori, ad regnandum quidem, necdum autem ad imperandum in tota Germania, quæ citra Rhenum est, & in Lothari regno, quod cis Rhenum est, successerat, colloquium Synodumque convocavit. Ubi omnes pene reges sui summos Sacerdotes coadunans, & ex diversis diversa disputans, inter disputandum ipsos ejusdem Sacerdotes acerrime congregavit, cur videlicet in suis Diocæsis, & Diocæsis, ea quæ Synodali ac per hoc spirituali falce secanda erant, non reserarent, ac gladio Spiritus sancti parida, & male fama a membris fidelium abscindere superfederent. Mirantibus omnibus quid sibi verba Regi, tam distictissima vellent, quove tenderent, Rex admiratione eos absolvere curavit, quodve præstenderet, palam fecit.

Inter multa, inquit, quæ in regno nostro, suisque Provinciis corrigenda sunt, parentes sic sibi proxime conjuncto copulantur, ut Deum non timentes, & Deum non reverentes, etiam tertii loci consanguinitatem, quod nefas dicitur.

Adorum scriptum

Ita est, ad copulam adiscere non refugiant, & iuncam
que ad septimam usque generationem sacris canonibus in-
stitutionibus illibata conservari iubetur. Iudicis, Paga-
nisque infelicibus in ipsi sui exordii abruptere non for-
midant. Episcopus bino inde sedentibus, diuque silentibus,
pars de quo diceretur nesciens, pars personam, de qua di-
cebatur, multum vel amans vel timens, quid dicitis Re-
galibus responderet, profusi ignorabat. Mens enim male
sibi confecta, dum ea que non vult, audire computatur,
si stupida, vox refugis, verba dilabuntur; sapienti cor-
am passus bonestas ei videtur flere, quam loqui. Rex,
quem fallere nemo poterat, quia erat homo literis appri-
mo imbutus, eloquentia facundissimus, ad regendum Dei
sinar vivacissime adstrictus, motum cordis patientia pran-
tius refringens, sacra Scriptura exemplis eos aggredi bon-
estus esse iudicans; Ecce, inquit, ecce vos estis loca qui-
dem sanctorum Sacerdotum tenentes, & in meliori cathe-
dra, quam sedisset Moyses, sedentes, utpote vices Domi-
ni possidentes, qui & boni comes, & sancti arctus pro vi-
suo merito dici debueratis, contraria vice, inversoque or-
dine canes muti non valentes latrare, estis effecti, ipsi-
citate caecitate mutati, dum subditis ducatum præbere cogimi-
ni, & duxor & sequens ambo in foream precipitamina-
Ecc, inquit, Conradus Dux Australiorum consanguinita-
to nobis, & quicumque in tota patria nobiles sunt,
cunctis affinitate conjunctis, uxorem duxit sic sibi propin-
quam sic proximo, ut sicut vinemus, non modo ipsi,
verumtiam omni patria offensa Dei ciuissime, & ut di-
citur, pro foris adesse videtur. Parumque minus crimine
malis tacentibus iudicatur, quam ei, qui idem scelus au-
dader, & sine peccati estimatione perpetrare cernitur.

Domnus Adalbero Metensem venerabilis Præsul, san-
guinitate & affinitate Regi adfidenti, & cunctis, qui ex
magni Henrici (Kucupis dicti, Germaniam Regis) linea
descendant, aprime conjunctis, hinc sacre Synodo in-
terferebat; & ut erat cunctis Consecratoribus nobilior,
excelsiorque, sic nobilitati celsiorque sella inter suos præ-
minabat. Hic Regis objurgationem ultra ferre non valens,
& tacere amplius ab honestum iudicium inseru, inquit,
atatis sane vitulis & scientia prerogativa locum quidem
loquendi cum fratribus nostris dantes, & honorem canis,
sententique divino præcepto eubebentes, quo dicitur, cor-
ram cano capite consurgat, quia maiestatis vestre poten-
tiam, domine mi Rex, ad dedecus nostri Ordinis objur-
gationi & improbationi plus plusque videmus verba auge-
re, sacre ultra vere fatemur; & que resita sunt non di-
cere, non solum stultitia, sed quod magis est, magne ve-
recundie depusamus. Domnus Otto Dux, pater istius ve-
nerabilis Conradi Ducis, nobis confedentis, natus ex filia
magni Ottonis est, cuius soror Girbergia dedit filiam suam
Conrado Burgundionum Regi. Ex Conradi autem filia
nata est domina Masbildis, huius Conradi adfidentis uxor.
Hoc ergo genealogia ordine, quia fratres, sororque in
supputationem non admittuntur consanguinitas horum non
plus quam secundo loco elongari prævalent.

Pergit Anonymus: Hæc beato viro retexente, tanta
ira, tantaque simulata in ipsa Synodo exurgere capere,
ut nisi esset ea nobilitas, qua celo, terra, marique ultra-
que inclitus effulgebat Conradus Dux, de quo res ageba-
tur, & quicumque sua partis erant, neque Deum, neque
maiestatem Regiam reverentes, neque Sacerdotibus, quorum
maxima & honestissima multitudo præsens aderat, aliquid

bonoris exhibentes, arma furorisque corripissent, & ad
inamiam exaltandam quidquid mali manus roburque in-
ferre possent, non omittens. Aderat hinc magis seditioni,
quam Synodo dominus Theodericus, frater quidem huius
domni nostri Adalberonis Pontificis, dux eorum, qui cis
cisraque Mosam, Mosellamque resident, & hæc que age-
bantur, quæque iuste disponebantur, sua auctoritate firm-
mabat, atque corroborabat, nuptiasque illicitas cum reli-
quis Ducibus, Comitibusque, & quod majus est, Sacerdo-
tibus Deo, & reitituti ac Regie iustitia severitibus
damnans, & humanas iras non formidans, æquitas lan-
ces que Dei erant, liberrime decernebat. Aderant etiam
in hac venerabili Synodo primi & præcipui Sacerdotes,
Willigisus Moguntinus Præsul, Varmacensis, &c.
Argemensis, VValterus Spirensis, Notgerus Leodiensis,
Hæzel VViziburgensis, Haimo Verdunensis, Bertaldus Leu-
censis, alique quamplures, non solum pari favore, pari li-
more nobilitate persone vincinde agitati, hinc inde desuen-
tes pauci admodum, as ipsi inter suos præcipui Deo dile-
ctissimi Adalberoni, & dicitis eius iustissimis testimonium
veritatis exhibentes egerunt, ut inter verum salumque
dissidii & discordia non modica discretio fieret, quam
etiam ipse Rex omnino sedar non potuit. Verum nisi ej-
let domni & Pontificis nostri Adalberonis incomparabilis
nobilitas, furor cæcus & insania misera arma etiam,
etiamque corripisset, & ad homicidium uique iræ commotio-
ne pertingere contigisset.

Hæc igitur simulatione, bis adis infestissimis discussum
est, & unusquisque ad propria redire festinabat. Sed dom-
nus Pontifex, dum ex patria propria recedens, ad Regia
colloquium perrexit, nihil horum metuens, nihil ho-
rum estimans, quia erat omnium sui temporis iustissimus
atque pacificus, non multa militari manu, sed Clericorum
& honestissimorum Laicorum dulcissimo comitatu, apud est,
& propter id in redeundo, verens, ne forte in via hostis
insidias pararetur, ab itinere parum quid declinare dignum
dixit, & cedere magis ad boram, quam vesanie iuren-
tus Principis locum cedis, aut alicujus alicuius maligni-
tatis dare voluit. Dei autem Omnipotentis & Christi ejus
inoffensibilis pietas, & æterna clementia aliter quam domnus
Pontifex crediderat, rei eventum miserando disposuit, &
disponendo præordinavit, dum spiritum furoris & mali-
gnitatis, dum vim lastrantis & turbulenti vertigine in
eam pavorem in eumque timorem commutavit, ut eo im-
petu eaque virtute, qua Dei seruum ante persequi molie-
batur, nunc fugere, ac retro ire, viribus, quibus pote-
rat, aggrediretur, ac magis capi timores, quam corpore
elaboraret. Duabus igitur diebus fuga fidem committens,
donec in tuto se esse credidit, semper se a domno Ponti-
fice, & fratre ejus Duce Theoderico insequi existimabat
memoratus Conradus; nostri vero nihil aliud quam pa-
triam repetere, & ad id summa festinatione conabantur:

& quia & tempus postulat, præter pacem, & ea que pa-
cis sunt videlicet motore, tbaris domesticis milia admini-
strare. Ita Auctor ille Anonymus, quod nullus ante eum
nos docuerat. Gestorum in hac Tremoniensi Synodo nar-
ratio in proximam Conciliorum editionem inferenda
erit. Antequam Vita beati Adalberonis Metensis Episcopi
& tenebris erueretur, huius Synodi causa ignota
erat.

AD CONCILIUM TREMONIENSE

Anno 1005. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl.
Mans pag.
1110.
Ann. 1005.

Tremoriense istud concilium notius est, quam
ut diligentiam collectorum fugere potuerit.
Ejus tamen acta hucusque ignorata sunt. Pagius
V. Cl. in critica Baronii ad annum 1005. non
modicam eorum portionem deprehendisse sibi per-
suasit in Vita Beati Adalberonis II. Metensis epi-
scopi ab Anonymo comæo descripta, & vulgata
in priori volumine Bibliothecæ manuscriptorum
Labbeanæ. Verum auctor ille synodi quidem me-
minit ab Henrico collectæ, sed nomen loci si-
let; quare nonnisi per conjecturam, quæ ibi au-
dor exponit, ad Tremoriensem synodum refer-
rentur. Sed & ex conjectura plane contraria di-
scimus, dicta illa de synodo plane alia a Tremo-

riensi accipi oportere, cum Annalista Saxo Ec-
cardi, qui seculo XII. nondum adulto scribebat,
quique sua omnia ex probatissimis accipit, acta
quædam referat concilii Tremoriensis, quæ cum
narratis ab Anonymo plane nihil congruunt; &
inter archiepiscopos, & episcopos, quos concilio
adfuisse narrat, eos fere omnes recentiat, qui in
catalogo episcoporum apud Anonymum non com-
parent. Id vero argumentum validum est in ar-
chiepiscopis. Cum enim illi præ episcopis multo
pauciores fuerint, si alios exhibeat Annalista,
alios Anonymus; id plane ad sensum demonstrat,
de conciliis inter se diversis ab utroque tractari.
Porro ex archiepiscopis unus Willigisus Mogun-
tinus

ANNO CHRISTI 1007.

tinus ab Anonymo aſſertur; ac viciffim apud Annaliſtam Moguntius non apparet, & Colonienſis, Remenſis, ac Magdeburgenſis legitur. Denique Metenſis epiſcopus Theodericus eſt apud Annaliſtam, apud Anonymum vero Adalbero. Porro Adalbero anno 1005. decembri meſe deceſſit, ut Anonymus in ejus vita adnotavit, cui Theodericus ſucceſſit. Ex quo fit, ut cum decretum ſynodi Tremorienſis die nonarum Julii, teſte annaliſta Saxone & Ditmaro lib. VI. prodierit, ad ſequentem annum 1006. referendum ſit. Idque dies ipſa nonarum Julii confirmat, quæ ſequenti anno 1006. non vero præſenti 1005. in diem dominicam (qua haberi ſolebant concilia) incidit. Quod vero tam ab annaliſta Saxone, quam a Ditmaro annus concilii 1005. contignetur, id me parum movet, cum norim Ditmari textum mendofum eſſe in multis, & annaliſtam Saxonem ita Ditmari codicem ſequi, ut tæpe erret cum illo. Proferenda ſunt modo Tremorienſis decreta illa ex fide Annaliſtæ: Poſta eſt in loco, qui dicitur Troimannus (Tremoria in Weſtphalia) magna Synodus, ubi Rex, Epiſcopis, & omnibus præſentibus plurima eccleſia inconvenientia & communi eorum conſilio hæc ſtatuit deinceps prohiberi, & optime nova inſtitutionis decreto gravem peccatorum ſarcinam relevari. Actum eſt hæc

decretum nonas Julii in conſpectu Regis Henrici, & conjugis ejus Cunigunda, & archiepiſcoporum Heriberti Colonienſis, Liuzionis Bremenſis, Thagimonis Magdeburgenſis; Epiſcoporum quoque Suigeri Mimi-gardovordenſis, Theoderici Metenſis, Bernbarii Far-denſis, Bertholdi Hildeneisheimenſis, Reſbarii Potherbrunnenſis, Burchardi Voormatienſis, Notgeri Leodiceſis, Anfridi Trajeſtenſis, Thietmari Alne-bruggenſis, Voicberti Merſburgenſis. In obitu cujuſque ſupra nominatorum ſinguli Epiſcoporum infra XX. dies, niſi infirmitas impediât, miſſam pro defunctis celebrent, & unuſquiſque Preſbyterorum ſimiliter faciat. Preſbyteri vero ſacerdos tres miſſas peragent. Diaconi, & cæteri inferioris ordinis X. pſalteria. Rex, & Regina infra XXX. dies mille quingentos denarios pro anima redemptione erigent, & totidem pauperes paſcant, & XXX. denarios expendant; & totidem lamina accendant. Dux autem Bernbarius quingentos pauperes paſcat, & XV. ſolidos expendat. Vigiliam S. Johannis Baptiſta, & Vigiliam Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Vigiliam S. Laurentii, & omnium Sanctorum in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare. Vigiliam assumptionis S. Mariae, & omnes Vigilias Apoſtolorum, ſicut in Quadrageſima; quatuor tempora ſicut in Quadrageſima, excepta ſexta feria ante Natale Domini, quam in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare.

ANNO CHRISTI 1007.

C. ANNUM CHRISTI 1007.

S Y N O D U S R O M A N A

C. ANNUM CHRISTI 1007.

A Joanne P. XVII. pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergensis celebrata ANNO MVII.

Concilium a Joanne Papa XVII. in S. Petri Basilica anno Chriſti 1007. coactum pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergensis ab Henrico II. Imperatore facta teſtantur mox aſſerenda concilii Francofurtensis acta in hæc verba: Romanus vero Pontifex, & univerſalis Papa Joannes

precatorias prædixi Henrici Epiſcopi (Wirceburgenſis) literis inſpiciens, piſſimi Regis Henrici devotione congaudens, habita in S. Petri baſilica Synodo pro confirmando Bambergensi Epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & Apoſtolica auctoritate corroborari &c.

ANNO CHRISTI 1006.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

ANNO CHRISTI 1006.

DE ECCLESIA BAMBERGENSI IN CATHEDRAM

episcopalem erigenda, celebratum anno Domini MVI. tempore Joannis papæ XVII.

SEVERINUS BINIUS.

Acta concilii.

In hoc concilio, teſtimonio Ditmari, qui eidem præſens interfuit, inter alia tractatum eſt de eccleſia Bambergensi in cathedram epiſcopalem erigenda: idque ad petitionem regis Henrici, qui eam civitatem a puero dilexerat, & ſemper excoluerat, & uxori in dotem assignaverat. Henricus V Wirceburgenſis epiſcopus ad Synodum vocatus venire noluit, niſi poſt unionem ſua parochia cum Bambergensi eccleſia factam ipſe archiepiſcopus conſtitueretur. Exordio concilii petitionem ſuam epiſcopus in ſynodo conſidentibus rex patefecit, verbis quæ a Ditmaro recitantur hiſce: Conſidentibus ibidem ordine archiepiſcopis cum omnibus ſuimet ſuffraganeis rex humo tenus proſternitur, & a Willigilo antiſtite Moguntino, in cujus diœceſi ſynodus habebatur, elevatus, cunctis præſentibus talia ſatur: Ob recompensationem futuram Chriſtum hæredem elegi, quia in ſobole acquirenda nulla ipſes remanet

ſicut ſup. ſignavit.

mihi. Et quod præcipuum habui, meipſum cum modo acquiſitis ſeu acquirendis in ſacrificium Patri ingenito jamdudum ſecreto mentis obtuli. Epiſcopatum in Bavenberga cum licentia antiſtitis mei ſacere hæcenus concupi, & hodie juſtum hoc perficere volo deſiderium. Ob hoc ſeditiſſimam veſtrimet interpello pietatem, ne abſentia ejus qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propoſitum voluntatis meæ queat impedire: cum in baculo ejus mutum confirmationis ſigno clareſcat, hunc non propter Dominum, ſed ob dignitatis nullatenus adipiſcendæ dolorem, fuſiſſe. Moveat omnium corda præſentium, quod per ambitionem ſuam ſanctæ matris eccleſiæ augmentum annullare cum nugigeriſſa legatione præſumpſit. Ad hæc firmiter conſtituenda, contentialis meæ præſentis, & unici fratris & cohæredis mei, larga benignitas aſpirat: & ſibi placita adimpletione his me eadem reſtituere utique pro certo ſciat. Si quando autem epiſcopus venire, & promiſſa dignatur ſuſcipere: pa.

ANNO
CHRISTI
1004.ANNO
CHRISTI
1004.

paratum me ad omne quod vobis bonum videretur
procul dubio inveniet.

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antistitis
Henrici Wirceburgensis capellanus surrexit: pro-
pter timorem regis, seniore suum huc non ve-
nisse, & detrimentum ecclesie sibi a Domino
commissa in aliquo fieri nunquam laudasse, te-
stat: & obsecrat cunctos presentes per Christi
amorem, ne talia fieri, absente eo, futurum sibi
in exemplum paterentur. Privilegia ejusdem ibi
alta voce recitantur. Inter hæc quotiens rex an-
xiam judicium sententiam nutare perspexit, to-
tiens prostratus humiliatur.

Bambergensis
episcopatus
origitur.

Tandem archiantistiti Willigiso, quid de his
faciendum foret, judicio perferenti Tagmo pri-
mus respondit, hæc tunc secundum regis eloquium B
legaliter fieri posse. Cunctis presentibus ejus ser-
monem tunc affirmantibus, & subscribentibus,
Eberardo tunc cancellario cura pastoralis a rege
committitur, & hic a præfato archipræsule eod-
dem die consecratur. Post hæc autem Henricus
antistes, auxilio confratris Heriberti archiepiscopi
Coloniensis, regis gratiam & impletionem sibi
placitam acquisivit.

ACTA EJUSDEM FRANCOFORDIENSIS
CONCILII.

Ex tabulario ecclesie Bambergensis.

ANno dominice Incarnationis M.VII. Indiã. C
v. Kal. Novembris regnante piissimo ac se-
renissimo Henrico secundo, anno regni sui VI
pro statu & augmento sancte matris ecclesie, in
loco Franconfurt dicto magna synodus habita est
& celebrata. Nam ideam rex Henricus, magnus
& pacificus, ut in Deum erat credulus & in ho-
mines pius, dum alta mentis deliberatione sæpe-
numero cogitaret in quo Deum sibi maxime pla-
caret, summa inspirante divinitate cogitando dis-
posuit, ut Deum sibi hæredem eligeret & con-
scriberet, & episcopatum in honorem sancti Pe-
tri principis apostolorum, in quodam suæ hære-
ditatis paternæ loco Babenberg dicto, ex omni-
bus suis rebus hæreditariis construeret: ut & pa-
ganismus Sclavorum destrueretur, & Christiani D
nominis memoria perpetualiter celebris haberetur.
Sed dum parochiam ad eundem locum res-
picientem non haberet, & sanctam pentecosten
in eodem regni sui anno VI. Moguntie celebra-
ret: quandam partem VVirceburgensis diocesis, com-
mitatum videlicet Ratzengouvv dictum, & quan-
dam partem pagi Volckfeld dicti, inter fluvios
Uraha, & Ratenza situm, ab Henrico VVirce-
burgensi episcopo firma ac legali commutatione
acquisivit, tradens contra VVirceburgensi eccle-
siaz CL. mansus in vico Meinungun dicto, & in
proxime adjacentibus locis. Hoc consentientibus
& perspicentibus venerabilibus patribus, in pri-
mis videlicet VVirceburgensi ecclesiaz episcopo
Henrico, & VVilligiso reverendo archiepiscopo
Moguntino, & Burckardo VVormatiensi, &
VValtero Spirensi, & Adelberone Basiliensi, &
Lamberto Constantiensi, & Udalrico Curiensi,
& Luidolfo archiepiscopo Treverensi, & Theodo-
rico Metensi, & Berchtoldo Tullensi, & Heimo-
ne Virdunensi, & Hereberto archiepiscopo Colo-
niensi, & Nothkero Leodicensi, & Eralvino
Camaracensi, & Paginino archiepiscopo Magide-
burgensi, & Hildolfo Mantuano. Gloriosissimus
vero rex Henricus tunc voti compos effectus,
pari supradictorum patrum consultu duos ex ca-
pellanis suis Albericum videlicet & Ludovicum,

adjunctis Henrici VVirceburgensis episcopi lite-
ris, Romam usque direxit, quatenus hic bene
incepta in melius proficerent autoritate Roma-
na. Romanus vero pontifex & universalis papa
Joannes, precatoris prædicti Henrici episcopi li-
teras inspiciens, piissimi regis Henrici devotione
congaudeas, habit. in sancti Petri basilica syno-
do pro confirmando Bambergensis episcopatu, pri-
vilegium fecit conferri, & apostolica autoritate
corroborari, univ. Gallie & Germanie episco-
pis rescribens, ut & ipsi pari communique au-
thoritate eundem episcopatum corroborarent &
confirmarent.

DIPLOMA JOANNIS P. XVII.

Quo confirmat episcopatum Bambergersem.

Joannes episcopus servus servorum Dei.

Officium nostrum est omnium sanctarum Dei ec-
clesiarum commoda generaliter considerare, &
& maxime earum, que specialiter sub jure ac do-
minio nostre Romanæ ecclesie consistunt: si
quod est incommodum, abolere, ne pro gravi
incommoditate sua neglecte vilescant, vel quali-
bet nuda occasione, debita solemnitate careant.
Propterea omnibus sancte Dei ecclesie fidelibus,
presentibus scilicet & futuris, notum esse volu-
mus: quia dilectus & spiritualis noster filius Hein-
ricus, gloriosissimus atque invictissimus rex, divi-
na inspirante clementia, de propriis hæreditariis
rebus, pro sua suorumque parentum anima, epi-
scopatum in loco, qui dicitur Babenberg, perfe-
ctæ fidei & caritatis devotione, in honorem be-
atissimi Petri apostolorum principis esse constituit,
commutatione facta jure ac legaliter cum Hein-
rico VVirceburgensi episcopo de aliqua parte pa-
rochie sui episcopatus. Unde etiam prædictus epi-
scopus nobis suas literas misit, ut suo consensu,
privilegio nostre apostolicæ autoritatis, episco-
patus noviter factus fundaretur.

Ex vita S.
Henrici a
Giesbero. a-
dita.

Pro qua ratione Henricus secundus gloriosis-
simus rex nuncios suos ad nos direxit, qui nobis
hæc omnia dicerent, & nos pro hac sede confir-
manda interpellarent. Cujus sanctissimam imita-
tionem paterna & præcordiali dilectione intuen-
tes, omnes res, quas B. Petro apostolorum prin-
cipi, in loco prænominato, legitima ratione col-
lectas contulit, nostre autoritatis privilegio con-
firmare decernimus, ea videlicet ratione, ut epi-
scopus ejus loci, & qui in perpetuum sui fuerint
successores, ea secunda tranquillitate possideant, &
liberam habeant potestatem res & proprietates
ejusdem ecclesie, ordinare, atque componere, vel
etiam augmentare; dissipare vero, atque consu-
dere, nullam habeant potestatem.

Nostre quoque autoritate sancimus, uti in ter-
minis, & in rebus ejusdem ecclesie, nulla sit in-
festatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet
E pravorum hominum, siue sint in civitate ipsa Ba-
benberg, siue in castellis, & villis, servis & ancil-
lis, tributariis, decimis, forestibus, silvis, piscatio-
nibus, venationibus, molendinis, campis, pratis,
pascuis, terris cultis & incultis, & quidquid mo-
do illuc pertinet, vel in futurum acquiri possit,
per nostre autoritatis privilegium corroboratum,
in secunda quiete permaneat. Nullus ibi comes
aut judex legem facere præsumat, nisi quam, per
concessionem gloriosissimi regis Henrici vel suc-
cessorum ejus, episcopus loci ejusdem deligeret.
Nulla aliena potestas ibi per violentiam irruat.
Sit ille episcopatus liber, & ab omni potestate
extra-

ANNO
CHRISTI
1006.
Mundib-
dium est de-
fructo.
Joan. Pagan.
addit. at-
chiepiscopo
Moguntino.

extranea securus, Romano tantummodo mun- A
diburdio subditus: quatenus episcopus eo melius
cum canonicis suis servitio Dei possit insistere, &
primi constructoris ejusdem loci & recuperatoris
jugiter memoriam habere. Sit tamen idem suo
metropolitano subjectus, atque obediens. Qui-
cumque hæc præcepta servaverit, divinam remu-
nerationem, & apostolicam benedictionem acci-
piat. Qui autem contemptor & violator extiterit,
perpetui anathematis damnationis ubi jaceat, nisi
resipiscens ad satisfactionem perveniat. Scriptum
per manus Petri notarii, & scribarii S. R. E. in
mensis Junio, Indiæ. v.

Quod videlicet privilegium venerabiles patres
in supradicta synodo Franconofurti habita, genera-
li concilio consistentes, summa veneratione legen-
do suscipientes, & apostolicæ authoritati obedi-
entes, devotis mentibus subscribendo unanimiter lau-
daverunt, communiterque corroboraverunt.

VVilligis sanctæ Moguntinensis ecclesiæ ar-
chiepiscopus, qui eidem synodo vice Romanæ ec-
clesiæ præsidebam, conlaudavi & subscripsi.

Radherius Padelbrunensis ecclesiæ episcopus in-
terfui & subscripsi.

Megingaudus Eichstatisensis episcopus interfui &
subscripsi.

Berenwardus Hildinshaimensis episcopus in-
terfui & subscripsi.

Lambertus Constantiensis episcopus interfui &
subscripsi.

Arnolfus Halberstatisensis episc. interfui & subscr. C

Udalricus Corienus episc. interfui & subscripsi.

Burckardus VVormatiensis episcopus interfui &
subscripsi.

VVerinharius Argentinensis episcopus interfui
& subscripsi.

VValtherius Spirensis episc. interfui & subscrip-
Brun * Augustensis episcopus interfui collauda-
vi & subscripsi.

Laidolfus Treverensis archiep. interfui & subscr.

Bercholdus Tullensis episc. interfui & subscripsi.

Heimo Viridunensis episc. interfui & subscripsi.

Hartungus * Juvavensis archiepiscopus interfui &
subscripsi.

Christianus Pataviensis episcopus interfui & sub-
Gevehardus Radeponenensis episcopus interfui & D
subscripsi.

Egilbertus Frisingensis episcopus interfui &
subscripsi.

Adalbero Brixienensis episc. interfui & subscripsi.

Hernbertus archiepiscopus Colonienis interfui
ad votum synodi & subscripsi.

Schvvidigerus Mimigarduordenis episcopus in-
terfui & subscripsi.

Ansfridus Trajedenus episc. interfui & subscripsi.

Theodericus Mindensis episcopus interfui &
subscripsi.

Thietmarus episcopus Osneburgensis interfui &
subscripsi.

Dagino archiepiscopus Magdeburg. interfui &
subscripsi.

Hildivardus Citizensis episcopus interfui & sub-
scripsi.

Burckardus archiepiscopus * Laudunensis inter-
fui & subscripsi.

Baldolfus archiep. Tarasienis * interfui & subscr. B

Anastafius Ungrorum archiepiscopus interfui
& subscripsi.

Adalbero Basileensis interfui & subscripsi.

Hugo Genuensis subscripsi.

Heinricus Laufonensis subscripsi.

Eckehardus Selesvrigensis subscripsi.

Albericus Cumanus episc. interfui & subscripsi.

Richolfus Tergestinenus ecclesiæ episcopus.

G. C. Edidit Jac. Gretserus S. J. vitam S. Henrici
Imp. cujus caput x. narrat que gesta sunt in hac syno-
do ante privilegium a Joanne XVII. missum; & iisdem
pene verbis quibus in hoc instrumento.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Ch. 1006. n. 1.

Henricus Germaniæ Rex Bambergam Franconiam oppi-
dum a patre dilexerat, & uxori in dotem assignarat.
Cum itaque in sobole acquirenda nulla spes remaneret
ei, ut ipsemet in Synodo Franconofurti dixit, episco-
patum in eadem civitate instituit, literasque obtulit
a Joanne Papa supra recitatas, in quarum fine legitur:
Scriptum per manus Petri Notarii & Scribarii S. R. E.
in mensis Junio Indiæ. V. id est, anno Ch. 1007. Quod
privilegium magnus episcoporum numerus in Synodo
Franconofurti habita unanimiter laudavit, & suis sub-
scriptionibus corroboravit, ut in fine laudati referri
Apostolici legere est. Quare Concilium illud non anno
1006. sed sequenti congregatum, & quidem die prima
Novembris, quo Joannis Papæ literæ ab omnibus sub-
scriptæ. In Tabulario enim Bambergensis ecclesiæ ut
supra in Labbeo videre est, legitur: Anno dominica
Incarn. MXXII. Ind. V. Kal. Novembris, regnante piissimo
ac serenissimo Henrico II. anno regni sui sexto, pro festo
Dei augmento sanctæ matris ecclesiæ, in loco Franconofurti
dicto, magna synodus habita est & celebrata. Quare tam
Hermannus Contractus ex editione Carlsiana, quam
Chronographus VVirzburgensis a Baluzio Tom. 1. Miscel.
editus hanc institutionem cum anno 1007. accurate illi-
garunt. Præfata autem Indiæ V. vel Natali Christi,
vel a Kalendis Januarii iacobata.

ANNO
CHRISTI
1006.

Lugdunen-
sis. Et enim
vocabatur qui
tam erat Lug-
dun. archiep.
For. Fran-
cog. H.

* Forst, Bru-
no. H.

* Al. Martini-
us.

AD CONCILIUM FRANCFORDIENSE

Pro constitutione episcopatus Bambergensis Anno 1006. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA, ET VARIANTES LECTIONES.

AD concilium illud hæc olim in meis ad Pa-
gium adnotationibus disserui. Placent, &
vehementer placeant quæ ad rectam chronologiam
dirigendam quoad exordium episcopatus Bambergensis
Bollandiani loci doctissimi contulerunt ad
vitam S. Henrici die 14. Julii pag. 735. Igitur
anno 1006. Synodus aliqua Franconofurtensis omni-
no assignanda est, cum id tradat Dittmarus apud
Baronium. Sed cum chronologus iste pro suo mo-
re plura in unum annum congerat, quæ in plu-
res distribuenda essent; ideo non est cur in eo con-

cilio totum negotium absolutum statuatur, quam-
vis ibi sem totam sub uno contextu narrat Ditt-
marus. In ea prima Synodo actum est de institu-
endo Episcopatu, & cum id tandem decretum fuisset,
Episcopus Vvirceburgensis, qui a Synodo,
quamvis vocatus, abluerat, & pro viibus in ea-
dem synodo per Capellanum suum erectioni illi
obstitit, tandem vietas manus dedit roganti
Henrico Imperatori, ut ex actis ejusdem Concilii
constat. Pertinent hæc omnia ad annum 1006.
vel ad sequentis exordium. Dein Henricus duos
Ca.

In Suppl.
Mansi pag.
1119.

ANNO CHRISTI 1006.

ANNO CHRISTI 1006.

FRANCOFORDIENSIS CONCILII ACTA

Ex Annalibus Saxoniae Eccardii Tom. I. col. 405.

Capellanus suis. Albericum, & Ludovicum adju-
 nis Henrici Vvircburgensis Episcopi literis Ro-
 man direxit, ut Francofurti bene coepta, ibi
 proficerent auctoritate Romana. Joannes Papa
 Nuncios Henrici ad se directos hoc omnia sibi refe-
 rentes, sequi pro hac Sede confirmanda interpellan-
 tes auscultans (verba sunt ejusdem Joannis in suis
 literis) patentes literas ea de re scripsit, datas
 mense Junio, Iudic. V. id est anno 1007. His
 peractis, Synodus habetur nova, vel forte eadem,
 quam superiori anno nondum absoluta Francofur-
 ti celebrata fuit, in qualiter illius Joannis XVIII.
 lecta, & recognita fuerunt, ut ex epigrapha
 ejusdem Concilii a Pagio relato constat. Ita sal-
 va est fides Ditmari scriptoris comvi, nec Bero-
 ninus ita plane erravit, ut Pagius censet, quin & B
 Pagius nonnihil deceptus, dum Synodos duas in
 unum confudit. Porro duas synodos hac de re
 tunc celebratas etiam Anonymus in vita S. Hen-
 ricii apud socios Bolland. ad 14. Julii cap. 2.
 num. 1. & 15. distinguit; quamquam illam, quae
 posterior fuit, priori praeposit, & quae posteriori
 assignanda sunt, superiori tribuit. Vide Soc. Bol-
 land. ibid. in Apparatu praevio §. II.

Addere his juvat, priori illi concilio ab alio
 sequenti anno 1007. celebrato distinguendo vale-
 re pariter nomina episcoporum, qui utriusque ad-
 fuerant. Nam priori, antequam litera Romam
 mitteretur, adfuisse inter ceteros legitur Theo-
 doricum Materfem, & Helinuum Cambracensem;
 quam duo nomina in subscriptionibus literarum C
 Joannis papae, quas patres concilii posterioris bul-
 lis illi jam impetrata addiderunt, non apparent.

Supereff modo, variantia quaedam ex collatione
 diversorum codicum, aetia ejusdem concilii exhi-
 bentium, promamus. Udalricus ambergensis in
 codice, quem ex variis hujus aetatis diplomatibus,
 adisque publicis compegit, vulgato ab Eccardo
 Historic. med. xvi tom. II. eadem aetia concilii
 Francofordiensis refert, quae Gretserus ex codici-
 bus Mss. ecclesiae Bambergensis vulgavit; ex quo-
 rum collatione variantia haec in subscriptionibus
 episcoporum resultat.

GRETSERUS	UDALRICUS.
Bereuwardus Hildini- sheimentis.	Doefl.
Heimo Virduensis.	Hermo Virduensis.
Hartungus Juvavienfis.	Hartungus Juvavienfis.
Adalbertus Brixienfis.	Adalbertus Brixienfis.
Svidgerus Mimigerd- vordienfis.	Svindegerus Mimegarde- fordienfis.
Baldofus Tarantienfis.	Baldofus Tarantienfis.

Juvat hic etiam totum Henrici regis sermonem
 ad synodum reproducere; qui enim in collectione
 Labbeana ex Ditmaro affertur, pro, more ejus-
 dem scriptoris hinc inde casus, breviterque exhi-
 betur. Integriorem dat Annalista Saxo Eccardi
 ad hunc annum, ex quo hic describo. Adjeci li-
 teras Henrici Vvircburgensis, qui copiam facit E
 erigendi novum episcopatum Bambergens; (quam
 urbe ditionis suae erat) quas literas in concilio
 Francofordienfi anni 1006. datas ex superioribus
 liquet. Has literas servavit Udalricus Bambergens-
 is saeculi XII. scriptor in suo codice, quem Ec-
 cardus in altero volumine Historicorum medii
 aevi vulgavit.

Consentibus igitur per ordinem Archiepisco-
 pis cum suis suffraganeis, Rex Henricus
 humiliter prosternitur; & a Vvilegii Archie-
 piscopo, in cujus Diocesi synodus habebatur, ele-
 vatus, cunctis praesentibus talia fatu: „ Domini,
 „ & Patres a mea parvitate huc asciti convenistis,
 „ & quamobrem vos ascerim, aperiam, precor,
 „ que omnium clementiam, ut in his, quae divi-
 „ na gratia mihi, ut spero, inspiravit, pro ejus
 „ amore saveatis. Nam quia in sobole habenda
 „ nulla mihi spes superest, Christum haeredem
 „ elegi, Episcopatum in Bavemberh, cum licen-
 „ tia Episcopi mei facere haecenus concupivi, &
 „ hodie perficere statui. Ob hoc serenissimam
 „ pietatem vestram interpello, ne ejus absentia,
 „ qui apud me voluit obtinere, quod mihi non
 „ licuit concedere, propositum meum valeat im-
 „ pediri. Ecce baculus, in quo mutae confirmatio-
 „ nis signum clarescit, quod non propter Domi-
 „ num, sed ob dignitatis nullatenus adipiscendus
 „ dolorem fugerit. Moveat corda omnium presen-
 „ tium, quod augmentum S. Matris Ecclesiae
 „ cum nugigerula legatione aduallare praesumit.
 „ Ecce ad haec conjugis meae praesentis, & uni-
 „ ci fratris mei, & cohaeredis larga benivolentia
 „ aspirat; meque placita sibi redditione illis re-
 „ stituere uterque pro certo sciat: sique Episco-
 „ pus, venire, & promissa dignatur suscipere, pa-
 „ ratum me ad omne, quod vobis placuerit, in-
 „ veniet. „ Tunc Beringerus, Henrici Vvirc-
 burgensis Episcopi Capellanus, surrexit dicens:
 timore Regis Antistitem suum non venisse, detri-
 mentum Ecclesiae a Deo sibi commissum in aliquo
 fieri nunquam eum laudasse; obsecrat omnes praes-
 entes per amorem Christi, ne tale fieri, eo
 absente, sibi futurum in exemplum patiantur. Pri-
 vilegia quoque ejusdem Ecclesiae alta voce ibi re-
 citantur. Inter haec, quotiens Rex anxiam judi-
 cum sententiam nutare perspexit, totiens humilia-
 tus solentius prosternitur. Tandem Archiepisco-
 po Vvilligiso, quid de his faciendum esset, judi-
 cio perquirenti, Thagino archiepiscopus primus
 respondit. Justa voluntas & petitio Regis con-
 sensu omnium vestram legaliter potest impleri;
 cunctisque praesentibus sermonem ejus confirma-
 tibus, Rex gloriosus Eberhardo Cancellario suo
 curam pastorem commisit, quem praefatus Ar-
 chipraesul Vvilligisus eodem die consecravit. Post
 haec Henricus Episcopus auxilio Heriberti Ar-
 chipraesulis Regis gratiam, & adimplerionem sibi
 placitam adquirenti. Itaque eundem Episcopatum
 in honore S. Georgii, & Sancti Petri Apostoli
 constituit; locumque ipsum praediorum divitiis,
 & omni ornatus decore, ut in praesentiarum cer-
 nitur, copiosissime ditavit. In meridiana quoque
 parte civitatis Monasterium in honore S. Step-
 hani Protomartyris sub ordine canonico construens;
 ex altera vero, hoc est, aquilonari aliud Mona-
 sterium sub Monachilli regula in honore S. Mi-
 chaelis Archangeli, Sandique Benedicti consti-
 tuens, sibi, suaeque civitati supra petram Apo-
 stolice firmitatis fundatam, muroque, & propugna-
 culis meritorum Sancti Georgii, ceterorumque
 Sanctorum munitam, ac exornatam contra incen-
 vos visiorum jaesus turrim fortitudinis in Sie-
 phano, & contra refrigerantes status illius, qui in
 Aquilone; unde malum omne panditur, sedem
 pone.

3 ponere disposuit; refugium certum in Angelico preparavit presidio, ut a dextris, & a sinistris justitiae armis vallata in nullo sufficiat prevalere. Aliis quoque Sanctorum locis per regni latitudinem munificentiae suae impertivit largitatem, quendam delapsis in melius restituens, quibusdam minus suppetebant, adjiciens.

ANNO CHARTI 1006.

ANNO CHRISTI 1006.

PRIVILEGIUM HENRICI VIRZBURGENSIS EPISCOPI

de constitutione Bambergensis episcopatus.

IN nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Omnium sanctae Dei ecclesiae fidelium, tam praesentium, quam futurorum notitiam non late re desideramus, qualiter gloriosissimus Rex Henricus, divinae, ut credimus, ammonitionis stimulo compunctus, de praediis, quae Dei gratia, haereditarioque jure parentum in sua possessionis dominio provenerant, Dei servitium augere, episcopatum constituendo atque ordinando, considerans, quomodo id legitime, rationabiliterque fieri potuisset, H. venerabilem Vvitzburgensis ecclesiae provisorum quatenus quemdam locum, Babenberch nuncupatum, cum pago, qui Ratenzougou dicitur, qui ad suam dioeceseos statum pertinere videbantur, de suo jure in suum jus

ad ad perficiendum transfunderet, studiose cepit flagitare. Qui, quoniam iusta atque rationabiles causa videbantur, ejusdem augustissimi atque invictissimi regis petitionibus acquiescens, cum communi cleri sui atque militum consilio, nec non totius populi consilio, & sensu praefatum locum cum praedicto pago, tribus parochianis ecclesiis exceptis cum suis adjacentiis, quarum haec nomina sunt, Vvachenrode, Lonenrstat, Mulhusen, omni postmodum remota contradictione, sum potestati tradiderunt. Alterius autem pagi, qui Volezelt vocatur, in quo praefatus locus situs est, partim eidem regi concessit, quantum est de Babenberch ad flumen Uraha in Ratenzougou flumen, & sic juxta decursum fluminis ejusdem in Moys, & inde ad rivulum Vvichebach, demum ad caput ejusdem rivuli, sicque quam citissime ac proxime perveniri potest ad Urahm. Et ut haec traditio firma atque inconversa permaneat, ipse praefatus H. corroboravit, & subscripsit. Adum in civitate Vvitzburgensi, praesente serenissimo Imperatore H. ea conditione, ut decimam in novavilibus jam incisis, & ad mansum mensuratis, cum veteri decima non commutata, Vvitzburgensis ecclesiae retineat; in novavilibus vero posthinc excolendis decimam Babenbergenis ecclesiae possideat cum termino commutato.

CONCILIUM PARISIENSE

Anno 1006. habitum.

Concilio hujus annus & res in eo gestae continentur in subiecta bulla Joannis papa VIII. quam idcirco hic recitandam duxi acceptam ex tom. VII. Galliae Christianae novissimae editionis pag. 26. appendicis, ubi eruta asseritur ex Chartulario Parisiensis lib. 19. cap. 11.

Joannes VIII. confirmat donum a Rainaldo episcopo Parisiensibus Canonicis factum.

Johannes episcopus servus servorum Dei. Im- periosae rationis institutione in quibuslibet ordinandis, ac disponendis rebus antiquorum praesentium, ac providae auctoritati, ut totius posteritatis subsequens aditus diligenter obtemperando, & prudenter imitando respondeat, utilitate sentitur, & sanioris censura judicii omnimodis roboratur. Et quoniam vita ipsa, qua fruimur, pollice multumodis brevitate cohercet, & plurisque immatura succiditur, ad interminabilem diuturnitatis palmam altioribus salutarium velis virtutum subrigi, ac felicioribus bonorum incrementis operum diatim unumquemque submoneri, quam sit sanissimum facile est ianuari. Quibus in Dei nomine & pace sanctorum omnium permotus ego Regenoldus Parisiorum episcopus ex mei vice officii commissi gregis vigilantia cura sollicitus, & memor magnae diei tremendi examinis, & utriusque justorum, sive injustorum retributionis, operae pretium duxi ex accessibus patrimoniorum meorum, felici commercio mihi interiorum, subsidia civium favorari. Cujus devotionis fervore succensus notum esse volo omnibus tam futuris, quam praesentibus, quia ob sempiternae praemia remunerationis, & pro obtinenda delictorum venia genitorum meorum, Comitum videlicet Buchardi, ejusque opinatissima conjugis Elisabeth, ut gremiis sanctae immortalitatis confoveri, & jucunditate lucis aeternae perpetim mereamur laetari, placuit vestrae reverentiae Synodali conventu, & favore,

ac notitia ceteris reipub. quoddam alodum, vulgo vocitatum: *Largam Campum*, conferre Sanctae Mariae Parisiensis Ecclesiae, & rebus vel usibus deputare fratribus inibi degentium, Deoque canonice militantium. Ut autem praedictus *Largus Campus*, in pago, & comitatu Vvaskiniensi constitutus, silvis, villis, & villulis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis cum ecclesia in honore S. Maturini dicata cum omnibus appenditiis suis, ea quidem lege: ac omne jam dicti possessionem allodi S. Mariae, & praedictis collegis canonice congregationis offerimus, ut nostri memoriale illis ab omnibus habeatur in psalteriis, ac missarum solemnibus, ac cunctis vespertinis, ac matutinalibus vigiliis, perpetuoque sit ratum jure, tria denique nostri anniversaria, videlicet patris, & matris, & ipsius Antistitis Regenoldi, ut regni devotione, & celebri commemoratione annuatim profiteatur obnoxie precamur. Si quis vero rationis expertus, livore, & facibus avaritiae pervasus nostrae devotionis adeo munificum pignus auferre, & quolibet jure, quacumque injuria voluerit impedire, mille auri librarum fratribus, vel canonicis S. Mariae regia sublimitate cogatur exsolvere, & rusticano more, vel peralitate submissus, capitalis census dissolutione plestatur & ad tolerandum perpes totius perpetuitatis tormentum, auctoritate Patris, & Filii, & Spiritus Sancti sit maledictus, & confusus, & nullis Sanctorum suffragiis mereatur mederi, si- que

ANNO
CHRISTI
1006.

que conjunctus diabolo & Angelis ejus in Infer-
no inferiori, & pereat in eternum. Datum IV.
non. Decemb. per manus Petri Abbatis, & Can-
cellarii sacri Lateranensis palatii anno III. ponti-

ficatus Johannis octavidecimi, & universalis Pape
in sacratissima sede S. Petri Apostoli, indictione
V.

ANNO
CHRISTI
1006.

A Q U I L E J E N S I S S Y N O D U S

Qua constitutio novi Episcopatus Bambergensis approbatur, Joanne Aquilejensi
præsidente anno circiter 1007. celebrata.

Anno elector
1007.

Votis S. Henrici, tunc regis, deinceps Imperato-
ris ejus nominis I. novum episcopatum Bam-
bergensem condere optantis, aliquandiu obstitit
Henricus Vvircburgensis episcopus, in cujus dioce-
cesi Urbs illa adiacebat. Dein vero exorabilem
se præbens Patribus concilii Francfordiensis, ipsi-
que demum regi obnixè id deprecanti optatum as-
sensum præstitit. Rex, ut majori auctoritate
constitutio illa firmaretur, literas Vvircburgensis,
& concilii sententiam ad omnes ditionis sue epi-
scopos approbandas transmissit. Aquilejam ut ve-
nerunt literas, Joannes Patriarcha synodum con-
vocavit, rata habuit omnia, tum & suo, ac sus-
fraganorum nomine literas ad Vvircburgensem
dedit. Has literas tamquam a concilio latas per
partes exhibet Cl. P. de Rubcis in monumentis
ecclesie Aquilejensis. Ego vero ex codice Udal-
rici Bambergensis desumptas hic continuata serie
recito.

SYNODICA JOANNIS PATRIARCHÆ
AQUILEJENSIS

Ad Henricum Vvircburgensem
episcopum.

*Beatisimo Domino & sanctæ charitate diligendo H.
sanctæ Vvircburgensis ecclesie venerabili episcopo,
Joannes sanctæ Aquilejensis patriarcha cum omni-
bus suis diaconis episcopis fraternam dilectionem
in eo, qui prior dilectis nos, & tradidit semetip-
sum pro nobis, Jesu Christo Domino nostro.*

Licet, reverende frater, fraternam dilectionis
lura nos admoneat, ut in omnibus operibus
bonis, que conditor humani generis misericordi-
ter ad salutem quotidie disponit, immensas gratia-
rum actiones ipsi agere debeamus, quandocumque

tamen vel ubicumque ex provectu sanctæ ecclesie
vel ejus exaltatione locutione aliquid nos magni-
fici operis audire contigerit, immensa devotionis
affectu illum laudare & benedicere & predicare
debemus, cujus hæc dona sunt, & a quo bona
cuncta infallibiliter procedunt. Quare inter innu-
merabilia sempiternæ dignationis sacramenta, ea
& in suorum cordibus Principum distat, que ad
multorum salutem, & exemplum profutura pro-
curat, in quibus unum est, quod divinitus nuper
factum maximam mentibus nostris lætitiæ gener-
avit. Audivimus nempe, quid dominus noster H.
gloriosissimus, & invictissimus Rex, divina sic
inspirante gratia, ex suis prædiis & paterna hære-
ditate in loco, qui dicitur Babere episcopatum in
honore beatissimi Petri Apostolorum principis con-
struxit, & commutatione facta digne & legaliter
cum vestra ecclesia partem quandam ex ejus dio-
cesis acquisivit, atque hoc concambium apostolicæ
sedis privilegio corroboravit. Quod quidem exi-
mium, & laudabile opus ejus dignissimam liberali-
tatem, & vestram charitatem satis egregie lauda-
bilem commendat, cum & suum est per operatio-
nem, & vestram per dilectionem. In quo omni-
potenti Deo immensas gratias referimus, ad cu-
jus inimitabilem gloriam spectat, quod per re-
gem nostrum H. bonum & fidelem ministrum
suum sanctissimam pacem omnibus ecclesiis pa-
rat, & insuper novam ecclesiam format, per quam
& de inimico humani generis in vicinis Sclavo-
rum gentes Deo opitulante triumphabit, & in-
numerabilem familiam per lavacrum regenerationis
sibi multiplicabit. Nos autem cum omnibus no-
stris diaconis episcopis hoc divinum opus in com-
mune laudamus, atque in eo juste consentientes,
& subter conscribentes in perpetuum valere con-
firmamus.

Henricus

ANNO
CHRISTI
1006.

C O N C I L I U M K A L E N S E,

Anno Christi M. VIII. in Kale palatio præsentis Roberto Francorum rege cele-
bratum XVI. Kal. Jun. Hujus concilii nihil superest, nisi præceptum
Roberti regis, quod subjicio.

*Præceptum Roberti regis pro monasterio S. Dionysii
datum in synodo Kalensi, episcoporumque ejusdem
synodi subscriptionibus firmatum.*

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Ro-
bertus divina ordinante clementia rex Fran-
corum semper Augustus. Dum Deus omnipo-
tens hæc Galliarum patriam a tenebris infideli-
tatis erueret disponeret: sanctissimum Dionysium,
divini videlicet verbi splendidissimam lampadem,
eidem ad innovandum veritatis suum lumen di-
Concil. General. Tom. XIX.

rigere dignatus est. Cujus predicatione conver-
sa, multa largiente Domino semper experta est
beneficia. Idem autem pretiosus martyr Christi,
cum omnibus suum querentibus auxilium divi-
na largitatis munificentiam prærogaverit: circa
regum tamen Francorum excellentiam poscitur
per cuncta benignus, atque in omnibus adjutor
pius: præsertim cum ipsi toto nisu ejus me-
moriam sollicita mente, ac magifico opere ju-
giter studuerint sublimare. Eos nempe, ut in
corum gestis legitur, ad obtinendum regi prin-
cipa-

T 2

ANNO
CHRISTI
1006.

ANNO
CHRISTI
1003.

cipatum suis dignissime ab ineunte etate semper fovit auxilium, hostium eripuit insidiis, eternisque, deposita carnis sarcina, persui impetravit bonis. Dicimus autem eos, quos erga Dei cultum, tuum quoque devotos cognovit obsequium. Denique ut liquido claret, quicumque summi Dei, atque ipsius curam sollicito exhibere studuerunt obsequio, potestate regia digniter necnon perenni feliciter sublimati sunt gloria. Qui autem Deo ipsique famulari, ut dignum erat, contempserunt, vitam cum regno pariter amiserunt. Quoniam a tempore Karoli tertii Imperatoris usque ad presens, in tantum a multis eorum ejusdem beati martyris neglectus est locus, ut ordo sacre religionis, monastici scilicet ordinis, usque ad secularem pompam deveniret. Quocirca bona illius loci undique depopulata, distracta, atque dispersa ab illo tempore multis modis videntur. Idemque locus multis calamitatibus oppressus, qui libertatem ac dignitatem pre omnibus hujus regionis cœnobii adeptus fuerat. Hujus igitur calamitatis genitor noster divæ memoriæ Hugo, atque genitrix nostra gloriosa Adelaidis, nosque pariter compatiens, ordinem in eo monasticum reparare, immo consolidare auxilio Dei, & consilio procerum nostrorum studuimus, ac venerabilem virum dominum Vivianum jam superius fato sancto loco abbatem prefecimus. Qui ut vir magnæ prudentiæ & industriæ, atque sedulus investigator bonorum loci sibi commissi intus ac foris, nostram adivit presentiam, petens, ut sicut spiritualia, sic etiam terrena augere incrementa Deo digno loco provideremus. Cujus petitioni assensum præbentes, cum dono prioris patris nostri gloriosi regis, ac præclarissimæ genitricis, pro salute ac remedio animarum eorum ac nostræ, immo pro salute animæ fidelis nostri Hugonis, damus Deo ac sancto Dionysio, quasdam res juris nostri, cum conjuge ac filiis nostris, hoc est bannum hominis vulnerati vel interfecti, & infracturam intra vel extra castellum ipsius cœno-

*7. Fulb

bai, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus, ac totam proximam intra vel extra, sicut antiqui reges ei dederunt, & nos hactenus tenuimus; ad VVassonivillam cum appenditiis suis, & prata quæ ab eadem villa usque ad murum pertingunt, ac Rubridam silvam, cum legibus quæ ex ea sunt, & quod in villa picta, vel fisco Ruolo, vel Ferriciaco tenebamus, omnes videlicet consuetudines, quas ibi habebamus cum omni integritate. Unde hoc nostræ integritatis præceptum fieri iussimus, obsecrantes & nomen Domini nostri Jesu Christi obtestantes, ut nullus regum succedentium aut principum, hæc nostra Deo conlata munera ullo modo infringere præsumat. Si quis autem, quod non credimus, temerario ausu infringere præsumperit, auctoritate nostra, & episcoporum nostrorum, qui nobiscum in sancta synodo, quæ xvi. Kal. Junii, Kale sedis nostræ palatio collecta resedit, firmaverunt, anathema sit. Ut enim plenior hoc idem præceptum obtineat vigorem, manu propria cum episcopis sanctæ synodi nostræ firmavimus, ac nomina episcoporum ejusdem synodi subter adscribi iussimus, & anuli nostri impressione sigillari fecimus.

Lethericus Senonum archiepiscopus subscripsi.
Hugo Turonorum archiepiscopus subscripsi.
Fulbertus Carnotensium episcopus subscripsi.
Adalbero Laudunensis episcopus subscripsi.
Fulco Aurelianensis episcopus subscripsi.
Rogerius Belvacensium episcopus subscripsi.
Fulco Suedionensis episcopus subscripsi.
Frotmundus Trecañonorum episcopus subscripsi.
Fulco Ambianensis episcopus subscripsi.
Gislebertus Meldensium episcopus subscripsi.
Vvido Catalaunensis episcopus subscripsi.
Robertus Silvanectensis episcopus subscripsi.
Baldoinus Terrvanensis episcopus subscripsi.
Franco diaconus, atque chartigraphus relegit, & sigillavit.

ANNO
CHRISTI
1003.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Barcinone anno M. IX.

Fz Labb. Ap.
pend. tom. 9.

Anno Christi M. IX. VII. Id. Mart. coactus est Barcinone conventus episcoporum, in quo confirmatæ sunt donationes ecclesiæ Barcinonensi factæ. Interfuerunt huic conventui Æthius episcopus Barcinonensis, Arnulfus Ausonensis, Odo Gerundensis, Silla Urgellensis, & Oliva Helenensis. Ex schedis illustrissimi Petri de Marca archiepiscopi Parisiensis.

Acta hujus Conventus in Append. ad Marcam Hispanicam allata p. 159. hæc sunt.

An. 1009.
Fz Barcala.
tom. 2. cap. 1.
Barcinonensi.

IN nomine Domini Dei æterni miseratoris & pii. Si sacerdotibus in quibuslibet necessitatibus ecclesiasticis nostra auctoritate sublevandis consulimus & ad ministerium suum liberius exequendum opem serimus, a summo Pontifice Domino nostro Jesu Christo æternæ remunerationis largiri nobis premissa non ambigimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostris presentibus scilicet & futuris qualiter in civitate Barcinona advenit quidam homo nomine Roberto negotatore: qui fatali casu conventus iussu Bonutii Presbyteri Canonici sede

sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ ut fieret suum elemosynarium, & omnia quæ secum attulit in Barcinona iussit distribuere illi pro anima sua. Ob hæc causam suprafato Bonutio, adhibito consilio cum ceteris paribus atque Canonicis supra memoratæ Ecclesiæ postulantes clementiam domini ac illustrissimi Raimundi Marchionis Comitum conjuxque ejus Ermesindis pia ac benivola Comitissa si præberent illis adjutorium ac solatium colloqui, & unanimiter deposcerent clementiam domini & venerabilis Pontificis Athii, & ut restaurarent canonicam, quod dudum decessores eorum habuerunt, & per incuriam atque ignaviam & oppressionem paganorum deperit. Sed scimus veraciter a Karulo Imperatore initiatam, deinde a Ludovico filio ejus restauratam sub Frodoino Pontifice. Qui utique & fecerunt. Deprecati sunt unanimiter supra memoratum Pontificem ut dedisset Ecclesiam sanctæ Mariæ sitam juxta mare cum ipsam parrochiam in ipsa canonica, & iste meminuit Bonutius dimitteret eisdem omnem substantiam quam ille defunctus supra libatus iussit distribuere pro anima sua, id sunt palleos xiv. de variis coloribus. Denique adque-

scens

ANNO CHRISTI 1097.

ANNO CHRISTI 1097.

icens dominus Pontifex precibus & oblationibus eorum contulit supralibatam Ecclesiam sancte Marie cum decimis & primitiis & oblationibus illius atque alodibus cunctis que nunc habet vel habere debet sive Deo largiente ad futurum adquiserit in ipsa canonica ab æternitate servitura, ut possideant ipsa Canonici sancte crucis qui hodie sunt & futuri erunt absque ullius inquietudine, & insuper palleos vi. quod de supradicto Bonutio vel de aliis hominibus emit. Et Bonutius contulit supradictos palleos xiv. in ipsa Ecclesia sancte crucis pro ipsa canonica ab æternitate servituros. Præterea & supra memoratus princeps Raimundus simul cum conjuge sua præfata ob remedium animæ eorum patribusque illorum & ob prosperitate hiorum suorum contulit in supra memorata canonica aliquod munus auri, imponentes se veraciter daturos, ut Deus omnipotens abluat cunctis piaculis eorum, & ut ipsi Canonici inter se eligant Abbatem vel Præpositos sive Decanos & ministros qui fideliter distribuunt & serviant operibus illorum. Insuper concessit ibi prædictus Æthius Pontifex ipsa claustra qui est juxta Ecclesiam sede sancte crucis, qui est circumdata ex pariete petra & calce, & est ibi domus inchoata ad refectorium. Rursum concessit ibi dominus Pontifex ipsos tertios de ipsos castros ab integre fideliter qui sunt ultra alveum Lubricatum, simul cum ipsas ruptas, que vulgo nominant tretas, que nunc sunt culte & ad futurum ad culturam perduxerint, ut habeant ipsi Canonici & pauperes ad proprium victum in omnibus locis episcopatus sui. Jungit se jam dicta claustra a parte occidentali cum ipsa præfata Ecclesia, & pertingit usque ad palatium Episcopi quem dicunt solarium longum, cum omnes arbores qui infra sunt, & cum puteo vel vites, ut faciant ibi domos quoties voluerint. Et Arnobus Presbyter minister Episcopi largitus est Domino Deo & ipsa canonica.... III. de vineas, & ipsam decimam de Karucio Cerdano similiter concessit ibi ob remedium animæ suæ. Nos quoque in unum pariter Æthius Præsul Barchinonensis, Arnulfus Pontifex Aufonensis, Oddo divina miseratione

A Episcopus Gerandensis, Salla Episcopus Urgellensis, Oliva Episcopus sedis Elenensis, unanimiter sponte annuentes confirmamus hæc omnia que supra taxata sunt & in ipsa canonica Domino Deo conlata vel quotquot ab hodierno die & tempore ibi a fidelibus Dei ad præiens conlata fuerint vel ad futurum conlata erunt sub immunitatis nostre stilo confirmamus, ut nullus Princeps, vel Comes seu Episcopus, vel aliquis successorum nostrorum, aut aliquis homo vivens utriusque sexus hoc infringere vel quippiam per vim exinde auferre præsumpserit, percutimus eum & excommunicamus per gladium patris & filii & spiritus sancti, insuper innodamus eum sub anathemate maranata insolubili vinculo. Ipse vero qui hoc pactum largitionis nostre custodierit ac conservaverit & adjecerit, addat Dominus dies ejus & accumulet cum prosperitate omni augmento illius & benedgat omnibus actis ejus omni per ævo. Amen, Acta sunt hæc in Barchinona civitate vii. Idus Martii in æra xviii. post millesimam, Domini vero nono post millesimum, regnante Roberto Rege Francorum xiiii. anno, in Dei nomine. Raimundus gratia Dei Comes inclitus atque Marchio. Ermesindus gratia Dei Comitissa conjux ejus, firmamus ultro & corroboramus omnia supra exarata.

Oliba gratia Dei sedis Elenensis Episcopus unius de conservis vel Canonicis sedis sancte crucis sancteque Eulalie hæc allentens corroboravi.

C Odo ac si indignus gratia Dei Episcopus sancte sedis Gerandensis Ecclesie & nutu Dei Abba, qui hæc confirmo, ut stabilis permaneat omni per ævo.

Æthius ac si indignus gratia Dei Barchinonensis Præsul, qui inspirante Deo in corde meo hanc canonicam annui, & in æterna confirmatione eam stabiliri percensui, in ea tamen conditione ut qui temerator fortasse extiterit, anathema fiat & cum Juda particeps efficiatur.

Arnulfus ac si indignus humilis Aufonensis Episcopus, qui & confirmo.

Ermengaudus Comes.

Bernardus gratia Dei Comes.

CONCILIUM ENHAMENSE

HORTATU ÆLFEAGI DOROBERNENSIS

Et Wlstan Eboracensis archipræfulum, ab Æthelredo rege indictum, accersitisque episcopis, & universis Anglorum optimatibus, in die sancte pentecostes celebratum, inter annos Domini mvi. (id est regis Æthelredi xxviii. quo Ælfeagus a Wintonia ad Doroberniam translatus est) & mxiii. hoc est Æthelredi xxxv. quo truncato a Danis neandissime Ælfeago Lavingius successit in Dorobernensi archiepiscopatu.

CONCILIUM ENHAMENSE.

Ex ms. Cott. Claudius A. 3.

Et nota Variose Wilia Concilii M. B. Sc. M. f. 102. r. 6.

Ego sum consecrationis liber: Propitius sit illi Dnari, amoris & honoris causa eorum, qui numeri candelaris sunt memores. Multum valet in, qui illius explicationem perficere potest & retiri.

tribuat ei rector nationum, quod sollicitus sit multos thelauros consignatos mihi offerre, & ipse mercedem integram inveniet, quod restam ejus explicationem perfecerit.

ANNO
CHRISTI
1003.

ANNO
CHRISTI
1003.

De sapientum decretis; in quibus multa ad ecclesiam politiam, nonnulla ad salutem regis defensionemque regni, & republica statuantur.

De christiana religione promovenda.

Hæc sunt constitutiones, quas Angli consilarii elegerunt, & edixerunt, ac instantè docuerunt, ut observarentur. Hoc autem in primis est episcoporum primum consultum, ut omnes a peccatis quam diligentissime possimus, revertamur, & malefacta nostra libenter confiteamur, & sedulo emendemus, & unum Deum rectè diligamus, & veneremur, & unam religionem christianam firmiter teneamus, & quemlibet ethnicismum diligenter evitemus, & precum formulas insit a-mus inter nos, & pacem & concordiam admodum diligamus, atqui uni regi domino fideliter obsequamur, & sedulo eum colamus cum vera fidelitate.

Decretum sapientum etiam est, ut abbates & abbatissæ propriam suam vitam rectè instituant, ac etiam familiam suam prudenter instruant, & ut cujuslibet ordinis homines diligenter se submittant (in iis quæ ad Deum spectant) & (quæ) ad mundum, quilibet illi legi, quæ ad ipsum pertinet; & ante omnia Dei ministri, episcopi & abbates, monachi & monachæ, canonici & moniales ad justitiam convertantur, & regulariter vivant, & pro omni populo Christiano diligenter intercedant.

Decretum etiam sapientum est, ut quilibet monachus, qui extra monasterium est, & regulas non observat, faciat prout eum oportet; revertatur diligenter ad monasterium cum omni humilitate, & a malefactis absterneat, & emendet quam diligentissime, quod transgressus est, meminerit voti & pacti, quod Deo promissit. Monachus etiam qui monasterium non habet, accedat ad episcopum provincie, & fideliter seipsum obstringat coram Deo, & coram hominibus, quod tris saltem abhinc observaturus sit, h. e. castitatem suam, & vestitum habitum monachalis, & (quod) Domino, quam optime possit inser-viturus sit. Et si hoc præstiterit, tunc dignus sit; ut eo melius æstimetur ubicumque habitaverit.

Et canonici, ubi facultates suppetunt quod refectoria & dormitoria habere possint, teneant monasterium suum in castitate, uti regulæ eorum adnotant. Attamen justum est, ut perdat locum illum, qui hoc nolit (servare).

De sacerdotum & cleri cultu.

Et omnes Dei ministros & in primis sacerdotes rogamus, & docemus, ut Deo obediant, & castitatem diligant & caveant sibi ipsis ab ira Dei. Certissime norint, quod non debeant habere aliquam coitus causam uxoris consortium, aut pejus est, quod aliquis habeat duas vel plures: & quidam licet demiserit eam, quam nuper habuit, ipsa vivente tamen aliam ducit, quod nullos christianos facere decet. Et quicumque ab hoc abstinere voluerit, & castitatem servare, habeat Dei misericordiam, & ad augendam mundi venerationem, sit æstimatione capitis Thani, & jure Thani dignus tam in vita quam in cœmeterio, & si quis hoc facere nolit, quod ordinem

ejus decet, privetur dignitate sua tam coram Deo, quam coram mundo.

Attamen volumus omnes amicos obsecrare, & omnem populum etiam diligenter docere, ut interiore corde unum Deum diligant & quemlibet paganismum diligenter evitent.

Ut saga, incautores &c. evitent.

Et si saga vel harioli, incautores vel scorta, homicidæ vel perjuri alicubi in terra inveniantur, eiciantur ex hac terra, & purgetur natio hæc; vel cum omnibus (suis) terra exeat nisi abstineant, & eo magis emendent.

Ut leges justæ serventur & serventur.

Sapientum decretum, etiam est ut justæ leges constituantur concernentes Deum, & concernentes mundum, & omnis injustitia diligenter deleatur, & ut deinceps cuilibet homini tam pauperi, quam diviti juris gentium dignitas concedatur, & ut pax ac amicitia debite colatur intra hanc terram coram Deo & coram mundo.

Ut nemo vendatur extra patriam.

Sapientum decretum etiam est ut christiani, & innocentes extra patriam non vendantur, neque saltem ad ethnicam gentem, sed caveant diligenter ne anima perdat, quam Christus propria sua vita redemit.

Ut pro medico delicto nemo moriatur.

Sapientum decretum etiam est, ut christiani ante omnia pro re minima ad mortem non condemnentur, sed potius præparentur pacificæ correctiones ad necessitatem populi, nec perdat pro parvo opus manuum Dei, & propria ejus possessio, quam caro emit; sed quodlibet crimen discernatur caute, & judicium ex facto temperetur juxta meritum prout coram Deo est justum, & coram mundo tolerabile, ac cogitet diligentissime, qui alium judicat, quod ipse petat, cum ita dicit: " & dimitte nobis debita nostra " &c.

De gradibus matrimonium prohibentibus.

Docemus etiam instantius, ut Christianus quilibet illegitimos fugiat concubitus, & christianam legem rectè teneat.

Et nunquam etiam fiat, ut christianus uxorem ducat in quartam consanguinitatem in propria sua familia, h. e. intra quartum gradum, neque viduam quæ adeo propinqua esset, in mundana cognatione, neque cognatam uxoris, quam prius habuit, neque sanctam aliquam monialem, neque suscepticem suam, neque repudiatam aliquis Christianus unquam uxorem ducat, neque aliam uxorem ducat, dum unam (jam) habeat, sed habitet eum illa unica, quamdiu vixerit, si legem divinam rectè curare velit, & ab inferni incendio animam suam liberare.

De multiplici pace ecclesie.

Et quælibet ecclesia sit in pace Dei, & regis & totius populi Christiani.

Et sit cujuslibet ecclesie pax intra parietes, & pax regis manu data, æque incorrupta.

Et nemo in posterum ecclesie servitium imponat, nec negotiationem ecclesie injuste faciat, neque eiciat ecclesie ministrum absque episcopi jussu.

De debitis Deo reddendis.

Et Deo debita præstentur quovis anno quam diligentissime, h. e. elemosinæ aratri xv. dies saltem post pascha.

Et sextuum decimæ ad pentecosten, & fructuum terræ ad omnium Sanctorum festum.

De denario S. Petri.

Et denarius Petri ad festum Petri, & census ecclesiastici ad festum Martini.

De

De censu luminarium & sepultura.

Et luminarium census ter in anno. Et iustissimum est, ut animæ census solemniter semper solvantur ad apertum sepulcrum. Et si aliquod corpus extra suam parochiam alieni condatur, tunc animæ census præstetur nihilominus monasterio, ad quod pertinet, & omnia Dei jura diligenter promoveatur omnino, uti necesse est.

De festis & jejniis.

Festa enim & jejunia observentur legitime. Diei solis festum observetur sedulo, prouti ad illud pertinet, & a mercatura ac conventu populi, & venatione ac operibus mundanis in sanctis diebus abstinendum est diligenter. Et S. Maris summum festum omnes sedulo honorent, primum jejunio, & deinde festivitate; & ad cujuslibet apostoli festum jejunent diligenter, præterquam ad Philippi & Jacobi solennitatem; neque jubemus aliquod jejunium a nte paschalem festivitatem, nisi quis velit. Omnia alia festa & jejunia sedulo celebrentur, prouti illi celebrant, qui ea optime celebrant.

De jejniis quatuor temporum.

Et jejunia quatuor temporum, & jejunia prouti S. Gregorius Anglorum nationi imposuit.

De die Veneris jejunanda.

Et jejunandum est quolibet die Veneris, nisi festum sit.

De diebus juridicis & matrimonialibus.

Et ordalium, ac juramenta, & matrimonia semper sint prohibita summis diebus sanctis, & veris jejniis quatuor temporum, & ab adventu Domini ad octavam Epiphaniæ, & a septuagesima ad xv. dies post pascha, & sit sacris illis temporibus, prouti iustum est, omnibus christianis pax & concordia communis, & omnis contentio componatur. Et si quis alius debeat fideiussionem vel compensationem pro rebus mundanis solvat illud ipsi tunc aut statim postea.

Ut Vidua sint per annum innuba.

Et sit quilibet vidua, quæ seipsam recte continuerit, sub præsidio Dei & regis, & sedeat xii. menses marito orba, deinde eligat, quem ipsa voluerit.

De confessione & penitentia agendis.

Et quilibet christianus faciat, prouti ipsum oportet, diligenter observet christianismum suum, & sæpenter assuescat se confessioni, & intrepide peccata sua confiteatur, ac diligenter emendet, prouti ipsi adnotatur. Præparet, etiam seipsum ad S. Eucharistiam saltem ter in anno, qui proprium (animæ) suæ commodum intelligere velit, prouti illum oportet.

De verbis & operibus curandis.

Verba etiam & opera quilibet amicus observet decenter, ac juramentum & pactum caute teneat

A & quilibet injustitia quam diligentissime quis possit, de hac terra ejiciatur & dolosa facta ac detestanda injuria admodum evitentur; h. e. injusta pondera & iniquæ mensuræ & falsa testimonia & turpes rixæ, ac illiciti concubitus, & tremenda perjuria, & diabolica facta in homicidiis & in cædibus, in furtis & in rapinis, in avaritiis, & in luxuria, in gula & in ebrietate, in fascinationibus, & in variis violationibus legis, in adultteriis & in sacrorum ordinum violationibus, in violationibus festorum & in jejuniorum violationibus, in sacrilegiis, & in diversis generis maleficiis.

Diligenter etiam intelligendum est, quod omne hujusmodi sit evitandum, & nunquam diligendum.

Sed diligatur Dei judicium in posterum sedulo, verbo & opere, tunc huic nationi Deus mox erit propitius.

De emendatione pacis numismatis.

Noverint etiam omnes pacis compensationem & compensationem numariam quam diligentissime considerare.

Ita compensationem pacis prouti patribus familias accepta & furibus odiosa sit, & ita compensationem numariam, ut una moneta transeat per omnem hanc regionem præter falsum, & mensuræ ac pondera sedulo examinentur, & omnis injustitia in posterum evitetur. Oppidorum etiam & pontium instauratio diligenter suscipiatur ubique, & militaris etiam ac navalis profectio, quantumque necesse fuerit, prouti imperabitur ob universale commodum.

De navali expeditione sub paschate.

Cavendum etiam est, ut quolibet anno statim post pascha expeditio navalis præparetur.

Et si quis publicæ navi militari damnum intulerit, sedulo (id) emendet, & regis pacem; & si eam ita destruxerit, ut nulli usui interserviat, plenarie illam compenset, & regi pacem violatam.

De militia detestante.

Et si quis ab exercitu, cui rex ipse interest, absque venia revertatur, luat possessionem suam.

Ut homicida aut peccator coram rege non veniat, priusquam satisfecerit.

Et si occulti homicidæ vel perjuri vel manifesti homicidæ adeo præsumant, ut in regis vicinia habitent antequam compensationem inceptam coram Deo & coram mundo tunc lauant possessionem suam & omnes suas facultates, nisi refugium petierint.

De vita regis insidiatore.

Et si quis vitæ regis insidiatur, reus sit vitæ suæ, & omnium quæ possidet, si hoc de eo affirmetur, & si seipsum purgare velit & possit faciat hoc per maxime solemne juramentum, vel per triplex ordalium in lege Anglorum, & in lege Danorum per illud, quod eorum lex est.

De eo, qui latrocinium fecerit.

Et si quis latrocinium contra leges Christi vel regis

regis alicubi fecerit solvat capitis æstimationem A
vel multam pro ratione facti; & si se opposuerit,
& ipse auctor sit, quod occidatur, jaceat inul-
C. AN. CHRISTI 1009.

De monialium aut viduarum comprudente.

Et si quis monialem vitaverit, vel viduam stu-
praverit serio hoc emendet coram Deo & coram
mundo.

*De consilio offerendo Deo & populo
probatissimo.*

Et consideretur semper quolibet modo quam
certissime possit consilium exquiri, in commo- B
dum nationis, & verus christianismus quam ma-
xime stabiliri, ac quilibet injustitia diligentissime
evitari, quoniam in terra possessio in bono statu
conservatur, cum injustitia supprimitur, & iusti-
tia diligitur coram Deo, & coram mundo.

Subortatio cum ad ecclesiasticos tum ad seculares.

Nunc etiam Dei ministros sedulo docere volu-
mus, ut saltem caute reminiscantur, & per Dei
auxilium castitatem diligant, & sedulo libris suis
ac orationibus indulgeant, & die ac nocte, sæpe
& crebro Christum invocent, & pro omni popu-
lo christiano diligenter intercedant.

Insuper etiam amicum quemlibet monere vo-
lumus, prouti nobis incumbit sæpe facere, ut quis-
que diligenter meminerit, & ut a peccatis diligen-
ter revertatur, & aliorum hominum injustitiam
cohibeat, & ut sæpe ac crebro habeat in memoria
quod hominibus quam maxime necessarium est
sæpissime reminisci; h. e. ut sinceram fidem
unanimitè habeant in verum Deum qui guber-
nat, & fecit omnes creaturas, & ut rectam fidem
christianam recte teneant, & ut ecclesiasticos docto-
res sedulo audiant, ut Dei doctrinis & legibus di-
ligenter obtemperent, & ut Dei ecclesias ubique
diligenter salvent & tueantur, & cum lumine ac
oblationibus eam sæpe salvent, & ipsimet sedu-
lo ad Christum orent.

Et ut Deo debita quolibet anno juste præsentent, D
& festa ac jejunia debite observent.

Et ut a mercatura diei solis, & conventu po-
pulari sedulo cessent.

Et ut Dei ministros semper tueantur & hono-
rent.

Et ut Dei pauperes foveant & nutrant.

Et ut viduas ac orphanas non laceant crebro,
sed sedulo consolentur.

Et ut peregrinos ac extraneos non vexent, ne-
que graventur.

Et ut aliis hominibus injuriam non inferant
omnino, sed quilibet homo aliis faciat illam ju-
stitiam, quam ipse voluerit, ut ei fiat juxta id,
quod justum est, & hæc est lex æquissima.

Compensationes pendenda, ubi delinquerit.

Et quicumque unquam in posterum veram le-
gem spernat Dei, vel hominis, sedulo hoc emen-
det quocumque modo id ei venit, tam per eccle-
siasticam compensationem, quam per mundanam
disciplinam.

Et si ex multa pro peccatis adversus Deum
commisissis proveniente, compensatio pecuniaria
exurgat, prouti mundi sapientes discipline loco
constituerunt, hoc debite pertinet juxta episcopo-
rum constitutionem ad orationes comparandas.

& ad commodum pauperum, & ad ecclesiarum
instaurationem, & ad erudiendum, & ad vestien-
dum, ac ad nutriendum eos, qui Deo inserviunt,
& ad libros, & ad campanas, & ad vestimenta
ecclesiarum, & nunquam ad mundanas inanes vani-
tates, sed pro disciplina mundana ad ecclesiasticas
necessitates, interdum de multa, interdum de so-
lutione æstimationis capitis, interdum ex pena
colli obstrudi, interdum ex multa legis violatae,
interdum de facultatibus, interdum de possessione,
& interdum de majoribus, interdum de minori-
bus.

Potentes gravius multandi.

Et si quis sit potentior hic in mundo, vel per
honorem superior in ordine, hic gravius peccata
emendet, & omnia malefacta carius compenset.
Quoniam potens & impotens non sunt æquales,
neque æqualia onera habere possunt, neque infir-
mus sano æqualis est. Et illi sunt moderandi, ac
discrete discernendi tam in ecclesiasticis confesio-
nibus, quam in secularibus disciplinis, senes & ju-
venes, divites & egeni, sani & infirmi, & cupis-
cumque ordinis.

Et si contigerit, ut quis invitatus, vel fortuito
aliquid malefecerit non sit æqualis ei, qui sponte
& de industria ipse malefecerit, & etiam qui ne-
cessitate compulsus hoc patravertit, hic tutamine,
& meliore jure dignus sit, quia necessitate com-
pulsus erat ad id quod fecit.

Omne factum cautius discernendum est, & jus
semper juxta factum recte disponendum, & juxta
merita moderandum coram Deo & coram mun-
do, & clementia exhibetur ex timore Dei, &
mansuetudo fiat libenter, & foveatur pro facti-
tione is, qui ea opus habet, quoniam omnibus
nobis necesse est, ut Dominus noster crebro, &
sæpe misericordiam suam nobis concedat. Amen.

CONCILIUM ÆNHAMENSE JUXTA ALIUD EXEMPLAR.

P R Æ F A T I O.

Quondam tempore contigit, ut regis Æthel-
redi edito concrepante, archipræsulumque
Ælcehi, & Wulfstani cohortatu instigante, uni-
versis Anglorum optimates, die sancto pentecostes,
ad locum ab indigenis Eanham nominatum ac-
citi sunt convenire. Collecto itaque ibidem Chri-
sticolarum cœtu venerabilium quam plurimorum,
de catholice cultu religionis recuperando, deque
etiam rei statu publicæ reparando, vel consulen-
do; plura, & non pauca, ut pote divinitus in-
spirati, ratiocinando sermocinabantur. Denique in
eorumdem synodalis exordio sermocinationis, epi-
scopi semetipsos primitus fidei sperique, & caritatis
quatuorque principalium virtutum, prudentiæ vi-
delicet, & justitiæ, fortitudinis quoque, & tem-
perantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum
instruccionibus salubrium invicem cohortabantur,
staueruntque pro invicem quotidianam interven-
tionem, atque pactum pacis & concordie fideliter
firmiterque inier se confirmabant.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Omniem quoque populum monebant,
unum regem sub unius cultu religionis
Christi.

C. AN.
CHRISTI
1009.

Causa hujus
concilii.

Regem &
religionem
colendam.
populum in-
struendum.
Christi.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

Christianæ, superstitionis ritu fanaticæ omni modo abjecto, & timere, & diligere.

Deinde uniuscujusque ordinis, vel sexus, vel ætatis catervam accitam assistentemque, ut juxta legis sanctiones catholicæ suam sobrie, & juste, ac pudice in hoc sæculo vitam instituerent, suggestionibus multimodis, secundum apostoli monita beati, arguebant, obsecrabant, increpabant. Ibi ergo episcopi, ut erga creditæ sibi salutem plebis, paganorum incursionibus vel irruptionibus, ceterisque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, pervigiles existerent: eisque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, solite instanterque ministrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore prophetæ monebantur, dicentis: *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* Abbatibus namque, necnon & abbatissis, maximis ibidem prædicabatur obsecrationibus, ut vitæ propriæ legis fræna regularis imponerent, collaque jugo Christi levissimo omnimodis intatigabiliter, humiliterque supponerent, & sedula instantia sagacitatisque studio intensissime monita sibi met subjectis salutaria, ætuumque exemplaria bonorum nomina majoris officii æquantes, vel implentes, studiosissime impendere procurassent, eodemque a sanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorsum vel sinistrorsum nequaquam deviare permitterent. Archipontifices etiam, una cum ceterorum consensu pontificum, orthodoxorumque jam tunc præsentium, salubre hoc piumque cœlitus afflati elegerunt tradideruntque consilium, ut si quispiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cujuspian monasterio abbatis, vel abbatissæ, ipsius videlicet vel antecessorum ejus temporibus regiminis, ritu apostatico per proprium arbitrium egressi, vel proprii reatu deliqui expulsi, alicubi reperti fuerint, in monasterium iterum revertantur, & absque ulla contradictione suscipiantur. Caveant etenim abbates, necnon & abbatissæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infernum non consolidastis, & quod agrorum non sanastis.* Reverſu ergo monachi, vel moniales, observantiz regulari humiliter subjaceant, negligentiaque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus desistant. Vota enim, vel promissa, quæ Deo voverunt, mente sollicita revolvant, factisque eadem persolvere studeant. Si autem cujuspian monachorum monasterium, quo se per promissionis votum, perque habitus susceptionem spiritalis, domino obtulit omnipotenti, velut plenamque mutata temporum vicissitudine

contingere solet, cum canonicis vel cum sanctimonialibus constitutum sit; isque tam alicui ecclesiæ vel monasterio in Christi famulatu deditus fuerit: idem ipse pontificem, ad cujus diœcesim eadem ecclesia vel monasteriolum cui præest pertinet, promptissime adeat, triaque hæc se semper servaturum data dextra devoteat, castitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Christi servitute perseverantiam. Quod si hæc persolverit, dignior habeatur. Canonici namque in suis se monasteriis ita observent, ut in continentia pura, & in castitate magna, domino regulariter deserviant; horis competentibus officium divinum in ecclesiis pariter celebrent; & si eo loci substantiæ abundantia victualis non defuerit, in suis per dies singulos prandeant refectoriis; noctibus quoque singulis, ut eis regulæ monstrat autoritas, in dormitoriis requiescant. Quod si hæc observare neglexerint: vel regulariter emendent, vel de monasteriis ejiciantur, & Dei hæreditate careant.

Tria voverunt.

Canonici nobis iusticiant.

II.

Sacerdotes itaque, sive presbyteros, summo opere obsecramus, ut caste, & continenter domino jugiter servientes, a connubiis se famineis omnino abstineant, sicque domini iram devitent. Si enim taliter domino servire voluerint, domini cunctipotentis misericordiam hic & in futuro consequantur perpetuam; insuper & nobilium honore personarum, & in vita præsentis, & post vitæ terminum, digni habeantur: Quod si hæc observare noluerint, omni honore penitus priventur.

Sacerdotes caste vivant.

III.

Post hæc igitur archipontifices prædicti; convocata plebis multitudine collectæ, regis edicto superscripti, omniumque consensu catholicorum, omnibus communiter prædicabant unum Deum colendum esse debere, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum sanctum; Patrem liquidem ingentum, Filium autem ante tempora genitum a Patre, in tempore natum e matre; Spiritum vero sanctum ab utroque procedentem; Trinitatem liquidem in personis, unitatem in substantia; deitate cœqualem; honore & gloria cœternam. Unum, inquam, Deum, unamque spem, & unam fidem, atque unum baptisma nos colere oportet, & omnes paganas superstitiones contemnere.

Deum unum, & idem colendo.

IV.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, necnon idolorum cultores, acriter oportet constringere, vel etiam ex patria ejicere. Decreta namque, vel statuta, vel scita legalia, æqua & justa, semper teneamus, injusta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab omni-

Incantatores, magos, & c. jicendos.

V.

omni-

Carobite regulum (suum) tenent.

Monachi, & moniales regulam (suum) tenent.

Regulariter vivunt.

omnibus eliminentur. Juris quoque statu-
 ta civilis æquissima, nulli abstrahantur per-
 sonæ nobili neque ignobili.

V.

Fides firma, caritas non ficta, amici-
 tia vera, & non falsa, inter singulos ten-
 neantur.

VI.

Nemo etenim, pro pecuniæ commuta-
 tione alicujus, quempiam Christianum in-
 fontem ex patria ejiciat, sed nec pagano-
 rum dominio subdat. Nefas igitur est, ut
 quos Christus sanguinis sui effusione rede-
 mit, Judæorum vel Gentilium vinculis
 sint irretiti.

VII.

Delinquentes etiam, pro delictis modi-
 cis morti minime tradantur, sed pie cau-
 teque puniantur, ne forte punitionis seve-
 ritate iudicis iram districti provocent pu-
 nientes: Dominus enim dicit: *Nolite con-*
demnare, & reliqua. Et item: In quo enim
judicio judicaveritis, judicabimini. Et aposto-
 lus dicit: *Castigate, & non mortificate:* plas-
 mati namque domini plasmantis, quod
 proprio sanguine redemit, semper ubique
 parcatur.

VIII.

Connubia illicita cunctis generaliter in-
 terdicimus Christianis, sed legi divinæ
 cum Dei timore adstringantur. Nemo igitur
 illicitis conjunctionibus se inquinat,
 id est, cum cognatis, vel cum conjugatis,
 vel cum Deo sacratis, seu cum aliis illi-
 citis personis.

IX.

Ecclesiæ itaque per loca singula ædifica-
 tæ in domini subsidio cunctipotentis, nec-
 non & regis terreni, cunctæque plebis
 catholicæ, tuitione semper persistant: nec
 quisquam pro quopiam commercio, jugo
 servitii suam subjugans ecclesiam, vendi-
 tor efficiatur ecclesiarum; sed in Christi
 servitute levissima libere semper perman-
 eant: neque sacerdotes, vel ministri Deo
 ibidem fideliter servientes, absque ponti-
 ficis consilio inde expellantur: nec eccle-
 siæ antiquitus constitutæ decimis, vel ali-
 is possessionibus priventur, ita ut novis
 oratoriis tribuantur.

X.

Decimationes frugum, & vitulorum,
 & agnorum, necnon & aratrales eleemo-
 synæ, ecclesiasticæque munera, domino
 per singulos annos temporibus rependantur
 congruis: eleemosynæ videlicet aratrales
 quindecim diebus post pascha peractis,
 vituli quoque, & agniculi decimales, erga
 pentecosten; frugum vero terræ deci-
 mationes, circa omnium festivitatem san-
 ctorum, ecclesiis persolvantur opportunis.

XI.

Pecunia quoque Romana erga beatorum

solennitatem apostolorum Petri & Pauli
 pontificibus per singulos annos reddatur.

XII.

Ecclesiastica vero munera in beati festi-
 vitate Martini per singulos annos ecclesiis
 donentur competentibus. Lumina etiam
 cercorum ter in annis singulis reddantur,
 augeantur, reparentur.

XIII.

Munera necnon defunctorum animabus
 congruentia puto impendantur aperto.

XIV.

Jejunia quadragesimalia, & cetera a san-
 ctis patribus indicta, sanctorumque festi-
 vitates a catholicis institutæ, summpere
 observentur.

XV.

Dominicæ solennia diei cum summo ho-
 nore magnopere celebranda sunt, necquid-
 quam in eadem operis agatur servilis: ne-
 gotia quoque sæcularia quæstionesque pu-
 blicæ in eadem deponantur die. Genitricis
 namque domini nostri, almæ videlicet Ma-
 riæ, festa solennia, primo cum jejniis,
 & postea cum suavisona melodiarum can-
 tilena, honorifice ab omnibus celebrentur
 solenniter. Festa quoque apostolorum cun-
 ctorum similiter cum jejniis concenti-
 busque spiritualibus summpere colenda
 sunt.

XVI.

Jejunia vero quatuor temporum nos ob-
 servare oportet, ut sanctus Gregorius no-
 bis constituit; quamvis aliz gentes aliter
 exercuerunt.

XVII.

Sextæ etenim jejunia feriæ ab omnibus
 magnopere per singulas hebdomadas exer-
 cenda sunt; si tamen in eadem die aliqua
 festivitas non evenerit.

XVIII.

Judicium quippe, quod Anglice *ordal*
 dicitur, & juramenta vulgaria festivis tem-
 poribus, & legitimis jejniis, sed & ab
 adventu domini usque post octavas epi-
 phaniæ, & a septuagesima usque xv. dies
 post pascha, minime exercentur; sed sit
 his temporibus summa pax & concordia
 inter Christianos, sicut fieri oportet.

XIX.

Viduz singulæ in subsidio dominico, in-
 que regis cunctæque plebis munitione ca-
 tholicæ semper consistant, perque menses
 xii. in continentia perseverent; quibus
 peractis, libero utantur arbitrio, vel nu-
 bendi, vel in continentia permanendi.

XX.

Christiani quique colloquia frequentia,
 & salubria cum sacerdotibus crebro exer-
 ceant, suæque sibi peccata inverecunde
 depromant, ac confiteantur, confessaque
 juxta sacerdotis institutionem pœniteant,
 atque emendent; seque per continentiam,
 & per

C. ANNUM CHRISTI 1009.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

Pax & Ades.

Christianus non tradendus extra patriam.

Pro se modico necno occidatur.

Luc. 6.

Matth. 7.

1. Cor. 6.

Connubia illicita.

Ecclesiæ & plebs in munera.

Decima & Dico dehis colligenda.

Denarius Romanus.

Cæsus ecclesiasticus.

Lumina.

Defunctorum munera.

Jejunia.

Dico dominica.

Festum B. Mariæ.

Apostolorum.

Jejunium quatuor temporum.

Dico Venetia.

De diebus iudicis.

Viduz per annum 1000.

Confessio & penitentia.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

C. ANNUM CHRISTI 1009.

& per reliqua operum suorum bonorum rationis fractura sibi met pertinent rite per- solvat.

purificent, ut corporis & sanguinis participatione creberrime digni, & mundi efficiantur.

XXI.

Verba, & facta unusquisque iuste disponat, juramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Nequitia namque cunctigena a cunctis Christianis penitus ejiciantur, ira videlicet, rixae, dissensiones, blasphemiae, adulteria, homicidia, furta, rapinae, necromantiae, avaritiae, fornicationes, perjuria, sacrilegia, sortilegia, ebrietates, comestrationes, idololatriae, falsa testimonia, fraudes subdolar, maleficia, veneficia, pondera dolosa, mensurae iniquae, statera fraudulenta, ceteraque pestes, quae ad interitum hominem pertrahunt. Si enim istas mortiferas pestes a nobis avellere voluerimus, omnipotens & misericors dominus nobis nostraeque genti procul dubio miseretur. Fraus itaque monetariorum funditorum abstat, exque pura, & simplici materia pecunia cudatur. Furta autem, & latrocinia omnia radicitus abstant, vel ea perpetrantes multimodis poenis puniantur. Arcium muri, urbes, oppida, castella, civitates, pontes, reparantur, restaurantur, renoventur, vallibus, & fossis muniantur, & circumvallentur.

XXIII.

Naves per singulos annos ob patriae defensionem, & munitionem praeparantur, postque sacrosanctum pascha cum cunctis utensilibus competentibus simul congregantur. Quae igitur etiam poena damnari quidnavium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis esse cupimus. Quicumque aliquam ex navibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis sit, is navis corruptelam, vel fracturam ejusdem, per solidam prius recuperet, regique deinde ea quae pro ejusdem muni-

XXIV.

Si autem de expeditione, id est, de praecinctu, cui ipse rex intererit, sine licentia quicumque discesserit, rerum facultatumque cunctarum discrimen incurrat.

XXV.

Si etiam quisquam de excommunicatis, nisi causa refugii, in regis praesumpserit praesentia ante poenitentiae satisfactionem peractam consistere, facultatum proscriptio- ne damnetur.

XXVI.

Si quis daemónico instinctu regem circumvenire molitur: illum dignum morte judicamus, nisi forte maximo juramento, vel fervente ferro excusetur.

XXVII.

Et si quis legi Dei manifeste resistit, vel contradicit, reddat quod debet legis defertor: & si is contrarius rebellare armis nititur, & sic occiditur, jaceat abique redditione.

XXVIII.

Nullus itaque Christianus nonnam Deo dicatam violat; nemo viduam vi opprimat sine periculo substantiae suae.

In his itaque, & in cunctis, iniqua omnia & injusta, quae rex noster una cum optimatibus exterminare decreverat, vel mandaverat, semper & ubique penitus abjiciantur, eliminantur, omnimodisque excludantur: justitiaeque & veritas semper fervetur. Sicque pax summa, frugumque fertilitas, omniumque copia bororum in patria abundabit, domino patrocinium praestante, qui vivit, &c.

Haec itaque legalia statuta, vel decreta, in nostro conventu synodali a rege nostro magno opere edita, cuncti tunc temporis optimates se observaturos fideliter spondebant. Idcirco ego N., gratia domini disponente, Eboracensium archiepiscopus, eadem ad sequentium memoriam, necnon & ad praesentium vel futurorum salutem, literis infixi, domini videlicet proximique dilectione commundus.

MEDIOLANENSE CONCILIUM

Pro condemnatione, & depositione Olderici ab Henrico II. tunc rege, Astensi episcopatu donati,

Anno 1009. ab Arnulpho Mediolanensi archiepiscopo celebratum.

Henricus II. rex, & I. imperator venerat in Italiam invitatus, expulsioue Arduino regnum illud occupaverat. Ne quid vero sibi deinceps a fautore regis illius, Astensi episcopo timeret, fuga dilapsus illum exauthorandum episcopatu curavit, Olderico viro nobili, & potenti in ejus locum substituto. Cum vero non rite electum, nec a populo expetitum consecrare recusa-

ret Metropolitanus Mediolanensis Arnulphus, ideo a Romano pontifice consecrationem hanc expetiit, & obtinuit. Graviter id tulit Arnulphus, quare coacto Mediolani concilio Oldericum anathemate ferit; dein collecto exercitu, novum illum episcopum coegit, ut suppliciter veniam postulareret, & Metropolitanus sui confirmationem efflagitaret. Quo de concilio Mediolani habito dixi, haec expressis-

se mihi visos sum ex his Arnulphi vocati rerum A consensu Mediolanensis ecclesie anathematis jaculo Mediolanentium scriptoris verbis lib. I. cap. XIX. consecrati (Olderici) transfusi audaciam. Veniens ergo (Archiepiscopus Mediolanensis) in

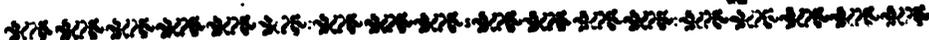
ANNO CHRISTI 1009.

ANNO CHRISTI 1009.

MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno MXI. celebratum.

DE concilio hoc Moguntino omnia latent, sensu episcopi, & Henricus duo fratres reginae & ex uno annal. ita Saxone Eccardi parum (S. Conegundae) interfuerunt; cumque omnia ibi aliud praeter nomen innotuit. Haec igitur ibi ad B iuxta suum placitum eis responderi non possent, re- annum 1011. Eodem anno rex (Henricus) habuit vertebantur irati, pace tamen ad tempus facta. Nec concilium in Moguntia civitate, ubi Theodericus Mo- plura de hoc concilio.

VITA SERGII PAPE IV.

Sergius papa. ius. dicitur.

Sergius, ejus nominis quartus, post interregnum unius mensis, & tredecim dierum, pridie Kalendas Septembres, anno salutis 1009. tempore Henrici regis, ex episcopo Albanensi creatus est Romanus pontifex, optimus, pluribusque virtutibus exornatus. Hic ante Petrus nuncupatus, ob reverentiam apostolici culminis nomen pristinum immutavit, & Sergius nominari voluit: ut patet ex sepulchrali inscriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus, qui suo iudicio & assertione ideo id factum scribit, quod nomine non satis honesto Buccaporci nominaretur. Turpius falluntur, qui hujus solius pontificis exemplo posteros sua nomina immutare arbitrantur. cum ex praecedentibus liquido constet, quod Joannes XII. ante pontificatum Odavianus, Gregorius V. Bruno, Silvester II. Gerbertus, nuncupati fuerint. Hoc iudice, Libentio Hamburgensi archiepiscopo controverfia, qua inter ipsum, & Bernarium Verdensem de parochiam Ramfule subiectione agitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegaverat, adjudicata fuit. Adm.

Novatorum redarguuntur.

Hoc gestu sub Sergio.

Persecutio ecclesiae Anglicanae.

aut per verenda suspensis, decimum quemque vitae reservavit. Sanctum Elphegum Cantuariensem episcopum, post multas carceris & vinculorum injurias, glorioso martyrio affecerunt.

Sergius papa, cum sedisset annos duos, menses octo, & dies tredecim: obiit 13. Maji, anno salutis 1012. sepultus est in basilica Lateranensi, cum hac sepulchrali inscriptione:

Obitus Sergii.

Quisquis ad hoc tendis sublimia limina lector, Et caperis tanta nobilitate domus, Intentis oculis aula percurrere raras Desine materias, arte juvenante manus. Lumina cum gressu prudente secula coarctans, Respice sollicitus quid velis hic titulus. Hic tumulata jacens pastoris membra sereni, Quem decus ecclesiae centulit Omnipotens. Pauperibus panis, nudorum vestis opima, Doctor & egregius qui fuit in populo. Jura sacerdoti latae dum vidis aristas. Catibus aquavit naviger angelicis. Albanum regimen lustro venerabilis uno Revit, post summum ducitur ad solium, In quo mutato permansit nomine praesul, Sergius ex Petro; sic vocatus erat. Ductus mente pia, Jesu, deo, parce Redemptor, Utque vicem capias, dic: Deus hunc habuit. Qui sedit annos 2. & menses 8. & dies 13. indictione x. anno dominicae incarnationis millesimo decimo tertio.

SERMO SYNODALIS,

EX CODICE MANUSCR. MONASTERII NERESHEIMENSIS,

Scripto anno Christi 1009. quod ex verbis istis colligitur: Ab initio Mundi usque in adventum Domini secundum Hebraicam veritatem anni sunt 3956. secundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis usque in septimum annum Henrici imperatoris secundum Hebraicam veritatem 4965. secundum vero interpretes 6708.

Est homilia Leonis IV. super in Synodis legi solitas. Maa.

Sermo synodalis, qui in singulis synodis, parochianis E vis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apostolorum fungimur, vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Nos pastores vestri sumus, vos pasto-

Extat etiam in Codice Bibliothecae Vaticanae, qui inscribitur, Liber censuum sub hoc titulo: Homilia Leonis papa IV. De cura parochiali, episcopi officio ac munere, quam per Episcopos omnibus Sacerdotibus curam animarum gerentibus intimari voluit. Harduinus. Vide totum prope hunc sermonem supra post Vitam Leonis IV.

ANNO
CHRISTI
1009.ANNO
CHRISTI
1009.

pastores animarum vobis committarum. Nos de A vobis rationem reddituri sumus summo pastori domino Jesu Christo, vos de plebibus vobis committis. Et ideo, carissimi, videte periculum vestrum. Admonemus & obsecramus fraternitatem vestram, ut de communi salute vestra cogitantes attentius audiat admonitionem nostram; & que vobis suggerimus, memoriam commendatis, & opere exercere studeatis.

In primis admonemus, ut vita & conversatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet ut cella vestra sit juxta ecclesiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna surgite. Cursum vestrum certis horis decantate. Missarum celebrationes religiose peragite. Corpus & sanguinem cum timore & reverentia sumite. Vasa sancta propriis manibus abluite & abstergite. Nullus cantet missam, nisi jejunus. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet sine amictu, alba, stola, fano-ne, planeta. Et hinc vestimenta nitida sint, & ad nullos alios usus sint. Nullus cum alba, qua in suos usus utitur, presumat missam cantare. Nulla femina ad altare domini accedat, nec calicem domini tangat. Corporale mundissimum sit; altare cooperitum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, nisi capsæ & reliquiæ, aut forte quatuor evangelia, & buxida cum corpore domini ad infirmos, cetera in nitido loco recondantur.

Missale plenarium, lectionarium, & antiphona-rium, unaquaque ecclesia habeat. Locus in sacra-rio aut juxta altare sit preparatus, ubi aqua effun-di possit quando sacra vasa abluuntur, & ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique sacerdos ma-nus lavet, post communionem Ecclesie sint cooper-tæ bene & cameratæ, & atrium sit sepe munitum. Nullus extra ecclesiam per domos aut in locis non cameratis missam cantet. Omnis presbyter cleri-cum habeat aut scholarem, qui epistolam vel le-ctionem legat, & ad missam respondeat, & cum quo psalmos cantet. Nullus solus missam cantet.

Nullus cum calcariis, quos sporones rustice vo-camus, & cullellis extrinsecus dependentibus, mis-sam cantet: quia indecens est, & contra regulam ecclesiasticam est.

Calicem & oblata m rella cruce signate, id est, non in circulo, & variatione digitorum, ut plu-ri rimi vestri faciunt, sed strictis duobus digitis & pollice intus recluso, per quos Trinitas innuitur, istud signum t recte facere studete: non enim aliter quidquam potestis benedicere. Infirmos vi-sitate, & eos reconciliate, & juxta apostolum oleo sancto inungite, & propria manu communi-cate. Et nullus presumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad deferendam infirmo.

Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepelien-dis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans sine baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebriosus & litigio-sus, quia servum domini non oportet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia ar-ma vestra debent esse spiritualia. Nullus canum aut avium joci interserviat.

Nullus in tabernis bibat. Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de evangelio vel apo-stolo, die dominico, vel festis diebus, annun-ciet. Verbum domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habe-te, eos ad prandiola vestra invitate. Estote ho-spitales, ut alii a vobis exemplum bonum su-mant.

Omni die dominica ante missam aquam bene-dictam facite, unde populus aspergatur, & ad

hoc solum vas habete. Sacra vasa, & vestimenta sacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus vestrum usuras exigit, & conductor sui sœnoris existat. Res & facultates, quas post diem ordinationis vestram acquiritis, sciatis ad ecclesiam pertinere. Nullus sine scientia & consensu nostro ecclesiam acquirat. Nullus per potestatem secularium ecclesiam obti-neat. Nullus ecclesiam ad quam titularus est re-linquat, & ad aliam questus causa migret. Nul-lus plures ecclesias teneat sine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una ecclesia inter plu-res dividatur. Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, & cum placitum fuerit, ad missam recipiat. Nullus in alterius parochia missam can-tet. Nullus penitentem invitet carnem manduca-re, & bibere vinum, nisi pro eo ad presens elec-mosynam fecerit. Nullus presumat baptizare, ni-si in vigilia paschæ, & pentecostes, nisi propter periculum mortis. Unusquisque fontes habeat, & si non potest lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte, ut omnibus parochianis vestris symbolum, & oratio-nem dominicam insinuetis. Jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litanie majoris, plebibus vestris omnimodis observandum insinua-te: feria quarta ante quadragesimam plebem ad confessionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti penitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in penitentiali scriptum est. Quater in Anno, id est, natale domini, & cœna domini, pascha, & pentecoste, omnes fideles ad commu-nionem corporis & sanguinis domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab ux-oribus abstinere exhortamini. Eulogias post Mis-sam in diebus festis plebi tribuite. Nullus induat-ur vestimentis laicalibus. Nullus rem, aut posses-sionem, aut mancipium ecclesie, vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præ-sumat.

Diem dominicum, & alias festivitates, absque opere servili a vespera usque ad vesperam cele-brari docete. Cantus & choros mulierum in atrio ecclesie prohibete. Carmina diabolica, que super mortuos nocturnis horis vulgus facere solet, & cachinnos quos exercent, sub contestatio-ne Dei omnipotentis vetate. Cum excommunica-tis nolite communicare. Nullus illis presumat missam cantare, sed & plebibus vobis hoc an-nunciate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Om-nibus annunciate, ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimo-dis prohibete, & ut nullus ad proximam sangui-nis sui accedat, & ut alterius sponsam nullus ducat. Porcarios, & alios pastores, vel domini-ca ad missam venire facite. Patrini filioli suis symbolum, & orationem dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper * sub ce-
ra sit sigillo, propter quosdam infideles. De mi-nisterio etiam vobis commisso vos admonere cu-ramus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli, & orationis dominicæ, jux-ta traditionem orthodoxorum penes se scriptas ha-beat, & eam pleniter intelligat: & inde, si no-vit prædicando populum sibi commissum sedulo instruat; si non, saltem teneat, vel credat. Ora-tiones quoque missarum, & canonem bene intel-ligat; & si non saltem memoriter ac distincte va-leat proferre. Epistolam, & evangelium bene lo-gere possit, & utinam ad literam ejus sensum posset manifestare. Psalmorum verba & distinctio-nes regulariter ex corde cum canticis consuetudi-nariis pronuciare sciat. Sermonem, si apra

* for. sub ce-
ra sit, & si-
gillo.

diximus, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, A
 cuius initium est: *Quicumque vult*, memoriter
 teneat. Exorcismos & orationes ad catechume-
 num faciendum, ad fontem quoque consecrandum
 & reliquas preces super masculum, & feminam,
 pluraliter ac singulariter distincte proferre valeat.
 Similiter baptizandi, ad succurrendum infirmis.
 ordinem quoque reconciliandi, iuxta modum sibi
 canonice servatum, atque unguendi infirmos, ora-
 tiones quoque eidem necessitati competentes bene
 saltem sciat legere. Similiter ordinem, & pre-
 ces in exequiis agendis defunctorum. Similiter
 exorcismos & benedictiones salis & aque memo-
 riter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum
 noverit.

Computum minorem, id est, epactas, concur-
 rentes regulares, terminum paschalem, & reli-
 quos sapiat, si est possibile. Martyrologium &
 penitentialia habeat, & cetera. Volumus autem,
 fratres carissimi, quatenus quae nostra percepistis
 traditione, quantum humana patitur infirmitas,
 bonis studeatis operibus adimplere, praesente do-
 mino nostro Jesu Christo, qui cum Patre &
 Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia
 saecula saeculorum. Amen.

CONJECTURA MARCI VALSERI
 de autore superioris sermonis.

Cum codex Neresheimi in Augustana diocesi, anno
 Christi 1009. hoc est trigesimo sexto post mortem S.
 Udalrici, scriptus sit: verisimile sit synodales has con-
 stitutiones a S. Udalrico fluere, quas sequentes deinde
 episcopi, quod inscriptio innuit, saepius repetere & pro-
 ponere conlueverint. Primum vero earum authorem S.
 Udalricum esse magnopere confirmat locus vetustissimi scri-
 ptoris in ejus vita cap. 6. In quibusdam autem diebus
 capitula cum clericis habere disposuit, in his locis ubi haec
 capitula fieri archiepiscopis putaverant, & ubi cum ab

aliis municipalibus abolutionem esse arbitrabantur.
 Congregatis ante se clericis archiepiscopos, & decanos,
 & optimos quos inter eos invenire possit, caute interroga-
 vit qualiter quotidianum Dei servitium ab eis impleretur
 & qualiter populus illis subiectus ex eis regeretur in ser-
 vicio predicandi docendique, quantaque cautela infantes bap-
 tizarentur, infirmi visitarentur, & ungerentur, disjuncto-
 rum etiam corpora quanta compassione sepulturi traderen-
 tur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes
 recrearentur, viduis, & orphanis in universis necessitati-
 bus subvenirent, quantaque studio in hospitalibus & adve-
 nis Christo ministrarent; si subintenduntur mulieres secum
 habuissent, & inde crimen subreptionis incidere, si cum
 canibus vel accipitribus vacationes sequerentur, si taber-
 nas causa edendi vel bibendi ingrederentur, si surpes ja-
 cos in usu haberent, si obrietates & comestiones supra
 modum amarent, si rixis & contentionibus & amula-
 tionibus deservirent, si nuptiis secularibus interserent, vel
 si aliqui eorum ministeria indecentia in consuetudine habe-
 rent, si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca
 statuta convenirent, ibique solitas orationes expleant, ius-
 que ecclesias ad tempus reviserent, si obedientiam eorum
 magistris praebuissent, & in toto suo ministerio devoti &
 apti manere studuissent. Cum pleraque harum interroga-
 tionum constitutionibus respondeant, tempus praeterea
 locisque conveniat: profecto nihil vetat uni eidem S.
 Udalrico constitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc sermonem synodalem, post pri-
 mam editionem, conciliorum secundae interendum misit
 ad me amplissimus dominus Marcus Valserus pie memo-
 riam, quondam inclite reipublicae Augustanae duumvir,
 sequens praefati aevi monumentum, una cum conjectura
 de autore, operae pretium facturum me putavi, ut laten-
 tem sermonem omnibus pastoralibus synodis celebrandis
 utilissimum, & tenebris erutum in lucem emitterem.
 Quod ecclesiasticae disciplinae laudum sit, eritque ut
 spero, si qui in sortem ac ministerium domini cooptati
 sunt, haec tam salutaria monita in intimas medullas
 demittant, ut ad eorum praescriptum, vitam, mores
 & actiones suas conformare studeant. Cum incertum sit
 quo anno ab Udalrico habitus fuerit, praerogam in-
 itio scripti libri annum retinendum esse judicavi.

COMENSE CONCIL. DIOEC.

ANNO 1010. CELEBRATUM.

In nomine sanctissime & indivisae Trinitatis.

Erant apud
 Tullii Aenali.
 Comen. 10.
 pag. 818.

Domino sancto ac beatissimo patri & confes-
 sori Abundio Albericus licet indignus tui
 vicarius. Si laudis tuae usibus aliqua servituro
 conquiri, tuum tibi reddo non meum dono.
 Nihil enim sine te meum, per quem & a quo
 ipsum, quo fruor, habeo post Dominum. Cujus
 multiplicium beneficiorum copiam nullatenus pos-
 sum recompenlare dignissimam; tamen ne proflus
 cuncta in vanum sumpsisse comperiar, aliquid as-
 sidue tuo famulamini insistentium aggrediar. Re-
 gens enim per triennium pontificatus tui cathedram,
 totiusque gregis curam gerens, nullum-
 que subditorum periclitari volens, sancta statuta
 synodo mores & acta praecessorum Antistitum in-
 quisivi, si cuius forte incuria tuarum omnium
 Ecclesiarum funditus forent, destituta caenobia.
 Cumque multis referentibus vitam priorum, alte-
 rius digna facta laudantibus alterius perpetrata
 flagitia suspirantibus, qualiter sic cuncta desolata
 essent, didicerim. Mox, Deo inspirante, Civium
 & suburbanorum consilio in animo statui, & si
 omnia non possent, vel unum ex multis in tuo
 nomine recuperari. Ubi tamen aptius haec reno-
 vatio contingeret, quam ubi tuum corpus vene-
 rabile jacet? Unde praesentibus totius episcopii cle-
 ricis & laicis, ipsisque multum cogentibus atque
 peccantibus volo & statuo in tua S. Ecclesia coti-

die sub monachico jure servituros, quibus neces-
 saria victus & vestitus distribuo, partim de tuo
 haftenus in meum usum sumpto, partim aliunde
 acquisito vel jam nunc acquirendo. In primis igitur
 dono ipsos ordines cum massariis, decimis &
 omnibus terris pertinentibus, quorum censum ibi
 servantur in stultitiam & secularem curam vide-
 bantur expendere ut sicut haftenus temporalibus,
 & caducis inde servierunt, ita deinceps de eodem
 Domino serviat. Sancti quoque Carpophori
 VII. ordinum investituram & traditionem Abbati
 dispono. Curtem etiam de Abbate cum massariis
 & omnibus suis pertinentiis, molendinum de Tri-
 nale, alterum de Broilo majore cum praetio a fos-
 sato quod est prope ipsum molendinum usque ad
 pontem Petrinum, sicut aqua Cosim discendit ex
 parte montis. Massarium ad S. Joannem sub mon-
 te, & campum sub eadem Ecclesia positum mo-
 lendinum juxta monasterium sanctae Mariae, &
 quartum molendinum ad Rondanarium. Quintum
 quoque de Broilo minore. Concedimus etiam
 ipsam Abbatiam ad suum usum habere navem
 in nostro Cumano lacu. De centum quoque
 fiscalibus libris nostri mercati, quae haftenus Pon-
 tificum usui fuerunt, largimur eidem abbatiae de-
 cem Papiensium denariorum libras. Alias etiam
 XI. sici libras mediolanenses & solidos IX. de
 piscaria, de Adua, scilicet de nesi libram 1. de
 Insula & Gaeno libram 1. de menasio solidos VIII.
 de

ANNO
CHRISTI
1011.ANNO
CHRISTI
1011.

de mandello solidos X. de Granedona solidos XVI. de Anonio & valtellina libras VII. & dimidiam. A summo lacu villam, quam ego edificavi, cujus nomen est villa nova cum omnibus rebus ad eam pertinentibus. Ibidem etiam piscaria que dicitur ad Rizolum. De piscaria quoque nostra de Adu concedimus centum truttas. De piscaria de Postilavi centum truttas. De Ardenno & Barbanno concedimus centum & decem cascos nostri fisci. Propterea largimur vineam sitam prope tuam ecclesiam que dicitur S. Abundii ut verum sit vocabulum, cum alia vinea, que ipsi Ecclesie propior est. Olivetum quoque quod dicitur usque modo in mezagri nostre parti habuimus. Aliud etiam olivetum in Latio ad Rostales. Ecclesiam etiam B. Martini sita in Burmi cum omni redditu suo & Roncum, quod est sub Ecclesia S. Carpophori. Etiam concedimus castellum de castenate cum omni districtione & de omnibus villis, que in ipsum castellum Castellantim scilicet de liberis & famulis. Et de abbate similiter concedimus liberis & famulis qui ibi habitant, omnem districtionem. Hec omnia, & si qua acquirere possumus, concedimus, largimur, donamus, & a nostra potestate & dominio & parte transfundimus & delegamus in jus & proprietatem tue Basilice omnibus futuris Abbatis & monachis. Ut Abbas cum monachis habeat licentiam, & potestatem de omnibus supradictis ad investiendum donandum tollendam commutandum & quicquid sibi ad utilitatem Ecclesie faciendum placuerit de massariis vineis, pratis, terris, cultis & incultis, & de supradictorum locorum districtu & de omnibus suis pertinentiis. Precipientes vero & a Dei parte & sancte Marie, tueque, & omnium sanctorum, excommunicantes anathematizamus, ut nullus noster successor, nullus vicedominus, nullusque Episcopi miles, Gastaldio advocatus inquietare, molestare, ut de iis omnibus disvestire presumat, sed habeat idem abbas de omnibus licentiam & ordinare, & suum proprium quem elegerit advocatum ponere & habere. Verum ne livor antiqui hostis me, quem tantus amor huic operi nunc constringit aut meos successores aliquando instiget, quo a dominio & potestate servientium in hac tua sancta Ecclesia Abbatis & monachorum aliquo tempore supradicta acquisita, donata, vel unquam ac-

quirenda dona subtrahere velimus laudantibus & confirmantibus Clericis, & laicis omnibus maledictionem imponimus, ut si quis diaboli calliditate deceptus hanc ordinationem infringere tentaverit, & acquisita vel acquirenda minorare, vel tollere voluerit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore eternis crucietur incendiis, super quem terra os suum aperiat, & cum sicut Dathan & Abiron absorbeat, ut in iudicio & iustorum consortio nunquam refurgat. Hujus autem ordinationis observator in Paradisi gaudiis se sentiat sanctissimis tuis, beate Abundi, semper adjutum meritis. Et ut hanc institutio in omnium appareat placabilis animo, ego primus laudans, corroborans, manu mea subscribo, deinde libenter Presbyteri, Diaconi subdiaconi Cardinales, & ceteri nostri Compresbyteri: post quos militum civium quamplurimi laici.

Albericus Dei gratia hujus sedis episc. instituens & laudans subscripsit.

Flambertus archipresbyter laudans subscripsit.

Ego Azo presbyter laudans subscripsit.

Ego Gaudentius presbyter laudans subscripsit.

Ego Adam presbyter laudans subscripsit.

Adam presbyter laudans subscripsit.

Andreas presbyter laudans subscripsit.

Adelbertus presbyter laudans subscripsit.

Aribertus presbyter laudans subscripsit.

Aribert presbyter laudans subscripsit.

Ermarius archidiaconus laudans subscripsit.

Ego Aritaldus diaconus laudans subscripsit.

Ego Limprandus diaconus laudans subscripsit.

Ego Deusdedit diaconus laudans subscripsit.

Ego Adam diaconus laudans subscripsit.

Ego Leodius diaconus laudans subscripsit.

Otto Diaconus laudans subscripsit.

Ego Gaudencius subdiaconus laudans subscripsit.

Adam primicerius huic scriptioni consentiens subscripsit.

Ego Malbertus subdiaconus laudans subscripsit.

Ego Arioaldus subdiaconus laudans subscripsit.

Vrigo Ypolevita laudans subscripsit.

Bonizo subdiaconus, laudans subscripsit.

Ego Flambertus Ypolevita laudans subscripsit.

Adam subdiaconus laudans subscripsit.

Ego Flambertus ultimus subdiaconus laudans subscripsit.

ANNO
CHRISTI
1011.ANNO
CHRISTI
1011.

CONCILIUM BAMBERGENSE,

De controversiis quibusdam episcoporum, celebratum anno MXI.
tempore Sergii papae IV.

Causa concilii.

Cum Henricus rex ad dedicationem basilicæ Bambergensis a se constructæ octum plures quam triginta episcoporum convocasset, ab iisdem ista occasione hoc loco congregatis habita est synodus, in qua sedate sunt controversie illæ inter episcopos, de quibus Ditmarus Merseburgensis episcopus, qui eidem synodo præsens interfuit, hæc scribit: *Post hæc synodus hæc fuit magna, in qua Gebhardus Ratisponensis ecclesie presul ab archiepiscopo summo arguitur, & Metensis ecclesie presul Theodoricus a rege increpatur, eo quod episcopo sui met hunc injuste apud papam accusaret. Hæc omnia, & multa alia consilio prudenti finita sunt, & restitutio parochia tunc promissa est mihi. Idem Ditmarus la-*

retur se pro recuperandis suis parochiæ bonis synodo huic libellum dedisse, atque Theodorico Metensi episcopo ab omnibus in synodo presentibus interdictum, ut anno purgationem missam non caneret. Vide Baronium anno 1011. num. 1.

HILDESHEIMENSE *chronicon*. Rex (Henricus) cum summa regali reverentia Babenberg profectus est. Ibi venerabile monasterium, ipsius domini regis nobile ac speciale studium, ab Eberhardo primo ejusdem sedis episcopo, cum consensu & conventu omnium Cisalpinorum presulum, 11. Non. Maji consecratum est ad laudem & honorem D. N. Jesu Christi, & pretiosissimi martyris eius Gedrii

Ex Labri
Append. To

LEGES

L E G E S E C C L E S I A S T I C Æ

Æthelredi Regis circa annum MXXI. apud Habam conditis.

Quatuor partes habentur in Jormaloni manuscripto. Tres priores nil conferunt in rem ecclesiæ: quarta vero sunt hæc capitula.

Ex Tom. 1.
Coacti. Brit.
1091.

TITULI CAPITULORUM.

- I. De denario sancta ecclesia dando, & de decimatione thegnorum.
- II. De jejuniis, & feriacione trium dierum ante festum sancti Michaelis.
- III. Quid regi & populo omni die sit continentium.
- IV. De consuetudinibus sancta Dei ecclesia reddendis.
- V. Ne quis vendatur extra patriam.
- VI. De roboris.
- VII. De elemosynis, & vestitudinibus ecclesiæ.

HÆC INSTITURUNT REX ÆTHELR.
& sapientes eius apud Habam.

C A P I T U L A.

I.

IN primis ut unus Deus super omnia diligatur, & honoretur, & ut omnes regi suo parent, sicut antecessores sui melius fecerunt, & cum eo pariter defendant regnum suum. Et constituerunt in primis Dei misericordiam & auxilium invocare jejuniis, elemosynis, confessione, & abstinentia, & malefactis, & injustitia abstinere. Et ut detur de omni carnis denarius, vel denarium valens, & omnis qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus leus det unum denarium. Quod si non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus * detinet totum quod habet.

II.

Et institimus, ut omnis Christianus, qui statem habet, jejunet tribus diebus, jejunet in pane, & aqua, & * bis crudis, ante festum sancti Michaelis. Et omnis homo ad confessionem vadat, & nudis pedibus ad ecclesiam, & peccatis omnibus abrenunciet emendando, & cessando. Et eat omnis presbyter cum populo suo ad processionem tribus diebus nudis pedibus, & super hoc canter omnis presbyter triginta missas, & omnis diaconus, & clericus triginta psalmos, & appareat tribus diebus corrodium uniuscujusque sine carne in cibo, & potu, sicut idem comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Et sit omnis servus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare possit: operetur sibi met quod vult. Hi sunt illi tres dies; dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii proximi ante festum sancti Michaelis. Si quis jejunium suum infringat, servus corio suo componat, reddat liber pauper triginta denarios, & regis thaynus centum viginti solidos, & dividatur hæc pecunia pauperibus. Et sciat omnis presbyter, & tungravius, & decimales homines, ut hæc elemosyna, & jejunium proveniat, sicut in sanctis jurare poterunt.

III.

Et præcipimus, ut in omni congregatione canteretur quotidie communiter pro rege, & omni populo suo una missa ad matutinalem missam, quam inscripta est. Contra paganos, & ad singulas horas decanter totus conventus extensa membris in terra psaltem: *Dominus, quid multiplicati sunt,*

A & collectam contra paganos, & hoc fiat quam die necessitas ista nobis est in manibus. Et in omni cenobio, vel conventu monachorum, celebret omnis presbyter sigillatim triginta missas pro rege & omni populo, & omnis monachus dicat triginta psalteria.

Et præcipimus, ut omnis homo super dilectionem Dei, & omnium sanctorum det cyriscatum, & restam decimam suam, sicut in diebus antecessorum nostrorum fecit, quando melius fecit; hoc est sicut aratrum peragrabit, decimam acram: & omnis consuetudo reddatur super amicitiam Dei ad matrem ecclesiam cui adjacet, & nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, & prædecessores nostri concesserunt.

V.

B Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur: si quis hoc præsumat, sit præter benedictionem Dei, & omnium sanctorum, & præter omnem Christianitatem, nisi peniteat, & emendet, sicut episcopus suus edocebit.

VI.

Et prohibemus omnem roboris omnium homini. Et sit omnis homo jure publico dignus, pauper, & dives, & reddatur omnis roboris: si quis aliam fecerit, emendet sicut prius, & postea fecit. Et si quis præpositus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII.

Et reddatur pecunia elemosynis hic ad festum sancti Michaelis, si alicubi retro sit per plenam vitam, & omnibus annis deinceps reddantur Dei redditus in omnibus rebus que supra dicta sunt, per amicitiam Dei, & sanctorum omnium, ut Deus omnipotens misericordiam nobis faciat, & de hostibus triumphum nobis & pacem indulgeat, que sedulo deprecantur, ut misericordiam ejus consequamur hic, & in futuro requiem sine fine. Amen.

De officio Judicis.

Omnis judex justus misericordiam & judicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam scientiam dicat emendationem secundum culpam, & eam tum admensuret propter indulgentiam. Quaedam culpe reputantur a nobis iudicibus secundum drectum emendande: quedam per Dei misericordiam condonande. Judicia debent esse sine omni *Hædrunga* quod non parcatur dimitti alicui, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum restori, & nihil injustius est quam *gloceptio* munerum pro judicio subvertendo, quia mœora excitant corda sapientum, & subvertunt verba justorum. Dominus Jesus dixit: *In quo judicio judicaveritis, judicabimini.* Timeat omnis judex, & diligat judicem suum, ne in die iudicii mutus fiat, & humiliatus ante ventos iudicis cuncta videns. Qui innocentem opprimis, & dimittis maxium, pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quocumque ratione: opprimetur ab omnipotenti iudice. Et nullus dominus stultos aut improbos iudices constituat, quia stultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis iudicibus

* for. decl.
met.

* thegnibus.

v. l. 2.

C ANNUM
CHRISTI
1012.

Rom. 1.

bus quam a cruentis hostibus. Nullus hostis acer-
bior, nulla pestis efficacior quam familiaris ini-
micus. Potest aliquotiens homo fuga vel defen-
sione vitare pravos iudices. Non ita possunt ju-
dices, quotiens adversus subditos malis desideriis
inflammantur. Sæpe etiam boni iudices habent
malos vicarios, & ministros nefandos: quorum
ipsi domini constringuntur, si non eos coerceant,
& a rapacitate cohibeant, quia dominus & mi-
nister sæculorum ait: *Non solum me agente, sed
omnes consentientes, digni sunt aeterna morte.* Sæpe
etiam pravi iudices iudicium pervertunt, vel rel-
pestant, & non finiunt causam, donec voluntas
eorum impleatur. Et quando iudicant, non ope-

ra sed munera considerant impii iudices, juxta
verbum sapientum: *Sicut rapaces lupi vespere mi-
rescunt usque mane:* id est, de præsentis solum
vita cogitant, de futura nihil considerant. Malo-
rum præpositorum mos est, ut quidquid possunt
auferant, & vix necessarium parum quid relin-
quant sustentationem. Iracundus iudex non po-
test accedere rectam iudicii satisfactionem: nam
per furoris excecationem non perspiciet reituti-
nis claritatem. Iustum iudicium est, ubi non per-
sonam hominis in iudicio, nec pro aliquo facies ut a
vero declines, & iniuste iudices. Suscepto munere
est dimissio veritatis.

C ANNUM
CHRISTI
1012.
Seph. 1.

PRIVILEGIUM REGIS ÆTHELREDI

Ecclesia Christi Cantuariensis, quo ejectionem clericorum de monasterio Christi Cantuar. & inductionem monachorum gratulatur & confirmat villas eidem plurimas, & amplissima privilegia concedens. Ex ms. Cott. Claudius A. 3.

Ex Villano
T. I. pag. 112.
anno Christi
1012.

IN nomine Domini Dei omnipotentis. Ego Æthelredus Dei gratia gentis Angliæ rex, & monarcha etiam aliarum insularum circumjacentium, notum facio Anglicis christianis quod venerandus archiepiscopus Ælfricus ex episcopali sua sapientia cura me circa præcepta Dei sæpius occupatum reddidit; ego etiam Dei instinctu, quidquid divinis illius doctrinæ & prædicationis mihi necessarium fuerit tedulo addiscere volo. Et hanc disciplinam intelligo per hominum malitiam & injustitiam nimis late perditam & abolitam esse.

In intellectu meo etiam video & plane perspicio, hanc disciplinam per presbyterorum incuriam longe lateque negligenter corruptam ac Dei servitium omisitum & frigidum esse vehementer doleo. Dixi etiam consiliariis meis qui mihi de rebus divinis & mundanis consilium dant, quod Deus illis intellectum dederit in animi mei exaltationem. Tunc illi inquebant, Deo opitulante melius fore, si presbyteros ab ecclesiis Christi propter manifesta illorum scelera & crimina expellerem, & in ecclesiis Christi monastici ordinis homines constituerem, qui pro me & pene mea ibidem rite Deo preces & gratias funderent. Hoc idem ego effeci: in ecclesiis Christi monachos constitui ad eorum exemplum quos S. Augustinus huc attulit quod ille scilicet in ecclesiis Christi ex S. Gregorii præcepto, & magni regis Æthelberti consilio, & auxilio, eos sanctos monachos ibidem collocaret, quos secum in terram hanc attulerat. Et cum monachi postmodum ob sanctam eorum conversationem episcopi facti sunt, terrarum ecclesiasticarum florebant. Monachos etiam hos ibidem habitantes, congregatos esse in æternum hoc privilegio confirmo, & nominatim describo illorum urbes, quæ antiquitus & a me Anglorum rege, ac ab aliis fidelibus hominibus hætenus ad illorum sacram sedem concessæ sunt.

Prima est Eastrige, quam regionem ad ecclesias Christi pro anima mea, tam in terris quam in littore maris perpetuo concedo. Tum Joccham, Bolington, Edesham & Apeldra, Berwic parvula, & Swyrðhlineas Præostatum, Gravanea, Wylan, Ciart, Fernleab. In Suffexia Peccingas. In occidentali Cantio Meapham, Calingas. In Suthria prope Londinum Weslawyroth indeam ultra Thamidin. Hriæbyrgan ad marginem Cilternæ, ad urbem ecclesiam Christi prope adjacentem. In Essexia

Concil. General. Tom. XIX.

Laelling In orientali Anglia Hædleh, & vicinia Illaleh. In Taneta regione aliquæ terræ.

Sit in posterum hoc antedictum monasterium ab omni terreno servitio liberum cum omnibus villis ad id pertinentibus, hoc est: in campis, & in pascuis, & in pratis & in sylvis, & in mariscis salis, & in piscationibus, & in venationibus, & in aucupationibus, exceptis his tribus, scilicet expeditione, pontium refectione, & arcium reparatione. Si quis bene moratus homo hoc privilegium meum beneficiis augeat, Deus omnipotens habitationem ejus in cælestibus mansionibus, cum omnibus sanctis cumulet. Si autem aliquis malus homo a diabolo inflammatus sit, ut hoc meum privilegium diminuat, vel parvi faciat, sit socius Judæ proditoris Christi, lacereur canum infernalium dentibus inter terribilia gehennæ supplicia cum omnibus diabolis absque ullo fine nisi illud ante obitum suum rite emendaverit, quod contra Dominum suum impie deliquerat. Siquidem satis est hominem a peccatis cavere, quam ea laboriose emendare. Obsecro & adjuro vos omnes mei legitimi successores, reges & episcopi & lenatores, gentisque dominatores ne sitis ecclesiarum Christi prædones, sed ut sitis seduli custodes patrimonii Christi, & monachorum illorum, qui ibi Deo serviunt, ut in perpetuum requie, vita æterna & gaudio fruamini cum omnibus ejus sanctis semper in æternum. Amen.

Ego Æthelredus Angliæ, hoc ecclesiam Christi privilegium ex auctoritate Christi confirmo.

Ego Ælfricus ecclesiam Christi archiepiscopus, boni regis munificentiam signo crucis in æternum corroboro.

Ego Wulfstanus Londinensium episcopus Domini mei nobili dono semper consentio.

Ego Ælfheah Wintonensium episcopus hoc antedicti regis scriptum meis viribus confirmo.

Ego Orabyrhtus episcopus idem hoc cum Dei benedictione feci.

Ego Æthelricus episcopus hoc idem feci.

Ego Athulfus episcopus hoc idem feci.

Ego Godwinus episcopus omne hoc idem feci.

Ego Lyfing episcopus Domini mei voluntatem, & bonitatem in æternum confirmo.

Ego Wulficus abbas verus testis.

Ego Ælfwardus abbas similiter.

Ego Wulfolar abbas.

Ego Ælfige abbas.

X

Ego

Ego Leofric abbas.
 Ego Wighard abbas.
 Ego Ælfric tenator.
 Ego Ælhelmus tenator.
 Ego Leofwinus tenator.
 Ego Leoffiga tenator.
 Ego Æthelmarus Domini mei dapifer testor.

A Ego Ordulfus iudex verus testis.
 Ego Eadricus fidelis testis.
 Ego Byhticus regis mialter testor.
 Ego Æthelricus senior fidelis testis.
 Ego Leofricus vestliarius verus testis.
 Ego Siwardus regis minister hoc verbum fide-
 liter testor.

ANNO
 CHRISTI
 1024

ANNO
 CHRISTI
 1024

VITA ET EPISTOLÆ
 BENEDICTI PAPÆ VIII.

Benedictus
 quando papæ
 factus
 Schism. ab-
 vum.

Benedictus natione Tusculanus, hujus nominis B octavus, creatus est pontifex anno redemptoris nostri 1012. tempore Henrici regis. Adversus hunc in schismate contra sacros canones creatus est Gregorius, qui potentia Romanorum fretus, Benedictum ab urbe expulit. Pontifex hanc injuriam a schismatico non ferens, ad Henricum regem in Saxonia degentem se contulit, expositaque coram imperatore, quæ passus erat, vi & ignominia, Henricus rex parato & convocato quatuor potentissimis exercitu, ad vindicandam injuriam sedi apostolicæ illatam Romanam profectus est. Cujus adventu Gregorius pseudopapa schismaticus perterritus relicta urbe fugit: Benedictus, quem rex præmiserat, eandem Petri cathedram recepit. Cumque Romanam venienti coronam imperialem conferre decrevisset: pro insigni imperiali regi conferendo, iussit, inquit Dismarus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum pretiosissimis quibusque gemmis, ac desuper auream crucem inferri. Erat autem insular species hujus mundanz molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumfere perhibetur: ut dum illud respiceret princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare in mundo, quam ut dignus haberetur vivificæ crucis tueri vexillo: in ipso etiam diversarum gemmarum decoramine, videlicet imperii culmen plurimarum virtutum speciebus exornari oportere. Venienti, & ubi jam appropinquanti, obviam processit pius pontifex, quodque parat stemma & insigne imperii eundem obtulit: ac paulo post in urbem introductum, una cum Chunegunde conjuge ejus sanctissima, titulo & corona imperiali decoravit. Henricus primordia sui imperii Deo consecrare volens, insigni munificentia Romanam ecclesiam pie tanteque est profectus, ut videre est ex instrumento privilegii quod infra subjungimus.

Benedictus
 quo iussit
 imperatorem do-
 naverit.

Benedictus
 Sarracenos
 bello iuga-
 vit.

De Judæis
 imaginem
 Christi cru-
 cigeribus
 supplicium
 coeli.
 Cur iump-
 sit.

Sarracenos, qui litora ecclesiarum invadebant, bello aggressus fugavit, & feliciter expugnavit. De Judæis quibusdam Romæ degentibus, teste Glabro lib. 3. cap. 8. capitis supplicium iumpfit, quod in pasceve, actionem eorum qui Christum crucigerunt imitati, imaginem Christi in eundem injuriam & contumeliam affecerunt, quibus olim ipse Christus affectus fuerat. Addit: eodem die post crucem adoratam circa vesperum turbine ventorum totam Romam concussam, omnesque pene Romanos occisos esse: neque prius cessasse ventos, quam de Judæis per Judæum accusatis pontifex capitis supplicium iumpfisset.

Hujus horratu Northmanni Græcos in Apulis pluribus victoriis debellarunt. Rogatus ab Henrico imperatore ad confirmandum sua præsentia Bambergensem episcopatum, quem ipse imperator exereat, Bambergam venit in Germaniam:

bique post dedicatam sancti Stephani ecclesiam, per donationem imperatoris, ipsius urbis omniumque jurium ejusdem dominium obtinuit. Nam cum aliquandiu post hæc tempora Romæ tanquam dominæ suæ annum censum persolvisset, Henricus junior pro ea liberanda, & a Romanorum dominio eximenda, Beneventum pro ea tradidit, tempore Leonis IX. Romani pontificis. *Leo Ostiensis, lib. 2. cap. 47.*

Bambergæ
 Romano pontifici
 donavit.

Imperatorem ad suppetias ferendas adversus Græcos provocavit. Anno enim secundo postquam pontifex in Germaniam venisset, imperator hostibus tremendus in Italiam cum exercitu se contulit, suoque adventu Græcorum fautores alios cepit, alios fugavit; Capuam, Trojam aliasque Curbes Græcis deditas obledit, & expugnavit. Anno sequente in Germaniam reverfus cum Roberto Francorum rege de statu regni, ecclesie, & imperii, congressum habuit, cumque pluribus muneribus donavit.

Imperatoris
 gesta qua?

Benedictus papa ex hac vita migravit tertio Kal. martii anno 1024. cum sedisset annos duodecim. Post obitum penas purgatorii passum fuisse, indicant duæ pluresve ejusdem post mortem factæ apparitiones, quibus, ut refert Petrus Damiani in Odilone apud Surium, & in epistola ad Nicolaum secundum, per intercessionem Odilonis, & eleemosynas germani fratris in sede apostolica successoris, liberari petivit.

Obitus &
 acciōt

D EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII.
 AD EPISCOPOS BURGUNDIÆ, AQUITANIÆ
 & PROVINCIAE.

Edita Tom.
 xv. bñon.
 Franc. Rev.
 uram.

Mandat ut in valores bonorum Cluniacensium, nisi latecerint, excommunicentur.

Benedictus per divinam gratiam sancta Romana ecclesia præsul & episcopus, omnibus fratribus & coepiscopis per Burgundiam, Aquitaniam, & Provinciam constitutis, Burchardo scilicet archiepiscopo Lugdunensi, ejusdem nominis archiepiscopo Viennensi, VValterio archiepiscopo Besonensi, VValterio summe religionis episcopo Augustodunensi, Stephano episcopo Arvernensi, Fredelani episcopo Auticensi, Gaufrido episcopo Cabilonensi, Lamberto episcopo Lingonensi, Gaufrino episcopo Matisconensi, Vicgoni episcopo Valentiniensi, Harmanno episcopo Vivariensi, Pontio archiepiscopo Arelatensi, Arimbaldio episcopo Vazicensi, Oldarico episcopo Tricastinensi, Geraldo episcopo Vapicensi, Petro episcopo Vassiniensi, Eideberto episcopo Avinionensi, Stephano episcopo Carpentorateni, Almerado episcopo Riberensi, salutationem & benedictionem, ex parte Dei omnipotentis, & beati Petri apostolorum principis, & mea, qui præsulatum, licet indignus, tenere videor apostolica sedis.

Liquidum est, Cluniacense monasterium olim a Willelmo nobilissimo Aquitanorum principis

pe in pago Matticonensi constructum, ipso agente, cum apostolicæ sedis pontifice, & Romano Imperatore, regibus quoque Francorum & Burgundionum; quod ita sit ab omni subjectione cujuslibet personæ, sive regis, sive episcopi, sive comitis liberum, ut aliquid debeat nulli nisi Deo & sancto Petro, & sedis apostolicæ summo præfati. Quæ libertas a cunctis antecessoribus nostris, qui a conditione ipsius loci in hac sancta Romana ecclesia fuerunt usque ad nos, scriptis privilegiis, & prælibatis principibus, datis præceptis; tam de ipso loco, quam de omnibus ad se pertinentibus, in Burgundia, Aquitania, Provincia constitutis: videlicet monasteriis, cellis, terris cultis & incultis, corroborata & confirmata est: eo voto & desiderio, ut seculum deserentes, & in eodem loco sub regulari disciplina Christi servitio ex toto semet mancipantes, absque ullius impedimento licentius Deo adhererent, & de ibidem Deo & S. Petro a fidelibus oblati, hospitalitati & egenorum curæ inservirent. Quod habendus, Deo propitiante, & apostolicæ autoritate suffragante bonitate insuper circum se manentium administrante, in quantum potuerunt devote fecerunt.

Nunc vero, sicut in præsentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apostolorum, & reclamatoria legatione dilectissimi filii nostri Odilonis ejusdem loci abbatis, percipimus, ita malorum contra eos exardescens insurrexit & convaluit cupiditas & insania; scilicet terras ipsorum invadendo, & substantias tam ipsorum, quam pauperum sibi commissorum depredando: ut multiplicibus angustiis & afflictionibus tribulati, nullomodo, sicut nunc usque fecerunt, convenienter Deo debitum obsequium valeant solvere, nec solitam curam supervenientium hospitum & pauperum possint exercere.

Igitur quia in eodem loco juges orationes, & missarum celebrationes, & elemosinæ sunt pro statu sanctæ Dei ecclesiæ, & omnium fidelium vivorum & defunctorum salute & requie: ipsius dispendium, commune omnium nostrum est detrimentum. Et licet omnes boni fideles de eorum angustia & perturbatione debeant compassionem habere, & summo cum studio servos Christi juvare, ut absque ullo impedimento queant in sancto proposito persistere: ego tamen, ad quem post Deum & sanctum Petrum cura & providentia sæpe dicti loci specialiter pertinet, juvamen & solatium autoritatis apostolicæ non desistam ministrare.

Sunt autem crudeliores sæpe nominati loci habitatorum persecutores: Ildinus omnis bonitatis inimicus, qui non solum in hoc illos irritat, quod sua suorumque eis tollit; sed etiam quod suam nequitiam in illos retorquere cupidus, facit circum se manentibus intelligere, omnem justitiam de male a se commissis eis velle se facere: & ita eos in ipso placito & concordatione semper fallit & illudit, ut pro justitia deteriorum ab eo injuriam suscipiant. Est & Wichardus de Belio, qui eis tollit ecclesiam de Tresdo cum omnibus appendiciis suis. Bernardus quoque de Retorterio, Hugo de Monte Pavonis, & uxor ejus Arilina, qui eis tollunt potestatem de Lasiaco, cum omnibus ad se pertinentibus, sicut divæ memoriæ comes Leotaldus primum, deinde Milo religiosus miles, per testamentum literarum olim contulerunt sancto Petro, & præfato loco: Falco nepos Iterii clerici, & frater ejus, omnesque consortes illorum, qui eis tollunt potestatem

Concil. General. Tom. XIX.

de Oiadellis cum omnibus appendiciis suis. Warulfus de Branceduna, & frater ejus Walterius Matticensis præpositus, qui eis contrarii sunt de precaria, quam tenebat de sancto Petro beatæ recordationis Leobaldus episcopus, eorum videlicet avunculus; & de alia terra, quam idem præsul ante mortem suam, ipsam precariam restituens, ex sua parte donaverat sancto Petro. Durandus de Caudiaco, Aiminus de Caudiaco, Girardus de Centurpennis, qui eis contrarius est de Villa-Fontanedo. Robertus de Islevee, qui tollit eis plantas, quas Bernardus Dolun interfectus dederat S. Petro. Sed & illi qui eis contrarii sunt de potestate Sarranis; necnon & illi, qui depredationes & injustas consuetudines faciunt & requirunt in potestate Valentia, & in potestate Tudelleta, & in Podio Odolenis: & in ceteris potestatibus, villulis, & terris ad præfatum locum pertinentibus. Sunt etiam alii quam innumerabiles, quorum nomina longissimum esset huic scedula inseri.

Hos supra nominatos, & omnes persecutores, depredatores, & invasores terrarum, & substantiarum ad sæpe dictum locum pertinentium, more antecessorum nostrorum præfati loci ad nos specialiter pertinentis curam & providentiam habentes, ex parte Dei, & sancti Petri, & nostræ, vocamus ad respiciendum: & monemus, ut contrarietates & injustas querelas, quibus servos Dei inquietant & conturbant, quamcivis deponant. Terras etiam injuste pervasas, & substantias depredatas, cum omni integritate, juxta rationem quam cum eis invenire potuerint, restituant. Sed de injuria, quam sine causa illis intulerunt, congrue satisfaciant infra spatium quod est ab hinc usque in festivitatem S. Michaelis. Quod si fecerint, habeant gratiam & benedictionem & absolutionem Dei, & S. Petri, & nostram. Si autem, infra præfixum a nobis terminum, monitioni & vocationi nostræ non assenserint, sed contemptores & inobedientes extiterint, in sua malitia perseverantes: caetero ecclesiastici examinis quasi putrida membra a corpore Christi præscindantur, sinique a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ procul repulsi, & a consortio fidelium alienati & excommunicati. Sint maledicti stantes & ambulantes, vigilantes & dormientes, ingredienti & egredientes. Sint maledicti manducantes & bibentes. Sit maledictus cibus eorum & potus. Sit maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ eorum. Sustineantque plagas Herodianas, quousque disrumpantur viscera eorum. Et cum Dathan & Abiron de terra viventium perditum, cum diabolo & angelis ejus perpetualiter damnati, maneant in pœnis infernalibus sine fine cruciandi. Fiant etiam filii eorum orphanæ, & uxores eorum viduæ. Nutantes transferantur filiorum, & mendicent. Ejiciantur de habitationibus suis, omnibusque maledictionibus, quæ in veteri vel novo testamento contineri videntur, maledicti & anathematizati subjaceant, quousque relinquant, & nostræ vocationi & monitioni congrue satisfaciant.

Vobis etiam fratribus meis & coepiscopis supra nominatis mando & præcipio autoritate apostolica, ut hanc meam confirmetis sententiam, & similiter illos excommunicetis: omnibusque presbyteris, & ceteris sacri ordinis ministris vobis commissis, excommunicare præcipiatis. Si quis autem vestrum, quod minime credo futurum, non obdierit huic nostræ jussioni, de contemptu inobedientiæ noverit se habiturum rationem ante tribunal Christi. Inse namque dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Sed &

Seniori quam reverendo domino Willelmo comiti, necnon præcipue bonitatis & dulcedinis domino Hugoni comiti domnoque Rainaldo comiti filio supranominati domni Willelmi; bonæ quoque indolis, ac totius affectu dilectionis amplectendo domino Ottoni comiti; omni etiam reverentia & veneratione dignissimæ domnæ Adeleidæ comitiſſæ, cognomento Blanche, & meruicque ejus domnæ Gerbergæ comitiſſæ: sed & illustribus viris domno Wigoni vice comiti, & fratri ejus domno Willelmo, domno quoque Odulrico, & domno Antoldo, & cæteris principibus & optimatibus totius Burgundiæ, Aquitanis, & provinciæ, qui auxilio esse possunt habitatoribus sæpe nominati loci, apostolicæ benedictionis & absolutionis munus implorantibus, in cunctis benefactis, quæ a nobis & a cæteris fidelibus in hac sancta Romana ecclesia quotidie fiunt, ex parte Dei, sanctique Petri, & nostræ, partem & societatem damus: eo obtentu, ut semper adjuutores & defensores prædicti loci, omniumque ad se pertinentium, de omnibus sibi contrariis existant. Quod si neglexerint, non solum tanto beneficio privabuntur: sed insuper de potestate ob defensionem fidelium a Deo sibi data in die ultimi examinis sine dubio rationem reddent. Data Kal. Septembris.

* Lego
100191, H.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPE
de confirmatione Babebergensis Episcopi.

Benedictus servus servorum Dei dilectissimo in Domino Jesu Christo filio &c. sancta Babebergensis ecclesia venerabili episcopo perpetuam salutem.

Ex Codic.
Udalric. n. 77

Quandocumque nostræ apostolicæ corroboracionis piæ exposcitur suffragium, celeri effectu est attribuendum. Et, si in his exposcitur quæ durare perpetuo videntur, literis est & ad notandum, ne prolixitas temporum posteris hoc reddat dubium vel incertum. Quapropter notum esse volumus cunctis sanctæ ecclesiæ filiis tam præsentibus quam futuris, qualiter de episcopatu, quem Christianissimus Henricus imperator ad honorem principis apostolorum Petri Babeberg devotissime præcicit, adum in eadem ecclesia nobis præsentibus sit. Sæpius enim obnixè dictus imperator servens nimio amore episcopatus quem tactus divino impulsu persequerat, honorifice ad confirmandum apostolica auctoritate Babeberg adire nos deprecatus est; ejus deprecationes assiduas & insistentem instantiam de justo desiderio procedere cognoscentes, iniquum judicavimus præsentiam nostram illi denegare, & inhumanam calliditatem contra venerabilem locum aliquando occasionem sumere.

Venimus igitur Babeberg, ubi ab eodem imperatore suscepti sumus, prout poterat & nove rat melius. Ecclesiam autem cum omni integritate episcopatus S. R. E. cui, Deo auctore, præsidemus, & nobis obtulit. Quod videntes, æquum consideravimus seriem hujus nostri privilegii, & episcopatum confirmare in perpetuum, eumque tibi dilectissime, & tuis successoribus concedere, ea videlicet ratione, hoc ordine, ut nullus unquam viventium, cujuscumque sit dignitatis vel ordinis contra hanc nostram confirmationem episcopatus venire audeat, vel contra te tuosque successores ob hoc agere, neque liceat ei de omnibus, quæ nunc habet, vel habiturus est prælibatus episcopus, vi, fraude aut iniqua calliditate

aliquid abradere, vel te tuosque successores de his omnibus inquietare aliquo modo; ita sane ut singulis quibusque indictionibus, sub nomine pensionis equum unum album nobis nostrisque successoribus persolvat cum sella conveniente Romano pontifici. Si forte, quod non optamus, aliquis superbus & arrogans temerario ausu contra hanc nostræ præceptionis seriem pie a nobis promulgatam venire aut agere tentaverit, sciat se Domini nostri & apostolorum principis Petri cui oblatus est, a jam dicto Christianissimo Imperatore episcopatus cum suis pertinentiis, & ejus suffragium & judicium per nos nostrisque successores expectat, anathematis vinculo innodatum cum diabolo, & cum ejus atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris nostri æterno igni concremandum.

Qui vero pro intuitu curator & observator hujus nostræ salutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam & cælestis retributionis gaudia a justissimo judice Domino consequatur.

Scriptum per manus Raphonis notarii regionarii & scriiniarii S. R. E.

ITEM PRIVILEGIA BENEDICTI PAPE
ut supra.

*Benedictus servus servorum Dei dilectissimo sibi in 1014 . 10.
Christo semper Domino & serenissimo regi H. a
Deo coronato, suoque spiritali filio &c. quoque
confratri & episcopo suo sancta videlicet Babebergensis ecclesia venerabili episcopo æternam in Domino salutem & apostolicam benedictionem.*

Inter omnia, quæ divino providentiæ consilio disponuntur, ad laudem respicit creatoris quando & a summis viris Deoque devotis intuitu pietatis & spe externæ retributionis venerabilia loca eorum sumptibus suarum beneficiarum ordinantur, possessionum suarum beneficiis cumulantur, & in meliorem statum Christo auxiliante committuntur. Unde dilectissime fili, quia in nobis, quæ te ad laudem & gloriam Redemptoris nostri devote & misericorditer fecisse, manifestum est, nihil perfectius, nihilque melius ad promerendum cælorum regnum agere potuisti, quam quod illum tuum fecisti hæredem, a quo æternam accepturus hæreditatem es, quodque sancta Babebergensis ecclesia ad episcopalis dignitatis fastigium per te sublimata, illic tibi beatissimam Dei genitricem semperque virginem Mariam, beatissimosque Christi apostolos Petrum & Paulum una cum sanctis martyribus Ceorio & Chiliano elegisti in patrocinium, qui Christo propitio compensata vicissitudine adipiscendi regni cælestis perpetuum præstabit auxilium. Pro tanto igitur Deo, ejusque sanctis collato servitio in primis ipsi gratias debitasque laudes referimus, qui tibi tam sanctum opus inspiravit faciendum, & ut ad votum tuum perficeres largiflua pietate adjuvare disposuit. Deinde quoniam S. R. ecclesia, quæ bene fundata est supra firmam petram, hoc semper habuit veræ charitatis indicium, ut de exteriorum gaudeat provectu ecclesiarum, compeit nostro apostolico moderamini, ut nos qui eidem Deo auctore servimus, sancto studio tuo plenissime congaudeamus, sperantes tui operis habere portionem, si quid tuum est per laborem nostrum facimus per charitatem. Quapropter quoniam peccasti a nobis una cum fratre nostro &c. ejusdem sanctæ Babebergensis ecclesiæ digne episcopo, ut omnia, quæ privilegiorum auctoritate sibi tuæque ecclesiæ a prædecessoribus nostris, videlicet

cet Domino Johanne & Sergio summis pontifici-
 bus collata sunt, nostram quoque auctoritatis pri-
 vilegio confirmaremus, considerantes nos quidem
 nostram devotionis affectum, piæque voluntatis pro-
 positum libentissime petitionibus vestris assensum
 præbere decrevimus. Quocirca statuentes atque
 promulgantes coram Deo & terribili ejus futuro
 examine, per hujus nostri apostolici privilegii se-
 riam & constitutionem sancimus, & beatæ Dei
 genitricis semperque Virginis Mariæ, nec non &
 beatorum apostolorum Petri & Pauli, Sanctorum-
 que martyrum Georii & Kiliani, cæterorumque
 omnium Sanctorum auctoritate, in quorum no-
 mine prænominata ecclesiæ prædicata est, decer-
 nimus atque obtestamur tam apostolicæ Sedis fu-
 turos pontifices, quam qui ecclesiasticas ammi-
 straverunt adiones, cunctosque christianitatis ti-
 tulo insignitos, ut nullus habeat licentiam de
 his omnibus, quæ eidem ecclesiæ a prædecessori-
 bus nostris per privilegia concessa sunt, vel a
 vobis data, vel danda sunt, aut ab aliquibus fi-
 delibus viris ac mulieribus præfatæ ecclesiæ tra-
 dita sunt, vel inantea futuris temporibus contra-
 deantur tam in familiis, quam in terris seu in
 aliquibus possessionibus, convellendi, destruendi,
 molestandi, vel alienandi. Si quis vero, quod non
 credimus, temerario ausu contra ea quæ hac no-
 stra stabili & inconcussa firmitate pie & fideliter
 per hoc nostrum privilegium disposita sunt, con-
 traire tentaverit, & hæc, quæ a nobis ad lau-
 dem Dei pro stabilitate præscriptæ ecclesiæ sta-
 tuta sunt, refragari, & in quoquam transgredi,
 sciat se auctoritate beati Petri principis apostolo-
 rum omnium, nostræque, cujus immeriti vicem
 agimus, anathematis vinculis innodatum, & cum
 diabolo ejusque atrocissimis pompis atque cum
 Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterni
 incendii supplicio concremandum, nisi resipuerit,
 & eidem ecclesiæ digna emendatione satisfecerit.
 At vero qui devota intentione observator in om-
 nibus extiterit hujus nostri apostolici privilegii,
 ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam
 a misericordissimo Deo nostro & Domino mul-
 tipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps
 effici mereatur. Sancta Trinitas charitatem ves-
 stram illibatam custodiat, dilectissime frater. Scri-
 ptum per manus Berardi S. R. E. serinarii in
 mense Julio indi. xi. Dat. xii. Kal. Febr. per
 manus Benedicti Portuensis & bibliothecarii S.
 R. E. anno Deo propicio pontificatus Domini
 nostri B. summi pontificis & universalis octavi
 papæ primo in mense supra dicto.

BENEDICTUS EPISCOPUS
 SERVUS SERVORUM DEI

*Dilectissimo in Domino spiritali filio H.
 invictissimo ac triumphatori augusto.*

Ibid. num. 10. **Q**uanquam rei commutatio ex ipsa corporali
 traditione possit firma consistere vel ea quæ
 legitime geruntur nulla valeant refragatione con-
 velli; ne quæ tamen possit esse contradendi du-
 bietas, nostram debet intervenire auctoritatis anni-
 sus. Et quoniam curtes tres cum omnibus earum
 pertinentiis, terros denique & ancillas, colonos
 cum colonabus utriusque sexus ibidem residentibus,
 sic hæc nostræ apostolicæ sedes detinuit
 in jure sanctæ Romanæ, cui, Deo auctore, de-
 servimus ecclesiæ, caritas nostra pollicit & deside-
 rat commutare; ad cujus vicem recompensationis
 recepimus nos a vobis in sanctam nostram Ro-
 manam ecclesiam, dilectæ filii H. imperator Au-

gustæ, curtem regalem, quæ dicitur N. cum om-
 ni sua pertinentia, constituta infra comitatum
 Spolitanum, quæ ad vestrum videtur pertinere
 impervium, vobis in perpetuum jam didas tres
 curtes tradimus atque commutamus, ut a præ-
 senti die illas habeatis, teneatis, possideatis, &
 in vestrum jus & dominium perpetualiter vindic-
 etis, ita ut nullus unquam nostrorum successo-
 rum pontificii, vel quolibet alia magna vel par-
 va persona ipsas tres prædictas curtes cum omni-
 bus earum pertinentiis a potestate & ditione ve-
 stra auferre aut alienare audeat: sed liceat ve-
 lo perpetuum omni tempore a nostra S. R. E. re-
 ceptas tenere & possidere. Quod si quis hoc no-
 strum apostolicum præceptum, quod non credi-
 mus, infringere temptaverit, sciat se vobis com-
 positurum auri purissimi libras centum; & hanc
 commutationum paginam in sua manere firmitate
 perpetualiter.

BENEDICTUS EPISCOPUS
 SERVUS SERVORUM DEI

*Cunigunda venerabili abbatissa æternam in Domino
 salutem.*

Convenit apostolico moderamini pia religione
 pollutibus benivola compassione succurre-
 re, & poscentium animis alacri devotione præ-
 bere assensum. Ex hoc enim lucri potissimum
 præmium apud conditorem omnium dominum
 promeremur, si venerabilia loca Sanctorum op-
 portune ordinata ad meliorem statum fuerint per-
 ducta, & ideo quis postulatus a nobis, quate-
 nus apostolica auctoritate concederemus & con-
 firmaremus vobis & eis, quæ vobis in perpetuum
 succedere debent, monasterium in honore san-
 ctæ Mariæ & S. Andreæ situm in loco qui vo-
 catur Goffia in comitatu Liubana a bone me-
 moriæ Aribone & Adala conjuge sua inceptum
 & a filio eorum Aribone venerabili diacono per-
 ductum & in libertate dilectissimi filii H. impe-
 ratoris commissum: inclinati precibus vestris, &
 præcipue deprecatione dicti imperatoris, & inter-
 ventu ejusdem Aribonis venerabilis diaconi per-
 ductoris ejusdem loci, concedimus & confirma-
 mus vobis & eis quæ vobis succedere debent in
 perpetuum, dictum monasterium cum omnibus
 pertinentiis suis, & integritatibus, quæ quoquo
 modo habet vel habiturum est in perpetuum.
 Ita sane ut singulis quibusque indictionibus pen-
 sionis nomine unus aureus solidus, sanctæ Ro-
 manæ ecclesiæ persolvatur. Statuentes igitur apo-
 stolica auctoritate censemus ut nulli unquam mor-
 talium liceat contra tenorem hujus nostri privi-
 legii insurgere usurpando, invadendo aliquid de
 possessionibus monasterii vel de rebus ecclesiasti-
 cis, sive de hoc quod modo habet, vel habitu-
 rum est in perpetuum seu inquietando vos po-
 stularique vestras. Si quis, quod non optamus ne-
 cessario ausu hoc nostrum privilegium pie a nobis
 promulgatum in quoquam infringere aut eva-
 cuare tentaverit, iram Dei incurret, & principis
 Apostolorum, atque cum Juda traditore Domini
 in inferiori gehenna damnetur. Qui vero pio in-
 tuitu custos & observator hujus nostri privilegii
 extiterit, gratiam Dei consequatur & Apostolo-
 rum principis benedictionem mereatur, atque cum
 electis in caelesti tabernaculo in æterna re-
 tetur.

Scriptum per manus Stephani serinarii Roma-
 næ ecclesiæ in mens. Aprilii indi. III

* A. C. Mero-
nis.
* D. infer-
to lum.
* A. C. D.
Hermo Eua-
ponis.
* D. H. H. H.
* D. Alu-
num Rori-
ger.
* A. B. D.
de jure.

Signum Ezonis comitis Palatini.
Signum Frederici camerarii.
Signum Ezonis (a) in Fercore.
Signum Heunzonis pincernarii.
Signum Huzis.
* Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Ego * Wicelius Altratzburgensis episcopus.
Signum * Ryodhois Fiavianensis abbatis.

DIPLOMA CANUTI REGIS ANGLIÆ,

Quo ecclesiam Salvatoris in Dorobernia omnium ec-
clesiarum regni Angliensium matrem & domi-
nam confirmat.

* quibus co-
dit Cantua
1018.

Ego denique Imperator Knuto, a Christo re-
ge regum regiminis Anglici in intula poti-
tus, audiens beneficia prædecessorum meorum
regum, scilicet regalia privilegia, similiter cer-
neus libertatem monasteriorum intra Cantiam po-
sitorum, archipræfulisque piissimi Livingi admo-
nitionem, placuit cordi amborum præsentem char-
tulam corroborare, videlicet: Ecclesia Salvatoris

A in Dorobernia sita, omnium ecclesiarum regni
Anglici mater & domina, cum omnibus ad il-
lam pertinentibus, sit libera: nec quisquam ho-
minum in ea & rebus suis, aliquid juris vel con-
suetudinis, præter archiepiscopum & monachos
ibidem Deo famulantes, exigat vel obtineat. In
sempiternum hoc nostrum decretum inviolabile
tempore meo & successorum meorum, pro spe
salutis eternæ, stabile perseveret, his testibus
quorum signa subtus annotantur.

B Ego Knuto gubernator Anglici orbis propria
manu confirmo.
Ego Levingus metropolitanus archipræful li-
benter annuo.

Ego Emma regina signo crucis confirmo.

Ego Wolstanus Eboracensis consolidavi.

Ealdelmus episcopus gratum habens.

Ego Algiarius episcopus concedo.

Ego Leofricus episcopus confirmo.

Ego Haldenne princeps regis pro viribus assen-
sum præbeo.

C Et ego Turkillus dux concedo.

Facta est autem ista concessio anno dominicæ
incarnationis 1018.

ANNO
CHRISTI
1012.

SYNODUS AD CONFLUENTIAM,

ANNO
CHRISTI
1012.

Anno 1012. Henrico rege præsentis celebrata.

Ex Mand.
Suppl. pag.
1012.

DE hac synodo pauca hæc debes Annalista Sa-
xonii Eccardiano ad annum 1012.
Post festum S. Martini Confluentia synodum ha-
buit, Theodericum Metensem episcopum, ceterosque
suos rebelles causa damnandi, si molles converti.
Quod Regis decretum illi aliquantulum timentes, le-
gatos de pace miserunt. In eodem concilio ab omni-

bus adfidentibus episcopis Theoderico interdictum est,
ut ante purgationem Missam non celebraret. Rex re-
centi injuria saucius pacem poscentibus per omnia
non satisfecit. Tamen Moguntia se videndi licen-
tiam dedit, quo quidam ex illis venire neglexerunt.
Alii regio imperio parentes sua securitate suspensi
adhuc redierunt.

CONCILIUM LEGIONENSE

ÆRA ML. id est ANNO CHRISTI MXII. sub Alphonso V. rege Legionensi.

Decreta Alphonfi regis & Geloira regina.

P R Æ F A T I O.

SUB æra millesima quinquagesima, VIII. Kal.
Augusti, in præsentia regis domini Adelfonsi
& uxoris ejus Geloiræ reginæ, convenimus apud
Legionem in ipsa sede beatæ Mariæ omnes pon-
tifices, & abbates & optimates regis Hispaniæ,
& jussu ipsius regis talia decreta decrevimus, quæ
firmiter teneantur futuris temporibus.

C A N O N E S.

I.

In primis censuimus, ut in omnibus con-
ciliis, quæ deinceps celebrabuntur, causæ
ecclesiæ prius judicentur, judiciumque re-
ctum absque fallitate consequantur.

D II.

Præcipimus etiam, ut quidquid testa-
mentis concessum & roboratum, aliquo
tempore ecclesia tenuerit, firmiter possi-
deat: si vero aliquis inquietare voluerit il-
lud quod concessum est testamentis, (quid-
quid fuerit) testamentum in concilio ad-
ducatur, & a veridicis hominibus, utrum
verum sit exquiratur: & si verum inven-
turum fuerit testamentum, nullum super

* eum agatur judicium, sed quod in eo con-
tinetur scriptum, quiete possideat ecclesia
in perpetuum. Si vero ecclesia aliquid jure
renuerit, & inde testamentum non habue-
rit, firment ipsum jus cultores ecclesiæ ju-
ramento, ac deinde possideat perenni ævo:
* pareat triennium jure habito, seu testa-
men.

(a) inferioris.

* illud
* præjudicet
tricenarium.

ANNO
CHRISTI
1022.
post tri-
tennium.

mento: Deo etenim frandem facit qui per A
triennium rem ecclesie rescindit.

III.

Decrevimus etiam, ut nullus contineat
seu contendat episcopus abbates suarum
dioceseon, sive monachos, abbatissas,
sanctimoniales, refuganos, sed omnes per-
maneant sub ditione sui episcopi.

IV.

* aliquidra-
pore
latta
quidquid
* Injure ab-
stulerit
* calumniis
ipsum

Mandavimus adhuc, ut nullus audeat
rapere ab ecclesia: verum si aliquid * infra
coemeterium per rapinam sumpserit, sacrile-
gium solvat; & * si quid inde abstulerit,
ut rapinam reddat. Si autem extra coeme-
terium * abstulerit rem ecclesie, reddat
eam, & calumniam * ipsius ecclesie, mo-
re terre.

V.

* se ipse
* majorian-
no regis
* dividat
que

Item decrevimus, ut si forte aliquis homi-
nem ecclesie occiderit, & per * seipsum
ecclesia justitiam adipisci non potuerit, con-
cedat. * ..... vocem iudicii, * dividant
per mediam, calumniam homicidii.

VI.

Judicato ergo ecclesie iudicio, adeptaque
justitia, agatur causa regis, deinde
populorum.

VII.

Decrevimus iterum, ut nullus emat hereditatem
servi ecclesie: qui autem emerit
eam, perdet eam & pretium.

Hic multa decreta & sequebantur in codice ad civili-
lem potius quam ecclesiasticam regni gubernationem
pertinentia, que ideo omisimus. *His Baronus anno
1022.*

NOTA SEVERINI BINII.

Alia concilii
unde ac-
cepit.

Alia hujus concilii ex manuscripto codice Hispanico
per Valerium Serenum Lovaniensem anno Christi 1565.
excerpta accepi a reverendo & doctissimo viro domino
Jacobo Muttero sacre theologie doctore, & metropolitane
ecclesie Colonienfis canonico presbytero. Contuli
eadem cum excusis Baronianis, que etiam parum & non
nisi locis in margine notatis discrepent: hoc tamen sin-
gulare habent, quod lacunam illam apud Baroni an-
nales relictam impleant, verbaque apud ipsum omiffa re-
stituunt ista: *Concedat majorino regis, vocem iudicii: di-
vidatque per mediam, calumniam homicidii. Item quod
post lectum capitulum, cujus initium est: Judicato er-
go ecclesie, &c. additur in nostro codice septimum illud
capitulum: Decrevimus iterum ut nullus emat heredita-
tem servi ecclesie: qui autem emerit eam, perdet eam
& pretium.*

Post quod immediate subiungitur: *Reliqua quadragin-
ta decreta pertinent ad res civile. Hujus concilii nomi-
ninit Rodericus Toletanus his verbis: Rex autem Al-
defonsus concilium celebravit, & reedificavit Legionem,
quam Almanzor & Habelmalich filius ejus destruxerunt;
& leges Gothicas reparavit, & alias addidit; que in re-
gno Legionis etiam hodie observantur.*

Ex Card. de
Aguirre
Concil.
Hisp. 1.
p. 190.

Alia decreta ejusdem Concilii Legio-
nensis ad regimen populorum spectantia,
nunc primum edita ex MSS. Toletano &
Monderaxensu.

VIII.

Item mandavimus, ut homicida & raptor
omnium ingenuorum hominum Regi in-
tegra reddantur.

ANNO
CHRISTI
1022.

IX.

Præcipimus etiam, ut nullus nobilis,
sive aliquis de benefactoria, emat solare,
aut hortum alicujus junioris: nisi solum-
modo mediam hereditatem de foris: &
in ipsa medietate quam emerit, non fa-
ciat populationem usque in tertiam vil-
lam. Junior vero qui transferit de una
mandatione in aliam, & emerit heredi-
tatem alterius junioris, si habuerit in ea,
possideat eam integram; & si noluerit in
ea habitare, mutet se in villam inge-
nuam, usque in tertiam mandationem,
& habeat medietatem præfatæ heredita-
tis, excepto solare & horto.

X.

Et qui acceperit mulierem de manda-
tione, & fecerit ibi nuptias, serviat pro
ipsa hereditate mulieris, & habeat illam.
Si autem noluerit ibi morari, perdat ipsam
hereditatem. Si vero in hereditate inge-
nuæ nuptias fecerit, habeat hereditatem
mulieris integram.

XI.

Item decrevimus, quod si aliquis habi-
tans in mandatione asseruit se nec junio-
rem, nec filium junioris esse; majorinus
Regis ipsius mandationis per tres bonos ho-
mines ex progenie * inquietati, habitantes in
ipsa mandatione, confirmet jurejurando eum
junioem & junioris filium esse. Quod
si juratum fuerit, moretur in ipsa heredi-
tate junior, & habeat illam serviendo
pro ea. Si vero in ea habitare noluerit,
vadat liber ubi voluerit cum cavallo &
atondo suo, dimissa integra hereditate,
sua honorum suorum medietate.

* lococor-
ruptus.

XII.

Mandavimus iterum, ut sicut alicujus
pater aut avus soliti fuerint laborare hereditates
Regis, aut reddere sicalla tri-
buta, sic & ipse faciat.

XIII.

Præcipimus adhuc, ut homo, qui est
de benefactoria, cum omnibus & hereditatibus
suis eat liber quocumque voluerit.

XIV.

Et qui injuraverit aut occiderit Sayo-
nem Regis persolvat quingentos solidos.

XV.

Et qui frerit sigillum Regis, reddat
centum solidos: & quantum abstraxerit
de subigillo, solvat ut rapinam, si jura-
tum fuerit ex parte regis: medium autem
calumnie Regi, aliud autem me-
dium domino hereditatis: & si jurare no-
luerit ex parte Regis, criminatus habeat
licentiam jurandi: & quantum juraverit,
tantum ut rapinam reddat.

Item

1 Edidit ea Card. de Aguirre tom. 3, Conc. Hisp. p. 190. & inde huc mox transierimus
Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI
1011.

XVI. Item si aliquis Sazo pignuram fecerit in mandamento alterius sayonis, persolvat quemadmodum si non esset sayo: quia vox ejus & dominium non valent nisi in suo mandato.

XVII. Illi etiam qui soliti fuerint ire non fofatum cum Comitibus, cum majorinis eant semper solito more.

XVIII. Mandavimus iterum, ut in Legionem, seu omnibus ceteris civitatibus, & per omnes alfores, habeantur judices electi a Rege, qui judicent causas totius populi.

XIX. Et qui aliquem pignoraverit, nisi prius domino illius conquestus fuerit, absque judicio reddat in duplum quantum pignoraverit. Et si prius facta querimonia aliquem pignoraverit, & aliquid ex pignore acciderit; plane absque judicio reddat in duplum. Et si facta fuerit querela ante judices de superstitione, ille quem suspectum habuerint, defendat se juramento, & calida aqua per manus bonorum: & si querimonia vera fuerit, & non per suspicionem; perquirant veridici homines: & si non potuerit inveniri vera exquisitio, parentur testimonia ex utraque parte talium hominum qui viderunt & audierunt: & qui convictus fuerit, solvat more terræ illud, unde querimonia facta fuerit. Si autem aliquis testium falsum testificasse probatum fuerit, reddat pro salute Regi sexaginta solidos; & illi contra quem falsum protulit testimonium, quicquid suo testimonio pertulit, reddat integrum: domusque illius falsi testis destruat a fundamentis, & deinceps a nullis recipiatur in testimoniis.

* locus corruptus.

XX. Constituimus etiam, ut Legionem * civitas, quæ depopulata fuit, ad hos foros subscriptos, & nunquam violentur isti fori in perpetuum, Mandamus ergo, ut nullus junior, cuparius, ac vendarius, adveniens Legionem ad morandum, inde extrahatur.

XXI. Item precipimus, ut servus incogritus similiter inde non extrahatur, nec alicui detur.

XXII. Servus vero, qui per veridicos homines servus probatus fuerit, tam de Christianis, quam de Agarenis, sine aliqua contentione detur domino suo.

XXIII. Clericus vel Laicus non det ulli homini raufum, fossatariam, aut maneriam.

XXIV. Si quis homicidium fecerit, & fugere

A potuerit de civitate, aut de sua domo, & usque ad novem dies captus non fuerit, veniat securus ad domum suam, & vigilet se de suis inimicis, & nihili sayoni vel alicui homini pro homicidio quod fecit persolvat: & si infra novem dies captus fuerit, & habuerit unde integrum homicidium reddere possit, persolvat illud: & si non habuerit unde reddat, accipiat sayo domus ejus medietatem substantiæ suæ de mobili: altera vero medietas remaneat uxori ejus & filiis, vel propinquis cum casis & integra medietate.

XXV. Qui habuerit casam in solare alieno, & non habuerit cavallum, vel asinam, det semel in anno domino soli decem panes frumenti, & mediam cannatellam vini, & unum lumbum bonum; & habeat dominum qualemcumque voluerit, & non vendat suam domum, nec exigit laborem suum coactus; sed si voluerit ipse sua sponte vendere domum suam, duo Christiani, & duo Judæi apprecientur laborem illius: & si voluerit dominus soli dare definitum pretium, det hoc, & suum alvroch: & si noluerit, vendat dominus laboris laborem suum cui voluerit.

XXVI. Si miles vero in Legionem in solo alterius casam habuerit, bis in anno eat cum domino soli ad junctam. Ita dico, ut eadem die ad domum suam possit reverti, & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo sua sicut supra scriptum est: & ulli domino non det nutio

XXVII. Qui autem equunt non habuerit, & annos habuerit, bis etiam in anno det domino soli asinos suos: sicut tamen ut eadem die possit reverti ad domum suam: & dominus soli det illi, & asinis suis victum: & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo sua sicut supra scriptum est.

XXVIII. Omnes homines habitantes infra scriptos terminos (per sanctam Marcham, per Quintanellas de via de... per ceatumfontes, etiam per villam auream, per villam felicem, & per villas Nilieras, & per Calcantes, per villam Velite, & per villam Masarese, & per villa de Ardone, & per sanctum Julianum) propter conditiones quas habuerunt contra Legionenses, ad Legionem veniant accipere & facere judicium, & in tempore belli & guerræ veniant ad Legionem vigilare illos muros civitatis, & restaurare illos, sicut dives Legionis, & non dent portaticum de omnibus causis, quas ibi vendiderint.

XXIX. Omnes habitantes intra muros, extra præ-

ANNO
CHRISTI
1011.

ANNO
CHRISTI
1011.ANNO
CHRISTI
1011.

prædictæ urbis semper habeant & teneant
in prima die quadragesimæ ad capitulum
S. Mariæ de regula, & constituent mensuras panis & vini & carnis, & pretium laborantium, qualiter omnis civitas teneat justitiam in illo anno. Et si aliquis præceptum illud præterierit, quinque solidos monetæ sub majorino Regis det.

XXX.

Omnes vinataril ibi commorantes bis in anno dent suos asinos majorino Regis, ut possint ipsa die ad domos suas redire: & dent illis & asinis suis victum abunde; & per unumquemque annum ipsi vinataril semel in anno dent sex denarios majorino Regis.

XXXI.

Si quis mensuram panis & vini minoraverit, quinque solidos persolvat majorino Regis.

XXXII.

Quicumque cibariam suam ad mercatum detulerit, & maquilas Regis furatus fuerit, reddat eas in duplum.

XXXIII.

Omnis morator civitatis vendat cibariam suam in domo sua per rectam mensuram sine calumnia.

XXXIV.

Panatariz quæ pondus panis falsaverint, in prima vice flagellentur; in secunda vero quinque solidos persolvant majorino Regis.

XXXV.

Omnes carnizarii cum consensu Concilii carnem porcinam, hircinam, arietinam, vaccinam per pensum vendant; & dent prandium Concilio una cum Zauhorres.

XXXVI.

Si quis vulneraverit aliquem, & vulneratus dederit vocem sayoni Regis: ille qui plagam fecerit, persolvat sayoni Regis cannelam vini, & componat se cum vulnerato: & si sayoni vocem non dederit, nihil illi persolvat; sed tantum componat se cum illo vulnerato.

XXXVII.

Nulla mulier ducatur invita ad fingendum panem Regis, nisi fuerit ancilla ejus.

XXXVIII.

Ad hortum alicujus hominis non vadat majorinus, sed sayo invito domino horti, ut inde aliquid abstrahat, nisi fuerit servus Regis.

XXXIX.

Qui vinatarius fuerit per forum, vendat vinum suum in domo sua sicut voluerit, per veram mensuram; & nihil inde habeat sayo Regis.

XL.

Homo habitans in Legione, & infra prædictos terminos, pro ulla calumnia non det
Concil. General. Tom. XIX.

fideatorem, nisi in quinque solidos monetæ urbis; & faciat juramentum, ut calidam aquam per manum bonorum sacerdotum, vel inquisitione per juridicos inquisitores, si ambabus partibus; sed si accusatus fuerit fecisse jamfurtum, aut per traditionem homicidium, aut aliam prodicionem, & inde fuerit convictus, qui talis inventus fuerit, defendat se juramento, & per litem cum armis.

XLI.

Et mandamus, ut majorinus vel sayo, aut dominus soli, vel aliquis senior, non intrent in domum alicujus hominis Legione commorantis, pro ulla calumnia, nec portas auferant a domo illius.

XLII.

Mulier in Legione non capiatur, nec judicetur, nec infidetur, viro suo absente.

XLIII.

Omnes macellarii de Legione per unumquemque annum in tempora vindemix dent sayoni singulos utres bonos, & singulas arrelas de suo.

XLIV.

Monatariz dent singulos argentes sayoni Regis per unamquamque hebdomadam.

XLV.

Piscatum maris, & fluminis, & carnes quæ adducentur ad Legionem ad vendendum, non capiantur per vim in aliquo loco a sayone, vel ab ullo homine: & qui vim fecerit, persolvat Concilio quinque solidos, & Concilium det illi centum flagella, in camisia ducens illum per plateas civitatis per funem ad locum ejus: ita & de cæteris omnibus rebus quæ Legionem ad vendendum venerint.

XLVI.

Qui mercatum publicum, quod quarta feria antiquitus agitur, perturbaverit, cum nudis gladiis scilicet, ensibus, & lanceis, sexaginta solidos monetæ urbis persolvat sayoni Regis.

XLVII.

Qui in diebus prædictis a mane usque ad vesperum pignoraverit, nisi debitorem aut fidiatorem suum, & istos extra mercatum; * pectet sexaginta solidos sayoni Regis: & duplet pignuram illi quem pignoravit: & si Sayo aut majorinus ipsa die pignuram fecerint, aut per vim aliquid alicui abstulerint, flagellet eos Concilium, sicut supra scriptum est, centum flagellis, & persolvant Concilio quinque solidos: & nemo sit ausus ipsa die contradicere sayoni directum quod Regi pertinet.

XLVIII.

Quisquis ex nostra progenie, vel ex
Y 2 tra-

* locus de
gravatus.

tranea, hanc nostram constitutionem sciens A nis, percussus lepra, una gladio anathe-
frangere tentaverit; fracta manu, pede, matris, in æterna damnatione cum diabo-
& cervice, evulsis oculis, tuis intesti- lo & Angelis ejus luat pœnas.

ANNO
CHRISTI

CONCILIUM TICINENSE

ANNO
CHRISTI

A BENEDICTO PAPA VIII. CELEBRATUM.

De continentia clericorum: de ipsorum filiis, & eorum maxime clericorum qui ecclesiæ
servi sunt: de acquisitis a servis-ecclesiæ.

INDEX CAPITULORUM.

- I. Ut nullus in clero mulierem attingat.
- II. Ut episcopus nullam faminam habeat, neque cum aliqua habitet.
- III. Ut filii clericorum servorum ecclesiæ, serviant ecclesiæ cum omnibus acquisitis.
- IV. Ut filii clericorum servorum ecclesiæ nullus iudex libertatem promittat.
- V. Ut servi ecclesiarum per manus liberi nihil adquirant.
- VI. Ut ille qui chartam per suas manus accipit, si non ecclesiæ faciat.
- VII. Ut nullus iudex aut tabellio chartas scribant, quæ per manus liberi adquirunt.

PRÆFATIO BENEDICTI PP. VIII.

Communis honor, communis dolor: quia unde per Dei gratiam erigimur, inde promerentibus peccatis nostris deijerimur. Quamdiu propitio Deo patrum nostrorum regulis, & synodali-
bus obediimus informati: florente ecclesiæ florui-
mus, in via positi non deviamus. Sed dum Deo irato a magistrorum via recessimus: discipuli facti erroris, pecualiter erravimus. Obluscata enim nostris excessibus ecclesiæ, merito obfusca-
mur, merito dimerimur, merito ab inimicis vincimur & confundimur: nec erit unquam a profundo iano resurgendum, nisi prius ad viam fuerit revertendum. Sic enim legitur. *Beati immaculati in via*. id est in lege domini. Si beati in via, non ergo beati extra viam. Deus quidem ecclesiæ sibi sponfam elegit, non habentem maculam nec rugam: sed manus omnium contra eam.

Hi tamen maxime contra eam læviunt, & pravis eam moribus & operibus commaculant, qui sacerdotes Dei dicuntur, qui bonis ejus incrassantur, & incrassati recalcitrant. Reges utique & imperatores Christum sequuti, & populis catholicis armis fidei adquisitis, amplissimis patrimoniis ecclesiæ diraverunt, & exquisitissimis eam possessionibus ad mare usque amplexaverunt. Sed bene parata, male sunt conservata. Omnes enim eam pertranscuentes diripiunt: & hi maxime qui videntur esse rectores, modis omnibus quibus possident conculcant, & pauperant. Prædia enim & possessiones aut tollunt, aut minuunt, aut quibusdam titulis & scriptis colludio fabricatis, a nomine & a jure ecclesiæ alienant; servos libertant, licet non possint; filii congerones infrontati omnia congerunt. Ipsi quoque clerici, qui sunt de familia ecclesiæ, si sunt dicendi clerici, qui vivunt ut ethnici, cum sint ab omni muliere legibus exclusi, ex liberis mulieribus filios procreant; ancillas ecclesiæ hac sola fraude fugientes, ut matrem liberam filii quasi liberi prosequantur. Ampla itaque prædia, ampla patrimonia, & quæcum-

que bona possunt, de bonis ecclesiæ, neque enim aliunde habent, infames patres infamibus filiis adquirunt. Et ut liberi non per rapinam appareant, volunt enim in terra rapere libertatem, ut diabolus in cælo voluit deitatem, in militiam eos mox faciunt transire nobilitatem.

Hi sunt, o cælum! o terra! qui tumultuantur contra ecclesiæ. Nulli peiores hostes ecclesiæ, quam isti. Nulli paratiores ad insidiandum ecclesiæ & Christo, quam isti. Sic filii servorum in libertatem, ut falso commentantur, remanentibus, ecclesiæ utrumque & servos perdit, & conculcata. Sic ecclesiæ olim ditissima, incuria & malignitate præsentium, & incorrecto ausu clericorum, paupertissima nostris est effecta temporibus. Sic annullatur ecclesiæ, sic mendicat. Sic aut peraratus, aut ex familia ecclesiæ nullus jam invenitur qui valeat: quia hac fraude omnes filii servorum ecclesiæ ad clericatum aspirant, non ut Deo serviant, sed ut scortati cum liberis mulieribus, filii eorum de famulatu ecclesiæ cum omnibus bonis ecclesiæ rapti quasi liberi exeant. Sic jam nonnullæ ecclesiæ pauperes sunt in familiis, quod jam pretio servientes ecclesiæ ministri conducant, & in annuam mercede solvenda transcant necessitatem.

Deo itaque propitio, primo datis & receptis legibus ostendemus, nulli in clero muliebrem complexum fuisse concessum. Postea vero de filiis eorum, qui nulli debuerunt esse, & per maxime de filiis eorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ, persacilis erit cognitio.

Nicæna enim synodus a ccc. xviii. magistro Deo, patribus instituta, nec licere quidem in una domo vult clericis habitare nisi cum matre aut sorore, aut cum eis personis quæ suspicionem effugiant. Cautius autem postea contra causam cauta inventa, permanlio etiam cum matre aut sorore clericis tollitur: quia omnes qui cum matre mea veniunt, vel sorore, possunt esse non matres, possunt meæ non omnes esse sorores. Carnale quidem connubium subdiaconi in epistola ad Anastasium Thessalonicensem episcopum Leo papa interdicit. Ecce, ecce, si subdiacono negatur: diacono & presbytero non datur: multo minus utique episcopo conceditur. Paulus autem Corinthiis, & utique laicis: abstinete vos, ait, ad tempus ut orationi vacetis. Et si laicis, ut exaudiri mereantur, ad tempus est abstinentium a licitis: quomodo non multo magis omni tempore clericis est abstinentium ab illicitis, quibus semper est pro commissis orandum, & jugiter sacrificandum? cum scriptum sit, *Omnia munda v. i. mundis*. Formam ergo abstinentiæ vel sic erubescendo, a laicis clerici assumant, & lupanaria catillare erubescant. *Erubescit enim Sodon, ait 1/a. 11. mare*.

Neque murmurent contra nos idiotæ, vel qui spon-

ANNO
CHRISTI

ANNO
CHRISTI

sponte deviant, vel quibus magis pudendum ali-
quid discere, quam omnia nescire videtur. Non
certo novas leges edimus: sed antiquas, sed usi-
tatas, sed catholicas proferimus. Nimirum anti-
qua est divinae legis disciplina, & ab initio cu-
stodita. Sacerdotes utique Moisaicae legis anno
vicis sum habitabant in templo, toto illo anno
domorum & uxorum abstinentes; ut nitidi sine
offensa, imaginaria implerent praecepta. Si vero
illi ad tempus ablinebant, qui ad tempus templo
serviebant: cur episcopis, presbyteris, diaconibus
subdiaconibus, & omnibus qui sunt in clero, ju-
giter non est abstinentum, quibus jure & verum
est sacrificium? Quotidie enim aut in missarum
solemnis, aut orationum frequentis, aut bap-
tismi sacramentis occupantur; neque per annum,
sed per continuum serviunt. Sed neque deviant
diabolo de via errent, dicentes ideo mulierum
sibi licere concubitus, quia veteribus ministris, per-
acta sacerdotii vice, ad uxores liceret domoque
redire. Legant stulti; & ira Dei, quia Deum
non cognoscunt, jure percutiendi: legant & ad-
dicant, & qui sciunt protestentur quod verum
est, quia non ob libidinis vitium, sed propter
successionis studium, uxoris eis usus fuerat
relaxatus. Nullus enim ex alia tribu nisi Levi-
tica ad sacerdotium admitti fuerat iustus. Nunc
autem, quia omnes Dei gratia vocavit & vocat,
& ex omni populo, si sit modo idoneus, pro-
moveretur ad sacerdotium, non est sacerdotibus de
generis successionis hac conditione timendum: ne-
que ut sacerdotium homine deficiente habeat
defectum, uxoris pro filiis hac occasione pro-
creandis interveniendum.

Addiscant pudicitiam saltem ab exteris, qui
nolunt eam sequi datam & iustam a patribus.
Abimelech enim Aegyptius nullum, utpote Rex
hominum, timens, licet teris immanitate & bar-
barus, in Rebecca Abrahæ tamen custodita, &
curam significavit pudoris servandam, & adulte-
rii crimen evidenter docuit effugiendum. Et si
hic paganissimus & vir sanguinum Deum timuit,
& a vetito per somnum abstinuit: cur clerici,
qui cum ipso lae disciplinae ecclesiae suxerunt
manifestissimam, Deum non timent, & vel cum
pagano homine adulterium fugiunt? Redeat,
oro & obsecro, redeant, & resipiscant, cito ru-
bore suffusi, de prope, nisi de Sodoma aufuge-
rint, fulminandi. Unicuique enim eorum cum re-
ge Basan ex ore domini loquitur propheta: *Ece
ego demulso posterora tua.* Omnibus igitur novi
testamenti ministris omni tempore a mulieribus
erit abstinentum, quibus erit omni tempore ser-
viendum, nec unquam de sacerdotii successionis
timendum.

S. Lec ad
Hodie

Quod si inimici sanctae continentiae garrunt,
episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus,
& non ceteris qui sunt in clero, abstinentum
esse: legant aliquando Leonem papam ad Rus-
cum Narbonensem episcopum scribentem ita: legem
continentiae eandem esse altaris omnibus mi-
nistris, quam episcopis & presbyteris constat esse
impositam. Siricii quoque monita extant eviden-
tissima, ut incontinentes, in officiis talibus posi-
ti, omni honore priventur, nec ad tale admit-
tantur ministerium, quod sola continentia oportet
impleri.

Siricus P.

Contra haec novae & veteris legis statuta spiri-
tu Dei condita, & totius mundi reverentia con-
secrata, sacerdotes Dei, ut equi emissarii in femi-
nas insaniant: nec jam annum, ut veteres,
custodiunt, sed toto vitae suae tempore summum
bonum, ut Epicurus philosophorum porcus, vo-

luptatem adjudicant. Neque id caute faciunt in-
cauti: cum publice, & pompatice, lascivientes,
obstinatius etiam quam excussores laici meretri-
cari non erubescant. Merito his per Prophetam
dominus minatur: Nolo vos, ait, nolo sacrificia
vestra polluta. Recedite a me quia polluti estis.

De tali maledicto, quia illicito concubitu, filii
maledicti nascuntur, qui ecclesiam Dei bonis an-
te nostra saecula acquisitis omnino nudant, & raptam
libertate expoliant. Taceo nunc de filiis, qui in-
genio clerico & libera matre, licet contra leges,
nascantur: contra quos alia manu erit agendum,
& in proxima synodo consilio altiore tractandum.

De illis modo sit ratio, qui servo clerico ecclesiae,
& libera putida procreantur; quorum filios ideo
sures ecclesiae liberos esse dicunt, quia usuale est
apud eos sonare, filii matrem sequuntur. Sed
quam prave cum diabolo interpretentur scriptu-
ras, quas non audierunt, volatica lustrivagorum
detrecta putantes esse magistrorum, Deo vincentem
facile convincuntur: & id non de filiis clericorum,
sed de filiis laicorum intelligendum esse, velint,
nolint, docebuntur.

Christianissimi namque reges & imperatores di-
taverunt ecclesias, & omni libertate eas donave-
runt, relique earum & familias, ut hodie in pre-
ceptis eorum, quae ecclesia pro testimonio servat,
apparet, ab omni publica quaestione fecerunt alienas:
seiplos adjutores tantum & defensores esse pro
ecclesia coram omnibus promittentes, & coram
Deo spondentes. Si ergo promulgatis prius legi-
bus in potestate fuerat ecclesiae de suis iudicare;
& res & familiae ecclesiae ab executione prin-
cipum, ipsorum principum donatione, longe prius
erant remotae: cur postea principes mundani de
filiis eorum, qui in clero fuerant, iudicare de-
boerunt, dum de eis iudicare, ad eos non per-
tineret? & si quid ad eos pertinuerat, esto;
scriptis eorum testibus ecclesiam concessum consti-
terit.

Verum nec pertinere, nec pertinuisse alicui
laicorum jura ecclesiae, constitutum papa Sym-
machi de rebus ecclesiae conservandis clara voce
demonstrat, ubi Eulatio episcopo Syracusano di-
cente, nulla unquam laicis, etsi religiosis, de ec-
clesiasticis rebus & facultatibus aliquid disponendi
potestas est attributa: ubi nullum licet praedium
rusticum vel urbanum, sub perpetua alienatione
ad cujuslibet jura transferre, nec in usufructu
rura aliquibus dare, nec data retineri, praeter cle-
ricos, & peregrinos: ubi donator, alienator, &
venditor, honoris sui amissione multatur; petens
vero, accipiens, defendens, consentiens, & sub-
scribens, anathemate feriuntur.

Restat itaque factores legum de illis quae ad
se pertinent protulisse iudicium, id est de filiis
saecularium ad eorum jura pertinentium, non de
filiis clericorum ad solum districtum ecclesiae le-
ge & antiquitate respicientium. Errant certe,
& non intelligunt scripturas, & legum promul-
gatores injuste inculcant, qui putant eos post-
habita solertia, legem pro filiis servorum eccle-
siae, & maxime servorum qui sunt in clero, &
pro filiis servorum saecularium aequae constituisse.
Neque enim pervigiles esse non potuerunt, qui
mundum legibus summisserunt. De filiis ergo
laicorum ad publicum pertinentium, publici re-
diores fecerunt edictum: non de filiis servorum
ecclesiae, quam illi ipsi legum magistri ab omni
publica exactione in perpetuum decreverunt esse
immunem. Verum si conspectus agatur, de fi-
liis clericorum, qui nulli esse debeant, qui
lex, nisi nulla erit? Filiis quidem laicorum, qui
debent.

Symmachus
P.

debuissent esse ulli, sit lex ulla. Filiis autem clericorum, qui debuissent esse nulli, lex utique erit nulla. Neque enim legum moderatores filii, quos futuros non crediderunt, legem dare poterunt. Sileant ergo illi, qui sine lege sunt nati: sciant se legem non habere, sed contra legem eniti. De quibus, ut pote de nullis, id est de non futuris, nulli sæculi iudices ad votum clericorum testamentum Dei profanantium imprefere sermonem. Qui si legem haberent, pater bona legitima successione perciperent; non confidam inscriptionem contraherent. Et quia non succedunt, legem ergo non habent. Et si haberent legem patri succedendi, haberent utique & legem, matrem, quam garrunt liberam, prosequendi. Utrumque enim, & succedere & sequi, non ex plebeia levitate, sed de publica auctoritate descendit. Qui ergo patri legibus non succedunt, matrem legibus non sequuntur. Quoniam unum horum habebit, alterum obtinebit: & qui uno carebit, neutrum tenebit. Jure ergo filii clericorum nulli erunt, qui ita a patre & matre sunt alieni, ut nec cum eis sortem habeant, nec cum viventibus legem accipiant. Erunt igitur nulli, qui per legem, nec patrem sequuntur, nec matrem. Sed de his duobus, id est succedere, & sequi, dicam amplius, ut testibus celo & terra, omnibus satisfaciam contra causantibus. Quæ duo quia filii clericorum non habent, tanquam non sint, lege & nomine carent. Neque enim filii habebunt, quod patres legibus perdidit.

Amplius. Hæc autem duo, id est succedere & sequi, ideo filiis clericorum mundanæ leges attribuant, quia ex patre & matre eorum, qui ea habuerunt, ad filios descenderunt. Quod enim parentes legibus habuerunt, relinquere filiis legibus poterunt. Filii ergo laicorum legibus nati, legibus & patrem sequuntur & matrem. Filiis autem clericorum ideo hæc legitima leges non consentiunt, quia pater eorum & mater, ut pote indigni, ea non habuerunt. Et quia parentes nihil habuerunt, nihil filiis reliquerunt. Hæc enim legitima, id est succedere & sequi, ipsi parentes, dum eos contra legem genuerunt, ipsa lege jubente amiserunt. Et ideo quæ miseri parentes legibus perdidit, ad miseros filios non pertinebunt, qui contra leges intraverunt & exierunt. Nihil ergo pater & mater eorum habuerunt, quia contra leges nascuntur. Nec patrem in hæreditate, nec matrem sequuntur in libertate: quia quæ parentes jam sub lege peccati captivi non habuerunt, dare filiis non poterunt. Quis enim dabit quod non habet? Sed habuerunt: quid autem? infamiam, & supplicium conscientie. Hæc duo utique habuerunt, hæc duo suis parvulis dimiserunt.

Sed ut in sole convincantur, & ultra hinc non audeant dicant, dicant, quæ leges filiis clericorum libertatem vel successionem adjudicent. Et cum judicia conscripta proferre non poterint, hoc sibi quod sequitur a nobis responsum teneant, & de cetero lacessere desinant, & ultra jam contendere non aspirent: immo contendisse & rebellasse suspirent. Lege enim Nicæna, quicumque ex clero cum qualibet muliere habitaverit, vel eam turpiter cognoverit, vel filium, vel filiam genuerit, deponitur, Lege autem Justiniana æque deponitur, & curiæ civitatis; cujus est clericus, traditur. Ecce clericos legibus damnatos; ecce clericos curiæ, & servos legibus traditos. Num mutare fas erit? Si servi sunt patres, servi erunt & filii. Servient itaque cum filiis patres in curia, id est, curam super his tantum in

publico habebunt, quæ ad solam ecclesiæ utilitatem forenses pertinebunt: illa scilicet causa, ut qui noluerunt intus, id est in ecclesia servire ut clerici; serviant foris, id est in publico, ut laici.

Neque enim clerici, licet damnati, ut ex eunt ab honore, ita a famulatu ecclesiæ exhibent: neque ulli extra ecclesiam, utpote officialium alicui personarum servient, sed in publico tantum publica quæ ad ecclesiam respexerint, procurabunt. Et ideo postquam lex a Deo data scriptis curiæ tradidit civitatis cujus est clerus, cautissime addidit; ne forte publici apparitores sibi eos mancipandos putarent, & ecclesiæ suæ servituros esse dubitarent. Filii autem eorum qui apparuerunt, servi ecclesiæ erant; quia servitutem a capite ad pedes traxerunt.

Sed si de clericis liberis, & eorum filiis: quid erit de clericis servis ecclesiæ, & de filiis eorum? Equitas enim ipsa est, quæ paribus in causis paria jura desiderat. Neque enim lex divina ait, & humana, si quis liber aut servus in clero mulierem acceperit, deponatur; sed, si quis tantum signanter dixit, & generaliter scripsit, servum & liberum uno capistro & una lege astringens. Nullæ enim vero leges receptæ ecclesiis Dei præjudicant. Nullæ leges quodcumque proprium est ecclesiæ, mobile vel immobile, minuire vel auferre præsumunt. Nullæ utique leges filiis clericorum aut successionem bonorum permittunt, aut corporum libertatem indulgent. Quod si facerent, non malorum essent ultrices, sed malorum utique incentrices: ipsorumque nomen leges perderent, quæ a ligando, id est a cohibendo, nomen sumpserunt: quia non jam transgressores punirent, sed transgressiones nutrent, & transgressores contra seipsas defenderent: ipsique legum factores, non jam legum factores, sed legum & rerum dicerentur evertores. Quomodo enim staret mundus, si divina mandata, & jura rescinderentur humana?

Sint itaque nulli filii clericorum, & maxime illorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ. Sint equidem, sint, inquam, inquam erunt nulli. Qui injuste causando matrem quantum ad se liberam, quantum vero ad Africanum concilium ultra mare ut ancillam vendendam, juste & matrem perdidit & patrem, more æstuantis diaboli, qui injuste ambiendo illicita, juste perdidit acquisita. Qui, licentia mea dixerim, si nimis non insaniret, non ita vidus & confusus, in interminabilem obstinationem abiret. Ita quidem filii clericorum servorum ecclesiæ, si, prout juste deberent, & genus avitum importat, servirent cum patre, adhuc forsitan si tacerent & caverent non ita sollicitarentur, licet juste potuerint pro matre. Sed profuit diabolus insanisse, quia mundo cum jam non ferente, disrupti cæli redemptorem velocius transmiserunt. Prodidit & filios clericorum de familia ecclesiæ excaudasse, quia excludentur, id est, manifesti fient, quod probati sunt argento, id est, eloquentiæ autoramento. Filii igitur laicorum juste geniti, & patrem sequuntur & matrem, quia legem a patre & matre venientem acceperunt: filii autem clericorum, & maxime illorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ, licet matre libera procreentur, matrem tamen non sequuntur in libertate, sed nec patrem in hæreditate: quia nec a patre nec a matre legem venientem acceperunt, quam ipsi parentes contra leges mæchando legibus perdidit. Sed ne ipsi filii clericorum, quia sunt sine lege, dispercant, aut credant se, omni solutos ser-

ANNO
CHRISTI

servitutis vinculo, licenter abire posse ut profugos: miserere illis, hac conditione præmissa, ut ex nullis appareant ulli, & ex Gabonitis Nathinæ fiant: & cum Josue vitam reservando, hanc eis legem concedimus, ut in servitium templi, quod effugere nullatenus possunt, aquas, & ligna, & cetera generis ejusdem, veluti forenses ecclesiæ adionarii comportent. Multis deinde multa non patent æque, & ideo multi errant indifferetis, nec putant omnia esse intelligenda: una Pauli sententia satis circumspede communimur, qua scribitur: *Unusquisque fornicationis causa habeat suam.*

i. cor. 7.

Hoc Paulus de laicis tantum. Jovinianus autem de laicis & clericis æque dictum affirmat. Hoc intelligendum erit de clericis, ut hæres archæ coluentes effantur. Perit ergo omnium castitas, nec necessaria erit virginitas, & imperabit incontinentia, quam omnis catholica synodus eiecit de ecclesiâ. Et mentiuntur Nicæni Patres, qui non solum concubium, sed etiam cum mulieribus habitationem, clericis omnibus apertissime interdiciunt. Convidi ergo filii Belial absque jugo legis taceant, & sciant apostolum, sicut de laicis tantum ut unam unusquisque habeat dixisse, sic inventores legum de filiis tantum servorum secularium, id est, laicorum, ut matrum consecutionem habeant significasse. Erit igitur hoc integrum judicare, filios & filias omnium clericorum, qui fuerint de familia ecclesiæ, ex quibuscumque mulieribus, quocumque modo sibi conjunctos, servos esse proprios suæ ecclesiæ in servili genere: quia & servitus paterna eos accusat, & maternum adulterium eos infamat & damnat.

Adulterium enim non est solum cum aliena peccare conjugem, sed omne quod non habet potestatem conjugis, teste sanctissimo Ambrosio in libro qui de Abraham inscribitur. Verum illis, qui filios servorum clericorum ecclesiæ ex libera concubina liberos esse volunt, & e contra filios laicorum servorum ecclesiæ ex uxore servos esse putant indifferetis indifferetam differentiam facientes, veluti bene offerentes sed male dividentes, respondere libet, nec sine risu dum licet, & paucis, eos, ut saltem sic respiciant, absolvere. Dicant eja fanatici, dicant profani, dicant ultra-insensatos Galatas fascinati: dicant, adulterium sit legalis, an matrimonium? Coacti respondebunt matrimonium: & adulterium, id est, alterius uxoris violationem, & omnem contra leges Christianas concubitus mecum damnabunt.

Quomodo igitur, respondeant, filii concubinarum sint liberi, filii vero uxorii servi fiant? Filii enim clericorum servorum ecclesiæ, quos de libera matre male liberos esse volunt, servi certissime suæ erunt ecclesiæ, quia tribus incitis tenentur obnoxii. Uno, quia ex adulterio emerferunt: quod enim potestatem non habet conjugii, adulterum dicitur: alio, quia patre clerico prodierunt, ubi mater licet fuerit libera, quia se tamen petulanti clero vendidit sponte, Africana synodo agente, ac cillabitur corpore ut corde: tertio, quia patre servo processerunt, patris ideo natalia secuturi. Si enim omne verbum tribus stat testibus, dicente evangelio: his ergo tribus elogiis hujusmodi convicti clericorum filii stabunt perpetuo servitutis obligati opprobrio: filios vero laicorum servorum ecclesiæ bene servos esse volunt, quia & id leges concedunt. Sed filii uxorii, justius quam filii concubinarum, liberi videntur, nisi patre servo nato retraherentur, & matre ancilla sponte facta involverentur. At mater uxoria, & concubina, utraque ante cognitio-

nem libera fuit, & utraque utronea ancilla facta est. Si utraque mater legibus ancilla utriusque ergo filii legibus servi erunt. Si utraque mater est ancilla cum filio, & uterque pater servitutem non abnegat: qua temeritate filii Nabal stulti unam partem libertati, alteram servituti dederunt? Qua fronte filios clericorum servorum ecclesiæ in adulterio natos liberos: & filios laicorum servorum ecclesiæ in conjugio, servos esse voluerunt, cum lex hos & illos æque servituti submittant? Num forsitan isti ideo liberi, quia adulteri; & hi ideo servi, quia legitimi? Erant utique Pharisei, quia divisi: unum, quod divisionem non recipit, indisciplinabiliter dividere volentes. Una enim filios servitus ligat, quorum & matres idem opus eademque indifferetiter copulavit voluntas.

Itaque hic, hic, si placet, filii matrem sequantur: quia ut nimis & ultra jam inculcatum est, & matres ut ancillas ultra mare vendet ecclesiæ, & secundum placitum filios aut æque habebit venales, aut domestico servitio legibus subjugabit. Filii igitur clericorum servorum ecclesiæ, ita de libera sicut de ancilla, servi suæ erunt ecclesiæ, quia si patrem sequuntur, servi erunt ut pater; si vero matrem, ut judices sine literis volunt, sequuntur, servi pariter erunt ut mater; quia ancilla, quia voluit, ex libera fieri potuit.

Cur ergo passim erraverint, dicant; & cur unam partem damnaverint, alteram autem liberaverint, dicant. Utramque enim partem lex divina & humana ecclesiæ cuius est servituti addidit. Verum, quo haustu potionati insanierint, eo quod tam stulte, & tam pueriliter erraverunt? Num legalior concubina detestatio, quam matrimonialis erit contractus? Unde, qua lege, quo inventore, honor libertatis datus est adulterio, quod ipsi damnant incogniti, & ignominia servitutis impotita est matrimonio, quod Deus ipse laudavit? Dicent quidem, velint nolint, dicent rubore confusi verecundiæ legum violatores, nulla lege, nullo hoc fuisse præsumptum jubente. Illi ipsi certe male voluerunt, pejus dixerunt, pessime, quod evomerunt, in injuriam legum vertunt. Et quia diabolus in le scriptura interpretantes sequuntur: ideo in dicendo & faciendo erraverunt, & sanati, & omnes usque nunc ita intelligentes errare fecerunt, & faciunt. Certe, si filii damandi sunt pro conjugio: justius multo pro adulterio & illicito concubitu damnabuntur.

Legant denique, vel si legere fastidiunt, legendam intelligant Justiniani Augusti viri Christianissimi ad Dominicum præfatum pro Lugdunenibus conquerentibus lundos detrimantari, eorumque fundiones minorari, & reipublicæ vestigalia defutura, quia filii servorum ex liberis mulieribus, liberi recedebant. Sed imperator discretissimus in commune omnibus consulens, generali lege, multa imposita, præcepit & præcipit, filios servorum patrum ex liberis etiam mulieribus, non matrum, sed patrum sequi naturam. Longo oculo vir Justinianus, nominis ipso privilegio merito justus, futura videns dominorum dispendia, si filii servorum, quia ex libero utero exirent, liberi abirent. Si ergo hoc conceditur secularibus propter indemitatem: cur non permittitur ecclesiæ propter utilitatem & necessitatem?

Ubi sunt, ubi conturbatores & prædones ecclesiæ, qui filios servorum qui sunt in clero, propter matres liberas liberos esse garrunt? Ecce, ecce filios servorum ex liberis matribus natos, qui lege data non matres, sed patres sequuntur. Et si hoc licet in servis secularium, qui licito mulieribus utuntur: cur non licet in filiis servorum eccle-

ANNO
CHRISTI

ANNO
CHRISTI

351
ecclesie, quos in clero, quibus mulierum omnino est usus prohibitus? An non, qui leges non intelligit, si iudicare quod ignorat cecus presumpserit, omnes leges divinas & humanas pervertit? & factus Jeroboamita peccat, & peccare facit filios Israel?

7/4 13.

7/4 13.
11/4 14.

Ausim erroneos iudices Jeroboam fornicanti in excelsis conferre; quia ut ipse erravit in vitulis armentorum, ita & isti mendaces in stateris, errant in vitulis laborum. Ausim & ecclesiarum magistratos libere increpare, qui salutis communia & nolunt, & metuunt predicare, quorum interest semper clamare, & nunquam cessare, & ovile Dei continuis latratibus custodire, & malignantes odio perfecto odire. Neque enim propheta mirabilis increpare, nec ad sua odia inimicos metuunt excitare, qui Creatori omnium quasi in munere aidenter obviat, dicens: *Nonne qui te, Deus, oderunt, oderam? iustitiam enim tuam non abscondi in corde meo, ut faciant multi, sed palam annuntiavi. Qui ergo iustitiam Dei palam intrepidi metuunt adnuciare, canes muti sunt non valentes latrare.* An non in ecclesia canes muti facti sunt sacerdotes? An non verboto exercitum tantum verborum clamosi in populo, sine sale palatii palatij facti sunt iudices? Sacerdotes enim Dei propter filios sacerdotum & clericorum, quos libertate incassum moliantur, iram Dei scienter incurrunt, & libertate animi amissa, servi sunt diabolorum, pro filiis clericorum. Et sortem Dei, a qua clerici vocantur, perdentes, ipso etiam honore sacerdotii canonum lege damnantur: jam apud Deum certo depositi, licet ante oculos hominum videantur prosperari, & in accepto honore ad votum extolli.

Judices autem non iudicantes, immo Judaizantes, pro filiis clericorum, quos a famulatu ecclesie abstrahunt, & honorem palatii legibus perdunt, & rationem post mortem, nisi hic penitentia liberentur, verissime reddunt. Verum si ignorantia deliquerunt, quarant canonizatos magistratos: & scholarum remedio sensum captivatum vel redimant, vel non datum accipiant. Si autem studio bene inventa & scita depravarunt: currant ad celerem & superabundantem misericordiam Dei, qui pro certo corrigit penitentia quod commisit presumptio, & impudens apposuit negligentia. Et revera magna iudicibus opus est penitentia, qui impudentes clericorum & sacerdotum lenones effecti, ad hanc devenerunt ignominiam, ut sicut demones de gaudio in supplicium, ita iudices de palatio ceciderint in lenocinium. An non clerici ad lupanaria invitant, & quasi ad stupra cogunt, qui filiis eorum libertatem mutant, & hereditatem promittunt? Si utique clerici crederent filios suos hac lege servituros, seque ipsos, ut sunt deponendi secundum Nicenam regulam canonum matricem, passim viderent depositos: ad cor confusi Deo medicantes redirent, & forsitan a paganismo reveriri quandoque cessarent. Ipse quoque currares meretrices futuram secum filiorum & suam colligentes ignominiam, clericorum declinassent periculum, & in laicorum demigrandum esse deliberassent patrocinium.

Omnes igitur filii & filie omnium clericorum, quos de familia ecclesie, de quacumque libera nati fuerint, vel uxore, vel concubina, quia neutrum nec licet, nec licuit, nec licebit servituros erunt ecclesie in secula seculorum. Conticebant ergo impii, saltem in publico, & stulti aliquando sapiant, & ineptire vel imminente senio jam dediscant. hoc scientes, hoc inviolabili

ter perpetuo tenentes, quia si filii laicorum servorum ecclesie ex liberis uxoribus servant: multo magis filii omnium clericorum servorum ecclesie ex libera concubina procreati, servi sum erunt ecclesie, neque inde exire debent: quia adulterium ab omni mundo damnatum, nulli unquam profuit, nec servum a iugo prementis liberavit, immo liberum servitio turpiter subjugavit. Ideoque nullo tempore honorem aut libertatem, sed omnem ignominiam & servitutem apud Christianos & paganos semper accepit & etas prodit & stultus. Sint itaque hujus conditionis filii & servi, & si possit dici, serviores, qui omnibus aliis servis in nascendo lege divina & humana probantur indigniores. Quorum patres, ut clerici impositos ab ecclesia abjicit ecclesia, eosque depositos servire sibi ut forenses in curiali facit impudentia: matres vero, utpote pro adulterio vendita libertate ancillantes, lex divina & humana prius in foro castigat, & postea exilio macerat.

Sed neque ipsa libera meretrices, ex quibus clerici diacones aut sacerdotes de familia ecclesie furati sunt filios, cum bonis adquisitis exhibent: sed omnia quacumque fuerint adquisita, mobilia sive immobilia, ad ecclesiam, unde omnia iniuste subtrahunt, subrepta sunt, & subduda, cum filiis & filiabus iuste omnia revertentur: totamque ecclesiam ut suum proprium recipiet, quidquid taliorum falso iudicium consilio, per manus autem, per nomen alicujus liberi hominis fuerit conquisitum. De bonis enim servorum ecclesie, non de facultate illius liberi, cujus solum nomen sonat in charta, hujusmodi est adquisitio facta. Et ideo iudices, qui has scriptiones faciunt, & illi qui per suas nihil valentes manus recipiunt, equo ecclesie feriendi sunt iudicio. Ipsa etiam mater, que dicebatur libera, nisi humanius ageremus, quia sacrilegium fecit, servitio esset ecclesie mancipanda. Est enim sacrilega, que rerum divinarum furtum facit. Res, inquam, divina est omnis Deus. Rem ergo divinam omnis mulier furatur, que cum clero meretricatur; nec libera esse deberet, que exterminante furore libidinis suimet oblita, omnem a se corporis & animae propulit libertatem.

Quam tamen cum sua quacumque libertate, synodi etiam Africanae severitatem temperantes, liberam ideo abire volumus, ut ii quos illa lupa devoraverat, per Dei gratiam liberentur. Exolet longe tamen volumus, sed trans mare volumus: ut a visu, auditu, & congressu clerici aliena, penitentia reddat ecclesie, quod incurusione furentis perierat faminae. Trans mare vero ut exulet ideo volumus, quia jugum importabile Deo prohibente non audemus imponere. Aeris enim alieni homo perfragilis infecta inclementia, & maceratione insolita destituta, potius morti destinata, quam penitentiae putaretur deputata.

Authore igitur Deo, & principibus nostris Petro & Paulo, florente gloriosissimo filio nostro H. semper Augusto, approbantibus fratribus nostris, & omnibus consacerdotibus, hunc ita de mundo tollamus errorem, & ita hanc intelligentiam omnibus seculis, omni dubietate fugata, insuadamus: ut nullis unquam temporibus hac pestis repullulet, nec unquam in talibus sine causa secutura posteritas dubitet. Et ut firmum post hac quod sancimus permaneat, & in fines orbis terrae conservandum perveniat, totius hujus summa sententia hac nostri forma decreti, fratribus & coepiscopis nostris subscribentibus confirmabitur.

DECRE-

ANNO
CHRISTI

f. 10.

f. clerici

Henrico.

ANNO CHRISTI

DECRETUM DOMNI PAPÆ B.

atur. Sed neque honorabitur in palatio, qui ecclesiam palatii matrem non erubuit impugnare.

ANNO CHRISTI

Benedicti.

I. Ut nullus in clero mulierem attingat.

Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat: cum nulliquoque laicorum scire liceat mulierem præter uxorem. Quod si fecerit, secundum ecclesiasticam regulam deponatur. Sed neque secundum humanas leges ex longo factas, & receptas, ullus admirationis locum in plebe habeat.

of. nullus ad ministratio

II. Ut episcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet.

Episcopus sicut nullam habeat, ita cum nulla penitus habitabit. Quod si fecerit, & nostris regulis, & mundanis legibus concordantibus, honore, quo se ipse fecit indignum, abjicietur.

III. Ut filii clericorum servorum ecclesia, servi sine ecclesia cum omnibus adquisitis.

Filii & filiae omnium clericorum, omniumque graduum de familia ecclesie, ex quacumque libera muliere, quocumque modo sibi conjuncta fuerit, geniti, cum omnibus bonis per cujuscumque manus adquisitis, servi proprii sue erunt ecclesie nec unquam ab ecclesie servitute exhibent.

IV. Ut filii clericorum servorum ecclesia nullus iudex libertatem promittat.

Quicumque filios clericorum servorum ecclesie de quacumque libera procreatos, liberos esse judicaverit, anathema sit & habeat in iudicio quod fecit, quia ecclesie tulit quod non dedit.

V. Ut servi ecclesiarum per manus liberi nihil adquirant.

Nulli servorum ecclesie, sive in clericatu, sive in laicatu, de quibus nostrum est & fratrum nostrorum iudicare, liceat comparare, aut ullo modo adquirere per manus aut nomen alicujus liberi hominis. Quod qui fecerit, evasibiliter cæsus, tamdiu carceratus habebitur, quamdiu omnia ecclesia recipiat scriptiones.

* Forte, m. H.

VI. Ut ille, qui chartam per suas manus accipit, finem ecclesia faciat.

Ille autem male liber, qui factus est diaboli servus, per cujus manus latrocinantes servus ecclesie, quicquid illud fuerit, adquisivit, aut ecclesie totam faciat securitatem, aut maledictus inter fures ecclesie & sacrilegos habeatur.

VII. Ut nullus iudex aut tabellio chartas scribens, quas servi ecclesia per manus liberi adquirant.

Judex vero, aut tabellio, qui tam illicitas chartas scripserint, & res pretio servorum ecclesie comparatas, aut aliquiliberalitate conlatas, nomini alicujus liberi titulari præsumpserint, anathemate feriend.

Cencil. General. Tom. XIX.

Hoc autem ecclesie Dei testamentum, contra malignantes, Deo authore, auctoramentum, dilectissimi filii nostri H. Augusti edicti lege firmari, corroborari, & humanis inferi & inscribi legibus volumus: & per omnem imperii sui latitudinem, ut suscipiatur, teneatur, & publica auctoritate omni tempore judicetur, omnes in commune oramus & obsecramus. Erit enim Deo volente in æternum valiturum: si, quod ecclesiastica gravitas prohibet, publico fuerit vigore exterminatum. Nec factiosi, hujus decreti scientiam dissimulabunt, quæ omnium libris inscripta, per ora omnium evolabit. Nec impune putabunt audendum, quod publica damnatum severitate cognoverint.

Ego B. papa æternæ urbis huic constituto synodali subscripsi.

Benedictus

Ego A. sanctæ Mediolanensis ecclesie archiepiscopus subscripsi.

* Arnulphus, vel Arthertus.

Ego R. Ticinensis ecclesie episcopus subscripsi.

* Raynaldus

Ego A. Cumanus episcopus subscripsi.

* Albericus

Ego L. Taurinensis ecclesie episcopus subscripsi.

* Landulfus

Ego P. Terdonensis ecclesie episcopus subscripsi.

* Petrus.

Ego Leo Eusebianæ ecclesie catholicus episcopus subscripsi.

Adum Papie Kal. Augusti, imperante domno H. gloriosissimo Augusto, per manus fratris Leonis Vercellensis episcopi.

* Henricus

RESPONSIO AUGUSTI.

Nihil tibi, sanctissime papa B. possum negare, cui per Deum omnia debeo: præsertim cum iusta petas, honesta cum iustis fratribus suggeras, & me in consortium sanctæ sollicitudinis ideo advocas, ut sicut laboris, ita participes simus & gaudii. Gratias itaque sancto episcopatu tuo jure habeo uberes, qui & salubriter componit ecclesiam, & a clericorum incontinentia, unde omne malum velut ab Aquilone super terram emerit, correctionis vigilanter fecit principium. Omnia quidem, quæ pro ecclesie necessaria reparatione synodaliter instituit & reformavit paternitas tua, ut filius laudo, confirmo, & approbo: & ut omnes sint paratiores, eam me inviolabiliter servaturum adjuvante Deo promitto. Et in æternum mansura, & inter publica jura semper recipienda, & humanis legibus solenniter inscribenda, hac nostra auctoritate vivente ecclesie per Dei gratiam victura, cum senatoribus terræ, cum domesticis palatii, & amicis reipublicæ, coram Deo & ecclesia ita corroboramus.

* Forte, m. H.

INDEX CAPITULORUM.

- I. Ut nullus in clero mulierem contingat.
- II. Ut nullus episcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.
- III. Ut filii clericorum servorum ecclesia, servi sine ecclesia cum omnibus adquisitis.
- IV. Ut nullus filius clericorum servorum ecclesia libertatem audeat iudicare.
- V. Ut servi ecclesia per manus liberi hominis nihil adquirant.

Z

VI. Ut

355
ANNO
CHRISTI
1080
scribant.

BENEDICTUS
VIII.

CONCILIUM

HENRICUS II.
IMP.

356

ANNO
CHRISTI
1080

VI. Ut iudei aut tabellio chartas * inscribant, quas A in vicinia, vix aut nunquam eorum cessabit malitia. / V. Ut servi ecclesie per manus liberi hominis nihil adquirant.

EDICTUM AUGUSTI.

I. Ut nullus in clero mulierem contingat. Nullus in omni gradu ecclesie uxorem vel concubinam habere presumat, nec in una domo cum muliere audeat habitare. Quod si fecerit, servata Justiniani Augusti aequitate, curie civitatis tradatur cuius est clericus. Jure etenim manebit miser in curia, quem ecclesie regula deponit ab ecclesia.

II. Ut nullus episcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet. Episcopus cum nulla unquam muliere habeat lectum, cum nulla habeat lectum. Quod si fecerit, servato antiquo & moderno ecclesie iudicio deponatur. Eritque tanto casus gravior, quanto gradus altior.

III. Ut filii clericorum servorum ecclesie, servi sint sua ecclesia cum omnibus adquisitis.

Filii autem omnium clericorum, omniumque graduum servorum ecclesie, de quacumque muliere, quocumque modo sibi conjuncta fuerint nati, servi suze erunt ecclesie, cum omnibus bonis adquisitis: & quia servi sunt, & erunt, nunquam de servitio ecclesie exire debent. Et omnia que ipsi per manus & per scriptiones alieujus liberi adquisierint, ecclesie sicut sua propria reddimus. Suo etenim juri totum ecclesia ut proprium vendicabit, quidquid nullo ingenio ecclesie servus contraxit: nec ulli secundum phantasmaticos dabit adulterium libertatem, quod corpus in infamiam, & in servitute trajicit animam.

IV. Ut nullus filius clericorum servorum ecclesia libertatem audeat judicare.

Quicumque ergo post hac eos esse liberos judicaverit, & pro eis contra ecclesiam dederit sententiam, & hoc capitulum auctoritate sancte ecclesie statutum nostrum ceperit, & in suis libris non scripserit, & secundum hoc capitulum filios clericorum de familia ecclesie, proprios servos esse suze ecclesie usu semper valituro non judicaverit, facultatum publicatione nudatus, perpetuo damnetur exilio. Ubi sicut nulla unquam illi lex judicandi, nulla ita erit spes remeandi. Neque enim mirum, sed justissimum, nimirum si is amisso officio corpore exulabit, quem ecclesia, quia Deum amisit, anathemate fulminavit. Matres vero eorum libertatem adulterio vendentes, prius in foro castigate fiant exemplum, & postea iudicio ecclesie & nostro exulent. Quia si fuerint

* si non ceperit

V. Ut servi ecclesie per manus liberi hominis nihil adquirant. Servis ecclesie, ut nostris, adquirere licet juste, & licuit: sed per manus alienius liberi scriptiones ullas contrahere nullo unquam tempore licebit. Quod si fecerit, ecclesie iudicio ut suus coerceretur. Si enim ad nostrum spectaret iudicium, ut fugitivus addiceretur.

VI. Ut iudei aut tabellio chartas * inscribant, quas servi ecclesie per manus liberi adquirant.

Judicibus vero & tabellionibus, quorum nostra interest, si posthac tales fecerint scriptiones, manum amputamus dexteram, que scripsit contra ecclesiam. Ut qui voluit integer verum iudicare in palatio, in foro mancus, corrigat alios a mendacio.

VII. Ut ille, per cujus manus servus ecclesie chartas accepit, finem & securitatem ecclesia facias

C Ille autem Deo, & hominibus execrandus, per cujus manus invalidas, & nomen vacuum, fraudulentem ecclesie servus scriptiones accepit, sub sacramento eisdem redditis scriptionibus, ut omnium licitum jacula sopiantur, omnem ecclesie, prout constiterit, coactus faciet finem. Moxque eum insequetur stylus proscriptionis, quem mater & magistra nostra ecclesia vulneravit gladio maledictionis.

SUBSCRIPTIO.

Ego H. gratia Dei Imperator Augustus hanc constitutionem legis perpetuum per consilium domini Papae B. suggerente plurimo metu episcoporum, Deo auctore statui, firmavi, & semper valere decrevi, & optavi, meosque imperii primores firmare rogavi.

Ego O. Marchio interfui, & hanc legem mundo pernecessariam, & oculos ecclesie sublato reddentem, firmavi, & laudavi.

Ego R. Marchio interfui, & laudavi.

Ego O. comes palatii interfui, & laudavi.

Et plures alii quorum nomina injuria temporis ruerunt.

NOTA GABRIELIS COSSARTII.

Hujus synodi nomina propria, initialibus tantum literis indicantur in MS. codice, ex quo eam descripsimus. Querendum ergo tempus fuit, in quod ab iis inchoata literis tot nomina concurrerent. Quod reportum a nobis est Benedicto VIII. Pontifice maximo, & S. Henrico imperante.

Certum annum non assigno. Id tantum constat, celebratam esse hinc synodum inter annum 1014 quo Benedictus VIII. pontificatum, Henricus II. imperium simul tenuerunt, & 1014. quo uterque obiit.

Ticinasem episcopum recte a nobis Reynaldum vocari, constat ex subscriptionibus synodi Romanae Benedicti VIII. anno 1017. quam hac ipsa in pagina legis. Quae ex synodo a viro eruditissimo Ughello edita. Ughelli ipsius Italia sacra non tam emendanda hoc loco, quam agenda est. In enim Ticinenses illius temporis episcopos sic describit, ut Ubertus anno 1008. ceperit; Gui-

* Henricus
Benedicti

ANNO
CHRISTI
1014.ANNO
CHRISTI
1014.

SYNODUS RAVENNATENSIS

IN CAUSA ADALBERTONIS ARCHIEPISCOPI INTRUSI.

ANNO 1014. COASTA.

Ex Suppl.
Mans. T. I.
pag. 1037.

Ravennatensis cujusdam Synodi isto quidem anno 1014. Labbeus ex Ughellio Italici S. tom. 2. pag. 358. vet. edit. meminit; sed cum in synopsi adorum quam ex veteri scheda Ughellius, & ex illo Labbeus exhibet, habita illa legatur anno 111. Henrici Imperatoris die pridie Kal. Majarum, chronici isti characteres in annum 1016. nos deducunt: Nec est, cur mendum in his chronicis notis suspicemur; quamquam enim hoc ipso anno 1014. Concilium Ravennae admitti oportet, aliud est tamen postremum hoc ab eo, quod Ughellius commemorat; nam huic praeiussit Arnoldum Ravennatensem Archiepiscopum astra ipsa perhibent. Huic vero nostro alius quispiam, & forte ipse Benedictus VIII. papa, ut ex iis, quae inferius dicentur, constabit. Stet igitur in sua sede anni 1016. Ravennatensis provincialis synodus, ad quam astra Ughellio-Labbeana referantur. Huic tamen anno 1014. sua confret synodus ex testimonio annalisticum Saxonis Eccardi asserta, cujus sunt haec verba: *Rex (Henricus) Ravennam properans habitata synodo Arnoldum fratrem suum Episcopali dignitate prius donatum, & quorundam vi redire coactum, auctoritate Papa, ac cuncti Senatus consilio revocat eumque archiepiscopalem (Ravennatensem) digno honore stabilivit.* Haec annalista, qui dein subdit Romanam Henrici professionem, & in urbe assumptionem ad Imperium. Dein pro-

sequitur: *Arnoldum fratrem suum Imperator ab Apostolico consecrari fecit.* (Ubique Romae, habita jam antea Ravennatensi synodo, cui proinde Arnoldus praefuisse nequaquam potuit) *supplantatorem autem ejus Adalbertum (cujus & synodus Ughelliana meminit) injuste diu sedentem primo degradare voluit; sed assidua piorum intercessione devotus Aricia praefecit Ecclesiae.* Legendum suspicor Aretinam, nam Aricium oppidum, nunquam vero urbs fuit Episcopalis, & Aretinam Ecclesiam tabulis per hos annos Albertum, qui idem est ac Adalbertus, Episcopum signant apud Ughellium in Aretinis tom. 1. *In Ravenna, pergit idem annalista, duos, & Roma totidem synodali judicio Papa deposuit, ab Archiepiscopo Leone (Ravennatensi) jam mutuo consecratos.* His verbis synodum quamdam Romae a Benedicto habitam designari cenleo, in qua forte accepta, & confirmata fuit constitutio illa Imperialis Henrici, in ejus consecratione lata, qua jura Romanae Ecclesiae agnoscuntur, & asseruntur. Id enim tunc in moribus positum fuisse, ut cum novi Imperatores coronam Romae accipiebant, synodus haberetur, tum ex synodis sub Ottonibus habitis constat, cum vero discrete asserit Benzo horum temporum scriptor in vita Henrici III. Imperatoris lib. 1. cap. XII. Statuatur ergo sequens synodus in Collectoribus omissa.

SYNODUS ROMANA.

ANNO 1014

Sub Benedicto VIII. praesente Henrico I. Imperatore celebrata.

1614.

Quo anno & tempore Henricus imperator Romanam se contulit imperialis coronae recipiendae gratia, (quam vel die vi. vel xvi. Kal. Majas accepisse satis constat) synodum habitam indicat Annalista Saxo Eccardianus ad eundem annum his verbis: *In Ravenna duos, & Roma totidem synodali judicio Papa deposuit.* Quinam depositi hi fuerint, nec indicat Annalista, & silent alii. Suspicio tamen amulos esse quosdam, qui pontificalem dignitatem illi refragarint. Nam minus pacificam dignitatem non statim obtinuisse Benedictum colligo ex verbis ejusdem Annalisticum Saxonis Eccardiani, ad annum 1012. ubi Gregorium quemdam amulum, & adversarium habuisse illum affirmat. Hunc forte, & alium aliquem ejus patronum, & defensorem in eo concilio Romano pontifex deposuit. Eiusdem Romani, vel forte Ravennatensis, nam amborum simul meminit Annalista, decreta alia designat his verbis: *Sanctorum Patrum instituta diu in his partibus neglecta cum excommunicatione reintegrata renovantur. Prohibens namque canones, ut ante XXV. annos Diaconus, Presbyter autem, & Episcopus ante XXX. annos aliquis nullatenus ordinetur.*

SYNODUS VERONENSIS

AD DEFINIENDAS LITES INTER PATRIARCHAS GRADENSEM ET AQUILEJENSEM

Coram Benedicto VIII. & Henrico I. imperatore anno forte 1014. celebrata.

Ibid. pag.
1039.
An forte
1014.

Vetus erat controversia saepe in utramque partem agitata, & nunquam ita definita, ut stabilem quietem parturierit, quae inter Gradensem, & Aquilejensem patriarchas ventilabatur. Huic definiendae sub Benedicto VIII. eo anno 1014. quo S. Henricus suscipiendae imperii coronae

361
ANNO CHRISTI 1014.

SYNODUS ROMANA.

362
ANNO CHRISTI 1014.

na venit in Italiam, antea præfatus, Urso scilicet Gradense, & Aquilejensis patriarcha ad Synodos Ravennatensem primum, dein Romanam acciti sunt; quorum alterum, Gradensem scilicet, utriusque concilio defuisse accusat Popo Aquilejensis patriarcha in concilio Romano anni 1027. de quo infra. Dies ergo utriusque dicta est tertio ad synodum Veronensem, accitumque Gradensem tertio affuisse palam eadem synodo Romana anni 1027. arguit idem Popo Aquilejensis. Atque hæc tantummodo scimus de synodo illa Veronensi, cui & Henricum imperatorem, & Benedictum pontificem adfuisse non obscure designant verba illa actorum concilii Romani, unde concilii hujus notitiam accipi: ex quo deducen-

dum arbitror Veronensem hanc synodum eodem ipso anno, quo Ravennatensis, & Romana, con-venisse, anno nempe 1014. quo Henricus imperialem coronam Romam sumpturus veniens simul una cum Pontifice per sæpe synodos celebravit. En verba actorum concilii Romani, quæ suo loco integra dabimus ex de Rubeis Monum. Eccles. Aquilejen. tom. I. cap. LV. col. 513. *Urso, qui in eadem plebe falsum patriarcha nomen susceperat, olim tempore Benedicti Papa, atque Henrici imperatoris ad Ravennatensem, atque Romanam, nec non Veronensem synodum canonicè appellatus, nunc quoque ad sacratissimum concilium apostolicis literis convocatus, presentiam suam exhibere jussus est.*

SYNODUS RAVENNATENSIS

AB ARNALDO RAVENNATENSI EPISCOPO

& Episcopis diversarum Provinciarum celebrata anno Christi Mxiv. sub Benedicto Papa VIII.

ANNO EJUS II.

Adversus ea qua Adelberti archiepiscopi tempore irrepserant.

* hoc additur alia manu sed antiqua.

Perpetualiter Jesu Christo Domino nostro regnante quattodecimo anno post millesimum divinus mortalitatis assumptæ sub imperio Clementis Augusti Domini Henrici in tertio anno per quartamdecimam olympiadem prid. Kal. Maj. Congregata est venerabilis Synodus Patrum in Ecclesia Ravennate, cui vocabulum est S. Resurrectionis infra portas majores sub imagine Salvatoris, præfidente in ea SS. ac venerabili Arnaldo archiepiscopo Sedis ejusdem simulque cum eo celeberrimo atque in Christo fidelissimo Sigefredo Placentino episcopo aliisque Patribus pluribus Hemilis, Flaminis, atque Pentapolis provinciarum exarchatus Ravennas, cum multis aliis diversorum ordinum Ecclesiarum sanctæ Dei.

Brentur a mysteriis usque ad discussionem certissimam.

Altera autem die Synodi statuere placuit ut omnes ecclesias vel capellas, quas invasor Adelbertus consecrare præsumpsit ab omni officio divino immunes esse constarent, & ipsa benedictio haberetur perpetuo irrita in omni provincia Ravennatis Episcopatus.

Placuit etiam tertia die Synodi, ut sicut in decretis SS. Patrum cautum est, & Romanæ legis constitutionibus statutum, ut omnes res Petri clerici interfecti, quæ per bona Ecclesiarum, quas a S. Ravennate ecclesia obtinuit sibi nullo modo conquisivit Ecclesiæ potestati subiaceant. Statutum est etiam, & sub anathematis vinculo nosmetipsos constringimus. Si nullus nostrorum Episcoporum ad Ravennatensem Ecclesiam pertinentium deinceps christum vendiderit, aut commendationes animarum, aut horum omnium quæ interdicta sunt a sanctis Patribus, & noviter a nobismetipsis damnata temporibus religiosorum præfulum Gerberti atque Frederici, & tam per nos quam per nostros subiectos. Item statuimus, ut nullus archipresbyter benedictionem super populum det, non confirmationem christi faciat, neque illud conficiat, & si aliter fecerit communionem privetur.

Hujus Synodi integritatem ac saniorum lectionem, quam fit in Labbeo restitui ex MS. cod. Biblioth. Vallicellana num. IV. A. A. Manu.

Relatum est in Synodo quod in viduitate Ecclesiam Ravennatis quæ pro peccatis nostris XI. annis vidua mansit; hoc est a morte Præsulis Frederici usque ad ordinationem sanctissimi patris Arnaldi, unde multa mala crimina, vitia atque peccata hæc in provincia sunt excreta. Quæ de re contra Canonum constitutiones, sanctorum decreta Pontificum contra etiam statuta nostrorum Præsulum Gerberti & Frederici multæ male atque illicitæ ordinationes atque promotiones sacrorum ordinum & dedicationes Ecclesiarum, Monasteriorum, Plebium & Capellarum atque invasiones ordinum per alteros quibus minime competeabant inventæ sunt extitisse. Unde statutum est, ut omnes tales ordinationes suspende-

ANNO CHRISTI 1014. Ex tom. v. Italia sacra pag. 996.

SYNODUS ROMANA

ANNO CHRISTI 1014.

BENEDICTI VIII.

In qua Fruanariensis cœnobii privilegium editum.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. An-eranensem, adfuit quidem abbas Willelmi nomine qui computatur ab incarnatione Domini Mxv. Indictione XII. residente in synodo domino & glorioso papa Benedicto intra basilicam Late-

scens: videlicet, ut monasterio Fruanariensi quod

ANNO
CHRISTI
1059.ANNO
CHRISTI
1059.

quod in honorem Dei, & Domini nostri Jesu Christi, ejusque intemeratae genitricis, in petrus solo confunderet, apostolica dignitas libertatis suffragium exhiberet. Cujus petitioni, Romanae sedis non contemnenda sublimitas assensum idcirco tam facillime praeiit, quia praefatum monasterium in deserto loco, unde nullus unquam episcopus alicujus vel decimae redditum noscitur habuisse, fundavit, & apostolica, regalia, necnon & imperialia testamenta adquisivit, justum votum, justumque laborem pie cunctis juvantibus. Praeterea idem ipse Warmundus episcopus Hipertensis, in cuius episcopii limite idem locus situs esse videtur, manu propria firmavit, & iurisque firmare rogavit episcopos testamentum, ubi excommunicationis nostrae minamine prohibetur temeraria cunctorum hominum audacia, videlicet ne qua regia, episcopalis, vel cuiuspiam mundani vel ecclesiastici ordinis dignitas valeat, sub quocumque occasione secularis ambitus, vel ecclesiasticae religionis obtentu, habitatores illius loci ullo modo inquietare. Unde dominus Benedictus universalis pontifex ad confirmationem testamentorum omnium, unde corroboratus est locus ipse Fructuariensis, sacro suo eum dotavit privilegio: insuper hoc, cui omnis haec sancta synodus favens subscriberet, exarare praecipit decretum. Unanimiter ergo tanti patris, summique pontificis libentissime parentes imperio, saluberrimoque ejus subiacentes desiderio, corrumpere nituntur tantae auctoritatis privilegia, atque violare illa, quaecumque vel a Guntardo Levita, vel ab episcopis, aut a regibus ipsi sancto Fructuariensi cenobio collata, vel fuerint testamenta: ipsos confidenter haec sancta synodus ecclesia percutit in gladio, utpote contradicentes iura majorum, patrumque instituta contemnentes sanctorum, qui sanctae Romanae ecclesiae ab ipso apostolorum tempore omnem obedientiam a cunctis ordinibus exhibendam fore decreverunt. Huiusmodi armis instructi, excommunicationis jacula in eos retorquentes, neminem perversorum permittimus immutare, vel infringere quicquid ad quietem, libertatem, securitatem, honorisque honestatem ipsi Fructuariensi monasterio, suisque rectoribus per tanta ac talia concessa sunt testamenta. Quae quicumque servaverint, dilexerint, & magnificantes auxerint, gaudeant cum eis, quorum nomina scripta sunt in caelo: qui autem contempserint, corruerint, & pro posse deleverint, caveant, ne & ipsi delectentur de libro viventium, & cum iustis non scribantur: quoniam nisi resipuerint ab hac nequitia, a cunctis etiam se noverint excommunicatos. Quorum hic subter scripta sunt nomina.

Ego Benedictus S. Romanae ecclesiae praefatus.

Ego Erbertus S. Mediolanensis archiepiscopus.

Ego Michael archiepiscopus.

Ego Theobaldus sanctae Veliternensis ecclesiae episcopus.

Ego Petrus sanctae Praenestinae ecclesiae episcopus.

Ego Cono Perusinae episcopus.

Ego Arduinus Monteteretranus episcopus.

Ego Petrus Castellanus episcopus.

Ego Amimo episcopus Alulanensis.

Ego Adelbertus episcopus Spoletanus.

Ego Lambertus episcopus Polimartianensis.

Ego Joannes episcopus Balneoregialis.

Ego Deusdedit sanctae ecclesiae Amerinensis episcopus.

Ego Benedictus episcopus.

Ego Joannes Quieshomo episcopus.

Ego Stephanus Narniensis ecclesiae episcopus.

Ego Gregorius episcopus N.

Ego Joannes sanctae Aliniae episcopus.

Ego Joannes sanctae Tudertinae ecclesiae episcopus.

Ego Crescentius sanctae Phalaritanae ecclesiae episcopus.

Ego Dominus sanctae Sutrinensis ecclesiae episcopus.

Ego Petrus Centumcellensis ecclesiae episcopus.

Ego Joannes sanctae Suanensis ecclesiae episcopus.

Ego Heldericus Urbevetanus episcopus.

Ego Boto episcopus.

Ego Henricus Populoniensis episcopus.

Ego Georgius Assinatensis episcopus.

Ego Theobaldus sanctae Albanensis ecclesiae episcopus.

Ego Raynerius Roselenis ecclesiae episcopus.

Ego Lambertus Liogonenis ecclesiae episcopus.

Ego Benedictus sanctae Castriensis ecclesiae episcopus.

Ego Petrus sanctae Pipernensis ecclesiae episcopus.

Ego Lintulphus sanctae Trivenis ecclesiae episcopus.

Ego Benedictus Cerenis ecclesiae episcopus.

Ego Crescentius Nepefinis ecclesiae episcopus.

Ego Joannes Sabinenis ecclesiae episcopus.

Ego Deodatus Terracinenis ecclesiae episcopus.

Ego Joannes Fundanus ecclesiae episcopus.

Ego Robertus Signensis ecclesiae episcopus.

Ego Benedictus Ferentinus ecclesiae episcopus.

Ego Sigefredus Placentinae ecclesiae episcopus.

Ego Raynaldus Ticinensis ecclesiae episcopus.

Ego Landulphus Taurinensis ecclesiae episcopus.

Ego Henricus Parmensium episcopus.

Ego Dertonensis ecclesiae episcopus.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli sanctae Susanna.

Ego Landulphus Genuensis ecclesiae episcopus.

Ego Stephanus presbyter cardinalis, tituli sanctae Caeciliae.

Ego presbyter Petrus, & cardinalis, tituli sancti Sixti.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli sancti Marcelli.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Marci.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Damasci.

Ego Crescentius presbyter, & cardinalis, tituli sancti Stephani in Celerina.

Ego Sebastianus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Clementis.

Ego Benedictus diaconus.

Ego Crescentius diaconus.

Ego Joannes diaconus.

Ego Crescentius diaconus.

Ego Petrus diaconus, sanctae Romanae ecclesiae, & cancellarius sacri palatii.

Ego Franco diaconus.

Ego Landulphus Cremonensis custos.

Ego Guido abbas.

Ego Dominicus abbas Capitoli.

Ego Joannes abbas sancti Silvestri.

Ego Joannes abbas sancti Matthaei.

Ego Petrus abbas sanctae Mariae ad vincula.

Cujus testamenti innotitiam praecipit scribere mihi Benedicto, sacri palatii scriniario, dominus papa Benedictus, tertio die mensis Januarii.

CON.

CONCILIUM REMENSE

Anno Mxv. celebratum, in quo Arnulphus archiepiscopus concessa Mosonensi cœnobio, a coepiscopis suis confirmari procurat.

Ex Autographo Mosonensi.

Ms. Martini
Theol.
Assoc. L. 6.
p. 77.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis no-
tum sit omnibus tam præsentibus quam futu-
ris fidelibus, quod ego Arnulphus gratia Dei Re-
morum Archipræfatus venerandi Abbatis Bosonis
cæterorumque meorum fidelium imploratione ro-
gatus, cœnati S. Mariæ Mosonensis ecclesiæ quar-
tas omnium ecclesiarum, quæ ad præfatum per-
tinebant locum, haud contra S. Remigii statuta,
qui indigentibus iussit dari illas, sed ad relevan-
dam ipsius loci paupertatem, & ob peregrinorum
pauperumque susceptionem. Indulsi etiam in ad-
jutoriam vicus Monachorum omnem decimam
porcorum, quos prædicti loci Abbas & fratres
mitterent in Ardennam sylvam gratis saginandi,
& decimam illorum porcorum, quos homines
suis potestatis, videlicet villæ Bervelliæ in
prænominatam sylvam haberent. Simulque do-
navi piscationem Cari fluminis secus Dufiacum
decurrentis, a loco ubi bannum tenent de Ber-
vellisico, usque ad decursum ipsius fluminis in
Mosam. Hæc omnia præscripta, quæ a me, vel
ea, quæ ab antecessore meo Adalberoni, seu a
quibuslibet fidelibus personis collata, aut con-
secrata sunt, perpetualiter secureque & absque ul-
la repetitione meorum successorum vel præposi-
torum aut officialium pertinentium ad Remensem
episcopatum, seu cuiuslibet personæ, locus jam di-
ctus possideat, pro animæ meæ, antecessorumque
meorum, seu cæterorum fidelium remedio, Ro-
manisque privilegiis & apostolicis decretis sub

anathematis vinculo corroboravimus: & nunc in
præfati Synodo fratres coepiscopos cæterosque
fideles confirmare fecimus. Quod si quis contra
hujus donationis scriptum cupiditatis selle præ-
ventus ire tentaverit aut infringere voluerit,
iram omnipotentis Dei incurrat; & quod repe-
tit non evadit, sed cum Juda traditore Do-
mini nostri Jesu Christi æterno gehennæ incen-
dio concremetur, nisi resipuerit, & coram abba-
te fratribusque loci ejusdem ad satisfactionem con-
fugerit. Fiat, fiat.

S. Arnulphi Dei gratia Remensis ecclesiæ archi-
episcopi.

S. Adalberonis sanctæ Laudunensis ecclesiæ epi-
scopi. †

S. Fulconis Ambianensis episcopi. †

S. Rotgeri Catalaunensis episcopi. †

S. Rodulphi Silvanæensis episcopi. †

S. Gerardi Cameracensis episcopi. †

S. Rotgeri Belvacensis episcopi. †

S. Harduini Novomagienensis episcopi. †

S. Balduini Tavarocensis episcopi. †

S. Rayneri Præpositi.

S. Alulfi Vicedomini.

Acta Remis i monasterio S. Mariæ anno ab
Incarnatione Domini nostri Jesu Christi Mxv.
inditione xii. 4. id. Maji, regnante gloriosissi-
mo Rege Francorum Roberto.

Ego Dario Vice Cancellarii subscripsi.

SYNODUS AQUILEJENSIS II.

Pro confirmanda largitione Joannis patriarchæ facta Præpositio,
& Canonicis S. Stephani Forolivienſi anno 1015. celebrata.

Br. Suppl.
M. 114 p. 6.
1777.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. D
Regnante D. Henrico Romanorum Imperato-
re Augusto, anno ab incarnatione Domini no-
stri Jesu Christi millesimo quinto decimo, indi-
tione tertiadecima. Joannes licet indignus Pa-
triarcha. Si laudis tuæ, beata Maria Virgo ge-
nitrix Domini, usibus aliqua servituta conquire,
tuam tibi reddo, non meam dono. Nihil enim
mihi sine te meum, per quam, & a qua ipsam,
quo fruor, habeo post Deum: cui multipliciam
beneficiorum copiam nullatenus possum recom-
pensare dignissimam. Tamen ne cuncta tua pro-
fus in vanum sumpsisse comperiar, aliquid assi-
due tuo famulamine manendum aggrediar. Re-
gens igitur per trigessimum secundum (annu)
pontificatus tui cathedram, totiusque gregis cu-
ram gerens, nullumque l. ditorum periclitari
volens, sancta statuta synodo, mores, & acta
prædecessorum antistitum inquiri, si cujus for-

te incuria tuarum omnium Ecclesiarum funditus
forent canonicis destituta. Cumque, multis refe-
rentibus vitam priorem, alterius digna facta lau-
dantibus, alterius perpetrata flagitia suspiranti-
bus, qualiter cuncta destructa esse didicerim, mox
Deo inspirante, civium, & suburbanorum consi-
lio statui: & si omnia non possent, vel unum
ex multis in tuo nomine recuperavi. Unde præ-
sentibus episcopis, clericis, & laicis; ipsisque mul-
tum cogentibus, atque precantibus, volo, atque
confirmo in tua sancta ecclesia deinceps sub ca-
nonicali jure servitutis, quibus necessaria victus,
ac vestitus distributa, partim de tuo hæcenus in
nostrum usum sumpto, partim aliunde acquisi-
to, vel jam nunc acquirendo. In primis igitur
dono tibi Moronto præposito, tuisque successori-
bus, necnon omnibus sancti Stephani canonicis
habitantibus in civitate Forojulii, Decaniam in
loco, qui dicitur Lanc, & alteram in loco, qui
dici-

1 Monasterium hoc loci non pro cœnobio, sed pro templo sumitur: quæ significatione ab auctoribus sæculi x.
sæpè usurpatur. Et omnem Ecclesiæ S. Mariæ cathedralis Remensis. Martini.

ANNO CHRISTI 1016.

dicitur Fufeja, & montem, qui vocatur Onuf, & decimam de villa, que vocatur Peregula, & unam Massaricam in Yfopo, & aliam Glemona, & unam in Retenia, & quatuor campos in S. Danuele, & decimam, que debet exire de plebe, que vocatur Walzana, & decimam de porta pontis, & decimam de porta S. Petri, nec non & decimam de omnibus rebus, que pertinent ad meam curtem sitam in civitate Forijulii: insuper villam, que vocatur Primariacus, cum terris, cum vineis, ac decimis, necnon pensionibus: & omnes illas terras, quas nostri antecessores, sive boni comites, necnon alii homines, atque clerici in ipsam canonicam miserunt. Hæc autem supradicta loca concedimus, largimur, donamus, & a nostra potestate, & dominio & parte transfundimus, & delegamus in jus, & proprietatem canonicæ S. Stephani, & omnibus futuris prepositis, atque ipsius ecclesiæ canonicis, ut habeant licentiam, & potestatem de omnibus supradictis ad investigandum, tenendum, collocandum, ac commutandum, & quidquid illis ad utilitatem illorum placuerit faciendum; videlicet cum placitis, & distractionibus, collectis, & angariis, frotro, & suffragiis, cum omnibus famulis in supradictis locis manentibus, & liberis similiter hominibus, cum eorum massariis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis, montanis, & planis, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, herbariis, atque pabulaticis, necnon gemmaticis, sive oorum amesser, & de omnium supradictorum locorum districtu, seu cum omnibus suis pertinentiis, atque publicis functionibus, que nostri antecessores, vel nos tenuerimus. De his vero omnibus supradictis, excommunicantes a Dei parte, & Sandæ Mariæ, & omnium Sanctorum anathematizamus, ut nullus noster successor, vice-

A dominus, advocatus, gassaldio, sculdasio, nullusque episcopi miles ipsam canonicam inquietare, molestare, aut de his omnibus disvestire presumat. Sed prepositus licentiam de omnibus habeat & ordinare, & suum, quem elegerit, advocatum, judicem povere, & habere. Verum ne livor antiqui hostis aut me, quem tantus amor huic operi tunc constringit, aut meos successores aliquando instiget, quo a dominio & potestate prepositi, & canonicorum aliquo in tempore supradicta dona acquisita, & acquirenda subtrahere velimus, laudantibus, & clamantibus clericis, & laicis, maledictionem imponimus, ut si quis diaboli calliditate deceptus hac ordinationem infringere temptaverit, & acquisita, vel acquirenda minorare vel tollere temptaverit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore æternis erigietur incendiis, super quem terra os suum aperiat, & cum sicut Dathan, & Abyron forbeat: ut in judicio, & justorum concilio numquam resurgat. Hujus autem ordinationis observator in paradisi gaudiis sentiat. O beate Stephane sanctissimis tuis semper adjutum meritis præsta, ut hæc institutio, magis omnibus placeat, ac certior, firmiorque appareat, sanctissima, & laudabili synodo Aquilegensis congregata. Ego Joannes patriarcha hujus institutionis conservator, libens subscribo. Si quis igitur hanc institutionem infringere temptaverit, anathema sit. Bertholdus Polensis episcopus, Richiro Feltrensis episcopus, Ricolphus Tergetinus episcopus, Lodoicus Belunensis episcopus, Almericus Tarvisensis episcopus, Azo Civitatis-Novæ episcopus, Mayo Concordiensis episcopus, Stephanus Petenensis episcopus, dixerunt: Si quis hæc institutionem infringere temptaverit, anathema sit. Et clamaverunt omnes: fiat, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 1016.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ

SUBS. STEPHANO REGE HUNGARIÆ.

conditæ circa annum 1016.

PREFATIO AD DECRETA.

Ex Mendi Suppl. pag. 1016.

Regnante divina clementia, opus regalis dignitatis alimonia catholica fidei effectum, amplius, ac solidius alterius dignitatis solet operibus esse: & quoniam unaquoque gens propriis agit Regibus, idcirco nos quoque Dei nutu nostram gubernando Monarchiam, antiquos, & modernos imitantes Augustos, decretali meditatione nostra statuiamus genii, & populo nostro; quem admodum honestam, & inoffensam ducat vitam; ut sicut divinis legibus sunt ditati, similiter etiam secularibus sint additi: ut, quantum boni in his divinis ampliantur, tantum mali, & rei in illis vilitentur. Quæ autem decrevimus, in sequentibus subnotavimus.

CAPUT I.

De statu ecclesiastico, & de veneratione domus Dei. (a)

Quisquis fastu superbiæ elatus domum Dei dicit contemptibilem, & possessionem Deo consecratam, atque ad honorem Dei sub regis immunitatis defensione constitutas inobestem traherit, vel infringere presumpserit, quasi invalor, & violator domus Dei excommunicetur. (b) Decret enim, ut indignationem ipsius domini regis sentiat, cujus benevolentiam contempserit, & constitutionis prævaricator extitit. Nihilominus tamen rex

CL. V. P. CAROLI PETERFREY SOCIETATIS JESU.

NOTÆ.

(a) Totum caput cum sequente, nullis mutatis, legitur in Concilio Moguntino I. sub Rhabano Archiepiscopo, tempore Leonis Papæ IV. & Lothario Imperatore celebrato an. 847. cap. VI. apud Binius Tom. 3. p. 1. (68. post. (b) Graviore præsumptio sunt illæ, quibus in foundationum clausulis divus rex committatur. Tres, ne longius excurrant, attulisse suffecerit: enarrata episcopatus Quinque-ecclesiensis limitibus sit: Quæ termino, si quis violare presumpserit in postquam, componat 100. libras aurii optimi &c. & ut Plus Divina Ira occurrere parcat, fiat, Jo a Dro Petro, Filio, & Spiritu Sancto, & gloriosa Dei genitrice Maria, & a S. Petro Apostolo, in cujus honorem

ANNO CHRISTI 1084.

ANNO CHRISTI 1084.

rex sui confessionis immunitatem ab hominibus conditioni sui subiectis illam precipiat conservari, assensum vero non probeat improvide asserentibus, non debere esse res dominicas, id est, Domino dominantium traditas. Itaque sub defensione regis sit, & sicuti sui propriis hereditati, magisque adveniat. Quis quanto Deus excellentior est homine, tanto praestantior est Divina causa mortalium possessione; quocirca decipitur quisquis plus in propriis, quam in Dominicis rebus gloriatur: quarum defensor, & iustus Divinitatis constitutus, diligenti cura, non solum eas servare, sed etiam multiplicare debet, magisque illa, quam diximus, praestantiora, quam sua defendere oportet, & augmentare. Si quis igitur infans importunitate, improbitateque sua, regem a recto proposito pervertere tentaverit, nullisque remediis mitigari posse visus fuerit, licet obsequis aliquibus, & transitoriis sit necessarius, abscindendus ab eo, projiciendusque est, juxta illud evangelium: *Si pes, manus, aut oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice ab te.* Matth. 18.

CAPUT II.

De potestate episcoporum super res ecclesiasticas.
 Ut episcopi habeant potestatem res ecclesiasticas providere, regere, gubernare, atque dispensare secundum Canonum auctoritatem volumus, ut laici eorum ministerio obediant episcopis, ad regendas ecclesias, viduas, & orphanos defendendum, & ut obedientes sint eis, ad eorum christianitatem servandam, consentientesque sint comites, & iudices praesulibus suis ad justitias faciendas, juxta praecipua legis Divinae, & nullatenus per aliquorum mendacia, vel falsum testimonium, neque per perjurium, aut per praemium lex justa in aliquo depravetur.

CAPUT III.

Quales debeant esse accusatores, & testes, & quod laici clericos accusare non possint.
 Testes autem, & accusatores, sine aliqua sint infamia, uxores, & filios habentes, & omnino

Christum predicantes. Testimonium laici adversus clericum nemo recipiat. Nemo etiam quelibet clericum in publico, nisi in ecclesia, excommunicare praesumat.

CAPUT IV.

De officio, & gravi labore Sacerdotum.

Scitote patres cuncti, quod supra omnes laborant Sacerdotes, unusquisque enim vestrum suam fert laborem proprium, illi vero & suum, & singulorum. Ideo sicut & illi pro omnibus vobis, ita & vos omnes pro ei summo opere laborare debetis, in tantum, ut si necessitas fuerit, animas vestras pro eis ponatis. (a)

CAPUT V.

De concessione regali proprietatum rerum.

Decrevimus regali nostra potentia, ut unusquisque habeat facultatem suam dividendi, tribuendi uxori, filiis, filiabusque, atque parentibus, sive Ecclesiam; nec post ejus obitum, quis hoc destruere audeat. (b)

CAPUT VI.

De observatione dominica diei, ut abstineant a laboribus.

Si quis igitur presbyter, vel comes, sive aliqua alia persona fidelis die dominica invenerit quemlibet laborantem, abigatur: si vero cum bobus, tollatur sibi bos, & civibus ad manducandum detur: si autem cum equis, tollatur equus, quem dominus bove redimat, si velit; & idem bos manducetur, ut dictum est. Si quis aliis instrumentis, tollantur instrumenta, & vestimenta, quae, si velit, cum cute redimat.

CA.

memoratus constructus est episcopatus, perpetuo anathemate damnandum, & ante tribunal Christi rationem redditurum. Datum X. Kal. Septemb. ind. VII. anno Christi MLX. Pio Stephano regnante an. IX. Abbat in Civitate Juvencina. Donationem itidem episcopatus Vespriensis sic finit: Si quis igitur hujus nostri praecipui paginam frangere tentaverit, aut praebita S. Michaelis Vespriensis ecclesia Stephanum magnificum episcopum, suique successoris ex eundem praenotatis rebus, ecclesiam, nec non dotibus, molestare conaverit hoc, librum auri coeli, sicut se compendiarum, modicam camera nostra, & medietatem praedictae S. Michaelis Vespriensis ecclesiae, nec non Stephano celebri episcopo, suisque successoribus, trecentorumque decem & octo patrum (qui in concilio Niceno I. Occidentico an. 325. sub Sylvestro I. pap. habito, interfoerunt) anathemate feriendum atque perpetui supplicii puniendum, justitiaeque heretici pama, perpetuo fore cremandum. Ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, paginam hanc nostram praesentem corroborantes annali impressione subterconspicari curavimus. Datum in Soby apud Capellam B. Stephani Protomartyris, anno ab incarnatione Domini MLX.

Denique fundationis licentis monasterii vallis Vespriensis, monialium, graeco idioma scriptas sic terminat: Si vero quis praesumpserit ex his, quae dedi, ab hac habitatione abscindere, aut abalimere aliquid, sive ex generatione mea, sive alter quisquam, sive reges, sive principes, sive episcopi, sive duces militum, sive alii quidem, ut habeat anathema a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, gloriosa Domina nostra Dei genitrix, & semper virgo Maria, gloriosa Apostolis, & trecentis, & octo patribus, & omnibus Sanctis, & a me peccatore. Ex transcriptione Colomani R. ad an. 1028. Aliorum regum, Geysa nemp L. & II. Bela I. & II. Andrew I. & II. Stephani II. Caroli I. Ludovici I. & plurimum literas praeterimus. Quid porro ad haec illi? qui invadere ecclesias malant, quam ornare, diripere, quam dotare.

(a) Hoc facit monitum a divo rege, Emerico filio datum, Cap. 3. de episcopi nomenclatura, & de impendendo honore pontificibus. Decerpo nonnulla: *Sine enim illis non constituantur reges, neque principes. Si illorum benevolentiam habebis, neminem adversariorum timebis. Ab hominibus invidiarum reprehendendus esse per David Davidicum regem. Nolite tangere Christus meus. Psalm. 140. Ille autem tangit Christus Dei, qui contra Deum, atque canonum institutum sacri ordinis vitia falsis criminibus fudit, atque in publicum prostravit, quod se omnino sit ut egerit prohibeo, & eis beatus vivere, & suum regnum beneferre, quia in his rebus in primis offendit Deus.*

(b) Mirum proinde, collata in ecclesias, & religiosorum domicilia immensa vi auri, argenti, funditque optimis, quocirca inter bella, luxum, regium, publicumque, nullius omnino gentis subdido Hungariam equitum. Mos praeterea apud Hungaros invaluit, ut deficiente prole, ad factas udes, curatib, erigenda monasteria, patrimonium transferrent. Immo piaculum grande dicebatur, nihil a morte, Deo in servis suis legatissimo. Orotocoy. Volumus novam eodidem, si munificentiam Hungarorum in pios usus commonstrum. Ladislai IV. diploma, ut supradictam, a me non impetro. Quanta tum reus, in pessimos licet Cumanorum mores effusi pietas! Ladislai, Dei gratia Hungariae Rex. Libenter, & liberaliter, accedente optimatum nostrorum approbatione, consilio, & consensu constitimus in sequentibus adnotatas. Annunias equidem, & regia liberalitate donamus.

libertus, sancti Petri ecclesiam, cognomento Puelaris, capitale scholae tenebat dominium. Quidam interrogati fuissent, a quo vel unde eis ista praesumptio accidisset, huiusmodi dederunt responsum: Hoc enim dicitur quod sciam, quam vos tarde agnoscitis, amplectimur: sed tam vos, quam ceteros cuiuscumque legis vel ordinis, in eam cadere expectavimus, quod etiam adhuc fore credimus. His dictis, continuo palam exposuerunt omnium antiquorum stultissimam ac miserissimam, nempe sui deceptricem haeresim. Cui videlicet ratiocinatio tanto minus erat idoneis sermonibus obnoxia, quanto constata esse illi ter veritati contrariam. Dicebant ergo, deliramenta esse quidquid in veteri ac novo canone, certis signis ac prodigiis, veteribusque testatoribus, de trina unaque deitate beata confirmata auctoritas. Calum pariter ac terram, ut conspiciebatur, absque auctore initii semper extitisse asserbant: & cum universalium haeresum insanas, canam more latrantes deterrima, in hoc tantam Epicureis erant haereticis similes, quoniam voluptatum flagitii credebant non recompensari ultionis vindictam. Omne Christianorum opus, pietatis dumtaxat & iustitiae, quod estimatur pretium remunerationis aeternae, laborem superfluum esse iudicabant. Interea his aliisque quamplurimis insanis imprudenter ab eisdem prolatis, non desuere fideles atque idonei testes veritatis, qui illis sufficienter, si vellet tam veritati quam propriam acquiescere saluti, respondere de suis caecis atque erroneis assertionibus valerent. *Et post haec.* Praeterea cum a pluribus omni sagacitate elaboratum fuisset, qualiter deposita mentis perfidia veram & universalem reciperent fidem, atque illi omnimodis nisi celerius ad sanam fidei mentem redeant, regis iussu, & universae plebis consensu, igne essent protinus crematuri. At illi male in sua consiliis vesania, nil pertimescere se iactantes, seque evasuros ab igne illatos promittentes, quin potius meliora sibi suadentibus spernendo illudebant. Cernens quoque rex, & universi qui aderant, minus posse illos revocari ab insania: iussit accendere non longe a civitate ignem maximum, ut vel eo forte territi, a sua malignitate desinerent. Ad quem cum ducerentur, rabida adacti dementia, se omnimodis hoc velle proclamabant, ac sese ultro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad ultimum numero XIII. igni traditis, cum iam coepissent acris aduri, ceperunt voce qua poterant ex eodem igne clamare, se pessime deceptos arte diabolica, nuper de universorum Deo ac Domino male sensitisse, & ob hanc ab eisdem illatam ei blasphemiam illos temporali atque aeterna ultione torqueri. His vero plures e circumstantibus auditis humanitatis pietate permoti, accedentes ut vel semivivos ab igne eriperent, minime valuerunt: quoniam vindice flamma consumente illos, continuo in pulverem sunt redacti. Si qui vero postmodum huius perveritatis sectatores fuere reperti, simili ultionis vindicta ubique fuerunt perdit. Praeterea venerabilis catholicae fidei cultus, extirpata insanientium pessimorum vesania, ubique terrarum clarior emicuit.

Cor. haereticum deterrima

Pro, in com. Harduinus.

Qui de his porro post Glabrum meminerunt, nonnulli eos propter quandam dogmatum similitudinem Manichaei appellant, ut Ademarus monachus. Eo tempore, inquit, decem ex canonicis sanctae Crucis Aurelianensis, qui videbantur esse religiosiores aliis, probati sunt esse Manichaei. Quos rex Robertus, cum nollet aliquatenus ad fidem rever-

Ati, primum a gradu sacerdotii deponi, deinde ab ecclesia eliminari, & demum igne cremari iussit. Quidam etiam Aurelianensis canonicus, cantor nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa haeresi, ut perhibebant viri religiosi & haeretici ipsi: Cuius corpus postquam probatum est, ejectionem esse de caemeterio iubente episcopo Odalrico, & proiectum in invium. Qui autem flammis iudicati sunt supradicti decem cum Lisofo, quem rex valde dilexerat propter sanctitatem, quam eum habere credebatur, securi nihil timebant: & a flammis se intactos exire promittebant, & ridentes in medio ignis ligati sunt, & sine mora penitus in cinerem redacti sunt, ut nec de ossibus residuum inveniretur eorum.

Ejusdem concilii occasionem & acta descripta plenius accipe ex veteri commentario, quem Aganorum vocant, canonii S. Petri in valle prope Carnutum, prout edidit D. Lucas Ducherius, tomo II. Spicilegii. Rursum quoque duxi dignum memoriae tradendum de praefato viro, scilicet Arefasto, quomodo in Aureliana urbe, divina ope, suique ingruvi salubri acumine, haereticam pravitatem latentem pullulantem, jamjamque per Galliarum provincias nefandi erroris venena exitialia propinquantem, non solum deprehenderit, sed etiam omnino compresserit. Erat enim de genere comitum Normannorum, eloquio nitidus, consilio providus, bonis moribus comptus, ac mirro legationis officio tam apud Francorum regem, quam apud proceres notissimus extitit. Hic in domo sua quemdam clericum habuisse dicitur nomine Herbertum, qui ledionis gratia Aurelianam urbem adire decreverat. Verum, dum veritatis auctores querere satageret, caeco itinere in totius haereticis barathro dilabatur. Nam ea tempestate in eadem civitate duo clerici, Stephanus & Lisofo, apud omnes sapientia clari, sanctitate seu religione magnifici, elemosynis largi, opinione habebantur vulgi. Eisdem memoratus expetiit clericus, & parvo temporis interstitio docilis discipulus, cum divini verbi dulcedine ab eis debriatur mortifero nequitiae haustu, qui dementia errore diabolico irretitus, totius divinitatis expertus, sapientiam arcem conscendisse se credidit. Qui patriam repedans, dominum suum, quem singulari affectu diligebat, subtilitate verborum in erroris viam sensum admovento, secum attrahere cupiebat: testificans Aurelianam urbem praeter ceteras urbibus coruscare luce sapientiae, atque sanctitatis lampade. In cujus verbis dominus eius intellectuali auditu ipsum animadvertit a via iustitiae devium: & cito comiti Richardo causam innotuit, atque rogavit, ut Rodberto regi literis pestem in regno ejus adhuc latitantem, antequam propagaretur, patefaceret; & ut rex eisdem Arefasto ad expellendam eam opportunum auxilium non denegaret. Itaque rex insperata re attonitus, mandavit ut idem vir cum clerico suo ad Aurelianam urbem cito gressum dirigeret, Epollicens omnimodis in hac re suum auxilium.

Glabro Herberto dicitur.

Cumque jubente rege iter ageret, Carnotensis venit, Fulbertum venerabilem antistitem super hac re consulturus qui forte tunc aberat; nam Romam gratia orationis abierat. Tunc causam sui itineris cuidam sapienti clerico Ebrardo nomine Carnotensis ecclesiam sacrilegum innotuit: flagitans sui consilii opem, qualiter stare deberet in acie, & quibus armis se muniret contra multimodas artes diabolicas fraudis. Qui sapienti usum consilio eum praedocuit, ut quotidie primo mane omnipotentis opem quaesiturus, ecclesiam devotus adiret, orationi incumberet, atque sacrosan-

sancta communione corporis & sanguinis Christi a se memoret, deinde fidenter ad audiendam hereticam pravitatem signaculo sanctae crucis protinus pergeret, nihil horum quae ab eis audiret, contradiceret, sed simulato discipuli vultu, omnia tacitus in domicilio pectoris conferret.

Igitur Aurelianus deveniens, uti edoctus fuerat, quotidie sacra communione ac supplici oratione munitus, ad eorum doctrinam veniens, ad instar radis discipuli ultimus intra domum errorum assidebat. Cumque primum divinorum voluminum exemplis eum & quibusdam rerum similitudinibus informarent, atque more perfecti discipuli subdita aere intentum viderent: inter alias similitudines, silvestris arboris similitudinem ei proferunt. Trahendus es, inquam, a nobis ut arbor silvestris, quae translata in viridario, tandem aquis perfunditur, donec humo radicetur, dehinc spinis & rebus superfluis emundatur, ut postmodum terra tenax truncata sarculo, meliori inseratur ramensculo, quae postmodum ferulis seu mellissae pomo. Itaque tu simili modo translatus de iniquo saculo in nostro sancto collegio, aquis perfunderis sapientiae, donec infocneris, & gladio verbi Dei victorum spinis carere valeas, ac insulsa doctrina tui pectoris ab aëro exclusa, nostram doctrinam a sancto Spiritu traditam, mentis puritate possis excipere. At ille de omni verbo quod proferebant semper Deo gratias referebat: unde rati sunt eum convertitum esse in eorum errorem, jamjamque suam nequitiam sententiam verbis divinorum librorum antea cooperant securi aperiant, dicentes: *Christum de virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec vero in sepulchro positum, nec a mortuis resurrexisse: Addentes: In baptismo nullam esse scelerum ablationem: neque sacramentum corporis & sanguinis Christi in consecratione sacerdotis. Sanctos martyres atque confessores implorare pro nibilo ducebant.*

Cumque haec alia execrandi & miserissimi homines a fetido pectore evomerent, Arefastus sic ad eos dixisse fertur: Si in his quae enumeratis salus hominum, quae speratur, nulla, ut dicitis, esse potest: a vobis obnixè rogo mihi aperite, in quibus sperari poterit, ne meus animus in dubio positus cito cadat in desperationis ruinam. Procul dubio, frater, inquam, in charybdi falsae opinionis haecenus cum indolis jacuisti: nunc vero erectus in culmine totius veritatis, inaequam mentis oculos ad lumen verae fidei aperire cospicisti. Pandemus tibi salutis ostium, quo ingressus per impositionem videlicet manuum nostrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque sancti Spiritus dono repleberis, qui scripturarum omnium profunditatem, ac veram dignitatem, absque scrupulo te docebit. Deinde caelesti cibo pascitur, interna satietate recreatur, videbis persaepe nobiscum visiones angelicas, quarum solatio factus cum eis quovis locorum, sine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris: nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes nunquam deerit, in quo sapientiam thesauri, atque divitiarum consistunt. Interea rex, & Constantia regina, sicut vir memoratus mandaverat, ad urbem Aurelianensem cum episcoporum collegio venientes: die sequenti; illo ipso suggerente, omnis illa nequissima congregatio simul per officiales regios de domo ubi erant congregati, abstrahi, & in ecclesiam sanctae Crucis ante regem, atque episcoporum ac clericorum cantum adducti.

Sed antequam ad conflictum venimus: de cibo illo, qui caelesti ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, nescientibus demonstrare curabo. Con-

gregabantur squidem certis nodibus in domo denominata, singuli lucernas tenentes in manibus, ad instar letaniam demonum nomina declamabant, donec subito demonem in similitudine coajulibet bestiole inter eos viderent descendere. Qui statim ut visibilis illa videbatur visio, omnia extinguis luminaribus, quam primum quisque poterat mulierem quam ad manum sibi veniebat, ad abutendum arripiebat: sine peccati respectu, & utrum mater, aut soror, aut monacha haberetur, pro sanctitate & religione ejus concubitus ab illa estimabatur. Ex quo spurcissimo concubitu infans generatus, octava die in medio eorum igne accenso probabatur per ignem more antiquorum paganorum, & sic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur, atque custodiebatur, ut Christiana religiositas corpus Christi custodire solet, agris dandum de hoc saeculo exitoris ad viaticum. Inerat enim tanta via diabolicae fraudis in ipso cinere, ut quicumque de pascata haeresi imbutus fuisset, & de eodem cinere quamvis sumendo parum praelibavisset, vix unquam postea de eadem haeresi gressum mentis ad viam veritatis dirigere valeret. De qua re parum dixisse sufficit, ut Christianicolae caveant se ab hoc nefario opere, non ut studeant sciendo imitari. Verum, quia digressionem fecisse videor, ad eadem modo quae dimisi vertatur oratio, ac succincto cursu infidelium crudelitas transcurrendo peragatur, ne prolixior controversarum sermocinatio fastidium generet delicato lectori.

Igitur, ut dictum est, illis introductis ante regem, & episcoporum conventum, prior Arefastus regem allocutus est, dicens: Domine mi rex, miles sum Richardi tui fidelissimi comitis Normanniae, & immeritus teneor vinculus, & catenatus ante te. Cui rex ita respondit: Causam tui adventus cito nobis indica, ut ea cognita aut reus in vinculis tenearis, aut innoxius a vinculis dimittaris. Ad haec ille respondit: Audita sapientia & religione horum qui vinculis adsunt mecum ante te, ad hanc urbem venire volui, ut inde exemplo honorum oporum, atque doctrina eorum, melioratus redirem. Haec quidem causa est, pro qua de patria mea exire volui, & hanc urbem optavi. Quod si reata aliquo pro hoc opere teneor, praesules tibi assistentes videant, & judicent. Tunc praesules dixerunt: Si sapientiae ac religionis modum quem ab his didicisti nobis proferas, nostro judicio facile dignoscetur. At ille ait: Regia majestas, & vestra auctoritas eis jubeat, ut quae me docuerunt, ea ipsi coram vobis dicant, quatenus audita a vobis, aut digna laude habeantur, aut oblivioni tradantur. Quibus rex atque antistites cum juberent ut sum fidei normam referendo patefacerent, totius veritatis inimici alia pro aliis dicentes, intra suam haeresis fedicitatem nulla adita introire volebant: sed ut serpens quanto plus in manibus stringitur, tanto amplius elabatur; ita & isti quo amplius concludebantur, veritatis sermonem tanto magis labiliores videbantur effugisse. Tunc Arefastus videns quod redimerent tempus, & sermonum clypeo festinant obubilare sum fidei errorem, ad eos est conversus, dicens: Veritatis magistrus non erroris habere putavi, dum constanter illam mihi doctrinam, quam salutiferam evangelizabatis, viderem vos docere, atque pollicebamini pro penis inferendis, & etiam pro morte toleranda, nunquam eam a vobis esse denegandam. Nunc vero oblitus fide quam promissistis, ut videor, timore mortis ab illa doctrina longe vultis feri, neque adhuc rudem discipulum in periculo mortis dimittere

tere parvi penditis. Unde regia iustioni parendum est, & obedire tantorum præfulum authoritati oportet, ut in his que a vobis didici, si qua sunt religioni Christianæ contraria, istorum iudicio cognita, que sequenda sunt, & que respondenda, agnoscam. Docuistis equidem me nullam in baptismo promereri veniam peccatorum, neque Christum de virgine esse natum, neque pro hominibus passum, neque vere sepultum, neque a mortuis resurrexisse; neque panem & vinum, quod super altare manibus sacerdotum sancti Spiritus operatione effici videtur sacramentum, converti posse in corpore & sanguine Christi.

Cumque hæc Arefastus una voce perorasset, Guarinus Belvacensis præful interrogavit Stephanum & Lifojum, qui hujus erroris videbantur esse magistri, si ita sentirent, & crederent que ab Arefasto erant memorata. At illi cum diabolo in inferno jam mansionem paratam habentes vera esse memorata, & ita se sentire ac credere constanter asserunt. Quibus cum præful diceret, voluisse Christum nasci de Virgine, quia potuit, & pro nostra salute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte resurgeret in sua deitate, nosque doceret esse resurreduros in reformatione: viperino ore responderunt, dicentes: Nos neque interfuimus, neque hæc vera esse credere possumus. Ad hæc præful eos, inquit, interrogans: carnales parentes habuisse creditis an non? Cumque se credere assererent, præful respondit: Si ex parentibus vos esse procreatos creditis, cum non eratis: ante secula Deum de Deo genitum sine matre, in fine temporis sancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere respuitis? At illi dixerunt: Quod natura denegat, semper a creatione discrepat. Quibus præful respondit, dicens: Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per filium Deum patrem fecisse omnia ex nihilo? Cui alieusti a fide dixerunt: Ista illis narrare potes, qui terrena sapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum scripta in membranis animalium: nobis autem qui legem scriptam habemus interiori homine a Spiritu sancto, & nihil aliud sapimus, nisi quod a Deo omnium conditore didicimus, incassum superflua & divinitate devia proferis: ideoque verbis finem impone, & de nobis quidquid velis tacito. Jam regem nostrum in caelestibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera sua nos sublevar, dans superna gaudia.

Cumque ab hora diei prima usque ad horam nonam multifariam elaborarent omnes, ut illos a suo errore revocarent, & ipsi ferro duriores minime respicerent: iusti sunt singuli sacris vestibus indui in suo ordine, statimque ab antistitibus a proprio honore sunt depositi: & rege iubente, Constantia regina ante valvas basilicæ stetit, ne populus eos intra ecclesiam interficeret: & sic de gremio sanctæ ecclesie ejeti sunt. Qui cum eijcerentur, regina Stephani sui olim confessoris cum baculo, quem manu gestabat, oculum eruit. Deinde extra civitatis educti muros, in quodam tuguriolo copioso igne accenso, præter unum clericum, atque unam monacham, cum nefario pulvere, de quo supra diximus, cremati sunt. Clericus enim & monacha divino nutu resipuerunt.

Eisdem quoque concilii mentio, sed brevissima, in Chronico S. Petri Vini, edito ab eodem Dusherio, eodem Spic-legii tomo.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chr. 1017. n. 1. & sequ.

Glaber l. 3. c. 8. de hæresi Manichæorum loquens ait. Tercio de vicissimo infra jam dictum milliesimum anno reperta est apud præfatam Aurelianensem urbem crude nimium atque insolens hæresis, &c. Baronius in margine loco infra legit, supra, sed hæc enendatio difficultatem non tollit: Legendum itaque, tertio & vicissimo, hæresis enim illa an. 1002. detecta, & Glaber annum unum amplius dicit. Porro certum & indubitatum, hæc ad an. 1002. pertinere. In brevi enim Chronico Antifiodorensi a Labbeo Tom. 1. Biblioth. edito, ad an. 1002. habetur. Aurelianis igne cremantur Clerici, diabolica suggestione a fide catholica exorbitantes effecti, ac si demum Manichæi hæretici. Secundo, in fragmento Hispanis Aquitanicis ad eundem annum legitur: Apud Tolosam inveniunt Manichæi, & ipsi destructi. Tertio adhuc superest privilegium a Roberto Francorum rege Alberto Micicænsi Abbati concessum, in quo dicitur, sententiam in hæreticos illos prolatam fuisse an. 1002. tum Præsule Aurelianensi Odelrico: Aurelianis publice an. 1002. regni Roberti regis 28. Ind. V. quando Stephanus hæresiarca, & complures ejus damnati & arsi sunt Aurelianis. Sed loco, regni Roberti regis 28. legendum 27. a morte scilicet Hugonis patris, quem an. 997. accidit dotocti.

Hujus hæreicos occasione celebratum Aurelianis Concilium, desperatam proinde anno Christi 1017. alligatum cum, ex dictis ad an. 1002. revocandum sit. Hæc Concilio præfuit Leothericus Senonensis Archiepiscopus, ut habetur in Chronico S. Petri Vini: Sub ipso tempore exorta est magna hæresis, nova & inaudita in urbe Aurelianensi. Quapropter accesserunt Rex (nempe Robertus) Archiepiscopus iusti congregari in ea urbe Synodum. Aurelianis Episcopus erat Udelricus, ut ex Adelmaro discimus.

LEGIONENSIS SYNODUS

Qua Frustruarie S. Benigni monasterium a subjectione episcopi liberatur, Anno 1017. celebrata.

Ex Mon. Suppl. pag. 1139. Ex Quichoon. Biblioth. Se. bas. cont. II. no. LXXIV.

Ego Lambertus Sanctæ Lingonensis ecclesie episcopus. Notum fieri decrevi, tam presentibus, quam futuris, quod quidam dilectus ex dilectis, abbas videlicet Wilhelmus, adiit paternitatem nostram iustis precibus, ut synodali decreto quoddam testamentum, quod ad votum præventu mortis, beatæ memoriæ prædecessoris nostri Brunonis adimplere nequivit benignitas, nostræ benevolentie, proficeretur auctoritate, quod quidem non immerito tanto facilius debet impetrare, quanto Dei cognoscitur zelus id omnino possulare: Quidam enim suus, carnali propagnæ germanus, nomine Godefredus, ad sanctam veniens conversionem, totum quocumque habuit secum, Deo devote contulit, ea maxime intentione, ut

de proprio suo construeretur monasterium, quod ne alicujus episcopo, vel cœnobio fieret aliqua subjectione obnoxium, solerti pertractatum est consilio, ut in quodam loco, antiquitus Frustraria dicto, edificaretur, quod legalem per chartulam a Nitardo & Rosberto germanis ipsius Godefredi, euidam Gunardo levitis traditum est, ut ipse inde faceret iudicatus testamentum, sub liberrima omnino conditione. Quod & factum est, sed non sine multorum, maxime Arduini Regis, & Bertæ uxoris ejus, adiutorio; quorum sagaci industria legali legitime confirmata sunt testamenta, & sancto Divionensi cœnobio non parvi pretii, ut patet, collata sunt ornamenta; scilicet textum unum auro, gemmis & lapidibus mire

ANNO
CHRISTI

re ornatum, casula auro decorata, dum sola deaurata cum earum manipulis & unum cingulum atque quatuor amicti similiter deaurati, quod & ideo facere studuerunt, ut & locus, unde Frua-
uariensis videlicet sumpsit exordium, his honestaretur emolumentis, & hoc memores in posterum non habeant, unde scandalum struere iniqua possint voluntate. Et nos igitur, aequitatis iura appendentes, & animarum lucris magis quam cupiditatibus perverforum consulentes, sed & sancti predecessoris nostri promissa complentes, a privilegiis quoque Apostolicis, atque decretis episcopalis, a preceptis denique imperialibus, ac regalibus non discrepantes, Fruauariense cœnobium cum omnibus, quas possidere videtur, rebus tam mobilibus, quam immobilibus, in nulla sub-
jectione, in nullo jure cuiquam nostri episcopii pertinenti obnoxium proclamantis, quin imo sub proprio pastore, ut per omnia absoluta libertate in Romana sed sibi concessa potiat, & a sublato hujusmodi subjectionis vinculo con-

stet alienam. Volumus & nos, & statimus sub synodali decreto, ut nullus monachus, aut prescripti videlicet domini W. abbatis successor, contra prefatum locum aliquid querelam, vel calumniam inferat, vel quidquam proprietatis, seu subjectionis requirat. Ut sit igitur ipse locus Frua-
uria dictus, nostra quoque auctoritate inconcussa stipulatione liber & absolutus, & ab omni querela immunis, & in fructificandis animabus semper Christo duce sacris aptus incrementis, scilicet ex nostro clero admissis, nostra subscriptione signamus. Signum Lamberti Lingonenis sedis episcopi. Signum Beraldi archidiaconi. Signum Beraldi abbatis S. Stephani Divionensis &c. Actum apud Divionem publice III. Id. Jan. anno ab incarnat. Domini MXVII. Indiæ. XV. regnante Roberto, rege Francorum. Ego Odo cancellarius in synodo sanctæ Lingonenis ecclesiæ hoc testamentum perlectum, & ab omni synodo laudatum, & confirmatum recognovi, & subscripsi.

ANNO
CHRISTI
1017.ANNO
CHRISTI
1018.

SYNODUS GOSLARIENSIS

ANNO
CHRISTI
1018.

Anno MCVIII. celebrata, in qua Godescalchi & Gertrudis matrimonium dissolutum.

DE ea hæc habet Author Vitæ S. Meinverii Episcopi Paderbonensis apud Bollandianos ad diem 5. Junii cap. 11. n. 81 *Episcopus ergo eius anno nono Dom. Incarnationis MCVIII. Berewardus Hildensheimensis Episcopus, tempore quadragésimali Synodam in Goslaria habuit: in qua præfiden-*

te Imperatore cum Episcopis ceterisque regni primoribus, Godescalchum Ekkehardi, Comitis filium, & Gertrudem filiam Comitis Ekkeberti separavit. Dithmarus ait propter consanguinitatem proximam excommunicatos. Eo anno Pascha incidit in diem 6. Aprilis.

NOVIOMAGENSE CONCILIUM

In quo Otto incestarum nuptiarum reus damnatur, & quidam ecclesiastici ritus sancti, Anno 1018 celebratum.

Et Moest
Suppl. pag.
120.

Concilii Noviomagensis circa hæc tempora habiti meminit cœvus scriptor Alipertus Metensis cœnobii monachus in libello de diversitate temporum lib. II. cap. XVI. & XIX. qui tamen res in eo definitas omnes silet. Annalista vero Saxo Eccardi & concilium memorat, & res in eo constitutas hæc indicat. *Mense martio XVII. Kal. Aprilis (quæ anno illo incidit in dominicam) magna synodus fuit in Namagone. (Noviomagi scilicet) ubi Otto quidam de primoribus Franco-*

rum. & uxor ejus Irmingard consanguinitate proximi, injuste diu conjuncti ob inobedientiam continuæ vocationis excommunicati sunt, cooperatoresque eorum a suis episcopis ad satisfaciendum vocati. Ibi etiam consultatum est, antiquo exemplari perlecto, ut corpus Dominicum ad sinistram, calix ad dexteram sacerdotis poneretur. Porro de Ottone isto, quisnam fuerit, inferius in additionibus ad concilium Moguntinum indicabo.

ANNO
CHRISTI
1019.

CONVENTUS EPISCOPORUM GERUNDENSIS

ANNO
CHRISTI
1019.

In quo vita Canonica in Ecclesiam Gerundensem introducitur.

Et Marco
120. in ap.
pud. p. 1016.

CUM in nomine sanctæ & individue trinitatis in Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ sedis Gerundensis in unum residerent Episcopi, Petrus ejusdem sedis præsul, Ermengaudus Urgellensis, Deusfledit Barchinonensis, Berengarius Helenensis, Adalbertus Carassionensis, Ato Coferanensis, Abbatas etiam Bernardus sanctæ Mariæ Crastæ, Petrus Rodensis, Landricus Giffalensis, Guifredus cœnobii Gallicantus, Amblardus cœnobii sancti Cirici, Vives cœnobii sancti Pauli maritimi, Poncius cœnobii sancti Saturnini, necnon etiam quamplurimi alii sacerdotes, assistentibus

Archidiaconi atque Canonicis ejusdem sedis Gerundensis & Barchinonensis, divinitus inspirati concordia ac pari animo definites statuerunt ut ad servitium Dei & ejus genitricis in eadem sede domus canonica construeretur & rebus ecclesiasticis ex fidelium dono juste collatis ditaretur, quo facillime Deo ibidem quotidie famularetur & militaretur, & quæcumque ejusdem sunt ordine justo perferrentur. Unde idem Petrus præsul egregius de statu ecclesiastico diligenter tractans cum iis omnibus, præsentate ac consentiente Comitissa Ermenfendi una cum filio suo domno Berengario Comi-

Comite & Marchione, collaudantibus cunctis prædictis, donavit ad construendum & dotandum jamdictam canonicam domum hæc quæ infra sunt scripta dicens: Ego in Christi nomine Petrus Gerundenſis Episcopus, permittente Ermessenda Comitiſſa eadem, filioque suo eodem Berengario Comite, dono ad ædificandum & munerandum atque dotandum jamdictam canonicam domum ad ſervitium Dei & ejusdem genitricis Ecclesiam sanctæ Mariæ de Castellone cum decimis atque primitiis atque oblationibus ejus & suis omnibus alodiis, & Ecclesiam sanctæ Eulaliæ de Villa nova cum decimis & primitiis & oblationibus fidelium & alodiis suis, & Ecclesiam sanctæ Mariæ de Aguillana cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, & Ecclesiam sancti Saturnini de Arcus cum omnibus rebus quæ ad eam pertinent, & in comitatu Bisuldunensi Ecclesiam sancti Petri de Monteacuto cum omnibus suis pertinentiis, & Ecclesiam de Navello cum omnibus suis pertinentiis, & Ecclesiam sancti Andree de Lorna, & alias parrochias, & alodia quæ Miro Vicecomes Bisuldunensis tenebat quando obiit ab hoc seculo & juris sanctæ Mariæ esse dinoscantur cum omnibus suis pertinentiis, & Ecclesiam de Ordeis, & sicutum de Lebres, cum decimis & primitiis & omnibus illorum pertinentiis. Supradicta autem omnia quæ in aliis comitatibus sunt ego supra nominatus Gerundenſis Episcopus Petrus taliter dono & trado prædictæ canonicæ domui qualiter jamdicta sedes sanctæ Mariæ ea in prænomminatis aliis comitatibus juste habere debet vel habet. Insuper ego Ermenſendis & Berengarius Comes & Petrus Episcopus domus prælibatæ, canonicæ Ecclesiam sancti Martini de Cacano cum decimis & primitiis atque omnibus pertinentiis ejus, necnon & Ecclesiam sancti Martini de Colonico cum decimis, & primitiis & ejus oblationibus atque alodiis, & Ecclesiam sancti Juliani de Curtibus cum omnibus suis pertinentiis, & alodium quod..... Vicecomes debavit ad prædictam canonicam domum, & est in comitatu Gerundenſi in villa Pera, necnon & mansum de Fontudeta cum omnibus suis pertinentiis, & medietatem Ecclesiam sanctæ Leocadiæ de Parietibus, quantum scilicet ad eandem Ecclesiam pertinet, & alodium de Ferrerous & de Ruvirans cum omnibus appendiciis suis, & medietatem parrochiæ sancti Felicis de Palatio Rabuni cum omnibus ejus pertinentiis, & molendina quatuor quæ Gitardus Archidiaconus tenebat. Et ego Arnulfus dono atque concedo ad eandem canonicam medietatem decimarum de parrochia S. Stephani quæ est sub appendicio sancti Martini de Romano. Et nos prædicti Petrus & Ermenſendis & Berengarius donamus eidem domui canonicæ parrochiam sancti Amantii cum decimis & primitiis atque oblationibus & cum suis omnibus & pertinentiis & cum suo appendicio Ecclesiam sancti Martini de Praela cum decimis & primitiis & oblationibus & cum sacriis & cimiteriis triginta pedum, & Ecclesiam sancti Martini de Campo majore cum omnibus suis pertinentiis, & parrochiam sancti Mameti de Rudmorts cum omnibus suis pertinentiis, & medietatem Ecclesiam S. Martini de Lemena cum suis pertinentiis, & parrochiam sancti Andree de Mata cum omnibus pertinentiis. Dono quoque ego Petrus Episcopus parrochiam sancti Petri de Navata cum omnibus suis pertinentiis, & sicutum Crispiani cum quartis sancti Stephani de Bas, & medietatem justitiarum de Balcara, & ecclesiam de Fontanillas cum suis pertinentiis, & Ecclesiam

sancti Genesii de Monels cum omnibus suis pertinentiis, & omne alodium quod condam fuit de Altrude femina, & est in Monels, & illa concessit domui canonicæ cum omnibus suis pertinentiis. Et dono eidem canonicæ de omnibus adapturis quæ mihi adeptæ fuerint ex rebus ecclesiasticis decimam partem. Præterea ego Petrus statui & confirmavi & donavi una cum clericis prædictæ sedis de omnibus rebus mobilibus quas acquisiturus sum vel adepturus de episcopatu sanctæ Mariæ tertiam partem prædictæ sanctæ Mariæ, in tali ratione ut de prædicta tertia parte dentur duas partes restorationi ecclesiasticæ, alia vero tertia pars detur prædictæ canonicæ. Ego vero Ugo Comes Impuritanus dono censum de Duobus caranis prædictæ domui canonicæ in Impurii civitate, qui ad me pertinet vel pertinere debet, & quicquid homines ipsius terræ prædictæ canonicæ concesserint simul dono & habere consentio propter salutem animæ meæ & filiorum meorum ac conjugis. Postea moriens Bernardus Robores reliquit Ecclesiam sancti..... de villa Blareis cum decimis & primitiis & oblationibus & alodiis & pertinentiis suis eidem canonicæ, & ecclesiam S. Agathæ cum suis pertinentiis, consilio & voluntate prædicti Petri Pontificis. Præterea ego impediens Petrus Episcopus dono eidem canonicæ Ecclesiam sancti Juliani de Castellit cum omnibus suis pertinentiis. Et quidam vir miles bonus nomine Sonarius Rufus moriens absque liberis reliquit totum suum alodium cum integro de Monte calvo eidem domui canonicæ, & totum suum alodium de Montemallo cum integro sui, & totum suum alodium de Elpidels, & totum suum alodium de Pantalii, cum eorum omnibus pertinentiis, eligens Deum ad vicem filii hæreditandum. Similiter ejus cojux Adaledis moriens reliquit suas voces in supradictis alodiis omnibus prædictæ canonicæ. Ego Poncius Caputicholæ & Levita dono alodium de Pujo alto cum finibus & terminis & cum suis afrontationibus eidem canonicæ S. Mariæ. Præterea alii boni viri morientes timentes Deum, relinquentes sua alodia, hæredem fecerunt prædictam canonicam, id est, Raymundus Guttifeli de Pujals, Sendredus Guillelmi, & Miro frater ejus, & Donnitus, clericus de Cruce, & Berengarius Donnitus, qui reliquit suam hæreditatem de Ulivars prædictæ canonicæ, & suprascriptus Sonarius reliquit suum alodem de Castanet & ipsum de Castellone cum molendinis & molendinariis in fluvio Ticeri. Et Seniofredus Saffard reliquit alodium eidem domui canonicæ intra terminos parrochiæ de Canapost, & reliquit alodium eidem domui quod est ad Roram. Et ego Petrus prædictus Episcopus dono ipsum mansum de Abellars cum suis pertinentiis omnibus, necnon & medietatem parrochiæ sanctæ Mariæ episcopalis decimarum, & sicutum de Parietibus cum molendinis suis & cum omnibus rebus ad eundem sicutum pertinentibus, quod tenebat Archidiaconus Guillelmus, & alodium quod est in Rodas & in Armendera & in Palatio Rabuni, & Ecclesiam sancti Cypriani maritimi, atque Ecclesiam sancti Afiseli, cum omnibus illorum pertinentiis. Prædictus denique Bernardus Robores reliquit omne alodium quod habebat in parrochia sancti Dalmatii de Tornavels vel in Seliga eidem domui canonicæ. Et Adalbertus Eonegonis dedit quatuor mansos cum illorum pertinentiis qui sunt in parrochia sancti Felicis de Borſeleu eidem domui. Et Raymundus Propositus reliquit mansum unum in Fruyan cum suis

ANNO
CHRISTI
1019.ANNO
CHRISTI
1019.

suis pertinentiis. Et Guillelmus Seuvilli alterum A
ibidem cum suis pertinentiis. Et Arnaldus de
Conzels reliquit medietatem sui alodii quod ha-
bebat in Fuyan vel in Conzels prædictæ canoni-
cæ. Et Bernardus Tegmarus dimisit de suo alo-
dio eidem domui quod habebat in Palatio Fro-
gel & in Pera. Et Guitardus Gaufredi clericus
reliquit omnem suum alodium prænominatæ Ec-
clesiæ quod habebat in Furnels & in Candoran
& in villa de Agnis. Et Baron Boni-hominis di-
misit alodium quod habebat in Camos. Et uxor
Raymundi Boni hominis mansum unum qui est
in villa de Man jamdiæ domui. Et Guisfredus
Guillelmi dedit quatuor mansos qui sunt in pa-
rochia sanctæ Cæcilie de Carcar & quatuor in
villare Situran eidem domui. Et Stephanus Pres-
byter de Catan reliquit mansos duos qui sunt
in eadem parochia & in Ratxa & Lalclas. Et
Vicecomitissa Impuritanensis uxor quondam Guil-
lelmi reliquit unum mansum quod habebat in
Virginibus sapius diæ domui cum suis pertinen-
tiis. Et prædictus ejus vir Guillelmus Vicecomes
reliquit omne alodium quod habebat in Castello-
ne eidem ipsi domui, & alodium quod est in
Pedret & in Mercadal & in Plano ante Gerun-
dam, & ipsam de Betlor totum quod fuit de
Ufulard dedit Gondebaudus prædictæ domui cano-
nicæ cum omnibus suis pertinentiis. Et Beren-
garius Episcopus ejusdem sedis donavit Terras
cum molendinis & molinariis cum omnibus eo-
rum pertinentiis & simul cum ipsa aqua Ticeri C
usque in medium alveum ejusdem Ticeris, qui
sunt a termino loci qui vocatur Sale alte usque
ad Marcadal quod est ante Gerundam civitatem
canonicæ eidem. Hæc omnia a prædicto Episco-
po Berengario donata sunt in parte meridiana
cum palatio & cum triliis & cum iis que tenent
Bonifilius & Johannes clerici. Et Comitissa præ-

dicta Ermenfendis donavit alodium quod fuit Ber-
nardi Amati clerici eidem canonicæ. Hoc alodium
cum suis pertinentiis est in valle Angles. Petrus
Presbyter montis Eusebii reliquit alodium eidem
canonicæ. In eodem monte sunt alia plurima alo-
dia & terræ & mobilia que hodie prædicta domus
canonica habet & possidet & habere debet & fu-
turo Domino donante a fidelibus juste collata ead-
em canonica adquisierit cum suprascriptis. Hæc
omnia supradicta in jure prædictæ canonicæ
nos prænominati Episcopi ab integro confirmamus
propriis nominibus. Et si aliquis abstulerit aliquid
ex suprascriptis rebus omnibus, aut supradicta
omnia..... a jure canonico, nisi satisfaciens
resipuerit, restitutus ad integrum ablatis, perpetuo
anathematis vinculo eundem aut eosdem præsum-
ptores excommunicamus & a consortio fidelium
separamus & cum Juda Domini proditore in in-
ferno inferiori participem fieri optamus. Arme-
nensis Episcopus, Berengarius Comes, Ermen-
fendis Comitissa, nos qui hanc donationem liben-
ti animo fecimus & firmare eam rogavimus Ad
sunt hæc anno incarnationis dominicæ decimo
nono post millesimum, XII. die Kalendarum
Decembrium, anno XXXIII. regni Roberti Regis
Ego Benedictus sanctæ catholicæ & apostolicæ
Romanæ Ecclesiæ confirmo hoc præscriptum, &
præcipio in Dei nomine valere in æternum cum
apostolica autoritate.

Ato Episcopus. Vilelmus Episcopus. Ermen-
gaudus ac si indignus Dei gratia Episcopus. Be-
rengarius sanctæ sedis Helenensis Episcopus supra-
scripta libenter confirmo. Adalbertus Episcopus
Carcassonenfis. Deusedit gratia Dei ac si indi-
gnus Episcopus omnia suprascripta confirmo. A-
melius Episcopus hoc confirmo. Ugo Episcopus
Ecclesiæ Uticensis. Stephanus Atenfis. Bernardus
gratia Dei Episcopus.

SYNODUS FRITISLARIÆ

ANNO CHRISTI MXX.

*Summa. Clericus qui ex præfatio S. Heimeradi ad inopiam redactus erat, ob fornicationis crimen
accusatus apud Synodum Fritislariensem forte a S. Minervæ celebratam
novo miraculo a pœna liberatur.*

Adert P.
Hartmann in
Coac. Germ.
tom. 2. pag.
31. ex Egber-
to auctore ve-
re S. Meis-
neri.

ERat quoque ibi Clericus in juvenili ætate D
vernans, sed superbus admodum, & arro-
gans. Hic jam principio multas viro Dei ob invi-
diam faciebat injurias. Quadam itaque die cum
pergeret illi molestus esse, vir Dei dixit ad eum:
propius medullis accipe, que prædicte tibi: dives qui-
dem futurus es, sed postquam omnia congrega-
veris veniet satanas, & omnia tibi teque simul
auferet. Utinam jam in ipso non impleta sit ista
Prophetia, quod pace hujus sancti, salva verbo-
rum ejus fide, optaverimus: quam impletam, re-
rum exitus docuit in ipsius substantia.

Nam postquam vir Dei de rebus humanis
excessit, cum jam multa clericis coacervasset; ad
ultimum ancillam cujusdam præpotentis hominis,
ejusdem loci indigenam, corrupit, qui statim do-

mmum ejus, omnemque suppellectilem invasit, nihil-
que ex omnibus præter miseram vitam relinquens,
insuper ad Fritislari apud generalem Synodum eum
accusavit. Cumque in eo esset, ut Episcopus ad
degradandum eum baculum levare debuisset, su-
bito prorumpens sanguis de naribus ejus cum im-
petu super Episcopum venit: illico ejectus itam-
diu sanguinem fudit, usquequo aliis, que intro-
ducenda erant, introductis, & determinatis, eo
oblivioni tradito synodus illa solveretur.

Quis ambigat enim in tantæ necessitatis articu-
lo beati viri miseratione liberatum! Qui profecto
cum vidisset prophetiam suam in rebus suis esse
impletam, ne amisso pariter sacerdoti quoad su-
ditus omni spe nudaretur subveniendum ei cen-
suit.

CONCILIUM AIRIACENSE

In Pago Autissiodorensi presente Roberto Francorum Rege celebratum anno dom. circiter mxx.

Ex Chronico S. Petri Vivi, edito a D. Luca Dacherio, Tomo II. Spicilegii.

IN tempore illo factus est magnus conventus in Autissiodorensi pago, in Airiaca villa, a Leothérico archiepiscopo: ubi de singulis locis delata sunt sanctorum martyrum, confessorum, virginum pretiosa pignora in sui scriiis. Inter quæ de cœnobio B. Petri Vivi dum deferretur, vel referretur beatus martyr Sandianus, imminentibus noctium tenebris, super duo capita serinii emicuerunt duo præclarissima sidera, omnes totius noctis tenebras sui splendore superantia, oculis quidem deducendum visibilia, sed tactu impalpabilia. Ibi vero præsentibus fuerunt Robertus rex, & Gauslinus Bituricensis archiepiscopus, cum aliis episcopis, & abbatibus, & populo innumerabili. Ibi etiam multa disposita sunt ad utilitatem ecclesiarum.

Concilium ejusdem fit mentio libro 21. historia sancti Bercharii Deroensis abbatis edita a Nic. Camuzio in Promptuario antiquitatum Trecentium. Gloriosus rex Robertus, inquit, apud villam Aireyas nomine nescitur concilium habuisse, ubi cum in-

numera plebis multitudines, diversi utriusque sexus & ætatis concurrerent, ad cumulandam quoque populi proficiscens devotionem, plurima sanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt.

In libro Gestorum Pontificum Autissiodorensium, causa hujus congreganda synodi offertur: nempe ad redintegrandam pacem in Burgundia, coactum concilium apud Airiacum, inquit, villam beati Germani, in quo rex Robertus.... simul & innumerabilia sanctorum pignora totius pene provincie. Ubi dum quidam peterent, ut gloriosi Germani corpus illuc deferretur, respondit Hugo episcopus: Abût, ut ossa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur. Quod ceteri audientes, grater cohenserunt. Similiter & per diversa loca, ut in pagis, Divionense, Belmense, atque Lugdunenfe, concilia sæpius celebrari fecit.

G. C. Morem deferendi sanctorum reliquias ad concilia, tum ex aliis intelligimus, tum ex Glabro, lib. 17. c. v. quem mox referemus ad annum 1023.

AD CONCILIUM AIRIACENSE

NOTA CHRONOLOGICA, ET ADDITIO.

An. 1020.
vel 1023.
Ex Suppl.
Mansi T. I.
pag. 1047.

Airiacensis, qui urbis Autissiodorensis pagus est, concilii meminit quidam Labbeus, sed anno 1020. ex auctore Chronici S. Petri Vivi male quidem, meo judicio, collocat. Ego enim in annum 1023. vel 1024. rejiciendum hac ductus conjectura in meis ad Pagium adnotationibus censui. Ita enim ibidem dissero: in hunc annum (1020) referunt Conciliorum collectores provinciale concilium Airiacense, qui pagus est in ditione Autissiodorensi. At si quid valeant conjecturæ, promovendum illud arbitror ad annum 1022. vel 1023. Hujus enim concilii veluti recens habitus mentio fit in diplomate Roberti regis Francorum, legendo in bibliotheca Sebustiana Gulcheonis cent. 7. Cap. LXXX. quod datum legitur: *Avaloni anno MXXIII. regnante Roberto Rege XXXVII. mense, & die incertis. Hæc annorum Roberti supputatio, si ab anno 888. cum Pagio ducatur, signat anni 1024. exordia, quæ sane cum anno 1023. a Martio cæpto ex veteri stilo congruere possunt. Quis vero credat concilium anno 1020. celebratum tanquam nuper habitum anno 1024. haberi, & dici potuisse! Melius igitur in annum 1023. vel 1022. referatur. Nec repugnat auctor Chronici S. Petri Vivi, qui licet anno 1020. ejusdem Concilii meminerit, consulte scribit celebratum fuisse non eo quidem anno; sed tempore illo. Porro diplomate illo suo Robertus Ecclesiam quandam Monasterio Fructuariensi, in Pedemonte suo, elargitur, quam donationem a se præstitam fuisse in concilio nuper Ariaci habito testatur, & literis patentibus manifestat. Quæ nova conjectura est ad illigan-*

dum concilium illud anno 1023. Neque enim regis literæ de donatione hac sua diu differende fuerant.

Hanc ipsam chartam utpote portionem quandam sanctorum concilii hujus continentem hic produco.

DONATIO ROBERTI FRANCORUM
REGIS
MONASTERIO FRUCTUARIENSI:

Ex litera originali.

In nomine Sanctæ & individue Trinitatis.

Ego Robertus gratia Dei Francorum rex. Novit verit omnium sanctæ matris ecclesiæ fidelium industria, ut præsens, sed etiam futura, quod quidem nosser comes, *Guillelmus* nomine, nostræ Serenitatis adierit præsentiam, rogans & obnixè postulans, ut quandam ecclesiam in honore S. Martini sacratam, in suburbio *Belmenfis* castri sitam, olim abbatiam, sed jam omnimodo destruatam, quam etiam jure nostri beneficii possidebat, se mihi liceret credere, eo conventionis tenore, ut eandem ecclesiam cuidam congregationi in loco Fructuarii, juxta alpes Deo regulariter servienti, comminus traderemus perpetuo habendam. Cujus rationabili & devotæ petitioni libenter condescendere volui, quoniam eidem cœnobio jam pridem quandam abbatiam *Sandæ Mariæ* in suburbio *Cabilonenfis* sitam, cum ecclesia *Bulciani*, & *Allodum Cassiniaci*, cum ecclesia ejusdem villæ per præcepti firmitatem concesseram. Quæ omnia dedi insiduo, & petitione domini *Guilelmi* abbatis, ejusdem loci Fructuariensis devoti fundatoris, interveniente & subscriben-

389
ANNO CHRISTI 1090.
1bid. pag. 1147.

BENEDICTUS WINTONIENSIS.

HENRICUS II. 590
IMP.

te *Gosfrido*, Cabilonenſi epifcopo, cum reliquis A
epifcopis, qui interfuerunt concilio nuper Ariaci
habito. Innotefco igitur cunctis, prædictam eccleſiam
Belnenſem, Guilelmum comitem mihi reddidiſſe,
& mihi eam Fruſturienſi conſoblo dediſſe; erga
quem locum taliter noſtræ benevolentiz incukamus
affectum, ut, quicumque in omni noſtræ domina-
tionis regno pro redemptione peccatorum fuorum

aliquid inibi conferre voluerit, noſtræ autori-
tatis habeat aſſenſum; & ſicuti noſtri præcepti
authoritate firmaviſus, ita etiam legaliter dan-
di in poſterum habenda abſque declaratione de-
cernimus, & harum rerum conventionem annuli
noſtri impreſſione ſignamus. *Actum Avalonii anno
incarnat. Verb. MXXIII. regnante Roberto XXXVII.
Ego Baldwinus Cancellarius reſegendo ſubſcripſi.*

ANNO CHRISTI 1090.

CONVENTUS EPISCOPORUM
TOLOſÆ ANNO CIRCITER M. XX.

ANNO Chriſti circiter M. XX. Tolofæ in epifco-
porum conventu excommunicati ſunt omnes,
ſeu viri, ſeu fœminæ, qui aliquem uſaticum ma-
lum in ſtrata de Stap uſque Tolofam miſerint,
vel mitti conſulerint Cui conventui interfue-
runt archiepifcopi duo, Narbonenſis, & Auxita-
nus: epifcopi vero Carcaſſonenſis, Biterenſis,
Magalonenſis, & tres ſuffraganei epifcopi Auxi-
tani. *Ex ſchedis Petri de Marca archiepifcopi Pari-
ſienſis.*

*ſcopis, Carcaſſonenſi, Biterrenſi, Magalonenſi, & Au-
ſcitano archiepifcopo, cum aliquot ſuffraganeis. Sen-
tentiam vero excommunicationis reſert in verba:*
Nos ex parte omnipotentis Dei, & beati Petri,
& omnium ſanctorum, interdiciſus, & excom-
municamus, ab eccleſia & conſortio fidelium ſe-
paramus, & corpus ac ſanguinem Domini, ac
ſepulturam prohibemus omni homini, vel tenui-
næ, qui aliquod uſaticum malum in ſtrata de
Stap uſque Tolofam miſerint, vel mittere conſue-
ſerit, præter hoc quod Donatus modo retinet.
Eandem excommunicationem, quam fecit Au-
ſcienſis epifcopus cum ſuis tribus epifcopis, abba-
tes omnes laudaverunt.

Ex Libell
Append. T.
IX.

Conventus hujus aſſa Caſtellus viderat, ex quo
diſcimus, lib. v. commentar. Occitan. a Raymundo
Toloſano archiepifcopo convocatum fuiſſe, cum Guil-
telmo comite Toloſano, archiepifcopo Narbonenſi; epi-

CONCILIUM GERMANICUM

Sed incerto loco a Benediſto Papa VIII. & Herinco II. Imperatore Anno 1020 celebratum

Ex Moad
ſuppl. pag.
1142.

Benediſti VIII: in Germaniam profectionem, CIV. col. 1033. Benediſtum papam Romanum ab
quam Pagius cum aliis ad annum 1019. re-
fert, in annum ſequentem 1020. transferendam olim
docui in Nota ad Pagium ad A. 1019. 1. His
vero ſtantibus anno eodem profectionis ſuæ ponti-
ficem uſa cum imperatore concilium habuiſſe his
documentis adfluxi *ibid.* in nota ad annum 1020.
1. Adendum hic ex Ruperto monacho monaſte-
rii S. Laurentii, cujus operis epitomen vulgarunt
PP. Martene, & Durand Vet. Monum. tom.

*imperatore pro quibuſdam regni, & eccleſia negotiis
invitatum in Galliam veniſſe. Tum ſubdit. Mul-
tiſque epifcoporum ad ſynodum unde conſuetudibus,
multa ibi uſita, multa boniſta decreta ſunt, que
omnia hujus noſtri Veolbedonis (Leodienſis epifco-
pi) adſcriptione ſubmiſſa. Synodi hujus in Ger-
mania quidem, ſed loco incerto celebratæ coram
Benediſto papa nulla eſt alicubi, ne in collectio-
nibus quidem conciliorum mentio.*

ANNO CHRISTI 1091.

CONCILIUM WINTONIENSE

SUB CANUTO REGE ANGLORUM, DANORUM ET NORVEGARUM,

Habitu in ſancto natali Domini, anno Chriſti MXXI.

Ex manuſcri-
pto burgi ſan-
cti Edmundi.

Hæc ſunt ſtatuta Canuti regis Anglorum,
Danorum, Norvvegarum, venerando ſa-
pientum ejus conſilio ad laudem & gloriam Dei,
& ſui regalitatem, & commune commodum,
habita in ſancto natali domini apud Wintoniam,
&c.

do archiepifcopis, & Ailvino epifcopo Elmha-
menſe, & aliis epifcopis ipſorum ſuffraganeis, ſep-
tem ducibus, cum totidem comitibus: necnon di-
verſorum monaſteriorum nonnullis abbatibus, cum
quampſurimis gregariis militibus, ac cum populi
multitudine copioſa, ac omnibus tunc in eodem
parlamento perſonaliter exiſtentibus, votis regis
unanimitè conſentientibus, præceptum & decre-
tum fuit: Quod monaſterium ſancti Edmundi,
&c. ſit ab omni juridiſtione epifcoporum & co-
mitatus ex tunc in perpetuum funditus liberum
& exemptum, &c.

Rex Canutus anno regni ſui quinto, videlicet
per centum & triginta annos ante compilationem
decretorum, que anno domini 1150. fuerunt com-
pilata anno ſeptimo pontificatus papæ Eugenii
tertii, & ante compilationem aliorum canonum
quorumcumque, cunctos regni ſui prælatos proce-
reſque, ac magnates, ad ſuum convocans parla-
mentum, in ſuo publico parlamento, perſiſten-
tibus perſonaliter in eodem Viſtano & Adelo-
Conſil. General. Tom. XIX.

Illuſtris rex Hardicanutus prædicti regis Canuti
ſilius, hæres & ſucceſſor, ac ſui patris veſtigio-
rum devotus imitator, &c. cum laude & favore
Bb 2 Ego

ANNO CHRISTI 1091.

Exemptio ab
epifcoporum
jurisdictione.

Agelodi Dorobernensis, nunc Cantuariensis, & Agai sui mundanorum principum, descriptum concilium Aitrici Eboracensis episcoporum, aliorumque episcoporum suffraganeorum, nec non cunctorum re-

CONCILIUM GALLICANUM

Incerto loco habitum, in quo Lemovicensis civitas excommunicatur.

Ex P. Pagi
ad An. Ch.
1021. p. 2.

In Chronico Ademari legitur, Girardo Episcopo Lemovicensi vita fundito, Vuillelmum Aquitanum Ducem elegisse Jordanum magna nobilitatis & simplicitatis virum. Tum subjungitur Quadagesima superveniente Dux Romanam adiens, filio sui prudentissimi adolescenti, Vuillelmo imperavit, ut revertens ordinatum reperiret Episcopum, quod illi adimplere curavit, & Sabbato media quadragesima Angeriaco ante caput S. Joannis (quod ann. 1018. inventum fuit;) diaconus & presbyter ordinatus est, & crastina Dominica consecratus est ab Ibone Episcopo Sanctonensi & Coadjutore Archiepiscopi Burdigalensis, & Roame atque Arnaldo, nec non & Umberlo Episcopo. Post vero a clarissima indolis Vuillelmo Comite, & Arnaldo Petraporicensi Episcopo Lemovicam deductus inbronizatus est in sede S. Martialis. Archiepiscopus vero Bituricensis Gauzelinus,

ad cujus diocesim Lemovica pertinet, & quia sua auctoritate consecratus est episcopus, facta synodo in Francia, coram Rege Roberto, ubi VII. Archiepiscopi adfuerunt, die Pentecostes cum suffraganeis Episcopis, totum Lemovicam excommunicavit, praeter locum S. Martialis, & qua proprio ad eum pertinebant, ipsumque prohibuit ab officio suo episcopali: tamen satisfaciens, nudis pedibus, cum centum Clericis & Monachis, omnibus similiter discalciatis pedibus, Bituricam sedem adit, ubi Archiepiscopus cum Clero eis processit obviam, & honorifice eos deducens, quod ligaverat, absolvit. Cum vero Ademarus subjungat, eo tempore decem ex Canonicis civitatis Aurelianensis ob haeresim Manichaeorum flammis additos esse, quod anno 1022. accidit, apparet illud Concilium hoc vel sequenti anno, incerto loco celebratum esse.

LEMOVICENSE CONCILIUM

In causa Apostolatus S. Martialis a Jordano Lemovicensi

Anno circiter 1021. celebratum.

Ex Maff.
Suppl. pag.
1147.

De concilio hoc, sicut & de causa sancti Martialis in eo agitata inter apostolos, sive inter confessores in sacris precibus invocandus fuerit, nonnulla habentur in actis concilii Lemovicensis II. seu potius III. anni 1031. Sess. I. Concilium istud Lemovicense I. ante hos plures annos per hebdomadam pentecostes habitum ibidem asseritur; ex quo intelligimus aliud profecto esse Lemovicense illo, cujus in iis pariter actis concilii Lemovicensis II. sermo inducitur. Habitum enim illud asseritur ibidem primo anno dedicationis Lemovicensis basilicae Augusto mense incunte. In hoc vero, quod primum omnium Lemovicense concilium statuo, Jordanus urbis illius praesul exposuit patribus dissidia, quae viros doctos agitabant de apostolatu S. Martialis, aliis inter Apostolos, aliis inter Confessores referendum judicantibus. Quid tunc decisum sit, ignoratur. Forte tamen res integra remissa est ad Lemovicense concilium, quod primum dicitur, re ipsa vero est II. quodque anno 1029. collectores omnes cum Labbeo assignant. Sed in annum praecedentem 1028. referendum ex eo constat, quod anno illo, quo concilium est habitum, dies Augusti tertia in Dominicam cadebat, idque admissum cum anno 1028 congruit. His ergo ita stabilitis non duo, uti huc usque, sed tria Lemovicensia concilia in causa S. Martialis constitui oportet, primum ante plures annos, quam haberet tertium anni 1031. forte anno 1026. seu 27. alterum anno 1028. postremum tandem 1031.

Haec olim ex mera conjectura, sed non inanimi commentabar, qua in re veritatem attingisse me nunc gloriatur; quam veritatem detegit concilii hujus synodica vulgata in nova Gallia Christi-

anae editione tom. II. in append. pag. 161. Quamquam enim ibi de loco habiti Concilii nil legitur, vix tamen alteri congruere potest Concilio, quam huic Lemovicensi diverso ab altero anni 1028. itemque ab alio anni 1031. Nam alia est plane Concilii hujus, ex quo synodica data est, definitio, ab ea, quam ambo illa concilia anni 1028. & 1031. tulerunt. Illa enim negat S. Martialis locum dandum esse inter Apostolos, quem locum posteriora illa Concilia ultro viro sancto permittunt. Sed age, synodicam ad Benedictum VIII. papam recitemus. Caret illa temporis adscriptione, sed cum Benedictus ultra annum 1024. vitam nequaquam produxerit, nec Jordanus Lemovicensis prius anno 1020. exeunte coeperit, intra breve hoc spatium cadere necesse est.

JORDANI EPISCOPI LEMOVICENSIS EPISTOLA AD BENEDICTUM VIII. PAPAM,

De non ponendo S. Martiali in numero
apostolorum.

Domno, ac venerabili, Deo, & hominibus dilecto papae nostro Benedicto Robertus Dei gratia Rex Francorum, Guillelmus Dux Aquitanorum, archiepiscopus Bituricensis, archiepiscopus Burdegalensis, archiepiscopus Turonensis; omnesque eorum suffraganei; nec non Lambertus Pictavenis, Arnaldus Petroguoricensis, Isolo, Roo, ceterique eorum confratres, Jordanus Episcopus Lemovicensis, qui hanc cartam scribere iussit, hi omnes domino apostolico salutem, & dilectionem. Dominum nostrum Jesum Christum scilicet.

ANNO
CHRISTI
M.D.C.ANNO
CHRISTI
1031

Scimus & credimus duodecim sibi elegisse apostolos, quibus dedit potestatem ligandi atque solvendi, ex quibus cecidit unus nomine Judas, in cuius locum ceteri Apostoli elegerunt alium nomine Mathiam, ut duodecim restaurarent numerum, in quorum consortium Dominus noster alios septuaginta duos sibi elegit, quos & discipulos vocavit, ex quibus Beatus Petrus princeps Apostolorum unum sibi elegit nomine Martialem, qui una cum illo aderat ante presentiam Domini nostri Jesu Christi: & ad cenam, & ubicumque Dominus noster aliquod suis apostolis ostendebat miraculum, beatus Martialis cum S. Petro interfuit. Sed post sanctam Domini resurrectionem, ac Ascensionem beatus Martialis, qui fuit ex septuaginta duobus discipulis unus Beato Petro adhaerebat; quem Martialem Beatus Petrus cum duobus Presbyteris Alpiniano, Austricliniano Gallicam gentem predicare transmisit. Illi vero iter carpentes venerunt Elsam: ibi mortuus est Austriclinianus unus ex presbyteris. Inde statim Beatus Martialis rediens Romam, sancto Apostolo unum ex comitibus suis mortuum nuntiavit; cui Apostolus ait: Sume tibi baculum istum, & cum pervenias ad Corpus, tange istud isto meo baculo, & dic: In nomine Domini Jesu Christi surge, Austricliniane. Deus erit Comes itineris tui. Beatus Martialis iussa S. Apostoli implevit, tetigit Corpus Austricliniani, & statim sanus effectus est; inde proficiscentes venerunt Lemovicam Civitatem. Ibi invenerunt Stephanum ducem cum tota familia sua idola adorantem, quem statim Evangelicis predicavit verbis, ad Christianitatem convertit, & cum tota familia sua baptizavit. In eo autem Templo, ubi ipse dux ante adorabat idola vana, & surda, Beatus Martialis cum duobus suis presbyteris Alpiniano, & Austricliniano, adjuvante duce Stephano Basilicam construxit, & in honore Beati Stephani primi martyris dedicavit; ibi divina celebravit mysteria, ammonuit, docuit, utque dum totam Aquitanicam gentem a via erroris ad veram vitam, quae Christus est, perduxit: tandiu ibi missarum solemniam celebravit usque dum ante ipsum altare protomartyris Stephani finivit, & cum magna Angelorum reverentia animam Deo reddidit; dux vero Stephanus cum magno honore Corpus illius foras Civitatem sepelivit in eo loco, ubi ipse sanctus Martialis Ecclesiam in honore S. Petri sui magistri edificavit. S. Aurelianus successor illius, quem

ipse S. Martialis de Interno traxit, Ebulus, Atticus, Ermogenianus alique ejus successores usque triginta sex; ego vero septimus, qui vocor Jordanus, omnium infimus, hi omnes pro sanctissimo confessore eum habuerunt, similiter omnes abbates in ejus monasterio habitantes usque in hodiernum diem. Ille abbas, qui nunc est novitate deceptus, superbia elatus venit ad me, qui sum vilior meis antecessoribus, deprecans ut in consilio meo, & in synodo sanctissimum Confessorem in numero ponerem Apostolorum, quod facere nolui. Ille perseverans dixit fidem, quam habuit, cum duodecim monachis illius monasterii, mihi promisit, ut cum autoritate in omni concilio me defenderet. Hoc facere non potuit in Concilio Guillelmi Aquitanorum ducis, audiente Archiepiscopo Bituricensi, Issemberto Pistavensi, ceterisque eorum suffraganeis. Omnes Episcopi Francorum, Alvernorum, Vasconum, Aquitanorum, cum quibus ego fui locutus, comprobant, & confirmant sanctissimum Confessorem Martialem non debere tollere de illo loco, uti sancti Patres & nostri antecessores eum posuerunt, & non esse Apostolatam nisi auctoritate comprobatum. Talem dicunt rationem: Si ego S. Martialem, qui fuit ex septuaginta duobus in numero ponam Apostolorum, illi omnes septuaginta duos in numero ponunt Apostolorum, & ubi eorum corpora condiuntur, ipsum locum pro Apostolatu tenere: tibi vero ego Jordanus has literas mitto de parte istorum praedictorum, regis scilicet Roberti, Guillelmi ducis Aquitanorum, archiepiscoporum omnium, videlicet Catholicorum, qui mihi contradicunt, ne sanctum Martialem in numero ponam Apostolorum. Tu autem si ausus es hoc facere, quod non fecerunt sancti tui antecessores Gregorius, Clemens, Bonifacius, multi alii, ut ponerent Confessores inter Apostolos; si peccatum est, tuum sit: ego ero liber a culpa, neque iniquitas, neque peccatum meum; voluntatem omnium Aquitanorum tibi monstrabo, quia ille Abbas seductor nulla alia causa hoc facit, nisi quia vult destruere sedem Episcopalem primi Martyris & apostolatam S. Petri ad vilare. Per istius chartae portitorem literas mihi mitte, & per omnia tuam voluntatem mihi manda. Ego ad praesens tecum loqui non potero, sed quanto citius mihi erit posse, limina S. Petri adibo. Vale viriliter, age iussa patrum, noli praevicari.

CONCILIUM SALEGUNSTADIENSE

IN CAUSA DISCIPLINAE ECCLESIASTICAE

Celebratum anno redemptoris nostri MXXII. tempore Benedicti papae, & Henrici imperat.

*Arthonis Moguntini Archiepiscopi invitatoria
Scripta Godehardo Hildesfensi ad Concilium
in Salinestat.*

MS. cod.
Biblioth. e.
nisi Schann-
wi, & eval-
giva Hildes-
heim. p.
Canc. Germ.
19. 15.

Domno Godehardo S. Hildesfensis Ecclesiae pontifici venerando Aribo gratia Dei quidquid est, debitum illud orationis, quod humanitas exigit Christianitatis. Quamvis a te frater multis sum lacessitus injuriis, indebitisque affectus contumeliis, memor tamen regulae nostrae quia jubemur nos invicem diligere, & in nos peccantibus ulque septuagies septies peccata dimittere,

Et nolo fraternae dilectionis erga te claudere sinum, sed dilatato corde meum tibi commendare & quum contra suscipere libenter consilium. Sumus unius corporis membra, & ut ita dicam, quaedam in eodem corpore luminaria, quodsi nos minus caligamus propter . . . siones cornu in quo sumus, rectum ostendimus iter propter vitae hujus caligi . . . rendum. Est ergo nobis omnimodo . . . sententia illa Prophetica torquae . . . catio: *obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva: nam si propter nos dorsum ad peccati laqueum curvatur,*

dicatur. Eodem modo de Septembris jejunio constitutum est, ut si Kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta aut sexta aut sabbato contigerit, in quarta hebdomada jejunandum erit. In Decembri illud observandum erit, ut proximo sabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur jejunium: quia si vigilia in sabbato evenerit, simul vigiliam & jejunium celebrare non convenit.

III.

De legitimis autem conjugii ita visum est, quod nullus Christianus uxorem ducere debeat ab adventu Domini usque in octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque in octavas paschæ, nec in supra notatis 14. diebus ante festivitatem sancti Joannis Baptistæ, neque in prædictis jejuniorum diebus, sive in omnium solennium dierum præcedentibus noctibus.

IV.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut presbyter aliquis post galli cantum æstivis noctibus bibens, proximo die missam non celebret: * hiemantibus similiter, nisi necessitas cogat.

V.

Item decretum est, ut unumquisque presbyter in die non amplius quam tres missas celebrare præsumat.

VI.

Conquestum est etiam in sancto concilio de quibusdam stultissimis presbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominico corpore consecratum, ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem projiciant. Ideoque decretum est sub anathematis interdictione, ne ulterius fiat.

VII.

Interrogatum est, si duo in adulterio inculpati forent; & unus prosteretur, & alter negaret, quid inde agendum esset. Decretum est etiam a sancto concilio, ut ille qui negaverit, probabili judicio se expurget: & qui confessus fuerit, digne penitentiam agat.

VIII.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut nemo gladium in ecclesiam portet, re galli tantum excepto.

IX.

Statuit etiam sancta synodus, ut mala consuetudo, quæ apud omnes pene jam inolevit, omnino prohibeatur, hoc est, quod colloquia sua in atrio alicujus ecclesiæ constituunt habenda, & tunc ea in ipsa maxima exercent ecclesia, ubi orationes & divina tantum fieri æquum est officia.

X.

Quidam etiam laicorum, & maxime

A matronæ, habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant evangelium, *In principio erat Verbum*, & missas peculiare, hoc est de sancta Trinitate, aut de sancto Michaeli: & ideo sancitum est in eodem concilio, ut hoc ulterius non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis fidelium audire velit pro reverentia sanctæ Trinitatis, non pro aliqua divinatione: & si voluerint ut sibi missæ cantentur, de eodem die audiant missas, vel pro salute vivorum, aut pro defunctis.

XI.

Quidam etiam generationem consanguinitatis ita volunt numerare, ut frater & soror sint primi. Hoc autem statuit sancta synodus, sicut etiam ab antiquis patribus decretum est, ut ita non esset: sed ut nepos & neptis, id est filius fratris, ac filia sororis, primi habeantur.

XII.

Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, quæ ecclesiis adjuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio ecclesiæ ponantur, nisi tantum presbyterorum.

XIII.

Item decretum est, ut nullus laicorum alicui presbytero suam commendet ecclesiam præter consensum episcopi: sed eum prius mittat suo episcopo, vel ejus vicario, ut probetur si scientia, ætate, & moribus talis sit, ut sibi populus Dei commendetur.

XIV.

Statuit quoque sancta synodus, si duo de adulterio accusati fuerint, & ambo negaverint, & orant sibi concedi ut alterum illorum utroque divino purget iudicio, si unum in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.

XV.

Decretum est etiam, ut omnes ban- nitum jejunium, in quocumque episcopo celebratur, diligentissime observent: & si quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout sua facultas erit, eadem die reficiat.

XVI.

Decrevit quoque sancta synodus, ut nullus Romam eat, nisi cum licentia sui episcopi, vel ejus vicarii.

XVII.

Et illud sub anathemate præceptum est, ut nullus presbyterorum cuiquam penitenti carrinam dividere præsumat, si in firmitas non intervenerit.

XVIII.

Quia multi tanta mentis suæ falluntur stultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati penitentiam a sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maxime confisi, ut Romam euntibus apostolicus omnia si-

bi dimittat peccata: sancto visum est concilio, ut talis indulgentia illis non proficit, sed prius juxta modum delicti poenitentiam sibi datam a suis sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam, & literas ad apostolicum ex iisdem rebus deferendas accipiant.

XIX.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut omnis poenitens, dum carrinam suam jejunat, de loco in locum non migret: sed ibi permaneat ubi suam acceperit poenitentiam, ut proprius sacerdos sibi præbeat testimonium. Si autem ibi propter hostiles injurias jejunare non poterit, suus sacerdos eum confratrum suorum alicui, ubi pacifice possit jejunare, diligentissime commendet.

XX.

In eodem quoque concilio decretum est, ut nullus presbyterorum quemquam, nisi jussu episcopi, in ecclesiam introducere præsumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

Act. Hist. Conc. Orem. 10. 11.

Sequentes canones reperis Sebannus in bibliob. Vatic. cod. 979. inter cod. Regina Suecia, in quo canones editi distributi sunt in canones XIX.

XXI.

Altare qui emit vel vendit anathema sit.

XXII.

Bannitum jejunium III. dierum in hebdomada Pascha.
Jejunia . . . . .

XXIII.

Unusquisque parochianum suum si ad synodum suam venire, & ad interrogata rationabiliter respondere recusat, in generali concilio, præsidente archiepiscopo, ipse episcopus suus, sicut deberet in synodo sua banno eum constringat, & causam suam potenter & synodaliter discutiat.

Missæ S. Udalrici confessoris solemniter celebretur. Christma, baptisterium vel sepulturam quicumque Sacerdos vendiderit anathema sit.

Altare episcopus vel archidiaconus si pro munere vendiderit, & clericus qui munera obtulerit cum Simone mago uterque anathema sit.

Quod omnes Slavi decimas dent sicut ceteri christiani & ad hoc banno constringantur. Si vero propter hujusmodi constructum dominum suum deseruerit aliquis, nemo illum suscipiat, immo omnium bonorum suorum prior dominus potestatem habeat.

Clericus qui oblationibus Sacrorum pro

fidelibus defunctis datis liberos homines facit investiri, ut sic alienentur ab altari, anathema sit.

Raptores & fures si raptu ipso comprehendantur vel publice rei esse convinctantur sub anathemate sint, ut quicumque eos, quacumque poena affecerint, vel certe occiderint, nullius iudicio subiacent.

APPENDIX

CONCILII SALEGUNSTADIENSIS.

Quomodo iniicienda sit synodus.

Hora convenienti, quando episcopo vel ejus vicario visum fuerit, omnes expellantur de ecclesia, obsecratis foribus cunctis: ad unam januam, per quam sacerdotes ingredi oportet, ostiarii stent, & sella ponatur in medio, & super eam sacre reliquie & plenarium cum stola ponantur. Deinde convenientes presbyteri omnes intrent, & secundum ordinationis sue tempus resideant. Post hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Exinde introducantur laici bonæ conversationis. Tunc ingrediatur episcopus, si voluerit, vel si necessitas exegerit: & si non aderit episcopus, ejus vicarius eadem faciat. Synodum ingrediens ipse, vel ejus vicarius primum salutet clerum & populum: & versus in orientem, mediocri voce dicat: Deus humilium visitator, qui nos fraterna dilectione consolatoris, præstende societati nostræ gratiam tuam, ut per eos in quibus habitas, tuum in nobis sentiamus adventum. Per Dominum &c.

Tunc procedens diaconus cum subdiacono & cum thuribulo, & cum censerariis duobus, legat evangelium.

Cum esset terto die illo una sabbatorum, & fores essent clausæ. Deinde dicat pontifex, vel ejus vicarius: Sancta Maria, & omnes sancti, & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad Dominum Deum nostrum, ut mereamur ab eo adjuvari, & protegi, & sanari, qui vivit & regnat in sæcula.

Postmodum duabus vicibus dicat: Deus in adjutorium meum intende. Domine ad adjuvandum me festina.

Tunc tertio iterum dicat: Deus in adjutorium meum intende. Clero respondente.

Domine ad adjuvandum me festina. Cum Gloria Patri, & Kyrie eleyson, & Pater noster, cum precibus istis.

Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum. Adjuva nos Deus salutaris noster. Esto nobis Domine turris fortitudinis. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum.

Oremus. Exaudi nos Deus salutaris noster, & dies nostros in tua pace dispone, ut a cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi servitute famulemur. Per Dominum, &c.

Deinde pro universis ordinibus, necnon pro statu papa, & antistitis ejusdem sedis, dicant istos psalmos.

ANNO
CHRISTI
1002.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam &c.

Deus in nomine tuo saluum me fac.

Miserere mei Deus, miserere mei.

Deus misereatur nostri.

Et Pater noster, cum precibus.

Sacerdotes tui induantur iustitiam.

Memento congregationis tue.

Saluos fac nos Domine Deus noster.

Ut confiteamur nomini sancto tuo.

Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Domine exaudi orationem meam.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, cujus spiritus totum corpus ecclesie sanctificatur & regitur, exaudi nos pro uniuersis ordinibus supplicantes, ut gratie tue munera ab omnibus tibi gradibus fideliter seruiatur. Per Dominum, &c.

Deinde dicat:

Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum, quem pastorem ecclesie tue preesse uoluisti, propitius respice: da ei, quaesumus, uerbo & exemplo quibus preest proficere, ut ad uitam una cum grege sibi credito perueniat sempiternam. Per Dominum, &c.

His expletis, septem psalmos penitentia decantent, cum Kyrie eleyson, & Pater noster, cum precibus istis.

Ego dixi, Domine miserere mei.

Convertere Domine usquequo.

Fiat misericordia tua Domine super nos.

Domine exaudi orationem meam.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Dies nostros, quaesumus Domine, placatus intendere, pariterque nos & a peccatis absolue propitius, & a cunctis eripe benignus aduersis. Per Dominum, &c.

Post hac uero egrediantur omnes, exceptis presbyteris & ceteris idoneis clericis: factoque silentio, pontifex, uel eius vicarius, dicat hanc orationem.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Adesto nobis, quaesumus, Domine sancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, sed in nomine tuo specialiter aggregatis: ueni ad nos, & dignare illabi cordibus nostris: doce nos quid agamus: quo gradiamur ostende: quid efficiamus operare: esto salus & suggestor & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & ejus Filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores iustitiae esse, qui summas ueritatis diligis equitatem, ut in sinistram nos non ignorantia trahat, non uoluntate corrumpant, sed iungere nos tibi efficaciter solius tuae gratiae dono, ut simus in te unum, & in nullo deuiemus a uero, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam, ut & hic a te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur praemia sempiterna.

Tunc diaconus codicem canonum in medium profert, capitula de conciliis agendis pronunciat, id est in concilio Toletano: Antistitibus titulis, & cunctis in ordine sedentibus, hac admonitio ab episcopo, uel, si uolueris, a diacono legatur.

Ecce, sanctissimi fratres, praemissis Deo precibus, fraternitatem uestram cum pia exhortatio-

Concil. General. Tom. XIX.

ne conuenio, & per diuinum nomen obtestor, ut ea quae a nobis de Deo & sacris ordinibus, uel nostris moribus, uobis fuerint dicta, cum summa reuerentia perficere intendatis. Quod si forsitan aliquis nostrum, aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo scrupulo contentionis in nostrum omnium copulatione ea ipsa de quibus dubitauerit conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri possit, aut doceat. Deinde uos simili obtestatione coniuuro, ut nullus uestrum in iudicando aut personam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulsatus a ueritate discedat. Sed cum tanta pietate quidquid caeteri se iudicandum intulerit retrahate, ut nec discordans contentio ad subuersionem iustitiae inter nos locum inueniat, nec iterum in perquirenda equitate uigor nostri ordinis uel sollicitudo tepescat.

Post hanc exhortationem, quisquis clericorum uelit, conferat querelam. Et admonendi sunt, ut nullus ad synodum ueniat non ieiunus, uel a coetu communi secedat, antequam generalis secessio adueniat. Et tunc quoque synodus prima diei soluetur.

Secunda die quando episcopus, uel eius vicarius, synodum ingreditur, in loco suo hanc dicat:

Dominus uobiscum.

Oremus.

Deus qui nobis in famulis tuis praesentiae tuae signa manifestas, mitte super nos spiritum caritatis, ut in aduentu fratrum conseruorumque nostrorum gratia nobis tuae largitatis augeatur. Per Dominum, &c.

Postea legatur euangelium ita ut in priori die. Designauit Dominus & alios septuaginta duos. Deinde dicat episcopus, uel eius vicarius, preces sicut in priori die.

Sancta Maria & omnes sancti, & sic cetera.

Tunc omnes prostrati decantent psalmos istos pro regis nostri & aliorum sui regni primatum sospitate.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? Exaudiat te Dominus in die tribulationis.

Deus auribus nostris audiuimus.

Cum Kyrie eleyson, & Pater noster, cum precibus istis.

Domine saluum fac regem.

Elto ei Domine turris fortitudinis.

Saluum fac populum tuum Domine.

Fiat pax in uirtute tua.

Exurge Domine, adiuua nos.

Domine exaudi orationem meam.

Domine Deus uirtutum conuertere nos.

Dominus uobiscum.

Oremus.

Deus regnorum omnium, & Christiani maxime protector imperii, da seruo tuo regi nostro triumphum uirtutis tuae scienter excolere, ut qui tua constitutione est princeps, tuo semper munere sit potens. Per Dominum, &c.

Oremus.

Præstende Domine famulis tuis dexteram caelestis auxilii, ut toto corde perquirant, & que digne postulant consequi mereantur. Per Dominum, &c.

Deinde pro infirmis & pro salute totius ecclesiae istos psalmos decantent.

Beatus qui intelligit super egenum.

Domine refugium factus es.

Domine Deus salutis meae.

Cc

Omni

ANNO
CHRISTI
1021.Cum Kyrie eleison, & Pater noster, sum
precibus istis.Castigans castigavit eos Dominus.
Nihil proficiat inimicus in eis.
Exurge Domine adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiscum.

Oremus.

Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium,
auxilii tui super infirmos famulos & famulas tuas
ostende virtutem, ut ope misericordie tue adju-
ti, ecclesie tue sanctæ repræsentari mereantur.
Per Dominum, &c.Postea legatur a diacono homilia Gregorii, incipiente
versu isto:Messis quidem multa, usque, Patres esse mini-
me recognoscunt.Tunc, si clerici querelam non habent conferendam,
laici intermittantur. Illis autem audientibus,
lectio Nicæni concilii recitatur:Judices non nisi jejuni leges & judicia decer-
nant.Quisquis ex laicis habet querelam, proferat.
Et synodus secunda diei sic solvatur.Tertia die cum episcopo, aut ejus vicarius, ut in
ceteris diebus, synodum ingreditur, dicat:
Dominus vobiscum.

Oremus.

Protege Domine, quæsumus nos famulos tuos
subsidiis mentis & corporis, & spiritualibus enu-
trens alimentis, propitius redde securos ab ho-
stibus universis. Per Dominum, &c.

Et post hoc legatur evangelium.

Circuibat Jesus civitates & castella.

Deinde pro fidelibus defunctis istos psalmos
decantent:

Verba mea auribus percipe Domine.

Domine ne in furore tuo, minorem.

Ad te Domine levavi animam meam.

Cum Kyrie eleison, & Pater noster, cum precibus
istis:

Requiem æternam dona eis Domine.

In memoria æterna erunt iusti.

A porta inferi.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Inveniant, quæsumus Domine, animæ famu-
lorum famularumque tuarum omnium in Christo
quiescentium, lucis æternæ consortium, qui in
hac luce positi tuum consecuti sunt sacramentum.
Per Dominum, &c.

Post hæc pro irreligijs psalmos istos decantent:

Ad te Domine clamabo.

Benedicam Dominum in omni tempore.

Deus venerunt gentes in hereditatem.

Cum Kyrie eleison, & Pater noster, cum precibus
istis.

Fiat pax in virtute tua.

Ostende nobis Domine misericordiam tuam.

Deus tu conversus vivificabis nos.

Domine exaudi orationem meam.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Deus qui infideles deseris, & iuste indevotis
irascens, populum tuum, quæsumus, ad te con-
verte propitius: ut qui te per duritiam irreligio-
sæ mentis semper offendunt, ad sancta officia pro-
merenda, tuæ miserationis gratia inspirante con-
vertas. Per Dominum, &c.A Si quæ sint quæstiones vel querela, conferantur; &
sic synodus tertia diei solvatur.Quarta vero die episcopus synodum ingreditur, sic
procedat, ut primum portentur ante eum duo can-
delabra cum cereis incensis, qua sequatur subdiaconus
portans evangelium, due cruces hinc & inde; deinde diaconus, postremum episcopus, episcopalis
indutus vestimentis & cappa, ingrediatur. Et in-
gressus, in sede sua stans dicat:
Dominus vobiscum.

Oremus.

Nostorum tibi Domine curvantes genua cor-
dium, quæsumus, ut bonum, quod in nobis a te
requiritur, exequamur: scilicet, ut prompta te-
cum sollicitudine gradientes, discretionis arduum
subtile iudicium faciamus, ac misericordiam dili-
gentes, clareamus studiis tibi placite actionis.
Per Dominum, &c.

Postea solito more legatur evangelium:

Respicens Jesus discipulos suos, dixit Simoni
Petro: Si peccaverit, &c.

NOTA SEVERINI BINII.

a Hoc concilium teste Beronio ab auctore micrologi Moguntinum nominatur. Eo nomine jure meritoque nomi-
nari posse in sua historia Moguntina Nicolaus Serrarius recte existimat. Nam Salungundium, inquit,
sive sit a Salegasto sapiente, ut quæsi in historia compen-
dio Tribemio, sive a Saliciis, & Salingi, uti Beatus:Moguntina jam tum diocesis erat, sicut & hodie conti-
netur principatu, eique præfedit archiepiscopus Mogunti-
nus Arbo. Et paulo post hæc nonnulla quæ ad cano-
num quorundam explicationem multum conserunt, ista
subjungit: In hac autem synodo dua sunt illius temporis
obscuræ voces, bannitum jejunium, cap. 11. & carina
vel carena, cap. 17. 18. 19. de qua sic lib. 19. cap. 3.
sepissime Berchardus. Carina est dierum 40. continuo-
rum jejunium in pane & aqua. Sicque in Moguntino
concilio, quod ab archiepiscopo Petro habitum est, dum
sacrarum indulgentiarum nimia profusio restringitur, in
sanctum est. In dedicationibus ac ordinum temporibus
relaxari carenas, & poenitentes introduci omnino ve-
tamus: sed hoc fiat tantummodo in festo canx Domi-
ni ad hoc ordinario. Illud vero a banno est, quæ vox
in Tribemio Concilio, cap. 9. in Marano, Urspergensis,
aliisque compluribus legitur, etiam in regum literis, &
diplomatibus Caroli Crassi, in fundatione Francofordiensis
Bartholomæi templi, & Caroli Francorum regis apud
Baronium tomo 10. anno 833. etique hodie in Germania
perusata, vel pro excommunicatione, vel pro aliqua
D perusata, vel pro excommunicatione, vel pro aliqua
ditione, seu dioceseos portione, vel demique, ut expli-
cat in Friderico I. Urspergensis, pro pecuniaria pœna,
immo etiam interdum pro publica proclamatione. Ex
prima enim illa notione dicitur esse aliquis in ban, id est,
in excommunicatione: ex altera dicuntur tabellarii non-
nulli bannum illum vel illum habere, & gestare bann-
briefs, atque hinc etiam apud Gallos & Italos bannire,
pro in exilium mittere, & banniti pro exules: ex tertia
vero, Fridericus bannum constituit, id est pœnam pecu-
nariam apud eundem Urspergensis: & quarta vero, di-
cit in summula Cajetani cap. de matrimonio, banna ser-
vari oportere, id est, proclamari nuptias: apud nos die
banne lassen druber gehen. Sic apud Hincmarum episto-
la quarta, & in S. Gotardi vita, Tribemio, & simili-
bus. Bannitum igitur jejunium fuit magnum & internum
jejunium, quod ad Dei bannum seu pœnam transque over-
tendam, ab iis suscipiebatur qui se banno divino dignos
agnoscebant: Hucusque ad nostra fere tempora fuit in Mo-
guntina ecclesia usus, & eo modo fere per triduum ser-
viabatur, istdemque quemadmodum quatuor temporum je-
junia, sed alii hebdomadibus, quasi ad memoriam versu-
culo isto significabant:Post salu & miseri tibi erunt jejunia banni.
Id est post dominicis quibus cantur salu & misericor-
dia, quarum illa est dominica xix. post Trinitatem, hæc
dominica i. post Quasimodo. Hæc Serrarius prædico loco.b Arbo. Quatuor hujus præfatis, teste Serrario, lib. Aribonis
5. historia Moguntinensis, inveniuntur nomina. Arbo, quatuor au-
Erbo, Erbo & Abbo. In catalogo virorum illustrium mina.a Tribemio breviter cum laude describitur his verbis:
Arbo Moguntinensis ecclesie xix. archiepiscopus, vir in
divinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium
litterarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio,
scripsit inter alia ingenii sui monumenta opus pulcherrimumANNO
CHRISTI
1022.

mon super 15. psalmis grad. lib. 2. & varias epistolas ad A
diversas, &c. Plura de Arbone Serarius lib. 5. historiam
Moguntinensis.
(Anno Domini 1022.) Ita de tempore propter addi-
tam indictionis quinte notam Baronius praedicto loco.
ubi pro anno sexto imperii Henrici, ipse legit anno do-
no: ex tempore facte coronationis, quae facta est anno

Christi 1024. sexto Kal. Martii, ita legendum esse pe-
tet. Severil lectio ab hac in tempore discrepat
(Monumentum jejunium.) Vide quae in banno & jejunio
bannito ex Serario supra dixi.
(Carrinam.) Carrina quid sit, ex Burchardo dictum
est supra.

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

QUO CONTROVERSIA INTER PILIORINUM

Archiepiscopum Coloniensem, & Durandum episcopum Leodicensem, de subjectione
monasterii Burcitanii terminata fuit anno Domini MXXII. tempore
Benedicti papae VIII.

DE rebus in hac synodo gestis chronicon Ca-
meracense libro 111. cap. XXXV. illa: Sub
his dubus, cum forte Imperator Henricus in Aquis-
grano palatio tam de ecclesiasticis, quam & de sa-
cularibus pertractaret, in ipsa interim ecclesia pro-
vincialis synodus ab episcopis celebrata est. Ubi si-
quidem inter archiepiscopum Coloniensem Piligrinum
& Durandum Leodicensem pontificem, altercatio non
parva recruduit pro monasterio Burcitho, quod uter-
que sua parochia subijcere contendebat. Dominus au-
tem Gerardus episcopus, ut testimonio veritatis li-
tam comperceret, viva voce increpuit, quod episcopi

Leodiceses quinque abbates illius monasterii sine ulla
contradictione archiepiscopi consecraverunt: immo &
ipse Imperatore rogante, & Baldrico episcopo Leo-
dicensi petente, in praesentia domini imperatoris, in
Aquisgrani ecclesia sanctae Mariae, praesenti monasterii
clericos ordinavit, ipsumque monasterium cum archi-
episcopo Poppone Treverensium, & Haimone Verdun-
ensium, consecravit. Eo ergo sibi videns restans
Leodicensi quam Colonienfi regimini subijcere. Quod
ita quoque ceteris testificantibus, archiepiscopus praeter
ullam synodalem reverentiam ita commotus ab-
cessit. Hae chronicon Cameracense.

CONCILIUM LEYRENSE

CELEBRATUM XI. KAL. MAII AN. DOM. MXXII.

Be Card. de Aguirre Coar. cil. Hisp. Tom. 2. p. 197.

Sandius Major Rex concilium celebrari iussit
apud Monasterium S. Salvatoris Leyrensis in
regno Navarrae 11. Kal. Maji era 1060. id est
die 22. Aprilis anni 1022. Inter caetera quae in
hoc concilio decreta fuerunt ad fidei catholicam
augmentum, confirmavit Sandius privilegia ei-
dem monasterio concessa ab avo suo Sandio &
Urraca regina, ipsius avia, necnon a Garzia &
Ximena parentibus suis. Statutum item fuit, ut
anno proximo Concilium Pampilonense celebra-
retur. Id privilegium confirmarunt Garzia, Ferdi-
nandus, & Gundisalvus, ejus filii, ac Ramirus
frater. Aduerunt autem Sandius, Guillelmus
Vasconis comes, & Berengarius Comes Barci-
nonensis. *Goribayus in compendio Hist. Hisp. l. 22.
cap. 24.*
In Monasterio Leyrensi educatus fuit Sandius

Major Rex; quare deinceps incredibili amore il-
lud prosequutus est. Nam cum Garzia Rex, ejus
pater, monachi cujusdam Sandii nomine (qui
postmodum ad Cathedram Pampilonensem eve-
ctus est) curam ac sollicitudinem educandum com-
mendasset; Rex postea in gratiam Magistri non-
nulla fecit memoratu digna: praesertim vero an-
no D. 1022. Concilium apud idem monasterium
convocari iussit, prout anno proxime sequenti
aliud apud Pampilonam. In quibus illud inter
alia constitutum fuit, ut sedes Episcopalis, quae
tunc penes Monasterium S. Salvatoris Leyrensis
erat, ad antiquam ecclesiam Pampilonensem trans-
ferretur, cum incommoda, propter quae illuc trans-
lata erat, penitus cessasset. *Yepius in Chronico
Benedicti. ad an. 890.*

CONCILIUM INCERTI LOCI,

SED FORTE IN ITALIA

Coram Henrico I. Imperatore anno 1022. habitum.

Be Mead suppl. 1705. 1706.

Hujus synodi omnia latent praeter haec, ex
annalibus Saxoniae Eccardi ad annum 1022.
comperta: Post hoc (post natale Dom. an. 1021.)
obsequio (Imperator) novam Trojam, quam licet
obsequio longa gloriae devincens, inde perrexit
Romam, ibique aliquantulum moratus, novam al-

Episcopum cacumina cito transgreditur cursum. . . Mon-
synodale colloquium consuetudibus antiquis diversarum
regionum Episcopis aliisque papae vicinis in partibus perregis occidentalibus. Nec plura
de hoc Concilio, caeteroqui ignoto.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD MONASTERIUM ROTENSE IN CATALONIA,

Quando nova ejus Ecclesia consecrata est.

Ex Card de
Agulno T. 1.
Concil. Hisp.

A Noo 1022. 3. Nonas Octobris nova ecclesia Mo-
nasterii S. Petri Rotensis consecrata est a Wifredo
Archiep. Narbonensi, ad vicem Petri Gerundensis
Episcopi: tum etiam a Stephano Apiensi, Stephano
Agathensi, & Oliba Aufonensi. Decreverunt autem
eodem tempore Episcopi, ut juxta eisdem monasterio
essent bona sua, & ut juxta decreta Romanorum
Pontificum & Sanctorum Canonum, sit subditum
sanctæ matri Romanæ Ecclesiæ. Quod decretum
mi verum erat, habita ratione privilegiorum ei mo-
nasterio concessorum a Romanis Pontificibus; ita val-
de notabat ex alia parte; cum certum sit Canones
non jubere ut Monasteria sint in potestate Romani
Pontificis. Sed ita tum plerique putabant, quia di-
stinguere nesciebant decreta canonum a decretis Pon-
tificum sedis Apostolica. Addunt Episcopi panam ex-
communicationis adversus eos, qui hoc eorum decre-
tum violaverint. In eodem conventu lecta est Episto-
la Benedicti VI. Papa de libertate ejusdem monasterii
subscriptionibusque Episcoporum firmata. Post qua
Petrus Abbas epistolam ad Benedictum VIII. Papam
scripsit, in qua conqueritur contemni a populo ex-
communicationes ab episcopis illis auctoritate Apo-
stolica decretas adversus invasores bonorum monaste-
rii sui. Rogat eum uti Willelmum Comitem Bisul-
danensem, qui publice dicebat se nibili facere excom-
municationem Papa, prius alodibus, qui ad eum
pertinebant beneficio monachorum ejusdem loci. Mo-
net vero ne excommunicet Hugonem comitem Empo-
ristanum, qui jam resipuerat, sed tantum admoneat
ut in melius proficiat. Petit etiam ut sub excommu-
nicatione mandet universis Episcopis provincia il-
lius, ut de hoc Concilio agent, ut quod non ve-
rum est in melius dirigatur: quod si non fecerint,
eos ab omni Pontificali vel sacerdotali ministerio su-
spendat. Epistola tenor hic est.

Benedicto Patri Petrus gratia Dei Abbas om-
nesque subditi vestre subtilissimæ potestati vobis
salutis & multimodas dirigimus preces. Anno
transacto vidistis coram vobis ex nostris fratribus
monachis querelam deferentibus quod noster lo-
cus, qui sub tuitione & defensione sanctæ Roma-
næ ecclesiæ constabat, devastaretur, atque con-
culcicaretur ab iniquis hominibus, id est, potesta-
tibus, eorumque subditis habitantibus nostræ confi-
nia regionis. Quod vos ut audistis, benigne an-
nuillis nostris precibus, & unicuique Comiti sub
excommunicatione mandastis, ut prædicto loco
omnia sua restituerent & nihil sibi extra voluntatem
nostram sibi reinerent. Hæc igitur omnia post-
ponentes, exprobrantes vestram jussionem atque
excommunicationem, dicentes nihil facturos ad
vestrum imperium, adducentes nos in magnam
confusionem atque impetrium, ut tamen pene uni-
versus populus necnon & vulgus dicat nihil fa-
cturum per excommunicationem sacerdotum &
Principibus eorum vestra postposita. Heu pro-
dolor! quam male tractantur sancta deteriorisque
conculcantur, cum a principe totius orbis, id est,
Papa Romano, excommunicationes factæ ita sunt
postpositæ nec sunt observatæ? Irrevocabilis nem-
pe est lapsus, cum justitia contemnitur, pietas respui-
tur, misericordia denegatur. Pro certo nihil aliud

constat nisi ut abrenuncient omnes Christo & se-
quantur diabolum ipsius opera imitando, ejuque
vestigia sequendo detrudantur cum ipso ad ima
infernalis barathri, perpetim luituri, cum a vo-
bis excommunicati nullatenus ad recta sunt con-
verssi, sed in deterius mutati. Episcopi vero, qui-
bus præcepit vestra sublimitas ut conciliabula age-
rent & prædictum locum in pristinum statum in-
formarent & suis exhortationibus ipsos Comites
eorumque subditos cogèrent ut nihil sibi de prædi-
cto loco retinerent, contemptores vestræ jussionis
effecti, nihil agentes, insuper etiam subtrahentes
se a consecratione ejusdem loci novæ ædificatæ Ec-
clesiæ, præter solum Oliba Episcopum Aufonen-
sem, & primæ sedis Wifredum Narbonensem Epi-
scopum, & Stephanum Agathensem, atque Ste-
phanum Apiensem. Hi omnes cum consensu Comi-
tium, id est, Ugonis, Wifredi, Willermi, at-
que Comitissæ Ermelindis, atque plurimarum il-
lustrium personarum hoc collaudantium per ve-
stram jussionem in vestra vice taliter excommuni-
caverunt. Anno millesimo vigesimo secundo in-
carnationis Domini nostri Jesu Christi, Indiatio-
ne quinta, tercio Nonas Octobris, venit Wifre-
dus Narbonensis Archiepiscopus ad vicem Petri
Gerundensis Episcopi atque nomine illius cum cæ-
teris coepiscopis, id est, Stephano Apiensi, at-
que Stephano Agathensi, Oliba Aufonensi, ad
consecrationem novæ Ecclesiæ sancti Petri Roden-
sis. Confirmamus ergo nos omnes prædicti Epi-
scopi illi venerabili cœnobio sua prædia cunctaque
mobilia quæ hodie habet atque Dei misericordia
in antea acquisierit, sicut in suis scripturis julle re-
sonat, & ut ab omni censu ejuslibet servitutis li-
berum sit in perpetuum, eo scilicet tenore ut juxta
decreta Romanorum Pontificum & sanctorum ca-
nonum sit subditum sanctæ matri Romanæ Ec-
clesiæ. Si quis autem hujusmodi nostri decreti, quod
non credimus, qualitercumque violator extiterit,
tandiu vinculo excommunicationis de parte Dei
omnipotentis & sancti Petri Apostolorum princi-
pis & nostræ innodatus maneat & ab Ecclesia sepa-
ratus exillat, donec pœnitendo & emendando ple-
niter satisfaciat. Adum in prædicto beati Petri
Rodenſis cœnobio tempore vel die supra nomina-
to. Quam etiam prædictam excommunicationem
præfati Episcopi subscripserunt, ne non etiam ab-
sentes confirmarunt, id est, Deusdedit Burchino-
nensis Episcopus omnesque Canonici prædictæ se-
dis Gerundensis. Vestram itaque excommunica-
tionem eorum subscriptionibus subnixam spernen-
tes ad hoc usque nos habens deductos nisi ut cir-
cum provincias mendicando, & nec ullus super-
sit qui in eodem loco residuus sit. Proinde pe-
timus ut hunc Comitem Willelmum sollem, qui
in suis verbis dicere cœpit vestram excommunica-
tionem nihil se facturum, ut jam amplius nihil
sibi retineat ex alodo sancti Petri prædicti, nec
ullo modo inquietare perentet. Nostrum vero Co-
mitem Ugonem, qui nobis jam recte fecit, & me-
lius facturus est, rogamus, non ut compellatis,
nec etiam excommunicetis, sed ut filium admo-
neatis ut in melius proficiat. Homines vero ipsius

ANNO
CHRISTI
1033.

terræ ut ceteros excommunicetis. Si vero in hoc A nobis non succurratis, priusquam hunc nuncium nostrum viderimus ... nos ex eodem monasterio egressuros & nunquam per vestram fiduciam in prædico monasterio habituros. Propter inopiam ergo, quæ nos oblidet nequivimus vestræ præsentis faciliores vel meliores nuncios dirigere, sive etiam propter metum atque timorem Comitum non fuimus auli alium mittere. Per hunc ergo nobis quicquid nobis utile & vobis placitum

ut mandate. Petimus etiam ut sub excommunicatione mandetis universis Episcopis provincie nostre ut de hoc Concilio agant, & quod non restum est, in melius dirigant. Quod si non fecerint, ab omni pontificali vel sacerdotali ministerio eos suspendite, ut per hunc districtum vestram impleant iussionem usquequo vobis se præsentent, vosque per vestram excommunicationem illos discutiat ut contemptores ac rebelles sacrorum canonum ac vestræ iussionis.

ANNO
CHRISTI
1033.

ANNO
CHRISTI
1033.
De Card. de
Aguirre Hisp.
Tom. 2. p. 121.

CONCILIUM PAMPILO NENSE

ANNO
CHRISTI
1033.

SEPTEM EPISCOPORUM, CELEBRATUM 3. KAL. OCTOB. ANNO CHRISTI MXXIII.

In quo de restauratione Ecclesie Pampilonensis actum est.

Regale simul, & Pontificale privilegium, ob bonorem S. Mariæ Sedis Pampilonensis, nec non & cænobii S. Salvatoris Legerensis, decretum a clarissimo Rege Sancto in Pampilonensi Concilio 111. Kal. Octobris.

EGO Sanctius clementissima omnipotentis di- gnatione Rex, licet nemini sanctorum Regum merear adæquari, desinere tamen erubescere eos in aliquo sanctitatis iustitque factis nolle imitari. Præsertim cum illud tempus ad exsequendum addit congruum; quod si profecero apparebit, ut ajunt mihi Pontifices, opus iustum & idoneum. Promulgatum enim vero est, quod quamplurimæ sedes Episcoporum desertæ, & sine nomine jacent multitudine prædatorum, & paucitate defensorum: & nullus fortasse status vel honor maneret modo episcopali sedium, nisi eas ab ingruentia vallatorum, Regum bonorum & Principum retraxisset Concilium. Proinde concessa mihi divina subvenienti potentia securitate de hostibus, quamvis divinis beneficiis nihil æquale possit recompensari, neque id donum comparari, quod receptum habeo creatoris largitate; congregans tamen Præfules Ecclesiarum & catholicos viros Concilium ad celebrandum, secundum præcepta canonum conari decrevi pro cælesti præstitu Iruniensem sedem restaurare, & sanctam illam Ecclesiam præcepti sponso idoneo maritare. Proh dolor! una enim de illis est hæc sedes, quæ pene sunt sine nomine, vel quæ omnis honoris multatæ, videntur ingloriæ. Grassante quippe barbarorum nequitia, pessime quoque illius gentis sævientem perfidia, facta est sine tutore misera, omnium bonorum indiga, & sine marito vidua. Quapropter grata mente, sana sponte, placido consensu meæ conjugis domine Majoræ Regine, communi affectu nostrorum filiorum, vel consilio Episcoporum atque Abbatum, sive omnium seniorum, juxta præcepta canonum, & decreta sanctorum Patrum dantes tertiam partem cundarum frugum decimarum, & reddentes sibi omnes suas diocesis scilicet villas, Ecclesias, domos, necnon & hæreditates terrarum, & vinearum, quæ olim dignoscantur in ejus potestate consistere, concedo illa dominatui S. Salvatoris posthac creditura pertinere; & tibi Domino & magistro meo Sancto Abbati & episcopo, ut Deo juvante tu cum nostro auxilio renoves, & restauras, & canonicum ordinem ibidem constituas, &

disponas, qualiter nobis inde ab æquissimo recompensatore, & justo iudice Deo mereamur criminum nostrorum in die retributionis remedium acquirere. Post nostrum vero obitum, hæc ne ulterius, ut nunc usque, sancta Ecclesia pro indignis periclitetur rectoribus, ne vel a nobis inchoatus renovaturus Episcopatu exhereditetur; potius Ecclesiasticus status hæcenus nostra in patria ignorantie caligine offuscatus renovetur & melioretur viæ regularis ordo, ab antecessoribus Regibus, scilicet meis parentibus, & ab Episcopis, Abbatibus in cænobio Legerensi, ad honorem S. Salvatoris, & S. martyrum & virginum Nunilonis & Alodiæ constitutus, continendo conservetur, & inde propagando per monasteria regni nostri dilatetur; regali auctoritate præcipimus sequentibus Regibus novis, ut S. matris huius prælibatæ Ecclesie Irunienfis futuros Episcopos, rectores, & gubernatores, de præfato cænobio cum electione comprovincialium Episcoporum, cum favore omnium seniorum & militum, vigilantissima cura præcipiatur ordine de regulari eligere egregios sponso, prudentissimos viros, bonæ operationis sedulitate probatissimos, sacerdotalis & pontificalis honore dignissimos; qui cum totius populi præconio asserentis eos idoneos esse, sint ad episcopalem sublimitatem commodi, utpote bonitate largissimi, affabilitate mitissimi, humiles, amabiles, desiderabiles, probabiles, celebres oratores, benefactores, concordēs, misericordes, pii, iusti, mansueti, benigni, pacifici, castissimi. Siat præterea bene instructi ad Ecclesiastica officia, psalmistæ, computistæ, cantores, lectores, & fide sancta pleni. Ergo magni pendenda Episcoporum, cæterorumque ordinum, quos supra nominavimus electione, & regali decreto, omniumque tandem favore, quicumque acieverint, & consenserint, consecrentur, ordinentur, & in Episcopatum sublimentur, & Pontificali adornati insula, atque intra dealbati mundissime, Antistites in cathedra collocentur. Si quidem prius vovent atque promittant animo puro & corde vero, Deo & S. Mariæ semper virgini, cujus glorioso nomine est vocata mater ec-

* locus de
Pampilon.

1 Baronius, & ex eo Conciliorum Collectores ad a. 1033. banc synodum perperam referunt.

ANNO
CHRISTI
1023.

ANNO
CHRISTI
1023.

rum ecclesie, atque omnibus sanctis, cunctis se audientibus, fidem catholicam sancte Trinitatis & unitatis, scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti credituros, observaturos, & firmiter predicaturos. Promittant praterea secundum instituta canonum catechizare, baptizare, & cunctum ordinem Christianitatis dare, & diaconos, atque presbyteros, cunctosque gradus Ecclesiasticos sine pretio ordinare, peccata castigare, plebem ad penitentiam convocare, infirmos, & carcere clausos visitare, pauperibus elemosynam dare, discordes ad concordiam revocare, miseris subvenire, querelantes audire, pie, juste, sobrie, & caste vivere, & terras, atque mandationes ad eorum decemum pertinentes assidue perquirere, & ut non cessent clamare apud Reges, & Principes, quorumcumque violentia eorum sancta fuerit ecclesia fraudata. Item promittant, & voveant Regi, cuius donatione huic acceperint honorem, fidem integram & sine fraude servare, & suo Metropolitanum obtemperare atque obedire, & sicut discipuli magistro suo servire. Ad hæc vero concludant in votis, quod sint solliciti secundum ritus horas dierum ac noctium, divinum in suis ecclesiis celebrare officium, & cunctas eis oves commissas, in quantum valuerint, a faucibus luporum rapacium liberare & servare. Quicumque futurorum Regum successorum nostrorum transgressientes & deviantes ab hoc regali simul & Pontificali decreto tentaverint dissolvere hanc scripturam; in presenti seculo omnipotens Deus, qui est iustus iudex, & Regum Rex, dissolvat & dividat regalem honorem & potentiam regni eorum, detque illud se diligentibus & timentibus; & in futuro separati a consorcio omnium Christianorum, interpellante pro eis beata semperque Virgine Maria, cum omnibus Sanctis, participant societatem cum Dathan, & Abiron & Juda traditore, in inferno inferiori luentes penas perpetui incendii sine fine, per æterna secula seculorum. Ego vero supradictus Sanctus Rex, qui hanc chartam episcopalis & cœnobialis honoris scribere mandavi, intercedente gloriosa & beatissima Maria cum omnibus Sanctis iustis, & electis Dei, merear remissionem peccatorum meorum consequi, & castelli in regno feliciter cum Christo lætari. Amen.

Facta charta, & confirmata in presentia Episcoporum, Abbatum, & potestatum, & totius populi congregati in Pampilonensi concilio, currente æra LXL. post T. die 3. Kal. Octob. Regnante supradicto Sancto serenissimo Rege in Pampilona, in Aragona, in Supraarbe, in Ripacorza, in omni Galconia, in Alaba, in cuncta Castella, in Asturias, in Legiono, sive in Astorka; Imperante divina clementia Domini nostri Jesu Christi, qui vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen. Sunt telles Eximiana Regina, & mater Regis, Regina domna Majora cum filiis suis domino Garzia, & Ferdinando, & Gundelavo, & fratre eorum Ranimiro. Mancius Aragonensis Episcopus. Sanctus Pampilonensis Episcopus. Garzia Najarensis Episcopus. Arnulphus Ripagorcenis Episcopus. Munio Alabensis Episcopus. Julianus Castellensis Episcopus. Pontius Ovetensis Episcopus. Arduinus grammaticus & scriptor huius testamenti testis. S. Fortunio Sans. S. Eximino Garceix. S. Fortunio Sans. S. Azenari Fortunionis. S. Garzia Fortunionis. S. Lope Encionis.

NOTE.

Ex hoc privilegio patet, jam tempore huius Concilii Ripacurtiam in Navarrazorum regum potestatem devenisse cum Sanctus Rex ejus titulo utatur, & Arnulphus Ripacurtiensis Episcopus subscripserit. (Julianus Castellensis Episcopus) Scilicet *Ancensis*, ut alibi sæpius reperitur, teste Josepho de Moret in *Annal. Navarr.* lib. 22. cap. 3. vel *Burgensi*, ut censet Garibayus. (Pontius Ovetensis Episcopus.) Haud levis dubitandi causa oritur ex hac subscriptione, an Rex Sanctus Oveti jam dominaretur, atque ea civitas ex illarum esset numero, quas Alphonso V. regnante armis captas, propriæ ditioni subdiderat; præsertim cum in hoc ipso privilegio regnasse in Asturias dicatur. Sunt qui velint prætulisse veluti Metropolitanum pro Archiepiscopo Tarraconensi, cujus sedes a Mauris detinebatur. Quod mihi incongruum videtur, cum non primo loco, qui quidem Metropolitanus & præsul debebatur, sed ultimo subscripserit. Forte interfuit uti legatus Alphonso V. Legionensis, ut matrimonium Ferdinandi Regis Sancti filii cum Sancta Alphonso filia (de quo tunc agebatur) ad optatum finem perduceret, ac civitates & oppida in regno Legionensi a Sancto capta per matrimonii vinculum restituerentur. Hoc enim constat, præfatum Episcopum Ovetensem diu apud Sanctum fuisse moratum; unde suspicari possumus de gravi aliquo negotio consilium inivisse. JOSEPHUS DE MORET. *ibid.*

CONCILIUM MOGUNTINUM

IN CAUSA OTTONIS COMITIS AB HANISTEIN

Congregatum anno Domini MXXIII. tempore Benedicti papæ VIII.

Causa, locus, & tempus.

DE eant, loco, & tempore huius concilii Moguntie celebrati in vita sancti Gothardi c. 12. apud Surium ista leguntur: *Arabo archiepiscopus Moguntinus illo anno Imperatorem ad Pentecosten Moguntiam invitavit, ubi etiam concilium generale coegit, in quo multa collapsa correxit. Præcipue vero Ottonem comitem ab Hanistein & Lincinardam præter fas sibi coherentes separare conatus; quod tamen perficere non potuit, quandoquidem comiti, partim imperatoris metu, partim episcopi commotione, utcumque ad meliorem se recepit frugem; famina autem haunos vel proseriptiones negligens, jus sibi funditus perdidit, ut hodieque perspicui possit.*

* Legi. *Mercurium & Hungarum.*

Ad hoc concilium etiam noster præsul & Episcopi Sanctus Gothardus & Imperatoris iussu evocatus, non contemnenda clementia & militum frequentia, quamvis invitatus & nolens, stipatus properabat, & in quodam qui vicinus est illi castello, ubi Dei gratia & electus & consecratus fuit, iter faciebat: ubi tum mulier quædam ab immundo vexata demone, a parentibus & propinquis per ecclesias ad sanctorum imploranda patrocinia circumducebatur. Qui cum audirent novum illuc advenire episcopum, obviam ei cum demoniaca fatuina fidenter processerunt, sancta ejus existimationis fama illecti. Impurus autem spiritus illorum acceleratione provocatus, per os fatuina anxii capiti personata vocibus, quoniam perduceretur. Dicentibus illis, se jam

ANNO CHRISTI 1023.

ANNO CHRISTI 1023.

*jam in occursum Gotthardi episcopi properare, horri-
fico impetu & molatu misere se opposuit: & ipse
etiam a quibus traheretur, mirantibus & formidan-
tibus, reluctatus est, ejulans & vociferans Gotthar-
dum se nec audire nec videre posse. Sub hac collu-
tatione cum misera illa a fidelibus fide & spe, ut
potuit, ferventibus traheretur, & spiritus nequam
omni contentione obniteretur: tandem prostrato illo,
mulier liberata est, & ad virum Dei, sub quadam
arboris refrigerii causa residentem, sana corde & cor-
pore adducta est. Is vero cognitis iis qua facta fue-
rant, timore & gaudio compunctus, lacrymans
gratias egit Deo, in faciem se prosternens. Ac dem-
ceps femina manus imponens, ei bene precatus est,
eamque in sine confirmatam, recte valentem, atque
etiam gaudentem, cum exultantibus amicis a se di-
misi, captoque perrexit itinere. Quotquot autem co-*

*mitabantur eum, viso hoc miraculo, plus cum re-
vereri & amare cuperunt: utpote cujus tam pracla-
ra apud Deum merita cognoscerent. At ille graviter
eis interdixit, ne cuiquam id indicarent. Sed neque
agra mulier, qua miraculum in se experta fuit, ne-
que turba qua ei interfuerat, id reticendum putavit.
Sed quia ex Ruperto abbate Tuniciensi colligitur,
expugnationem arcis Hamerstein factam esse an-
no precedente, eamque praecessisse vexationem &
anathematismum; essei omnino videtur concilium
aliquod generale Moguntim vel alibi celebratum
fuisse, quo spiritali gladio excommunicationis
impurum nefariumque comitis conjugium & publi-
cum hoc vetiti matrimonii scandalum damnari
meruerit. Vide Serarium libro v. hist. Mogunt.
B in Erkenboldo & Aribone.*

Quod con-
cilio Moguntim
Labbeus
dico habita-
ssimum.

AD MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno 1020. habitum.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA, ET CRITICA.

Ex Man-
Suppl. pag.
1116

DE Moguntino concilio ex auctore vitæ S. Gotthardi agens Labbeus non semel aber- rat. Qui enim Ottonem incoeli connubii reum expulit Moguntinus archiepiscopus, non quidem Aribio, sed Arkanbaldo fuit; sicut & pro anno 1023. annus 1020. substituendus est. Cedo mihi verba Chronici Quedlimburgensis in additamentis a Menkenio editis inter rerum Germanicæ Scriptores tom. III. pag. 196. ubi ab Authore, uti quidem arbitror, comæ tota hæc historia, cujus causa Moguntinum concilium est habitum, ita describitur. Interim Otto quidam nobilium satus profapia, Francorum illicito sibi patrimonio incaute ascito, dum ab Arkanbaldo Moguntina sedis archiepiscopo. sapienter ecclesiastico more, pro hoc eodem corripere incoeli, cæco furibundus amore, dispositis circumquaque infidiis, nefandam eidem Christo Domino parat inferre manum. Sed divina id sceleris prohibente clementia, elapso frustratus antistite, sociis, qui navali eundem sequebantur itinere, invadit; capis, custodia tradit, multisque inhumane injuriis tractat, eo ferociorque, quo sibi, quem ultra jus & fas vitaverat, prasulis sanguinem oblatum dolet. Quod cum imperatori Augusto celeri legationis deser- tur, habita cum episcopis totiusque regni primatibus

deliberatione, primo per nuncios, deinde per amicos, perque semetipsum ab hoc inani tentat revocare vesania, quibus omnibus rebellem, refragentemque, communi assensu anathematis damno (sotte banno) sub- jiciunt, ut vel sic jam timore pænali tactus, crebris matris ecclesie, dignis penitentia lamentis reddi fluderet. Quæ ille omnimodis despectus habens, copias suas cum conjuge in quadam arce Hamerstein vocatam contrahit, quam natura ope, non hominum arte saxigenis undique molibus muratam, Rhenuque circumferentia adeo munitam serunt, ut disscilem culibus vel obsidendi, vel quoquo modo oppugnandi pandat accessum. Hunc ergo locum imperator Augustus iustitia fidem omnigeno obsidionum genere circumligat, nec ullo rebellibus vel aditu, vel exitu concesso, ipsum Domini natalis diem ibidem agens, adeo munit, ut qui semet non armis, non armorum millibus ces- sos meminerant; famis injuria tandem perempti, sola hujus vita suspiria pacificendo, inflante celebri per orbem Stephani protomartyris festo, se, suaque omnia imperatoria dedunt potestati. Dignum namque erat & iustum, ut qui eodem die inter crucentes lapidantium ictus pie exoraverat, amicis matris videret ecclesie filius pacem suo reconciliaret interven- tu.

SYNODUS PICTAVIENSIS

ANNO CIRCITER MXXIII. CELEBRATA.

Ex P. Pagl
ad An. Ch.
1023. n. n.

ANno circiter 1023. magna Lemovicis Clericos inter civitatis, & Monachos S. Martialis rixa exorta, cujus hæc causa fuit. In Litanis & publicis supplicationibus Martialis nomen ex antiquo ritu inter Confessores habebatur, cumque Hugo inter Apostolos eum adnumerare & apostoli nomen illi dare cepisset, quod primus Evangelii præco in illis partibus fuerit, Jordanus Episcopus Lemovicensis, & Clerici Lemovicenses antiquum morem defendere instituerunt. Vvillelmus Aquitanorum Dux hujus nominis IV. vir literatus, & literatorum studiosus, ad dirimendam litem Synodum Pictavi congregavit, ut liquet ex

his Odolrici S. Martialis Abbatis verbis in Concilio Lemovicensi, (de quo infra,) prolatis: Illud quoque mihi commemorandum est, quod ante hos septem annos; Rex Anglorum (Canutus scilicet) Duci Aquitania (præfato scilicet Vvillelmo) regalia munera misit, simulque codicem literis aureis scriptum, in quo nomina sanctorum distincta cum imaginibus continebantur: quod volumen jam in CONCILIO PICTAVIENSI dum hac eadem de re questio esset, illud Dux Guillelmus literis edoctus in testimonium antiquitatis Pontificibus ostendit: erat enim ibi Martialis in aliorum Apostolorum catalogo positus, qui peritissimus Princeps dicebat Archiepiscopo Burdegalen-

ANNO CHRISTI 1024.

415 galens, & aliis, qui ibidem aderant Episcopis, con- A
ficere, inquit, possumus quam egregia auctoritatis sit
B. Aquitanorum Patronus, de quo Gregorius in illa
sui laboris gente hanc legem tradidit observandam:
nimirum imperatorum qd dubitare de quo S. Papa

Gregorius non dubitavit. Videtis, ecce, o Episcopi,
C. Verum in illa synodo nihil certi debui potuit,
aliaque anno seq. Parisi cogenda fuit, ut
infra narrabimus.

ANNO CHRISTI 1024.

ANNO CHRISTI 1024.

VITA JOANNIS P. XVIII.

ANNO CHRISTI 1024.

QUI PERPERAM XX. APPELLATUR.

Joannes quomodo positus fuit.

Joannes Gregorii comitis Tusculani filius, praefundit pontificis Benedicti frater germanus, potentia principum & largitione pecuniarum sedem apostolicam invaserat primo die post obitum fratris, anno Christi 1024 tempore Henrici imperatoris. Ad hunc legationem pluribus muneribus instructam miserunt Graeci, petentes, quatenus ejus consensu (ita Glaber libro xv. cap. 1.) liceret ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem dici & haberi: idque ideo fortasse, quoniam peculiare id esse noverant homines fraudulentii, ut qui pecunia sacra emunt, pecunia pariter sacra distrahant. Verum singulari Dei providentia, qua cathedram Petri ipse gubernat, accidisse videtur, ut hac de re per literas Vvillelmi abbatis monasterii sancti Benigni admonitus, nihil plane concesserit. Intelligens sedem apostolicam a se injuste detineri, aditurus penitentiam, seipsum abdicavit: legitime deinde a clero electus, eandem usque ad obitum tenuit.

Greg. titulum universae sedis episcopali affecit.

Joannes qua occasione legationem suscepit.

Henricus imperator factus.

Chunegundis avaritiam & virginitatem.

Conradus successores Henrici.

Obitus papae.

VVILLELMI ABBATIS S. BENIGNI DIVIONENSIS EPISTOLA AD JOANNEM XVIII.

Audierat Guillelmus, ecclesiae Constantinopolitanae concessum esse a Joanne nomen universalis, ob hoc eum increpat.

Gratia Dei & reverentia B. Petri sedis in orbe terrarum excellentissima indepto papa Joanni, Vvillelmi crucis Christi servus, sedesque judicii cum apostolis, & coronam regni.

Magistri gentium didis instruimur, seniore t. Tim. r. non increpandum. Idem tamen alias dicit: Factus sum insipiens, vos me coegit. Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem vestram paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum pervidentem dominum salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimum, quemadmodum & ipse Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero responsum ejus ex fide fuerit, animadvertite qualiter sonuerit: si clare, custodite ne obfuscetur: si vero obscure, lux mundi oranda est, qualiter ita fulgeatis, ut universis in gremio ecclesiae constitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen praebeatis. Sed est fama rei, quae nuper apud vos accidit, de qua quis audiens si non scandalizatur, noverit se longe ab amore superno disparari. Quoniam licet potestas Romani imperii, quae olim in orbe terrarum monarches vixit, nunc per diversa terrarum loca innumeris regatur sceptris: ligandi solvendi-que in caelo & in terra potestas incumbit magisterio Petri. Atque idcirco ista diximus, ut animadvertatis non aliter Graecos quam cenodoxia, hoc quod audivimus apud vos requirere, impetravisse. De cetero quoque optamus ut universalem decet antistitem, vos acrius in correptione & disciplina sanctae & apostolicae ecclesiae vigere, aeternaeque & feliciter in Christo valete.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Graeci ecclesiam Constantinopolitanam universalem asserunt. Romanis dici, missa ad Joannem legatione commenderunt. Concessum is hoc esse a Rom. Pont. fama percipit, sed falsa, id quidem moliebatur Joannes, sed literis Gallicanorum praesulum deterritus fuit, ac praecipue Guillelmi hujus, qui qualis quantusque fuerit docemur a Glabro l. 3. c. 5. Ex falso rumore, scribendi argumentum Guillelmus accepit. De hac Graecorum legatione, totoque negotio, videndus Glaber l. 4. c. 1. & Hagonis Flaviniae chronicon ad ann. 1024. Uterque hanc epistolam habet.

EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ XVIII.
AD JORDANUM LEMOVICENSEM EPISCOPUM,
ceterosque Galliarum episcopos.

De S. Martialis apostolatu.

Joannes episcopus servus servorum Dei, Jordano episcopo, & ejus clero, cunctisque episcopis Galliarum, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

AD pastoralem quidem sollicitudinem pertinet, cum aliquid controversie in ecclesia oritur, antequam vires recipiat, falcastro severè linguæ extirpare radicitus, & ea superserere tam divinis, quam sanctissimis exemplis, quæ messem Dei faciant & lætificent. Cur enim talia suscipimus, propalabunt subiecta. Beatissimus quidem Martialis, sicut in gestis ejus reperimus, docente Christo in mundo, & præcipiente, a Petro apostolorum principe baptizatus est, & tanto sancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus, soli ipsi filio Dei servire eligeret, & hunc magistrum & dominum, Petro apostolo confirmante, cujus sanguine cretus erat, desideraret: quod & factum est. Nam in resuscitatione Lazari præfens aderat, in cona interfuit, in lavatione pedum ministravit. Post passionem vero, quando putabant se spiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit. Quando apostolis dictum est: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, &c. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis, retenta sunt:* audivit. Ascendentem in cælum vidit, Spiritum sanctum in igneis linguis descendentem, & vidit & accepit, omnibusque linguis est usus. Deinde principi apostolorum adhæsit, ut pote carne propinquus, & baptisate filius, a quo, præcipiente Christo, ad prædicandum provinciis Galliarum est destinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens, Christo sua doctrina dedicavit: quam piam, sanctamque, tam gravitate & pietate morum, quam resuscitatione mortuorum, recuratione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetracione confirmabat.

Huic modo quidam vestrorum, ut audivimus, detrabere præsumunt, quasi nihil sit ei commune cum apostolis, sed confessoribus. Hi vero non loqui, sed insanire videntur: quia gravati fascibus peccatorum, in cælis judicare contendunt. Petrum denique nostrum cui claves cælorum commissa sunt, confessorem dicimus quia Christum confessus est, dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi:* & apostolum dicimus, quia ab ipso Domino ad prædicationem est missus: martirem nominamus, quia prædicando Christum, martyrio vitam finivit, principem apostolorum credimus, quia apostolos constituit, sicut est Marcus baptisate filius, & Matthias sorte electus, Lucas discipulus apostoli Pauli, & Barnabas, & quamplures. An forte nolunt hos recipi inter apostolos, eo quod ab apostolis sint electi & missi; qui Martialem, eo quod non sit de duodeno numero, apostolica dignitate nolunt clarum videri?

Non putant alios apostolos, nisi illos duodecim: & ubi est quod dicit apostolus Paulus Philippensibus? *Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem, & commisionem meum, vestrum autem apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos.* Simam quoque & Judam ab apostolis apostolos nominatos invenimus. Anglo-Concil. General. Tom. XIX.

Arum enim ecclesia usque hætenus beatissimum Gregorium, quem nos confessorem dicimus, proprium suum apostolum nominat. Romani pontifices, quia vice apostoli funguntur, apostolici nominantur. Cum igitur apostoli nomen non sit numeri, sed suffragiis quicumque revelante Deo ad prædicandum mittitur, & sua pia exhortatione & exemplo, commissum sibi divinitus populum a potestate diaboli liberat, non incongrue apostolus dici potest, quia apostolus missus dicitur.

Nos vero in firma petra ædificati hunc de quo loquimur Martialem, utrum inter confessores, an inter apostolos, Jesus Christus Dei filius, cui corporaliter adhæsit, & cujus gloriam vidit, & benedictione est usus, annumeret: apostolum nominari posse definimus, & æque apostolica officia in divinis mysteriis exhiberi sibi censemus: nec de illius beatitudine dubitare quemquam posse confidimus, qui sibi respondente nomine sacris operibus apostolicam dignitatem subtrahere invidiose conatur. Ut autem reverentia & celebritas tanti apostoli in toto terrarum orbe excelsius recolatur, ædificatum & dedicatum est a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in basilica sancti Petri apostoli Romæ ad meridianam templi partem 111. Idus Maii, ubi quotidie ipsius sancti memoria devotissime veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod est pridie Kalendas Julias, quotannis dulcius recolitur.

II. AD S. ODILONEM CLUNIACENSEM
ABBATEM.

Redarguit, quod Lugdunensem archiepiscopatum secusaverit.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, Odiloni abbati, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

DOCENTE beatissimo Gregorio, multa videntur bona, & non sunt. Verumtamen cum dicatur, si rogas, audies; quia omnia tua que videbantur bona, bona non esse sentimus. Quid enim in monacho obedientia sanctius? Quid in Christiano acceptabilius? nonne *melior est obedientia, sacrificio, secundum propheticum iudicium?* & voce Dominica dicitur: *obedientiam volo, & non sacrificium.* Quantum vero beatus Benedictus eam suis præconiis extollat, non est dignum hic inferere, cum te non lateat. Percipimus igitur injuriam sanctæ ecclesiæ Lugdunensis petentis te in conjugium, quia competeat: cui etiam salivam in facie jecisti. Omittimus injuriam sanctæ plebis, cujus regimen, parcendo soli vitæ tuæ, refugisti, & refugis. Tacemus quod auctoritatem tantorum præsulum momentum, & rogantium ad episcopalem dignitatem accedere, posthabuisti: quod sanctæ Romanæ ecclesiæ, & nobis inobedientem te reddidisti, & inultum relinquere, nec debemus, nec possumus: nisi forte obedientia diluat, quæ inobedientia maculavit; satisfactione purgetur, quod transgressionem inquinatum est. Id est, nisi expetitum regimen jam dictæ ecclesiæ, quod inobediendo usque hætenus sprevisti, obedenter susceperis: quid amaritudinis, vel severitatis erga meritos sciat Romana ecclesia injicere, senties. Nam hoc sacrum regimen sicut a nullo est temere usurpandum, ita petente ecclesia, a nullo tuo simili est vitandum. Quoniam tantorum perditionis reus eris, quantum saluti exemplo & doctrina prodesse potuisses. Nota lo-

D d

qui-

Math. 28.
Joan. 19.

Math. 26.

Philip. 1.

Et Spiello
gli D. Luca
Ducherli, co-
mo 11.

Reg. 111.

quimur, & que te scire pleniter confidimus. Ideoque taceat jam charta, & lingua loquatur, verum episcopi Gaudridi, cui luce clarius voluntatem meam referendam tam tibi, quam confratribus tuis, & omni ecclesie commisimus. Vale.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Quod ait Hugo Flaviniacensis, Odilonem a Gregorio VI. nominatum esse Lugdunensem archiepiscopum, satis hac Joannis epistola refellitur. Deinde certum est, honorem hunc oblatum Odilioni post Burchardum archiepiscopum, qui anno 1033. obiit. Quo tempore adhuc sedebat Joannes. Rem narrat Glaber libro v. cap. xv. & Hugo in chronico. Uterque missum Odilioni a pontifice maximo, pallium & anulum testatur, virumque sanctum honorem renuisse; pallium autem & anulum accepisse, ut futuro archiepiscopo reservaret. Addit Hugo, ea Clotiaci, ad statum suam servata esse.

LITERÆ ABSOLUTIONIS HUGONI
Autissiodorensi episcopo, a Joanne XVIII.
concessæ.

Joannes gratia Dei Romana sedis episcopus, universis
in orbe terrarum ecclesia filiis.

Nullum in ecclesia catholica majus potest esse nefas, quam existimare alicujus nœvum criminis, præcipue pœnitentis, quod non queat dissolvere concessa Petro a Domino clavis. Debemus enim ante oculos mentis revocare lapsum ipsius primi pastoris: qui dum magistrum negavit, protinus ut pœnituit, non solum gradum, vel dignitatem apostolici culminis non amisit, sed potius sui ovilis custodiam Christus illi postmodum evidentiis assignavit. Quod nihil aliud, ut credimus, quam lapsum medicina fuit. Proinde fratri nostro Hugoni Autissiodorensi præfati, Deo & nobis sua peccata consistenti, seseque culpabilem reddenti, plenariam a Deo pollicente promittimus consequi indulgentiæ veniam, secundum sponsonem ejusdem, qua dixit: *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Ideoque nobis debet effici carissimus: quia Dei timore correptus, apparere humillimus, & quia in talibus requiescit Deus.

Math. 9.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Quantum ex gestis pontificum Autissiodorensium intelligere possumus, idcirco abtulit se Hugo hic noster a pont. max. voluit, quia cum & episcopus Autissiodorensis esset, & comes Cabilonensis, bella susceperat conceperatque, ex quo episcopus ordinatus fuerat.

Jobannes episcopus servus servorum Dei dilectissimo in Domino Filio N. religioso abbati venerabilis monasterii, ubi S. Nazarii pretiosi martyris corpus requiescit, in loco qui dicitur N. qui dedicatus est in honore Apostolorum Petri & Pauli, & S. Nazarii martyris similiter consecratus, successoribus tuis in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutentibus benevola charitate succurrere, & promptum cum alacri devotione impertire assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium eo conditore omnium reponitur Deo, quando venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint sine dubio statum nostra apostolica auctoritate perducta. Et quia excellentiæ vestræ laudabilis mansuetudo postulavit a vobis, quatenus pro amore dilecti filii nostri domini Ottonis III. imperatoris, & dilectæ matris suæ Theopha-

niæ, & domine nostræ avie suæ, spiritualium filiarum nostrarum, prædictum monasterium confirmaremus, concedimus & confirmamus vobis vestrisque posteris præfatum monasterium cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus illuc pertinentibus, quæ dici vel nominari possunt, a præfenti III. indictione ad ipsum sacratissimum monasterium permanendum statuimus, & statuendo confirmamus, ita ut cuncta loca urbana vel rustica, idest in fundis & casalibus, casis & villis, vineis & terminis, seu castellis, campis, pratis, pascuis, silvis, saltibus, arboribus, pomiferis, fructiferis & infructiferis diversi generis, puteis, fontibus & rivis, aquis, molendinis, piscationibus, prædia culta & inculta, una cum colonis & familiaribus suis, cum decimis, & solitiis dationibus & universis rebus, quæ aliquo modo ad ipsum locum pertinent, vel pertinere debent, amodo & usque in finem sæculi, sicut ab antecessore nostro domino N. sanctissimo papa, per præcepti paginam vobis concessum est, ita & nos omnia in integrum per hoc nostrum privilegium, & auctoritate beati Petri apostoli cum omni securitate & tranquillitate vobis & posteris vestris concedimus & confirmamus donandum perpetualiter. Post obitum vero abbatis nemo ibidem abbatem constituat, nisi quem consensus, & communis voluntas fratrum ex ipsa congregatione elegerit. Statuimus etiam apostolica censura sub divini iudicii obstaculo & anathematis interdictu, ut nullus Cdux, nullus comes, nullus archiepiscopus vel episcopus, vel etiam quælibet hominum magna parvave persona præsumat eidem venerabili monasterio damnum sive molestiam inferre, sive de rebus ipsius auferre vel alienare, sed sicut supra a nobis confirmatum est, ita perennibus atque perpetuis temporibus sine aliqua diminutione liceat finetenus permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu extiterit, qui contra hoc nostrum apostolicum confirmationis privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præsumserit, & sicut superius a nobis confirmatum est, ita permanere non dimiserit, sciat se, nisi resipiscat, auctoritate Dei omnipotentis & beati Petri Apostolorum principis, atque nostra qui ejus Dfungimur vice, anathematis vinculo esse innodandum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore D. N. J. C. & cum omnibus impiis in æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu custos & observator extiterit hujus nostri apostolici confirmationis privilegii, benedictionis gratiam a justo iudice Domino nostro Deo consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum per manum Stephani scriiniarii sacri palatii in mense octobri, & indictione III. Data XIII. Kalendas Novemb. per manum Joannis episcopi Nepesinæ ecclesiæ, & bibliothecarii S. sedis apost. Anno pontificatus domini nostri Joannis P. V. in mense octobri, & iudic. supra scripta, imperante D. N. Ottone III. imperatore.

PRIVILEGIUM JOHANNIS PAPÆ XIX.

de confirmatione Babebergenis episcopi.

Joannes episcopus servus servorum Dei.

Officii nostri est omnium sanctorum Dei ecclesiarum commoda generaliter considerare, & maxime earum quæ specialiter sub jure & dominio nostræ Romanæ ecclesiæ consistunt, si quid est

As. 1007.

est incommodum abolere, ne pro gravi incommoditate sua neglecta vilescant, vel nostra qualibet occasione debita solemnitate careant. Propterea omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus presentibus scilicet ac futuris notum esse volumus, quia dilectus ac spiritalis filius noster H. gloriosissimus atque invictissimus rex, divina inspirante clementia de propriis hereditariis rebus pro suorumque parentum anima episcopatum in loco, qui dicitur Babeberc, quem ipse fidei & charitatis devotione in honorem beatissimi Petri apostolorum principis esse constituit, commutatione facta jure ac legaliter cum H. Wirzeburgensi episcopo de aliqua parte parochiam sui episcopatus, unde & prædictus episcopus suas literas misit, ut suo consensu privilegio nostræ apostolicæ auctoritatis episcopatus noviter factus fundaretur. Pro qua ratione H. secundus gloriosissimus rex nuncios suos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac sede confirmanda interpellerent. Cujus sanctissimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Petro apostolorum principi in loco prænominato legitima ratione collectas contulit nostræ auctoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut episcopus ejus loci, & qui in perpetuum sui fuerint successores, eas secuta tranquillitate possideant & liberam habeant potestatem res & proprietates ejusdem ecclesiæ ordinare atque componere, vel & augmentare. Dissipare vero atque confundere nullam habeant potestatem.

Nostra quoque auctoritate sancimus, uti in terminis & in rebus ejusdem ecclesiæ nulla sit interstitio tyrannorum vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, sive sint in civitate ipsa Babeberc, sive in Castellis, & in villis, servis & ancillis, tributariis, decimis, forestibus, silvis, venationibus piscationibus, molend., camp., pratis, pascuis, terris cultis & incultis, & quicquid modo illuc pertinet, aut in futurum acquiri possit per nostræ auctoritatis privilegium corroboratum in secuta quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præsumat, nisi quam per concessionem gloriosissimi regis H. vel successorum suorum episcopus ejus loci deliberet. Nulla aliena potestas ibi per violentiam irruat. Sit ille episcopus liber & ab omni extranea potestate securus Romano tantummodo mundiburdio subditus, quatenus episcopus eo melius cum canonicis suis servitio Dei possit insistere, & primi constructoris ejusdem ecclesiæ & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem episcopus suo metropolitano archiepiscopo Moguncien-si subiectus ac obediens. Quicumque hæc præcepta servaverit, divinam remunerationem, & apostolicam benedictionem accipiat: qui autem contemptor & violator extiterit perpetui anathematis damnationi subiaceat, nisi respiciens ad satisfactionem perveniat.

Scriptum per manus Petri notarii & serinaril S. R. E. in mense Junio, ind. V.

ANNO
CHRISTI
1024.

CONCILIUM PARIISIENSE

ANNO
CHRISTI
1024.

Super questione, an S. Martialis Apostoli vel Confessoris nomine vocandus esset,
Anno Christi mxxiv. celebratum.

Ex V. Pagi
ed. An. 1024.
12. & seq.

Cum anno 1023. in Concilio Pisaviensi questione agitata fuisset, an S. Martialis Apostoli vel Confessoris nomine vocandus esset, nihilque decidi potuisset, anno 1024. Parisiis aliud celebratum, ubi frequentior Doctorum numerus adfuit. Robertus Francorum rex, Gauzlenus Bituricensis Archiepiscopus, & multi Præfules, Hugo Abbas S. Martialis, Odelricus ejus successor, aliique cum Magistris Parisiensibus eidem præsentibus fuere. Lemovicenses contendere, Martialem vocandum esse *Primum Confessorem*, non *Apostolum*; Parisienses vero eum etiam Apostoli nomine præter ceteros XII. posse appellari: tandemque a Roberto Rege pro Parisiensibus conclusum, & sententia Synodi Romam ad Joannem XIX. Papam transmissa, ut eam ipse sua auctoritate confirmaret. Constant hæc ex Concilio Lemovicensi II. an. 1031. habito; in eo enim Odelricus ait: *Adhuc enim vivente Rege Roberto, cum antecessor meus Hugo in Palatio ei APUD PARISIOS adijderet, tum multitudine nobilium & doctorum altercatio inter Francos & Lemovicenses de re hujusmodi coram Rege fieri cepit; & ego ibi tunc præsens interveni. Dicebant isti &c. intra in Concil. Lemovicen. II. legenda.*

Hujus Synodi Parisiensis meminit Ademarus in Catalogo seu Commemoratione Abbatum Lemovicensium basilicæ S. Martialis Apostoli, & sub Hugone Abbate XII. habitam esse his verbis com-

memorat. XIII. *Abbas Hugo præfuit annis sex. Hic in Francia collationem fecit cum Rege Roberto & Archiepiscopo Bituricensi Gauzleno, & cum multis episcopis & sapientibus viris Francia de Apostolatu S. Martialis; cur alii in Apostolorum, alii in Confessorum numero eum tenere videbantur. Qui in numero Confessorum eum tenebant, ideo hoc agebant, quia non putabant aliquos esse Apostolos præter duodecim. Alii vero hoc agebant, quia nomen ejus in quatuor Evangelis non reperiebant. Qui vero sancti consilio intellecta sapiebant, affirmabant eum esse Apostolum unum præcipuum post XII. quia cum XII. conversatus est, & eandem gratiam Apostolatus, quam & ille a Domino accipere meruit. In quo Concilio ab omnibus desinitum est, non eum numerari nisi in catalogo Apostolorum, sicut Joannes Evangelista, qui in pace migravit, debere. Nam plurima testimonia reperta sunt antiquitus eum in litaniis & in aliis scriptis Apostolum sateri per Galliam & Britanniam, Italiam, & Hispaniam, & illos esse Ebionitas hereticos, qui non credunt præter XII. Apostolos. Nam gesta ejus canonice semper ab ecclesia recepta satis declarant privilegium Apostolatus ejus, & quia sine dubitatione unus de 72. Apostolis, quos Dominus misit velut agnos inter lupos: quos 72. non solum Græci, verum etiam Lucas Evangelista & Paulus Apostolus in ep. ad Cor. 1. vocat Apostolos. Nam & apud Græcos sapientiores Martialis Apostolus notissimus est.*

CONCILIUM ANSANUM,

In quo iudicatum est, non licuisse archiepiscopo Viennensi monachos apud Cluniacum ordinare sine permisso episcopi Matifconensis, actum anno Christi mxxv.

ANNO mxxv. Dominica incarnationis conve- nerunt apud Antiam in ecclesia sancti Romani, causa concilii, archiepiscopi cum pluribus episcopis, scilicet Burchardus Lugdunensis archiepiscopus, alter Burchardus archiepiscopus Viennensis, Amico archiepiscopus Tarantasiensis, Helminus episcopus Eduensis, Gauslenus episcopus Matifconensis, Gausfridus episcopus Cabilonensis, Hugo comes episcopus Autifidorensis, Guigo episcopus Valentiniensis, Humbertus episcopus Gratianopolitanus, Azibaldus episcopus Ucteniensis, Anselmus episcopus Augullentis, & Urardus episcopus Maurianensis. Dum igitur multa de ecclesiasticis causis, & de communi populi utilitate ibidem tradarent, surgens praedictus episcopus Gauslenus, in medio proclamavit se de Burchardo praedicto Viennensi archiepiscopo, qui sine licentia & assensu suo, contra canonum instituta ordinationes de monachis fecerat in episcopatu suo, scilicet in Cluniacensi caenobio. Ad quae idem archiepiscopus respondens, domnum Odilonem abbatem, qui praesens aderat, illarum ordinationum adduxit authorem in defensorem. Surgens itaque domnus Odilo cum suis monachis, ostendit privilegium, quod habebant a Romana

ecclesia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cuius territorio debebant, nec alicui aliquatenus subicerent episcopo: sed quemcumque vellent, vel de qualibet regione, adducerent episcopum, qui faceret ordinationes, vel consecrationes in eorum monasterio. Relegentes ergo sancti Chalcedonensis, & plurimorum authenticorum conciliorum sententias, quibus praecipitur, qualiter per unamquamque regionem abbates & monachi proprio subesse debeant episcopo, & ne episcopus in parochia alterius audeat ordinationes, vel consecrationes, absque licentia ipsius episcopi facere: decreverunt chartam non esse ratam, quam canonicis non solum non concordaret, sed etiam contraireret sententias. Adjudicaverunt quoque domnum abbatem non posse existere archiepiscopo legitimum authorem canonice defensionis. Unde praedictus archiepiscopus ratione convictus, petens veniam a Gausleno episcopo, loco satisfactionis firmavit per quales ipse voluit fidei iussores, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, tempore quadragesimae, sufficientiam olei de olivis ad conficiendum christma, ipsi persolveret sine negligentia.

SYNODUS ATTREBATENSIS

A Gerardo Cameracensi & Attrebatensi Episcopo celebrata anno mxxv.

PREFATIO.

M. Dachselt Speyberg. 8. 1. d. 10. fol. 1. p. 607.

* Reg. seldum Londinensem conspicio. Barberi.

R. nominis dignitate & prerogativa meritorum episcopo, Gerardus nullius meriti Coepiscopus, quidquid ad beatam vitam praestantius.

C sacramentum nullum esse; & idcirco rejiciendum, nisi simulationis causa non intrare poenitentiam nihil ad salutem proficere; conjugatos nequaquam ad regnum pertinere, & cetera quae hujus libelli sequentia indicant. Quod ideo vobis remandamus, ne simulatam religionem eorum, aut composita verba audire debeatis.

* Acherloo legit: nisi intrare: ut veritas manifestetur.

Cum nobile ingenium, & prudentiam vestram considero, non adeo demiror potuisse nefarios homines erroris spiritu magicatos, in aliquam pravi dogmatis conspirasse dementiam: sed ad inquisitionem vestram qualiter dissimulare potuerint, ut vos fallerent, vehementer stupeo. Nam quodam, ut ipse scitis, hujusmodi homines in sinibus vestris cohabitasse, sicut veris iudiciis comprobavimus, retulimus charitati vestrae. Quos, quia terrore supplicii speciem religionis metuebantur, indemnatos velut innoxios abire permisistis. Quod quidem in illis efficacior ad subvertendos simplices causa extitit, simplicibus autem scrupulum, ne non audiendos aestimarent, iniecit, quos vero examine discussos audirent, nec causam puniendi inventam. Verum illi quoque qui missi ab eis ad seductionem hujusmodi ad nos devenerant, comprehensi, multa dissimulatione renitebant, adeo ut nullis supplicii possent cogi ad confessionem: donec per eos ipsos, quos jam pene eodem sui erroris maleficio imbuerunt, convicti, tandem suae sectae disciplinam partim nobis exposuerunt. Et post aliqua quae se tenere ex evangelica, & apostolica doctrina mentiebantur, dicebant Baptismatis mysterium & dominici corporis & sanguinis

CAPUT I. Anno Dominicae Incarnationis mxxv. Indi& viii. Domino Gerardo Ecclesiam Cameracensem seu Attrebatensis urbis regente, quodam annus observationis more contigit, ut Dominici Natalis & Apparitionis diebus in sede Cameraci solemniter cursum expietis, idem Praesul per aliquot dies stationem in sede Attrebatensi facere deberet. Ubi cum de ecclesiasticis functionibus satis pro opportunitate temporis tradaret, relatum est ei, quosdam ab Italiae finibus viros eo loci advenisse, qui quamdam novae hereseos sectam introducunt, evangelicae atque apostolicae sanctionis disciplinam pervertere tentabant, & quamdam justitiam praeserentes, hac sola purificari homines asserbant, nullumque in sancta Ecclesia aliud esse Sacramentum, per quod ad salutem pervenire potuissent. His auditis, domnus Episcopus perquiri homines jubet, & inventos sibi praesentari. Qui audita inquisitionis causa fugam occulte parabant, sed praeventi a quae storibus trahuntur ad praesentiam Episcopi. Qui in aliis causis definiendis tunc plurimum occupatus, pauca ad tempus de side illorum

ANNO
CHRISTI
1611ANNO
CHRISTI
1611.

rum seiscitatus est: sentiensque eos quodam pravi dogmatis errore teneri, recludi in custodia jubet usque in diem tertium; & die sequenti clericis & Monachis indicit jejunium, ut eos divina gratia catholice fidei perceptione respicere donaret.

Tertia vero die, quæ dominica habebatur, segmentatus Episcopus cum suis Archidiaconis, paratis crucibus & textis evangelicis, circumfusa totius cleri ac populi multitudine, Synodum celebraturus in ecclesia beatæ Mariæ progreditur, impositaque antiphona *Exurgat Deus*, totum Psalmi hujus cursum expleverunt. Denique residente episcopo in consistorio suo, & utriusque Abbatibus, Religiosis atque Archidiaconis, ceterisque secundum ordinationis suæ gradum discumbentibus, homines e custodia educti in medium introducantur. Et in primo quidem episcopus super his generaliter verbum fecit ad populum. Deinde conversus ad istos: *Quamnam est, inquit, doctrina vestra? lex atque cultura, quisve auctor est disciplinae vestræ? At illi referunt, se esse auditores Gundulphi cuiusdam ab Italice partibus viri, & ab eo evangelicis mandatis & apostolicis informatos, nullamque præter hanc scripturam sercipere, sed hanc verbo & opere tenere. Verum quia ad notitiam Episcopi pervenerat, illos sacri Baptismatis mysterium penitus abhorrire, dominici corporis & sanguinis sacramentum respicere, negare lapsi pœnitentiam, post professionem proficere, ecclesiam annullare, legitima connubia execrari, nullum in sanctis Confessoribus donum virtutis spectare, præter Apostolos & martyres neminem debere venerari.*

Illos Episcopus super hujusmodi interrogans: *Quomodo, inquit, consequens est vos evangelicæ & apostolicæ instituta tenere, & contraria istis prædicare? Narrat namque textus evangelicus, qui princeps Judæorum Nicodemus dum ex signis & miraculis Jesum a Deo venisse confiteretur, continuo Dominus respondit, neminem hoc solo confessionis munere regnum cœlorum posse mereri, nisi renatus foret ex aqua & spiritu. Quod quidem regenerationis mysterium vos aut pleniter recipere, aut evangelicis verbis contraire necesse est, cum constet vere hæc Jesum dixisse.*

Ad hæc illi dederunt hujusmodi responsum: *Lex & disciplina nostra quam a Magistro accepimus, nec evangelicis decretis, nec apostolicis sanctionibus contraire videbitur, si quis eam diligenter velit intueri. Hæc namque hujusmodi est, mundum relinquere, carnem a concupiscentiis frœnare, de laboribus manuum suarum victum parare, nulli læsionem querere, charitatem cunctis quos zelus hujus nostri propositi teneat, exhibere. Servata igitur hac justitia, nullum opus esse Baptismi; prævaricata vero ista, Baptismum ad nullam proficere salutem. Hæc est nostræ justificationis summa, ad quam nihil est quod baptismi usus superaddere possit, cum omnis apostolica & evangelicæ institutione hujusmodi sine claudatur. Si quis autem in baptismo aliquid dicat latere sacramentum, hoc tribus ex causis evacuatur. Una, quia vita reproba ministrorum, baptizandis nullum potest præbere salutis remedium. Altera, quia quidquid vitiorum in fonte renunciat, postmodum in vita repetitur. Tertia, quia ad parvulum non volentem neque currentem, fidei nescium, suæque salutis atque utilitatis ignarum, in quem nulla regenerationis petitio, nulla fidei potest inesse confessio, aliena voluntas, aliena fides, aliena confessio, nequaquam pertinere videtur.*

Quibus & contra Episcopus ait: *Si huic justitiæ vestræ ab evangelicæ & apostolicæ institutione fidem*

attribuitis, hæc facile non aliunde sumptis viribus evacuaemus. Natum namque ex immaculata virgine Dei filium nulla peccati corruptione infectum teneri, evangelicæ & apostolicæ testatur auctoritas: sed sicut Apostolus docet, ipse justus est, & justificans omnia, non quod ipse extrinsecus donum justitiæ accepisset, ejus participatione dicatur justus; sed principaliter & substantialiter justus, ut necessario in eo idem & unum dicamus esse justum quod justitiam, alioquin fallitur Apostolus in eo quod dicit, *justificans omnia*. Nam si aliunde accepit, ut ipse sit justus; inferioris justitiæ & inferioris est, quam is a quo accepit; nec erit justificans omnia, sed ille a quo accepit, ut ipse & omnia justificentur. Verum ipse a seipso accipit ut sit justus, & justificet omnia, sine quo nullus sanctus, nullus etiam justus, per quem omne sanctum & justum, & a quo omnis gratia & omne donum justitiæ descendit, sicut ait beatus Jacobus: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre lumine*. Quod autem a Patre luminum descendit se donum dicit, non te scandalizet, quia cum descendit a Patre, descendit & a filio, quia ipse ait: *Ego & Pater unum sumus*: Jure igitur ait Apostolus, quod ipse sit justus, & justificans omnia: non comparative quidem justus, ut possit angeri vel minui, sed immutabiliter, & essentialiter justus.

Verumtamen talis & tantus Dei filius, sicut narrat Evangelista, venit in Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Cui cum ex infirmitatis propriæ conscientia ministerium recusaret, ait Dominus: *Sine modo, sic enim debet nos omnem justitiam implere*. Quid enim? in quo erat totius plenitudo justitiæ, & immutabiliter & incomparabiliter justus & justificans omnia erat: numquid ei aliquid a perfecta justitiâ deerat, ut ad implendam justitiam materialis æque fluentis & baptizantis ministerio indigeret? Porro si hoc baptismatis mysterio ad supplendam justitiam indigebat, nihil enim impletur, nisi cui de summa plenitudinis aliquid desit. Plenitudo enim clementum non potest accipere. Justus igitur non perfecte erat: quod nefas est de Deo judicare: Si autem justus fuerat, nihil a baptismo, quo suam suppleret justitiam, accipere poterat: sed immutabiliter, & perfecte, & summe justus erat: igitur baptizari non indigebat. Cur ergo dicebat, *Sic decet nos omnem implere justitiam*, qui nec baptizari indigebat, nec justitia qua plenus redundabat quo suppleretur per baptismum habebat? Indigebat certe, non sibi, sed nostris. Justitiam quærebat implere, non tuam, sed nostram. Nam semper in æterno ejus consilio mansit generis humani reparatio, & discretis spiritualibus Sacramentorum observantiis, quod profuturum & necessarium ad nostræ reparationis erat effectum, hoc per manus dispensatorum visibiliter soluit administrari, sed invisibiliter operante Spiritu Sancto impleri.

Cujus rei gratia plurima in Sancta Ecclesia providus Dominus instituit Sacramenta, (e) quibus primum ad regenerationis mysterium instituit Baptismatis usum. Porro Baptismum Græce, Latine tinctio interpretatur, quia ibi homo spiritu gratiæ in melius immutatur, & longe aliud quam fuerat, efficitur. Prius enim sædi eramus deturmitate peccatorum, in ipsa tinctioe reddimur pulchri dealbatione virtutum. Cujus mysterium non aliter, nisi sub Trinitatis designatione, id est, Patris & Filii & Spiritus Sancti cognominatio-

ANNO CHRISTI 1003.

ANNO CHRISTI 1003.

tionem completur. Unde Dominus ad discipulos, *Ite, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Quod quidem mysterium a secretis virtutibus, vel a laicis Sacramentum dicitur: quod ideo penes ecclesiam fructuose agitur, quia Sanctus in eo descendens Spiritus, eundem Sacramenti latenter operatur effectum. Unde seu per bonos, seu per malos ministros intra ecclesiam dispenetur; tamen quia Spiritus Sanctus mystice illud vivificat, nec bonorum meritis amplificatur, nec malorum vitis attenuatur: quia *neque qui plantat, aliquid est, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Unde & ipse Minister super baptizatum non dicit, *Ego*, sed *Deus omnipotens Pater domini nostri Jesu Christi, qui te genuerit ex aqua & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum; ipse te lavavit chrismate salutis in vitam eternam.* Quia in re perspicuum est, quia vita Ministri nihil derogat his qui de Spiritu Sancto concipiunt virtutem sanctificationis, præterquam cum inter ceteros discipulos Judam futurum Domini traditorem baptizasse legamus; & cum rebaptizatos omnes a Discipulis Domini fuisse, quos Joannes Baptista in aqua baptizaverat, sciamus; nullum tamen, quem Judas baptizasset, iterato fonte ablutum reperimus. Nam si improba vita traditoris nocuisset baptizandis, nequaquam ille, qui omnes venerat salvare, pateretur in illo solo baptisma perire. Sed quia malitia hominis non potest imminuere divinæ opus virtutis, noluit repetere quod homo ministraverat, Spiritus sanctificaverat. Porro testante divina Scriptura, audivimus reges magnos fuisse in Jerusalem, qui administrabant res quasdam pertinentes ad Babyloniam, quosdam vero cives Babylonie administrasse res Jerusalem. Sic itaque novimus cives bonæ civitatis administrasse res malæ civitatis, & contra cives malæ civitatis administrasse res bonæ civitatis. Si ergo respublica bonæ civitatis per cives Babylonie sine sui corruptione administrari potuit: quanto magis Sacramentum quod vim sanctificationis per invisibilem Sancti Spiritus operationem concipit, a pravis Ministris non corrumpitur, cum aliud sit quod exterius agitur, exhibente ministro, aliud quod interius vivificatur, animante Spiritu Sancto? Inde est, quod cum Joannes in Evangelio diceret, *quia audivimus Pharisæos, quod Jesus baptizabat, quamvis ipse non baptizaret, sed discipuli eius; in hoc quamdam operantis Dei, & administratorii officii discretionem voluit intelligi: videlicet ut in eo quod Jesum dicit baptizare, invisibilem divinæ virtutis insinuet operationem; in eo vero quod subdidit, quamvis Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus, non de operante virtute, sed de visibili exequentium administratione dictum intelligatur. Igitur in baptizandis fidelibus aliud est quod invisibilitate efficitur per Spiritum operantem, aliud quod visibiliter exhibetur per Ministrum obsequentem.*

1003.

Joan. 4. 14

ram condit ex vetere, ut in renascentibus & mors Christi operetur & vita, dicente beato Apostolo: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus per gloriam Patris, ita & nos in novitate vite ambulemus.* Unde notandum, quia in baptismatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduam imitatur tria demersio, & ab aquis elevatio resurgens instar est de sepulchro. Deinde vero sacri chrismatis unzione perfunditur infans, ex cujus nomine Christus dicitur; & homo post lavacrum sanctificatur. Nam sicut in baptismo peccatorum remissio datur, ita per unctionem Spiritus adhibetur. Quæ licet carnaliter administratur, spiritualiter tamen proficit, sicut & ipsa baptismi gratia, visibilis actus est, quod in aqua mergimur, sed spiritualis efficitur, quod delictis mundamur. Manus impositio ideo fit, ut per benedictionem advocatus invitetur Spiritus Sanctus. Tunc enim Paracletus post mundata corpora libens a Patre descendit, & quasi super baptismi aquam velut super pistinam sedem recognoscens quietescit. Nam legitur, quia in principio *Spiritus Dei ferebatur super aquas.*

Hoc est primum nostræ reparationis sacramentum, ad quod confirmandum Dominus nullius indigens remissione peccati, nec remedio renascenti, cum non haberet quod aquis potuisset mundari, tamen ad Joannem aquis Jordanicis baptizandus, sicut Evangelista docet, festinavit. Cui reculanti ait: *Sine modo; sic enim docet nos omnem implere justitiam.* Ac si diceret exemplum præbere omnis justitiæ, ut videlicet discant omnes fideles, neminem posse absque baptismo justificari, quamvis innocenter ac juste vivat. Joannes vero ait: *Et ego nesciebam eum.* Ac si diceret, ignorabam eum primum, sed videns eum sibi retinere baptismum, intellexi quia hic erat qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, & (in) remissionem peccatorum. Sicut ipse dixit: *Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super se, ille est qui baptizat in Spiritu Sancto.* Quare notandum est, quia impossibile est quemquam ad perfectum justitiæ sine regenerantis aquæ ministerio aspirare, maxime cum opera justitiæ hanc gratiam Cornelio Cæsariensi dare non potuerint, donec eum cum omni familia sua salutari unda Petrus innovavit, super quos Spiritus Sanctus ante Baptismum inaudito præsentis gratiæ exemplo cecidit: ut hac manifesta Dei virtute animatus Petrus regnum Dei gentibus aperiret, quem cum cæteris discipulis, ne in viam gentium abiret, Dominus ante monuerat.

Quod cum ita sit, profecto in hoc vobis repugnare convincimini, quod evangelica vos & apostolica præcepta tenere dicitis, & his contraria prædicatis. Nam & Evangelista refert, quia *Jesus venit & discipuli ejus in Judæam, & ibi demorabatur cum eis, & baptizabat.* Qui baptismi Sacramentum, & regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ejus profuerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Unde Joannes Apostolus: *Tres sunt, inquit, qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis.* Petrus vero, cui primatum ecclesiæ Dominus contulerat, dum credentium numerum promissus Sancti Spiritus replevit adventus, tria millia hominum sua prædicatione conversorum aqua baptismatis consecravit, sicut Lucas testatur dicens: *His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos:*

ANNO CHRISTI 1003.

1003.

Matth. 23.

Joan. 1. 33.

1003.

1003.

1003.

1003.

1003.

1003.

1003.

1003.

1003.

ANNO
CHRISTI
1011.

M. C. XI.

illos: *Penitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur* *Annus* *quisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum: & accipietis Spiritum Sanctum*. Aliis etiam pluribus verbis exhortabatur eos dicens: *Salvaminus a generatione ista prava*. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositus sunt animis in illa die circiter tria millia. Paulus etiam, cujus vos doctrinam tenere profiteamini, divinæ injuriæ pœnis affectus, ab Anania baptizatus est: qui & postmodum Crispum & Gajum & Stephanæ domum se baptizasse dicit. Philippus etiam Eunuchum Candacis Reginae ab Jerusalem redeuntem in aqua baptizavit, sicut liber Apostolicus indicat. Quam ab Apostolis traditionem Catholica adhuc servat Ecclesia.

Unde colligitur, quia quamlibet juste & innocenter quis videatur vivere, salvari tamen absque divini fontis lavacro non possit. Verum utrumque originalis culpæ, aut propriæ actionis reatu teneatur adstrictus, tamen fonte renatus, mundus, & totius peccati forde purgatus, ideo innovatur, ut qui filius diaboli in fonte descenderat, filius Dei renatus ascendat. Et ut cuncta colligam, qualem primum hominem ex virginea terræ massa finxit sapientia Creantis, talem etiam hunc ex purificato fontis utero produxit clementia Redemptoris. Quod contra infideles garrere solent, dicentes primum hominem, si non peccasset, immortalitatis munere donatum; istum vero quamlibet juste & innocenter vivat, nequam tamen posse mortis vitare jacturam, & ideo multum repugnare a vero, ut qualis ille fuerat factus a Conditor, talis & hic regeneretur ex fonte. Quam eorum repugnantiam facile est inflecti ad consequentiam, si quis divinæ pietatis consilium considerare potuerit. Nam ex uno, eodemque fonte divinæ rationis descendit, & quod illum immortalem mirabiliter creaverat, & quod istum morti obnoxium misericorditer reformaverat. Porro facile fuerat istum immortalitatis gloria donari tanquam & illum, si fuisset in consilio creantis. Sed quia dum illum libera voluntas, & mortalitatis securitas decepit, per prævaricationis culpam traxit ad mortem; istum, ne spe immortalitatis deceptus, temporalibus deliciis ardentius insistat, per inevitabilem mortis eventum invitat ad veram vitam. Quia vero ille mortis securus, auctore contempto, aurem aperuit suavori, & superbiæ audaciam una petiit: hunc pietas Redemptoris voluit suspensum morte teneri, ut per humilitatis custodiam vitaret hostem, audiret Conditor, sicque ad superna conscenderet. Nihil igitur repugnat a vero, talem hunc regeneratum ex fonte, quem mors invitat ad vitam; qualem illum, si non peccasset, formatum, quem mox de immortalitate præsumptio coegit subire mortis ruinam.

* Locus corruptus: forte
& superbia
audacia peccati.

Sed fortasse obiicis mihi, quantum ei præstitit donata immortalitas, ex qua ruinæ causam venturam Conditor non ignorabat. Multum quidem ei contulerat, ut videlicet si sine peccato manere voluisset, & mortem non gustaret, & tam ipse quam ejus progenies, Angelos semper haberet concives. Sed dum præceptum neglexit Conditoris, ipsa sua libertate deceptus, a paradiso seclusus, in ignotis partibus sui generis posteritatem transposuit, atque pœnam, quam ipse prævaricationis reus exceperat, generando transmisit in posteros; de qua non potuisset erui, nisi eum Christus suo adventu relevasset; qui per novæ regenerationis mysterium, omne præteritum vitium ini baptismatis lavacro purgavit, & statum pristinae libertatis reformavit. Igitur ad vitanda impro-

bi seductoris tentamina, cum primum parvuli sine juvenes ad regenerationis veniunt sacramenta; non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis & sufflationibus Sacerdotum ab eis spiritus immundus abigatur: ut vere appareat, quomodo princeps mundi hujus ejiciatur foras, & prius alligetur fortis, & vasa ejus diripiuntur translata in possessionem victoris, qui captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus.

Quod si refugitis credere, ut qui parvulum fidei nescium, suæque salutis ignarum, nec regenerationis curam habentem, de fonte suscipiunt, eorum fides aut confessio illi puero nequaquam proficiat: consequitur, ut nec paralytico offerentium fidem profuisse credatis, de quo Evangelista dicit, *quia videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittantur tibi peccata tua*. Sed nec illud recipiendum æstimabitur; quod in Evangelio legimus de muliere Chananaea, ut fides ejus ad impetrandam salutem filie profuerit. Porro alius Evangelista dicit, quod offerebant Jesu parvulos, ut manus eis imponeret; & complexans eos, & imponens manus, benedicebat eos. Qua in re datur intelligi, quia non parvulorum fides, quæ adhuc nulla fuerat, sed offerentium fidelis credulitas, ut parvuli benedicerentur, obtinuerat, sicut Dominus dixit: *Vade, & fuit credidisti, fiat tibi: & sanatus est puer in illa hora*.

Denique vos, qui nihil in sancta Ecclesia corporaliter gerendum arbitramini, ut in hoc baptismatis mysterio aqua, oleum chrismale, Sacerdotis officium, & cætera quæ usque hodie catholica servat ecclesia: vos, inquam, rogo, quid sibi vult illa materialis aquæ alluvio, quam lavandis pedibus invicem exhibere soletis? Nam si hoc ab Evangelio vos accepisse dicitis, ut quia Dominus Discipulorum pedem lavans, hoc illis exemplum reliquisset legitur, & vos quoque hujus rei gratia facere vos invicem dicatis: stultum est, immo sacrilegum cætera & multo majora repudiare, quæ ab ipso rerum auctore Domino sunt constituta, ab Evangelio enunciata, ab Apostolis tradita, sine quibus nostræ salutis plenitudo non potest consistere: quæ quidem ipse Dominus & ante resurrectionem, & post resurrectionem Discipulis suis servanda instituit.

CAPUT II.

De Corpore & Sanguine Domini.

Fuerant certe satis quæ de his dici poterant, si horæ suppeterent: sed quia dies ad occasum declivior ad propria quemque commonet redire; jam nunc his omissis, transitum faciamus ad illud sacrum & immutabile Dominici corporis & sanguinis sacramentum, quod vos ad vestram confusionem, nisi respueritis, adversum divinam & apostolicam traditionem impugnantes, evertete tentatis. Quod quidem mysterium, quale quantumcumque in se continet pondus veritatis, impossibile est humanæ rationis intuitu percrutari. Quod anima ultra hominem est, infra sensum hominis non potest cohiberi. Non igitur sufficit illud facundia humana comprehendere: hoc enim illud sanctum & admirabile commercium, per quod terrenis cælestia junguntur, inferna spoliantur, paradisi aperitur, homo exul antiquo horto relocatur: per quod etiam Angeli recognoscunt hominem concivem suum, & supra se positum adorant hominem Deum. Verum nos, quia tempus commonet, quantum nostræ fragilitatis sensus

ANNO
CHRISTI
1011.

Matth. 9.

Ibid. 1. 11.

ANNO CHRISTI 1911

ANNO CHRISTI 1911

sus percipit, illius, de quo loquimur, gratia confisi edicimus.

Sacrificium dicitur quasi factum factum, quia prece mystica consecratur in memoriam pro nobis Dominice passionis. Unde hoc ipso iubente Corpus Christi, & sanguinem credimus, quod dum sit ex fructibus terræ, sanctificatur, & fit sacramentum operante invisibiliter Spiritu Dei. Quod quidem ideo sacramentum esse dixerim, quia tanquam viaticum nobis sit introducens ad contemplationem æternitatis. Cujus panis & calicis sacramentum Græci Eucharistiam dicunt, quod Latine bona gratia interpretatur. Quid enim melius corpore & sanguine Christi? Quod quidem sacrificium, dum de pane & vino cum aqua mixto, ineffabili sanctificatione, cruce & verbis illius in altari consecratur, dumque Passionis & resurrectionis ejus, atque in cælum ascensionis ibidem salutifera memoria agitur, verum ac proprium corpus Domini nostri Jesu Christi, & sanguis verus ac proprius efficitur, quamvis aliud esse videatur. Videtur namque panis materialis, sed verissime efficitur corpus Christi, sicut ipsa eadem veritate attestante didicimus. Nam ipsa nocte qua sponte per passionis mysterium corpus suum pro nobis in mortem traditurus erat, sicut Evangelista refert: *Acceptit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Sumite, hoc est corpus meum. Similiter & calicem accipiens benedixit, & dedit Discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est calix novi Testamenti, qui pro multis fundatur in remissionem peccatorum.* Quod vero subdit, *hoc facite in meam commemorationem*, ad hoc retulit, quod per ministerium Sacerdotum quotidie a fidelibus fieri mandavit, dum Passionis suæ memoria agitur, & sub Sacramento communicandæ carnis & sanguinis panis sanctus & calix consecratur. Ad hanc spiritalem alimoniam, ad hoc mysticum & divinum epulum nos Dominus invitat, tantamque necessitatem sumendi hujus alimenti nobis indicat, ut aliter in nobis vitam habere non possimus, nisi carnem ejus manducaverimus, & sanguinem biberimus.

Sed fortasse aliquis nimis carnaliter hoc audiens objiciat, neminem posse vitam habere in semetipso cum Christus carnem, quam proprio gestabat corpore, nemini edendam erogasse, sed perfecto & integro corpore cælum penetrasse legatur; aut certe, quod nefas dictu est, Dominum in hoc verbo culpam mendacii subisse cum multi vitam in se habere videntur, qui carnem aut sanguinem ejus gustasse aliquando se non meminerunt. Quod nos, Deo volente, tali modo solvimus. Possunt quidem homines sine hoc cibo temporalem hanc vitam in præsentis sæcula habere; æternam vero vitam habere nequeunt, quæ solis fidelibus carnem & sanguinem Christi digne sumentibus promittitur. Unde & ipse dicit:

Joan. 6. 53. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis: vitam videlicet animæ, ipsum Christum, qui alibi dicit: Ego sum via, veritas, & vita.* Filium vero hominis se dicebat, cujus corpus quotidie per Sacerdotes immolatur in altari. De quo Apostolus ait: *Panis quem frangimus, nonne corpus Domini est? Et calix cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Domini est?* Unde cum Dominus diceret: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: litigabant Judæi ad invicem dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Non enim hunc panem intelligebant, audientes carnem exhorrescebant; non enim erat*

Amembra Christi, ideo scandabantur in carne Christi. Sed & cum Discipuli verba ejus carnaliter accipientes dicerent: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* respondit Dominus: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius; suspensa, & quasi defectiva oratio fuit. Putabant enim Discipuli, Christum carnem, qua indutus erat, particulatim incitam credentibus distributum, & quasi hoc contra naturam esset hominum (videlicet humanam carnem in cibum sumere) quasi de re difficillima & impossibili dixerunt: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Unde & Dominus: *Si, inquit, videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius: subaudiendum, tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis meam carnem credentibus distribuo, sed spiritali gratia me illis dando, ipsos in meum corpus transfundo: & hæc gratia non consumitur mortibus, nec dentibus teritur, sed interioris hominis palato, hoc est, ratione & intellectu percipitur. Unde & communio Domini corporis, sicut supra diximus, Græco quidem, sed Latinis usitatus sermone Eucharistia, id est, bona gratia appellatur. Videtur enim sanctus ille panis, quo corpus Domini consecratur, & visibiliter ore percipitur; sed virtus Dei Verbi, id est, divinitas, qua anima percipientis sanctificatur, videri non potest. Ascendit ergo Christus perfecto corpore suo, & reliquit nobis sacramentum corporis sui. Denique ne putarent sibi in isto cibo & potu sic promittitam æternam, ut jam nec corpore morerentur, cum dixisset, *Qui manducat meam carnem; continuo subjunxit: Et ego resuscitabo eum in novissimo die.* Nam qui digne carnem Christi comedit, & sanguinem ejus bibit, licet mortuus corpore, habet interim secundum spiritum vitam æternam. Quod vero ad corpus attinet, nec ipsum vita æterna fraudabitur, quia resuscitabitur in novissima die, ultra jam non moriturum. Hoc igitur modo Veritatis sermo sine culpa mendacii fuit, dicens neminem vitam in se habere, nisi qui communicandæ carnis ejus & sanguinis spiritalibus alimentis pasceretur.**

Poterat vero illud infirmis auditoribus huic sententiæ contrarium videri, quod subditur: *Caro non prodest quicquam*, cum superius nullum vitam habere in se dixisset sine perceptione carnis suæ. Sed ita intelligendum est; si carnaliter verba mea intelligere vultis, ut si carnem meam sicut alium cibum manducetis, caro nihil vobis prodest.

Qui enim potest ita suum corpus per tot ecclesias in toto orbe diffusas distribui, per tam innumerabiles populos & longa tempora, singulis diebus, singulis hominibus sumendum distribui, & nunquam deficere?

Quo contra vobis respondemus, dum fidem evangelicam & traditionem apostolicam vos fateri audimus. Verbum quod in principio erat apud Deum, id caro factum in fine temporum, quomodo totum cum Patre fuit semper, & totum se clausit in utero Virginis? Si totus in Virgine, quomodo totus cum Patre? Sed audi tantæ virtutis mysterium. Ascensus in cælum Dei filius, Discipulis pro discessu ejus sollicitis promittit se mansurum cum eis omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, quibus paulo ante prædixerat se ire ad Patrem. Quod quidem refulgeret credere humanus intellectus, nisi virtus discretionis adhibeatur. Homo namque corpore circumscriptus in loco manere, & a loco descendere, nisi per successum temporis, non potest.

Æter-

Matth. 26. 27. 28. 29. 30.

10. d. 11.

7. d. 11.

Obj. 10.

Respon. 10.

Æterna vero Dei essentia sicut nec tempore angustatur, ita nec loco constringitur; sicut enim semper est, ita semper ubique est. Manere igitur eius est, nulli omnino loco deesse, redire vero, est corpus in terris sumptum ab eis subtrahere. Manere ergo cum illis, & ite ad Patrem se dicebat; dum corpus quod corruptibile induerat, iam incorruptionis gloria sublimatum ad cælos evehit, & per maiestatis præsentiam ubique se cum illis mansurum promittit. Qui ergo ad Patrem, cum quo semper est, ivit, & cum Discipulis mansit, non impossibile est, corpus, quod æternum & incorruptibile est, & in cælis servare, & in terris communicandum nobis corporis sui sacramentum præbere.

Quod vero in tot partibus, temporibus, populis, hominibus quotidie sumptum & non imminutum obicit, nullum incredulitatis scandalum parit, si quis fidei oculis intueri velit, quod ait Dominus, dum porrigeret illis panem & calicem dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Semel namque Christus passus, semel mortuus, quotidie in ecclesia nobis patitur, quotidie nobis moritur, dum ipso iubente sacrosanctæ passionis ejus memoria agitur, & per Sacerdotum ministerium salutaria corporis ejus & sanguinis mysteria renovantur. Quæ invisibiliter eodem spiritu vivificantur, quo operante in utero Virginis incarnatus est Dei filius. Quod quidem ex verbis beati Andreæ Apostoli intelligi datur, cujus vos doctrinam inter ceteros Apostolos imitari profitemini, qui cum a sacrificium idolorum compelleretur, ait: „ Omnipotenti Deo qui unus & verus est, ego omni die sacrifico, non thuris sumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum sanguinem quotidie in altari crucis sacrifico; cuius carnem postea quam omnis populus credentium manducaverit, & ejus sanguinem biberit, „ Agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat & vivus. Et cum vere sacrificatus sit, „ & vere carnes ejus manducatae sint a populo, „ & vere sanguis ejus sit bibitus; tamen, „ ut dixi, integer permanet, & immaculatus, & vivus. Interrogante vero Ægea, quomodo fieri posset, ut occisus viveret Agnus sacrificatus vero & comestus, quomodo integer & immaculatus permaneret? Apostolus respondit: „ si Discipuli formam imitatus crederet, „ facile ad discendum; sin autem ad indaginem veritatis non posse attingere. Quod & vobis quoque impossibile erit intueri, nisi deposito incredulitatis rigore formam fidemque Discipulorum receperitis. Verum quia hoc fidei oculis intuentium docuimus, si quem magis visibilia edificent, quam invisibilium virtus accendat, pauca de multis edicimus, quæ Dominus ad corroborandas mentes carnalium oculis carnis contuenda, de hoc ipso corporis sui & sanguinis sacramento dignatus est ostendere.

Tempore namque quo beatus Gregorius Romanæ Ecclesiæ pastoralis curæ deserviebat, quædam materfamilias religionis studio oblationes facere, & summo Pontifici ad Ecclesiam familiariter offerre consueverat. Quæ cum ex more quadam die ad communicandum de manu Episcopi ordine suo accederet, & illi Pontifex Dominici portionem corporis porrigeret dicens: „ Corpus Domini nostri Jesu Christi pro te tibi in remissionem peccatorum & vitam æternam, „ subtrahit. Quod vir Dei intuens, communionem retraxit, & separatim super altare repositam Diacono servandam, dum ceteri communicarent, „

Concil. General. Tom. XIX.

tradidit. Expletis vero sacris mysteriis Episcopus rursus causam requirit. At illa respondit recognoscere se partiunculam illam ex oblatione, quam propriis manibus factam Episcopo obtulerat, & quia corpus Domini eam dixerat, in risum se excitatam. Unde factio verbo ad populum Episcopus omnes in commune orationem ad Dominum fundere hortatur, ut ad corroborandam fidem multorum manifesto suæ virtutis indicio mulieris incredulitatem compelleret. Quod & factum est. Surgentibus autem cunctis ab oratione, & ad discernendum cælestis spectaculum comprimentibus, dominus Episcopus corporalem palam revelat, & universo populo & muliere contuente partim digiti auricularis sanguine cruentatam invenit, & conversus ad mulierem dixit: Vel nunc experta divinæ virtutis miraculum, ne differas audire veritatem dicentem: Panis quem ego do, caro mea est, & sanguis meus vere est potus. Sed præcibus Conditor infirmitatis nostræ potestate, qua cuncta fecit ex nihilo, & corpus sibi ex carne Virginis, operante Spiritu Sancto, fabricavit, panem & vinum aqua mixtum, propria manente specie, in carnem & sanguinem suum ad catholicam precem ob reparationem nostram, Spiritus sui sanctificatione convertit. Denique omnes rursus in oratione prostrati divinam potentiam exorant, ut sanctum mysterium in pristinam formam converteret, quatenus ad sumendum mulieri fiat possibile. Quod & factum est. Consequuta igitur mulier Dominici corporis participationem, postea iu sancta religione & fide, & omnes qui aderant, in amore Christi & credulitate serventes proficiebant.

Alio quoque tempore quidam vir nobilissimus, atque juxta sæculum potentissimus, a beato Gregorio reliquias beatorum Apostolorum & Martyrum petiit sibi transmitti. Erat enim Episcopo familiaris, & erga Dei cultum per admonitionem ejus sufficienter imbutus. Honorifice igitur legatos suscipiens, aliquamdiu secum morari fecit. Memorias igitur Apostolorum & martyrum pro hujusmodi negotio agens, dum reliquias consecrando Missarum solemniam expleset, particulatim pannos super quibus sancta celebraverat, dividit, & singulis singulatim buxtis imposuit, quibus sigillo munitis legatis tradit: & sic proficiscuntur. Qui dum iter carperent, & quidem secum ferrent, ignorarent, cœperunt curiosius se ipsos reprehendere, quod qui domino portabant, penitus ignorarent. Quid longius moramur? Fractis sigillis & apertis buxtulis, nihil aliud nisi pannos contemplantur. Indignati igitur Romam redeunt, accusantes Episcopum, quod sui domini petitionem, & sui itineris laborem tam parvi aestimasset, ut pro reliquiis pannos ei misisset, tanquam hujusmodi genus apud se non inveniri posset. Quorum stultitiam Episcopus patienter ferens, eos celebrandis mysteriis jubet interesse. Ut autem ad locum sermonis ventum est, suadet populo Dei gratiam & sanctorum exorare, ut suæ virtutis potentiam in hac re dignetur ostendere, quatenus quid fides mereretur, ignorantes agnoscerent. Data igitur oratione, & ab eo qui signa fregerat, accepto cultello, super altare S. Petri unum ex pannis per medium pungens secavit, ex quo, visu mirabile! sanguis defluens, omnem eandem panis particulam cruentavit. Stupentibus Legatis & ceteris, qui aderant, super arcanum fidei sacræ miraculum, dixit ad eos beatus Episcopus, qui sacras reliquias parvi duxerant. Scitote, fratres, quia in consecratione Dominici corporis & sanguinis cum ob sanctificationem reliquiarum in honore

Apostolorum & martyrum Christi, quibus specialiter assignabantur, supra sanctum altare libamina offerrebantur, semper illorum sanguis hos pannos intravit, qui effusus est pro nomine Domini nostri Jesu Christi. Sic itaque edificatos in fide Legatos S. Gregorius ad Dominum suum gaudentes remisit.

Pensate igitur, si sanguis martyrum Christi in eorum memoria pannos intravit, quanto magis sanguis Christi & corpus in se transformat passionem sanctam & vinum, quoties Dominicæ passionis memoria agitur. Superest aliud dicendum, quod quidem mirificum, & ad incredulitatem malorum consultandam est proficuum.

Quidam vir virtute venerabilis Plexis nomine, Monachorum gregem cura pervigili servabat: cujus de virtutibus & miraculis effectus satis ad loquendum. Sed quod ad præsens negotium attinens utiliter occurrit, unum audite. Hic dum quadam die ex more sacrosancto altari humiliter devotione adstaret, & missarum solemniam celebrans Dominici corporis & sanguinis veneranda mysteria consecraret: ut ventum est ad horam fractionis, vidit subito quod & fideliter credendum, & creduliter sit admirandum, id est, sanctificati panis portionem in infantem transformari, & Angelum Domini particulatim ipsum dividere: manifesto veritatis indicio, quia verum Christi corpus & sanguis est, quod sub Sacramento communicandæ carnis & sanguinis delectari sumimus. Saepe etiam, dum hæc sacra mysteria celebrantur, visum est a pluribus Angelorum choros mensam altaris, in quo sancta consecrantur, ambire, tanquam milites in obsequio sui regis adstantes.

Talibus dictis domini Episcopi, omnes qui circumstantes fideles, lacrymis obortis, Dei virtutem & Dei misericordiam laudabant. E conversus ad eos qui astabant hæretica pravitate seducti: Dicite, inquit, si quid habetis, quo hæc refellenda arbitramini. At illi gravitate verborum, & caelestium virtute magnalium stupefacti, vultibusque demissis, quosdam penitentium similitudinem præferentes, & ex alto suspirantes, gemitum una dederunt, dicentes, nihil hic se nisi divinum audire, & quod se mutos & pene elingues faceret. Corruentesque in terra, tuncis peccatoribus culpam fatentur. Elevantes autem (vocem) Dei se patientiam dicunt admirari, qui tandem eos ad ignominiam Christiani nominis toleraverat; nullam sui erroris veniam posse sperare, qui tanto incredulitatis profundo non se solos immerferant, sed & alios quamplures ejusdem ruinæ præcipitio necaverant. Quibus Episcopus ait: Qui lapsis huc usque venis semitam interdixistis, nec ullum in penitentia reconciliationis fructum sperandum judicastis, durum est id vobis sperare ab eo qui peccantes vocat in penitentia, & gaudet potius super uno penitente, quam supra nonaginta novem iustis. nisi melioris fidei pretio id ab eo studueritis querere, qui certe penitentibus semper suæ misericordiam sinum paratus est aperire. Si autem perfidiam vestram duritiam catholicæ fidei perceptione rejicitis, & deposito incredulitatis rigore fidei Christianæ documenta suscipitis, confidenter vobis a Deo veniam promitto.

C A P U T III.

De Sancta Ecclesia, quæ est domus Dei.

Sed latere in vobis adhuc quosdam infidelitatis tenebras sentio, quas dum in cordibus vestris

manere permiseritis, nullam supernæ lucis visitationem sperare potestis. Hæc sunt enim tenebræ, quæ vos infidelitatis cæcitate damnatos contra sanctam Dei ecclesiam erigere, & domum Dei vivi ignominiosis verborum ictibus impugnare faciunt, dicentes in Templo Dei nihil esse, quod sit aliquo cultu religionis dignum magis quam proprii domicilii cubiculum, nihilque in eo sanctum præter cæmenta & lapides artificum opere digestos, sed & mensam Domini, in qua corporis & sanguinis ejus libamina offeruntur, nullum in se aliud præter acetum lapidum retinere sacramentum. De quibus si ea quæ paulo ante de corpore & sanguine ejus præmisimus, fideliter tenentur, nihil est quod humana mens jure dubitare possit. Sicut enim Dominus & Redemptor noster in his sanctificandis mysteriis, quibus ex rebus consecrantur specialiter, quibusve ministris consecrantur, instituit, ita & quo in loco specialiter sacrificarentur, elegit, id est, in Ecclesia sancta, quæ domus Dei specialiter appellatur, quia veri sacrificii extra catholicam Ecclesiam non est locus. Hic enim (locus) divinis cultibus agendis est consecratus. De quo ipse Dominus ait: *Domus mea, domus orationis vocabitur.* In hoc enim quadragesimo suæ nativitatis die puer cum hostiis offerri voluit: in hoc cum Simeon longi desiderii compos suscepit: in hoc Anna prophetissa Redemptorem Israel cognovit, cui quidem ad insigne sancti propositi & vidualis castimonie constantiam, hoc singulariter ex Evangelica lectione crevit in laudem, quod non dicebas de Templo. Denique Dominus duodennis puer, ignorante matre & cognatis, remansit in Templo. Unde ipse requirentibus ait: *Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Appropinquante vero hora passionis suæ, Jerosolymam adiens, statim intravit in Templum, formam nobis religionis conversationis, quam sequi debeamus, ostendens: videlicet ut cum oppidum, aut castellum, sive aliquem locum, ubi domus orationis Deo sit consecrata, ingredimur, prius ad illam festinare debemus, ubi orationis nostræ vota solventes, nosmetipsos Deo commendamus. Ingressus

igitur in Templum, cepit ejicere vendentes in eo, & ementes, dicens: *Domus mea domus orationis est.* Domus illa Dei ad hoc a Salomone primus, & postea a Jesu Sacerdote, & Zorobabel constructa fuerat, non quod Deus in mansuetis templis habitet; sed ut ibi nomen ejus invocaretur, ibique devotæ plebis orationes audiret, vota suscipere, munera, & orationes acceptaret. De quo paulo post Evangelista dicit: *Quia accesserunt ad eum cæci & claudi, & curavit eos in Templo.* Ejectis namque indignis, & profanatoribus Templi cæcos & claudos in eo sanavit: non quod in platea, aut in civitate curationis ejus gratia desisset; sed certa causa mysterii suæ virtutis potentiam exercuit, ut profecto ostenderet præter Ecclesiam nemini locum patere salutis, (&) istum esse locum, in quo uberius divina beneficia querentibus donantur. In hoc publicanus peccator advenit, justificatus rediit. De hoc etiam dicit liber Apostolorum, quia *quotidie perveniunt ad eum cæci & claudi, & curavit eos in Templo.* Et paulo post; *Ubi Petrus & Joannes ascenderunt in Templum ad horam orationis nonam.* De hoc Dominus ait: *Domus mea domus orationis est.* Porro infirmus, quem diuturno languore tabescentem Dominus sanaverat super probaticam piscinam, suæ salutis auctorem nequaquam agnoscere potuit in turba sedentem, donec eum Jesus invenit in

Tem.

ANNO
CHRISTI
1017.ANNO
CHRISTI
1017.

Templo, ibique se recognosci voluit: aperte do-
cent, ut si gratiam Conditoris nostri cognosce-
re, & ad ejus visionem desideramus pervenire,
confugiamus devoti ad Templum Dei, ubi il-
li de perceptis beneficiis gratias agere, & de per-
cipiendis exorare satagamus, nolique ipsos Tem-
plum Dei, in quo misericorditer venire, & man-
sionem facere dignetur, præparare curemus.

Hæc semper familiaris fuerat consuetudo Do-
mini, ut in quamcumque civitatem introisset,
statim diverteret in Templum. Unde Joannes
Evangelista: *Perrexit Jesus in Montem Olivæ, &*
deluculo iterum venit in Templum. Et Lucas Evan-
gelista: *Intrauit Jesus secundum consuetudinem in*
Synagogam, & surrexit legere. Ubi audis Synago-
gam, Templum intellige, ubi conventus Judæo-
rum erat. Hæc temper Domino gratissima sedes
fuerat, adeo in eam semper ingrediens sermo-
nem faceret ad populum, ac divinitatis suæ sa-
cramenta pandere dignaretur. Unde licet nullum
locum vacare a præsentia majestatis ejus sciamus,
in hac tamen præsentia atque uberius suæ gra-
tiæ beneficia petentibus tribuit, ubi corporis ejus
& sanguinis sacrosancta mysteria celebrantur, &
laudes divinæ, & vota solvuntur. In Templo
Dominus Salomoni in nube gloriæ suæ apparuit,
dicens se ibi petentibus daturum curicumque tri-
bulationis & angustiae remedium, & contra tem-
pestates & mortalitatem, adversus gladium & fa-
mem, siccitatem & omnem intemperiam aeris,
quidquid ibi a petentibus quereretur, effectum
Dei gratia præstaret. Quotidie certe Dominus
sanctam spiritualiter intrat Ecclesiam, non quod
sibi altitudine murorum, aut varietate pavimen-
torum delectetur, sed quia ibi fit conventus fide-
lium: ibi grates pro largitis beneficiis a fidelibus
accipit; hymnos & cantica spiritualia, & devotæ
laudis sacrificia suscipit, & sancta corporis sui &
sanguinis sui commercia tribuit. Postremo Lu-
cas ad Theophilum scribens, ait, quia Dominus
Jesus post passionem suam Discipulis seipsum vivum
præbuit in multis argumentis, per dies quadraginta
apparens eis, & loquens de regno Dei. Quid est
loqui de regno Dei, nisi de statu Ecclesiæ, quæ
regnum dicitur Dei, ordinare?

AR. 1. 2.

1. Cor. 1. 12.

Igitur quod congelis lapidibus domum Dei, D
quam nos ecclesiam nominamus, fabricatam, ni-
hilque sanctum ex ea lapidea materia trahere in
se contenditis, & ideo nihil differre, quin in do-
miciliis & privatis mansionibus vestris orationes
sanctæ tantum valeant, quantum & in Templo
sancto Dei: adversus hæc considerare oportet,
cum Dominus tanto cultu tabernaculum fœderis
sibi per Moysen jussit fieri, in quo posthabitis
cæteris omnibus locis specialius gloria ejus ap-
paruerat, ibique singulariter in rebus dubis con-
sultus, judicium & legem filiis Israel exposuerat.
Unde & Apostolus ad Corinthios ait: *Numquid*
non habetis domos ad manducandum, & bibendum,
aut ecclesiam Dei contemnitis? Et paulo post: *Ita-*
que fratres mei, inquit, cum convenitis ad man-
ducandum, invicem expectate: si quis autem esurit,
domi manducet, ut non in judicium conveniatis.
Monstrante itaque Paulo, propterea convenimus
ad Ecclesiam ut oremus & manducemus cœnam
Domini. Duo audistis, cur conveniat populus ad
Ecclesiam: unum ex antiqua traditione, ut judi-
cia rerum, & cognitiones accipiat; alterum ex
novo Testamento, ut manducet corpus Christi.
Utraque enim querimus ad Ecclesiam, scilicet,
ut in ea audiamus judicia nostra mala, sive bo-
na, & cognitionem Dei, & ut manducemus cor-
pus Christi. Quia vero quidam viri comam nu-
Concilii Generalis. Tom. XIX.

tribebant, & mulieres nudato capite procedebant
in Ecclesiam, gloriantes in criminibus, quod non
solum inhonestum erat, sed etiam concupiscentiæ fo-
menta præstabat, ab hac consuetudine Apostolus
eos compescens, dicebat: *Decet mulierem non ve-*
lata in Ecclesia orare Deum? nec ipsa natura
docet vos, quod vir quidem, si comam nutriat,
ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat,
gloria est illi?

Denique beatum Urbanum martyrem (si vere
martyres creditis debere imitari) audire vos oportet,
qui domum sanctæ Cæcilie sanctæ ecclesiæ
nomine dicavit. Unde doctor egregius Augustinus
in Psalmo 80. „ Hæc quæ extruuntur ad tempus
ad recipienda corpora vel vivorum, vel mor-
tuorum, necessaria sunt, sed tempori præce-
reunt. Numquid post judicium Dei istas fabricas
in cælum levabimus? Sine his tamen hoc tempore
quæ ad possidendum cælum pertinent, agere
non poterimus. Porro ipsa domus idcirco
vocabulum habet ecclesiæ, quia continet eccle-
siam, id est, populum convocatum ab eo, qui fa-
cit unanimes habere in domo. Quæ ideo sancti-
ficatur ab Episcopo, ut in ea velit esse adventus
Angelorum, & homines in eam introeuntes ab
omni turpiloquio, & scurrilitate, & inutili cogi-
tatione norint se continere. Audiunt qui in-
trant Ecclesiam, quod audivit Moyses, quando
voluit visere rubum ardentem: & Dominus: *Ne*
appropies, inquit, huc, solæ calcamentum de pe-
didibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta
est. Et Angelus ad Josue: *Josue, inquit, calca-*
mentum de pedibus: locus enim in quo stas, terra
sancta est. Et apostolus ait: *Templum enim Dei*
sanctum est, quod estis vos. Intrantes igitur Do-
mum Dei, ecclesiam, ubi Dominus, & Angelis
ejus sunt, oportet nos exuere mortuæ adioni
calcamentis, & cogitare de conversatione Ange-
lorum, & de præsentia majestatis Dei, & assi-
duis hymnis & psalmis spiritualibus invocare no-
men Domini, ut illud compleatur in nobis,
quod ait Psalmista: *Confirma hoc Deus, quod ope-*
ratus es in nobis a Templo sancto tuo quod est in
Jerusalem.

1. Cor. 1. 14

Eod. 17.

1. Cor. 1. 13.

C A P U T I V .

De sacro Altari.

Quod autem de mensa Domini, & de mate-
riali structura ejus fabulas fingitis, quod nihil al-
liud sit, nisi acervus lapidum, & ideo inani reli-
gionis officio illam venerari: non est vox ista ho-
minis, sed diaboli, cum nullus sit locus in orbe
alius, ubi legitima veneranda corporis ejus & san-
guinis libamina queant sanctificari; nescit enim
crucis pretium, qui non credit manere in altari
cælesti mysterium. Altare de terra Dominus per
Moysen sibi fieri instituit, super quod holocausta
& sacrificia offerri debuissent: de quo liber Le-
viticus testatur, quia præceperat eidem Moyse Do-
minus, ut poneret Sacerdos, qui unctus erat, de
sanguine hostiæ super cornua altaris thymiamatis
gratissimi Domino, quod erat in tabernaculo tes-
timonii: Quod quidem altare in tabernaculo no-
vo, id est, in sancta ecclesia, imaginem corporis
Christi & sepulcri tenet, in quo sanguis veri Ag-
ni & immaculati Christi quotidie fidelibus im-
molatur, qui seipsum pro nobis obtulit hostiam
Deo patri. Hoc quidem primo a Patriarchis, po-
stea, sicut diximus, a Domino per Moysen con-
secratum est. Nam legimus, quia Noe post dilu-
vium edificavit altare Domino, & tollens de pec-
catis

ANNO
CHRISTI
1013

ANNO
CHRISTI
1013

ribus & volucris mundis, obtulit holocaustis super A
eum, odoratusque est Dominus odorem suavitatis.
Similiter & Abraham, Isaac & Jacob. Qui Jacob
egressus de Bersabee, vidit scalam a terra caelos
atque eminentem, per quam Angelos Dei ascen-
dentes & descendentes, ipsum etiam Dominum
loquentem sibi vidit. Qui mane exurgens: Vere,
inquit, Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.
Paventique; Quam terribilis est, inquit, locus iste!
non est hic aliud nisi domus Dei & porta caeli. Sur-
gens ergo mane tulit lapidem, quem supposuerat ca-
pti suo, & erexit in titulum, iundensque oleum de-
super votis Domino, ibique decimas & hostias ob-
tulit: ad cuius instar adhuc in sancta ecclesia o-
leo sacro altaria perunguntur. De hoc Dominus
in Evangelio dicit: Si offeris munus tuum ad alta-
re, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet
aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum. Et
alibi: Quid, inquit, maius est, donum, an altare
quod sanctificat donum? De hoc Lucas ait: Quia
dum Zacharias sacerdotio fungeretur in Templo,
Angelus Domini apparuit ei, stans a dextris altaris
incensi. Et Joannes in Apocalypsi: Vidi, inquit,
sub altare Dei animas interfectorum. Et iterum:
Anus Angelus venit, & stetit ante altare, & habens
thurribulum aureum, & data sunt ei incensa multa,
ut daret de orationibus Sanctorum super altare quod
erat ante thronum. Et paulo post: Accepit, inquit,
Angelus thurribulum, & implevit illud de igne alta-
ris.

De Thymiamate.

Quoniam de sacro altari verbum facientes, thy-
miamatis quoque & incensi mentionem fecimus,
quorum utrumque & in caelis angelico ministerio, &
in terris per antiquos & novos Patres observari
legimus, talem ex hoc divina institutionis autho-
ritatem habemus. Porro inter cetera, quae ad cultum
Tabernaculi facienda Dominus constituerat,
haec quoque iussit Moyse dicens: Facies mihi al-
tare ad adolendam thymiamata de lignis Sethim. Et
iterum: Pones altare contra velum, quod ante ar-
cam pendet coram propitiatorio, ubi loquar tibi, &
asolebis incensum super eo Aaron, fuscus flagrans
mane. Quando compones lucernas, incendet illud, &
quando collocas eas ad vesperum, uret thymiamata
sempiternum Domino. Dehinc in sequentibus ait:
Sume tibi aromata, & thymiamata, & onychia, galba-
num quoque boni odoris, & thymiamatum, sac-
cisque thymiamata compositam opere unguentarii mix-
turam diligenter, & purum & sanctificationis in remis-
sionem. Praeparare autem annum Domini acceptum &
diem retributionis. Et paulo post intendentibus in
eum dicit: Quia hodie impleta est haec scriptura in
aureis vestris. Sed & Paulus, qui semper a ve-
teribus nos docet transire ad nova, multa de Moy-
se & Prophetis & Psalmis suis scriptis inserit, ut
est illud in Genesi: Factus est primus homo Adam
in animam viventem. Quid igitur: Numquid vetus
testamentum reprobasse dicendus est, qui in
epistola ad Hebraeos ita scribit: Tabernaculum sa-
ctum est primum, in quo erant candelabra, & men-
sa, & propitiatio panum, quod dicitur sancta: post
velamentum autem secundum Tabernaculum, quod
dicitur Sancta Sanctorum, auctum habens thurribu-
lum, & arcam testamenti circumtectam omni ex par-
te auro, & cetera, quae in eadem epistola de ve-
teri Testamento prolequitur.

Igitur nos sanctorum Patrum exempla servan-
tes, plurima ab illo veteris observantia cultu in

ministerium novi Testamenti per ministros eccle-
siae tractanda, Apolloli & eorum successores tran-
sulerunt, ut est haec ipsa, de qua loqui incepi-
mus, sacri chrismatis, atque olei unctio, de qua
olim Sacerdotes, & Reges, iubente Domino, un-
gebantur. Nam in Exodo scriptum est, ut populi
offerant oleum, dicente Domino: Praeceptum filius
Israel, ut offerant tibi oleum de arboribus oliuorum
purissimum. Nam ut Isidorus ait: Olea ipsa arbor
est, fructus olea, succus oleum. Est autem olea
arbor pacis insignis, & habet pinguedinem, qua
lalli atque infirmi artus recreantur, & gratia praes-
tatur luminis; cuius succus, dum offertur a popu-
lo, simplex liquor est, per benedictionem vero
Sacerdotum transfertur in Sacramentum, sicut de
B aqua Baptismatis ante docuimus. Animales au-
tem haec non possunt percipere, sed fides sapit
quod carni oculi non possunt contemplari, ut
fiat illud, quod ait Apollolus. Inuisibilia istius
creatura mundi per ea quae facta sunt intellectu con-
spiciuntur; sempiterna quoque eius virtus & diuini-
tas. Unde beatus Augustinus in Psalmo XLIV.
explanat: Oleum visibile in signo est, oleum in-
uisibile in Sacramento est. Potest Deus per se o-
leum spirituale tribuere sine corporali, sed pro-
pter animales aguntur visibilia, ut inuisibilia faci-
lius capiantur. Apolloli denique hac arte olei un-
tebantur in redintegratione infirmorum, & apo-
stolici viri in consignatione neophytorum. Sic e-
nim scriptum est in Evangelio: Excuntes predica-

bant, ut poenitentiam agerent, & demonia eicie-
bant, & ungebant oleo multos infirmos, & Jana-
bant. Unde ait Apollolus Jacobus: Infirmatur quis
in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, & orent su-
per eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; &
si in peccatis fuerit, dimittentur ei. Unde patet &
ab ipsis Apollolis hunc sanctae ecclesiae morem tra-
ditum, ut energumeni & alii quilibet aegroti un-
gantur oleo pontificali benedictione consecrato.
Consignantur etiam, ut diximus, neophyti deo,
ad cuius exorcismum iubetur diabolus recedere a
catechumeno, qui adhuc pro mortuo deputatur,
quia nondum est baptizatus. Chrismatis autem
unctio sanctificat viventem ex mortuis, & Spiritus
sancti gratiam in filium adoptionis inuivat.

Porro in veteri Testamento Aaron a Moyse
unctus est, & filii eius qui in tabernaculo Dei
ministraturi fuerant, sicut Dominus loquutus est
ad Moylen dicens: Accipe Aaron & filios eius, &
applicabis ad osium tabernaculi testimonium; cumque
loqueris patrem cum filiis aequis, indues Aaron vesti-
mentis suis, & oleum unctiois fundes super caput
eius. Et iterum: Pontifex, idest, Sacerdos maximus
inter fratres suos, super cuius caput sursum est unctio-
nis oleum, & cuius manus in Sacerdotio consecratae
sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non
discooperiet, vestimenta non scindet, & ad omnem mor-
tuum non ingredietur omnino. Sub patre quoque suo,
& matre non contaminabitur, non egredietur de san-
ctis, ne polluat sanctuarium Dei, quia oleum sanctae
unctiois Dei super eum est. Unde Psalmista ait:
Unxit te Dominus Deus tuus oleo laticiae praes-
sorsibus tuis. Quando consortes nominavit, quos
alios intuebatur, nisi Episcopos, quos Christi vi-
carios spiritu prophetico, ad regendam sanctam
ecclesiam praevidebat, qui hanc unctiois gratiam
ab eo accepturi erant, qui est verus Sacerdos se-
cundum ordinem Melchisedech? Porro caput no-
strum Christus est, ideo Pontifex in capite ungi-
tur,

Matth. 23. 17
Idem 23. 18
Luc. 11. 11

Apoc. 6. 9
Idem 8. 3

Idem 7. 1
Idem 7. 2

Exod. 30. 1
Idem 30. 2
Idem 30. 3

Idem 30. 14

Lev. 4. 10
Idem 4. 11

1 Cor. 11. 25
Idem 11. 26

Exod. 27. 10

Rom. 1. 10

Matth. 6. 11

Idem 1. 14

Exod. 29. 6
Idem 29. 7

Levitic. 21. 10

Psalm. 133. 2

1. Hic deesse non pauca mirum, Acherium non intellexisse. Nam ex sequentibus liquet, Gerardum cum de thy-
miamate dixisset, sermonem instituisse de sacro oleo, cuius usum cum illi obiectissent, non nisi in veteri Testa-
mento reperiri, ita respondet: ex illo non pauca in novum Testamentum esse translata.

tur, qui Christi vicarius efficitur. Imitando enim illum, qui est totius caput ecclesie, per hoc unitionis mysterium fit & ipse caput ecclesie sibi commissae. Et sicut Christus pro universa interpellat ecclesiam, ita Episcopus pro sibi commissae. In eo autem quod ait Propheta, unum Christum praeter confortibus suis, spiritualis gratiae donum, quo Christus praeter confortibus, idest, ceteris sanctis, unctus est, insinuat. Cujus unctio illo expleta est tempore, quando baptizatus est in Jordane, & Spiritus sanctus in specie columbae descendit super eum, & mansit in illo. In eo vero, quo Christi confortes unctos oleo dixit, materialis unitionis gratiam, qua Vicarii Christi, idest, Pontifices perfunduntur, insinuat. Nam si sacerdotalis gratiae unctio singulari solus sibi Christus retinisset, nequaquam Apostolus hanc ceteris gratiam inesse doceret, cum ait: *Plures facti sunt Sacerdotes secundum legem, idcirco quod morte prohiberentur permanere.*

11. 17. 23.

Igitur hunc unctiois morem in ordinandis episcopis sancta adhuc servat ecclesia: ipsi etiam episcopi in consecrandis presbyteris, manus eorum unguunt de oleo, ut mundi sint ad offerendum Deo hostias, & largi ad cetera officia pietatis. Utrumque enim designatur per oleum, & gratia curationis, & charitas dilectionis, de qua Apostolus ait, quia *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

Si quis autem objiciat: Cum Deus sine oleo possit sanare infirmos, effugare daemones, sanctificare suos, quare tanto studio observatur cultus consecrationis olei? respondemus: Nonne antiqui justii potuerunt Deo placere sine circumcisione? Potuerunt utique; sed postquam eis praecceptum fuit, ut circumciderentur, nisi ita agerent, peccati vinculis tenebantur. Unde beatus Augustinus ait: Antiqui justii, si non circumciderentur, non erat eis peccatum; postea vero quam iussit Deus circumcidi Abraham, ejusque posteritatem, jam nisi fieret, grave peccatum fuit.

CAPUT V.

De Signis.

Signorum quoque usus a veteri Testamento sumptus est. In quo per Moysen Dominus iussit fieri tubas argenteas ductiles, quam dum Levitae tempore sacrificii clangerent, sonitu dulcedinis populus communitus, ad tabernaculum federis ad adorandum festinant, quae etiam clangore hortatus ad bellum tela prosterneret adversantium, & fortitudo inimicorum eo sono exteriora in se deficeret. Nam legimus, quia ante arcam federis per clangorem tubarum muri Jerico, quibus adversantium cingebatur exercitus, corruerunt. Ad hunc modum in sancta ecclesia hodie tintionabula sunt, ut per illorum tactum fideles ad gremium matris ecclesiae invitentur, ut depositis curae saecularis occupationibus discant se armare adversus spirituales incurfus. Et sicut fit, ut audita bellica tuba milites ad praedium animosius accendantur, hostilis imperus formidine solus dispergatur; ita exterritis turbis nocentibus confortetur ad dominica bella per signum populus evocatus, & procul pulsis aereis potentibus, conventus ecclesiae manu angelica servetur.

CAPUT VI.

De Sacris Ordinibus.

Veniendum est autem ad sacratissimos Ordines, quos vesanae mentis pertinacia vos rejicere audeamus. De quibus primo notandum est, quia eos, qui magis sunt in ecclesia necessarii, Apostolus denominat, & eorum mores depingit, sine quibus non potest rite immolatio altari celebrari, idest, Levitae & Sacerdotes. Ut enim sine retractione Sacerdos circa hostias vigilet, necessarius est Diaconus ad ministrandum ea, quae necessaria sunt Sacerdoti. Ceteri ordines his sub-

jecti sunt: crescente namque ecclesia, crevit officium ecclesiasticum; ut enim multitudini ecclesiae subveniri possit: adjuvantur inferiores in adiutorio praepositorum. De quibus sunt Ostiarii, idest, Janitores, qui pervigili cura sanctae ecclesiae januam servant, & thesauros domus Dei custodiunt, per quos accessum habemus in Templum Domini, qui ait: *Ego sum ostium.* Hi suscipiunt eos, quos praerogativa fidei invita, & excludunt illos qui ab unitate disjuncti sunt, quibus dicturus est Dominus: *Nescio vos.* Post instantur Lectores, idest, dominici verbi relatores, de quibus Apostolus ait: *Alii datur sermo sapientiae secundum eundem Spiritum.* Hi sunt, qui distinde atque ordinate modulantes in Ecclesia, sanctis moribus fideles instruunt. Deinde sunt Exorcistae, qui per impositionem manuum, & benedictionem sacerdotalem sumunt potestatem abjiciendi spiritus immundos, & gratiam curationum; de quibus Dominus in Evangelio: *In nomine meo Daemonia ejicient.* Quam effugandorum daemonum potestatem nulla manuum impositione, aut sacerdotalis benedictionis praerogativa donati olim quidam usurpare volentes, ab obfessis corporibus daemones per exorcismum tentabant ejicere, sicut de filiis Scevae Judaei liber Apostolorum commemorat. Qui cum in nomine Jesu, quem Paulus praedicabat, spiritus immundos exorcizarent, concito indignantis spiritus furore vexati, temeritatique aulum ultore spiritu luentes, *Daudierunt increpantis responsum hoc modo: Jesum novis, & Paulum scio; vos autem qui estis? & continuo insiluit in eos spiritus immundus.* Quibus illa sui pena furoris tunc dedit indicium, quia non erant ex eorum numero, quibus hoc donum gratiae auctoritate sacerdotii praestitum fuerat. Hos sequuntur Acolythi, id est, ceroferarii, qui ignem verbi caelestis, quo illuminentur fratres ad agnoscendum, & inflammentur ad diligendum Deum, praedicando ministrant. Subdiaconi vero hi sunt, qui oblationes a populis in Templo Domini suscipiunt, & officii deserviant Levitarum, in offerendis vasis corporis & sanguinis Domini, & in administrandis his, quae aguntur circa altaris officia.

Cui vero otium fuerit vetus Testamentum revolvare, inveniet ab eo hos sumptisse exordium, nec minus etiam eos qui supersunt, idest Levitae; & Sacerdotes, quorum gradus quia altior est, paulo plus in eis nobis est immorandum. Nam sicut liber Numerorum refert, loquutus est Dominus ad Moysen dicens: *Applica Tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron Sacerdotis, ut ministrant ei, & excubent, & observent quicquid ad cultum pertinet multitudinis coram Tabernaculo testimonii, & custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus. De his scriptum est in Actibus Apostolorum, quia convocantes duode-*

An. 6. 11. 12.

ANNO
CHRISTI
1521

ANNO
CHRISTI
1521

cum multitudinem Discipulorum, dixerunt: Non est aequum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus; nos vero orationi, & ministerio verbi criminis instantes. Et placuit sermo coram multitudina, & elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philipppum & ceteros, quos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus. Exhinc jam decreverunt Apostoli, vel successores Apostolorum, per omnes Ecclesias septem Diacones, qui sublimiori gradu ceteris circa aram Christi quasi columnae altaris assisterent. De his Paulus, cujus vos doctrinam tenere dicitis, scripsit ad Timotheum. Nam cum praemisisset, Episcopum debere irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, moribus oratum, continuo intulit:

1. Tim. 3. 8.

Diáconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura: & hi probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.

Presbyterorum ordo quoque exordium sumpsit a filiis Aaron, qui tunc Sacerdotes vocabantur in veteri Testamento, nunc autem Presbyteri vocantur. Porro hi praesunt Ecclesiae Christi, & in confectione corporis & sanguinis Domini consortes cum Episcopis sunt, similiter & in doctrina populorum, & in officio praedicandi. De his Paulus Apostolus scribit ad Titum: Hujus, inquit,

Tit. 1. 6.

res gratia reliquis te Creta, ut ea qua desunt, corrigas, & constituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui, si quis sine crimine est.

1. Tim. 1. 10.

Et in prima ad Timotheum epistola: Noli, inquit, negligere gratiam qua in te est, qua data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri. Igitur cum Presbyteri ordinantur, per impositionem manuum sacerdotalis gratiam donum suscipiunt. De quibus in libro Numerorum scriptum est: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri; & duces eos ad ostium tabernaculi foederis, faciesque ubi stare tecum, ut descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, & tradamque tuis. Et paulo post: Descendit Dominus per nubem, & loquutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moysse, & datus septuaginta viris. De his etiam in actibus Apostolorum scriptum est, quod cum venisset Paulus Apostolus Miletum, miserit Ephesum, & vocaverit presbyteros ejusdem Ecclesiae, quibus inter cetera ait: Attendite vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit pascere ecclesiam Domini, quam acquisistis per sanguinem suum.

Num. 11. 16

Sed & Petrus in prima Epistola. Presbyteros, inquit: qui in vobis sunt, obsecro confessor & testis Christi passionum, & ejus qua in futuro revelanda est, gloria communicator; pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanea secundum Deum, non turpis lucris gratia, sed voluntate; neque ut dominantes in Clerum, sed forma facti gregis ex animo; & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloria coronam.

1. Pet. 2. 19

Denique pontificalis Sacerdotii Ordo initium sumpsit ab Aaron, sicut dicit Hieronymus, quamquam & Melchisedech prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Jacob: sed illi spontanea voluntate, non sacerdotali auctoritate illa fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege Sacerdotale nomen accepit, primulque pontificali stola indutus victimas obtulit, dicente Domino ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron & filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonis. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron

1. Tim. 1. 10

vestimentis suis, idest, linea, & tunica, & superhumerali, & rationale, quod confringes balteo: & pones tiaram in capite ejus, & laminam sanctam super tiaram, & oleum unktionis fundes super caput ejus. In novo autem Testamento post Christum pontificalis Ordo a Petro cepit, ipsi enim primum datus est Pontificatus in Ecclesia Christi, sicut dicit Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Hic ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit, primulque ad fidem populum virtute praedicationis adduxit. Siquidem & ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honoris & potestatis acceperunt, & ipsis Apostolis ordinantibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per Mundum in sedibus Apostolorum, qui non jam ex genere carnis & sanguinis eliguntur sicut primum, sed pro uniuscujusque merito, quod in eum divina gratia contulit.

1. Tim. 1. 10

Quod autem per manus impositionem a praecessoribus Dei Sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Sic enim Patriarcha Isaac manum super caput Jacob imponens benedixit ei: similiter & Jacob filius suis. Moyses super caput Josue manum imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israel. Sic & suppletor legis & Prophetarum Dominus noster Jesus Christus Apostolos benedixit. Et in Actibus Apostolorum ex praecocepto sancti Spiritus Paulo & Barnabae Apostolis manus imposita est in Episcopatum, & sic missi sunt ad evangelizandum. Caput enim principale mentis designat: & sicut mente corpus regitur, ita per Episcopos Ecclesia, quae est corpus Christi, regitur. De his Paulus Apostolus ad Titum ait: Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, sicut Dei dispensatorem. Et ad Timotheum ait: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem. Et item: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei qua in te est, per impositionem manuum mearum. Jam vero, quod saeculares viri nequaquam ad ministerium Ecclesiae assumantur, eadem apostolica auctoritas docet & dicit: Manus nemini cito imponatur. Et iterum: Non neophytum, ne in superbiam Delatus putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem saecularis potestatis adeptum, & in condemnationem superbiae sicut diabolus per instantiam dejiciatur. Non enim valebit saecularis homo sacerdotii magisterium imple-re, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit, sed neque docere potest, quod non dicit.

1. Tim. 1. 10

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

1. Tim. 1. 10

vestimentis suis, idest, linea, & tunica, & superhumerali, & rationale, quod confringes balteo: & pones tiaram in capite ejus, & laminam sanctam super tiaram, & oleum unktionis fundes super caput ejus. In novo autem Testamento post Christum pontificalis Ordo a Petro cepit, ipsi enim primum datus est Pontificatus in Ecclesia Christi, sicut dicit Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Hic ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit, primulque ad fidem populum virtute praedicationis adduxit. Siquidem & ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honoris & potestatis acceperunt, & ipsis Apostolis ordinantibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per Mundum in sedibus Apostolorum, qui non jam ex genere carnis & sanguinis eliguntur sicut primum, sed pro uniuscujusque merito, quod in eum divina gratia contulit.

Quod autem per manus impositionem a praecessoribus Dei Sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Sic enim Patriarcha Isaac manum super caput Jacob imponens benedixit ei: similiter & Jacob filius suis. Moyses super caput Josue manum imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israel. Sic & suppletor legis & Prophetarum Dominus noster Jesus Christus Apostolos benedixit. Et in Actibus Apostolorum ex praecocepto sancti Spiritus Paulo & Barnabae Apostolis manus imposita est in Episcopatum, & sic missi sunt ad evangelizandum. Caput enim principale mentis designat: & sicut mente corpus regitur, ita per Episcopos Ecclesia, quae est corpus Christi, regitur. De his Paulus Apostolus ad Titum ait: Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, sicut Dei dispensatorem. Et ad Timotheum ait: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem. Et item: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei qua in te est, per impositionem manuum mearum. Jam vero, quod saeculares viri nequaquam ad ministerium Ecclesiae assumantur, eadem apostolica auctoritas docet & dicit: Manus nemini cito imponatur. Et iterum: Non neophytum, ne in superbiam Delatus putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem saecularis potestatis adeptum, & in condemnationem superbiae sicut diabolus per instantiam dejiciatur. Non enim valebit saecularis homo sacerdotii magisterium imple-re, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit, sed neque docere potest, quod non dicit.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod autem per manus impositionem a praecessoribus Dei Sacerdotibus Episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Sic enim Patriarcha Isaac manum super caput Jacob imponens benedixit ei: similiter & Jacob filius suis. Moyses super caput Josue manum imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israel. Sic & suppletor legis & Prophetarum Dominus noster Jesus Christus Apostolos benedixit. Et in Actibus Apostolorum ex praecocepto sancti Spiritus Paulo & Barnabae Apostolis manus imposita est in Episcopatum, & sic missi sunt ad evangelizandum. Caput enim principale mentis designat: & sicut mente corpus regitur, ita per Episcopos Ecclesia, quae est corpus Christi, regitur. De his Paulus Apostolus ad Titum ait: Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, sicut Dei dispensatorem. Et ad Timotheum ait: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem. Et item: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei qua in te est, per impositionem manuum mearum. Jam vero, quod saeculares viri nequaquam ad ministerium Ecclesiae assumantur, eadem apostolica auctoritas docet & dicit: Manus nemini cito imponatur. Et iterum: Non neophytum, ne in superbiam Delatus putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem saecularis potestatis adeptum, & in condemnationem superbiae sicut diabolus per instantiam dejiciatur. Non enim valebit saecularis homo sacerdotii magisterium imple-re, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit, sed neque docere potest, quod non dicit.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

Quod cum ita sit, stultum & cunctis Catholicis abominabile sit, quod putatis vos posse dare quod non accepistis; nec quibus in locis, nec quibus ministris detur aliquid gratiae donum, differentiam facitis, sed in lucis, aut in bivium, aut etiam intra pudenda septa latinarum vestras phantasias, atque sacrilegas incantationes, quasi quoddam sanctificationis mysterium, super eos agitis, quos erroris vestri consortio admiscere potestis. Qua in re Paulum Apostolum, quem vestrum doctorem mentimini, vestrum potius sentietis accusatorem, qui ad Timotheum scribens ait: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem.

CAPUT VII.

De Sepultura.

De sepultura etiam, quam præter ullum salutis compendium avaritiæ Sacerdotum adscribitis, sermocinabimur. Assertis quidem nihil differre, utrum mortui in atris domus Domini, an aliis in quibuslibet locis sepeliantur, fingentes nullum prætendi mysterium sanctitatis, præter quod de ipso pretio Sacerdotes sibi coacervant pecuniam. Sed si sanctæ matris Ecclesiæ sinum fidelibus vivis derogare præsumitis, nec mirum si vultis derogare & defunctis. Verum quia de Ecclesia superius certissime tradavimus, de sepultura etiam B aliquid disseramus. Porro cum fideles Christiani temporalem vitam in unitate Spiritus Sancti, sub mysterio catholicæ fidei in hac temporali Ecclesia communiter exigunt, ut per hanc ad celestem perveniant, ubi, rogo, debent corpora eorum post resolutionem rectius quam in sinu matris Ecclesiæ tumulari? Sicut enim temporali Ecclesiæ temporaliter vivendo per fidem adherent, ita & temporaliter moriendo in sinu ipsius requiescunt, diem videlicet resurrectionis & intertemporalis Ecclesiæ gloriam expectantes. Hæc est enim mater credentium, quæ natos ad mortes regenerat ad immortalitatem, quæ filiorum corpora servat sane ad tempus sopita, in generali tamen resurrectione ad immarcescibilem gloriam suscitanda. Si ergo in tanto lumine veritatis caliginem erroris non deponitis, dicite unde spiritus vitæ æternæ vobis promittitis. In sancta quippe Ecclesia Deo renati offerimur, & per ipsam juxta piæ conversationis qualitatem ad æternitatem tendimus. Ceterum cum resolvimur, in ipsa sepulti quiescimus, & juxta speciem mortis imitamur futuræ beatitudinem resurrectionis.

Qui ergo hoc Christianæ fidei unicum pignus non amplectitur, a compage corporis Christi proculdubio divellitur. Ad hujus vero fidei unitatem pater Abraham se noverat colligendum, cum ab Ephron duplicem speluncam emeret; quam eius sine pretio posset habere, tamen ne cum improbis videretur participari, æstimavit potius comparare. Ibi nimirum Saram uxorem sepelivit, & ipse postea sepultus est, necnon Isaac cum Rebecca Illuc etiam Jacob, cum in Ægypto mori debuisset, filios suos sepeliendum se reportari commouit. Joseph vero filius suus, antequam moreretur, quodam prophético intuitu dixit ad fratres suos: *Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, & Jacob patribus vestris. Cumque ascenderitis, asportate vobiscum ossa mea de loco isto, ad patriam videlicet sepulturam.* Quod & isti fecerunt. Tobias vero vir plenus Spiritu sancto filium suum monuit, ut cum ipse moreretur, funus suum curaret, & juxta eum sepeliret uxorem suam. Notandum enim quod sancti Patres non solum in vita, sed post mortem ab alienigenis dissociari volebant; quippe unitatem futuræ Ecclesiæ prætendentes, quæ ipsorum fidelibus aggregatis profanos cultus abhorret.

Quod si Abraham sepulcrum sibi pretio coemisset, cum gratis posset habere, cur non potius & nos in sepulturis nostris sanctam Ecclesiam quolibet munere donabimus, quod & ad remedium vivis, & ad veniam proficit defunctis? Si autem objicitis, quia hoc magis avaritiam Sacerdotum exigit; nec quidem nos negamus, quia aliqui hoc faciunt: faciunt enim aliqui. Nec mirum, cum

Alex duodecim Apostolis unus avaritiæ inhiasset. Sciendum vero, quod vitio malorum boni depravari non debent, aut divina mysteria informari.

Quidquid enim fiet in nomine Domini, præmio non vacabit. O vos cæci & errantes, Dominicis verbis vos increpo! Nescientes legem, quare non scrutamini Scripturas? Hoc habet plane liber Regum, quod Reges Israeliticæ plebis in uno loco omnes sepelirentur, exceptis pravis & impœnitentibus. Quod si pœnitentes admitta correxerint, cum ceteris sepulturam sortirentur. Unde datur intelligi, quod cum Salomon cum ceteris tumuletur, veniam criminum meruisset, licet sua pœnitentia non legatur. Ad hoc autem & alia multa, quæ de sepultura occurrunt mysteria, ipsius B Salvatoris eo etiam affuit providentia, quod crux sancta in qua pependit, super tumulum protoparentis Adam, ut tradunt Doctores, figeretur. Nec vacat, quod pretio ejus sanguinis ager A-cheldamah emitur, ubi peregrinorum corpora tumulantur: revera enim ejus sanguine Ecclesia comparatur, in cujus sinu pauperes Christi quiescunt.

CAPUT VIII.

De pœnitentia.

Quoniam quidem superius regenerationis mysterium nihil esse dixistis, ob hanc scilicet causam quia quidquid ex operibus satanæ baptizandus abdicare se profiteretur, postmodum in vita repetere non timet: ex qua sententia pœnitentiæ derogare videmini, & ceteris quæ Deus ad peccantium reconciliationem remedia contulit; restat nobis adhuc super hujusmodi insudare. Necdum enim incredulitatis vulnus ad vivum usque attigimus, quod quidem nos medicantis verbi terramento opus est recludere, unde latentis putredinis sanies in apertum erumpat. Sciens certe divina providentia neminem baptismatis gratia renovatum, ad superandas diaboli insidias, & vincendas carnis concupiscentias esse idoneum; ne quis post lapsum in desperationis foveam corruat, adversus singula vitiorum vulnera reservavit convenientia reparandæ salutis medicamenta, parans superbis humilitatem, invidis charitatem, luxuriosis continentiam, gulosis parsimoniam, lapsis pœnitentiam, & ceteris quibusque vitis congrua medicamenta, per quæ peccator quasi quadam baptismi regeneratione Deo reconcilietur. Sed ut de reliquis sileam, quoniam pœnitentiam abjicitis, cum tamen Evangelii auditores vos esse dicitis, interrogo vos, quid Dominus in Evangelio esse voluerit quod ait: *Gaudeo super uno peccatore pœnitente, quam supra nonaginta novem justos qui non indigent pœnitentia.* Et alibi: *Non veni vocari justos, sed peccatores in pœnitentiam.* Satis certe superque abundant exempla pœnitentiæ, per quæ revelante Scriptura multos de tumulo vitiorum & morte animæ resuscitados cognovimus, de quibus multos ante electionem in malitia sua perdurantes, per pœnitentiam resipisci cognovimus; plurimos vero post electionem lapsos, sed postea pœnitentiæ remedio in pristinam gratiam relocatos. De quibus beatum Petrum primum in medium introducimus, qui dum pœnitendo ferebat culpam negationis, non solum priorem gratiam reimpetravit, sed inter omnes totius ecclesiæ quæ in terris & in cælis est, primatum accepit. Quin etiam prodigum filium a gratia paterna privatum in Evangelio audivimus pœnitendo non solum in gratiam patris redisse, sed & stolam primam quam

ANNO
CHRISTI
1007.s. Co. 1. 1. 1
et seq.

quam amiserat, recepit. **F**irmam cum audis, non novam intelligas, sed antiquam, quia prioris innocentiam vellem, qua se peccando expoliaverat, pœnitendo reparavit.

Denique qui doctrinam apostolicam suscipitis oportet audire qualiter Paulus fornicantem fratrem compellat ad pœnitentiam: *Omnino, inquit, auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habuerit. Et vos inflati estis, & non magis lulum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore; præsens autem spiritu jam iudicavi ut præsens, cum qui se operatus est in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu cum virtute Domini Jesu, tradere huiusmodi satana in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Et alibi: Timeo ne cum venero humiliet me Deus apud vos, & luceam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditiam, & fornicationem, & impudentiam quam gesserunt. Quid enim tradere hominem Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat, aliud est, nisi hunc quod per incontinentiam carnis deliquerat, per tribulationem carnis diluere, ut carnis titillantis rubigine pœnitentiam camino excocta, spiritus purior in diem Domini salvus fiat? Unde ipse postmodum dicit se timere ne luceat de eorum interitu, qui non egerunt pœnitentiam super immunditiam & fornicationem suam.*

Denique in ecclesiastica historia quemdam juvenem apud Ephesum audivimus a beato Joanne Apostolo in Monasterio reclusum: qui catholicis disciplinis instructus, & baptismatis gratiam adeptus, post multa religiosæ conversationis exempla, diabolice susionis spiritu agitatus monasterium deseruit, & inter sylvas & lustra feratim homicidii, furtis, & omnigenis flagitiis depravatus est. Quem cum Apostolus requisitum ad Ecclesiam revocaret, & miser ille ob magnitudinem criminum nullam reparandæ salutis spem se habere diceret, beatus Joannes jurisjurandi sacramento ei spem veniæ promittit. Dehinc jejuniis & orationibus cum intra paucum tempus irredidit emendatum, ut ceteros antequam sanctitate, & ipsius Ecclesiæ regimen illi Apostolus commendaret: præbens per hoc magna exempla veræ pœnitentiæ, & documentum ingens regenerationis, atque insignia quædam & trophæa visibilia in eo resurrectionis ostendens. Verum qualiter idem Joannes Apostolus Angelo Ecclesiæ Ephesi scribat, animadvertite: *Memento, inquit, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; alioquin veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus. Extat unum, quod ad commendandam pœnitentiæ vim sufficiat, exemplum. Senatoris cuiusdam filiam Deo consecratam vir quidam concupiscentiæ furis agitatus quondam eo usque ad amavit, ut per maleficos immundum spiritum confuleret. Cui cum spiritus malignus desiderii effectum promitteret, si Christo abrenunciare vellet, ille non solum acquievit, verum abrenunciationis chartam manu propria scriptam illi donavit; sicque sponforis sui arte Virginis amplexum adeptus, non post multo amare desebat stupri mercede auctorem suum negasse. Tandem beato Basilio Capadociæ civitatis Episcopo omnem rei ordinem contentus, in quodam conclavi per tres dies sub pœnitentia satisfactione recluditur, ubi instantis spiritus convitia multa patitur. At vir beatus convocata in Ecclesiam Cleri ac populi multitudine non destitit orare ad Dominum, donec validissimo orationis certamine scriptum de manu*

A Diaboli extorsit, & rudiis inventibus demissam per aerem chartam recepit.

Abiit igitur a fidelium mentibus hanc vestram execrabilem audire doctrinam, ut lapsis post electionem pœnitentiam nequaquam proficere credant, cum luce clarius est post perpetrata scelera homines per eam redire ad innocentiam. Quam quidem adeo efficacem, adeo potentem ad abolenda peccata experti sumus, ut etiam in ultimo vitæ spiritu quis admissorum peccat, & publica lamentatione commissa prodantur, fructum tamen & spem veniæ salutaris non perdat, quia propositum quod decrevit salvare quod perierat, non potest immutari: & ideo quia voluntas ejus non mutatur, etiam si tempus emendationis non conceditur, si tamen in supplici confessione vita exceditur, fideli proposito venia non negatur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur a perditione pœnitendo, & salvatus universatione Domini vivat. Quod autem obijci poterat de peccato ad mortem, cui nulla patet veniam consolatio, id quidem eorum est, qui in desperationis foveam corruentes, nihil prorsus quod inde eximi valeant, sibi reliquerunt.

CAPUT IX.

Quod pœnitentia post mortem proficit.

Verum ne quis pœnitentiam solis vivis & non defunctis proficere credat, multos qui a sæculo transierant, suorum pietate viventium a penis relevatos Scriptura teste comperimus, dum pro eis sacrificium mediatoris offertur, vel elemosynæ fiunt, vel quis vicariam pœnitentiæ solutionem defuncto amico persolvit, dum quod æger præventus morte non potuit, vivus supplet amicus. Quod quia cæci lumine fidei non solum resugitis credere, sed penitus destruere tentatis, non vere, ut asseritis, Evangelii auditores estis. Nam ipsa veritas dicit, *quia si quis in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc sæculo remittetur ei, neque in futuro.* In qua sententia in Dialogo suo beatus ait Gregorius, datur intelligi quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam vero in futuro posse relaxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quod de quibusdam conceditur; sed hoc de parvis minimisque peccatis credendum est, sicut est continuus otiosus sermo, immoderatus risus, vel aliorum familiaris, & cetera sine quibus vita humana non agitur, quæ etiam post mortem gravant, si adhuc in hac vita positus minime fuerint laxatas, quæ per ignem purgatorium post mortem ipse paulo post dicit purgari, si in hac vita positus hoc bonis actibus, ut illic obtineat, aliquis promereatur. Unde jure a sanctis Doctoribus purgatorius ignis esse dicitur, quod per eum peccata aliqua purgantur, prout viventes aut elemosynis, aut sacrificiis, aut certe, sicut ante diximus, vicaria pœnitentiæ solutione obtinere possunt. Unde & Paulus ait, *quia vir fortissimus collatione falsa missæ Jerosolymam duodecim millia drachmas argenti, offerre eas pro peccatis mortuorum, iuste & religiose cogitans de resurrectione: nisi enim eos qui ceciderunt, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.* Deinde dicit: *Sanctus est & salubris est cogitatio pro defunctis orare, ut a peccato solvantur.*

Constat igitur, ut diximus, talium operum pretio defunctos posse a peccatis absolvi, alioqui Paulus Apostolus, cujus vos auditores esse mentimini, nequaquam audiendus esset, qui dicit, *li-*
gaum,

ANNO
CHRISTI
1007.

Mat. 11. 26

1. Tim. 2. 1-4

ANNO CHRISTI 1002.

ANNO CHRISTI 1002.

goum, senam, stipulam, idest peccata minima & atque levissima igni purgatorio facile consumi: quibus nimirum nos purgatoria, sed eterna supplicia inferentur, nisi talibus hostiis promeruisse igne purgatorio solvi.

Paulus ad Corinthios ait. Bonum est homini non tangere mulierem, propter fornicationem aut unquam suam uxorem habeat, & unaquaque virum suum habeat. Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro. Et paulo post: his autem qui in matrimonio juncti sunt, precipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere inuictam, aut viro suo reconciliari: & vir uxorem non dimittat. Si quis frater uxorem habeat infidelem; & hoc consensit habitare cum illo, non dimittat illam; & si qua mulier habeat virum infidelem, & consensit habitare cum illo, non dimittat virum: sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidem. Et rursus cum de Virginibus preceptum Domini se non habere diceret, conversus ad conjugatos ait: Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

1. Cor. 7. 1. & 10. & 11.

CAPUT X.

De Connubiis.

De connubiis vero, quae vos contra evangelica & apostolica decreta sacriloga merito abominanda iudicatis, dicentes conjugatos id sortem fidelium nequaquam computandos, multa sanctorum patrum occurrunt exempla, quae ad infidelitatis hujus blasphemiam confutandam satis sufficient. De quibus nos responsuros quodam discretionis gubernaculo nostri sermonis carinam subire oportet, ne quasi inter duos scopulos naufragium incurrentes occasionem demus in alterutrum, scilicet aut omnes indiscrete a conjugis exterrendo, aut omnes indiscrete ad connubia commoendo. Porro sicut inter saeculares & ecclesiasticos, vos quaedam ordinis discretio est, ita & conversatio eorum quaedam discretionis ratione servanda est. Nam vir ecclesiasticus, postquam relicta saeculi militia in sortem Domini computatur, non potest, salvo professionis suae cingulo, conjugali thoro se iterum mancipare. At viris saecularibus, qui nulli ecclesiastici regiminis iugo sunt obnoxii, nec evangelica, nec apostolica decreta legitima praedictant connubia, si tamen sciunt omni tempore sibi debere esse subiectam conjugii voluptatem, & si discernant certa concubitus tempora, quando coeundum, & quando ab uxoribus sit abstinendum. Non enim talia connubia beneplacita sunt Deo, quibus homines ad luxuriam, & delicias instar animalium provocantur, & suae libidini vacant, sicut equus & mulus. Qui autem ita conjugio utitur, ut cum timore Dei in amorem filiorum potius intendat, quam ut petulantis carnis appetentiam expleat, hunc copula conjugii de sorte fidelium non privabit.

Aliquis ait: Quisquis uxorem habet, & non dimittit illam, & si qua mulier habeat virum infidelem, & hoc consensit habitare cum illo, non dimittat virum: sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidem. Et rursus cum de Virginibus preceptum Domini se non habere diceret, conversus ad conjugatos ait: Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? noli querere solutionem; si autem accepertis uxorem, non peccasti. Scribit autem ad Ephesios ita: Mulieres viris suis subdita sint, sicut Christus Dominus, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiae. Et iterum: Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Scribit autem & ad Titum hoc modo: Adolescentulas doce, ut viros suos ament, filios diligant, prudentes, sobrias, domus habentes curam, subdita suis viris. Et ad Timotheum: Adolescentulas, inquit, viduas docita, cum enim luxuriata fuerint in Christo, habere volunt, bibentes damnationem, quia primum fidem irvitam, fecerunt. Volo ergo juniores habere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare valedicti gratia; sem enim quaedam concorsus sunt retro satanam. Et ad Colossenses: Viri, inquit, diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas.

1. Tim. 5. 11. & 14. & 15. & 16.

Falluntur igitur, qui conjugatos a regno Dei exterminandos affirmant, praesertim cum in Evangelio hujusmodi testimonium habeamus, & apostolica traditio talem humanae consuetudinis legem multis in locis confirmet. De qua re hoc unum ex ore veritatis testimonium proferimus. Nam Pharisaei recitantibus & dicentibus, si liceret homini uxorem tuam dimittere quacumque ex causa, ille respondens ait: Non legistis quia qui fecit masculum & feminam ab initio fecit eos, & dimisit, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adheret uxori suae, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro, quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Requirentibus autem illis, ut quid Moyses mandasset dari libellum repudii, & dimittere, ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque uxorem nisi ob fornicationem dimiserit, & aliam duxerit, macchatur. Petrus autem in epistola sua ait: Mulieres subdita sint viris suis, ut & si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifaciant. Et paulo post: Sic enim aliquando & sanctae mulieres sperantes in Deo orabant se. Subiecta propriis viris, sicut Sara obediebat Abrama domino cum vocas. Et iterum: Viri similiter vobis habitantes secundum scientiam, quasi inferiori vasculo mulieris impartiens honorem. Unde & beatus Concil. Generali, Tom. XIX.

Cum igitur haec humana consuetudinis lex tantis divinis auctoritatis fulciatur institutis, nimirum abjicienda est vestra haereseos ac penitus conculeanda doctrina. Nam si conjugalis societas homini causa esset perditionis, qui venit perditos reparare, nullum daret hujusculpa documentum, nullum preceptum. Paulus denique, qui tanto charitatis igne flagrabat, ut etiam pro fratribus anathema fieri optaret, nullum super hujusmodi daret consultum, si hoc ad detrimentum animae spectare intellexisset. Sed de his satis ad praesens dictum.

CAPUT XI.

De Confessoribus.

Jam vero quis non videat vos in hoc divini iudicii & christianae communionis reos esse, quod adversum beatissimos Christi Confessores pravi dogmatis seditionem sacrilego ausu movetis, dicentes praeter Apostolos & Martyres neminem jure venerari, in Confessoribus nullum donum virtutis esse, nec ab eis aliquam salutis gratiam posse spectari, quorum corpora in cineres resoluta nihil a mortuis animalibus differre videntur. Petrus certe Apostolus datam sibi a Domino ligandi atque solvendi potestatem, hanc quoque beato Clementi, Lino etiam & Anacleto ipse tradidit; ceteri quoque Apostoli eandem gratiam successoribus suis, idest sanctis Doctoribus atque Confessoribus reliquerunt; quorum quidam gladio occubuerunt, alii in pace Ecclesiam quieverunt. Sed non ideo ab hominibus injuste venerantur, quia percussoris gladium non senserunt. Verum si ratio temporum non potuit praestare martyrium, gloria tamen martyrum non caret, quia & voto & virtute & potuerunt esse martyres & voluerunt.

1. Tim. 5. 11.

1. Tim. 5. 11.

1. Tim. 5. 11.

1. Tim. 5. 11.

1. Tim. 5. 11.

P f Nam

ANNO
CHRISTI
1023.ANNO
CHRISTI
1023.

Nam & illi pro spe eternitatis multas humano-
rum dolorum pertulere passiones, famem, vigili-
as, nuditates, jejunia, opprobria invidorum, insecta-
tiones malorum, curam pro infirmis, solli-
citudinem pro periclitantibus, gemitum pro pe-
reuntibus, cum lletibus flentes, cum scandali-
zantibus urentes. Quinetiam aduersum humanam
spiritualisque nequitiæ diversa certamina semper
in eis emicuit fortitudo vincendi, patientia exspe-
ctandi, æquanimitas sustinendi. Quibus etsi per-
cussor deesset, ipsi sibi percussoris ministerium sup-
pleverunt. Nam quid in eis carnifex aliud scri-
ret, quam corpus? Et certe quod ad momentum
percussor faceret, ipsi sibi longo cruciatu intule-
runt, dum carnis concupiscentias in se occide-
runt, & quod suave, quod dulce, quod volup-
tuosum fuerat, ademerunt.

Porro pœnalis carcer eis non defuit, qui se in-
ter angustiam aridioris vitæ custodiam a mundi
illecebris concluderunt, quorum mens lucidissima,
manus plenæ munditiæ, eo quod in mensa altaris
sacrosancta corporis & sanguinis mylleria cele-
brantes, & in sui cordis penetralibus hostiam vi-
uam Deoque placentem, idest, semetipsos sine
macula, atque admixtione pravi operis offerre
non desistunt. Et sicut diximus licet percussoris
non sensissent gladium, tamen per vitæ meritum
Deo digni martyrio non privantur, quia marty-
rium non solum effusione sanguinis, sed abstinen-
tia peccatorum perficitur, alioquin longe a vero
differre videbitur, quod ex ore veritatis ad duos

Mat. 20. 21. fratres filios Zebedæi dictum est: *Calicem quidem
meum bibetis*: cum unum quidem gladio occubui-
sse, alterum in pace ecclesiæ quiescisse legimus.
Sed neque ullo auctorum exemplari ostendunt bea-
tam Dei genitricem Mariam gladio vitam finisse,
etsi per Spiritum Sanctum Simeon Propheta pas-
suram illam dixerat: *Et tuam*, inquit, *animam
pertransibit gladius*. Unde beatus Hieronymus in
hoc animam ejus gladium pertransisse dicit, quod
in morte Christi compassionis atque doloris gla-
dium sentit; dum per eximiam dilectionis vim
mortem Christi suam fecit. Philippum etiam Apo-
stolum & Lucam Evangelistam non per passionis
certamen, sed per pacem a sæculo migrasse legi-
mus. Postremum vero quis tam lapidei cordis
est, ut ad quorum tumulum ægros venientes op-
tata salutem vident reportare, eorum merita
apud æternum iudicem vivere non credat? Sed
quis post Apostolos Martino, quis Benedicto in
miraculis potentior?

Sed fortasse objicitis, quia multi in nomine
Christi mira operati sunt, & tamen post a Domi-
no reprobati sunt: de quibus in Evangelio Do-
minus: *Multi*, inquit, *venient dicentes: Domine, non-
ne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo
demonia ejecimus?* Quibus dicitur est Dominus:
*Amer dico vobis, nescio vos, discedite a me, omnes
operarii iniquitatis*. Quorum vita quidem, quia
non concordabat verbis, ideo a Domino re-
probantur. Quod autem videntur operari, non
suis meritis, sed Christi nomini imputatur. Eje-
cti namque dæmones, non eos, sed Christi no-
men fugerunt, quod quondam in filiis Scævæ cu-
jusdam Judæi patuit, qui, sicut superius diximus,
per exorcismum dæmones in nomine Jesu, quem
Paulus prædicabat, ab obsessis corporibus tenta-
bant ejicere, qui concito indignantis spiritus fu-
rore vexati audiunt: *Jesum novi, & Paulum scio:
vos autem qui estis? Et continuo insiluit in eos spi-
ritus immundus*. Quibus illa sui pœna furoris sa-
pe dedit indicium, quia non erant ex eorum nu-
mero, quorum vita sanctitatis concordabat sanctæ

predicationi. Eorum vero corpora terre manda-
ta declarant, quales utrique in vita existerant,
cum illi quotidie miraculis vivere, isti nulla vir-
tutis indicia ex se posse dare videantur. Nam
in sancta Ecclesia plena redundant miraculis volu-
mina, quæ ad sanctorum Confessorum tumbam
fieri conspiciuntur, cum reprobi post clausas in
inferno animas, & sepulcris recondita corpora,
nulla sancti meriti relinquunt indicia, præter quod
aliquando diabolus ad decipiendos homines phan-
tasticæ lucis signa ad eorum ossa demonstrat, ut
ex hoc ad usum venerationis deceptas mentes in-
vitet, sicut tempore beati Martini legitimus appro-
batum, qui vulgi errore dicatum monasterium
tanquam in honore martyris super laironem in-
veniens, verbi sui imperio iussit sepultum confi-
teri, quia nihil sibi cum sanctis fuerat commu-
ne, sed suorum scelerum culpis cum diabolis se
in inferno torqueri. In talibus igitur locis si quid
huic simile evenierit, de quo majorum memoria
nihil certum ferat, interdicitur sanctificationes, ne
ritu Gentilium sana idolorum antiquitas constru-
cta pro sacris venerentur, neve sepultus temere
divina solvantur, nisi per provincialem Episcopum
vita sepulti examinetur, si secundum Evangelium
Chrilli fuit.

C A P U T XII.

De Psallendi Officio.

Quis autem dubitet vos immundo spiritu agita-
ri, dum hoc quod per Spiritum sanctum prolatum,
atque institutum est, idest, usum psallendi in
sancta Ecclesia, abjicitis, & quasi superstitiosum
erroricolum imputatis. Sumit ergo hanc modu-
landi formam ordo Ecclesiasticus, non ex ludicris,
aut jocularibus insectationibus, sed ex veteris &
novi Testamenti patribus, sicut de David in libro
Regnorum legimus, quia cum arcam Domini de
Terra Philistinorum educeret, ipse depositis reg-
alibus insigniis, & sumpta cithara coram ea psal-
lere cepit, quod ille nullum supernæ gratiæ tunc
aptius sacrificium intellexerat. Qui etiam per hanc
modulandi dulcedinem Saulem Regem a dæmone
liberaverat, quem medicorum ars victa desperaverat.
Certe & apud supernos cives legimus hujus
modulationis insignia celebrari, ut in Apocalypsi
Joannis Apostoli: *Habentes singuli citharas, &*
cantabant canticum novum. Et iterum: Et vocem
quam audivi, sicut citharædorū citharizantium
in citharis suis. Hinc ergo colligendum est, quam
gratum sit Deo officium psallendi, si intenta men-
te peragatur, quando in hoc Angelorum choros
imitari videmur, quos constat laudes Domini sine
intermissione personare. Unde Psalmista sæpe nos
admonet dicens: *Cantate Domino canticum novum: 7/ps. 31. 2.*
Et: *Bene psallite ei in vociferatione*. Et iterum:
Psalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus.
Et in Evangelio Matthæi: *Et hymno dicto exierunt
in montem Oliværum*. Tale namque sacrificium su-
per taurorum pinguedinem aut hircorum sangui-
nem Deo placere per Spiritum sanctum Psalmista
viderat, cum dixit: *Numquid manducabo carnes
taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola
Deo sacrificium laudis*. Et iterum: *Sacrificium lau-
dis honorificabit me*.

Denique non solum irrationabilem creaturam,
sed cuncta quæ sunt condita, suum Conditorum
continuo psallendi tenore laudare jubet, cum di-
cit: *Laudate Dominum de calis, & cætera usque
in finem Psalmi, quem ita concludit: Omnis Spi-
ritus laudet Dominum*. Ne ergo Psalmista irratio-
nabi-

Sulpit. Sr.
ver. cap. 8. de
Pisa 3. Nar-
sim.Apo. 1. 8.
Rev. 14. 3.

7/ps. 31. 2.

1/ps. 65. 1.

1/ps. 50. 11.

1/ps. 9. 1.

7/ps. 148. 1.

1/ps. 150. 6.

nabi-

ANNO CHRISTI 1017.

ANNO CHRISTI 1017.

abilem, aut inanimatam Creaturam frustra in laudem Creatoris commovere dicatur, tam vere, quod ore non potest, se in laudem Dei videtur erigere, cum sua natura motibus se ad voluntatem & imperium creatantis conformat, vel potius rationales animos in hoc commovere videtur, ut de beneficiis divinis laudem Conditori dare meminerint, cujus munera ipsa verbis hominum famulari videntur. Sed & Paulus, cujus vos imitatores esse dicitis, in concentum Psalmody nos hortatur, dicens: *Loquentes vobismetipsi in Psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes Deo.* Et ipse alibi dicit: *Psallam ore, psallam spiritu & mente.* Quin etiam in transitu sanctorum virorum psalmodia cantum cecinisse Angelos multa divinae Scripturae exemplaria docent.

Unde constat eos de gremio sanctae ecclesiae ex-terminandos, qui hoc psallendi officium iudicant nequaquam ad cultum divinum pertinere. Quod autem arbitrantur, nobis ipsis psallendo multa adversa imprecari, ubi videlicet Psalmista mentis oculum in maleficos intorsit, ut est illud: *Quid tibi est, gloriaris in malitia? Et; Obscurentur oculi eorum ne videant, & caetera talia; falluntur nescientes cum prophético spiritu intueri ea, quae superventura fuerant his, quos in mortem Christi, & sanctorum Martyrum tumentes gloriari inspererat, quique a malitia suae pravitate nequaquam declinantes exultant in rebus pessimis, & iurantur cum male fecerint. Patet igitur tales a capite suo, id est, diabolo non dissentire, qui est caput omnium iniquorum, qui etiam Scripturam sanctam intelligens sinistra eam interpretatione praevertere molitur.*

CAPUT XIII.

De veneratione Dominicae crucis.

Quoniam vero adversum Crucem Dominicam & vivificum lignum viperei dogmatis venena funditis, dicentes hoc ex errore hominum venisse, quod venerantur eam, cum nullam magis in se virtutem contineat, quam caetera ligna sylvarum, praeter quod opere manuum hominum est efformata, pro quo nulla veneratione digna est: praeter ea edicimus.

Scimus namque, quia omnis substantia quae Deus non est, creatura est, & quae creatura est, Deus non est. Ligno igitur nihil divinum damus, ut illud adorandum iudicemus, quia inter caeteras creaturas, quae Deus non sunt, suae naturae substantiam sumit: sed si rationem mysterii diligenter investigetis, non solum ab hominibus, sed etiam ab Angelis Dominicae Crucis vexillum honorandum videbitis, quae quidem aperuit sacramentum quod nesciebant. Primus namque Adam inobedientiae mucrone interfecit: est a ligno scientiae boni, & mali, & nos secum traxit in mortem: secundus Adam per palmam obedientiae a cruce transiit in vitam aeternam, & nos secum duxit. Verumtamen lignum scientiae boni & mali non dicimus secundum suam naturam in se mortem habuisse, sed fuit in causa, ut in eo probaretur obedientia parentis nostri, sive vindicaretur inobedientia; quo contra, lignum vitae in causa sempiternae vitae est. Hoc lignum attulit vobis Dominus noster Jesus Christus per lignum Crucis in ecclesia nostra, ut qui morti debitores eramus per lignum scientiae boni & mali, faceret nos vitae capaces per lignum sanctae Crucis. Et sicut illud ex sua natura non habuit mortem, ita

Council General. Tom. XIX.

lignum unde nobis vita conceditur, non in se habuit hanc virtutem, sed ex illius virtute, qui infirmus fuit ex nobis, vivit autem ex virtute Dei. Regnavit etiam mors & diabolus ab inobedientia ligni scientiae boni & mali, superata est eadem mors, & diabolus per obedientiam ligni sanctae Crucis. Quis ergo negare audeat iure ab hominibus venerari, per quam diabolus victus & mundus Deo operante salvatus est? Quis autem nisi insaniam furia agitatus, neget vexillum atque virtutem dominicae Crucis esse colendam, qui beatum Andream, quem vos imitari inter caeteros Apostolos mentientes dicitis, tanto eam passionis amore expetere, atque sedula veneratione audiat praedicare. Cum vero, inquit Scriptura, pervenisset ad

locum ubi Crux parata erat, videns eam a longe, exclamavit voce magna dicens: Salve crux, quae in corpore Christi dedicata, & ex membris ejus tanquam margaritis ornata. Antequam te ascenderet Dominus noster, timorem terrenum habuisti: modo vero amorem caelestem obtinens, pro voto susciperis. Sciens enim quanta intra te gaudia habeas, securus & gaudens venio ad te, ita ut & tu exaltans suscipias me discipulum ejus qui pependit in te, quia amator tuus semper fui, & desideravi te amplecti. O bona Crux, quae decorem & puritatem de membris Domini suscepisti: diu desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quaesita, & aliquando concupiscenti animo preparata! Accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit. Et Paulus Apo-

stolus: *Mibi, inquit, absit gloriari nisi in Cruce Domini mei Jesu Christi.* Glorificantes igitur Crucem dominicam, Christum quasi pendentem in ea mente invocamus. Quem vero invocamus, ipsum adoramus. Prosterminamur corpore ante Crucem, mente (ante) Deum: veneramur Crucem per quam redempti sumus, sed illum deprecamur, qui nos redemit.

CAPUT XIV.

De Imagine Salvatoris in Cruce.

De imaginibus quoque quae in ecclesiis sunt, ratio citius perpenditur, si ex veteri Testamento aliqua similitudo trahatur. Gradiens namque populus Israel per desertum aliquando, ignitorum serpentium moribus ad mortem vulnerabatur, super quod consultus Dominus iussit fieri serpentem aeneum & alto stipite levari, quem percussis respicientes cito sanabantur. Et nos de Aegypto carnalis conversationis per desertum mundani exilii ad terram supernae promissionis tendentes, per respectum Mediatoris in Cruce pendentis antiqui hostis venenum a cordibus nostris evacuamus. Qui enim Christum per imaginem filii Dei ac passionem conspexerit, ipse antiqui hostis venena evadere poterit. Hoc certe indicant verba ipsius Domini dicens: *Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Aptè autem aeneus serpens ligno suspensus est, ut Dominus & in serpente mortuus, & in aere significaretur aeternus: mortuus videlicet per humilitatem, aeternus per divinitatem. Est vero alia hujus ratio simpliciores quippe in ecclesia & illiterati, quod per Scripturas non possunt intruere, hoc per quaedam picturae lineamenta contemplantur, id est, Christum in ea humilitate, qua pro nobis pati & mori voluit, dum hanc speciem venerantur, Christum in Cruce ascendentem, Christum in

Pf 2 Cru.

Cruce passum, in Cruce morientem, Christum ad
 solum, non opus manuum hominum adorant.
 Non enim truncus ligneus adoratur, sed per il-
 lam visibilem imaginem mens interior hominis
 excitatur, in qua Christi passio & mors pro no-
 bis suscepta tanquam in membrana cordis inscri-
 bitur, ut in se unusquisque recognoscat quanta
 suo Redemptori debeat; dum videlicet juxta
 salvatoris sententiam, quae postulat imago Cae-
 saris, redduntur Caesari, & quae Dei, Deo.

Similiter de imaginibus Sanctorum ratiocinari
 licet, quae ideo in sancta ecclesia fiunt, non ut
 ab hominibus adorari debeant, sed ut per eas in-
 terius excitentur ad contemplandam gratiae divinae
 operationem, atque ex eorum actibus aliquid in
 usum nostrae conversationis utamur. Verbi gra-
 tia, cum imaginem beatae Dei genitricis Mariae
 intuemur, profecto divinae dignationis per eam
 beneficia recolimus, qui de massa perditionis re-
 creavit massam reconciliationis. Quae nimirum
 studio obedientiae & humilitatis exemplo suadet
 nos supernam patriam quaerere, quam primae vir-
 ginis superbia atque inobedientia clauserat. Sic
 itaque Angelos in ministerio conditori assistentes,
 dum per exteriores imagines contemplamur, per
 eam quam a Deo claritatis gloriam accipiunt, ad
 eorum numerum studio conversationis incitatur.
 Apostolorum atque Sanctorum Martyrum imagi-
 natas effigies intuentes, quid aliud per eas jube-
 mur, nisi ut calcatis curis saeculi, spreisque cor-
 poribus, eorum doctrinis imbuti, & glorioso cer-
 tamine roborati, inter mundi triumphatores co-
 ronari mereamur? Simili modo Confessorum ac
 Virginum imagines specularantes, monemur ex eo-
 rum imitatione mundi concupiscentias declinare,
 lenocinia carnis calcare, immaculatam hostiam
 Deo nosmetipsos offerre. Sic igitur aliorum San-
 ctorum ordines inspecti ad emulationem virtutum
 nos instruunt, sicut quondam lortia facta viro-
 rum ipsis suis laudibus ad quaeque audendum alios
 accendunt.

CAPUT XV.

De Ordinibus Ecclesiastici regiminis.

Sed neque rebellionis vestrae tumorem grassari
 adversum divinam ordinationem diutius patior,
 qua ecclesiasticae administrationis ordinem in ni-
 hilum redigere laboratis. Sancta quippe ecclesia,
 quam beatus Paulus Apostolus supernam Jerusa-
 lem, ac matrem nostram, & manentem civita-
 tem, & ad aedificationem ex Deo domum non ma-
 nufactam appellat, ex Angelis & hominibus con-
 stat. Quae partim ex hominibus societate Angeli-
 ca in ordinibus distinctis perfruens jam cum Deo
 regnat in caelo; partim vero in ordinibus distin-
 ctis adhuc peregrinatur in terra, & ad supernam
 societatem suspirat, ubi secundum Apostolum ta-
 bernaculum est non manufactum, neque hujus
 creationis, ad cujus instar per Moysen factum est
 tabernaculum, de quo dixit ad eum Dominus: *Omnia fac juxta quod tibi in monte ostensum est.*
 In quo superno & vero tabernaculo, quod fixit
 Deus, & non homo, in interiora velaminis, id-
 est, in ipsum caelum, confessionis nostrae sum-
 mus Pontifex sempiternum habens Sacerdotium, per
 proprium sanguinem intravit semel in sancta, ater-
 na redemptionis inventa; sedentique ad dexteram
 Patriae, idest, in gloria paternae majestatis inter-
 pellat non voce, sed miseratione pro nobis. De-
 nique Rex regum, & Dominus dominantium, per
 quem reges regnant, & conditores legum juxta

1. Cor. 15. 40.

1. Petr. 1. 20.

1. Tim. 6. 15.

decernunt, caelestem ac terrenum principatum,
 cunctam videlicet rempublicam regens, & univer-
 sam militiam tam caelestem & spiritualem, quam
 terrenam & temporalem distinctis ordinibus dispo-
 nens ac moderans, & supernae atque mundanae cu-
 riae praesidens, miro ordine Angelorum homi-
 numque ministeria pro temporum varietate & op-
 portunitate dispensat; & quae singulis quibusque
 temporibus, vel personis congruunt; sua occultis
 inspiratione, vel evidenti illustratione, vel pate-
 facta praeeptione decernit.

Itaque legimus sacros ordines in caelo, & in ter-
 ra, & in Testamento veteri & in novo dispositos
 a Deo, ex quo juxta Apostolum omnis paternitas
 in caelo & in terra nominatur. Unde beatus Dio-
 nysius Areopagites, Antistes videlicet & venera-
 bilis pater, sicut didicit a Paulo Apostolo, qui
 raptus est usque ad tertium caelum, vidit caelestia
 secreta, duos libros de Angelico & ecclesiastico
 principatu scripsit. Unde & beatus Gregorius dixit,
 quis ad hoc divinae dispositionis provisio gra-
 dus & diversos constituit Ordines esse distinctos,
 ut dum reverentiam minores potioribus exhibe-
 rent, & potiores minoribus dilectionem impende-
 rent, una concordia heret ex diversitate contex-
 tio, & recte officiorum gereretur administratio sin-
 gulorum. Neque enim universitas alia poterat ra-
 tione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam dif-
 ferentiae ordo servaret. Quia vero creatura in una
 eademque aequalitate gubernari, vel vivere non

potest, caelestium militiarum exemplar nos in-
 struit, quia dum Angeli sunt, Archangeli sunt,
 liquet quia non aequales sunt, sed in potestate &
 ordine differt alter ab altero. Quod per hoc da-
 tur aperte intelligi, quia ad explendum de super-
 nis ministerium, alii Spiritus alios mittunt, Za-
 charia scilicet propheta testante, quia ait. *Ecco* *Zach. 1. 9.*
Angelus, qui loquebatur in me, gradiebatur, & alius
Angelus egrediebatur in occursum ejus, & dixit ad
eum: Curro & loquere ad puerum istum dicens:
Abique muro habetabatur Jerusalem. Dum enim
 Angelus ad Angelum dicit, Curro & loquere;
 dubium non est, quia alius alium mittit. Minora
 vera sunt quae mittuntur, & majora quae mit-
 tunt. Huic autem sensui & illud creditur non

inconvenienter opitulari, quod per Danielem di-
 citur: *Milia millium ministrabant ei, & decies* *Dan. 7. 10.*
millies centena millia assistebant ei. Aliud namque
 est ministrare, aliud assistere.

Si ergo inter hos qui sine peccato sunt, ista
 est distinctio, quanto magis inter eos quos con-
 stat non posse esse sine peccato haec gerendi prin-
 cipatus gratia est servanda? Liqueat, inquit bea-
 tus Gregorius, quod omnes homines natura
 aequales genuit; sed variante meritum ordine,
 alios aliis culpas postponit. Ipsa autem diversitas
 quae accessit ex vitio, divino judicio dispensatur,
 ut quia omnis homo aequae staturae non valet, alter
 regatur ab altero. Unde B. Paulus: *Omnia, inquit,*
anima sublimiori potestati subdita sit: non est enim
potestas nisi a Deo, cui qui resistit, Dei ordinationi
resistit. Item Apostolus Petrus: *Subjelli estote omni* *1. Petr. 2. 13.*
humanae creaturae propter Deum, sicut regi quasi pra-
cellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis. Igitur
 ordines in ecclesia veteris populi, quae usitato
 nomine synagoga vocatur, fuisse legimus per Moy-
 sem a Deo dispositos, qui & quales & qualiter
 ac quando ordinare ceteros vel ordinari a ceteris
 deberent. Sed & nunc in ecclesia, quae re-
 gnum caelorum appellatur, ad instar caelestium
 ordinum ministros Domini institutione, & apo-
 stolica traditione legimus & cognoscimus distin-
 ctos esse compositos, quibus inter ceteros qua-
 dam

ANNO CHRISTI 1027.

ANNO CHRISTI 1027.

dam dignitas major , & in similitudinem honoris fuit quaedam discretio potestatis; quorum sollicitudines inferiores tanquam ex quadam diversitate in unum ecclesiam corpus coeant, ne occasione libertatis subintret causa pravariationis. Hujus rei gratia statuta ab Apostolis & Apostolorum successoribus regula est usque in hodiernum diem , per episcopos atque Archidiaconos , Decanos etiam atque Praepositos totius ecclesiastici regiminis causam dispensari . Quod cum ita sit, nihil est quod jure contra haec repugnare debeatis.

C A P U T VI.

De eorum falsa justitia.

Verum quoniam falsam justitiae doctrinam introducere tentatis, quam divi gratiam adeo praepositis, ut omnia propriis meritis adscribatis, hunc nefariam praesumptionis errorem divinae auctoritatis ictibus labefactamus: nam nulla justitia, nullum boni constat meritum, quod non de fonte supernae gratiae id quod est, acceperit. Unde ipse, quo, perhibente Domino, nemo inter natos mulierum major est, de se Joannes dicit: Non potest homo accipere quidquam, nisi ei fuerit datum de caelo. Et Apostolus dicit:

Joan. 1. 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre lumine.* Et Paulus ait: *Infelix homo; quis, me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum*

Rom. 7. 24. *Dominum nostrum.* Et iterum: *Gratia Dei sum id quod sum.* Et iterum: *Sed plus illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ad hanc nos professionem ipse instituit, cum ait (sine intermissione orate), quia nullum tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio. In pravariatione namque primi hominis naturalem possibilitatem & innocentiam amisimus, & nemo de profundo illius ruinae per liberum arbitrium potest confurgere, nisi eum gratia miserantis erexit.

Quaecumque igitur in cordibus nostris, aut in nostro arbitrio sancta cogitatio est, aut pium consilium, aut quilibet motus bonae voluntatis, ex sua gratia dono descendit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus, sicut ipse discipulis ait: *Sine me nihil potestis facere.* Nam

Joan. 15. 5. *omnia hominum merita ab ipsius gratia praeveniuntur, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Denique quibus justitiae operibus Maria peccatrix a peccatis dimissa, Zachaeus justificatur, latro ad paradisi gaudia receptus est, nisi sola divinae pietatis gratia? de qua*

Rom. 11. 20. *Apostolus ad Romanos: Ubi abundavit, inquit, delictum, superabundavit gratia.* Et alibi: *Omnes enim peccaverunt, & egenus gloria Dei, iustificati gratia per gratiam ipsius.* Et iterum: *Fuimus, inquit, & nos natura filii irae sicut & ceteri.*

Certissime itaque tenemus, omnes homines per se metipsum non solum perfectionem, sed nec initium justitiae posse contingere, sed universos qui fiunt boni, divina gratia praeveneri. Bonam namque in hominibus voluntatem ipse gratis praeparat, gratis donat, ipse adjuvat, ipse consummat. Ut enim *abergentes impietatem & saecularia desideria, sobrios, justos & pie vivamus in hoc saeculo,* ait: *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, cujus haec est inexhausta pietatis munificentia, ut ex insipientibus sapientes efficiat, infidelibus fidem tribuat, errantes non solum vocet, sed etiam revocet, desiderii terrenis expul-*

Th. 2. 11.

As desiderium regni caelestis inspiret, inserta bonitate malitiam extirpet, benignitatis dono invidiam expellat, odibilibus quoque & odientibus invicem donum dilectionis infundat. Ut ergo ex malis boni simos, ut sanctae charitatis igne flagremus, gratiam spiritualis opere in nobis inchoatur, ejusque in nobis operatione perficitur.

Proinde nosse debet unusquisque Christianus, neque in viribus naturae, neque in legalibus praecipis, sed in illuminatione cordis, & voluntario divinae voluntatis munere constare gratiam salutarem exordium, qua fit ut quod divinitus praecipitur, non solum a nobis agnosci, sed etiam diligere possit ac fieri. Jure igitur gratuito beneficio divinae bonitatis adscribitur, qui nos ideo ad bona opera misericorditer excitat, ut habeat quod in nos juste coronare debeat. Quibus sicut per misericordiam praeparavit gratuitum justificationis donum, ita per justitiam praeparavit aeternae justificationis praemium. Opus itaque gratiae in omnibus praedestinatis gratuita misericordia inchoatur, & justa retributione perficitur. Quod vero e contra de injusto judicio ignem aeternum praeparat, quos praeviderat dignos ad luenda supplicia, nec tamen praedestinavit ad facienda peccata. Praedestinavit Deus quod Divina equitas redderet, non quod humana iniquitas amitteret: praeparavit igitur homini reo non culpam quam odit, sed iudicium quod diligit; scriptum est enim: *Quis misericordiam & iudicium diligit Deus.* Proinde bona opera quae Deus misericorditer donat, iuste coronat; opera vero quae non ipse tribuit, iuste punit. In istis ergo coronatur divina largitio, in illis transgressio humana damnatur. Nihil igitur iste habet, quod propriis meritis adscribere, nec ille, quod divino iudicio jure possit derogare. Igitur juxta Apostolum non est quod dicat *frumentum ei qui se sinit: Quid me fecisti sic? Quia habet potestatem figulus lutum ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam.* Ostendit igitur divitias bonitatis suae in vasis misericordiae: potentiam vero atque iudicium in vasis irae, dum hos praeparat ad gloriam, illos sustinet ire in interitum.

Quoniam igitur est ista vestra justitia, quae cum sola solis meritis, nihil tamen gratis debet? Porro Paulus jam testimonium vobis perhibet, quod emulationem Dei habetis, sed non secundum scientiam. Ignorantes enim Dei justitiam, & vestram querentes statuere justitia Dei non estis subiecti. Moyses vero scripsit quoniam justitiam qua ex lege est, qui fecerit homo, videret in ea. Quanto magis autem justitia, quae ex Evangelio Christi & auctoritate apostolica est, vitam donabit? Quid enim Apostoli aliud docuerunt, nisi quod ex ore veritatis acceperunt. Quid autem aliud sancta Ecclesia tenet, nisi quod a beato Petro, & ceteris Apostolis accepit? Quis autem nesciat, aut non advertat quod a Principe Apostolorum Petro Romanae Ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur ab omnibus, debere servari, nec superduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Praesertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispaniam, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes. Aut legant si in his provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse: qui si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi quod ecclesia Romana custodit, a qua eos pri-

2. Cor. 8. 12.

2. Cor. 9. 10. *1. Th. 5. 11.*

Rom. 9. 20. *1. Th. 5. 11.*

2. Cor. 8. 12.

principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur amittere.

Spiritus, non potest introire in regnum Dei: Peccata vero quæ post Baptismum luadente diabolo, & propria voluntate contrahunt homines, confitemur per penitentiam non solum relaxari; verum ipsam divinam gratiam posse promereri, cum per eam videamus peccatricem Mariam mundatam, Zachæum justificatum, Petrum post lapsum relevatum, latronem intra Paradisum receptum.

CAPUT XVII.

Jam dies ad occasum declivior erat, & dominus Episcopus his qui audiendi gratia convenerant, circumstantibus ait: Fuerant satis, fratres, quæ de his nos oportuerat ad confirmandam fidem vestram enunciare, sed ne vos plus onere verborum gravemus, sufficiant ista. Hoc tantum servate fidei vestræ intemeratum signaculum, recollentes hoc quod Paulus Apostolus prædixerat, quia in novissimis diebus discedens quidam a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum in hypocritis loquentium, & caeteritatem habentium conscientiam suam: prohibentium habere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus.

Verum talibus dictis domni Episcopi, hi qui paulo ante sibi videbantur insuperabiles verbo, nec ullo verbi genere posse constringi, verborum gravitate & manifesta Dei virtute ita obstupescerunt, ac si nunquam ullum sermonem didicissent contradicendi, mutique ad omnia hoc solum potuerunt respondere, ita sibi videri, nec aliter Christianam salutis summam posse consistere, quam in his quæ in præsentia Episcopus enarrasset. Ad quos Episcopus: Si hæc, inquit, ita esse creditis, deponentes tantæ perfidiam incredulitatis, nobiscum hanc hæresim cum suis auctoribus, nisi respuerint, damnantes excommunicate. Tunc Episcopus & omnes qui aderant Abbates atque Archidiaconi, clerusque omnis simul favente populo ita incipiunt.

Hanc hæresim, quæ hodie contra veram & catholicam Ecclesiam conspirasse inventa est, quæ videlicet baptismum ad abluendam originalis culpæ maculam, & actualia delicta, nihil profuturum contendit, & per penitentiam peccata nequaquam posse relaxari proficitur; & quæ sanctam Dei ecclesiam, & sacrosanctum altare, atque dominici corporis & sanguinis sacramentum nihil esse aliud, nisi quod corporeis oculis intuetur, & hoc tanquam vile negotium respicit, & quæ legitima connubia devitat: hanc & omnes qui eam affirmant, damnamus & anathematizamus. Profitemur enim secundum fidem evangelicam & traditionem apostolicam, nullum posse salvari, nisi per aquam regenerationis, ut ipse

Domini ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &*

Carneam meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et iterum: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Quod corpus & sanguinem, secundum quod ipse ait; Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc est enim corpus meum: & Bibite ex hoc omnes, hic est enim calix sanguinis mei; indubitanter profitemur eandem esse carnem, quæ ex Virgine nata, in cruce passa, de sepulcro levata, super cælos exaltata, sedet in paternæ majestatis gloria. Hoc qui audit incredulus, huic nec Christus natus, nec passus, nec sepultus est, nec cum Christo partem beatæ resurrectionis obtinebit. Quod mysterium non alias potest sanctificari, nisi super sacrosanctum altare, quod de terra sibi Dominus per Moysen instituit fieri.

Connubia autem quibus concessa sunt, Dominus & discipuli ejus, Doctorque gentium & licentiam dedit, & legitima servare instituit, &c. Si quis autem contra hanc catholicam institutionem senserit, sortem inter fideles habere non poterit. Verum quia illi qui paulo (ante) hæretica infidelitate tenebantur, hæc quæ Latina oratione tenebantur, non satis intelligere poterant, audita per interpretem vulgarem excommunicationis (sententia,) expositaque sacræ fidei professione, pari voto se, & quod damnatum fuerat, (abjurarunt,) & quod a fidelibus creditum fuerat, credere se professi sunt. Sed ad confirmandum suæ fidei testamentum; unusquisque eorum in modum crucis hujusmodi quemdam characterem conscripsit, ut hoc illis signum in extremo judicio, si fidem hanc servarent, representaretur ad salutem; si autem prævaricarentur eam, fieret eis in confusione. Sic itaque omnes Deo gratias in commune reddentes, & a Domino Episcopo benedictionis munere donati, redierunt feliciter in sua.

CONCILIUM SELINGENSTADENSE

Ab Aribone Archiepiscopo congregatum.

DE eo Wolferus in vita S. Godehardi Episcopi Hildensheimensis cap. 4. apud Bollandianos die 4. Maii p. 511. *Eo tempore prædictus Aribone Archiepiscopus in natali S. Matthæi Apostoli (21. Septembris) Selingensbadt (celebre monasterium ad Mœnum fluvium) concilium generale episcoporum duodecim convocavit; in quo Præsulem nostrum (nempe S. Godehardum) super prædicto*

Gandesheimensi territorio publice convocatis: quam tam synodum unanimitas fratrum in futurum annum comperendinavit. Rex autem (nempe Conradus Salicus) natale Domini festum Ipores initiavit. Postea narrat eundem Regem Romam profectum in die Paschatis a Joanne Papa Imperatorem coronatum fuisse, quod accidit 26. Martii 1027. unde arguimus hoc concilium anno 1026. coactum.

ANNO CHRISTI 1026.

ANNO CHRISTI 1026.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Incerti temporis & loci.

Ex Bolla Concil. Rotom. p. 17.

Hujus habetur notitia ex privilegio immunitatis Ecclesie de Fontenido &c. intra Villacassinum Francie, juris Abbatie S. Petri Carnutensis, ex pervetusto ejusdem loci chartario, quod Aganum appellant. Post annum 1025. collocan-

dum esse, nec tamen multo serius, susdent eorum qui interfuerunt Episcoporum nomina, in primis Radbodi Sagiensis, qui anno 1026. ad infulas pervenisse creditur. Quid aliud ibidem adum sit, nescimus.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Adversus defectionum & tumultuum auctores

Anno mundano 6531. Christi 1026. habitum.

ARGUMENTUM.

Η κατά τὸν Γ' αἰῶνα μὴ α, τῆς θ'. ἐκνεμῆ- B σιος, τὸ σφλδ'. ἐτος ἡμερῶν καρτὰ κατὰ τὴ βασιλείᾳ, κυρίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐτοκρατορῶν, συμπαράξαντ'· ἡ τὸ τίτῳ ἀγιωτῶ πατριάρχῳ, κυρίῳ Ἀλέξιῳ, ἡ τῆς συνόδου, ἡ ἡ τῆς τῆς συνόδου ἐπίγειον, ὡς ἐπιγραφῆσα παρὰ τῷ βασιλείῳ ἡ τῆς συνόδου, ἡ διοικητικῆ ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίᾳ κατὰ Κασιλίων τοῦ τῆς, ἡ τυραννίδα, κεντῶσθαι τοὺς ὑπὸ κίους κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἀποστατώντας, διοικητικῶν μὲν τῆς ἄλλων περὶ τὸ πλ. ἡ ταῦτα ῥητῶς.

Novella mente Junio, IX. indictione, anno VICIΩXXXIV: ab imperatore, domino Constantino in Porphira nato condita, interveniente consensu atque opera patriarche sanctissimi, qui tunc præerat, domini Alexii, & ipsius quoque synodi; quæ sane novella tomæ etiam synodici vicem obtinet, tamquam ab imperatore synodoque subscripta, statuit anathemati subiciendos eos, qui defectionem adversus imperatores, aut perduellionem moliantur, & hinc subditis adversus dominos suos insurgendi auctores sunt; inter alia, circa hæc hæc diserte decernens.

Ex Masii Append. ad Suppl. pag. 10. Ex Jur. Grec. Rom. Leond. tom. I. lib. 2. pag. 118.

Τοῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιχειροῦντες ἀποστῆναι τῷ κυρίῳ ἐπιχειροῦν, ἢ μὴ τῶν ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα. τοῖς συμβαλλουσιν, ἢ παροτρύνουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα. τοῖς δεχομένοις αὐτοὺς ἐπιχειροῦντας, μὴ μεταμεληθέντας ἀπὸ τῆς ἀποστασίας, ἡ καταλιπόντας αὐτοὺς, ἀνάθεμα.

Et, qui rebelliones in posterum, vel tumultum excitabunt, anathema. Participibus horum & in secessione commovenda sociis, anathema. Consilia suggerentibus vel ad hujusmodi res impellentibus, anathema. Expeditiones cum his suscipientibus, anathema. Recipientibus eisdem per penitentiam, quum eos necdum defectionis pœniteat, nec eam deserant, anathema.

ANNO CHRISTI 1027.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1027.

Praeside Alexio Patriarcha Anno Mundano 6536.

Christi vero 1027. Novembri mense habitum.

Γ'σον ἐπισημασθῶ ἐναποτιθεμένη τῷ Σε Κωνσταντινουπόλεως Δαρεῖ χαρτοφυλακῶν, τῷ πατριάρχῳ κυρίῳ Ἀλέξιῳ, περὶ τῆς θ' αἰῶνος λαμβανόντων μοναστήρια, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν ἐπισημασθῶν, ταῖς μητροπόλεσι, ταῖς ἀρχιεπισκοπαῖς, & ταῖς ἐπισκοπαῖς ἀνηκουσῶν.

Exemplum monumenti in venerabili serinio Constantinopolitano reconditi, quod est domini Alexii patriarchæ, de iis, qui per donationem monasteria consequuntur, & de aliis quibusdam necessariis ecclesiasticis causis, quæ ad metropoles, Archiepiscopatus, & episcopatus pertinent.

Ex Grec. Rom. 10. 1. pag. 116.

Μετὰ τῆς ἄλλων ἀπάντων, παρατίχων ὁ χρόνῳ, ἡ τῶν πατριαρχικῶν ἐκγονοτήτων δωρεῶν. & τῶν ἐπὶ ὁμοιοῦ ἡ ἐπισημασθῶν, καὶ πλατυσμῶ τῆς ἱερῶν φροντιστηρίων ἀρχαῖς τῆς Μακαριωτάτων πατριαρχῶν, ἀρχαῖς ἀνεκδοκίμους, ἡ μεταφορᾶς ἀπὸ προσώπων εἰς προσώπων, κατὰ τῆς ἐπίσης Σομολοχίας τελευτησῶν. ἡ εἰκότως ἐπισημασθῶν γὰρ τῆς ἀμείμπτως πορρωτέρων, ἐπισημασθῶν.

Ut temporis progressus alia solet omnia, sic patriarchales etiam donationes innovavit: & tendentes ad durationem, & felicitatem, & amplificationem sacrorum monasteriorum actiones beatissimorum patriarcharum, convertit in mercaturas illiberales, ac translationes ab una persona in aliam, cautionaria levitate, atque omni nequitia plenas, nec abs re quidem. Dum enim deficiunt, qui citra reprehensionem ambulant;

465
ANNO CHRISTI 1017

ANNO CHRISTI 1017

κὼν ἄρχην τιμίαν, θεῶν μόνων ἢ ἰσομοῦν, γυναικας δὲ ὁσίως ἀφοῦσαι ἀδράν. εἰ μὴ τὸ τίς τὰ ἄμματα μνησίων εἶδαι, καὶ τῶν θεῶν νόμον καὶ τῆς ἐπιτολῆς καταπαύειν ἀσθασίαν. ἀλλ' ἡ μνησίων ἐμὴν τῆς περὶ φιλακαῖς ἢ ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν θεῶν διαθημάτων παρατηρήσεως μηδὲν τι ἀφαιρῆται τοιμῶν, καὶ τὸ πᾶν ὡς περὶ φθάνου καὶ ἰσῶσα δεσπῆ, καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἀφῶσῳ ῥῆς ἀναπέμψα, διακρίσει, μὴτε μετακίσει ἀπὸ τῷ παρόντι, μοναστηρίων γίνεσθαι οἰκονομίας, ἀπὸ τῷ ὄντι δωρεῖς κατήχοντες τῷ εἰς ἔμπροσθεν ἀφῶσῳ, ἀλλ' εἰ καὶ γούσῳ ποτε, αὐτὸν εἶναι πᾶν τῶν, καὶ ἀδικῶν, καὶ ἀδίκων ἐσθῶν τῶν ἀρμοδιότητων. μὴτε γυναικας, ὅσας ἐν εἰς τῶν, ἀνδράδων δεσποζῶν μοναστηρίων. ἡ τῶν ἀνδρῶν γυναικας, καὶ μάστιγα, ἡλικίας ὑποπτεροῦσθαι τῶν χαιόντων, καὶ σκαθῶν ἀφορμῶν τῶν πρὸς ἱεραρχίαν, καὶ τῶν φιλακαῖς καὶ ἐν μητροπόλεσι, καὶ ἐν ἐπισκοπαῖς, καὶ πανταχῶς ἐκποδῶν γὰρ δεῖ ποιῆσθαι τὸς ποιητὰς ὑποψίας πᾶν μηχανῶν, ἀλλ' οὐ καὶ πᾶν τῶν ἐπιτολῶν συγχωρεῖν ἀποτίκτεσθαι, καὶ τὸ ἴδιον τῶν ἐκκλησίας καθυβεχθῆναι πλήρημα. ὡς ἐν ἄν μὴτε μεταφορᾷ τῶν μηλλόντων χροῖον ἀπὸ ἀφῶσῳ εἰς ἀφῶσῳ ἱερῶν φροντιστῶν κλυμμεληθῆναι, ἡ ἀσπιτοῦσθαι, (τῶν δ' αἰχμῶν καὶ ὑπολογισθῆναι, μὴτε λίσσιν καὶ πικρῶν γραφῶν) μὴτε μὴ γυναικας ἀνδρῶν ἀφοῦσαι, τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἐξήδη. ἀπὸ τῶν εἰρημῶν ἐπὶ καὶ πᾶσαν εἰδοσιν παραλαμῶν τῶν, καὶ ἱερῶν φροντιστῶν, καὶ κτημάτων, καὶ τῶν ἀπλῶν καὶ ἀμπλωτῶν, ἡτικ μὴ κατὰ γνώμην πατριαρχικῶν, ἡ εἰδησῶν τῶν τῶν σικρῶν τῶν ἀσπῶν χαρτοφυλακαῖς ἀφοῦσαι, ἀναργῶν ἀνατρέψων καὶ αὐτῶν. ὡς μὴ πᾶν, ὅτε μνησίων ἐπιτολῶν (ἡμῶν τῶν ἀσπῶν) σικρῶν ἀφοῦσαι. ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνος τὸς ἐκδιδῶν κόπας, οἰκοδῶν τῶν ἐπιτολῶν, καὶ πρὸς ὅς ἐκδιδῶσαι, τὸς μὴ, ὡς δολῆρες, καὶ ἂ μὴ ἐπιτραπῶν παρὰ τῶν ἀγιωτῶν ἀρχιερίων, ἐπὶ κερδέι ἰδίῳ κακῶς ἐκποιμῶν. τὸς ἐκλαμβανόντας δὲ, ὅτι μὴ φροντιστῶν ἀκριβῶσαι παρ' ὧν δεῖ ἐκλαμβάνειν, καὶ ἡσυχάζειν αὐτοῖς. καὶ μάστιγα, εἰ μὴ προφανῆς ἐπὶ καὶ ἄλλοι, ὅτι εἰς χρεῖωδες καὶ ἀνεγκλίως ἐξῆδος τῶν φροντιστῶν προεχώρησαν τὰ εἰσδικτικῶν. ἀπὸ δὲ τῶν παρόντων, μηδὲν τι τῶν γίνεσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ δεῖται γίνεσθαι, τῶν ἡμῶν ἀσπίρας μετεσθῆναι, ἡ καὶ τῶν θεοφιλεσῶν χαρτοφυλακαῖς, καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ἀλαβαστῶν ἀσπῶν, καὶ πατριαρχικῶν νοταρίων, καὶ προτοπῶν, καὶ συναίσει ἐγγράφῳ, προβαίνειν τῶν ἐκδοσῶν. ἀλλ' ὅς, τὸ βίβλαιον καὶ ἀρβῶν ἕδμεῖα δεῖται τῶν ἐκδοσῶν. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκλαμβάνων τὸ τιμῆματὸς ἐκδοσῶν, κατὰ τῶν τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων διακρίσει, καὶ ὁ ἐκδιδῶν ζημιωθῆσθαι. τῶν δὲ καὶ ἐπὶ μητροπόλεων κρατέτω, καὶ ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ μὴτε δωρεῖς μοναστηρίων εἰς πρόσωπον ἀμωσῆπος μεταβαίντω, τὸ μὴ ἀνατατῆσθαι ἐν αὐτῶν, μὴτε ἀδρῶν γυναικας, ἡ γυναικας ἀνδρῶν μοναστηρίων φροντιστῶν, μὴτε μὴ ἐκδοσῶν παραλαμῶν, ἡ πρὸς ἀπῆναι ἐτέρῳ, χωρὶς ἀδοκῆσθαι τῶν ἀσπῶν πατριαρχῶν, ἡ μητροπόλεων, καὶ ἀρχιεπισκοπῶν γινῶν. γυναικας δὲ, ἐν γράμμασι κείσθαι μόνον. ἐν πράγμασι δὲ, ὅς ὅσα δωρεῖς ἐπιτολῶν, ἡ ὄντες τὸς ἐκλαμβανόντας. ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι, ὅσοι δωρεῖς μητροπόλεων κατήχουσι μνησίων, καὶ ἐπιτολῶν τῶν μὴ μητροπόλεων ἐσθῶν καὶ ἀπορῶν, τὸς ἐπίσκοπῶν, δικαίως τὸς δωρεῖς

legibus ac p̄cepto illudat. Enim vero mediocritas nostra conservacione sacrorum canonum, & jurium divinorum observacione nihil antiquius habens, simul & hæc mala velut anticipans assistens, & quo minus ulterius serpent, retundens; statuit, ut ex hoc tempore neque translatio monasterii quæcumque fiat ab ea persona, quæ per donationem id possidet, ad aliam personam, & si facta sit forte, sit irrita, nec admittatur, & p̄cæis convenientibus reprimatur. Nec ut item mulier cujuscumque conditionis sit, virilibus monasterii dominium habeat: aut vice versa, vir muliebri; p̄sertim, qui suspensæ sit ætatis, & occasionem scandali fidelibus p̄beat. Atque hoc observandum tam in metropolitibus, quam episcopatibus, & ubique. Nam omni conatu removendæ sunt suspiciones malæ, multoque minus permittendum, ut lapsus inde proveniant, & infamia venerabile corpus ecclesiæ adiciatur. Ut igitur in posterum neque translatio sacri alicujus monasterii a persona in personam committatur, aut venditio, (quod vel cogitatu turpe fuerit, nedum ut dicatur, & in litteras referatur) neque viri muliebribus scholis honestatis p̄sint, aut virilibus mulieres: p̄sens hoc monumentum expolitum est, quod p̄ter ea quæ dicta sunt, etiam omnem locationem paralariorum, & sacrorum monasteriorum, & p̄diorum, & fundorum simpliciter, ac vineatum, quæ de sententia patriarchæ, ac scientibus iis, qui secretario venerabilis scrinii p̄sunt, non processit; absque pretii restitutione rescindit & abolet. Ita tamen, ut venerabiles honestatis scholæ nullum inde detrimentum sustineant; sed ut illud de suo locatoris agnoscant, & conductores: illi quidem, ut fraudulenti, & qui non permilla a sanctissimis pontificibus proprii lucri causa male alienent: conductores vero, quod curam nullam adhibuerint, ut certiores essent, a quibus conductorem fieri oporteat, nec eo modo sibi caverint, ac p̄sertim, si non manifesto p̄eat, quod ad utiles & necessarias expensas monasteriorum erogata sint, quæ recepta ex redditibus erant. Deinceps quidem, nihil horum fieri debet. Ac si maxime fieri oportuerit, ad mediocritatem nostram referatur, vel ad religiosissimum chartularium, & adjunctos ei venerabiles diaconos ac patriarchales notarios; horumque jussu & consensu scripto, alienationem fieri volumus. Absque quo sit locatio nulla certa & indurpta manebit: sed tum conductor excidet pretio numerato, secundum canonum legumque constitutionem; tum etiam locator multabitur. Hoc autem & in metropolitibus valeat, & in archiepiscopatibus, & episcopatibus. Ac neque donatio monasterii locum habeat umquam in persona, quæ in ea non est inserta: neque viri muliebrium, vel mulieres virilium monasteriorum curam gerant: neque locatio paralariorum, vel alicujus alterius immobilis rei, sine approbatione sanctissimi patriarchæ, vel metropolitani & archiepiscopi, fiat. Facta vero, litteris tantummodo continebitur: quum re ipsa ne tantum quidem efficacitatis, quantum somnia, sit habitura, vel profutura conductoribus. Quin etiam episcopi, quotquot ex metropolitano donationibus monasteria possident, si metropoles in arctum cogi, & inopere fieri contigerit, beatos autem & locupletes esse episcopatus; merito donationes illas resti-

δὸν ἴστω ἕτοις ἔχουσιν, ἢ ἔστω ἡ ἱερὰ ὄψα
 τῶν, ἀλλὰ ἔτι λίαν οἰκίον καὶ σύμφωνον, ὅτι
 ἀξίμων ταύταις καὶ ἀβαρὺς κατὰ τὸ ὁδοιχρῆμα
 περιουσιάζονται. ὡς οὖν καὶ διώρισται ἀπὸ τῆς
 ἡ ἱερῆς κατόνως ἀποστολῆς, οἰκονομίας καθίστα-
 θαι παρὰ τῶν θρονοῦσιδων μητροπολιτῶν, ἐφ'
 ὅσας τῶν ἐπισκοπῶν, ἀφελείῃ τῶν λαζούτων ἀ-
 πῆς, αἱ μητροπόλεις ἐζημιώνται, ἀρχεὶ ὅτι ὑπὲρ
 ἑκάστου αὐτῶν ζημίωμα τῆς μητροπόλεως ποιεῖται,
 καὶ διαγνώσκῃ ἤμῃται, ὅσοι οὖν εἰς ἀπολείαν καὶ ἐπι-
 σινοὺν καταφέρονται. ἐπεὶ δὲ ἐπιτροπὴν ἐπισκοπῆς ὄψα
 μὴ ὀφείδῃ καὶ κακοῦθῃ τῶν ἀπολείων αὐτῶν, ὁ-
 μοία πείσεται ὑποτιθεῖν φασὶν οἱ μητροπολίται,
 καὶ τῶν αὐτῶν σπουδασιματα ποιῶντων τῶν τῶν θείων
 κατόνων παρακατῆν, εἴτω καὶ ἔξ αὐτῶν κατεδικῆν
 ἐφορηθῆν, ὡς τε παρὰ καὶ τὸς ἄλλας ἐφοδοὺς
 τῶν ἐκκλησιῶν ὑπαρξέτω καὶ μετακομίζῃν ὡς οὖν
 καὶ βελητικῆσιν αὐτῆς, καὶ σκοπὸν ἔχοντας ἐπιδη-
 μῶντων ἀκαταστάτων. ἀποδομῆν τῶν λαζούτων, καὶ
 ἀλλὰ καὶ τῶν μεθιστάδων, καὶ πῶς οὖν ἀπὸ τῶν μη-
 τροπόλεως ἀμείλιχον τρόπον τῶν αὐτῶν ἀποστολῶν
 ὁφλημάτων τῶν ἐσπαρῆν παρατίμῃται, ἀναγκαίως
 καὶ ταύταις ἀπὸ τῆς ἰσῆς ἐπὶ ἀχθῶναι τὸ σπυ-
 δαζόμενον, ἀσφαλῆς ἔσται, καὶ οἱ οὖν θρασυταίως,
 καὶ φολακῆς τῶν αὐτῶν τηρηθῶναι τῶν. καὶ φρο-
 νητικῶς ὁμοίως τὸς τῶν μητροπολιτῶν δεδιῶναι,
 τῶς ὁφείλοντας ἀπεσπῆν τῶν ἀπολείων τῶν ἐκκλη-
 σῶν ποιεῖν αἶμα τῶν αὐτῶν ἐπισκοπῶν, καὶ
 λόγους τῆς κατ' ἐπιτροπῆν ἐσπαρῆν τῶν διοικήσεως.
 καὶ τὸ περὶ τῶν ἀποστολῶν, εἴτω καὶ περὶ αὐτῶν,
 καὶ μὴ, ἐκ τῶν ζημιῶν αἰτίων γινόμενον τῆ μη-
 τροπόλεως, ταύτη δηλοῦν ἀναδιδόναι. τὸ δ' ἐκ
 τῶν λαζούτων, συνταρῆν τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανομιμῆ-
 ναι. ὅτι δὲ κακοῦθῃ ἔχεται ἀνελευθερία τὰ θε-
 οῦτα, ἔξ αὐτῶν τῶν θείων κατόνων δεικνύται. καὶ
 γὰρ ὁ ἰ. καὶ τῆς ἐν Ἀπποχίῃ συνόδου κανὼν,
 τῶς ἐπισκοπῆς τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν
 ἐπιτροπῶν ἀναγκαίως, καὶ καὶ μεταβάλλῃν αὐτὸ
 εἰς ἰδίαν χρῆσιν, καὶ οἰκίον αὐτῶν συγγῆναι πα-
 ρέχῃν, εἰς τὸ ὄψα τῶν ἐκκλησιῶν βλάπτῃται τῶν
 λόγους τῶν ἐκκλησιῶν. διὸ καὶ ὁ δὲ θεῶν τῶν κατ'
 ἐσπαρῆν συνόδου τῶν ἐκκλ., τὸ ἀπὸ αὐτῶν δοκι-
 μαζῆν ἐπιτροπῆν. ἔτι πῶν κατὰ τῶν, ἐπεὶ κατὰ
 τὸ διληθὸς ἀπὸ τῶν μητροπόλεως ἔρχεται τὸ τῆς
 ἐκκλ., τὸ ἀπὸ τῶν κατ' ἡμᾶς ἀγία συνόδου
 δοκιμαζῆν, ἀναγκαίως τῶν τῶν οἰκονομῶν προχει-
 ρισμῶν διατάξῃν, κατὰ τὸν ἰ. δηλοῦν τῆς ἐβδόμης
 συνόδου κανὼν. ἀδειαν γὰρ ἑκείνου δίδωσι καὶ τῶν
 ἀγνώτων παλαιάρχων, καὶ τῶν ἱερῶν μητροπο-
 λιτικῶν, οἰκονομίας καθίστα ἔστω τῶν ἐκκλησιῶν, ὡν
 οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῶν ποιεῖν ἢ
 ἀνέχονται, ἢ καὶ κακῶς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν διεκπε-
 ρεῖν. ὅτι δὲ ὁ πῶν τῶν κανὼν τῶν τῶν προτέρων συνάδει σκο-
 πῶν, ὡς οὖν αἱ μὴ ὄψα μεταβάλλῃν τῶν μὴ παρέρχῃ
 αὐτῶν τῶν τῶν ἐπισκοπῶν. ἐπεὶ ὅν ἐπιτροπῆν, ὡς
 σαφῶς ἀποδείδειται, τῶς θείων κατόνων ἐπιτροπῶν
 τὰ ἀνωτέρω εἰρημῆναι διετυπώσασθαι, δεῖ ταῦτα διε-
 γρηγοῦναι ἀναμφιλίχως, ἐπεὶ τῶν ἡδὴ ἀπολείων
 γερουσιῶν ζημιῶν τῶν μητροπόλεως ἐπισκοπῶν,
 καὶ ἐπεὶ τῶν ἡδὴ προσδοκῶντων, ἔτι καὶ τῶν ἐκκλησιῶν
 καταχωρηθῶν, καὶ ἐπιτροπῶν, καὶ σκορ-
 πιζῶντων ἀλλοθῆναι, καὶ ἢ ἐπισημῶν αὐταῖς, καὶ μάλιστα τῶν
 τῶν ἀλλοθῆναι κτήματα ἐκλαμ-
 βουθῆναι, ἢ καὶ κακοῦθῃ ἀναξίως μεταχειριζομένων
 φροντίδας, τῶν δὲ τῆς λαζούτης αὐτῶν κατα-
 φρονῶντων. ἀλλὰ ἔτι τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ μεταβάλλῃν,
 καὶ καθαιρεῖν πλείων οἱ τῶν λόγους μῶνται

indemnitati, & onerum relaxationi, quantum e-
 jus fieri poterit, consulatur. Unde ex auctorita-
 te sacrorum canonum statuit, ut a religiosissimis
 metropolitaniis oeconomi sive rerum administrato-
 res pro episcopatibus iis constituantur, a quibus
 illorum culpa qui eos adepti sunt, detrimentum
 metropoles capiunt; donec acceptum singulorum
 nomine damnum metropolitibus restitutum fuerit,
 & judiciaria sententia definitum, unde nam ad
 eam egestatem & inopiam redigantur. Et quo-
 niam ne aliorum episcopatus, ob improbitatem
 & malitiam ipsorum praesidium, consimilia pa-
 tiantur, veteri se perhibent metropolitani, eor-
 umque nonnullos qui sacrorum canonum con-
 temtu in laude ponunt, nihilominus imminen-
 tem ex eis condemnationem, metuentes, tam
 fructus, quam redditus ecclesiarum ceteros ajunt
 auferre, quoque velint ipsi, transportare; de-
 hisque in adventum exactorum oculis, suis ec-
 clesiis excedere, atque alio commigrare, & ad
 metropoles debitorum ad se pertinentium exa-
 ctionem defensionis titulo transmittere: necessa-
 rium est, ut in his etiam prius, quam quod
 moliantur, ad exitum perducatur, certitudinis
 gratia, quasque correctionis, & cautionis eadem
 ratio servetur; adeoque curatores similiter a me-
 tropolitaniis dentur, qui ecclesiis omni adhibita
 sollicitudine cum episcopis earum prospiciant, &
 administrationis annuae rationes exigant: quod
 que superfluum est ex redditibus, si quidem ass-
 quid superat, partim iis ademptum, qui metropoli-
 li auctores accepti detrimenti sunt, eidem reddat-
 tur: reliquum ecclesia, nulla innovatione facta,
 sibi servet. Quod autem haec a nobis ita definita,
 consentanea sint accuratae canonum menti;
 ex ipsis canonibus sacris constat. Nam quintus
 & vicissimus Antiochenae synodi canon, potesta-
 tem in res ecclesiasticas episcopis concedens; quo-
 minus eas in usus suos convertant, cognatisque
 suis praebant, ut hoc modo rationes ecclesiarum
 tacite detrimentum capiant, prohibet. Ideoque
 rationibus ad synodos provinciales reddendis ob-
 noxios faciens, decori explorandi curam eis in-
 jungit. Quapropter haec etiam, quum tacite
 damnum ad ipsas metropoles redeat, haec sancta
 D synodus nostra, decori ratione habita, necessario
 constituendos administratores decrevit, secundum
 xi. scilicet concilii septimi canonem. Is n. licen-
 tiam dat tum sanctissimo patriarchae, tum sacra-
 tissimis metropolitaniis oconomos in iis ecclesiis
 constituendi, quarum metropolitani & episcopi
 hoc facere non sustinent, aut male res ecclesia-
 rum administrant. Quod autem canon ille cum
 scopo prioris consentiat, neminem ex iis ambi-
 gere arbitror, qui non otiose mentem in eos de-
 signant. Quum igitur haec, uti liquido demon-
 stratum est, sacrorum canonum vestigiis insisten-
 tes, superius indicata sanciverimus: oportet ea
 citra contradictionem exsequi, tam in iis episco-
 pis, qui haecenus auctores exstiterint accepti me-
 tropolitibus damni, quam qui deinceps expectan-
 tur, & male rebus ecclesiarum abutuntur, eas-
 que alienant, & illiberaliter dissipant, quae pro
 eis ipsi non collegerunt; ac praesertim, qui alie-
 na praedia conducunt aut indignum in modum
 mundanas curationes in sese suscipiunt, quum
 res ecclesiae sibi commendatae negligant. Quin-
 etiam tales, nisi mutentur, depositionis plenae

ANNO CHRISTI 1018.

ANNO CHRISTI 1018.

sententia mystæ verbi patres, & mysteriorum doctores, una cum ipsis damnant: nullo impedimento rebus per episcopos adferendo, donec & de damnis satisfactum metropolitibus fuerit ab iis, a quibus illata sunt, & cognitione facta, constitit in posterum, an incumbentibus sibi sufficienti oneribus metropoles, nec ne. Quod si prius, quam hæc fiant, episcoporum quispiam fuerit ausus impedimenti causam æconomis objicere, vel molestiam negotiis adferre; extra quam si docere velit aliquid eorum, quæ commodo ecclesiasticum servitura norint: is ipsius sibi gravioris condemnationis conciliator erit, ut qui definitis ex auctoritate synodorum & canonum adverteretur. Quinetiam ne provincialibus episcopi synodis interesse negligant, absque necessaria quadam & minime rejicula causa, synodali decreto sententiaque statuimus. Quippe tamquam ad utilitatem multorum, & ædificationem, ac fortassis etiam correctionem contrariorum quorundam, singulis temporibus incidentium, e quovis conveniendum est loco: & qui absque iusta causa a conventu abest, aut vocatus non parerit, nisi probabilem rationem absentis suæ reddiderit, & impedimenti futurum sciat, ut in eum sententia feratur, sicut inter ceteros multos etiam LXXXVII. synodi Carthaginensis canon decernit. Neque vero fines alienos hi ambitiose invadant, & extra limites suos ordinent, atque hac ratione confusionis auctores sint, qui boni ordinis exemplum aliis fieri debent, & primum virtutis exemplar: neque clericos alterius provincie quocumque modo admittant, absque sententia & scripto episcopi sui commendatio, quemadmodum sacri diviniq; canones requirunt. Quod magis etiam in hac custodita divinitus urbe rite servabitur, utpote ad quam constituti ubique terrarum clerici, rei pariter & non rei, ordinati, & non ordinati, confluant; nemineque prohibente sacra peragunt. Nec item secundis illigati nuptiis, quod passim jam fieri accepimus, vel criminibus vetitis obnoxii, vel adhuc impuberes, vel accuratissimo testimonio destituti, vel qui prius alias sibi desponderunt, & aliis postea injuncti sunt matrimonio prorsus ad sacerdotium admittantur. Nam qui hæc non observant episcopi, dum canones violant, a canonibus abdicantur, & interminati per eos pœnis inevitabiliter subjiciuntur. Clericos autem cum clericis discipulantes, aut monachos cum monachis, apud episcopum suum debere jus petere, sacros canones sequendo, pronuntiamus. Clerici vero cum episcopis, vel episcopi cum episcopis, apud metropolitanum provincie, synodo interveniente, agant. Sin aliquod incidens offendiculum, suspicionem alterutrius partium gignat: ad sanctissimum cujusque temporis patriarcham, & ad sacrum magnumque concilium servata lis decidatur: non tamen absque sententia & commendatio metropolitani scripto, urbem imperatricem episcopus ingrediatur, vel alio peregrinationem instituat, si qua necessaria res ita flagitet, quippe canibus obnoxium reumque se se reddet. Episcopum autem, qui temere metropolitani pœnam contemnit, inaudita causa removeri jubemus. Et personam sacerdotalem, vel personam monachicam mundanos audire iudices, & petere, de quacumque ut huc per ipsos cognoscatur, omnino non permittimus; sed in episcopos, episcopatus, in clericos, clericatus, in monachos, amissis hoc sacro monasterii iustam sententiam ferimus: & adversus iudices qui hos suscipiunt, vel etiam ad se vi pertrahunt; præter iustam

Αχ μισαγωγῶν τῶν πατέρων σου αὐτοῖς ἐκείνοις καταψηφίζονται. μηδένος ἐμποδία παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπαγομένης τῆς πράξεως, ἀρχὴ δὲ τῶν τε (κρίσεω) τῶν μητροπόλεων ἰκανοῦν, ἢ ὧν ἐκτελεσθῆναι, ἢ διαγωγῆς γίνονται τελοῦν, εἴτε πρὸς τὰ ἐκτελεσθῆναι τούτους ἔχουσιν βάρη, εἴτε ἐκ μὴ. εἰ δὲ γὰρ πρὸ τῶν ταῦτα γινώσκων, πληροῦσαι τῶν ἐπισκόπων ἀφάρσιον ἐμποδισμῶν τῶν οἰκονομῶν ἐκονομῶν, ἢ παρενοχλεῖσαι τῶν πρᾶξεω, πλὴν τῶ ἀναδιδάσκων, εἴτε τῶν πρὸς ὀφείλειαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίσταται συντελεῖν, αὐτοῖς ἐαυτῶ τῆς μέλει κατεδικῆς ἤμισται πρόξενος, ὡς τῶν συνδικῶν ἢ κανονικῶν ἐοικῶσιν ἐναντιώμεθα. ἀλλὰ μηδὲ τῆς κατὰ τῶν ἐπαρχίαν συνόδου ἀπολιμπανῶσαι τὸς ἐπισκόπους, χωρὶς ἀναγκῆς τῶν ἀπαραίτητων αἰτίας, συνδικῆ ψήφου ἢ κείνου διερχόμεθα. ὡς γὰρ ἐπίλυσις πολλῶν ἢ οἰκονομῆ, τὰχα δὲ ἢ διορθῶσαι ἐναντίων τῶν συμπεπτότων ἐκασαχῆ, δεῖ ἐκ παντὸς τῶν τῶ συνελθεῖν γίνεσθαι. ἢ ὁ ἀνδρόλογος τῶν ἀουσιῶν, ἢ καλῶμεθα ἀκτιῶν, ἢ μὴ ἀποφασιστῶν λόγων ἀποδοῦσαι τῆς ἐαυτῶ ἀποδείψεως, ἢ τῶ ἐμποδισμῶ, ἐσω εἶδος, ψήφου νομοθετησόμεθα κατὰ αὐτῶ, ὡς μετ' ἐτέρων πολλῶν ἢ ὁ ἐν Καρθαγῶν ἐκ ὄψεω κανῶν. μήτε δὲ ἀλλοθῆσαι τῶν ἐνοχῶν πλεονεκτικῶς ἐπιμεβαίνουσιν, ἢ χειροτονεῖν ὑπέρβη, ἢ νομοθετεῖν ὅπως τῶ ἀπειξίαν, τῶν ὀφείλουτων ἀπειξίαν ἢ ἐπὶ τῶν ἀποδοῦσαι γίνεσθαι, ἢ ἀρχιτερον ἀρετῆς. μήτε κληρικῶς ἐπὶ τῶν ἐπαρχίας ἀποδοῦσαι κατ' οἰοῦντῶν ἕξον, κἀρεξ γινώμεν ἢ ἐγγραφῶν συστατικῶ τῶ ἰδίῳ αὐτῶν ἐπισκόπων, ὡς οἱ ἐφοῖ ἢ θεῶν κανῶν προσκατατίσιν ὁ ἢ μάλλον ἐν τῶ τῆ διοφυλακῶ πόλει καλῶς φυλαχθήσεται, ἀπὸ τῶν ἀκαταχῆ γῆς κληρικῶν, ὑπὸ τῶν τῶ αἰμα ἢ ἀνδρῶν, ἢ κειροτομησῶν ἢ ἀχειροτησῶν, εἰς αὐτῶ συνελθόντων, ἢ ἀκωλύτως ἐπερυγῶντων. μήτε μὲν διγάμους, ὁ πολλὰ ἀκωλύμεν γίνεσθαι τῶν, ἢ ἐν αἰτίαις τῶν ἀπρηγορησῶν γυμῶν, ἢ εἴτε ἀφῆλικας, ἢ χωρὶς μαρτυρίας ἀκωλύσεως, ἢ προμηνησῶν ἐπὶ τῶν, ἢ ἐπὶ τῶν συναφῶν, εἰς ἐρωσίνῶν παραδίχεσθαι ὅπως. εἴτε οἱ ταῦτα μὴ παρατηρόντες ἐπισκοποι, ἀθετῶντες τῶ κανῶν, ἀθετησῶνται παρὰ αὐτῶν, ἢ τῶν ἢ ἐκτελεσῶν ὑπ' ἐκείνων ἐθῶναι ἀφῆτως ὑποβληθήσονται. Κληρικῶς δὲ κληρικῶς διαμειλιθῶντες, ἢ ἢ μοναχῶς μοναχοῖς, παρὰ τῶ οἰκῶ κρίνεσθαι ἐπισκόπων, ἀκολούθως τῶ θεῶν κανῶν ἀποφαινοόμεθα. κληρικῶς δὲ ἐπισκόποις, ἢ ἐπισκόποις ἐπισκόποις, παρὰ τῶ τῶ ἐπαρχίας μητροπόλεω συνδικῶς. εἰ δὲ σκανδαλον ὑποβῆσιν, ὑποψίαν διατίρω ἐμποῖ τῶν μερῶν, παρὰ τῶ κατὰ τῶ ἡμέραν ἀγνωστῶ πατριάρχῆ, ἢ τῶ ἐφοῖ ἢ μεγαλῆ συνόδῶ ἡρεῖσθαι ἢ τελεσθαι τῶ ἀμφισβήτημα. πλὴν μὴ ἀνδρῶ γινώμεν ἢ συστατικῶ τῶ μητροπολίτου γραφῆς, ἐπιβαίνων τῶ βασιλευσῶν ἐπισκοπων, ἢ ἀλλὰ τῶν ἐλλείπει ἀποδοῦσαι, εἴτε δὲ ἢ ἐπὶ τῶ καλῶν ἀνακαῖον. εἴτε ὅσων ἐαυτῶν ἀπεργάσεται τῶ κανῶν. ἐπισκοποι δὲ προκεῖται ἐπιτίμῶ ὀλιγοῦνται μητροπολίτου, καθερεῖσθαι ἀναπολογῆτως προσάσωμεν. κοσμικοῖς δὲ δικασταῖς ἱερατικῶν προσώπων, ἢ ἢ μοναχικῶν προσώπων προσέσται, ἢ ζῆτεῖν ὑπ' ἐκείνων δικάζεσθαι

CONSTANTINOPOLITANUM.

477
τοσ πλιω προς λειτουργιας, και εν τω...

fortasse die feriato; & episcopi permisso aliud...
quid rei sacra in oratorii peragere fuerint ausi...

ANNO CHRISTI 1053. apostolice scilicet

presbyteriorum ordinem

ANNO CHRISTI 1057. Ex Libbels Append. tom. IX.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

ANNO CHRISTI 1057.

ANNO DOMINI MXXVII.

Hildensheimense chronicon: Anno MXXVII. Indict. X. synodus generalis in Francoverdi...
episcoporum xxii. presente Cuonrado Imp. in qua damnatus Godehardus diocesim suam super...

& viderant, praeberunt; idest, Bruno Augustensis, Ebehardus Babenbergensis, Meinvercus Paderbronensis, Meginhardus Wirceburgensis, Sigebertus Mindensis, Hildivardus Citizensis, Bruno Merseburgensis. Pulchra enim erat ibi, & rationabiliter ordinata tam regalis, quam & Episcopalis confessio. Nam in Orientali parte ante altare Archiepiscopus Aribo cum suis suffraganeis Wernerio Argentinsense, Brunone Augustense, Meinverco Paderbroninsense, Eberardo Babeburgense, Meginhardo Wirceburgense, Godehardo Hildensheimense, Branthoo Halverstadsense, Wiggero Verdense, Hazecone Wormatinsense confedit. In Occidentali vero parte Imperator confedit, & a dextris ejus Piligrinus Coloniensis Archiepiscopus cum sibi subditis Sigiberto Mindense, Sigifrido Mimigardense, Bennone Trajezensense; a sinistris Huntridus Parthenopolitanus (nempte Magdeburgensis) Archiepiscopus cum suis, Hildevarado Citizense, Brunone Merseburgense, Luizone Havesburgense, Thiederico Misfensense. In Australi autem plaga episcopi Rambrechtus Virdunensis, Rodolphus Slesvicensis, Hiltolphus Mantuanus, Reginoldus Aldenbergensis assederunt. In Aquilonari etiam Abbates Richardus Fuldensis, Reginboldus Loresheimensis, Arnolphus Herveldensis, Gerbertus Moguntinus cum aliis etiam ejusdem ordinis sex adfuerunt. Alium est hoc Concilium post Nativitatem S. Joannis Baptistae, ut idem Auctor habet.

A D

ANNO
CHRISTI
1027.ANNO
CHRISTI
1027.

AD FRANCOFORDIENSE CONCILIUM

ANNO MXXVII. CELEBRATUM.

ADDITIO.

AD Francofordiense concilium præter ea, quæ a eundem annum: *In eadem synodo domina Sophia abbatissa Gandersheimensis nonnas suas, cogente synodali decreto, ab archiepiscopo (Moguntino) recepit.*

In Mansi Suppl. pag. 1027.

ROMANUM CONCILIUM

In quo lis inter Gradenfes, & Aquilejenfes de iure metropolitico, pro Aquilejenfibus decifa est,

A Joanne XX. seu XIX. Conrado imperatore præfente.

Anno 1027. celebratum.

1027.

Salvatoris nostri Jesu Christi, Imperante Chu-
 onrado perpetuo Augusto anno primo, VIII.
 idus Aprilis, indictione decima: Presidente san-
 cto, ac Beatissimo nonodecimo Joanne Papa A-
 postolice Urbis Romæ, una cum prædicto Impe-
 ratore, in Ecclesia Domini Dei, & Salvatoris
 nostri Jesu Christi, quæ vocatur Constantiniana:
 residentibus etiam viris venerabilibus .... cum
 eis .... ibus Meriberta Ravennate Archiepiscopo,
 Sigifredo Piacentino, Episcopo, Petro Adrianen-
 si, Teuberto Foropopulensi; Heriberto Medi-
 dianensi archiepiscopo, Arderico Verzelensi epi-
 scopo, Oberto Albenfi .... Bergamensi; Harpo-
 ne Magantino archiepiscopo, Brunone Augu-
 stensi episcopo, Wezilino Straburgensi, War-
 mundo Constantiensi; Popone archiepiscopo
 Trevirensi .... Salsburgensi archiepiscopo ....
 archiepiscopo; Tebaldo Velletrinenfi episc. Benedi-
 cto Portuensi, Petro Sylve Candide, Petro Pe-
 nestrinensi, Petro Ostiensi, Teudaldo Albanensi,
 Dominico Sutrensi, Liutolfo Trevisi, Rayne-
 rio Nenfesinensi .... Narniensi, Joanne Tus-
 canensi, Joanne Bosone Tiburtinensi, Joanne
 Castrensi, Benedicto Anagnensi, Joanne Luz-
 zensi, Jacobo Fesulensi, Dodone Nocerenfi,
 Widone Lunensi, Teudaldo Aretino, Lamberto
 Florentino, Widone Lucino, Joanne Suan-
 nensi, Gon. .... Vulterano, Mariciano Refe-
 nato, Widone Pisturiensi, Leone Senensi, Ve-
 necie Provincie, Joanne Veronensi, Alberico
 Cumano, Helmengero Cenetenfi, Theudaldo Vi-
 centino, Rothario Tarvisano, Albuino Bellu-
 nensi: Abbatibus quoque Vodelone Cluniacensi,
 Berno Augensi, Teoberto de Sancto Angelo,
 Benedicto Sextensi, Conrado sancti Sautni, Wi-
 done de S. Trinitate, Alberto de S. Apostolo, Jo-
 anne de S. Sepulcro, Widone de Seuna, Wido-
 ne de S. Maria, Petro de S. Petro ad vincula,
 Stephano de S. Andrea, Franco de S. Anastasio,
 Teuzone Montis-viridis, Petro de S. Petro
 in Campo, Rozone de Turre, Dominico de S.
 Geruncio, & Petro de Campoleonis. Popo vena-
 bilis patriarcha sanctæ Aquilejenfis ecclesiæ, a-
 postolicis, & imperialibus pedibus advolutus, eo-
 rum, & sacratissimi concilii reverentiam humiliter
 deprecatus est: uti omnipotentis amore Do-
 mini, necnon apostolica, & imperiali pietate,
 lamentationibus suis benignum auditum præbe-
 rent, multisque antecessorum suorum proclama-
 tionibus pro Gradu Aquilejenfis ecclesiæ plebe,
 synodaliter factis certum finem imponerent. Cu-
 jus lamentatione benigne suscepta, Urfo, qui in
 eadem plebe falsum patriarchæ nomen susceperat,
 olim tempore Benedicti pape atque Henrici
 imperatoris; ad Ravennatem, atque Romanam,
 necnon Veronensem synodum canonicè appella-
 tus, nunc quoque ad sacratissimum concilium a-
 postolicis literis convocatus, præsentiam suam ex-
 hibere iussus est. Et cum bis, & ter per Roma-
 num archidiaconum vocatus abisset, Petrus Ve-
 neticorum diaconus affuit, apostolicas literas Ur-
 foni advenisse negavit. Verum cum hoc jureju-
 rando adfirmare non .... seque pro hujus rei
 negotio non venisse manifestaret; synodali decre-
 to Adalgerus Aquilejenfis ecclesiæ archidiaconus,
 vice Poponis patriarchæ, & senioris sui, per Sancta
 evangelia comprobavit, Majorem Concor-
 diensem episcopum apostolicam epistolam Ursoni
 detulisse, eumque ex apostolica autoritate ad
 synodum convocasse. Relecta sunt ergo ad hæc
 in eadem synodo scripta Aquilejenfis ecclesiæ,
 qui inter plurimas Aquilejenfium patriarcharum
 proclamationes asserabant: Beatum Eugenium
 papam tempore Ludovici, & Lotharii imperato-
 rum hanc inveteratæ proclamationis controver-
 siam inter Maxentium Aquilejensem patriarcham,
 & Venerium Gradensem in Mantuana synodo
 ventilasse: atque apostolica, necnon synodali au-
 thoritate Gradensem plebem Aquilejenfis ecclesiæ
 restituisse; atque pontificali sede ibidem omnino
 prohibita, prædictam Aquilejensem ecclesiam ca-
 put, & metropolim totius Venetiæ constituisse.
 Quod quia prædicti Ursonis, & antecessorum ejus
 temeritate violatum est, decrevit sancta synodus
 Ursonem totiens præstantiam denegantem de ab-
 sentia nil lucrari: & Poponem patriarcham de
 Gradenfi plebe cum suis pertinentiis ad jus A-
 quilejenfis ecclesiæ revestiri. Itaut pontificali sede
 ibidem prohibita, perpetuis temporibus sanctæ A-
 quilejenfis ecclesiæ, Diocesis jure, subjaceat. Re-
 verentissimus igitur papa, & piissimus imperator,
 secundum quod prædictum est, Poponem patriar-
 cham de Gradenfi plebe pastoralis virga investien-
 tes, ex apostolico, & imperiali decreto hoc pri-
 vilegium Aquilejenfis ecclesiæ, & Poponi patriar-
 chæ sub anathematis vinculo inviolabiliter per-
 mansurum, Romanæ ecclesiæ bibliothecario scri-
 bere, jusserunt.

Ego

Ego Petrus Notarius, ut vidi in privilegio, ita scripsi: nec dictionem, vel syllabam addidi, nec praetermissi.

ANNO CHRISTI 1017.

Ad hoc ipsum pariter Romanum concilium spectare credo verba Joannis XIX. seu XX. in bulla de translatione episcopatus Citicensis Naumburgum, quae sic effertur: Tibi absenti rogatu filii nostri carissimi Imperatoris Konradi & confratris nostri Humberti Magdeburgensis Archiepiscopi, necnon aliorum, qui hereditatem suam ecclesiae contulerunt ..... consilio episcoporum, & clericorum nostrorum sedem episcopalem de Ziza in Norembergam transferre concessimus. Porro Conradus nunquam alias Joanne pontifice superstito Romam venit, quare ita de hoc concilio, cui Conradus inter-

fuit, sermo hic a Joanne haberi potuit, ut de alio nunquam. Hanc bullam inferius ad aliud Romanum concilium sub Joanne dabimus.

ANNO CHRISTI 1017.

Ad hanc Romanam synodum sub Joanne XIX. ea pertinent, quae Arnulphus Mediolanensis: historicus operis sui lib. II. cap. V. narrat his verbis. Post dies aliquot indicta est synodus Roma auctoritate Apostolica, in qua constitutum est, ut in omnibus negotiis pontificalibus Romanas nullo modo in aeternum se Mediolanensi praeferat antistiti; & si forte praesumpserit, canonica legi subjaceat. Insuper placuit omnibus in hac re conscribi totum in sempiternum testimonium. De quo pauca de pluribus ista descriptimus.

CONCILIUM ROMANUM

Pro approbanda translatione Citicensis episcopatus ad urbem Naumburgensem.

Inter annum 1027. & 1032. celebratum.

Locus an. 1017. h. 1027.

Concilium transferendi episcopatus ex urbe Citicensi ab Naumburgensem Joannes XIX. seu XX. in synodo Romana anni 1027. probaverat, atque permiserat. Qua munus facultate imperator Conradus translationem illam exequutus est. Hanc igitur peractam Joannes auctoritate sua confirmaturus, concilium episcoporum, & clericorum suorum convocavit, cujus concilii synodicam ex Luvigio Spicileg. Eccles. cont. III. pag. 144. hic damus.

JOANNES EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Dilecto in Christo filio Hildivardo sanctae Naumburgensis ecclesiae episcopo, & omnibus successoribus tuis perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione ac potentibus benevola cooperatione succurrere, ac poscentium animis alacri devotione impertiri assensam. Ex hoc enim lucri potissimum praemium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, si venerabilia loca opportune ordinata & ad meliorem per vos fuerint statum perducta. Sicut ergo, carissime fili, tibi absenti rogatu filii nostri christianissimi imperatoris Konradi, & confratris nostri Hunsfredi Magdeburgensis archiepiscopi, nec non illorum, qui hereditatem suam ecclesiae contulerunt, videlicet Hermannii marchionis, & germani sui Ekkihardi, & maxime pro magna utilitate & securitate ecclesiae tuae, consilio episcoporum, & clericorum nostrorum, sedem episcopalem de Ziza in Nuemburg transferre concessimus. Ita nunc quoque tibi praesenti cum clero tuo & dignioribus de populo & nunciis praedicti imperatoris, & archiepiscopi consilio orundem archiepiscoporum, & clericorum no-

strorum factum probamus, & tam tibi, quam omnibus successoribus tuis perpetua stabilitate confirmamus. Quod enim secundum canones pro necessitate saepe factum fuisse legimus, nostris quoque temporibus fieri non prohibemus. Quoniam igitur canonice, & communi consensu omnium, ad quos attinebat, sedis tuae translatio facta est, absque omni contradictione universi successores tui a Nuemburgensi clero, & populo eligantur, atque ad eundem titulum regulariter consecrentur, & Magdeburgensibus archiepiscopis, quorum diocesim translatio non excedit, utpote Metropolitanis suis omni pietatis devotione sint subiecti. Hoc quoque communicato consilio placet addere, quod ecclesia Citicensis in honorem beatorum apostolorum Petri, & Pauli consecrata non omnimodis negligatur, sed in loco clericorum in Nuemburg transeuntium, monachi, vel canonici substituantur, qui integrius stipendiis ejusdem ecclesiae inibi Deo serviant, & sicut pacis filii matri suae Nuemburgensi ecclesiae in Domino semper devote obediant. Si quis autem, quod minime credimus, temeraria praesumptione contra hoc nostrum Apostolicum privilegium venire, aut in aliquo contraire praesumpserit, seu violator extiterit, sciat, se auctoritate Dei omnipotentis & beati Apostolorum principis Petri, ac nostra, anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi socium futurum inferno, excommunicationisque subiaceat, donec respiciens ad satisfactionem, & congruam emendationem revertatur. Qui vero suo intuitu curator, & observator hujus nostri Apostolici privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque aeternam, & aeterni regni gaudia in Domino percipere mereatur in saecula saeculorum, amen.

ANNO
CHRISTI
1097.ANNO
CHRISTI
1097.

SYNODUS HELENENSIS

IN PRATO TULUGIENSI,

In qua de treugua & pace actum, atque alia quæ ad disciplinam ecclesiasticam spectant, instaurata.

Edita ex tabulis ecclesie Helenensis a Stephano Baluzio V. cl. tom. 1.
ac concord. sacerdot. & imp.Ex Labbei
Appendice
Tom. IX.

Anno Dominicæ Incarnationis **xxviii.** post
millesimum; **xviii.** Kal. Junii, conuenit
Oliba pontifex Aulonenfis, ad vicem Berengarii
Helenensis episcopi, tunc temporis in transmarini-
nis partibus peregrini, una cum Udalchero sanctæ
Helenensis ecclesiæ archipresbytero, & Gancelino
archidiacono, & Ellemaco sacrilicrino & cho-
raule, Gauzberto, & cæteris præfate sedis cano-
nicis, cætuque sacrorum ducum, cætera quoque
fidelium, non solum virorum, sed etiam femi-
narum. Conuenerunt autem in comitatu Rossi-
lonente, in prato Tuluges.

Quo cum conuenissent, primo rogantes Domi-
ni misericordiam, ut corda fidelium suorum ad
se converteret, mentes quoque & actus dirigeret:
dein requisierunt, si quæ hæcenus a præfatis
episcopis statuta fuerant, observarentur. Sed cum
pene omnia inuenissent nisi solum pedibus con-
culcata, sed etiam oblivioni dedita: iterum re-
parare studuerunt eodem tenore, quo fuerant ha-
æenus condita.

Constituerant itaque præfati episcopi simul
cum omni clero & fideli populo, ut nemo in to-
to supradicto comitatu vel episcopatu habitans,
assalliret aliquem suum inimicum ab hora sabba-
ti nona usque in die Lunis nona prima, ut om-
nis homo persolvat debitum honorem die Domi-
nico: neque ullo modo aliquis assalliret mona-
chum cum clericum sine armis incedentem:
neque aliquem hominem ad ecclesiam cum con-
cilia euntem, vel redeuntem; neque aliquem
hominem cum feminis euntem: neque aliquis
auderet ecclesiam vel domos in circuitu posi-
tas a xxx. passibus violare, aut assallire. Hoc au-
tem pactum sive treugam ideo constituerunt, quo-
niam Divina lex, & pene omnis Christiana re-
ligio ad nihilum deducta, ut legitur, abundabat
iniquitas, & retrigebat caritas.

Et ideo nos præcipimus supradicti, episcopus,
clerus simul, & omnis ordo serviens Divinis cul-
tibus, & coram Deo interdicimus: ut nullus ho-
mo vel femina, de supradictis aliquid volonta-
rie temerare vel infringere præsumat: nec inva-
dat res sanctæ matris ecclesiæ Helenensis, sive cæ-
teris ecclesiis, vel monasteriis debitas: neque ali-
quis, se sciente, in incestu usque ad vi. gradum
permaneat: neque aliquis uxorem propriam di-
mittat, nec alteram feminam habeat. Quod qui
fecit, sive in antea fecerit, nisi resipuerit, & pro
posse emendaverit, & ad plenam satisfactionem

sanctæ matris ecclesiæ coram supradictis canonicis
infra mensum trium spatium venerit, a limini-
bus sanctæ ecclesiæ, & omnium Christianorum
cætu excommunicatus permaneat.

Et ut noveritis omnes, quale peccatum sit,
jungi excommunicatis: nullus Christianus debet
manducare cum eis, vel bibere, neque osculum
eis porrigere, neque cum eis loqui, nisi de satis-
factione: neque si excommunicati defuncti fue-
rint, debentur ad ecclesias sepeliri: neque aliquis
clericus vel fidelis debet pro eis orare.

Si vero pro nihilo duxerint excommunicatio-
nem, transactis tribus mensibus anathematis vin-
culo, idest, ut perditii sicut Judas proditor, da-
mnetur. Et si, quod Deus avertat, in hac per-
fidia obierint: corpora illorum cum psalmis &
hymnis, vel spiritualibus canticis, non ducantur
ad sepulturam, nec inter fideles mortuos eorum
nomina ad sacrum altare recitentur. Et quia
peccatum perpetraverunt ad mortem: nisi pœni-
tuerint, sine fine damnetur in æternam damna-
tionem.

Omnibus canonicis suprascriptæ sedis interdic-
mus coram Deo & sanctis ejus, ut nullus eorum
de his aliquid solvere audeat sine consensu præ-
fati archipresbyteri vel archidiaconorum, sive sa-
crilicrini, & caput scholaris, vel cæterorum fra-
trum canonicorum.

Ministeria autem Divina sine intermissione fiant
pro excommunicatis per spatium trium men-
sium, ut det illis Deus penitentiam, & respiciant
a laqueis diaboli, a quibus capti tenentur ad ipsius
voluntatem.

Quod qui noluerit perficere, noverit se mul-
tandum, nisi resipuerit, suprascripta excommu-
nicatione. Omnibus autem supradicta observan-
tibus pax & misericordia concedatur a Domino
Jesu Christo hic & in perpetuum. Amen.

OBSERVATIO G. COSSARTII.

Ad annum **mxlvii.** rejecit hanc synodum eruditissi-
mus illius editor, cum existimaret posteriorem
esse concilio Helenensi celebrato a Guifredo Narbonensi
archiep. quod ipse anno **mxlv.** assigit. Ego vero & con-
cillium istud anno circiter **mxlv.** tribuendum esse, su-
pra demonstrasse mihi video; & ad illud cur respexit
se synodus nostra dicatur, causam nullam video; &
anno **mxlvii.** celebratam non esse, hoc maxime per-
suadet, quod ejus præses Oliba Aulonenfis anno **mxlv.**
Garibayo teste, obierit.

ANNO
CHRISTI
1027.

ANNO
CHRISTI
1027.

AUSONENSE CONCILIUM

TRIUM EPISCOPORUM CELEBRATUM ANNO DOM. 1027.

Anno 1027. habitum est Concilium in civi. Adallus Barcinonenſis. *Ex Didaco & Paiadeſto re-
tate Auſonenſi, cui interſuere Oliba Epico- fert Petrus de Marca ad hunc annum.*
pus Auſonenſis, Amelius Urgellenſis, & Gua-

ANNO
CHRISTI
1028.

SYNODUS MOGUNTINA

ANNO
CHRISTI
1028.

IN GEIZLETE AN. MXXVIII. CELEBRATA.

Hujus memoriam concilii debemus *Hindelshei- Binter cetera eccleſiaſtica, quidam homo inge-
merſi chronico, in quo his verbis referitur. nuus de homicidio Sigefridi comitis inculatus,
Anno MXXVIII. Indiæ. XI. Moguntinus archi- candenti ſe ferro expurgavit. Qui ex decreto
epiſcopus Arno in Geizlete ſynodum generalem ſynodali poſt duas noctes probatus, illuſus appa-
cum ſuis ſuffraganeis epifcopis habuit. In qua ruit.*

AD GEIZLIACENSE CONCILIUM

Ad renovandam ſepitam jam controverſiam de Gandinsheimenſi territorio,

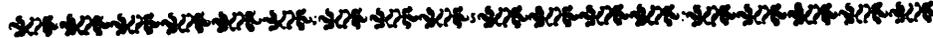
Ab Arione Moguntino anno 1028. conſtitum.

A D D I T I O.

Ex Monſi
Suppl. pag.
121.

De hac ſynodo ita diſſerit Annaliſta Saxo *Ec- cardi ad hunc annum. Eo anno iterum Ari-
bo archiepiſc. ſynodum ſuam Geizlica convocavit. Ad
idem beatum Godebardum inquietandum legatis, &
ſcriptis vocavit, quo ille venire diſſimulans, vene-
rabilem virum Tadiſonem decanum illius eccleſia
cum fratribus ei obviam miſiſ, qui cum honorifice
ex parte ſenioris ſalutando de præterita ſynodi diſſi-*

*cuſione communiſ; & plurali altiuscuſus auctorita-
tum collatione proſuſa epifcoporum auxilio cum ab
iſta repetitione tunc tantummodo compeſcavit. In ca-
dem ſynodo inter cetera quidam homo ingenuus de
homicidio Sigefridi comitis inculatus, candenti ſe ferro
expurgavit; qui ex decreto ſynodali poſt duas no-
ctes probatus illuſus apparuit.*

CONCILIUM KARROFENSE,

a Willelmo IV. Aquitaniz duce congregatum anno MXXVII.
de fide catholica, deque firmanda pace.

Revixiſſe in Gallis nonnihil Manicheorum ha- *D-
reſeos didicimus ſupra ex concilio Aurelianenſi,
anni 1017. Privata quoque bella, & perpetua can-
des ac direptiones quantum vaſtatis inferrent, ab
omnibus illorum temporum ſcriptioribus docentur.
Adverſus utramque illam peſtem celebrata eſt hæc
ſynodus, auctore Ademaro, qui in chronico: His,
inquit, diebus concilium aggregavit epifcoporum
& abbatum dux Willelmus apud Karrofum, pro-
pter extinguendas hæreſes, quæ vulgo a Mani-
cheis diſſeminabantur. Ibi adſuerunt omnes Aequi-
taniz principes, quibus præcepit pacem firmare,
& eccleſiam Dei catholicam venerari. Hac Ad-
marus.*

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Nullus hujus ſynodi certus designatur annus in Ade-
mari chronico. Quod autem anno 1028. eam tribuerim,
ejuſdem chronici epitomen ſum ſecutus: cujus tamen
fidem non præſſo. Libentius autem ad annum 1031.
rejicerem: quo tempore multis Galliarum locis haberi
cœpta de firmanda pace concilia.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1027. n. 29.

Cum in Gallis Manicheorum hæreſis revivifcere vide-
retur, & bella inter privatos geſta magnorum malorum
cauſa eſſent, Willelmus Aquitaniz Dux, hujus nominis
IV. Concilium apud Carrofum, monaſterium in marchia
pagi Piſonici ſitum, anno 1027. congregavit. In Chro-
nici enim Ademari hæc, antequam narretur electio Go-
tefridi II. in Archiepiſcopum Burdigalenſem, quam ad
an. 1027. pertinere conſtat, legitur: *His diebus Con-
cilium aggregavit Epifcoporum, & Abbatum Dux VII.*
H 2 121-

ANNO
CHRISTI
1028.

Joannes apud Sanctum Carrosum propter extinguendas hereses, quae vulgo a Manicheis d' seminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitanorum Principes, quibus praecipit pacem firmare, & Ecclesiam Dei Catholicam venerari. Consultatus hoc Concilium cum anno 1028. copulatur, additque liberrimè ad an. 1031. rejicerem, quo tempore multis Galliarum locis haberi coepit de firmanda pace Concilia. Verum praeterquam quod Ademarus anno 1028. Chroni-

con suum absolvit, & magna eorum pars, quae in fine habentur, ad annum 1027. pertinent, Chronographus Maillecentis ad an. 1028. a Paschate inchoatum ait: Sequenti anno post multa laudabilia facta ipse Dux Guillelmus Monachus factus apud Mailiacum plenus dierum in senectute bona obiit in pace pridie Kalendas Februarii. Quare Concilium Carroense a Guillelmo indictum hoc anno, vel tertius sub sequentis exordium convocatum fuit.

ANNO
CHRISTI
1028.

S Y N O D U S R O M A N A,

Pro iuribus Episcopo Sylvae Candidae servandis, anno MXXVIII. celebrata.

Bx Ughelli
Italia sacra
Tom. 1. pag.
98. Venetia
1841.

IN nomine sanctae, & individuae Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Joannes divina providentia XIX. Papa Romanus, sciens pene cuncta oblivioni dari ob nimiam fragilitatem humanam, quae ad honorem, & utilitatem SS. Rufinae, & Secundae martyrum temporibus gesta sunt, literis pandenda mandavimus, ut posteris devotionem erga nostra loca cognoscant, & si qui rebelles fuerint, contabescant & erubescant. Defuncto igitur Gregorio Episcopo supradictarum martyrum Rufinae, & Secundae, Petrum consecravimus Episcopum, post cuius consecrationem, nondum transactis tribus annis presbyteri S. Nicolai de Galeria ceperunt gerere eundem Episcopum de presbyteris S. Andreae, presbyteri vero S. Andreae rogaverunt Episcopum, ut illuc iret, & in praedicta Ecclesia S. Andreae altaria edificaret. Quibus Episcopus respondit non debere ibi altaria consecrare, quia de ipsa ecclesia litigatur presbyter S. Nicolai, prius igitur veniant utraque partes ante nos, & legibus finiatur, & tunc si canonice potero, ad servitium S. Ecclesiae faciendum libenter ibo. His auditis reversi sunt, & Archipresbytero, & caeteris presbyteris nunciaverunt, qui iterum, atque iterum canonice vocati, tandem utraque partes venerunt ante suum episcopum, quorum causam volens praescribitus Petrus Episcopus ita finire, ut nunquam magis lis inde oriretur, ante nostram praesentiam illos conduxit, nos vero residentes in ecclesia S. Sylvestri, quae est infra palatium Lateranense, una cum Theobaldo Belliterrensi. Petro Pranesino, Benedicto Portuensi, Theobaldo Albanensi, Petro Ostiensi, Dominico Lavican. Benedicto Archidiacono, Crescentio, atque Raynerio, Gregorio Diaconibus, Petro Card. S. Damiani, Francone Card. S. Sixti, Tuidisco Cardin. S. Marcelli, aliisque quamplurimis Sacerdotibus, & Clericis adstantibus autem Benedicto Primicerio, & alio Benedicto Secundicerio, Crescentio Nomenclatore, Petro primo defensore, Stephano Proto Scriuario, Joanne Deubaldo, Dativo iudice, seu fratre nostro Domino Alberico Comite Palatii, & Joanne Tocco Comite Galeriae, duos presbyteros utraque ecclesiarum introire fecimus cum paucis laicis Galeranis, videlicet Joanne filio Rodulphi, Baldo; tunc Episcopus veniens ad pedes nostros cepit exponere, quomodo, & qualiter, & qua pro causa vocasset eos, & cepimus causam querere, quae illos movebat, tranquilla mente dirimere, & tradere. Quae cum protelaretur, ut reor, suggestione Spiritus sancti, venit mihi in mentem, quod multum lucri Episcopus S. Rufinae haberet de tot sacerdotibus, & tam magno populo Galerano, hoc cogitans infra me ipsum, & volens addiscere quantitatem redditus praedictae Galeriae, taliter Episcopum interrogavi. Credo quidem multum redditus habere Episcopum S. Rufinae de tot sacerdotibus,

& tam amplo populo Galerano. Episcopus respondit, a sacerdotibus S. Nicolai 14. solidos per annum, & a presbyteris S. Andreae 30. denarios, consequitur Episcopus nihil amplius. Quod nos audientes maxima tristitia affecti sumus, & relinquentes causam, quam tradabamus, omnes uno spiritu, una mente cogente tanta impietate, ad hoc tradendum conversi sumus. Tunc Archipresbyterum vocavimus S. Nicolai cum suis, & syndicum S. Andreae cum suis, quia Archipresbyter absens erat, infirmitatis causa, nos taliter aggressi sumus, dicite nobis, quare tam parum Episcopo redditis, & quare vel tertiam non redditis sibi, sicut & alia loca faciunt? Qui responderunt: consuetudo nostra fuit; & nos contra habetis ab aliquo Episcopo inde aliquid scriptum? qui responderunt per omnia, Domine nullum; tunc nos interrogavimus residentes Episcopos, sacerdotes, diaconos, iudices, quid deberet de hoc fieri, & praescribitus Episcopus procedens ad pedes nostros, talia cepit: Domine si vestri gratia est, ad eam causam redite, pro qua huc venimus, istam opportuno tempore reservate. Tunc nos commoti, & valde irati contra eum, quia volebat nos proponere, quod ipse querere debebat, diximus, miror cum sis prudens, ac potens, quare ecclesiam tuam non sublevas? sed magis opprimis, quare non dixisti hoc per tot dies? & quare illam consuetudinem, quam omnes Ecclesiae habent, non exigis ab ipsis, mihi adeo non imputabitur quod in ea est ecclesia, ego eam vobis dedi, si tu non vis tertiam ab eis exigere, ego illam exigam, ut ecclesia tibi commissa, meo, & tuo tempore non decreseat. His verbis Petrus Episcopus correptus respondit, Domine quid vos, & S. hoc Concilium iudicat, recipere paratus sum, tunc ab omni Concilio definitum, & iudicatum est, ut cunctis postpositis prius ecclesia S. Rufinae, & Episcopus suus honoretur, & per me de tertia cunctae Galeriae Episcopus ministraretur, refutantibus ea presbyteris, & dare integram promittentibus sibi, suisque successoribus in perpetuum, & sic ad inchoatam causam presbyterum redire, quod & factum est. Nam accepta ego virga, invelli Episcopum Petrum, & per se suosque successores de universa tertia omnium ecclesiarum Galeriae, assuetaque datione, consentientibus presbyteris utriusque ecclesiae, & refutantibus, atque dare eam promittentibus, ac dicentibus, quod se illam prius sponte darent. Iterumque iudicatum est, ut sub interdictione anathematis hoc poneretur, & confirmaretur, & factum est, nam nostra iussione, & omnium praedictorum sacerdotum, Episcoporum, Diaconorum accepta stola Benedictus Portuensis Episcopus dixit, auctoritate Patris, Filii, & Spiritus sancti, & auctoritate B. Petri Apostoli, & D. N. Joannis Papae hoc S. Concilio praesidentis, & auctoritate hujus S. Concilii maledicimus, & excommunicamus.

nicamus, & perpetuo anathematis vinculo obligamus, quicumque sacerdotum, sive clericorum, sive laicorum, seu qualicumque persona mortaliū tertiam univērsarum ecclesiarum Galeriz Petro Episcopo, suisque successoribus aliquo modo contendere præsumperit, vel aliquo modo fraudare disposuerit, & hoc quod de Galeria judicavimus ab omnibus locis prædicti Episcopatus S. Rufinæ, & ab omnibus sacerdotibus, & clericis, vel laicis, & ab omni persona observari sub simili anathemate Apostolica auctoritate sancimus, & statuimus in perpetuum, postquam ter a Petro Episcopo, vel suis successoribus supradicta tertia requisita fuerit; & ab omnibus clamatum est, fiat fiat, amen, amen. Et ut diligentius observetur, & clarius cognoscatur, totum per ordinem Gregorio Scrivania S. R. E. scribere præcepimus, & ab omnibus, qui interfuerunt, propriis manibus roborari volumus. Benedictus Archidiaconus interfui, & in perpetuum valere judico. Petrus Prænestinus Episcopus interfui, & in perpetuum valere judico. Ego Benedictus Episcopus Portuensis interfui, & in perpetuum valere judico. Datum XIX. Kalend. Januarii per manus Bosonis Episcopi Tiburtinæ Ecclesiz, & Bibliothecarii S. A. S. interfui, & in perpetuum valere judico. Raynerius Diaconus de Diaconia

S. Georgii, & Leon Episcopus Officis ecclesiz interfui & in perpetuum valere judico. Gregorius S. Lucie interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Episcopus S. Anagninæ ecclesiz interfui. Joann. Episcopus S. Bledanæ ecclesiz interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Episcopus Ceren. hoc decretum firmum, & in perpetuum valere judico. Petrus Cardinalis tituli S. Marci interfui, & in perpetuum valere judico. Raynerius Episcopus Nepesinæ ecclesiz hoc decretum firmum, & in perpetuum manere judico. Amasus Episcopus, atque Capellanus Domini Papæ. Franco Cardinalis S. Sixti. Benedictus Domini gratia Secundicerius S. A. S. Joannes Cardinalis tituli Sancti Marcelli. Crescentius Domini gratia nomenclator S. A. S. Ego Stephanus Dei gratia Scrivanius S. Sedis Apostolicæ scripti, &c.

Hujus tamen Concilii Epocha non adeo certa est, cum nullo consignata sit anno, vel Indictione, sed solum XIX. Kalend. Januarii. Ex iis tamen quæ habentur initio concilii, eruitur celebratum circa an. 1028. dicitur enim ibi: nondum transactis tribus annis a consecratione Petri Episcopi Sylva Candida, qua contigit anno 1026. ut in literis Joannis XIX. ad eundem Petrum datis 16. Kal. Jan. ejusdem anni apud Ughellum colligi potest.

CONCILIUM LEMOVICENSE I.

Quo declaratum est S. Martialem Lemovicensis sedis auctorem episcopum apostolicum esse nominandum: ejusdem corporis elevatio facta fuit anno Domini MXXIX. tempore Joannis papæ XVIII.

Hæc synodus celebrata esse anno Christi 1029. a S. Lemovicensis concilii indicant his verbis: *In primo anno dedicationis hujus Lemovicensis basilicæ redemptoris nostri, &c. Dedicatio autem ejusdem ecclesiz (ut habetur in scripto*

Chronico Gausfredi monachi sancti Martialis) habita fuit anno 1028. Quæ in hoc concilio gesta fuerunt, continentur actione I. concilii Lemovicensis II. infra ad an. 1031.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Qui cum Roberto rege ad dedicationem ecclesiz sancti Aniani Aurelianensis convenerunt anno MXXIX.

Monasterium sancti Aniani apud Aurelianos a Roberto rege insauratum, novamque ecclesiam insigni opere constructam, docet in ejus vita Halgaldus. Post ecclesie vero descriptionem, dedicationis narrationem aggreditur his verbis. Post quæ omnia, inquit, cupidus sanctæ benedictionis rex Robertus gloriosus, suæ ordinationis, & assumptionis in regem anno xxxvi. jussione imperatoria evocavit archipræsules Gauzlinum Bituricensem & abbatem Floriacensem, Leothericum Senonensem, necnon & Arnulfum Turonensem. Quorum præsentiam subsequuntur præfules, Odolricus Aurelianensis, Theodoricus Carnotensis, Bernerius Meldensis, Warius Beluacensis, & Rodulfus Silvanectensis. Non defuit etiam præsentia domni & venerabilis Odilonis Cluniacensis abbatis, & aliorum bonorum virorum non

minimi meriti, cum quibus semper desiderabat colloqui. Ab his pro certo, & aliis Dei ministris levatur illud nobile corpus amici Dei Aniani sanctissimi, de sepulcro, cum corporibus sanctorum Euspicii, Monitoris, & Ploucali confessorum, Baudelii, & Scubilli martyrum, & Agiz matris Sancti Lupi confessoris: & ab ipso glorioso rege & aliis, quos jam prænotavit litera, qui pro tali negotio advenerant, custoditur, laudatur, & decantatur in hymnis & laudibus in ecclesia S. Martini, quoadusque præpararentur utilia, & necessaria sanctæ benedictioni. Præparatis ergo omnibus, ab ipsis sanctis sacerdotibus locum ipsum benedici & consecrari solenniter fecit, anno Dominicæ incarnationis MXXIX. Indictione XII.

CONCILIUM IN PALITHI

ANNO MXXIX. HABITUM.

DE hoc concilio id tantum habemus quod refertur *A* in *Hildensheimensi* chronico, ad hunc modum. Anno MXXIX. Indictione XII. Generalis synodus in Palithi, presidente Imperatore cum episcopis XI. in qua iterum Moguntinus archiepiscopus dominum Godehardum super Gandesheim inquietare cepit. Eodem spectas quod refert anno sequenti: Hoc anno dominus Godehardus episcopus, &

A Aribio Metropolitanus Mogontie, inter se invicem super Gandesheim reconciliati sunt. Nam ipse Metropolitanus patrem Godehardum secreto convenit, seque super eadem parochia errasse confitendo nunciavit, & omnem fraternam satisfactionem, sed & de praterita lite perpetuam taciturnitatem, sub vero Christi & ecclesie testimonio promisit.

CONSTANTINOPOLITANA SYNODUS

In qua Joannes Abdon Jacobitarum Antiochenus patriarcha damnatur,

Anno Christi 1029. celebrata.

Ex Mord
suppl. 216
1221.

DE concilio hoc, Scriptoribus Græcis ignoto, pauca ista ex *A*lfemano Biblioth. Oriental. tom. II. pag. 150. accipe: *J*oannes Abdon apud imperatorem (Romanum utique Argyrium, qui ab anno Christi 1028. ad annum 1034. imperavit) accusatus, Constantinopolim cum quatuor episcopis, & tribus monachis Jacobitis abductus est, & in synodo episcoporum Græcorum condemnatus;

B duobus post annis in exilio perijt. Hæc *A*lfemanus ex Michaelis episcopo Tancois in vita ejusdem Joannis Arabica, qui dein Michael Joannis obitum consignat, anno sanctorum Martyrum septingentesimo quadragesimo septimo; id est Christi 1031. ex quo concilio Constantinopolitano annum 1029. assignes.

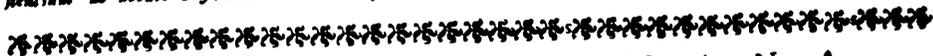

AUSCENSE CONCILIUM

Anno 1029. circiter habitum.

Concilii hujus, alias plane ignoti sit mentio in charta quadam in Gallia Christiana nov. edit. tom. 1. pag. 167. append. his verbis: *R*omundus Petianensis abbas (Cœnobium est ordinis S. Ben.) super abbacia S. Joannis conquestus in concilio Auscensi, judicio Auscensis archiepiscopi Remundi Cup. (quem paulo ante annum 1030. defuisse constat) atque domni Gregorii ejusdem (Aquenlis) sedis episcopi omniumque episcoporum in concilio existentium ab abbate S. Joannis Villielmo potestatem

C pralationemque diu amissam recuperavit, & sibi per manum suam consilio salvo jure S. Michaelis (abbacie Petianensis) eidem prefato abbati Guillelmo monasterium commisit. S. R. Cupe Auscensis archiepiscopi. S. Gregorii episcopi. S. Guillelmi abbatis Cellæ Medulsi. S. Remundi ejusdem monasterii abbatis. S. Fortis prioris. S. Florentii monachi. S. Remundi Arnaldi vicecomitis ejusdem civitatis S. plurimorum aliorum.

S Y N O D U S R O M A N A

IN QUA PRIVILEGIUM POPPONI PATRIARCHÆ AQUILEJENSIS

Concessum irritatur, & Gradenſis Ecclesia Venetæ ac Histriæ Metropolis confirmatur.

Ex Ughelli
Ital. Sac. To.
V. p. 211a.
Vraeta edit.

Joannes Episcopus servus servorum Dei. Si mortaliſibus inevitabiliter non immineret accidens ex prothoplasti parentis vitio deficere, nulla penitus ratio cogeret acta eorundem servanda futuris seculis bona ad exemplum, vel improba ad cautelam siſto inextricabili commendare, illa minus idoneum foret auctores præſentes inſpicere, & acta exequi exarata. Sed quia, ut præmiſſum est, primi parentis piaculo infantia cæterorum

Si deficere cœpit, provide eorum invenit humanitas, ne secum deperirent gesta propria ad informationem ſequentium ſæculorum, vel ad evitacionem, ſi obſcura fuerint, debere adnotari, ut ipſa adnotatio immemores etates ſuperans ſignificaret, quid utile, quidve geſtum fuiſſet inutile, & lucida indagacione verum a falſo in tempore opportuno ſecerneret. Quod ſi teſt in ſecularibus negotiis id ſervari ſancitum, cautius, & diligentius

ius in Ecclesiasticis est observandum, qui tanto
 tempestatem sæculi horreat, quanto quiete per-
 petua ardent, tanto inquietudinem refugiunt mor-
 talium, quanto soli viventi Deo in sæcula sæculorum
 placere desiderant. Cujus rei gratia omnibus S. Dei
 Ecclesiam filiis notum esse volumus, quod inter Ur-
 sionem Patriarcham Gradensem, & Popponem Forojulien-
 sem Patriarcham, proh dolor! nostris temporibus za-
 bulo ventilante commotum est, & ad quod usque per-
 ductum. Conspirante namque Veneticorum populo contra
 Dominum suum Ducem, & præbicum Patriarcham
 fratrem suum, uterque posthabitis dignitatibus &
 curis, quæ ad se pertinebant, alias se recepta-
 runt, donec sopitis sæcularibus insolentiis ad sua
 repedare quivissent, sicuti postea rei probavit
 eventus. Interea vero antiquo zelo accensus ho-
 stis Forojulienfis Patriarcha Poppo Gradensem ci-
 vilitatem adit, petens se recipi a civibus adju-
 tem confratris sui Patriarchæ Gradenfis, & ami-
 ci sui Ducis. Cui cum nolent acquiescere per
 Deum & oïso suorum sacramenta firmavit, sic-
 ut referente Ursone Patriarcha, & quamplurimis
 Veneticorum nobilibus, ac tum provincialium
 Episcopis didicimus, quod ad salvam faciendam
 Duci & fratri suo Patriarchæ civitatem intraret.
 Ubi postquam intratum est, oblitus sacramento-
 rum, Gentilium more, ut de sæcularibus audi-
 vimus, quicquid in ecclesia inventum est, una
 manu deprædatum est, duorum monasteriorum
 Sanctimonialis stupratæ, ac violatæ a suis sunt,
 neque Monachis pepercit. Quin etiam defuncto-
 rum corpora quietem desiderantia e propriis tu-
 mulis auferens ad civitatem suam inhonorata
 transtulit, reliquias minus tamen quam desidera-
 bat similiter tecum devexit, altaria confregit,
 thesauros abstulit, civitatem aliquibus patronis
 Gradensem licet destitutam munitam suis reli-
 quit. Cui non sufficiens hoc apposuit iniquitates
 super iniquitates; post suis legatis petiit poscens
 confirmationem omnium locorum suorum a nobis,
 & nominatim Gradenfis Insulæ: quibuscum
 responderem non sibi juste, & Canonice, ac per
 antiqua privilegia pertinere, dixerunt: non aliter
 ea petit Dominus noster sibi confirmari, nisi
 quemadmodum per privilegia vestrorum anteces-
 sorum suis antecessoribus & ecclesiæ suæ confir-
 mata est: & sibi juste & canonice pertinere vi-
 detur, ac ipse probare potest, & promittit. His
 auditis nec arbitrantes eum audere illudere Apo-
 stolicæ sedi, & magis quia novimus pro hac ra-
 tione Ursionem Patriarcham a bonæ memoriæ Do-
 mino Benedicto Papa Romam vocatum fastum se
 venire non posse sub excusatione imperialis timo-
 ris, licet legatos suos mitteret petitionibus suis
 condescendentes privilegium sibi dare filio nostro
 Petro Diacono & Cancellario præcepimus. Sed
 & de Insula Gradenfi inseri iussimus, sicut au-
 dictis. Præterea confirmamus vobis Insulam Gra-
 densensem cum pertinentiis, sicut juste, & canoni-
 ce per antiqua privilegia vobis & ecclesiæ vestræ
 pertinere dinoscitur; & sicut tu ipse juste proba-
 re omni tempore potes, & promittis, ita ut se-
 cundum Deum tibi eam ordinare liceat. Quod
 totum in contrarium accidit, quia nec juste sibi
 pertinere convincitur: qui vocatus ad satisfacien-
 dum de hoc Gradenfi Patriarchæ sicut promi-
 sit, venire distulit, nec secundum Deum di-
 ctam ordinavit insulam, neque antiqua per pri-
 vilegia eam sibi pertinere, ut promiserat, osten-
 dit. Privilegium, quod scriptum est sub præfata
 conditions manu nostra corroboratum, per suos
 remissum est nuncios. Post eorum reversionem

nondum expleto triduo nuncius Patriarchæ Gra-
 densis supervenit, flebilem nobis repræsentans Epi-
 stolam, quam cum legissemus magno mœrore af-
 fecti sumus; sed recuperata spe ex eo, quod
 probare omni tempore iustitiam se habere promi-
 sit, nuncium nostrum Gregorium fide probatum,
 & omni eloquentia insignem aditrumque misimus
 cum Epistolis paterne vocantibus eos ad nostram
 Synodum. Sed Poppo visis literis commotus....
 sicut Gregorius retulit, quod nec etiam caput in-
 clinaret, sed potius tenorem privilegii denega-
 ret: Et quia perditam Gradensem insulam habe-
 ret, querebatur, nec posse se venire ad nostram
 synodum nulla ratione interveniente profitebatur;
 sed de tenore privilegii in eodem loco vindictus est
 mendacem esse: quia exemplar demonstratum est
 a Gregorio: cui revertenti junxit se Urso Patriar-
 cha nos vocatus adiens. Quod cum cognovisset
 Poppo Forojulienfis Patriarcha, Monschum quem-
 dam legatum ad nos misit, nulla probabili ratio-
 ne, nec iusta defensione, ut promiserat, muni-
 tum. Quem cum retinere audito adventu Ur-
 sonis Patriarchæ voluissent, fugam arripuit. Veniens
 autem ante nos Patriarcha Gradenfis triduo fle-
 biliter questus est. Postea vero congregata Syno-
 do in ecclesia B. Sylvestri infra nostrum palatium
 residentibus nobiscum Venerabilibus Episcopis Pe-
 tro Pipernensi, Benedicto Portuensi, Dominico
 Lavicanensi, Bosone Tiburtinensi, Reginerio Ne-
 phienfi, Benedicto Cerenfi, Dodone Nucerenfi,
 Petro Prænestinensi, Joanne Bledenfi, Joanne
 Orteni, Azo, Amato, seu Benedicto Episcopis,
 ac Diaconibus Benedicto Archidiacono, Crescen-
 tio Diacono, Petro Diacono Archicancellario,
 Crescentio, & Rainerto Diaconibus, & Cardina-
 libus, Stephano, Petro, Joanne, & alio Joan-
 ne, seu cæteris tam Episcopis, quam presbyteris,
 necnon Diaconibus, quorum subius manus scrip-
 ptæ esse subcernuntur; omnes res per ordinem
 relatæ sunt, atque privilegia antecessorum nostr-
 scilicet Sanctissimi Pelagii, Gregorii, & Honorii,
 Stephani, & Gregorii, Leonis, Sergii, & Leo-
 nis, Benedicti, Adriani, Bonifacii, Romani,
 Theodori, Anastasii, Joannis, Sylvestri, & Ser-
 gii ostensa, quorum imitantes quam plurima de
 eadem Gradenfi sede instituta, talem definitio-
 nem promeruit, ut privilegium confirmationis ju-
 dicio nostrorum Episcoporum sibi, suisque suc-
 cessoribus de ejusdem sedis stabilitate perpetuali-
 ter faceremus. Quod & fecimus, statuentes Apo-
 stolica censura sub divini iudicii obstatione, ut nulli
 unquam in tempore prædictum Ursionem Patriar-
 cham, ac successores ejus de prædicto Patriarcha-
 tu Gradenfi, sive de rebus, ac possessionibus ejus
 inquietare, aut molestare præsumat; sed potius
 sæpius nominatum Patriarcham Gradensem cum
 sua integritate quietum remota omni contradi-
 ctione ipse, sui que successores perpetuis possideant
 temporibus, ita etiam ut absque suo suorumque
 successorum voluntario consensu nulli electionem
 suorum suffraganeorum facere liceat. Et quidquid
 ab eis juxta normam canonicam pro commissis
 sibi Ecclesiæ cura prolatum fuerit, tam a suffra-
 ganeis sibi Episcopis, quam a clero & populo
 custodiri præcipimus. Qui vero hæc, que a no-
 bis pio intuitu promulgata sunt, infringere, aut
 in aliquo transgredi præsumpserit, omnipotentis
 Dei iram incurrat, & nostro anathemate confusus
 pereat, sed & cum Diabolo perpetuo damnatus
 gemat. Qui autem custos, & observator hujus
 nostri Apostolici privilegii extiterit, gratiam me-
 reatur SS. Trinitatis, & nostra benedictione fruatur,
 ac in secula seculorum lætetur.

ANNO
CHRISTI
1029.

Scriptum per manus Georgii scribarii S. R. E. A in mense Decembri Indictione VIII. † Bene valete.

Ego Benedictus Episcopus Portuensis interfui & subscr.
Ego Bosus Episcopus S. Tiburtinae Ecclesiae subscripti.
Ego Petrus Episcopus Hostiensis subscr.
Ego Dominicus Episcopus Lavicanensis Ecclesiae subscripti.
Ego Benedictus S. Cerentis Ecclesiae Episcopus subscr.
Ego Joannes Episcopus S. Ortans Ecclesiae subscripti.
Ego Raynerius S. Nepesinae Ecclesiae Episcopus subscr.
Ego Petrus Episcopus S. Pipernensis Ecclesiae subscripti.
Ego Benedictus Episcopus de Portolatina subscr.
Ego Dodo Episcopus Nucerenis subscr.
Ego Azo Episcopus Camerionensis subscr.
Ego Joannes Episcopus S. Bledanae Ecclesiae subscripti.

Ego Almatius . . . subscr.
Ego Leo S. Ficoclentis Ecclesiae Episc. subscr.
Ego Monaldus Episcopus Ariminensis ex iussione D. Jo. Papae subscr.
Ego Bernardus S. Fulgentiensis Ecclesiae Episc. ex iussione D. Jo. Papae subscr.
Ego Benedictus Archidiaconus, & vicedominus subscr.
Ego Petrus Diaconus S. R. E. & cancellarius sacri palatii subscr.
Ego Crescentius diaconus subscr.
Ego Riginerius diaconus subscr.
Ego Stephanus Cardinalis interfui.
Ego Joannes Cardinalis tit. S. Marcelli interfui.
Ego Joannes Cardinalis S. Marci interfui.

Datum videtur ex Indictione VIII. hoc synodale decretum anno Christi 1024. Verum in praescripta Indictione mendam iusse oportet, siquidem privilegium Popponi concessum est Indictione X. seu mox XI. ut vult Pagus. Fortasse pro VIII. reponenda est Indictio XIII. adnot. coacta sit Synodus, ac emanavit sententia habente jam anno 1029.

ANNO
CHRISTI
1029.ANNO
CHRISTI
1029.In Maxentio
Thesaur.
Anecd.
T. IV. p. 70.

CONCILIUM PICTAVIENSE

SUB ROBERTO REGE CIRCA AN. CHRISTI MXXX.

ANNO
CHRISTI
1029.

Vetat ne quis terras aut possessiones Ecclesiarum aut monasteriorum invadat.

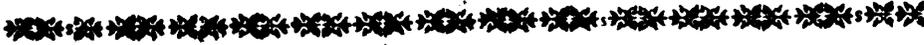
In Chartario S. Maxentii.

Cum inter mundi fluctibus discursus sanctae Ecclesiae status dilabi videretur, & proinumeris hominum delictis, suadente diabolo religio sancta corrumperetur, miseris Dominus generi humano non diu passus prevalere abulo, & dominari mundo, tandem his cladibus permisit finem fieri, sicque voluit ad sanctae religionis mores pristinos revocari. Praeviente igitur misericordia piissimi conditoris, adum est sub Principe Aquitanorum, rege videlicet Roberto Francorum regna iuste disponente, & ducibus sub regimine ejus degentibus, pontificibus quoque quam plurimis, nec non & divitorum sacerdotum simulque omni ordini clericorum, ac innumera multitudo plebium coadunata tam uobilium quam pauperum de fide catholica & rebus sanctae Dei ecclesiae ibi concionaretur, ut emendata fides ab omnibus a Deo confirmaretur. Inter ceteras ergo diversas partes accidit, ut Pictava urbis concilium ageretur, duce videlicet nobilissimo Wilhelmo cum Issemberto ipsius urbis episcopo, & Jordane Lemovicensium praesule, atque Arnaldo Peitragoricis regionis, & diversorum ordinum Christianorum, abbatibus videlicet, monachis, & clericis, necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus rebus tractarent, statuerunt ut si quis hominum res sanctae Dei ecclesiae fraudulenter aut violenter possederat aut iniuste rapuerat, cum summo studio restitueret, & ut terras monasteriorum integras liberaeque persolverent, quod & ita omnes decreverunt fieri, & sub omni excommunicatione & juramento firmaverunt. Subiisdem ergo diebus contigit, ut dominus Willelmus comes deveniret in quoddam castrum, quod vocatur antiquitas Metalo, ut ibi cum suis iudicibus & praepositis, ac multis nobilibus de rebus plurimis judicia exigerent iusta, cujus praesentiam aduntes monachi ex caenobio beati Maxentii atque B. Leodegarii interpellati sunt eum de propriis terris, in quibus iudices & praepositi per fallitatem & cupiditatem iniusta iudicia exercebant, & pauperes condemnabant. Tunc ipse convocans majores natu, & qui priores antiquitatis noverant consuetudines, interrogavit si vera essent quae dicebantur. Quibus adstantibus ait: accedat quis ex testibus qui sub juramento adfirmet, & fiat sicut ipsi requirunt; tunc quidam ex subjudicibus testatus est patrem suum iudicem fuisse plusquam 70. annos, seque post mortem ejus annis quam plurimis exegisse hujus rei negotium, sicque super altare, & reliquias sanctorum juravit, sic esse consuetudines priores. Tunc comes, & omnes qui aderant tam nobiles quam pauperes testati sunt, ita perenniter absque ulla contradictione permanerent in laesa. Causae autem hujus rei haec sunt de terra S. Maxentii, quod est in parochia Vedrinae & Montiniaco & Bonolio, Virinella, Bossiaco cum villis qui ad ipsam villam pertinent, & Villam novam de quatuor causis, raptum, furtum, homicidium, incendium medietatem vicarii accipiant, aliam dimidiam monachi habeant. Omnem autem clamorem quicumque hominum se clamaverint deintus in terra S. Maxentii monachi rectum faciant, sine ullo homine partiente, & si foras terram S. Maxentii vicarii clamum habuerint, ipsi districtum accipiant. Sed & de propriis hominibus S. Maxentii, nemo praepositorum nullus iudex iudicet, nisi ante monachum aut in quo ipse iusserit. Et in his causis nemo praepositorum partem habeat. In totam autem terram supra scriptam nullus vicarius, nec ullus praepositus nullum interfignum mittat, & si quis miserit, nullus hominum

ANNO
CHRISTI
1026.

rum ad ipsum pergat, sed ante monachum judicium fiat. Ut autem haec descriptio firma permaneat, sub omni firmamento & stabilitate & promissione concilii, manibus propriis corroboraverunt principes & nobiles qui adfuerunt, Wilhelmus videlicet, & Odo frater ejus, & Wilhelmus Vicecomes, & Constantinus, & Majenpodus & Leterius, necnon & Stephanus & Ugo & Ran-

Amulus, Gatto & Girbertus aliique quamplurimi. Facta est autem stabilitas hujus negotii 17. Idus Decembris sub domno Amblardo abbate & monachis sibi subditis, quorum nomina enarrare praetermittimus. Si quis hanc violaverit, ira Dei omnipotentis incurrat, & cum damnatis pereat, sique omnibus maledictionibus Dei subiaceat. Senerus levita rogatus scripsit.

ANNO
CHRISTI
1026.

S Y N O D U S V I E N N E N S I S

IN QUA S. LEODEGARIUS ARCHIEPISCOPUS

Monasterio S. Petri asserit Ecclesiam de Cedranis.

*Ex Chartario Viennensi S. Petri.*By Martene
Thesaur.
Anecd. t.
p. 64.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis notum sit omnibus hominibus presentibus & futuris, quod quidam homo nomine Mailres cum uxore sua nomine Plestiva tempore Caroli gloriosi Principis, qui cognominatus est Magnus, & tempore Vultraie, qui & Wlfericus Viennensis archiepiscopi, volentes basilicam edificare in propria hereditate, scilicet in villa quae vocatur Cedranis, petierunt ab illis hominibus, qui tunc temporis matrem Ecclesiam possidebant hereditario jure, quae hactenus constructa cernitur in honore S. Christophori in villa quae vocatur Sole, decimas & primitias, quae eidem matri ecclesiae in villa Cedranis debebantur, ecclesiastico more sibi vendi, quatenus libera facultate concessa expeditius supradictam basilicam edificarent. Quod sicut petierunt, impetraverunt. Igitur basilica edificata, & longo tempore postea a sancto Alexandro Viennensi archiepiscopo dedicata, cum decimis, & primitiis sicut edificatores emerant, filiis & nepotibus hereditario jure evenit hoc modo. Mailus edificator dimisit filio Mailo, & ille dimisit Wlrico filio suo, & ille dimisit filio suo Girunculo, qui Girunculus cum genero suo nomine Arengo & filia nomine Azelina dederunt eam integre Deo & S. Petro principi Apostolorum, cujus basilica & cenobium habetur foris murum urbis Viennae ad australem partem, tempore Henrici II. Romanorum Caesaris & domni Leudgarii archiepiscopi & domni Guitgerii abbatis supradicti cenobii. Quo tempore suprascripta Ecclesia S. Christophori de Sole jam dudum a possessoribus, scilicet Arberto &

B Athenulfo & Abone fratribus, qui fuerunt nepotes illorum, qui decimas & primitias supradictas vendiderunt, tradita cenobio S. Theuthfredi fuerat, & a monachis S. Theuthfredi cenobii contra Guitgerium abbatem S. Petri supradicti cenobii vivente Girunculo contentio est exorta, volentes primitias & decimas sibi & suis ecclesiam vendicare. Unde etiam in sancta synodo in Viennensi urbe 4. Calendas Maii acta in praesentia Leudgarii archiepiscopi chartulam ostenderunt: in qua villula, quae suas primitias & decimas debebant Ecclesiae matri S. Christophori notificatae erant, inter quas etiam villa Cedranis inserta reperta est, ignorantes qualiter postea a Mailo supradicto libera, iusto dato pretio, ab omni censu facta est. Propter quam controversiam decrevit S. Synodus in praesentia domni Leudgarii archiepiscopi, ut propter mutuam pacem, & ut deinceps nulla inde contentio oriretur, sicut verissimi & antiquissimi testes affirmaverunt, inviolabiliter & perpetualiter S. Petri cenobio integre Ecclesiae cum decimis & primitiis in villa Cedranis remaneret, & sicut Girunculus, & Arengo socer suus, & filia Deo dederunt, & S. Petri saepe nominati cenobio, ita inconvulsa & intemerate futuris in omnibus temporibus teneret, haberet, & possideret. S. domni Leodgarii. S. Guitgoni decani. S. Dothmari abbatis. S. Andreu. S. Pladini praepositi Tacernaco S. Bernardi archidiaconi. S. Ermendrici archipresbyteri. S. Durandi archipresbyteri. S. Ardrudi presbyteri. S. Guitberti presbyteri. S. Asterii archipresbyteri. S. Andreu archipresbyteri. S. Giribaldi canonici.

E P I.

1 Amblardus abbas S. Maxentii anno 1027. ordinatus est ab Humberto Pictavensi Ep. Gisleberti successore, ut docet nos chronicum Mallegense. Hinc colliges, concilium istud Pictavense celebratum fuisse inter annum 1027. & 1031. qua Robertus Rex obiit. Martene.
Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI
1091.

ANNO
CHRISTI
1091.

EPISTOLA CANUTI REGIS,
AD ANGLORUM PROCERES

Missa Roma anno regni eius XV. Domini MXXXI.

Refert quanta benignitate a Joanne papa, Conrado imperatore, & Rodulpho rege amplexus est. Se Romam transeuntibus impetrasse privilegia: vitæque suæ institutum correcturum vovet. Monet ut declinent injustitiam, & fisco nil indebite ferant. Ad ecclesiam pertinentia sedulo quæque reddi jubet.

Caute rex totius Anglia, & Danamarchia, & Norvegia, & partis Sueavorum, Ailnotho metropolitano, & Alfrico Eboracensi, omnibusque episcopis & primatibus, & toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, salutem.

Malm. 66.
reg. lib. 2.
cap. 11. Ro-
man. adit
pro salute
sime.

Notifico vobis me noviter iisse Romam oratum pro redemptione peccaminum meorum, & pro salute regnorum, quique meo subjacent regimini populorum. Hanc quidem profectioem Deo jam olim devoveram, sed pro negotiis regni & causis impediatis, hucusque non poteram perficere. Nunc autem ipsi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod concessit in vita mea Petrum & Paulum beatos apostolos, & omne sanctorum quod intra urbem Romam, aut extra addiscere potui, experere, & secundum desiderium meum presentialiter venerari, & adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a sapientibus didici, sanctum Petrum apostolum magnam potestatem accepisse a domino ligandi atque solvendi, clavigerum esse regni cælestis: & ideo specialiter ejus patrocinium apud Deum experere valde utile duxi.

Donis honoratur.

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipsa solennitate paschali, ibi cum domino papa Joanne, & imperatore Conrado erat: scilicet omnes principes gentium a monte Gargano usque ad istud proximum mare, qui omnes me, & honorifice susceperunt, & magnificis donis honoraverunt. Maxime autem ab Imperatore donis variis & muneribus pretiosis honoratus sum, tam in vasibus aureis & argenteis, quam in palliis & vestibus valde pretiosis. Locutus sum igitur cum ipso imperatore & domino papa, & principibus qui ibi erant, de necessitatibus totius populi mei, tam Angli, quam Dani, ut eis concederetur lex æquior, & pax securior in via Romanæ adeundi, & ne tot clausuris per viam arcerentur, & propter injustum telonium fatigaretur. Annuique postulatis imperator, & Rodolphus rex, qui maxime ipsarum clausurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores, quam alii orandi gratia viatores, absque omni angaria clausurarum, & teloniariorum, firma pace Romam eant, & redeant.

Treatas Romanam & quior.

Conquestus sum iterum coram domino papa, & mihi valde displicere dixi, quod mei archiepiscopi in tantum angariabantur immenitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo secundum morem apostolicam sedem expeterent: decretumque est ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ a domino papa, & ab imperatore, & a rege Rodulpho, ceterisque principibus, per quorum terras nobis transitus est ad Romam, pro mea gentis utilitate postulabam, libenter annuunt, & concessa etiam sacramento firmaverunt, sub testimonio quatuor archiepiscoporum & viginti episcoporum, & innumeram multitudinis ducum & nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ desideraveram, prout mente decreveram, prospere perfecti, votisque meis ad velle satisfeci.

Et archiepiscoporum sumptus pro pallio.

Nunc itaque sit notum, quia ipsi Deo supplex devoti vitam meam amodo in omnibus justificare, & regna mihi subdita populosque iuste & pie regere, æquumque judicium per omnia observare: & si quid per meam juventutis intemperantiam aut negligentiam hæcenus, præter id quod iustum erat, est actum, totum, Deo auxiliante, dispono emendare. Idcirco obtestor, & præcipio meis consiliariis, quibus regni consilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis personæ favorem, aliquam injustitiam amodo consentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio etiam omnibus vicomitibus, & præpositis universi regni mei, sicut meam volunt habere amicitiam, aut suam salutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injustam inferant; sed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus sit fas iusta lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis personam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo deviant: quia nulla mihi necessitas est, ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Ego itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum consilio, compositurus cum eis gentibus quæ nos & via & regno privare, si eis esset possibile, volebant; sed non potuerunt, Deo scilicet virtutem eorum destruentem, qui nos sua benignitate in regno & honore conservet, omniumque inimicorum nostrorum potentiam annihilat. Composita denique pace cum gentibus quæ in circuitu nostro sunt, dispositoque & pacato omni regno nostro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æstate apparatus navigii habere poterò, in Angliam venire dispono.

Impetrat quæ petit.

Hanc autem epistolam jam præmissi, ut de mea prosperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipsi scitis, nunquam memetipsam, nec meum laborem abstineri, nec adhuc abstinere impendere pro omni populi mei necessaria utilitate. Nunc igitur obtestor omnes episcopos meos, & regni mei præpositos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ secundum legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet elec-

Romam, pro mea gentis utilitate postulabam, libenter annuunt, & concessa etiam sacramento firmaverunt, sub testimonio quatuor archiepiscoporum & viginti episcoporum, & innumeram multitudinis ducum & nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ desideraveram, prout mente decreveram, prospere perfecti, votisque meis ad velle satisfeci.

Nunc itaque sit notum, quia ipsi Deo supplex devoti vitam meam amodo in omnibus justificare, & regna mihi subdita populosque iuste & pie regere, æquumque judicium per omnia observare: & si quid per meam juventutis intemperantiam aut negligentiam hæcenus, præter id quod iustum erat, est actum, totum, Deo auxiliante, dispono emendare. Idcirco obtestor, & præcipio meis consiliariis, quibus regni consilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis personæ favorem, aliquam injustitiam amodo consentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio etiam omnibus vicomitibus, & præpositis universi regni mei, sicut meam volunt habere amicitiam, aut suam salutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injustam inferant; sed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus sit fas iusta lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis personam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo deviant: quia nulla mihi necessitas est, ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Ego itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum consilio, compositurus cum eis gentibus quæ nos & via & regno privare, si eis esset possibile, volebant; sed non potuerunt, Deo scilicet virtutem eorum destruentem, qui nos sua benignitate in regno & honore conservet, omniumque inimicorum nostrorum potentiam annihilat. Composita denique pace cum gentibus quæ in circuitu nostro sunt, dispositoque & pacato omni regno nostro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æstate apparatus navigii habere poterò, in Angliam venire dispono.

Hanc autem epistolam jam præmissi, ut de mea prosperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipsi scitis, nunquam memetipsam, nec meum laborem abstineri, nec adhuc abstinere impendere pro omni populi mei necessaria utilitate. Nunc igitur obtestor omnes episcopos meos, & regni mei præpositos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ secundum legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet elec-

Hanc autem epistolam jam præmissi, ut de mea prosperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipsi scitis, nunquam memetipsam, nec meum laborem abstineri, nec adhuc abstinere impendere pro omni populi mei necessaria utilitate. Nunc igitur obtestor omnes episcopos meos, & regni mei præpositos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ secundum legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet elec-

CANONES.

A VII. *Ut consuetudo ecclesiasticam habeant, qui ministerium in ecclesia tractant.*

I. *Ut sancti Martialis nomen & memoria inter apostolos proponatur.*

In primis, ut per omnes suarum dioceseon ecclesias sancti Martialis doctoris Aquitaniz nomen & memoria, non inter confessores, sicut inter nos negligenter a nonnullis fieri solitum erat, sed inter apostolos proponatur, sicut a Romana sede, & a pluribus antiquis patribus, secundum veritatem Spiritus sancti definitum est. Ita in eo gradu, in quo a rege seculorum collocatus est, tantus ille Dei princeps & amicus, ab ecclesia, uno corde & ore, semper deinceps rata stabilitate confirmetur: quatenus eius intercessione omnis sancta ecclesia catholica in augmentum exerceat sanctæ religionis, & optata prosperitate quieteat in altitudine pacis.

II. *Ut corpus Domini in ecclesiis per singulas dominicas renovetur.*

Item quia corpus Domini per ecclesias paræcianas dicebatur nimia vetustate neglectum, statuerunt episcopi in eodem concilio, ut corpus Domini non plus seruetur quam a dominica in alteram.

III. *Ut de sacris ordinibus munus ab episcopo, vel ab eius ministris non accipiatur.*

Item, ut episcopi de sacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de subiectis eorum, sicut pro scribendis nominibus ordinandorum solebant scriptores pretium accipere.

IV. *Ut archidiaconi omnes diaconi fiant.*

Ut archidiaconatum nullus habeat, nisi diaconus efficiatur.

V. *Ut nullus presbyter, diaconus, subdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

Ut presbyteri, & diacones, & subdiaconi, sicut lex canonum præcipit, neque uxores neque concubinas habeant: & qui eas modo habent, ita eas sine mora peracto hoc concilio derelinquant, ut nunquam ulterius ad eas accedant: qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio cessent, & inter lectores & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere. Supradicti autem in choro tantum intrent ad legendum & cantandum: ad altaris vero ministerium nullatenus accedant.

VI. *Ut qui subdiaconus ordinatur, promittat se uxorem vel concubinam non habiturum.*

Ut episcopi nullum amplius ad subdiaconatum gradum ordinent, nisi in præsentia episcopi ante altare sedis Deo promittat, nunquam se habiturum uxorem neque concubinam: & si tunc eam habuerit, mox ei abrenunciet, quod lingua Francorum gurgire dicimus.

Ut archidiaconi, abbates, præpositi, capischoi, canonici, ostiarii, & omnes qui ministerium intra sanctam ecclesiam tractant, tonsuram ecclesiasticam habeant, hoc est, barbam ratam, & coronam in capite.

VIII. *Ut filii presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum clerici non fiant.*

Ut filii presbyterorum, sive diaconorum, sive subdiaconorum, in sacerdotio, vel diaconatu, vel subdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum suscipiantur: quia tales, & omnes filii qui de non legitimo conjugio sunt nati, semen maledictum in scripturis divinis appellantur, nec apud seculares leges hæreditarij possunt, neque in testimonium suscipi. Et qui de talibus clerici nunc sunt, sacros ordines non accipiant: sed in quocumque gradu nunc sunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.

IX. *Ut servi & colliberti, nisi libertate a dominis suis concessa, clerici non fiant.*

Similiter nullus servorum, vel collibertorum amodo clericus fiat, nisi prius libertatem de dominis suis habuerit sub idoneis testibus.

X. *Quod filii clericorum censeri non debeant, qui ex earum coniugio nascuntur postquam ad laicalem ordinem reversi sunt.*

Qui autem de aliquo gradu ecclesiastico ad laicalem ordinem ex toto reversi sunt, & ad conjugium legitimum accesserunt, & postea agentes penitentiam dignam ad pristinum gradum reversi sunt, eorum filii legitimi sunt: quia in laicali ordine, & legitimo conjugio procreati sunt, nec dici possunt filii clericorum, sed laicorum: vel etiam si laici permanserint, idem est.

XI. *Ut ab archidiaconis deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex servis, clerici facti sunt.*

Ita statutum est, ut episcopi quando fecerint ordines vel clericos, audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque servos, neque collibertos aliorum, nisi libertate donatos. Et si ipsi se per semetipsos obtulerint, nullus scienter eos ibi celet. Et si cuiquam de talibus sacrum ordinem aut clericatum ignoranter tribuerit episcopus, mox ut cognitum fuerit, archidiaconus deponat eos: quia irrita est illicita ordinatio, sicut sancti patres dixerunt, & in talibus ecclesia Dei despectui patet.

XII. *Ut pro baptismo, penitentia, & sepultura, nihil accipiatur, nisi quod sponte oblatum sit.*

Nullus pretium pro baptismo, neque pro penitentia danda, neque pro sepultura

ANNO
CHRISTI
1031

ra accipiat, nisi quod fideles sponte dare
vel offerre voluerint.

XIII. *Ut presbyteris cedant, qua ipsi ad manus
offeruntur, & de cereo paschali.*

Ut presbyteri oblationes vel luminaria,
quæ eis ad manus offeruntur, tanquam
propria sua habeant: & cereus paschalis
ad illuminanda altaria remaneat.

XIV. *Ut pallia mortuis imposita, super altare
non ponantur.*

Ut pallia quæ super mortuorum corpora
posita sunt, non ponantur super altare.

XV. *De carregio vel sagmegio diei
dominica.*

Ut in die dominica vectigalia non fiant,
quod carregium vel sagmegium dicitur,
nisi amore Dei, vel timore hostium, vel
propter magnam necessitatem.

XVI. *Ut qui uxorem sine culpa fornicationis di-
miserit, alteram illa vivente non ducat.*

Ut illi qui uxores legitimas sine culpa
fornicationis dimittunt, alias non accipiant
illis viventibus, nec uxores viros, sed si-
bimet reconcilientur.

XVII. *Ut nullus de parentela sua uxorem ducat.*

Ut nullus de parentela sua uxorem ac-
cipiat usque in sextam vel septimam pro-
geniem.

XVIII. *Ut eam qua uxor fuit consanguinei
nullus accipiat.*

Ut nullus uxorem consanguinei, vel a-
licujus parentis sui in conjugium accipiat,
quia vir & uxor legitime conjuncti una
caro sunt.

XIX. *Ut nullus filiam suam det uxorem
clericis, vel filiis eorum.*

Ut nullus filiam suam det uxorem pres-
bytero, neque diacono, neque subdiacono,
neque filiis eorum.

XX. *Ut nullus in uxorem ducat filiam vel
uxorem clerici.*

Ut nullus filiam presbyteri, neque dia-
coni, neque subdiaconi, neque uxores eo-
rum in conjugium accipiat, quia detesta-
bile est. Nam & S. Gregorius dixit: Qui
presbyteram in conjugium duxerit, ana-
thema sit.

XXI. *Ut saculares beneficia ecclesiastica super
presbyteros non habeant.*

Ut saculares viri ecclesiastica beneficia,
quod sevos presbyterales vocant, non ha-
beant super presbyteros.

XXII. *Ut laici presbyteros in ecclesiis suis, nisi
in manu episcopi, non ponant.*

Ut nullus laicus presbyteros in suis ec-
clesiis mittat, nisi in manu episcopi sui,
quia episcopus curam animarum debet uni-
cuique presbytero commendare de paro-
chiis ecclesiarum singularum.

XXIII. *Ut qui clericatum dimittunt, ab aliis
clericis separentur.*

Ut clerici clericaturam suam dimitten-
tes, ab aliis clericis separentur.

XXIV. *De monachis qui habitum sponte
derelinquunt.*

Ut illi qui voluntarii, & secundum re-
gulam S. Benedicti habitum monachi sus-
ceperunt, & postea voluntarii derelique-
runt, communionem fidelium priventur us-
que ad emendationem dignam: Et si ab-
bates, vel alii monachi nolunt eos susci-
pere: maneat cum clericis in monaste-
riis, vel apud ecclesias, in habitu mona-
stico, & reverentia, atque abstinentia.

XXV. *Ut monachi & canonici ad alia mona-
stera sine episcopo vel abbatis licentia
non transcant.*

Ut canonici & monachi de monasteriis
suis, ubi prius titulati sunt, nisi causa ra-
tionabilis necessitatis, vel ædificationis ani-
mæ, vel ordinem melius observandi, ad
aliud monasterium non transcant propter
adipiscendum aliquod ministerium vel ho-
norem, vel occupationem terrenam, abs-
que consensu episcopi sui vel abbatis.

AYMONIS ARCHIEP. BITURICENSIS

ed. Nam post synodum supra scriptam.

IN nomine domini. Ego Aymo archiepiscopus
anno incarnationis dominicæ mxxxii. Indictio-
ne xiv. in concilio Bituricensi, quod actum est
Kalendis Novembris, cum consensu coepiscopo-
rum, seu abbatum, & reliquorum fidelium, qui
ibidem presentes adfuerunt, decrevi, & autori-
tate propria firmavi, ut privilegium domni Joan-
nis Romanæ sedis papæ, quod isdem dominus
instituit, & episcopis, abbatibus, & reliquis fide-
libus totius Gallie misit, inconcussum & inli-
bitum permaneat. Scilicet: ut beatissimus Martialis
in numero apostolorum, tam in litanis, quam
in omnibus divinis officiis computaretur, & esset,
nec immerito. Est quippe dignum, sicut in ge-
stis ejus reperimus insertum, illum videlicet tam
in cæna domini, quam in passione, necnon &
resurrectione, ascensione quoque, præsentem ad-
fuisse, & cum ceteris apostolis Spiritum sanctum
accepisse. Quia etsi reliquarum gentium aposto-
lus non est, totius tamen Gallie ad Christum
convertendi princeps & apostolus est. Hunc au-
tem nostrum edictum episcopis, abbatibus, & re-
liquis fidelibus totius Aquitanie direximus: ob-
servantes, ut sicut privilegium a sede apostolica
delatum, inviolabiliter custodiatur: & qui huic
privilegio apostolico, & nostro edicto contrarius
extiterit, contraire se noverit præceptis apostoli-
cis, & iram ipsius incurrere nostri redemptoris:
cujus ipse, de quo loquimur, apostolus Martia-
lis invincibilis extitit testis.

Hæc sunt nomina episcoporum qui interfue-
runt; Aymo archiepiscopus Bituricensis, Jordanus
Lemovicensis, Stephanus Vallacensis, Renco
Avernensis, Amelius Albigenis, Deusdedit Ca-
durenensis, Ragamundus Mimatensis, sede Ruthe-
nensis vacante, & Azenerius abbas Miciacensis,
cum reliquis quamplurimis abbatibus, & reli-
giosis viris.

NOTE GABR. COSARTII. S. J.

Perierint licet hujus acta concilii, eorum tamen me-
moria nonnulla servant acta Lemovicensis II. d. c. i.
100-

ANNO
CHRISTI
1031

in quinto post die celebrati. Ex his discimus, recitatas esse in Bituricensi concilio Joannis papæ XVIII. litteras, quibus sancto Martiali apostolica dignitas asseritur: deinde, actum ibidem esse de compescendis privatis bellis, & pace firmanda, & eos, qui pacem & quietem recusarent, eodem fuisse percussos anathemate, eisdemque concepto verbis, quibus in Lemovicensi. Excommunicationem igitur, quam illic leges, hujus quoque concilii partem esse statuit.

Quod vero post Aymonis edictum, inter eos qui interfuissent concilio dicuntur, nomen extat Jordani Lemovicensis episcopi: manifesta est balucinationis. Nam actio- ne 1. Lemovicensis concilii, ut mox leges, abfuisse se dicit: Expungendum igitur Jordani nomen, tum ex hoc loco, tum ex M. codice S. Stephani Lemovicensis, in quo reperiri dicitur.

Perperam autem a Baronio, ac deinde a Biniio collocatum hoc concilium anno 1034. fuisse, docet tum recitata in eo recens allata Joannis papæ epistola; tum Aymonis edictum anno 1031. & indictio xxv. consignatum. Quamquam, indictio potest negotium fuisse. Nam si ejus initium a Septembri ducatur, jam inchoata erat xv. Quid igitur, an extendendum censendum? haudquaquam necesse est. Quod enim a Romanis pontificibus longo post tempore observatum est, ut indictio ad anni usque finem labi sineretur, & novæ duceretur initium a Kal. Januar. id in Galliis, hac ætate jam usurpatum fuisse, ex multis monumentis didicimus. Denique de hujus anno concilii dubitare, non sinit Lemovicense II. decimo quinto post die habitum an. 1031. ut demonstramus in ipso ejus vestibulo.

AD CONCILIUM BITURICENSE

Ab episcopis Aquitania prima anno 1031. celebratum,

ADDITIO.

Ex Suppl.
Mank T. I.
pag. 1155.

Diu basi concepi, num monumentum, quod statim produclurum sum in concilio Bituricensi sub Haymone archiepiscopo datum, concilium aliud plane dixerim a Bituricensi anni 1031. cujus canones extant apud Labbeum, designet. Pro utriusque discrimine plurimum apud me valebant nomina Hugonis Nivernensis, & Durandi Caturcensis, qua in hac charta leguntur, quique adfuisse concilio eidem possent. Hac enim nomina non leguntur in edicto Haymonis eidem synodo subiecto apud Labbeum. Forse tamen charta illa, quamquam aliquid continens eorum, qua in synodo gesta sunt, extra synodum tamen exarata est, cum adhuc episcopi illi adissent: utrumque res sese habeat, profecto documentum ad synodum Bituricensem sub Haymone pertinens, quod offert auctor patriarchii Bituricensis cap. LVIII. in Haymone.

Clare, & nullo refragante constat, quia Dominus, & Salvator noster, ecclesiam suam, toto orbe terrarum diffusam, ordini commisit pontificali, eamque vocans regnum suum, Apostolis tamquam seminario sacerdotali commendavit, dicendo: *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum.* Quam commendationem dispositionis ego Haymo sacerdotum vel ultimus, alta mente considerans, & vehementer expavescens, unde ad reformandam pacem, & res ecclesiarum commode disponere, consilio regis Henrici, &

episcoporum ad nostram sedem pertinentium decrevimus concilium facere in Biturica civitate; ideoque adjunctis episcoporum, vel abbatum, sacerdotumque, atque cleri voluntatibus beneaptavimus ac disposuimus res ecclesiarum, prout clericatus ordo exigit, cooperante Spiritu Sancto. Deinde pacem toto nisu corroboravimus in tantum, quantum Divina virtus facultatem nobis concessit. Et ita peractam postmodum in eodem concilio coram episcopo, abbatibus, clericis, seu laicis nobilibus, vel pauperibus, concessimus Domino Deo, & sancto Sulpicio, & abbati ipsius loci debitum synodorum, atque paradas ex omnibus ecclesiis pertinentibus ad supradictum locum, quatenus a prædecessoribus nostris aliquando sancitum fuerat, videlicet Dacberto, & Wazolino. Itemque hoc concessu manu propria hanc descriptionem adstipulavimus. Factum est hoc sub testimonio trium episcoporum, nomina quorum hic titolare iussimus. Scilicet dominus Rinco episcopus Claromontensis vir apostolicus, & sedator bonorum operum, atque ecclesie hujus sedis nostræ decanus. Et dominus Hugo episcopus Nivernensis, qui ex hoc bonus adjutor per omnia fuit; atque dominus Durandus Caturcensis episcopus.

CONCILIUM LEMOVICENSE II.

IN QUO AGITUR DE APOSTOLATU S. MARTIALIS,

Et multis ad disciplinam spectantibus: celebratum anno Domini mxxx. die xviii. Novembris.

Fragments eiderat Binius post Baronium; nunc integrum in lucem prodit ex codice MS. bibliotheca Thiana.

G. C. Anno 1031. non 1034. habitum esse invicissime probat dies ipse, quo inchoatum est, nempe 14. Kal. Decemb. incidens, ut testantur hæc acta Vide præterea notas ad concilium Bituricense,

SESSIO I.

Celebrata xiv. Kalendas Decembris.

Factum est illo tempore, ut Dei nutu in festivitate dedicationis templi Domini Salvatoris, quod est xiv. Kal. Decemb. congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipsa atque dedicationis die, summo mane convenerunt omnes

et simul episcopi cum presbyteris & diaconibus, in ecclesiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem basilica propter coadunatum concilium solenni more pridie ornata, sicut & ecclesia Salvatoris Domini: in qua anniversaria dedicationis festivitas ab omni Lemovicensi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque dispositæ in modum coronæ sedes episcoporum in eadem sancta Lemovicensi ecclesia: quæ est prima omnium ecclesiarum Gal.

ANNO
CHRISTI
1031ANNO
CHRISTI
1031dicitur Jorda-
nus a concilio
Bituricensi.

Gallie. At ubi oratum est, & sederunt episcopi, data ab archidiacono lectione, Jordanus pontifex, ait: Gratia divina inspirante, vocatione nostra episcopi presentes ad nostrum suffragium, de quibuscumque opus fuerit, dignati sunt venire, qua de re omnium vestrum, dilectissimi clerici, admonemus, ut in hoc sancto concilio veritatem nullus scienter occultet, nullus timore, aut favore, sive munere, sive odio, rectam perturbare presumat justitiam. De ordine siquidem nostro in primis loquendum est, ut quæ corrigenda sunt, Deo opitulante, corrigantur, & superflua rescendantur, probata vero ab omnibus corroborentur: quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in scissuris mentium Deus non est, & Deus unitate gaudet: & illi gratiam eius merentur habere, qui se ab invicem perfectarum scandala non dividunt. Si quis vero de aliquo sibi dubius esse videtur, aut forte de quacumque re ceteros putat reprehensibiles: exeat in medium, & libere dicat, ut aut doceat, aut doceatur, & derogatio confundatur de fraternitate ecclesie. Ideoque hic in nomine Jesu congregati esse videmur, qualiter justitia sibi internos locum inveniat, & injusta explodantur.

Cumque de divinis stridim esset disputatum, iterum pontifex ait: Dolorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles episcopi, & reliqui ministri domini, & clamorem facio de secularibus potestatis parochianis meis, qui ecclesiam Dei quietam esse non sinunt, res sanctuarum pervadunt, C pauperes mihi commissos & ecclesie ministros affligunt, & me, qui eorum pastor sum, de pace audire nolunt. Omnes episcopi uno ore dixerunt: Qui conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille: dignum est enim ut tales, qui vobis contraire presumunt, ab ecclesie communione abscedant. Nam quicumque vobis subditos conturbant, vos conturbant: qui autem vos conturbant, Christum conturbant, cujus vice episcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ & apostolicæ severitate distinctionis digni sunt; & a nostro concilio, justo anathemate plectendi, quousque fructuose penitendo respiciant.

Tunc Odolricus monasterii reverentissimus pater, sacris, ut juxta pontificem residet, vestibus ornatus, in corona episcoporum exurgens, facto silentio, dixit pontifici: Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis vestri, ut priusquam de quibuspiam conferatur, questio ecclesie vestre de apostolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic secundum regulam veritatis pacem inveniat: hac enim præcipue de re ego & vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiscum sancti presentes episcopi in nomine Spiritus sancti adsunt: ecce in divinis & secularibus scripturis eruditi præsto sunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profiteamur esse apostolum, & memoriam ei ubique in divinis apostolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis: & aut mendaces E nos per rationem ostendat, & nos libenter ei acquiescamus: aut, quod Deo opem ferente credimus, veraces nos inveniat, & veritatem cum pace suscipiat. Totiens vos rogavimus, ut firmiter in omnibus ecclesiis & monasteriis per Lemovicinum statueretis hanc regulam. totiens excusatus id vos minime agere velle, quousque post epistolam papæ Joannis in concilio apud hanc sedem causa a comprovincialibus episcopis audiretur, & dignum & justum atque rationale fert per antiquorum auctoritatem judicaretur: ne videlicet vos sine consultu vicinorum agere videro

mini episcoporum, ne elatus aut presumptor diceremini a malivolis.

Et pontifex ait: Sicut primum a Romano papa, & iterum a concilio Bituricensi, in quo me vos vice fuistis in capite hujus Novembris, absque præsentia mea probatum est, & collaudatum atque confirmatum: sic volo ut modo præsentem me in hac sancta sede beati Martialis dijudicetur juste & canonicè, ut per tertiam istam auctoritatem, totum schisma de omni Lemovicino deinceps tollatur edito nostræ auctoritatis. In conspectu ergo episcoporum fiat examinatio de apostolatu beati Martialis, utrum vere sit apostolus, an non.

Ad hæc apprime eruditus quidam Anicienſis ecclesie canonicus & presbyter Engelricus coram exurgens, ait: ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum esse apostolum, quia non est unus de duodecim: & dum crebro duodecim discipulos, vel duodecim sedentes super duodecim sedes audiunt, putant multi nullum esse apostolum, exceptis duodecim; nec alios septuaginta duos, putant fuisse apostolos. sed tantum simpliciter discipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium vestrum illius auctoritas viri, qui vetus & novum testamentum de Hebræo & Græco in Latinum fideliter tranſtulit, qui sacrorum voluminum expositor fuit, de cujus auctoritate dubitare quempiam nefas est, cum inter omnes doctores, post apostolos, fortior columna ecclesie sit.

Tunc delato & perſcrutato codice, commentum Hieronymi super epistola ad Galatas legere episcopi fecerunt coram se: ubi Hieronymus scribit, „dicens: Quod autem exceptis duodecim, „quidam vocentur apostoli, illud in causa est: „omnes qui dominum in carne viderant, & eum „postea prædicabant, fuisse apostolos appellatos, „ut illud Pauli: *Visus est illis undecim, deinde* s. cor. 13. „*visus est Jacobo, deinde apostolis omnibus*, id est, „septuaginta duobus, qui bini a domino ad prædicandum missi sunt. Nam & alii ab his quos „Dominus elegit ordinati sunt apostoli, sicut ad „Philippenses ait: *Necessarium existimavi Episcopatum commilitonem meum, vestrum autem „apostolum mittere ad vos*. Et ad Corinthios de talibus scribitur. *Sicut apostoli ecclesiarum in gloriam Dei*. Silas quoque & Judas ab apostolis „apostoli nominati sunt.

Et subjunctum ad hæc Engelricus, dicens: Si illi qui in carne dominum videntes, cum postea prædicantes, apostoli sunt: quanto magis Martialis apostolus est, qui domini in carne discipulus fuit, & in prædicatione maximus laborator extitit & fructificator, ita ut Gallia signum sit apostolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem esse primum illuminatorem Gallie: cui contradicere nullus potest. Cum ergo discipulus domini sit sicut & Cleophas, & hanc partem occidentem signum apostolatus habeat: indubitanter apostolus est eodem ordine quo & Paulus & Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata institutio quibusdam dura esse videtur, propter usitatum sibi morem, quo ejus memoriam de confessore facere solent, tamen confideat dico, hoc nemo contradicere aliqua ratione potest illis qui ejus memoriam potius de apostolo eligunt agere.

Ad hæc quidam literarum peritus, monasterii Malsiacensis pater Azenerus, exurgens in conspectu episcoporum, testimonium perhibuit, dicens: Quia inter grammaticos detritus ego, & postea in palatio, nunquam in nostris monasteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam eccle-

Hieron. in c.
ad Galat.

s. cor. 13.

Hieron. 1.
s. cor. 13.

ecclesiam suis omnes Gallie ecclesias dedicavit, A
audiri recitare nisi cum aliis apostolis: & merito
Jesu per evangelium genuit. At postquam jubente
rege Roberto, in solo Bituricensi monasterio
ejus prelationem suscepit: ibi primum aliam, de
hac re indebitam consuetudinem reperi, quam
mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo
Deus cum gradu posuit, hoc est, inter apostolos,
nomen & memoriam ejus adscripsi. Nam olim,
antequam monachi habitum susceperem, dum
Hierosolymam proficiscens, apud Constantinopolim
in basilica sancte Sophie, sabbato pentecostes,
solemni interesset officio: memini me
audisse, in litanis Græcis Martialem inter alios
apostolos post duodecim fuisse a Græcis pronun-
ciatum.

Ad hæc Odolricus explicare cepit, dicens: Au-
diant me pontifices & seniores qui coram adsent.
Quod Martialis semper ab antiquitate in pluribus
doctissimorum locis pronuntiatus sit apostolus,
mihi necesse non est testificari, ne forte adulato-
rius judicet testis, pro ejus ecclesie regimine.
Adsunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent
coram vobis testimonium. Non tamen est mihi
tacendum, quod quando jam longe olim apud
monasterium sancti Benedicti in Francia per plures
annos artibus imbuerer liberalibus, annosam
monasterii legem reperi, Martialem in litanis
cum aliis pronuntiari apostolum. Pater illius loci
Abbo florentissimus philosophia, quem multi ve-
lstrum noverunt, & omni divina & seculari au-
thoritate totius Francie magister famosissimus, &
postmodum gladio persecutoris martyrio corona-
tus apud Valconiam, quid de Martiale scripserit,
quod de eo testimonium perhibuerit, hujus urbis
clero notum est. Exiit post eum ipsius mona-
sterii pater tum grandævitate, tum genere, cum
eloquentia & disciplinis liberalibus clarus, ac de-
num levatus Bituricæ sedi archiepiscopus. Quod
testimonium sancto Dei perhibuit ille, multi ex
nostris noverunt. Adhuc enim vivente rege Ro-
berto, cum antecessor meus Hugo in palatio ei
apud Parisios assistere cum multitudine nobilium
& doctorum, altercatio inter Francos & Lemo-
vicentes de re hujusmodi coram rege fieri cepit:
& ego ibi tunc præsens interfui. Dicebant isti:
Vos Franci non recte facitis, quia Martialem cum
apostolis pronuntiatis: nos recte agimus, quia
eum inter confessores recitamus. Vos ultimum
apostolorum dicitis: nos primum confessorum in
litanis dicimus. Quorum litigium archiepiscopus
supradictus Gauzlenus compescuit, dicens: Ambæ
hujus rei partes nisi uniformes fuerint, altera pars
altera parte justior est, & necesse est, ut semper
justior rationabilior prævaleat pars. Nam omnes
qui Martialem inter confessores pronuntiant, non
bene juste, non bene perspicaciter agere mihi vi-
dentur: ille enim magis est sortis apostolicæ u-
nus, quam sortis confessorum. Idcirco non bene
recte agunt, qui nomen ejus auferunt de eo in
quo Deus eum posuit gradu, & ponunt ubi Deus
non posuit. Potius est apostolico de agmine, quam
de confessorum, qui post martyres sunt, serie.
Utique si regis qui adest nomen non inter regum,
sed comitum subjeclorum vocabula diceret quis:
aut rusticus diceretur, aut malivolis regis con-
temptor. Et si simplicitate rustica id fieret, nil
moveretur rex animo, sed rusticitati facile igno-
sceret: si vero non simpliciter, sed contemptive
diceretur, non dubium quin regis animus ad ira-
cundiam pro contemptu suo accenderetur. Quod
si in tali intentione contemptor persisteret; sen-

tentiam contra se pro malivolo contemptu senti-
ret: nec tantum rex, quantum subditi comites
ejus, & principes, & amici, in contemptorem
irati fierent. Revera sicut omnis hæc regio, quia
ille prædicator Aquitanie de gradu non confesso-
rum, qui post martyres sunt, sed apostolorum,
qui ante martyres sunt, exiit. Ego autem, si
nomen ejus de apostolico ordine auferrem, tunc-
rem ut apostoli Petri & aliorum indignationem
hæc in te incurrerem, qui olim in mundo, &
nunc in cælo, collegam & sodalem tuum Mar-
tialem præclarum confessorum per sedilia apostoli-
ca habent. Et si nomen ejus permutarem in eum
catalogum quo sanctum Benedictum, & Hila-
rium, & Martinum pronuncio; metuerem quidem
Biram S. Benedicti & Hilarii & Martini & sho-
rum incurrere, qui cum in cælo gaudent ordine
apostolico radiare. Illic nulla invidia, nullum li-
tigium inter sanctos esse potest, quia regnat in
omnibus unitas caritatis, & quod singuli per se
non habent, per caritatem in omnibus habent,
ubi est Deus omnia in omnibus. Nimirum illi
apostoli sunt, exceptis duodecim, sicut & absque
dubio sunt; ille utique apostolus est, qui omne
donum gratiarum a domino cum aliis duodecim
acceptat apostolis. Certe Martialis non est nunc,
nec erit alius, quam olim quis fuit; & qui fuit,
ipse est nunc, & ipse semper erit. Amicus Dei
fuit, amicus Dei est, amicus Dei erit. Aposto-
lus fuit, apostolatus habet (nam signaculum
apostolatus ejus Gallia est) apostoli honorem in
cælo in æternum habebit, Apostolus officio fuit,
apostolus est remuneratione, apostolus erit in æ-
ternum gloria & honore. Est carnaliter de gene-
re Abrahæ, est discipulus domini, est a Petro
baptizatus, Christo jubente, est eidem Petro re-
gni claviculario, & protomartyri Stephano con-
sanguinitate carnis junctus, est a domino missus,
est per infusionem domini Spiritu sancto con-
secratus, & potestate ligandi & solvendi sublima-
tus, est a domino die ascensionis suæ benedictione
episcopali sanctificatus, est in Sion in die pen-
tecostes Spiritu sancto repletus, omnium gentium
loquelas novit, gentibus illis occiduis testimo-
nium Dei vivi attulit primum, resurrectionis Chri-
sti invidus exiit testis. Ideoque ipsum crucifi-
xum & resurrectionem in resuscitandis extinctis
semper testem barbaris præferbat, dicens: In no-
mine domini, quem Judæi crucifixerunt, & ter-
tia die resurrexit a mortuis, surgite qui mortui
jacetis. Ipsam testificationem Dei, ejus nomen
resonare videtur: Martialis quippe interpretatur
Græco nomine testimonium, sive testis vitæ, vel,
sicut alii volunt, virtus immortalis: quia discipu-
lum virtute resurrectionis de morte post sex dies
Petri baderio tactum resurgere fecit. sive virtus
immortalitatis, hoc est prædicator, vel testis il-
lius qui rex sæculorum immortalis solus habet
immortalitatem, ideoque testificator resurrectionis
Christi exiit invincibilis. Plane si apostolus nul-
lus est, exceptis duodecim, sicut Ebionitæ here-
tici prædicant, & nefas est cogitare (ipsi enim
nullum apostolum recipiunt, præter duodecim,
& Paulum repudiant, quia non est de duodecim,
sicut Beda in commentario super Marcum dicit)
ergo Paulus & Barnabas non sunt apostoli: quod
putare dementia est. Nos Franci morem quem
patres nostri, qui primi monasterium S. Benedi-
cti suo magisterio innotuerunt, plena nobis ra-
tione subnixum tradiderunt de hac re, ratum
conservamus. Quisquis nos hac in re imitari vo-
luerit, rectam veritatis lineam tenebit. Quo per-
orato, archiepiscopus tacuit: & rex cum omni di-
gnita-

Ordinatio
huius Flor. &
archiep. Bi.
1031.

ANNO
CHRISTI
1091.ANNO
CHRISTI
1091.
Locus falsus
citatus.

gnitate clericorum & principum qui sibi assistebant, dicta archiepiscopi collaudavit. Nos autem ubi regressi sumus ad hanc urbem, hac de re codices antiquos loci nostri perquirere confestim curavimus, & innumeros, tam penes nos, quam per diversas Aquitanie ecclesias, invenimus, Martialem habentes scriptum apostolum. In antiquis etiam martyrologii voluminibus duos ejus discipulos, Alpinianum & Austrichinianum, scriptos esse adhuc reperimus apostolos. Sic quippe legitur in vetustissimis quibusdam: Pridie Kalendas Julii, natalis sancti Martialis Aquitanie doctoris & apostoli, cum duobus apostolis Austrichiniano & Alpiniano, quorum vita signis & miraculis admodum effulset. Ne miremini autem quod in vestro concilio testimonium hoc protuli, reverentissimi presules, quasi ipsos discipulos ejus recitari velimus apostolos? hoc enim volumus, ne vilescat, ut ajunt quidam, nomen apostolicum, si tot apostolos ecclesia proferat, cum hoc de ipso Martiale nonnullis ingratum esse sciamus. Verum hac idcirco diximus, ut qui presentes in concilio sunt facile perpendant, quia si ante nos longe olim antiqui patres discipulos Martialis non dubitarent fateri apostolos: multo magis eorum magistrum sciebant procul dubio, & credebant esse apostolum. Interrogentur de ipsa antiquitate majores monasteriorum per Lemovicense solum, ut impleamus illud propheticum: *Stare super vias, interrogate de semitis domini antiquis, quarite quasi via recta, & ambulante in ea.* Testificatur nobis pater monasterii Tutelensis, quia postquam ipse locus fundatus est temporibus Caroli Augusti, consuetum semper retinet morem memorandi Martialis apostoli.

Tom. 6.

Interea pater monasterii Solemniacensis Geraldus solemniter in concilio residens, sacris indumentis ornatus, sit coram omnibus: Antiquissimos codices scio penes nos, antiquissimum habentes testimonium, Martialem esse apostolum ab antiquis predicatum. Verum crescente paulatim negligentia ecclesiasticorum virorum, cum alia quoque recta cepissent depravari, hoc etiam depravatum est a junioribus, ut jam non vocaretur apostolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum & Barnabam putant esse de duodecim) ideoque permutarunt ejus nomen per Irianas, de ordine apostolico in confessorum seriem: zelumque bonum habentes, sed non secundum scientiam, putarunt patronum suum melius honorari, si non ultimum apostolorum, sed primum confessorum dicerent: ideoque per ejus gesta in aliquibus locis confessorum eum scripserunt. Nam in vetustissimis codicibus probatum est, hoc minime per ejus gesta scriptum. Hac de re consultius est eum per omnia scribi apostolum, quam pontificem sive confessorem: quia sancti apostoli qui episcopi fuerunt, sive occisi sive non occisi gladio, omnes & pontifices & confessores vocantur, dum apostoli vocantur: pontifices autem & confessores innumeri sunt, qui apostoli non sunt. Si autem in consecratione episcopali episcopus vocatur apostolus, ubi dicitur: *Urbanus es, apostolus Christi es, sit ecclesia mater tua, sint apostoli fratres tui, apostolatus tui gradum custodiant angeli: quanto magis ille apostolus est, qui ab ipso domino missus & consecratus, & potestate apostolica, id est ligandi & solvendi, est sublimatus? Sed in concilium vestrum, o presules, veniat Ambrosius Mediolanensis, fortis columna ecclesiam: audiamus ejus super hac re auctoritatem. Tunc delato codice lectum est in commentario super epistola ad*

Comit. General. Tom. XIX.

Timotheum, ubi Ambrosius dicit: Primo itaque nascentis ecclesie tempore omnes presbyteri vocabantur episcopi sive presbyteri, & omnes episcopi vocabantur confuse & presbyteri sive episcopi: item omnes episcopi vocabantur apostoli. Cur ergo nunc discreta sunt hæc vocabula, ut jam episcopi non vocentur apostoli, non presbyteri, sed tantummodo episcopi; & presbyteri ante ordinationem episcopalem non vocentur episcopi, nisi solum presbyteri? Episcopi qui post decessum apostolorum ecclesias regebant, cum viderent se non eandem habere quam apostoli habuerant gratiam, in potestate signorum, in virtute miraculorum, in resuscitatione mortuorum, grave sibi existimaverunt vindicare apostolicum nomen: ideoque hæc duo nomina inter se dividerunt, ut majores sacerdotes vocarentur episcopi tantum, minores vero sacerdotes presbyteri dumtaxat appellarentur. Si igitur illi episcopi quondam post apostolos virtute signorum apostolis qui domino viderant inferiores vocabantur apostoli, quanto magis ille apostolus est, & jure apostolus vocabatur, qui a domino omne donum gratiarum cum confortibus suis accepit, & in virtute signorum, tanquam vere apostolus, præpotens fuit?

Cumque siletet, dixit Petrus quidam presbyter: Hoc idem testificatum est ante hos plures annos a Ragembaldo patre monasterii Milibensis. Nam cum vix, o venerande pontifex, in hac basilica per hebdomadam pentecostes in vestra synodo, adstante multitudine sacerdotum, resideretis, allocutus estis synodum, dicens: Nobis nescio quæ novitas de patrono nostro Martiale orta est, mihi satis dura, & gravis. Alii memoriam ejus de apostolo, alii de confessore agunt: alii testantur eum esse apostolum, alii coapostolum: quid ergo, fratres, in hoc sentitis? At ille memoratus veneranda canitie, doctrina & moribus egregius, confestim admirando signare se cepit signo crucis, & sic primus respondit: Tale nunquam audivi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem inducitis novitatem. In nostro siquidem monasterio, & in ceteris, in quibus a pueritia mea usque modo per Bituricensem & Turonensem provincias conversatus fui, nunquam audivi Martialem recitari nisi cum aliis apostolis. Interea in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monasterii Solemniacensis altercarentur, & diceret: Eodem modo sanctum Frontum postsumus dicere apostolum. Ille coram omnibus sic ei respondit. Tace, inquam, frater; melius est ut sileas: quia quando nos in scholis magistrorum mel & lac bibebamus, tu solam ruminabas fabam. Scripturam de sancto Fronto novam, cujus, tu auctoritate niteris, Gauzbertus noster edidit: lucri causa, qui sub hujus Lemovicæ sedis episcopo Hildegario chorepiscopus nobis extitit. Qua autem ratione ille potest esse apostolus qui indigena Petracoricensis fuit? Profecto si ibi a puero psalterium didicit, sicut in ejus gestis legitur, & ibi clericus est factus: jam ibi sacerdotium & Christianitas erat, ubi scholæ scripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur eum potius eremitam vixisse, quam episcopum. Dicere nescis quæ signa ille operatus est, ut Petracoricenses converteret. Potius ille eos Deo acquisivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Saturninus, neque Dionysius leguntur mortuos suscitasse. Et utique sine suscitatione mortuorum, sine ostensione signorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente domino: *Nisi signa & miracula...*

K k

pro.

ANNO
CHRISTI
1011.Marc. 16.
Ifo. 1.

Luc. 10.

Act. 1.

prodigia videritis, non creditis. Item alibi dicitur: *Illi autem profecti predicaverunt ubique, domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Apostolus nullus fuit, nisi qui a Jerusalem profectus est, dicente Isai: *De Sion exibit lex, & verbum domini de Jerusalem.* Itemque dominus ait: *Operibus Christum pati, & predicare in nomine ejus penitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hierosolyma.* Et alibi dicit: *Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judaa, & Samaria, & usque ad ultimum terrarum.* Ubi autem est locus, ubi Frontus Georgium legitur suscitasse? Porro apud Else monstratur semper locus ubi Martialis Austriclinianum suscitavit. Martinus Turonensis tantam post apostolos gratiam a Deo legitur habuisse, ut trium mortuorum suscitator fieret. Discipuli ejus orbem lustrasse dicuntur, si quem forte tunc juvenem invenire potuissent in suscitatione trium mortuorum Martino similem, nec invenire potuerunt. Dic nobis, frater, quos martyres, quos confessores, quas virgines legisti post apostolos ultra tres mortuos suscitasse? nimirum hac in re etiam Martialis ostenditur vere apostolus esse, eo quod, ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum plurimum afferret, sex mortuos tanquam vere apostolus suscitavit. Sex ipsos mortuos in testimonium veritatis possumus ostendere in quibus jacent monumentis. Austriclinianum quippe, & filium Nervæ, duosque idolorum pontifices, atque armigerum Stephani, & filium Arcadii novimus, ubi quiescentes expectent resurrectionem mortuorum. Præter hos suscitavit puellam, quæ quasi mortua facta erat dilaniata a dæmonio. Item penes Mauritaniam oppidum maritimum, qui ante pedes ejus quasi mortui jacebant, ut cunctus populus mortuos eos crederet, novem simul viros suscitavit. Veritatem dico, non mentior: nisi Martialis ab eo qui discipulis suis prestantem mortuos suscitandi tradidit, tantam signorum gratiam haberet, non tantam cælo gentilitatem acquireret. Talibus signis barbari facile potuerunt fidem & Christi nomen suscipere. Nos autem ita, Deo opem ferente, in ecclesia catholica constantes sumus & solidi, ut quamvis omnia hæc apostoli officio Martialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur apostolum, hoc est legatum Dei, nisi hoc etiam ab antiquis patribus nostris esset præoccupatum. Nisi enim vere legatus Christi esset, hoc est a Christo missus ad prædicandum: nunquam antiqui olim eum faterentur esse apostolum, nunquam nomen ejus cum nominibus aliorum apostolorum nobis scriberent pronuntiandum. Hanc rem antiqui codices a Francia, ab Hispania, a gente Anglorum advehi demonstrant: hoc priorum tractatus doctorum, qui in ejus laude quædam probe ediderunt, indicat: Scimus quia Deus mendacio non oblectatur, sancti ejus adulatione non gaudent. Veritatem requirit Dominus; propter veritatem sancti pervenerunt ad regnum. Et ne verbo meo, longiores faciam vos, o venerabiles patres qui in hoc interestis concilio, hoc tantum breviter perstringam, quia nunquam usque ad hunc hodiernum diem, qui est quinta sabbati, factus est liber in toto orbe terrarum, qui in ordine apostolorum per litanias habeat scripta nomina Fronti, Saturnini, Dionysii, Joviani, Austremonii, Ursini, neque aliorum, qui post Martialem in Galliam venerunt, patrum: Martialis vero nomen, ut jam dixi, & in vetustissimis Aquitanie & Francie, nec non & Hispanie, sive aliarum gentium libris, per innumeras litanias cum aliis apostolis

16. Mat. De
cont. fo. 11.

inscriptum comparitur. Denique qui cum in duodecim apostolorum serie per canonem missæ & per alia loca scripserunt, sicut Paulum, & Barnabam, Lucam, & Marcum, & Cleopham: non utique id agerent, nisi eum vere apostolum scirent esse; de illo scilicet ordine, quo dicuntur esse apostoli Paulus atque Barnabas.

Ad hæc ex clericis Engolismensibus, qui tamen minus eruditus erat, quidam se opposuit, dicens: Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apostolorum, sufficeret nobis.

Cui mox quidam eruditus ex ipsis Engolismensibus clericis, qui tunc ab Engolisma cum episcopo Rohone ad concilium venerat, obviavit, respondens: Adjurare episcopos in concilio istis audivimus, ne quis scienter hic taceat veritatem: ideoque de hac re non audeo quin tibi coram omnibus respondeam. Nomina septuaginta duorum nec in evangelis nec in Actibus apostolorum inveniuntur, & Martialis procul dubio unus est de illis septuaginta duobus. Quando autem discipulus Pauli Lucas Actus apostolorum scripsit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, & Martialem non exprimeret nominatim; juste mirareris. Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem Romam, cum Martiale venit; & primum Antiochiæ, dehinc Romæ episcopus sedet; & quatuordecim annis ante Paulum venerunt Romam Petrus & condiscipulus ejus Martialis, & Lucas de his nihil dixit: nihil est quod mireris, vel dubites. Si enim propter hoc dubitas, quasi Martialis de tempore predicationis domini non fuerit, gesta ejus non credis: & idcirco merito brutum animal reputaris, si tot ac tantos & tales, patres doctissimos, & prisicos, & modernos, qui ejus gesta summa reverentia & susceperunt & suscipiunt, nutasse hæc in re arbitraris. Quod autem a quibusdam dudum audivi, necesse est mihi in hoc concilio proferre. Nonnulli enim nescio utrumque vero an falso, opinantur Martialem esse illum adolescentem, qui, secundum Marcum, in passione Domini post omnes discipulos est secutus. Et hoc propterea opinantur, eo quod tunc Martialis adolescens erat, & in cæna nocte ipsa Domini ministraverat. Etatis enim quindecim annorum erat, quando eum Dominus vocavit, & baptizari a Petro iussit. Alii autem illum adolescentem suspicantur esse Joannem evangelistam. Sic autem Marcus ait: *Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sudore superando: & tenuerunt eum. At ille, rejecta sudore, nudus profugit ab eis.* De qua re in commentario super Marcum Beda dicit: *Hic adolescens, sive Joannes sive alius quilibet nobis ignotus proprio nomine fuerit, certum est quia magnum amoris ardorem in Dominum habuerit. Item alii opinantur, Martialem fuisse illum discipulum, qui secundum Joannem notus erat pontifici, & dixit ostiariis, & introduxit Petrum: quod hac de re opinantur, quia de nobili fuisse legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, & asserunt ipsum discipulum fuisse Joannem. Augustinus vero in commentario super hæc sic ait: *Nescimus quis iste discipulus fuerit notus pontifici. Non enim possumus affirmare illum fuisse Joannem: quia Joannes, ubicumque se commemorat, hoc adjicit, *Quem diligebat Jesus: hic vero prætermittit. Alios quoque vidi, qui opinabantur, Martialem ipsum esse Mathiam, & similitu-***

ANNO
CHRISTI
1011.

Marc. 16.

Beda super
Marc. 16.Item de
Augustino.

Joan. 13.

ANNO
CHRISTI
1031.ANNO
CHRISTI
1031.

litudine nominis a lingua Aquitanorum ita fa-
 le cepisse vocari: sive propterea quod non facile
 invenitur ubi corpus jacet Matthias. Ego autem
 pro certo teneo, quod si non alius esset Matthias,
 & alius Martialis: uterque tam in nostris quam
 in Anglorum gentis libris minime in ordine apo-
 stolorum esset scriptus. Per litaniae siquidem ve-
 tustorum voluminum Anglica gentis, quae fidei
 rudimentum & ecclesiasticas institutiones a Gre-
 gorio papa percepit, Matthias, & Martialis, uter-
 que cum aliis apostolis inscriptus habetur. Pro-
 inde non ignorabat Gregorius, non eundem esse
 Matthiam qui & Martialem. Ego autem quem-
 dam Graecum peritum interrogans, didici ab eo
 Matthiam Armeniam minori praedicasse, & ibi in
 pace migrasse. Sed libenter me audiat sacer pa-
 trum conventus. Ante hos plures annos quidam
 ex fratribus de monte Sinai in hanc partem ad-
 venerunt occiduum Dei disponente nutu, mori-
 bus graves, doctrina catholica fidei profluentes,
 vita per omnia honesti, utriusque linguae periti:
 qui cum diu nobiscum Engolismae fuissent expe-
 ctantes principum civitatis, & literis Graecis & La-
 tinis eos videremus ad unguem imbutos, super
 hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore
 hae regulae de apostoli memoria in hac urbe fre-
 quentabatur, recuperata potius quam primo in-
 choata, viventibus rege Roberto & Gauzino Bi-
 turicensi archiepiscopo. Ego autem Engolismae
 positus, ubi etiam ab ineunte aetate educatus sum,
 dum inter alios quasi sciolus viderer, ante omnes
 & super omnes huic sanae regulae repugnabam,
 putans esse vanum & falsum, sive ex elatione de-
 scendisse, quia Martialem audiebam in hac urbe
 Lemovicensi praedicari esse apostolum: & incau-
 tus rusticorum opinioni meam accommodabam in-
 telligentiam, putans neminem esse apostolum praeter
 duodecim. Itaque illos conveni Graecos, sci-
 ficantes, utrum orientales Martialem nosset. Qui
 alter Simeon, alter nomine Cosmas, consono ore
 responderunt, dicentes: Utrique Martialem novi-
 mus apostolum, unum de septuaginta duobus.
 Quibus cum diceremus: Nescimus praeter duode-
 cim apostolos: interrogaverunt nos: Habetisne,
 inquit, per istas occidentales ecclesias evange-
 listam Lucam, qui scribit, alios septuaginta duos
 esse electos a domino post duodecim apostolos?
 Et cum diceremus utique haberi, sed illos septua-
 ginta duos a nobis non credi fuisse apostolos, sed
 tantum discipulos: illi protinus nos fugientes, &
 signo crucis se munientes, ceperunt detestari vo-
 cem nostram, dicentes: Discedite procul a no-
 bis, miseri, quia haeretici estis, cum non credi-
 tis verbis domini, dicentis ad illos: *Ite, ecce ego
 mitto vos sicut agnos inter lupos.* Non creditis ei-
 se apostolos illos, quos ipse incarnatus dominus
 ad praedicandum misit? Duodecim misit binos,
 & postea nihilo minus binos misit alios septua-
 ginta duos. Graeci semper Latinis sapientiores fue-
 runt, & scripturae Latinorum ex Graecorum fonte
 derivatae sunt. Martialem proinde, quem nos
 dicimus, *ὁ ἄγιος Μαρτῖνος*, vere scimus esse unum
 de illis septuaginta duobus, qui cum Petro occi-
 dentem petiit ad praedicandum: cujus gesta, &
 omnium septuaginta duorum, in monte Sinai in
 eloquio nostro habemus. Hoc ego testimonio a
 Graecis accepto cepti mecum multa volvere &
 curiose antiquorum voluminum arcana rimatas,
 frequentius Martialem comperiebam ab antiquis
 pronunciatum esse apostolum. Animadverti quo-
 que Paulum & Barnabam, Silam & Timotheum,
 esse apostolos, non de duodecim, non de septua-
 ginta duobus. Persepe qua Timotheus discipu-
 Comil. General. Tom. XIX.

* Petrus pro
Matthias

lus Pauli a Hieronymo dicitur apostolus. Mar-
 cus etiam & Lucas, Silas atque Onesimus, & alii
 quidam per veteres scripturas dicuntur aposto-
 li, & memoria illis apostolica exhibetur. Sic,
 Deo revelante, patenter intelligere cepti, vere
 illum esse apostolum, qui genere Hebraeus, do-
 mini discipulus, domini in caena minister, do-
 mini in insufflatione Spiritu sancto repletus, a
 domino potestate ligandi atque solvendi sublima-
 tus, a domino ad praedicandum missus, fructifi-
 cator maximus in officio apostolatus existere me-
 ruit: & hanc regulam rationabilem, & autori-
 tatis antiquorum plenam, & Dei voluntate in-
 spiratam, deinceps judicavi, & ex eo defendere
 totis viribus cepti, quod non viribus ante igno-
 rantem persequebar. Nam & episcopus noster En-
 golsimensis Hugo, vir undequaque doctissimus,
 qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus
 successor ante hos quatuordecim annos est defun-
 ctus, in quadam sua editione de Martiale hae
 locutus est: Illis, inquit, temporibus civitas Le-
 movica ante omnes & super omnes Galliarum
 urbes eminebat, arcem regni Aquitanici tenens:
 & pervenit ad eam beatus Martialis, qui a do-
 mino per legationem B. Petri gentibus Aquitani-
 cis est destinatus apostolus. Qui dum ad Burdigalam
 urbem ad praedicandum Vasconibus profici-
 sceretur, transitum per civitatem Engolsimam ha-
 buit. Et diu illic demoratus, Engolsimensem po-
 pulum ad Deum vivum convertit, ejusque pri-
 mum episcopum nomine Ausonium, ex ipsa pa-
 tria oriundum, quem ipse baptizaverat, ordinavit.

Et cum quidam ex concilio dicerent: Cur Diony-
 sius, qui longe post Martialem in Galliam ve-
 nit, in libro Actuum apostolorum nominatur,
 cum Martialis nominatum non ibi exprimitur?
 ille respondit: Quia Dionysius gentilis discipulus
 Pauli fuit, & Lucas comes Pauli erat, qui in
 illo libro plus gesta Pauli, quae vidit, enarrat,
 Sed de nominibus eorum qui tunc in praedica-
 tione floruerunt, quid nobis vel controversiam
 vel utilitatis attingat, non video: cum plu-
 res nominentur ibi, vel in epistolis Pauli,
 quorum memoriam in festivitibus minime no-
 vimus. De Jasone illo antiquo discipulo, de
 Philippo evangelista, de Apollo, de Epaphra,
 sive de aliis ibi nominatim expressis, nos qui-
 dem eorum mentionem per singula, quamvis spe-
 ciatim, sive nesciamus, sive omittamus, illi ta-
 men populi, quibus patroni dati sunt, certum
 est memoriam eorum non sequiter venerari.
 Nam etsi Martialis memoria apud quasdam gen-
 tes annua speciatim non agatur: nobis tamen
 occidentalibus, qui ejus adventu illuminati sumus
 caelesti claritate, qui cum in caelo & terra patro-
 num occiduis gentibus esse scimus, non ignobili
 recordatione semper pro opportunitatibus habenda
 est gaudiorum. Porro autem de Dionysio
 Areopagita, qui in Actibus apostolorum memo-
 rat, putare solebam ipsum esse qui in Galliam
 cum Rustico & Eleutherio post descensum apo-
 stolorum Petri & Pauli & Martialis venit: do-
 nec nuper contigit mihi fortuito legere commen-
 tarium Bedae super libro Actuum apostolorum,
 ubi ita scriptum est: Dionysius iste Areopagita
 ipse est, qui postea Corinthiorum episcopus fa-
 ctus, gloriosissime ecclesiam rexit, & eloquio clarus
 multos libros ad utilitatem ecclesiae scripsit.
 Hujus Dionysii Hieronymus in chronico suo men-
 tionem faciens, dixit: Dionysius Corinthiorum
 episcopus, eloquio clarus sub Antonino floruit im-
 peratore, quo tempore Polycarpus discipulus Joan-
 nis evangelistae passus est: sub Trojano vero, qui
 quin-

Beda in A. 4.

17.

Hieron. falsus.

cristianus.

ANNO
CHRISTIGregor. he-
mil. 4. in
Evangel.ANNO
CHRISTI
1011.

quintus post Vespasianum imperavit, Joannes apostolicus in pace quievit; & Clemens papa in mare merfus, martyrio coronatus est. Hujus Dionysii Gregorius in quadam homilia meminit, dicens: Fertur Dionysius ille antiquus venerabilis pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agnibus foris ad explenda ministeria vel visibiliter vel invisibiliter mittuntur. Hic autem de Francia Dionysius, unde fuerit oriundus, in passione sancti Marcelli fideliter memorari mihi videtur: sic enim ibi habetur. Puer quidam Marcellus sub doctrina beati Sixti erudiebatur: cumque supplicis Sixtum episcopum videret puer macerari, cepit timere. Tunc sanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcellus, genitor tuus Ægeas noluit Christum credere, nam mater tua Marcellina, & fratres tui Saturninus & Dionysius, jubente sancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Christianam gentes instruerent, directi sunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. Et infra dicitur: Profectus Marcellus cum Anastasio commilitone Christiano, ut iret ubi erat frater suus Saturninus episcopus, pervenit usque ad Argentomagum: ubi a præside comprehensus, inquisitus est unde esset, aut de qua provincia vel civitate huc venisset. Puer respondit: Christianus sum, ab urbe Roma exivi, & propero ad civitatem Tolosam, ubi fratres mei Saturninus & Dionysius commorantur. Cui Heraclius præses ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer respondit: Pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati sunt. Sed si velint episcopi, ipsa passio in concilium eorum potest sine mora deferri. Hæc mihi non discrepare videntur a scriptura quæ penes nos Engolismæ de Dionysii gestis habetur. Ibi enim legitur, quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit episcopum, & Hispaniæ destinaverit ad prædicandum: Dionysio vero verbi divini semina gentibus tradidit eroganda; quem in Galliam misit, sociosque ei Saturninum, Marcellinum, & Lucianum, atque Rusticum, & Eleutherium adhibuit. Qui cum simul pervenissent ad portum Arelatensium civitatis, Marcellinus in Hispaniam abiit, Saturninus autem Tolosam profectus est, & Dionysius cum Rustico & Eleutherio Parisios adierunt. Lucianus vero presbyter ad Bilvacensem profectus est urbem: Julianus quoque Cenomanensis, ut in gestis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut passio ejus docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & Grato consulibus, passus est. Verum nonnullos audio interdum movere, quomodo non discrepet illud quod apud Tolosam gesta ejus de tempore narrant: videlicet si in tempore Diocletiani & Maximiani, consulatu vero Decii Germanici & Grati, primo Tolosam advenit, vel quod verius esse mihi videtur, tempore Decii secundum passionem supradicti Marcelli, & sub ipsorum principum tempore passus est, quomodo a Petro apostolo episcopus ordinatus, & Tolosam missus est? namque a passione B. Petri, quæ secundum puram veritatem Hieronymi trigesimo-septimo a resurrectione Domini, hoc est decimo tertio Neronis anno, extitit, usque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 182. & a primo Decii anno usque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni duodetriginta. Fuerunt a resurrectione Domini usque in ultimum annum Diocletiani anni numero 265.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibusdam de chronica concordia, propter adventum Mar-

tialis in Aquitaniam, subtilis inquisitio a clericis fieret, ille Engolismensis clericus adjunxit, dicens: Hieronymi chronica quæ mentiri non potest, si placet, in concilium deferatur, & super hac questione diligenter perspicatur. Itaque perferutato libro locutus est: Licet, inquit, Beda in commentario super Actus apostolorum dicat, Petrum quarto Claudii anno Romam venisse, & trigesimo nono anno post resurrectionem Domini passum esse: tamen secundum Hieronymi chronicam subtiliter supputatam ita invenitur, quod decimo octavo anno Tiberii Dominus passus est: post Tiberium vero regnavit Cajus, & post eum Claudius, cujus imperii secundo anno venerunt Romam principes apostolorum Petrus, & condiscipulus ejus Martialis; ipsius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, Dominum prædicare ceperunt. Post Claudium, qui imperavit annis 13. mensibus 7. diebus 28. suscepit jura principatus Nero, nihilo minus annis 13. mensibus 7. diebus 28. nam 13. plenis annis regnavit, & quarto decimo plusquam medio mortuus est. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quem admodum literis per veredarios ei fuerat jussum. Ipsi quoque Neronis anno secundo, Paulus apostolus primitus venit Romam, hoc est quarto decimo anno post adventum B. Petri: necdum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus est. Missus est autem victus Romam Paulus a Festo præside Judæ, quia Cæsarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Judæos cepit regnare: qui regnavit per annos 24. id est usque ad primum annum Caji Caligulæ, qui fuit successor Tiberii: sub quo Herode Dominus passus est, fuitque frater Archelai, id est filius illius Herodis, sub quo Christus natus est. Post Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis septem. Ipse est Herodes qui Jacobum occidit. & Petrum comprehendit, & ab angelo percussus est. Cujus Herodis anno quinto, hoc est Claudii Cæsaris secundo, Petrus & Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Post Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26. hoc est usque in secundum annum Vespasiani, quando Judæorum regnum defecit. Post Neronem quippe imperavit Vespasianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37. resurrectione Domini, ut jam diximus, hoc est decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus passus est: & anno quadragesimo post resurrectionem Domini, hoc est tertio anno Vespasiani, Martialis assumptus est. Hæc omnia ita diligenter supputantur, ut si secundum quosdam trigesimo nono anno post resurrectionem Domini Petrus passus est, ergo Martialis Petro supervixit uno integro anno, & crastina die, hoc est prima alterius incipientis anni die, celos cum Christo ascendit. Atque ipso anno quo basilicam, in qua ipse membris quiescit, in honore Petri apostoli dedicavit, post duos menses dierum temporalem mortem suscepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus trigesimo septimo a resurrectione Domini, hoc est decimo tertio Neronis passus est anno: igitur Martialis Petro quatuor annis supervixit.

Hæc & his similia de convenientia annorum cum satisfactum esset, & ille Engolismensis clericus iterum diceret, quia nihil mirum si Martiale Lucas nomine proprio non exprimit, cum illo-

illorum septuaginta duorum nomina non ostendat, atque Petri adventum in Antiochiam & Romam nullo modo scribat, iterum Odolricus pater allocutus est concilium, dicens: Ne quis forte nos dicat nunc novum sateri apostolum, & haec non auditum: de apostolatus eius antiquitate, eo quod jam olim praecipuus, ab antiquis & testificatus fuerit, iterum perhibebo testimonium verum, o venerabiles episcopi. Ecce duo sacerdotes ex fratribus nostris coram adunt, quos olim hac ipsa de causa in Britanniam missi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, praefixam legem annosam diligentius perscrutarentur, & omni submoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos pervenissent, tam in martyrologiis eorum, quam in litanis Martialem ab antiquitate reperiebant apostolum scriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monasterium, in quo primus Anglorum episcopus requiescit corpore Augustinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis) per litanias tamen atque martyrologia in eodem loco invenerunt eundem patronum nomine apostolico decoratum. At cum a patre monasterii perquirent, dicentes: Ut quid Martialem in vestris litanis praedicatis apostolum, cum eius gesta dicatis non haberi peaes vos? ille respondit: Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac provincia Christi nomen auditum est, a patribus hoc nostris observatum est, quorum nullatenus immutare possumus traditionem. Scimus quippe doctores nostros priores de Gregorii profuxisse magisterio: attamen saepius inter nos conferre indagando solemus, quis ille est apostolus, cuius vocabulum in evangelis & in actibus apostolicis minime intuemur. Et quoniam gestorum eius auctoritatem non habentes, de eo non parum haesitabamus, ideo nomen eius crebro a memoria apostolica eradere putabamus. Sed contra cum animadverteremus quia antiqui patres nostri non incassum hunc nobis scripserunt apostolum: idcirco nullo ausu eius vocabulum a serie apostolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini Galli, qui de eius estis apostolatu, qui nobis eius actus enunciatis, a nostris cordibus de eo omnem omnimodis dubitationem abiecit: & hac de re dudum creberrime Deo supplicabamus certos nos reddi. Nec in adventu vestro derelicti spe nostra videmur: immo exultandum nobis est de tam egregiae virtutis domini nostri Jesu Christi discipulo. Multa alia testimonia penes eandem gentem Anglorum de huius auctoritatis vetustate testes veraces narraverunt nobis sese comperisse. Illud quoque mihi memorandum est, quod ante nos septem annos rex Anglorum duci Aquitanie regalia munera misit, simulque codicem literis aureis scriptum, in quo nomina sanctorum distincta cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam olim in concilio Pitaven- si, dum hac eadem de re quaestio esset, idem dux Wilhelmus literis edoctus in testimonium antiquitatis pontificibus ostendit. Erat enim ibi Martialis in aliorum apostolorum catalogo positus. Qui peritissimus princeps dicebat archiepiscopo Burdigalensi, & aliis qui ibidem aderant episcopis: Coniicere, inquiens, possumus quam egregiae auctoritatis sit beatus Aquitanorum patronus, de quo Gregorius in illa sui laboris gente hanc legem tradidit observandam. Nimirum imperitorum est dubitare, de quo sanctus papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o episcopi, in hoc codice, qui apud Anglos scri-

ptus est, praetermissum esse Timotheum, & Cleopham, & Silam, & alios, quorum nomina in evangelis, & in actibus apostolicis, sive in epistolis Pauli leguntur, quos apostolos dicitis praeter duodecim esse: non tamen praetermissum esse illum nostrum patronum, qui primus Galliarum fuit episcopus, cuius nomen in evangelis reticetur: ut scilicet vere illum Dei fuisse sciamus discipulum in carne, & cum duodecim prioribus electis discipulis maximam a Deo accepisse apostolatus gratiam, hanc gentem occiduam possidendi signum apostolatus in aeternum. Hoc autem in Martiale fieri videmus, quod etiam in Barnaba, Luca, & Marco, & antiqui faciebant, & moderni haec faciunt. Nam eorum alii memoriam de confessoribus, non de apostolis, agunt, ea tantum causa quia non sunt de duodecim: alii autem rectius arbitantes, non de confessoribus, sed de apostolis eorum agunt recordationem, eosque apostolos praedicant; ideo quia de Israel genere secundum carnem procreati, ad praedicandum ab aliis apostolis missi sunt. Ita & qui Martialis mentionem de confessore agunt, idcirco agere videntur, quia non fuerit unus de duodecim. Qui vero ejus de apostolo recordantur, rectius autem, quia quamquam unus non sit de duodecim, ex genere tamen Abraham, hoc est de tribu Benjamin, ortus, dominum in carne videns, ejus fuit discipulus. Omne etiam donum gratiarum cum duodecim a domino accipere promeruit. De cetero a domino per beatum Petrum ad praedicandum Gallis missus est, ubi clara habet apostolatus signa; praedicationis quippe fructificatio maxima illi inter alios apostolos extitisse probatur: siquidem praeter Paulum & illos duodecim nescimus tanta copia fructificasse alium apostolorum, quanta Martialis praedicando fructificavit.

Haec & his similia cum super his dux perorasset, ejusque verbo nullus contraire quivisset: quidam clericorum de eruditis ait ad eos qui sedebant in concilio: Non ignoramus quia Matthias de septuaginta duobus dudum fuerit, & post per constituentem Petrum unus de duodecim extiterit. Verum alter, quem fors in duodenario non accepit, nihilo minus tamen de eorum ordine qui exceptis duodecim erant, apostolus permanit. Ipse est enim postea didus Judas apostolus, qui tunc Joseph justus sive Barsabas dicebatur. Ipse denique est, qui cum Sila apostolo ab aliis apostolis missus est: unde Hieronymus divinae legis interpret scribit, dicens: Silas quoque & Judas ab apostolis apostoli appellati sunt. Si ab apostolis illis appellati apostoli sunt, ergo vere apostoli erant: priores enim apostoli eos quos apostolos vocabant, non incassum apostolos existimabant: nec appellarent, nisi essent. Praeterea Paulus apostolus, in quo Christus loquebatur, exceptis undecim, non appellaret apostolos, nisi vere apostoli exceptis undecim essent. Non in vanum quippe, neque mendaciter aliquod verbum locutus est Paulus: Apparuit, inquit, undecim, de apostolis omnibus. Haec propter quosdam protuli, qui in concilio verbum ventilant, dicentes: Quid enim, si Martialis apostolus tunc erat, ut quid minime in locum Judae ponebatur, quando Matthias eligebatur? Sciatis itaque non solum Matthiam, sed cum eo & Barsabam ab apostolis electos & statutos, & occulta forte Matthiam, ut in locum Judae esset, assumptum; quatinus non jam undecim, sed duodecim primi testes resurrectionis domini essent. Barsabam vero apostolico nomine minime caruisse, quia aut praeter duo-

* Certe hic erat cognomen Me- gaus.
* VVilhelmus

1. cu. 11.

ANNO
CHRISTI
1031.
L. 10.

ANNO
CHRISTI
1031.

duodecim jam pridem ad apostolatus officium de-
stinati fuerant, dicente domino: *Ita ecce ego mit-
to vos sicut agnos inter lupos.* Sane quis dixerit
Martialem non fuisse resurrectionis domini testem?
Numquid non Barsabas, quia unuserat de septua-
ginta duobus, sicut & Matthias, sicut apostolus
tunc erat, ita deinceps apostolus fuit? Nonne ip-
se est, ut jam dixi, qui nunc dicitur Judas apo-
stolus cum Sila apostolo? Etenim quemadmo-
dum Matthias prius erat apostolus de septuagin-
ta duobus, dehinc autem unus de duodecim fuit
ita & Barsabas, ut apostolus erat, apostolus per-
mansit, licet non de duodecim. Eodem modo &
Martialis, si. hinc de septuaginta duobus fuit,
ergo tunc & apostolus erat, & demum apostolus
permanit, translato Matthia in duodecimum. Ut
autem quidam ait, apostolus non numeri sed of-
ficii nomen est. Re autem vera illi statuti sunt
duo ad supplendum duodenarium ordinem, quia
baptismate Joannis usque in diem ascensionis ope-
ra domini viderant perfectæ ætatis exsistentes. Si
enim ipse dominus non ante trigessimum ætatis
est exorsus predicare annum: quanto magis di-
scipulos duodecim oportebat non ante ætatem per-
fectam testes domini publicos Judæis esse? Porro
si Martialis, quando dominus ascendit in cælum,
necdum præcesimum ætatis annum attigerat, quid
in eo judicare possumus, quod minime in lo-
cum Judæ substitutus fuerit? præsertim cum an-
teriores duodecim testes, vel grandævi, vel perfe-
ctæ ætatis, hic autem nondum impletam
corporis ætatem haberet. Si autem David, cum
adhuc esset adolescens, a domino electus in re-
gnum, & eo jubente consecratione regia unctus
est, tamen non ante regnare cepit, quam trigin-
ta ætatis compleret annos: quid mirum si Mar-
tialis ætate adhuc adolescens unktionem sancti Spi-
ritus in potestate ligandi atque solvendi, & cete-
ra gratiarum charismata ad officium apostolicum
pertinentia, cum aliis a domino accepit apo-
stolis? ubi jam enim pervenit ut integræ esset æta-
tis, hoc est annorum triginta, per beati Petri le-
gationem Aquitanicæ gentilitatis apostolatam effi-
caciissimo opere a domino suscepti. Quod autem
dominus iussit Petro ut dirigeret Martialem ad
predicandum provinciæ Galliarum, idem est si-
millimum illi a quo doctoribus Antiochiæ de-
gentibus ait Spiritus sanctus: *Segregate michi Pau-
lum & Barnabam in opus quo assumpsi eos. At il-
li orantes & jejunantes, imposuerunt eis manus, &
dimiserunt eos.* Et sicut illi missi fuerint a Spi-
ritu sancto, quamvis per ministerium discipulorum,
sic Martialis missus est a domino in Galliam, li-
cet per legationem & consultum beati Petri. Qui
vocante & eligente se domino, ætatis quiddecim
annos impleverat tantummodo, tribulque cum eo
permanit, id est usque ad passionem & ascensio-
nem, post adventum denique sancti Spiritus su-
per apostolos in Sion, annos quinq; apud Ju-
dæam fecit, & post cum Petro Antiochiæ septem
permanit: at vero dehinc sequenti anno, impe-
rante domino, Aquitaniam introivit, in qua per
viginti octo annos prædicationi instituisse cognosci-
tur: siquidem tertio Vespasiani anno migravit.
His igitur verbis emulorum pertinacia cum pul-
lulans esset facile extincta, omnesque peritorum
acclamassent satis fuisse conveniens ætatis perfe-
ctionem, in illis qui duodecim apostoli priores
electi sunt, extitisse: interim in illo concilio Pi-
dævensi super hoc capitulo cessatum est.

Subiunxit etiam idem venerandus senior qui
hæc perorabat, dicens: Quid multa necesse, di-
lectissimi? nil profecto hic obesse conspiciatis, quam

illam minus congruam multorum consuetudinem,
non ratione perspicacem, sed incuria, ut asso-
let, torpente, penes plures inveteratam. Quo
autem modo hæc que in multis invaluit tradi-
tio, ex quo, videamus fonte, descendit. Nostro-
rum equidem patrum non incerta didicimus, quia
longe olim, immo ab ipsius discipuli domini tem-
pore, quo, imperante Vespasiano in pace occu-
bit, usque in tempora nepotum Caroli Augu-
sti, quando in monasticum canonicis ordo, fa-
cientibus Pippino & Carolo fratribus, filiis Hlu-
dovici, in quo ego rector sum loco, permuta-
tus est, eundem Christi discipulum passim per
Aquitaniæ priores nostri cum aliis recitabant
apostolis, ejusque de apostolo mentionem recole-
bant; donec juniores, quasi melius zelando, imo
deterius sapiendo, ceperunt novitatem inferre,
dicentes: Licet nobis patronum Aquitanicæ de lo-
co apostolorum, in quo nunc ultimis est, trans-
mutare, ut sit nobis honorabilior, si primum in
confessorum serie eum dicamus: sit nobis principium
confessorum, non extremitas apostolorum: eligi-
mus ut sit primus ante omnes confessores, quam
ultimus in apostolis. Hoc itaque arbitrio huma-
no nulla ratione fulto, paulatim usque ad hæc
tempora nostra talis increvit mos, non tamen in
omnibus locis. Nonnullæ quippe ecclesie hodie-
que hæc in re antiquiorem retinere videntur ob-
servantiam: quam licet alii permutassent in ter-
ris, nullatenus tamen potuerit eum imminuere
neque obscurare gloriam in cælis, ubi ingens
apostolicum decus, in glorioso rutilans apostolo-
rum choro, ante conspectum majestatis gloriæ
Dei perenniter possidet. Si ergo priora & anti-
quiora patrum, secundum veritatem & rationabi-
lem auctoritatem, Deo inspirante, recuperamus
instituta, olim humanis adventionibus ablata
atque depravata, idque agimus renovando magis
quam novitatem præsumptivam tradendo: ut quid
culpamur velut transgressores patrum termino-
rum, de quibus scriptum est: *Ne transgrediaris*
terminos antiquos quos posuerunt patres tui? cur,
inquam, durum id aliquibus videbitur, si rectam
veritatis lineam sequimur, si perspicaciores pa-
tres antiquos hæc in re imitemur, si minus acu-
tos non sectari dignum ducamus? Nonne hic pa-
ter Azenerius, atque Benedictus rector monaste-
rii Clusæ sancti Michaelis, pluresque alii doctissi-
mi & reverentissimi abbates & episcopi, tam præ-
sentes quam absentes, una cum Romana aposto-
lica sede, huic sententiæ testificantur nobiscum,
bonumque id ac justum Deoque beneplacitum
ducunt? Cur autem multorum opinioni incaute
aurem præbendo obscurare, immo, quod absit,
infalsare tanti gesta patrum videbimur? qua enim
ratione possumus eum negare fuisse discipulum
domini, eumque in carne secutum? Sed quisnam
temere inficiari audeat, eum a domino ad præ-
dicandum missum, necnon & ligandi solvendi-
cum aliis apostolis potestate promotum; partem-
que gentilitatis enormem in occiduo climate spe-
cialem in forte apostolatus, Christo jubente ac
donante, beatoque Petro consultum præbente,
suscepisse? Omnia hæc de illo abouunt, qui eum
aut non credunt esse apostolum, aut, si credunt,
non libenter suscipiunt. Illi, inquam, hæc deneg-
are videntur, qui eum non quemadmodum Jo-
annem evangelistam, sed velut Silvestrum papam,
aut unum de his qui dominum in carne non se-
cuti sunt, vel non viderunt, simpliciter confes-
sorem autumant.

Tunc quidam moribus & ætate grandævus, ex
episcopis qui sedebant in concilio, Albinensi vi-
deli-

* Ex parte quod
Martialis

Proo. 33.

ANNO CHRISTI 1031.

ANNO CHRISTI 1031.

delicet ecclesiam pastor **Emilius**, facto silentio, A
dixit: Hunc Aquitaniam patriam consuevit illumina-
natorem, qui ad hanc plagam patres nostros ve-
nit primus saluare, quem Christus dominus &
beatus Petrus, alter imperans ut magister & do-
minus discipulum & seruum, alter exhortans ut
condiscipulus & compropinquus condiscipulum
& compropinquum, ad salutem & lumen gen-
tium Galliarum, in tenebris & umbris mortis
sedentium, direxerunt, iustissimum & dignissi-
mum esse omnimodis censemus, ut quo magis
possumus excellentiori habeamus honore, secun-
dum tamen rectam veritatis normam. Hec, in-
quam, in eo teneamus que non sint ultra veri-
tatem: & quod verum & clarissimum illic est nec
pretermittentes nec excedentes, quo eum magis
valemus honoremus. Si enim vere a domino ad
predicandum missus est, si discipulus ejus in car-
ne fuit, si unus de illis est, quibus dictum est:

Lin. 10.

Beati oculi qui videns que vos videtis: qui eum
negat apostolum, profecto constat quia veritatem
pretermittit, immo impugnat. Si autem ita di-
ceretur apostolus, ut de origine Israel discipulus
domini non esset, nec a domino potestatem li-
gandi ac solvendi accepisset: ultra veritatem fie-
ret transgressio. Ut si quis eum unum de duode-
cim, dicat fuisse, ultra veritatem pertransit: qui
vero ita eum dicit apostolum, tanquam a domi-
no missum, non de duodecim, sed de septuagin-
ta duobus unum, sive tanquam Paulum & Bar-
nabam, qui post domini ascensionem electi apo-
stoli extiterunt: hic veritatem neque contemnit,
neque transcendit, verum nec ad laevam nec ad
sinistram devians per viam rectam justitie gradi-
tur. Igitur si pars aliqua probabilis antiquissimo-
rum patrum comperitur eum dixisse apostolum,
& nomen ejus cum aliis pronunciasse apostolis:
bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tram-
item tenere, ut posteris nostri callem directam
deinceps assuescere ipsum non cunctentur.

1. Cor. 11.

Hec & his similia eo dicente, alius ex episcopis,
videlicet **Isembertus Pictavenis** ecclesiam rector,
cepit explanare dicens: Qui de hoc verbo
controversiam parit, nodum in scirpo querit.
Nos non sumus Ebionite, qui non recipiunt
preter duodecim apostolos, & Paulum quasi
transgressorem legis repudiant. Sufficit ad confu-
diendos adversarios hoc telum acutissimum, hoc
est sola beati Hieronymi sententia. Item mucrone
validissimo Pauli apostoli, nulla arte aut vi
unquam retundendo, omnis pars contentiosa per-
rimenda est. Ait Paulus, quia apparuit dominus
undecim, deinde apostolis omnibus: ut sciamus apo-
stolos fuisse, omnes quos dominus in carne ad-
hoc degens misit ad predicandum. Ait Hieronymus,
ut in presenti recitatum est lectione: Omnes
qui dominum in carne viderunt, eumque postea
predicaverunt, fuerunt apostoli: &c. Li-
quido constat quia Martialis dominum in carne
vidit, & eum postea predicavit. Bonum est eum
dici apostolum, quamvis non malum sit dici con-
fessorem. Nam & apostolus Petrus si dicatur con-
fessor, malum non est: cum confessio veritatis
semper sit communis per os omnium sanctorum,
tam in veteri, quam novo instrumento. Cum
hunc autem patronum bonum sit confessorem dici,
melius tamen est eum predicari & apostolum:
ne latere videatur sub modio claritas ejus, qua
domini discipulus, & sortis apostolicæ unus esse
predicatur. Qui autem contentiose eum dicit
confessorem, ideo non bonum esse mihi videtur:
quia quasi negare videtur ejus proprium, & ini-
micitias in ecclesia parit. Ne igitur scissura in

ecclesia Dei hac fieri possit occasione: summo-
pe- re est providendum, ut omnes consensu corde &
ore unum id quod melius est pronuncient. Sola
que obesse videtur auribus consuetudo, in melius
accipiat: & schisma ac murmuratio, atque du-
bietas prorsus a nostro communi cœtu aboleatur.
Quod si quis contraire præsumperit huic pacificæ
concordiæ, de contentiosis & schismaticis unus
judicetur.

Ad hæc venerandus ait **Jordanus**: Multa, ex-
rissimi, ante hos annos hac de re facta est inquisi-
tio, quousque hæc altercatio ad aures apostoli-
cæ sanctæ Romanæ sedis perveniret. Super quo
dominus **Joannes papa** exemplar epistolæ nobis est
dignatus destinare, magnopere testificans apostola-
tus ejus gloriam, & redarguens omnes qui eum
contradicunt esse apostolum. Quæ epistola sacra
conservata in promptu habetur, in qua facile cla-
ret testimonium verum Romanæ sedis.

Cui Bituricensis archiepiscopus **Aimo** respon-
dens dixit: Textum epistolæ **papa Joannis** om-
nibus Galliarum episcopis directæ, ante hos quin-
decim dies in concilio Bituricensi, ubi plures epi-
scopi congregati eramus, coram nobis recitare fe-
cimus: ubi multa doctorum turba interfuit, qui
hanc disceptationem sub magna discretionem exami-
nantes, invenerunt sanum esse quod **Joannes pa-
pa** in Romana sede, & vos in hac quam prima
omnium ecclesiarum Galliarum est, sancto Spiritu
afflante, de hac iustissima re instituitis. Nemo
denegat eum fuisse unum de septuaginta duobus.

Concil. Bitur.
1031. dicit.

Illis autem dominus dixit: *Ita, ecce ego mitto vos*
sicut agnos inter lupos. Constat ergo quos domi-
nus dixit apostolos, quia vere apostoli sunt. Et
hunc protoducem Galliarum semper plures antiquo-
rum, non cum confessoribus, sed cum apostolis
pronunciasse visi sunt. Itaque primo doctorum
choro persuadente, coram omni populo, in ma-
jori ecclesia Bituricensi, testimonium perhibui-
mus beato **Martiali**, quia apostolus veritatis est.
Curavimus enim ne Romanæ apostolicæ sedis de-
creto & imperio repugnaremus. In testimonium
vero veritatis, in eodem concilio totum scribere
rogavimus, quem manibus corroboravimus no-
stris: quatenus omnibus sit notum, nos de hac
re a Romana sede minime velle desciscere: quia
non oportet. Porro verbum idem dum in eccle-
siæ totius conspectu concionaretur, illico omnis
populus quasi vir unus una voce dominum bene-
dixit pro sui gloria patroni. Sicut igitur Roma-
na testificatur ecclesia, cui contradicere nefas est,
& quemadmodum in prædicto Bituricensi testifi-
cati sumus concilio: ita in presenti concione
generali hanc sententiam iustam & necessariam
sanctæ ecclesiæ testificamur esse.

Lin. 10.

Tunc Deo amabilis **Jordanus** respondit: Hoc
equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc
est in primo anno dedicationis hujus Lemovicen-
sis basilicæ redemptoris nostri, quam hodie exul-
tante hæc civitas nobiscum recolat, viventibus
tunc doctissimo rege Francorum **Roberto**, &
Gauzleno metropolitano prædecessore vestro, hæc
sedes Lemovica non sine enormi autoritate di-
vina receperit, paucis memorare libet. Post mul-
tas enim hujus capituli altercationes, aliis assen-
tientibus, aliis vero repugnantibus, cum super
hac re factæ multæ essent litanie, ut hoc verbum,
nisi Dei esset bona voluntas, in concordia hujus
sedis minime resideret: advenit synodalis ad hanc
ecclesiam conventus, ubi tertia die synodi, om-
nis sacerdotum generalitas, ac ceterorum cleri-
corum numerositas, una nobiscum nobilium vi-
rorum & legis doctorum adjuncta multitudine,
credo

AA. 1031.
in Lemovic.
1. an. 1031.

ANNO
CHRISTI
1021.ANNO
CHRISTI
1021.Hæc sunt
coact. Le-
moic. I.Anno 1021.
9to mensis
Augusti 1021
dies dominici.
10.

credo Deo gubernante, unum cor & unam voluntatem hora diei tertia suscepit: taliterque omnibus inspiratum est, ut pacifice, & libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc susciperetur ab omnibus sententia, deincepsque immutabiliter per nostram diocesim observaretur. Et bene placuit omnibus, qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus: ut quemadmodum multitudini novitas videbatur, ita contra hanc altera quidem res nova, sed magnifica, & gloriosa adversus omnes æmulos confirmaretur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, sacratissimum corpus patroni a suo levavimus tumulo, & piissimo obsequio transfulimus super hoc sanctum altare, quod in honorem protomartyris Stephani ipse consecravit. Facta sunt hæc dominica resurrectionis die, in ipsa solemnitate inventionis corporis beati Stephani, atque hujus sancti templi consecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, simulacris. Quæ res ita nobis convenire visa est, ut sicut ille vivens hanc suam sedem totius Aquitanicæ gentis fontem baptismi & illuminationis evangelicæ fecerat, ita corpore suo eandem visitando perlustrans, isthic nobis hujus daret initium observationis, hocque institutum membra in reliquum conservandum non cunctarentur, quod exordium in capite suo sumebat. Super hoc itaque altare eodem die mysteria in gloria apostolatus ejus solemniter celebravimus. Quod semper in reliquum celebrare tam hic, quam per omnes nostræ diocesis ecclesias, & monasteria, mandavimus: ut videlicet ulterius non in confessoris, sed in apostoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret. Hanc etiam diem statui- mus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad suam sedem egregius pastor translatus est: qua etiam die cathedra ejus, hoc est ordinatio, sive initium episcopatus ejus est. Non quod eadem die consecratus sit in episcopum: (nam die ascensionis domini consecrationem episcopalem cum aliis episcopis a domino accepit, quando elevatis manibus benedixit discipulis dominus, & ferebatur in cælum) sed sicut est cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, non quod tunc consecratus sit episcopus, qui a domino jam olim consecrationem susceperat pontificalem, sed quia tunc primum in illa die apud eandem ecclesiam sedit, ad suscipiendum super populum Dei regimen pastorale: ita in hac die, quæ est tertia mensis Augusti dies, hanc domum de sano demonum fecit Christi templum, & in ipsa ecclesia hæc primum sedit, suscipiens in populo curam & regimen pastoris: quem duo sacerdotes Dei, Austriacianus & Alpinianus, discipuli ejus, inthronizasse creduntur in hujus ecclesiæ cathedra, in testamento veritatis: ut ubi duo vel tres congregati essent in nomine Salvatoris, in medio eorum ibi dominus esset. Nam & beatum Petrum Linus & Cletus discipuli ejus sacerdotes, immo etiam beatus Martialis condiscipulus ejusdem beati Petri, apud primam Romanam ecclesiam inthronizasse creduntur: quæ ecclesia, prima, ut quidam dicunt, est apud titulum qui vocatur Ad primum, & est in honore Levitæ Stephani primi martyris; ut alii autem ferunt, est apud Lateranis, quia ibi patriarchium est. Altera ergo die, quæ est post dedicationem hujus sacrosanctæ basilicæ, sive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, translatio patroni ad suam sedem, sive festivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebrari solita est in hac eadem sancta Le-

movicensi ecclesia. Eodem vero die, consummatis cum tripudio mysteriis, & de apostolica commemoratione instituta federato cum pace inter se universo clero & populo, sacratissimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Posuimus autem sub anathemate eos, qui in nostra diocesi ulterius hanc inquietare præsumerent sententiam. Post multum vero temporis, cum in nonnullis per Galliam ecclesiis de hoc verbo murmur fieret, & quidam dicerent: Quomodo potest apostolus esse qui in evangelis non dicitur, sed nec in actibus apostolorum manifestatur? alii vero putarent nunquam hæc usquam id esse, sed noviter a nobis primum, quod absit, usurpatum esse, iterumque gravis altercatio pullularet, Deo dispensante, directa est nobis super hæc re epistola ab apostolicæ Romanæ sedis papa Joanne. Tunc unanimi consulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut suscipiendum aut non suscipiendum, congregatio episcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decernitis hanc non suscipi debere sententiam: nec a me ultra suscipienda est, sed magis impugnanda. Si autem suscipitis: & ego ita suscipio, sicut ante susceperam; ut quicumque nostræ diocesis in eo scandalum generale ulterius præsumperit, tam vestra quam nostra coercetur animadversione.

Tunc archiepiscopus ait: Sicut jam dixi, & iterum nunc palam omnibus dico: quemadmodum Romana ecclesia suscipit, & suscipi per textum epistolæ mandat, & hanc ipsam rem Buiricenses concilium nuperrime collaudavit, sic laudo hoc bonum esse, & in pace suscipio, & hujus sancti concilii fraternitatem absque schismate suscipere id obsecro & exhortor. Si quis autem exhortationi nostræ non acquieverit, habeat judicem Deum, uniuscujusque conscientiam testem. Verumtamen comprovinciales nostros necesse est, nisi susceperint, admoniti obediunt Romanæ sedi capiti suo, severa autoritate nostra compulsi.

Ad hæc Jordanus venerabilis ait: Ut video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace suscipitur, gratias agimus Jesu Christo Domino Salvatori nostro: & benedictus Deus, qui hanc sanctam Lemovicensem ecclesiam sacerdotio beati Martialis nobilitavit, & hanc gentem occidentalem ejus fructifera prædicatione ab idololorum servitute ad veram libertatem retraxit. Ipsi patri domini nostri gratiarum adiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem sub modio occultari, nec civitatem supra montem positam abscondi: sed quod ab antiquitate patres nostri priores probantur præoccupasse, nunc eventitatum prudenter in diebus nostris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cælum & terra transibunt: sed verba & promissa Dei non præteribunt. Et si beatus Martialis lux mundi a domino vocatus est: eadem promissio domini impossibile est quin compleatur in eo, qui officio apostolatus & prædicationis, claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipso, jure rutilat fulgore apostolico.

Iterum conversus ad archiepiscopum, locutus est, dicens: Jam, si placet, venerabilis pater, absolvatur hodiernum concilium: ne populus festivus tandem more nostræ gravetur. Crastina enim & tertia die de aliis disputaturi Deo erimus auxiliante. Nunc ergo simul omnes ad ecclesiam Salvatoris nostri procedamus, ubi nos multus expectat populus: stationem ibi festam agamus, & sacrificium pro solemnitate unus ex nobis Deo offerat. Nos quoque reliqui illic circumstabimus, & po-

ser. edmo-
bert.

ANNO
CHRISTI
1031.ANNO
CHRISTI
1031.

& populum de presenti concilio admonemus, A Nemo in hac congregatione seditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: nullus, ut assolet, quasi propter justas querelas, pugnam inire constituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quispiam inquirat, si forte pax nobis a domino tribuatur quia: quia hic conventus proprie conventus domini est, ad inquirendam pacem, ad consolandam sanctam Dei ecclesiam.

Ad hunc sermonem de sedibus turrexerunt episcopi, & cum timore Dei procellerunt, ascendentes ad locum templi, ad audienda solennia sacrosanctae basilicæ. Rogante vero venerabili Jordano, metropolitano Bituricensis sacro usus pallio ad celebranda sancta accedit. Inter laudes autem, quæ tunc Græco nomine dicuntur a conversione vulgaris modulationis, dum versus sanctæ Trinitatis a cantoribus exclamarentur, illico omnes episcopi, cum archiepiscopo & diaconibus ceterisque ministris, ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuamque tam sibi quam ministris altaris pacem, ut mos est, dederunt: deinde per circuitum altaris in sedibus præparatis resederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id est, festiuis laudibus, ornatissime expleto, primam orationem de solennitate ecclesiæ dedit archiepiscopus: secundam, audiente omni ecclesia, de beati Martialis commemoratione annexit. Quæ oratio in hanc modum continetur.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui beatum Martialem apostolum ecclesiæ tuæ sanctæ præfisse voluisti, quæsumus, nobis, ejus suffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præsertim palam omnibus voluit protulisse, ut testimonii apostolatus beati patroni clarus assertor liquido patetceret. Quam oratio, cum secreta, & præfatione, & ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana esse dicitur: quia a Joanne papa Romano ad Lemovicenses directa jam dudum fuerat.

Post evangelium denique lectum, facto in plebe silentio, Jordanus pontifex, conversa facie ad plebem, astans coram altari in eminentiori loco, sic alloqui cœpit populum, dicens: Audivimus, dilectissimi, verba sancti evangelii: *Quia venit Filius hominis querere & salvum facere quod perierat.* Ideo enim Salvator dicitur esse dominus noster Jesus Christus, quia omnes peccantes vult ad salutem revocare, dicente apostolo: *Fidelis sermo, quia Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixisset atque ad milites, deprædantes sive per calumniam vel potentiam res sanctuarii, & pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea jaste restituerent quibus rapuerant, retraxisset sermonem: ad ultimum adjecit, dicens: Ecce propter vestram pacem, dilectissimi, hic adsunt pastores ecclesiarum sancti fratres nostri episcopi, qui ad sublevandum onus mei ponderis, & vos salvandos atque pacificandos, dignati sunt ad hanc urbem convenisse, sequentes Domini nostri Jesu Christi exemplum, qui venit querere & salvum facere quod perierat. Qua de una re cum illis moneo vos, obtestans in Domino Jesu, quatenus nemo vestrum illis inobtemperans existere præsumat, nemo sese a concilio isto excusando subducatur: sed omnes principes & capita populorum ex Lemovicensi provincia in crastinum & tertium diem ad nos cum pace conveniant, & nullus a nostro cœtu communi secedat, nisi a nobis voluntario animo jussus.

Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præsumat, sive in facultatibus, sive in domo ejus, neque dum hic steterit, neque dum ad propria redierit, neque ante septem dies postquam regressus fuerit.

Council. General. Tom. XIX.

Nemo in hac congregatione seditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: nullus, ut assolet, quasi propter justas querelas, pugnam inire constituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quispiam inquirat, si forte pax nobis a domino tribuatur quia: quia hic conventus proprie conventus domini est, ad inquirendam pacem, ad consolandam sanctam Dei ecclesiam.

Hæc qui observaverit, tanquam filio pacis, immo Dei, a domino nostro Jesu Christo, & sanctis apostolis ejus, abolutionem conferimus peccatorum, & benedictionem æternam: ut sicut dominus B. Petro, & huic B. Martiali, ad cujus sacratissimum corpus assistimus, ceterisque apostolis virtutem atque potestatem ligandi atque solvendi tribuere dignatus est; ita a peccatorum nexibus absolvere dignetur eos, qui de pace & justitia Deo & nobis, qui ejus vice licet indigni fungimur, obedire festinaverint. Qui autem pacem nostram non susceperint: tanquam non Deum, sed diabolum sequentes, huic damnationi, quam modo coram recitare jubebimus, subjacebunt. Pax autem nostra ad nos revertetur, sicut dominus in evangelio ait: *Si fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra; si autem, ad vos revertetur.* Tunc jubentibus episcopis, idem qui evangelium pronuntiaverat diaconus, sic in tomo chartæ excelsa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens:

Ex auctoritate Dei Patris, omnipotentis, & Filii, & Spiritus S. & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostolorum principis, & B. Martialis, & aliorum apostolorum, atque omnium sanctorum Dei. Nos episcopi, in nomine Dei specialiter congregati, Aymo archiepiscopus Bituricensis, Jordanus antistes Lemovicensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragmundus Mimatensis, Æmilius Albienis, Deusdedit Caturcensis, Lambertus Picavenis, Arnaldus Petraccoricensis, Roho Engolismensis: excommunicamus illos milites de isto episcopatu Lemovicensi, qui pacem & justitiam episcopo suo firmare, sicut ipse exigit, nolunt, aut noluerunt. Maledicti ipsi & adjuvatores eorum in malum: maledicta arma eorum, & caballus illorum: erunt enim Cain fratricida, & cum Juda traditore, & cum Dathan & Abiron, qui vivi introjerunt in infernum. Et sicut hæc lucernæ extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum extinguetur in conspectu sanctorum angelorum: nisi ante mortem ad satisfactionem atque emendationem, sive penitentiam dignam, venerint in judicium episcopi sui.

Omnes episcopi & presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cœter populi valde expavit, & omnes clamaverunt, dicentes: Sic extinguat Deus lætitiâ eorum, qui pacem & justitiam suscipere nolunt.

His dictis, dominus Jordanus ait ad populum: Hæc verba maledictionis eodem dicta sunt tenore superrime in sancto concilio Bituricensi in adversarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenses, Deo donante, pax firmata est: ita inter Lemovicenses pacem fieri optamus. Post hæc singuli episcoporum, & ultimus archiepiscopus, de pace populum monuere, dicentes: Sicut pastor vester ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, & uno consensu, lex auctoritate Salvatoris Jesu Christi domini nostri, & B. Petri, atque B. Martialis, sanctorumque aliorum apostolorum, quibus proprie a domino

LI

collata

collata est potestas ligandi atque solvendi. Quid
quid hic pastor vobis a Deo datus confirmat,
confirmamus; & quicquid destruit, destruimus;
ligamus, quos ipse ligat; benedicimus, quibus
benedicit.

His & huiusmodi peroratis, sacro silentio,
cum ad horam consecrationis dominici corporis
ventum esset, atque ex more archiepiscopus be-
nedictionem populo sunderet, super B. Martialis
nomine mentionem interfecit, ita dicens: Benedi-
cat & custodiat vos omnipotens Deus, domum-
que hanc sui muneris presentia illustrare, atque
suis pietatis oculos super eam die ac nocte digne-
tur aperire. Amen. Concedatque propitius, ut
omnes qui ad solennitatem anniversariam dedica-
tionis huius basilicæ hodierna die convenistis, in-
tercedente B. Martiale apostolo, & ceteris san-
ctis suis, quorum reliquias hic pio venerantur
amore, vobiscum hinc veniam peccatorum vestro-
rum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum
interventu ipsi templum S. Spiritus, in quo san-
cta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, ef-
fici, & post huius vitæ labentis excursum ad gau-
dia æterna feliciter pervenire mereamini. *Cete-
ra que in episcopali benedictione proferri solentum est.*
Secundus tamen benedictionis ille versus in eo
codice, sicut & in nonnullis aliis, nomen beati
Joannis evangelistæ inscriptum continebat: ve-
rum, ut dixi, ob loci, & festivitatis opportuni-
tatem, convenienter & consulto hæc circumstan-
tium peritorum assensu ab archiepiscopo in B.
Martialis proprietate & gloria dicta sunt. Quod
valde placuit omni ecclesiæ summo amore & tri-
pudio. Certissimum quippe tenemus ea placere
Spiritus sancto, quæ plurimorum fidelium consen-
su in unam voluntatem conveniunt, juxta quod
scriptum est: *Multitudinis autem credentium erat
cor unum, & anima una.*

annali

ab. 4

Litaniam imposuit illis tribus diebus jam dictis
domnus Azenerius, venerabilis pater monasterio-
rum S. Martini Masciacensis, sanctique Benedi-
cti Floriacensis, qui una cum antistite Bituricensi
ad concilium Lemovicense advenerat. In quibus
Litanis beatum Martialem inter aliorum aposto-
lorum nomina enuntiavit per singulos dies. Nam
hæc illi & suis antiqua inerat consuetudo, sicut
ipse cunctis in concilio publice prædicabat. Erat
autem apprimè liberalium artium peritus, qui
dicebat valde fieri inconueniens, eum qui pote-
statem ligandi & solvendi a Redemptore cum
aliis apostolis acceperat, inter eos sanctos qui
non acceperant prædicari. Licet enim omnes epi-
scopi potestatem habeant ligandi & solvendi non
tamen eam a Christo privatim alii acceperunt,
nisi tantummodo illi qui eum in carne beatis
oculis viderunt, & secuti sunt, & ab eo ad præ-
dicandum missi sunt; dicente Domino: *Sicut mi-
ssi me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset,
insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum:
quorum remisistis peccata, remittantur eis; & quo-
rum retinueritis, retenta sunt.* Porro cum orasset
omnes in unum, & ab archidiacono data esset
congrua lectio, & deinde consequenti ordine ab
eo qui verbum declamatoris jubentibus episcopis
fecit, doctrina, ex scripturis divinis, & de fide
catholica promulgata esset; iterum inter epi-
scopos sermo habitus est de veritate requiren-
da, & usque ad mortem observanda, de falla-
cia notanda, & ad nihilum redigenda, de justitia,
de pace, de patrum statutis inviolabiliter te-
nendis.

Joan. 10.

In primis itaque, antequam de aliquibus inter
episcopos confabulatio fieret, extitit ex majoribus
quidam qui archiepiscopo diceret: Quosdam, cari-
ssime pater, ex clericorum ordine in hac sede
& in hac urbe modo esse deprehendimus, qui
non ratione, sed levitate vestris non obsequi pa-
rant verbis, quibus hesternò concilio agitata
est de beato Martiale Aquitanicæ doctore, ut po-
tius inter apostolos quam inter confessores pro-
nunciari ab omnibus recte debeat. Super qua
re quidam adhuc, velut novitatis nacti occasio-
nem, murmurant in angulis.

Cui archiepiscopus ita respondit: Nullus no-
strum ignorat, hesternò coram omnibus rationa-
biliter esse diffinitum, quod beati Martialis lega-
tionis testimonium ab antiquis præoccupatum &
testificatum sit: & quia sicut caput nostrum Ro-
mana sancta apostolica sedes comprobat, ita nos
ejus membra hoc idem debemus suscipere, & omni
veneratione amplecti, & quia qui potestatem li-
gandi atque solvendi proprie a Christo, in terris
in carne adhuc degente acceperunt, absque du-
bio apostoli sunt: & quia nemo contradicere ve-
ro potest, beatum Martialem a Christo in terris
in carne adhuc degente, potestatem ligandi &
solvendi cum reliquis apostolis accepisse. Sancti
etiam doctores & patres nostri antiqui, columnæ
ecclesiæ fortiores proclamant, omnes qui domi-
num in carne viderunt, eumque postea prædica-
verunt fuisse apostolos appellatos. Et quis nega-
verit, beatum patronum istum, vidisse dominum
in carne, & eum postea prædicasse? Paulus quo-
que doctor gentium alios, exceptis undecim
scribit esse apostolos, dicens: *Apparuit dominus
undecim; deinde apostolis omnibus;* hoc est septua-
ginta duobus, de quibus indubitanter unum esse
credimus beatum Martialem. Nam & cum Do-
minus diceret: *Nonne vos duodecim elegi?* num-
quid dixit: *Nonne vos duodecim apostolos ele-
gi?* Potius subauditur, discipulos, teste Joanne
evan-

a. Cor. 11.

Joan. 6.

SESSIO II.

Celebrata XIII. Kalendas Decembris,

Cui inserta est enarratio verum in concilio Lemovi-
censi I. anno MXIX. gestarum.

Secundo interea concilii die, post anniversa-
riam dominicæ basilicæ solennitatem excur-
sam, surgentes episcopi ad psallendum ante lu-
cem, atque cum aurora lucis daret primum ini-
tium ipsi diei, altaris mysterium Domino persol-
ventes; valde mane, antequam clarius illucesce-
ret, ad basilicam sanctæ sedis aggregati, congruen-
ti & disposito ordine intraverunt ad concilium.

ANNO
CHRISTI
1021.

Midi.

Lm. 10.

evangelista, qui ait: *Molti discipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Dixit ergo Jesus ad duodecim, subauditur, discipulos: *Nunc vos duodecim*, subintelligitur, discipulos: *elegi?* Et profecto constat multitudinem fuisse discipulorum domini, illosque specialiter fuisse apostolos, quos ipse dominus elegit, & misit ad predicandum. Nonne electi ad predicandum fuerunt illi, de quibus Lucas ait evangelista: *Designavit dominus, & alios septuaginta duos, & misit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos sicut oves inter lupos.* Sed quia contendunt de beato Dionysio, & aliis patribus antiquis Galliarum: Numquid Dionysius & Saturninus, genere gentiles, ab ipso Jesu, antequam in caelos ascenderent, acceperunt potestatem ligandi & solvendi cum his qui dominam in carne viderunt, & secuti sunt? Numquid usque hodie inveniuntur, quia de novitate causantur, nomina Dionysii & Saturnini scripta uspiam per litanias inter apostolorum nomina? Liquido constat vero quia per antiquissimos codices, penes innumeros locos & gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apostolis scriptus est. Apostolus ergo sit nobis, quia & erat antiquus. Quod denique de beato Dionysio & Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Ursino, de Austremonio, de Fronto genere Petrarico, de Juliao Cenomansensi, genere Romano, & de aliis, qui apostolos viderunt in carne, vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro, quam a beato Clemente sive successoribus eius, in Galliam post beatum Martialem predicare missi sunt. Illi non specialiter a Christo, sed ab eis qui illos in episcopatus ordine consecraverunt, potestatem ligandi solvendi acceperunt: quemadmodum & ego ipsam potestatem non meo merito, sed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit episcopatus, consecratore meo, praesente videlicet domno Jordano, hujus sanctae sedis Lemovicensis pastore, accepi. Sed quid adhuc plura recapitulari opus sit, de quibus jam & ab antiquis patribus, & a sancta Romana & apostolica sede, & nuper a concilio Bituricensi, & hic hesternis peritorum disputatione plenius ad ordinem perfectum definitum est? Nihil itaque jam aliud restat, quam ut a nobis hic in conspectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus nostris ulterius post hoc concilium repugnanti animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitanis, in alio quam in apostolorum ordine & memoria enunciant.

Et cum austero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, sic dominus Jordanus locutus est ei, dicens: *Petimus auctoritatem vestram, venerabilis pater, ut hodie hoc iudicium suspendatis a clericis hujus sanctae sedis.* Adhuc enim, secundum dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me & ipsos solos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos: si autem non me audierint, adhibebo mecum adhuc unum vel duos ex praesentibus coepiscopis fratribus nostris, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si eos non audierint, dicam ecclesiam, publico praesenti concilio, ut omnes nodiant in testimonium. Si autem ecclesiam, hoc est sanctum praesens concilium, non audierint, erunt mihi sicut ethnici & publicani: & tunc verbo vestrae auctoritatis ligate eos, tanquam non hominibus, sed Spiritui sancto inobedientes. Namque, ut ait Augustinus, Spiritus sanctus, qui quondam per apostolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui digna-

Concil. General. Tom. XIX.

atur, quotiens de divinis differentes veritatem loquimur.

His verbis primatis credens archiepiscopus. Ergo inquit, cetera quae ad concilium pertinent, domino operam ferente, discutiantur.

Cumque de regulis ecclesiasticis diutius explicitissent, ait dominus Jordanus: Bene placet ut Bituricensis concilii capitula in promptu asserantur, si forte Lemovicensibus haec ipsa tantummodo coaptentur, an aliter clero nostro placeant, sive alia opportune superadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus ecclesiis, sive populis, sive civitatibus, sive gentibus, semper potest congruere, sed quaedam pro qualitate locorum, & gentis, & animorum, quamvis diverso tamen congruenti ordine, in consuetudinem deducuntur. Nihil quippe obest diversa locorum consuetudo: si tamen ratione sive auctoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam auctoritas prevalere debet: nam gentiles pro majorum suorum auctoritate, nulla tamen subnixi ratione, idola colunt. Quia quaedam auctoritas sine ratione videtur esse: ratio vero per semetipsam auctoritatis dignitatem accommodat. Atque ideo multorum majorum auctoritas saepe in melius commutata, sive penitus neglecta est: quia minus ratione fulciatur. Gravis autem culpa est, si quis pro arbitrio auctoritatem, quam rationis plena est, contemnere praesumat. Rationabilis itaque auctoritas, sive ratio cum auctoritate, & auctoritas cum ratione, semper ut sese dignam praebet & excellat necesse est. Diversarum igitur consuetudinum usus & observantia per populos, per loca, nisi fidei, spei, & caritati contraria sint, nihil officere Christianae dignitati videtur: immo illa consuetudo semper ad religionem prodesse creditur, quam tum pro loco, tum pro tempore, pro necessitate, pro dignitate, pro ratione, pro auctoritate, unanimi voluntate statribus in unum habitantibus bene complacere videtur. Quid enim? Numquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere possunt? Utraque enim ratione & auctoritate firma sunt: ter quatuor pro quatuor mundi partibus. S. Trinitati subiectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus. S. Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir spiritu omnium justorum plenus sanctusque papa Gregorius, prius monachus, postea apostolicus. Novem traditum sunt a discipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones & psalmos ab angelorum choris prolata audivit in caelo: deinde a Niceno concilio, deinde ab ipso sancto Gregorio hic numerus in psalmis & lectionibus atque responsoriis observatus est. Quid etiam orientalibus vel occidentalibus clericis usus barbaram radendi vel non radendi officere ad religionem videtur? Illi enim Petrum apostolum autorem hujus consuetudinis habent: & cum auctoritate hanc tenent rationem, rationabile esse dicentes, clericos a laicis, sicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodesse quam obesse perspicitur. Illi autem barbaram non radendi morem eligunt, Paulum sive Jacobum fratrem domini apostolos in auctoritatem sibi assumptas. Qui cum auctoritas rationem adjungunt (feri quippe oportet rationabile obsequium nostrum) rationabile dicentes, clericos sicut & laicos decorem in facie servare virilem, juxta dignitatem humanae conditionis a Deo creatam, quam solum virum barbaram propter decorem habere voluit, & in vertice solummodo capitis clericatus signum praemonstrare:

L1 2

aliam

ANNO
CHRISTI
1021.

ANNO
CHRISTI
1021.ANNO
CHRISTI
1021.

aliam adjungunt sibi rationem, quia dominus non
ster Nazareus & intonsus esse voluit, ferrum su-
per caput ejus non ascendit, coronam spinicam
dumtaxat in vertice dignatus est pati. Ad cuius
instar clericorum corona in vertice, ferro inci-
dente figuratur, ut regnum & sacerdotium Chri-
sti etiam in clericorum capitibus rasura ipsa præ-
monstratur. Ita sicut super hæc re nostra consue-
tudo auctoritatem, simulque rationem & religio-
nis habet augmentum: sic etiam penes Græcos,
illorum talis a nostra dissidens consuetudine con-
suetudo, auctoritatem una cum ratione & religio-
nis continet fructum. Ex hac in re neque il-
li nos, neque nos possumus reprehendere illos: sicut
de fidelibus qui carnibus vescantur, ait apostolus:
Qui non manducat, manducantem non spernat: & qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, domino manducat; & qui non manducat, domino non manducat. Qui por-
to auctoritatem observant cum ratione, recte pos-
sunt reprehendere illos: qui sine ratione custo-
diant auctoritatem: hi autem istos nullo modo.
Qua de re qui bestum doctorem Aquitaniam inter
confessores proponunt, auctoritatem habentes ma-
jorum sine ratione, dicentes sic proposuerunt.
Qui ante nos fuerunt illi & illi, merito reprehenduntur
ab his qui cum auctoritate rationem ostendunt;
proponentes eum una cum aliis apostolis, & dicentes:
Illi & illi antiqui patres apud illa authentica loca,
& Romana apostolica sedes, illique peritissimi viri,
eum proposuerunt in apostolorum ordine. Rationabile
autem est, ut ille qui inter alios a domino accepit
virtutem prædicandi evangelium, potestatem ligandi
& solvendi, scientiam omnium linguarum, & signaculum
apostolatus habet Galliam, & iacque apostolus est,
merito eum ipsi apostolis proponatur, & memo-
ria ejus de gloria apostolatus semper confirmetur.
Isti ergo illos, non illi istos, super hæc re arguere
juste poterunt. Hæc ideo dixi, ne diversorum
diversæ consuetudines & leges, si rationem
habent, scandala generent. Observandum equidem
nobis magno opere est ante omnia & super omnia,
uti mandatum Dei, & non nostras traditiones,
populo observandas tradamus: & nihil nisi
scripturarum divinarum auctoritate solum agendum
statuamus: nihilque de cordibus, nihil extra
præceptum domini, & sanctorum patrum, quod
absit, constituere, docere, vel jubere præsumamus.
Quæ vero aliis trademus, primi nos ea ipsi
faciamus, ne simus de illis super cathedram
Moysi sedentibus, super quibus Saluator ad
turbas & ad discipulos suos ait: *Dicunt enim, &
non faciunt: & iterum. Digito autem suo nolunt ea
movere.*

Mart. 11.

His dictis, conversus archiepiscopus ad eum qui
ad dexteram suam super aliam cathedram sedebat,
sacris vestibus ornatum Azenerium abbatem,
dixit ad eum: Rogamus, carissime, ut, sicut
domnus Jordanus pontifex jubet, capitula
Bituricensis concilii, velut vos ipsi, qui inter-
fuisstis, audistis, huic sancto concilio coram
exponatis.

Tunc ipse enunciare cæpit, dicens:

Hæc sunt capitula, super quibus hoc tempore
depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia.
Itaque patrum sequentes vestigia, statuerunt,
qui præsentibus ibi fuerunt episcopi, Aymo Bituricensis,
Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis,
Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albien-
sis, Deusdedit Cadurcensis, hæc servanda ab ecclesiis
sibi commissis.

In primis, ut per omnes, &c. jam edita, pag. 501.

Concilium
Bituricense
sup. editum
pag. 501.

A Talia senior cum perorasset, ait domnus Jordanus:
Omnia nobis hæc bene placent: tantum de corpore
domini mutando, propter presbyteros qui omnibus
dominici diebus ad ecclesias suas nequeunt adesse,
placet ita temperanter institui: ut ab omnibus
valeat inexcusabiliter observari. Quæ enim in
ecclesia instituuntur, sic debent fieri moderata,
ut absque impostabili fasce ab omnibus portentur,
& qualiter animæ salventur, & quod facit
ecclesia, absque murmuratione faciat, & ne
inobedientia locum inveniat.

Itaque placet, ut corpus domini in anno per
duodecim terminos renovetur in omnibus illis
ecclesiis ubi incessanter custodiri solet, hoc est,
in pascha, in pentecoste, in nativitate S. Joannis,
ad vincula S. Petri, in assumptione S. Mariæ,
in festivitate S. Michaelis, in omnium sanctorum,
in S. Andrea, in natali Domini, in hypapante,
in quadragesima, in media quadragesima.
His enim distinctionibus anni, omnes presbyteri
ad proprias possunt recurrere ecclesias: & ipsum
corpus Domini, quod mutatur, non nisi a mundis
ecclesiarum ministris sumatur. Monasteria vero
monachorum regularia, quia diligentius & nitidius
omnis ad cultum altaris procurant, in abbatum
suorum arbitrio de his, sicut de aliis regulis,
permittimus. Illi enim nostris legibus stringi
non debent, qui ultra nos per ardam & angustam
portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem
propriam frangunt, qui jugum ab adolescentia
portant, qui episcoporum justis sumopere in omnibus
obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet
subjici conciliorum, nisi forte reprehensioni vel
contemptui patuerint. Sic apostolus ait: *Justo lex non est
posita: sed in iustis, & non subditis, impiis & peccatoribus,
sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis,
homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus,
plagiariis, mendacibus, perjuris, & si quid aliud
sana doctrina adversatur, qua est secundum evangelium
gloria beati Dei quod creditum est mihi.* Nam & abbates
regulares non ideo ad synodum venire cogo hujus
sedis, ut arguantur: sed ut mihi de rebus ecclesiasticis
moderandis consultum præbeant, quatenus ipsi
spirituales viri, dum mihi per diversas multorum
curas disperso opem ferunt ad sublevandum onus,
in retributione coronæ mecum participantur. De
cultu enim ecclesiastico & reverentia corporis Domini,
probavi ipse oculis meis regulares per Lemovicinum
monachos altaria & codices, vestimenta, calices,
linteamina, & cuncta quæ ad altare pertinent,
mundissima quotidie, & cum reverentia servare.

1. Tim. 4.

Camque de his, & aliis hujuscemodi, plura dicerentur,
& archiepiscopo omnibusque placerent, accusatores
justi extiterunt ex senioribus, qui dicerent in
concilio: In loco S. Petri & Bellocensis monasterii,
sancta ecclesia Lemovicensis vim patitur. Hic
siquidem locus in ordine regulari quondam fuit
illustris: nunc autem ita secularibus conculcatus
est, ut super monachos ipsius monasterii dominetur
abbas secularis, & absque monachi habitu.

Corr. Bellocensis

Clamaverunt omnes qui erant in concilio: Hoc
magna destructio est, ut cæcus videntes ducat,
stultus sapientes doceat. Hac enim in re disciplina
moritur, locus hypocrisis monachis datur,
ocasio propria possidendi monachis surripitur,
per quam decepti perire possunt. Capite morbo
totum corpus inutile est, & pro tali destructione
locorum Dei, ira super populos a facie Dei egreditur.

Tunc

ANNO CHRISTI 1031.

Tunc requisiti monachi supradicti monasterii, adstantes in conspectu episcoporum, dixerunt: Ordinatur nobis abbas idoneus secundum regulam, & in pace erimus: lugentibus enim nobis iste super nos tyrannidem arripuit. Ut autem presentibus episcopis sit notum, Rodolphus archiepiscopus quondam Bituricensis, monasterium ipsum tempore Caroli regis in fundo suo construxit, & pradiis suis multisque donis satis superque nobilitavit. Post cujus transitum ad caelos longo excursu tempore, occasione reperta, comes Tolosanus cenobium ipsum suae potestati addixit: & comiti Petracoricensi in beneficio largitus est. Ille quoque vicecomiti Combornensi concessit, qui nunc nobis laicalem personam imposuit, ea de causa quia Bernardus monachus Solemniacensis, & postea episcopus Cadurcensis, nobis vero abbas, antecessor ejus, avunculus ejus exiit.

Dixerunt episcopi: Ecclesiastica officia non secundum carnis originem, sed secundum meritum virtutem, distribui oportet.

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, seculari nobilitate ac generositate magnus, mox vocatus in concilium ante episcopos reus adfaret, genibus positus, & super hac re judicaretur secundum canones, ita respondit: O reverentissimi patres, haec, rogo, iusto iudicio corrigite tem, & libenter consentio.

Dixerunt patres: Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante dominum Jordanum, ut ipse eum regulariter ordinet abbatem ad regendum ipsum locum: & tu extrinsecus non dissipator, sed defensor & provisor loci adesse memento. Itaque episcopi, postquam de his diu locuti essent, primati Lemovicensi sub testimonio concilii, & Wilhelmi ducis Aquitanorum, hoc taliter commiserunt negotium: ut usque ad natalis Domini festivitatem, quae in sexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum pastorem secundum regulam. Quod si contradicentes reperires qui id fieri non permitterent: & ipsos, & ipsum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad pristinam revocaretur dignitatem.

Quibusdam vero scisciantibus, si qui monachorum forte de eodem seculari loco ad alium regularem transmigrare vellent, utrum eis liceret: eruditi qui aderant, recte sapere tales iudicabant. Tales, inquit, Deo placere student. Nam si perfectus est, qui inter malos bonus est: tamen bonorum consortium adipisci laudabile & perutile est. Quia sicut Spiritus sanctus per psalmistam ait: *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: cum peruerso autem peruersus eris.* Et rursum apostolus: *Corrumptus mores bonus colloquia mala.* Rursum scriptura ait: *Qui tetigerit pecem, inquinabitur ab eo: & qui communicaverit superbo, induit superbiam.* Nam si liliam inter spinas lucet, tamen gravatur a spinis, & gloriosius crescit inter amara quam inter spineta. Nam & ipse regularis abbas si contigerit ut super seculares ordinaret monachos, nec eos ab illicitis poterit desistere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos: satius est eos derelinquere, & secum solum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis tranquillitatem amittere. Et juxta dominicam vocem, melius est ei luscum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam: hoc est, melius est se solum lucrari, quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pa-

Matt. 27. 1. Cor. 15. Gal. 22.

Ati. De talibus loquitur Spiritus sanctus per prophetam dicens: *Fili hominis, incedas & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Ex item Job: *Frater sui draconum, & socius Arubitionum.* Et David: *Quis dabit mihi prunas sicut columba, & volabo, & requiescam?* Certe beatus Benedictus saeculares vel agrestes monachos, qui cum veneno necare conati sunt, ideo deseruit, ne mentis suae tranquillum oculum eorum pessima foeditate turbidaret. Ut enim sancti patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum assidue cogitare debemus, perturbare potest, quamvis utile, quamvis necessarium sit, abjici oportet: quolibet quippe vitio cor perturbatum, Deum cogitare non potest. Haec dicentes, non eos damnamus, qui inter pseudomonachos boni aliquotiens, vel cum pravis majoribus necessario degunt: si tamen illud adimplent quod scriptum est: *Quaerunt facite, quae autem faciunt facere nolite: & item: Sicut liliam inter spinas, sic amica mea inter filias.* Et periculis in falsis fratribus apostolus exercitatus est: & praecepta pastoris in omnibus adimplere, etiamsi ipse, quod abest, aliter agat. Et in talium exemplo B. Petrus Lot in testimonium assumit, dicens: *Et iustum Lot a nefandorum conversatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.* Nec de solis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Christianis, qui boni inter malos conversantur, haec dicta sunt. De talibus item Paulus ad discipulos ait: *In medio nationis probo & peruersa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Hinc Joannes Pergami ecclesiam: *Scio, inquit, ubi habitas, ubi sedes est satanae, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.* Ergo, sicut Gregorius ait: bonus non est qui malos tolerare recusat. Et tanto magis mali tolerandi sunt, qua to & amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, quia illicita nolentes, non suo sed alieno imperio vivunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permisit. Potest autem, quamlibet difficile contingere possit, regularis unus inter plures agrestes conversari, si tamen ab illicitis se continet; si his quae sibi ad huius vitae usum congruant, permittente aut dante eo qui sibi praestit, contentus fuerit: juxta quod apostolus loquitur, dicens: *Habentes vicium, & regnum, his contenti sumus.* Saeculares autem monachos illos dicimus, quos regulares monachi in die iudicii iudicabunt: sicut Ninivites, vel regina Austri, dicente domino, Judaeos incredulos damnabunt; vel apostoli duodecim, tribus Israel duodecim iudicabunt, quia illis credentibus illi credere noluerunt. Sic isti illos iudicabunt, quia illis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In captibus ergo iustis monasteria eriguntur & vigent, in vitiosis ruunt & languent. Episcopus itaque, ad cujus diocesim pertinent monasteria, & abbates, atque Christiani vicini, nisi prohibuerint indignos in pastorem curam ingredi, malum in illos respicit: sicut bona merces a Deo illos expectat, si familiae Dei dignos constituent dispensatores.

Haec & his similia cum mystico & utili audientibus sermone de sublimiori proposito edisserata essent, ait dominus Jordanus: Ago Deo gratias, quia in diocesi Lemovicensi plura monasteria recto tramite incedunt, & boni odoris de se exempla latius diffundunt, sicut apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi sunt, & in his qui pereunt.* Hos quippe, qui praesentes huic sancto concilio interfuerunt, abbates Lemovicenses

ANNO CHRISTI 1031. 1. Cor. 15. 1. Tim. 4.

Matt. 27. 1. Cor. 15. 1. Tim. 4.

Philip. 2. 1. Tim. 4.

1. Tim. 4.

1. Cor. 15.

lando, & testificor in domino Jesu, quia cum si-
bi subditi regulariter agentes, lucrands animabus
potius invigilant, quam de caducis rebus & tran-
sitoriiis curent. Dignum est enim, ut quicumque
suscipiunt animas regendas, preparent se ad rati-
onem reddendam. In primis denique familiam
B. Martialis in hac urbe, & Cambonensis mona-
sterium B. Valerii possessionem B. Martialis, &
alia que ei jure possessionis perpetua ab antiquis
subiacent temporibus monasteria, non ignoro re-
gulariter vivere. Nihilominus Solemiacum at-
que Ulercam cœnobis nobilissima, monasteria quo-
que in hac urbe sancti Martini & Augustini, nec-
non & congregationem virginum in basilica bea-
tae Dei genitricis, & alias servorum Dei per Le-
movicinum congregationes, gaudeo sancti ordi-
nis reverentiam regulariter observare. Quantum
denique in oculis omnipotentis domini ad inter-
cedendum pro salute populorum congregationes
valeant servorum Dei, beatus Gregorius de con-
gregatione sanctimonialium locutus, ostendit, in-
quiens: Inter tot Longobardorum gladiis his no-
stris temporibus Roma nequaquam subsistere pos-
set, nisi virginum sanctimonialium in hac urbe
Romanae congregationes suis orationibus tantæ ho-
stilitati resisterent. Et item: Ideo, inquit, pro-
videndum nobis monasteriis ancillarum Dei, qua-
tenus eis abundanter subsidia ministremus: ne qua
forte penuria gravati, a suo proposito vel ali-
quantulum succumbant. Nam monasteria mona-
chorum idem Gregorius per universum mundum
libera & quieta esse volebat: ut si quem episco-
porum comperisset aliqua ratione ea excommuni-
care, vel inquietare, graviter in eos vindicaret;
quod in epistolis suis facile perspicere poterit. Nos
quoque monasteria servorum Dei defensa, quie-
ta, & tuta esse desideramus, tanti patris vestigia
sequendo. Verumtamen si culpa superbia, vel in-
obedientia in abbatibus inventa fuerit, eam cano-
nicè insequi oportet. Hoc dixi propter abba-
tem monasterii Ulercentis, quem dicunt hoc an-
no instituta sancti concilii contemisse. Quidam
enim narraverunt nobis, quia excommunicatum
vicecomitem Albucientem interfectum in præda
ipse apud suum monasterium sepelierit: super qua
re, si vera est, cor meum contristatur. Om-
nes enim noverant, in sanctis conciliis sic insti-
tutum, ut si quis ab episcopo suo excommunica-
tus, interfectus, aut obitu proprio mortuus abs-
que reconciliatione fuerit, nullatenus Christiano-
rum sepultura sepeliatur, nisi episcopus, satisfac-
ientibus pro eo amicis vel parentibus, absolutio-
nem & licentiam ex hoc concesserit. Sed neque
pro eo oretur, nec facultas ejus in elemosinam
suscipiatur, quousque ab episcopo absolvatur. Si-
mili modo si vulneratus ad mortem quilibet de
excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum
corruptus, poenitentiam ex corde petierit, vel ef-
fesse monachus fuerit; poenitentia ejus suscipia-
tur quidem, & viaticum ei pro misericordia tri-
buatur; nullatenus tamen sepeliatur, neque post
mortem pro eo oretur, donec ab episcopo suo
absolvatur. Dicente enim beato Gregorio in dia-
logorum libro secundo: Tantam ecclesie sue Chris-
tus largitus est virtutem, ut etiam qui in hac
carne adhuc vivunt, jam carne solutos absolvere
valeant, quos vivos ligaverant. Dicente domino
ad Petrum: *Quodcumque solveris super terram, erit
solutum & in caelis.* Nam sanctus Benedictus dicit
sanctimoniales, & unum ex fratribus, qui ligati
obierant, post mortem absolvit. Idemque papa
Gregorius medicum fratrem in ipso exitu vitili-
gavit: nec eum consolari in fine, nec pro eo o-

Novit 10.

rare permisit, sed nec enim in cœmeterio eccle-
siae sepeliri sivit, quem tamen longe post mortem
pro misericordia absolvit, & pro eo orare insti-
tuit. Verumtamen valde horrendum est, ut bea-
tus papa scribit, cum quis irreconciliatus a sacro
lo exit. Præterea si, quem episcopus ligat, alius
absolvere se putat: & ipse decipitur qui eum sus-
cipit, & qui suscipitur perit: & hac occasione
falsæ pietatis concilia patrum destruantur, & Deus
contemnitur, & pax de ecclesia expellitur. Siqui-
dem ille qui excommunicatum suscipit, idcirco
simul cum eo perit, quia similem sortitur excom-
municationis vindictam; & ut beatus Petrus in
scriptura beati Clementis ait, quicumque excom-
municato consentit, vel in colloquio participat,
B unus & ipse est de illis qui ecclesiam Dei de-
struunt.

Cumque in concilio a quibusdam interrogaretur,
utrum observanda est excommunicatio ei, quem
aliquando sorte injuste, & absque culpa
pontifex ligat: Odolricus pater sic ait: Quomodo
beatus Gregorius attestat, cujus auctoritas
minime sperni potest, si pastor ligat aliquem
aut iuste, aut injuste, aut ob culpam, aut sine
culpa, observanda est excommunicatio, ne is,
qui injuste forsitan ligatur, ipsam excommunica-
tionem ex alia culpa mereatur. Neque ovis pas-
torem suum temere reprehendat: ne ex ipsa tu-
midæ reprehensionis superbia, culpa que non erat
fiat. Dicit autem de episcopis, quia ipsi se hac
potestate privant, qui vel odio, vel gratia, & non
secundum meritum causæ, ligant vel solvunt.

Ad hæc pontifex adjecit, dicens: Presbyter qui
excommunicatum scienter suscipit, ideo ab ordi-
ne deponitur, quia semetipsum excommunicat,
qui excommunicato consentit.

Tunc episcopi dixerunt: Statim canonice,
ut qui amplius excommunicatum nesciens susce-
perit, & postea probaverit, ad poenitentiam mox
recurrat in conspectu & judicio episcopi sui. Qui
autem scienter id egerit, sive in vita, sive in
morte, sive aliquid de facultate damnati in ele-
mosinam probatus fuerit suscepisse: ab ordine
presbyter cesset, nec gradum recipiat, nisi satis-
factus, ab episcopo suo sacris vestimentis reindua-
tur. Si presbyter non est, communionem eucharis-
tiæ, & audientia Missæ privetur, usque ad re-
conciliationem episcopi. Quando autem episcopus
presbyterum deposuerit, sic agat: Jubeat eum
prius indui omnibus sacerdotibus indumentis,
deinde manu sua auferat ei manipulum, deinde
casulam, deinde mediam stolam de collo reflec-
tat ei inter scapulas sub latere dextro: & depo-
situs est a presbyteratu in diaconatum. Quando
quemlibet excommunicaverit, eat publice ad os-
tium ecclesie, & ostium pro eo claudat. Dum
absolverit, ambulet cum eo usque ad portas ec-
clesie, & aperiat ei, ut ingrediatur. Aliter au-
tem nullus excommunicatus ecclesiam ingredia-
tur, quia nefarium, & illicitum est. Presbyteri
autem de ignotis causis; episcopi, de notis excom-
municare est: ne episcopi vitentur potestas.

His dictis, cum accusatum abbatem inquirerent
quid responderet; ille respondit domino primati:
Domine, inquit, pater, de hac re, qua accusor,
veritas vobis nunciata non est. Absit a me, ut
absque vestra licentia aliquando suscipiam excom-
municatum. Ordo enim noster quanto sublimior
est, tanto subjectior & promptior ad obediendum
episcopis ut sit, necesse est. In episcopis enim
ipsum Deum honoramus, vel contemnimus, sicut
ipse ait: *Qui vos audit, me audit; & qui vos sper-
nit, me spernit.* Ecce idoneos testes adhibeo,
quia

Luc. 10.

ANNO
CHRISTI
1031.ANNO
CHRISTI
1031.

quia ille vicecomes excommunicatus, postquam a pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaris per omnes ecclesias, sicut in pasceve, nudentur: & cruce & ornamenta abscondantur, quia signum ludus & tristitiam omnibus est. Ad missas tantum, quas unusquisque sacerdotum januis ecclesiarum observatis fecerit, altaria induantur, & iterum post missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo altari osculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel transeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadragesima vesci licitum est. Nemo laicorum aut clericorum tondatur, neque radatur, quousque districti principes, capita populorum, per omnia sancto obediant concilio.

Quo audito, episcopi judicaverunt, dicentes: Si ita est, nec ille excommunicatus sepultus est, nec abbas monasterii culpabilis iudicari potest.

Tunc episcopus Cadurcensis cepit enarrare, dicens: Nuperrime post concilium Bituricense, quidam de excommunicatis eques in nostra diocesi interfecit, quem ego rogantibus amicis & propinquis ejus nullatenus solvere volui, ut ceteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque sine sacerdotis obsequio a militibus apud quamdam ecclesiam sancti Petri, non me jubente, sepultus est.

Hic de excommunicato sepulto in loco sacro.

Mox autem facta, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, & nudum super faciem terræ inventum est: tumulus autem, ubi sepulturam habuerat, intactus, ita, ut dimissus pridem fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuerunt, & nihil in eo aliud nisi vestes, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rursus cadaver ibidem sepeliunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ & lapidum claudunt, sed die altero projectum cadaver & tumulum intactum, ut supra, aspiciunt. Quinque sepeliunt, toties eodem projectum tenere contuentur. Tanto demum vidit stupore, corpus longe a cœmeterio ecclesiæ terra obruitur. Quo terrore percussi principes militum pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam distulerunt.

Ad hæc respondit concilium: Quid hoc aliud est, nisi quia sub oculis hominum, arbiter omnium affirmat ecclesiæ suæ autoritatem, quia excommunicati a sepultura Christianorum iuste ab episcopis segregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem sectantur. Non enim Christiani dicendi sunt, de quibus ait apostolus: *Constituentur se nosse Deum, factis autem negant.* Item Jacobus: *Fides sine operibus mortua est.* Certe Dathan & Abiron pro pastorum suorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in episcopo suo Deum contemnens, iuste in sepultus ab ecclesia disjungitur: si in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem.

Th. 1.
Jm. 1.

Odolricus interea venerabilis pater familiæ beati Martialis, sedens in cathedra juxta primatam Lemovicensem, sacris ut erat indutus ornamentis, dare cepit consilium episcopis, dicens: Hic vos, carissimi, decernere oportet medicinam, quam contra generalem morbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, sicut est vestra voluntas, principes militum Lemovicensis vobis obtulerint, quid contra ista sit agendum? Dixerunt episcopi: Hac in re petimus, carissime, ipse date consultum. Quibus ille: Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, nisi clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra, in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium episcopatum ad sepeliendum portetur. Divinum officium per omnes ecclesias latenter agatur, & baptismus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam signa sonent in ecclesiis omnibus, & omnes prout in faciem preces pro tribulatione, &

Si quis vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator, non recipiatur, nisi cum digna pœnitentia. Magnopere enim episcoporum excommunicatio est observanda: ne forte plus irascatur furor domini super nos, & super populum.

Tunc interrogatum est in concilio, utrum uni aut duobus primoribus, si obedierint, debeat ab episcopo ignosci, sine omnibus aliis, an non? Quod Æmilii pontifex & Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, respondentes: Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipsum solum cum gaudio debemus suscipere.

Odolricus autem pater, sic respondit: Si unus de centum perditis ad salutem lucratur, gaudium est coram angelis Dei. Si quis denique post mortem inobediendi, ad obediendum episcopo festinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum absolvi necesse est. Nam de his qui ad pœnitentiam compunctos non suscipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore sæculari absolvunt, sic Spiritus sanctus per prophetam dicit: *Mortificabant animas qua non moriuntur, & vivificabant animas qua non vivunt.* Et rursum: *Va his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.* Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, ceteri vero omnes atrita fronte rebelles extiterint: pacificum suscipite in pace Christi, eique in omnibus opem ferite: & terram honoremque ejus in abolitione gaudentem & liberum esse permitte: ceteræ autem partes Lemovicensis terræ, quæ rebelles principes habent, in supradicto relinquuntur anathemate, usque ad dignam correctionem, ut sit inter bonum & malum differentia, ac si inter lucem & tenebras. Quod si omnes majores potestates Lemovicenses pacem consenserint, ut omnia sint absoluta, & aliqui de privatis militibus, sive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes: hi tales ita privatim excommunicantur, ut sint segregati a communione corporis & sanguinis domini: in ecclesiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Christianis non comedant, neque bibant, neque ambulent: linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant: non tondentur, neque radantur: ad nullas orationes proficisci præsumant: si infirmi fuerint, non visentur a clerico: morientes in ipsa excommunicatione, non sint de loco levati, in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra, neque aliqua munitione: substantiam eorum nullus pro animabus eorum in elemosynam accipiat.

Dictum in concilio est: Si quis de episcopis aliquotiens timore, vel amore, vel pecunia se inflexerit, ut secundum concilium non distringat per justitiam illum quem distringere debet, & po-

Quæ pars in episcopis transgressa.

Quæ pars in episcopis transgressa.

ANNO
CHRISTI
1091.

& potest, siue abolverit vivum vel mortuum, quem absolvi non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipse cum aliis episcopis instituit: ab ipsis episcopis deponatur usque ad spatium temporis, quod ipsi episcopi concorditer iudicabunt. Dixerunt episcopi omnes: Placet nobis hæc propositio, & sic fiat. Similiter fiat de illo episcopo, qui excommunicatum alterius episcopi suscepit vivum, siue mortuum, vel in episcopatu suscipi a quoquam permisit vel consenserit.

Interea cum talia episcopi sermocinarentur, querimonia in concilio commota est a dicentibus: In monasterio beati Martialis sursum in pascha & pentecoste baptismus agitur, & ibi servi a dominis suis libertate donantur. Hæc volunt clerici huius sedis non amplius alibi quam in hac sede administrari.

His opposita sunt ista ad sanum sapientibus, qui sic responderunt: In oratorio sancti Joannis Baptistæ, quod est ad meridiem, sursum secus Salvatoris basilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati sunt, & tantummodo in pascha & pentecoste ibi semper solet agi baptismus; aliis vero temporibus, per totum annum in ecclesia sancti Michaelis, de illa superiori parochia baptizantur infantes; nec ullo modo pro his hæc sancta sedes hædenus querelas commovit. Parochiani siquidem sancti Petri ecclesiam Cairogenis, & quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios suos ad scrutinium in quadragesima, & baptizandos in pascha, siue in pentecoste, ad hanc deferunt sedem. Parochiani vero ecclesie S. Michaelis, & ecclesie sancte Marie de Arenis, & aliarum ecclesiarum, quæ basilicæ beati Martialis subjæctæ sunt, & quicumque de principibus ex toto Lemovicino, siue de externis Aquitanie civitatibus voluerint, filios suos baptizandos sursum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique semper fuit consuetudo, ut quicumque voluerint, sursum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, servos suos libertati darent. Quod ergo usque ad nos semper licitum, nec amplius prohibitum; quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum iusto iudicio iudicent præsentibus episcopi, quid hac in re æquum sit.

Dixerunt episcopi; Beato Martiali privilegium suum ab antiquis statutum auferre nefarium est. Hæc autem sedes beati Martialis, caput, & mater omnium Gallie ecclesiarum est, quia prima ante omnes alia in Gallia exiit Deo consecrata; ideoque Lemovicenses omnes ecclesie præsertim huic tanquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipsa autem sedes & mater, nullatenus a filiabus suis ceteris ecclesiis iusta antiquitus concessa tollat instituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex & assensum præbere debet, ut ecclesie sibi subjæctæ in honore antiquo perseverent. Itaque in beati Martialis monasterio, sicut antiquitus solitum erat, propter ordinem paschalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, & propter trinas litanias, & propter stationem ad fontes, recte opportunum est celebrari baptismum, de tribus non minus infantibus, in pascha solummodo & pentecoste. Simili ratione fieri congruum est in aliis monasteriis & ecclesiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id solitum est: ita tamen, ut major numerus baptizandorum sit apud hanc matrem ecclesiam. Et hi qui in aliis ecclesiis apud hanc civitatem baptizantur ipso die coram episcopo ad confirmationem in hac sede cum luminaribus exhibeantur. Ubi enim ce-

rens paschalis consecratur, & baptismus agitur, ibi honestius paschalis ordo perficitur, & tres litaniae, quæ in sabbatis paschæ & pentecostes multa ratione prætermitti possunt, ne, quod absit, auctoritas Spiritus sancti valescat, aptius persolvuntur. Post sex enim lectiones, septena sit in choro a pluribus simul cantoribus solemniter indutus. Deinde cum terna ipsi cantores & sacerdotes ac ceteri ministri procedunt ad fontes. Facto vero baptismo de tribus tantum infantibus, (nam ceteri, si plus fuerint, ab alio presbytero qui ibi remanserit baptizantur) cum terna a fontibus ingrediuntur, qui ad chorum, ad choram; & qui ad altare, ad altare, cum ceteris nondum luminatis, sonantibus interim omnibus signis. Finita enim ipsa terna, & cessantibus metallis clangoribus, mox hymnus angelorum a sacerdote excelsa voce profertur; illuminata jam omni ecclesia, ex quo cantores clamaverint: Accendite.

Hæc de baptismo satis sunt. Nunc de servorum libertate dicendum, quæ hanc agere licitum est, vel apud hanc sedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcumque ecclesiam domini elegerint coram testibus, vel ante corpus defuncti proximi, sicut sæpe per plures civitates fieri videmus: ita sane, ut huius sedis nominativus cancellarius libertatem scribat. Nam & apud regale palatium, vel in quocumque loco res fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus: immo lex Salica continet, ut ubicumque Salicæ. servi dominus voluerit, potest servum relaxare.

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, & de indicendis jejuniis & litanis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud sedem dumtaxat debeant institui & edici, dixerunt episcopi: Prædicatione non solum apud sedem, sed etiam per omnes ecclesias assiduanda est: ubi hanc dare strenuum doctorem domini voluntas inspirat: etenim adeo gemendum est, quia valde rari sunt in messe Dei operarii. Et si multi sunt qui bona audiunt, sed rari sunt quid dicant. Nam omnes sacerdotes, quibus parochia commissa est, omnibus dominicis & festivis diebus admonere prædicando populum illud, secundum illud: *Argue, obsera, increpa*. Quia sacerdos, si sine 7. 10. 4. prædicationis sonitu incedit, interminatione divina mortis reus est: episcopus autem quos duos ad officium viderit, & idoneos, non tantum iussu sed etiam rogatu ad tam sublime opus incitare debet. Quod officium siue monachus siue clericus suscipere nequaquam potest, nisi in gradum lectoris fuerit ab episcopo ordinatus. Porro de litanis indicendis, siue jejuniis, sic in libro capitulorum Caroli insertum est. Quando tribulatio super populum venerit, siue mortalitatis, siue hostilitatis, siue famis, aut intemperantiae aeris, vel si quid huiusmodi, & non fuerimus presentes: nullus nostrum expectet edictum, sed mutuo se exhortantes clerici, siue monachi, una cum populo festinent in litanis vel jejuniis misericordiam domini super regnum nostrum inclinare. Igitur si talia sine sedis consultu, necessitate, non temeritate, vel, quod absit, typho superbia, ab alia ecclesia instituta fuerint: nihil est quod indignentur clerici sedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur in invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax & unitas inter sedem & alias ecclesias permaneat inconversa.

Episcopus autem Petraricensis, de quodam canonico suo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo proposuit, dicens, ut iudicaret quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in concilio responsum est: Canones iudicent. Quomodo enim

ANNO
CHRISTI
1091.

ANNO
CHRISTI
1021.

um nostro possumus arbitrio iudicare quidquam: A cum omnia a prioribus iudicata sint? Nihil quippe dicendum, quod non prius dictum sit.

Tunc lecti sunt canones apostolorum, ubi in capit. 27. ita dicitur: Qui clerici debeant conjugibus copulari. Inuuptis qui ad clerum proveci sunt, precipimus, ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo. Et iterum dictum est: Canones Toletani & hoc iudicant, ut in monasteriis nutriti cum venerint ad aunos adolescentiæ, detur eis optio libera, utrum velint vivere propositum, an inter laicos esse. Qui voluerint, uxores ducant: qui autem propositum in sua potestate relicti voverint, non ultra eis ad sæculum licet respicere. Nam concilium Bituricense, sicut audivimus, iudicavit, ut qui clericaturam suam dimittit, ab aliis clericis separetur.

Item de abbatibus quibusdam proposita quæstio est, qui maioribus festis capellanos & plures diaconos ad celebrandam Missam, sicut episcopi, habent: & consulte tractatum est, hoc non pro usurpatione, sed honore solennitatis fieri: nec solum abbatibus, sed etiam aliis sacerdotibus apud plures ecclesias, ubi magno numeri congregationes monachorum, aut canonicorum sunt, propter solennitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus, vel reliquis sacerdotibus, in solennitatibus adhibentur. Episcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnunquam septem diaconi, pro opportunitate festivitatum, & ad omnes publicas missas præsto sint. Nam in monasterio beati Martialis, notum est semper antiquum morem servatum, hodieque servari, & nunquam debere prætermitti: scilicet in pascha, & eminentioribus per annum festis tres diaconos & capellanum ministrare abbati in publica missa: aliis autem diebus, sive minoribus festis, capellanum tantummodo, & unum diaconem.

Tunc accusabantur quidam, qui propter presbyterii gradum, pecuniam dederunt; & alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu sibi virilia amputaverant; alii vero qui in laicali ordine homicidium fecerant, & postea monachi facti gradum diaconi suscepserant. Dictum de his in concilio est: Nulla his misericordia potest tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos sancti patres damnant, absolvimus, falsam eis misericordiam & æternam mortem impendimus.

Tunc canones apostolorum prolati sunt, ubi capitulo xxx. legitur. „ Siquis episcopus, presbyter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deicitur, & ipse, & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscedatur, sicut ego Petrus Simonem magum deieci. Item, capitulo xxxi. Si quis episcopus secularibus potestatibus usus, episcopatum vel ecclesiam per illos obtinuerit, deponatur, & segregetur, & omnes qui illi communicant. Item capitulo xviii. Si quis post baptismum secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deserviant. Item capitulo xviii. Si quis viduam vel ejectionem acceperit, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis mancipantur spectaculis, non potest esse episcopus, non presbyter, non diaconus, nec ex numero eorum qui ad altare deserviant. Item capitulo xxi. Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione sunt ejus amputata

Council. General. Tom. XIX.

virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur episcopus. Item capitulo xxiii. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus homicida est, & Dei conditionis inimicus. „ Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnatur, quia suus homicida est. „ Laicus semetipsum abscidens, annis tribus communionem privetur, quia suæ vitæ insidiator extitit. De homicidis vero dictum est: ut si quis voluntarius, & non per necessitatem, fecerit homicidium, & postea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non potest. Monachi enim, qui ad gradus provehuntur ecclesiasticos, summopere providendum est abbati illos episcopo offerenti, ut idonei & probati sint, juxta quod sanctus Benedictus ait: Si quis abbas sibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de suis eligat qui dignus sit sacerdotio iungi. Nam ille qui adhuc vivens est, qui Stephanum episcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine penitentiam, Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus est. Qui legere & cantare tantquam peritus clericus sciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri episcopo ad gradus altaris. At prudenter tradans venerandus abbas, literis directis ad papam Romanum consultum expostulat, & crimen monachi intimat, cui apostolicus talia remandat: Impossibile est talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre potest oblationem ad manus sacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor Domini descendat: sed nec communionem sanctam accipere potest: in exitu autem vitæ promiserit ei vincticum detur. Nihil hic aliud quam iustum agat, si forte illic misericordiam inveniat. Ita hætenus ille vivat, permanens in penitentiae iusto, non offerens, non communicans.

Item inquisitum est de temporibus ordinationum, quia nonnulli ex episcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores episcopi non faciebant. Revoluta sunt ergo patrum statuta: & inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per mensem Martium, & Junium, Septembrem quoque, atque Decembrem, sabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur. Ubi si tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut sabbato non possit omnes episcopus consecrare, in crastina dominica usque ad horam sextam a mane, qui superaverint debent ordinari. Alias autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla festivitate, nisi dominica die, quam tamen jejunium generale in sabbato præcesserit. Nam & ipse episcopus ordinari non potest, nisi in dominica die, circa horam diei tertiam. De sancto autem Gregorio constat, quia nunquam nisi in mense Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apostolus in mense Decembrio, & non aliubi: in Junio autem tantummodo beatus . . . porro in Septembri & non alio beatus . . .

Rursum in concilio conquisitum est de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus episcopis suis a Romano papa penitentiam & absolutionem accipiunt: & hac de causa pax & concilium in Aquitania destruitur, dum quos isti iuste ligant, ille iniuste absolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus sanctæ Mariæ Anicenis ecclesiæ, cepit explicare, dicens. Stephanus Arvernensis præsul ante hos annos Pontium comitem Arvernensem excommunicatione obstrinxit,

M m pro

ANNO
CHRISTI
1021.

Cap. 21.

* Forte,
vicit. M.* In. con.
quodam de
accipiens
has ordina-
tionem a pa-
pe.

ANNO
CHRISTI
1031.

Cor. con-
quellitas.

Pap. & episcopi
la pro confer-
vadis iuris-
bus episcopo-
rum.

Joan. 21.

morbidus

pro uxore legitima, quam dimiserat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absol- vere, nisi emendatum, comes Romæ a domno papa absolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter episcopus se- rens, & conquistorias literas Romam apostoli- co misit: cui ille in hunc modum remisit epi- scolum.

Quod nescienter egi, frater carissime, non mea sed tua est culpa. Scis enim quia qui- cumque de universa Dei ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum, ad me causa remedii re- currit, impossibile est mihi ejus curam negli- gere, dicente Domino ad beatum specialiter Petrum: *Petre, pasci oves meas*. Quo ergo mo- do sedes apostolica poterit ejicere aliquem de B medela, nisi rationabili causa? Debueras cer- te mihi, antequam illa mortua ovis Romam veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus: & ego eam omnimodo abjicerem, tuamque fir- mando auctoritatem, eam anathematis idre- percuterem. Profiteor quippe omnibus confa- cerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem me & consolatorem potius esse, quam contra- dictorem. Abiit enim schisma a me, & a co- episcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & absolutionem, quam tuo excommunicato igno- ranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & cassam: ut de illa nihil aliud speret quam maledictionem, quoad satisfactum tu juste absolvas.

Dicebant ergo episcopi adinvicem: Frustra hæc querela adversus caput nostrum mutire audet: apostolicus enim absque culpa est, & potius nos culpabiles sumus, nisi literis nostris ei notum fa- ciamus, de quibus volumus ut absolvantur. Cum ergo tales deeeperint apostolicum, ut fraudulen- ter absolvantur ab eo, irrita est eis illa absolu- tio: ideoque nec ab eo nec a nobis confirman- da. Quidam autem in coacilio dixit: Vidi nup- ter de episcopo Engolismensiu, qui præsens est, quod dico. Quidam ex suis parochianis excom- municatus ab eo, dum satisfacere nollit, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam. Qui sine licentia episcopi sui papæ Romano subripuit pœ- nitentiæ legem, & literas ex nomine ejus epi- scopo detulit in cœna Domini, quibus episcopum rogabat apostolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam imposuerat, affirmaret. Episcopus vero in- telligens fraudem, ait homini: Versa vice, quod ego postulare debueram ab apostolico, apostoli- cus postulat a me. Non credere possum hoc mandatum ab eo exortum: hoc tibi nihil utile est: & donec aut a me, vel ab hujus sedis ar- chidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permance in excommunicatione. Et ejecit eum foras de ecclesia.

Et dixerunt episcopi: Hoc ab ipsis apostolicis Romanis & cæteris patribus cautum tenemus: ut parochiano suo episcopus, si pœnitentiam imponit, eumque papæ dirigit, ut judicet, utrum sit an non pœnitentia digna pro tali reatu, potest eam confirmare auctoritas papæ, aut levigare, aut superadjicere. Judicium enim totius ecclesie maxime in apostolica Romana sede constat. Item si episcopus parochianum suum cum testibus vel litteris apostolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet

reatibus, in quibus episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a papa remedium sumere potest. Nam inconsulto episcopo suo, ab apostolico pœnitentiam & abso- lutionem nemini accipere licet. Sane, ut exem- pli causa aliquid dicatur, beatus Martialis Aquita- niæ apostolus Stephano regi Galliarum, qui sub Nerone Galliam usque ad montes Pyrenæos re- gendi habebat potestatem, pro virginis Valeris interfectione cæterisque reatibus jam pœnitentiam indixerat, jam fonte baptisatus, quo cæcæ delentur admittæ, ipsum purificaverat. Attamen quia necesse principi fuit, ut Romam cum legio- nibus Galligenis, jubente Nerone, properaret: præmonente, ut credimus, beato Martiale, bea- tum Petrum apostolum adiit, & pro virginis in- terfectione ab eo se absolvi postulavit. Illa pro- fecto principis absolutio a beato Petro, confirma- tio illius fuit absolutionis & pœnitentiæ; quam ei beatus Martialis indixerat. Certe beatus Petrus si sciret illam esse a beato Martiale excommuni- catione obligatum, potius eum damnaret quam abolveret. Sic apostolici Romani episcoporum omnium sententiam confirmare, non dissolvere debent: quia sicut membra caput suum sequi, ita caput membra sua necesse est non contritari. Referam vero ad modificationem, quod dudum de illo milite contigit Vascone, qui jubente duce Vascouum Sancio, seniore suum decollavit, in- vitus tamen, & errore ducis perterritus id egit, Cinterminante irato duce, & dicente: Nisi illum occideris, occidam te. Uno ergo idem seniore proprio decollavit: & gravissimo dolore reple- tus, ad episcopum suum pœnitentiæ causâ recu- rrit. Cui ille compassus dixit: Debueras pro seniore tuo mortem suscipere, antequam illi ma- nus aliquo modo inferres, & martyr Dei pro ta- li fide heres: sed gravissimum reatum egisti, & nobis inauditum. Nescio tibi consilium ferre pœ- nitentiæ, sed vade quantocitius ad papam Ro- manum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nunquam nec a me nec ab aliquo invenies pœ- nitentiam. Quod ille concitus implevit, & cum testibus detulit secum literas episcopi sui. Et cum apostolicis secunda paschali teris apud sanctum Petrum sacra agens post evangelium resedisset, cepit ille reus ante eum in conspectu totius ec- clesie gravissime plorans & suspirans exclamare, dicens: Pœnitentiam volo, Domine: Pœnitenti- am volo, Domine. Et apostolicus, qui dextra lævaque ei assistebant ait: Requirit pro qua culpa. Ille inquisitus nihil aliud dicebat: Crea- torem meum offendi: Creatorem meum offendi. Cui apostolicus: Cur, inquit, episcopum tuum non expetebas? Et ille: Episcopum meum me mi- sit ad te. Tunc testes apostolico suggererunt cul- pam, eique literas episcopi protulerunt. Sic apo- stolicus episcopo qui a dextris ejus stabat locutus est, dicens: Recogita auctoritatem divinam, qua- li pœnitentia hic mortuus possit vivificari. Et episcopus ait: Dominus dicit in evangelio: Om- nis qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet . . .

Cetera desiderantur.

ANNO
CHRISTI
1031.

Matth. 19

DE FICTITIO BELLOVACENSIS CONCILIO.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII.

Baronius ad annum 1034. celebratum ait Bellovacense concilium diebus post Bituricense quindocim, ab episcopis Lemovicis convenientibus; idque Lemovicensis secundi acta restari. In quo ipsum Binius, ac Binium alii deinde secuti sunt. Mirum est autem, repertos fuisse quibus persuaderent, episcopos Aquitaniam primam, Bellovaci in Belgica celebrasse concilium, & intra dies 25. tum in Bellovacia, tum in Lemovicibus fuisse. Sed nimirum Bellilocense dicere volebat Baronius: & hoc mendum ejus amanuensi tribuendum est. Bellilocense quippe monasterii non longe a Lemovicum civitate distantis mentio fit in actis concilii Lemovicensis: ubi cum *Bellovacense* corrupte scriptum esset, Bellovacense mali critici legerunt, Sed habiti in eo loco concilii nullum in his actis vestigium.

CONCILIA DIVERSIS GALLIARUM

LOCIS HABITA ANNO CHRISTI M. XXXI.

In quibus pax, & publica securitas constituta, & ferix sexta atque sabbati religio sancita est.

Post gravem inopiam famemque severissimam, succedente summa frugum ubertate & copia, populam partim excitavit episcopi, ad divinam agnoscendam beneficentiam: partim recente calamitatis memoria deterruit a criminibus, praesertimque a privatis inter se bellis, rapinis, cadibus, sacrarum rerum direptionibus. Hoc occaso tot conciliorum. De quibus in hunc modum scribit Glaber Rodulfus, lib. 10. historia, cap. v. Tunc ergo, inquit, primitus coepere in Aquitaniam partibus, ab episcopis & abbatibus ceterisque viris sacrae religionis devotis, ex universa plebe coadunari conciliorum conventus. Ad quos etiam multa delata sunt corpora sanctorum, atque innumerabiles sanctorum apophoretarum reliquiarum. Dehinc per Arelatensem provinciam, atque Lugdunensem, sicque per universam Burgundiam usque in ultimas Franciae partes per universos episcopatus iudicium est, qualiter certis in locis a praesulibus magnatibusque totius patriae de reformanda pace & sacrae fidei institutione celebrarentur concilia. Quod etiam tota multitudo universae plebis audiens, letanter adire maximi, mediocres, ac minimi: parati cuncti obedire quicquid praecipit fuisse a pastoribus ecclesiae. Non minus videlicet, quam si vox emissa de caelo hominibus in terra loqueretur. Terebat enim universos clades praeteriti temporis, instabatque metus ne adipiscerentur opulentiam futurae ubertatis. Erat quippe descriptio capitum digesta, qua continebantur tam illa quae fieri prohibebantur, quam ea, quae devota sponcione omnipotenti Domino offerre decreverant.

In quibus potissimum erat de inviolabili pace conservanda, ut scilicet viri utriusque conditionis, cujuscumque antea fuissent rei obnoxii, absque formidine procederent armis vacui. Praedo namque aut invasor alterius facultatis legum distractione arctatus, vel donis facultatum seu poenis corporis acerrime multaretur.

Locis nihilominus sacris omnium ecclesiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut si quis ad ea cujuscumque culpe obnoxius confugium faceret, illasus evaderet, nisi solummodo ille qui passum praedictae pacis violasset: hic tamen captus ab altari, praestitutam poenam lueret.

Clericis similiter omnibus, monachis, & sanctis. *Concil. General. Tom. XIX.*

Arimonialibus, ut si quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.

Plurima autem in eisdem conciliis constituta sunt quae perlongum duximus referre.

Illud sane memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus sanctione perpetua, sexta die abstinere a vino, & carnibus septima: nisi forte gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima sollicitudo interveniret. Si vero assedio aliqua intercederet, ut hic tenor paululum laxaretur, tres proinde pauperes victu sustentarentur.

Tunc innumerae sanitates patrae sunt infractum, in eisdem conventibus sanctorum.

Eodem spectat commemoratum in Baldrico chronico Gallicanorum antistitum decretum. Cujus tempus cum Baldricus non notes, & Sieberti edito prima annum 1032. Miraculo sequentem designat: admonet res ipsa referendum ad hoc de quibus Glaber loquitur concilia, quae intra unius anni spatium non omnia forte perfecta sunt. Istiusmodi decretum, inquit Baldricus, a Franciae episcopis datum est servari subiectis sibi populis. Unus eorum celsus sibi delatas dixit esse litteras, quae pacem monebant renovandam in terra. Quam rem mandavit caeteris, & haec tradenda dedit populis: Arma quisquam non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis vel cuiuslibet proximi ultor minimus existens percussoribus coegeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni sexta feria observarent, & in sabbato a carne & pinguinibus: soloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum satisfactionem, nullam sibi scirent aliam adiungendam poenitentiam. & haec se servare sacramento firmarent. Quod qui nollet, Christianitate privaretur; & exentem de saeculo nullus visitaret, nec sepultura traderet. Alia quoque quam plura dederunt mandata, quae oneri visa sunt replicare.

Haec novitate pallatus mandati praesul noster, Gerardus Cameracensis episcopus, inbrmitaque peccantium condescendens, secundum decreta sanctorum patrum, ad singula suum formavit eloquium. Genus humanum ab initio trifariam divisum esse monstravit, in oratoribus, agricultoribus, pugnantibus: horumque singulos alterutrum dextra laevaue severi evidens documentum de-

ANNO CHRISTI 1031.

ANNO CHRISTI 1031. Ad an. 1031. L. 2. c. 12. L. 3. c. 16.

dit. Oratorum a seculi vacans negotiis dum ad Deum vadit intentio, pugnatoribus debet, quod sancto vacat otio, agricultoribus, quod eorum laboribus corporali pascitur cibo. Nihilominus agricultores ad Deum levantur oratorum precibus, & pugnatorum defensatur armis. Pari modo pugnatores dum redditibus agrorum annonantur, & mercimoniis vedigalium solantur, armorumque delicta, piorum, quos tuentur, expiat precatio sancta: fovetur, ut dictum est, mutuo: Quibus dum Abraham, & Josue, & David, ex voce domini arma talisse in primum vetus ostendit pagina, & sacerdotes gladio accingunt reges: regnante gratia, in nostra matre ecclesia, Dei sponsa, officium non est in culpa, si deest peccatum in conscientia. Hos & apostolus ministrum Dei appellat, ita dicens: *Minister enim Dei est, vindex in iram, subinferens: Non enim sine causa gladium portat.*

Rapinas reddere debere ut vetus fileat mandatum, Zachari satis est exemplum, dicentis ad dominum: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Nec peccant qui repetunt, licet audiant: *Si quis qua tua sunt tulerit, ne repetas.* Duo enim legimus, & tacuisse dominum interrogatum; & non interrogatum fuisse locutum. Cujus silentium ita non est otiosum, quemadmodum est saluterum ejus verbum. Ut enim laudavit Zacharium de rapinarum redditione, ita siluit de eorum repetitione pro inevitabili necessitate. At ubi dixit, *ne repetas*, permisit perfectis quod habebant in voto, pro rescanda cupiditate: non imperavit, ut dixi, pro necessitate. Itaque illic non prohibuit repetere, & hic concessit repetere. Inde reges per sanctos patres edocti, statuerunt firmas leges, ut res suas injuste sublata ecclesias, vel quilibet, juste repeteret: quas legaliter cogeretur, qui rapuerat, restituere.

Simili stat sententia inter percussorem hominis & ultorem proximi. Percussor enim debet ultorem satisfactione placare & muneribus, quem laesit & offendit subtrahis amici mortui consolationibus. Neque cogi debet absque placatione ad ignoscendum, cui Dominus misit ab altari reconciliatorem munus offerentem: quem utinam minus perfectum, huc a penitente oblata trahat benivolentia.

Jejunium in sexta vel septima feria generaliter non est omnibus imponendum, quibus nec una est sanitas corporis, nec aequaliter remordet accusatio peccati: sed nec sufficiens est omnibus peccantibus hanc satisfactio credenda. Crescentia quidem in dies crimina purganda sunt secundum evangelii, apostolorumque, & canonum decreta: nec est conveniens, ut alia his contraria, qui praesunt, jubeant populo: eisque concordent, qui organa facti Spiritus sancti, per ejus statum sonuerunt sua verba vel scripta, ne videantur destructa.

Excommunicatione quoque non sunt feriendi, qui hanc sacramento firmare noluerint: cum de servando uno mandato satis infirma sit fragilitas humana, nedum perjurio in omnibus his neglectis teneatur adstricta. Quando autem ab hoc saeculo ad aliud quis habet ire, mens ejus naturaliter habens oblivisci & memorari, magnitudine seu novitate viz nimis extra se sparsa, & propterea aliquantulum sui oblita, consolationibus piorum debet revocari, ut peniteat de peccatis, etiam si tunc usque fuit obdurata: ne dicam, ut ei postulanti, hanc, quod ablit, denegetur misericordia. Mortuum etiam quemlibet peccatorem terrae tradere, Dei dixit auctoritas: ex quo peccator, omnium peccatorum occisor, audivit: *Terra es, & in terram ibis.*

Eadem habet Sigebertus, iisdemque verbis, usque

A ad Gerardi orationem, quam in compendium contrahit. Eademque Sigeberti verba Albericus in chronico, & Vincentius Bellocensis in speculo historiali descripserunt.

Ad postum idem pacis juramento sancienda pertinet quod habet Baldricus idem, nec ulla temporis nota consignat. Accidisse tamen oportet ante annum 1030. exstantem, siquidem ibi mentio Beroldi Suesonensis episcopi, & Vvarini Bellocensis, qui anno 1030. obiisse ambo perhibentur. Ipso in tempore, inquit, videntes episcopi, B. Suesonensis, & VV. Belvacensium, praesentibus regis, peccatis exigentibus, statum regni sanditus inclinari, jura confundi, usumque patrum & omne genus justitiae profanari: multum reip. succurrere arbitrati sunt, si Burgundios episcoporum sententiam sequerentur. Hi nimirum totius auctoritatis expertes, commune decretum fecerant, ut tam se quam omnes homines sub sacramento constringerent, pacem videlicet & justitiam servaturos. Hujusmodi igitur commento praedicti episcopi excitati, superioris quidem Galliae coepiscopis conspirantibus etiam dominum Gerardum episcopum, ut secum sentirent, pariter monuerunt. Qui altius causas advertens, procal renuere estimavit, cujusque perniciosum consilium ac impossibilem intelligens, nullum assensum porrexit. Hoc enim non tam impossibile, quam incongruum videri respondit, si quod regalis juris est, sibi vendicari praesumerent. Hoc etiam modo, sanctae ecclesiae statum confundi, quae geminis personis, regali videlicet ac sacerdotali, administrari praecipitur. Huic enim orare, illi vero pugnare tribuitur. Igitur regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare: episcoporum vero, reges, ut viriliter pro salute patriae pugnent, monere; ut vincant, orare. Hoc ergo decretum periculosum esse omnibus, omnes videlicet aut jurare, aut anathemati subjicere. Omnes enim communi peccato involvi, si commento hujusmodi uterentur. Itaque episcopum dissentientem ceteri coepiscopis occultis reprehensionibus improbabant, dicentes eum non esse pacis amicum, qui pacem volentibus dissentiret. Postea vero suorum crebro hortamine circumventus, sed maxime abbatum Leduini videlicet & Rotrici precatu coactus, acquievit invitus. Sed quod ante reclamabat, postea probavit eventus. Vix enim paucissimi crimen perjurii evaserunt. Haec Baldricus.

NOTAE GABR. COSSARTII S. J.

Horum conciliorum, quibus pacem constitutam, & mutuis privatorum incursionibus, praedis, caedibus, obvia itum esse discimus ex Glabro, duo superius a nobis edita sunt, Bituricense & Lemovicense II. ac fortassis etiam Karroense, ut supra observavi pag. 1193.

Ceterum in anno indicando lapsus est Glaber, & Hugonem Flaviniacensem alioque in errorem induxit. Nam anno 1033. celebrata scribit; eoque anno, quo Robertus rex Francorum mortuus est. Atqui mortuum esse Robertum anno 1031. cum scriptores ferme asserunt ceteri, tum alia probant a Labbeo nostro indicata, Gallicam Chronologiae Tomo IV. quibus ego argumentum addo certissimum, petium ex concilio Lemovicensi II. quod & anno 1031. celebratum est, ut supra probavi, & mortuo jam Roberto, ut acta ipsa testantur. Haec de tempore.

Eam autem, de qua constituenda hic agitur, pacem, minus caute nonnulli cum treuga Domini confundunt. Plenam perfectamque pacem his in conciliis fundare cogitabant episcopi: sed cum hoc non processisset, conati sunt, post annos decem, saltem inducias obtinere, certis praescriptis in hebdomada diebus, quibus ab inferenda cuiquam injuria profus abstineretur: & placis anteverba, inquit Glaber, l. 3. c. 2. in gestis anni 1041. ut treuga Domini vocaretur. Sed hoc suo loco reservamus ad annum scilicet 1041.

Rom. 13.

Luc. 19. Luc. 6.

Mark. 9.

Gen. 3.

Beroldus Vvarinus

Camera confect.

al. Licet dabit.

ANNO
CHRISTI
1031.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1034. n. 1.

Glaber lib. 4. c. 7. scribit anno a Passione Domini millesimo memorata cladis penuriam subsequente, cepisse Concilia celebrari in Aquitanis partibus, dein per Arelatensem provinciam atque Lugdunensem indictum esse, qualiter certis in locis a Præsulibus Magnisque totius patriæ de reformanda pace & sacra fidei institutione celebrarentur Concilia. Quæ Baronius rectè ad an. 1034. refert, qui juxta Glabrum millesimus primus est a Passione; annum enim a Passione Domini juxta Glabrum Epocha Incarnationis annis 33. antecedit. Costartius

A tamen in nota ad ista Concilia diversis locis habita, ea refert ad an. 1031. atque deceptam Glabrum, qui scripsit ea an. 1033. congregata; eoque anno quo Robertus Rex Francorum mortuus est; cum tamen hic anno 1031. demortuus sit. Verum non dicit Glaber ea anno quo Robertus e vivis excessit, coacta, neque Robertum anno 1031. vitam cum morte commutasse, sed tantum Roberti & aliorum quorundam illustrium virorum obitus famam & penuriam præcessisse, uti anno superiori n. 9. exposuimus. Ea itaque Concilia in diversis Galliarum partibus anno 1034. celebrata, ut Episcopi populum excitarent ad divinam agnoscendam beneficentiam, utque eum recentis calamitatis memoria deterrent a criminibus, præsertimque a privatis inter se bellicis, cædibus, & sacrarum rerum direptionibus.

ANNO
CHRISTI
1031.

CONCILIUM TRIBURIENSE

Præsente Conrado Imperatore Anno MXXXI. habitum. De primi mensis jejunio.

Hujus acta concilii Baldricus summatus enarrat in chronico Cameracensi, libro 111. cap. 11. Triburiz, inquit, secus Maguntiam imperator Conradus de diversis partibus episcopos convocavit, ut quæ utilitatis & religionis sunt, ad invicem conferrent. Qui post aliqua dierum suorum, hoc habuerunt capitulum: ut, si quando jejunium primi mensis, in ea hebdomada qua constat caput jejunii, sicut solet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione completeretur. In hoc rursus moderatissimus

B pastor (Gerardus Cameracensis episcopus) antiquam patrum consuetudinem servari monebat, & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum, pro consuetudine antiqua censebat. Cujus oblata sententia, visa est congrua, & ab eis decreta est tenenda. Eadem aequalis Baldrici Sigeberti habet, annoque 1031. consignat: quem authorem sequimur. Addit regalem & synodalem fuisse convocationem: neque solum Gerardum sed paucos aliquos cum eo episcopos ceterorum decreto contradidisse.

ANNO
CHRISTI
1031.

CONCILIUM PICTAVENSE,

ANNO M. XXXII. HABITUM.

De fide catholica: de rebus ecclesiasticis per fraudem aut vim ablati: de terris monachorum liberis integrisque servandis.

Hujus synodi Malleacense chronicon ad annum M. XXXII. in hæc verba meminit. Eo tempore, inquit, fuit concilium factum Pictavis de fide Catholica, rege Roberto concedente, ut per omnes civitates fierent concilia. Inter cetera ergo accidit, ut in Pictava urbe, sicut diximus modo, concilium ageretur, duce nobilissimo Wilhelmo videlicet, & Issemberto urbis illius episcopo, Jordane Lemovicentium præfule, atque Ar-

daldo Petragoricensis regionis, & diversorum ordinum abbatibus videlicet, monachis, & clericis: necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus tractarent, statuerunt, ut si quis homo res sanctas Dei ecclesie fraudulenter ac violenter possideret, quas injuste rapuerat, cum summo studio restitueret; & ut terras monachorum integras liberisque persolveret.

* Guillelmus
hic in. cognomine
Martini.ANNO
CHRISTI
1032.

NARBONENSE CONCILIUM

Ad confirmanda privilegia Congionensis monasterii a VVifredo archiepiscopo anno 1031. celebratum.

Ex Mond
Suppl. pag.
1031.

IN nomine sanctæ, & individue Trinitatis, Guifridus primæ sedis Narbonensis archiepiscopus, & universa conveniens apud præfatam urbem (a) synodus Sduano venerabili abbati, atque suis in perpetuum successoribus cunctis, & omnibus matris ecclesie filiis universis. Quoniam

Eidcirco Dominus gratias suas nos rectores constituit ecclesie, ut prælatio majorum infirmitati subveniat subditorum; æquum nobis est, ea, quæ sum partis fuerint adjuvare, & ne cuilibet adversitati succumbant, totis viribus ejus auxilio sustentari . . . ei maxime credimus nobis divinum

1 Hoc idem cum Pictavensi, cujus acta supra ex Martene retulimus celebratum ante an. 1031. quo Robertus Rex a vivis jam excesserat.

(a) Quo anno celebratum fuerit hoc concilium non profert S. Victoris chartarium, unde illud erulimus, sed ex chronicis notis episcoporum, qui ei interfuerunt, annum conicere possumus. Certe Raimbaldus Arelatensis archiepiscopus anno 1031. consecratus est, Odombellus vero episcopus Lodovenfis anno 1032. extinctus dicitur. legitur alteratro anno coactum & celebratum est. MARTENE.

ANNO
CHRISTI
1021.

num adesse præsidium, si rebus ad ipsum perti-
nentibus intulerimus pro posse subsidium. Ideo-
que nos omnes in unum secundum venerabilis
papa Sergii privilegium & nostrorum constitutio-
nem prædecessorum confirmamus beatissimi con-
fessoris Christi Martini cœnobium in (a) Cani-
goni montis altitudinibus a cultoribus divini re-
ligionis constructum, & consecratum ad servien-
dum Deo secundum legem patris beatissimi Be-
nedicti digne dispositum, ut quodcumque usque
hodie iuste, & legaliter acquisivit, vel in perpetu-
um acquisierit, in pace teneat, & possideat,
nec alicujus inquietudinis damna ex qualibet per-
sona sustineat. Hoc ante omnia sub divini judi-
cii obtestatione, & nostri ordinis interdictione
statuentes, ut nulla qualibet cujuscumque ordi-
nis magna, parvaque persona prædicta... cuilibet
loco audeat subrogare. Semper autem sit liberum,
nullaque servituti alterius loci obnoxium, sed si-
cut cætera monasteria regis præceptis, & aposto-
licis privilegiis exaltata per se maneat sublima-
tum. Deferat vero debitum honorem suo ponti-
fici, & propriæ sedi, sicut tantum deferre præ-
cipiunt canones sancti. Si quis autem hæc nostri
concilii statuta parvipendere ausus fuerit, hunc
de potestate Dei omnipotentis Patris, Filii, &
Spiritus Sancti, & omnium cœlestium virtutum,
sanctorumque omnium, ecclesiastici ordinis, &
nostra, nisi resipuerit, excommunicationis ab univer-
sorum fidelium cœtu extorem... nostraque consti-
tutionis præceptum propriis manibus confirmamus, C

Guifredus sanctus primus Narbonensis ecclesiæ
episcopus s.
Raimbaldus archiepiscopus Arelatenus.
Petrus Iherundensis episcopus.
Beringarius episcopus.
..... episcopus Autonensis.
Ermengandus, ac si indignus episc. Regienus.
Amalius episcopus Albiensis.
Guifredus episcopus Carchassensis.
Beringarius episcopus Conseranensis.
Stephanus episcopus Biterrenus.
Odobellus episcopus Latevensis.
Stephanus episcopus Agatenus.

Item, alio in tempore collecti in præfata urbe
eodem modo quamplures episcopi his, qui nec-
dum subscriperant libenter annuerunt, ac pro-
priis manibus proprio nomine subscriperant.

Proterius Episcopus Nemausensis.
Stephanus episcopus Attensis.
Guadaldus episcopus Barchinonensis.
Ugo episcopus Uzetenus.
Petrus episcopus Cabilonensis.
Bernardus episcopus Comonensis.
Arnallus Magalonenus episcopus.
Arnallus Tolosanus episcopus,
Heribaldus gratia Dei episcopus Urgellenus.
Willelmus Autonensis gratia Dei episcopus.
Willelmus episcopus Urgellenus.
Raimundus gratia Dei episcopus Elnensis.
Beringarius episcopus Iherundensis.

ANNO
CHRISTI
1021.ANNO
CHRISTI
1021.

LEGES ECCLESIASTICÆ CANUTI REGIS

ANNO
CHRISTI
1021.

Ex MS. coll. Nero A. 1. collato cum legg. nos. Anglo-Saxon.

Hoc est consilium, quod Cnutus, totius Angliæ & Danorum & Norvegorum rex, cum
sapientum suorum consilio sancivit, in laudem Dei, & sibi ipsi in ornamentum
regium, & ad utilitatem populi; & hoc erat sacris natalibus Domini
nostri Wintoniæ.

I. De Deo, religione, & rege debite colendis.

Hoc est primum igitur, ut super omnia alia
unum Deum semper diligere, & unum christi-
anissimum unanimiter conservare, & regem Canu-
tum, & iusta fidelitate venerari velint.

II. De pace Dei, regis & ecclesiarum.

Et Dei ecclesias salvent ac protegant, & cre-
bro frequentent in salutem animæ, & nobis ipsi
ad utilitatem. Quilibet ecclesia jure est in pro-
pria Christi pace, & quilibet Christianus mul-
tum laborare debet, ut pacem illam magna jura
veneratione habeat. Pax enim divina, & quam
proxime regis præ omni alia pace obtinenda, &
sedulo conservanda est. Tunc valde justum est,
ut Dei ecclesiastica pax intra parietes, & pax
christiani regis manu data semper consistat im-
mobilis. Et si quis alterutram violet, perdat pa-
triam & vitam, nisi rex ei condonare velit. Et
si unquam aliquis homo posthæc Dei ecclesiasti-
cam pacem adeo violaverit, ut intra ecclesiam pa-
rietes homicida feret, tunc istud est inexcusabile,
& persequatur (cum) omnes, qui Dei amici
sunt, nisi feret, ut inde erumperet, & ad adeo
magnum asylum confugerit, ut rex ipsi espro-
pter vitam condonaret post plenariam compensa-
tionem tam apud Deum, quam apud homines.
Et hoc est primum, ut propriam æstimationem
capitis Christo & regi det, & hoc modo seipsam

enlegem restituat ad compensationem. Et si tunc
ad compensationem res rediit, & eam rex tole-
ret, tunc solvatur ecclesiastica pax illi ecclesie
per regis plenariam pacis violationem, & eccle-
siam reconciliationem consequatur, sicuti decet; &
deinde tam cognati, quam viri occisi compensa-
tionem plene solvat, & apud Deum saltem in-
tercedat.

III. De multa pro dignitate ecclesie conferenda.

Et si ulla ecclesie pax sine interfectione sit
violata, sedulo compensetur pro ratione ejus quod
factum est, sive sit per pugnam, sive per rapi-
nam, sive per aliud quid compensanda est eccle-
siam prius pacis violatio pro ratione ejus quod fa-
ctum est, & pro ratione dignitatis ecclesie. Non
sunt omnes ecclesie æquali modo terrore hono-
re dignæ, licet eandem habeant ecclesiasticam
consecrationem. Violatio pacis primariæ ecclesie
est eadem ac compensatio rerum pro regis pace,
hoc est, quinque libris, secundum Anglorum
leges; & in terra Cantii pro violatione pacis v.
libris regi, & 111. archiepiscopo; & mediocri
ecclesie cxx. solidis, & idem est pro regis mul-
ta; & tunc adhuc minoris, ubi parvum est mi-
nisterium, & cœmeterium tamen 1x. solidis; &
templi campestris, ubi cœmeterium non est, xxx.
solidis.

IV. De

(a) Canigonense S. Martini monasterium anno 1007. a Guifredo comite Ceritanis fundatum in diocesi Helo-
nensi, hætenus perstat, sed valde exiguum. Martens.

ANNO
CHRISTI
1021.

IV. De reverentia sacerdotibus prestanda.

Omnes christianos quam maxime decet san-
ctuarium & ordines & consecratam Dei domum
semper diligentissime frequentare & protegere, &
quemlibet ordinem venerari juxta dignitatem.
Intelligat enim quicumque velit vel possit, ma-
gnum & præclarum esse, quod sacerdos agendum
habet pro salute populi, si Domino suo debite
placeat. Magnum (quid) est exorcismus, & præ-
clarum est consecratio, que diabolum dispellit,
& profugum reddit, quoties baptimus peragitur,
vel S. Eucharistia consecratur. Et sancti Angeli
ibi circumfunduntur, & res illas custodiunt, &
per Dei potentiam sacerdotem adjuvant, quoties
Christo debite serviunt. Et hoc toties faciunt,
quoties sedulo intimo pectore invocant Christum,
& pro populi necessitate diligenter intercedit; &
illi propter Dei timorem pro ordinis dignitate
cum ratione sunt cognoscendi.

V. De purgatione ordinatorum.

Et si contingat, ut quis accusationibus & im-
peritiis sacerdotem, qui regulariter vivit, oneret
atque ille ipse conscius sit innocentie, celebret
missam, si audeat, & purget solus seipsum per so-
lam eucharistiam a simplici accusatione; & tri-
plicem accusationem purget, si audeat etiam in
S. Eucharistia cum duobus ejusdem cum eo ordi-
nis. Si quis diaconum accuset, qui regulariter
vivit, simplici accusatione, sumat duos ejusdem
secundum ordinis, & purget se cum illis. Et si
accusetur triplici accusatione, sumat sex ejusdem
ordinis (& ipse sit septimus) & purget se illis.
Si plebejus sacerdos accusationibus oneretur quod
regularem vitam non degat, purget se sicut
diaconus, qui regularem vitam agit. Et si quis
amicis desitutus altarum ministrum accusationi-
bus oneret, qui non habet sacramentales, eat ad
offam execratam, & ibi fiat, sicuti Deus volue-
rit, nisi se per S. Eucharistiam purgare possit.
Et si quis sacris iniuriam inimicitias accuset,
& dicat quod homicidii auctor sit, vel consilia-
rius, purget se per cognatos suos, qui inimicitiam
tolerare vel emendare debent. Et si sit co-
gnatis desitutus purget se per socios, vel jeju-
nium suscipiat, si audeat, & ea ad offam execra-
tam, & ibi fiat, sicuti Deus judicaverit. Et nul-
lus templi monachus unquam jure inimicitiam
compensationem petere, nec inimicitiam compen-
sationem solvere tenetur, deponat cognationis
leges, cum transit ad leges regulares. Et si pres-
byter unquam fuerit falsus testis, vel perjurus, vel
furti conscius, aut consiliarius fuerit, tunc sit
sanctificata ecclesia exclusus, & perdat ubique
tam societatem quam amicitiam, & cujuslibet
venerationem, nisi apud Deum & apud homines
majori modo compenset, prouti episcopus eum
instruxerit, & inveniat sibi fideiorem, quod
imposterum semper a simili (crimine) cessatu-
rus sit. Et si eum purgare velit purget pro facti
modo, sive triplici sive simplici purgatione pro
facti modo.

VI. Exhortatio ad ecclesiasticos, ut sancte vivant.

Et volumus ut cujuslibet ordinis viri diligen-
ter se submittant singuli juri, quod ad eos per-
tinet, & præsertim Dei ministri, episcopi & ab-
bates, monachi & moniales, canonici & vestales
ad rectum inclinent, & regulariter vivant, & die
et nocte sape & crebro Christum invocent, &
pro omni populo Christiano diligenter interce-
dant. Et omnes Dei ministros rogamus, & do-
cemus, & præsertim sacerdotes ut Deo obediant,
& castitatem amant, & caveant sibi ipsis ab ira
Dei, & ab æstivante incendio, quod furit in in-

A sermo. Diligentissime sciant, quod omnino non
debeant coitus causa cum femina communicare.
Et si quis ab eo abstinere & castitatem servare
velit, habeat Dei misericordiam, & quoad ter-
renam venerationem sit jure Thani dignus. Et
quilibet christianus ex timore Domini sui inju-
stum coitum sedulo evitet, & leges ecclesiasticas
juste observet.

VII. De conjugii prohibitis.

Docemus etiam & rogamus, & in Dei nomi-
ne imperamus, ne aliquis christianus infra festum
cognitionis gradum in propria affinitate unquam
uxorem ducat, neque cognati sui viduam, cui
eadem vicinia cognatus erat; neque cognatam u-
xoris suæ, quam antea habuerat ipse; neque su-
cepticem suam; neque consecratam vitalem;
neque repudiatam aliquis christianus unquam u-
xorem ducat; neque aliquam meretricem unquam
sedatur; neque plures una uxore habeat; & ea
sit legitime nupta uxor, sed habitet cum illa so-
la, quamdiu ipsa vixerit; ita semper (facere) de-
bet, qui Dei leges juste curare, & ab inferni in-
cendio animam suam custodire velit.

VIII. De decimis reddendis.

Et persolvantur Dei jura quovis anno juste
diligenter, hoc est, arationis elemosyna decimo
quinto die a paschate, & festum decimæ ad
pentecosten, & terræ primitiæ ad festum omnium
sanctorum; & si quis tunc decimas persolvere no-
lit, prouti diximus, hoc est, decimas agri, eo-
dem modo ac aratrum progressum fecit; tunc
convenient regis præpositus & episcopi, & laudi
dominus & ecclesiæ presbyter, & sumant invito
illo decimam partem pro ecclesia, ad quam per-
tinet, & assignent ei nonam partem; & dividat-
ur octava pars in duo, & capiat terræ dominus
dimidium, & dimidium episcopus, sive sit regis,
sive Thani minister.

IX. De nummo Romano.

Et denarius Petri ad festum Petri (solvatur)
& si quis eum usque post illum diem retinuerit;
det episcopo illum denarium, & addat xxx. &
regi centum viginti solidos.

X. De primitiis seminum.

Et seminum primitiis ad Martini festum, & si
quis casulque post illum diem retinuerit, det eas
episcopo, & compenset undecies & regi cxx. so-
lidos.

XI. De decimis ad ecclesiam Thani pertinentibus.

Si quis tunc Thanus sit, qui in possessione sua
ecclesiam habeat, in qua sit cœmeterium, tradet
tunc tertiam partem proprietarium decimarum eccle-
siæ suæ. Et si quis ecclesiam habeat, in qua
non est cœmeterium, det ex ix. partibus pres-
bytero suo id quod velit, & quilibet ecclesiæ
census primario tradatur templo ex omnibus in-
genueorum focis.

XII. De pecunia pro lucernis.

Et nummus candelaris ter quotannis (solva-
tur;) primo vigilia paschatis, cera valoris dimi-
dii oboli pro qualibet hyda, & deinde ad omnium
sanctorum festum tot etiam, & postea ad purifi-
cationem beate Mariæ similiter.

XIII. De pecunia qua vicitur symbolum anime.

Et de sepultura.

Et æquissimum est, ut pecunia sepulchralis sem-
per solvatur ad apertum sepulchrum, & si quis a-
liquod corpus ex sua parochia alibi humaverit
solvatur nihilominus pecunia sepulchralis illi eccle-
siæ, ad quam illud pertinet.

XIV. De Dei iuribus, festis, & jejniis con-
servandis.

Et omnia Dei jura præserventur diligenter pro-
uti

ANNO
CHRISTI
1021.

uti necessarium est; festa & jejunia debito modo celebrantur; & fiat quolibet die dominico festi celebratio a die saturni hora pomeridiana, usque ad diei lune auroram, & quilibet alius dies festus, prouti indicatus fuerit.

XV. De die dominico.

Et die solis mercaturam etiam severissime prohibemus, & omnem conventum populi, nisi pro maxima necessitate sit, & venationem, & ab omnibus mundanis operibus in hoc sancto die sedulo cessandum est.

XVI. De jejniis.

Et ut quodlibet inunctum jejunium cum omni diligentia observetur, sive sit jejunium quatuor temporum, sive sit jejunium quadragesimale, sive sit aliud quodcumque jejunium, & quolibet festo B. Mariæ, & festo cujuscumque apostoli jejunetur, excepto festo Philippi & Jacobi, (quia) non injungimus aliquod jejunium ante festum paschatis, & quolibet die Veneris (sit) jejunium, nisi sit festum, & non necesse est jejunare a paschate usque ad pentecosten, nisi inunctum sit, vel ipse omnino velit jejunare, uti etiam a natali Domini usque ad octavam epiphaniæ, hic est septem dies post duodecimum diem festum.

XVII. De temporibus justitia.

Et prohibemus ordinalium ac juramenta festis diebus, & diebus quatuor temporum, & diebus Quadragesimalibus, & justis diebus jejunalibus, & ab adventu Domini usquedum octavus dies supra duodecimum diem præterit, & a septuagesima usque ad decimum quintum diem supra pascha. Et sancti Edvvardi festum sapientes elegerunt, ut festum celebraretur per omnem Angliam, (h. e. xiv. die Martii xv. Cal. Aprilis; & sancti Dunstani festum xiv. cal. Junii hoc est xxx. die in mayo. Et his sanctis temporibus, prouti justum est, inter omnes christianos pax & concordia sit, & omnis fraus dissipetur. Et si quis alieni fidei justitiam vel compensationem pro rebus terrenis debuerit, reddat ei sedulo ante vel post.

XVIII. Pia exhortatio ad confessionem & penitentiam.

Rogamus etiam per Dei amorem, ut quilibet christianus intelligat sedulo proprium suum commodum. Ante omnia tempus aliquod expectare debemus, quum quod, quamdiu potuimus, paruerimus diligenter voluntati Dei, nobis gratius erit, quam omne, quod in toto orbe est. Sed tunc simplicem mercedem habere debemus ejus, quod in vita antea fecimus. Voce illius tunc, qui promeruerunt inferni multam. Sed agendum, quam diligentissime a peccatis revertamur, & singuli delicta nostra confessario nostra sedulo confiteamur, ut semper abstinemus, ac sedulo compensemus. Et singuli nostrum aliis injungamus, quod volumus, ut nobis injungatur. Hæc est lex justa, & Deo valde grata, & is erit felicissimus, qui legem hanc servaverit. Namque Deus omnipotens nos omnes creavit, & deinde magno pretio, hoc est, propria vita quam pro nobis omnibus tradidit, redemit.

XIX. Ad Eucharistiam & probitatem.

Et quilibet Christianus faciat, quod ipsum oportet; incumbat christianissimo suo diligenter, & præparet se etiam ad communionem S. Eucharistiam saltem ter in anno cuilibet, qui propriam necessitatem intelligere velit, necesse est, & verbum ac factum erga quemlibet amicum ordinet cum justitia, & jurandum ac fœdus caute servet; & quodlibet injustum diligenter ex hac terra ejiciatur, quantum fieri potest, & diligitur Dei justitia abhinc sedulo verbis & factis. Tunc

A nobis omnibus Dei misericordia propinquior erit.

XX. Ad fidelitatem erga dominos.

Agendum faciamus etiam sedulo, sicut docemus, simus semper Domino nostro obsequentes & fideles, & perpetuo omnibus viribus cultum ipsius tueamur, & voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipsis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratus est, qui domino suo vere obsequens est. Magna etiam cuilibet domino est utilitas, ut famulos suos juste gubernet.

XXI. Ad Deum ex intimis colendum & fidem.

Et omnes christianos quam diligentissime docemus, ut interiore corde Deum semper diligant, & verum christianissimum libenter servent, & ecclesiasticos doctores sedulo audiant, & Dei doctrinam ac leges contemplantur ac perscrutentur sæpe & crebro propriam suam utilitatem.

XXII. Ut Orationem dominicam & symbolum calleant.

Docemus etiam ut quilibet christianus discat, ut saltem possit veram fidem recte intelligere, & Pater noster, ac Credo, discat, quoniam uno quilibet Christianus Deum implorare, & altero veram fidem ostendere debet. Christus ipse orabat prius, Pater noster, & hanc orationem discipulos suos docebat. Et in oratione hæc ecclesiastica sunt septem petitiones, hæc si quis ex animo oraverit, nuncium semper mittit ad Deum ipsum pro quolibet commodo, quod ipsi necessarium est, sive in hac vita, sive in futura. Sed quomodo quis unquam ex animo ad Deum orare potest, nisi internam habet charitatem, & veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in christianorum communionem, nec in consecrato cœmeterio quiescit, neque in vita sua S. Eucharistiam percipit, neque bonus est christianus, qui hoc discere nolit; neque ille debite alium suscipere potest ad baptismum, vel ad confirmationem, nisi hæc discat, ut bene illa norit.

XXIII. Ut exitiata fugiant.

Docemus etiam, ut exitiata peccata & diabolica facta quam diligentissime a quolibet evitentur, & compensentur libentissime, juxta confessarii consilium, si quis per diaboli instigationem in peccata fuerit lapsus.

XXIV. Et inter hæc Asuprum.

Docemus etiam, ut homines a turpi stupro, & ab illicito concubitu, & ab omni adulterio moneantur semper se abstinere.

XXV. Ut caveant sibi de tremendo judicio.

Docemus etiam ut quilibet homo diligenter Dei timorem in animo suo habeat, & die ac nocte caveat a peccatis, diem judicii timeat, & ab inferno abhorreat, & semper finem dierum ad stare sibi arbitretur.

XXVI. Ut episcopi & Sacerdotes fide obeant officia.

Episcopi sint præcones & doctores legum Dei, & explicent, ac exemplo suo doceant libenter ecclesiastica officia, attendat his quicumque velit. Quoniam inutilis pastor invenietur gregi, qui nolit gregem, quem tueri debet, clamore defendere, si alias possit, cum aliquod damnum gregi nocere incipit. Nullum est damnum adeo malum ac diabolus ipse, qui semper hoc unum meditatur, quomodo animabus hominum maxime nocere possit. Tum oportet pastores esse valde vigiles, & diligenter clamantes, qui ab hoc latrone publico populum tueri debent. Hi sunt episcopi & presbyteri, qui ecclesiasticum gregem defendere & tueri debent per sapientes doctrinas ne furiosus lycanthropus eum nimium discerpit, aut mul-

ANNO
CHRISTI
1035.

multos ex ecclesiastico grege mordeat. Et si quis maxime curet, ut Dei nunciis obediat, idem est ac si Deo ipsi obediat. Semper sit nomen Dei benedictum, & sit laus ei, ac honor, & gloria, in omnes seculi etates. Amen.

Hoc est seculare consilium, quod ex consultatione cum sapientibus meis volo, ut observetur per totam Angliam.

I. De justitia offerenda. Ll. Sax. I.

Hoc igitur est primum, quod volo, ut iustas leges sanciantur, & qualibet injustitia sedulo damnetur, & ut faveatur & eradicetur, quodlibet injustum, quam diligentissime possit de hac terra & promoveatur Dei justitia, ac in posterum omnes tam pauperes quam divites, jure publico fruatur, & iustum illis iudicium reddatur.

II. De misericordia exhibenda in iudicio.

Ll. Sax. 2.

Docemus etiam, quod licet quis delinquat, & ipse profunde poeniteat, tunc adhibeatur moderatio (in poena irroganda) prouti coram Deo decens, & coram mundo tolerabile est. Et meminerit diligentissime, qui iudicio praesidet, ejus, quod ipse habere gessit, cum hoc modo dicit: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus. Et prohibemus ne christianus ante omnia saltem levis rei causa ad mortem tradatur; sed potius mitis poena statuatur in populi commodum, neque perdat pro re parva Dei manuum operatio, & proprium ejus pretium, quod caro redemit.

III. De christiano non vendendo extra regnum.

Ll. Sax. 3.

Prohibemus etiam, ne christianus quisquam procul de terra vendatur, neque ad gentilissimum saltem perducatur, sed diligenter foveatur, ne anima perdat, quam Christus propria sua vita redemit.

IV. De sagis, sortilegis &c. ejiciendis. Ll. Sax. 4.

Prohibemus etiam, ut terram circumquaque diligenter mundare incipiant, & a nefandis actionibus ubique abstineant. Et si sages, vel arioli, ficarii, vel meretrices alicubi in regione deprehendantur, educantur sedulo ex terra illa, vel in terra pereant omnino nisi cessent a factis malis, & majori modo compensent. Praecipimus etiam, ut profugi & exleges Dei ac hominum, ex patria exterminentur, nisi se submittant, & quam diligentissime emendent. Et fures ac latrones publici brevi pereant, nisi cessent (a malefactis.)

V. De gentiliis superstitionibus abolendis.

Ll. Sax. 5.

Prohibemus etiam serio ethnicismum. Ethnicismum est, cum quis idola adorat deos gentiles, & solem vel lunam, ignem vel fluvium, torrens vel saxa, vel alicujus generis arborum ligna, vel (quam quis) venerationem amat, vel vicarium committit ullo modo, vel sortilegio, vel tede vel aliquo phantasmate aliquid perficit.

VI. De homicidis pejerantibus, & mochantibus.

Ll. Sax. 6.

Homicidae & perjuri ordinum violatores & adulteri submittant se & emendent, vel scienter in peccatis moriantur.

VII. Quod peccatum turpinus sit in diebus & locis sacris: & majores magis sunt placendi.

Ll. Sax. 35.

Injustum non est ullo tempore permittitur; statamen diebus festis, & in jejuniis, & in locis sanctis diligentissime ab eo cavendum est. Et semper quo quis est potentior vel majoris ordinis, eo magis coram Deo & mundo injustum emendare debet. Et ecclesiastica compensatio sem-

Concil. General. Tom. XIX.

per diligenter inquirenda est ex scriptis, & mundana compensatio inquirenda est ex mundana lege.

VIII. De ministrum altaris occidendo. Ll. Sax. 36.

Si quis altaris ministrum occiderit, sit exlex apud Deum & apud homines, nisi per exilium & apud cognatos etiam magis compenset, vel purget se capitali purgatione, & intra xxx. dies incipiat compensationem ubique tam apud Deum, quam apud homines (solvendo) omnia quae habet.

IX. Ut rex sit ordinatis, & alienigenis patronus. Ll. Sax. 37.

Si quis sacris initiatum vel exterum aliquo modo seducat ad ea quae concernunt pecuniam vel vitam, tunc rex ei sit loco cognati, & loco patroni, nisi is alium dominum habuerit, & compenfetur regi, prout decet, vel factum illud quam maxime vindicetur. Regem christianum quam maxime decet, Dei injuriam quam severissime ulcisci pro eo, quod factum est.

X. De ministro altaris homicida &c. Ll. Sax. 38.

Si minister altaris homicida fiat, vel alias magnum nefas perpetraverit, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem, & peregrinetur quam procul papa ei praescriperit, & illud libenter emendet, & si se purgare velit, purget se triplo, & nisi intra xxx. dies compensationem inceperit apud Deum & apud homines, tunc sit exlex.

XI. De ordinatum vinciente, aut verberante.

Ll. Sax. 39.

Si quis sacris initiatum vinciat vel verberet, vel admodum convltietur, compenset ei prout justum est, & episcopo arma expianda multam pro ordinis modo, & domino vel regi pro plena violatione pacis, vel purget seipsum plena excusatione.

XII. De ordinato capitis reo. Ll. Sax. 40.

Si quis sacris initiatum capitale crimen commiserit, apprehendatur, & sistatur coram curia episcopali pro illo quod factum est.

XIII. De reo confessarium petente. Ll. Sax. 41.

Si quis capitalis criminis reus sedulo confiteri velit, non negetur illud ipsi unquam, & si quis ei negaverit, compenset hoc apud regem cxx. solidis, vel purget se sumens quinque homines, & ipse sit sextus.

XIV. De die dominica & festis observandis.

Ll. Sax. 42.

Si apprehendi potest, non occidatur unquam diei solis festo aliquis occidendus homo, nisi fugiat vel pugnet, sed apprehendatur & teneatur usque dies festus praeterit. Si liber homo die festo laboret, tunc compenset hoc obstridi colli multa, & saltem apud Deum diligenter compenset, prouti docetur. Servus si laboret, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus, quod factum est, (luat) si dominus servos suos die festo cogat ad laborandum perdat servum, & sit in posterum liber, & dominus solvat violatae legis poenam apud Danos, multam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum est, vel purget se.

XV. De jejunium violando. Ll. Sax. 43.

Si liber homo verum jejunium dissolvat, solvat violatae legis poenam apud Danos, multam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum est. Malum est tempore veri jejunii ante prandium edere, & adhuc pejus, seipsum carne defordare. Si servus hoc fecerit, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus quod factum est, (luat).

XVI. Ut quadragesima & festa non temerentur.

Ll. Sax. 44.

Si quis publice quadragesimam dissolvat per di-

micam.

ANNO
CHRISTI
1035.

ANNO CHRISTI 1030.

ANNO CHRISTI 1031.

micationem, vel per patrimonium, vel per rapi-
tam vel per aliquod nefandum facinus, duplo
hoc compenferur, uti in magno feſto, pro ratio-
ne ejus quod factum eſt. Et ſi quis (hoc) ne-
get triplici purgatione ſe purget.

XVII. De eccleſia debita vi detinente. Ll. Sax. 45.

Si quis vi eccleſiaſticis iudiciis ſe oppoſuerit,
ſolvat violatæ legis pœnam apud Danos, mul-
tam apud Anglos, vel purget ſe ſumens unde-
cim, & ipſe ſit duodecimus. Si aliquem vulne-
ret, compenſet hoc, & ſolvat plenam multam
domino, & ab epifcopo manum redimat, vel eam
perdat. Si aliquem occiderit, ſit exlex, & perfe-
quantur eum cum clamore omnes illi, qui juſti-
tiam volunt. Si ipſe auctor fuerit, quod ſit occi-
ſus, pro eo quod ille juſtitiam ſe oppoſuerit, ſi
hoc confirmetur, jaceat inultus.

XVIII. De ſacrum ordinem violante. Ll. Sax. 46.

Si quis ſacrum ordinem violaverit, emendet
hoc pro dignitate ordinis, ſive per æſtimationem
capitis, ſive per multam; ſive per violatæ legis
pœnam, ſive per omnem poſſeſſionem.

XIX. De adulterio. Ll. Sax. 47.

Si quis adulterium commiſerit, emendet per
hoc quod factum eſt. Malum adulterium eſt,
quod uxoratus homo cum ſoluta coeat, & mul-
to pejus cum alterius uxore, vel cum ſacris ini-
ciata votis.

XX. De inceſtuoſis. Ll. Sax. 48.

Si quis inceſtum commiſerit, compenſet hoc
pro dignitate cognationis, ſive per capitis æſti-
mationem, ſive per multam, ſive per totam
poſſeſſionem. Non eſt eadem ratio cum ſorore
ac cum remotiore cognata coire.

XXI. De viduam violante. Ll. Sax. 49.

Si quis viduam vi violaverit, compenſet hoc
per capitis æſtimationem. Si quis puellam vi ſu-
praverit compenſat hoc per capitis æſtimationem.

XXII. De uxoris adultera pœna gravis. Ll. Sax. 50.

Si marito vivo uxor cum alio concubuerit, &
illud manifeſtum fieret, fiat ipſa in poſterum in-
ſania roudi, & habeat verus maritus omnia,
quæ (illa) poſſidebat, ac perdat illa utrumque
tam naſum quam aures. Et ſi accuſatio ſit, &
purgatio fraſta ſit, tunc epifcopus poteſtatem (in
eam) habeat, & ſeveriſſime judicet.

XXIII. De uxorato fornicante, aut concubinam ha-
bente. Ll. Sax. 51.

Si vir uxoratus coeat cum propria ſua ancilla,
amittat eam, & pro ipſa compenſet apud Deum,
& apud homines. Et ſi quis legitimam uxorem
habeat, & concubinam etiam; huic nullus pre-
byter aliquos faciat ritus, qui chriſtiani fieri
debent, niſi ceſſaverit, & quam maxime emen-
det, prouti epifcopus eum edocuerit, & poſtea
abſtineat ab iſdem.

XXIV. Ut alienigena libidinoſi ejiciantur.

Ll. Sax. 52.

Si alienigenæ concubitus ſuos reformare no-
lunt, ex regione cum poſſeſſionibus, & peccatis
ſuis exterminentur.

XXVI. Ut homicida in purgatione cauens epifcopo
tradatur. Ll. Sax. 53

Si homicidium manifeſtum ſit, quod quis ſit
trucidatus, tradatur cognatis (homicida,) & ſi
accuſatio ſit, & purgatio male ſuccedat, iudicet
epifcopus.

XXVII. De eo, qui excommunicatum velut exlega-
tum caſtrodierit. Ll. Sax. 64.

Si quis Dei fugitivum retineat injuſte, tradat
eum ad juſtitiam, & compenſet illi, ad quem
pertinet, ac emendet regi per capitis æſtimationem.
Si quis excommunicatum vel exlogem ha-
buerit, & caſtrodierit, luat vitam & omnem ſuam
poſſeſſionem.

XXVIII. De miſericordia exhibenda. Ll. Sax. 65.

Et ſi quis diligenter ab injuſtitia deinde re-
verti velit ad juſtitiam, miſericordiam conſequatur
ex timore Dei, quam optime & diligentiffi-
me fieri poſſit.

Pii regis pia peroratio. Ll. Sax. Epilog.

Nunc diligenter rogo, & in Dei nomine oro
quemlibet, ut ex intimo corde ad Dominum ſu-
um convertatur; & ſæpe ac crebro contempletur
quam diligentiffime id quod ei eſt faciendum, &
quod omittendum. Nos omnes maxime decet
Deum diligere, & Dei legibus obedire, & ec-
cleſiaſticis doctõribus ſedulo obedire, quoniam ii
nos producent ad judicium, cum Deus judicabit
quemlibet pro factis ſuis. Et beatus eſt paſtor,
qui gregem ad Dei regnum, & ad cœleſte gau-
dium lætum ducere poteſt propter facta ſua. Be-
ne etiam eſt gregi illi, qui paſtorem ſequitur eum,
qui illum a diabolis eripuit, & Deo acquiſivit.
Agedum omnes unanimi corde diligenter domino
noſtro placeamus cum eo quod juſtum eſt, & in
poſterum ſemper caveamus diligenter ab incalc-
ſcente incendio, quod prævalet in inferno faciant
nunc etiam doctõres & eccleſiaſtici præcones, pro-
uti juſtum, & cuilibet neceſſarium eſt; exponant
ſæpe eccleſiaſticas neceſſitates, & omnis qui di-
ſcretus eſt, audiat eas diligenter, ac doctõras
eccleſiaſticas in mente retineat quam firmiſſime,
in propriam ſui utilitatem, & ſemper quilibet ho-
mo in honorem Domini ſui præſtet Deo ſuo id
quod poteſt, verbo & facto, hilariter ſemper.
Tunc nobis omnibus Dei miſericordia paratior
erit. Semper ſit nomen Dei in æternum bene-
dictum, ac gloria ei, & laus & veneratio ſit ſem-
per in ſeculum ſeculi. Deus omnipotens ſit no-
bis omnibus miſericors, prouti ipſi placuerit, &
conſervet nos ſemper ad æternitatem. Fiat. A-
men.

CONVENTUS EPISCOPORUM

In monaſterio Rivipullenſi, anno MXXXII.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS MXXXII. XVIII. Kal. Februar. habitus eſt conventus epifco-
porum in monaſterio Rivipullenſi, Aufonenſis
diœceſis, ad dedicationem baſilicæ illius mona-
ſterii. In eo actum eſt de monaſterii ejuſdem pri-
vilegiis, quæ ab epifcopis confirmata ſunt. Inter-
fuerunt autem epifcopi, Oliba Aufonenſis, Wi-
ſtedus Carcaſſonenſis, Berengarius Helenenſis,
Anelius Albienſis, Wadaldus Barcinonenſis. Sub-

ſcriptum poſtea fuit a pluribus epifcopis, & a
Galterio epifcopo Abanenſi, Romanæ eccleſiæ
legato. Ad hæc ex Rivipullenſi tabulario deſcripti il-
luſtriſſimus Petr. de Marca Parviſenſis archiepifcopus,
cui hoc breviarium debemus.

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chri-
ſti MXXXII. Mæ milleſima LXX. Indiſtione XV.
XVIII. Kalendarum Februariarum, anno primo quo
poſt deceſſum venerabilis memoriæ Rodeberti

Ex Mæron
Hiſtop. in
append. P.
1030.

Re-

ANNO
CHRISTI
1021.

Regis Francorum suscepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus est conventus Episcoporum in cœnobio sanctæ Mariæ perpetuæ virginis territorii Rivipollensis ad dedicationem basilicæ ipsius Dei genitricis simulque principum patriæ ac reliquorum fidelium utriusque sexus, ætatis, ordinis. Actum est autem hoc instinctu & ordinatione domni Olibani Pontificis Aulonenfis, ad cujus diocæsalem prædictus pertinet locus: qui progenitorum venerandis assensum præbere cupiens documentis, stavi scilicet sui beate memoris Comitibus & Marchionis Vvifredi, qui prædictum cœnobium a fundamentis extruxit, exemplo quoque avi reverendæ memoriæ Comitibus Mironis, qui eandem Ecclesiã admodum parvulam destruens, majori sumptu & opere ædificavit, servans etiam instituta patri sui domni Olibani Comitibus fratrumque illius, qui hanc secundo majoris operis culmine sustulerunt, ut omnes pietate, sic universos etiam ædificii transgressus est magnitudine. Omne enim superpositum ejusdem Ecclesiæ solo tenus conqueavit, & a fundamentis extruens, multo labore & miro opere divina se juvante gratia ipse complevit. Ut autem sui desiderii satisfaceret vois, vicinarum regionum Episcopos congregavit, & eandem quam construxit Ecclesiã in nomine Domini cum suis coepiscopis venerabiliter dedicavit, atque de parte Dei omnibus qui aderant Episcopis necne clarissimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Vvifredo fratre, domnoque Vvillermo nepote ad stabilimentum præfati cœnobii hanc ordinationem dotis fecit, construxit, atque firmavit.

OLIBA sanctæ Aulonenfis Ecclesiæ Præsul, & Berengarius Episcopus Elenensis, & Guadaldus Episcopus Barchinonenfis, & Vvifredus Episcopus Carcastonenfis, & Amelius Episcopus Albienfis, omnibus sanctæ matris Ecclesiæ filiis cujuscunque ordinis & ætatis, hereditatem & gaudium regni cœlestis. Notum esse volumus vestræ fraternitati, dilectissimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Ecclesiæ Dei genitricis cœnobii Rivipollensis, ipsius domus decorem & statum, ut in melius proficeret, qua valuimus perficere instantia peregrimus. Nam & sacris reliquiis venerabilium sanctorum illam cum divina gratia sanctificavimus, & per invocationem nominis Jesu Christi, quatinus potuimus, benedictionibus eam ad alta sustulimus; quatinus diligentibus amor & Dei auxilium, & odientibus maneat timor atque judicium. Hanc quoque constitutionis nostræ doctem prædictæ Ecclesiæ fecimus, manibusque nostris, ut infra hæc permaneat, insignire curavimus, statuentes sub divini judicii obestatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod nostra auctoritas ad stabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur sicut venerabilium Apostolicorum quæ prædicto facta sunt cœnobio contioent privilegia, & sicut Regum Francorum demonstrant regia præcepta, quemadmodum ostendunt dotes quæ a nostris antecessoribus ei firmata sunt per retroacta tempora, sic illi confirmamus & stabilimus omnia sua, videlicet cuncta, quæ quorumlibet dono fidelium usque hodie juste adquisivit vel quolibet modo usque in finem seculi juste adquisierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipsius loci omnem libertatem sua placita distringendi vel judicandi in omnibus excessibus vel malefactionibus quæ facta fuerint intra terminos omnium prædiorum præscripti cœnobii, & ut nullus iudex

vel vicarius vel cujuslibet potestatis homo habeat licentiam causas eorum distringendi vel quolibet modo sine illorum iustione dijudicandi, neque in telonio ipsius mercati, neque in omnibus omnino locis quæ præfato cœnobio pertinent aliquam violentiam inferendi. Inter hæc interdicimus omnibus universi ordinis hominibus vel ipsius loci vel extraneis ut de ornamentis ipsius loci nullus præsumat aliquid auferre, commutare, vel donare ad damnum vel dehonestamentum prædictæ Ecclesiæ. Concedimus quoque & firmamus prædicto monasterio juxta constitutionem domni Papæ Benedicti, sicut ipse eidem cœnobio per auctoritatem beati Petri Apostoli & suam firmavit, ut si festivitas Ypapanti Domini, quam purificationem sanctæ Mariæ dicimus, post Septuagesimam evenierit, habeant in perpetuum licentiam habitatores ipsius cœnobii *Alléluja* & *Gloria in excelsis Deo* solemniter decantare. Si quis ergo hujus nostræ constitutionis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beate Mariæ virginis & nostra benedicimus, & ut in perpetuum salvus permaneat peroptamus. Si quis autem, quod ablit, ausu temerario effrangere vel violare quolibet modo hoc quod constituimus voluerit, hunc a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ extraneum judicamus, & ab omni consortio Christianorum illum segregamus, & ab omni consortio Christianorum illum segregamus, & sanctæ virginis Mariæ illum excommunicamus donec digna pœnitentia Deo & beate Mariæ virgini satisfaciat, insuper & districtione venerandorum principum legalis illum pœna coerceat, & sacrilegii censura constringat, & in antea hæc dos nostræ constitutionis stabilis & inconversa permaneat. Oliba Episcopus. Vvifredus notu Dei Carcastonenfis Episcopus. Amelius Episcopus Albienfis. Berengarius notu Dei sanctæ Elenensis Ecclesiæ præsul. Eriballus Episcopus Urgellenfis. Bernardus gratia Dei Episcopus Coteranensis. Guilbertus gratia Dei Episcopus Barchinonenfis. Petrus Episcopus Gerundenfis. Arnallus Episcopus Tolosenfis. Guifredus sanctæ primæ sedis Narbonensis. Vvillelmus gratia Dei Episcopus Aulonenfis. Rambaldus gratia Dei Episcopus. Berengarius gratia Dei Gerundenfis Episcopus. Vvillelmus gratia Dei Urgellenfis Episcopus. Arnallus Episcopus Rotenensis. Berengarius gratia Dei Tarraconensis Archiepiscopus. Ego Gualterius indignus Albanensis Ecclesiæ Episcopus atque Romanæ Ecclesiæ Cardinalis ac Legatus quidquid continetur in privilegiis & in dotibus hujus Ecclesiæ laudo & confirmo atque corrobore. Arnallus gratia Dei Aulonenfis Episcopus. Guifredus gratia Dei Comes. Vvillelmus Comes gratia Dei. Ermengaudus gratia Dei Comes. Berengarius Raymundi. Ermessendis gratia Dei Comitissa. S. Fulconis Vicecomitis. S. Vvifredi Vicecomitis. S. Seniofredi Vicecomitis. Petrus Vicecomes. Scripsum per manum Harni ad vicem Arnaldi Olivæ Pontificis Notarii. Vvillelmus Archidiaconus. R. Abba. Vvifredus Levita, qui & iudex, subscribo presbyter. Raymundus presbyter. Vivas Levita. sacerdos, & iudex. Sanderodus sacerdos Olostenfis. Ermemirus Levita & sacrificinii. S. Dalmati Levitæ. Arnallus Archilevita. S. Ponticii Bonifilii Marci Pæpofiti & iudicis Barchinonenfis, qui hæc quæ supra scripta sunt iusta sciens subscripsit. Arnallus iudex. Bonifilius sacerdos. Ricardus Sacrista. Berengarius Sacrista.

ANNO
CHRISTI
1021.

ANNO CHRISTI 1032.

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIUM PAMPILONENSE

DE EPISCOPATU PAMPILONENSI ANTIQUE SEDI SUÆ

Restituendo, celebratum anno domini MXXXII. tempore Joannis papæ XVIII.

Causa Coactit.

Cum antiquis temporibus, teste Mariana re- A sedes Pampilonensi episcopatu restitatur. Idque post obitum ejus, qui tunc erat Pampilonensis episcopus, tempore successoris fuit executioni mandatum. Interfuerunt concilio Pontius Ovetensis archiepiscopus, Gasias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagoræ, Sancius Aragoniæ, hoc est Iacæ, Julianus Castellæ, hoc est Aocæ, episcopi. Vide Baronium anno 1032. num. 4.

Idque post obitum ejus, qui tunc erat Pampilonensis episcopus, tempore successoris fuit executioni mandatum.

Interfuerunt concilio Pontius Ovetensis archiepiscopus, Gasias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagoræ, Sancius Aragoniæ, hoc est Iacæ, Julianus Castellæ, hoc est Aocæ, episcopi. Vide Baronium anno 1032. num. 4.

ANNO CHRISTI 1032.

ANNO CHRISTI 1032.

VITA BENEDICTI PAPÆ IX.

Benedictus IX quando sedem invasit, & quoto anno atit.

Benedictus Alberici Tusculani comitis filius, B duorum germanorum pontificum Benedicti & Joannis prædecessorum nepos circiter annum ætatis decimum, vel saltem, quod verius est, decimum octavum, quod capax erat impudicitie & luxurie, quæ ipsi a Petro Damiani adscribitur, tyrannide parentis Alberici intrusus est in sedem apostolicam sexto Idus Novembres anno Chr. 1032. tempore Conradi imperatoris. Hanc aliæve maculas sanctissimæ cathedræ Petri, in hoc, aliisve pluribus supra recensitis pontificibus illatas, ecclesia non intulit: sed post diurnas reclamaciones & contradictiones, ut ait Petrus Damiani, cleri, & populi, patienter perpessa sustinuit. Unde quam impudenter quamque indiscrete novatores hæretici suis calumniis ecclesiam huius vulneribus a furibus & latronibus violenter fasciatam profcindant, nemo non satis aperte intelligit. Et quamquam indignus sedem apostolicam per vim & tyrannidem detineret: tamen universus orbis catholicus, quod mirandum est, eundem successorem Petri coluit, & pro Romano pontifice agnovit. Nam Hermannus Hamburgensis archiepiscopus, ejusve successores Bezelinus, cognomento Alebrandus, & Adelbertus, pallium petierunt, & impetrarunt. Ex Adam Bremenfi. Conrado imperatori ad compescendum Mediolanensem archiepiscopum, imperii perduellem, Cremonæ inter Missarum solemnia coronam regni contulit. Simeonem anachoretam apud Treviros inclusum, instantia Popponis Trevirensis archiepiscopi, in numerum sanctorum retulit. Cremona abeuntem comitatus est Conradus imperator, ad compescendam Pandulphi principis Capuani tyrannidem, & sacrilegam bonorum ecclesiasticorum invasionem. Instantia Polonorum, auctore Longino, per legatos sedem apostolicam interpellantium, Bohemos ad restitutionem spoliis, quod Gnetinensi ecclesiæ intulerant, minitans penam excommunicationis, adegit. Casimirum Poloniæ principem, Boleslai magni primi regis nepotem, exulem, urgente necessitate & utilitate ecclesiæ, & regni Polonici, a voto religionis in monasterio Ciuniacensi emissio absolvit; ordinique diaconatus, quem susceperat, per dispensationem

justa de causa exemit; ad sæculum redire, regni gubernaculis præesse, uxorem ducere, atque ex ea futuros regni hæredes procreare, idem permisit observanda, ut Poloni pro mnemosyno acccepti beneficii, beato Petro ejusve successoribus de quolibet capite nobilium usulem nummum singulis solvant, cæsariem capitis & contam barbaro more non nutriant, instar religiosorum Latinarum nationum tonsuram caput gestent, & in præcipuis Christi & Virginis matris ejus festivitibus panno linteo albo in stolæ modum dependente cervicem exornent. Factum id est ea intentione pontificis, ut his tribus insignibus, ex monacho & diacono apostolica concessione & benignitate, cum aliter concretum periculum dispelli non possit Polonus regem sibi creatum & redditum recognoscens, tam in Deum, quam in religionem Christi sit gratior atque devotior.

Hujus temporibus Berengarius, post obitum Francorum regis, hæresim suam regia autoritate oppressam erexit. Sed Robertinæ pietatis & regni hæres & successor Henricus rex Francorum, eandem suo tempore repullulantem condemnari, profligari, & penitus obrui procuravit.

Ejundem tempore Conradus Imperator obiit, anno imperii sui decimo tertio, filiumque regni & imperii successorem electum, nomine Henricum, post se reliquit.

Benedictus papa, cum luxui & voluptatibus deditus esset, humanaque fragilitate in impudicitiam præceps rueret, magno fidelium scandalo vitam ducens, a Romanis, ut quidam ajunt, favore aspirante consulis potentissimi Ptolemæi rejeçus est, vel saltem persuasione viri sanctissimi Bartholomæi abbatis Cryptæ Ferratæ, pontificatu Romanæ ecclesiæ cessit. In cujus locum Silvester III. ex episcopo Sabinensi data pecunia malique artibus successit, novoque schismate Romanam ecclesiam scidit. Sed dum vix tres menses sedem apostolicam obtinisset, Benedictus Tusculanorum suorum ope & auxilio fretus, ad pontificatum reversus, invalorem sedis sede destituit. Interea tertius quidam Joannes archipresbyter Romanus eandem sedem invadens, majorem deformitatem ecclesiæ attulit: atque ita triceps bestia ab inferorum

Redarguetur hæretic.

Benedictus agnovit pro pontifice.

Conradus coronat Simeonem cason. 1032.

Cum Casimiro rege Poloniarum monacho & diacono dispensat.

Car. Poloni tonsuram clericalem gerent.

Berengarii hæresis extitit.

Conradi imperatoris obiit.

Schisma novum: ejus auctores qui & quales?

Gratianus
postea Gre-
gorius VI.
ecclesiam ad
hæreticissimam
se liberavit.

rorum portis emergens sanctissimam Petri cathedram miserime inlecevit. Hunc statum ecclesie miseratus quidam presbyter Romanus, nomine Gratianus, singulos adiit, & a sede sancta cedere (non ad emendam ullam spiritualem dignitatem, sed ad redimendam quam vocant vexam ecclesiam) data & collata iis pecunia persuasit. Atque ita Benedictus, cui tanquam digniori de rebus Angliæ provifum erat, seipsum pontificatu abdicavit: & ad cupiditates suas liberius de-

inceps exsequendas in paternam domum se recepit, cum eadem apostolicam undecim annos per vim & tyrannidem intrusus detinisset. Cumque ejus exemplo reliqui, sua sibi assignata reddituum portione contenti, idem præstitissent: ecclesia schismate propulsa, & tyrannide, qua opprimebatur, sublata, pristinae unioni, paci & concordie restituta fuit anno domini millesimo quadregesimo quarto.

Benedictus
quandiu so-
datus?

ANNO
CHRISTI
1033.
1037.

CONCILIA DUO
ROMANUM forte, & MAGALONENSE

ANNO
CHRISTI
1033.
1037.

In causa restitutionis sedis episcopalis urbis Magalona,

Aliud anno 1033. aliud 1037. habita.

COLLECTORIS ADMONITIO.

Ex MSS
Suppl. pag.
1156.

Non quidem rei conciliariæ amplificanda indulgentia, sed ipsa rei veritate maturius discussa, gemina hæc concilia, inaudita collectoribus, anno 1033. & 1037. statos. Neutrum quidem concilium nomine designatur in monumentis illis, qua hic statim daturus sum; sed de Romano quidem res est probabilis, cum literis pontificiis subscripse legantur episcoporum Italorum nomina plura, quos tunc Roma præsentis adfuisse, nec alia facile de causa, quam ad concilium, vis dubito. Magalonenſe vero concilium produnt nomina episcoporum, qui eo venerant ad nova ecclesia dedicationem, & decreta ab illis ea occasione edita. Quatuor vero amorum discrimen inter concilia utrumque statuendum, suadet variorum rerum conciliandarum discrepantia; nam Romanum concilium, a quo data littera sunt pro urgendis fidelibus ad servandam templi Magalonenſis restitutionem sub Joanne XIX. qui & XX. dictus est, convocatus, cujus nomen & littera ipsa præferunt. Obiit vero Joannes anno 1033. quare non serius anno illo synodus haberi potuit. Vixit autem episcoporum concilii Magalonenſis nomina postriorem epocham concilio huic exigunt. Bernardus Neumanſenſis non prius anno 1036. capis, ut Gallia christiana auctores doctissimi tom. VI. pag. 307. demonstrant. Quare nonnulli optimo jure scriptores illi restitutionem templi Magalonenſis, ejusque dedicationem, cui Bernardus interfuit, anno 1037. adscribunt. Porro Magalonenſem urbem jam inde ante aliquot sæcula Saraceni vastaverant ac desolaverant; ex quo factum, ut urbis illius episcopi ad Substantionem vicum prope Montem-pessulanum sedem suam transfuisset. Sedi igitur in urbe Magalona restituenda laboravit Arnaldus, ejus diocesis episcopus, eaque occasione duo hæc, qua concilia appello, habita sunt. Documentum ad utrumque spectans, una narrationis serie comprehensum, hic exhibeo ex sermo episcoporum Magalonenſium, Arnaldi de Verdala, unigata a Labbe Bibliot. MSS. tom. I. pag. 797.

Dominus Arnaldus Magalonenſis episcopus, qui miserabiles ruinas hujusmodi quasi in desertum positum respiciens, & se ad sublevandas necessitates illas impotentem attendens, cum sibi opes ad sumptus tanti operis non adessent, præsertim quia possessiones & jura episcopalia erant per nobiles & subditos occupata, ad reparationem hujusmodi manus suas subito apponere non est ausus; sed suam cogitatum. jactans in Domino, non absque anxietate, & paupertate nimia

Bad sanctissimum dominum Joannem Papam XX. duxit ocyus, pro consilio & auxilio pressus suos, & ei statum miserabilem suæ Ecclesie explicavit, dictus vero summus Pontifex necessitatem ipsam sedula mente considerans, consilium, quod potuit, huic negotio exhibuit, & omnibus populis Magalonenſis Dioceseos, ac aliis auditoris, & intelligentibus tam propinquis, quam longe positis, misit epistolam, quam per omnes Episcopos confirmari, & subscribi voluit in hunc modum.

l. c. XIX.
qui etiam
XX. dicitur
ed.

Joannes Episcopus, servus servorum Dei, omnibus bonam scientibus in Ecclesia Magalonenſi, ad honorem Apostolorum Petri, & Pauli gratissimum Pauli dicata, & dedicanda salutem charissimam. Cum benedictione Apostolica & absolutione.

Supradictam Magalonenſem Ecclesiam, peccatis exigentibus, ad nihilum redactam audivimus, unde valde dolemus, quia Ecclesiarum desolatio Christianorum detrimentum esse dignoscitur. Ob hoc quidem tam Ecclesiam supradictam, quam & omnibus circumcirca de gentibus suggerere volumus Christianis, ut in restoratione hujus ecclesie laborent: peccatorum namque suorum veniam & indulgentiam promereri a iusto Judice apostolica auctoritate spondemus, quicumque de propria hæreditate, vel de propriis bonis offerendo, aut de beneficiis reddendo, Ecclesiam supradictam relevare nifus fuerit. Nam unam & similem mercedem accipiet qui propria offeret, & qui beneficia Ecclesiastica reddet in commune, & benedictione pariter & absolutione apostolica fruatur. Quod si aliquis Episcopus, vel cujusque dignitatis honore, quod ibidem ablatum fuerit, pravo ingenio alienare, usurpare, vel vendere voluerit, maledictione anathematis percussatur, habeaturque extraneus a Christianorum consortio & regno Dei. Hoc vero decretum firmari ab omnibus volumus Episcopis, quos Arnaldus invitaverit, sicut nos fecisse inferius cognoscent & benevalete. Aldericus Dei gratia Vercellenſis Episcopus. Reynaldus Dei gratia Papiensis Episcopus. Petrus, quem dicunt Episcopum sanctæ Rusinæ subscribens firmavit. Ifmundus archiepiscopus Ebredunensis firmavit. Oldericus episcopus Aurelianensis Ecclesie & Raymundus episcopus de Rende. Deodatus episcopus Lunensis firmavit. Aluicus Asten-

lis firmavit. Vaudinus Taurinensis firmavit, Bernardus Aggenensis firmavit, Deodetus episcopus Tholonensis firmavit, Petrus episcopus Massiliensis firmavit.

ANNO
CHRISTI
1034

Hanc igitur epistolam, manu habens Arnoldus prædictus episcopus ab urbe Roma redit, & deinde juxta dictum apostoli: *Dum tempus habemus operemur bonum*, in cuncto labore non deficit, sed sumptibus innumeris præparatis diem dedicandi Ecclesiam constituit, & profectus circumquaque, Archiepiscopus, & episcopus tam ex vicinis quam longinquis partibus convocavit, quod ut melius enucleemus, singulorum nomina, urbes, & provincias præsentialiter inferamus, ut evidentius cognita eorum autoritate, & dignitate fidelis quique & humilis dida eorum cum gaudio legat, vel audiat: infidelis vero, vel superbus siquis (quod absit) fuerit, timore percussus Domini, & si non sponte, saltem invitus, suscipiat; alioquin tanquam miserimus, quicumque sit, juxta vocem Domini remaneat judicatus. Hæc sunt igitur nomina per sedes, & provincias declarata. Gilsredus Archiepiscopus Narbonensis, Leodegarius archiepiscopus Viennensis, Raymboldus archiepiscopus Arelatensis, Gimeminarius archiepiscopus Ebredunensis, Austenus episcopus Avicensis, Frontius, seu Froterius episcopus Nemausensis, Bernardus episcopus Biterrensis, Gonterius, seu Gontharius, episcopus Agathensis, Rostagnus episcopus Lodovenis, Hugo episcopus Entyensis, Alphonus episcopus Astensis, Gilbertus episcopus Barcinonensis, Arnaldus

episcopus Elnerius, Petrus episcopus Carcaffonensis, & Dominus Arnaldus Magalonenis episcopus: quibus in unum congregatis præfatus Pontifex Arnaldus epistolam præparatam Joannis pape protulit, & cujus rei gratia seriosus intinavit. Tunc omnibus in commune placuit, ut & ipsa decreta apostolica confirmarent, & amplius absolutionem, & benedictionem populi, & ad honorem Sanctæ Ecclesiæ augmentarent. Deceverunt ergo, ut siquis homo in vita sua hereditatem suam ad Ecclesiam supradictam post mortem suam concesserit, & de peccatis suis confessus fuerit, in cæmeterio Ecclesiæ memoratæ sepultus fuerit, ab omnibus peccatis, de quibus penitentiam suscepit, absolutus sit, & particeps fiat vitæ eternæ, & regni Dei. Addiderunt etiam, ut quicumque homo cujuscumque provinciam, ad solemnitatem dedicationis hujus Ecclesiæ, que per singulos annos celebratur, advenerit, de justo labore suo, aut hereditate oblationem sanctam Deo fecerit, & peccata sua eo die, vel infra octo dies confessus fuerit, si infra terminum illius anni mortuus fuerit, Apostolicam absolutionem, & eandem habeat, & remissionem peccatorum, & vitam æternam accipiat. Super hoc firmaverunt hæc, quod ipsa Ecclesia habeat legitime, ut si quis penitens ad ipsam Ecclesiam venerit, & abstinendi ab Ecclesiæ introitu in penitentiam præceptum habuerit, ipsam ecclesiam libenter introeat, pacis osculum libere accipiat, & si qua sint similia, præterquam sanctam Eucharistiam, quam minime accipiet.

ANNO
CHRISTI
1034

COLLECTORIS ADNOTATIO.

DE Romana hæc & Magalonenis Synodo hæc dedi, que in serie episcoporum Magalonenium Arnaldi de Verdala reperi, ipsis Arnaldi verbis servatis. An vero factis assertis sint fidei, ea saltem que de absolutione a peccatis omnibus eis indulta, qui recurrente per annos singulos dedicationis novi templi festo eo venerint adoraturi; mihi quidem ægre probaretur. Indulgentiæ istæ, quas vocant, plenariæ, gratis longe posterioris sunt. Viderint docti.

BITURICENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM,

In quo abbatia S. Satyri prope Sacrum Cæsaris (Sancerre) constructio confirmatur.

Anno 1034. habitum.

Et Mansi
Suppl. pag.
1119.

Henrici Gallorum regis anno IV. consignatur charta Mathildis cujusdam nobilis famine, qua abbatiam S. Satyri dote constituta fundat, eandemque confirmandam synodo Bituricensis provincia proponit. Hanc ipsam chartam in ea synodo lectam hic recito, acceptam e Gallia Christi. nov. edit. tom. II. pag. 51. append.

CHARTA FUNDATIONIS S. SATYRI.

IN nomine sanctæ, & Individuæ Trinitatis: Aimo Bituricentiuni gratia Dei & nutu archiepiscopus. Quoniam &c. Notum esse volumus cunctis fidelibus præcipue coepiscopis nostris & omnium cætui canonicorum sedis S. Stephani promartyris Bituricensis ecclesiæ, quibuscumque ordinibus, honoribusque promotis, quoniam quendam juvenula nomine (a) Mathildis, filia cujusdam nostræ ecclesiæ militis nomine Gimonis, cujus erat castrum, quod dicitur S. Satyri, nec non & Odo comes palatii, quem sibi eadem ju-

venula sola sine fratribus inter cognatos & amicos emeritum elegit, quem sibi subrogaret vivens in jus hereditatis & mortua in ejus hereditatis: sanctorum necessitatibus communicantes, quendam locum in honorem Sancti Petri principis apostolorum & S. Satyri, plurimorumque sociorum ejus martyrum, quorum nomina in cælis scripta sunt, antiquis temporibus multo honore ditatum, sed in beneficio multis jam distributum, & penes ad nihilum redactum, restaurare cupientes, serenitatem nostram adeundo petierunt, consensu & ad stipulationem nostra fieri quidquid restorationis & honoris pro remedio animæ suæ & parentum suorum eidem loco conferre voluerint. Inprimis prædictum locum honore præcipuo decorantes, officium clericorum inibi canonice viventium consensu & adu eorum devote constituimus, ea scilicet ratione, ut ipsi, aut aliquis suorum, sive præpositus, sive judex, sive vicarius, sive miles, sive servus, sive liber, aut aliquis suorum hereditum, sive succedentium, nullam ulterius

(a) In notis Horstii & Picardi ad ep. 170. Bernardi hæc Mathildis dicitur nupsisse Gofredo de Bullonio, qui postea Jerusalemæ recuperatæ rex fuit. Ibidem legitur hoc cœnobium cessisse canonicis S. Victoris Paris. in cujus necrologio legitur ad V. id. Febr. Obiit Dominus Andreas abbas S. Satyri & noster canonicus. Sammartanus.

ANNO
CHRISTI
1034

rius in eis exercent potestatem, neque in ecclesia, neque in claustris, neque extra claustrum, neque in villa, neque extra villam, neque in omnibus quocumque, sive ab illis, sive ab aliis iam conlata sive conferenda sunt; sed habeant ipsi canonici potestatem libere faciendi quicquid interius, sive exterius communis consilii meliori centura deliberaverint. Quod si quis canonicorum sive prelatorum, sive subditis debitum humanitatis exolverit, quocumque communi consilio elegerint, substituant: & quicquid inde acceperint, aut stipendiis fratrum aut honestati aut utilitati ecclesie conferatur suo, non alterius consilio. Et quia predictam puellam, & Odonem comitem palatii ita visitavit Oriens ex alto, ut non solum de his, qui ad eandem ecclesiam pertinere videntur, sed etiam de suis propriis hereditatibus atque thesauris ad restaurationem loci multa donaria tribuant, ipsam ecclesiam cum altari, cum nonis & decimis & quicquid ad ecclesiam vel ad altare pertinere videtur, quomodo omnia de jure matris ecclesie protomartyris Stephani in beneficio se habere testantur, precibus puellae & comitis palatii canonicis ejusdem loci conferimus immunem & liberum ab hominibus die & deinceps. Statuimus praeterea, ut nullus successorum nostrorum contra hoc nostrae deliberationis scriptum agere contra ipsos canonicos pertinet, excepto quod debitam subjectionem matri ecclesie canonice ex-

solvant, & inventionem B. protomartyris Stephani, quae colitur III. nonas Augusti, processionem & duas libras persolvant incensi. Ut ergo canonici S. Petri & S. Satyri nostri beneficium perpes sentiant, & nostri temporis sit consolatio, & nostrae fragilitatis remissio, & firmum atque inviolabile teneat: haec cautio tenorem, manu propria in praesenti synodo, & coepiscoporum, & canonicorum ac militum nostrorum assertioni stipulandum obtulimus. S. Aimonis archiepiscopi, S. Odonis comitis palatii, S. Mathildis, cujus beneficium, S. Teibaldi comitis, S. Ermengardis comitissae, S. Gotzfredi vicecomitis, S. Archembaldi, S. Odonis, S. Ebbonis, S. Roggerii decani, S. Arnulphi cantoris &c. S. Stephani Aniciensis episcopi, S. Ranonis Arvernensis episcopi, S. Ragimundi Gaballitanensis episcopi, S. Amelii Albienis episcopi, S. Deusdet Caturcensis episcopi, S. Acmerii abbatis Magiacensis, S. Viviani abbatis Navenis monasterii, S. Harbert abbatis Dolensis monasterii, S. Odolrici abbatis Lemovicensis, S. Martini abbatis Virsonensis, S. Ymoni abbatis Exildunensis. Datum in mense Augusto anno IV. regnante Henrico rege, & infra: S. Henrici comitis cognomine Stephani, S. Adelm comitissae uxoris Henrici comitis cognomine Stephani, S. Gosfridi de Vabra cognomine Normanni, S. Gauteris de Lufarchiis.

ANNO
CHRISTI
1034.

S Y N O D U S L A N D A V E N S I S

Sub Joseph XXVIII. ibidem episcopo, in qua Mouric rex Gualatmorcant ob violatum Refugium SS. Dubricii &c. anathematizatur.

Ex Specul.
mor. Cos.
Ejus. tom.
4. p. 110.

Mouric Rex Gualatmorcant filius Hiugel iratus est cuidam potenti suo viro, & venit cum furore nimio ad Landaviam, frangendo refugium SS. Dubricii, Tellavi, & Oudocei, & accepit ab ostio Ecclesie uxorem illius viri nomine Seisill, & in praesentia Episcopi Joseph, & violato refugio Sanctorum, & vulnerato quodam de familia Episcopi, & ablata uxore, & vi & fortitudine: mandavit Pontifex per Ecclesiam totius parochiae adjacentis Ecclesie Landaviae ab ostio. Taratit super ripam Gui usque ad ripam Tigui: & adunatis omnibus Clericis de majori gradu usque ad inferiorem, & in plena Synodo anathematizavit Regem, potius iniquum mandatorum Dei transgressorem. Et facto anathemate & per patriam dilatato, Rex requisivit veniam a-

pod Landaviam. In primis offerens se redditurum raptam uxorem, & vulneratum virum familiarem Episcopi pacare muneribus, cum Refugii plena reintegracione: & juncta sibi poenitentia cum data venia ad modum culpae, reddidit, villam Trefgulich cum tribus modis terrae Deo & SS. Dubricio, Tellavo, & Oudoceo, quae antea fuerat illorum, & tempore Judhai Regis Morcannue filii Athris contemporanei Oudocei Episcopi, & cum sua tota libertate, & data communione in campo & in silvis, in aqua & in pascuis De Clericis testes sunt Joseph Episc. Rind Sacerdos, Joseph Sacerdos. De Laicis Mouricus Rex Carataoc, filius Gulbrit, Seisill filius Gilerth, Teudar filius Idguin Finis illius (terrae) est Orpognima Dircauc, &c. Quicumque custodierit, &c.

ANNO
CHRISTI
1035.

C O N V E N T U S E P I S C O P O R U M

ANNO
CHRISTI
1035.

In quo Coxanensi Monasterio confirmatur ecclesia S. Mariae Inter-ambas-aquas, eiusque loci immunitas statuitur & definitur.

Ex Mabul.
loc. de re
Diplom. L. 6.
p. 111.

Igitur nos in Dei omnipotentis nomine subscripsi Episcopi videlicet Guisfredus sanctae primae sedis Narbonensis Archiepiscopus, & Bernardus Praesul Tolosanensis, & Petrus Episcopus Gerundenis, & Arnaldus Episcopus Commengensis, & Arnaldus Episcopus Magalonensis, & Oliba Episcopus Almonensis, & Giffredus Episcopus Carcaionensis, & Bernardus Praesul Coleranensis, & Berengarius Episcopus Elenensis, & Bernardus Praesul..... & Ugo Nuncius Domini Nicolai Papae, hanc constitutionem dotis, quae facta est temporibus domni Garini Abbatis bonae

memoriae ad utilitatem & honorem sanctae Deae genitricis Mariae, cujus locus ab indigenis Inter-ambas-aquas vocatur, omnes uno animo unaque sententia confirmamus, & quicquid ad praedictam Ecclesiam S. Mariae, ubicumque pertinet, totum simul cenobio S. Michaelis Archangeli, quod Coxanum dicitur, & Abbatibus vel Monachis ejusdem loci, ut in perpetuum libere possideant, auctoritate pontificali nos stabilimus & roboramus. Tertius autem de immunitate praedictae Ecclesiae S. Mariae incipit ab aquilone, & vadit per medium fluminis Hirsii usque ad vadum Parler...

* f. Bereng.
* f. Bereng.
* f. Bereng.

BENEDICTUS
P. IX.   CONCI LIUM   HENRICUS III.
IMP.

576

ANNO CHRISTI 1031.

ler... ante nipem de Caveto, & de ipso vado tendit per semitam usque ad caput de Baissaco, & exinde tendit per rivalum qui intrat in flumen Aregia: scilicet a Negabon, & a medio fluminis Aregia revertitur ad Aquilonem. Addimus etiam hoc per sacerdotalem auctoritatem gratia Jesu Christi nobis concessam, ut quilibet persona, magna, vel parva non habeat licentiam aliquam vim in totis ipsis allodibus facere, neque aliquid tollere sine voluntate Abbatis vel Monachorum prefati cœnobii S. Michaelis Archangeli, neque ibi aliquid agere, quod pertinet ad debonestamentum vel damnus honorem Dei, & sanctæ Virginis Mariæ, & sancti Martini Confessoris Christi, sanctique Quintini martyris, quorum ecclesiis pertinent ex toto ad proprietatem prænominati cœnobii, ut qualicumque penitens ibi advenerit, licentiam habeat introeundi & orandi, & omne divinum officium audiendi. Addimus quoque non excommunicando, sed rogando & obsecrando, & per Deum omnipotentem admonendo, ut plusquam sex caballerii non se jungant ad placitandum infra terminos prædictæ immunitatis sanctæ Mariæ Virginis, & S. Michaelis Archangeli. Quicumque ergo hujus nostræ constitutionis, quæ ad honorem Dei & beatæ Virginis atque gloriosi Archangeli Michaelis a nobis facta & confirmata est, observator extiterit, atque hunc locum exaltaverit, vel de suis beneficiis honoraverit & defenderit, hunc de parte omnipotentis Dei & omnium Sanctorum ejus & nostra benedicimus: & ut illum Dominus ab omni vinculo delictorum absolvat, oramus: ita ut in præsentis vita ejus misericordiam consequatur, & in futuro cum sanctis omnibus vivere mereatur. Qui vero hoc quod nos excommunicando firmamus, transgredi ausus fuerit, neque dederit honorem Deo, sanctique ipsius & ordini nostro: hunc de parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & sanctæ Mariæ Virginis, sanctique Michaelis archangeli & omnium sanctorum, & per auctoritatem nostri ordinis excommunicamus, & ab omni consortio Christianorum extraneum judicamus; & a regno Dei alienus sit, & pars ejus sit cum impiis & sceleratis, donec digna satisfactione peniteat & humiliter emendet, quod superbe deliquit, & sic postmodum per divinam misericordiam absolutus existat. In fine quoque hujus operis hoc addimus, & per divinam auctoritatem & apostolicam & nostram atque hujusmodi obtestationem secundum superiorum allegationem intendimus, ut præfata ecclesia sanctissimæ Virginis Mariæ semper in perpetuum maneat absoluta, nec per ullam personam aut propter quamlibet causam unquam sit excommunicata, sed sine ullo vinculo alligationis irrevocabiliter omnino sit libera. Datum in cœnobio prænominato anno Incarnationis Dominicæ MXXXV. æra MLXXIII. Indictione III. sub die nono Kal. Jul. Anno V. Airici regis.

S. † Arnaldus Præsul.
S. Bernardus Præsul.
† S. Arnaldus Episcopus Magalonenſis.
† S. Guifridus sanctæ primæ Narbonenſis ſedis Eccleſiæ Episcopus.
S. Guilbertus episcopus Barchinonenſis.
† S. Oliba Episcopus.
† S. Bernardus Episcopus Biterrenſis.
† S. Bernardus gratia Dei Episcopus.
† S. Stephanus Agathenſis Episcopus.
S. Petrus Episcopus.
† Guifredus Carcaſſonenſis Præſul.
† S. Berengarius sanctæ Elmenſis Eccleſiæ nuntii Dei Præſul.
† S. Eribaldus gratia Dei Episcopus.
† S. Durandus Præſul.
† S. Amelius Episcopus Albienſis.
† S. Willelmi Episcopi Convenarum.
† Scriptum per manus Radulſi Præbyteri ad vicem Arnaldi, Olibæ Pontificis notarii, præſato anno vel die.

ANNO CHRISTI 1031. vel 1036.

CONCI LIUM TRIBURIENSE,

ANNO Domini MXXXV. vel MXXXVI. celebratum tempore Benedicti pape IX.

Triburienſe concilium, quod hoc anno Binus in Baldrici chronico describit, ad annum 1031. auctore Sigoberto supra retulimus. Celebrata est tamen anno 1035. synodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta, ut auctor est Hermannus in chronico suo Urſibana, cum Canſiana editionis. In qua quid gestum ſit, diſcimus ex chronico Hildensheimenſi: quod eam ſynodum in annum conſequentem rejicit. Qua causa ſuit, cur nihil inſcripſerim certi: ſed an. 1035. anno, an 1036. tribuenda ſit, dubium reliquerim. Nam unam eandemque eſſe, prope mihi certum videtur. Qua admonere viſum eſt, ut integrum ſit cuique judicium. Sic igitur paucis Hildensheimenſe chronicon. Anno MXXXVI. Indiæ. IV. Imperator paſcha Engilenheim feriavit. Deinde Triburiam tendens generali ibidem ſynodo præſedit, in qua germanitas episcoporum priora decreta redintegravit, & etiam quendam ad firmentum sanctæ eccleſiæ neceſſaria conformavit. Ibidem etiam prædictus Otto, cogente ſynodo,

E Mathildem ſibi deſponſatam juramento a ſe alienavit. De hoc Ottone, idem chronicon ſe ad annum antecedentem. Otto de Sumvordi, ibidem (hoc eſt, Bambergæ) Mathildem ſiliam Boleslavonis Polianorum ducis ſibi deſponſavit.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad An. Chr. 1035.

Accurate Baroſius Synodum Triburiam cum Hermannus Contraſto in auctiori Chronico an. 1035. perperam vero Coſſartius cum Sigoberto an. 1031. conſignat; Hermannus enim eſt horum temporum Scriptor. Reſte tamen Coſſartius hujus Acta Concilii ex Baldrico in Chronico Cameracenſi l. 3. c. 51. narrat. Chronographus Hildensheimenſis Concilium illud in an. 1036. diſſert, indeſe idem Coſſartius Concilium Triburienſe in duo dividit, quorum prius an. 1031. poſterius hoc vel ſequenti anno celebratum fuerit. Sed non dubito, quin Auctores illi de uno, eodemque Concilio verba faciant, quod unus Hermannus Contraſtus ſuo anno reddidit.

ANNO
CHRISTI
1035.ANNO
CHRISTI
1035.

AD TRIBURIENSE CONCILIUM

Anno 1035. celebratum.

ADDITIO.

Et Suppl.
Mans. T. L.
pag. 1067.

Stephanus Tornacensis episcopus, cujus epistolas Abarienensis recitat, quem ad hoc concilium, ut refero in Biblioth. Patrum Parisiensi in epistola I. ram, nec sylus, nec rei argumentum prohibet. Ita ad Robertum Pontiniacensem, canonem concilii Triburien-
ergo ille. In concilio Triburien- sic statutum.

CANON.

Virgines sacre si pro lucro animæ suæ, & propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere disposuerint, & ibidem commanere decreverint, synodus concedit. Si vero fuga disciplinæ alium quæsierint, ad locum redire cogentur. Et in suo capitali exprimitur: Quia qui de mona-

sterio ad monasterium transit, redire cogendus est.

*Per similem sanctionem de viris monasticam professionem sectantibus edidit circa hos ipsos concilii Triburien-
ensis annos concilium Bituricense Can. XXV. Et diu ante hunc annum aliud Triburien-
ense concilium anni 895. can. XXVII.*

TURONENSIS PROVINCIÆ SYNODUS

Qua testamentum pium Gervasii Cenomannensis episcopi confirmatur, & violatores diris devoentur.

Inter annuum 1035. & 1052. celebrata.

Inter ann.
1035. & 1052.

In libello de gestis episcoporum Cenomannensium a Mabillonio in Analictis pag. 306. edit. in fol. vulgato inserta est suprema dispositio Gervasii, tunc Cenomannensis episcopi, dein vero Remensis archiepiscopi, quo de rebus suis in commodum ecclesiarum Cenomannensium decernit. Has ille tabulas, ut ibidem legitur, concilio cuidam, cui Arnulfus Turonensis cum episcopis, ut arbitror, suffraganeis interfuit, approbandas tradidit. Ejus piis votis annuerunt patres, tabulas illas probarunt, atque in eorum violatores anathema solemniter pronunciarunt. En tabulas, & diras episcoporum, quas inter annuum 1035. quo Gervasius cepit, & 1052. quo Arnulfus defuit, collocandas constas.

In nomine sanctæ & indivisæ Trinitatis, ego Gervasius, sanctæ Cenomannensis ecclesie non merito presul, dum divina mihi, licet indigno, inspirante gratia, præteritorum reminiscor, spe frui merear certiore, insudandum reor. Quapropter sunt exercenda caritatis opera per dilectionem, in qua lex pendet, & prophetæ, ut per visibile significetur invisibile, id est qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Quis mihi dignus frater sit requirendus, quam noster clerus, sanctæ matris utero renatus, ejusdemque activis, & contemplativis uberibus altus? qui quotidie quantis cassatur crudelium injuriis, memoria nequit teneri. Illud tamen recensendum quod veritas ait: Si mundas vos odit, scitote, quia priorem vobis me odio habuit: & Paulus: Non sunt condigna passionis hujus temporis ad futuram gloriam. Quas omnino vitare non possumus, Petro admonente ante omnia, mutuam in nobismetipsis caritatem continuam habeamus, quam operit multitudinem peccatorum, & que, si perfecta, foras mittit timorem. Item Jacobo: Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit visceres sua ab eo, quomodo caritas remanet in eo? Ergo, filii mei hujus ecclesie commilitones canonici, non dili-

gamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate; & que nobis dedit Deus, compartiamur. Nemo vero velut dives ad mensam sedeat avarus: vos autem ad ostium, ut Lazarus lingua canina linctus. Simul simus Lazari apostolica lingua lincti, a divite largo micam suscipientes: qui dum ad inferna descendit, non Abraham guttam depoposcit; sed ejus sinum reddidit confertum: & ut legem adimpleamus, alter alterius onera portemus. Propitietur Deus, nesciat ut nostra superba sinistra, quid factura sit humillima dextera: sed coram hominibus lux luceat in nobis, ut dum viderint opera bona, glorificent eum, a quo processerunt, & a quo omne datum optimum, & omne donum optimum descendit perfectum. Et quia mos fuit semper, & decet, ut que memoria forent retinenda, legali testimonio corroborarentur, & literis notarentur; si que vobis distribuo, pergamento describo: similiter & pactum quod a nostris postulo canonicis, tam presentibus, quam futuris. In primis pro magna mihi mole peccaminum indulgentia, sanctique antecessoris & avunculi mei Avesgandi reque impetranda, cæterorumque antecessorum nostrorum hujus sedis episcoporum, nec non genitoris cum genitrice mea Haymonis scilicet, & Hildeburgæ, cunctorumque fidelium, qui judicaturus est redivivos extrema die; deligamus nostris sumptibus medietatem cunctarum oblationum hujus sanctæ sedis ecclesie, vel altarium, cunctarumque ibi decimas pertinentes, cunctos census, & suburbia, que archiclavari tenere solebant, excepta proferenda, quam archicapellanus de manu pontificis missam cantantis recepit, vel si aliquid sanctuario datum fuerit ornamentum ecclesiarum, que canonico vidui . . . . . possidetis, altaria distribuimus. De patrimonio autem meo vobis vilulam quandam prope civitatem super Lodonem fluvium sitam, nomine Benais cum omnibus consuetudinibus terræ pertinentibus, cum XII. vinearum

Council. General. Tom. XIX.

O o

rum

ANNO CHRISTI 1037.

rum agripennis ibidem positis. Similiter & ecclesiam me vivente dimidiam, & decedente totam, nisi ante placuerit, in territorio Letdunis sitam, Patriarchum voc. tam, quam prædidi parentes mei viventes jure possederunt, & a novo reedificaverunt, proprieque mihi dimiserunt. Universas quoque consuetudines vobis trado, quæ a vestris terris patri meo persolvebantur, pertinentes ad ejusdem castrum *Lis* vocatum. Concedo quoque vobis illam aulam patris mei, sitam in ejusdem prædio in orientali scilicet civitatis angulo, cum omnibus areis indominicatis, infra & extra murum circumquaque adjunctis, cum nemore ad constituendas claustræ officinas, ad quod ædificandum elaborare nitior, ut ibi Domino regulariter & canonicè studeatis militare: in qua sacratissimam Dei ecclesiam sancti Salvatoris antiquitus fundatam reedificavi, atque decoravi, quam devotissime obsecro venerari. Claustrum vero nondum præparato, & quamdiu simul non comedetis, prædictæ oblationes non dividantur vagantibus clericis, sed ecclesiæ tantummodo servitoribus assiduus, vel episcopi capellanis, canonicis, & sancto Viucentio: ut in Dominica die recipiant in capitulo præcedentis hebdomadæ oblationes..... his, qui in eadem assidue servierunt. In quo lectione fructa, decantent psalmum, *Levavi oculos meos ad montes*, cum oratione Dominica, & precibus, & collecta pro nobis propria cum cæteris beneficiis. Videant nempe fratres, ne tempore sterilitatis minus serviant ecclesiæ, quam fertilitatis. Quod vero compascimur, ut vestris potiar precibus assiduus cum dilectione perfecta; ne quis canonicorum Dominicam, aut, privatam Missam celebrare præsumat absque collectis pro me superflite vel defuncto, in solemnitate cum silentio, in hebdomada cæterarum modo. Annuale avunculi mei Domni Avesgaudi episcopi quotannis decenter agatur, qui Jerosolymis rediens apud Verdunum VI. Kal. Novembris obiit in pace, ibique sepultus est a sanctissimo RAMBERTO episcopo in basilica suæ sedis. Sic & qui & eadem die accidit sorori ejus, quippe matri meæ Hildebergæ. Nec præmittatur illud patris mei Haymonis XVIII. Kal. Februarii accidens: necnon & ordinationis meæ XIV. Kal. Januarii; meque nutu

A Dei migrante, vertatur in illud. Ut autem hæc peginola quocumque annuali meo recitetur in capitulo, obsecro, moneo, & percipio: & quo parum promerui suffragia, fratrum caritas exuberet. Si qua vero nostro vobis famulante studio de rebus vestris antiquitus amissis recuperatis, chartula placet depingi. Ecclesiam sancti Audoeni, terræque de illa Vastina, & ecclesiam de Murcena infra quintam Cenomanicam; ecclesiam sancti Albini cum terris in eadem parochia degentibus, & villam Germeiz, & Marciacum; in pago Cenomanico ecclesiam de Aciaco cum potestate; in eodem pago ecclesiam de Monciaco. Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti auctoritate, & ab eodem cum cæteris apostolis beato Petro Apostolo potestate tradita, necnon & canonum lege sancita, & ministerio nobis tradito indignum excommunicamus, & anathematizamus, & christianorum consortio sequestramus omnes hujus scedule prævaricatores, vel præscriptarum rerum fraudatores, raptores, & injures, sive calumniatores contra sanctam matris Ecclesiæ Cenomanicæ filios, scilicet & adscriptos canonicos presentes, vel futuros, quamdiu non resipuerint, vel illis canonicè non emendaverint, aut satisfecerint, amen. Nec vero quisquam, quod absit, instigante diabolo ad hanc excommunicationem pro nostra fragilitate vilipendat; memor illius veritatis; *Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis, &c. Qui vos spernit, me spernit.* Aqua vero, qua regenerantur fideles, hoc bonitate sua factum, an Domini præcepto? Si quis dominus fideli suo imperaturus legatum miserit, quod fidelius attenditur, persona loquentis, an timor militantis? Qui autem ad hæc obturaverit aures, memor sit Ananiam, & Saphiram, qui quis obturaverunt, interierunt. Similiter Simon magus, & cæteri quamplures. Hæc excommunicatio facta est ab episcopis, & sacerdotibus subscriptis, & a plusquam quingentis sacerdotibus in sancta Synodo sanctissimi Abbatis Cluniacensis monasterii Odilonis, cujus admonitione hæc egimus domni Arnulphi Turonorum archiepiscopi carissimi patris nostri, domni Gervasii hujus sedis episcopi.

ANNO CHRISTI 1037.

ANNO CHRISTI 1036.

CONCILIIUM PICTAVENSE,

ANNO MXXXVI. HABITUM DE PACE FIRMANDA.

Supereft hujus synodi memoria in chronico Malleacensi, cujus hæc sunt verba. Anno MXXXVI. Isembertus episcopus Pictavis fecit synodum, ubi magnam pacem firmavit. *Quæ de privatis bellis compescendis intellige.*

ANNO CHRISTI 1036.

ANNO CHRISTI 1037. Ex Libb. Append. Tom. IX.

CONCILIIUM ROMANUM

IN QUO ANDREAS PERUSINUS EPISCOPUS

Cedit jure omni in monasterium S. Petri anno Domini MXXXVII.

Ex Tomo IX. Italia sacra.

Notum sit omnibus presentibus ac futuris, Ecclesiæ, refutavit domno Benedicto IX. papa qualiter Andreas episcopus sanctæ Perusinae consecratori suo monasterium videlicet S. Petri, quod

ANNO CHRISTI 1037.

ANNO
CHRISTI
1037.

quod situm foris murum supradictæ civitatis, & aliud monasterium, scilicet sancti Salvatoris, & monasterium S. Mariæ in valle de Ponte, nimirum cum omnibus proprietatibus, atque pertinentiis eorum; adstantes ibidem Dominicus episcopus Lavicanensis, Robertus episcopus Signensis, Ugo episcopus Assisensis, Ugo abbas Farsensis, Bartholomæus abbas Græcus, Joannes abbas sancti Montani, Ugo diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Crescentius diaconus ejusdem ecclesiæ, Leo subdiaconus, Benedictus presbyter cardinalis, Sergius scriniarius, quinque cuncta, quæ superius prælibata sunt, proprio ore per sacramenta sanctorum evangeliorum conservare professus est: adjudicavit illi sacramentum Gregorio germano prædicti papæ. Postea vero denominatus episcopus, se jactando, atque injuriam sciendo in quodam archiepiscopo S. Constantii, supradicti monasterii sancti Petri, ostendit se carere monasterium, atque ad suum jus intrmittere. Tunc venerabilis abbas Bonizo venit ad synodale concilium, indicavit hoc jam prælibato papæ. Ipse vero Benedictus summus apostolicus, sciscitavit eundem Andream episcopum, si aliquo modo causaret supradictum monasterium. Ipse enim nulla ratione eum causare professus est, atque iterum refutavit coram domno Benedicto papa, necnon & eorum cunctis episcopis, atque abbatibus, quorum nomina inferius adnotare curavimus.

Petrus episcopus S. Rufinæ, patronus ejusdem monasterii.

Tendaldus Albanensis episcopus.
Petrus Ostiensis episcopus.
Joannes episcopus Prænestensis.
Leo episcopus Belletrensis.
Munaldus Ariminensis, Petrus Castellensis, Teudaldus episcopus Ugubincensis, Adam Prosumbrincensis, Tedericus Orbincensis, Arduibus Monfettrensis, Onestus Forumpopulonenis, Adalbertus Senensis, Ugo Farenus, Ugo Alfenatenus, Azo Centumcellensis, Albertus Castranensis, Joannes Lucanensis, Atto Florentinus, Jacobus Fesulanus, Henricus Populonenis, Joannes Suanensis, Leo Orbitensis, Gotifredus Volaterrensis, Wido Pistoriensis, Wido Clusianensis, Crescentius Rosellensis, Joannes Terracinenis, Stephanus Seccensis, Joannes Pipernensis, Girardus Berolensis, Landovinus Ortenis, Crescentius Fallarenis.

Joannes cardinalis Benev. archidiaconus, cum aliis equidem S. Romanæ ecclesiæ diaconibus.

Gregorius abbas S. Sabæ, Titus abbas S. Pauli, Franciscus abbas S. Laurentii, Benedictus abbas S. Petri a vinculis, Crescentius S. Silvestri, Martinus abbas de Farneto.

Et aliorum diversorum ordinum nomina quæ perlonga sunt ad narrandum, &c.

Hoc factum est in præsentia supradicti Benedicti papæ, temporibus domini Chounradi imperatoris, 17. nonas Novembris per Indictionem quintam.

ANNO
CHRISTI
1037.ANNO
CHRISTI
1038.

CONVENTUS TRES EPISCOPORUM

ANNO
CHRISTI
1038.

IN GALLIA NARBONENSI.

Anno æræ Christianæ MXXXVIII. convenerunt episcopi ad Gerundensium ecclesiæ dedicationem, cui interfuerunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Guifredus episcopus Carcassonensis, Oliva Ausonenis, Heribaldus Urgellensis, Bernardus Conseranensis, Guilbertus Barcinonensis, Berengarius Helenensis, & Arnaldus Magalonenis.

1038. Anno Christi MXXXVIII. Kal. Septembr. anno VIII. regi Henrici regis, Ausoniam convenerunt episcopi ad Ausonenis ecclesiæ dedicationem. Quo in conventu actum est de finibus episcopatus Ausonenis. Interfuerunt Guifredus Narbonensis, & Rimbaldus Arelatenis archiepiscopi, & episcopi complures.

1040. Anno Christi M. XL. Henrici Francorum regis anno X. convenerunt episcopi ad Urgellensium ecclesiæ dedicationem: scilicet, Guifredus Narbonensis archiepiscopus, Heribaldus Urgellensis episcopus, Berengarius Helenensis, Guifredus Carcassonensis, Bernardus Conseranensis, & Arnaldus Rotensis.

Ex schedis Petri de Marca Parisiensis archiepiscopi, qui acta descripsit ex locorum ipsorum tabulariis.

Abbas Conventuum Gerundensium, & Urgellensium hæc sunt ex Appendice ad Maream Hispanicam pag. 1065. & 1069.

Ex Marca
Hispan. in
opud. p.
1065.

Quoniam sanctæ religionis diviniq; cultus verum summumq; extat proprium incesanter inoffensoq; calle ad suam profectionem tendere gradum suppeditante cæterva Deo religiose Concil. General. Tom. XIX.

Militantium virorum, quorum unanimitas inhiante æstuat optatum æternitatis adipisci gaudium, utile duximus & necessarium ut quicumq; Christianorum æternæ beatitudinis cupit percipere regnum, primitus summopere studeat sanctæ matris Ecclesiæ inviolate corroborando observare statum, quæ ubivis terrarum humanæ salutis extat initium. Unde quoniam quidem nil in humanis rebus ex omni parte constat perfectum, & ad capeffenda æterna minus idonea invenitur rationalis anima sordide peccatorum pro extirpanda effugandaque propagine mortalitatis animæ conglutinatæ amore temporalium rerum, convenit infinitus sexus utriusq; cætus in Gerundensem urbem ad venerabilem genitricis Dei Mariæ sedis Ecclesiæ dedicationem. Quam vero dedicationem domna Ermesleodis Comitissa Dei amatrix, sanctæque religionis servatrix, ac magnificus & venerabilis sedis præfata præsul, domnus videlicet Petrus, undique evocatis aliarum Ecclesiarum Pontificibus rogaverunt fieri. Dignum siquidem erat ut post consummationem Ecclesiæ, quam ceperant a fundamentis decenter renovare, eisdem dedicationem accelerarent priusquam mors improvisa accideret, hac scilicet spe, ut pro temporali domo Ecclesiæ domum æternam in cælis edificatam interventu beatæ Mariæ Christo postmodum læti ac securi acciperent bonorum omnium retributore. Nam & domos in quibus qui Deo militare cuperent canonice viverent, prædicta domna Ermesleodis venerabilis Comitissa, frater quoque ejus antistes magnificus, domus videlicet Petrus, ea spe qua prædictum est cum domno Raymundo Comite ac Marchione struxerunt

ANNO
CHRISTI
1098.ANNO
CHRISTI
1098.

583
runt, quibus non solum de rebus ecclesiasticis, sed etiam de suis ad in commune vivendum ita sufficienter dederunt ut absque excitatione & in sanctis locis frequentiam habere & divinum officium possent peragere. Tali quippe facto imitati sunt Dominum, qui populo Israeli promittens felicitatis gaudia terrenæ, priusquam ad hæc pervenissent, pavit in itinere, ut majora se postmodum accepturos certius sperarent præmia qui jam in eundo sufficienter vitæ necessaria percipiebant. Sicque prædicta Comitissa Dei timorata & antistes inclytus frater ipsius cum Raymundo Comite clerum Ecclesiæ ipsius in præfati vitæ rebus sustineant necessariis quasi in via, ut facilius ad promissa perveniant cælestis, quæ dudum per promissionis terram fuerant figurata. Ita etiam tam ipsi quam & prædicti Pontifices universas præfate Ecclesiæ facultates & congregationis ejusdem canonicæ, cum utrumque una sit Ecclesia propter fidei unitatem, & alterum utriusque diversum videatur habere nomen, pro melius vivendi consuetudine sub benedictionis perpetuæ præmio confirmavere; & nihilominus maledictionis vinculo innodaverunt æternæ ut quisquis aliquid præfate Ecclesiæ vel canonicæ tentaverit minuere ac præsumperit vi retinere, primitus Dei omnipotentis iram percipiat, deinde ecclesiasticæ societatis exclusus conventionem: quin etiam possessio ipsius, si quam videre habetur, cum ipso depercat, ita quod ad nihilum deveniat cum eis qui tali vili fuerint patrocinari, ut quodcumque infeliciter ipsius infelicem maligni spiritus ingredientem rapiant animam & cum proditore Domini & eis qui dixerunt Domino Deo, *Recede a vobis, scientiam viarum tuarum nolimus*, perpetuis æstuantis averni ignibus concremandus & vermicibus flammivomis depascendus, nisi priusquam defungatur respiciat, & hæc quæ tulit vel injuste possedit canonica satisfactione aut Pontificis prænominate sedis vel cleri ipsius assensu vel auctoritate restituerit. Pontificem vero prælibatæ sedis, domnum scilicet Petrum ac sororem ejus Ermessendam Comitissam, necnon etiam dictum Comitem ejus nepotem, ut diu & beate vivant, Dei clementiam exoramus supplices, quos vere ejusdem Ecclesiæ novimus fundatores ac acerrimos defensores & nunc & esse & assuturos Deum humo tenus expostulamus. His ergo expeditis, quicumque a prædictarum rerum rapacitate, sicut prædictum est, manus continuerit, aut relaxaverit illicita possessione, vel etiam easdem res de suis bonis auxerint, præfati vitæ longeva cumulentur sanitate, & cum luce caruerint præfati, dentur felicitate cælesti. Inter hæc vero religiosi Pontifices, domnus scilicet Guisfredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Archiepiscopus, hujusque sedis antistes illustrissimus, regali que stirpe satus ac etiam Deo dilectus & populo summisque virtutum meritis æquiparandus Oliva jure pro debito Ausonensis Episcopus, necnon & egregius domnus Heribaldus Urgellitanus Episcopus, atque etiam sanctæ religionis amator domnus Bernardus Coferanensis Episcopus, præfulque Guilbertus illustris & præclarus Barchinonensis plus in omnibus, hisque pari voto conjunctus domnus Berengarius Elnensis Episcopus, similique assensu Guisfredus Carcastonensis Episcopus, quin etiam conversationis bonæ fama notus omnibus Arnaldus Magalonensis Episcopus, admonuerunt sane ut quicumque cupit cum fidelibus cælestis vitæ hereditate perfrui, nihil de rebus Ecclesiæ quæ regali seu apostolice auctoritate sive per vota fidelium sedi jamdiu sunt collatæ vel erunt

scriptis aut collatione quacumque, surtim teneat ac vi qualibet minuat, seu quod non optamus, sacrilego ausu diripiat, & eos quos surtime seu dolose noverit tenere Pontifici aut clero hujus istius sedis publicare non differat. Alioquin hujus institutionis servatorem cælestis patris optaverunt fieri fortiosem, e contra quippe rebellem in ignibus perpetuis stabilem. Ut vero liquidius pateat nostræ dispositionis series, nec posteros quadam confusione quicquam de prædictis moveat, succincte & compendiose necnon & absolute cuncta ad explicanda utile & pernecessarium duximus, ut concludendo diffiniat, hujus dotis quidem corroboratores in primis admittimus ut irrefragabili perpetuitate ea quæ hac continentur dote, eorum pontificali auctoritate confirmata sub divina obtestatione eorum sacri ordinis absque inquietudine permaneant inconvulsa, scilicet omnes Ecclesiæ vel universa prædia quantacunque vel ubicunque quorumlibet Deo devote militantium virorum dono juste sanctæ matri Ecclesiæ sunt concessa vel in perpetuum absolute erunt concedenda, cum silvis & pratis, cultis vel incultis, aut horum pascuariis, undecunque habet vel habere debet aut habuit, sive rasis, vel monetis aut teloneis, vel piscatoriis, stagnis, aut salinariis locis, vel maritimis piscariis, & navium mercimoniis, sive naufragiis, quæ cuncta noscitur habere jam sæpe prænominate sedes, sive in comitatu Gerundensi, vel Bisuldunensi, aut Impuritanensi, necnon etiam Petralatensi, absque ambiguitate. Verumtamen hujus dotis confirmatores hi sunt, videlicet venerabilis primæ Narbonensis sedis Archiepiscopus Guisfredus, Oliva Ausonensis sedis Episcopus, Arnaldus Magalonensis Episcopus, Berengarius Elnensis Episcopus, Bernardus Coferanensis Episcopus, Eribaldus Urgellitanus Episcopus, Guisfredus Carcastonensis Episcopus, Guilbertus Barchinonensis Episcopus, obsecrante & corroborante ineffabilis pietatis Petro Episcopo hujus sedis fundatore largissimo; qui canonum auctoritate sulti hanc conlaudando confirmant, & confirmando eam observare prædicant: sic quidem ut si quis quicumque de prælibatis præsumperit minuere aut minuendo surripere aut surripiendo retinere, Deum primitus flexis poplitibus lacrymabiliter exorantes ut Dei iram incurrat & Plutonis regna possideat, & a sacrosanctis matris Ecclesiæ liminibus sequestratus abscedat, nullamque cum fidelibus portionem obtineat, qui matrem Ecclesiæ infestis nitibus opprimere captat. Ne vero prætermittatur quoddam & proprium hæreditarioque jure perpetualiter possidendum, & ut ita dicam, tertiam partem de suprataxatis rasis & monetis aut teloneis, vel piscatoriis, stagnis, sive pascuariis, naviumque mercimoniis, quod hæcenus visa est sancta Ecclesia possidere in prædictis comitatibus regali sive apostolice censura. Quibus vero terminibus summa contineatur hujus episcopatus sat patet omnibus. Equidem his quatuor comitatibus, Gerundensi, Bisuldunensi, Impuritanensi, Petralatensi; cum eorum finibus propriisque terminibus. Istius quidem dotis pagina xi. Kal. Octobris facta & a prædictis patribus confirmata est anno quidem dominicæ incarnationis mxxxviii. Indictione v. millesima lxxvi. regni Henrici gloriosissimi Regis viii.

Oliva Episcopus. Berengarius Episcopus. Guisfredus sanctæ Narbonensis Ecclesiæ Archiepiscopus, qui hanc Ecclesiam nostræ diocesis dedicavi. subscripsi. Petrus Episcopus. Eribaldus Episcopus. Arnaldus Episcopus. S. Ermessendis Comitissa. quæ eadem die ad honorem Dei & matris Ecclesiæ

ANNO
CHRISTI
1019

clesiæ trecentas auri contulit uncias ad auream Abellæ, castellum Guandalor, castellum Guarda si-
construendam tabulam.

Acta consecrationis Ecclesiæ Urgellenis.

Et Marco
Hispas in
append. p.
1019.

Cum venerabiles doctores nostri amici Dei & electi ab ipso discipuli irent in mundum pro prædicatione fidei, placuit illis ut communiter viverent in unum congregati cibo carnali sicuti unanimiter vivebant cibo spirituali, ut nihil esset propter quod possent ab alterutrum dividi. Adus quidem ita dicunt Apostolorum, quia quotquot erant possessores domorum ac prædiorum, vendebant & ponebant pretia ante pedes Apostolorum, distribuuntur autem prout opus erat unicuique eorum, & erat illis cor unum & anima una. Hujus causæ exemplum sequens Christianissimus Ludovicus Rex Francorum unum constituit locum ut ministri Ecclesiæ coadunarentur in illum & sumerent carnalem vidum, quatius sine executione agerent Dei ministerium. Qui locus recte appellatur canonica, quia ibi ecclesiastica atque divina observatur regula. Canon enim Græce regula dicitur Latine. Igitur ego Guifredus primæ sedis Narbonensis Archiepiscopus una cum domo Heriballo Urgellenis sedis perpetuus virginis Mariæ Episcopo, atque cum domino Berengario Elnensis Ecclesiæ Pontifice, & Guifredo Carcañonensis Ecclesiæ Præsule, & Bernardo Caceranensis Ecclesiæ antistite, atque Arnulfo Rotensis Ecclesiæ venerabili Pontifice, agens atque celebrans dedicationem gloriose ac perpetuæ virginis Mariæ pari voto parique consensu simul cum Constantia Comitissa ejusdem Urgellenis terræ & filio ejus Ermengaudo Comite, quamvis in puerili constituto ætate, aliisque Principibus terræ, peracta dedicatione sanctæ Urgellenis sedis prædictæ beatæ Mariæ, atque peracta ab omnibus ejusdem Ecclesiæ sanctæ sedis dote, hanc scripturam factam ejusdem sedis canonicæ confirmavi cum prædictæ sedis Pontifice & aliis præscriptis in ordine. Hæc autem scriptura ita in perpetuum sit valitura cum omnibus rebus quas ipsa adquisivit canonica & quas deinceps est adquisitura. Res vero ejusdem canonicæ quæ scriptæ habentur in ea quam fecimus dote hic iterum sunt rescriptæ & eidem canonicæ nostra manu confirmatæ. In primis confirmamus alodia omnia atque castella & Ecclesias cum parrochiis & primitiis & decimis & omnibus sibi pertinentibus quæ religiosissimus reverendæ memoriæ Ermengaudus Episcopus dedit ad prædictæ sedis seu ejus canonicæ opus, ob quam meriti causam Deus retribuatur requiem & vitam, & Christi mater virgo acquirit delictis ejus in cælis veniam, quod ipse in terris illi fabricavit Ecclesiam ipsam sedem beatæ Mariæ jamdictam. Post cujus discessum venerabilis & nobilissimus successor ejus Eribaldus prædictæ Ecclesiæ opus transtulit in melius & suis locupletavit muneribus, insuper & ad honorem sedis canonicam constituit Dei fidelibus Ecclesiæ servientibus, sicuti ibi factæ restantur domus novis subsistentes ædificiis ac parietibus; quem Deus pro tantis gestis remuneret donis vitæ præsentis & clarificet in civibus angelicis luce & vitæ perennis. Confirmamus ergo, ut prædiximus, alodia seu castella quæ Ermengaudus Præsul dedit & omnia hic nominatim expressa. In comitatu Urgellenis castrum quod est Jelsona cum terminis ejus & castellis quæ sunt in terminis ejus & omnibus sibi pertinentibus. Ipsa castella hæc sunt, castellum Villemuri, castellum Fluviani, castellum de Rubeolis, castrum de Tapcolis, castellum Moranæ, castellum Gradiani, castellum Conca-

venen, castellum Ursion, castellum Coscoliois, castellum Espalargii, castellum de Figerola, castellum Sadaonis, castellum Turris fractæ, castellum Turris rubæ, castellum Bellivicini, simulque cum aliis castellis & turribus quæ jam constructa sunt sive quæ deinceps constructur atque omnibus ad eadem castella & turres pertinentibus cum suis terminis ac finibus. Insuper castrum Fontaneti cum primitiis ac decimis, cum finibus ac terminis, & castrum de Bordello cum primitiis ac decimis ejusque terminis. Insuper castrum de Petra rua cum primitiis ac decimis, cum finibus & terminis. Præterea castrum de Cornellana cum finibus & terminis. In comitatu Confluenti alodium de Aqua repida cum Cuguzac, cum villis & villulis ac terminis & primitiis ac decimis & tascis, & alodium de Astover cum omnibus sibi pertinentibus. In comitatu Rossellionensi alodium de Pontelliano. In comitatu Palliariensi parrochiam de Siarb cum primitiis & decimis & cimiteriis. In comitatu Cerdanienensi medietatem alodii de Pino & de Villa vetere cum Clrriano. In comitatu Urgellenis alodium de aqua mortua & de cruce de Pontelliano. In comitatu Bergitanensi alodium quod est in parrochia sancti Cuculatis sive intra terminos castelli Etralis. Hæc sunt hætenus quæ dedit Ermengaudus Episcopus prædictæ sedi & canonicæ ejus. Confirmamus etiam alodia cum parrochiis quæ Ermengaudus egregius Urgellenis Comes dimisit seu dedit canonicæ cum consensu & voluntate dignissimi ac magnificentissimi Præsulis Heribaldi jamdicti. In comitatu Urgellenis parrochiam de Oliana, & parrochiam de Etral, & parrochiam de Maciana, quæ est in valle Andorra. In comitatu Cerdanienensi parrochiam de Montelliano. Ista parrochias cum primitiis & decimis & villis de Tuxen & parrochia ejusdem loci cum primitiis & decimis & tascis, & cum omni reddito censuali, & cum cimiteriis Ecclesiarum & Ecclesiis & terminis & finibus sibi pertinentibus. Et in prædicto comitatu Urgellenis alodium de Mora cum vineis de Erolis. Hæc sunt hætenus quæ dimisit seu dedit Comes prædictus Ermengaudus cum tertia parte telonei & mercati prædictæ sedis, quem Deus merito causæ hujus gaudiis remuneret cælestibus. Confirmamus etiam parrochiam de Bar & medietatem alodii de Pino & de Villa vetere & tertiam partem de consuetudine defunctorum ad sanctam sedem sepulchorum, & alias duas partes quas Canonici habebant. Hæc sunt hætenus quæ dedit Sancta Episcopus ad canonicæ opus cum alodio de Elas: quem Episcopus Deus faciat hæredem cælestium gaudiorum illud donum; & merito, quia ipse constituit ipsius canonicæ primordium. Confirmamus quoque parrochiam de Eguils, quam præsul insignis sanctæ sedis Urgellenis prædictus Heribaldus dedit, & alodium de Erolis & de Aranel & Entruas, & de Stamariz, & de Villa Mediana, quæ dedit Sancta Vicecomitissa, & alodium de Ventenago, quod fuit de Guadaldo Episcopo, & alodium de Minga, quod fuit de Livani Presbyteri; & alodium de Vallicella cum alodio de Traverteris, & alodium de Tolon, quæ fuerunt Senfredi Vicecomitis, & quatuor mansos in Meranicis, & alodium de Ger & Moniolium, & alodium de Oceja, & duos mansos in Cereja qui fuerunt Arnaldi Vicecomitis. Et in prædicto comitatu Urgellenis alodium de Enargon & de Salent & de Toret, quæ fuit Bernardi Sanç, & mansum de Vincolis, & alodium de Timoneta, quod

ANNO
CHRISTI
1019

89
ANNO CHRISTI 1019

CONVENTUS EPISCOPORUM.

590
ANNO CHRISTI 1019

clericorum ex more consueverunt, ut vel sic in conspe- A Huius olim feliciter martyrium consummaverat, pra-
da Dei reatus vestri transgresso deleatur. Quibus postquam facinus, venustissimum, ficut bodie cerni-
dum libenter obtemperans, in honore S. Venceslai tur, clericorum carabinum fabricavit.

LEGES PRO MORUM REFORMATIONE BRACILAI BOHEMIAE DUCIS

Anno 1039. ad tumultum S. Adalberti lata.

Affert Anno
188. S. 220
Ecclesiæ ad
Ann. 1039.

BRacilio Bohemie dux occupata armis Gnefna Polonorum metropoli, nihil habuit antiquius, quam ut pretiosum ex ea spoliolum, Lyfiana scilicet S. Adalberti martyris referret. Sed sacrum tumultum referre tentantes Bohemi, subito stupore obriguere; quod intelligens Severus Prage episcopus, per quietem noctis a S. Adalberto admonitus, mane sequentis diei pro concione principem, & populum admonuit, siquidem vellet sibi habere civem Adalbertum, morum reformationem sponderent. Quare Bracilio suo & populi nomine hæc statuit, & pro concione promulgavit: *Extendite fratres simul vestras ad Deum deitras, & ad meos attendite sermones, quos volo, ut vestra fidei sacramento confirmetis, hoc meum manumum & primum sit decretum, ut vestra conubia, que hætenus habuistis, ut lupanaria a modo iusta canonum scita sint legitima, sint privata, sint insolubilia, ut una vir conjuge, conjux uno viro contenti vivant. Si autem conjux virum, aut vir conjugem spreverit, & rixa inter eos usque ad disfidium efferbuerit, qui ex his in priorem copulam redire noluerit, nolo, ut secundam nostræ terra ritum in servitutem redigatur, sed per huius decreti angariam redigatur in Ungariam, qualiscumque sit persona, nec liceat, ut pretio se redimat, apt in hanc terram redeat, ne contagio nuius ovicula totum serpat per ovile. Severus episcopus dixit: quicumque aliter fecerit, anathema sit. Eadem sententis sint plebenda virgines, & vidua, & adultera, qua nomen bonum amisse, ac per scortum conceptus nascuntur. Tunc Dux subjungens ait; si vero mulier proclamaverit pari vice non amari, sed inclementer a vero affigi, detur inter eos iudicium Dei, & qui inventus fuerit reus, paenas sol-*

vat. Similiter de his, qui homicidiis infamantur, archipresbyter comiti illius civitatis nomina eorum adscribat, & comes eos convenias, & si sunt rebelles, in carcerem redigat, donec aut penitentiam dignam agant, aut si negant, ignito ferro, sine adjurata aqua examinentur. Fratricidas autem, & parricidas, sive sacerdotum interfectores & huiusmodi capitalium criminum reos archipresbyter affigat comiti, vel duci, qui per manum & ventrem ferratis, de regno ejiciat, ut instar Cain, jugi, & profugi circumveant terram. Tabernam quoque, qua est radix omnium malorum, & parari, & paratam comparari prohibemus. Et qui fuerit huius decreti violator tabernarius, in foro ad palum suspensus, & usque ad praconis fastidium casus, depuletur; res tamen ejus non infiscantur, sed potus tantum in terram projiciatur, ne quis eo polinatur; potiores autem deprehensi non prius de carcere exeant, quam in fiscum ducis unusquisque tercentos nummos componat. Fora vero Dominicis diebus fieri interdiciamus, que immo maxime in his celebrant regionibus, ut ceteris diebus suis vacent operibus. Si quis autem Dominicis diebus vel festis publice ad ecclesiam ferri indictis, in servili opere inventus fuerit, ipsum opus, & quod in opere inventum fuerit, archipresbyter tollat, & tercentos nummos in fiscum ducis componat. Et qui in agris, vel sylvis sepeliatur mortuus, ab huiusmodi archipresbyter botum tollat, & tercentos nummos in fiscum ducis solvant; mortuum tamen in Poitandro fidelium condemnat duno. Hæc sunt, qua Deus odit, hæc sunt, qua S. Adalbertus portatus, non suas deseruit oves, & ad ceteras maluit ire docturus gentes, Severus episcopus dixit: Ista ducis deliberatio iusta sit anathemato firma.

ANNO CHRISTI 1040

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1040

Ad dedicationem Vindocinensis monasterii sanctæ Trinitatis, anno Christi MXL.

ANNO MXL. Indiæ. VIII. regnante Henrico I. Francorum rege, anno ipsius IX. convenerunt Vindocinum episcopi octo, abbates viginti tres, Barones plurimi, alique, ad dedicationem ecclesie monasterii S. Trinitatis, a Goffido Andegavorum comite, ejusque conjuge Agnete, recens conditi & magnis possessionibus dotati. Hæc publicas fecit litteras ipso dedicationis die Arnulfus episcopus, quibus tum ipse, tum alii presentes episcopi donationem ratam habuerunt; possessionum augendarum facultatem concesserunt; ceteri approbaverunt. Cujus diplomatis apographum hoc est.

Petro & Romano ecclesie in patrimonium & alodium devoverunt. Quod cum bona eorum liberalitate dicatum fuisset, & ornamentis adornatum: ad illius loci dedicationem nos & plures episcopos & abbates venire rogaverunt. Et ut fratres in loco ipso quiete & absque molestia Deo servire potuissent: petierunt a nobis, & ab aliis qui aderant episcopis, quatenus huic ecclesie noviter edificatæ, pro amore Dei & supplici prece ipsorum, quod jam eidem loco in diocesis nostris contulerant, sive ipsi vel alii homines collaturi erant, concederemus, & nostra firmamus autoritate. Nos vero eorum precibus difficiles esse nolimus, & quod petebant concedere justum putavimus. Concedimus itaque & nostra autoritate firmamus, quicquid prædictum monasterium in episcopatu nostro hodie possidet, seu deinceps fratribus ejusdem loci ab ecclesiasticis, vel a secularibus personis datum extiterit, vel concessum, tam in ecclesiis, & ecclesiasticis possessio

cessionibus, quam etiam in temporalibus beneficiis. Et ut hæc nostra concessio inviolata servetur, scriptum hoc fieri iussimus, & in aures omnium, qui ad dedicationem convenerant, fecimus recitari. Si quis vero hanc nostram confirmationem scienter violare, aut ei calumniam inferre præsumperit: auctoritate Dei & nostra excommunicatus maneat, nisi resipuerit, & dignos inde penitentiae fructus fecerit. Chartam istam super altare Windocinensis monasterii manibus nostris posuimus, ad notitiam & in testimonium nostræ confirmationis. Hæc autem laudaverunt & concesserunt clerici ecclesie nostræ qui nobiscum venerant, Bono decanus, Vvenilo archidiaconus & thesaurarius, Robertus cellararius, Galterius ædituus.

Quod viderunt & audierunt honorabiles personæ episcoporum, abbatum, & multi alii, tam ecclesiasticæ militiæ, quam secularis, Theodericus Carnotensis episcopus, Gervasius Cenomanensis episcopus, Hubertus Andegavensis episcopus, Issembertus Pictaviensis episcopus, Arnulfus Sandtonensis episcopus, Girardus Engolismensis episcopus, Amelius Albiensis episcopus. A civitate Carnoto, Arnulfus archidiaconus & præcentor, Girogius archidiaconus, Sigo magister scholarum, Agivertus capellanus, Hildegarius subdecanus, Hildevinus juvenis, Galterius archidiaconus. A monasterio Sancti Martini, Goffredus decanus, Galterius cantor, Rogerius subdecanus, Albertus cellararius, Odo iubeantor. A civitate Pictava, Arnulfus decanus, Guillelmus cantor, Raino cantor sancti Hilarii. A Cenomano, Girardus cantor, Ingoisus, Hubertus, Ermenultus, scholasticus, Manfelinus, Rainaldus capellanus, Guillelmus. A civitate Andegava, Gauslenus decanus, Beringerius archidiaconus, Burchardus thesaurarius, Rainaldus archidiaconus, Fulcojus capellanus, Joannes scholasticus, Gauslenus puer, Petrus subdiaconus. Ab Engolismo, Guillelmus archidiaconus, Vivianus capellanus, A Sandtonis civitate, Ranulfus archidiaconus, Arbaldus archidiaconus.

De abbatibus, Hugo de sancto Salvatore Carroli, Fredericus de sancto Florentio, Galterius de sancto Albino, Ebrardus de sancto Kariletto, Landricus de sancto Petro Carnoti, Durandus de sancto Gildasio, Salomon de Bonavalle, Hugo Longileidii abbas, Fulco de sancto Joanne, Ansegilus peccator, Petrus de Nantoilo, Algerius de sancto Amando, Arqaldus de Angeliaco, Odo de sancto Sabino, Ato de sancto Michaelis eremi, Archembaldus de sancto Maxentio, Josnes de Luzione; Tetbaudus de Quinciaco, Anbertus de Ponteleucio, Teudo de Burgulio; Odolricus de sancto Martiale, Ermenterus abbas de Iuscio, Teutbaudus de sancto Benedicto.

Nomina Baronum: Goffridus comes Andegavorum, Agnes comitissa, Guillelmus Aldouinus comes, Radulfus vicecomes, Erfredus vicecomes, Guillelmus vicecomes, Herveus vicecomes de Bleso, Haimericus de Rancono, Goffridus de Prusliaco, Issembardus, Teutbaudus de Blazono, Rainardus, Albericus de Monte Joannis, Joscelinus de sancta Maura, Petrus de Camiliaco, Ingelbaldus, Leo de Ambazio, Rainaldus, Salomon de Lavazino, Nihardus de Monte aureo, Landricus de Balgenciaco, Odo Dolensis, Gislebertus, Heila de Volvento, Berlajus, Hademerus malæ captæ, Hildebertus de Rupemahildis, Guillelmus Chabocius, Petrus abbas, Guillelmus de Rupe, Ranulfus Rabiolus, Guillelmus de Parteniaco, Constantinus de Mello, Joscelinus Cavanstrinum, Petrus Mainade, Manasses frater episcopi, Simon de Verruca, Stephanus de Mennaco, Guillelmus frater Gervasii episcopi, Harduinus de Rupibus, Albericus de firmitate Auraimi, Hubertus de Munitione.

Actum Windocini ipso die dedicationis monasterii sanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione domini MXXI. indictione VII. regnante Henrico rege Francorum, anno regni sui IX.

CONCILIIUM VENETUM

In causa disciplinæ ecclesiasticæ celebratum anno Christi MXXI. sub Benedicto Papa IX.

Hoc concilium, assistente & favente Domini Dico Flabiano duce Venetiarum, celebratum est Venetiis in ecclesia sancti Marci sub Ursopatriarcha, in quo, teste Andrea Dandolo in suo brevi chronico, pleraque ad disciplinam ecclesiasticam spectantia constituta fuerunt.

De hoc Concilio hæc habet Dandolo in Chronico: Anno Domini nostri Jesu Christi 1040. assistente & favente hoc Duce (nempe Dominico Flabiano) Concilium Prælatorum & totius Cleri Venetiz in Ecclesia S. Marci congregatum est, in quo interfuerunt Ursus Ursolo Patriarcha, Dominicus Gradonico Episcopus Olivolensis, Vitalis Ursolo Episcopus Torcellanus, & Leo Episcopus Equilianus, & ceteri, ubi statutum est juxta decreta Sanctorum Patrum, ut consecrationes Presbyterorum ante trigessimum annum, & Diaconorum XXVI. non fiant, absque congruente necessitate, & cum consensu tamen Metropolitanæ; & Monialium consecrationes non fiant nisi in Albis Paschalibus, Epiphania, & in festis Apostolorum. Item ut Chrisma, & corpus Domini, vasa sacra, & paramenta, sub clavi in Ecclesia conferrentur. Item ut nulla altaria, amictus, casula aperfonis idoneis in cella laventur, & veterata comburantur; calix vero, & patena, & corporale non nisi a Ministris in sacrario abluantur. Item ut Moniales vasa sacra non tangerent, nec altare velent, nec incensum faciant; & plura alia pro reformatione morum decreta sunt.

CONCILIA IN DIVERSIS GALLIARUM LOCIS

Pro institutenda treuga & pace anno Christi MXXI.

Pacem & justitiam inter privatos statuerent, multis ante conciliis cum frustra tentassent episcopi: treugam tandem, hoc est, aliquot dierum inducias satis temporibus recurrentes instituerunt. Quod hoc dicitur

ANNO
CHRISTI
1041.

demum anno factum narrat Glaber, lib. v. cap. 1. Contigit vero, inquit, ipso in tempore, inspirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univ[er]sum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem: taliter ut nemo mortalium a feria quartæ vespere, ad secundam feriam incipiente luce, ausu temerario præsumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiã a fidei iustore vadimonium sumere. Quod si ab aliquo heri contigisset contra hoc decretum publicum; aut de vita componeret, aut a Christianorum consortio expulsus, patria pelleretur. Hoc insuper placuit univ[er]sis, veluti vulgo dicitur, ut **TREUGA DOMINI** vocaretur. Quæ videlicet non solum humanis fulta præfidiis, verum etiam multotiens divinis suffragata terroribus. Nam plerique vesani audaci temeritate præscriptum pactum non timere transgredi: in quibus protinus erat divina vindex ira, seu humanus gladius ultor extitit. Et hoc passim tam fre-

quenter contigit, ut præ sui multitudine singulim non queat adnotari. Et satis iuste. Nam sicut dies dominicus propter dominicam resurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur: ita quintus, sextus, & septimus, ob dominicam cœnæ, & ejusdem passionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus esse feriati.

Quod synodici decretis fuisse præscriptum dubitare non possumus: præsertim cum dicat Glaber statutum fuisse, ut qui secus fecisset, a Christianorum consortio pelleretur: & affirmet Ivo Carnotensis, ep[iscopu]s, 90. Treviam Dei, episcoporum & ecclesiarum autoritate firmatam esse: neque tamen communi lege sancitam, sed pro communi utilitate hominum, ex placito ac pacto civitatis ac patriæ. Quo de argumento plura qui voluit legat Petri de Marca Parisiensis archiepiscopi notas ad canonem plurimum concilii Clavomontani, tom. sequent. & M. Antonii Dominicy dissertationem de treuga & pace: qui quod illi cum multis commano est, neque satis adhuc observatum, pacem in multis Galliarum conciliis firmatam, cum treuga domini confundit.

ANNO
CHRISTI
1041.

GERMANICUM INCERTI LOCI CONCILIUM

Quo Treva Dei pia & sancta institutio stabilita est, anno circiter 1041. celebratum.

Et Manh
Suppl. pag.
1167.

Circa hos annos pia & sancta Treva Dei institutio capis auctore, vel suatore S. Odilone Abbate Cluniacensi, teste Hugone Flaviniacensi ad annum 1041. Hac igitur mediantia sua a S. Abbate Raginbaldo Arelatensi archiepiscopo, & suffraganeis in concilio, ut credere par est, collectis prop[os]ita, a quibus hæc prodiit epistola, vel synodica ad episcopos, ceterosque clericos per Italiam directa, quam PP. Martene, & Durand. Anecdot. tom. I. col. 161. referunt.

Vespertina diei Mercurii inter omnes christianos amicos, & inimicos, vicinos, & extraneos, sit firma pax & stabilis treuva usque in secundam feriam, id est, die lunæ ad ortum solis, ut illis quatuor diebus ac noctibus omni hora securi sint, & faciant quidquid erit opportunum ab omni timore inimicorum absoluti, & in tranquillitate pacis, & illius trevæ confirmati. Quicumque hæc pacem, & trevam Dei observaverint, ac firmiter tenuerint, sint absoluti a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jesu Christo, & Spiritu Sancto, de Sancta Maria cum choris virginum, & de S. Michaeli cum choris angelorum, & de S. Petro principe apostolorum cum omnibus sanctis, & fidelibus cunctis nunc & semper, & per omnia sæcula sæculorum. Qui vero trevam promissam habuerint, & se sciente infringere voluerint, sint excommunicati a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jesu Christo, & Spiritu sancto, & de omnibus sanctis Dei, sint excommunicati, maledicti, & detestati hic & in perpetuum, & sint damnati sicut Dathan, & Abiron, & sicut Judas, qui tradidit Dominum, & sint demersi in profundum inferni, sicut Pharaon in medio maris, si ad emendationem non venerint, sicut constitutum est. Videlicet si quis in ipsis diebus trevæ Dei, homicidium fecerit, exul factus, atque a propria patria ejectus Jerusalem tendens, longinquum illic patiatur exilium. Si vero in aliis quibuslibet rebus supradictam trevam Dei & pacem frugerit, examinatus per decreta legum secularium, juxta modum culparum cogatur persolvere, & per sanctorum canonum regulas duplicata penitentia judicabitur. Quod ideo dignum ducimus, ut si promissionem illic factam in aliquo corrumpere præsumperimus, mundano, & spiritali iudicio dupliciter condemnemur. Cœdimus namque istam causam a Deo nobis cœlitus inspiratam divina

SERMO ET CONFIRMATIO SANCTORUM PATRUM.

Sancta Treuva Dei.

An 1041. ex
MS. Talou.
12.

IN nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti. Raginbaldus Arelatensis archiepiscopus, cum Benedicto Avenionensi, & Nictardo Nicensi episcopis, necnon & venerabili abbate domno (a) Odilone una cum omnibus episcopis, & abbatibus, & cuncto clero per univ[er]sam Galliam habitantibus, omnibus archiepiscopis, episcopis, presbyteris, & cuncto clero per totam Italiam commorantibus, gratia vobis & pax a Deo Patre omnipotente, qui est, & qui erat, & qui venturus est.

Rogamus vos, & obsecramus omnes, qui timetis Deum, & creditis in eum, & ipsius sanguine redempti estis, ut caveatis, & provideatis vos ad salutem animarum, & corporum, & sequamini vestigia Dei, pacem habentes ad invicem, ut cum ipso mereamini pacem, & tranquillitatem perpetuam possidere. Recipite ergo, & tenete pacem, & illam trevam Dei, quam & nos, divina inspirante misericordia de cœlo nobis transmissam jam accepimus & firmiter tenemus, ita constitutam, & dispositam, videlicet ut ab hora

per omnia sæcula sæculorum. Qui vero trevam promissam habuerint, & se sciente infringere voluerint, sint excommunicati a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jesu Christo, & Spiritu sancto, & de omnibus sanctis Dei, sint excommunicati, maledicti, & detestati hic & in perpetuum, & sint damnati sicut Dathan, & Abiron, & sicut Judas, qui tradidit Dominum, & sint demersi in profundum inferni, sicut Pharaon in medio maris, si ad emendationem non venerint, sicut constitutum est. Videlicet si quis in ipsis diebus trevæ Dei, homicidium fecerit, exul factus, atque a propria patria ejectus Jerusalem tendens, longinquum illic patiatur exilium. Si vero in aliis quibuslibet rebus supradictam trevam Dei & pacem frugerit, examinatus per decreta legum secularium, juxta modum culparum cogatur persolvere, & per sanctorum canonum regulas duplicata penitentia judicabitur. Quod ideo dignum ducimus, ut si promissionem illic factam in aliquo corrumpere præsumperimus, mundano, & spiritali iudicio dupliciter condemnemur. Cœdimus namque istam causam a Deo nobis cœlitus inspiratam divina

(a) Hugo Flaviniacensis abbas Trevam auctore S. Odilone in primis firmatam fuisse anno 1041. disertis verbis asserit in chronico, eamque non solum humana auctoritate, sed etiam divinis terroribus confirmatam. Martene. Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI
1041.

ANNO
CHRISTI
1041.

vina opultatione, quia apud nos, ut credimus, nihil boni agebatur, quando a Deo populo suo transmissa est. Dominica certa dies non celebrabatur, sed cuncta servilia opera in ea fiebant. Promissimus itaque Deo ac devotivus quadriduum, ut supra diximus, ut V. feria propter ascensionem, VI. feria propter Christi passionem, sabbatum pro veneratione sepulture, & ut Dominica resurrectio inviolabiliter celebraretur, ab omnibus rurale opus in ea omnino non fieret, inimicus inimicum non formidaret, secundum auctoritatem a Deo collatam, & ab apostolis traditam. Omnes, qui hanc pacem, & Dei trevam amaverint, benedicimus, & absolvimus, sicut superius dictum est. Illos autem, qui contradicunt, excommunicamus, maledicimus, & anathematizamus, & a liminibus sancte matris ecclesie eliminamus. Cum autem evenerit cuiquam vindicare in eos, qui hanc chartam, & Dei trevam irrumperere presumpserint, vindicantes nulli culpe habeantur obnoxii, sed

sicut cultores causam Dei ab omnibus christianis exeant, & redeant benedicti. Si vero residuis diebus aliquid sublatum fuerit, & in diebus trevæ obviaverit, omnino non teneatur, ne occasio inimico data videatur. Prætereatrogamus vos, fratres, ut in quacumque die apud vos prædicta pax & treva constituta fuerit, ipsum diem devote recolatis in nomine sancte Trinitatis. Latrones quoscumque de vestra regione ejiciatis, & abominemini, maledicatis, & excommunicetis ex parte omnium Sanctorum, qui supra scripti sunt. Decimas vero vestras & primitias de laboribus vestris Deo offeratis. De bonis vestris ad ecclesias deportetis pro salute vivorum, & defunctorum, ut Deus vos liberet ab omnibus malis. In hac vita, & post hanc vitam perducet vos ad regna cælorum, qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

B I S U N T I N A S Y N O D U S D I O E C E S A N A

Occasione dedicationis templi Murbacensium Monachorum, in quo libera jura illorum Monachorum confirmantur, ab Hugone Archiepiscopo anno 1041. celebrata.

Hugonis Archiepiscopi Bisuntini Diploma pro jure libero ecclesie S. Desiderii in Murbach datum in plena synodo.

Ibid. p. 109.
An. 1041.
Estat apud
Lung. Spic.
Eccel. Comi.
nat. l. p. 10.
990.

Si res ecclesiasticas augemus, Deum inde pro-
spitium nobis fore credimus. Hanc enim sibi
sponsam elegit, hanc sanguine proprio acquisivit,
Quidquid huic sponsæ confertur, sponsi ad usus
conceditur; nec habent inter se quid divisum,
quia spiritualiter sunt unum. Credo si rex celo-
rum arbiter seculorum hanc vellet esse ancillam,
non sibi eligeret sponsam; quia indecens valde
esset, ut, qui ad hoc venit, ut mundo libertatem
ferret, causa sponsæ sum servus fieret. Lex enim
sic continet humana: sed absit, ut nostræ legi
subdantur divina. Quapropter ego Hugo sanctæ
Chrisopolitane ecclesie archiepiscopus, notum fieri
cupio omnibus sanctæ religioni colla subdenti-
bus, qualiter domnus abbas Eberhardus nobis præ
omnibus carissimus, cunctaque congregatio sancti
Desiderii Murbacensis petierunt a nobis, ut dedi-
caremus illis quendam ecclesiam infra nostrum
episcopatum sitam, noviter restauratam, sed ab
antiqua fundatam, quod libenter fecimus, rectum-
que fieri judicavimus. Supra scripta namque ec-
clesia olim fuit regalis abbatis, sed ab antiquis
regibus S. Leodegario Murbacensi per præceptum
tradita, sicque deinceps mansit illi subdita, ha-
buitque sua prius privilegia, mansitque ab omni
servitutis jugo libera, sicut ceteræ abbatis nostræ
in parochia. Postquam autem sanctorum martyrum
Desiderii, & Regensfridi corpora a suprascripto lo-
co ad Murbacensem sunt ecclesiam delata, stimu-
lante invidia, inardescente avaritia, ecclesie nos-
træ ministri, qui penes nos vocantur archipres-
byteri, plus æquo diligentes formam nummi,
hanc volvere esse sub tributo: sed non accidit
res ex toto, sicuti proposuerant animo. Retule-
runt ad archiepiscopum, cujus nos nunc occupa-
mus locum; quod turpiter circum ibi largum
posset servitium accipere, & sic deinceps facerent
illam tributariam, quam prius inveneram liberam;
quod minime est peractum, quia faciendi non
erat licitum; tamen parvum sibi usurparunt ser-
vitium, sex scutellas cum stasca dum fieret ab
episcopo circum, ob hoc archipresbyteri volvere

placitum Decaniæ per se habere inibi: sed causa
congregationis, & abbatum, qui semper familia-
rem apud nostrates obtinere locum, non est per-
missum ulque in diem hodiernum: sed dum ali-
quid contra jus divinum ab aliquo esset ibi pa-
tratum, mittebat præpositus monasterii post deca-
num, & simul perficiebant opus divinum. Non
inde referebat decanus numum, sed præpositus
accipiebat bannum.

Taliter usque ad nostra tempora res est acta.
Postquam enim effectus sum archiepiscopus, dom-
nus abbas supra scriptus cepit mihi ita esse fami-
liarissimus cum suis omnibus, quod non magis
suum, quam meum diligebat commodum: & ita,
ubicumque poterat, nostram ut suam exaltabat
ecclesiam. Visum fuit nostris fratribus dignum,
ut quod antea cupidinarie fuerat actum, carita-
tive esset emendatum; Rogatu Willenci nostri
præpositi, & Theodorici sancti Joannis Evange-
listæ decani, & Lamberti sancti Stephani primice-
rii, cæterisque utriusque congregationis canonicis
non solum consentientibus, sed etiam devote ro-
gantibus, ut pristinam libertatem supra scriptæ ec-
clesie concederemus: quod & facimus, posteris-
que nostris servare mandamus. Hanc præsentem
libertatem, quam peragimus, in plena synodo
facimus. Interdico denique ex auctoritate divine
clementie, ne quis meorum successorum hoc li-
bertatis donum audeat violare in posterum, ip-
siusque ecclesie altaris, proprio si fuerint pastore
viduata, Murbacensis ecclesie rectores personam
eligant habilem, & in præsens usque, ut conve-
nit, deducant: cui nostri successores absque pecu-
nia animarum tribuant curam.

Et ut hoc velut cæleste munus inconversum,
stabileque permaneat, proprii sigilli impressione
notam ponimus: & a canonicis nostris a majore
usque ad minorem præsentem sancta synodus ex-
tentis manibus firmare jubemus. Si quis vero,
quod minime spero, bellator adversus deificam ca-
stra hoc ingenuitatis privilegium infringere cona-
tus fuerit, ex parte Pastoris pastorum, & ex
par-

ANNO CHRISTI 1047.

parte B. Petri principis Apostolorum, atque ex parte S. Stephani protomartyris Christi, & omnium Chrisopolitanae urbis fundatorum, catena sit ligatus, anathematizatus, & in terra viventium bona Domini non videat cum iustis. Ego Hugo archiepiscopus hanc chartam propria manu firmo, ceterisque firmare præcipio. S. Willenci præpositi sancti Johannis Evangelistæ. S. Theodorici decani. S. Gibuini cantoris & archidiaconi cardinalis, S. Rotberti archidiaconi, & archiclavii, S. Lamberti decani, S. Stephani, S. Girardi archidiaconi, S. Winibaldi archidiaconi, S. Theodorici archidiaconi, S. Frederici Genevensis episcopi, nostræ ecclesiæ archidiaconi, S. Alberici subcantoris, Signum Manegaldi, Signum Stephani can-

toris, S. Rodulphi. S. Baudini Cellerarii. S. Daudini capellani, S. Ottonis capellani, S. Deodati capellani, levitæ, S. Constantini levitæ, S. Rotgeri levitæ capellani, S. Alberici subdiaconi capellani, S. Frodonis abbatis, S. Martini, S. Petri, S. Dadini sacerdotis, S. Ardulfi diaconi, S. Rainaldi sacerdotis, S. Ottonis archipresbyteri, S. Rudolphi archipresbyteri. Ego Raherius levita recognovi ad vicem Ermanfridi cancellarii anno Domini Incarnationis millesimo quadragesimo primo, indictione nona.
Acta Bisuntio publice in sancta synodo VI. Feria VIII. Id. Novembris, regnante Henrico Rege II. anno IV. præfatus vero domni Hugonis decimo.

ANNO CHRISTI 1047.

ANNO CHRISTI 1047.

SYNODUS CÆSENATENSIS,

ANNO CHRISTI 1047.

In qua Joannes episcopus, clericorum in commune viventium societatem instituit, illique alendis patrimonium assignat, anno Christi MCLII.

Ex Ital. Saec. 10. II.

IN nomine Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Anno, Deo propitio, pontificatus D. N. Benedicti summi pontificis, & universalis papæ, in apostolica sanctissima beati Petri apostoli domini sede, anno decimo, die secunda mensis Junii, indictione decima, & anno ab incarnatione domini millesimo quadragesimo secundo, post obitum Conradi imperatoris, Cæsenæ. Diversa licet in se membra retineat ecclesia mater universalis: unita tamen est, & ratione fidei, & operatione virtutis. Nam secundum apostoli sententiam, in uno corpore diversa sunt membra: omnia autem non eundem actum habent. Et in ecclesia diversi sunt ordines: sed ad unum caput, quod Christus est, generaliter referuntur. Constat ecclesiam . . . . . Aliter tamen in ecclesia monachi, aliter clerici conversantur . . . . . Et ideo ego Joannes divini respectus operatione episcopus Cæsenas, clericorum nostri episcopatus vitam in melius reformare, domino inspirante volens . . . . . cum concilio Gebeardi senioris, & magistrî nostri, Ravenatis sedis archiep., aliorumque confratrum nostrorum, tam episcoporum, quam etiam religiosorum abbatum, aliquantos sacerdotes, necnon & diacones, ceterosque ecclesiastici status, in unum collegimus, qui ad honorem domini, & sancti Joannis Baptistæ, communiter in uno loco conveniant, ubi communiter vescantur, & dormiant, & ad ser-

viendum domino sine intermissione consistant, & ut solummodo divino cultui mancipetur, a populari conversatione removeantur. Nam sicut ait apostolus: *Qui militat domino, non implicat se negotiis secularibus.* Ideo consilio, tam majorum, quam minorum, totiusque populi nostri: Ego prædictus Joannes episcopus Cæsenas trado, & ordino, & in perpetuum dispono vobis, Joannes archipresbyter, Petre presbyter, & per vos, vestris fratribus, & successoribus in perpetuum, qui canonico more ad serviendum nostræ ecclesiæ sunt permansuri, idest, plebem unam integram cum omnibus sibi pertinentibus, qui vocabulum est sancti Victoris in valle, monasterium unum integrum, cui vocabulum est sanctorum Laurentii, & Zenonis, ... Debeat etiam orare assidue pro mea, & meorum antecessorum, & successorum anima. Et non licebit nobis & nostris successoribus, hæc omnia que largiti sumus per ullum modum abstrahere, vel minuere. Quod si quis supradictæ ordinationis & dispensationis statutum temerarie . . . . .
Ego Gebeardus, Dei gratia, archiepiscopus.
Ego Joannes, gratia Dei, episcopus Cæsenatensis ecclesiæ, sic disposui, sic decrevi, & in perpetuum valere præcepi.

Et subscriperunt aliqui testes.

SYNODALE DECRETUM DE PACE,
QUE VULGO TREVIA DEI DICITUR,

Ex Reffin Concil. Roman. Provinc.

Constitutum a Willelmo seniore Rege Anglorum ac Duce Normannorum, & Episcopis Normanniæ, apud Cadomum 1042.

Sic restituitur titulus ex MS. S. Michaelis, quocum cetera sunt collata, simul & cum Bigotiano.

FRatres in Domino carissimi, in pace que vulgo dicitur Trevia Dei, & que die Mercurii Sole occidente incipit, & die Lunæ Sole nascente finit, hæc que dicam vobis promptissima mente debinc in antea debetis obliervare. Nullus homo, nec femina hominem aut feminam unquam assaliat, nec vulneret, nec occidat, nec castellum, nec burgum, nec villam in hoc spatio quater dierum & quinque noctium assaliat, nec prædetur, nec capiat, nec ardeat ullo ingenio, aut violentia, aut aliqua fraude. Quod si aliquis, quod absit, illam non tenendo que precipimus infringit: si non 30. annorum penitentiam in exilio fecerit, & antequam ab Episcopatu nostro exeat, quicquid fecit contra pacem, emendaverit, a Domino Deo sit excommunicatus,

CONCILIA DUO

tus, & a tota Christianitate sit separatus. Qui- A cunque vero illi aliqua in re communicaverit, aut consilium, sive adjutorium dederit, aut ul- lum colloquium, nisi ut ad penitentiam veniat, & ut dictum est, ab hoc Episcopatu exeat ha- buerit, similiter sit excommunicatus, donec ad emendationem venerit. Quod si ille sanctae pacis violator miserrimus, priusquam accepta peniten- tia 30. annorum exul moriatur, nullus Christiano- rum praesumat illum visitare, aut corpus a loco in quo jacuerit tollere, nec quicquam, ex sub- stantiae suae bonis accipere.

Præterea, Fratres, hanc pacem & Treviam Dei, de terris ac de bestiis, insuper de rebus omni- bus quæ haberi possunt, tenebitis inter vos. Quod si quis aut aliquam bestiam, aut etiam obolum, sive vestimentum in illa pace tulerit alieni, sit excommunicatus, donec ad emendationem veniat. Quod si ad emendationem voluerit venire, pri- mum reddat, quod rapuit, aut tantum quanti erat pretii quod abstulit. Dehinc 7. annis peni- teat intra Episcopatum. Si autem morietur prius- quam satisfaciat, & penitentiam sumat, non se- peliatur, nec a loco quo obiit moveatur, nisi pro illo parentes ejus satisfecerint ei, cui injuriam fecit. Ceterum in hac pace nullus nisi Rex aut Comes hujus patriæ caballicacionem aut hostilitatem faciat: & quicumque in caballicacione aut hostilitate Regis fuerit, in hoc Episcopatu: nihil pluitquam sibi ac suis equis necessaria ad victum accipiant. Mercatores autem, & omnes homines qui ab aliis regionibus per vos transierint, pacem habeant a vobis.

Hanc etiam Dei Treviam ab initio Adventus Dominici usque ad Octavas Epiphaniæ, & a ca- pite jejunii usque ad Octavas Paschæ, & a die- bus Rogationum inchoantibus usque ad Octavas Pentecostes per omnes dies tenebitis. Presbyteris autem præcipitur, ut in festivitibus ac diebus dominicis omnes illos, qui hanc pacem observa- verint, pro illis preces agendo, benedicant; illos vero qui infregerint, aut qui infractoribus con-

venserint, maledicant. Si quis autem se pacem neicienter dixerit infregisse prius sacramentum faciat, calidumque b judicii ferrum portet.

OBSERVATIONES.

Caroli Magni stirpe ad occasum inclinante, Comites, sui Provinciarum Rectores eas sibi tanquam privatas facultates in patrimonium alciere ceperunt. Translatio Regni ad Hugonem illorum conatus plurimum adjuvit: Provincie non amplius ex anteriorum legum auctoritate directæ; sed quisque res magis ex commodo, quam ex æquo ordinare gestiebat. Vicino vicinum invadere, ri- xis movere, pugnas invicem committere in morem de- venit. Magnatum exemplo privatorum pugna & bella quasi domestica; Fanda quam vocitabant ante quasi in- termortuarevixit, & quo semel quis quempiam occidif- set, propinqui eadem ulcisci, & in vindictam ipsum in- terfectorem vel quemvis ex ejus genere impone occidere ceperunt. Ad tollendum tam grave malum, quantum non poterat statim curari, hac arte itum est. Quidam dies assignati sunt, quibus quies esset ab hujusmodi bellis, nec alium quivis persequi audeat, sed singuli publica quiete securi fruenterent: & has inducias Treugam Dei seu Treviam Domini vocitarunt, de qua passim apud Auctores illius temporis. Trevia illa decretis Concilio- rum, & summorum Pontificum literis celebrata est & approbata; qui vero hanc induciarum legem temere violare auli essent, capitis aut exilii poena vel excom- municatione plestebantur: imo apud scriptores illius ævi legitur plurimos ipso Deo vindice prostratos. Non eodem tempore ubique suscepta fuit. Anno 997. Dagbertus Bi- turicensis Archiep. chartam de Treuga & pace a Vini- done Aniciensi alioque Episcopis factam cum Theobal- do Viennensi Archiep. confirmavit. Anno 1033. per Are- lantensem & Lugdunensem Provincias, adeoque per uni- versam Burgundiam, editum fuit ab Episcopis decretum de reformanda pace seu Treuga Dei, quod universi promptis animis acceperunt. Ex Glabro Radulfo l. 4. c. 3. an. 1041. Treuga Dei, auctore in primis Odone Clu- niacensi Abbate, denuo statuta est, teste Hugone Fla- vimiacensi Abbate. Hanc Austrasii probavere, ac tan- dem Neustrasii in Concilio Cadomi habitis an. 1043. & 1061.

b Judicii ferrum portet. In Pontificali ante 1000. an. scripto, quod in Gemmeticensi bibliotheca asservatur, ritus judicii per ferrum candens ita se habet. Ferrum proferatur, quod a culpato coram omnibus accipietur, & per mensuram novem pedum portetur; manus sigilletur, sub sigillo servetur, & post tres noctes aperietur: & si mun- dus est, Deo gratuletur; si autem sanctus crudeliter in ve- nigio ferri invocatur, culpabilis & immundus reputetur.

CONCILIA DUO PROVINCIE NARBONENSIS.

Anno salutis humanæ MXLIII. in concilio D provincie Narbonensis, cui interfuerunt archiepiscopi duo, Narbonensis & Arelantensis, & episcopi octodecim, excommunicati sunt invalo- res bonorum monasterii Cuxanensis.

dem provincie, ambo ex iisdem tabulis Cuxanensibus descripti.

Acta Narbonensis Concilii anni 1043. hac sunt ex Martene Thesaurio Antedotorum t. 4. p. 83.

1043. Anno Christi MXLV. decretum ediderunt Gui- fredus Narbonensis archiepiscopus, & Oliba epi- scopus Autonensis: quo privilegiis suis communi- cernit ecclesiam sancti Michaelis Fluvianensis in comitatu Emporitano. Cui decreto subscripserunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Bernardus episcopus Conseraensis, Petrus episcopus, Oli- ba episcopus, Arnaldus episcopus Magalonenfis, Froterius Nemaufensis, Berengarius Helenensis, Arnulfus Rotensis, Vulfredus episcopus. Et sub- sequentibus temporibus, Guillelmus episcopus Au- tonensis, Berengarius Gerundensis, & Berenga- rius Barcinonensis. Diu vero post hæc tempora, decretum illud confirmavit Girardus Olliensis epi- scopus, apostolicæ sedis legatus.

Vulfredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Ec- clesie archiepiscopus, & Petrus Gerundensis epi- scopus, & Gausfredus episcopus Carcastionensis, & Berengarius episcopus Elenensis, & Guisebertus episcopus Barchinonensis, & Guillelmus Urgel- lensis episcopus, & Bernardus episcopus Consera- nensis, & Bernardus episcopus Biterrensis, dile- ctissimis sanctæ matris Ecclesie filiis donum per- petuæ benedictionis. Fratres & coepiscopi nostri Olivæ, ac congregationis sancti Archangeli Mi- chaelis Coxanensis cœnobii sibi commissæ, gravis- simam querimoniam vidimus atque audivimus: quam valde dolentes vestris nunc auribus intima- mus: ut & vos condoleatis, & eis una nobiscum pro posse auxilium ferre studeatis. Est autem hujusmodi. Sunt prædici in Tenilientense & in Roillilonense Comitatu Deo & S. Michaeli a fide- libus & religiosis viris donata, atque concessa. Hæc ita assiduis deprædationibus, invasionibus, hos- pitationibus, atque rapinis a pravis & perveris hominibus devastantur, ut pene ipsi pontifici & fratribus prædici cœnobii inutilia esse videantur.

Hujus

Aufosen- sis. Carcastio- nensis.

Ex tabulis Cuxanensis monasterii, Acta utriusque concilii descripti Petrus de Marca Parisiensis archiepi- scopus: cui accepta serimus hæc brevitaria. Posterius concilium tempore Gregorii VI. celebratum est. Hic tamen cum priore conjunximus, cum sint ambo ejus-

ANNO CHRISTI 1043.

ANNO CHRISTI 1043.

Hujus rei lamentabilem coram nostri presentia facientes querelam, deprecari tunc nos cum multo gemitu, ut sibi dignemur in hac parte succurrere, & eadem prædia; ut sibi salva & integra servarentur, aliquo modo stabilire. Quorum precibus annuentes, & præcepta regalia ac summorum Apostolicorum privilegia eidem venerabili loco facta cognoscentes, sicut in eis auctoritate regia concessum, & apostolica manu roboratum invenimus, ita & confirmamus, commones ex parte omnipotentis Dei, & ejusdem gloriosissimi Michaelis archangeli, omniumque simul sanctorum, ut nullus deinceps in jam dictis vel in omnibus aliis ejusdem cœnobii prædiis hospitari, prædare, invadere, rapere, diripere, vel aliquam injuriam inferre, aut ullum placitum contrarium abbati, vel fratribus præfati cœnobii tenere præsumat: ut & præcepta regalia inconculsa permanent, & prædictus pontifex ac fratres supra nominati cœnobii, & successores eorum prædia sua sine ulla inquietudine possideant. Si vero, quod absit, aliquis hanc nostram commotionem pro nihilo duxerit, & præceptis regalibus ac apostolicis sedis Romanæ privilegii contrarius extiterit, hunc ex parte Dei & magni principis Michaelis omniumque Sanctorum Christi excommunicamus, & a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ extraneum judicamus: ea videlicet ratione, ut tandiu excommunicatus, & a confortio omnium Christianorum separatus permaneat,

A quo ad usque digna penituntia Deo & S. Michaeli & fratribus ejusdem cœnobii satisfaciatur, & ulterius talia perpetrare non audeat. Excipimus autem ab hoc vinculo excommunicationis domnum Guillelmum comitem, & fratres, ac filios ejus, quia indignum ducimus illos excommunicationi subdere, quos sæpe dicti cœnobii patronos vel de seniores cupimus esse. Hanc vero commotionis chartulam manibus nostris firmamus, & ceteros coepiscopos nostros, in quorum manibus venerit, seu comites regionis nostræ ob remedium animarum suarum firmare rogamus. † Berengarius episcopus. † Wifredus Carcassonenis præsul. † Arnaldus episc. Malagonensis. † Guislibertus gratia Dei episc. † Bernardus episc. † Ugo episcopus Veezie. † Froterius episcopus Nemaufensis. † Ugo Tolosanensis. † Arnellus episcopus. † Guillelmus gratia Dei Urgellentis episcopus. † Bernardus gratia Dei episcopus Conteranensis. † Oliba episcopus. † Guillelmus episcopus. † Bernardus Lurevensis præsul. † Stephanus Attensis episcopus. † Bernardus sedis Biterrensis episcopus; Petrus episcopus. † Petrus episcopus Caballonenfis. † Guisledus sanctæ primæ Narbonensis ecclesiæ episcopus subscripti. † Raimbaldus archiepiscopus Arelatenfis. Scripta manu Johannis, justu domni Olivæ pontificis anno 1043. Domini incarnationis, 16. cal. aprilis xii. anno regni Henrici regis.

AD NARBONENSE CONCILIUM

Anno 1045. habitum.

A D D I T I O.

Ex Martini Suppl. pag. 1077.

Quæ fuit causa Narbonensis concilii anno 1043. indicendi, hæc ipsa pariter & alterius anno 1045. cogendi præbuit occasionem. Juratas anno 1043. Narbonæ in concilio indicias abruperat Gautredus Narbonensis archiepiscopus, relictis, quæ jam poluerat, in comitem Narbonensem armis. Quare venerunt episcopi in mensam

Cierrum (Narbonam videlicet) & una cum eodem archiepiscopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem terram in arm, atque ex eadem corruptores teterrimos justitiam factore. Verba sunt Vicecomitis Narbonensis, de quo in concilio anni 1043.

CONCILIUM NARBONENSE

Eodem anno MCLIII. celebratum confirmat donationem factam Ecclesiæ Carcassonenfis a Willelmo Hugonis.

Ex Martine Thefauro Aneodat. pag. 81.

Ex Chartario Carcassonenfi.

Anno Dominicæ Incarnationis XLIII. post millesimum æra millesima mxxxii. ind. xi. calendarum Augusti, anno 13. regnante Henrico piissimo Francigeno, actum Synodale concilium apud urbem Narbonam præsidente piissimo Guitreudo ejusdem civitatis, Deo favente, metropolitano cum suffraganeis suis inferendis, atque sanctissimo primare sanctæ Arelatenfis ecclesiæ nomine Raimbaldo cum coepiscopis in eodem sancto concilio residentibus. Quorum conspectibus offerens se Willelmus Hugonis vir bonæ indolis, rogans obnixè idem sanctum Concilium confirmare Domino Deo & S. Dei genitrici Mariæ a se reedificatæ, in locum quem vocant Edra, alodium a

Dfe & uxore ejus Senegundis. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ præsentibus & futuris, quoniam nos restauravimus quendam Ecclesiam in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ cum altaribus SS. Johannis & Petri, ob amorem Domini nostri Jesu Christi, ut misericors & propitius sit peccatis nostris, & conferat nobis remissionem eternæ vitæ, & desiderium celestis patriæ. Conferimus etiam eidem ecclesiæ alodium prædictum Edra nuncupatum de villa Somniaco, qui vocatur Mairne, cum domibus & omnibus ædificiis quæ ad domos pertinent, terris, vineis, tum & heremum arboribus, pomiferis, vel imponiferis, vel olivariis, sylvis, pratis, pascuis,

ANNO
CHRISTI
1043.

scuis, garicis, fontibus, decursibus vel recurribus aquarum vel viarum, cum omnibus ad nostrum jus pertinentibus in prædictis locis, cum terminis & afrontationibus, exitis & regressus earum. Similiter donamus ipsam alodium, quod est in termino villæ, quæ dicitur Mora, & ipsum quod habemus vel habere debemus in locum qui nominatur Roca, quantum in præfatis locis per quamcumque directam vocem habemus, vel habere debemus, seu per parentes, seu per comparationem, sive per donationem, seu per commutationem, vel per quamcumque vocem cum terminis & afrontationibus, exitisque, & regressus viarum . . . præfati donamus, & in futuro Deo, & donari sumus ut . . . domus Dei perpetuo sit honorata, & illuminata, & decorata, vel ab ordine canonico, vel si Deus voluerit monacho. Enixque vestram almitatem rogamus, & vestras sanctissimæ & reverentissimæ firmitati vel auctoritati, Deo donante, roboretur, ut nullus vestras auctoritati resistere queat sine animæ suo detrimento. Nam isdem locus dudum est consecratus a præfule Gerundensis Ecclesiæ Petro, & episcopo Carcaffensi & Guifrido, & Bernardo pontifice Conferantenti. Igitur nos præscripti præfules cum sancto conventu prædicto annuente votis, & precibus eorum, confirmavimus prædictam Ecclesiam, & omnibus ibidem Deo militantibus, omniaque & isti nunc offerunt, & inantea, Deo juvante, collaturi sunt, sive per quem inantea quislibet fidelium eundem locum venerabilem de suis rebus iuste ditaverit. Si quis autem, quod minime credimus fieri, temerario ausu voluerit infringere, vel quolibet modo de potestate præfate ecclesiæ distraxerit, & infra trium mensium spatium non emendaverit, primum iram Dei incurret, & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ & omnium Christianorum consortio extraneus fiat. Quo vinculo contigamus eos, qui antiquum alodium præfate

ecclesiæ, se sciente, occulte retinuerint, donec eum præfate ecclesiæ reddant, & ad satisfactionem veniant. Cujus etiam particeps efficiatur, qui terminos salvationis quos præfati Episcopi statuerunt, qui eandem ecclesiam dedicaverunt, crucem ad signum ponentes, qui eundem locum distraxerit vel distrumpere tentaverit, vel quoquo modo malo vel injusto ordine transferit; & si, quod ablit, parvipendentes fuerint hujus excommunicationis, anathemate feriatur, donec ad plenam superius, ut nunc est scriptum, veniant ad satisfactionem. Si vero, quod Deus avertat, in ea obierint . . . tiam corpora eorum cum psalmis & hymnis . . . sepulturam, nec nomina eorum inter fideles mortuos ad . . . altare recitentur. Quoniam nos de his decernimus hoc, quod B. Gregorius de talibus decrevit dicens: Quoniam tales Christiani non sunt, quo & nos & omnes catholici christiani episcopi & universitatis ecclesiæ generaliter anathematizat. Et ut verum sit quod supra diximus, manibus propriis hoc confirmamus. S. Willelmi Hugonis. S. Senegundis, qui hanc donationem fecimus, & testibus firmare rogavimus. Nomina eorum præfulem qui in concilio aderant. Oliba episcopus, Arnaldus episcopus, Arnaldus præful, Wilcafredus Carcaffensis præful, Hugo episcopus, Bernardus episcopus, Bernardus Lutovenis episcopus, Berengarius episcopus, Stephanus episcopus Attensis, Froterius episcopus Nemausensis, Raimbaldus archiepiscopus Arclatensis, Petrus episcopus Cabilomenis, Bernardus gratis Dei episcopus Conferantensis, Petrus episcopus, Bernardus Bitterensis episcopus, Guifredus Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, Willelmus Agathensis præful. Osmundus adolescens hanc chartam scripsit, sed unde translata est, Segarius levita in vice Bernardi facti scripsit.

ANNO
CHRISTI
1043.

AD CONCILIUM NARBONENSE

ANNO 1043. CELEBRATUM.

A D D I T I O.

Ex Suppl.
Mansi pag.
1271.

Narbonensis hujus concilii indicendi causa per Labbeum & collectores huc usque latuit. Quæ enim ejus acta a Labbeo, & P. Martene referuntur, hæc ad privatas tantum querelas, occasione synodi hujus sopitas, pertinent; nihil vero publicum, nihil ex decretis ad morum vel ecclesiasticæ disciplinæ reformationem habent. Nunc tandem concilii hujus peculiarem scopum detexisse mihi visus sum in querimonia Berengarii vicecomitis Narbonensis de Guifredo Narbonensi archiepiscopo coram Patribus Tolosani (ut Baluzius arbitratur) concilii, legenda apud Labbe tom. XII. columna 16. Vener. edit. Ita enim

ibi de hoc ut conjicit Baluzius) Narbonensi concilio. *Aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbem Narbona multorum suæ diocesis episcoporum, inter quos fuit Raimbaldus Arclatensis archiepiscopus, (cujus inter concilii Patres nomen re ipsa legitur) & in eorum, atque nostrorum omnium præsentiam reliquit cunctas armis militares, & omnem sæculi militiam, atque excommunicando misit sub anathema tam se ipsum, quam omnes suæ diocesis episcopos, qui ab illa die desceps armis erant sumpturi. Is ergo concilii scopus & decreta.*

CONCILIUM CONSTANTIENSE

Ubi maxima pax instituta anno Christi MCLIV.

* qui postea
fuit Imp.
Henr. IV.

DE hoc concilio ita Marianus Scotus in chronico, & ex eo chronicon Hildensheimense: Anno MCLIV. indi. xii. Henricus rex iterum

E Pannonias invadens, satisfactiones, obsoles, munera, pacis per jusjurandum confirmationem accipiens, discessit. Inde revertens, Constantiensi synodo

no-

ANNO CHRISTI 1043. admodum...

modo assuit, ubi cunctis debita dimisit: destruxitque omnibus inimicis...

In superiori Chronico, Henricum Germaniam regem Synodum Constantiensem celebrasse, in qua...

ANNO CHRISTI 1043.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1043. n. 6.

Baronius ad an. 1043. refert ex Hermanno Contracto

AD CONSTANTIENSE CONCILIUM

Pro restauranda pace, & contra simoniacos, Agente Henrico II. Imperatore,

Anno 1043. celebratum.

A D D I T I O.

Ex Mem. Suppl. pag. 1174.

Constantiensis hujus concilii acta nulla extant apud Lebbum nec sane quidquam sub expresso concilii Constantiensis nomine apud Scriptores veteres legitur.

ter meus, de cujus animo periculo valde pertimesco, eandem damnabilem avaritiam in vita sua nimis exercuit. Itaque quicumque vestrum hac se macula pollutum agnovit, oportet, ut a sacro ministerio arceatur.

S Y N O D U S R O M A N A

In qua Gradenus Patriarchatus confirmatur.

Ex Ughelli Italia sacra tom. V. anno 1801. pag. 113.

Benedictus Episcopus servus servorum Dei Ursoni Gradeni Patriarchae perpetuam in Domino Jesu Christo salutem. Sicut plurimum gaudemus in Domino, & in dono gratiae ipsius gloriamur, si sancta Ecclesia per bona opera crescit magnifice, & dilatatur amplissime, ita nimium affligimur, & tribulamur de ejus oppressione, super quam crebrior lamentationum sermo perlatus est.

danda pervenerunt, propter Deum non relinquere, sed digna emendatione corrigere. Et si singularibus officiis ordo suus, & tradita a majoribus disciplina servanda est, quis ferat Ecclesiasticos ordines temerari, ac presumptione confundi? aut ita negligere, & emendanda non opem ferendo postponere? Quapropter omnibus S. Dei Ecclesiae filiis notum esse volumus, quod detestabile nefas tempore nostri decessoris Joannis Papae a Poppo Forojulienfi Praefule diabolo succedente actum est adversus Ursonem Gradeni Ecclesiae novae Aquilejensi Patriarcham; praedictus quidem Poppo Gradenem Civitatem adiens fraudulenter eam invasit, invasamque Gentilium more depopulavit, Ecclesiam violavit, striae fregit, thesauros abstulit, monasteria destruxit, & de tantis non erubescens flagitiis insuper hanc Apostolicam sedem suis petiit simulationibus, poscens ab ea per suos nuncios sibi privilegium heri nominatim de Gradeni insula, quam promiserat juste, & canonice, ac per antiqua privilegia ostendere ad se pertinere, unde privilegium sub tali con-

consecutus est tenore. Ut si quando de ea alia qua oriretur questio sic iuste absque ulla occasione ad se pertinere comprobaret, quemadmodum promiserat. Quod totum in contrarium accidit, quia cum Urso Gradenis Ecclesiam Patriarcha primum per suos nuncios, deinde per semetipsum hanc Apostolicam peteret sedem ad conquerendum de suae sedis invasione, idem Poppo vocatus ad satisfaciendum sicut promisit, non solum venire distulit, verum etiam praedictam insulam per antiqua privilegia iuste ac secundum Deum sibi pertinere, ut promiserat, ostendere minime potuit, quin etiam tenorem iuste evacuatum, ac regulariter ad nihilum est redactum. Pro hac siquidem re idem noster decessor Joannes Papa congregavit S. synodum in Ecclesia B. Sylvestri, ante cujus praesentiam veniens Urso Gradenis Ecclesiae Patriarcha de statu suae Metropolitanarum Ecclesiae, ejusque pertinentiis quam plurima ostendit privilegia a nostris antecessoribus suae sedi concessa, scilicet a sanctissimo Pelagio, Gregorio, Honorio, Stephano, item Gregorio, Leone, Sergio, item Leone, Benedicto, Adriano, Bonifacio, Romano, Theodoro, Anastasio, Joanne, Sylvestro, & Sergio. Quae omnia noster antecessor studioso considerans firmando vester per synodalem censuram sub divini iudicii obtestatione tale novum construit privilegium, ut nullus unquam in tempore praedictum Ursonem Patriarcham, ac successores suos de praedicto Patriarchatu Graden. sicut de rebus, ac possessionibus ejus inquietare, aut molestare praesumat, sed potius cum sua integritate quietus remota omnium contradictione ipse, sui que successores eandem Patriarchalem sedem cum omnibus suis pertinentiis perpetuis possideant temporibus. Poppo vero Epistolam direxit, ut cuncta ablata sub trium personarum sacramento Gradenis Patriarchae restitueret. Quod non solum non adimplevit, sed etiam contra divinum jus, & SS. Patrum sancita quibusdam inhoneste sibi suffragantibus privilegium fraudulenter impetravit de stabilitate suae Ecclesiae, & Gradenis Patriarchatus subiectione. Qui ad cumulum suae damnationis addens quoque iniquitatem super iniquitatem, nostro etiam tempore iterum Gradensem civitatem furtim ingrediens cunctis abominabile in ea commisit flagitium, totam videlicet civitatem cum ecclesiis incendit, altaria confregit, thesauros abstulit, & quicquid ab igne remansit, paganorum ritu secum detulit. Pro tanto denique repetito sacrilegio Gradenis Patriarcha apud Apostolicam sedem, eodem mittente invasore, per suas litteras lamentatus est. Sed antequam a nobis de tanto coerceretur ausu, divino iudicio sine confessione, & viatico ab hac luce subtrahus est. Tandem Urso Gradenis Patriarcha una cum Dominico Contareno dilecto filio nostro Duce Veneticorum sive Dalmaticorum, & populo Venetiae nobis per suos supplicavit Legatos, videlicet Benedictum vener. Abb. SS. Trinitatis & S. Michaelis Archangeli de Brandulo, Joannem Stornatum, Gregorium Clericum, quatenus omnia sibi, suaeque sedi subiecta nostra restituerentur auctoritate, & privilegium, quod Poppo de Gradenis ecclesiam subiectione contra divinam auctoritatem acquisivit, evacuaemus: quia etiam privilegia nostrorum decessorum palam offensa de statu suae ecclesiae renovaremus, atque confirmaremus, sive de rebus, atque possessionibus sui Patriarchatus, quatenus quae infra Vene-

Atin, vel Italici regni ditionem, seu in Comitatu Istriensi consistere noscuntur, videlicet ut omnia quae in Rivoalto, in Methamenco, in Equilio, in Pineto, in Civitate nova, in confinio iam jam dictae Civitatis Gradenis, seu Ursiano, vel Gajazzo, in Zemulis, partim in territorio Aquilejs, & in marino termino, in Istria, in Tergeste, Justinopoli, Pirano, item in Civitate nova, Parentio..... Pola, atque in Castello S. Georgii, & in reliquis locis tam infra, quam extra seu in Bononis, vel Romanis, Ravenna, Arimino, Pensuro, sive in quibuscumque locis Italici regni, seu Venetiae habere, ac possidere sui antecessores visi sunt, ipse, sui que successores absque cujusquam contrarietate, seu suffragatione retinere, & possidere quivissent. Quorum petitionibus zelo domus Dei calefacti libenter annuentes, & iustum esse decernentes in Romana ecclesia S. Synodum congregavimus, residentibus nobiscum venerabilibus episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Cardinalibus, Subdiaconibus nostris, Abbatibus, & quorum aliquorum nomina haec sunt:

Joannes Lavicanensis nepos noster episcopus.
 Tedaldus Albanensis episcopus.
 Joannes Portuensis episcopus.
 Joannes Prænestinensis episcopus.
 Benedictus Ostiensis episcopus.
 Amatus Vellitrensis episcopus.
 Bonizo Tuscanensis episcopus.
 Honestus Foropoliensis episcopus.
 Adam Forosempronensis episcopus.
 Crescentius S. Rufinae eccles. episc.
 Vido Humanensis episc.
 Andreas Peruginus episc.
 Ubertus Safenates eccles. episc.
 Arduinus Feretransus episc.
 Teudaldus S. Mariani episc.
 Joannes S. Sabinenus eccles. episc.
 Theodericus Urbinensis.
 Theodaldus.
 Ubertus.
 Benedictus Archidiaconus S. R. E. & Viceminus.
 Ugo.
 Petrus Cancellarius noster.
 Leo.)
 Romanus.) Diacones
 Crescentius.) nostri.
 Petrus qui & Mancio dicitur.)
 Joannes Archicanonicus & Archipresb. Canonicus S. Jo. ante Portam Latinam.
 Joannes Cardinalis presb. tituli S. Ceciliae.
 Joannes Card. tit. S. Martini.
 Joannes Card. tit. S. Damasi.
 Ubertus Card. tit. S. Anastasi.
 Martinus Card. tit. S. Savini.
 Teudaldus Primicerius.
 Benedictus Oblationarius S. R. E.
 Benedictus Presb. & Card. tit. S. Sylvestri.
 Petrus Card. tit. S. Grisogoni.

Subdiacones autem.

Joannes.
 Adelmarius.
 Etrozo.
 Sico.
 Benedictus Abbas Monasterii S. Gregorii, quod dicitur clivus Scauri.
 Bartholomaeus Vener. Abbas S. Mariae Grottae Ferratae.
 Benedictus Abbas Monasterii S. Mariae, quae vocatur S. Petri ad Vincula.
 Leo Abbas S. Pauli Apostoli.

ANNO CHRISTI 1044.

ANNO CHRISTI 1044.

Georgius Abbas S. Laurentii foris murum.
 Joannes Abbas S. Sabae.
 Petrus Abbas S. Marini in Aventino.
 Joannes Abbas S. Rufilli Foropopitensis.
 Bonizo Abbas Monasterii S. Petri Perusii.
 Felix Abbas S. Blasii.
 Simeon Abbas S. Marini in Pallara.

Et ceteri nobiscum residentes in gremio S. R. E. quorum deliberatione hoc Apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus tibi fratri nostro venerabili Urso S. Gradenis Ecclesiam Patriarcha, ad quem nunc nostrum convertimus sermonem precipue ob iustitiam, quam te, tuamque ecclesiam petere evidenter novimus, per quod Apostolorum principis Petri, & nostra, cujus vicem gerimus, auctoritate antecessorum nostrorum privilegia imitando praedictam Gradensem ecclesiam perpetua stabilitate Patriarchatum esse sancimus, tibi que illic praesidenti, tuisque successoribus totum Metropolitani, atque Patriarchae officium libere peragendum concedimus, & de omnibus vestris possessionibus praecipiendo interdicens, ut nullus Patriarcha, Archiepiscopus, Praepositus, Decanus, Vicedomini, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, aut exactor alicujus rei, nec ullus iudex publicus, vel quilibet ex judiciali potestate vim aliquam, vel invasionem inferre praesumat, aut aliquo modo molestiam ingerere tibi Ursoni Patriarcha, tuisque successoribus, sive in ecclesiis, & plebibus, seu Monasteriis tuae ecclesiae pertinentibus, seu in familiis, in colonis, servis, vel mancipiis, ac reliquis, quae super ejusdem ecclesiae terris manent. Sed omni jure, & tenore S. Gradenis ecclesiae a Patriarcha nunc & semper ibidem praesidentibus libere, quae praestabimus, absque ullius infestatione retineantur, ac perpetuo jure possideantur. Privilegium vero quod Poppo Foropopitensis Praeful de subjectione Gradenis Patriarchatus fraudulenter ab hac sede consecutus est, quia nulla illud canonica munitum auctoritate decernimus, residentium nobiscum venerabilium fratrum auctorali censura corrumpendo penitus omnino corrumpimus, & evacuamus. Si quis ergo nostrorum successorum, vel aliorum aliquorum hominum contra hujus nostrae concessionis, ac confirmationis privilegium agere praesum-

ptuerit, aut praesumentibus consenserit, vel fautor extiterit, & non potius observare in integrum stauerit, sciat se auctoritate beati Petri Apostolorum principis, & caelorum regni clavigeri, nostroque anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum Diabolo veluti transgressor sanctorum Patrum sine fine damnatum. Qui vero custos, & observator hujus nostri privilegii exiterit, benedictionem, & gratiam a iusto iudice Domino nostro Jesu Christo hic & in aeternum consequi mereatur.

Scriptum per manus Sergii scribarii, & notarii sacri nostri Lateranensis palatii mense Aprili Indict. XII. Benevalete.

Ego Joannes S. Lavicanensis eccl. episc. interfui & subscr.

Ego Tedaldus Albanensis eccl. episc. interfui & subscripsi.

Ego Joannes S. Portuensis eccl. episc. interf. & subscr.

Ego Joannes Prænostenensis eccl. ep. interf. & subscr.

Ego Benedictus Ostiensis episc. interf. & subscr.

Ego Amatus Velletrensis episc. interf. & subscr.

Ego Bonizo Tufcanensis episc. interf. & subscr.

Ego Honestus Foropopitensis episc. interf. & subscr.

Ego Adam Forolempromien. episc. interf. & subscr.

Ego Crescentinus S. Rufini eccl. episc. interf. & subscr.

Ego Vido Humanensis episc. interf. & subscr.

Ego Andreas Perusinus episc. interf. & subscr.

Ego Uberto Salsuatis eccl. episc. interf. & subscr.

Ego Arduinus Feretrans episc. interfui, & subscr.

Ego Theudaldus S. Mariani episc. interfui, & subscr.

Ego Joannes S. Sabinen. ecclesiae episc. interfui, & subscr.

Ego Theodericus Urbinensis episc. interfui, & subscr.

Ego Benedictus Archidiaconus S. R. E. & Vicodominus interfui, & subscr.

Ego Joannes Archicanonius, & Archipresb. interfui & subscr.

V I T A

G R E G O R I I P A P A E V I.

Gregorius VI. quando & a quibus factus?

Ab auctoritate monachorum?

Gregorius, hujus nominis sextus, cui antea Gratiani nomen erat, anno domini 1044. tempore regnantis Henrici secundi a Romanis, tanquam ecclesiae Dei liberator, unanimi consensu electus est pontifex: quando tricripitem illam bestiam pharmaco tali, quod temporis illius infelicitas exigebat, e medio sustulisset, dataque pecunia, ab intrusis pontificibus pacem & unionem ecclesiae comparans, ejusdem ecclesiae vexationem redemisset. Postquam pontificis prudentissimum nemo, nisi Benno schismaticorum signifer, utriusque Gregorii VI. & VII. magistri & discipuli hostis infensissimus, hominum omnium mendacissimus, tanquam simoniacum reprehendit unquam. Gregorius VII. qui implacabilis simoniacorum hostis erat, ob ejus amorem se post adeptum pontificatum Gregorium VII. vocari voluit, cum antea Hildebrandus appellatus fuisset: in concilio Concil. General. Tom. XIX.

Romano, quod anno pontificatus sui septimo habitum fuit Romae, eundem legitimum pontificem, & praecessorem suum recognoscit. Gleber, qui hoc tempore scripserat. „ Gregorium summopere laudans, haec de ejus ingressu commemorat: Tunc vero cum consensu totius Romani populi, atque ex precepto imperatoris, electus est a sede Benedictus: & loco ejus successus est vir religiosissimus ac sanctitate peripicus Gregorius, astione Romanus, cujus videlicet bona fama, quidquid prior sedaverat, in melius reformavit. Ipse quidem Petrus Damiani, mox quam audisset ejus promotionem canonicam, scriptis ad eum literis eidem congratulatur, quod ecclesiae Dei, per ejus electionem sordibus expurgatis, pristinum decorem consecuta fuerit. Otto Frisingensis, postquam schismatis supra recensiti sednitatem commemo-

ANNO CHRISTI 1044.

radet, dixissetque misererrimum statum ecclesiam per religionem quendam presbyterum nomine Gratianum, zelo pietatis facta redemptione schismaticis, in melius mutatum esse, modo quo supra ejusdem auctoritate enarravi, subjungens ibidem ait: Ob ea ciues presatum presbyterum tanquam ecclesie Dei liberatorem, in summum pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium VI. vocaverunt. Unde sicut errare noscuntur hi, qui Joannem schismaticum, de quo supra in Benedicto, cum Gratiano constant in unum: ita etiam qui Gregorium inter tres illos improbatos pontifices enumerant. Initio pontificatus a Calimiro eam, quam Benedictus solvendam imposuerat, contributionem denarii accepit. Post hęc sceleratos urbe expulit: & sacrilegos rerum ec-

Gregorius an fuerit schismaticus?

clesiasticarum invasores, quos verbis & gladio spiritali non poterat, gladio militari ad restitutionem spoliis adiecit. *Vilhelmus Mahomedanus de gestis Anglorum.*

Qua de causa dum odium & invidiam Romanorum ex furtis & rapinis viveatium incurrisset, crimine lunonis & homicidii insimulatus, venit ad Henricum regem, Placentię degentem: ibique a habitu concilio Sutrinio cui ipse presedit, nullo testimonio convictus, nullave sententia judicatus, ob pacem ecclesie conciliandam, & schismatis periculum, quod iterum imminere constandum, imitatus Gregorium Nazianzenum, sponte se abdicavit, anno domini millesimo quadagesimo sexto: cum, teste Leone Ostensi, sedisset annos duos & octo menses.

ANNO CHRISTI 1044.

Gregorius quando & cuo se pontificem abdicavit.

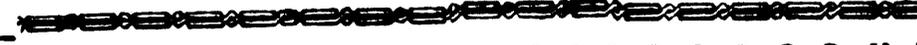
G R E G O R I I V I . E P I S T O L A .

Missas ter in anno se celebraturum spondet pro iis, qui se collaturos statuerant annuam pecuniam pro fartis lectis templorum Romanę urbis.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus, qui christiana fide censentur, & B. Apostolorum Principis sedem Ecclesiarum omnium matrem recognoscunt, salutem, & absolutionem orationum peccatorum per benedictionem, & merita B. Petri, & Pauli Principum Apostolorum. Notum vobis fieri volumus, Ecclesia communi matre, omnium magistra & domina, non solum splendor sanctę religionis universum mundum illuminavit, sed etiam multis indigentibus per diversas partes terrę necessaria pietate distribuit: modo vero peccatis non tantum nostris, sed etiam malorum gebtium exigentibus & in religione frigit, & terrenas opes majori ex parte amittit. Nonnulli etiam imperatores, reges, & principes, aliorum ordinum personę, misera cupiditate capti maternam maledictionem incurere non timentes, ejus possessiones invaserunt, diraxerunt, & in proprios usus redegerunt: qui etiam gladio anathematis percussi, & more infelicis Judę sacrilegii vinculo strangulati, ne ad penitentiam redirent dissipaverunt. Hinc igitur inopia, devastationes, latrocinia, rapine, contra ipsum ecclesie caput, Beatum videlicet Petrum, & in ejus quasi visceribus exortę sunt. Proinde propria ipsius ecclesie, & B. Pauli, que illorum corporibus per totum orbem resurgunt, & suo odore, suęque pietate omnes ad se gentes provocant,

Ex Manu scripti. P. 277. Exstat in Spicil. Dacher. l. 2. p. 298.

jam jam heu proli dolor! ruinam minantur. Unde nos utramque meritis pauperes, nec rebus quidem divites cupimus, ut tanto periculo Deo adjuvante succurrere, manumque adjutorii ad instaurandum prebere possimus. Hoc autem religiosi clerici videntes, & laici quamplurimi, quos Guillelmus gloriosus Aquitania dux ad nostram auxillium incitare cepit, unoquoque anno de suis rebus oblationes largiri disposerunt ad hoc specialiter, ut ea, que in ejus propria ecclesia sunt necessaria, restaurarent, & edificarent, quatenus Omnipotens Dominus & eorum meritis, & speciali Sanctę Romanę ecclesie oratione per veram penitentiam eos ad eam fidem instaurare, quam in baptismo Domino promiserunt, & celestis patris ruinam restituens, in eterna beatitudine eos collocet. Quorum nos videntes devotionem, & laudabilem erga communem matrem dilectionem, tam per nos, quam etiam per successores nostros, ter in anno cum omnibus Romanis Ecclesiis generaliter Missam celebrare, & septies illorum specialiter memoriam inter sacra missarum solemnia habere promissimus, ut Omnipotens Dominus meritis Dei genitricis, que singulari pietate Romanam semper tuctur Ecclesiam, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate, omnium Sanctorum maxime Romę quiescentium oratione, a cunctis eos peccatis absolvat, & ad vitam eternam perducat.

ANNO CHRISTI 1047. CONVENTUS EPISCOPORUM ANNO CHRISTI 1047.

Apud S. Michaelem Flavianensem in Comitatu Empositano pro conservatione dictę Ecclesie.

Ex Card. de Agulre Cons. cil. Hispan. l. 2. p. 206.

Anno 1045. die 26. Julii consecrata est Ecclesia S. Michaelis Flavianensis in Comitatu Empositano. Peracta est ea consecratio a Guifredo Narbonensi Archiepiscopo, Bernardo Cameracensi, Petro Episcopo, Oliba Ansonensi, Arnaldo Magalonsensi, Fronterio Nemausensi, Berengario Helonenensi, Arnulpho Rosenensi, VVifredo Episcopo; & subsequenter temporibus VVilhelmo Ansonensi Episcopo, Berengario Gerundensi, & Berengario Barcinonensi. Dum vero post hac tempora decretum confirmavit Geraldus Ostiensis Episcopus, & Apostolica sedis Legatus. Acta consecrationis cu archiepo Monasterii Cumanensi

Errata ab illustriss. Petra de Marca ejusmodi sunt.

Guifredus landę Narbonensis Ecclesie Archiepiscopus & Oliba Episcopus Aulonenfis universis in obedientia & asperione sanguinis Jesu Christi sanctificatis & fonte regenerationis per spiritum sanctum emundatis atque per totam Hispaniam in gremio catholice Ecclesie constitutis gratiam & pacem, salutem & benedictionem. Innotescimus dilectioni vestre, carissimi, quoniam locum a Deo electum ad se glorificandum & ad celestis militie principem gloriosissimum Michaelem archangelum coram oculis, mortalium misericandum

Ex Marca Hispan. in app. p. 1047.

ANNO
CHRISTI
1041.

dum in comitatu Impurienti, loco qui ad ripam alvei Fluviani dicitur situm, advenientes, dignumque summa veneratione ducentes, una cum illustrissimo prefati pagi Comite Pontio, astante utriusque sexus & etatis non minima populi multitudine, prænominatum locum divino cultui perpetim mancipare decrevimus, & per traditam nobis a Deo potestatem hac privilegii lege roboravimus. Statuimus namque & sub divini nominis contestatione hanc immunitatis legem firmamus ut infra terminos pretaxati loci per infixas cruces designatos nullus fidelium quempiam persequi, calumniari, deprædare, vel injuriare presumat: quatinus omnes infra prædictos terminos constituti ab omni hostilitatis incurfu liberi divina se gratia fretos & beatissimi archangeli Michaelis ejusdem loci, ut credimus, custodis, ac omnium que ibi geruntur inspectores gaudeant juvamine fultos. Quicumque vero hujus constitutionis nostræ temerator violentus extiterit, tandem excommunicatus & ab omni sit Ecclesiarum ingressu extraneus atque anathematis vinculo colligatus, quousque in eodem loco digne satisfacere & quicquid deliquerit juste studeat emendare. Concedimus etiam ut ille locus omni penitenti sit pervius, & cuicumque aliarum Ecclesiarum ingressus negatur, hic ob vota orationis solvenda & divina mysteria audienda libere ingredi permittatur. Omnes quoque qui prefati loci adjutores & visitatores extiterint, & qui de rebus suis eidem contulerint, atque in ædificando adjutorium impenderit, totius beneficii in cænobio Cuzanensi, ad quod idem locus pertinere dignoscitur, facti decernimus esse participes, & divinæ benedictionis augmento ac gloriosissimi archangeli Michaelis patrocinio fieri optamus felices.

Ceterum eos qui corpora sua hic sepultura tradenda decreverint, tradita a nobis a Deo ligandi atque solvendi potestate absolvimus, ac felicitatis æternæ consortes & per beatissimi archangeli Michaelis omnium animarum fidelium ad divinum examen, ut credimus, presentatoris intercessionem, beatorum spirituum ac æternæ requiei simul & perpetuæ lucis oramus fore coheredes auxiliante Christo Jesu salvatore benigno, qui cum patre & Spiritu sancto vivit & regnat sine termino. Nos ergo hujus constitutionis cum jamdicto totius prudentiæ viro strenuissimo Comite Pontio auctores propriis manibus hanc confirmamus, & dominum Petrum Episcopum, in cujus diocesi idem locus de quo agitur esse dignoscitur, ceterosque coepiscopos in quorum manus devenerit confirmare rogamus. Factum est hoc anno incarnationis Domini MCLV. die Julii mensis XXVI. regni que Regis Henrici anno XVI. Guifredus sanctæ primæ sedis Narbonensis Ecclesiæ Episcopus subscripsit. Bernardus gratia Dei Episcopus Coseracensis. Poncius gratia Dei Comes. Petrus Episcopus. Gauzfredus gratia Dei Comes. Oliba Episcopus. Arnaldus Episcopus Magalonensis. Proterius Episcopus Nemaufensis. Berengarius sanctæ Elenensis Ecclesiæ Episcopus. Arnulfus gratia Dei sanctæ Rotensis Ecclesiæ Episcopus. Wifredus gratia Dei Episcopus. Willelmus gratia Dei Episcopus. Aulonenis Ecclesiæ. Berengarius Dei gratia Gerundenis Episcopus. Berengarius Episcopus Barchinonenis.

Ego Giralduus Dei gratia Hostiensis Episcopus. sedis apostolicæ Legatus longo post tempore visa & perfecta canonice constituta laudavi & scripto corroboravi.

ANNO
CHRISTI
1041.ANNO
CHRISTI
1046.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO
CHRISTI
1046.

Arulensis in diocesi Helenensi anno MCLVI.

Anno Christi MCLVI. Ad dedicationem monasterii B. Mariæ Arulensis in diocesi Helenensi convenerunt, Wifredus archiepiscopus Narbonensis, Berengarius episcopus Helenensis, & Wifredus Carcassonenis: abbates quoque, Petrus Rodensis, & Raymundus sancti Andree. In eo conventu confirmata est libertas monasterii Arulensis. *Ex Arulensi tabulario abba ipse descripsit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus, cuius ex schedis hoc summarium habemus.*

Abba hujus conventus ex Appendice ad Marcam Hispanicam p. 1090. hoc sunt.

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo quadragesimo sexto, æra millesima octuagesima quarta, Indictione decima quinta, decimo septimo Kalendarum Decembriam, anno decimo sexto quo post decessum venerabilis memoriam Roberti Regis Francorum suscepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus est conventus Episcoporum in cænobio sanctæ Mariæ perpetuæ virginis territorio Arulensi ad dedicationem basilicæ ipsius Dei genitricis simulque principum patriæ ac reliquorum fidelium utriusque sexus, ætatis, & ordinis. Adum est autem hoc instinctu & ordinatione domini Wifredi sanctæ primæ sedis Narbonensis Archiepiscopi & domini Berengarii Pontificis Elenensis, ad cujus diocesim prædictas pertinet locus, qui eandem Ecclesiam reliquorum virorum eidem cænobio vicinorum su-

perfectionem instantique perfectam in nomine Domini cum suis coepiscopis venerabiliter dedicavit, atque in die eodem cum omnibus qui aderant Episcopis necne clarissimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Willelmo inclito Comite, domnoque Raymundo Wifredi, necne & Gauzfredo, ad stabilimentum prefati cænobii hanc ordinationem dotis fecit, constituit, atque firmavit.

Petrus Episcopus omnibus sanctæ matris Ecclesiæ filiis cujuscumque ordinis & ætatis hereditatem & gaudium regni cælestis. Notum esse volumus vestræ fraternitati, dilectissimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Ecclesiæ Dei genitricis cænobii Arulensis, ipsius domus decorem & statum, ut in melius proficeret, qua valuimus instantia peregrimus. Nam & sacris reliquiis venerabilium sanctorum illam cum divina gratia sanctificavimus, & per invocationem nominis Jesu Christi quantis potuimus benedictionibus eam ad alta sustulimus: quatenus diligentibus amor & Dei auxilium & odientibus maneat terror atque iudicium. Hanc quoque constitutionis nostræ dotem prædictæ Ecclesiæ fecimus, manibusque nostris, ut infra præterea permaneat, insigniare curavimus, statuentes sub divini iudicis obtestatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod nostra auctoritas ad stabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur sicut venerabilium Apostolicorum que prædicto facta sunt cænobio continent privilegia, & sicut Regum Fran-

Ex Marca
Hispan in
append. p.
1090.

Concil. General. Tom. XIX.

Q 5 3
co-

617
ANNO
CHRISTI
1046.

GREGORIUS
P. VI.

ROMANUM.

HENRICUS
III. IMP.

618

ANNO
CHRISTI
1046.

170 locatum est, ad decimo ab Ughello in Italia facta tom. 7. in Veronesibus allatum. Hac autem Barthardi Codex.

Anno Dominice Incarnationis MCLVI. Indiæ. XI. octavo Kalendas Novembris regnante domino nostro invictissimo Rege Henrico III. præcepto ejusdem gloriosi congregata est Papæ generalis synodus, cumque multis res in eadem synodo juste atque rationabiliter in ejusdem gloriosi regis præsentia, Archiepiscoporum illius, & Episcoporum pertractarentur, intra ceterarum causarum discussionem de Episcopi Veronenis sessione, ubi deberet collocari, facta est inquisitio; ibique certissime investigatum est, & repertum, quod ejusdem Episcopi sessio juxta Aquilejensis Patriarchæ dexteram debere ibi fore ponenda; sicque factum est. Residente namque D. Eberardo venerabili Patriarcha in jam dicta Papiensi synodo cum glorioso Episcoporum Collegio, D. Walterii Veronen. Episcopi fedile ad jam dicti Patriarchæ dexteram decenter justum est poni, & per victoriosi Regis Henrici præceptum, & sanctæ Synodi laudatione, atque corroboratione statutum, ut per Synodos & concilia, urbs Verona apud Aquilejam secundam sibi sedem vindicans possideat, & abhinc perpetualiter secunda habeatur, appelletur pariter, & vocitetur sedes. Interfuit itaque

in eadem Synodo, ut jam diximus, Eberardus Aquilejensis Patriarcha; interfuit etiam Wido Archiepiscopus Mediolanensis, Adelbertus quoque Archiepiscopus Remensis, Rambaldus Archiepiscopus Arelatenis, Ugo Archiepiscopus Chrysopolitanus, Raginaldus Episcopus Papiensis, Wido Placentinus Episcopus, Odolricus Brizienis, Ambrosius Bergomensis, Gregorius Vercellenis, Ribrandus Novariensis, Ambrosius Laudensis, Gumpertus Taurinensis, Wibertinus Astensis, Petrus Terdonensis, Luizo Bobienseis, Erimbertus Albigaunensis, Ubaldus Cremonensis, Rolandus Ferrariensis, Sifredus Regienis, Wibertus Mutinensis, Cadalus Parmensis, Martianus Mantuensis, Arenulfus * Isolenis, Odolricus Tridentinus, Astulfus Vicentinus, Arnaldus * Patuensis, Luiterus Cumanus; interfuit etiam Balduinus Salzburgenis Cumanus; interfuit etiam Balduinus Salzburgenis Archiepiscopus, Gebehardus Ratiponenis, Lituerus * Babimbergensis, Poppo Brixinonensis, Severus Pragenis, Ebemanus Firmensis, Sibigo Spirensis, Arnaldus Wormacienis, Geboardus * Agestenenis, Macilinus Feltrenis, Ruoterius * Travisiensis, Adelgerus * Istriensis: interfuere quoque Canonici memoratæ Veronenis Ecclesiæ, quorum nomina hæc sunt, Amelricus Archidiaconus, Artuinus Præpositus, Imardus, & Adelbertus diaconi, alique quamplures.

An. Ar-
leph.
L. e. Pata-
vian.
* Pro. Bam-
bergenf.
* Forte A-
gouensis.
* Pro. Tur-
vichensis.
* Forte, Ju-
liaspolitana.

CONCILIUM SUTRINUM

Quo Gregorius VI. seipsum pontificatu abdicavit, anno domini MCLVI.

An concilii.

DE rebus in hac synodo gestis Hermannus hujus temporis scriptor ista refert: *Coadunato exercitu, Papiæ synodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum clarissimum, tempore Gregorij VI. quem expulsus prioribus Romani papam statuerant, ad se venientem honorifice suscepit: sicque cunctis prospere cedentibus, juxta natalem domini non longe ab urbe Roma apud Sutrinum synodo item acta, causæque errorum pontificum diligentius ventilata, Gratianum papam convictum baculo pastorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum, quam Germanorum consensu, Suidgerus episcopus, qui post Eberhardum primum secundus Bambergensem sexto jam anno regabat ecclesiam, nimium reluctanter summam Romanæ ecclesiæ elegit pontificem. Sicque circa vigiliis natalis domini ipsum ingrediuntur urbem. Hæc de rebus in concilio gestis Hermannus. Sed quod refertur in hac synodo, tres schismaticos pontifices depositos esse, non aliter intelligendum est, quam quod privati fuerint illis rebus, quos cum illis transgens Gratianus, ad*

quietem & unionem ecclesiæ redimendam; illis assignaverat. Et quorum gratia idem in hoc judicio simoniam accusatus, sed nequaquam convictus fuerat. Illud vero quod ait, Gregorium in hoc concilio Sutrinum depositum fuisse, nequaquam sustineri potest: sicut etiam quod de electione successoris constitutum esse adjicitur. Scribit enim Leo Ostienseis, quod abdicationse Gregorij imperator exultans, cum omnibus ipsius concilii episcopis Romam venerit, & in ecclesiæ beati Petri apostoli congregato clero populoque Romano, quod Sutri gestum esset exposuerit, & de ordinando pontifice tractatum fuerit. Et præterea quod post factam diligentem inquisitionem, cum nullus alius tanto munere & officio dignus inveniretur, electione omnium episcopus Bambergensis ecclesiæ ab Hamburgensi præsentatus, natione Saxo, electus, eique nomen Clementis secundi impositum fuerit. *Vide Barenium anno 1046. num. 13.*

An Gregorius hic depositus?

An & quomodo tres pseudopapæ schismatici in hac synodo depositi

CONCILIUM ROMANUM

In quo Henrico Rege Francorum petente sub Apostolica tutela excipitur cella quædam pagi Veromandensis, atque dicitur in usurpatores dicuntur a Gregorio VI. die VIII. Kal. Martias indictione XIV. anno Christi 1046.

BULLA GREGORII VI.

Pro Monasterio S. Quintini de Monte in concilio Romano lata.

Ex Suppl. Month. pag. 1272.

UT bullam hanc Gregorij VI. in concilio quodam Romano datam statuerem, fecerunt qui in fine additi leguntur, anathematissimi a Gregorio cum assensu comprovincialium pontificum in eos latis, qui apostolicam sanctionem illam violare tentassent. Hunc enim suffraganeorum assensum nunquam scimus a Romanis pontificibus postulatam, nisi cum episcopi collecti essent in concilium.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gualeranno abbati Sancti Quintini montis tuique successoribus perpetuam in Domino salutem.

Ex Chart. Monast. veld. p. 101. Mobil. loc. An. Ord. S. Beod. 10. IV. n. LVIII. append.

ANNO
CHRISTI
1046.

tem. Si iustis petitionibus prestabiles voto pio-
ram assensum prebemus, voluntati Domini nos
militare credimus. Ergo notum sit universis ca-
tholicæ matris Ecclesie filiis, quod misit ad nos
filius noster, Henricus scilicet rex Francorum,
paternitatem nostram humiliter obsecrans, ut
quamdam cellam in pago Viromandensi sitam in
honore sanctæ Trinitatis ac sancti Quintini mar-
tyris constructam apostolicæ auctoritatis presidio
muniremus, quam suggerentibus Rotberti militis
bonæ memoriæ filius, qui eandem abbatiolam iure
beneficii possident, ad sacræ religionis cultum
venerabilem erigere conatus est, ac regis potesta-
tis præcepto corroborari nitus est. Quorum peti-
tioni congruenter Ecclesiastici vigoris manum
ereximus, & ex ea qua fulcimur apostolica au-
thoritate præcipimus, ut præfatam abbatiolam ne-
mo unquam secularium possideat, neque ex re-
bus ejusdem ecclesie quidquam sibi aliquis usur-
pet, non rex, non comes, non episcopus, ne-
que quilibet princeps quacumque potestate præ-
ditus, villam, aut mansum, vel campum, sive
consuetudines, seu districtiones terræ prætitulæ
abbatiæ appendentis, in dominium sibi subripiat,
nisi forte tuendi, ac defendendi causa, & hoc
non nisi ejusdem loci regularis abbatis fiet permis-
sione. Si quis vero pro hac adipiscenda pecunia,
vel quodlibet munus regi, aut cuilibet principi
dederit, sive promiserit, subinferendæ maledictio-
ni subjacebit. Sit igitur eidem ecclesie abbas se-
cundum regulam sancti Benedicti constitutus, &
monachi regulari districtione subjecti, quos de re-
bus ejusdem ecclesie aliquid dispendium perpeti-
cum omni imperio prohibemus. Res vero ejus-
dem ecclesie sunt. In pago Viromandensi villa
una, quæ dicitur Aisilcurt, & in ipso pago in
villa Carticulas nuncupata mansi septem. In
Hadoniscurre mansus unus. In Duriano medietas
ecclesie. Molendinus de Bellifasus cum aqua,
& suis adjacentiis; in suburbio Perronas viginti
septem curtilli cum molendino, & vineis; in Per-
ronella ecclesia cum hospitibus. In Tegeribamo
mansus duo; in villa sanctæ Radegundis mansi
tres. Villa, quæ Vivarius dicitur cum suis ap-
penditiis. In Alania mansus duo. In Dodonico
Molendinus unus cum tertia parte prati. In
pago Suefionico, in villa, quæ Alamanus vocatur,
mansus duo cum alodio Witberti. In Wadonis-

* Arisco-
urt

* Coenelles

* Bellifasus

* Et locham

* Vivier

* Alano

* Doula

curte mansi duo. Deinde ea, quæ a prædicto
Rotberto ad restaurationem prædictæ abbatiæ sunt
hæc, alodium de Baillos. Item alodium de Ti-
liaco. Similiter alodium de Ostricurt cum ec-
clesia, & alodium Barderi. Sciacurt quinque
hospites cum terra & silva. Frigilcurt cum ap-
penditiis suis. Salicellus cum silva. Curcellis
deinde cum omnibus appenditiis suis. Ecclesia de
Buriaco. Item ecclesia de Sterpiniaco cum
aqua piscatoria, & aqua de Sebodiscula. Eccle-
sia de Asciniaco. Pons Huberti. In Frisia man-
sus unus cum aqua. In villa Atheis molendi-
nus unus cum tribus hospitibus. Apud Liniacum
mansus duo. In Guitardi curte mansus unus. In
Habelincurte mansus unus. Hæc itaque & his
similia, & si qua alia eadem Domino opitulante
acquirere sibi potuerit, apostolica sulta auctori-
tate licenter, & sine aliqua contradictione posside-
bit. Si quis vero contra hujus apostolici privile-
gii tutelam aliquid sinistri molitus fuerit, & ex
his, quæ dicta sunt, aliqua pervertere voluerit,
hunc cum auxilio Domini nostri Jesu Christi,
& adjutorio Beatæ Mariæ semper Virginis geni-
tricis ejusdem Domini nostri Jesu Christi, faven-
tibus nobis omnium celestium virtutum beatissi-
mis spiritibus, & annuentibus Sanctorum Patri-
archarum, & Prophetarum agminibus, & aucto-
ritate beatissimi Petri Apostolorum principis cum
omnibus apostolis, & discipulis Domini, marty-
rum etiam, sive confessorum, ac virginum ad
hoc suffragantibus meritis, cum assensu compro-
vincialium pontificum, & hujus sanctæ Sedis suf-
fraganeis episcopis, excommunicamus, & anathe-
matizamus, & a liminibus sanctæ Dei ecclesie
sequestrantes ab omni christianorum societate se-
paramus, ut sub hujus anathematis vinculo pe-
rennialiter innodatus, sit anathema maranatha con-
strictus vinculis hujus nostræ præceptionis. Qui
autem eidem monasterio bene egerit, benedictio-
ne nostra redundet, pro eo quod nostrum præ-
ceptum conservavit illatum. Scriptum per manus
Johannis primicerii nostri Lateranensis palatii
Indi. XIV. Bene valete.

Datum IV. Kal. Martii per manum Petri Dia-
coni bibliothecarii, & cancellarii sacri Lateranen-
sis palatii anno primo domini Gregorii universa-
lis pape. Indi. XIV.

ANNO
CHRISTI
1046.
Bairles
Barricon
Briquaco-
urt
Frigilcurt
Coenelles
Bairles
Bourpuy
Sopoc-
cluse
Afligay
Athiel
Abliaco-
urt

VITA ET EPISTOLA

CLEMENTIS PAPER II.

Clemens II. **C**lemens papa natione Germanus, hujus no-
minis secundus, ante Suidgerus appellatus,
post factam Gregorii sexti abdicationem, ex Bam-
bergensi episcopo, opera studioque Henrici regis,
quasi tanto munere dignior nullus inveniretur,
unanimes consensu omnium creatus est pontifex
Romæ, in vigilia natiuitatis domini, ann. 1046.
Postero natiuitatis domini ex more consecratus,
& nomine Clementis secundi appellatus, Henri-
cum regem, ejusque conjugem Agnetem, imperi-
ali benedictione sublimavit. Imperator Roma
discedens, Gregorium sextum quondam pontifi-
cem, ne quid ipso præsentem Romæ innovaretur,
secum in Germaniam adduxit. Comitatus est eum
Hildebrandus ejus discipulus, sedis apostolicæ sub-
diaconus, postea vero Gregorius septimus. Cum

Clemens II.
quando & a
quibus ponti-
fex alodius.

Henricus co-
ronatur.

Eodem Roma profectus est Clemens, qui ultra
montes, teste Leone Officenti, septimo Idus O-
ctobris, nono mense a sua promotione ex hæc
vita migravit. Corpus ejus Roma Bambergam
translatum, sepultum est Bambergæ. Quod cum
Benedicto innotuisset, ille tertio sedem apostoli-
cam invasit, eamque usque ad Damasi II. ele-
ctionem per octo menses tenuit. Leo Officenti.

Clemens II.
bius, & tem-
pus sedis.

ANNO CHRISTI 1046.

EPISTOLA SIVE DIPLOMA

CLEMENTIS PAPÆ II. AD JOANNEM Salernitanum archiepiscopum.

Factam ejus translationem ex episcopatu Peflano in Salernitanum confirmat, eique pal- liam concedit.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Joanni amodo Salernitano archiepi- scope, perpetuam in Domino salutem.

Quotiens ita contingit, ut exigente necessita- te, & maxima utilitate, transmudandus est B quilibet episcopus de propria sede ad aliam: di- ligentissime perquirenda est persona, utrum ac- cessario sit transmudanda, ut sic major utilitas oriatur, sicut major sedes assumitur. Te vero, frater carissime, quem unanimis cleri & populi Salernitanæ ecclesiæ, una cum gloriosissimo prin- cipe Guaimario de sede Peflana accepit, & in suum pontificem elegit, diligenter disculimus, ne tua ambitionis causa, & non majoris utilita- tis necessitate electus fuisses, aut forte per simo- niacam hæresim. Quod ita ab omnibus est abne- gatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siqui- dem Salerni manentes, & hos ab omnibus per- quirentes, cum te audiremus ab omnibus lauda- ri, & ab omnibus videremus amari: Dominum C benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diversitate super te potuit efficere, ut nullus videretur discrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune om- nibus desiderium. Quapropter annuentes petiti- oni votoque eorum omnium, & maxime præditi gloriosi principis Guaimarii, te, frater, sicut & de sede propria ad suam transfulerunt, poscenti- bus tuorum meritis morum, non rapina tuæ ava- ritia id affectante, apostolica assensione per hoc nostræ autoritatis privilegium incardinamus, & inthronizamus eidem Salernitanæ sedi, in qua funges archiepiscopi decore & honore Nam in te nobis complacuit, quiddid de te fama disper- git, videlicet sanctitas, castitas, benignitas, & D omnia que Deo placabilia sunt.

Quid signum pallium.

salut. 6.

A. Malu- tanum, & A. malitanum. Pro, Abo- rumianum. Pro, Con- so. nia.

Unde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, archiepiscopali pallio nostra apostolica ma- nu dilectionem vestram insignivimus; quo utaris toties in anno, quoties prædecessores tuos eos usus fuisse constat. In quo, quia de vellere ovis est, intellige te ovium pastorem. Et quia eo circum- cingaris, & etiam circa humeros portas, cogno- scas & undique circumspicias, ne aliqua erret, & in morfos incidat laporum. Quod si aliquan- do, quod absit, contigerit, eam habens in hu- meros ad caulam reportare, & pristinae societati coadunare. Quod vero ante & retro crux Domi- ni habetur: illud apostolicum semper docet ante oculos tus mentis habere: *Mibi mundus crucif- xus est, & ego mundo.* Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum, cum omnibus adjacentibus parochiis suis. Et in- super licentiam damus & potestatem ordinandi & consecrandi episcopos in his subjectis vobis locis, hoc est, Peflanensem episcopatum, cum parochiis & adjacentiis suis, & episcopatum Confanum, & episcopatum Nolanum, & episcopatum Malui- tanum, necnon & episcopatum Acerentinum, simulque & episcopatum Bisiniacensem, atque e- piscopatum Cusentiam, cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod su-

A pra diximus, post discedum quidem tuum succel- fores tui perveniant ad apostolicam sedem, & u- sum pallii consecrationemque decretaliter recipiant. Et non habeant potestatem successores nostri in cunctis prædictis episcopatibus, quo vobis aposto- lica autoritate concessimus, deinceps episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est: Si quis autem nefario ausu, quod non optamus, huic nostræ concessioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia superscripta a nobis firmata violare præsumperit, perpetuo anathematis vin- culo religetur. Et ut hæc nostra concessio firma in perpetuum maneat, bulla nostra & sigillo eam signari præcipimus. At qui pio intuitu cultos & observator hujus nostri privilegii extiterit, bene- dictionis gratiam, & cælestem retributionem a justo iudice domino Deo nostro consequi mereat- ur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum est per manus Joannis scriuarii & notarii sacri Lateranensis palatii, &c. Datum xii. Kalendas Martii per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ se- dis, anno domini Clementis II. papæ primo, in- dictione decimaquinta.

PRIVILEGIUM CLEMENTIS PP. II. QUI ET SVVIEDERUS SECUNDI BABEBERGENSIS EPISCOPI.

Clemens episcopus servus servorum Dei sacratissima nostra Babeburgensî ecclesie, in filiis & filiabus ejus, clero videlicet ac populo perpetuam in Do- mino salutem.

Dispensatio seculorum venit de principe celo- rum, qui antequam secula efficerentur, præcivit, qualiter disponentur. Inde fit, ut non possit non impleri, quid ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti numinis nutus te suam cla- rissimam filiam Babeburg nobis in sponsam le- gitimam desponsavit, & ante reges quantum in nobis fuit, sua propitiatione donavit. Certe nulli marito circa uxorem purior fides & amor arden- tior, quam circa te: nobis nec unquam vel in mentem venit, te delituere & alii adherere. Sed nescio quo divino consilio evenit, quomatri- tus omniumque ecclesiarum consociarer & ali- quid non tamen omnino a te separer. Ecce igitur cum illud caput mundi illa Romana sedes hæretico morbo laboraret, & carissimi filii nostri domni H. imperatoris Augusti presentia ad hoc invigillaret, ad hoc instaret, ut hujusmodi agri- tudinem propulsaret, explosis tribus illis, quibus idem nomen papatus rapina dederat, inter tot ag- mina sanctorum, qui aderant, patrum, dignatio- ne cælestis gratiæ nostram indignissimam medio- critatem, cunctis nisibus refragantem voluit ell- gi, & altissimi apostolorum principis vice fungi. Et vulsum me tuæ a tuo gratissimo latere, dulcis- sima sponsa, quis dolor apprehenderit, quis mœ- rus consecrerit, quo nescio pacto liceat exprimi. cum nobis omnem modum videtur transgredi, plus honoris, plus decoris, plusque virium matri quam filia; utpote cui omne genu terrestrium flectitur: pro cuius arbitrio cæli janua aperitur & clauditur: adversus quam nec portæ prevalent inferorum; non tamen tantæ dominationis cupi- do ostio nostræ mentis irrepsit, cordisque cervicem libenter inflexit.

Exstat in Co- dice Udair- ci Bambergæ- nsis. 87. apud Eccardum in corp. Hist. rom. 2. p. 11.

Satus nobis erat adivam, bene, contemplati- vam quoquo modo ducebamus vitam, præsertim cum perfructus amor nec species alterius unquam, nec intueatur opulentia. Testem invocamus aciem divi-

ANNO
CHRISTI
1046.

divinam, non commentari nos apologiam. Illa enim secreta cordis rimatur, cui nulla vox obtinebratur. Pro teste quoque utimur ipsa conscientia, ubi tua est sollicitudo continua. Interiorum pupillam nunc tanta terrarum spaciositas, nunc tot retundunt opposita, quin amicam meam, sortem meam, sponsam meam, columbam meam, diligentiori cura circumspiciam, & undique monitam faciam. Concessum est nobis divinitus non ex nostris meritis, ut jam diximus, jus illud apostolicum, quod & caelis imperat & terris, unde dignum duximus & accommodum decrevimus ut de profectu nostro tu quoque proficias, & inde tibi amplius consulatur unde ipsa potestas nobis ampliatur. Pia recordationis dominus H. imperator Augustus te fundavit, te erexit, te & B. in altum culmen evezit: quo supplicis, inexpugnabili muro & propugnaculis apostolici muniminis adversus omnes impias manus prevalentes bene circumvallata es per praedecessores nostros Johannem scilicet XIV. papam, & Benedictum. Quod & idem nos facere cupientes ut triplici tuitione circumcincta per virtutem S. Trinitatis nihil unquam paveas lationis, nihil unquam ab aliquo molestationis, secura semper & quieta maneat in filiis, & filiabus tuis, semper Deo devote serviens, devote obediens, statuimus per hoc nostrum apostolicum privilegium, ut de bonis illis omnibus quae tibi, sponsa carissima, virgo castissima, ecclesia speciosissima Babeberc summa liberalitas ejusdem orthodoxi imperatoris de summa devotione praecedens pio affectu contulit, & nominatenus illa per concambium convenientissimum, & acceptissimum a Vritzeburgensi & Eigelstensi episcopis canonico & rationabili iudicio permutavit, vel quorumcumque post eum fidelium religiosa pietas obtulit & oblatura est usque in perpetuum, si sunt mobilia, sive immobilia, nullus imperator, nullus rex, dux, marchio, vicecomes, & praeterea non archiepiscopus non episcopus, non abbas, nec ulla hominum persona audeat, temptet, praesumat, quicquam vel violentia vel fraude vel furto detrahare, minuire, mutilare. Quod si quis diabolico instinctu pulsatus crudeli temeritate admittere non perhorruerit, & admissum, potius emendare neglexerit, huiusmodi hominem quicumque de communione sacrosancti sanguinis & corporis D. N. J. C. & a participio totius christianitatis non solum excludimus, sed & propulsamus. Quin & apostolici anathematis acutissima lancea eum transverberamus, ut pro male factis male perditis mortem gemat aeternam, associatus in gehena inferioris inferni demonum principi mortis inventori, & Judae sacrilego & proditori, undique circumcinctum draconibus tartareis in ultionem savientibus, nec in ultimo tremendi Dei iudicio ad vitam resurgat sed crudelissimum corpus resumens duplici contritione conteratur, infelicissimo & miserissimo vivendi genere mortem quaerens & non inveniens. Qui vero pio intuitu proprias manus ab huiusmodi temeritate subtraxerit, etsi ita res exegerit, adversum omnes insurgentes, & quicquam auferre conantes ea bona defenderit ad tuum tuorumque opus, sanctissima Babeberc, illa scilicet ut praedictum est, quae tibi collata sunt vel de cetero in aeternum tibi conferenda sunt; talis ab illo benedicatur, qui super Cherubim sedet & gloriatur, pro eo quod hoc nostrae auctoritatis privilegium studuit observare illatum, suoque robore solidatur; quod nimirum consilio & voluntate nec non alacri promptoque animo clarissimi filii nostri jam superius memorati domini

H. imperatoris Augusti de nostra apostolica sede tibi transmissimus eidem gratulari. Etiam ut te plantavit conditor tuus ille primus H. Caesar Augustus sic est hic secundus vestigia ejus sequens, ut pari nomine parique dignitate, sic pari devotione te rigavit, tibi incrementum dedit, & adhuc dum usque vixerit Deo miserante & inspirante dabit. In quo te, dulcissima sponsa, optamus in saecula saeculorum crescere, pollere, vigere dicentes, bene valete.

BULLA CLEMENTIS II. PONT. MAX.

Qua Ecclesia Fuldeni donat monasterium S. Andreae situm Roma juxta Beckham S. Maria ad Praesepe.

Clemens episcopus servus servorum Dei dilecto & spiritali filio nostro Roingo pio & religioso Abbati venerabilis monasterii Salvatoris Domini nostri Jesu Christi & S. Boniphatii, quod situm est in loco qui vocatur Bochozia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda, & per te in eodem venerabili monasterio turisque successoribus in perpetuum. Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benigna compassione succurrere, & poscentium animis alacri devotione impertire assensum; Ex hoc enim lucrari potissimum praemium a conditore omnium Deo proculdubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata ad muliebrem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia postulatis a nobis, quatenus nostra apostolica praerogatione concederemus ac reconfirmaremus perpetualiter vobis vestrisque successoribus supradictum monasterium Salvatoris Domini nostri Jesu Christi & sancti Boniphatii situm in loco, quod Bochozia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus suis pertinentibus, quas nunc habet, & in antea Deo adjuvante habebit, iterum concedimus ac donamus vobis, Karissime ac dilectissime Fili, vestrisque successoribus abbatibus in perpetuum pro magno amore & nimia dilectione quam circa vos habeo, & habere in antea debeo quousque vixero, monasterium in honorem S. Andreae, & sancti qui vocatur Exajulo, quod situm est juxta Ecclesiam sanctae Dei genitricis, semperque Virginis Mariae, quae vocatur ad Praesepe cum omnibus mansionibus Kaminatis & cellis vinariis & conquina & vineis & hortis & diversis arboribus pomorum & curte atque puteo & introitu suo per portam majorem a via publica & cum omnibus ad idem generaliter pertinentibus, seu quae extra urbem sive intra urbem erunt, quae & jure ac rationabiliter pertinere dinoscuntur. Ergo praesenti quintadecima indictione perpetualiter & specialiter sub immunitate S. nostrae R. S. A. id ipsum sacratissimum monasterium permanendum statuimus & statuendo confirmamus ita ut cuncta loca ipsius monasterii a modo & usque in finem saeculi cum omni securitate & tranquillitate vos cum posteris vestris tenere & possidere valeatis, ut sub jure & ditione sanctae nostrae, cui Deo auctore deservimus Ecclesiae constitutum nullius alterius Ecclesiae jurisdictionibus submittatur, pro qua re plis desideris faventes hac nostra auctoritate, id quod expositis effectum mancipamus, & ideo omnem cujuslibet Ecclesiae sacerdotem in praesato monasterio ditionem quamlibet habere aut auctoritatem praeter sedem apostolicam prohibemus ita ut nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus nec ibidem missarum solemnitate quicquam praesumat omnimodo

Barthol. Co. dec. Udaln. ad Rombr. p. 200. by. opud Beckham in corp. Hildes. tom. 3. pag. 61.

modo celebrare ut profecto juxta id quod subje-
ctam Apostolica sedi firmitate privilegii consistit
inconcusse donatum permaneat; locis & rebus tum
his quas moderno tempore tenet vel possidet, quam
quas futuris temporibus in jura ipsius monasterii
divina pietas voluerit augere ex donis & oblatio-
nibus, decimisque Fidelium absque ullius personæ
contradictione, firmitate perpetua servatis. Con-
stitutimus quoque per hujus decreti nostri paginam,
ut quicumque consueverit Ecclesie præsul, vel qua-
cumque dignitate prædita personæ, hanc nostri

privilegii chartam, quam auctoritate Principis &
apostolorum firmamus, temerare temptaverit, ana-
thema sit, & iram Dei incurrat, & sanctorum
omnium extorris existat, & nihilominus præfati
monasterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter
inviolata permaneat apostolica auctoritate subnixæ.
Scriptum per manus Joannis scriniarii & notarii
nostri sacri Lateranensis Palatii. Benevalete. Da-
ta III. Kal. Jan. per manus Petri diaconi biblio-
thecarii & cancellarii S. A. S. Anno D. N. J. C.
1046. domni Clementis secundi pape indit. XV.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO M. XLVI. A CLEMENTE PAPA II. CELEBRATUM,

De Libb.
Append.
Tom. IX.

In quo statutum, ut Ravennati episcopo secundus a pontifice Romano locus in conciliis
absente imperatore tribueretur.

TEsas hujus concilii supersunt Clementis littera B
synodica apud Ferdinandum Ughellum, Italia
sacra tom. II. in hunc modum:

Clemens episcopus, servus servorum Dei, omni-
bus sanctæ ecclesiæ filiis, perpetuam in Christo
salutem.

Quod propulsis ab apostolica sede his qui in
ovile sacratissimum apostolorum principi Pe-
tro a Christo Domino commendatum non ingressi
tuere per ostium, sed aliunde surrepsere, utpote
fures & latrones, prospicientes suis commodis pot-
tius, quam gregis humilitati, non est nostris me-
ritis adscribendum, sed Divinæ benignitati, qui
elegit ea que non sunt, tanquam sint, ut ea
que sunt, evacuentur. De multis autem que in
ipso nostri pontificatus primordio acta sunt in
synodo, quam & pro communi utilitate matura-
vimus, & circa nonas Januariæ celebrantes unum
propitiantem Domino nobis concessum est illic de-
terminare, quod multoties ventilatum a retro
pontificibus prædecessoribus nostris, aut vix aut
nullo sine sopitum est, illud videlicet in syno-
do sedendi jurgium quod emergerat inter Raven-
natem, & Mediolanensem archiepiscopos, unde
& in ipsa nostra synodo Aquilejensis patriarcha
mustabat. Quisquis enim sibi juxta nos dextri
lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur,
nobis incertum erat. Contigit autem prima die
synodi non interesse Mediolanensem archiepisco-
pum a primordio, sed jam die inclinato, cum
patriarcha a dexteris nostris sederet, interposita
tamen sella carissimi filii nostri Imp. Henrici,
qui jamjam advenire putabatur, quia eo loci erat
electus quoque Ravenn. ecclesiæ a sinistris ut se-
deret; quo Mediolanense archiepiscopo in me-
dium veniente, dexterum quia locum petierat,
hinc acclamatum est ab electo Ravenn. sibi de-
beri illum; simili modo a patriarcha Aquilejensi:
& ita unius rei altercatio inter se se orta est.
Placuit autem universæ synodo trium partium
diffensionem coram differri. Statimque prolatus
quidam catalogus nominum eorum archiepiscopo-
rum, qui interfuerant synodo Symmachi pape,
ubi præscriptæ erant Mediolanensis archiepiscopus,
quo contra ostensum est privilegium Ravennatis
ecclesiæ, continens qualiter illa inscriptio nomi-
num non aliquo jure, non aliqua plenitudine,

sed potius gratis humilitatis evenerit, quod scilicet
archiepiscopus Ravenn. permiserit præscribi
sibi illo tantummodo casu archiepiscopum Me-
diolanensem: & ne propterea quivis error impo-
lerum gigneretur, placuisse pape Joanni succes-
sori illius Symmachi ipsum privilegium fieri, hoc
autem propterea ut quis videretur esse major,
quamvis non dextra pape Romani semper jure
deberetur archiepiscopo Ravennati: addendum
tamen ei esse, soli imperatori, si præsens ad-
fuerit, & sic ad sinistram eum transmigrare debere.
Quibus duorum altercatorem ostensis, ceteri quo-
que altercatoris, idest patriarchæ, ostensum est
privilegium a Joanne XIX. pape actum similiter
de sessione ad dexteram partem. His auditis,
universa synodus interrogata est. Primo autem
omnium Romani episcopi, clerique Romanus,
quibus auctoritas est major, & ipsa res nota
erat: deinde retribuimus. Cumque ex ordine
Joannes episcopus Portuensis, & Petrus diaconus
nostræ apostolicæ sedis cancellarius, privilegium
Ravennatis ecclesiæ vice sua universa partes lau-
darent: Poppo quoque Brixiensis episcopus hoc
idem fecit, ejusque vocem tota synodus est con-
secuta: quo igitur in unum placitum vox om-
nium conveniens, nosse quoque assensus pari ra-
tione accommodatus est. Ut vero quod actum
est, omnibus innotescat, placuit nostris apostoli-
cis litteris annotari, & tam præsentibus, quam
futuris intimari, ut tanto firmiter valeat, quanto
constat de nostro ore audiri. Verum ne posthac
iterum vel archiepiscopo Mediolanensi, vel pa-
triarchæ Aquilejensi, de sessione dextri lateris no-
stri liceat excitare quamlibet controversiam: in-
terdicimus nostræ apostolicæ auctoritate hoc eis
de cætero licere. Quod si forte fuerit præsum-
ptum, pro temeratione interdicti nostri, non mo-
do bannum sancti Petri nostræ sedi persolvat,
verum nostræ quoque excommunicationis, & ana-
thematis laqueos incurrat. Sedem etiam Raven-
natensem archiepiscopi jubemus semper esse a dex-
tris nostris nostrorumque successorum, secundum
antiquæ constitutionis auctoritatem, nisi forte
imperator assuerit: & tunc etiam ipsam sinistram
locum tenere per hanc nostræ auctoritatis fir-
mitatem huic nostræ narrationi subjunctam. Scri-
pta per manus Joannis scriniarii, & notarii sa-
cri nostri palatii.

CON.

¹ Hoc habitum anno 1047. & idem est cum Romano sequenti.
Concil. General. Tom. XIX.

ANNO CHRISTI 1047.

ANNO CHRISTI 1047.

CONCILIUM ROMANUM,

Ad reformandum ecclesie statum, contra simoniacos in primis, celebratum anno Christi MCLVII. tempore Clementis pape II.

Clemens recens creatus, hanc synodum, teste A. Petros, in ipso ordinationis sua tempore non ignorans simoniacum esse, cui se obtulerit promovendum, Petro Damiani in epistola ad Henricum archiepiscopum Ravennatem, ad reformandum ecclesie statum Romae indixit. In qua illud potissimum aunitente imperatore conatus est, ut simoniacos vepres, qui adeo excreverant, ut patrifamilias sementem suffocarent, non modo succideret, sed penitus eradicaret. Quid vero contra simoniacos hic constitutum fuerit, his verbis praedicta epistola recenset: Post longam sane disputationem, tandem suggestum est reverenda memoria imperatori, ejusdem sedis episcopum Clementem decessisse, ut quicumque a simoniacis consecratus es-

CONCILII ROMANI

CONTRA SIMONIAICOS A CLEMENTE II.

Anno 1047. habiti.

CANON.

Lex concilii Clementis, quod detinuit Roma cum Henrico Imperatore.

Si quis (sc) est antiquitas, & nos sub anathemate idipsum interdicimus, de haeresi simoniacorum, aut abbatias, aut praeposituras vendere. Quisquis contradixerit, aut vendiderit, anathema sit.

CONCILIUM GERMANICUM

Adversus Simoniacos ab Henrico Imperatore celebratum praesente Clemente II. Pontifice Anno MCLVIII.

Liquet Glabri sessificatione Henricum III. Imperatorem ab Urbe reversum collegisse Concilium Episcoporum ad extirpandam, quod reliquum erat Simoniacae pravitate, in eoque ad Episcopos perorasse gravique invective eosdem exagitasse ejusdem criminis reos. Sed audiamus ipsum ista ita narrantis lib. 5. c. 2. Dignoscens igitur idem Henricus per universam Galliam, atque Germaniam simoniacae philargiis grassari cupiditatem, coadjutori fecit ex omni imperio suo tam Archipraesules, quam ceteros Pontifices, & tales eis intulit colloquium. Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in Ecclesia constituti estis, quam ipse tibi desponsavit, ac pretio sui sanguinis redemit. Sicut enim ipse gratuita bonitate de sinu Dei patris per Virginem ad nos natus est redimendos, ita suis praecipit, mittens eos in universum orbem, Apostolis: Gratia accepistis, gratis date. Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui dum conferre deberetis in huiusmodi transgressionis, dando, & accipiendo, canonem, maledicti estis. Nam & pater meus, de cujus animae periculo valde pertimesco, damnabilem avaritiam in vita mimis exercuit. Idcirco quicumque vestrorum hujusce se norunt contaminatos, oportet, ut a sacro ministerio secundam depositionem canonicam arceantur. Patet ergo manifestissime, quoniam propter hanc offensam venerunt super filios hominum diversae clades, fames videlicet, atque mortalitas, necnon & gladius. Omnes quippe gradus Ecclesiastici a maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per suae damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam, in cunctis grassatur spiritale latrocinium. His denique ab Imperatore acerrime prolatis stupefacti Pontifices, quid illi responderent, non habebant. Pertimescebant enim carere ob hanc culpam propriis episcoporum sedibus. Et quoniam non solum in Gallicanis episcopis haec pessima pullulaverat nequitia, verum etiam multo amplius totam occupaverat Italiam (omnia quippe ministeria ecclesiastica ita eo tempore habebantur venalia, quasi in foro saecularia mercimonia) cernentes quoque episcopi gravi se invectione ir-

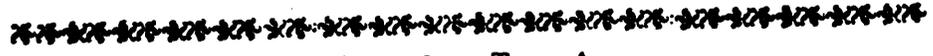
ANNO CHRISTI 1048

ANNO CHRISTI 1048

retitos, misericordiam opem implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis protulit verbum: Ite, inquit, & quod illicite accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentius intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris a Deo possitis acquirere. Tunc proposuit editum omni suo imperio, ut nullus gradus clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquiretur: ac si quis dare, aut accipere presumeret, omni honore de-

stitutus anathemate muldaretur: Spondit insuper promissum hujusmodi dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam imperii sola misericordione sua gratis dedit; ita & ego, quod ad religionem ejus pertinet, gratis impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.

Hoc Imperator, presente, ut patet, Clemente Pontifice, quem secum ex Italia in Germaniam duxerat. Non erat Imperatoris opus, cum Simoniacis Episcopis dispensare, ut retinerent Episcopatum, nec inferre anathema in delinquentes.

V I T A

D A M A S I P A P A E I I.

Damasus quoad, ubi, & a quo etc. Sedit?

Damasus, qui, cum esset episcopus Brixien-
sis, Poppo nominabatur, sedi apostolice
ab imperatore presentatus, & Romam missus,
omnium suffragis est electus, comprobatus & con-
secratus pontifex Romanus anno Domini 1048.
tempore Henrici imperatoris II. Sedit dies tantum

viginti tres. Defunctus Præneste, ut habet Leo
Ostiensis, delatus Romam in ecclesia sancti Lau-
rentii, extra muros est sepultus. Sedes usque ad
annum sequentem vacans, unguibus Benedicti in-
valoris discerpta fuit.

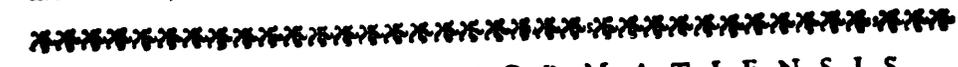
C O N C I L I U M S E N O N E N S E,

Ab omnibus provinciis Senonensis episcopis coram Henrico rege habitum,
Anno MXLVIII.

an. Hen- bertus.

Anno erae Christianae MXLVIII. Senonis con-
gregata est coram Henrico Francorum re-
ge synodus, cui praesuit Gilduinus Senonensis
episcopus, interfueruntque omnes provinciae Se-
nonensis episcopi: Imbertus Parisensis, May-
nardus Trecentis, Hugo Nivernensis, Herbertus
Autissiodorensis, Gualterus Meldensis, & Isam

Chardus Aurelianensis. Quo in concilio rex & epi-
scopi, Theobaldi comitis Trecentis precibus an-
nuentes, fundationem monasterii sancti Aygulphi
in urbe Pruvientis, a Theobaldo factam, confir-
marunt. *En diplomate sancti Aygulphi eius rex, &
episcopi subscripserunt.*

C O N V E N T U S W O R M A T I E N S I S,

In quo Leo IX. summus Pontifex eligitur.

De eo hoc *Vibertus in vita S. Brunonis Epif-
copi Tullesis apud Hemschenium ad diem 19.
Aprilis l. 2. c. 1.* Apud Wangionum urbem (Wor-
matiam vulgo dictam) ante praesentiam gloriosi
Henrici secundi Romanorum Augusti, sit Ponti-
ficum, reliquorumque procerum non modicus
Conventus. Inter quos hic Christo dignus Prae-
sul convocatur: quippe sine ejus consilio intra
Imperialem curiam nihil magnum disponebatur. Et
repente illo nihil tale suspicante, ad onus Apo-
stolice honoris suscipiendum eligitur a cunctis.
Quod officium humilissime commoneute diutissime
refugiens, dum magis ac magis cogitum tridna-

num consulendi depoposcit spatium: in quo jo-
junius vacans & orationibus, omnino sine cibo
potuque permanfit. Cumque denuo repungeretur
ad obedientiam impletionem, spontanea coram om-
nibus suam dixit confessionem, conatus quasi qua-
dam suorum enormitate scelerum, communem
permutare electionem etc. Videns ergo, nullo mo-
do se posse effugere Imperiale praecceptum, &
commune omnium desiderium, coactus suscepit
injunctum officium, praesentibus Legatis Roma-
norum ea conditione, si audiret totius Cleri ac
Romani populi communem esse sine dissidio con-
sentium.

ANNO
CHRISTI
1048.

SYNODUS AMALPHITANA

ANNO
CHRISTI
1048.

Circa annum 1048. habita.

Ex Suppl.
Mans. pag.
1170.

Synodi hujus uada, & sola nominis mentio A
superest in epistola Nicolai pape ad Amalphi-
tanos, quam e MS. codice inferius ad Romanam
synodum dabo, his verbis: *Pro ergo hac & alia
SS. Patrum statuta fideliter, & christiana reuerentia
obseruate, & nominatim illa, qua uobis archiepisco-
pus uester precepit in synodo, quam apud uos ha-
bit primo anno ordinationis sue; si uultis de san-
cta Romana ecclesia, & apostolica sedis pace, &
communiore, atque benedictione gaudere.*

CONCILIIUM SILVANECTENSE

Anno 1048. celebratum. Restituit, & confirmat monasterio S. Medardi castellum de Vico

Ex autographo Sueffionensis monasterii S. Medardi.

ADM.
Exist. apud
Martene Vet.
Museum. 10.
VII. col. 17.

Anno incarnati Verbi millesimo quadagesi- B
mo octavo, agente in sceptris regni Fran-
corum rege Henrico sub anno octavo decimo,
post multas tyrannicam dominationis pressuras, &
pericula, quas per septennium venerabilis locus
abbatium Sanctorum Medardi, & Sebastiani, at-
que Gregorii pape perpeffus fuerat, diuina pre-
ueniente gratia, ejusdem regis industria, ipsam
abbatiam de potestate Stephani comitis in sua
mundebarde recepit propriis. Ea tempestate pri-
uatur prefatus sanctorum locus castello dicto no-
mine Vico, cum beneficiis ad ipsum castrum per-
tinentibus; quod malum & venerabilis loci de-
trimentum prefati Stephani comitis incurrit, &
negacitati signatur adscriptum. Denique domus
rex pro remedio animæ suæ, & pro anima geni-
toris sui, uidelicet B. memorie Roberti regis,
compatiens utilitatibus loci, & considerans, quod
idem ipse locus jam satis pœnas luerit, ob reue-
rentiam & meritum B. Gregorii pape, cui anti-
quis temporibus supradictum castrum cum omni-
bus appenditiis suis donatum fuerat, per liberali-
tatem Bertæ fororis Chlodouici imperatoris, re-
gia potestate clementer monasterio restituit per
petitionem Willelmi Normannorum principis, &
industria Rainaldi abbatis ipsius monasterii, epi-
scopali auctoritate firmavit, ut nemo abbatum
per successiones quemquam de sua linea vel pro-
genie supradicto castro præficiat, nec subtrahere,
vel minuere, vel immutare audeat, vel alicui
quiddam in beneficium tribuere præsumat. Qui
vero aliter facere præsumperit, & hujus præcepti
nostri confirmationem violauerit, a Deo cujus
extiterit contemptor, pœnis æternalibus cum Ju-
da traditore Domini se damnandum cognoscat.
Hoc autem nostrum decretum ut verum esse cre-
datur, & a presentibus seruetur, & futuris, sub-
scriptionibus episcoporum cum maledictionis ana-
themate roborare studuimus, & sigillo nostro si-
gillare decreuimus. Actum ciuitate Silvanecten-
sium in sacro palatio gloriosi Regis Henrici, sub
die sancto Pentecosten, indictione secunda:
S. Henrici regis.
S. Widonis Remorum archiepiscopi.
S. Gelduini Senonum archiepiscopi.
S. Geroldi Suefforum episcopi.
S. Dragonis Belvavorum episcopi.
S. Gibuini Laudunensis episcopi.
S. Frotlandi Silvanectensis episcopi.
S. Balduini Noviomenensis episcopi.
S. Mainardi.
S. Hezelini Parisorum episcopi.
S. Rotgeri Catalaunensium episcopi.
S. Fulconis Ambianensium episcopi.
S. Walteri Meldensium episcopi.
S. Balduini Flandrensium comitis.
S. Tetbaldi comitis, S. Walteri comitis, S.
Willelmi comitis, S. Rodulphi comitis, S. Od-
donis comitis, Sign. Ivonis comitis, Sign. In-
granni comitis, S. Walteri de Brienna comitis,
S. Hilduini comitis, S. Manasse comitis, S. Gel-
duini camerarii, S. Everardi, S. Walteri, S. Ber-
nardi, S. Nivelonis.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ANDRÆ I.

Hungaria regis, edita in comitiis circa annum 1048.

ibid.
Exist. in
Paterley
Concil. Hun-
gar. tom. I.

I. UT quicumque Ungarus, seu peregrinus in E
Ungaria deposito Scythico gentili & eth-
nico ritu, ad veram Jesu Christi fidem illico non
rediret, ac sacram legem a diuo rege Stephano
traditam non reciperet, capite, & bonis multa-
retur. Civitates, oppida, villa, templa demoli-
ta, dirutaque rebœrentur.
II. Pontifices, & collegia Sacerdotum pristino
more obseruarentur, & illis parerent.
III. Ritus omnes christiani reuocarentur.
IV. Profanas & Scythicas cœremonias falsosque
Deos abrogarent, & simulacra demolirentur.

V. Si quis Deo, Sanctisque ejus, & Sacerdo-
tibus malediceret, aut in eos mali quid patra-
ret, Dei primum, tum vindictam suam incurfu-
rum se sciret.

VI. Quicumque sacris addictum, aut etiam
profanum hominem occidisset, peccatum more
veteri expiaret, omnes demum a cœdibus, latro-
ciniis, ac cæteris injuriis, & vi absterentur.

VII. Qui vero constitutionem hanc contem-
neret, & ei animo reluctaretur, capitis, & omnium
rerum reus esset, edixit.

V I.

ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

VITA ET EPISTOLÆ

LEONIS PAPÆ IX.

Leo, qui hujus nominis vulgo IX. appellatur, A
 ex comite Dagspurgensi, episcopo Tullensi
 in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, maximo bo-
 no totius ecclesie catholice creatus est pontifex
 Idibus Februarii, anno 1049. tempore Henrici
 imperatoris II. Cardinales per legationem ab im-
 peratore petiverunt suo nomine eligi & presen-
 tari aliquem idoneum, qui Benedictum jam ter-
 tium sedem apostolicam violenter invadentem
 ejicere posset. Delegit imperator Brunonem ex
 nobili Francorum prosapia oriundum, Tullensium
 episcopum, eumque purpura pontificali indutum
 a se dimisit, ut coram cœtu cardinalium se eli-
 gendum presentem susteret. „ Cum per Gallias B
 iter ageret, inquit Otto Frisingensis, contigit
 „ eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præta-
 „ tus Hildebrandus, prioratus, ut dicitur, obe-
 „ dientiam administrabat. Is vero Leonem adiens,
 „ emulatione Dei plenus, constanter eum de in-
 „ cepto redarguit, illicitum esse inquiens per
 „ manum laicalem summum pontificem ad gu-
 „ bernationem totius ecclesie violenter introire.
 „ Verum si suis se credere velit consiliis, utrum-
 „ que, & quod majestas imperialis in ipso non
 „ exacerbetur, quodque libertas ecclesie in ele-
 „ ctione renovetur, se pollicetur effecturum. In-
 „ clinatus ille ad monitum ejus purpuram depo-
 „ nit, peregrinque habitum assumens, & ducens
 „ secum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad
 „ Urbem usque venientes consilio Hildebrandi,
 „ a clero & populo Bruno in summum pontifi-
 „ cem eligitur. „ Ita Leo, sicut illi more apo-
 „ stolico præcedentibus prophetiis & visionibus an-
 „ te quinquennium divinitus revelatum fuerat, le-
 „ gitime electus est Romanæ ecclesie pontifex opti-
 „ mus, meritis valde insignis, & ob vitam quam
 „ ducebat angelicam, angelorum consortio dignissi-
 „ mus. De quo hoc memorabile refert Siebertus,
 „ quod cum ex Galliis Romam tenderet, audiverit
 „ voces angelorum cantantium: *Dixit Dominus:*
 „ *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.*
 „ Unde factum esse credo, quod simul ac conse-
 „ crationem pontificiam Romæ accepisset, nihil ibi
 „ moratus, Sipontum in Apulia ad visitandam ec-
 „ clesiam sancti Michaelis in rupe Gargana sitam,
 „ & ad promerenda apud Deum suffragia sancto-
 „ rum angelorum, celeberrimam ejus temporis pe-
 „ regrinationem accurrerit. Ex hac peregrinatione
 „ reversus, monasterium Cassinense ingressus, per-
 „ acto ibidem missæ sacrificio, pro honoribus sibi
 „ exhibitis gratias egit, & monasterium simul &
 „ abbatem multis privilegiis donavit. Tullensis ec-
 „ clesie tantus amator extitit, ut titulum priorem
 „ Tullensium episcopatus relinquere non voluerit. Pa-
 „ trinonium suum impendit in erectionem mona-
 „ sterii sanctæ crucis, illudque amplissimis redditibus
 „ locupletavit. Rebus ecclesie in Italia compositis,
 „ venit in Germaniam, habitusque ibidem conciliis
 „ pluribus, quoad mores eandem reformavit. Cum-
 „ que ex Galliis in Italiam se conferret, ex Lo-
 „ tharingia secum duxit Humbertum, virum omni
 „ virtute & doctrina excellentissimum, eumque ad
 „ prædicandum Siculis verbum Dei archiepiscopum
 „ ordinavit: ex quo postea sanctæ Romanæ eccle-
 „ siæ factus est cardinalis. Donatione abbatis mo-
 „ nasterii sancti Remigii in Gallia susceperat li-
 „ gnum scyphum benedictionis causa oblatum,
 „ quem pro amore tanti pontificis, valde observa-
 „ bat: qui cum de manu ferentis ministri casu de-
 „ cidisset, & fractus fuisset, valde contristatus eam
 „ ob rem pontifex, iussit sibi fragmenta offerri:
 „ præmissaque oratione, altera pars alteri adjunda
 „ fuit. Presbyterum quemdam, qui per cancella-
 „ rium sedis apostolicæ, data pecunia corruptum,
 „ litteras absolutionis furtim obtinere studuerat,
 „ redditus illi cum imprecatione apostolica mune-
 „ ribus dementavit. „ Quamdiu Romæ remora-
 „ tus est, inquit Leo Ostiensis, omni tempore
 „ tribus per hebdomadam diebus a Lateranensi
 „ ecclesia usque ad sanctum Petrum privato ha-
 „ bitu, nudisque pedibus, cum duobus aut tri-
 „ bus clericis, noctu psallendo & orando perge-
 „ bat. „ Decimam partem oblationum, quas præ-
 „ decessores in suum usum convertere consueve-
 „ rant, ipse utilitati basilicæ principis apostolorum
 „ cessit. Suenonum Danorum regem, cognomen-
 „ to Magnum, trium regnorum dominum, coegit
 „ dimittere uxorem quam duxerat consobrinam.
 „ Ad componendas dissensiones inter imperatorem
 „ & Andream Hungariæ, Roma evocatus venit in
 „ Germaniam; sed delusus a rege Hungariæ nihil
 „ effecit. Adversus Northmannos auxilium impera-
 „ toris petiit & impetravit. Cum Wormatiæ una
 „ cum imperatore natalem Redemptoris celebra-
 „ ret, postero die, propter inobedientem diaconum
 „ Moguntino orta fuit illa controversia, in
 „ qua abbas Urspergensis refert; & de ea, pro
 „ suo odio quod schismaticus in Romanos pontifi-
 „ ces conceperat, malejudicavit. Eodem tempore in
 „ Germania existens, abbatiam Fuldentem, & Bam-
 „ bergam sedi apostolicæ antehac donatam, pro Be-
 „ nevento aliusve civitatibus & juribus in Italia ab
 „ imperatore acceptis, permutavit. Cum North-
 „ mannis infelici prælio pugnavit: fugato enim to-
 „ to exercitu, Teutonicorum militum alii cæsi, alii
 „ capti fuerunt: immo ipse pontifex in Northman-
 „ norum manus ac potestatem venit, non sine vin-
 „ centium Northmannorum dolore & penitentia.
 „ Unde factum quod eidem, quamquam victus es-
 „ set, ob reverentiam apostolici culminis, in om-
 „ nibus tanquam victori morem gereret, ipsumque
 „ cum suis omnibus, prout petierat, relaxarent,
 „ & honorifice in locum quem vellet tutum dedu-
 „ cerent. Petrus Damiani, in epistola ad Firminum
 „ episcopum, adversus Leonem bella tradantem &
 „ militibus copiis se miscentem scripsit: eumque
 „ hac de re, quasi rem malam, & ecclesiastico or-
 „ dini inconvenientem egerit, reprehendit & sug-
 „ gillat. Sed cum hac de re aliter universa sentiat
 „ ecclesia, ignoscendum est mœrenti eremita, qui
 „ Germanorum & Gallorum loricated & galeatos
 „ episcopos perstringens, stylum nimis laxavit: &
 „ ut in hujusmodi affectibus frequenter accidere so-
 „ let, metum redargutionis excessit. Petrus patriar-
 „ cha Antiochenus sapiens quæ sunt catholicæ fi-
 „ dei, simul ac creatus est patriarcha, morte ma-
 „ jorum, catholicæ & apostolicæ ecclesie commu-
 „ nicationem per epistolam una cum fidei professione
 „ ad Leonem missam expetivit: &, ut ex reddita
 „ Leo.

Miracula
Leonis IX.
ad hac vi-
ventia.Leo quando
a quo die
fuit?Cui a quo
fuit, ab im-
peratore pre-
sentatus?Ab Hilde-
brandi quo
redarguitur?Leo quid
notetur?Leo audire
contumace-
m?Leo post
Leonem mira-
bilis.Controversia
inter Leo-
nem & Lui-
prandum
Moguntinum
episcopum.A North-
mannis suis
victoribus
honoratus.Petrus Da-
miani repre-
hendens Leo-
nem belli
gerentem re-
darguitur.Antiochena
ecclesia Ro-
manæ commu-
nicatur.

635

Leonis epistola constat, impetravit. Post acceptam & refutatam impiam Michaelis Constantinopolitani patriarchae epistolam, pro pace inter Latinos & Graecos concilianda, & pro bello adversus Northmannos conficiendo, legationem misit Constantinopolim ad Constantinum Monomachum imperatorem. Fungebantur legatione Humbertus episcopus Silvae candidus, Fridericus archidiaconus cancellarius, cardinales, & Petrus episcopus Amalphanus. Rerum ab ipsis Constantinopoli gestarum commemoratio brevis & succinda extat apud Baronium, quam infra subiungimus. Antequam a legatione reverterentur, Beneventi infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim hostis sui, Romam delatus, sancte & pie obdormivit in Domino xiv. Kalendas Maji, postquam sedisset annos 5. menses 2. & dies 8. Sepultus in basilica sancti Petri juxta sepulchrum sancti Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de quibus supra, & infra in notis concilii Remensis. Cessavit episcopatus menses undecim, & dies viginti quatuor.

Legationem misit in Orientem.

Sedens Leo post obitum miraculis claruit.

scellerat, rediturus: Pater, quos dedisti mihi, ut ut sint unum, sicut & nos unum sumus, & sint consummati in unum.

II.

Sed va munda ab scandalis: quia cum pene omnes paginae divinae nos pariter invitent ad bonum unitatis & pacis, quatenus cor unum & anima una sit nobis in eo qui unanimes in domo sua, quae est catholica ecclesia, habitare facit: extitere tamen haecenus, & existunt miseri homines, sua, non quae sunt Jesu Christi, querentes, per omnia militibus Dominum gloriae crucifigentibus aequiores. Illi siquidem corruptibili tunicae ipsius, quia inconstitit & desuper contexta erat per totum, perciperunt, dicentes: *Non scindamus eam*: quaedam utique reverentia admirati & textricis diligentiam, & operis elegantiam. Isti vero incorruptibili caritati ejus, qua univit ecclesiam, ut exhiberet sibi vestem gloriosam, non habentem maculam aut rugam, impias & sacrilegas manus ad discindendum crudeliter injiciunt, linguas magniloquas & dolosas ad confodiendam illam exarant: nihil pendentes ineffabili & speciali artificio coeterum Deo Patri sapientiae compactam & contextam, nec humano ingenio, seu philosphorum syllogismis aut argumentationibus confutam: *Stulta enim mundi elegit Deus, ut confundat sapientes*. Neque enim per rhetores & sophistas collegit piscatores, sed per piscatores & simplices piscatus est *sophistas & oratores*: quia, sicut egregius Paulus dicit: *Non est in sermone regnum Dei, sed in virtute*.

III.

Verum erubescat & confundatur impia heresis, impudenter inhians scissioni atque divisioni insecabilis & indivisibilis unitatis, reclamante & repugnante non solum ipsius unitatis natura, sed etiam humanae sapientiae conjectura. Descendant ergo perfdi corvi, milvi, vultures, & quaecumque laniatu vel morte aliena pascuntur aves. Sola columba ad arcam redeat; & super caput Domini Jesu manens, totum corpus ejus, quod est ecclesia, uniat, infundat & repleat: unicumque columbam de diversae professionis & nationis hominibus atque linguis omnibus, quasi de diversis membris efficiat, cui voce capitis, quod est ipse Christus, dicat: *Una est columba mea, perfecta mea, immaculata mea*. Quae enim semper una vocatur, & est, nunquam dividitur aut secatur: quae semper perfecta, hoc est plena, nunquam minuitur aut evacuat: quae semper immaculata, nunquam corruptur aut maculatur. Quoniam etsi nonnunquam ab ea plerique ita exeunt, ut non revertantur: non tamen ejus unitas inde discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem membra corvina ad hoc revertuntur, ut suo corpori, a quo ad tempus videbantur esse disjuncta, reincorporentur, & integerrima permaneat columba illa unica, cui se incorporatos & unitos falso gloriabantur. Et quae gemebat sub periculis in falsis fratribus, revelata illorum exitu, per os beati Joannis apostoli libere protestatur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*. Qui enim pedus columbae, velut humores mali, solebant premere, & ad nauseam jugiter provocare, alieujus accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel ejeti, aut potius egesti, comprobantur eam relevare: atque bonae valetudinis statum sua discissione eidem revocare. Quotquot autem exeunt redituri, omnino ab ea nequeunt avelli aut praecidi:

EPISTOLA I.

L E O N I S P A P A E IX.

AD MICHAHEM CONSTANTINOPOLITANUM PATRIARCHAM.

Adversus ejus & Leonis Acridani episcopi inauditas praesumptiones, & nimias vanitates.

Leo episcopus servus servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano, & Leoni Acridano, episcopis.

I.

In terra pax hominibus bonae voluntatis. Hujusmodi exordium docuit nos illud dominicum: *In quancumque domum aut civitatem intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra: si autem, ad vos revertetur. In pace etenim vocavit nos Deus, qui est pax nostra; qui fecit utraque unum, & veniens evangelizavit pacem his qui longe, & his qui prope erant: & inter nonnulla dixit: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Quorum pedes deiloquus Isaias admiratus, proclamavit: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem!* Ad quam magnus Paulus contestando sic discipulos adhortatur: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum*. Et: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes*. Et rursum: *Pacem habete, & Deus dilectionis & pacis erit vobiscum*. Nec immerito, dicente discipulis suis, immo omnibus Christianis, ipso Domino: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Quae utique quam germano & unanimi affectu, & indissolubilis foederis nexu retinenda sit, hinc potest colligi, quod eam ultimam cohaereditibus & comparticibus suis, velut haereditario & perpetuo jure commendatam sub testamento, mox suo sanguine subscripto, & pia morte confirmato reliquit, quasi diceret: *Fratres & cohaeredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem, temporalem videlicet pacem. quam si integram & incontaminatam in fine mihi representaveritis, meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adjungo vobis*. Nec his contentus, Patri aequalis, Patreque minor, pro hac ipsa Patrem sic deprecatur, ad Patrem suum, & Patrem nostrum, a quo nunquam di-*

Luc. 11.
Luc. 10.
1. Cor. 13.
Ephes. 2.
Matth. 11.
Isa. 52.
Rom. 16.
1. Cor. 13.
Joan. 14.

De ecclesia unitate.

1. Cor. 13.

1. Joan. 1.

637

1. Tim. 3. cidi: & si videntur aliquamdiu avulsi aut præci- A si, quia novis Deus qui sunt ejus, per cujus præ- destinationem sunt intus sine errore, etiam qui putantur foris esse, & errare: nec rapit quisquam de manu ipsius, quos jam prius raptos suspi- cabamur.

IV.

1. Ignorantia. Sed vos hominum superbis & arrogantiæ, qui membra antichristi, & præcursores ejus effecti, qui est rex super universos filios superbis, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, & messem, cui cæleste præparatur horreum, quantum in eis est, atterere. De quorum periculoso tempore dilectus Domini virgo Joannes voluit nos instruere: Filii, inquit, novissima hora est, & sicut audistis quia antichristus venit, nunc autem antichristi multi facti sunt. Hæc novissima hora a primo adventu Salvatoris incipit, usque ad secundum ejus adventum est protendenda. Quis quot antichristos jam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis Paulus Ephesus in Actibus apostolorum ait: Ego scio quoniam intrabant post discessionem meam lupi graves in vos, non parcetes gregi: & ex vobis ipsi exurgent viri loquentes perversa, uti abducant discipulos post se. Sed, o Domine Jesu, pervigil pastor, & leo de tribu Juda, qui, secundum psalmistam, super aspidem & basiliscum ambulat, & conculcas leonem & draconem, jam in fine seculorum oves pascuis tuos variis insidiis, & rabie innumerabilium luporum hætenus fessas miseranter attende, & increpa feras arundinis, quæ sæviunt, & dentibus frendunt super humilitatem ecclesiæ tuæ, sulti & protekti arundineto, id est, mundana potestate, exterius quidem nitida, sed interius vacua: ubi, sicut ad beatum Job divina voce dicitur: Non solum omnes bestia agri ludant, cuncta scilicet turba malignorum spirituum secundum libitum suum debacchatur, verum etiam Behemot, eorum utique princeps, ibidem sub umbra dormit in secreto calami & locis humentibus, cum sine aliqua inquietudine vel contradictione in superbiorum & lubricorum cordibus requiescit securus. Catholica vero ecclesia promissiones tuas retinens, Domine, quotidie gaudet compleri in doctoribus suis illud Sapientiæ: Fulgebunt iusti, & tanquam scintilla in arundineto discurrunt, atque vento agitatae arundines comburent. Tunc fera arundinis pariter interient, in quibus est congregatio taurorum, cætus videlicet hæresiarum, cervicoso ducatu post se trahentium vacas, id est, lascivas animas populorum: ut qui probati sunt argento, excludantur, scilicet perfecti in eloquiis divinis & stabiles in fide appareant, emineant vel manifestentur. Argento quippe eloquia divina significantur, ut idem psalmista testatur: Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum. Per exclusionem autem, argentum vel aurum quodam artificio subrigitur, elevatur, & exprimitur: ut repente videatur respersum, & insignitum decenti figuracione diversorum florum aut imaginum, quod prius humile jacebat & planum. Quod totum brevius & clarius sic eloquitur magnus Paulus: Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Sed, o maligna hæresis, non inde tibi blandiaris, quod ab apostolo, Oportet hæreses esse, audieris. Etenim in sancto evangelio Dominus noster dicit: Necesse est, ut veniant scandala: verumtamen va- binis per quem scandalum venit. Nempe non est frustra in fornace aurificis palea: quia aurum non purgatur, si palea non uratur.

V.

Hæc & alia similia his cum pene omnes sacri eloquii pagine contra impudentem vesaniam hæreticorum concrepent: vehementer obstupescimus, & lacrymis caritatis plangimus, sic edormisse ecclesiæ sacerdotes; quatenus qui Dei debebant esse adjutores, non exhorreant eorum fieri sequaces, quorum memoriam cum sonitu perisse, & civitates destruktas vident. Inde est totum illud, quod tandem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera catholicæ matris concutuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina ecclesiastica & sanctorum vigor canonum confunditur ac calcatur: quia tu, carissime nobis, & adhuc dicende in Christo frater & antistes Constantinopolitane, tuque Leo Acridane, dicimini apostolicam & Latinam ecclesiam nova præsumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem dominicæ passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cælum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere ac subvertere molitur. Ecce, nisi quantocius respiciatis, incorporati & annumerati, quod abist, eritis in illa cauda draconis, qua tertiam partem stellarum Cæli traxit, & in terram misit. Ecce jam post mille ac ferme viginti a passione Salvatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana ecclesia, qualiter memoria passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit præsentia, conversatio & diuturna institutio, seu qua clarificavit Deum, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus Filius Dei vivi dicit: Beatus es, Simon Bar Iona, quia caro, & sanguis matris. non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cælis.

VI.

Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur pater qui est in cælis abscondisse a principio apostolorum Petro cultum, sive ritum visibilis fabricæ, per dispensationem unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis divinitatis ejusdem Filii sui? Et cui non per angelum, nec per prophetam, sed proprio ore, ipse Dominus angelorum & prophetarum sic repromittit in sequentibus: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Jesum, præter quem nemo potest universali ecclesiæ aliud ponere fundamentum? Quod utique detotissimus ille Petrus non solum vivens, sed etiam moriens demonstravit, quando nimia humilitate & congrua significacione se crucifigi deorsum verso capite petivit: profecto divina inspiratione præfigurans, sese esse primum & quadrum lapidem in fundamento, quod est Christus Jesus, compaginatum, coherentem atque connexum: qui, ut pote superpositus angulari lapidi, totum pondus ecclesiasticæ fabricæ incorruptibili soliditate sustineret, ac proprii capitis suppositione omnia membra corporis Christi per aptas & naturales compages, usque ad consummationem sæculi, quasi usque ad pedes crescentia, inflexibili collo ad cælos sustolleret.

VII.

Taliter S. ecclesia super petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Joannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia inflexibilis.

intestabile dominum nostrum Jesum Christum arbitratum, nec unam, nec duas voluntates: vel operationes in eodem fuisse diffinit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ ecclesie, quod nemo hæreticorum ante eum præsumperat, subvertit. Ad cujus rabiem, qua sæviebat in catholicos, destruendam, sanctissimus papa Martinus, collectis centum & quinque episcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos episcopos. In qua utique vesania nec vos istis modo temporibus inferiores illo vestro Paulo, summam & apostolicam sedem, cunctosque institutionis ejus sanctissimos observatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogantia adeo cæcati, ut non animadvertatis quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuique mortalium licet facere judicium: beatissimo & apostolico pontifice Silvestro divinitus decernente, spiritalique ejus filio Constantino religiosissimo Augusto cum universa synodo Nicæna approbante ac subscribente, ut summa sedes a nemine judicaretur: inviolabiliter & inconcusse sibi conservato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die devotus consulit pontifici Romano: scilicet in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes judices regem. Quorum semper omni mundo reverendam sententiam, sicut veraciter divina inspiratione promulgatam, amplexus reliquis universales synodi, id est Constantinopolitana prima, consensu pii Augusti & religiosi majoris Theodosii; Ephesina prima, sub juniore Theodosio filio Archadii; Chæcedonenfis, sub imperio divæ memoriæ Marciani; tertia Constantinopolitana, rogatu & consensu junioris Constantini: unanimi voluntate, concordique verbo & scripto confirmavere sanctam Romanam & apostolicam sedem, post dominum Jesum caput esse omnium ecclesiarum Dei: & hoc debere credi, confiteri, & scribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cujus statutorum utique ad unum jota contemptoribus distridum anathema cautum est a quinque præfatis, & cunctis sanctorum patrum synodis subsequenteribus.

XI

Sic juxta Sapientem, lapis missus non pergit ad cælum, & maledictum frustra prolatum, revertitur in auctorem suum: Sic, juxta vulgi proverbium, qui supra caput suum lapidare conatur, quantocius in faciem illius sputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista adversum nos peccatore consistente, custodiam ori nostro jam diu ponentibus, perturbationem vestram incurristis, quod dolemus. quia præjudicium faciendo summæ sedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepistis ab universis patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indissolubiler adstringemini, si cor impœnitens retinendo super tantam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non solvamini, cui specialiter dixit Christus Filius Dei vivi: *Quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Si conferamus vetera novis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reverens Deum, nec promissis, nec nimis regis Moab ad maledicendum filiis Israel stæti potuit: *Quomodo, inquit, maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo detestabor quem dominus non detestatur?* Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reverentia divinatorum canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum vestrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis & detestamini.

Concil. General. Tom. XIX.

A stemini genus electum, regale sacerdotium, gentemque sanctam.

XII.

Quod quamvis omnibus ecclesiis Christi, que unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apostolorum Petro sit vero dictum: nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præfatur, Domino Jesu Christo sibi dicente: *Tibi dabo claves regni cælorum, & in speciali potestate ligandi & solvendi, summi sacerdotii privilegium.* At quoniam, attestante Salomone, *Cor regis in manu domini, quocumque voluerit vertet illud:* tantum apicem cælestis dignitatis in beato Petro & in ejus vicariis prudentissimus terrene monarchie princeps Constantinus intima consideratione reverentus, cunctos usque in finem sæculi successuros eidem apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Silvestrum non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam infulis & ministris adornavit imperialibus: valde indignum fore arbitratus, terreno imperio subdi quos divina majestas præfecit cælesti: cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, qua homines oblii domini creatoris sui, intumescunt, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quicquid a domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Ut enim venerabilis Paulus docet, *Non est potestas nisi a Deo: quæcumque autem sunt, a Deo ordinata sunt.* Quibus in terreni regni opportuna administratione non resistendum sic instruimur per ipsum principem apostolorum: *Subjecti estote omni humanae creaturae propter Deum; sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum: quia sic est voluntas Dei.* Et post pauca: *Deum timeo, regem honorificate.* Atque per coapostolum ejus Paulum: *Omnis animus potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Unde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, & principes iusti decernunt.* Quod etiam sæpe didus Augustus Constantinus peripicacis animi vivacitate deprehendit, & matri suæ religiose Helena inter nonnulla sic rescripsit: *Qui moderatur sæcula, & disponit totius mundi suffragia, quibus alimur & sustentamur, per se quidem spirantia vivificat, sed per peccata principum sua jura sæculis dicit.*

XIII.

His & aliis quam plurimis testimoniis, jam vobis satisfactum esse debuit de terreno & cælesti imperio, immo de regali sacerdotio S. Romanæ & apostolicæ sedis, præcipue super speciali ejus dispositione in cælis: si quoquo modo Christiani esse vel dici optatis, & si ipsam evangelii veritatem aperte, quod abis, non impugnetis: Ad cujus tonitruum quisquis non expergiscitur: non dormit, sed omnino est mortuus, cui jam frustra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipsius dominatione aliquis vobis dubietatis superstiti scrupulus, neve leviter suspicemini ineptis & anilibus fabulis sanctam Romanam sedem velle sibi inconcussum honorem vindicare & defendere aliquatenus, pauca ex privilegio, ejusdem Constantini manu cum cruce aurea super cælestis clavigeri venerabile corpus posito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: ut omnia membra catholicæ matris cognoscant, nos illius Petri discipline esse, qui sic in epistola sua ait de se:

Ss

Non

De Romanæ sede nulli iudicare licet.

Matth. 23.

Prov. 21.

Rom. 11.

1. Pet. 2.

Rom. 13.

Prov. 8.

2. Pet. 2.

Matth. 23.

Num. 23.

Non enim doctas fabulas secuti notam vobis fecimus A, Domini nostri Jesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis: & nos vobis inculcare non tam relatu quolibet, quam quæ ipso visu & tactu comperita sunt. Vel admoniti recognoscite, quia idem gloriosus princeps in jam dicto privilegio post Christianæ fidei claram perfectamque confessionem, atque baptismatis sui enucleatam commendationem, specialem sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem sic promulgavit, dicens: Utile judicavimus una cum omnibus nostris satrapis, & universo senatu, optimatibus etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subjacente, ut sicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur esse constitutus, ita etiam & pontifices ipsius principis apostolorum B vice, principatus potestatem, amplius quam terrene imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis nostraque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum, vel ejus vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum, sedem sacratissimam B. Petri gloriose exaltare: tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem: atque decernentes iancimus, ut principatum teneat tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei ecclesias: & pontifex, qui pro tempore, ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat; & ejus iudicio quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Justum quippe est, ut ubi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum legum institutor Salvator noster beatum Petrum apostolum obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, sui que magistri & Domini imitator apparuit: & ibi gentes pro Christi nominis confessione colla stent, ubi eorum doctor beatus Paulus apostolus pro Christo extenso collo martyrio est coronatus: & illic usque in finem querant doctorem, ubi sanctorum doctorum quiescunt corpora: & ibi prout ac humo prostrati, cælestis regis Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio, ubi superbi, terreni regis serviebant imperio. Et succincte commemorato suo studio & devotione in construendis aliquot sanctorum basilicis, & imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: Concedimus ipsis sanctis apostolis dominis beatissimis Petro & Paulo, & per hos etiam beato Silvestro patri nostro, summo pontifici, & universali urbis Romæ papæ, & omnibus ejus successoribus pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessori, atque de præsentibus contradimus palatium imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur: atque præcellit palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, necnon & superhumeralia, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum: verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, sed & dignitatem imperialium præsentium equi-

tum: conferentes ei etiam imperialia sceptrâ, simulque cuncta signa atque banda, etiam & diversa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriæ potestatis nostræ. Viros etiam reverendissimos clericos diversi ordinis, eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ servientes, illud culmen singularis potentis & præcellentis habere sancimus, cujus amplissimus noster senatus videtur gloria adornari: id est, patricios atque consules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis existat decorata militia, ita & clerus S. Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diversis officis, cubulatorum nempe & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur: ita & sanctam Romanam ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, ut clerici ejusdem S. Romanæ ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est candidissimo colore decoratos equos equitent. Et sic noster senatus calcementis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur & clerici: & ita, cælestia sicut terrena, ad laudem Dei decorantur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus ipsi sanctissimo patri nostro Silvestro urbis Romæ episcopo, & papæ, & omnibus qui post eum in successu, & perpetuis temporibus adveniant, beatissimis pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei catholica & apostolica ecclesia ex nostro iudicio, quem placatus proprio consilio clericali voluerit, & in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsummentem superbe agere.

XIV.

Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis pater noster Silvester summus pontifex, vel omnes ei succedentes pontifices, diadema, videlicet corona quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona: phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionem dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius, pro reverentia beati Petri, stratoris illi officium exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes successores ejus singulariter uti in processionibus, ad imitationem imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis quam imperii dignitas & gloriæ & potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut prælatum est, quam Romanam urbem, & omnes Italiæ seu occidentalium regionum provincias, loca & civitates, sæpessimo beatissimo pontifici & patri nostro Silvestro universali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem & ditionem firmam imperiali censura per hanc nostram divalem iussionem & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque juri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus per manura. Unde congruum prospeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientibus transferri ac transmutari regionibus, & in Byzantiæ provinciæ optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui

645

imperium: quoniam ubi principatus sacerdotum & Christianæ religionis caput ab imperatore caelesti constitutum est, justum non est ut illic terrenus imperator habeat potestatem. Hæc vero omnia, quæ per hæc imperialia sacra, & per alia divalia decreta statim atque confirmavimus, usque in finem mundi illibata & inconcussa permanere decernimus. Deinde facta obsecratione coram Deo vivo & terribili ejus judicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipsius sui privilegi, secutus idem venerabilis Constantinus, ait: „Hujus vero imperialis nostri decreti paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus B. Petri principis apostolorum posuimus, ibique eidem Dei apostolo spondentes nos cuncta inviolabiliter conservare, & nostris successoribus imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, patri nostro Silvestro summo pontifici & universali pape, & per eum cunctis successoribus ejus pontificibus, Domino Deo & salvatore nostro Jesu Christo annuente, tradimus, feliciter atque perenniter possidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliisque quamplurimis testimoniis subnixæ non erubescit veritas, sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes testimonium majus Constantino; Qui, ut ait beatus evangelista Joannes, de terra est, & de terra loquitur, vix ab homine testimonium accipimus, contenti testimonio illius qui de caelo venit, & super omnes est, & dicit: Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo ecclesiam meam, & porta inferi non prævalent adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis. Qui etiam in catalogo apostolorum instar cardinis ab ipso domino Jesu Christo primus positus, Petrus, id est, Cephas extat cognominatus. Cui specialiter & nominatim, non tantum ante passionem tuam, verum, & in ipsius articulo passionis, mox ut sui corporis & sanguinis mirabile mysterium agendum generaliter discipulis tradidit, tam oves se pastorem percusso dispergendas, quam & usque in finem sæculi ad unum ovile, & ad se

Joan. 1.

Matth. 16.

Luc. 22.

Matth. 16.

Luc. 22.

1. Cor. 15.

XVI.

Instante quoque jam sua assumptionis gloria, ubi prandebat cum septem discipulis suis, dominus amorem Petri erga se tertio inquisivit, & tertio consentienti, agnoscens & oves suas tertio pascere præcepit: pro quibus quæ morte clarificatus esset Deum, in extensione manuum illius & prædicatione futura, eidem significavit. Qui nec motus, assumpto domino, in medio caelum & vi-

Concil. General. Tom. XIX.

genti fratrum exurgens, & profundos sanctissimi Psalmista sensus edisserens, autoritate sua apostolicam numerum, sorte annumerato Matthia, supplevit, quem undenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter misso Spiritu S. in variis linguis, cum quidam stupere admiratio- nem, quidam deridentes inveterata cecitate, dicerent multo plenos esse: Petrus uno S. Joëlis testimonio & ignaros instruxit, & incredulos destruxit. Deinde constanter impropere illis scelerata sua conspiratione adversus dominum & Christum ejus, quæ ipsum auctorem vitæ morte turpissima tunc condemnantes interfecerant: clarissimi beati David oraculis adstruxit illius sanctam resurrectionem, & gloriosam ascensionem, & ab eo impræsentiarum factam Spiritus Sancti effusionem. Ita compunctis Judæis, primus apostolorum reis sanguinis Christi penitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic solus, sicut doctiloquus evangelista Lucas testatur, dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circumirent civitates, homini loquentes verbum vitæ, nisi solis Judæis, orans in cœnaculo, factus est in excessu mentis: & lineam omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribusque cœli refertum, quatuor initiis submitti de cœlo vidit, sibi que cœlitus dictum tertio: Surge, Petre, occide & manduca: & tertio ab eo responsum: Quia commune & immundum nunquam introiit in os meum: & tertio superna voce repetitum: Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris: sufficienter instructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in unitatem fidei congregandas, sicque fide mundatis eorum conscientias ab operibus mortuis, & occisa in eis pristina immunditia, cui servire membra sua exhibuerant, Christo delectabiliter inviscerandas tribus nunciis in mysterio Trinitatis se invitantibus, immanem aprum illum de silva gentium, Cornelium centurionem aggressus, non relictantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mandatum ecclesie indidit. Cui, consudatis ipsius domesticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Judæorum, nec ipsi apostolis, uspiam legitur concessum, ut paracleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptismum. Nonne hinc jam luce clarius constat, Petrum primitus ad ædificationem ecclesie Christi Judæos & Gentiles attraxisse, & quasi duos parietes ex diverso venientes, per angularem lapidem Christum indissolubili caritatis glutine conjunxisse? Qui postea videns messem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus destinavit: quibus strenuus officio infudantibus dexteram societatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipse vero in circumcissione esset, sicut in epistola ad Galatas ostenditur evidenter. Neque tamen partito in eos onere, subtraxit se cœptæ vocationi gentium & curæ: quam post Asiam ab Illyrico sentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pseudoapostoli turbassent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi secundum legem Moysi: Paulusque & Barnaba Hierosolymam iissent, super hac questione consulturi: solus Petrus, sua autoritate, circumcissionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus discipulorum removit, & gratiam evangelii ad plenam salutem credentium sufficere censuit, dicens: Quare vos

Joan. 1.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

buc plura his super hoc parti nostræ faventia, quam si liceret ad medium deducere, non solum excederent modum epistolæ, verum etiam possent armaria onerare. Quapropter his omniſis, caritative monemus, ne abſentes ſitis vobismetipſis: ſed vos ante vos conſtituat, vias prædeceſſorum veſtrorum & veſtras ſolicite conſideretis, nec nos privato amore palpetis, & in fratrum oculis feſtucam explorantes, in veſtris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ ſynodi, quam voluerunt vocari ſeptimam veſtri hæreſiarchæ: quorum conſpiratione, ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſanctorum reverendæ imagines, aut ſtammiſ traditæ, aut quiſi ſunt immerſæ, picturæ vero ex parietibus baſilicarum deletæ. Quamvis ſemper reſtitit Romanorum pontificum auctoritas præ cunctis tamen ſanctiſſimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas: qui per legatos ſuos, tam pro ſacris imaginibus, quam pro depoſitione beati auſtitii Ignatii, & ſubſtitutione Photii neophyti, eccleſiam agni Sophiæ clauſit, donec ſedis apoſtolicæ acquieſceret decretis.

XXIII.

Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigſſe, ut eunuchos contra primum ſancti Nicæni concilii capitulum paſſim promovendo, ſeminam in ſede pontificum ſuorum ſublimaveſſe aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus deſtabileque facinus, eſt enormitas ipſius vel horror fraternæque benevolentia non permiſſit nos credere: conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolum ad clericatum, ſed ad pontificatum etiam indiſtincter ac ſolemniter adhuc promovetis, fieri poſuiſſe penſamus. Sed quid plura? Tot & tantis ſchiſmaticis & hæreticis, catholicam atque apoſtolicam eccleſiam aperte impugnantibus, & diſcinderant laborantibus, hæſtenus redundaviſtis: ut Latina vel occidentalis eccleſia de vobis merito conqueri poſſit, voce ſponſæ dicens in Cantico Canticorum: *Filii matris mea pugnaverunt contra me*. Et vere: numquid enim Romana & apoſtolica ſedes, quæ per evangelium genuit Latinam eccleſiam in occidente, mater non eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in oriente, quam per glorioſum ſilium ſuum Conſtantinum, & nobiles ſapienterque Romanos, non tantum moribus, ſed & muris ſtudit reparare? Quod ſi contradicitiſ, ad quid veſtro imperatori Latinæ laudes, & in eccleſia Græciſ recitantur Latinæ lectiones? Uti que ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitibus, & diverſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimis perſecutorum ſtammiſ decocta, deliciſam filiam, videlicet eccleſiam Conſtantinopolitanam edidit.

XXIV.

Et certe jam decima a Nerone in Chriſtianos perſecutio penitus reſtrixerat, jam omne mundanæ ſanctiſ incendium ſopitum erat; jam Roma adulta & longæva, in divino cultu viduæ & coronata, alta pace triumphabat; jam innumera bilis utriuſque ſexus & diverſæ ætatis martyrum exercitus, noſtris aſymis ſaginatus, univerſos idololatriæ frugerat impetus; jam mundum, & ipſum mundi principem ſub pedibus habebat; jam non ſolum ipſi noſtræ institutionis antiliſtes, ſed & miniſtri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo ſtupente, deficientibus ipſiſ tormentis & tortoribus inſultabant. Modo delicata filia in conclavi reſidens ſecura, deliciſ,

lascivia, & longo otio diſſoluta, nec ad campum rite agonizantium aliquando progreſſa, pia matre fatigata & decertante pro ea, non erubelcit aut veretur primatum arrogare, materam ſenectuti jam emeritis derogare, nec eſſetium corporeſus laboribus & diebus, rugoſoſque & minus validos artus, quondam toroſos & ad prælia divina exercitos, ſaltem aliquo humanitatis reſpectu conſiderare, nullam reverentiam reverendis canis ipſius habere, ſed ipſam puellari levitate poſt innumera biles triumphos, ad recidiva bella adverſum ſemet provocare, & eam ſolido perſecutorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra uſum naturæ, ex ipſiſ pubertatis ſuæ mammis in Ægypto, ſicut ſupra dictum eſt, toties conſtraſtis, conatur impudenter ori ejuſ inſillare.

XXV.

Et utinam ſaltem verum lac. Sed, proh dolor, non eſt lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad ſolidam eſcam pertingat; ſed quod Salomon cavendum denunciat, dicens: *Fili mi, ſi te laſſaveris peccatores, ne acquieſcas eis*. Et: *Va ſi qui laſſat amicum ſuum, & ducit eum via non bona*. Nec eſt aqua, de qua qui biberit, non ſitiat ultra: quia fiet in eo ſons aquæ ſalientis in vitam æternam, & flumina de ventre ejuſ fluent aqua viva, ſed potius aquæ ſurtivæ de puteis, quos Palæſtini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra: vel de ciſternis diſſipatis, ſeu fluminibus Ægypti & Babylo nis, quibus diſtenditur venter, & gravatus non repletur, ſed exinanitur & intumeſcit, ut more hydropici tanto plus ſitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus proſecto dominus per Jeremiam contra quoldam conqueritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aqua viva, & ſoderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*. Et poſt aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Quas utique ne ſitiamus idem vetat, dicens: *Prohibe bibe guttur tuum a fili. Hinc Salomon, quas aquas appetere, qualque debeamus vitare demonſtrans, ait: Bibe aquam de ciſterna tua, & ſurta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateas aquas tuas arvide. Habeto eas ſolis, nec ſint alieni participes tui. Sit vena tua benediſta*. Et in ſubſequentibus, hæreticam vanitatem, ſub ſpecie ſtultæ mulieris, viſibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens: *Mulier ſulta & clamorſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens, ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco, ut vocaret tranſeuntes per viam & pergentes itinere ſuo: Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et recordi locuta eſt: Aqua ſurtiva dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior. Et ignoravit quod gigantes ibi ſunt, & in profundis inferni conviva ejuſ*.

XXVI.

Quorum ne ſit particeps in Tartari ſtammiſ, Equas viciliſ ſine ſine paſcat medullis ſuis, jam nunc filia recordetur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, ſeu propter ſorores ipſius, in utero ſuo hæſtenus vidit: & gratia Dei diſcat talis fieri, ſaltem admonita, qualis bene de ſe meritam matrem, etiam ſenio ac aſſiduo incurvam labore & tremulam, data manu atque ſuppoſito humero ſtudeat ſubievare & ſuſtentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare, vel aſſigere. Pio aſſectu & humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat: *Stultus homo deſcipit matrem ſuam*. Et item: *No deſpicias cum genuerit mater tua*. Alio

631

quin si, quod abſit, pertinax eſſe voluerit, & pini A
matri ſupercilium ejus & arrogantiam adhuc diſ-
ſimulanti, atque ad ſatisfactionem patienter expe-
ctanti, parcere & parere contempſerit: experietur
in anicula matre virides annos exertos ad pa-
ternarum traditionum deſenſionem lacertos, ado-
leſcentiam competentem alacritatem, juvenum
conſtantiam efficaciem: & , juxta Salomonem,
contumax comedet fructus viæ ſuæ, ſuique con-
ſiliis ſaturabitur: quia, ſicut idem teſtatur: *Be-*
nedictio patris firmat domos filiorum: maledictio au-
tem matris eradicat fundamenta. Et iterum: *Quam*
mala fama eſt qui fugit patrem: & eſt maledictus
a Deo qui exaſperat matrem. Et: *Qui affligit pa-*
trē, & fugit matrem, ignominioſus eſt & inſelin.
Quam utique offendere cavet quiſquis placere pa-
tri ſtudet, velut etiam quidam ſapientum ſæculi ait.
Ne matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet aſſertio-
nibus, quid mereatur etiam carnalis matris con-
temptus: & quid de ſpiritalis genitricis contumelia
& exprobratione dicatur. Illa ſiquidem in
iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem:
iſta vero, culpa remiſſa, regeneravit ad vitam.
Quarum ceu diſpar eſt meritum, ita & diſpar
pro earum honore: ut dedecore præmium: quia
carnalem matrem honoranti longævitas ſuper mo-
rientium terram, & firmamentum caeli caſum
repromittitur: exaſperanti autem eam, terreno-
rum eradicatio fundamentorum. Porro ſpiritu-
alem venerantes, longitudinem dierum in dextra
Dei videbunt, & in terra viventium ſine fine ha-
bitabunt: ſpernentes vero illam, duplici contri-
tione conterentur, & , ſicut diploide, confuſione
ſua induentur, & radix eorum de terra viven-
tium evellatur. Etenim affectio carnalis matris ſi
nos prohibet a reverentia ſpiritalis, penitus re-
linquenda & abſcindenda eſt nobis, ut in Deu-
teronomio Moyses de tribu Levi dicit: *Qui dixit*
vis patri ſuo & matri, nescio vos: & fratribus ſuis,
ignoro illos, & nescierunt filios ſuos: hi cuſtodierunt
teſtamentum tuum, judicis tua, o Jacob, & legem
tuam, o Israel. Quod denique facturus dominus
Jelus in evangelio centuplum hic, & in futuro
vitam æternam repromiſit.

XXVIII.

Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere,
quia præ ceteris eam honorare dignata eſt mater
ſua. Nam cum nullo divino vel humano privile-
gio honorabilior ſeu clarior aliis eccleſiis Conſtan-
tinopolitana exiſtat eccleſia, & Antiochena, atque
Alexandrina, ob reverentiam principis apoſtolo-
rum, inter alias retentent dignitatis jura: tamen
pia mater, Romana ſcilicet eccleſia, nolens dile-
ctam filiam dote honorificentis ex toto carere,
per beatos prædeceſſores noſtros in aliquot ſyno-
dis curavit decernere, ut, ſalva principatum &
apoſtolicarum ſedium antiqua dignitate, Conſtan-
tinopolitanus antiſtes honoraretur ſicut regis ci-
vilitatis epicoſcopus: quamvis Juſtinianus religioſus
Auguſtus legibus humanis voluiſſet adſtrere, ut
poſt papam Romanum ſedat Conſtantinopolita-
na præſul eccleſiæ. Et certe hoc nulla alia ex-
cellentia meritorum eſt aſſecuta, niſi quod Ro-
mana eccleſia pro amore venerabilis Conſtantini,
ſeiſſam, quantum in eo fuit, honorantis & exal-
tantis, civitatem ipſius hoc privilegio honoris
ſola humana benevolentia inſignavit, juxta pro-
phetæ dictum ad Heli: *Glorificaverunt me glorifica-*
bo: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles.

XXIX.

Aut ſi quod aliud retinet, aut putat ſe habe-

re dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac
veritati, & ſigniferi umbræ & vanitatis, proſerte
in medium. Vos enim alloquimur, qui, ſicut do-
minus ait Phariſis, *tuſtis clauſam ſcientiam, qui*
clauditis regnum caelorum ante homines: nec ipſi in-
traſtis, nec alios intrare permittitis, ſed potius
prohibetis, dum matris venerandam faciem con-
ſpœre quaeritis, dum eam inſequimini conviciis
& maledictis, dum agnos ejus ab ea ſegregare,
etiam anathemate & flagellis, ne vocem mater-
nam agnoſcant & ſequantur, contenditis. Ut e-
nim fertur, omnes Latinoꝝum baſilicas penes vos
clauſiſtis, monachis monaſteria & abbatibus tali-
ſis, donec veſtris viverent inſtitutis. Ecce in hac
parte, Romana eccleſia quanto diſcretior, mode-
ratior, & clementior vobis eſt! Siquidem cum in-
tra & extra Romam plurima Græcoꝝum reperian-
tur monaſteria ſive eccleſiæ, nullum eorum ad-
huc perturbatur vel prohibetur a paterna traditi-
one, ſive ſua conſuetudine: quin potius ſuadetur
& admonetur eam obſervare. Nec enim animoſi-
tatem impii hæreſeos habet, quæ ſemper diviſio-
ne gaudet, dicens per patricidam meretricem:
Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur: ſed pietate
veræ matris ſc. Salomonem deprecatur: Obſcuro,
domine, dote hinc inſertam vivam, & nolite inter-
ſecere eam. Scit namque quia nil obſunt ſaluti
credentium diverſa: pro loco & tempore conſue-
tudines, quando una fides per dilectionem ope-
rans bona quæ poteſt, uni Deo commendat om-
nes.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci veſtri
oportuiſſet ſcire & prædicare, quatenus de colle-
ctis ovibus gratiam a bono paſtore, non condem-
nationem pro diſperſis mereremini percipere, in-
cruſtiſtis illud apoſtoli ad Hebræos: *Quia cum de-*
bueritis magiſtri eſſe ex tempore, iterum neceſſe ha-
betis doceri qua ſunt elementa ſermonum Dei. Zelum
enim Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam.
Quam ut apprehendiſſetis, non ſaltu, ſed cano-
nico intervallo, immo plano pede ad epicoſcopatus
culmen a laica converſatione pervenire debuſtiſtis,
ne vobis refragarentur verba ipſius apoſtoli, de e-
picoſcopo dicentis: *Non neophytum, ne in ſuperbiam*
elatus in judicium incidat diaboli. Nam cum lo-
cum doctõis uſurpat indoctus, neceſſe eſt, ut,
aut diſcat quod doceat, aut cæcus paſtor, ſeu non
valens latrare canis mutus, pernicioſe ſibi & ſub-
jectis remaneat: aut diſcere & tacere erubelſcens,
pernicioſius docere præſumat. Raro quoque eve-
nit, ut in culmine poſitus valeat humilitatem di-
ſcere, qui in imis non deſiit ſuperbire. Huc ac-
cedit & illud, quod albuginem habens in oculo,
a ſacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet
in oculo, quiſquis arrogantia juſtitia vel ſapientia
cæcatur.

XXXI.

Sed abſit ut religioſi principes & orthodoxi,
atque Chriſtianiſſima & Deo devota civitas, vos
in hoc veſtro errore audiendos patent: quos po-
tius ad unitatis bonum terrore poteſtatis cogere
debeat. Recordentur Conſtantinopolitanos præſu-
les in tantum præſcis temporibus familiariſſimo ſi-
bi morbo ſuperbiam laboraſſe, ut edito Auguſto-
rum Theodoſii, Arcadii & Honorii prohibitus ſit
quiſquam ex Conſtantinopolitana eccleſia pontifi-
catum, deſuncto epicoſcopo Siſinnio, deinceps ſpe-
rare, ſed ex alia ſibi iugiter pontificem expetere:
quia erant inani gloriæ dediti, & ſupra modum
arrogantes, ceu commemorant hiſtoriographi. Qui
etiam referunt, quod ſeptuaginta ſex orientales
epicoſcopi concilium Sardicenſe declinantes, in Phi-
lip-

lippopoli Thraciæ anathematizandum conventiculum habuerunt, sanctamque & immaculatam Nicæne synodi fidem adulterantes, communi subscriptione errorem suum confirmarunt: occidentales vero trecenti amplexi sanam sanctorum patrum sententiam, unanimitate sua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne post priorum cognitionem incaute præsentibus credatur.

XXXII.

Nam Romane ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata, nec hæcenus deficit, ne deficiet in sæcula, Christo ejus domino rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua: *Ego rogo pro te, Petro, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quo dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio figendam, & in fundamento universalis ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui evidenter hæc ipsa verba veritatis impugnat: quia sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro & successoribus ejus totius ecclesiæ disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit ostium, sic Petrus & sui successores liberum de omni ecclesia habent iudicium, cum nemo debeat eorum demovere statum: quia summa sedes a nemine judicatur. Unde clerici ejus cardinales dicuntur: cardini utique illi, quo cetera moventur, vicinius adherentes.

XXXIII.

Quapropter nos certissime retinentes omni venerabilem mundo institutionem Petri, & fidem ipsius eospostoli sui & doctoris gentium Pauli clarissimo calamo subscriptam, ab apostolica sede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Locet nos aut angelus de celo evangelizat vobis, præterquam quod evangelizatum est vobis, anathema sit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Nec ideo silebitis, si dicimur non esse quales debemus, nec qualis est Petrus. Quod utique apudendum esset, si cuiquam commendaremus nosmetipsos. Quia vero, sicut ait apostolus, *non predicamus nosmetipsos, sed dominum Jesum, nos autem servos servorum ejus per Jesum: nobis pro minimo est, ut a vobis judicemur, aut ab humano die: quoniam qui iudicat nos, dominus est.* Neque enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Et repellendo temerarium iudicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit: potens est enim Deus illum statuere.*

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis, quamvis de vobis ultra modum alta sentiat, non credimus tamen quod dicere audeatis, vos esse quales debetis, aut qualis Alexander, Joannes Chrysolomus, vel Flavianus fuit: sicut nec Antiochenus se talem, qualis extitit ipse Petrus: nec Alexandrinus parem se Marco vel Athanasio profiteri est ausus: quia sine retractatione a suis punirentur. Idcirco etsi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cum ita sint, nullius tamen vos detractio reprimat, quin diligenter lac & lanam ab ovibus exigatis: nec veremini, ne dicatur non esse vos pares illis antecessoribus vestris magnis. Cur hoc, nisi quia quicumque sacerdotes, etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotium, si majus aut minus fieret, seu variaretur secundum humanorum varietatem meri-

torum: essentque pene tot sacerdotia, quot homines.

XXXV.

Qua de re, fratres, utinam non ad iudicium nostrum dicamus, profecto sumus qualis Petrus, & non sumus qualis Petrus: quia idem sumus officio, & non idem merito. Et quotiescumque lac & lanam, scilicet stipendium & honorificentiam ab ovibus Dei exigimus, nulla meriti nostri ibi sit commemoratio, sed officio nostro quaeritur debita recompensatio. Ac sic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exequentes, officio nostro debitos reposcimus honores, apostolo dicente: *Quamdiu minister ero, ministerium meum honorificabo.* Et præmonens oves Christi ad solvendum singulis debita, ait: *Reddite omnibus debita: cui honorem, honorem.* Non quia bonum sit accipientibus, sed quia iustum sit non reddentibus. Sic ergo & beatissimus prædecessor noster Gregorius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri despiciat: quia ex cathedra ejus, cui, authore Deo, qualescumque præsidemus, debita sibi jura nostrum officium reclamant. Frequenter enim solet evenire quod dicimus, ut persona in hoc mundo potens despectum servum habeat. Cumque per eum suis vel extraneis aliqua mandata, non despicitur, persona missi servi, quia in corde servatur reverentia mittentis domini. Ergone saltem quod dominus concessit Pharisæis & Scribis sedentibus in cathedra Moysis, servus denegabit qualibuscumque conservis suis in cathedra Petri? *Super cathedram, inquit, Moysi sederunt Scribae & Pharisæi. Omnia ergo quaecumque dixerint vobis servate & facite.* Ita quod male vivimus, nostrum est: quod vero bona dicimus, cathedram, cujus occasione necesse habemus recta prædicare. Unde dicit ille exercitissimus Paulus: *Dum omnimodis sine occasione, sine invidia Christus annuntiatur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Ecce apostolus sic necessarios ducit hujusmodi, ut gaudeat super eis: & vos qui estis, qui negligentiam eorum ad injuriam apostolicæ cathedrae retorquetis? Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra dominum, cujus ordinationi resistendo, damnationem vobis acquiritis: cum nostra potestas, sicut & omnis, a nullo alio nisi ab ipso sit. Sciendum est, quia falsa iustitia dedignationem, vera autem compassionem habet. Qua utique privamini, insultando, non compatiendo, alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis, quod objicere vel calumniari præsumitis: immo constat vos comprobare non posse. Sed esto. *Ecce in celo iudex noster, & conscius noster in excelsis.*

XXXVI.

Ceterum de homine sentite, o homines, quod vultis: unum tamen conscientia responderet nobis, quia omnium ecclesiarum Dei salutem & exaltationem summopere desideramus. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripit, & sibi contra nostram apostolicam sedem atque leges ejus usurpet, hoc nos tolerare non possumus: quia quisquis Romanæ ecclesiæ auctoritatem vel privilegia evacuare seu imminuere nititur, non hic unius ecclesiæ, sed totius Christianitatis subversionem & interitum machinatur. Cujus enim compassionem vel sustentationem ulterius respirabunt filii a quovis oppressis, unica illa suffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipsa enim Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fovit, defendit, & sedibus propriis pulsos restituit.

XXXVII.

XXXVII

A regnatis, ut & nos vobiscum regnaremus.

XXXIX.

Ideo cupiendo omnes in visceribus Jesu Christi nobiscum, vos admonemus, ne falsum nomen scientiæ, justitiæ, vel gloriæ quærendo, unus adversus alterum inisteretur, ne cinis & terra periculose superbiat, ne abominabilis & miser homo, bibens quasi aquas iniquitatem, sequendo exteriora, in vita sua projiciat intima sua. Simus unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sumus in una spe vocationis nostræ. Ipsa corporis compositio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda sit ecclesiæ unitas. Ipsa etenim corpus est Christi, ut Apostolus dicit: *Vos estis corpus Christi, & membra de membro. Et sicut in uno corpore multa membra habentur, omnia autem membra non eandem actionem habent: ita multorum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Et si dicitis auditus, vel manus, non sumus oculus, non sumus de corpore: ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus, & reliqui sensus? Nunc autem disposuit Deus, sicut voluit, corporis membra, singula officio suo apta. Membrum vero suo officio non contentum, sed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfactus asperas res aut leues, tactus tentaret discernere sapes, nonne frustra omnes paterentur? Sic singulorum ornamenta seu indumenta non sunt omnibus membris accommodata, nec congrua: sed unumquodque requirit sua, & abjicit aliena. Nempe refutat pes pedules ad suum non applicat usum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat insignem imperii coronam, non tamen hanc sibi adaptat & imponit, sed capiti, contenta suis armillis, dextrocherio, & annulis. Idem fit & in ceteris, & tam discors concordia est in eis, ut eorum quodlibet alii officium suum omnino deputare recuset: & tamen de bono unius pariter exultent, sicut de malo communiter dolent. & officia sua non sibi tantum, sed magis mutue utilitati, exhibent. Unde secutus idem apostolus, ait: *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Et quantæ insipientiæ est nolle nos imitari quod sumus, & quod ad transitoriam vitam aliquandiu retinendam accepimus, non considerare, ut in perpetuum subsistamus?*

XXXVIII.

Quia vero ante omnia pestilens mater superbia, ejusque crudelissima filia, invidia scilicet ac inanis gloria, passim obliuata rabie corpus Christi moliantur eviscerare & dilacerare: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes: ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum apostoli: *Quod si invicem mordetis, videte ne ab invicem consumamini.* Et illud Jacobi: *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in vobis, nolite gloriaris, & mendaces esse adversus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursum est sapientia, primo quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suavis, amans bonum, sine simulatione.* Has itaque duas & valde sibi contrarias sapientias vigili mente discernite, & si Petrus singulariter figura summi capitis nostri, vicariusque ejus, ac sui successores jam in terris retinent specialem dignitatem terreni celestisque regni, nolite invidere vel detrudere Romanæ ecclesiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipisci, & in nobis regnare & ipsi. Sin alias, audietis quod supra: *Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis; atque inquam*

Ecce nos vestram gloriam ducimus nostram: cur vos anoullare nitimini nobis divinitus & humanitus concessam? Nonne decus vel dedecus sui capitis manus seu pes suum non ducit? Nec dolet, sed potius gaudet uno sensu, id est, solo tactu donatum corpus, superpositum sibi caput omnibus pollere sensibus, quia eos militare facit, & invigilare corporis subjecti visceribus: & caput de omnibus judicans sensibus nullo sensu judicatur, utpote solius sui iudicio sufficientissimum: utque apostolus dicit, *Spiritualis iudicat omnia, ipse autem a nemine iudicatur.* Hæc & supra dicta de corporis nostri harmonia si non sentitis in vobis, in corpore non estis, nec in corpore vivitis: & si in corpore Christi, quod est ecclesiæ, non estis, nec de eo vivitis, jam videte ubi & quid sitis. Abscessi estis, putrefecistis, & velut palmes præcisus de vite foras missi estis, & ardescitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis: quod divina pietas longe faciat a vobis.

XI.

Sed quia jam nunc videmur digressi modum epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondere vestræ calumniæ, quam contrariis & coepiscopis nostris Apulis, scriptam ad suggillationem nostri azymi, & prædicationem vestri sermone, non dubitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cavillationibus refragantia venerabilium patrum nostrorum aliqua super his scripta: deinde, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quantum multipliciter vestra retundantur & retro ferantur jacula, & quem non vultis feriant. Nam si vos non erubescitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubescere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de nostra, multorum pendet animæ, quæ falsis fratribus calumniaribus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Ista autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim terribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, ne in illud Salomonis incidere mus: *Noli respondere stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris illi similis.* Verum si non retinueritis, experiemini quod idem mox secutus ait: *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Et illud apostoli: *Hæreticum tuum hominem post unam & secundam correptionem devotam: subversus est enim qui ejusmodi est, & delinquit, proprio iudicio condemnatus.* Et cavendo interdium veteris legis typicum, deinceps non coquemus hædum in lacte matris suæ: sed impetiginem ejus & scabiem fricabimus instanter mordaci aceto & multo sale: quia cum dolore abscondenda sunt, quæ leni manu palpari & sanari non possunt, ut dominus admonet, dicens: *Simus tuus, vel pes tuus scandalizat te, absconde eum, & projice abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum.* Sed miseratio Dei præcedens hæc nostram dicit, parcat & nobis & vobis, ut deinceps non sit necesse circa questiones & pugnas verborum occupari, sed ex divinis paginis nostram in hoc mundo peregrinationem invicem consolari, & pacifice adhortari, ut psalmista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, domine, & non est illis scandalum.* Quod vero caritas & unitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud evangelii: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Quam nos sinceram hic conservare, & in futuro sine fine ipsam, quæ Deus est, perspicere, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

II. AD

1. Cor. 11.

1. Cor. 11.

2. Cor. 11.

Superbia & invidia quorum retumorigo.

Galat. 5.

Jacob. 3.

1. Cor. 4.

1. Cor. 11.

Matth. 18.

1. Cor. 11.

1. Cor. 11.

II AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIAM.

Præcipit, ut patriarchæ Gradenſi, cujus primatum ab apoſtolica ſede conſeſſum in ſynodo conſummarat, obedientiam præbeant

Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis Venetiæ & Iſtria, ſalutem & apoſtoſolicam benedictionem.

NOverit veſtra cariffima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti indiçione ſexta, cariffimum conſratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, immo novæ Aquilejæ patriarcham, ad ſynodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & quærimoniam de ſua & Forojulienſi eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram feciſſe. Cuius tandem reſeſtis privilegiis, a ſancta Romana & apoſtolica ſede ſibi conſeſſis, iudicio totius ſanctæ ſynodi hoc deſinitum fuit: Ut nova Aquileja totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, ſecundum quod evidentiffima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant privilegia. Forojulienſis vero antiſtes, tantummodo ſinibus Longobardorum eſſet contentus, juxta privilegium Gregorii II. & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno conſeſſimus, quia quater jam vocatus a nobis, nec venit nec excuſavit: cum Gradenſis, id eſt, novæ Aquilejæ patriarcha, quinque noſtra ſynodo, etiam non vocatus, interfuert. Unde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, ut præſato Gradenſi patriarchæ ſucceſſoribusque ejus, in omnibus, ſecundum jura canonica, obedientes ſitis, ſicut primati veſtro & patriarchæ eſſe debetis, & ſicut anteceſſoribus ejus noſtri perpetuo confirmantur. Et ſi quid ſui juris in urbis veſtris vel parochiis continetur, quod ſuo dominati merito debeat ſubdi, nullus veſtrum ſibi contradicere præſumat. Si quis vero veſtrum quidquam juſta quærimonia adverſus eum videtur habere: aut coram vobis confratribus & comprouincialibus cauſam ſuam proferat, & cum eo, ſi poterit, pacifice diſſinat; aut in præſentiam noſtram utraq; pars examinanda veniat, ſalva ſibi integritate ſua. Quod ſi extra ſecoritis, ſententiæ canonica ſuper vos vigilabit.

III. AD THOMAM EPISCOPUM AFRICANUM.

Oſtendit Carthagenſem archiepiſcopum totius Africæ eſſe primatem: Gummitanum vero epiſcopum, ſine illius conſeſſu nec epiſcopos conſecrare, nec provinciale concilium convocare poſſe: ſolius autem Romani pontificis eſſe, & epiſcopos deponere, & generalia concilia indicere.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Thoma conſratrati cariffimo & coepiſcopo, ſalutem.

CUM ex venerabilium canonum autoritate recoliſſimus ducentos quinque epiſcopos concilio interfuiffe Carthagenſi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix epiſcopos ſuperſeſſe in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ veſtræ imminutioni totis viſceribus animi. Cum autem ipſi

Concil. General. Tom. XIX.

Aſas Chriſtianitatis reliquias edicimus interna & mutua diſſenſione diſcindi & diſpergi, & adverſus ſe invicem zelo & contentione principatus inſtari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud ſancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obſervo: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvus eſt? Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus; multum tamen gaudemus, quia ſanctæ Romane eccleſiæ matris veſtræ ſententiæ requiritis & expectatis ſuper quaſtionibus veſtris: & quaſi rivulus ab uno fonte erumpentibus, & in ſuo ſe curſu per diverſa ſpargentibus, ad ipſius fontis primam ſcaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde reſumatis directionis veſtigium, unde ſumpſiſtis totius Chriſtianæ religionis exordium. Noveris ergo procul dubio, quia poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus & totius Africæ maximus metropolitani eſt Carthagenſis epiſcopus. nec quicumque ſit ille Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet, ſine conſeſſu Carthagenſis archiepiſcopi, cujuſlibet dignitatis aut poteſtatis ſit, exceptis hiſ que ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, ſicut & alii Africani epiſcopi, conſilio Carthagenſis archiepiſcopi ager. Unde cariffimi confratres noſtri coepiſcopi Petrus & Joannes recte ſentunt de Carthagenſis eccleſiæ dignitate, nec conſentiant errori Gummitanæ eccleſiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter ſententiæ Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia eſt licet vobis aliquos epiſcopos examinare, diſſinitivam tamen ſententiæ, abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare: quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quaeritis, poteſtis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apoſtoliſis dictum ſit a Domino: *Quicumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in celo; & quicumque ſolvaveritis in terra, ſoluta erunt & in celo:* tamen non ſine cauſa ſpecialiter & nominatim dictum eſt B. Petro apoſtolorum principi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & tibi dabo claves regni caelorum.* Et in alio loco: *Conſirma fratres tuos.* Sci licet, quia omnium eccleſiarum majores & diſſinitiores cauſæ, per ſanctam & principalem B. Petri ſedem a ſucceſſoribus ejus ſunt diſſinitende. Jam quia ad interrogata etiam conſratrum noſtrorum Petri & Joannis epiſcoporum decrevimus reſpondere; optamus, ut ſanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ catholicæ eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſanctæ & individua Trinitas ſemper conſervet, cariffime frater.*

Datum xvi. Kalendas Januarii, anno domini Leonis pape IX. quinto, indiçione vii.

IV. AD PETRUM ET JOANNEM EPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti. Addit præterea nonnulla de epiſcoporum & archiepiſcoporum inſtitutione.

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilectiffimis in Chriſto confratribus Petro & Joanni epiſcopis ſalutem & apoſtoſolicam benedictionem.

DECUS eccleſiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur epiſcopi, ubi olim ducenti quinque ſolebant per concilia plenaria

T t com-

computari; & ibi pauculas oves, quotidianæ oc-
 cisioni deputatas, remansisse, ubi quondam in-
 numerabilis grex Domini sub numerosis arietibus
 exultabat alta pace. Sed hæc peccatis nostris im-
 putantes, iustitiam creatoris collaudantes, timeamus,
 & misericordiam ejus instanter postulemus,
 ut servos suos tandem respicere dignetur. Quod
 autem scripsistis nobis pro sanctæ Romanæ eccle-
 siæ statu, nostraque incolumitate, vos Dominum
 gratias agendo exorasse; noveritis nos vestræ fra-
 ternitatis gratias agere, & pro consolatione vestra
 semper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile
 est Domino nostro Jesu Christo, ut caput omnibus
 membris prospiciat & invigilet; membra vero sui
 capitis salutem sine intermissione querant & optent.
 Bene equidem fecistis, quod justis a nobis concilium
 de rebus ecclesiasticis habuistis: quod etiam omni
 anno vel semel agere debetis. Insuper recte contra
 Gummitanum episcopum, dignitatem Carthaginensis
 ecclesiæ defendistis; quia sine dubio post Romanum
 pontificem primus archiepiscopus, & totius Africae
 maximus metropolitanus est Carthaginensis episco-
 pus, nec pro aliquo episcopo in tota Africa potest
 perdere privilegium semel susceptum a sancta
 Romana & apostolica sede: sed obtinebit illud
 usque in finem sæculi, & donec in ea invocabitur
 nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deferta
 jaceat Carthago, sive refurgat gloriosa aliquando.
 Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex
 synodia Aurelii, hoc ex omnibus Africanis conciliis,
 hoc, quod majus est, ex venerabilium prædecessorum
 nostrorum Romanorum præsulum decretis aperte
 monstratur: nec quicumque ille sit Gummitanus
 episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos,
 vel deponendi, seu provinciales concilium convocandi
 habet sine consensu Carthaginensis archiepiscopi,
 cujuslibet dignitatis aut potestatis sit. Tantum-
 modo procurabit ille Gummitanus episcopus, quæ
 ad propriam parochiam pertinent: cetera autem,
 sicut & alii episcopi Africani, consilio Carthaginensis
 archiepiscopi ager, qui solus in Africa pallium
 ab apostolica sede habere solet. Unde & episcopos
 consecrandi principale & antiquum jus retinet,
 sicut ex verbis Aurelii in concilio Carthaginensi,
 capitulo trigesimo nono, potest intelligi, cum dicit:
 In ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas
 convenire, crebro ac pene per diem dominicam
 episcopos ordinandos habemus, &c. Sed hoc vos
 non lateat, non debere præter scientiam Romani
 pontificis universale concilium celebrari, aut
 episcopos damnari, vel deponi, quia etsi licet
 vobis aliquos episcopos examinare, diffinitivam
 tamen sententiam absque consultu Romani pontificis,
 ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis
 canonibus statutum, si queritis, potestis invenire:
 scilicet quia omnium ecclesiarum majores &
 difficiliore cause, per sanctam & principalem
 beati Petri sedem, a successoribus ejus diffiniendæ
 sunt, utpote cui divinitus dicitur: *Confirma
 fratres tuos: & tibi dabo claves regni
 celorum, &c.*

Nunc quia de archiepiscopis & metropolitanis
 sententiam nostram requiritis, venerabilium antecessorum
 nostrorum dicta aperte demonstrant, id est, Clementis,
 Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur:
 Sacerdotum ordo bipartitus est, nec amplius
 quam duos ordines, id est, episcoporum & presbyterorum,
 nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt.
 Episcoporum autem ordo unus est, quamvis alii
 præferantur aliis, sive pro eo quod primas
 civitates, & magis nominatas,

A secundum potentiam, aut leges sæculi retinent,
 sive quod a sanctis patribus pro aliqua reverentia
 sanctitatis aliquod privilegium dignitatis possident.
 Nam sicut omnis mundana potestas his gradibus
 dignitatum a se invicem distat, id est, ut primus
 sit Augustus vel imperator, deinde Cæsares, deinde
 reges, duces, & comites atque tribuni: ita &
 ecclesiastica dignitas ordinata a sanctis patribus
 invenitur, dicente beato Clemente: in his civitatibus,
 in quibus olim apud ethnicos primi flamines
 eorum, atque primi legis doctores erant, primates
 vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorum
 judicium & majora negotia juste diffinirent,
 qui etiam non uni provincie, sed pluribus præessent.
 Deinde ubi archiflamines erant paganorum,
 archiepiscopi instituti sunt Christianorum,
 qui singulis provinciis præessent. Ubi vero
 metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas,
 metropolitani erant: quippe qui de tribus aut
 quatuor civitatibus intra aliquam provinciam
 majori & matri aliarum civitatum præsidebant.
 Isti aliquando metropolitani tantum nominantur,
 aliquando vero archiepiscopi, si in ipsa provincia
 majores non fuerint aliqui. Ubi autem minores
 civitates habuerint solummodo flamines vel
 comites, episcopi sunt instituti. Porro tribuni
 plebis non absurde intelliguntur presbyteri, sive
 reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus
 divino & humano privilegio prælati sunt pontifex
 Romanus. Sed de Africa primatibus aliter
 intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis
 antiquitus primates instituebantur, non secundum
 potentiam alicujus civitatis, sed secundum
 tempus sue ordinationis; quibus tamen omnibus
 præerat unus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus,
 qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus
 propter Carthaginem metropolim totius Africae,
 quorum supra meminimus. Ita legitur in
 concilio Carthaginensi, capitulo vigesimo sexto;
 Primæ sedis episcopus non appelletur princeps
 sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid
 hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.
 Sanctam vestram fraternitatem jugiter invigilantem
 utilitatibus sanctæ Dei ecclesiæ, atque devote
 pro nobis orantem, sancta & individua Trinitas
 semper conservet, carissimi fratres.

V. AD PETRUM EPISCOPUM.

Gratulatur de ejus erga sedem apostolicam ob-
 servantia. Confirmat ejus ordinationem, si
 secundum canones fuerit promotus. Hortatur ut
 suæ ecclesiæ dignitatem tueatur. Probat fidem
 ad se ab eo scriptam, eandem esse quam tenet
 Romana ecclesia, cujus fidei summa capi-
 ta ad eum mittit.

*Leo episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri
 & coepiscopo Petro.*

Congratulatur vehementer in Domino tue
 sanctissimæ fraternitati, atque multimodas
 gratias, ut dignum est, referimus ei qui est vera
 pax & caritas suorum, quod tandem per te,
 carissime frater, videtur restoruisse sanctæ Antio-
 chensæ ecclesiæ studium, & sentire quod est
 sentendum. In hoc enim cognoscant omnes, quia
 si sumus discipuli (qui primum in ipsa magna
 Antiochia nominati fuerunt Christiani) si dilectum
 habuerimus adinvicem, & id ipsum dixerimus
 omnes, & non fuerint in nobis schismata: si
 fuerimus perfecti in eodem sensu, & in eadem
 scientia. Neque enim Deus, qui unus est, in scissuris

Carthaginensis episcopus solus in Africa pallium habet. Concil. Carthage. III.

sententiam.

Leo. 22. Math. 16.

Sacerdotum ordo bipartitus.

Epist. 1. tom. 2. p. 91.

Concil. Carthage. 16.

Antioch. 19. f. 10.

7. 11. 1. cor. 1.

661

mentium, sed in sola unitate, & puro corde habitabit, & habitare facit unanimes in domo. Alioquin domus exasperata erit, nec jam digna vocari ecclesia Dei, sed synagoga maligni. Porro sicut calamitosum est, si unitas deest bonis; ita perniciosum, si adsit malis. Quod ipse ex specula sanctorum illius ecclesie, cui videris designatus divinitus speculator, prudenti oculo considerans, promotionem tuam ad episcopale fastigium, electione cleri & populi, sicut asseris, factam, atque fidem tuam, secundum antiquam consuetudinem religiosam & valde necessarium studium, apostolicam & primam sedi, cui, Deo auctore, quamvis indigni præsidemus, annunciare & exponere curasti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos & gavisos in domino; quia quod maxime oportebat, tibi & ecclesie, cui temporaliter præsidis, non distulisti efficere. Siquidem ab apostolica tua sede nostram apostolicam sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a domino & omnium sanctorum patrum concordia decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum ecclesie, sancta Romana & apostolica sedes caput præponitur, ad quam majores & difficiliore cause omnium ecclesiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse sanctus sanctorum, rex regum, & dominus dominantium confirmat; quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipse verus atque cardo apostolorum Petrus, carnis suæ beatam resurrectionem in novissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator asserit se rogasse, dicens: *Simon, Simon, ecce stanas expetivi vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hæc fides Petri non defecit, nec defutura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi; sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periculationibus, sicut usquenunc confirmare non cessavit. Pro cujus excellentia tertiam a Romana ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summopere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro sedis, cui ad tempus præsidis, antiqua honorificentia. Nec revocaris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochena ecclesie reliquerunt omnia sanctorum patrum concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima mater, Romana scilicet atque prima sedes, tam dilectæ sibi filie, immo consociæ, nunquam & nunquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochena ecclesie audivimus.

Lm. 11.

Porro quod a nobis causas divisionis universalis ecclesie compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ sollicitudini, nos adhuc a Domino miserante firmissime retinere vinculum sanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurrisse damnatum schismatis, quos integritas concordie, & plenitudo ecclesiasticæ disciplinæ indefinenter regit. Unicuique nostrum debetur honor, & sua jura conservantur. Terminos, quos patres nostri fixerunt, nulli arroganter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circumspiciat, ne qua radix amaritudinis, atque dissensionis, quod absit, in vestris partibus succrescat, per quam inquinateur multi, & quam necesse sit distincta falce sanctorum canonum a catholice ecclesie agro extirpantur.

Concil. General. Tom. XIX.

Mea vero humilitas in culmine apostolici throni ideo exaltata, ut approbata approbet, improbata quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis episcopalem promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat: & communem Dominum instanter exorat, ut quod humano ore jam diceris, ante ejus oculos existas. Noveris tamen, nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc neophytus, aut curialis, seu bigamus, vel pretio, aut alio quolibet modo sacris canonibus contrario, quod absit, obtinueris. Sane fidem tuam, quam proprio scripto sumus & apostolicæ sedi exposuimus, sanam & catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, & sicut vere unicam & salutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eandem nostram esse devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum omnipotentem esse, totamque in Trinitate deitatem coessentialentem & consubstantialentem, coeternam & coomnipotentem, uniusque voluntatis, potestatis, & maiestatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ sunt in celo & in terra, visibilia & invisibilia. Credo etiam singulas qualque in sancta Trinitate personas, unum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipsum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, consubstantialentem coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu sancto ex Maria semper virgine, cum anima rationali: duas habentem natiuitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in utraque natura atque perfectum: non commixtionem atque divisionem passum, non adoptivum neque phantasticum: unicum & unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, sed in unius personæ singularitate: impassibilem & immortalem divinitate, sed in humanitate pro nobis & pro nostra salute passum vera carnis passione, & sepultum, ac resurrexisset a mortuis die tertia, vera carnis resurrectione: propter quam confirmandam, cum discipulis nulla indigentia tibi, sed sola voluntate & potestate comedisset, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua surrexit, & anima, ascendisse in cælum, & sedere in dextera Patris: inde decimo die misisse Spiritum sanctum: & inde, sicut ascendit, venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique secundum opera sua. Credo etiam Spiritum sanctum, plenum & perfectum verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coessentialentem & coomnipotentem, & coeternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Fidei Romanæ ecclesie explicatio.

Hanc sanctam & individuum Trinitatem non tres deos, sed in tribus personis, & in una natura sive essentia unum Deum omnipotentem, æternum, invisibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, ut Patrem ingentem, Filium unigenitum, Spiritum sanctum nec genitum nec ingentem, sed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo sanctam catholicam & apostolicam unam esse veram ecclesiam, in qua unus datur baptismus, & vera omnium remissio peccatorum. Credo etiam veram resurrectionem ejusdem carnis, quam nunc gesto, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris testamenti, legis & prophetarum & apostolorum unum esse au-

663
 florem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædestinasse solummodo bona, præciyisse autem bona malaque. Gratiâ Dei prævenire & suble- qui hominem credo & profiteor, ita tamen, ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam; & absque baptisate, originali peccato obnoxiam, credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæresim extol- tem se adversus sanctam ecclesiam catholicam; pariterque eum quicumque aliquas scripturas; præter eas quas catholica ecclesia recipit, in auctoritate habendas esse crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, & velut quatuor evangelia veneror: quia per qua- tuor partes mundi, universalis ecclesia, in his, tanquam in quadrolapide, fundata consistit. Pri- mum, Nicænum trecentorum & octodecim pa- trum, sub B. Silvestro papa Romano, & Constanti- no Augusto magno: cui præfuerunt Vidor & Vincentius Romani presbyteri. Secundum, Con- stantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum, sub Damaso papa & Theodosio majore. Tertium, Ephelinum primum ducentorum pa- trum, sub Cælestino papa & juniore Theodosio. Quartum Chalcedonense sexcentorum & triginta patrum, sub beato Leone papa, & Marciano Au- gusto.

Parti modo recipio & veneror reliqua tria con- cilia, id est, secundum Constantinopolitanum, sub Vigilio papa & Justiniano Augusto: deinde tertium Constantinopolitanum contra Monotheli- thas, sub Agathone papa & Constantino nepote Heraclii: ultimum, secundum Nicænum, sub Hadriano papa & Constantino Irenes filio, pro reverendis Domini Jesu Christi & sanctorum ima- ginibus. Quidquid supra dicta septem sancta & universalia concilia senserunt & collaudaverunt, & sentio & collaudo: & quoscumque anathema- tizaverunt, anathematizo. Hanc fidem sancta Ro- mana & apostolica sedes corde credit ad iusti- tiam, & ore confitetur ad salutem. Secundum hanc vivere, Domino donante, studet, & pro ejus defensione, si oportuerit, mori parata est. Quam & in te, frater carissime, perfectam cog- noscimus, & secundo scientes quia fides sine ope- ribus mortua est. Salutamus cum omni fraterni- tate seu collegio sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis tuam fraternitatem sanctam, cunctumque col- legium in Domino tibi subiectum: & ut pro no- stra gemina salute omnipotentem Dominum ju- giter exores precamur plurimum, reverende & desiderabilis frater.

VI. AD MICHAEM CONSTANTINOP. ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare studeret. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum suæ potestati subicere conaretur, tum quod universalis pa- triarchæ nomen sibi usurparet, & Romanam ecclesiam, quæ in azyms sanctum eucharistiæ sacrum conficiat, damnaret. Probat Christum in azymo contectasse.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo.

Scripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime ne- cessarium omnibusque Christi fidelibus amplecten- dum bonum concordæ & unitatis exhortati su-

664
 dea: quatenus post nimium longas & perniciosas discordias, filia ex propriæ matris reconciliatio- ne exultet. Ad quod utique te provocantem & præmonentem tanto promptius auscultare cupi- mus, quanto vigilantius animadvertimus hanc lo- lam esse propriam & specialem virtutem piorum at- que sanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & ma- lis esse possint communes, Domino sic præmon- strante. *In hoc cognoscant omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem.* Et dei- loquo Paulo protestante: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctorum, sine qua nemo videbit Deum.* Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam summum deside- rium nostrum tua industria anticipasti: quod uti- que si aliquo frigore caritatis pigritatis exe- qui, nostra debueras solertia præveniri. Nos enim, juxta præfatum apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus: quanto magis ergo tecum, quem videmus eccle- siæ Dei valde utilem & necessarium posse fore ministrum, si non transgredi laboraveris termi- nos quos patres nostri posuerunt? Et quia Chri- stianæ perfectionis est, pacificum esse, etiam cum inimicis pacis, spe correctionis, non consensu ma- lignitatis: tanto sollicitius debemus omnes occa- siones scandalorum de medio tollere, quanto te- nacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jam- diu pertulit ad aures nostras, que nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim profuisse ad episcopale fasti- gium: quod nullatenus esse faciendum, & apo- stolus edocet, & venerabiles canones interdiciunt.

Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antio- cheum patriarchas, antiquis suæ dignitatis pri- vilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris. Quod quati- to tuo periculo tentes, omnibus sanæ mentis pa- tet: quandoquidem vana gloria & pompa seculari elatus, consilium divinitatis antiquum super stabilimento columnarum suæ ecclesiæ contem- dis, quasi ex fallacibus divitiis præjudicium fa- cturus illi, qui cum vere & singulariter dives es- set, pauper pro nobis factus, delegit suæ tempo- rali navitanti oppidulum, & speluncam diversio- rium, non quodlibet regum palatium. Cujus exem- pla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites, dicere audeat: *Ascendam super altitudinem nubium, & similitudo ero altissimo. Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestra: neque via mea, via vestra dicit Dominus: qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exur- git ut non prævaleat homo, in cuius conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitu- dinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit psalmista: *Alta a longe cognoscit excelsus Dominus.* Unde per semetipsum testatur: *Quod altum est bo- minibus, abominabile est apud Deum.* Qualis ve- ro, & quam detestabilis atque lamentabilis est il- la sacrilega usurpatio; qua te universalem patriar- cham jactas ubique & scripto & verbo, cum om- nis Dei amicus hujusmodi hætenus horruerit ho- norari vocabulo? Et quis post Christum conve- nientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, &c.* Verumta- men quia ille non invenitur universalis apostolus dictus, quamvis princeps apostolorum sit confi- tutus, nullus successorum ejus tam prodigioso prænomine consentit appellari penitus, licet ma- gno*

Caritas
 tua propria
 sanctorum
 7. ad. 12.

1. Cor. 11.

2. Cor. 11.

1. Tim. 3.

1. Nic. de
 mutare, aut
 aliquid inf.
 modi.

1. Jo. 14.

1. Jo. 15.

1. Jo. 17.

1. Jo. 18.

1. Jo. 19.

1. Jo. 20.

1. Jo. 21.

1. Jo. 22.

1. Jo. 23.

1. Jo. 24.

1. Jo. 25.

665

gno Leoni prædecessori nostro, & successoribus A
 ipſius, hoc ſancta decreverit Chalcedonenſis ſyn-
 nodus. Nempe animadvertant non eſſe amicum
 ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari: quia potius
 paranympſtim & lenonem antichriſti, qui adver-
 ſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus,
 aut quod colitur. Ecce ille Joannes veſter, cu-
 jus veſane adventionis adhuc hæredes perma-
 neris, qui, ſecundum pſalmiſtam, per vos adhuc
 vocat nomina ſua in terris ſuis, cum interit non
 ſumpſit omnia; neque deſcendit cum eo gloria
 ejus ad infernum: quia cum in honore eſſet,
 non intellexit. Iſte & beatiffimis pontificibus Pe-
 lagio & Gregorio ſucceſſoribusque eorum pro hac
 inſolentia aſſiſſimè ſtatutus, in tua pertinacia ir-
 revocabiliſ perit, jamque per quadraginta & qua-
 dringentos annos ſua contumacia ſequaces præ-
 cipitare non ceſſavit. Quibus quid proſuit ſuper-
 bia, divitiarum jaſtantia quid contulit? *Tranſe-
 rant omnia velut umbra. Quid denique prodeſt bo-
 mini, ſi totum mundum lucretur, anima vero ſua
 detrimentum patiatur?* Et quomodo animas pro-
 ſtratis habetis ponere, qui inane nomen, &
 univerſam eccleſiam ſcandalizans, dedignamini
 deponere? Reſpice ergo, rogamus, ad hac
 inſania, ne illius conſors tu quoque, quod
 aſſit, ſias, de quo dicitur: *Omne ſublime vi-
 det, & ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuper-
 bia.* Illud autem quis non ſtuprat, quod poſt
 tot ſanctos & orthodoxos patres, per mille & vi-
 ginti a paſſione Salvatoris annos, novus calum-
 niator eccleſiam Latinorum emerſit, anathemati-
 zans omnes, & publicam perſecutionem excitans,
 quicumque participarentur ſacramentorum ex azy-
 mis? Quam præſumptionem tuam & ſama nobis
 obtulit, & literarum ſub nomine tuo ad Apulos
 datarum textus manifeſtavit; quæ violentè ad-
 ſtrere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo
 Dominus apoſtoliſ ſuis corporis ſui myſterium in
 cæna commendavit. Quod omnino falſum eſſe ex
 utroque teſtamento facillime deprehenditur: quia
 qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, jux-
 ta ipſius legis præceptum, ex azyms & vino vetus
 paſcha adimplevit, & protinus ex azyms & vino
 novum, ſicut aperte Lucas narrat, diſcipulis tra-
 didit. Neque enim totis oſto diebus illis fermen-
 tatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud
 quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de
 populo ſuo. Quod ſi in cæna Domini Jeſu appa-
 ruiſſet, aut ipſe ſeu diſcipuli ejus quoquo modo
 guſtaſſent, juſte ſicut prævaricatores legis perirent,
 nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus: *Quis
 ex vobis arguet me de peccato?* Nec eſſet opus fal-
 ſos teſtes ad perdendum eum querere, cum hoc
 ſolo perderetur juſte. Sed qui peccatum non fe-
 cit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, quod
 paſſurus diſcipuliſ mandavit, evidentè per apo-
 ſtolum, in quo loquebatur, commemorans, in-
 quit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in
 fermento malitiæ & nequitia, ſed in azyms ſincer-
 itatis & veritatis. Denique modicum fermentum
 totam maſſam corrumpit.* Ubi cumque autem cor-
 ruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, &
 alicujus vitii ſuſceptio.

Porro noſtrum paſcha ideo novum dicitur, quia
 illud vetus præceptum eſt Iſraelitiſ in memoriam
 ſuæ egreſſionis ex Aegypto: iſtud vero Chriſtianis
 in memoriam dominicæ paſſionis, qua ad Patrem
 tranſiit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam
 de aliis, quibus nos calumniaris, latius a noſtris
 nunciis per alia ſcripta noſtra, que deſerunt, in-
 ſtrueris: hic breviter attingiſſe ſit ſatis. Dicat au-
 tem fraternitas tua, ſaltem admonita, caute &

humiliter loquæ, ne aliquando Dominus dicat &
 tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Scripſiſti
 ſiquidem nobis, quoniam ſi una eccleſia Roma-
 na per nos haberet nomen tuum, omnes eccle-
 ſiæ in toto orbe terrarum haberent per te no-
 men noſtrum. Quid hoc monſtri eſt, frater ca-
 riſſime? Romana eccleſia, caput & mater eccle-
 ſiarum, membra & filias non habet? Et quomo-
 do poteſt dici caput aut mater? Credimus enim
 propter quod & loquimur atque conſtanter pro-
 ſitemur: Romana eccleſia adeo non eſt ſola, vel
 ſicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum,
 quæcumque natio diſſentit ſuperbe ab ea, non ſit
 jam dicenda vel habenda eccleſia aliqua, ſed om-
 nino nulla: quin potius conciliabulum hæretico-
 num, aut conventiculum ſchiſmaticorum, & ſy-
 nagoga ſatanæ. Videre diceris illud ſancti Eliæ,
 tunc præſumentis de ſe: *Reſiſtus ſum ego ſolus.*
 Sed audi quid ille audivit a Domino: *Reſiſti
 mihi ſeptem millia virorum.* Quiſce, quiſce jam,
 venerabilis frater, ab his ſuperſtitionibus, ne il-
 lud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui ſe divites
 affectant, nihil habentes.* Simillimum nempe hoc
 eſt diabolicæ arrogantia, qui regna mundi a con-
 ditore omnium facta putans ſua eſſe, dixit illi:
Hæc omnia tibi dabo. Igitur hinc jam ad cor re-
 deatur, & tam pernicioſa ſcandala de medio tol-
 lantur, & tunc, ſecundum pſalmiſtam: *Loquitur
 Dominus pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos
 ſuos, & in eos qui converſantur ad cor.* Nam nos
 cum pertinacibus, & in errore ſuo permanenti-
 bus, pacem aliquam habere non poſſumus, ne
 operibus malignis communicemus: quia nec Do-
 minum Chriſtum alicubi talia feciſſe invenimus:
 cum etiam in nativitate ipſius, angeli pacem an-
 nunciaverunt ſolummodo bonæ voluntatis homi-
 nibus. Qui etiam oculum ſcandalizantem eruen-
 dum, manum vel pedem ſcandalizantes abſcin-
 dendos inſinuat.

Ceſſent ergo hæreſes & ſchiſmata, & diligen-
 tiſ legem Dei jam non erit ſcandalum, ſed pax
 multa. Quicumque gloriatur Chriſtiano nomine,
 ceſſet Romanam ſanctam & apoſtolicam eccleſiam
 maledicere & laceſſere: quia fruſtra patremſami-
 lias honorat, quiſquis ejus uxorem exhonorat.
 Et fruſtra matremſamilias caput & faciem magai-
 ficat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tan-
 quam digitos pedum illius conculcat. Unde in
 Eccleſiaſtico dicitur: *Quam mala eſt fama, quiſu-
 git patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat
 matrem.* Et in Proverbiis: *Oculum qui ſubſannat
 patrem, & deſpicit matrem, effodians eum corvi
 de torrentibus, & comedans eum filis aquila.* Con-
 ſidimus tamen ex divina pietate, quod ab his in-
 noxiis aut correctus invenieris, aut certe admo-
 nitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum,
 pax noſtra jam ad nos non revertetur, ſed ſu-
 per te requieſcet, ceu ſuper pacis filium; & re-
 gnabit inter nos germana caritas, de corde puro
 & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſ-
 ſe habebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super
 hæc, ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima re-
 gna connectantur pace optata. Orantem pro no-
 bis tuam honorabilem fraternitatem ſancta Tri-
 nitas in perpetuum conſervet. Data menſe Ja-
 nuario, indiſtione VII.

VII. AD CONSTANTINUM
MONOMACHUM IMPERATOREM.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam ecclesiam defendat. De arrogantia Michaelis Constantinopolitani conqueritur: legatosque commendat.

Leo episcopus, servus servorum Dei, gloriose & religioso imperatori novo Roma Constantino Monomacho, dilecto filio salutem.

Quantas gratias referre jugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium sanctæ & individuum Trinitati, super inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua devotione & religiosa industria, gloriosissime fili atque serenissime imperator, perpendere possumus: qui te talem nostris exhibuit & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope statum sanctæ & catholicæ ecclesiæ relevari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimium longas & perniciosas discordias, primus pacis & concordie moritur, portitor, & exoptatus exactor efficiens, & cum ipso vane electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo legatione fungentes, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus, reconciliamini propter eum qui est pax nostra, qui facit utraque unum.* Etenim velut religiosa & egregia indolis proles, gemitus matris tuæ non oblivisceris: nec contemnendam, quia genuit, sed potius reverendam arbitris, atque plenæ caritatis visceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo & Patri omnium tantas caritatis, ut uni Deo & Patri omnium tantis matris benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam laet, quod in Ecclesiastico habent: *Benedictio patris format domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et illud: *Ne dimittas legem matris tue, liga eam in corde tuo jugiter.* Quæ utique proverbialia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, & instruit. Cui nisi illa successerit, ut regeneret & refoveat, ista procul dubio secundæ morti filios suos destinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terram & fines orbis occupaverit membris suis & repleverit: tamen unum caput omnibus reverendum & suspiciendum exerit, & præterdit. Quod quicumque exhonorat, frustra se se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Christi vox prætulit, & præeminere voluit universis, & subsequens ecclesiæ pietas, & generalis sanctorum patrum consensus jugiter hæcenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare disponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter insignivit, & tremendum & amandum populis effecit, &, ut in sempiternum regnaret, chrismate adoptionis inunxit. Nempe ipsa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobilissimum & religiosissimum Constantinum, cuius genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cujusque de nomine dictam urbem famosam regis, temporaliter edidit, nutrit, provexit, & super omnes mortales æterni regni gloria cumulavit. Unde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, gloriosissime fili, magnificando tan-

to majori super tua devotione & recognitione replemur gaudio, quanto copiosior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque inimitabile exemplo. Et ideo non cessamus orare communi Dominum, per quem reges regnant, & principes iusta decernunt, ut in suo beneplacito te conservet longævum, & compleat in bonis desiderium tuum. Porro ego ipse, qualicumque apostolicæ vicarius sedis, pro modulo humilitatis meæ & possibilitatis supplerè laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundum deiloquum Paulum, *ta mihi est, si non evangelizavero: necessitas enim mihi incumbit maxima, posituro rationem æternæ & districto iudici, propter unius regimen ecclesiæ, ex omnium ecclesiarum merito.* Illa ergo solitudine, qua omnibus ecclesiis debeo invigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & plinquam pagana impietate adversus ecclesiæ Dei insurgere passim, Christianos trucidare, & nonnullos novis horribilibusque tormentis usque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut seni, seu femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere, sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solm usque diruere: sæpissime perveritatem ejus redargui, commonui, obsecravi, prædicavi, opportune importuneque inhiitii, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denunciavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo potest corrigere quem Deus desperavit, & stultus non corrigitur;* adeo obdurata & obstinata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed superimpendi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitie eorum, vel, si sic expediret, ad repressionem contumaciæ, humanam defensionem undecumque attrahendam fore, audiens ab apostolo, principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in iram operanti malum: & quia principes non sunt timori boni operis, sed mali: & reges atque duces missos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitatis & imminens necessitas permisit, gloriosissimæ & magistri Atgyroi fidelissimi tui colloquium & consilium expetendum censui, non ut cuiusquam Northmannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed ut saltem humano terrore respicerent, qui divina iudicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam saluti admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverso omnem subjectionem fide pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur: sed adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adiutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex divina pietate solatium & præsidium, carissimum atque clarissimum filium nostrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpote cum prociudu & expeditione imperiali properantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna gratia

1. Cor. 9.
2. Thim. 2.

Matt. 23.
1. Tim. 6.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

669
 tua tuam serenitatem animavit, ut hinc inde vo-
 bis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gen-
 tem ab ecclesia Christi propellentibus & procul
 effugantibus, assidue nunc Christianitatis rele-
 tur decus, & reipublice reformetur status. Et
 quis abundante iniquitate & refrigescente carita-
 te, sancta Romana ecclesia & apostolica sedes ni-
 mum diu obfessa fuit mercenariis & non pasto-
 ribus, a quibus sua, non que sunt Jesu Christi,
 querentibus, devastata jacebat miserabiliter ha-
 stenus: divinum consilium voluit meam humili-
 tatem suscipere tantæ cathedræ pondus. Quo li-
 cet plurimum mei imbecilles prægraventur & de-
 primantur humeri, non parum mihi subest san-
 ctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales
 adsunt filii religione & potentia præclarissi-
 mi. Quapropter, devotissime filii, & serenissime
 imperator, collaborare nobis dignare ad revelatio-
 nem tuæ matris sanctæ ecclesiæ, & privilegia di-
 gnitatis atque reverentiæ ejus, necnon patrimo-
 nia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut
 manifeste cognoscere poteris ex venerabilium præ-
 decessorum nostrorum seu tuorum scriptis & ge-
 stis. Tu ergo magnus successor magni Constanti-
 nini, sanguine, nomine, & imperio factus, ut
 has etiam imitator devotionis ejus erga apostoli-
 cam sedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir
 post Christum eidem sedi contulit, & confirma-
 vit, & defendit, tu juxta tui nominis etymolo-
 giam, constanter adjuva recuperare, retinere, &
 defendere. Ita enim apud Deum singulariter pu-
 gnans, cognominaberis, quod jamdudum inter
 homines cognominaris. Hoc sane gloriosissimus
 filius noster Henricus perficere molitur in suis
 partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient
 feliciter, & multipliciter, ubi quantocius, Dei gra-
 tia præveniente, & beatissimis apostolorum prin-
 cipibus intervenientibus, & me qualicumque vi-
 cario eorum mediante, & obtinente, firmissi-
 mum pacis & amicitie inter vos ambos compo-
 nentur sedes.

Allud ad
 cognomen
 Mosomachi.

Joan. 11.

Mat. 11.

Lev. 10.

Rom. 12.

Præterea confrater noster archiepiscopus Mi-
 chael exhortatorias ad concordiam & unitatem
 direxit nobis litteras: quem ad tam optabile & ne-
 cessarium bonum præmonentem tanto necesse est
 nos devotius & alacrius suscipere, quanto perspi-
 caciis consideramus non posse computari inter
 discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci de-
 dignatur acquiescere, Domino suis dicente: *In
 hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si
 dilectionem habueritis adinvicem: & magno Paulo
 sic protestante: Pacem sequimini cum omnibus, &
 sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Sed
 noverit tua claritas, super præsumptionibus ejus
 multa & intolerabilia jamdudum pervenisse ad au-
 res nostras, qualiter etiam aperta persecutione in
 Latinam ecclesiam exardescens, anathematizare
 non timuit omnes qui sacramenta attreant ex
 azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum
 patriarchas antiqua dignitate sua privare contem-
 dens, contra fas & jus sibi subdere nova ambitio-
 dens, appetit: & pleraque quæ usurpare dicitur, sic-
 ut a nostris nunciis diligenter cognoscere pote-
 ris. In quibus si, quod absit, pertinax fuerit,
 pacem nostram nullatenus retinere poterit: quia
 procul dubio, ad nos revertetur, sicut Dominus
 dicit, *si ille noluerit esse filius pacis.* Unde & apo-
 stolus: *Si ferri, inquit, potest, quod ex vobis est,
 cum omnibus hominibus pacem habentes.* Siquidem
 in vano patrem familias honorat, qui uxorem ejus
 exhonorat. Et frustra matris familias caput & fa-
 cie magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impu-
 gnans, velut digitos pedum ejus conculcat. Con-

670
 atra quem sapientia Dei in Ecclesiastico sic into-
 nat: *Quam mala fama est qui fugit patrem, & est
 maledictus a Deo qui exasperat matrem.* Confidi-
 mus tamen quod præveniente gratia Dei invenie-
 tur innoxius ab his, aut correctus, aut cito re-
 spiciet admonitus: & efficietur non qualis dicitur,
 sed qualis a nobis pie desideratur & spera-
 tur. Hinc jam tuæ gloriæ præsentis filios nostros
 sanctæque Romanæ & apostolicæ sedis nuncios
 per omnia commendamus, quatenus, ut decet,
 liberaliter suscipiantur, reverenter habeantur, be-
 nigne & honeste tractentur, rationabiliter patien-
 terque audiantur, atque quantocius nobis lauda-
 biliter remittantur, ne tantum laborem illos fru-
 stra arripuisse pigeat, nos mandasse pudeat. Por-
 ro ex Amalitano episcopo nulla tibi suboritur
 suspicio, quia Romanus est omnino, & ab Amal-
 itanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam
 pene anno integro. Benedictus Deus & Pater
 Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordia-
 rum, & Deus totius consolationis dignetur tuam
 excellentiam benedicere omni benedictione spiri-
 tuali, repleatque omni gaudio & pace, ut in
 præsentis sæculo per longa tempora feliciter do-
 mineris, & in futuro sine fine cum Rege re-
 gum, & Domino dominantium, regno celorum
 beate perfruaris, honorabilis & desiderabilis no-
 bis in Christo filii, & gloriose Auguste. Amen.

VIII. EPISTOLA LEONIS PAPÆ IX. Ex MS. Sirmond.

AD OMNES PER ITALIAM
 EPISCOPOS.

Ne possessiones omnes suas quisquam donet mo-
 nasterio, sed earum saltem medietatem
 ecclesiæ ad quam pertinet.

*Leo episcopus, omnibus episcopis in Christo
 per totam Italiam.*

Relatum est auribus nostris, esse quosdam
 perverse agentes, qui subvertere atque dividere
 conantur ecclesiæ unitatem: videlicet abbates &
 monachi, qui non studio caritatis, sed zelo ra-
 pacitatis invigilant, & docent atque seducere non
 cessant seculares homines quos illaqueare pos-
 sunt, ut res suas atque possessiones, sive in vi-
 ta, sive in morte, in monasteriis illorum tra-
 dant; & ecclesiis quibus subjecti esse videntur,
 & a quibus baptismum, penitentiam, eucharis-
 tiam, necnon pabulum vitæ cum lacte acceperunt
 vel accipiunt, nihil de bonis suis relinquunt.
 Hanc denique formam discordiæ nos animadvertentes,
 omnibus modis inhibere volumus; &
 ne amplius fiat, omnino prohibemus: conside-
 rantes non esse bonum, ut illi qui olim fuerunt
 socii passionum, secundum apostolum, sint im-
 munes a societate consolationum; & quia dignus
 est operarius mercede sua. Ideoque præcipimus
 atque jubemus, ut quicumque amodo in mona-
 sterio se converti voluerint, sive in vita, sive
 in morte, omnium rerum & possessionum, quas
 pro salute animæ suæ disponi decreverit, medie-
 tatem ecclesiæ, cui ipse pertinere dignoscitur,
 relinquat: & sic demum in monasterio, prout li-
 bitum sibi fuerit, eundi convertendique habeat
 licentiam. Quicumque autem hujus decreti con-
 tradictor extiterit ac temerator, anathematis gla-
 dio subjaceat.

* Forte re-
 duat, in-
 Hard.

* Forte, ve-
 licit, H.

IX. AD FRANCOS.

De rebus in concilio Remensi gestis, ac nominatim de celebrando festo S. Remigii.

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratribus & filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Compertum caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, &c. *Exeat in fine actorum concilii Remensis sub Leone.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX.

De concessa basilica Vaticana decima oblationum.

Beatæ Petre apostole, ego Leo episcopus servus tuus, & omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum & justum curis, quibus circumdax, auferre, & tibi offerre quasi meam, cum sit tua: Quidquid enim est quod in iuribus nostris sit, licet sit parum ad conferentiam præteritorum que nostri antecessores habuerunt: id tamen, quantumcumque sit, dignum tecum iudicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, que tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum & venerabile corpus tuum requiescit, & etiam in confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humiliter devotione, & tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus, ad constructionem & refactionem ipsius tui sacri templi, in edificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus assiduis olei & cere, necnon lampadibus, vitreis, & acindulis, atque thymiamate, cæterisque omnibus utensilibus, que ad usum & necessitatem atque decorem totius ipsius ecclesiæ pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, ut oblatio que tibi debetur, separata sit a cæteris oblationibus, & nullum aliqua confusione patiat error.

Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta, vel indumenta ecclesiastica, super ipsum sacrum & venerabile altare tuum oblata fuerit ad cultum Dei, divinis officiis & mysteriis necessaria: conferimus ea omnia ipsi tue ecclesiæ, ibi perpetuo permanens in usum & salariam, Deo & tibi illic servientium, & servitorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare, & ad ipsam confessionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipsa tui natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro laminaribus & cæteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum censuimus, ut quotiescumque, de quibuscumque regnis vel oris, tributa, sive ad altare tuum offeruntur, sive ad apostolici pedes ponuntur, sive quovis modo apostolice sedi, cui, Deo auctore præsidemus, persolvuntur: decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeatur ad reformationem ecclesiæ tuæ, & cætera que superius diximus.

Ut vero hæc omnia observentur illibata, tam a successoribus nostris in sede tua, o beate Petre usque in finem sæculi scilicet, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam parvis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus,

A diveris sexus & ætatis: statimus apostolica censura, qua licet indigni fungimur, sub divini iudicii obestatione, & terribili anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non iustificaverit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hac temporalis vita; sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus custos & cautus observator nostræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absolvatur, & illic quoque per te intra januam regni cælestis admittatur.

Hoc itaque nostræ devotionis privilegium, ut verius credatur, & certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, & roboratum nostro sigillari sigillo iussimus, ad laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, apud quem, beate Petre apostole, semper esto memor nostri & omnium ovium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, & per nos miseratus pascit, & pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.

Ego Leo episcopus servus tuus, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

X. AD AUXIMANOS.

Post obitum episcopi expilatores domorum episcopaliū redarguit.

Leo episcopus, servus servorum Dei dilectis in Christo filiis omnibus Auximanis, clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

Quia auctore Deo sic nobis unius ecclesiæ cura specialiter est commissa, ut per dignitatem apostolicæ sedis etiam cæterarum ecclesiarum generalis sit provisio delegata: nostro competere videtur officio, non solum que hæcenus adversus easdem ecclesiæ temerariis ausibus fuit usurpata corrigere, sed etiam ne rursus eadem præsumantur in posterum providere. Perversam autem & prorsus execrabilem quarundam plebium consuetudinem fama vulgante cognovimus: ut videlicet, suo defuncto episcopo, domum episcopi hostiliter irrumpentes invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendunt, vites insuper & arbuta, bestialia immaniores feritate, succidant.

Quod nimirum nisi ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium, quia regionibus illis repetenti furoris imminet gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in reprobatione mandatum, si maledicens patri vel matri multari morte præcipitur: cujus animadvertionis sententia digni sunt, qui non carnales genitores persequi gestiunt, sed ipsam matrem suam ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu sancto regenerati sunt, ut viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit: sed Christus, qui animarum nostrarum episcopus est, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti sacerdotes secundum legem, eo quod non morte prohiberentur permanere: Jesus autem quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.* Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali episcopo vivente, terrena pressus formidine, ab ecclesiæ se læsione cohibuit: defuncto autem eo,

Contra expilatores domus episcoporum.

673
ad injuriam Christi, qui immortalis ecclesie sponsus est, sed odii & virus malitie, quod eatenus occultabat, effundit. * Et fortasse episcopus in vita sua aliquem lesit? Sed Christus, qui ecclesie custos relictus est, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur: cur eterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen si ecclesie prado, Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, si eum ubique presentem omnia posse ac posse consideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Psalmistam dicitur: *Dixit impius in corde suo, Non est Deus*. Porro si illi, qui bona sua ecclesie conferunt, proprii reatus absolutionem felici commercio promerentur: subsequenter autem illi, qui ecclesiasticas facultates barbarica feritate diripiunt, in eternam suam damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo & incomparabili criminis genere sic Judaicam perfidiam superant, ut non modo Gentilium errorem, sed & hereticorum pravitatem detestabiliores excedant, a quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod est ecclesia, crudeliter laceratur.

Deprimatur ergo ausus illiciteus, & nefarius diabolice investigationis cohibeatur excessus, abstinere manus audax ab ecclesiastico patrimonio, ne viduus pauperum pereat: ne quod ex oblatione fidelium jam Deo factum est sacrificium, prada raptorum fiat. Quisquis autem hujus nostri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus, & ut revera putridum membrum, excommunicationis ferro a sancte ecclesie corpore detrucamus. Sit igitur, nisi relipiscat, anathema, maranatha, omnesque maledictiones Hebal super caput suum descendisse cognoscat. Ob servatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem querentibus, vitam eternam. Amen.

XI. AD. JOANNEM ARCHIEPISCOPUM SALERNITANUM.

Jura metropolitanus ejusdem ecclesie confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, sancta & venerabilis Salernitana ecclesia, que est beata & semper virginis Dei genitricis Maria, ubi etiam gloriosam Matthaei apostoli & evangelista corpus cum beato martyre Fortunato requiescit, & per eum confratri nostro Joanni ejusdem ecclesie archiepiscopo in perpetuum.

Officium sacerdotale assumere, si interiori vigilantia perpendamus, oneris est magis quam honoris: quippe cui propria curare non sufficiat, nisi & salubriter gesserit aliena. Nam ad hoc pastoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in se sollicitudinem pia provisione suscipiat, ut in eorum se custodia vigilanter disponat, ne nostra forte desidia invidus hostis rabida, quod ablit, quempiam fauce deglutiat, & eorum ad nostram non immerito applicetur poenam perditio, qui commissos sollicita custodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divini dispensationis consilii praeesse nos contigit, prodesse quantum possumus festinemus: ut dum creditor rationem nobiscum positurus advenerit, lucrum nos fecisse reperiat, & sua, sicut promissit, remuneratione satisfacet. Et quoniam ad prae-

Concil. General. Tom. XIX.

lens ecclesiam istam nullis bonis nostris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere possumus: sua sibi confirmare, & indiscissa vel imminuta pia devotione censemus conservare. Unde fratris Joannis archiepiscopi petitioni libentissime annuentes, hoc apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus, statuente apostolica censura, ut quicumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum Domini contulit bona, vel omnia a quibuscumque Christi fidelibus concessa; vel in perpetuum sunt concedenda, rata semper & inviolata permanent.

Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum cum sibi adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam & potestatem damus ordinandi & consecrandi in his subiectis nobis locis, hoc est Pestanensem episcopatum cum parochiis & adjacentiis suis, & Nolanum, & Conlanum cum parochiis & adjacentiis suis, necnon Malvitanum, & Cusentium, simulque episcopatum Bisuntinensem, atque episcopatum Acerentium cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Necnon liceat tibi ordinare episcopus super congruentia loca, secundum regulam sanctorum patrum, in ipsa integritate Salernitani archiepiscopatus. Et non habeant potestatem successores nostri, in cunctis praedictis episcopatibus, quos vobis apostolica auctoritate concessimus, deinceps in perpetuum episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est.

Si quis autem contra hujus nostrae praecipionis privilegium agere praesumpserit, aut praesumentibus consenserit, aut fautor extiterit, & non potius observare eum in integrum studuerit, sed nostram apostolicam hanc praecipionem interdictionem transgredi praesumpserit: sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis eorum regni clavigeri, nostroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrocissimis pompis, transgressorum sanctorum patrum canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est: *Terminos patrum nostrorum nulla auctoritate illicitae temeritatis transgredi praesumi*. Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac transgressores ex canonica correctionis freno debere constringi: illius insuper speciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Matheus amisit ausulam. Qui vero hujus nostri privilegii constitutionem & confirmationem observaverit, a Domino Deo benedicatur, & aeterni regni, beato interveniente Matthaeo evangelista, particeps effici mereatur.

Datum xi. Kalendas Augusti per manus Frederici diaconi, sanctae apostolicae sedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermannii Coloniensis archiepiscopi & archicancellarii, anno Domini Leonis IX. papae tertio, indictione iv.

DIPLOMA LEONIS PAPE IX. DE CORPORE S. DIONYSII.

In Salvatoris nostri Jesu Christi nomine. Amen.

Leo episcopus servus servorum Dei, clarissimo filio in Christo regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & dilectis in Christo filiis abbatibus, prioribus, praepositis, & decanis; universisque tam subditis quam praelatis ejusdem regni, salutem & apostolicam benedictionem:

Deus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in sanctis suis esse mirabilis prae-

dicatur, mira quadam inscrutabilis consilii sui profunditate disponit: quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quemdam sui excessum rapi cogitur & stuporem. Quod ipsi nos nuper experti, & vobis in Christo carissimis, & universitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per instantiam serenissimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ visitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratispona, vel Regenspurg, avocati essemus ad venerabile corpus beati Wolfgangi ejusdem urbis episcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum rex in Christo filii carissime, nos legati, tuorumque omnium vice solliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Arcopagite diutissime ventilatam, veritate discutita, dirimere curaremus: vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfate astructentibus & converso ea per invidiosum Arnulphum quondam imperatorem ad ecclesiam beati martyris Emmeranni esse translata, ibidemque demereri contineri. Quæ quidem ecclesia inibi sita est, atque ab omni aliorum subjectione ac jurisdictione libera & excepta, ad jus & proprietatem beati Petri apostolicæ sedis immediate pertinere dignoscitur: oblatione videlicet excellentissimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac posterorum ipsius, qui eidem hæcenus successerunt, seu in imperio, seu in regno. Idipsum nihilo minus venerabilis abbas Reginwardus ac fratres ejusdem ecclesiæ cum universitate Ratispona instantissime petiverunt fieri.

Nos ergo utriusque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum nostrorum ac plurium episcoporum ac prælatorum presentia & conspectu, scripta Arnulphi Augusti, ordinemque rei diligentissime perlegentes; nec eo contenti, capus, thecas, & scrinia, in quibus sacre reliquiæ condite dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorundem, oculo tenus solerti examine discutendo, nihilque omitiendo quod ad indagacionem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus antecessorum nostrorum litteris sufficienter instructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & sculpturis vetustissimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris ossa venerabilia, excepta particula unica simul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne testimonia hominum, quæ jam diximus, non sufficerent, divina quoque non desuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conscribi iussimus diligenter. vobisque transmitti per vestros nuncios ac legatos, necnon apud ecclesiam prædictam perpetuo conservari; ut & ad posterum gestæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquiescat. Insuper & districte præcipimus, statuentes, ut translationis ipsius veneranda solemnitas, tam a fratribus ejusdem ecclesiæ, quam ab universis urbis jam dictæ, annis singulis, cum omni jucunditate & gaudio celebretur, idque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Christo dilectissimi filii, rex Francorum, & tunc fideles, quamvis invidendi Teutonice genti videamini justam quidem habere materiam, ita ut putatis merito de Aleman-

norum vobis lætitia sit dolendum: considerantes tamen & Dei omnipotentis & invidi martyris sui voluntatem, quem ablatum plangitis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attentius, quod nec vobis ablatum est, quippe qui carissimos prædicationis suæ & passionis consortes, Rusticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete, si Germanos jam visitare dignatus est vel desundus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, cursum consummando, fidem servando, triumphum peregit victoriosissimæ passionis, apollatus sui super vos signa tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipsius ossa fovere non permittatis in solatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Christo lucrificeret vos, vivum recipere, audire, & cælo transmittere permiserunt? Accedet nihilo minus consolationis & alia ratio, & auctoritas scilicet & excellentia subtrahoris. Pretiosum quidem thesaurum vos perdidisse fateamur, sed ablatoris attendite dignitatem: simulque patris & apostoli vestri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ suæ gaza ditaverit, & reliquiarum saltem suarum ac apothecas tam devorum furem sui corporis habet quam insignem, auro utique & topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda cæsareum etiam verticem inclinavit. Nec majestas imperialis, nec regia celsitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel sacrilegii modo sacrari atque ditescere mereretur, qui fures atque sacrilegos erat solitus condemnare. Dummodo matris Dionysii pretioso corpore frueretur, fur ipse tunc fieri & sacrilegus non contempsit.

Cum insuper fides atque devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipsa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condidisse & sciunt, & lætantur, suo se sperans patrocinio defendendum, & conresuscitandum in die novissimo cum beatis. Præsentibus igitur dilectionem vestram monemus attentius, & hortamur in domino, districte præcipientes, quatenus Rustico & Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysii ossa in urbe Ratisponensium apud ecclesiam beati Emmeranni martyris & noscatis & fateamini conscrvare.

Datum & actum Ratisponæ per manus FridERICI diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ, anno domini millesimo quinquagesimo secundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione quinta, nonis Octobris.

* Forte, sexta, H.

COMMEMORATIO BREVIS RERUM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS Constantinopoli gestarum.

Incipit brevis & succineta commemoratio eorum quæ gesserunt apocrisarii sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis in regia urbe, & qualiter anathematizantur Michaslem cum sequacibus suis.

Anno duodecimo imperii Constantini Monomachi indictione septima, ipso die nati-
vitatibus beati Joannis Baptistæ, advenientibus
domno papa Leone nono apocrisariis sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, Humberto scilicet cardina-
Reo gessit per legatos apostolicos Constantinopoli.
ann. 1071
dina.

677
diali episcopo Silvecaudæ, & Petro Amalphi-
tanorum archiepiscopo, Friderico quoque diacono
& cancellario, ad monasterium Studii intra urbem
Constantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pe-
doratus, ante præsentiam præfati imperatoris,
& procerum ejus, insistentibus ipsis nunciis
Romanis, anathematizavit quoddam scriptum sub
suo nomine contra sedem apostolicam & omnem
Latinam ecclesiam editum, & prætitulum de azymo,
de sabbato, & de nuptiis sacerdotum. Insuper
anathematizavit cunctos, qui ipsam sanctam
Romanam ecclesiam negarent primam omnium
orthodoxam prætulerent in aliquo reprehendere.
Post hæc statim in conspectu omnium, ad sugges-
sionem eorumdem nunciorum Romanorum, jus-
sit idem orthodoxus imperator præfatum incendi
librum, sicque fuit discessum.

Niceta Pe-
dorus canis
paleodiam.

Humbert
scripta in
Græcum
translata.

Excommuni-
cator Micha-
el patriarcha
Constantino-
politana.

Verb. 10.

Legati apo-
stolici præ-
fati revocati.
Michaelis
contra lega-
tos apostoli-
cos.

Commodus
populus con-
tra impera-
torem.

678
Smaragdum, cæcos & detentos, Michaeli tradi-
dit: sicque tumultus ille conquievit. Verum im-
perator post nuncios Romanos directis suis, exem-
pla excommunicationis veracissimum a civitate
Rufforum sibi remissum accepit civibusque: ac tan-
dem Michaeli falsam chartam legatorum com-
perit, atque convicit. Itaque commotus, amicos
& affines ipsius honoribus privatos a palatio eli-
minavit: contraque ipsum usque nunc graves iras
retinuit. Denique exemplar chartæ, excommuni-
catorum est tale.

Libellus ex-
communi-
catorum contra
Michaeli-
patriarcham.

Humbertus Dei gratia cardinalis episcopus fan-
tine Romanæ ecclesiæ, Petrus Amalphanorum
archiepiscopus, Fridericus diaconus & cancellari-
us, omnibus catholicæ ecclesiæ filiis. Sancta Ro-
mana prima & apostolica sedes, ad quam tanquam
ad caput sollicitudo omnium ecclesiarum specia-
lius pertinet, ecclesiasticæ pacis & utilitatis gra-
tia, ad hanc regiam urbem nos apocrypharios suos
facere dignata est, ut, juxta quod scriptum est,
descenderemus, & videremus, utrum opere com-
pletus sit clamor, qui sine intermissione ex tan-
ta urbe ascendit ad ejus aures: aut si non est
ita, ut sciret. Quamobrem cognoscant ante omnia
gloriosi imperatores, clerici, senatus, & po-
pulus hujus Constantinopolitanæ urbis, & omnis
ecclesiæ catholice, nos hic perlesisse magnum,
unde vehementer in domino gaudeamus, bonum;
& maximum, unde miserabiliter contristemur,
malum. Nam quantum ad columnas imperii, &
ejus honoratos, atque cives sapientes, Christia-
nissima atque orthodoxa est civitas: quantum au-
tem ad Michaeli abusive dictum patriarcham,
& ejus stultitiæ fautores, nimia zizania hæreseon
quotidie seminantur in medio ejus.

Quia sicut simoniaci, donum Dei vendunt: si-
cut Valesii, hospites suos caltrant, & non solum
ad clericatum, sed insuper ad episcopatum pro-
moverent: sicut Ariani, rebaptizant in nomine san-
ctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos: si-
cut Donatistæ, affirmant, excepta Græcorum ec-
clesia, ecclesiam Christi, & verum sacrificium at-
que baptismum ex toto mundo periisse: sicut Ni-
colaitæ, carnales nuptias defendunt & defendunt
sacri altaris ministris: sicut Severiani, maledictam
dicunt legem Moysis: sicut Pneumatomachi vel
Theomachi, absciderunt a symbolo Spiritus san-
cti processionem a Filio: sicut Manichæi, inter
alia quodlibet fermentatum latentur animatum
esse: sicut Nazareni, carnalem Judæorum mun-
diciam adeo servant, ut parvulos morientes ante
octavam a nativitate diem baptizari contradicant;
& mulieres in menstruo vel partu periculantes
communicare, vel si paganæ fuerint, baptizari
prohibeant; & capillos capitis ac barbas nutrien-
tes, eos qui comas tondent, & secundum insti-
tutionem Romanæ ecclesiæ barbas radunt, in
communione non recipiant.

Errores Mi-
chaelis & so-
ciorum.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis
E suis, ipse Michael litteris domini nostri Leonis
papæ admonitus respicere contempsit. Insuper
nobis nunciis illius, causas tantorum malorum
rationabiliter reprimere volentibus, præsentiam
suam & colloquium denegavit, & ecclesias ad Mil-
sas agendum interdixit. Sicut & prius Latino-
rum ecclesias clauserat, & eos Azymitas vocans,
verbis & factis ubique persecutus fuerat, in tan-
tum, ut in filiis suis anathematizasset sedem apo-
stolicam, contra quam se adhuc scribit ecumeni-
cum patriarcham. Unde nos quidem sanctæ pri-
me

1. Pro Reges, vel Paganum. Vide Constantinopolim Christianam Du Cangii. *Har.*
2. Quam Selymbria Plinio est. *Har.*
Council General. Tom. XIX.

mæ & apostolicæ sedis inauditam contumeliam & injuriam non ferentes, catholicamque fidem sub-
 rui multis modis attententes, autoritate sanctæ
 & individue Trinitatis, atque apostolicæ sedis,
 cujus legatione fungimur, & cunctorum ortho-
 dorum patrum ex conciliis septem, atque totius
 ecclesiæ catholicæ: anathemati, quod dominus
 noster reverendissimus papa eidem Michaeli, &
 suis sequacibus, nisi resipiscerent, denunciavit,
 ita subscribimus: Michael abulivus patriarcha,
 neophytus, & solo humano timore habitum mo-
 nachorum adeptus, punit etiam criminibus pesti-
 mis a multis diffamatus, atque cum eo Leo A-
 cridanus episcopus dictus, & sacellarius ipse Mi-
 chaelis Constantinus, qui Latinorum sacrificium
 profanis conculcavit pedibus, & omnes sequaces
 eorum in pietatis erroribus & præsumptionibus,
 sint anathema maranatha cum Simoniacis, Vale-
 tiis, Arianis, Donatistis, Nicolaitis, Severianis,
 Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, &
 cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo &
 angelis ejus, nisi forte resipuerint. Amen, Amen,
 Amen. *Post hæc mox ista:*

Item alia excommunicatio ibidem facta in præ-
 sentia imperatoris, & optimatum ejus viva voce.
 Quicumque fidei sanctæ Romanæ & apostoli-
 cæ sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradi-
 xerit, sit anathema maranatha, nec habeatur
 Christianus catholicus, sed Prozymita hæreticus.
 Fiat, fiat, fiat.

XII. AD PRINCIPES BRITANNIÆ.

Excommunicat episcopum Armoricæ, tum quod
 Turonensi archiepiscopo subijci reculent; tum
 quod simoniacas ordinationes faciant.

*Leo sanctæ sedis apostolicæ gratia Dei papa E. Bri-
 tonum principi, & Analo comiti, & ceteris prin-
 cipibus Britannia, secundum Deum vivere volen-
 tibus, vita & salus.*

IN scriptis veterum reperimus, omnes episcopos
 tuæ patriæ archiepiscopo Turonico subjectos
 esse debere: de qua re Nicolai papæ temporibus,
 & Joannis, Leonisque, & ceterorum, quorum
 nomina inferere longum est, clamor factus est.
 Ex quibus Nicolaus papa litteras Salomoni regi
 Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes
 suæ patriæ episcopi, Turonicæ ecclesiæ subjecti
 sint. Alii vero apostolici eisdem apostolica aucto-
 ritate ob id excommunicaverunt, ad nos quoque
 in Remensi concilio clamor hujusmodi delapsus
 est. Nos statim, ut ipse vester archiepiscopus
 cum suis subiectis Romano concilio præsens ad-
 esset, non solum de hac causa redditurus ratio-
 nem, sed etiam de hoc quod simoniacus cum suis
 suffraganeis esse comprobatur & exlex, quærens
 quæ sunt mundi, non quæ Jesu Christi, legatos
 etiam Turonici archiepiscopi adesse præcepimus.
 Legati Turonici adfuerunt, vestrates pontifices
 cum suo capite se subtraxerunt. Nullo itaque
 modo probare potuimus illum vestrum prælitem
 archiepiscopum esse debere: præsertim cum archi-
 episcopus sine sede civitatis, sine pallio archiepi-
 scopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes
 hos, de quibus sermo est, ex autoritate Dei
 Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sanctique Pe-
 tri & nostræ, non solum propter hanc præsum-
 ptionem, qua subijci Turonicæ ecclesiæ dedignantur,

sed etiam propter simoniacam hæresim qua
 polluti sunt, & ordinatorum a se contaminare vi-
 dentur; tali ratione, ut divinum officium non
 peragant, neque benedictionem tribuant. Simili
 etiam sententia ab eis ordinati feriuntur. Tibi
 autem, carissime fili, mandamus, ut te ab eo-
 rum conventibus cum omnibus fidelibus subtrahas,
 deinde eos commoneas, ut nostris præceptis ob-
 secudent, simoniacam hæresim deponant; secun-
 dum Deum vivant. Et hoc te autoritate hortamur
 apostolica, ut per totum regnum tibi com-
 missum pacem facias, justitiam diligas, subditos
 pie regas. Turpe est enim, ut cum unum ex ma-
 ximis Galliarum principibus habeas, naturalibus his
 vitiis subjugaris. Et si secundum Deum te vive-
 re audiero, bonumque exemplum præbere subje-
 ctis, benedictione sancti Petri & nostræ donaberis:
 sin aliter egeris, & excommunicatis te ad-
 junxeris, ut illi, nostra autoritate excommuni-
 catus sis. Quod si vester archiepiscopus cum suis
 suffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex cla-
 mat, deque simoniaca hæresi excusare se rationa-
 biliter valuerint, Vercellensi concilio, Kalendis
 Septembris futuro præsentem sint, nosque ibi, si
 Deus permiserit, erimus, causas eorum auditu-
 ri. Vale.

XIII. AD EDWARDUM REGEM ANGLORUM.

*C Exat in conventu VVestmonasteriensi anno domini
 MLXVI.*

XIV. AD JOANNEM PORTUENSEM EPISCOPUM.

Ejus transitum a Tuscanensi episcopatu ad Por-
 tuensem approbat: ipsique & successoribus
 Portuensem ecclesiam confirmat.

*Dilectissimo nobis in Christo fratri & episcopo nostro
 Joanni Portuensis ecclesie antistiti, suisque succes-
 soribus in perpetuum, in domino salutem.*

Supplicantium desideriis annuendum nobis esse,
 & ratio & benignitas poscit: quia quod ra-
 tionabile est impendere, benigne quidem non ne-
 gare. Quapropter quia transmigrationem fecisti
 de sede Tuscanensi ad Portuensem, dignum du-
 ximus in synodo prius ventilare, utrum juste fa-
 cta fuerit, vel injuste: quod & fecimus, residen-
 tes in synodo, & ecclesia salvatoris. Cumque ibi
 diligenter esset examinatum, qua ratione de epi-
 scopatu ad episcopatum transieris: inventum est
 tam necessitatis quam utilitatis causa hoc factum
 fuisse, & judicatum est hoc fieri potuisse. Quæ
 etiam fuerit necessitas, quæ utilitas, satis paten-
 ter est expressum: necessitas, quia jam Romana
 ecclesia in filios, quos ipsa lactaverat, desecerat.
 quorum tu pars superstes eras congrua: utilitas
 vero, sive pro rebus ipsius ecclesiæ, quæ tibi no-
 tæ erant præ aliis: sive pro consiliis dandis; sive
 etiam pro mediatione Romanæ ecclesiæ, & im-
 peratorum, quorum tu sæpe mediator fuisti. Hac
 igitur re inclinati, decrevimus petitioni tuæ sa-
 tisfacere, scilicet ut tibi tuique successoribus ip-
 sum Portuensem episcopatum confirmemus. Et
 primum ipsum episcopatum Portuensis ecclesiæ,
 quæ posita esse videtur foris prædictam Portuen-
 tem civitatem, cui vocabulum est S. Hippolyti,
 cum

¹ Hanc Epistolam falsi suspensam esse multis nominibus ostendit nuper Domn. Alexius Lobineau O. B. in præ-
 fatione ad Historiam Britannicæ minoris. *Harduinus.*

cum vineis, & hortis, &c. *Enumerat possessiones* *Portuensis ecclesie, & omnia qua ex ea dependent.* *Men addit:* Etiam confirmamus vobis vestrique successoribus in perpetuum totam insulam quæ vocatur Lycæonia, ubi est ecclesia S. Joannis Baptistæ, & S. Adalberti: unde querimoniam posuistis in synodo, quam celebravimus in ecclesia saluatoris, contra Crescentium S. Sylvæ candidæ ecclesie episcopum, qui eandem ecclesiam suo episcopatu vendicabat. Cum vero ambas partes ante præsentiam nostram, & totius synodi staretis, placuit ut si scripturam exinde haberes, in medium videndam, legendamque proferres. Statim attulisti privilegium, quod antecessori tuo Benedicto VIII. antecessor noster fecit de integritate totius episcopatus. Quod cum lectum esset, nominatim ibi inventa est ecclesia illa, quam, sicut in querimonia tua dixisti, ipse tuus antecessor dicaverat tempore Ottonis tertii Imperatoris, a quo ædificata fuit in honorem sancti Adalberti, qui suo tempore martyrium pro Christi nomine suscepit. At episcopus ille rogavit sibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre nobis posset justitiam, quam se habere dicebat: nos vero, quia synodus ea die terminabatur, concessimus. Cumque terminus advenisset, tu ad nos humiliter, & solus; ille autem magna hominum multitudine fretus, ad nos venire desepit. Residentes tamen nos cum iudicibus nostris, ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus: sed non nisi cum suis redemptis adiutoribus venire se dixit, quo dicto cum tota sua multitudine recessit. Sed nos ad ejus contumaciam non respicientes, ex consilio iudicum archidiaconum nostrum Hugonem usque ad domum ejus misimus, ut sequenti die ad nos veniret, sicut episcopus cum episcopo rationem habiturus. Cumque die altera simili modo resideremus expectantes eum, non venit; sed epistolas quasdam veniam præferentes misit. Cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus iudicibus, frater Alinardus Lugdunensis archiepiscopus, canonicam, & diffinitivam protulit sententiam, primam de contumacibus puniendis, secundam de ecclesiis, quæ sunt intra limites episcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata sententia, a nobis, & ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi, quam tuis successoribus eandem ecclesiam per hoc nostrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi episcopo, quam successoribus ejus perpetuo interdicta de eadem ecclesia, sita in prædicta insula, cum curtibus, & oratoriis infra eandem curtes, & cum omnibus ad eas generaliter, & in integrum pertinentibus, cum hortis, & aquimolis suis, sita infra hanc urbem Romanam, sicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, & usque in altum caput ipsius insulæ, ubi adunatur. Pari modo concedimus & confirmamus vobis, vestrisque successoribus in perpetuum, omnem ordinationem episcopalem, tam de presbyteris, quam de diaconis, vel diaconissis, sive subdiaconis, consecrationem ecclesiarum, vel altarium, quæ in tota Transiberi necesse fuerit faciendæ; nisi forte cardinales diaconi, vel subdiaconi, aut acolyti, sacri Lateranensis palatii efficiantur, scilicet omnia tibi, tuisque successoribus, vel quibus episcopis a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi, & consecrandi concedimus potestatem; & ne parochia vestra ab aliquo pervadatur episcopo, fines ejus per hoc nostrum privilegium insinuare, tuque ecclesie confirmare

Acramus, incipiente primo termino a fracto ponte; &c.

Hic describuntur limites episcopatus Portuensis.

Iterum sancientes jubemus, ut nullus presbyter, vel cujuslibet ordinis clericus de toto episcopatu audeat ad placitum constringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod servitium ab eis exigere, præterquam Portuenses episcopi, in cujus parochia sunt. Quicumque vero præsumptor, sive dux, sive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a nostra apostolica sede missus, aut qualicumque interveniens potestas, de ipsa civitate Portuense dominatum tenuerit, de quocumque fueris ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut præcominatum castaldum, vel duos piscatores, & duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, & potestate, atque ditione prætati episcopii auferre, vel minuire voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitantes, vel ubicumque proprietas episcopii mansionata fuerit, ad publicum servitium revocaverit: sciat se compositurum ipsi episcopatu auri purissimi, lib. 20. & insuper anathemati subiaceat. Statuentes apostolica censura, sub divini iudicii obtestatione, & anathematis interdictione, ut nullus unquam successorum nostrorum pontificum, vel alia quolibet magna, parvaque persona, ea quæ a nobis ad laudem Dei, pro stabilitate vel augmento prædicti episcopatus statuta sunt, refragari, aut in quoquam transgredi, aut aliquid deinde minuire audeant: sed sicut superius a nobis statutum, vel concessum est, ita perennibus ac perpetuis temporibus sine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra hoc nostrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præsumperit, & sicut a nobis superius statuta sunt, firma manere non dimiserit, & in aliquo offenderit: sciat se, ni respuerit, autoritate Dei omnipotentis, & B. Petri apostolorum principis, atque nostra, qui ejus fungimur vices, anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore domini nostri Jesu Christi, cum diabolo, & omnibus pompis ejus æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu custos & observator hujus nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam a justo iudice domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen. Benevalete. Datum 10. Kal. Maii, per manum Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii S. apostolicæ sedis, anno domini Leonis noni papæ primo, Indiæ. 2.

Ego Eberhardus Treverorum archiepiscopus, quamvis indignus, intertuli & subscripsi.

Ego Alinardus Lugdunensis archiepiscopus hoc decretum laudans, manu propria subscripsi.

Ego VV. episcopus subscripsi.

Ego Roprandus episcopus scripsi.

Ego Cunibertus episcopus Taurinensis scripsi.

Ego Cadolus Parmensis episcopus scripsi:

Ego Oppizo Pisensis episcopus scripsi.

Ego Guido Wlternensis episcopus scripsi.

Ego Henricus Spoletanus episcopus scripsi.

Ego Arnulfus episcopus scripsi.

Ego Martinus Pistoriensis episcopus scripsi.

Ego Petrus Clusensis episcopus scripsi.

Ego Dux episcopus interfui.

Teuderius Arbinensis episcopus interfui.

Ego Benedictus episcopus Forosempronienis interfui.

EX BIBLIOTH. CLAVIC.
 XV. AD HUGONEM CLUNIACENSEM
 ABBATEM.

Confirmat Cluniacensis privilegia.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio Hugoni abbati Cluniacensis monasterii nostri in honorem beatorum apostolorum Petri & Pauli fundati, suisque successoribus abbatibus perpetuam in domino salutem.

Convenit apostolico moderamini, pia religione pollutibus benivola compassione succurrere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Ex hoc enim lucri potissimum premium a conditore omnium Deo in sidereis arcibus promerebimur: si venerabilia loca nostro tempore, aut ad meliorem fuerint statum perducta, aut, ne unquam in aliquo minuatur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectissime fili, ipsi monasterio nostro Cluniacensi, cui Deo auctore præesse videris, per hoc nostræ apostolicæ autoritatis privilegium, sicut & fecerunt privilegia suis antecessores nostri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum & facultatum modo habet, & usque in perpetuum est habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; sed in sua integritate omnia custodiendo Deo permanente in ulum, & salarium fratrum ibidem nunc servientium, & per sæcula serviturorum. In qua apostolicæ munitionis tuitione locum etiam ipsum antiquæ, & per prædecessores nostros ei concessa libertate donamus, non nova facientes, sed vetera confirmantes. Ne scilicet ullus mortalium, sive sit imperator, sive rex, sive dux, seu marchio, vel archiepiscopus, vel episcopus, aut aliqua alia humana potestas, super idem Cluniacense monasterium aliquam in aliquo potestatem exercere præsumat. Nec post solutionem tui corporis aliquem ibi præferre, & ordinare audeat: sed in arbitrio semper & electione fratrum consistat, quemcumque de sua congregatione secundum Deum, & secundum regulam sancti Benedicti sibi præferre & imponere abbatem voluerint: cuius consecratio non a constituto episcopo, sed a quolibet, quicumque ipsi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, sed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus ecclesiasticorum graduum ordinationibus, & altarium, sive ecclesiarum consecrationibus præcipimus & confirmamus: ut liceat vobis, vestrisque successoribus, a quocumque ea velitis episcopo gratis exposcere, nullusque audeat vobis contradicere. Quam prærogativam a prædecessoribus nostris monasterio vestro concessam, & a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus: ut sicut hætenus sub apostolico tantum jure & ditione constitit, ita amodo semper consistat, nec aliorum respiciat: quatinus sub apostolicæ defensionis umbraculo positum semper crescat, semper augeat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam potestatem metuens. ut quotidiana Deo obsequia devote, ut solent, & quiete ibi agantur; nec agentes, in aliquo per aliquem sollicitentur, molestentur, inquietentur. In qua prærogativa, etiam christiatis libera receptio a quoquo velitis episcopo consistit. Quæ omnia, sicut præmissimus, quemadmodum a prædecessoribus nostris sancita reperimus, ita quoque nos stabilire & confirmare decrevimus. Statuentes apostolica censura, sub

A divini iudicis obtestatione, ut nulla unquam magna parvaque persona, spirituali vel seculari dignitate prædita, omni dignitate privata, contra hoc nostræ apostolicæ autoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque ausu temerario impiæque præsumptione contra Deum, & sanctum Petrum, contraque animam suam fecerit, in tunc tantum se noverit nostræ apostolicæ maledictionis aculeo transpercutum, nostræ excommunicationis teloperiosum, nostræ etiam apostolicæ anathematis gladio transverberatum, nec ipsi per dignam satisfactionem saluti pristinæ reparandum. Qui vero se ab hoc observaverit, & inviolatum hoc nostrum privilegium permanere laudaverit: hic benedictionem, gratiam, & omne bonum, a retributore omnium bonorum Deo & in præsentis sæculo consequatur, & in futuro.

Datum 17. Idus Junii, per manus Petri diaconi bibliothecarii, ac cancellarii, sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX. papæ primo, Indiæ. 11.

XVI. AD FULCONEM CORBEJENSEM
 ABBATEM.

Corbejenfis abbatiz privilegia confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Fulconi abbati Corbejenfis monasterii, siti in pago Ambianensib, perpetuam in domino salutem

Convenit apostolico moderamini, pia religione pollutibus benivola compassione succurrere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Et ideo quia postulasti a nobis quatenus exempla antecessorum nostrorum sequentes, privilegio nostræ apostolicæ autoritatis monasterium vestrum, ejusque bona, tam præsentis quam futura muniremus, & etiam prærogativam ipsi monasterio collatam ab episcopis Ambianensibus, & archiepiscopis Remensibus, necnon apostolicis viris antecessoribus nostris corroborarem: inclinati precibus tuis, per hanc nostræ apostolicæ autoritatis censuram confirmamus & corroboramus quicquid invenitur in privilegiis antecessorum nostrorum Benedicti, Nicolai, Christophori: ut scilicet præfatum vestrum monasterium, rerum suarum liberam obtineat dominationem, & quæcumque eidem monasterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuslibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque successorum abbatum, fratrumque maneat dispositione & libera potestate: nec liceat episcopo Ambianensi quicquam portionis ex eis accipere, vel exposcere; nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipso cenobio potestatem exercere, sive in cellis ejusdem monasterii, videlicet Busco, Braczo, Taneta, Naurdi, Urcia, Thenis, sive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibusque possessionibus ad respectum ejusdem monasterii ejusque cellarum pertinentibus, sicut ipsi monasterio jamdodum concessum cognovimus, & collaudatum ab episcopis Ambianensibus, & archiepiscopis Remensibus, ceterisque episcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianensis episcopus potestatem habeat ipse, vel æconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad vestrum monasterium, ejusque cellas, nisi forte vel necessitate vel dilectione ab abbate monasterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in ecclesiis eidem monasterio subjectis, vel in earum ecclesiarum clericis, molestationem vel per-

Et Spicileg.
 Duchesne
 Tom. vii.

urbationem agere audeat, vel novam consuetudinem abbas vel fratribus statuat, disponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, & quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes disferre non debet; similiter altarium & basilicarum consecrationem tam in ipso monasterio, quam in possessionibus ejusdem; chrisma quoque & oleum consecratum singulis annis: nec aliquid propterea minus exposcere.

Constituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, sive laicus sit, sive clericus, in ecclesiis, agris, vel famulis, aliquam suam voluntatem exerceat præter voluntatem abbatis & fratrum, etiam si rex sit, dux, marchio, archiepiscopus, vel episcopus.

Sancimus præterea inter se abbatem eligere fratres secundum Deum, nec aliquem principem hoc audeat agere, nec ipsum abbatem postquam electus fuerit, nisi in probabili crimine deprehendatur, deijci: sed canonicè examinetur & dijudicetur. Quam nostram sanctionem si quis violaverit, admonetur satisfactionis ab Ambianensi episcopo: si vero non obedierit, etiam a Remensi archiepiscopo; quod si nec hunc audierit, liceat fratribus monasterii Romanam sedem appellare: & Romanus pontifex non differat eundem violatorem ore proprio anathematizare.

Ultimo, quia ad apostolicam sedem tam devotus, filii carissime, venisti, placuit munificentie nostræ nunc tibi dalmaticæ & sandaliorum concedere: ea tamen ratione ut non negligas annis singulis nuncium ad apostolicam sedem dirigere, tuique conveniens monasterii notificare: ut vos valeamus, si necesse fuerit, adjuvare. Statuentes apostolica censura, ne quis unquam mortalium, sive si rex, sive comes, archiepiscopus, vel episcopus, aliave parva magnaque persona, contra hoc nostrum privilegium venire attenderit. Quod qui fecerit, ad usque dignam satisfactionem vinculo anathematis innodatus sit. Qui vero illibatum custodierit, a domino Deo benedicatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur, Amen.

Data xiv. Kal. Majas per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX. Papæ secundo, indictione quarta.

XVII. AD PETRUM DAMIANI TUNC EREMITAM.

Fragmenta
Bini edidit
ex Baro-
nis. Nunc
longam ha-
beret Tomo
III. operum
Damiani, in
fronte opus-
culi VII quod
inscribitur,
Gomorrhian-
sus.

Approbat librum Damiani, qui Gomorrhianus inscribitur, adversus clericos qui contra naturam peccabant: præscriptique quinam ex iis gradu suo privandi sint.

AD splendidum nitentis pudicitie torum, filii carissime, pio certamine, intentionem tuam meum pervenisse, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, qui sic erexit brachium spiritus adversus libidinum obscenitatem. Execrabile quidem vitium, longeque segregans ab auctore virtutum, qui cum sit mundus, nihil admittit immundum. Nec de sorte ejus esse poterit, qui sordidis illecebris subiacebit. Clerici vero, de quorum vita spurcissima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia disputavit, vere, & omnino vere ad funiculum hereditatis ejus non pertinet, de quo ipsi voluptuosis se oblectationibus submovent. Quod si pudice conversaren-

tur, non solum templum Dei sanctum, sed ipsum etiam sanctuarium dicerentur: in quo, nivo candore conspicuus ille Dei agnus immolatur, per quem sancta totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici, etsi non verborum, operum tamen testimonio proficiuntur, quia non existunt quod censentur. Quomodo enim clericus esse possit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit se inquinare?

De qualibus, quia sancto furore permotus, quæ tibi videbantur scripseras: oportet, sicut desideras, apostolicam nostram interponamus auctoritatem, quatenus scrupulosam legentibus aulæmus dubietatem: & constet omnibus certum, nostro judicio placuisse, quæcumque continet ipse libellus diabolico igni velut aqua oppositus. Igitur ne cœnosam libidinis impunita licentia pervagetur, necesse est apostolicæ severitatis congruam reprehensione refellatur: & tamen aliquod tentamentum in austeritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quavis quatuor generum, quæ dicta sunt, scelerate polluuntur, prospecta æquitatis censura ab omnibus immaculatæ ecclesiæ gradibus, tam sacrorum canonum, quam nostro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos qui, vel propriis manibus, vel inter se egerunt semen, vel etiam qui inter femora profuderunt, & non longo usu: nec cum pluribus, si voluptatem refraxerint, & digna penitentiæ proterosa commissa fuerint, admitti ad eosdem gradus, in quibus in scelere manentes, non permanentes, fuerant divinæ miserationi confisi, volumus, atque etiam jubemus, ablata aliis spe recuperationis sui ordinis, qui vel per longa tempora secum, sive cum aliis, vel cum pluribus brevi licet tempore, quolibet duorum sceleratis genere, quæ descripseras, maculati, vel, quod horrendum est dictu & auditu, in terga prolapsi sunt. Contra quod nostrum apostolicæ sanctionis decretum si quis ausus fuerit vel iudicare, vel intrare, ordinis sui se noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, sed palpat: cum eo qui vitio moritur, ipse quoque mortis reus merito iudicatur.

Sed, o filii carissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere quam voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & virginis filio lætaberis in cœlesti mansione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

XVIII. AD EUNDEM.

Privilegium ipsius eremo concessum.

Apostolica sedis competit auctoritati, & legaliter ordinata statuere, & Deo semel oblata, ut inconvulsa serventur, in posterum providere: ne, quod priorum devota Deo pietas inchoat, sequentium pravitas, sacrilega, quod absit, temeritate subvertat. Quapropter eremum, quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio constituta, tibi, Petre Damiane prior ejusdem eremi, tuisque successoribus adjudicamus: & ipsam eremum in suo statu persistere, & in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvæ, non magnæ personæ, ipsam quandoque eremum ad sæculi jura redigere, vel alicui profus monasterio subjugare. Enimvero prædictum locum per semetipsum quidem fieri monasterium, si congruum

Edita Julio
Tomo III. opus-
culi Damiani.

vilium

687
visum fuerit, non abnuimus: juri vero alterius
monasterii subijci, omnimodis prohibemus. Non
eam ignoramus, quia hujusmodi suppositio, ple-
rumque loci est abique dignitate destructio. San-
cimus etiam, ut plebem S. Mariæ positam in lo-
co, qui dicitur Vineole, præfata eremus perpe-
tuo jure possideat. Sed & prædia, si qua nunc
sunt, vel deinceps acquiritura est, absque injusta
cujuscumque molestia, quiete & tranquille deti-
neat. Nec ulli hominum liceat in ipsam eremum
per hostilem impetum violenter irrumpere, &
servos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere,
vel deprædationibus infestare; salvo tamen jure
fidelium laicorum, qui ejusdem eremi patroni
sunt, & eam pro animarum suarum remedio
condiderant. Si quis autem hujus nostri aposto-
lici decreti temerator extiterit, nisi respiciat,
atque in omnibus apertus Dei inimicusemenda-
re contemnat, anathematis se vinculis obligan-
dum indubitanter agnoscat.

Ex. Tom viii.
Itin. facce.

XIX. AD SICENOLPHUM ABBATEM
SANCTÆ SOPHIÆ, BENEVENTI.

Abbatie privilegia confirmat.

*Leo episcopus servus servorum Dei, Sicenolpho dile-
cto nostro in Christo filio, & abbati venerabilis
cenobii aima & coeterna domino patri Sophia
intra Beneventum in loco nuncupato Urbe-Vetere,
construendi, & post se in eodem cenobio suis suc-
cessoribus canonice promovendis in perpetuum.*

AD hoc in sacerdotali culmine constituti su-
mus, ut evellamus, necnon & destruamus,
& ædificemus juxta ac plantemus in nomine ejus.
Debiti officii nostri exigente optimum duximus
diebus nostris, prout superna gratia concesserit,
obvia quæque nobis illicita & falsæ ecclesiasticæ
disciplinæ dimittere; & licitis, copiam fructifi-
candi passim suppeditare. Quomobrem post ni-
miam calamitatem Beneventanorum, quam per-
tulerunt juxta ob injuriam & superbiam Romano-
rum pontificum & dominorum Imperatorum,
postque eorum miserabilem & luquosam satisfac-
tionem: tibi jam dicto Sicenolpho, quem loco
illius dejecti ac scelerati Gregorii, abbatis im-
merito didi, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta
petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro
præfata abbatiam S. Sophiæ, cum ecclesiis,
cortibus, villis, casalibus, vineis, servis ac
ancillis, omnibusque mobilibus, vel immobilibus
ad se juste pertinentibus, tam ea quæ hæcenus
acquirere potuit, quam quæ deinceps liberalitate,
collatione, sive concessione quorumlibet religio-
forum hominum poterit adipisci, atque præfatus,
quæcumque concessa sunt illi, corroborata pio-

* Lege, fol.
11. ... de
... H.

rum imperatorum, vel principum præceptis, aut
chirographis. Præterea autoritate apostolica se-
dis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi,
tuisque successoribus in perpetuum, omnes in in-
tegrum oblationes vivorum, ac defunctorum, quæ
amodo & deinceps ipsi monasterio, vel ecclesiis
illi subiectis a quibuscumque personis datæ fue-
rint: liceat quoque ipsis monachis ex eadem con-
gregatione eligere abbatem sibi, si inibi idoneum
ad hoc officium invenerint: sin alias, undecum-
que possunt dignum rectorem sibi eligant: & per-
petuo maneat jam sæpe fatum cenobium sub tu-
tela, seu jure sanctæ Romanæ ecclesiæ, liberum
& immune ab omni subjectione, ac jugo Cassi-
nensis monasterii; itaut nec vox calumniatorum
super hoc recipiatur aliqua, sed penitus habeatur
frivola & irrita, sitque rata controversia illius
manifeste ac publice facta definitio a religiosis
principibus Jandolpho, ac Pandolpho, magnati-
bus, ac ducibus eorum, quando prius Malepo-
tus, deinde Joannes Cassinenses abbates, adver-
sus Ursulum, ac Gregorium abbatem S. Sophiæ re-
tores, super hæc litem susceperunt. Obtineat ergo
& possideat semper libertatem, antecessorum vo-
strorum privilegiis & imperatorum præceptis hæ-
cenus sibi concessam & confirmatam: ita ut nul-
lus deinceps imperatorum, regum, ducum, vel
principum, aut marchionum, nec ulli cujuscum-
que dignitatis persona, contra hanc nostram au-
thoritatem, aut conditionem privilegiorum, ve-
nire audeat, aut de bonis ejusdem abbatie, per
nos aut quoscumque concessis, usurpare, minue-
re, aut alienare quicquam quocumque modo aut
ingenio præsumat, ne sub iudicio distridi anathe-
matis decidat. Porro quia ab aliquibus episcopis
solent cenobia gravamina sustinere, nos vero ali-
cui præjudicium nec volumus, nec debemus fa-
cere: hoc tandem concedimus tibi hac nostra au-
thoritate, ut si ab episcopo in cujus diocesi con-
sistis, nequiveris ecclesiasticas ordinationes gratis
& canonice acquirere, licentiam habeas a quo-
cumque tibi tuisque acquirendi eas juste. Hujus
nostri privilegii statuta infringere, & cassare,
nullus aliquando quacumque arte præsumat: ne
damnationem ab initio a sanctis patribus promul-
gatam pro sacrilegis incurrat. Nam quisquis hæc
pio divinitatis respectu reverenter observaverit,
confidimus quia a sancta Trinitate benedictionem
habebit, & sortem nanciscetur cum eis, qui præ-
cepta dominica servaverunt, & ad cœlestes the-
sauros terrena patrimonia transfulerunt.
Data xii. Kal. Junii per manus Frederici dia-
coni S. R. E. bibliothecarii, necnon & cancella-
rii vicedomini Hermanni archicancellarii & Co-
lonienis archiepiscopi, anno domini Leonis pa-
pæ quarto. Indiæ. v.

* male leg.
batur Ind. v.
Ann. 1013.

AD EPISTOLAS LEONIS IX.

APPENDIX.

AD HENRICUM BAMBERGENSEM EPISCOPUM.

Ex. Suppl.
Manu pag.
108a.

Ad preces Henrici II. pallium, & insignia alia episcopis Bambergensibus concessis.

LEO episcopus servus servorum Dei. H. Bam-
bergensi episcopo sibi que canonice in sede
ejusdem episcopatus successoris in perpetuum eter-
nam in Domino salutem. Cum exigente cura

Episcopali totius sanctæ Dei ecclesiæ nobis Dei
providentia commissæ in partes Germaniæ venis-
semus, quæ orientali Franciæ adjacent, precedi-
lectissimi filii nostri H. Bambergensis venimus, & in
die

Exstat in Cod.
Udalric. Ba-
bergi in Corp.
Hist. Berard.
tom. I pag. 97.

ANNO
CHRISTI
1099.

ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

die natali beati Luca Evangelista inter missarum A
solemnia, dum verbum Dei haberemus ad po-
pulum, presente prænominato carissimo filio no-
stro H. & Episcopis quamplurimis, astantibus et-
iam & laicis & diversis potestatibus sæculi, rele-
cta sunt prædecessorum nostrorum privilegia, qui-
bus idem locus fundatus, & corroboratus est au-
thoritate Romana S. sedis Apostolicæ. Relicta est
ibi & conscriptio & confirmatio H. Wirzeburgen-
sis episcopi, qua prædictam ecclesiam Bambergensem
banno episcopali, & episcopi termino accepta placita
commutatione firmavit, quæ sic acta est. Dum enim
primus H. in imperio, secundus in regno, divini ignis
amore succensus, de prædiis, quæ Dei gratia hære-
ditario jure in suæ possessionis dominium provenerant,
Dei servitium augere construendo episcopatum, atque
ordinando desiderans, quo id legitime, & rationabi-
liter potuisset, H. venerabilem Wirzeburgensem
ecclesiam provisorum, quatenus prædictum locum
Babeberic nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve
dicitur, qui ad suæ diocæses statum pertinere vide-
batur, de suo jure in suum jus id ad perficiendum
transfunderet, studiose cepit flagitare. Qui quoniam
juste, & rationabiles videbantur causæ, ejusdem
invidiosissimi regis petitionibus acquiescens, cum
communi cleri sui, atque militum necnon totius
populi consilio, & consensu prædictum locum cum
prædicto pago, tribus parochianis ecclesiis cum suis
adjacentiis exceptis, quarum nomina sunt hæc, Wach-
enrode, Lonerrit, Mulihufen, omni postmodum re-
mota contradictione suæ potestati tradidit. Al-
terius autem pagi, qui Volchenfeld nominatur, in
quo prædictus locus situs est, partem eidem regi
concessit quantum est de Babeberic usque ad flu-
men Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & sic
juxta decursum ejusdem fluminis in Moin, & inde
ad rivulum Whiritbach, deinde ad campum ejusdem
rivuli, sicque, qua citissime ac proxime perveniri
potest, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma, & in-
convulsa permaneret, ipse præsul H. corroboravit,
& conscripsit. Signum H. episcopi Wirzeburgensis
& Hildelmuus ejusdem ecclesie præpositus. Fridinus
decanus subscripsit. Azzo presbyter ss. Regilo presbyter
ss. Diedo presbyter ss. Gerich presbyter ss. Engilhardus
presbyter ss. Scripta autem hæc confirmatio est anno
incarnat. Dominicæ MCLII. Ind. VI. non. Mai. Actum
in civitate Wirzeburg. Qua relicta cum juxta vota
omnium, ut semper justis operibus favorem debemus,
& nos prædictum venerabilem locum vellemus cor-
roborare, ipse prænominatus ejusdem loci episcopus
H. proclamationem suam fecit, quia locus suus
ejusdem loci a clericis Alberonis episcopi temeraria
presumptione invasus esset. Quod nos quoniam
utriusque episcopi præsentis aderant, inter quos
causa stabat, ibidem volentes discutere, A. episcopo,
a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus,
ut objectionem hanc, si posset, reselleret, si non
justitiam satisfaceret. Tunc ille inito cum suis
omnibus, qui aderant, clericis, & laicis consilio
regrediens ad ambonem, de illata injuria se cum
satisfactione excusavit, & de omnibus, quæ ad
banonum, & episcopalem justitiam & potestatem
Babeberic episcopi pertinerent, ex tunc & deinceps
renunciavit, exceptis his causis, quas de bonis
utriusque episcopi ipsi inter se possent episcopi
legaliter definire. Verum nos, sicut semper de
prof. cu. gaudemus fidelium, & justis operibus
debemus augmentum, eundem locum Babeberic
ab antecessoribus nostris corroboratum apo-

stolica auctoritate, ibidem viva voce corrobora-
vimus, & eandem corroborationem nunc & lite-
ris signamus, ut eundem locum, & omnia, quæ
ibidem Deo sanctoque Petro a felicis memorie
H. secundo rege, & primo imperatore tradita
sunt, & quæ in posterum juste acquiri possunt,
vel juste acquisita, prædita sunt, mancipia, au-
rum, argentum, pallia, vasa, ornamenta, vel
aliqua utilitilia, nemo audeat in perpetuum sub-
ripere, auferre, aut commutare, nisi ad utilita-
tem ejusdem ecclesie; sed episcopus ejusdem lo-
ci, vel qui in perpetuum ejusdem canonice suc-
cessores, securas eas in tranquillitate possideant,
ac liberam habeant potestatem, omnes res, & proprietates
ejusdem loci ordinare, atque vel & augmentare;
dissipare vero, atque confundere nullam habeant
inde potestatem, aut de minatione. Intuper nostra
auctoritate sancimus, ut in terminis, ac rebus
ejusdem ecclesie nulla sit infestatio tyrannorum,
vel aliorum quorumlibet hominum pravorum,
sive sint in civitate ipsa Babeberic, sive in
castellis, vel villis, servis, ancillis, tributariis,
decimis, forestis, silvis, venationibus, piscationibus,
molendinis, campis, pratis, pascuis, agris,
cultis, & incultis, aut quicquid modo illuc
pertinet, aut in futurum juste acquiri poterit,
per nostræ auctoritatis privilegium corroboratum
in secura permaneat quiete. Nullus ibi comes
aut judex placitum, seu distractionem aliquam
facere, vel tenere audeat, nisi quam per concessionem
gloriosissimi imperatoris secundi H. vel successorum
ejus episcopus ejusdem loci delibere, nulla
aliqua dignitas, vel potestas, magna, parvave
persona per violentiam irruat. Sit ille episcopatus
liber, Romano tamen mundiburdio subditus,
quatenus episcopus Liberius, & delectabilis
cum clericis suis servitio Dei possit insistere,
& H. primi imperatoris ejusdem loci venerabilis
nostrique scilicet noni Leonis papæ, ac nostrorum
successorum H. quoque carissimi filii nostri
imperatoris secundi, atque omnium, quibus
debitores sunt, memoriam jugiter habere. Sit
idem episcopus suo metropolitano episcopo Mo-
guntino in canonicis causis tantummodo sub-
ditus, & obediens. Deliberatis igitur, sanctis,
& corroboratis omnibus prædictis rebus ejusdem
sancto placuit loco addendum insigne honoris
ecclesiastici a nostra apostolica auctoritate, duci
amore, & reverentia Clementis pie memorie
nostri prædecessoris, quam Deus miro dispositio-
nis ordine a prælatione hujus loci ad sanctæ
Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesie apicem
dignatus est accersire, & mirabiliter e Romanis
finibus defunctum corpus ejus reducere volens,
hanc ecclesiam, ut æstimamus, quasi novam,
tanto decoratam esse patrono, Romanamque
contentam, & sufficientem præteritis, & futuris
tribus manere ornatam, quin & amore, & des-
iderio fratrum, qui nos in suis recepere eccle-
siasticis stipendiis & quotidianis, unum nostræ
vicissitudine regem fratrum mitras gestandi
licentiam concedimus, ea scilicet ratione, ut ab
episcopo prævideantur digniores, & honestiores
presbyteri, & diaconi, qui bonis moribus, vel
maturis aetatibus, vel in prælationibus
ipsis loci emineant, his videlicet diebus. In
nativitate Domini, & Salvatoris nostri Jesu
Christi, & in Cæna Domini, & in Sabbato
sancto, & in die gloriosæ resurrectionis
ejusdem, & sancto Pentecoste, & in die
sancti Georgii, & in die sanctorum Petri,
& Pauli, & Assumptionis beatissimæ Mariæ,
& sancti Dionysii pro reverentia prælati
nostri prædecessoris domini Clementis Papæ,
cujus san-

ANNO
CHRISTI
1049

691
versarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur, & in anniversario die domini H. Imperatoris ejusdem loci venerabilis constructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc specialiter excubant, vel deseruiant apud prædicti prædecessoris nostri sepulcrum. Contentis his, tantum sancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere usurpari, ne honor proprius apostolicæ sedis vilescat. Hæc vero omnia supradicta observari, ac custodiri in perpetuum nostra apostolica auctoritate decernimus, confirmamus, ac corroboramus. Qui vero, quod absit, hujus nostri privilegii temerarius transgressor extiterit, Dei, & beatissimæ Mariæ, & beatorum Petri, & Pauli omniumque Sandorum & nostra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, nisi digna satisfactione resipuerit, & canonicè satisfecerit. Qui autem pio corde hujus observator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. Diaconi Bibliothecarii, & cancellarii sanctæ Romanæ catholicæ, & apostolicæ ecclesiæ vice Domini H. Colonienis archiepiscopi, & Archicancellarii. Anno pontificatus Domini L. noni Papæ IV. VIII. idus Novemb. Actum Triburi, feliciter, Amen.

ANNO
CHRISTI
1049

AD LUCENSIS MAJORIS ECCLESIAE CANONICOS

Bona illis ad communem convivium assignata confirmat, & qua possident presbyteri uxorati illis concedit.

Exstat apud
V Vadlog. in
Comment. ad
Vitam S. An-
selmi Lucen-
s. episc. p. 66.

Leo episcopus servus servorum Dei Canonicis Bpresbyteris, & omnino a dominica oblatione repellendis, liberaverit, pro incestis casti, pro immundis mundi restituantur, & bona, quæ habent ecclesiastica, quæ illi luxuriose vivendo dissipant, in communem usum canonicè cohabitantium redigantur; sicque horum exoptabilis interitus, pastoralis fiat familiæ desideratissima salus, nec in præbendis dandis aliquam pretii, aut venditionis molestiam ab episcopo suo sustineat hic fidelis conventus. Usque modo igitur tenebræ, nunc autem lux facta in Domino, ut filii lucis ambulate, ut unanimes uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, qui & vos conservet, & confirmet in fraterna concordia: dissipator vestræ congregationis dissipetur; contraditori contradicatur, quilibet episcopus vester vos in hoc ignorans, illi, de quo dictum est, quis omnis ignorans ignorabitur, assimiletur. Coadjutor vester per Martinum sanctum semper adjutus congruatur, optamus, divinæ retributioni vere dicens, adjutorium nostrum in nomine Domini.

Datum IV. Id. Mart. per manus Federici Cancell. vice Domini Herimanni S. Apostolicæ sedis Archicancell. & Colonien. Archiep. anno D. Leonis papæ tertio. An. Christi 1051. ind. IV.

ADNOTATIO AD EPISTOLAM LEONIS AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS,

Quæ inter Labbanas est VIII.

In MS. Burchardi codice Bibliothecæ Canonicorum sancti Martini Lucensis hanc ipsam sancti Leonis epistolam ab ipso operis scriptore additam offendi, ex qua variantia, & additamenta quædam haud levioris momenti hic dare constitui. Inscriptio ita fert in codice: *Omnibus fidelibus per totam Italiam; cum in edito sit: Ad omnes per Italiam Episcopos. Codex: quibus salvati esse videntur* (phrasis est usitata ad exprimenda sacramenta in ecclesiis aliqua recepta). Editus habet: *Quibus salvati. In eodem codice legitur hæc data, qua editi carent: Dat. Romæ mense Aprilis die XX. indictione V.*

Leo IX. episcopus servus servorum Dei dilectissimo E piissimis imperatoribus Karolo Magno & filio ejus Ludovico eorumdemque successoribus, ubi modo venerabilis abbas N. regulari institutioni præesse videtur, privilegii sanctæ Romanæ & apostolicæ Sedis modis omnibus decoretur, scilicet ut nullius juri & ditioni submittatur. Ideo pius desiderii spiritualis filii nostri faventes, hæc nostra apostolica auctoritate decernimus, id ipsum præfatum monasterium & modo & usque ad finem sæculi, sub patrocinio sanctæ Romanæ & apostolicæ matris ecclesiæ, cum omnibus quæ ad illud pertinent, permanendum. Decernimus igitur sub divini judicii obtestatione & beati Petri apostolo-

Exstat in
Cod. Udalrici
nom. XI.

Quoniam concedenda sunt quæ rationabilibus desideriis pertinere noscuntur, nostri apostolatus auctoritas ad roborandam piam devotionem sancta loca constructivum in præstandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur quia excellentia spiritualis filii nostri Domini H. piissimi imperatoris Augusti postulavit a nobis, quatenus monasterium N. quod constructum esse certum est a

ANNO
CHRISTI
1046ANNO
CHRISTI
1047

lorum principis, nostræque humilitatis interdictione, ut nullus in aliquo gradu constitutus, vel in quolibet ordine & ministerio, audeat molestie causis ejusdem monasterii incumbere, aut de rebus aut possessionibus quoquomodo auferre aut alienare, seu ipsos monachos inibi Deo servientes inquietare præsumat, nec quamlibet malitiam, & jacturam molestiam ibidem inferre conetur, dum profecto illud, ut sæpe prædictum est, firma stabilitate & jurisdictione, sub patrocinio sanctæ nostræ Romanæ matris ecclesiæ permanendum sancimus. Addimus præterea post obitum abbatis, ut nemo ibidem abbatem constituat, nisi quem consensus & communis voluntas fratrum ibidem regulariter viventium ex ipsa congregatione elegerit, nullumque præmium sive donum pro consecratione illius abbatis, qui tunc temporis fuerit præsul, accipere contendat, & si eum gratis ordinare noluerit, vel a nostra Romana matre ecclesia, vel a quolibet venerabili episcopo nostra auctoritate ordinetur. Promulgantes nempe, & hoc auctoritate beatissimi Petri apostolorum principis, coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus nostri apostolici privilegii constitutionem sancimus, ut universa, quæ ab antecessoribus successoribusque nostris in rebus mobilibus & immobilibus concessa sunt nec non & possessionibus quæ a regibus & principibus seu quibuslibet Christianis collata sunt fuerintve in posterum, inconcussa stabilitate ad jus & dominium sancti Nazarii martyris, perpetuis temporibus perseverent, nec licentia sit ut dictum est, ex omnibus ejusdem monasterii pertinentibus, cuiquam vel magnas vel parvas personæ diripere quicquam, vel auferre, ut profecto ad Dei laudem securam & tranquillam iusto id quod subiectum juri & patrocinio fuit decrevimus, bene dotatum & in melius dotandum permaneat. Si quis autem quod non optamus, nefario ausu præsumpserit hæc, quæ ad honorificentiam Domini Dei & Salvatoris nostri pro stabilitate ipsius monasterii & quiete monachorum statuta sunt, transgredi, sciat, se anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & omnibus impiis eum incendii atrocissimo supplicio deputatum. At vero qui pio intuitu cultus & observator eorum exstiterit, omnimodæ benedictionis gratiam, omniumque peccatorum suorum abolitionem & indulgentiam & celestis vite beatitudinem cum sanctis & electis, a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum, Amen. Data xi. Kal. Novembr. per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ Sedis anno Domini Leonis P. primo. Indiæ. III.

Item privilegium Leonis papæ IX. qui & Bruno, de confirmatione Babebergenis ecclesiæ.

Leo episcopus servus servorum Dei H. Babebergenis episcopo sibi que canonice in sede ejusdem episcopatus successuris in perpetuum æternam in Domino salutem.

In eodem
Ced. sem. C.

Cum exigente cura pastorali totius sanctæ Dei ecclesiæ nobis Dei providentia commissa in partes Germaniæ venissemus, quæ Orientali ecclesiæ adjacent, prece dilectissimi filii nostri H. secundi imperatoris & tertii regis ac suprafati dilectissimi confratris nostri episcopi Babeberc venimus, & in die natalis S. Lucæ evangelistæ inter missarum solemnias, dum verbum Dei haberemus ad populum, præsentem prænominato carissimo filio nostro H. & episcopis quamplurimis,

Concil. General. Tom. XIX.

additantibus etiam & laicis & diversis potestatibus sæculi, relecta sunt prædecessorum nostrorum privilegia, quibus idem locus fundatus & corroboratus est auctoritate Romana sanctæ sedis apostolicæ. Relecta est ibi conscriptio & confirmatio H. Wirzebergenis episcopi qua prædictam ecclesiam Babebergensem banno episcopali & episcopi termino accepta placita commutatione firmavit, quæ sic acta est. Dum enim primus H. in imperio, secundus in regno, divini ignis amore succensus, de prædiis, quæ Dei gratia hereditario jure in suæ possessionis dominium proveniant, Dei servitium augere construendo episcopatum, atque ordinando desiderans quo id legitime & rationabiliter potuisset, H. venerabilem Wirzebergenis ecclesiæ provisorum, quatenus prædictum locum Babeberc nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve dicitur, qui ad suæ dioceseos statum pertinere videbatur, de suo jure in suum jus id ad interficiendum transfunderet, studiose cepit flagitare. Qui quoniam justæ & rationabiles videbantur causæ ejusdem invidiosissimi regis petitioni adquietens cum communi cleri sui atque militum, nec non totius populi consilio & consensu præfatum locum cum prædicto pago tribus parochianis ecclesiis cum suis adjacentibus exceptis, quarum nomina sunt hæc, Wachenrode, Lonerstat, Mulihusen, omni post modum remota contradictione suæ potestati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volchenfeld nominatur, in quo præfatus locus situs est, partem eidem regi concessit, quantum est de Babeberc usque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & sic juxta decursum ejusdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihirubach, deinde ad campum ejusdem rivuli, sicque, quæ citissime ac proxime perveniri potest, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma & inconcussa permaneret, ipse præsul H. corroboravit & conscripsit. Signam H. episcopi Wirzebergenis Hildelmus ejusdem ecclesiæ præpositus. Fridanus decanus subscripsit. Reinardus presbyter subscripsit. Azzo presbyter subscripsit. Regilo presbyter subscripsit. Diedo presbyter subscripsit. Gerich presbyter subscripsit. Albuinus presbyter subscripsit. Engilhardus presbyter subscripsit. Scripta autem hæc confirmata sunt anno incarnationis Dominicæ MVIII. ind. VI. Non. Mai. actum in civitate VWirzeberch. Qua relecta, cum juxta vota omnium, ut semper justis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipse prænominitus ejusdem loci episcopus H. proclamationem suam fecit quia locus suus ejusdem loci a clericis Alberonis episcopi temeraria præsumptione invasus esset, quod nos quoniam utrique episcopi præsentibus aderant, inter quos causa stabat, ibidem volentes discutere A. episcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hæc, si posset, refelleret, si non justitiam satisfaceret. Tunc ille inuito cum suis omnibus, qui aderant, clericis & laicis consilio regrediens ad Ambonem de inlata injuria se cum satisfactione excusavit, & de omnibus, quæ ad bannum & episcopalem justitiam & potestatem Babebergenis episcopi pertinerent. Ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis iis causis, quæ de bonis utriusque episcopi ipsi inter se possent episcopi legaliter definire. Verum nos, sicut semper de profectu gaudemus fidelium & justis operibus debemus augmentum eundem locum Babeberc ab antecessoribus nostris corroboratum apostolica auctoritate ibidem viva voce corroboravimus, & eandem corroboracionem nunc & literis signamus, ut eamdem

695
 dem locum & omnia que ibidem Deo sanctoque Petro a felicitis memoris H. secundo rege & primo imperatore tradita sunt, & que in posterum iuste acquiri possunt, vel iuste acquisita, prædia sunt mancipia, aurum, argentum, pallia, vasa, ornamenta, vel aliqua utensilia, nemo audeat in perpetuum subripere, auferre, aut commutare, nisi ad utilitatem ejusdem ecclesiæ, sed episcopus ejusdem loci vel qui in perpetuum ejusdem canonice fuerint successores, secuta eas in tranquillitate possideant, ac liberam habeant potestatem, omnes res & proprietates ejusdem loci ordinare atque vel & augmentare, dissipare vero atque confundere nullam habeant inde potestatem aut dominationem. Insuper nostra auctoritate sancimus ut in terminis ac rebus ejusdem ecclesiæ nulla sit infestatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, sive sint in civitate ipsa Babebere, sive in castellis, vel villis, servis, ancillis, tributariis, decimis, forestis, silvis, venationibus, piscationibus, molendinis, campis, pratis, pascuis, agris cultis & incultis aut quicquid modo illuc pertinet aut in futurum iuste acquiri poterit, per nostram auctoritatis privilegium corroboratum in secura permaneat quiete. Nullus ibi comes aut iudex placitum seu distinctionem facere vel tenere audeat, nisi quam per concessionem gloriosissimi imperatoris secundi H. vel successorum ejus episcopus ejusdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas vel potestas, magna parvæ persona per violentiam irruat. Sit ille episcopus liber. Romano tamen mundibardio subditus, quatenus episcopus liberius & delectabilius cum clericis suis servitio Dei possit insistere, & H. primi imperatoris ejusdem loci venerabilis nostrique scilicet noni Leonis papæ ac nostrorum successorum H. quoque carissimi filii nostri imperatoris secundi atque omnium, quibus debitores sunt memoriam jugiter habere. Sit idem episcopus suo metropolitano episcopo Moguntino in canonicis causis tantummodo subiectus & obediens. Deliberatis igitur, sancitis ac corroboratis omnibus supradictis rebus ejusdem, sancto placuit loco addendum insignis honoris ecclesiastici a nostra apostolica auctoritate, ducti amore & reverentia Clementis piæ memoris nostri prædecessoris, quem Deus miro dispositionis ordine a pralatione hujus loci ad sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ apicem dignatus est accerere, & mirabilis e Romanis finibus defundum corpus ejus reducere volens, hanc ecclesiæ, ut æstimamus, quasi novam, tanto decoratam esse patrono, Romanamque contentam & sufficientem præteritis & futuris patribus manere ornatam, quin & amore & desiderio fratrum, qui nos in suis recipere ecclesiasticis stipendiis, & cotidianis, unum nostram vicissitudine regem fratrum mitras gestandi licentiam concedimus, ea scilicet ratione, ut ab episcopo prævideantur digniores & honestiores presbyteri & diaconi, qui bonis moribus vel maturis ætatibus vel in prælationibus ipsius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, & in cœna Domini, & in Sabato sancto & in die gloriose Resurrectionis ejus deum & sancto Pentecoste, & in die S. Georgii, & in die SS. Petri & Pauli, & Assumptionis beatissimæ Mariæ & S. Dionysii pro reverentia prælibati nostri prædecessoris domini Clementis papæ, cujus anniversarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur, & in anniversario die domini H. imperatoris ejusdem loci venerabilis constructionis. His vero concedimus hanc dignitatem, qui

A tunc specialiter exorbant, vel deserviunt apud prædicti prædecessoris nostri sepulchrum. Contentis his tantum sancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere usurpari, ne honor proprius apostolicæ sedis vilescat. Hæc vero omnia supradicta observari ac custodiri in perpetuum nostra auctoritate apostolica decernimus, confirmamus, atque corroboramus. Qui vero, quod absit, hujus nostri privilegii temerarius transgressor extiterit, Dei & beatissimæ Mariæ, & BB. Petri & Pauli, omniumque Sanctorum & nostra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis inodetur, nisi digna satisfactione resipuerit, & canonice satisfecerit. Qui autem pio corde hujus observator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ, & SS. Apostolorum Petri & Pauli benedictione ditatus æterni regni participans fieri mereatur. Data per manus F. diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, vicedomini ac Colonienensis archiepiscopi, & archicancellarii, Anno Dom. Incarn. M.LI. Anno pontificatus domini L. IX. p. III. VIII. id. Novembris. Actum Tri buri feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1099.

Leo IX. contra epistolam Nicata abbatis de Monasterio Studii.

Ex Mss. Suppl. App. Tom II pag. 68.

Clementis lib. I. Petri Apostoli itinerarium & Canones Apostolorum numerant Patres inter Apocrypha exceptis Cap. L, quos decrevit orthodoxis adjungi.

Apud nos nec ad subdiaconatus gradum quicumque admittitur, nisi perpetuam continentiam, etiam a propria conjugio, profiteatur; nec post gradum cuiquam ducere uxorem conceditur.

In Pannonia MS. Biblioth. Turin. ff. IV. v. lib. 2. legitur hoc decretum de Leo.

Leo IX. in epistola qua supra.

Sciatim & aperte prosequitur quod S. R. E. etiam in gradibus clericorum agit; clericos enim ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos si extra vomitum & habitum monachi inveniantur, & continentiam profiteri nolunt, uxorem ducere virginem cum benedictione sacerdotali permittit; non autem viduam repudiatam; qui propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum promoveri poterit, nec laicus non virginem sortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum. Quod si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, non potest sine consensu uxoris sue, ut de carnali fiat deinceps conjugium spirituale, cogente eos nemine. Nec permittitur postea uxori injungi eodem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere permittitur in vita, aut post mortem illius.

ibidem. c. folium.

Idem ibidem.

Omnino confitemur non licere episc. presbytero, diacono, subdiacono propriam uxorem causa religionis abdicere a cura sua, scilicet, ut ei vitam & vestitum largiatur; sed non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic SS. Apostolos legimus egisse, B. Paulo apostolo dicente: nunquid non habens potestatem sororem mulierem circumducendi sicut F. D. & Cephas? Vide, insipiens, quod non dixit: nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplexandi, sed circumducendi; scilicet, ut mercede prædicationis sustentaretur ab eis, nec tamen deinceps foret inter eos ulterius carnale conjugium.

C. ANNUM CHRISTI 1049

ANNO CHRISTI 1049

LEGES ECCLESIASTICÆ

MACCABÆI REGIS SCOTORUM

e secularibus suis deprompta.

Noter Beatus Hieronimus lib. 11.

Christo initiatum ad profanum iudicem non A vocato: vocatum comparentemve non iudicatum, sed ad sacros antistites remittito.

Decimam partem terræ nascentiam pastoribus ecclesiarum libere conferto, Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato.

Qui pontificis auctoritatem annum totum exequatur contempserit, neque se interim reconcili-

ariar, hostis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perseverarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad ecclesiam, seu ad publicum conventum, seu ad forum nundinave comitatus ut affecta fuerit, capitis reus esto.

ANNO CHRISTI

CANONES ÆLFRICI,

C. ANNUM CHRISTI

AD WULFINUM EPISCOPUM.

Habentur canones isti ad finem libri catholicorum sermonum, Anglice in ecclesia recitandorum, in celebri bibliotheca corporis Christi, vulgo sancti Benedicci Cantabrigiæ, prout sequitur.

EPISTOLA DE CANONIBUS.

Ælfricus humilis frater venerabili episcopo Wulfino, salutem in Domino.

O btemperavimus jussioni tuæ libenti animo; sed non ausi fuimus aliquid scribere de episcopali gradu, quia vestrum est scire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus subditos exhortari ad salutem, que in Christo Jesu dico: tum quod sapius deberetis vestris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene statuta canonum, & ecclesiæ religio, vel doctrina, eorum perveritate deleta sunt. Ideoque libera animam tuam, & dic eis que tenenda sunt, sacerdotibus & ministris Christi, ne tu pereas pariter, si mutus habearis canis. Nos vero scripturam hanc epistolam, quam Anglice sequitur, quasi ex tuo ore ditata sit, & locutus es ad clericos tibi subditos, hoc modo incipiens:

Christus exemplum castitatis.

Fortis, vir. Lu. 14.

Persecutio per Christum impedit synodos.

Primum concilium Nicæ.

I.

Dico vobis sacerdotibus ego ipsemet: Non feram negligentiam vestram in vestro ministerio, sed in veritate vobis annuntiabo, quid de sacerdotibus constitutum est. Christus ipse nobis exemplum præbuit Christianæ institutionis, & puritatis vitæ, seu castitatis. Omnes igitur, qui in via sua secum ambulaverint, mundana omnia reliquerunt, ne uxores respicientes. Unde ipsemet in quodam evangeliorum suorum ait: Qui uxorem suam non odit, indignus est esse meus discipulus.

II.

Post Christi vero ascensionem in regnum celorum, & excessum venerabilium ejus apostolorum, tanta excitata est in terrarum medio persecutio, ut ad synodum congregari nequibant ministri Dei, propterea quod eorum vitis insidiabantur gentes ethnicae: donec Constantinus Cæsar imperium orbis affectus, Christianus fieret.

III.

Tunc congregavit ille in Nicæa civitate 318, episcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac synodo multi episcopi insignibus clari miraculis, & hi missalem

B quemdam sacerdotem, Arjum nomine, telo anathematis perstrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viventis in perpetuum qualis esset potentia cum Patre suo glorioso. Ipsumque igitur satanæ tradiderunt omnes: sed is noluit respicere, usquedum effusa cum alvo intestina sua in latrinam viderat.

Hoc est. Judicat. H.

IV.

In hac synodo instituta sunt sanctæ ecclesiæ liturgia, & fidei symbolum quo in missa utimur, nonnullaque alia ad cultum & servitium Dei pertinentia.

Liturgiam & symbolum edit.

V.

Decreverunt jam tum omnes unanimi cogitatione, ut neque episcopus, neque sacerdos missalis, neque diaconus, nec qui vere est canonicus, in domo sua secum haberet aliquam mulierem, nisi matrem vel sororem suam, amitam vel matremterram suam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu suo privaretur.

Canon Nicæus.

Sacerdos non habet mulierem in domo.

VI.

Considerate igitur digna hæc auditu. Cum enim habueritis ecclesiæ vestræ sollicitudinem, e contrario adducit. Quasi periculosum non esset, sacerdotem vivere more conjugati. Sed dicetis eum haud posse carere mulieribus servitiis. Respondeo. Quoniam pacto vitam transegerunt sancti olim viri absque femina vel uxore, qui in mercedem casti sui animi vita nunc fruuntur sempiterna? Ad hoc dicent sacerdotes, Petrum habuisse uxorem. Verum est: sub lege enim veteri, dum in Christi adhuc non venisset clientelam, bene ei licuit: quamprimum autem factus est discipulus Christi, qui castitatis exemplum præbuit, uxorem dereliquit, & mundana omnia.

Ecclesiæ contra. Juxta sacerdotis.

vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri, pontifici licuit uxorem sibi sumere puram virginem, & ex ea prolem suscitare usque in tempus constitutum, propterea quod ex una tantum familia ad eundem ordinem, & non ex alia umquam consanguinitate, cooptandus esset pontifex. Nec tamen licuit pluries quam semel uxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, sed, ut jamjam diximus, puram virginem.

In hoc differunt nova lex, & vetus.

ANNO CHRISTI

ANNO CHRISTI

Bene tamen sub iis seculis uxore fruere...

Christianis se exemplum praebens, & vitam agens...

VIII.

Qui sunt ordinandi.

Constitutum etiam fuit in eadem synodo, ut...

Non est alius ordo constitutus in ecclesiasticis...

XVII.

Monachi & abbates non sunt in ordine.

Dignitas non benediciendum.

Nulli licet sacerdoti iis interesse nuptiarum...

XIX.

Ut presbyter servet horas canonicas.

Ut ordinandi ecclesie.

Septem gradus constituti sunt in ecclesia: primus...

Ad presbyteros spectat, & ministros Dei omnes...

XX.

Ut orat pro rege, populo &c.

Oblarius.

I. Oblarius est ostiorum templi seu ecclesie...

Tenantur hi etiam preces obnoxius fundere pro rege...

XXI.

Ut habeat codices ferreos.

Lector.

II. Lector is est qui legit in ecclesia Dei...

Habebit etiam presbyter quilibet, priusquam ordinatus fuerit...

XXII.

Ut missae vestimenta.

Exorcista.

III. Exorcista idem est qui malignos spiritus...

Habebit etiam missalia vestimenta, ut Deo serviat...

XIV.

Acolytus.

IV. Acolytus dicitur qui candelam, vel cereum...

XXIII.

Ut expectet evangelium.

Subdiaconus.

V. Subdiaconus is est qui diacono vasa porrigit...

Presbyter etiam, seu missalis sacerdos, in diebus...

XVI.

Diaconus.

VI. Diaconus est qui missali sacerdoti est a ministerio...

XVII.

Presbyter vel sacerdos.

VII. Presbyter est sacerdos missalis, aut senior...

XXIV.

Decimas suas quique conferant, tradanturque eis dote.

Sancti etiam patres statuerunt, ut ecclesie Dei decimas...

nes: unam ad ecclesiam reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero ministris Dei qui ecclesiam ibi curant.

ANNO CHRISTI

XXV.

Locus missae.

Constituerunt etiam, ut nemo missam celebraret in domo non consecrata, nisi urgente necessitate, vel quispiam sit infirmus, & ad ecclesiam proficisci nequeat.

XXVI.

Baptizandum prope.

Si puer non baptizatus libere adducatur ad presbyterum, caveat ille ut eundem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus.

XXVII.

Ut non vendat ministerium.

Nullus presbyter pro pecuniis vendat ministerium suum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptismo, neque pro alio aliquo ministerio exequendo; ne sit eorum similis, quos de templo Christus ipse flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei siquidem ministri non jam faciant ministeria, ut pecuniam inde sibi conferant, sed ut gloriam mereantur sempiternam.

XXVIII.

Nec pro lucro transeat ab ecclesia.

Nullus itemque presbyter ex quacumque lucrifera vel cupiditatis causa ab una ecclesia ad aliam transeat, ad mortem usque in eadem haereat, cui primitus ordinatus fuit.

XXIX.

Nec sit bibax.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod desiderat: ne forte minime compos fuerit, cum vel insans baptizandus, vel moriturus quispiam viatico sit donandus. Quod si non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus ministris suis interdixit ebrietatem.

XXX.

Nec mercator, caudicibus, &c.

Presbyter nec sit mercator, nec mercaturae cupidus, nec, omisso theologiae studio, se ad mundanas conferat sermocinationes, nec arma ferat, nec caudicibus sit, vel lites agat: nec in tabernis bibat more saecularium: juramentum etiam ne jurato: semper autem & simpliciter verum dicat absque mendacio, ut servi Dei docuerunt.

XXXI.

Curat la perniciosis & circa Domini ministrandis.

Distincte etiam peccatoribus instituet poenitentiam, unicuique scilicet juxta meriti sui rationem, sicuti probabilius eam assequatur. Infirmis & aegrotis eorum Domini ministrabit, dum tamen valeant hanc deglutire: semimortuo autem non porriget, quia Christus dicit, homo manducet hoc sacramentum.

XXXII.

De oleo & extrema unctio.

Habebit etiam presbyter consecratum oleum duplex: hoc infantibus, id aegrotis paratum: & aegrotos semper unget jacentes. Quidam vero aegroti hoc nihili pendunt, & in aegritudine sua se non concedunt ungi. Dicam quid de iis docuit Jacobus Domini apostolus, qui credentibus ait: *Tristatur aliquis vestrum? ores aquo animo, psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiae, & orant super eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei salvabit infirmum,*

Jacobi.

& alleviabit eum dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: & orate pro invicem, ut salvemini. Haec locutus est Jacobus de ungentis aegrotis. Aegrotus autem, priusquam ungetur, confitebitur ab intimo corde, si quid peccati commiserit, pro quo dignam non contulerit satisfactionem, sicut apostolus hic jam supra eum monuit: & nemo praesumat ungere, nisi exoratus, & post peractam confessionem. Si antea peccator fuit, & negligens, faciat jam demum confessionem, poenitentiam, & elemosinam ante obitum suum, ut inferno non adjudicetur, sed divina gaudeat misericordia.

XXXIII.

Quatuor erant synodi pro verae fidei defensione contra haereticos blasphemias erudantes in sanctam Trinitatem, & Salvatoris nostri humanam naturam. Prima Nicææ, ut hic antea memoravimus: post eam altera Constantinopoli, e 150. episcopis sanctis Dei servis: tertia Ephesi fuit, e 200. episcopis: quarta vero Chalcedoni, ubi multae aderant episcoporum centuriae: & hi omnes unanimi assensu omnia confirmarunt quae in Nicæna statuebantur synodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecerunt. Quatuor istae synodi adeo observandae sunt Christi ecclesiae, ut quatuor Christi codices. Multae ex illo tempore fuerunt synodi, sed haec quatuor erant firmissimae. Extinxerunt enim istae haereticas doctrinas, & adversus Deum haereticas posuerunt haeretici, & constituerunt pariter ecclesiasticum ministerium.

De dignitate & auctoritate primarum synodorum.

XXXIV.

Qua igitur audacia, o sacerdotes, istorum omnium despexeritis constitutiones? Monachi enim, unus hominis constitutiones tenent, sancti videlicet Benedicti, & secundum regulam ejus vivunt; quam si violaverint, corrigunt statim omni cum humilitate, juxta abbatis eorum sententiam. Vos etiam habetis regulam: si vel eam legere volueritis, videretis quid sit vobis constitutum. Vos autem mundanis delectationibus, vicecomites fieri, praepositi, seu ballivi, neglecta interea ecclesia vestra, & his una constitutionibus.

Sacerdotes provocat ad observandos canones exemplum monachorum. Sacerdotibus non conveniunt saecularia officia.

XXXV.

Volumus, ut constitutiones perhibent, vos vestros, prout Christianos decet, citius expedit, ecclesiaeque vestrae sedulo indulgere. In ecclesia vero, ne vel fabulari liceat, aut loqui: orationis enim domus est, & Deo consecrata in sermonis spiritualis exercitationem. Nec in ea quispiam bibat, aut indebite edat: cum sit illis sanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducaverint. Haec quamvis turpia faciunt homines, bacchantes saepe, & usque ad insaniam bibentes in domo Dei, contumeliose etiam & turpiter ludentes, quin & sedis sermonibus ipsam hanc domum contaminantes: satius eis foret in lectis suis acquiescere, quam Deum insultum irritare.

Reliqua desunt.

CAPITULA INCERTI AUCTORIS,

Loci, & temporis ad ecclesie Regimen congesta

TITULI CAPITULORUM. A P R E F A T I O.

- Ex manuscrip-
to, collegii
Corp Christi
Cantabr.*
- I. De munere & dignitate sacerdotum.
II. Quod sacerdotes debent orationi & lectioni incumbere.
III. Quod vacantes, officium exercent manuales.
IV. Ad synodum venientes quid secum ferent.
V. Ut panis, vinum, & aqua, in missa sint mundissima.
VI. Ut femina ad altare in celebratione non accedant.
VII. Ut sacerdos solus non celebret.
VIII. Ut nihil non sanctum ponatur in ecclesiis: non messes, non sarnum, &c.
IX. De non sepeliendo in ecclesiis, &c.
X. Ut in ecclesiis non sine vaniloquia, &c.
XI. Ut missa non celebretur, nisi in loco sacro.
XII. Ut femina non habet cum sacerdote.
XIII. Ut sacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.
XIV. Ut sacerdotes, aliorum parochianos ad se non alliciant ob contrabendas decimas.
XV. Ut sacerdos, alterius clericum non subducatur.
XVI. De presbytero, qui dato munere, alterius ecclesiam ambiat.
XVII. Ut nullus presbyter agrotantem parvulum recuset baptizare.
XVIII. Vasa sacra non profananda.
XIX. De scholis in ecclesiis.
XX. Ut presbyteri per villas scholas habeant, & gratis parvulos doceant.
XXI. De vita sanctius instituenda precepta plurima.
XXII. De oratione dominica, & symbolo discendis.
XXIII. De mane & vespere orando.
XXIV. De die dominica cautius celebranda.
XXV. De suscipiendis hospitiis sine munere.
XXVI. De perjurio.
XXVII. De falso testimonio.
XXVIII. Ut sacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.
XXIX. De formula orandi.
XXX. De eodem, & de confessione.
XXXI. De peccatis in confessione enumerandis.
XXXII. Ut opera caritatis quisque faciat, & quoniam modo fieri
XXXIII. De mutuis parentum, & liberorum officiis.
XXXIV. De vera caritate.
XXXV. Ut decima & elemosyna tam ex negotiatione debeantur quam ex fructibus.
XXXVI. Ut in hebdomada ante quadragesimam, confessiones & poenitentia fiant, &c.
XXXVII. De observatione quadragesime.
XXXVIII. Ut jejuniarum cibis pretermisus pauperibus erogetur.
XXXIX. Ut jejunium non solvatur ante vespas.
XL. A quibus rebus & quomodo abstinendum sit.
XLI. De crebra corporis & sanguinis Domini susceptione in quadragesima.
XLII. De litibus & debitis in jejunio remittendis.
XLIII. Ut conjuges invicem se abstineant.
XLIV. Ut populus excitetur ad crebram corporis & sanguinis domini susceptionem, &c.
XLV. Ut missa publica non officia peculiaris.

Obscuro vos, fratres dilectissimi, ut erga subditarum plebium profectum & emendationem, vigilantissima cura laboretis: qualiter illis viam salutis ostendentes, & eos verbis & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestra fidei agro, Domino nostro Jesu Christo auxiliante, suduos illi manipulos reportemus. Obscuro etiam fraternitatem vestram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digesta, assidue legatis, & memoriæ vestræ commendatis: & bonorum operum cultibus, sive sanctorum scripturarum lectionibus componatis vitam, & emepetis: & cum subditis plebibus, obpitulante Domino, ad regna cœlestia pergeretis.

CAPITULA.

I.
Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quibus regendarum animarum cura commissa est: quod pro his qui negligentia nostra pereunt, rationem reddituri sumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium eternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino datum est: *Pro vobis sal terra.* Quod si populus fidelis, cibus est Dei: ejusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum esse nostro gradu secundum, & pene conjunctum esse. Sicut enim episcopi apostolorum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum summum pontificis Aaron: isti vero filiorum ejus. Unde oportet vos memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis, unctionis: ut nec vos ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacræ unctione delibutas peccando polluatis: sed cordis & corporis munditiam conservantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes, his quibus præstitis, ducatum ad cœlestia regna præbentis.

II.

Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia justus viri vita lectione instruitur, oratione ornatur: & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Hæc sunt enim arma, lectione videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus eterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

E Sed & si quando a lectione quis cesset, debet manuum operatio subsequi: quia oriolitas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione, sive ab oratione, sive ab operatione vacante invenit, facile ad vitia rapit. Per usum namque lectionis discitis, qualiter & vos recte vivatis, & alios doceatis: per usum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti estis, pro-

ANNO
CREDIT

prodesse valebitis. Per manus operationem & A pro mysterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constituto, ubi religiose & pure Deo sacrificium offerri valet.

ANNO
CHRISTILegi in
metrio, jura
in consilio
Melanese.

IV.
Quando modo solito ad synodum convenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, quibus vestrum ministerium & injunctum officium peragatis, vobiscum asserite: necnon duos aut tres clericos, sive laicos, cum quibus missarum solemnia celebretis, vobiscum adducite: ut probetis, quam diligenter quamque studiose Dei servitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris, coram vobis nitide ac studiose fiant. Et diligenter observetis, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus missa nequeunt celebrari, mundissime atque studiose tradantur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inveniat, juxta illud quod ait scriptura: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.* Vinum, cruciatum significat quem pro vobis sustinuit Dominus: noster: aqua, populum pro quo sanguinem suum effudit Christus.

VI.

Feminas, missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent: & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturas accipiat. Memores enim esse debent feminis infirmitatis suae, & sexus imbecillitatis: & idcirco sancta quilibet in ministerio ecclesiarum contingere pertimescant: quia etiam laici viri pertimescere debent, ne Oza pernam subeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percussente interit.

VII.

Sacerdos missam solus nequaquam celebret, quia, sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, & responsione plebis, admonitione sacerdotis nihilo minus plebs... ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Esse enim debent qui ei circumstant, quos ille salutet, a quibus ei respondeatur: & ad memoriam illi reducendus est ille dominicus sermo: *Uicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum & ego in medio eorum.*

VIII.

Videmus crebro in ecclesiis messes & senum congeri. Unde volumus ut hoc penitus observetur, ut nihil in ecclesia praeter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libri recondantur. Ne forte si alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum.*

IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesiis sepeliendorum mortuorum usus fuit, ut plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias preparata, coemeteria sive polyandria facta sunt, id est, tumuli mortuorum. Unde volumus, ut ab hac re desinere abstinere. Et nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitam meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quae antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam projiciantur: sed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur. Et pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiae reverentia servetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille *Cuncil. General. Tom. XIX.*

X.
Non dehere ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudandum Deum, & ejus servitium faciendum, statimur. Disceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & ceterae actiones ab eodem sancto loco penitus prohibenda sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deoque sacrificium offertur, angelorum inesse frequentia non dubitatur: periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod sancto loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quae sibi offerebantur emebant vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abiciet, qui mendacis, vaniloquis, risibus, & hujuscemodi nugis locum divino cultui mancipatum sedant?

XI.

Missarum solemnia nequaquam alibi nisi in ecclesia celebranda sunt, non in quibuslibet domibus & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod scriptum est: *Vide Dom. 16. ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, ut ponas nomen suum ibi.* Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent tentoria & altaria-dedicata, in quibus missarum solemnia expleantur.

XII.

Nulla femina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, & sororem, & hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant: hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio, sive in occasione illarum venientialis feminae, quae non sunt ei affinitate conjunctae, & eum ad peccandum illicitum.

XIII.

Observandum vobis est, ut & vos ab ebrietate abstinere. & ut plebes vobis subditae abstineant se, illis praedicetis: & neque per tabernas eatibus bibendo, aut comedendo: neque aliorum domos, aut vicos, curiositate qualibet peragretis: neque cum feminis, aut cum quibuslibet & impuris personis convivia exerceatis, nisi forte patrifamilias quilibet vos ad domum suam invitaverit, & cum conjuge sua, & prole velit vobiscum spirituali gaudio laetari, & verborum vestrorum refectio-nem accipere, & vobis refectio-nem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis spiritualibus.

XIV.

Nullus presbyter facultibus sanctae Dei ecclesiae de alterius presbyteri parochia persuadeat ut ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed unusquisque sua ecclesia & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illum evangelicum sermonem: *Quaecumque vultis ut faciant vobis homines, haec eadem facite illis.* Quisquis autem contra haec constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentaverit: aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore detinendum.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus vestrum alterius clericum sollicitet, aut recipiat: quia gravis de hac re in sacris canonibus sententia est.

XVI.

Si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico

Y y

aut

ANNO CHRISTI

ANNO CHRISTI

aut laico munera dare aut dedisse, ut ecclesiam alterius presbyteri subripiat: sciat se pro hac rapina & sava cupiditate aut gradum amissurum, aut in carceris erumna longo tempore penitentiam agendi detinendum.

XVII.

Si parvulus egrotans ad quemlibet presbyterum baptismi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, ei baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus absque baptismatis gratia mortuus fuerit: noverit se ille qui eum non baptizaverit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus sacerdos seu laicus presumat calicem, aut patinam, aut quemlibet vasa sacra, & divino cultui mancipata, ad alios usus retorquere. Nam quicumque de calice sacro aliud bibit prater Christi sanguinem qui in sacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium: deserendus est exemplo Baltassar, qui dum vasa Domini in usus communes assumpit, vitam pariter cum regno amisit.

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum, ad scholam mittere in ecclesiis que nobis concessa sunt ad regendum, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos scholas habeant: & si quislibet fidelium suos parvulos ad discendas literas eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant; sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: Et qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stella in perpetuas aternitates. Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant: excepto quod eis parentes ex caritatis studio sua voluntate largiantur.

XXI.

Cum ergo omnium sacrarum scripturarum pagine, instrumentis bonorum operum refertae sint, & per sanctorum scripturarum campos possint inveniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: placuit tamen nobis huc nostro capitulario inferere sententiam cujusdam patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quid vetari debeat, continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum suum tanquam seipsum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiscere rem proximi, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciat: abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum, corpus castigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione oppresso subvenire, dolentem consolari, a seculi fastibus se facere alienum, nihil a noni Christi proponere, iram non perficere, iracundiae tempus non reservare, dolum in corde non retinere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere, non jurare, ne forte fiat perjurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, injuriam non facere, sed sibi & factam patienter sufferre, inimicos diligere, maledicentibus sibi non remaledicere, sed magis benedicere, persecutionem propter justitiam sustinere: non esse

Præcepta plurima.

A superbum, non violentum, non somnolentum: non multum edacem, non pigram, non murmurantem, non detractorem: spem suam Domino committere, bonum aliquid in se cum viderit, Domino applicet, non sibi; malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet: diem iudicii timere, gehennam expavescere, vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere, ætus sui omni hora custodire, in omni loco Deum se respicere pro certo scire, cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere. Os suum a malo vel pravo eloquio custodire, multum loqui, risum multum, aut excessum non amare, lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere; voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter, quod ab sit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur; *Qua dicunt facite, qua autem faciunt nolite facere*: non velle dici sanctum, antequam sit, sed prius mereri sanctus esse, quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nullum odisse, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, seniores venerari, juniores diligere, in Christi amore pro inimicis orare, cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia nunquam desperare. Ecco hæc sunt instrumenta artis spiritalis, que cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die iudicii reconsignata, merces nobis a Domino recompensabitur, quam ipse promisit: *Quam oculis non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam præparavit Deus his qui diligunt eum.*

XXII.

Commonendi sunt fideles, ut generaliter omnes a minimo usque ad maximum orationem dominicam & symbolum discant: & dicendum eis quod in his duabus sententiis omne fidei Christiane fundamentum incumbit. Et nisi quis has duas sententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissime frequentaverit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, ut nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit; exceptis his, quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, ut singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere, dicens symbolum, sive orationem dominicam. *Qui plasmasti me, miserere mei.* Et vel etiam, *Deus propitius esto mihi peccatori*: Et Domino gratias agens pro quotidianis vitæ comestibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a peccatoribus segregare. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, sanctos invocet, ut pro se intercedere ad maiestatem divinum dignentur. Hæc facient quibus basilica locus prope est in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in silvis aut in agris est: ubicumque eum hora matutina vel vespertina invenerit, sic faciat, sciens Deum ubique præsentem esse, dicente psalmista: *In omni loco habitatio eius.* Et: *Si ascendero in caelum, tu ibis, &c.*

XXIV.

Dom. 11.

Matth. 13.

1. Cor. 1.

Luc. 18.

1. Reg. peccatoribus.

7. al. 101. 7. al. 118.

ANNO
CHRISTI

XXIV. Dies vero Dominica, quia in eo Deus lucem condidit, in eo mannam eremo pluit, in eo redemptor humani generis sponte pro salute nostra mortuus resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet observantia: ut præter orationes, & missarum solennia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & necessitas fuerit navigandi, sive iter agendi, licentia datur; ita dumtaxat, ut ex occasione missæ & orationes non prætermittantur. Conveniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad ecclesiam: conveniendum est ad vigiliis, sive ad matutinis officium: concurrendum est etiam cum oblationibus ad missarum solennia. Et dum ad ecclesiam convenitur, nulla causa dici debet vel audiri, nulla jurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, exhibitione elemosynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi sunt, ut hospitalitatem diligant, & ut nulli hospitium præbere detrectent: & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille qui recipitur, sponte sua aliquid det: dicendumque illis qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente apostolo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hospitio susceptis.* Et ipse Dominus dicitur in judicio: *Hospes eram, & collegistis me.* Sciant sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus; sed etiam crudelis est, quo nunquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces componatur; & quod Deus agere iussit pro perceptione regni celestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum est etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc summpere abstineant: scientes hoc grande scelus esse, & in lege & prophetis sive evangelio prohibitum. Audivimus enim quosdam parvipendere hoc scelus, & levem quodammodo perjuris penitentiam imponere: qui nosse debent talem perjurio penitentiam imponere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de ceteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens penitentiam longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit: ab ecclesia repellendus est, sive a communione & consortio fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque eum in sua domo recipiat.

XXVII.

Dicendum est eis, ut a falso etiam testimonio se abstineant: scientes & hoc gravissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipso Domino: *Non falsum testimonium dixeris:* sive: *Testis falsus non erit impunitus.* Sciat se etiam quisquis hoc perpetravit, aut tali penitentia purgandum, ut superius dictum est de perjurio, aut tali damnatione, aut excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumque illis est, quod summa stultitia est, si quis pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cujuslibet rei, aut, quod creberrime contingere solet propter ebrietatem, in tam grande scelus voluerit corrumpere; ut aut septem annis in arda ærum-

Concl. General. Tom. XIX.

nasit, aut ab ecclesia repellendus, dicente Domino: *Quid prodest homini, si lucratur totum mundum, & anima sua detrimentum faciat:* quippe, cum aliis videatur pius exillere, sibi met crudelis existat.

XXVIII.

Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas; qui vero nescit, saltem hoc quod notissimum est plebibus dicat; ut declinent a malo, & faciant bonum; inquirent pacem, sequantur eam: quia oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum vultus autem Domini super facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, unde possit aliquem edificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad synodum in unum convenerimus, sciat nobis unusquisque dicere quantum, Domino adjuvante, laboraverit, aut quem fructum acquisierit: & si quis forte nostro indiget adjutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet: ut primo, dicto symbolo, quasi fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est tribus vicibus: *Qui plasmasti me, misere-re mei;* & tribus vicibus: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur sanctos apostolos, sive martyres, ut pro eo intercedant: & armata fronte signo crucis, elevatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens est, sufficiat tantum, *Qui plasmasti me, misere-re mei;* Et, *Deus propitius esto mihi peccatori.* & oratio dominica tantum, cum gemitu & contritione cordis.

XXX.

Omni enim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quando amplius possimus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Prophetata: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi. Dixi. Confitebor adversum me injustitias meas, Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Facta etenim confessione cum gemitu & lacrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, sive vigesimus quartus, sive vigesimus quintus, atque alii ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio: quia confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis penitentiae observationibus, sive munitis peccatorum maculas diluimus. Confessio vero, quam Deo soli facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliviscitur: & e contrario, quanto nos horum obliviscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non meminero:* Tu autem memor esto, quod David propheta fecisse testatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.*

XXXI.

Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ sive in opere, sive in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix ullus inveniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est,

ANNO
CHRISTIANNO
CHRISTI

est, ventris ingluviens; secundum, fornicatio; tertium, acedia, sive tristitia; quartum, avaritia; quintum, vana gloria; sextum, invidia; septimum, ira; octavum, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occasione peccatum perpetraverit quod peregrisse constiterit: & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi ut de perverſis cogitationibus faciat confessionem, & nominatim debet ei sacerdos unum quodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

XXXII.

Eſurientes ſatiandi ſunt, ſitientes potandi, nudum operiendi, infirmi & qui in carcere ſunt, viſitandi, & hoſpites colligendi, dicente Domino: *Eſurivi enim, & deſidiſis vobis manducare, &c.* Nam hæc omnia, & in ſe quiſque debet ſpecialiter agere, & in aliis temporaliter adimplere: quia pene nihil poſſunt hæc omnia proficere ad vitam æternam capellendam, ſi luxurioſe, ſuperbe, invidie, & ne ſingula replicem, ſi vitioſe & inordinate quis vivat, & ceteris bonis operibus non vacet. Qui ergo videt ſe Chriſtum non habere, qui dixit, *Ego ſum panis vivus qui de cœlo deſcendi, & charitatem quæ eſt paſtus animæ non habet, eſurit quidem: ſed ſi ſemper bona opera Chriſti adjungit, & caritatis ſe dulcedine replet, eſurientem omnino ſemper pavit.* Qui ſe videt doctrina Spiritus ſancti, & ſcripturarum ſanctarum fluentis carere, ſitientis eſt: ſed ſi ſe fluentis verbi Dei irriget, & mentem ſuam ſpiritalis poculi dulcedine inebriet, ſe ſitientem potavit. Qui induit ſe juſtitia ſive ceteris virtutibus, nudum ſe procul dubio veſtit, ſi in lecto vitiorum ſuorum jacet, & morbo iniquitatis ſuæ laborat, & ſunibus peccatorum ſuorum conſtrictus eſt, & vitiorum obſitus pariete, & in tenebris iniquitatis ſuæ eſt, infirmus quidem eſt: ſed ſi de lecto vitiorum per conſeſſionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum abſolvitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmus & in carcere poſitus ſe procul dubio viſitat. Sin hujus vitæ via videt ſe laborare, & vitiorum procella quaſi quadam aëris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, ſciat ſe in itinere poſitum hoſpitiſio egerere. At ſi ſe ad virtutum domum deducat, & ſe ſe in earum tutamine receperit, hoſitem quidem ſuſcipit. Quæ omnia ſibi ſpiritaliter exhibet, Chriſtum in ſe, cujus ipſe membrum eſt, paſcit, potat, veſtit, viſitat ac ſuſcipit.

XXXIII.

Admonendi ſunt fideles ſanctæ Dei eccleſiæ, ut filios ſuos, & filias ſuas edoceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Filius, honorifica patrem tuum.* Nam & ipſi parentes erga filios ſuos ac filias modeſte debent agere, dicente apoſtolo: *Et vos parentes, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Et hoc dicendum eſt eis, ut ſi illi genitili affectu parcere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus ſinit, niſi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia levius eſt filiis parentum quælibet flagella ſuſcipere, quam Dei iram incurſere.

XXXIV.

Admonendus eſt populus, quod hæc ſit veracitas, quæ Deum diligit pluſquam ſe, & proximum tanquam ſe: quæ nihil vult alii facere, niſi quod ſibi vult fieri; & plura quæ recenſere longum eſt. Nam quicumque in potu, & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem putant, non mediocriter errant, dicente apoſtolo: *Regnum*

Dei non eſt cibis & potus. Nam & ipſa quando cum caritate ſunt, bona ſunt, & inter virtutes computanda ſunt.

XXXV.

Admonendi ſunt qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra quam vitam cupiant ſempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ ſua ſalute cogitat, valde a via veritatis aberrat, & juxta quemdam ſapientem, in via ſua perdidit intima ſui. Sequendus eſt in hac parte, ſicut in ceteris, apoſtolicus ſermo, qui ait: *Et ne quis ſupergredatur, neque circumveniat in negotio proximum ſuum: vindex eſt enim Deus de his omnibus.* Sicut enim ab his qui labore agrorum, & ceteris laboribus, vitam atque veſtimentum quaerunt, & neceſſaria uſibus humanis acquirere inhiantes inſtant, decimæ & eleemoſynæ dandæ ſunt, ita his quoque qui pro neceſſitatibus ſuis negotiis inſiſtunt faciendum eſt. Unicuique enim homini Deus dedit artem qua paſcitur: & unuſquiſque de arte ſua, de qua corporis neceſſaria ſubſidia habet, animæ quoque, quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium adminiſtrare debet.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quadageſimæ conſeſſiones ſacerdotibus dandæ ſunt; pœnitentia accipiendæ, diſcordantes reconciliandi, & omnia jurgia ſedanda, & dimittere debent debita invicem de cordibus ſuis, ut liberius dicant: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:* & ſic ingredientes in beatæ quadageſimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad ſanctum paſcha procedant, & per pœnitentiam ſe renovent, quæ eſt ſecundus baptiſmus. Sicut enim baptiſmus peccata, ita & pœnitentia purgat: at qui poſt baptiſmum peccat, denuo non poteſt baptizari. Hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum eſt, ut per eam vice baptiſmi peccata poſt baptiſmum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti ſcripturæ ſanctæ demonſtrant. Primo enim in baptiſmate, quod propter remiſſionem peccatorum datum eſt. Secundo, per martyrium, juxta illud quod ait pſalmiſta: *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum:* quia juxta ejuſdem David ſententiam, remittuntur peccata per baptiſmum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio, per eleemoſynam, juxta Danielelem, qui profano Nabuchodonosor ait: *Peccata tua eleemoſynis redime in miſericordiam pauperum.* Et illud: *Ignem ardentes extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata.* Et Dominus in Evangelio: *Veruntamen date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quarto, ſi remittat quis peccanti in ſe peccata ſua, juxta illud: *Dimittite & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis.* Et illud: *Sic & Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi remiſeritis unicuique de cordibus veſtris.* Quinto, ſi per prædicationem ſuam quis, & bonorum operum exercitium, alios ab errore ſuo convertat, juxta illud quod ait apoſtolus: *Quoniam ſi converti fecerit quis peccatorem ab errore via ſue, ſalvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum.* Sexto, per caritatem, juxta illud: *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Septimo per pœnitentiam, juxta quod ait David: *Converſus ſum in arumna mea, dum conſigitar ſpina.*

XXXVII.

Ipſa autem quadageſima cum ſumma obſervatione cuſtodiri debet, ut jejunium in ea, præter dominicos, qui abſtinentiæ ſubtrahi ſunt, nullatenus reſolvatur: quia ipſi dies, decimæ ſunt anni no-

Matth. 23.

Luc. 11.

Luc. 11.

Epiſt. 6.

Rom. 14.

1. Tim. 6.

0

Matth. 6.

Peccata ſe-
prempliciter
dimittuntur.
1. Tim. 2.

Dan. 4.

Eccleſ. 3.

Luc. 11.

Luc. 6.

Matth. 11.

1. Tim. 2.

1. Pet. 2.

1. Pet. 2.

CANNUM
CHRISTI
.....

ni nostri, quos cum omni religione & sanitate
transire debemus. Nulla enim in his occasio sit
resolvendi jejunii; quia alio tempore solet jeju-
nium caritatis causa dissolvi, isto vero nullatenus
debet: quia alio tempore jejunare, in voluntate
& arbitrio cujuslibet positum est, in hoc vero
non jejunare, præceptum Dei transcendere est;
& in alio tempore jejunare, præmium abstinen-
tiam acquirere est, in hoc vero, præter infirmos
aut parvulos, quisquis non jejunat, pœnam sibi
acquiret: quia eisdem dies Dominus per Moy-
sen, & per Eliam, & per semetipsum sacro je-
junio consecravit.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii elemosyna facienda est,
& cibum sive potum, quo quisque uti debuit si
non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare,
& cibos prandii ad cœnam reservare, non mer-
cedis, sed ciborum est incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui se jejunare putant, mox ut
signum audierint, ad horam nonam manducare:
qui nullatenus jejunare credendi sunt, si mandu-
caverint, antequam vespertinum celebretur offi-
cium. Concurrentum est enim ad missas, & au-
ditis missarum solemnibus, sive vespertinis officiis,
largitis elemosynis, ad cibum accedendum est.
Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, ut
ad missam convenire non valeat, æstimata vesper-
tina hora, completa oratione sua, jejunium ab-
solvere debet.

XL.

Abstinencia vero in his diebus pene omnium
deliciarum esse debet, & sobrie & caste viven-
dum. Qui vero ovis, caseo, piscibus, vino absti-
nere potest, magnæ virtutis est, qui autem his,
aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere,
abstinere non potest, utatur tantum, ut jejunium
usque ad vesperam solemniter celebret; & vinum
non ad ebrietatem, sed ad refectiorem corporis
sui sumat. A caseo vero, lacte, butyro & ovis
abstinere & jejunare dementissimum est, & ab
omni ratione remotum. Vinum enim pro ebrie-
tate & luxuria prohibitum est, non lac & ova:
non enim ait apostolus, Nolite comedere lac &
ova, sed, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadragesima,
præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta
corporis & sanguinis Christi sumenda sunt. Et
in cœna domini, vigilia paschæ, & in die resur-
rectionis domini, penitus ab omnibus hominibus
communicandum est. Et ipsi dies paschalis heb-
domadæ omnes æquali religione colendi sunt.

XLII.

In his juniorum diebus nullæ lites, nullæ

L E G E S E C C L E S I A S T I C A E

Sancti Edvardi Regis (a) Et confessoris e secularibus suis de promptæ.

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM. E III. De justitia sancta ecclesia.

I. De clericis & possessionibus eorum.

II. De temporibus & diebus pacis regis.

IV. De universis tenentibus de ecclesia.

V. De rebus ad ecclesiam fugientibus.

VI. De fractione pacis ecclesia.

VII.

(a) Pseudonimas has leges esse contendit Hickes dilert. Epistol. fol. 55. & nullas ab Eduardo rege leges fuisse conditas cuilibet constar; ideo cum Angli per aliquot Principum suorum post conquestum regna totis viribus assiduas dicuntur leges Edvardi confessoris renovare, de legibus Anglo-saxonorum & Danorum Regum ab Edvardo mutatis & correctis intelligendum est. Huic collectioni legum post tempora VVilhelmi I. quædam ac-
cesserunt; nam cum de Tanegeldo cap. 52. agitur, mentio fit VVillelmi Rufi. VVilkins.

contentiones esse debent, sed in Dei laudibus,
& in opere necessario persistendum. Arguit enim
eos qui contentiones & lites quadragesimæ tem-
pore constituunt, & qui debita a debitoribus exi-
gunt, dominus per prophetam dicens: *Ecce in die
jejunii vestri inveniantur voluntates vestrae, & om-
nes debitores vestros repetitis: ecce ad lites & conten-
tiones jejunatis, & percutitis pugno impie.*

XLIII.

Abstinendum est enim in his sacratissimis die-
bus a conjugibus, & caste & pie vivendum, &
sanctificato corde & corpore illi sancti dies tran-
signantur, & sic perveniatur ad diem sanctum pa-
schæ: quia pene nihil valet jejunium quod con-
jugali macula vel opere polluitur, & quod ora-
tiones, vigiliæ, elemosynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus est populus ut ad sacrosanctum
sacramentum corporis & sanguinis domini nequa-
quam indifferenter accedat, nec ab hoc minime
abstineat: sed cum omni diligentia atque pruden-
tia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere
conjugali abstineat, & vitis se purget, virtutibus
exornet, elemosynis & orationibus insistat, & sic
ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut pe-
riculosum est, impurum quemque ad tantum sa-
cramentum accedere: ita etiam periculosum est
ab hoc prolixo tempore abstinere, sola ratione
eorum qui excommunicati, non quando eis li-
bet, sed certis temporibus communicant, & re-
ligiosis quibusque sancte viventibus, qui peno-
ni die id faciunt.

XLV.

Ut & missæ quæ per dies dominicos peculiares
a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant,
ut per eas populus a publicis missarum solemnibus,
quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur.
Quia pessimus usus est apud quosdam, qui in die-
bus dominicis, sive in quibuslibet festivitibus,
mox missam celebrare etiam pro defunctis si au-
ditorit, abscedit, & per totum diem a primomæ-
ne ebrietati & comestationi potius quam Deo des-
servit: admonendus est populus, ut ante publi-
cum peractum officium ad cibum non accedat,
& omnes ad publicam sanctam matrem ecclesiam
missarum solemnibus & prædicationem audituri con-
veniant; & sacerdotes per oratoria nequaquam
missas nisi tam caute aut secundam horam ce-
lebret, ut populus a publicis solemnibus non ab-
strahatur. Sed diversi sacerdotes, qui in circuitu
urbis, aut in eadem urbe sunt, sive populus, ut
prædiximus, in unum ad publicam missarum ce-
lebrationem convenient, exceptis Deo sacratis se-
minis, quibus mos est ad publicum non egredi,
sed claustris monasterii contineri.

- 715
 VII. De decimis ecclesie reddendis, de ovibus & porcellis.
 VIII. De apibus, & aliis multis minutis decimis.
 IX. De his qui ad iudicium ferri vel aqua iudicati sunt per justitiam regis.
 X. De denario sancti Petri, quod Anglice dicitur Romanecot.
 XI. Quid sit denegaldum, & qua occasione sit constitutum.
 XII. De multimoda pace regis, &c. Item de manibula archiepiscopi, episcopi, &c.
 XIII. De thesauris in terra absconditis & inventis.
 XIV. Quid sit regis officium, & de Carolo & Pippino fratre eius exemplum.
 XV. De baronibus qui suas habent curias & consuetudines.
 XVI. De sacba.
 XVII. De soca.
 XVIII. De thol.
 XIX. De theam.
 XX. De infangthefe.
 XXI. De Judais.
 XXII. Decretum regis de usurariis.

Incipiunt Leges Sancti Edvardi regis quas in Anglia tenuit, quas Willelmus hæres & cognatus suus postea confirmavit.

P R Æ F A T I O.

POST acquisitionem Angliæ Willelmus rex quarto anno regni sui, consilio baronum suorum, fecit submoneri per universos Angliæ consulatus, Anglos nobiles, sapientes, & sua lege eruditos, ut eorum leges, & jura, & consuetudines ab ipsis audiret. Electi igitur de singulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, iurejurando primum coram rege confirmaverunt, ut quoad possent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad sinistram divertentes, legum suarum & consuetudinum sancta patetacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutant. A legibus igitur sanctæ matris ecclesiæ sumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum, solidum subsistendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipsius concionati sunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.
 Omnis clericus, & etiam scholaris, & omnes eorum res & possessiones, ubicumque fuerint, pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeant.

II.
 Ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ pax Dei & sanctæ ecclesiæ per omne regnum. Similiter a septuagesima usque ad octavas paschæ. Item ab ascensione Domini usque ad octavas pentecostes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus sabbatis ab hora nona, & tota die sequenti, usque ad diem Lunæ. Item vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, sancti Joannis Baptistæ, apostolorum omnium, & sanctorum quorum solemnitates a sacerdotibus dominicis annunciantur diebus, & omnium sanctorum in Kalendis Novembris: semper ab hora nona vigiliatum, & subsequente solemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies observatur. Item in parochiis ecclesiarum, ubi propria festivitas sancti celebratur. Et si quis devote ad celebrationem sancti adveniat, pacem habeat eundo, & subsistendo, & redeundo. Item in omnibus

Christianis ad ecclesiam causa orationis euntibus pax in eundo & redeundo sit eis. Similiter ad dedicationes, ad synodos, ad capitula venientibus, sive submoniti sint, sive per se quid agendum habuerint, sit summa pax. Etiam si excommunicatus aliquis absolvendi causa ad episcopum confugerit, absolutus, eundo & redeundo pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeat. Quod si aliquis ei forisfecerit, episcopus inde justitiam faciat. Verumtamen si quis arrogans pro episcopi justitia emendare noluerit, episcopus regi notum faciat. Rex autem constringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, scilicet primum episcopo, deinde sibi: & sic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.

III.
 B Ubicumque regis justitia, vel cuiuscumque sit, placita tenuerit, si missus episcopi veniens illuc apparuerit causam sanctæ ecclesiæ, ipsa primitus terminetur. Justum est enim ut ubique Deus præ cæteris honoretur.

IV.
 Quicumque de ecclesia aliquid tenuerit, vel in fundo ecclesiæ mansionem habuerit, extra curiam ecclesiasticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit: nisi, quod absit, in curia ecclesiastica redum defecerit.

V.
 Ubicumque reus vel noxius ad ecclesiam, præsidii causa confugerit: ex quo atrium ecclesiæ tenuerit, a nemine insequente nullatenus apprehendatur, nisi per pontificem vel ministros ejus. Quod si fugiendo, domum sacerdotis, vel curiam ejus intravit: eandem securitatem & pacem habeat, quam & apud ecclesiam: dum tamen domus sacerdotis & curia ejus, in fundo ecclesiæ constant. Hic si latro vel raptor est, quod male cepit, si ad manum est, reddat: & si illud penitus extirpaverit, & de suo proprio unde reddet habuerit, in integrum ei cui damnum intulit, restituat. Quod si more solito latro taliter egerit, & forte fortuito ad ecclesiam & sacerdotum domos frequenter evaserit: ablatione restituta, provinciam forisjuret, necredeat: & si forte reditum fecerit, nullus eum hospitari præsumat, nisi a rege data licentia.

VI.
 Si quis vero sanctæ pacem ecclesiæ violenter infregerit, episcoporum est justitia. Quod si nocens sententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo despexerit, clamor de eo defertur ad regem post quadraginta dies: & regis justitia mittet eum per vadimonium, & plegios, si habere poterit, usque dum Deo primitus, regi & ecclesiæ postea satisfaciatur. Qui si infra triginta & unum dies, sive per amicos aut notos, sive per justitiam regis inveniri non poterit, ut legabit eum rex verbo oris sui. Si vero postea repertus fuerit, & retineri possit, vivus reddetur, vel caput ejus, si se defenderit: lupinum enim egerit caput a die ut legationis suæ, quod Anglice *Vulfesheofod* dicitur. Et hæc est lex communis & generalis de omnibus ut legatis.

VII.
 De omni annona, decima garba Deo debita est, & ideo reddenda. Et si quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas de vitulis singulis obolos singulos. Et qui caseum fecerit, det Deo decimum; si vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vel

tas decimum, safeam decimum, butyrum deci-
mum, porcellum decimum.

VIII.

De apibus vero similiter decima commodi, quin
etiam de bosco, de prato, de aquis, & molen-
dinis, parchis, vivariis, piscariis, virgultis, hor-
tis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas
dederit Dominus, decima pars ei reddenda est,
qui novem partes simul cum decima largitur. Qui
eam detinuerit, per justitiam episcopi & regis,
si necesse fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc
enim beatus Augustinus prædicavit & docuit: &
hæc concessa sunt a rege, & baronibus, & popu-
lo. Sed postea insinû diaboli multi eam deti-
nuerunt, & sacerdotes locupletas negligentes non
curabant inire laborem ad persequendas eas, eo
quod sufficienter habebant sua necessaria vitæ.
Multis enim in locis modo sunt tres vel quatuor
ecclesias, ubi tunc temporis una tantum erat, &
sic cœperunt minui.

IX.

De illo quo judicium fieri debet, veniat illuc
minister episcopi cum clericis suis, & similiter
justitia regis cum legalibus hominibus provinciæ
illius, qui videant & audiant, ut æque omnia
fiant: & quos Dominus per misericordiam suam,
non per merita salvati voluerit, quieti sint & li-
bere recedant: & quos iniquitas culpæ, non Do-
minus damnaverit, justitia regis de ipsis justitiam
faciat. Barones vero qui suam habent curiam de
suis hominibus, videant ut sic de eis agant: qua-
tenus erga Deum reatum non incurrant, & re-
gem non offendant. Et si placitum de hominibus
aliorum baronum oritur in curiis suis, adsit ad
placitum regis justitia, quoniam absque ea placitum
finiri non licet. Si qui barones judicia non
habent, in Hundredo, ubi placitum habitum fue-
rit, ad propinquiores ecclesiam, ubi judicium
regis erit, determinandum est, salvo jure baro-
num illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denarius vivæ
pecuniæ in domo sua, de suo proprio, Anglorum
lege, dabit denarium sancti Petri: & lege Da-
norum, dimidium marcæ. Iste vero denarius
debet submoneri in solemnitate apostolorum Pe-
tri & Pauli, & colligi ad festivitatem quæ dici-
tur, ad vincula, ita ut ultra illum diem non
detineatur. Si quispiam detinuerit, ad justitiam
regis clamor deferatur, quoniam denarius hic
elemosyna regis est: justitia vero faciat de-
narium reddere, & forisfacturam episcopi & re-
gis. Quod si quis plures domos habuerit, de illa
ubi retidens fuerit in festo apostolorum Petri &
Pauli denarium reddat.

XI.

Videatur hoc
capit addi-
tum effecum-
pore Henrici
II.

Ecclesia li-
bera fuit a
danegeldo
aliquo ad tem-
pus VViliel-
mi Rud.

Danegeldi redditio propter piratas primitus sta-
tuta est: patriam enim infestantes, vastationi ejus
pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem in-
solentiam reprimendam, statutum est danegeldum
annuatim reddi, scilicet duodecim denarios de
unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos
eos qui piratarum irruptioni resistendo obviarent.
De hoc quoque danegeldo libera & quieti erat
omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in pro-
prio dominio ecclesiarum erat, ubicumque jacebat,
nihil proflus in hac tali redditione persolvens:
quia magis in ecclesiis confidebant orationibus,
quam in armorum defensionibus. Hanc itaque
tenuit Anglorum ecclesia libertatem usque ad tem-
pora VVilielmi regis junioris, qui Rufus vocaba-
tur; donec eodem a baronibus Angliæ auxilium
requirente, ad Nortmanniam retinendam de Ro-

berto fratre suo, cognomento Curtehofo, Jeru-
salem proficiscente, concessum est ei, non lege
statutum tamen, neque firmatum, sed hæc ne-
cessitatis causa, ex unaquaque hida sibi dari qua-
tuor solidos, ecclesia non excepta. Dum vero
collectio census fieret, proclamabat sancta ec-
clesia, suam reposcens libertatem: sed nihil
profecit.

XII.

Pax regis multiplex est. Illa enim data manu
sua, quam Angli vocant *cynniger bonde scalde
grith*: alia die quæ primum coronatus est, quæ
dies tenet octo: in natali Domini, dies octo:
in paschæ, dies octo: in pentecoste, dies octo,
&c. *Infra*. Mambote vero (id est compensatio
Domino persolvenda pro homine suo occiso)
Anglorum lege, regi, & archiepiscopo, tres mar-
cæ de hominibus eorum propriis: sed episcopo
eiusdem comitatus, & consuli, & dapifero regis,
viginti solidos, baronibus autem aliis, decem so-
lidos, &c.

XIII.

Theauri de terra regis sunt, nisi in ecclesia
vel in cœmeterio inveniantur. Et licet ibi inve-
niatur, aurum regis est, & medietas argenti:
medietas ecclesiæ ubi inventum fuerit, quancum-
que ipsa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius summi regis est, ad hoc
est constitutus, ut regnum terrenum, & popu-
lum Domini, & super omnia sanctam veneretur
ecclesiam ejus, & regat, & ab injuriis defen-
dat, & maleficos ab ea evellat & destruat & pe-
nitus disperdat. Quod nisi fecerit, nec nomen re-
gis in eo constabit: verum, testante papa Joa-
ne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Caro-
lus filius ejus necdum reges, sed principes, sub
rege Francorum stulto scripserunt, querentes si
ita permanere deberent Francorum regis solo regio
nomine contenti. A quo responsum est: Illos decet
vocari reges, qui vigilantes defendunt regum eccle-
siam Dei, & populum ejus, imitari regem Psalmo-
graphum dicentem: *Non habitabis in vœdia domus
meæ qui facit superbiam, &c.*

*Psal. 100.
Quis prior-
es sequatur
apud Lam-
bardum in
hoc capite de
officio regis,
& de jure &
appendicite
coronæ regis
Britanniæ,
cum epistola
Eleutherii
papa ad Lu-
cium regem,
non habes-
tur aut in
nostro manu-
scripto, aut
in Hovedo-
no.*

XV.

Archiepiscopi, episcopi, comites, barones,
& omnes qui habent sacham, & focam, thol,
theam & infangthefe: etiam milites suos & pro-
prios servientes, scilicet dapiferos, pincernas, ca-
merarios, coquos, pistores, sub suo sriborgo ha-
beant. Et item isti suos armigeros, vel alios sibi
servientes sub suo sriborgo. Quod si cui forisfa-
cerent, & clamor vicinorum de iis assurgeret,
ipsi tenerent eos reatidini in curia sua: illi di-
co qui haberent sacham, & focam, thol, &
theam, & infangthefe.

XVI.

Sacha est, quod si quilibet aliquem nominatum
de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit,
forisfactura probationis vel negationis, si evan-
dit, sua erit.

XVII.

Soca est, quod si aliquis querit aliquid in ter-
ra sua, etiam furtum, sua est justitia, si inven-
tum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) est, scili-
cet quod habeat libertatem vendendi & emendi
in terra sua.

XIX.

Theam, quod si quispiam aliquid interciat su-
per aliquem, & interciatus non poterit vvarran-
tum

V.
Si homo mort sans devise, si departent les en- Si quis intestatus obierit, liberi eius hereditatem
sans l'erite entre sei per uvvell. equaliter dividant.

ANNO CHRISTI 1049 CONCLIIUM ROMANUM I. ANNO CHRISTI 1049

CONTRA SIMONIACOS CELEBRATUM ANNO Domini MCLIX. tempore Leonis Papæ IX.

1049 p. 1049

Hanc synodum tempore supra notato Roma celebratam fuisse testatur Hermannus in chronico, his verbis: Proximo pascha Udalricum Augienlis cœnobii provisorum Romam venientem abbas benedictione consecravit: & monasterii ejusdem privilegia, antiquitus a sede apostolica tradita, sua autoritate confirmavit & innovavit, Indictione secunda, VII. Kalendas Aprilis. Idem papa in hebdomada post Albas synodum cum episcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada pentecostes aliam synodum Papie congregavit: indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Cisalpinas partes devenit. Hæc Hermannus.

Acta concilii. In qua? Domini. 6. c. 21. Tom. 1.

Decretum illud quod contra simoniacos in concilio Romano sub Clemente II. constitutum fuerat, in hac synodo per Leonem pontificem confirmatum esse Petrus Damiani in epistola ad Henricum Ravensanensem archiepiscopum testatur his verbis. Verumtamen hoc negotio idem venerabilis Leo papa statuerit, exponamus. Nam cum omnes simoniacorum ordinationes synodalis vigoris autoritate cessasset, protinus a Romanorum sacerdotum multitudine, magnæ seditionis tumultus exortus est: ita ut non solum ab ipsis, sed a plerisque diceretur episcopis, omnes pene basilicas sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipue missarum solemnitas, ad subversionem Christianæ religionis, & desperationem omnium circumquaque fidelium, funditus omittenda. Quid plura? Post longa sane disceptationum hinc inde volumina, tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis episcopi Clementem decrevisse: Ut quicumque a simoniacis consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans simoniacum effectum se obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœna hos in acceptis officiis de cetero perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conspicimus, qui dum a talibus per diversos gradus fuerint ordinati, ab eodem summo pontifice ad episcopatus apicem sunt provecti: nec id perperam, &c.

Aliud Leonis decretum, eodem epistola ad Henr. c. 27

Aliud idem Petrus ejusdem pontificis synodis decretum recitat superius eadem epistola, istis verbis: Nam & is qui supra magnificus Leo, omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti sunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibuit promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti sumus hic breviter adhibere: ad textum illic exarata perlegere. Quin omnis, cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens, hæreticæ communioni se miscuerit, si

ad ecclesiam fuerit revertus, in eo gradu, in quo erat, sine promotione permaneat, &c. Ponamus itaque, ut simoniaci in nullo a ceteris hæreticis differant, atque per schismaticam sectam similiter cum eis ab ecclesiastica communiōe procul recedant: in sacerdotio tamen, vel ceteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti sunt, Leoniano decernuntur permanere iudicio. Hæc Petrus ex decreto Leonis sancto in hac prima synodo, in qua prominentiores vepres successi esse noscuntur.

G. C. Celebratam hanc a Leone synodum cum episcopis Italiæ, ait Hermannus: sed ad eam convocatos Gallie episcopos omnes asserit chronicon S. Benigni, cujus hæc sunt verba. Domino Leucorum episcopo Brunone, qui appellatus est Leo Papa, Cordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad concilium dominus archiepiscopus Halynardus, simulque omnes episcopi Gallie, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ ecclesiæ.

Legationis

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad Ann. Chr. 1049. n. 10.

De hoc Concilio hæc Vibertus lib. 3. Vitæ S. Leonis c. 3. Ibi Sanctus Leo statuta quatuor Synodum principalium viva voce corroboravit, decretaque omnium decessorum suorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæresim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaserat, & in eodem Concilio quosdam depositos Episcopos, quos prædicta hæresis novo sine nequitia macularaverat. Paulo post: Decimas quoque a cunctis dandis Christianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & Dper quosdam orbis fines, ecclesiis restituit. Venditiones altarium sub anathemate prohibuit; sed constituit, ut partes decimarum ad Episcopum pertinerent, aut quisque Presul sibi teneret, aut cuiquamque vellet, tribueret: partem autem ad altare pertinentem proprio Pastori Ecclesiæ gratis concederet. Incessas consanguineorum nuptias, in multis orbis partibus indistincte habitas discedis, pluresque nobilitum hoc turpi devinos nexu, separavit. Aliquoque perplura canonum capitula stupuit renovare, quæ ne fastidium ingnant, hic supercedimus recitare. Quid ibi altaris nominis significetur, & de altarium venditione, ac redemptionibus legendus Marca in nota ad Canonem VII. Concilii Claromontani. Porro hebdomada post Albas hoc anno die secunda mensis Aprilis inchoatur, duratque usque ad diem nonum ejusdem mensis, quo dominica secunda post Pascha die 26. Martii celebratum exorditur; indeque Leo IX, in literis quibus Trevirensis ecclesiæ privilegia confirmat a Brouvero lib. 11. Annal. Trevir. recitatis, de hac Synodo Romana ait: In synodo nostra, Equam circa 17. post ipsum Paschalem diem Deo presidente celebravimus, & Hermannum Contrafactum hujus synodi Epocham recte constituisse nos edocet, Hastruus Pagius.

In hoc Concilio discussa est etiam Joannis Episcopi Tuscanensis transmigratio ad Portuensem Ecclesiam, atque a Patribus juxta comperta Pontifex dedit diploma X. Kal. Maii Ind. 2. Pontif. ann. 1. hoc est, paucis post diebus a Concilio, pro confirmatione privilegiorum Ecclesiæ Portuensis, in quo subscribuntur Eberhardus Archiepiscopus Treverorum, Alinardus Lugdunensis Archiepiscopus cum 13. aliis Episcopis: unde constat res ipsa Episcopos Gallie vocatos fuisse ad hoc Concilium. Legitur diploma apud Ughellum Ital. sac. tom. 1. de Episcopis Portuensibus num. 25. & supra inter Episcopos Leonis IX.

A D S Y N O D U M R O M A N A M

A Leone IX. Anno 1049. celebratam.

A D D I T I O.

Ex Mansi
Suppl. pag.
1226.

Synodum hanc in collectione sua recensuit Labbeus, A
sed ex actis nihil vel fere nihil exhibuit, quod
omnia deperisse censuerit. Mibi vero obigit pura
reperire, qua hic omnia ad reparanda ea, qua pe-
rierant, per ordinem referre visum est. Primo igitur
ex Lunigi spicilegio pag. 202. sese offert bulla
Leonis IX. in eo concilio data, de primatu Trevi-
rensis ecclesie, in qua Patres concilii hujus Romani,
longo ordine deducti, leguntur. Secundo offert sese ap-
probatio facta in eodem concilio visa, verumque ge-
narum S. Deodati ex Norwernenſi episcopo abbas
vallis Galilee in Vosago, quam habes apud Bolian-
distas ad diem 19. Junii pag. 883.

BULLA LEONIS IX.

De primatu ecclesie Trevirensis.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissi-
mo Eberhardo Trevirensium archiepiscopo,
vestrique successoribus salutem in Domino. E-
ternum Divinae dispensationis consilium, quo de-
crevit per tempora distribuere omnia, nulla re-
rum mutabilitate mutatur, nullaque temporum
diversitate variatur. Unde factum est, ut hujus
aeternae dispositionis immutabilis ordo nostram de
Tullensi episcopatus humilitate mediocritatem ad
Apostolicam promoveret sublimitatem; gratuito
quidem dono, non aliquo exigente nostro meri-
to. Quocirca vestra fraternitas, dulcissime fra-
ter, nos nostra caritate visita comitata est, &
Romae nobiscum aliquantulum remorata. Interea
loci, cum unicuique suum jus suumque rectum,
quod vel ablatum penitus, vel aliquantulum im-
mutatum esset, omnimodis restituere cuperemus,
dilectionis vestrae privilegia nobis attulisti, qua
primatum Galliae Belgicae, subscripto modo, ve-
stris antecessoribus datum a nostra Apostolica se-
de asserabant, pro eo, quod in exordio religio-
nis vestra Trevirensis ecclesia, prima illis in par-
tibus fidei rudimenta percepisset, per egregios
dogmatistas, Eucharium, Valerium, Maternum,
quos beatissimus Petrus Apostolorum princeps in-
struxit, & instructos ordinavit, & illuc ad praed-
dicandum direxit. In quibus privilegiis etiam an-
tiquiora privilegia incendio memorantur contum-
pta, qua praenominatis Sanctis, eorumque succes-
soribus, id est Agricio, Maximino, Paulino, Se-
vero, almificis utique viris, a primordio authentice
concessa erant de eodem. Quae etiam privilegia
Theodorico Trevirensi archiepiscopo, Joannes
XIII. papa, Benedictus VI. necnon alius Bene-
dictus VII. Egberto similiter Trevirensi archiepi-
scopo temporibus Ottonis primi, & secundi pia
dispositione contulerunt. Nos autem ea intuen-
tes & diligenter perpendentes, dignum duximus
cum consilio, & consensu totius cleri & populi
Romani, id ipsum de Primatu, sicut constitutum
erat, confirmare, atque nostris Apostolicis apici-
bus corroborare. Quod ubi in ecclesia S. Petri
in dominica Passionis, cuncto clero, cunctoque
populo nos ipsi, sursum in ambone consistentes,
praesentia vestra revelavimus; & eadem privilegia
legi fecimus, pro amore discipulorum Sancti Pe-

tri, quos praetulimus Eucharii, Valerii, & Ma-
terni, ab omnibus acclamatum est, jure prima-
tum ipsum vobis, vestrique successoribus deberi;
qui in Cathedra sedetis discipulorum sancti Pe-
tri. Quapropter, omnibus ipsis laudantibus & re-
spicientibus pro invellitura ipsius primatus, &
Romana mitra caput vestrum insignivimus: qua &
vos & successores vestri in ecclesiasticis officiis,
Romano more, semper utamini, semperque vos
esse Romanae sedis discipulos, reminiscamini.
Quod tamen in synodo nostra, quam circa XII.
post ipsum Paschalem diem, Deo praesidente,
celebravimus, Episcopis & Archiepiscopis, necnon
& aliis ordinibus consentientibus, melius & fir-
mius stabilivimus, ea tamen, ut singulis annis
vos, vestrique successores semel legatos vestros ad
nos nostrosque successores mittatis; per quos vo-
bis de nostris utilitatibus illis in partibus agendis
remittamus; & semper vos ipsi tertio anno Ro-
mam visitationis gratia, ut dulcissimi fratres ad
primogenitum fratrem, veniatis, nisi forte inevi-
tabilis necessitas ingruerit. Quapropter desiderii
vestris annuentes secundum praefatorum privile-
giorum tenorem per hoc nostrae Apostolicae au-
doritatis privilegium decernimus, & confirmamus
ipsum vobis, vestrique successoribus primatum
hoc modo, ut habeatis primum locum post Le-
gatum apostolicum in Galliam, Germaniamve
destinatum, &c. & si missus Romanae ecclesiae
desuerit, post imperatorem, vel regem sedendi,
quaerque alia in privilegiis Theodorico concessis
enarrata suis locis. Ego Almarcus Lugdunensis
ecclesiae indignus archiepiscopus in praedicta syno-
do residens salva praesentium constitutionum firmi-
tate, & Lugdunensis ecclesiae auctoritate hoc de-
cretum laudavi, manuque propria roborans sub-
scripsi. Ego Joannes Portuensis episcopus in praedicta
synodo residens confirmavi, & subscripsi. Ego
Gadalous episcopus subscripsi. Ego Benedictus
sanctae Tulcae ecclesiae episcopus subscripsi.
Ego Gerardus Florentinus episcopus subscripsi.
Ego Crescentius sanctae Silvae Candidae gratia non
meritis episcopus subnotavi. Ego Hugo Apsientis
episcopus subscripsi. Ego Wido Astensis episco-
pus subscripsi. Ego Wido Vulturtenſis episcopus
subscripsi. Ego Cunibertus Taurinensium episco-
pus subscripsi. Ego Henricus Spoletanus episco-
pus subscripsi. Data Idibus Aprilis per manus
Petri Diaconi, & Bibliothecarii, & Cancellarii
sanctae Apostolicae sedis. Anno Domini Leonis
IX. papae I. indi. II.

APPROBATIO VITAE S. DEODATI,

De qua in praefatione.

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu
Christi millesimo quadagesimo nono indi-
2. concurrente sexto, epaeta quartadecima, re-
gnante Henrico filio Conradi imperatoris anno
decimo, ac imperante tertio: haec gesta, qua de
piae memoriae pontifice Deodato scripta sunt ad
summum Apostolicae sedis apicem delata sunt,
atque in provinciali synodo ejusdem sanctae Ro-
manae

725
 manus ecclesie est constitutum, ut in presentia A
 episcoporum, abbatum, clericorum, & laicorum,
 recitarentur, & cum recitata fuissent data autho-
 ritate ab ipso summo Papa Leone IX. primo an-
 no sui Apostolatus decretum est, quatenus in Ec-
 clesie Dei legerentur, & firmissime servarentur
 ad laudem, & gloriam Domini nostri Jesu Chri-
 sti, & honorem ipsius beatissimi patroni nostri
 Deodati, & ad edificationem multorum per eun-
 da secula seculorum.

Ad hoc idem concilium pertinet sequens Leonis
 bulla, quam exhibet Heinricus in antiquitatibus
 Goslaribus lib. 1. pag. 49.

Leo episcopus. Servus servorum Dei omnibus
 Christi fidelibus. Sancti propositi votum non so-
 lum Divino effectu impletur, sed etiam humano B
 suffragio adjuvatur. Sit autem notum omnibus
 sancte ecclesie filiis tam presentibus, quam futu-
 ris, quia filius noster carissimus secundus Henricus
 imperator augustus quandam ecclesiam a se
 funditus constructam in honorem sancte Dei ge-
 nitricis domine nostre virginis Mariæ, & BB.
 Apostolorum Simonis, & Judæ positam loco Gos-
 laria, ubi fratres sunt sub canonica degentes re-
 gula, quibus præpositum quemdam presbyterum no-
 mine Rimaldum tam pro animæ suæ, suæque
 conjugis Augustæ filie nostre Agnetis remedio,
 quam pro salute etiam parentum suorum Conra-
 di, & Gisilæ divæ memoriæ pio affectu, piæque
 intentione sancto Petro, ejusque Apostolicæ sedi
 per scripturam propria manu signatam penitus con-
 cessit per manus nostras, scilicet indigni Vicarii
 ejusdem Apostolorum principis, cum essemus cum
 eo Moguntia, ibique synodum haberemus, ut
 ipsa ecclesia posita sub apostolico jure in perpetuum
 libera, & quæta persisteret ab omni jure, &
 dominio, ab omni læsione, & molestia suam in-
 tegrîtatem habens in omnibus rebus, & facultatibus,
 quas modo habet in prædicto loco Gos-
 laria in Egela & Ihereslib, & in Seemmenstete,
 & in Gerstete, & in Valentro juxta Rheumum si-
 to, aliisque locis, & villis, & quæcumque in per-
 petuum habitura est, sive sint mobilia, sive im-
 mobilia. Quod donum de manibus prædicti filii
 nostri Augusti suscipientes decrevimus per hoc no-
 stræ apostolicæ autoritatis privilegium omne ro-
 bur apostolicum eidem ecclesie sancte Mariæ, &
 Sanctorum Apostolorum Simonis, & Judæ con-
 tribuere & condonare, ut integra in suis rebus,
 suisque possessionibus in secula constans nullum
 metuat, vel ab imperatore, vel a rege, vel ali-
 qua persona publica, vel privata dispendium, ac
 detrimentum. Dignum tamen duximus eidem ca-
 rissimo filio nostro Augusto, ejusque successoribus
 ad vocationem ipsius sacri loci ea ratione relin-
 quere, ut semper in potestate habeant præpositos
 secundum Deum ordinare, non autem ex bonis
 ipsius aliquid alicui in proprium dare, sive in be-
 neficium tribuere. At si contra prohibitionem
 nostram quisquam eorum tentaverit agere, libe-
 rum jubemus esse præposito, & canonicis, qui ibi
 pro tempore fuerint sic omnimodo ad Romanam

ecclesiam deinceps respicere, ut nihil metuant de
 imperiali, vel regia conditione. Episcopus au-
 tem, in cujus diocesi istius ecclesie constitutum
 est monasterium, nihil in eo habeat juris aut po-
 testatis præter ecclesiasticum regimen, & secun-
 dum canonica instituta episcopalem potestatem.
 Statuimus igitur Apostolica censura sub divini ju-
 dicii obtestatione, ut nulla potestas imperialis,
 vel regia, ecclesiastica, vel secularis, vel quævis
 hominum persona magna, vel parva, cujuscum-
 que sit sexus vel ætatis contra hoc nostræ Apo-
 stolicæ corroboracionis privilegium venire pertem-
 pter. Quisquis vero, quæve, quodvisve fuerit ul-
 que ad dignam satisfactionem nostri Apostolici
 anathematis vulnere lauciatus existat. Qui vero
 ab hic prohibitis se custodierit, & quidvis hic
 legitur illibate observaverit, plenam habeat no-
 bis benedictionem, & a Deo sempiternam salu-
 tem.

Datum IV. Kalen. Novemb. per manus Petri
 Diaconi Bibliothecarii, & Cancellarii S. Aposto-
 licæ sedis anno Domini Leonis PP. I. indic. III.

Denique in hoc ipso concilio institutum asserit
 Engelhusius chronic. pag. 201. jejunium banni,
 quid sit illud docet Serrarius rer. Mogunt. lib. I.
 cap. 32. his verbis: Jejunium bannitum fuit ma-
 gnæ, & intensum jejunium, quod ad Dei bannum,
 seu penam, inique evitendam ab eis suscipiebatur,
 qui se banno divino dignos agnoscebant; hujus-
 que ad nostra secula tempora fuit in Moguntina ec-
 clesia usus, & eo modo sepe per triduum servaba-
 tur, si demque feriis quemadmodum quatuor tempo-
 rum jejunia, sed aliis hebdomadibus, quas ad memo-
 riam versiculo isto significabat.

Post salus & miles tibi erunt jejunia banni, id
 est post dominicas, quibus canitur salus, & miseri-
 cordia, quarum illa est dominica XIX. post Trini-
 tatem. Hac Dominica post quasi modo geniti.

Antequam vero manum ab hac synodo retra-
 ham juvat addere, quod statim subdo ad unum
 aliquod pertinens, ex conciliis Romanis; quale
 vero nescio. In charta quadam Turonensi relata
 a Sammarthanis Gall. Christ. tom. I. pag. 763.
 hæc narratur ipse sancti Gregorii papæ VII. ver-
 bis: Beata memoria virum dominum Leonem pa-
 pam IX. prædecessorem nostrum cuidam canonico præ-
 posito Carnotensi in Synodo Romana super Clerum B.
 Martini (Turonensis) proclamati, quia cum ces-
 sarent vicina ecclesia (a sacrorum celebratione)
 pro Geruasio Cenomannensi episcopo & Gaufrido Mar-
 tello capto, ipse Clerus S. Martini servata sua ec-
 clesie consuetudine cessare voluerit; (s. noluerit)
 & idcirco ex omni caret obnoxie postulanti, (sic) se
 qui sibi consilium daret facturum usque in tertiam
 diem promississe. Die igitur tertia condonato consilio,
 se ab ipso B. Martino, quia petitioni huic consenti-
 re animum induxerat, in somnis graviter increpa-
 tum fuisse palam omnibus retulit. Ipsique Carnotensi
 Clerico in his verbis respondit. Frater nolo inquie-
 tare B. Martinum. Huic responsoni Synodus tota as-
 sensum præbuit.

CONCILIIUM TICINENSE,

A Leone IX. celebratum anno Christi MCLIX.

Hanc synodum in hebdomada Pentecostes Pa-
 piæ congregasse Leonem, indeque per mon-
 tem Jovis cum pluribus Romanorum in Cisalpi-
 Concil. General. Tom. XIX.

nas partes devenisse, ait Hermannus, ut supra vi-
 disti, sed quid in ea sit actum non addit.

ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo privilegium monasterio S. Gratz Bergomensis diocesis concessum est.

pag. 627.
Ex Labbei
Appendice
Tom. IX.

EXIat *tomus IV. Italia sacra privilegium monasterio S. Grata a Leone papa IX. concessum: sed cuius anni concilio, incertum. Neque enim unum Romanum concilium Leo celebravit. Quod igitur anno M. XLIX. tribuerit Ughellus, mera divinatio est. Et privilegium ipsum totum, merum fortasse figmentum dici debet: cum in eo sit mentio Conradi Imp. eisdem concilio presentis, qui tamen decem annis totis ante Leonis pontificatum obierat. Irrephisse librarii errore nomen Conradi suspicatur Ughellus. Quod si ita est, suaque privilegio fides asseritur: fatendum certe est, editum in aliquo concilio fuisse, cuius memoria nobis alia nulla suppediat. Quatuor enim quae extant Romana synodi Leonis papa IX. statim post pascha celebrata sunt: earum igitur nulli tribus potest privilegium, VI. Idus Junii consignatum. Quale autem idemque est, hic exhibeo.*

In nomine sanctae & individuae Trinitatis.

* In ep.
Bergomensis.

EGO LEO, servus servorum Dei, una cum reverendissimis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque sanctae ecclesiae catholicae fidelibus in sacra synodo residentibus, necnon & iudicibus legisque doctoribus, spiritali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambrosii Pergamentis * episcopi, necnon Olderixiensis episcopi, postulantibus insuper praedictis imperatore & similiter praedictis reverendissimis episcopis, nos sanctamque synodum deprecantibus: nostra & totius sacrae synodi largitione concessimus monasterio S. Gratz curtem & castrum, attinentia, & cunctaque Adleida mater S. Gratz, quae hoc monasterium de propriis rebus aedificavit, & imperialibus constitutionibus seu praecipis omnia ad eundem monasterium pertinentia multo jure confirmata constituit, ut electiones abbatissae in sororum ordinatione permaneant, & omnia in potestate abbatissae sine aliqua diminutione consistant, & regibus, sive pontificibus, patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, episcopis, abbatissae, seu a quolibet vestrorum, & domino clero intemerata permanere perpetually constitulimus sanctae Pergamentis matri ecclesiae, ubi dominus Ambrosius episcopus praordinatus esse videtur, nostra synodali concordia largitione concedimus, ut omnia quae spiritaliter agere debet, hoc est, circa consecrationem abbatissae vel monacharum, & de * nulla se intromittant, neque de castro, &

* Forte, de
nulla re.
Herdunus.

acurte de Saranica, neque de aliis castris & villis, campis, vineis, calis, molendinis, tam de civitate Pergamentis, quam de foris per totum comitatum cum omnia & omnibus ad eundem monasterium S. Gratz de praedicto episcopo attinentia cum religioso jure concedimus. Unde si quis contra hanc apostolicam & synodalem auctoritatem & largitionem quicumque episcopus invalor aliquid molierit, sive contra hoc quod praediximus, repugnaverit, cuiuscunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, sciat se in iram B. Petri apostolorum principis, & omnium sanctorum, & nostram, nostrorumque praedecessorum B^o cursurum, & aeternaliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione viduum universalis ecclesiae & cuncti populi Christiani. Insuper nisi a malo resipuerit, irrevocabili exilio puniatur, vel ultimis suppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu custos & observator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam & vitam aeternam cum omnibus sanctis habere mereatur in saecula saeculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiscopi, episcopi, abbates, iudices Romani seu de vicinis & longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus imperator, & Ambrosius, & Oldericus, episcopi, & quorum impultu N. Pignellinus, Georgius Portuensis, Deodatus Holstiensis, Martianus Narniensis, Benedictus Tiburtinus, Bernardus Castriensis, Joannes Petrosinus, Gregorius Ortenfis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotensis, Theodorus Mileto, Savinus abbas Planetae, D. abbas Altinensis; omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, & reliqui plures cardinales, sic adis interfuere. Gregorius cardinalis ad vincula, Benedictus S. Caeciliae, Andreas presbyter patriarcha Lateranensis, Julianus presbyter Lateranensis, Faustinus presbyter S. Petri, Marcus presbyter S. Petri spottoli. Hi omnes cardinales his adis interfuere. Faustinus caput senatus & consul, & iudex de palatio, Julianus de Ferna Muana Romanus, Paulus de templo palatii, & plures alii. Data & corroborata VI. idus Junii in patriarchio Lateranensi Domini salvatoris feliciter. Amen, amen. Subscriptio notarii, omisso signo. Ego Stephanus notarius interfui, & jussu D. Leonis summi pontificis omnia supradicta scripti & tradidi.

* Forte, in
om/gram. M.

CONCILIUM REMENSE,

Pro disciplina & moribus ecclesiae reformandis celebratum anno domini MCLIX. tempore
Leouis papae IX.

Ex vetusto Remensi codice a Baronio editum.

I. Leonis ele.
dilo & col.
secratio.

I. QUAE ANTECESSERUNT CONCILIUM
DEfundo papa Damaso, qui in civitate Brigenorum, quae est in provincia Istriae, fuerat episcopus, & in apostolica sede inthroni-

Ezatus, triginta solummodo ibi vixerat diebus: Romani, legatione de ejus obitu ad imperatorem Henricum directa, petierunt ut ecclesiam pastore viduatam ab eo subrogaretur alius.

Qui

1 Hoc est Itinerarium Anselmi, sub nomine Adorum Concilii Remensis a Baronio in fine Tom. XII. in Appendix.

ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

Qui super hoc negotio, episcoporum & optimatum imperii sui quærens consilium, invenit inter ceteros dominum Brunonem Tullensem ad idem officium subeundum esse idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & scientiæ claritudine videbatur conspicuus, sibi que sanguinis affinitate proximus. Unde apostolicæ dignitatis ei adjudicata sunt insignia: iustumque ab Augusto, ut ad hæc secundum ecclesiasticas sanctiones suscipienda, Romana inviseret mœnia. Sed quia solemnitas imminerebat nativitatæ dominicæ; hæc cum clero, cujus fuerat pastor, disposuit celebrare, eis que celebratis, quo erat præceptum, abire.

Hujus itaque pontificis notitiam in colloquio, a præfato imperatore & Francorum rege, pacis & amicitie confirmandæ gratia, ante non multum tempus habito, memoratus abbas Herimarus fuerat consecutus. A quo etiam promissum accepit: quod in proximo quadragesimali jejuniis, B. Remigii sepulcrum absque equi solatio foret expetiturus: quia cum eorumdem regum aliquando familiaria adinvicem perferens mandata, per contigam regionem transierit, ipsius sancti locum orationis gratia invisere neglexerit. Quod idem abbas sagaciter recolens animo, sua dirigens scripta illi suggerit, ut quoniam pro delegato sibi apostolici primatus officio Romam ire disponit, si quando ad cognatos fines certo ecclesiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apostolo ab eo facta promissio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum, intus & exterius auro decentissime decoratum: insinuans illi de ipsius sancta ecclesiâ dedicanda suum cum petitione desiderium. Ad hæc idem episcopus benigne refert, quia etsi alla nulla se revocet ecclesiæ utilitas, vel pro solo amore sancti Remigii reversurum ad Gallias, & ejus basilicam dedicaturum, si divina annuerit benignitas.

Celebratis ergo in sede civitatis Leucorum duobus dominicæ nativitatæ diebus: in tertio, clero suo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggredditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: apostolicæque dignitatis insulis insignitus, in hypapante domini, in cathedra B. Petri inthronizatur, & Leo papa Romano more nuoccupatur. Hic digne administrans domus sui sunt officii, instanterque disponens quæque videntur accommoda divinæ religioni: quadragesimalis temporis explet jejunia, succedentiaque dominicæ resurrectionis ibi celebrat solemnitas. Quibus elapsis, synodum convocat episcoporum Italicæ: & ibi quælibet perversa in eorum episcopis pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

Il. Leonis-
ter in Gal-
lia, Remo
usque.

Aliquantum autem temporis interlabente curriculo, Gallicum revisere solum tam beato Remigio facta promissio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepesactæ persuadet intentio. Unde a Romanis expetita licentia, per quasdam Latiiurbes iter agens, in eis multa disponit ecclesiasticæ honestati congrua: tandemque adit imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.

Interea memoratus abbas desiderii sui compositionem se futurum ex ipsius papæ certis pollicitatione, regi Francorum Laudunum venienti occurrat in pentecostes solemnitate, ejusque consilium & favorem expetit de præfato templo apostolica consecrando benedictione: monens & postulans,

aut his agendis suam præsentiam exhibeat, & episcopos regni sui principes secum interesse faciat. Cui idem rex ad præsens mente benigna annuit: seque, nisi alicujus impedimenti intercesserit casus, tantæ festivitati adfuturum asserit. Ex quo promisso abbas lætificatus revertitur, indeque papæ Coloniam Agrippinam cum imperatore advenienti, in apostolorum Petri & Pauli natalitio sit obvius: a quo adventus sui ad Remense solum, gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem, investigat diligentius.

Ille vero sibi notificans pandit, quomodo prius deliberasset, ut octava die ab ipsius sancti festivitæ, quæ in Kalendis Octobris habetur celeberrima, illo veniret: & ipsius monasterium dedicans, postea ibidem ex episcopis Gallie congregatam synodum celebraret. Quæ sententia mutata, ad eundem locum in solemnitate S. Michaelis archangeli se venturum, & in ecclesiâ B. Mariæ Remis missarum sacra in eadem die memorat celebraturum: festum vero gloriosi patris Remigii, pretiosi corporis ejus elevationi; & subsequenter, basilicæ consecrationi; ceteros deinde tres, synodi deputat celebrationi. Quibus auditis, ad suum cœnobium rediit abbas, suæque scripta per Franciam eique contiguis direxit provincias: invitans sanctæ ecclesiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptissima, tam pro amore & veneratione ejusdem patroni sui, quam ut benedictione muniri mererentur apostolica.

Ceterum papa Colonia digressus, Tullum in exaltatione dominicæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum episcopis & abbatibus literis suæ autoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die sibi occurrerent ad synodum celebrandam in basilica præfati Francorum apostoli: ut per quem orthodoxæ fidei initiati sunt rudimentis, in ejus præsentia consequerentur reparationem tepesactæ in se divinæ religionis. Hujusmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans se studiose ad implendum quod ex apostolicæ dignitatis sibi promulgatur edicto.

Venenatus autem serpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam salutari proposito, commentii sui nititur opponere obstaculum. Ad complendam enim perfidiam suæ voluntatem quosdam potentes laicos excitat, qui incessis conjugii operam dando, & aliorum criminum nefariis usibus se implicando, violatores erant honestatis ecclesiasticæ: ideoque verebantur reatum suorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos episcopos & abbates illis adjungit, qui in ovile dominicum aliunde, non per ostium, irruerant, & in ecclesiis suis, catholicorum patrum sanctionibus contraria quædam pullulare permiserant, quæ conditæ synodi examinatione rescandanda manifestari metuebant. Urenim scriptum est: *Omnis qui male agit, odit lucem*: & idcirco peccatis suis magis magisque occultationis adhibet obscurationem. Tantæ itaque perversitatis viri, incentoris sui callida suggestionem instruati, regi Francorum suggerunt, regni sui decus annihilari, si in eo Romani pontificis autoritatem dominari permitteret; vel si eidem, ut decreverat, occurrens præsentie suæ favorem ad cogendum concilium exhiberet.

Addunt etiam, quod nullus antecessorum ejus id

pendice ad an. 1049. publicatum, cui nullum Auctoris nomen præfixum est, quia deerat in MS. codice, quo usus est Baronius, qui hoc anno n. 24. ait, se se frustra illud Itinerarium, quod ab illis ætibus diversam portabat, perquisisse. Marlotus Tom. 2. Metropolis Remensis l. 1. c. 28. illud ex Cod. MS. correctius publicavit. *Pagius ad ann. 1049. n. 21.*

* Episcopus
fuit auctor
a. D. 1049.
abbas Ca-
stus re-
que 1. 1.
papa III.

* Forte, ob-
deterur. H.

A Leone pa-
pa indicitur
synodus Re-
mondæ.

id reperitur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui papa. His vero agendis, pacis & tranquillitatis congrua sunt tempora: regni autem ejus status sit in perturbatione non modica, quibusdam viris potentibus dominationis ejus jugum detestantibus, terrasque & castella quilibet ab ipsius ditione abalienantibus. Quapropter regis dignitati ferunt congruere, utilitati reipublicæ suæ sapienter consulere potius, quam synodis intendere: principes suos, & totius exercitus sui potentiam in rebelles commovere. Ipsos etiam episcopos & abbates penes quos maxima pars facultatum regni est, censent immunes hujus expeditionis esse non debere: ante alios abbatem sancti Remigii, quem, quasi de rerum suarum abundantia presumentem, pro vanæ gloriæ amore ad monasterium suum consecrandum calumniabantur Romanæ urbis pontificem evocasse.

Hac igitur versipelli persuasione rex emollitus, & ab honesto proposito ad seductionis devia flexus, papa per Silvanestensem mandat episcopum, se suosque pontifices cum abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam sibi resistentium: ideoque non posse occurrere illi in præfixo termino ad peragendum concilium. Unde adventum suum in Franciam in aliud tempus differat: quo absolutis hujusmodi negotiis eum debito cum honore suscipiat. Ad hæc papa remandat; promissionem beato factam Remigio nequire se irritam facere, sed ad basilicam ejus dedicandam procal dubio venturum; ubi, si qui divini religionis amatores convenerint, cum eis synodi rationem se fatetur habiturum. Cujus mandati ad regem relatione perlata, ipse tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus sui militia: sed & episcopis, & plerisque abbatibus contra voluntatem suam illo euntibus; illis etiam perversis ecclesiarum rectoribus ad id negotium ultro se ingerentibus, qui ut summi pastoris vicarium actus eorum examinare venientem possent effugere, eandem expeditionem exitiali techna elaboraverunt struere. Abducitur cum eis & memoratus abbas sancti Remigii, mæstus admodum & gemens, quasi non esset visurus effectum desiderii sui. Sed divini consolationis ejus mœrori defuit potentia.

Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto, indulta est illi redeundi licentia. Qui reversus celerissime, Romanum antistitem adhuc Tulli remorantem expetit: eumque pro regis mandatis jamdiu conceptum propositum non permutasse cognoscens, gratulabundus ad monasterium rediit; instanter preparare satagens, quæ tanti patris consuetumque filiorum sanctæ ecclesiæ forent necessaria conventui. Jam quippe dierum prope erat terminus, qui supradictæ dispositionis completioni fuerat attributus.

Vest Remigii
Leo papa.

Denique domus papa a Leucorum urbe digressus, iter ad Remensem ducens urbem arripuit: & in opportunis locis, singulis quibusque noctibus, mansione accepta, in vigillis festivitatis sancti Michaelis ad Curmolensem villam venit. Cui præfatus abbas ibidem obvius factus, quæcumque necessarius expetit usus, illi omnique comitatu ejus assuetenter suppeditavit. Die vero sequenti ad sanctam pervenit Remigium, archiepiscopis tribus comitatus, Trevirensi videlicet, Lugdunensi, Verfontanensi, aliisque viris honorabilibus: inter quos erat Johannes episcopus Portuensis, & Petrus ecclesiæ Romanæ diaconus, & ipsius urbis præfatus. His protinus conglobatur in unum tota fratrum congregatio, & cunctis abbatum, mona-

* Lege, in
notis: & non
obliviscamur
quod Herd.

chorum, clericorum, qui jam ex multis confluerant partibus, numerosa concio. Ex quibus omnibus in atrio basilicæ disponitur decentissima processio, episcopis tribus, Silvanestensi videlicet, Andegavensi, Nivernensi, longe digestos ordines antecedentibus, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatatum odore ferentibus. Sic ergo dispositi, papam advenientem suscipiunt, cui ecclesiam introeunti responsum, *Lætare cali*, cum digna modulatione concinunt: & dum ante altare sanctæ crucis orat, aliud responsum, summæ Trinitati videlicet, concinantes finiunt. Progressio autem eo usque ad altare sancti Christophori, & ante venerandi Francorum apostoli sepulcrum orationem expletæ, iterum hymnum, *Te Deum laudamus*, consona vocum jubilant vociferatione. Qui tandem in sede sibi decenter apparta paululum resedens, adstantes lætificavit benedictione apostolica: & exinde egressus, ab eisdem psallentium choris cum divinis laudibus deducitur usque ad civitatis mœnia.

Qui Remensis clerus cum archiepiscopo suo, aliisque quibusdam obviam procedens episcopis, perspicua processione numerosos disponit ordines in atrio S. Dionysii martyris. Ubi ad tanti pontificis susceptionem competentia concinens cantica, usque ad ecclesiam sanctæ Mariæ illum comitatur cum maximæ jubilationis gloria. Illic vero, ante sanctæ crucis & ejusdem Dei genitricis altaria completa oratione, in archiepiscopali allquantulum resedit sede, archipræsule Remensi ad ejus dexteram, Trevirensi autem residente ad sinistram. Deinde ministris altaris preparatis, quibusque pro officiorum congruentia: & ipse sacerdotibus redimitus insignibus, procedit ad missarum celebranda solemnia. Quibus expletis, & adstante populo apostolica benedictione munito, prædicto Remorum archiepiscopo sibi suisque necessariis sumptus suppeditante, recessione percipit in majori palatio, juxta ecclesiam sito.

Die autem subsequenti, metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturnam a fratribus expererent vigiliis, ad sanctum remeavit Remigium: factoque sibi balneo lotus & tonsus est, utpote qui imminentem tanti patris solemnitatem in crastino celebraturus, transferre disponebat tam pretiosam gemmam venerabile pignus: & præparata sibi quadam domo contigua ecclesiæ illic secretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere.

Ad sepulchrum enim sancti, quasi ex toto orbe excitata, tanta hominum confluebat numerositas: ut introeuntibus, spatiosus templi vix sufficeret capacitas. Advolabant enim tam ex vicinis, quam ex longinquis regionibus, promiscui sexus innumerabiles, effundebat spera Franciæ ad honorem gloriosi apostoli sui villanos, oppidanos, & cives: sed & Gallia pene ex omnibus suis partibus hæc trans mittebat populorum militia: inter quos accelerabant episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum generosa agmina. Ignobilis nobili, aut inopes cedere nesciebat diviti: sed omnes una conglobati, concurrerant intentione devota, bustoque caelestem margaritam continenti dulcia imprimentes oscula, oblationum suarum quisque pro posse offerebant donaria. Qui vero conspicatorum violentia repulsi propius accedere non valebant, hæc quantum gementes se desiderii sui privari effectu, de longe projectis muneribus quam attulerant, quasi la-

pidi.

ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

pidibus, sancti sepulcrum pia tamen devotione abrauebant.

Est autem ante fores ipsius basilicæ quoddam spatiosum atrium, in quo quotiens densitatem sui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtum, eo ducta aviditate cernendi ipsum beati Petri vicarium. Post beati enim Remigii captatum suffragium, ad hujus summpere inhiebat conspectum. Qui ut magnanimo desiderantium satisfaceret affectui, eminentius solarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & adstantes contueri, & ab eisdem conspici, & loquens posset audiri, apostolica eos benedictione laudificavit. Hisque recedentibus, & aliis subinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die suæ exhortationis monita impertiens salubria, liquido patefecit, quæ vitanda, quæque ad salutem animarum suarum sibi forent expetibilia. In eadem denique domo, sacra mysteria sibi fecit celebrari: quia non dabatur usquam locus opportunus ecclesiam introcundi, nec ipsi fratres præ importunitate plebium solitum illic penum divini valebant persolvere officii.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rarefcente, sed magis magisque crebrescente copia, dominus papa metuens ne in sacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedirentur exequi divinæ servitutis solemnia; tum etiam ne sibi pretiosi corporis sancti ipsius transferendi, ecclesiæque dedicandæ inhibitorum copia: delegatis clericis suis ejusdem loci memorato abbati, spatiositatem templi præcepit penitus evacuari, obferatisque diligenter foribus, omnibus intercludi facultatem introcundi. Præcepit etiam ex sua parte hoc populis enunciari, ut ad horam secederent, & absque ulla sui impetus inquietudine solemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari sicerent: se procul dubio die subsequenti eorum desiderii promittit satisfacturum, & thesaurum desiderabilem, quem quærebant, illorum conspectibus expositurum. Si vero mandatis detredarent annuere, infesto negotio, propter quod advenisset, recessurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuisset obtentum, pleraque tamen numerositas populorum cum copiosis luminaribus deforis excubans, ejusdem pollicitationis præsolaretur effectum: cereorum ubertate, quasi multiplici siderum splendore, interius irradiata ecclesia, Deo servientium chori in canticis spiritualibus decantissime illius noctis exegerunt spatia.

Mane autem facta susceptus est a domino papa intra ecclesiam sanctus martyr Cornelius: quem cum aliis sanctorum pignoribus comperientes clerici, illo detulerunt pro multis violentiis, quas ecclesia sua patebatur a quibusdam malefactoribus. Circa horam deinde tertiam: redimitus idem apostolicus infulis sacerdotibus, ad gloriosi patris Remigii sepulcrum procedit cum thymiamateriis & crucibus, lociatis sibi archiepiscopis quatuor, Remensi videlicet, Trevirensi, Lugdunensi, Vesontionensi, cum quibusdam aliis: sed & ipsius loci abbate, domnoque Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacensis, & illius ordinis plurimis. Cum quibus litania facta, & super sanctum corpus non modica thymiamatum accensa fragrantia, cecinit responsum, *Dirigatur oratio mea*. Quo cum versu expleto, feretrum sancti, ut præparatis instrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, a suo loco paululum removit, & antiphonam, *Confessor domini Remigius*, decantavit.

At ubi competenter, prout res exigebat, dispositum fuit: ipse ante alios cum præfatis archi-

episcopis, & abbatibus, suppositis humeris illud devote lacrymans extulit, & responsum, *Iste est de sublimibus*, inchoavit. Cujus vocem sublequentes chori placentium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis. O quantorum ora manantium rigavit redundantia stertum! quantorumve mentes ad tanti patris captanda suffragia sunt compunctæ in suspiria beatorum gemituum! Tradens autem dominus papam eundem pretiosum thesaurum se ultro ingerentium vobis, ab inquietudine turbarum secessit in oratorium sanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipsius ecclesiæ decenter constructum erat, Harduni cujusdam illius loci cœnobitæ studio continens dominicum sepulcrum eleganter imaginatum instar illius Hierosolymitani, in quo nostra requievit salvatio. Hoc igitur Trevirensis archiepiscopum in sui præsentia eadem die consecravit fecit, ex consensu præfati Remorum archiepiscopuli multorumque ibi sanctorum collatis reliquiis.

Denique monasterii foribus patefactis, ubi illa cœlestis gemma desiderantium populorum est exposita obtutibus, tum vero cerneretis promiscuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro suis viribus summpere niti, ut tam optata gaudia propius mereretur contingere. Magna fides, magno procul dubio remuneranda præmio: quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminenti mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia desiderii sui festinatione præcipites, dum inter consipatos cuneos corruunt, non valentes resurgere, suffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portatur pretiosi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum studium hac & illac agitata violentia, nunc hi, nunc illi, extorquendo sibi felicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longius ambagibus legentium deficiat intentio: toto interstitio, quod civitatem & castellum ipsius sancti interjacet, tam jucunda agitatur contentio. Adest Remensis clerus cum civium multitudine, apostolum suum ad proprie urbis mœnia elaborat devehere.

Quem vix ab hujusmodi impetus densitate avulsam, sanctæ Dei genitricis infert ecclesiæ: ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præsentis multa comparaverat commoda, catholicæque religionis competentia addiderat insignia; huic vel unius noctis morula, exultationem simul & sanctificationem, suorum ossium exhiberet præsentia. Collocato ergo eo super sanctæ Crucis altare, archiepiscopus Vesontionensis ad altare beatæ Mariæ procedens, missarum solemniam cum eorum clero de ipsius gloriosi patris celebravit festivitatem.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis agglomeratur, diei interea elapso curiculo nox subsequitur: cujus tamen caligine basilicæ illius adyta nullo modo sunt obscura: tot gratulabundi conventus suum quodammodo diem præferentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum suum lætis invigilant excubiis, & matutinalem expleant cursum cum duodecim lectionibus & responseriis suis. Post quos eisdem vigiliis solemniter peragendas canonici suscipiunt, & cum novem lectionibus matutinorum officia consummant usque ad lucem protrahunt. Qui facta mane, Primam, Tertiam, Missamque cum Sexta hora ante solita decantantes tempora, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a bea-

ANNO
CHRISTI
1019.ANNUM
CHRISTI
1019.

beatę Dei genitricis ecclesia: quod in circuitu ci-
vitatũ cum jucunditate deportantes, congruas
stationes per præfixa faciunt spatia. Cumque ad
eum locum ventum esset; ubi quondam fuerat
porta antiqua, Patens nuncupata vocabulo, per
quam idem sanctus hostem humani generis in ea-
dem urbe visibilibus ignium debacchantem exter-
minis adhuc in carne vivens orationibus expul-
sit; illic eisdem pretiosos artus deponunt, & ip-
sius miraculi memoriam digna devotione & can-
ticis spiritualibus agunt. Ad cujus facti memo-
riale ibidem basilica moderno est constructa tem-
pore: quam quidam eleganter composuit, & Dei
famulos ad ejus obsequium, quoad potuit, dum
viveret, aggregavit, & in honore sanctę Marię
Magdalene sanctique Remigii consecrari fecit.

IV. Dedicatio
basilicę
S. Remigii.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civita-
tis mœnia, dominus papa convocatis episcopis in-
tra dedicandi monasterii abdita, singulis singula
ad consecrandum delegavit altaria: Remensem
vero archiepiscopum cum Lisojenti episcopo tern-
nam circuitionem cum crucibus & sanctorum reli-
quiis, secundum ecclesiasticum ordinem exterius
constituit agere, ibique consecrationis officium
adimplere: ipse vero cum sibi necessariis rema-
nens interius, divini tabernaculi sanctificationem
strenuus diligenterque exequitur.

Postquam igitur eo ventum est, ubi secundum
orthodoxorum patrum decreta, pignora sanctorum,
& sacra quęque debent intra dedicatam ec-
clesiam recipi, præfati canonici, ut dictum est,
deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis
& castelli, eique adjacentis municipii, pervene-
runt cum eo usque ad portas monasterii, ubi tot
millium excreverat frequentia, ut præcorum den-
sitate eidem glorioso patri domum sibi paratam
introducendi intercluderetur licentia. Ipse namque
papa easdem januas veterat referari: ne impetus
cum eodem sancto irruentium, & sibi discrimini,
& impedimento cęptę dedicationis foret consum-
mationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo va-
leat introrriti, perquiritur: tandemque vix a tur-
barum inquietudine abstractus, per fenestram, quę
est super S. Trinitatis oratorium, demittitur.

Quem dominus apostolicus cum maxima devotio-
ne & canticis spiritualibus receptum, non ad præ-
sens in proprio loco reposuit, sed super principa-
le altare, quod in honore apostolorum Petri &
Pauli, Clementisque & Christophori martyrum,
& beati Remigii, consecravit, collocavit. Et cu-
jus rei gratia hoc facere decreverit, dignam me-
moriam rationis sententiam subtulit: videlicet ut
evidens & conspicuus omnium appareret oculis in
celebranda synodo: in qua si quis erroneus ali-
quid frivolum vel ecclesiasticę religioni adversum
asserere præsumeret: erga hunc vir Dei illius vir-
tutis potentiam per sui corporis præsentiam exhi-
beret, quam adhuc in mundo vivens erga Aria-
num hæreticum exhibuit: cui in conventu epis-
coporum catholicę fidei lucem nebulosi dogma-
tis umbra obnubilare molienti, ad adventum suum
divina virtute officium vocis extorsit; sed paulo
post cum humili satisfactione reatum suum agnos-
centem, animę corporisque eundem sanitate do-
natum ad filios adoptionis transtulit. Quę peror-
antis papę intentio ex superno instinctu proce-
dens, effectū nullo modo caruit: velut hoc opu-
sculum suo loco declarabit.

Hac ergo de causa sic locato beati Remigii cor-
pore, universis agminibus episcoporum, abbatum,
monachorum, clericorum, per choros decentissi-
me dispositis, missarum solemnia idem pontifex

ex dedicationis celebravit festivitate. Leão evan-
gelio, pulpitem conscendens, exhortationis fer-
mosem fecit ad circumstantem populum, qui
plurimus monasterii, ut dictum est, foribus ob-
feratis, per fenestras irrumpendo sibi fecerat adi-
tum. Ad quem multa ex ipsius templi sanctifica-
tione concionatus utilia, diem illam celebrem ef-
le præcepit per Remensis episcopi consilio: ana-
thematis pœna damnans omnes illos qui ad eum-
dem locum hujus solennitatis gratia per singulos
annos confluentibus, vel inde redeuntibus, alicu-
jus impedimenti irrogarent incommoda. Consti-
tuit etiam, ut ad altare, quod ut præfatum est,
in honore apostolorum Petri & Pauli, Clemen-
tis & Christophori martyrum, gloriosique con-
fessoris Remigii, consecraverat, non indiscrete a
quibusque, sicut hætenus, sacrosancta mysteria
agerentur: sed secundum morem Romanę eccle-
się septem tantummodo sacerdotes, qui in illa
congregatione digniores haberentur, ad hoc offi-
cium deputarentur: soli Remensi archiepiscopo,
ipsiusve cœnobii abbati ibidem missas agendi po-
testate collata, & cui idem abbas daret licentiam,
certe interdum rationis exigente gratia, necnon
clero Remensi bis in anno, feria videlicet secun-
da paschalis festi, & vigilia ascensionis domini-
cę, quando solennes illic stationes ex antiqua fa-
ciunt traditione. Hęc decreta ne aliquando irri-
ta ferent antiquitate temporis, litteris mandari,
eisque signari sigillo suę præcepit autoritatis.

Deinde memoratum populum, secundum insti-
tutionis ejus verba publicam de peccatis suis con-
fessionem agentem absolvit: explicitisque divinis
officiis, apostolica benedictione sanctificans illum
dimisit. Pontifices autem, cœnobiorumque recto-
res, & ceteros sacri ordinis ministros qui ibi a-
derant, ad eundem locum in crastino jussit re-
verti, ut cum illis haberet rationem quam con-
dixerat synodi.

ACTA CONCILII.

Die vero altera, quę est quinto Nonas Octo-
bris, congregati sunt in memorata basilica epis-
copi, videlicet numero viginti, cum quinquagin-
ta fere abbatibus, & aliis ecclesiasticis ordinis quam-
plurimis: ubi statim vetus querela inter Remensis
ac Treverensis archiepiscopi clericos est renova-
ta; his adstruentibus, quia Remensis primas esset
in Gallia, ideoque illi dispositio competeret syn-
nodica; e contra vero illi archiepiscopo Treveren-
si eandem dignitatem conabantur ascribere, pri-
mamque sedem post Romanę ecclesię præfulem
in celebrando concilio acquirere. Dominus au-
tem papa non arbitratus opportunum tempus,
quo his rationibus imponi valeret congruus finis,
scilicet potius metuens hujusmodi controversiam
prorumpere ad scandalum contentionis: in mo-
dum coronę sedilia episcoporum disponi, & in
medio eorum suę sedis suggestum præcepit loca-
ri; cujus ordinationis modum ex arbitrio Remen-
sis archiepiscopi sanxit administrari. Qui convo-
catis archidiaconis, & quibusque cleri sui præci-
pui, cum eorum concilio, in modum, ut dictum
est, coronę, pontificum sedilia; & in medio ejus,
apostolicę sedis apparari fecit insignia. His ita
dispositis, dominus papa sacerdotibus, quasi ad
celebrandam missam, insulis redimitus, processit
ex oratorio S. Trinitatis, cum cruce & evange-
lii libro, antecedentibus cum sacri ordinis mini-
stris: sexque alii coram eo procedentes, ante san-
ctum altare ex integro cantaverunt antiphonam,
Exaudi nos domine. Quę expleta cum psalmo, &
Glo.

ANNO
CHRISTI
1049.

Mart. 18.

Glorie, archiepiscopus Treverensis litaniam fecit: A rat purgatio, ediceret, requisivit. At ille surgens, inducias petiit usque in crastinum: dicens se vel- le privatim loqui ad dominum apostolicum. Cam- que data fuissent, ceteri omnes surrexerunt in ordine, secundum verba priorum purgantes se ab hujusmodi suspitione: quatuor tantummodo ex- ceptis, Lingonensi videlicet, Nivernensi, Con- stantiensi, Namnetensi. Quorum causa eodis ad discutiendum relicta, diaconus sermonis cursum ad abbates qui aderant vertit: eosque, ne forte & ipsi in ovile dominicum aliunde, non per o- stium introissent, confiteri admonuit. Primus san- cti Remigii abbas Herimarus surrexit: seque ab hujusmodi culpa, congrua responsione purgavit. Deinde dominus Hugo Cluniacensis subsecutus, B hanc purgationis suae rationem subiit, dicens: Pro adipiscendo abbatia honore. Deo teste, ni- hil dedi vel promisi: quod quidem caro voluit sed mens & ratio repugnavit.

Post Remensem deinde, secundum subnotatum ordinem resederunt Beroldus Succionensis, Tro- go Morinensis, Frollandus Silvanectensis, Adal- bero Metensis: ad meridianam autem plagam Ay- lenardus archiepiscopus Lugdunensis, Hugo Lin- gonensis, Josfridus Constantiensis, Ivo Sagenis, Herbertus Lisojensis, Hugo Bajogarenis, Hugo Avringensis, Theodoricus Virduensis: ad septem- trionalem vero plagam Hugo archiepiscopus Ve- fontionensis, Hugo Nivernensis, Eusebius Ande- gavenis, Pudicus Namnetensis, episcopus Anglo- rum, & Joannes Portuensis. Post quorum tergo in modum similiter coronae resederunt abbates hoc ordine: dominus scilicet abbas sancti Remigii Herimarus, dominus Hugo Cluniacensis, Sigetri- dus Corziensis, Folco Corbejensis, Robertus Pem- nieus, Rainoldus sancti Richarii, Gosfridus Ver- zelliacensis, Arnoldus Pultariensis, Rudolphus Mosomensis, Oylardus Catalaunensis, Milo Der- venis, Norgaudus Altuillarensis, Albertus sancti Theoderici, Stephanus sancti Urbani, Vulvicus sancti Augustini Cantuariensis, Alvvivus sancti Benediicti de terra Anglorum. Deinde ceteri, qui ut superius relatam est, simul fuerunt numero quinquaginta.

AA. diel
prima.

Quibus ita residentibus, imperato silentio ex- precepto domni papae surrexit Petrus sanctae Ro- manae ecclesiae diaconus, expedio sermone pro- ponens de quibus in eadem synodo sermo esset habendus: de multis videlicet illicitis, quae con- tra canonum instituta in Gallicis finibus exerce- bantur: id est, de simoniacis haereticis, de ministe- riis ecclesiasticis, & altaribus, quae a laicis tene- bantur, de pravis consuetudinibus, quae ab eis in- atriis ecclesiarum accipiebantur, de incestis con- jugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de mo- nachis & clericis a sancto proposito & habitu re- cedentibus: item de clericis mundiali milia stu- dentibus, de rapinis, pauperumque injustis ca- ptionibus, de Sodomitico vitio, & quibusdam ha- ereticis, quae in eisdem pullulaverant partibus. Quibus propositis, admonuit omnes qui aderant, ut inde secum prudenti deliberatione traderent, consiliumque cum opportuno adiutorio domno papae praerent, quomodo haec zizania divinae se- getis semen suffocantia extirpari valerent. Post haec ad episcopos sermone converso, commonuit illos sub anathemate apostolicae autoritatis, ut si quis eorum ad sacros ordines per simoniacam haereticam pervenisset, vel praemio quemlibet ad eandem dignitatem promovisset, publica confes- sione patefaceret.

Primus ergo Treverensis archiepiscopus ad haec verba surrexit, seque nec aliquid dedisse vel pro- misisse pro adeptio episcopatu, neque alicui sacros ordines vendidisse respondit. Deinde Lugdunensis & Vefontionensis surgentes, ab hujusmodi culpa professi sunt se esse immunes. Tunc praefatus dia- conus ad Remensem archiepiscopum se conver- tit: & quid de his, ex quibus a ceteris facta fue- Concil. General. Tom. XIX.

ANNO
CHRISTI
1049.

Post hunc se quidam congrue excusare stude- runt: alii vero nihil respondentes, restum suum oculere quam patefacere maluerunt. Tunc Lin- gonensis episcopus surgens, super abbate Pulta- riensi diaconano suo plurimum est conquestus, quod videlicet in fetore luxuriae vivens, pluribus flagitiis inferviebat; beato quoque Petro, ejusque vicario, Romanae scilicet ecclesiae pontifici, cujus abbatia illa erat, debitum centum quorannis per- solvere detraherat: & inde excommunicatus missarum sacramenta celebrare praesumpserat; ex- communicationique adhuc subjacens, eidem syno- do intererat. Qui discussus, nec ab objectis se valens purgare criminibus, ab honoris sui est di- gnitate depositus. His ita definitis, editum est sub anathemate autoritatis apostolicae, ut si quis assidentium, quempiam universalis ecclesiae prima- tem, praeter Romanae sedis antistitem esse asse- reret, ibidem publica satisfactione patefaceret. Cumque ad haec universi reticerent, lectis sen- tentiis super hac re olim promulgatis ab ortho- doxis patribus, declaratum est, quod solus Ro- manae sedis pontifex, universalis ecclesiae primas esset & apostolicus. Post haec dominus papa sub excommunicatione prohibuit, ne quis absque li- centia recederet, antequam tertia lux consumma- Dretur in celebratione concilii, sicque jam nocte propinquantem conventum dimisit.

Sequenti autem die ad memoratam basilicam cum abbatibus & clero convenientibus episcopis, dominus papa cum quibusdam eorum secessit in oratorium S. Trinitatis: ubi dum cum eo con- fessionis suae privatam colloquium habuisset archiepiscopus, & de ecclesiastica religio- nis profectu tractatum esset diutius eo ordine, quo & transacta die: apostolicus inde processit, dictaque sua antiphona, & litania facta a Tre- verensi archiepiscopo, evangelium, *Omnis arbor bona*, Mart. 7. diaconus legit universis. Deinde suo loco residen- tibus, Remensem archiepiscopum, ut de simonia- ca haereticis, de qua haereticas obtinuerat inducias, rationem redderet, praefatus annuit cancellarius: impetens eum etiam de multis, quae se fama vul- gante comperisse assererat, criminibus. Ad haec archiepiscopus surgens, ut sibi consiliandi facultas concederetur expetiit. Qua impetrata, Vefontio- nensem, Succionensem, Andegavensem, Niver- nensem, Silvanectensem, Morinensem, episcopos convocans, cum eis mysterium habuit consilii sui indeque reversus, causam suam, ut Silvanectensis peroraret a domino papa obtinuit. Surgens autem episcopus Silvanectensis, eundem archiepiscopum respondit non esse reum simoniacae haereticis. His auditis apostolicus praecipit, ut haec ita esse sacra-

AA. diel
secunda.

ANNO
CHRISTI
1049.

mento comprobaret archiepiscopus: mandans etiam recitari sententiam, qua Maximum Salonitanum episcopum ex simili culpa notatum, pari modo se inde purgare beatus papa sanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde postulavit, seque post earum expletionem, quod ratio purgationis posceret, peracturum spondit. Quibus ei concessis, statutum est ut medio Aprilis mense, concilio, quod Romae celebrandum erat, inter-
esset.

Cetera vero quae ei objecta sunt, quia legitimi acculatoris videbantur delatione carere, decretum est ad praesens indiscussa remanere.

Sic igitur huiusmodi definito negotio, super abbatia Dervenſis dominus papa conquestus est, quae a Tullesii subtrahita fuerat episcopo, & hanc ad ipsius pertinere ecclesiae possessionem, per privilegiorum, quae inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Remensis archiepiscopus abbatiam respondit sui juris potius esse, & hoc antiquioribus privilegiis ecclesiae suae se testificari valere. Papa vero, quia in praesenti non erant eadem scripta, ex quorum lectione valeret haec controversia finire, iussit ea interim in archivis Remensis ecclesiae perquisita in crastino in medium afferri. Tunc Turonensis clerici per Lugdunensem archiepiscopum querelam intulerunt super Dolensi episcopo Britanniae, qui se cum septem suffraganeis a Turonensi archiepiscopo subtraxerat, sibi quae archiepiscopis non contra fas vendicaverat. Qui statim ex auctoritate apostolica vocatus est ad concilium, quod, ut praefatum est, medio mense Aprilis Romae erat celebrandum, ut ibi rationis huius ageretur iudicium.

Post haec memoratus diaconus in episcopum Lingonensem invehitur, eumque episcopalem dignitatem per simoniacam haeresim obtinuisse, sacros ordines vendidisse, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetrasse, alieni matrimonii iura violasse, in clericos suos tyrannidem exercuisse, sodomitico etiam flagitio pollutum esse, criminatur. Quibus verbis fidem praebant plurimi delatores qui aderant: inter quos quidam clericus asseruit, quod sibi adhuc laico conjugem suam violenter abstulerat, & post perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Adfuit & presbyter quidam, se ab eodem episcopo conquerens captum, & satellitum ejus fuisse potestati traditum, qui eum multis suppliciis excruciantes, quod sceleratus est, clavis acutissimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorserant. His auditis, episcopus consultantem licentiam petiit: qua impetrata, archiepiscopos Vefontionensem & Lugdunensem accersit, eisque credens arcanum consilii sui, petiit ut sibi sint causidici. Sed qui cum tantis flagitiis foret implicatus, in oculis alterius magis quam in suis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in haereticam synodo criminatus fuerat, ejusque ad consummationem & ipse merito damnandus aspiraverat: non solum se objectis nequit excusare criminibus, sed etiam ejus causidico, ne ad defensionem quidquam proferre valeat, linguam motus adimitur divinitus.

Vefontionensis quippe episcopus, dum susceptionem ejus negotium perorare, & ad excusationem criminosis incongrua quaedam decerneret proponere: insperato sibi suffragium vocis divino sensit denegari numine. Procul dubio magnus pater Remigius ob hoc ipsum, ut praedictum est, ante conspectum synodi expositus a beatae fidei papa, etiam his ejusdem virtutis emittit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Ari-

ani illius exinanivit molimina. Tunc enim haereticum adversus catholicam fidem blasphemias delibenter gartire, ne conata perageret, sed potius respiciendo fidelis haeret, silentio condemnavit: nunc autem virum licet fidelem, nec sceleratum defendendo delinqueret, usu loquendi privavit. Et revera divinae sublimitatis incomprehensibilis virtus in utroque facto mirabiliter enituit: quae & ibi gloriosae animae, licet adhuc involucris septae, tantum potestatis contulit, & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc citra ejus exanime corpus patenter ostendit.

Postquam ergo praefatus Vefontionensis episcopus a suo conatu tali miraculo se prohiberi cognovit: Lugdunensi, ut sui vice causam peroraret innotuit. Qui surgens ait eundem Lingonensem episcopum conheri, quod sacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo presbytero extorserit: sed supplicii, quibus assererat, eum excruciarum non fecerit: cetera vero, quae sibi fuerant objecta, hunc penitus denegare asseruit. His dictis, dominus papa videns eadem die non posse ad plenum huiusmodi negotium ventilari, jam enim nox instabat: quid in canonibus sacrorum ordinum venditoribus sit decretum iussit tantum modo recitari. Lectaque sententia ad praesentem ejus ex concilio Chalcedonensi, capitulo videlicet secundo, soluta est synodus, dilato utique: in crastino huius rationis iudicio.

Mane autem facto, iterum ad eundem locum archiepiscopi convenere cum abbatibus & ceteris ecclesiarum ordinibus: ad quos domo papa procedente non est cantata antiphona, *Exaudi nos Domine*, sicut heri, & nudius tertius; sed ad ejus adventum clerus decentissime cecinit hymnum, *Veni creator Spiritus*. Quo completo cum antiphona de sancto Remigio, litania facta est a Vefontionensi archiepiscopo, postquam de Spiritu sancto collectam dixit dominus apostolicus. Sicque lectum est evangelium: *Ego sum pastor bonus*. Cumque universi consueto resedissent ordine, supradictus ecclesiae Romanae diaconus ait, consequens esse, ut ubi haereticam synodum fuerat terminata, ibi rationis suae iteraretur initia, a Lingonensi videlicet causa. Qui requisitus, & a synodica examinatione se subduxisse repertus, ex parte Dei & beati Petri apostolorum principis, ejusque vicarii, qui praesens aderat, ab eodem diacono, tertio est vocatus. Directi sunt etiam episcopi Silvanensensis & Andegavensis ad illius hospitium, ut si forte eum ibi reperirent, revocarent ad concilium. Qui dum imperata accelerant peragere, ipsius referendarii allocutio fit ad illos, qui nondum se a simoniaca haerese debita purgaverant responsione. At Nivernensis episcopus surgens, pro episcopo plurimum pecuniae confessus est a parentibus datum fuisse, se tamen ignorante: eoque adepto nonnulla ecclesiasticae religioni contraria commisisse, unde se assererat divinae ultionis vindictam pertimescere. Ideoque, si domino papa & praesenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quae ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ipsius apostolici posuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente synodo, eundem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, sacramento comprobare fecit: sique illi per aliud pedum ministerium episcopale reddidit.

Interea allatum est coram privilegium Remensis ecclesiae de abbatibus Dervenſis: ex cujus lectione comprobatum est, eam pertinere ad jus Remensis archiepiscopi. Redeuntes denique quatuor si fue-

ANNO
CHRISTI
1049.
recepit
do.ANNO
CHRISTI
1049.ANNO
CHRISTI
1049.

si fuerant ad revocandum Lingonensem episcopum, nunciaverunt eum, facinorum suorum mentem discussionem, fugam arripuisse presidium. Tunc ex praecepto ipsius papae lectae sunt sententiae super huiusmodi re promulgatae ab orthodoxis patribus: sique universi concilii iudicio excommunicationis est poena damnatus. Quod audiens episcopus Vesontionensis, surrexit, & quomodo eundem reum excusare nitens, ex divina virtute per beati Remigii merita silentio condemnatus sit, patefecit: coram eodem conventu satis devota veniam petens, quod eiusdem miraculorum virtutem consue negligenter celarit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domus papa in lacrymas compunctus, sic ait: Adhuc vivit beatus Remigius. Tunc ex praecepto eius omnes surrexerunt, & cum eo ante eiusdem sancti sepulcrum prostrati, antiphonam sancti Remigii ex integro devotissime cecinerunt.

Post haec surgens Constantiensis episcopus, confessus est se ignorante a quodam fratre suo emptum sibi episcopium fuisse: quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluit aufugere, sed ab eodem violenter captum, episcopali contra voluntatem suam esse dignitate donatum. Quod sacramento comprobare iussus, nec renuens, sic iudicatus est simoniace haereticus non incurrisse facinus. Accedens denique Namnetensis confessus est genitorem suum episcopum fuisse civitatis, & in eius vita donum episcopii se percipisse, mortuoque illi subrogatum per largitionem pecuniam. Quapropter iudicio synodi, sublato anulo & pastorali pedo, privatus est pontificali ministerio, condonato ei, interventibus episcopis, tantummodo presbyteratus officio.

Horum igitur causa tali modo terminata, commocuit dominus papa archiepiscopos qui erant in praesentia, ut quem suffraganeorum suorum simoniace pestis esse reum scirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino se scire denegantibus, habitus est sermo de episcopis qui invitati ad synodum venire noluerant, nec aliquid inde sum excusationis scriptum transmississent illis. Unde competentibus ad haec patrum recitatis sententiis, poena damnati sunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipsius papae formidantes adventum, hac de re profecti erant in expeditionem regis: nominatim vero Senonensis archiepiscopus, Bellovacensis, & Ambianensis episcopus: sed & abbas sancti Medardi quia absque licentia recesserat a conventu concilii Excommunicatus est etiam sancti Jacobi archiepiscopus Gallicienensis, quia contra fas sibi vendicaret calamen apostolici nominis.

Post haec petentibus eis qui sanctae religionis amatores ibi aderant, plurima sanctorum patrum decreta, quae iam per incuriam pro nihilo habebantur, praecepto suae auctoritatis renovavit; & multa quae in Gallicana ecclesia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, sub anathemate prohibuit. Videlicet:

CANONES.

I.

Ne quis sine electione cleri & populi ad regimen ecclesiasticum proveheretur.

II.

Ne quis sacros ordines, aut ministeria ecclesiastica, vel altaria, emeret, aut venderet. Et si quis clericorum quilibet eo.

Concil. General. Tom. XIX.

rum emisset, id cum digna satisfactione suo episcopo redderet.

III.

Ne quis laicorum, ecclesiasticum ministerium vel altaria teneret, nec episcoporum quibus consentiret.

IV.

Ne quis in atriis ecclesiarum, praeter episcopum & ejus ministrum, quaslibet consuetudines exigere praesumeret.

V.

Ne quis pro sepultura, vel baptismo, sive pro eucharistia, aut infirmorum visitatione, quidquam exigeret.

VI.

Ne quis clericorum, arma militaria gestaret, aut mundanae militiae deserviret.

VII.

Ne quis clericus vel laicus usuras exerceret.

VIII.

Ne quis monachus, vel clericus, a suo gradu apostataret.

IX.

Ne quisquam aliquibus sacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

X.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XI.

Ne quis incestuosae conjunctioni se copularet.

XII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi haeretici in Gallicanis partibus emerferant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquid munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam comites Engelrai & Eustachium propter incestum: & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiserat, & aliam sibi in matrimonio sociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrensi, ne filiam suam Wilielmo Nortmanno nuptui daret; & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam comitem Tetbaldum, quoniam suam dimiserat uxorem.

Vocavit & Gozfridum Andegavensem usque ad synodum futuram Moguntiae, ibi excommunicandum, nisi relaxaret quem captum tenebat, dominum Gervasium, qui tunc erat praeful sedis Cenomanicae: postea vero ab eiusdem tyranni potestate exemptus, Widone archiepiscopo defuncto a rege Francorum Henrico subrogatus est ad regimen Remensis ecclesiae.

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienses clerici, propter quorum injustitiam illuc detulerant corpus S. martyris Cornelii: eos quoque qui ab eadem synodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat sancto Remigio ibidem in conspectu omnium recitatum confirmavit, & constituit omni tempore, sicut scriptum

743
ptum continebatur, inviolabiliter conservari: sic. A
que benedictione data concilium solvit.

QUE CONCILIUM SECUTA SUNT.

Hujusmodi ergo ordine, beati patris Remigii devotus Romanæ sedis pontifex quartam celebravit translationem, & feliciter sexto Nonas Octobris consummavit divinæ domus sanctificationem: quam etiam, ut declaratum est, trium dierum continuatione insignivit celebratione synodi millesimo & quadagesimonono anno felicissimæ incarnationis Domini nostri Jesu Christi. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina dispositione compassus effectus desiderii sui, die subsequenti, post expletionem synodicam, venit in castrum fratrum, seque eis innotuit suum velle accelerare reditum. Unde spiritalibus illos demulcens colloquiis, societatem eorum devote petiit & accepit, suamque eis humiliter petentibus ipse largitus est, & prostratos ad publicam confessionem absolvit, & ex ordine omnes deosculatos apostolica benedictione sanctificavit.

Post hæc egressus, episcopos, & abbates, ceterosque ecclesiastici ordinis, qui nondum recesserant, convocavit: & cum eis ecclesiam ingressus, missarum solennia celebrari fecit. Quibus expletis, ad sancti sepulcrum, quod, ut dictum est, super altare beati Christophori post basilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione accessit: ibique oratione completa, illud devotè suppositis humeris inde exiit, & in statione sibi decenter apparatus cum divinis laudibus reposuit. Ubi iterum atque iterum cum lacrymis se prosternens, tandem in viam suam exiit: & utque ad castelli aditum comitatus cum canticis spiritalibus a fratribus & numerofo conventu populi, omnibus valedicens recessit.

* Abfcedens
autem inde.

Accedens autem, inde ad sui laboris recompensationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano scilicet devoti peccatoris ignem præcipue dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem gloriosum patrem Remigium magnopere dignoscitur flagrasse: ut idem ipse taceat in quadam epistola directâ postmodum episcopis Franciæ, quam suo loco in subsequentibus curabimus ponere.

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus est emolumentum, cum ei divina virtus de quibusdam, qui ei impedimentum adveniit in Gallias conati erant inferre, ultionem præstitit per ipsius sancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam, ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebwinus Laudunensis episcopus, & Hugo de Braina castello, qui inter ejus derogatores quasi signiferi extiterunt, eodem anno ignominiosa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem technam, ut apostolicam deviaret præsentiam, regi suggerit, & hanc maxima parte cleri sui devotè expetente, ipse a sua sede longe aufugit: nec dominici corporis vitio a malitia sua sanctificatus, nec ab eodem clero suo consolatione visitationis in extremis refoellatus, divino judicio extra fines episcopi sui solus obiit quasi peregrinus. Alter vero, quia caput ministri Christi se abscissurum fuerat minitatus, ore sacrilego, quo impia verba protulerat, hostilis gladii abscissione est mutilatus.

* posterorum.

Dignum est ad posterum memoriam aliud miraculum supradictis addere, nempe divina potentia in manibus hujus pontificis operata est, ex ea qua erga patronum nostrum flagrabat devotione. Anno enim secundo post expletionem eorum que præmissa sunt, cum Romæ moraretur, casu ac-

744
cidente per pincerum iucuriam vas illud fractum est, quod sibi datum esse a præfato abbate Herimaro in primordiis hujus opusculi memoratum est. Quod ubi pro certo agnosuit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris pretiis, præ ceteris tamen illud diligebat; quia in initio apostolatus sui ex parte sancti Romigii sibi missum asserbat: ideoque ad bibendum, supra cetera que erant in obsequio ejus, illi delectabilius esse solebat.

Dum ergo cum spiritalibus quibusdam viris, qui ei præsentibus erant, placido, ut temper erat, vultu, ex eodem damno conquereretur, & aurifer peritus reficiendi hujusmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur: quidam eorum alludentes, Bleria & alacri responsione dixerunt, quod sanctus hic, in cuius illud tantopere amplectebatur devotione, tanti esse: apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum sua reformaretur intercessionem. At ille nihil inde se diffidere cum spiritali jucunditate respondens, ejusque virtutes multiplici sermone exaggerans, vas fractum sibi deseriri præcepit. Quo delato, avulsam inde particulam suo loco reposuit: & quasi auriferi ad reficiendum reservaretur, signum tamen crucis, ut fertur, ei caute imprimens, recondi iussit. Quod in castrum velut causa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum est inventum, ut nullum in eo fracturæ posset reperiri vestigium.

Hoc itaque videns venerabilis papa, Dei omnipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adscripsit, per cuius interventum, fidei efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus scripti memoriale, proferimus tres idoneos testes, quorum indicio id nobis postmodum contigit agnoscere. Hugonem videlicet Nivernensem episcopum, & Hugonem Remensis ecclesiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunensis archiepiscopi capellanum, & nomine Benedictum. Quorum duo primi concilio ab eodem papa, ut moris illi erat, decimoquinto die post dominicam resurrectionem Romæ habito interfuerunt: & quod retulimus, ab his qui præsentibus viderunt, id vere factum esse didicerunt. Tertius vero cum domino suo præfens interfuit: & quod videndo comperit, nobis post aliquot annos scitificantibus indicavit.

Vir denique venerabilis sæpe dictum apostolum nostrum eo magis serventi excolens dilectione, eumque sum noperè desiderans honorare, & illius monasterium sua autoritate nobilitate: epistolam ejus laude tetertam dedit sanctæ ecclesiæ eius in Francia constitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipsius sancti festivitatem, quæ revolvitur Kalendis Octobris.

Plurima etiam ad ecclesiasticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata synodo in ejus basilica habita tractaverat, iussit apud eos capitulati digeri, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epistolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inferere. Ejus vero exemplar hujusmodi est:

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratribus & suis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, sanctem, & apostolicam benedictionem.

Compertum caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, illam videlicet qua benignitas Dei humilitatem nostram laudat Romanæ ecclesiæ præesse voluit, Germaniam Galliam-

ANNO
CHRISTI
1049

ANNO
CHRISTI
1049

liamque visitavimus; ac Remorum urbem adven-
tes, maximo voto & summa devotione ecclesiam
beati Remigii (ut longe ante desideravimus)
Deo annuente, & ejusdem sanctissimi viri patro-
cinantibus meritis, cum magna gloria dedicavi-
mus, atque post consecrationem ecclesie in ea-
dem synodum celebrantes, plurima ad utilitatem
Christianæ religionis necessaria consilio coepitico-
porum suorum, assensu etiam & laude cleri &
populi, quorum innumera multitudo ad tantæ de-
votionis celebritatem confluerat, statuendo con-
firmavimus. Quæ omnia capitulis digesta inter
canones haberi præcepimus, & postea in omni-
bus synodis quas habuimus, idipsum confirmare
curavimus. Et quoniam beatissimum Remigium
gentis Francorum prædicatorem, & apostolum lei-
mus, venerati & honorare illum, quem Domi-
nus in cælo mirificavit, prout possumus, debe-
mus: præsertim cum semper in nostro pectore in-
de ipsius amor ferventius ardeat, quod pretiosis-
simum corpus ipsius sanctissimi viri propriis ma-
nibus transferentes in locum sibi præparatum,
miraque pulcritudine exquisiti operis decoratum,
reposuimus. Unde vestram admonere volumus di-
lectionem, ut sicut nos in ejus obsequiis perpen-
ditis gratulari, ita & vos causa nostri amoris,
maximeque ex debito paterni honoris, solemnita-
tem ejus, quæ est Kalendis Octobris, celebrem
habeatis. Quia etsi aliis non est apostolus, ta-
men vobis est: nam primitivæ ejus vos estis in
Domino. Hunc itaque honorem patri & aposto-
lo vestro exhibete: ut, juxta promissum Domini,
longævus super terram vivere, & ejusdem patris
precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini
possidere. Valete.

NOTÆ SEVERINI BINII.

De hac synodo Hermannus Contraſtus: *Autumnali,*
inquit, tempore Dominus papa synodum magnam Remis
cum Galliarum episcopis habuit. De eadem Sigbertus in
libro de iuribus scriptoribus ecclesiasticis cap. 133. ita
ſcribit: *Anſelmus Remenſis monachus ſcripti itinerarium*
roni Leonis papa a Roma in Galias, ubi hoc maxime,

ut notificaret, quanta auctoritate Remis, vel in aliis ar-
bitribus, synodum celebratis: qua iustitate & iustitia ex-
aminaverit causas ecclesiasticas, qua distributione peccam-
terum corrigeret, quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod
jussu patris in una causa Remensis synodi, ubi dum episcopus
Frigingentis contumax, ter ageret contra apostolicam
auctoritatem, recessit in omnium oculis obmutuit. Hæc
Sigbertus. Acta concilii integra ab autore ejus tem-
poris, qui vidit, quam fidelissime scripta, accepit ex
Remensi ecclesia Ratomus, eaque append. tom. 11. un-
de nos eadem hæc tranſtulimus, inferunt.

Inter eos qui synodo interſuere narrantur ponitur I-
vo Sagenſis; quem rectius Sagenſem appellandum eſſe
heug monuit reverend. dominus Joannes P. Carus ſancti
Victoris Parisienſis canonicus. Nam Sigbertus continuat-
or ipſe, monachus Beccenſis in Normannia, ita eum
paſſim nominat. Eſt vero Sagenſis episcopus archiepiſ-
cop. Rotomagenſis ſubditus. Quod autem deſiderat in
actis concilii hujus, ſupplet VVilhelmus Gemmeticenſis
monachus æqualis lib. 7. cap. 13. hæc verbis: *In illo*
tempore ſanctus Leo papa Gallias expeſiit, eccleſiam
Remigii Remenſis archiepiſcopi conſecravit, ejuſque
corpus in eccleſiam nuper dedicatam tranſtulit. Tunc
Remis idem papa grande concilium tenuit, & ſeſſibus epiſco-
pis vel abbatibus acriter redarguit: inter quos, ut dicunt,
propter combustionem eccleſie Ivoni dixit: Quid feciſti,
preſbiter? Qua lege damnari aches, qui matrem ſuam ec-
cleſiam cremare auſus eſt? Eloquens Ivo palam conſeſſus
eſt, ſe malum quidem feciſſe, ne deteriora fierent a ſe-
ſerophi ſuper filios eccleſie. Denique exortationem ſecun-
dum ſagacis papa jultum accepit, ac de reſtituenda ſancti
Germani eccleſie operam adhibuit. Ut id vero enuclea-
tius perſcribatur, necellario fuerit relegendum cap. 13.
ejusdem VVilhelmi Gemmeticenſis, nientis Rouertum &
Avelgotum filios VVilhelmi Sorengii depopulatos juſſu
Sagenſem eccleſiam, & in eam prædonum collocaſſe
urbam. Quod ægrotante terens Ivo, nobiles barones
Normannicæ, præcipueque Hugonem Grantemallium
traxit ſibi cum ſua adello turmis. Sorengii vero con-
ſentes exercitum, foriter reſiſterunt. Ivo contra juſſu
vicius ædes incendi. Max, inquit VVilhelmus Gemme-
ticenſis, parochiani juſſu parent episcopi, ignis vero in-
imibus ſante venio ad eccleſiam currit, ipſamque inveni-
enti conſumit, & impius in ea ſucentes acriter aruit.
Et cap. 14. ejusdem libri: Preſbiteri, ut dictum eſt, ſi-
lius diſcordia, ſimpliciter in pace circa Sagenſem legit ali-
quantulum reſtitare. Nihil Ivo præſu eccleſiam conſe-
crare ja egit, & quarto Nonas Januarii iteum dedicavit.
Hæc ex VVilhelmo Gemmeticenſi R. D. Joannes Picar-
dus.

C. Addit Ordericus, lib. v. quod in his actis præ-
termiſſum eſt, proſ baſſe Leonem in hoc concilio, ne
preſbiteri coniuges haberent: quod Hugonis abbatis Clu-
niacenſis conſilio factum docet Aibicus in chronico.

AD CONCILIUM REMENSE

Contra ſimoniacos A. S. Leone IX. papa, anno 1049 celebratum.

A D D I T I O.

Ex Suppl.
Mans pag.
1046.

Quæ in vita S. Hugonis abbatis Cluniacenſis
auctore Hildeberto Cenomaniſi comvo ſer-
me ſcriptore de hac Remenſi ſynodo leguntur,
hæc addere minime poteret. Ita enim ille:
Cum Leo IX. tranſlaturus B. Remigii corpus Re-
mis uſque perveniſſet, & ſibi ſynodum celebraret ge-
neralem, vir beatus aſſuſt pienuſ auctoritatis, &
reverentia, ſuaque præſentia præſiti concilii pluri-
mum conſerens inſtituit. Ubi cum adverſus ſimonia-
cos ageretur, & nonnulli pontifices, quibus vel con-
ſcientia conſuſionem, vel imperitia ſilentium addu-
xerat, in præſtatam hæreſim remiſſius diſceptarent,
ipſe zelo luccentis juſtitia negotiationem Simonis con-
ſtanter aboſere curavit. Ex adverſo enim aſcendens

& opponens uerum pro domo Iſrael, nec numero
venientium, nec acceptione motus eſt perſonarum.
Quo in concilio dum ſic de ſua interrogaretur pro-
motione Caro, inquit, voluit, ſpiritus repugna-
vit. Sane ſana reſponſio, quia juſtus imprimis ac-
cuſator ſui, & tentatione carnis pulſatus, ut ca-
deret, & ne caderet virtute ſpiritus reſiſtiſſe mon-
ſtratur. Erat autem illi tanta in exhortatione gra-
tia, ut ad expectationem ſermonis illius illuſtrium
ſuſpenderentur animi perſonarum; unde & juſſu Pa-
pa ſanctam, & plenam habuit gratia orationem,
qua & ſimoniaci de male comparatis expulſi ſunt
divinitatibus, & de ſacrario Domini ſornicatorum in-
bibiti Sacerdotes.

TESTAMENTUM ODALRICI

Propositi Remensis in quo de hoc concilio nonnulla dantur.

Ex Gal. Chr.
not. edit. t.
X p. 22.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Ego Odalricus sanctæ Remensis Ecclesiæ præpositus ita testamentum meum in vita statui ordinare, sicque lites vel controversias, quæ possent oriri, definire. Notum volo fieri tam præsentibus quam futuris, quod alodium de Olchiniaco, quod ego tenebam a canonicis S. Mariæ ad Trecentum scilicet pro solidis VI. augmentavi quam melius potui, acquirendò ad incrementum illius terras videlicet de campo qui vocatur Limas, cum ceteris aliis multiplicando censum nec non vinaticis, in quo etiam construxi vicariam meam; quod ita auctum atque vestitum relinquo cum vinea indomita canonicis S. Mariæ Remensis ecclesiæ; atque ut sit in custodia illius qui erit præpositus de mille sagis dispono qui perfolvet canonicis quotannis prædictum trecentum, scilicet solidos sex, & dabit vacario mercedem suam de censu & vinaticis, quæ inibi debentur, & quod residuum fuerit, servabit ad detinendam vacariam; de caseis vero dabit canonicis quotannis in prima dominica adventus Domini ad dividendum inter se 72. dabit etiam in secunda feria & septima totius adventus canonicis in refectorio caseos, quod si incurrerit festivitas vel jejunium non dabit nec restaurabit, ex omnibus autem quos habebit per totum annum de vacaria perfolvet decimam S. Dionysio, sicut & ego feci in vita mea, residuum vero si quod fuerit, servabit ad detinendam vacariam. Unde oro hanc a canonicis retributionem ut in sequenti feria post acceptam prædictam benedictionem animæ meæ faciant commendationem. Quod si exigentibus peccatis, vaccæ illæ omnes mortuæ vel deprædatæ fuerint, quod sæpe contingit, oro canonicos tam præsentibus quam futuris, pro Deo & pro remissione peccatorum suorum, ut non adnullare permittant hoc commune commodum illorum, quod pia devotione ordinavi; sed quod ille minister de redditibus illius alodii redintegrare non poterit, concedant fieri de communi. Volo etiam & dispono ut canonicis S. Dionysii in custodia habeant & excolant alodium de mutationibus, quod ego emi auxilio Dei atque piissimæ genitricis, pro quotannis perfolvant canonicis S. Mariæ solidos XVIII. in anniversario meo, nec non super sepulturam meam distribuunt pauperibus panes de sextariis duobus de siglo, & de vino modium unum. Alodium vero quod ego redemi a fratribus & nepotibus meis scilicet de Roureio & slogia similiter habeant & excolant, atque pro eo quotannis in primo die Lunæ quadragesimæ dent in refectorio S. Mariæ scutellas novas C. cultellos X. valentem unumque denarios duos Remensis monetæ. Unde suppliciter oro canonicos ut ipso die post versum in refectorio & post benedictionem prandii dicant pro anima mea: *Levavi oculos meos* usque in finem psalmi, quo finito dicat decanus vel hebdomadarius *Requiescat in pace* cum collecta. Illi etiam Clerico qui præsentabit scutellas & cultellos dent ipso die præbendam unam. Hoc vero ita ideo ordinavi, ut hoc tantummodo perfolvant de slogia de Roureio, quantum si quid de mutationis defuerit ad perfolvendum quod proposui, saltem ab ipso supplere pos-

Ant, quod si superabundaverit, ipsi habeant. Volo etiam huic præscripto operi aliud apponere per quod possim opuscula nostra mentibus posterorum memoriæ revocare. Constat quod saluterum syndus scilicet papa Leo ad illuminandam totam Galliam quondam visitavit Remensem provinciam, qui post dedicationem Ecclesiæ & pretiosi corporis beati Remigii elevationem in præsentia ejusdem piissimi confessoris Synodum celebravit, in qua divinam religionem nimium tepescentem studiose reparavit, in qua etiam de Symoniaca hæresi & de ecclesiasticis ministeriis æstantes ..... admonuit & viriliter perterritus; tunc ego cum quibusdam ex nostris tanta comminatione iudicii perterritus, domno Widoni archiepiscopo ministeria nostra reddidimus, ne divinam ultionem quam dominus Papa comminabatur incurreremus: sed dominus Papa qui circa hoc officium me fidelem cognoverat, rogavit Widonem archiepiscopum ut mihi illud idem officium sub nomine obedientiæ injungeret, quod archiepiscopus libenter implevit, nec minus dominus Papa hoc idem mihi summa obedientiâ injunxit, quasi circa res fratrum prius sui fidelis, deinceps attentius fidelior esse studui. Sed cum animus circa multa honesta & utilia in rebus fratrum insatigabili desiderio æstaret, reparavi quædam vetustate attrita, & inter alia in claustrum quædam necdum inchoata erexi a fundamento, & inter alia hyemale refectorium. Ordinavi etiam in præbenda canonicorum unum quod & regula præcipiebat & necessitas expetebat. Nam cum hoc in nostra regula habeatur, ut unusquisque canonicus habeat quatuor libras panis, & nostri non haberent, nisi tantum duas & dimidiam, cepi laborare attentius ut nostris temporibus illud certum pondus panis quod præcipit regula compleretur; quod ut possit fieri, in curia & in villis S. Mariæ nonnullas ordinavi carrucas, ex quarum proventus tandem perfeci, ut haberent canonicis cum illo pane qui est ponderis solidorum L. & alium minorem panem ponderis solidorum XXX. & ne post decessum nostrum hæc nostra institutio ad nihilum laberetur, feci meo sumtu consilio & auxilio domni Gervasii Venerabilis archiepiscopi ad pontem S. Remigii duos molendinos quos beatæ Mariæ concedo, & ad opus minoris panis quem accrevi dispono, quos dedi ad Trecentum ..... cum asinis & vanno & ponte, tali pacto ut & pontem detineat & in horreo S. Mariæ de frumento modios octo quotannis perfolvat. In hospitio vero pro decimo de siglo sextarios sex. Dedi etiam ad opus minoris panis molendinum, quod ex meo construxi in lancia, & quod dedi ad trecentum pro modis duobus de frumento quotannis. Illud etiam summopere studui ad summum perducere, ut sicut ex meo perfeceram lectos in dormitorio, ita & culcitra cum pulvinari in unoquoque supponeretur, ex meo disponens, ut quotiescumque aliquis ex nostris morietur fratribus, ex præcepto Decani culcitra cum pulvinari ad hospitium S. Mariæ deportetur; alia vero cum pulvinari ex alodio de corte Salonis quod dedi beatæ Mariæ, restauraretur, quod ut possit fieri taliter ordinavi libras septem quas accepi de domo mea cum Rifsejo,

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

A MALGERIO ARCHIEP. ROTOMAGENSI,

Cum duobus suffraganeis episcopis, celebratum circa annum Christi (1) ML.

Nunc primum in lucem editura ex R. P. Jacobi Sironi S. J. apographo, quod ex codice sancti Michaelis de Tunba descriplerat.

TITULI CANONUM.

- I. De symbolo fidei catholica.
- II. Ut episcopatus a principe, datis muneribus, non ambiatur.
- III. Ut episcopi ad alias civitates non transeant.
- IV. Ne monachi ad honores per pecuniam aspirent.
- V. Ut episcopus episcopum non supplantet, nec abbas abbatem.
- VI. Ut episcopus sacros ordines non vendat.
- VII. Ut episcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.
- VIII. De scientia & aetate ordinandorum.
- IX. Alienum clericum episcopus non ordinet.
- X. Ut Episcopus clericorum stipendia laicis ne largiatur.
- XI. Ne archidiaconus archidiaconum supplantet.
- XII. Ne clericus clericum supplantet.
- XIII. Ne presbyter presbyteri ecclesiam usurpet.
- XIV. Ne chrismata vendantur.
- XV. Ut pro dedicandis ecclesiis munera non exigantur.
- XVI. Ut pro baptismo pecunia non exigatur.
- XVII. Ut baptizatorum in albis candela & chrismale tantum donetur.
- XVIII. Ne penitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.
- XIX. Ut baptizati in ecclesia per octo dies in albis represententur.

EPISTOLA SYNODICA AD EPISC.
ceterosque orthodoxos provinciae Rotomagensis

Patribus nostris, ac comprovincialibus episcopis, & ceteris orthodoxis fidelibus, Malgerius sanctae Rotomagensis ecclesiae praefectus episcopus, Hugo Ebroicacensis sedis episcopus, Robertus Constantiae sedis episcopus, & omne Concilium in Domino salutem.

Quoniam, sanctissimi fratres, sanctam matrem ecclesiam a primo sui honoris & tranquillitatis statu penitus immutatam videmus, partim sublati e vita bonis principibus, partim & ignavis & imbecillibus successoribus, sed & magis peccatis nostris exigentibus: placuit sacerdotalem inter nos fieri conventum, ut salutifera collatione, in quantum divina nobis gratia inspiraverit, quod male a nobis erratum est, corrigamus, quod recte & sobrie factum, stabiliter teneamus. Incumbebat enim nobis & necessarium consilium tractare super his, quae nostris temporibus ab inimicis ecclesiae sanctae patitur. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, ordo erectionis in bono ipse est, ut primum contra nos, & postmodum contra malos erigamur: quod a nobis constat admissum, a nobis quoque primum judiciali senten-

tia expiatur. Et licet de re hujusmodi, quam salubri ordinatione constituere volumus, praecedentium patrum prisca auctoritas nequaquam siluerit: tamen quia multi inter nos sunt, qui aut exigam, aut pene nullam rectae eruditionis notitiam contigerunt, necessarium duximus ea quae sanctis patribus nobis tradita sunt in medium recensere. Videlicet.

CANONES.

I. De symbolo fidei catholica.

In primis, ut catholicae & apostolicae fidei symbolum firmiter teneamus.

II. Ut episcopatus a principe, datis muneribus non ambiatur.

Ut illa perniciose consuetudo, & inexplebilis avaritiae corruptela funditus eradicetur, qua multos perniciose munera undecumque collegisse audivimus, quibus principem regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad episcopatus honorem valeant pervenire. Quod nulla quidem humilitate, sed ambitiosa dominatione fieri non dubium est. Unde hanc pestem a finibus ecclesiae repellendam judicamus: ne gratiam sancti Spiritus, vilis mercaturae compendiis appetibilem facere videamur.

III. Ut episcopi ad alias civitates non transeant.

Ut nullus episcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus est, ad aliam amplioris honoris causa transire praesumat: sicut de quibusdam auditum est, qui putabant evangelico exemplo posse tueri cupiditatem suam: per quod, ex occasione persecutionis, apostolici praedicatorum jubentur transire de civitate in civitatem. Quod omnino prisca sanctorum patrum.....

IV. Ne monachi ad honores per pecuniam aspirent.

Similis sententia de monachorum ordine..... Nullus per pecuniam, nisi communi fratrum..... S. Benedicti ad hujusmodi honorem adspiret.

V. Ut episcopus episcopum non supplantet, nec abbas abbatem.

Ut nullus episcopus, sive abbas, altorius

* Fonte ignota H. Malgerius Guillelmi ductor hostis erat.

(1) Non anno 1050. habitum est, cum ipsi adfuerit Robertus Constantiensis Episcopus, cujus successor Joffridus Remensis Concilio an. 1049. aderat. Retrahendum igitur ad an. saltem 1048.

rius episcopi, vel abbatis honorem, supplantare præsumat.

VI. Ut episcopus factos ordines non vendas.
 Ut nullus episcopus presbyterum aut diaconum, nec aliquem inferioris ordinis clericum, per pecuniam ordinare (2) præsumat.

VII. Ut episcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.
 Ut nullus ex officialibus episcopi, archidiaconus videlicet, aut notarius, pro ordinandis clericis munera exigat.

VIII. De scientia, & aetate ordinandorum.
 Ut ad sacros ordines, nisi eruditi, & B aetate legitima, non promoveantur.

IX. Alienum clericum episcopus non ordinet.
 Ut episcopus alterius diocesis clericum, nisi sub legatione, aut probabilibus signis, ordinare præsumat.

X. Ut episcopus clericorum stipendia laicis ne largiatur.
 Ut episcopus, clericorum ecclesie stipendia, aut terras, laicis beneficiare minime præsumat.

XI. Ne archidiaconus archidiaconum supplantet.
 Ut nullus archidiaconus, alterius archidiaconum supplantare præsumat.

XII. Ne clericus clericum supplantet.
 Similiter clericus, alterius clerici honorem non invadat.

XIII. Ne presbyter presbyteri ecclesiam usurpet.
 Presbyter quoque, alterius presbyteri ecclesiam temeraria usurpatione quærere non audeat.

XIV. Ne chrisma vendatur.
 Ut sacrum chrisma nullus vendere præsumat.

XV. Ut pro dedicandis ecclesiis munera non exigantur.
 Ut in dedicandis ecclesiis nullus coacta munera exigat, nisi sponte a fidelibus donentur. Sed ne hac occasione dilatio ulla consecrandis ecclesiis ingeratur.

XVI. Ut pro baptisate pecunia non exigatur.
 Ut pro baptizandis catechumenis nullus quoque pecuniam, nisi sponte quoque donetur, quærere præsumat.

XVII. Ut baptizatorum in albis candela & chrismale tantum donetur.
 Ut in albis baptizatorum, solummodo candela & chrismale capitum donetur, nisi quid benignitas humana privato concesserit.

XVIII. Ne penitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.
 Ut penitentes occasione avaritiz gravare, aut levare, nemo præsumat; sed juxta modum culpæ, vel possibilitatem naturæ, moderetur penitentia. Tales nam-

que, si hujus sanctionis transgressores inveniuntur, gradus sui periculo subjaceant.

XIX. Ut baptizati in ecclesia per octo dies in albis repræsententur.
 Ut baptizati, in eadem ecclesia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiali existunt, per octonos dies in albis repræsententur cum cereis ardentibus. Octavo.....

NOTÆ D. ANGELI GODIN.

Ad epistolam synodicam.

Bonis Principibus.) Guillelmo I. Richardo I. & II. quorum insignis erga ecclesiam pietas effulset.
Partim imbecilibus.) Richardi III. & Guillelmi Nothi adhuc impuberis teneram aetatem commemorat, quæ turbarum ac bellorum civilium occasiones plurimas ministravit, unde ecclesiasticæ disciplina exitium.
Ut ait B. Gregorius.) Gregorius Magnus Moralium lib. 14. cap. 23.
A sanctis Patribus tradita.) Quæ a Concilio hic statuantur, non tam ejus decreta sunt, quam antecedentium Conciliorum sanctiones, quas ad utrumque pristinum revocare contendit: quod quidem consilii nostri suæ demoustrare.

Ad Canones.

In primis ut catholice &c.) Ad Can. 1. Majorum suorum exemplo Concilio Patres a catholica fide constituenda suas sanctiones adorantur, ut & in Concilio antiquioribus Arelateni VI. sub Carolo M. an. 813. cap. 1. Moguntino ejusdem anni cap. 1. & Remensi ejusdem an. cap. 1. Parisiensi VI. cap. 1. anni 829. & aliis utratum noscitur.

Ne gratiam S. Spiritus.) Ad Can. 2. Vix aliud quidquam æque sacrorum canonum censura perstringitur ac Simoniacæ labes, quam procul ab Ecclesia amandari summo opere optaverunt SS. Patres, quorum frequentissimas sanctiones eo nomine editas recensere in promptu esset; sed quia novissimæ sunt prolixum earum texere catalogum superfedemus, paucas quæ pressius ad propositum nostrum faciunt commemorare contenti, in primis Canonem Apostolicum 29. a Concilio Nicæno II. relatum proferre lubet. *Si quis ait, Episcopus secularibus Principibus usus per eos Ecclesiam adeptus sit, depunatur & legregretur, & omnes qui illi communicant.* Eodem spectat Symmaci Papæ Epistola cap. 5. quæ eos potissimum damnat, qui ad Episcopatus consequendos potentium gratiam data pecunia ambitiosius accipiunt, ac suffragia demereri gestiunt & alii innumerati Canones, quos consulo prætereo. Eos consule si lubet.

De civitate in qua ordinatus est.) Ad Can. 3. Hoc ipsum veluti quoddam adulterii genus, maxime si ambitionis, aut avaritiæ studio fiat, antiqua prohibet Ecclesiæ disciplina Concilio Nic. cap. 15. Sardic. cap. 1. Antiocheni cap. 21. Carthaginensis III. cap. 38. & IV. cap. 27. post Canonem Apostolicum 27. Turonici sub Carolo M. cap. 14. Aquisgranensis sub Ludovico cap. 44. Ravennatensis sub Joanne IX. cap. 3. & 5. His accedunt summorum Pontificum Epistolæ Hilarii ad Africanum cap. 1. & 2. Pelagii II. epistola a Nicolai I. ad Hincmarum Remensem. Præ cæteris autem S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem eos qui propriæ civitatis mediocritate despecta loci honoratioris administrationem ambiunt, non solum a cathedra depelli aliena, sed etiam a propria deturbari jubentis, quem sequitur Concilium Nannetense.

Apostolici Prædicatores.) In alienam sensum detorque videntur Epistolæ 2. Pelagii II. & alteram sub nomine Anteri, tum temporis evulgatam per quas licet graiantis persecutionis causa, relicta propria ad aliam demigrare.

Similis sententia de Monachorum ordine.) Ad Can. 4. Ex hujus Canonis initio colliguntur postrema præcedentis quæ excidere verba, simoniam in consequendo episcopatu spectare: ex eo quod pari sententiæ subijciat eos qui oblata pecunia ad Monachatum aspirant, jux-

(2) Scilicet vendebant Episcopi quod prius emerant. Illis enim temporibus adeo invaluerat Simoniacæ lues, ut cum Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, Legatus Victoris P. II. venisset in Gallias in synodo Lugdunensi 45. Episcopi se per Simoniam cathedram adeptos esse confitebantur, & se sacerdotio propterea abdicaverint. *Bosius.*
 Concil. General. Tom. XIX. Bbb

755

juxta Concilium Nicænum H. cap. 19. Francofordiense A

cap. 16. & alla. Per pecuniam ordinare presonas.) Ad Can. 6. To- tæ sunt priscorum Patrum in exstirpando Simoniacæ pravitaris vitio sanctiones: adeo ut vix ullum repererit Concilium, cujus censuram effugiat. Ejus ratio fuit hac ipsa ætate frequentia, ut publice ac impune res sacræ haud secus ac profane venales in Ecclesia proffarent. Pro Italia unus omnium instat prodeat motum sui temporis testis Petrus Damiani opusculo 5. de actis a se Mediolani: ubi se cum Anselmo Lucen- si Episc. Mediolanum a Nicolao II. missum refert, ut ecclesiam illam a Simoniacæ labe depurgaret; Medio- lani vero tum consuetudinem obtinuisse scribit, ut quisquis ad clericatus ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu 12. nummos, de Diaconatu vero 18. postremo de Presbyteratu suscipiendo 24. quali per præfixam conditionis regulam daret; quo in negotio ambo illi insignes Pontifices Legati; ita solerter & prospere rem egerunt, ut Guidonem Archiep. ad resipitentiam, & suscipiendam pro tam immani scelere poenitentiam flecterent. Itaque Archiepiscopo in genua provoluto centum annorum poenitentia indicta ejusque redemptio per unumquemque annum taxata certæ pecuniæ quan- titate, præfixa est; unde corruptissimos ævi hujus mo- res licet conjicere.

Nullus ex Officialibus Episcopi &c.) Ad Can. 7. Insigne extat hujus argumenti apud S. Gregorium lib. 4. epist. cap. 88. Decretum in synodo Romana cap. 5. editum quo antiquam Patrum regulam secutus nihil omni- no de ordinationibus Clericorum accipiendum esse constituit, neque ex datione pallii, neque ex chartarum traditione: Quia sicut, inquit vir sanctus, non decet Pontificem manum quam imponit vendere, ita mi- nister vel notarius non debet in ordinatione ejus, vo- cato suam vel calammum vendere. Nec Gregorius, quem imitatus sunt Patres Concilii Bituricensis cap. 3. apud synodum Lemovicensem a. 8. qui præcavit apud eos inveteratam consuetudinem abrogarunt, qua solebant scri- ptoris pro recensendis ordinandorum nominibus præ- sium accipere: quod sane hac nostra ætate innovati interest plurimum, aut certe ut novis Concilii Triden- tini sess. 21. cap. 1. de reform. regulis vigor illibatus consistat.

Ad sacros ordines nisi eruditi.) Ad Can. 8. Peritiam litterarum possulant sacri Canones, maxime in sacris ordinibus suscipiendis; ut patet ex synodo Romana sub Hilario apud Antonium Augustinum, Concilio Aurelianensi III. cap. 6. Tolet. IV. cap. 18. & 19. Meliten- sis cap. 92. Nannetensis cap. 11. Narbonensis: quibus accedunt Gregorii M. epistolæ, & altera Janni Scillitan- zorum Episcopo, Januarii Calaritano altera, necnon Gregorii II. Epistola 2. in principio.

Ætate legitima.) Hoc est, non ante trigessimam æta- tis annum in Presbytero, quem decet ætate & sapientia pollere juxta romani significationem, sumpto ab ætate Christi exemplo, qui ut observat Concilium Neocaesariense cap. 11. & S. Iudorus Hispanicus l. de offic. ecclies. cap. 5. apud Concilium Aquigranense cap. 9. tricesimo anno baptizatus prædicandi evangelii exor- tus est officium. Levitæ autem quia in veteri lege, cujus auctoritatem in Canonibus SS. Patres sequuntur, ut loquitur Concil. Toletan. IV. cap. 16. ab anno 25. servitæ mandantur, eandem in Levitis suis ecclesia requirit: Hypodiales vero 20. annis minores non admittit Concilium Trullanum cap. 15. & Toletanum II. can. 1. Et quidem ex antiquis Patrum & Concilio- rum * sanctonibus: donec Concilii Tridentini * jure novo ad 25. in Presbyteris, in Diaconis ad 21. in Hypo- diaconis 20. dehinc sunt ordinandorum ætates, cui præterea præsidem Clementina generalis de ætate & qualitate ordinandorum, 18. Subdiaconis, Diaconis 20. præscribens.

Nisi sub legatione.) Ad Can. 9. Per legationem lit- teras proprii Episcopi intellege, quas veteres commen- dativas, sine quibus alienum Clericum ordinare aut suscipere antiquis Canonibus tum Græcis, tum Latinis E prohibetur Nicæni Concilii cap. 16. Sardicenis cap. 15. Chalcedonens. cap. 12. Trullani, Canonibus Apostolici- cis 15. 16. & 32. ex Latinis vero Carthag. l. c. 5. & III. cap. 21. Bracarensis l. c. 26. Toletani XIII. cap. 11. & aliis innumeris. Has porro litteras quas Nicæ- num Concilium formatas vocat, posteri vulgato nomi- ne dimissorias appellarunt, quarum mentio est in sy- nodo Romana sub Zacharia Papa, & inter Græcos meminit Concilium Trullanum cap. 17. Varias earum formulas ex antiquis monumentis exhibet Sirmundus in append. ad tom. 3. Concil. Gall.

Clericorum Ecclesie stipendia.) Ad Can. 10. Duo ex hoc canone observanda occurrunt, bonorum scilicet Ecclesie Dei stipendia additorum divisio, juxta vete- rem Ecclesie usum, quorum una pars cederet Pontifi- ci, alia Presbyteris & Diaconis, omnique clero, ter-

ta Ecclesiarum fabricæ, quarta pauperum ac peregrinorum necessitatibus sublevandis applicanda. Ita synodus Romana abo. episcoporum sub Sylvestro cap. 4. Simplicius epist. 3. Gelasius epist. 1. cap. 19. Gregorius M. ad Aug. interrog. 1. alius 2. & Gregorius II. epist. 3. Alterum est, quod horum omnium dispensationem penes episcopum statuerint Canones tum veteres, tum recentiores, in primis vero Canon Apostolicus 28. Con- cilium Antiochendum cap. 25. Aquigranense II. sub Lu- dovico Pio part. 2. cap. 78. Parisiense sub Ludovico & Lothario lib. 1. cap. 15. & Vormatiense II. cap. 6. synodus Nicæna generalis II. & œcumenica sub Ha- driano II. cap. 15. & 19. Concilium Aurelianense III cap. 5. & IV. cap. 8. Tolet. III. cap. 18. & IV. cap. 32. Emeritense cap. 14. & alia quamplurima, quibus res tota Pontificum fidei ac providentiæ committitur. Verum ingravescente onere episcopatus atque aucto hy- delium numero, ut tandem eorum subsidio consulere- tur, œconomos ecclesiasticæ substantiæ dispensatores Concilium Chalcedonense cap. 26. instituit. Antiquæ hujus disciplinae frequentissima suppetit exempla, maxime apud D. Augustinum duobus sermonibus De com- muni vita Clericorum; in Galliis apud S. Prosperum De vita contemplativa cap. 2. & cap. 9. ad 15. Romæ & in Anglia apud D. Gregorium ad quaestiones Augustini Anglorum Apostoli tum maxime cum Clerici in com- mune Reguarium more vitam instituentes, clausuro communi atque ædibus utentes Episcoporum imperio parent, Gratiano teste, quemadmodum in Ecclesia Rotomagensi factum ex antiquioribus statutis ecclesie, & ex libello qui de divinis officiis a Joanne Anrincen- si editus est, plane testatur manet: ac vel ex eo con- jicitur, quod episcopi clericorum suorum stipendia li- ve prædica quoquo modo distrahendi alio facultas ab- rogatur, quod ex Symmachi Papæ epist. 3. Nicæna syn- nodo II. cap. 12. delumptum est. & aliis multis apud Gratianum, qui quidem indicasse * succerit. Hinc decreto antiam præbuisse suspicor alienationem terræ, Sym. 2. 4. ad Romæ Martini Ecclesiam vocant, olim juris ecclesie Ro- tomagensis, ad Canonicorum sustentationem conce- ssum, a Roberto Malgerii decessore secularibus viris traditam: quam tandem passione inita Guillelmo Bona- anima appellato, Galterius Gifardus & Guillelmus fi- lius Gualfridi, Ecclesie restituerunt anno 1080. ut ex chartis ecclesie Metropolitana constat.

Lais beneficiare.) Beneficiare idem omnino est in jure civili & canonico, quod in nostro feudare, seu feodo aliquem officere: ut & beneficiare ac beneficia nihil aliud nisi feodum & feodatarium sonant. Hinc porro benefici & beneficiarii appellationes in ec- clesiasticam disciplinam translatas censent scriptores, vel ex eo potissimum tempore quo possessiones ecclesi- asticæ & redditus qui olim communes erant, paulatim progressu temporis singuli singulis ecclesie ministris, ob ministerium stipendii loco adscripti, aut certe a fun- datoribus attributi sunt, quibus tanquam re propria fruerentur, eaque ipsi arbitrio jam suo, sine ullius œconomi, Archidiaconi, vel episcopi dispendent. Certam instituti hujus Epocham ad Ludovici Pii æta- tem nonnulli referunt, beneficiorum institutionem Gre- gorio IV. tribuentes, ut inter alias notat Vicecomes lib. 4. de Bapt. cap. 4. quibus suffragatur insignis Con- cilii Aquigranensis ab eodem Pontifice tum temporis celebrati fragmentum, quod ex vetustissimo cœnobii S. Petri Vivi Senonensis chronico editit d. Hugo Matouæ ejusdem æceteris tunc Prior in suis ad Robertum Pul- lum commentariis, in quo statutum legitur pro Cano- nicis qui sub præpositis vivebant (quia præpositi tem- poralia male tractabant, & nobiliores fortioresque Ca- nonici possessiones usurpabant) ut quilibet canonicus, personis ad certum numerum reductis, suum tempora- le proprium possideret, & ut de communis camera culti- bet distribueretur, prout in choro divinis officiis reside- ret. Hæc ibi. Prævaluit nihilominus in plerisque ec- clesiis ad plures annos antiqua vitæ communis ratio, quam ad posteros prophanasse, frequentiores Pontifi- cum sanctiones, ac variarum ecclesiarum instituta dem- onstrant.

Ut sacrum Chrisma.) Ad Can. 14. Non recens, sed a multis jam inde sæculis pravus invaluerat usus tor- ties ab Ecclesia explosus, totiesque resumptus, sacrum Chrisma pecuniæ pretio commutandi, qui quidem mul- tis canonibus condendis occasionem præbuit. Nondum tamen apud posteros usus obsolevit, ut observavit Pe- trus Arcudius lib. 2. cap. 9. ex veteri m. cod. Vati- cano, qui inter Orientalium ab ecclesia Romana defen- sionis causas, non minimam recenset eam, que ex Capellanorum Rom. Pontificis avaritia orta creditur, qui deferentes a sede apostolica annuatim sacrum Chris- ma, donec 80. auri libræ a Clero & populo, præter alia dona & munuscula sibi pendebant, non recedebant. Romanis subinde Græci eo in negotio haud lon- ge religiosiores extiterunt, quos præfatus Arcudius in

Rudia

* lib. 1. ep. 27. & 2. ep. 26.

* Conc. Carth. 1. c. 4. Agath. c. 16. Autel. 1. c. 11. & 6. Tolet. c. 10 & 19. Autel. c. 1. Trull. c. 14 & 15. Turon. sub Capto M. * lib. 2. c. 11 de Refor. Cleric. &c.

* Syn. 1. c. 2. Rom. sub Sym. 2. 4. ad Agath. c. 9. Ruten. sub Joan. 9. p. 2. c. 10. Autel. c. 11. c. 14. c. 19. c. 21 & 22. Tolet. III. c. 1. Palli. sub Lador. & Loth. 1. c. 17. Gratian. & q. 1. per- tuum.

Ruffia exiguum Chrifti matris ampullam ducentis aureis vendidisse scribit.

De in dedicandis ecclesiis.) *Ad Can. 15.* Quod Concilio Bracarenfi cap. 5. Vvornatiensi cap. 3. Aquigranensi II. sub Ludovico Pio part. 1. cap. 5. & Cabilonensi sub Carolo Magno cap. 16. maxime constantineo est.

Pro baptizandis catechumenis.) *Ad Can. 16.* Vel ut levissima limonum ablit suspicio, baptizandis consignandisque fidelibus a sacerdotibus pretia ullatenus præfigi vetat Gelasius I. episc. 1. cap. 7. nec quibuslibet illationibus impositis exagitari permittit renascentes, Gelasii verba sunt, secus facientes honoris periculo fore obnoxios edicit; *Quoniam,* inquit, *quod gratis accipiunt, gratis dare mandatur:* sed nec a baptizandis quidem offerri voluit Concilium Elberitanum cap. 48. *Qui baptizantur, inquit, munus in concubam non mittant, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrabere videatur.* Nonnihil subinde temperamenti huic decreto attulit Concil. Bracarense II. cap. 7. dum sponte a baptizatis oblata recepto indulget. Quod etiam usus posteriorum temporum probasse liquido demonstrant plerumque constitutiones synodales diversarum ecclesiarum, maxime Odonis Parisiensis, Lingoniensis, & Trecentis annis 1404. & 1400.

Ut in albis baptizatorum.) *Ad Can. 17.* Albis baptizatorum dies designantur, quibus neophyti albi ad ecclesiam confluere tenentur, teste Rabano de instit. Cler. lib. 3. cap. 39. *Dies,* inquit, *albas vocitamus propter eos, qui in sancta nocte baptizati albis per totam hebdomadam utuntur vestibus, quas sabbatho sequenti deponunt;* & ex Græcis Jobius Mocarbus apud Photium Bibl. num. 222. ait: *Αἱ μὲν οὖν ἑσπέραι ἐπιπέμπουσι τὸν νεοφύτου, ἰδὲν, οἱ βαπτίζοντες, ἑπτέμηνας ἡμέρας ἔχουσιν ἑσπέραις.*

Chriftiale.) De quo Ordo Romanus in Sabb. Pasche. Aleuinus ibid. & Honorius Augustod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 243. & lib. 3. cap. 109. Quoddam est capituli operimentum lincum, canuti instar, quo tum temporis neophytorum capita tegebantur, atque etiamnum parvulorum in baptismo involvi consueverunt, ut ex plerisque Manualibus libris notum est: expropter Honorius Augustod. christiale recens baptizatorum mitram comparat, ac disertis verbis eidem mysterio tribuit Rabanus Maurus de instit. Cler. lib. 3. cap. 19. *Triquetrum,* inquit, *post sacram unionem capus eius (baptiza-*

ti) mystico velamine, ut intelligat se diadematis regni & Sacerdotalis dignitatis portatorem tum ratione Chrifti matris quo inauguratur, ut indicat Concilium Laodicenum (cap. 84.) tum velaminis, quod sabbatho in albis deponitur juri Ecclesie credit. Ac in quibusdam ecclesiis Clericorum superpellicis conficiendis usus esse solitum Guallelmus Durandus Ratio. divin. lib. 3. cap. 1. num. 12. docet. Unde amplioris, quam nunc, forme iustitiam oportuit, ut superpellicis conficiendis usus esse posset.

Ut penitentes gravare &c.) Sacerdotum avaritiam locum decere penitentiarum redemptiones imposita pecunia multa ab Anglis ad Gallos profectam, atque ea tempestate passim in Normannia usurpata. Quam tametsi æqui nonnulli a primæva sui institutione præfiterent, haud multo post initium desierunt. Siquidem sacerdotes propriis commodis inhiantibus multas pecuniarum penitentibus imponendas in usus proprios convertere cœperunt. Atque adeo in deteriora prorsus flagitio culpæ lethalium veniam aut animadversionem propriis commodis & utilitatibus metientes, proculque criminis, non ratione, sed pecunia solvenda penitentes, aut ligabant aut solvabant. Quibus malis ut occurrerent olim Anglicani Patres 8. sæculi adversus ejusmodi redemptiones cum primum apud eos exortæ sunt, graviter invehi cœperunt in Concil. Clovethoviensi cap. 19. sub S. Cuthberto Cantuar. Arch. congregato ad an. 747.

Per octavas dies in albis representantur.) *Ad Can. 19.* Juxta prælicum veteris Ecclesie morem, cuius meminit D. Augustinus in serm. ad Competentes in octavis Pasche. Ordo Romanus in die Pasche, Rabanus Maurus lib. 2. instit. Cleric. cap. 39. Aleuinus de offic. div. c. de sab. sanct. & in albis, & episc. ad Carol. M. Amalarius de offic. div. lib. 1. cap. 32. & 33. & Honorius Augustod. in Gemma an. lib. 1. cap. 133. *Quam unionem,* inquit, *per octo dies in albis servant, in octava die lavant.* Idcirco ab antiquis Patribus diebus, qui a sabbatho sancto ad octavam Pasche excurrunt, hebdomade in albis nomen inditum esse legitur; utpote cujus sabbatho albas vestes neophyti deponerent. Quod haud dubie sublatum, cum adultorum baptismus cessavit; ac statim baptizandi tempora desierunt, cum propter imminetia parvulis pericula, tum propter auctam supra modum fidelium multitudinem, ut observat Rupertus Abbas lib. 4. cap. 12.

DE BERENGARII HERESIARCHÆ DAMNATIONE MULTIPLICI.

Opusculum Anonymi qui scribebat anno 1088. quo mortuus est Berengarius.

Petrus Franc. Chiffleus S. J. edidit ex MS. codice S. Augendi. Hoc vero concillio, quæ Berengarianam causam agitarunt, præmittere visum est.

Berengerius Andegavensis hæresim sui nominis condidit, & veritatem Domini corporis & sanguinis, contra evangelicam veritatem abnegare præsumpsit. Videlicet asserens, panem & vinum in sacrificio Domini, non vere, nec essentialiter, sed figurate tantum converti in corpus & sanguinem Dominicum: quod catholicæ fidei & evangelicæ veritati apertissime adversatur, ut sancti patres docuerunt. Quapropter sanctus Leo papa IX. eandem hæresim suo tempore apostolicam sedem per litteras ipsius Berengerii delatam, generali synodi judicio diligentius ventilavit, & ventilatam synodali judicio damnavit. Ipsum quoque Berengerium communionem ecclesie privavit; quam ipse Domini corporis & sanguinis communionem suis assertionibus voluit privare. Deinde ipsum ad proximum tuum synodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc synodum non ipse Berengerius, sed quidam ejus fautores pervenerunt: qui se legatos esse asserentes, eumque defendere volebant, in primo aditu desecerunt. Domus autem apostolicæ iterum synodali judicio sententiam Berengerii, & librum Joannis Scoti de corpore Domini, sub anathemate damnati. *General. Tom. XIX.*

Dicit: & fidem, quam omnes catholici de veritate corporis & sanguinis Domini hætenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utriusque synodi dominus Lanfrancus, non multo post Anglorum archiepiscopus, scribens contra Berengerium, se interfuisse fatetur: in quarum priore de Berengeriana hæresi se infamatum, & expurgatum; sed in utriusque, ejusdem hæreseos damnationi cum omnibus catholicis se assensisse testatur. Victor quoque papa, & in sede, & in auctoritate successor sancti Leonis papa, misso legato in Gallias, venerabili, inquam, Hildebrando, tunc archidiacono, sed nostri temporis apostolico, generalis synodum Turonis congregavit: in qua ipse Berengerius accepta optione defendendi se, cum se penitus defendere non posset, sub iuramento propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctæ ecclesie fidem de veritate corporis & sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem iuramento promisit; licet postea ad eandem hæresim redierit.

Nicolaus autem papa eidem Berengerio Romæ in generali synodo audientiam concessit, causamque ejus cum centum tredecim episcopis synodali judicio ventilavit. Sed ille iterum cum secliam

suam defendere non valeret, tandem quasi correptus, libros propriæ hærescos in conspectu domini apostolici, & totius synodi, manu propria concremavit: & errore abnegato, catholicam professionem quam in Turonensi concilio fecerat, sub iurejurando iterum renovavit: ita pronuntians. Ego Berengarius, indignus, &c. *ut infra in concilio Romano anni 1059.*

Formam autem huius iuramenti & anathematis ita sancta Ephesina synodus quibuslibet abdicandis hæresibus cap. xv. præscripsit; & de hæresi infamatos, non nisi per huiusmodi abdicacionem hæresis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt satisfacionem. Hanc juratoriam professionem Beringerii domnus papa Nicolaus statim per diversa transmisit regna: ut omnes gratias agerent pro eius conversione, quoniam pridem multum scandalizati sunt de eius aversione. Sed Beringerius more suo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos pontifices, & sanctam Romanam ecclesiam verbis & scriptis blasphemare præsumpsit. Nempe sanctum Leonem papam, non pontificem, sed pompificem, & pulpificem appellavit; sanctam Romanam ecclesiam, vanitatis concilium & ecclesiam malignantium; Romanam sedem, non apostolicam, sed sedem satanz, diabolis & scriptis non timuit appellare. Sed hæresim suam, post tot synodicas damnationes, & adiurationes, clanculo per discipulos suos utquequaque non cessavit disseminare, & quoslibet incautos veneno suæ hæresis inficere.

Unde venerabilis papa Alexander successor Nicolai papæ, iteris cum satis amice præmonuit, ut a secta sua cessaret, nec amplius sanctam ecclesiam scandalizaret. Ille autem ab incepto desistere noluit, hocque ipsum eidem apostolico literis suis remaudare non tenuit.

Quapropter reverendissimus papa Gregorius septimus, successor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus synodis generalibus Romæ concessit. Sed cum ipse sectam suam catholicæ fidei contrariam denegare non posset; iterum sub iuramento eamdem abdicare, & fidem

catholicam profiteri delegit, sicut in superioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Beringerianam hæresim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eidem concilio interfuerunt, tum ex regeſtis Romanorum pontificum, tum ex scriptis religiosorum virorum, qui de his fidelissime scripserunt. Nam eadem concilia nostris temporibus infra xl. annos celebrata reperuntur, quot anni ab exordio pontificatus sancti Leonis papæ usque in præsentem annum computantur, qui est ab incarnatione domini MLXXXVII. Unde & adhuc multi vivunt, qui eidem concilio interfuerunt: qui & nobis de eidem concilio fidelissime testificati sunt.

Ultimæ quoque generali synodo sub Gregorio papa septimo, anno dominicæ incarnationis MLXXXIX. nos ipsi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media synodo constitit, & hæresim de corpore Domini, sicut supra diximus, coram omnibus propriæ manus sacramento abdicavit: videlicet sub præsentia Gregorii papæ, Henrici patriarchæ Aquilejensis, & reverendissimorum episcoporum Petri Albanensis, beati Anselmi Lucensis, Landulphi de Pifa, Reginherii de Florentia, Hugonis Diensis, Aitmanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta episcoporum, & abbatum, & innumerabilium clericorum.

Horum igitur conciliorum tam generalium, & apostolica autoritate tam principaliter firmatorum sanctiones, contra Beringerianam hæresim nobis sufficere debent. *Tum post disputationem mere polemamicam adversus Berengarii dogma: Nec necessarium, inquit, nobis videbatur, ut singulas Beringerii nentias enumerarem, & enumeratas singulariter annullarem: præteritum cum eruditissimi doctores, Lanfrancus inquam, & Christianus, ambo religione & eruditione Christianissimi, non multo post episcopi, de his enacfestissime scripserint. Et post nonnulla: Hæc autem in sine sedulæ simplicioribus fratribus, nostris in quam similibus, fraterna præmonitione suggerimus. Quibus verbis, monachum se prodit: atque ut putat Cbiffetius ex conjecturis quas affert, Beneditinum.*

** Altera una
synodus pro
Berengario
interdixit ut
non hinc
ducat.*

** Christianus
Christiani non
alium se pro
bat quam
Quintusdam.
Vide quibus
argumentis.*

ANNO
CHRISTI
1059.

CONCILIIUM ROMANUM II.

ANNO
CHRISTI
1059.

In quo, damnato Berengario, Lanfrancus sententiam absolutionis retulit, anno ML. tempore Leonis papæ IX.

Tempus con-
cilii.

Quo tempore ista synodus Romæ celebrata fuit, Hermannus Contractus in chronico, anno 1050. indicat breviter his verbis: Dominus papa post pascha synodam stem Romæ coilepsit. Quæ de causa celebratum, quidve in ea actum fuerit, ostendit Lanfrancus in commentario quem contra Berengarium edidit, his verbis: Tempore sancti Leonis papæ delata est hæresis sua (alloquitur Berengarium ipsum) ad apostolicam sedem. Qui cum synodo præficeret, ac videret secum non parvam multitudinem episcoporum, abbatum, diversisque ordinis & diversis regionibus religiosorum personarum, iustum est in omni audientia recitari quas mihi de corpore & sanguine domini litteras transmisisti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibusdam clericis. Quas cum legisset, & contra usitatissimam ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent, zelo Dei accensi, quibusdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum est, ut non deterior de te quam de me fueris exorta sus-

picio, ad quem videlicet tales litteras destinaveris: putantibus multis, me fovere ac frovere que a te dicerentur: vel gratia, qua te diligere; vel fide, qua revera ita esse indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remensi clerico Romam perlatas recitator legeret, intelleso quod Joannem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, communi de eucharistia fidei adversa sentire: promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione sanctæ ecclesiæ, quam tu præcare sancta eius communione satagebas. Post hæc præcepit papa ut surgerem, prævi rancoris a me maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris autoritatibus quam argumentis probarem. Itaque surrexi: quod sensi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit; nulli displicuit. Hactenus de synodo Romana Lanfrancus, in qua damnato, ut vidisti, Berengario, ipse Lanfrancus absolutionis sententiam retulit.

In hoc eodem concilio contra Berengarium a Leone pontifice celebrato idem pontifex decre-

Berengarius
condemna-
tus, Lanfran-
cus absolutus.

ANNO CHRISTI 1079.

ANNO CHRISTI 1079.

vit pallium Dominico patriarcha Veneto, eidem-que privilegium concessit, ut crucem ante se deferret: patriarchalemque sedem approbavit, & episcopis Venetiae provinciae & Istriae scripsit, ut huic tamquam primati suo obedirent, eoque revererentur. Hec ex scripto chronico Andreæ Danduli. Quae omnia renovata & confirmata ab Alexandro secundo in concilio Mantuano, idem autor affirmat. Sicque plane translatus fuit patriarchatus Gradenfis in Venetum, qui hactenus titulo Gradensis sedis potitus erat.

consensisse de sacrificio Ecclesiae didis Lanfranco, pro eo se dare sententiam, negligenda esse ea quae diceret Lanfranco potius quam ea quae diceret Petrus Damiani, Romanæ ecclesiae filius, S. Rufinæ, si satis memini, episcopus, non inferior, ut dicta repetam, Lanfranco lima eruditionis, dignitate christiana religionis, multo Lanfranco operosior in studio divinæ lectionis, secundum quod præcepit ipse Dominus *scrutamini scripturas*. Ita papa ille, cum quo moras pene per annum feceram, compescitam putare visus est, & compositam vecordiam turbæ turbatæ, ut ait B. Augustinus, cœni commoti, quo me hæreticum quantum potuit insimulaverat: maxime quia Papa undecumque libros comportari fecerat, Episcopis & abbatibus, Clericis & monachis, unde Sacrificia Christi impervertibilia, sensa & scripta, Augustini, Jeronymi, Ambrosii, aliorumque legenda proposuerat, mecum sentientibus in eis qui cum Papa erant, episcopo Portuensi, episcopo Siccrenti, episcopo Terracineni, cardinalibus Attone Mediolanensi, monacho Tudenli Romanæ ecclesiae cardinali nomine Deufdedis, Petro cancellario, benigni atque humilis cordis fratre Fulcone transmontano, clerico ipsius domini Papæ, convivore nihilominus Tethbaldo, qui litteratior diligentia peculiari apud S. Petrum eo tempore habebatur clericus, & fratre quodam, qui cognomine Bonadies appellabatur, aliisque compluribus, quorum nomina dignitateque non teneo. Cum tamen urgerent Papam illum quam maxime pestilentes & scripturarum pervertores, ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere usque ad conventum qui futurus erat apud eum in quadagesima episcoporum, secundum vulgare illud Terentii *interim piet aliquid*, sperantes tunc frequentiore adituram turbam, & aliquid ulterius veritatem valiturum tumultum ineptorum multo copiosiore tunc affecturum ad dejiciendum quasi de arce Papam, qui veritatis partibus propugnauerat & me maxime secundum quod domnus Boetius de se contigisse in quodam concilio scribit: quamquam me viro huic non comparem, omnino dicens compressus inodorum grege conticui, veritus ne merito haberer iulanus, Dicit inter istanos sapiens videri contenderem. Et ita circa quædam per Papæ inconstantiam quoad sperabat turba rei exitus habuit. Papa enim qui in conventu illo in festivitate omnium sanctorum scriptum suprapositum multa vociferatione fidei sufficere debere omnibus pronuntiari fecerat, nihil scripto domi, nihil a calumniatoribus addi permiserat, usque eo dejectus est importunitate Paduani scurræ non episcopi, & Pisani non episcopi sed antichristi. Qui enim veritatem negat antichristus est. Et ipse maxime cum Paduano illo omnibus qui de sacrificio Christi contradicebant maxime veritatem negando patronari susceperat. De quorum ultione omnipotens illa justitia divina non distulit. Paduanus enim continuo gladio interemptus deperit, Pisanus vitam impiam continua quantum ad me pervenit insolenti morte finivit. Uique eo, inquam, Papa dejectus est, ut permitteret calumniatoribus veritatis in posteriori quadagesimali concilio scriptum a se firmatum in priori festivitate omnium sanctorum, Episcoporum consensu scripto mutari hujusmodi.

NOTE GABR. COSSARTII, S. J.

Tempore concilii. Romæ habitam hoc anno synodum discimus tum ex Hermanno, cujus verba paulo ante legisti, tum ex auctore Remensis concilii, cujus festione secunda statutum est, ut archiepiscopus Remensis, & Dolensis episcopus, medio Aprilis, Romano concilio intererent. At cum annis etiam consequentibus a Leone concilia Romæ habitata sint post pascha, atque id nomen ipsi fuisse dicit Antelmus monachus in fine actorum concilii Remensis: cur huic potius, quam consecutus conciliis prima illa Berengarii damnatio tribuatur, mox dicemus in notis ad concilium Vercellense. Recte autem admonet vir clarissimus Franciscus de Roze, in eruditissima dissertatione de Berengario, bis lapsum esse auctorem vitæ Lanfranci, quod & hoc concilium Leoni VIII. Pont. Max. tribuit; & Berengarium dicat eo responsales clericos duos pro se misisse. Nam in Romano concilio, neque per se, neque alium ullum auditus est: neque clericos duos nisi ad Vercellense misit.

Quis in hoc concilio Lanfranco locus. Locum in hoc concilio vir idem eruditissimus Lanfranco inter abbates tribuit; qui anno tantum MXXIII. hoc est, annis post hoc concilium tricesimo, abbas fuit. Alius hic erat Lanfranco in synodo locus, ad quam, ut ait ipse, non tantum episcopi, & abbates, sed *diversi ordinis religiosæ personæ* magno numero conveniant.

Cur ad concilium venisset. Aliud est, quod eidem erudito viro excidit: venisset Romam eo anno Lanfrancum ad placandum pontificem, qui Normanniam totam, propter Guillelmi ducis cum Mathilde contanguinea matrimonium, interdixit multaverat. De hoc enim interdicto egisse Lanfrancum, non cum Leone IX. sed cum Nicolao II. qui post annos omnino IX. pontificatum adit, discimus tum ex Lanfranci vita; cujus auctor, Lanfranci ipsius retati suppar; tum ex Beccensi chronico, in quod ex ea vita pars ista translata est. Illius autem interdicti nulla, opinor, nisi in duobus his locis mentio.

ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM in causa Berengarii.

Juramentum Berengarii Turonici clerici factum Romæ in ecclesia Lateranensi de Eucharistia, tempore Gregorii VII. papa.

Martine A. accdot. 14V. pag. 103. *Profiteor panem altaris post consecrationem esse verum corpus Christi, quod natum est de Virgine, quod passum est in cruce, quod sedes ad dexteram Patris, & vinum altaris postquam consecratum est, esse veram sanguinem, qui manavit de latere Christi. Et sicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo, sic me adjuvet Deus, & hac sacra.*

Scriptum istud cum Romæ apud Papam moram facerem in conventu Episcoporum, quem habuit in festivitate omnium sanctorum vociferatione multa omnibus pronuntiari fecit, dicens sufficere debere his quibus lac potus dandus esset non cibus, secundum quod scribit S. Augustinus de sacrificio ecclesiae dicens: *Quod videtis in altari panis est & vinum, quod etiam oculis vestris vobis remittunt: quod autem fides instruenda postulat, panis est corpus Christi, vinumque sanguis*. Inclamans populo me non esse hæreticum, ita me de scripturis, non de corde meo habere, omnibus testificans in audientia sua Petrum Damiani non inferiorem lima eruditionis, non inferiorem Lanfranco dignitate christiane religionis Romæ non

Episcopis & abbatibus, Clericis & monachis, unde Sacrificia Christi impervertibilia, sensa & scripta, Augustini, Jeronymi, Ambrosii, aliorumque legenda proposuerat, mecum sentientibus in eis qui cum Papa erant, episcopo Portuensi, episcopo Siccrenti, episcopo Terracineni, cardinalibus Attone Mediolanensi, monacho Tudenli Romanæ ecclesiae cardinali nomine Deufdedis, Petro cancellario, benigni atque humilis cordis fratre Fulcone transmontano, clerico ipsius domini Papæ, convivore nihilominus Tethbaldo, qui litteratior diligentia peculiari apud S. Petrum eo tempore habebatur clericus, & fratre quodam, qui cognomine Bonadies appellabatur, aliisque compluribus, quorum nomina dignitateque non teneo. Cum tamen urgerent Papam illum quam maxime pestilentes & scripturarum pervertores, ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere usque ad conventum qui futurus erat apud eum in quadagesima episcoporum, secundum vulgare illud Terentii *interim piet aliquid*, sperantes tunc frequentiore adituram turbam, & aliquid ulterius veritatem valiturum tumultum ineptorum multo copiosiore tunc affecturum ad dejiciendum quasi de arce Papam, qui veritatis partibus propugnauerat & me maxime secundum quod domnus Boetius de se contigisse in quodam concilio scribit: quamquam me viro huic non comparem, omnino dicens compressus inodorum grege conticui, veritus ne merito haberer iulanus, Dicit inter istanos sapiens videri contenderem. Et ita circa quædam per Papæ inconstantiam quoad sperabat turba rei exitus habuit. Papa enim qui in conventu illo in festivitate omnium sanctorum scriptum suprapositum multa vociferatione fidei sufficere debere omnibus pronuntiari fecerat, nihil scripto domi, nihil a calumniatoribus addi permiserat, usque eo dejectus est importunitate Paduani scurræ non episcopi, & Pisani non episcopi sed antichristi. Qui enim veritatem negat antichristus est. Et ipse maxime cum Paduano illo omnibus qui de sacrificio Christi contradicebant maxime veritatem negando patronari susceperat. De quorum ultione omnipotens illa justitia divina non distulit. Paduanus enim continuo gladio interemptus deperit, Pisanus vitam impiam continua quantum ad me pervenit insolenti morte finivit. Uique eo, inquam, Papa dejectus est, ut permitteret calumniatoribus veritatis in posteriori quadagesimali concilio scriptum a se firmatum in priori festivitate omnium sanctorum, Episcoporum consensu scripto mutari hujusmodi.

Corde credo & ore confiteor panem & vinum quae ponuntur in altari per mysterium sacra orationis & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam & vivificantem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini nostri & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Vir-

ANNO
CHRISTI
1019.

Virgine, & quod pro salute mundi dicitur in cruce
pendit, & quod sedet ad dexteram Patris, & ve-
rum Sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus
est, non tantum per signum & virtutem Sacramen-
ti, sed in proprietate natura, & veritate substan-
tia.

Hoc scriptum mutatum ad placitum eorum,
qui ut ait Poeta gentilis: Turpe putant parere mi-
noribus, & qua imberber didicere semes perdenda fa-
ceri, ut quasi victores viderentur, quod non scri-
ptum a me prius & a Papa confirmatum eadem
complexione sequerentur, sed adderent substantia-
liter ad me pertulit Pifanus episcopus, si forte
eadem complexione in confessu ecclesie ego il-
lud legerem, dicens facile toleraturum dominum
Papa substantia liter addendo calumpiatoribus con-
sentire. Ego charta correpta, & quantum brevis
permittebat temporis recurra, perpendi ad sanum
intellectum utrumque posse reduci & substantia-
liter & cetera verba que in scripto erratici posu-
issent suo, respondi, quia ita placeret domino Pa-
pae, me substantia liter additurum, cogitans idip-
sum quod adicerent substantia liter plus valere ad
deiciendos eos secundum quod scribitur: dejeci-
sti eos dum allevarentur. Re enim vera quod
dicit quis panis sacratus in altari, salva sua sub-
stantia, est corpus Christi, id est non amittens
quod erat, sed assumens quod non erat. Panis
enim ante Christi cenam nunquam nisi ad susten-
tationem corporis valuit, in cena illa ut etiam
ad salutem valeret anime nutu sui creatoris ac-
cepit. Aliter quod dicit quis panis sacratus in al-
tari est corpus Christi, oculo cordis tui, sed non
oculo corporis, non manui, non denti; unde beatus
Augustinus: *Intellige, scriptura esto capax, at-
tende aliud in altari subjeti oculis tuis, aliud in nu-
cordis tuo.* Item in quodam sermone de verbis e-
vangeliis: *Tunc autem hoc erit id est vita erit unicus-
que corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento
visibiliter sumitur, in ipsa veritate, spiritualiter
manducetur, spiritualiter bibatur.* Ita verum enun-
ciatum esse etiam ab ipsa veritate, ut eos quibus
enunciabatur lateret quid ipsa veritas diceret, ex-
empla non desunt. Cum enim Domino Jesu qui-
dam non de constantia propositi, sed de levitate
recordie diceret: *magister sequor te quocumque i-
eris,* respondit dominus quod ille minime intellexit,
cum tamen veritas nisi verum dixerit: *Respondit enim: vulpes foveas habent, & volucras caeli nidos,* quod erat respondisse, dololitas ad quam designandam de Herode idem ipse dicit: *Dicite vulpi illi, & levitas quam nomine avium hoc loco Dominus designavit, apud te hospitium acceperant, in interiore tuo dominantur: quod dum fit, ego in te mihi adquietere non possum, ego te convivorem & affectam habere non debeo. Ille autem responsum sibi putavit esse quod non haberet Dominus Jesus sibi ipsi hospitium temporale nedum sibi & illi. Non minus cur urgeretur a cognatis ascendere ad diem festum respondens: ego non ascendam ad diem festum hunc, vos ascendite ad diem festum istum: respondisse putatus se non ascendurum ad diem festum quod minime respondit. Illi in adhortatione sua, ut ascenderent ad diem festum, posuerant, ut & discipuli sui gloriam haberent; & ad hoc Dominus Jesus non respondebat: ego non ascendam ad diem festum hunc; ubi pronomen hunc, accipi voluit, tamquam si diceret ad diem festum hujusmodi, id est ut vobis vel mihi gloriam quam temporalem. Si enim Dominus sine additamento pronominis quod est hunc vel istum dixisset, ego non ascendam ad diem festum, nulla ratione illis praescedentibus Domi-*

anus ad festum ascendisset; nihilominus ubi dicit Dominus; *sedere ad dexteram vel sinistram non est meum dare vobis;* non desunt qui inepte putent Dominum Jesum dixisse Patris solius esse, non suum dare sedere ad dexteram vel ad sinistram; sed plane in eodem loco Dominus manifestavit suum esse sicut & Patris dare, sedere ad dexteram vel ad sinistram dicens: *Sed quibus paratum est a Patre meo,* ubi necessario subauditur, est meum dare sed non talibus hominibus quales illi erant, qui coepistolis suis superbe excellere, matre intercedente, appetebant, & ita esse accipiendum de pronomine quod ponitur ibi vobis, id est talibus quales vos estis nullius perverterepoterit. Secundum haec scripturarum loca putavi licere mihi, pronunciare, quod erratici addi scripto volebant, suo id est substantia liter, dum ad aliud quam ipsorum intellectum vocem referrem eandem. Ipsi enim ad hoc accipiebant quod substantia liter addebant, dicentes panis sacratus in altari est substantia liter corpus Christi ut qui hunc dixisset, dixisse putaretur panis subjectum de sacrificio Christi per sui corruptionem ablatum deesse, subjectum vero corporis Christi per generationem subjecti sui recens factum adesse, cui saltilati tota ratio, tota contradicit auctoritas. Duo sunt enim in sacrificio Christi Sacramentum & res Sacramenti, Sacramentum non amittens per corruptionem subjecti quod erat, & res Sacramenti minime nunc primum incipiens esse per generationem C subjecti quod erat.

Quod in scripto suo erratici addiderunt per mysterium orationis, revera contra se scripserunt: quia nihil per mysterium agi poterit, nisi aliud expositum, aliud latens habuerit, & quod expositum in hoc negotio Sacramentum, & quod latet res Sacramenti accipitur. Unde B. Augustinus de sacrificio altaris: *Intellige, esto scriptura capax. Attende aliud altari subjeti oculis tuis, aliud in aui cordi tuo.*

Quod autem scripserunt: *panem & vinum quae ponuntur in altari converti in veram & propriam co vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini nostri,* non me latebat eos ita velle accipi sicut dixi, ut putet quis deesse in sacrificio altaris subjecta panis & vini per corruptionem sui, & adesse carnem Christi & sanguinem, nunc primum esse instituta per generationem subjecti sui contra manifestam de sacrificio Christi beati Ambrosii sententiam dicentis: *In hac carne & sanguine nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, sed vivificatricem & salvatricem substantiam in pane & vino.* Et notanda omnipotentis justitia in eos quos merito justitiae sum dat in reprobum sensum. Postquam enim scripserunt de conversione panis & vini in sanguinem quae revera est secundum quod interpretantur authenticae scripturae, non secundum erroris opinionem ita consequenter quod revera destituit, velint, nolint qui scripserant addiderunt. Et post consecrationem, ubi necessario subaudiendum est ipsius panis & vini esse, ubi item necessario subaudiendum reliquerunt ipsum panem & vinum verum Christi corpus & sanguinem. Qui enim ita scribit necessario in sacrificio Christi panem & vinum superesse constituit. Consecrati enim panem & vinum in altari non est destrui subjecta panis & vini per corruptionem sui. Quocumque enim consecratur non amittit quod erat, sed in melius quam erat provehitur; & quicumque enunciat affirmationem hanc, panis & vinum post consecrationem sunt corpus Christi & sanguis necessario mentitur, si affirmationi huic auferat vel subjectos terminos qui

ANNO
CHRISTI
1019.

qui sunt panis & vinum post consecrationem, vel A rura manu tenerem, & legerem, per sacra affirmans, me ita habere, ut legissem. Quod cum fecissem licere mihi hoc facere, sicut supra dixi, putans, eorum infonare voces, non ad eorum eas sensa accipere quod legerunt, ad interpretationem meam non ad ipsorum me legere inclinaverunt: ut etiam hoc juramento firmarem, nec secundum eorum sensa scriptum quod tenebam deinceps interpretaturum. Hic mihi omnipotentis misericordia non defuit. Respondi enim me adeorum intellectum meum non deducere, ea quæ ante paucos dies mecum inde Papa egerat, sola tenere, ita inclamatione eorum suppressa, nullus quid mecum Papa egisset interrogavit. Non ego, non Papa exposuit, sed ut videretur, non locus est exponendi. Ante paucos dies accito a se mihi, audiente Portuensi episcopo, ita Papa narraverat: „ Ego „ plane te de Christi sacrificio secundum scripturas bene sentire non dubito, tamen quia consuetudinis mihi est, ad B. Mariam de his, quæ me movent recurrere, ante aliquot dies imposui religioso cuidam amico & familiari meo jejunii & orationibus operam dare, atque ita a beata Maria obtinere, ut per eum mihi non taceret, sed verbis commendaret quorum me de negotio quod in manibus habebam de Christi sacrificio reciperem, in quo immotus persisterem. Religiosus vir & mihi familiaris petitioni meæ satisfacere voluit. Post constitutum temporis spatium a beata Maria audivit, & ad me retulit, nihil de sacrificio Christi cogitandum, nihil esse tenendum quod haberent authenticæ scripturæ, contra quas Berengerius nihil habebat. Hoc tibi manifestare voluit ut securiorem ad nos fiduciam & alacriorem spem habeas. Ita erraticis consensum meum ne secundum opinionem eorum quod legeram interpretarer, negavi. Consentire me his quæ mecum Papa egerat omnino confirmavi. Ita me erraticorum vecordiam evasisse jam putaveram, cum Papa nescio a quibus persuasus, & quasi de arce dejectus, subito a me exegit unde nihil ante confessum Episcoporum, nihil in consessu per se vel per alium egerat; quod nulla eum a me ratione exigere posse quasi securus jam eram, ut prostratus humi confiterer me ad tempus illud usque errasse, pro eo quod diceas de sacrificio Ecclesie panis & vinum sacrata in altari sunt corpus Christi & Sanguis, non addidisset *substantialiter*. Quid dicam? Subita Papæ vecordia perturbatus, Deo non donante mihi constantiam peccatis meis exigentibus, ne continuo mihi ipse Papa anathema faceret & vulgus, quod quasi necessario consequebatur, in quam vellet me necem arripere, prostratus ut jubebat, sacrilega voce me errasse confessus sum. Ita mecum agens; qui te occisuri sunt omnes Christiano nomine gloriantur, ab omnibus obsequium in necem tua Deo præstitisse putabuntur. Facilius tibi erit ad divinam misericordiam recurrere. Evolve te utcumque de potestate erraticorum & manibus Ad hoc me sacrilegium non solum quam supra posui causa deiecit, sed etiam hæc quam nulla subscripturus sum salutem. Pertulerant ad me quibus non credere non debebam, dominus ille Monticassini Abbas & Petrus Neapolitanus ejusdem conobii monachus, de cujus laude interim taceo, ne forte insufficienter agens, quid amplius agerem non habuisse ab aliquo reputer, voluntatem Papæ in eo fuisse si soli illi assensum præbuissem, me quamdiu viveret, loco aliquo quasi carcere claudere, ut mecum sentire de scripturis minime putaretur, & ita adversariis sibi compliatis de-

Quod autem scripserunt: non tantum per signum & virtutem Sacramenti, causam ut ita scriberent nescierunt, nullam ergo scripturam, nullius perveritatem audivi, quæ constitueret Sacramentum altaris solum esse sine re Sacramenti; sed ne ratio aliqua appellari Sacramentum convincit aliquid nisi constituerit etiam rem, cujus Sacramentum debet appellari.

Quod autem eligiverunt aliqui figuram illam quam dixerunt chymeram, dicentes, prima draco, postrema leo, media ipsa chymera: signum sibi ad demonstrandam impudicitiam confixerunt, nullo tali monstro in continentia existente totius animalis. Et si dicas quod ajunt secundus, nullo subiectum hoc nomine demonstrasti nulli rei existentii hoc quod demonstraretur invenisti. Dominus autem Jesus in cæna sua gratias agens Patri, quod non insufficientis esset ad benedictionem illam per eum cujus Verbum personaliter homo sibi unierat, in quo erat mundum reconcilians sibi, panis & vino benedixit, id est panem & vinum in eam dignitatem provexit, ut præter naturalem sustentationem quam reficiendis possunt adhiberi corporibus, sint etiam ad salutem animæ efficaces. Sacramenta ea constituens corporis sui & Sanguinis: ita in sacrificio Christi non est panis & vinum tantum signum vel Sacramentum quod erat impossibile; quia duo sunt signum & signatum, Sacramentum & res cujus Sacramentum est. Nec virtutem habet signum vel Sacramentum, si solum illud consideres, quod impossibile est, sed virtus signi signatum & virtus Sacramenti res, cujus Sacramentum est. Inde B. Augustinus: *Hoc accipe in pane quod pendit in cruce. Hoc bibe in calice pro eo quod est in vino, quod manavit e latere.* De eodem B. Ambrosius: *In carne ista & sanguine nihil corruptibile, nihil creantem mens humana consipiat, sed salvatricem vivificantemque substantiam in pane & vino.* Alibi Augustinus: *Intellige, esto capax scriptura, attende aliud subijci oculis tuis, aliud inani cordi tuo.*

Quod scripserunt de improprietate naturæ & veritate substantiæ, contra me non scripserunt. Ego ita habebam panem & vinum sacrata in altari esse, non aliam cujusquam, sed proprium Christi corpus non sanctificum sicut Manichei, sed verum & humanum; & pro eo frustra scripto suo istud tale quasi scripto meo contradicere indiderunt. Scriptum illud meum suffecerat papæ in Concilio illo in festivitate omnium Sanctorum in Lateranensi ecclesia, scriptum illud in omnium audientia legi fecerat omnibus, si ita vellet me scriptum illud iurejurando firmatum esse in eorum audientia adnotari fecerat. Proximum etiam diem constituerat qua ipsius si ita vellet, facti juramenti etiam per ignitum ferrum firmamentum ab aliquo meo acciperent; ita veniente die constituto, quantum poteram jejunii & orationibus rei exitum apud justum iudicem præmunitum me habere præsumebam, quando ad me in palatio post solis occubitum a Papa domnus abbas Montis Cassini, summus tunc in palatio auctoritatis, attulit jubere domnum Papam, ut ad hospitium ad refedionem corporis me reciperem; quia ipse omnino desitisset, & a juramento quod publico populo proposuerat, & a confirmatione per ignitum ferrum juramenti. Postquam autem in illo quadragesimali concilio permissum est erraticis, meum scriptum sicut supra didum est, scripto mutare suo apud Papam obtulerunt, ut in consessu Episcoporum scriptum eo-

meum manu tenerem, & legerem, per sacra affirmans, me ita habere, ut legissem. Quod cum fecissem licere mihi hoc facere, sicut supra dixi, putans, eorum infonare voces, non ad eorum eas sensa accipere quod legerunt, ad interpretationem meam non ad ipsorum me legere inclinaverunt: ut etiam hoc juramento firmarem, nec secundum eorum sensa scriptum quod tenebam deinceps interpretaturum. Hic mihi omnipotentis misericordia non defuit. Respondi enim me adeorum intellectum meum non deducere, ea quæ ante paucos dies mecum inde Papa egerat, sola tenere, ita inclamatione eorum suppressa, nullus quid mecum Papa egisset interrogavit. Non ego, non Papa exposuit, sed ut videretur, non locus est exponendi. Ante paucos dies accito a se mihi, audiente Portuensi episcopo, ita Papa narraverat: „ Ego „ plane te de Christi sacrificio secundum scripturas bene sentire non dubito, tamen quia consuetudinis mihi est, ad B. Mariam de his, quæ me movent recurrere, ante aliquot dies imposui religioso cuidam amico & familiari meo jejunii & orationibus operam dare, atque ita a beata Maria obtinere, ut per eum mihi non taceret, sed verbis commendaret quorum me de negotio quod in manibus habebam de Christi sacrificio reciperem, in quo immotus persisterem. Religiosus vir & mihi familiaris petitioni meæ satisfacere voluit. Post constitutum temporis spatium a beata Maria audivit, & ad me retulit, nihil de sacrificio Christi cogitandum, nihil esse tenendum quod haberent authenticæ scripturæ, contra quas Berengerius nihil habebat. Hoc tibi manifestare voluit ut securiorem ad nos fiduciam & alacriorem spem habeas. Ita erraticis consensum meum ne secundum opinionem eorum quod legeram interpretarer, negavi. Consentire me his quæ mecum Papa egerat omnino confirmavi. Ita me erraticorum vecordiam evasisse jam putaveram, cum Papa nescio a quibus persuasus, & quasi de arce dejectus, subito a me exegit unde nihil ante confessum Episcoporum, nihil in consessu per se vel per alium egerat; quod nulla eum a me ratione exigere posse quasi securus jam eram, ut prostratus humi confiterer me ad tempus illud usque errasse, pro eo quod diceas de sacrificio Ecclesie panis & vinum sacrata in altari sunt corpus Christi & Sanguis, non addidisset *substantialiter*. Quid dicam? Subita Papæ vecordia perturbatus, Deo non donante mihi constantiam peccatis meis exigentibus, ne continuo mihi ipse Papa anathema faceret & vulgus, quod quasi necessario consequebatur, in quam vellet me necem arripere, prostratus ut jubebat, sacrilega voce me errasse confessus sum. Ita mecum agens; qui te occisuri sunt omnes Christiano nomine gloriantur, ab omnibus obsequium in necem tua Deo præstitisse putabuntur. Facilius tibi erit ad divinam misericordiam recurrere. Evolve te utcumque de potestate erraticorum & manibus Ad hoc me sacrilegium non solum quam supra posui causa deiecit, sed etiam hæc quam nulla subscripturus sum salutem. Pertulerant ad me quibus non credere non debebam, dominus ille Monticassini Abbas & Petrus Neapolitanus ejusdem conobii monachus, de cujus laude interim taceo, ne forte insufficienter agens, quid amplius agerem non habuisse ab aliquo reputer, voluntatem Papæ in eo fuisse si soli illi assensum præbuissem, me quamdiu viveret, loco aliquo quasi carcere claudere, ut mecum sentire de scripturis minime putaretur, & ita adversariis sibi compliatis de-

ANNO
CHRISTI
1010.

authoritate confirmandam veritatis miuime laboraret. Ad hoc mihi a patre misericordiarum totius consolationis Deo firmamentum quia indignissimo defuit; & ad iussum Papæ coram omnibus quod professioni meæ *substantialiter* non addidisset errasse me confiteri non horruui. Exaudi Domine, placare Domine, intende & fac spiritum meum, ut in tuo proficiam spiritu, quanto maiore potest deficere, & qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas, Deus omnipotens miserere, fons misericordiarum tantum sacrilegium agnoscenti. Ignosce infelicitati meæ, lætitiæ salutari tui quandoque restitue, antequam veniat salutaris ille tuus in maiestate tua & Sanctorum Angelorum tantum crimen in me ipse ignis contumens, congruus doloris igne consummi. Et vos etiam mihi in Christo Fratres, quicumque in scriptum istud inciditis, fortes dilectionis in proximum christianæ vires exerite, confessionis meæ lachrymas miseranter attendite, mihi apud omnipotentem misericordiam probent votis agite.

DE JOANNIS SCOTI LIBRO
cujus in his contra Berengarium conciliis
frequens mentio.

GNBR. COEFARTII, S. J. ADMONITIO. C

Joannis Scoti de eucharistia librum non alium esse puto, quam qui extat hodie sub nomine Bertrami. Primus hoc detexit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus, eaque de re scripsit eruditissimam epistolam ad D. Lucam Dacherium, quæ Spicilegi Tomo 3. ipso in limine est edita. Præcipuum illius argumentum est, quod excerptus ex codice Joannis Scoti locus, quem mox in Ascetici epistola leges, eisdem verbis eo in libro qui dicitur Bertrami, reperitur. Deinde librum sancti Scotus Caroli Calvi jussu scripserat, ut ait Berengarius in literis ad Ricardum; Bertramus pariter in epistola nuncupatoria, principis imperio adactum scripsisse se profiteretur. Joannes Scotus Paschasium impugnavat; in Paschasium Bertramus totus est.

Unum est in quo assentiri sententiam hujus illustrissimo eruditissimoque auctori non possum; quod opus istud jam inde ab ortu suo sub ementito Bertrami nomine delituisse credit; id agere scilicet Joanne ipso Scoto, ut hæc tamquam larva velus, hæreticos invidiæ declinaret. Primis enim temporibus, nulla Bertrami mentio, perpetua Joannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guimundus, Durandus, Ascetinus, synodi Romane, Vercellensis, Parisiensis, omnes Joannem Scotum operis illius agnovissent auctorem: ac ne semel quidem exprobrata est aut commemorata nominis illa fictio, quam ignorare non poterant, si librum, quem sciebant dicebantque esse Joannis Scoti, alterius inscriptum nomen videbant. Primus Sigebertus opus hoc Bertramo adscripsit. Rattramno tribuit Anonymus a Cellotio nostro in Appendice miscellanea ad historiam Gottesealchi editus, quem Sigeberto recentiorum arbitror.

Est autem operæ pretium animadvertere, quod nuper in publicis de Theologia disputationibus pari eruditione ac sacunda docebat Bullionæus princeps Emmanuel Theodosius dux Albretanus, nunquam visa simul opera duo, quorum alterum Joannis Scoti dicitur, alterum Bertrami. Nono, undecimo, duodecimo sæculo, liber Joannis Scoti legebatur; duodecimo & consequentibus, Bertrami. Magnum indicium unius quidemque operis (præsertim cum id aliunde tam multæ persuadeant) primum sub uno, deinde sub alio nomine præcedentis.

Berengarii ad
Ricardum ep.
litteræ.

BERENGARII AD LANFRANCUM

Epistola, cujus mentio in Romano concilio.

Fratri Lanfranco Berengarius.

PERVENIT ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotensi, in quo dissimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem est, displicere tibi immo hæreticas habuisse sententias Joannis Scoti de Sacramento altaris, in quibus dissentit a suscepto tuo Paschasio. Hac ergo in re si ita est, Frater, indignum fecisti ingenio, quod tibi Deus non aspernabile contulit, præpropèram ferendo sententiam. Nondum enim adeo stegisti in scriptura divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater, quantumlibet rudis in illa scriptura vellem tantum audire de eo, si opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel iudicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aspernante aspicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus sententias de eucharistia probamus: habendus tibi est hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris taceam.

NOTA G. C.

Hanc epistolam primus edidit Dacherius ex bibliotheca regia, ac deinde Franciscus de Roye in dissertatione de Berengario: quorum posterior illam ipsam esse, quæ in Romano concilio prolata fuit, ex eo probat, quod intellexit concilium ex his literis, quod Berengarius Joannem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, communi de eucharistia fidei adversa sentiret. Quæ tria in hac epistola præstat. Adde ego certissimum id esse ex postrema hujus epistolæ periodo: consideratur modo cum his Berengarii verbis in epistola ad Alcelinum: *Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: non perdidisse omnia illius: quæcumque autem vidissent ad tam rem pertinencia, rectare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrancum si Joannes ille hæreticus haberetur.*

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad Ann. Ch. 1010. li. 4. & 5.

Baronius n. 3. secutus Andream Dandulum in Chronico ait in hoc Concilio Romano S. Leonem Dominico Patriarchæ Veneto pallium concessisse, & episcopos Venetiarum provinciarum & Istriæ scripsisse, ut huic tamquam Primati suo obedirent. Verum facta hæc in alia synodo Romana ann. 1013. congregata, ut manifeste liquet ex epistola ad episcopos Venetiarum & Istriæ, inter Leoninas ordine 3. ab hoc S. Pontifice data: *Novit, inquit, vestra charissima nobis in Christo fraternitas hæc in præsentis Indictione vi. (quæ eo Christi anno usque ad Septembrem in cursu fuit) charissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem ad synodum nostram Romæ habitam venisse. Addit iudicio synodi definitum fuisse; Ut nova Aquileja totius Venetiæ, & Istriæ caput & Metropolis perpetuo haberetur &c. Unde monendo mandamus &c.*

Sic plene, inquit Baronius citatus, translatus fuit Patriarchatus Gradenfis in Venetiam, qui hæreticus titulo Gradenfis scilicet potius erat. Veram non nisi Nicolaus V. defuncto Dominico Michaele Gradenfi Patriarcha, translata Gradenfis ecclesie dignitate in Venetiarum urbem, S. Laurentium Justinianum episcopum Castellani seu Olivientem Patriarchali titulo auxit: suppretoque utroque titulo & Gradenfi & Castellano, primum Venetiarum Patriarcham creavit an. 1431. & Ordo.

AD CON-

AD CONCILIUM ROMANUM

A. S. Leone IX. hebdomada post albas, id est circa diem 29. Aprilis
anno 1050. celebratum.

A D D I T I O.

Ex Mand
Suppl. pag
1191.

Concilii hujus acta apud Labbeum nihil se-
runt aliud præter causam Berengarii di-
scussam, ac definitam. Patres nulli ibidem oc-
currunt. Nos ex actis Tullensium episcoporum
legendis in anecdotis Martene tom. 3. pag. 1080.
portionem non modicam actorum ejusdem Con-
cilii supplemus; Bullam scilicet Leonis IX. qua
cultum decernit S. Gerardo Tullensi episcopo ex
decreto ejusdem synodi, cujus Bulla pretium
augent longo deductæ ordine subscriptiones epi-
scoporum, qui concilio illi adfuerunt. Hæc er-
go Bulla Leonis.

*Leo Episcopus servus servorum Dei, cunctis ec-
clesiæ catholicæ filiis in Christo salutem, & aposto-
licam benedictionem.*

Virtus divinæ operationis in omnibus mirabi-
lis, maxime tamen in sanctis suis, quos præsci-
vit, & prædestinavit conformes fieri imaginis fi-
lii sui, quos etiam vocavit, & justificavit, ante-
quam sæcula fierent, antequam ipsi existerent.
Et quia ipse Dominus in evangelio dicit: *Pater
meus usque modo operatur, & ego operor.* Verum
proculdubio esse quotidie ostenditur, quod di-
cit, scilicet eos sanctificandos, quos vocavit, eos
vocandos, quos prædestinavit sola gratuita mi-
serationis bonitate, non humani generis meri-
to, quia naturaliter omnes sumus filii iræ, &
filii gehennæ. Cum autem hæc dicere cœperi-
mus, continuo patescimus, quia sicut nemo ac-
cedit lucernam, & ponit eam sub modio, sed
super candelabrum statuit, ut luceat omnibus,
qui in domo sunt; sic & Dominus noster Jesus
Christus illos clarificando miraculis in mundo,
quos secum vivere, & gloriari facit in celo, ut
qui per adoptionem facti sunt filii Dei, præve-
niente gratia pateat illos heredes esse regni,
quod promissit Deus diligentibus se. Paulo igitur
ante nos in episcopatu Tullensi, unde natus
Omnipotentis, & omnia suo arbitrio disponen-
tis, non ullis meritorum nostrorum profectibus
ad apostolicam sedem translati sumus, fuit epi-
scopus nomine Gerardus, qui duo talenta, in-
tellectum, & operationem a cælesti patrefamilias
accipiens, divinam legem, quam medullitus in-
tellexit, sic opere adimplere studuit, ut heret
dignus accipere illam desiderabilem a Deo salu-
tationem: *Ergo servus bone, & fidelis, quia super
parva fuisti fidelis, supra multa te constituam, in-
tra in gaudium Domini tui.* Sic enim Domini sui
talenta erogavit, sic animas lucratus est, verba
salutis prædicando, & opere, quod prædicabat,
exercendo, ut geminam Domino suo pecu-
niam præstaret, & sibi æterna beneficia cu-
mularet. Lumbos sibi præcinxit, castitatem ser-
vando, lucernas in manibus portavit exempla
bonæ operationis aliis præbendo. Expectavit Do-
minum suum a nuptiis sanctæ ecclesiæ non dor-
miendo, sed vigilando prima, secunda, tertia
vigilia, anxius ad ejus aspectum, secundum il-
lud, quod quotidie psallebat: *Sicut cervus desi-
derat ad fontes aquarum, ita desiderat anima ad
te, Deus. Sitivit in te anima mea, quam multipli-
citer, & caro mea.* At quia sic semper animo
Concil. Synopsi & Suppl. Tom. II.

Auspirabat ad Deum, ejus virtute comitatus an-
gelicam ducens vitam, quotidie Christum in
pauperibus ad mensam suam suscipiens, quotidie
piis actibus insistens, nec docendo, nec agendo,
nisi quod sanctum & Deo gratum esset, multis
effulsit miraculorum prodigiis sanctitati ejus tes-
timonium perhibentibus; unde adhuc plures te-
stes existunt: quod & idem post mortem carnis
cum Christo Domino nostro spiritu vivens, &
glorians, sæpe operatus est, & sæpe adhuc cu-
raus diversos languores, diversasque infirmitates.
Quamvis autem venerabile corpus ejus multis,
ut diximus, hædenus coruscaret miraculis, &
ipse in numero sanctorum divino sit deputatus
judicio, nondum tamen in catalogo sanctorum
fortitus est humana corroboratione numerum,
quod Dei miseratrix clementia nobis servis suis
reliquit agendum, ubi ad culmen ascendimus
apostolicum. Residentibus ergo nobis Romæ in
synodo in ecclesiâ Salvatoris cum multis coepi-
scopis nostris circa sexto nonas Majas, relatum
est auribus nostris ab Udone Tullensi præposito,
eadem nocte ipsum Gerardum in visione appa-
ruisse cuidam venerabili monacho, nomine Al-
bizoni, qui synodo intererat, quem ipse Udo ni-
miis precibus constrinxerat exorare Dominum o-
stendere sibi cujus meriti esset apud Deum ipse
dominus Gerardus, qui tot miraculorum radiis
emicabat. Videbatur ergo illi ipsum adfingere sibi
bi, quem nunquam corporaliter viderat, etiam
nomen ejus audierat, & dicere se ipsum Gerar-
dum esse, pro quo Deum decreverat exorare.
Ad quod ille gavisus, sedulo sciscitari cœpit, an
esset apud Deum in numero sanctorum, cui læ-
to vultu respondit, proculdubio se esse cum Deo,
dignumque ac justum fore eos honorari in terris
ab omnibus, qui honorantur in Cælis ante Deum
ab Angelorum agminibus: quam visionem ipsi ore
proprio divulgavimus in synodo, exponentes ip-
sius domni Gerardi vitam venerabilem, convar-
sationem mirabilem, miraculorum multitudinem,
efficaciam divinæ virtutis ad corpus ejus exube-
rantem. Et sequenter sanctam synodum interro-
gavimus, si deberet ut sanctus venerari, & san-
ctus deinceps nominari. Ad quod cuncti tam ar-
chiepiscopi, quam episcopi, tam abbates, quam
clerici, ac laici, quorum utrorumque magna erat
multitudo, quasi uno ore clamaverunt ipsum dom-
num Gerardum virum esse sanctum, adeo inter
sanctos numerandum, nominandum, & veneran-
dum pro eo quod vivens in carne testantibus mi-
raculis vir sanctus extitit, & carne exutus qua-
lis in mundo fuerit, in cælesti beatitudine posi-
tus mundo quotidie eisdem miraculis innotescit.
Decrevimus igitur sic annuente, & laudante sy-
nodo, ut ex hoc sanctus habeatur, & sanctus co-
latur 8. Kal. Majas tam Leuchm sicut S. Man-
suetus, & S. Aper, quam ubique terrarum sicut
cæteri sancti, cujus sancti venerabile corpus per
nos ipsos cupimus transferre, & digno loco in
altari proprio collocare ad laudem, & gloriam
Domini nostri Jesu Christi, qui ideo factus est
pro nobis homo, ut non solum salvaret eos, &
Ccc < pec-

ANNO
CHRISTI
1030.

peccatis, sed etiam conferat eis præmium beati-
rudinis, & mansorem in Cælis, ubi ipse cum
Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat per sæ-
cula sæculorum. Amen.

NOMINA SANCTORUM PATRUM.

Qui præscripta synodo interfuerunt.

Dominicus patriarcha Gradenſis
Alinardus archiepiſcopus Lugdunenſis
Leodegarius Vienneniſis archiepiſc.
Hugo Biſuntinus archiepiſc.
Hunobertus Sicilienſis archiepiſc.
Hildebrandus Capuenſis archiepiſc.
Petrus Conſanus archiepiſc.
J Senenſis epiſcopus
Johannes Portuenſis archiepiſc.
Wido Volaterrenſis epiſcopus
Crefcentius Silvæ candidæ epiſcopus
Johannes Velletreniſis epiſcopus
Johannes Hoſtienſis epiſcopus
Johannes Savinenſis epiſcopus
Johannes Tiburtinus epiſcopus
Benedictus Salernitanus epiſcopus
Leo Gaſetanus epiſcopus
Atto Camerinenſis epiſcopus
Johannes Sicinenſis epiſcopus
Adalbero Metenſis epiſcopus
Obizo Piſeniſis epiſcopus
Henricus Populonis epiſcopus
Atenuleus Felulanus epiſcopus
Crefcentius Cerenſis epiſcopus
Azo Centum-Cellenſis epiſcopus
Gerardus Reatinenſis epiſcopus
Bonizo Tuſcanenſis epiſcopus
Johannes Suanenſis epiſcopus
Gerardus Roſellanus epiſcopus
Theodericus Orbienſis epiſcopus
Harduinus Fanenſis epiſcopus
Herimannus Caſtellanus epiſcopus
Herimannus Corbinenſis epiſcopus
Aldredus Wigradenſis epiſcopus
Leo Murenſis epiſcopus
Maſſo Montis-viridis epiſcopus
Bonus Petroinenſis epiſcopus
Bernardus Patavienſis epiſcopus
Walterus Veronenſis epiſcopus
Henricus Spoletanus epiſcopus
Iſembarduſ Theanenſis epiſcopus
Petrus Buturnenſis epiſcopus
Atto Marſicanus epiſcopus
Leo Soranus epiſcopus
Benedictus Berulenſis epiſcopus
Azo Folinenſis epiſcopus
Altigrimus Immolenſis epiſcopus
Gerardus Florentinus epiſcopus
Fridericus Genuenſis epiſcopus
Goſfredus Conſtantienniſis epiſcopus
Mainus Pedonenſis epiſcopus
Hugo Nivernenſis epiſcopus
Hemaldus Piſtavenſis epiſcopus
Arnoltus Sandonenſis epiſcopus
Arduinus Tudertinus epiſcopus
Hugo archidiaconus eccleſiæ Romanæ
Petrus ejuſdem eccleſiæ diaconus, & etiam can-
cellarius, & bibliothecarius.
Sicco primicerius ipſius eccleſiæ
Richardus abbas S. Benedic-
ti
Hugo abbas Cluniacenſis
Airdardus abbas S. Pauli
Johannes abbas S. Sabæ
Reimerius abbas S. Bonifacii

A Johannes abbas S. Laurentii
Bonadus abbas S. Johannis
Richerus abbas S. Juliani
Liudfridus abbas S. Vincentii
Goſfredus abbas de Vergellaco
Walerandus abbas S. Vitoni
Gerevinus abbas S. Richeri
Viventius abbas S. Januarii
Leo abbas S. Cornetii
Martinus abbas S. Blaſii
Felix abbas S. Andrea
Richardus abbas S. Ragneberti
Dudo abbas S. Marini
Pereneſius abbas S. Salvatoris
Agino abbas S. Silveſtri
B Adam abbas S. Iſaac
Teuzo abbas S. Petri
Viventius abbas S. Januarii
Willelmus abbas S. Apollinaris
Wido abbas S. Severi
Liuzo abbas S. Marini
Albricus abbas S. Zenonis
Johannes abbas S. Salvatoris
Bonadus abbas S. Salvatoris
Lætus abbas S. Angeli
Stephanus abbas S. Thomæ
Rodulfus abbas S. Petri.

In hac pariter ſynodo ab objectis accuſationi-
bus ſeſe purgavit Guido Mediolanenſis archiepi-
ſcopus, & iterum commota liſ eſt de ordine ſe-
dendi in concilio Romano. Pontificis enim dex-
teram ambiabant Mediolanenſes, quibus æmulos
ſe opponebant Ravennatenſes. Deciuſum pro Me-
diolanenſibus aſſerit Landulphus ſenior Hiſtor.
Mediolan. lib. 3. cap. 3. his verbis: *Ea tempeſta-
te D. Guido Roma apud Romanum Pontificem Leo-
nem, ipſoque Leone conſilium (concilium) multis
cum epiſcopis regente, qui antea Papa ſynodum ce-
lebraverat (anno ſcilicet præcedenti 1049.) ac-
cuſatus eſt. Qui cum magnifice multis ſapientibus
Clericis, ac ſtrenuiſſimis militibus honoratus accu-
ſationes quaſi plumbo ipſo in conſilio (concilio)
multis, & diverſis rationibus oppugnaret, & can-
oſas canonibus, aliſque argumentis inimicorum cal-
lidas ſuperaret inſidias, ecce ſubito ſuis altercatio-
nibus domeſticis, & archiepiſcopi Ravennatis aſſe-
rentes, quod Ravennas archiepiſcopus a dextero la-
tere apoſtolicæ ſuper Mediolanenſem ſedere ſemper de-
beret, bellum graviffimum ortum eſt, quo peracto
Deo annuente eccleſia Ambraſiana per Gindonem ſo-
dem ipſam viriliter devicit, & religioſe bodie, &
ſemper tenet.*

Cur vero ſynodum hanc, in qua S. Gerardus
Tullenſis epiſcopus in Sanctorum album relatus
eſt ad annum 1030. retulerim, fecit auctoritas
Wiperti, qui in vita S. Leonis IX. aſſerit in
poſteriori ſynodo, poſt Albas celebrata, S. Ge-
rardo honores ſacros decretos fuiſſe. Synodus
poſt Albas prior aano 1049. altera vero 1030.
convenit. Inſuper ex Actis Tullenſium epiſco-
porum conſtat poſt peractam ſolemneſſimam illam vi-
ri ſancti conſecrationem Tullenſes ſacra ejus ty-
pſana transferenda ſolemni pompa ſuſcepſiſſe, id
vero actum die dominica 12. Kal. Novembris,
quod ſane annum 1030. indicat, ac demon-
ſtrat, eo ipſo anno poſt Albas conſecrationem
illam ad concilium præcedentis anni 1049. per-
tinuiſſe, cum nulla ſuccurrat ratio, cur trans-
latio ad biennium translata fuerit. Quæ diſſa
ſunt tum adverſus eos, qui eam conſecrationem
ad concilium anni 1049. cum Mabillonio refe-
runt, tum pariter in illos, qui ad annum 1033.
cum Labbeo rejiciunt.

ANNO
CHRISTI
1030.

CON.

ANNO
CHRISTI
1079.

ANNO
CHRISTI
1079.

CONVENTUS BRIONENSIS

In quo Berengarius convictus, anno Domini M. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.
Guillelmo Notho Normanniae duce.

Damnatus Roma Berengarius venenatus fuisse *spargere non cessavit. Quo vero in Normannia successu, discimus ex opere Durandi Trearnensis abbatis de corpore & sanguine Christi: cuius haec sub finem, verba sunt: Is autem (Berengarius) dominicae Incarnationis anno 1053. Normannorum finibus irrepsit, & ad coenobium, quod Pratelis nuncupatur, appulit; catholicoque viro, qui idem strenue regebat coenobium, a quo & honeste satis exceptus fuerat, multa blasphemus impie delatavit: quod ipse quoque, eodem abbate, Ansfredo nomine, referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multo post agnovi. In multis itaque subtiliter ad eodem abbate pertentatus, in multis perinde reprehensibilis & perfidus est repperitus. Qui inde digressus, Normannorum principem festinus adiit, quem sua quoque irriter perfidia subtiliter attentavit. Verum ille licet aetate, adolescentim necdum excederet annos: tamen illum, quia catholicam fidei merito praeditus erat, & gratia, callide suspendit: secumque, quoad regni sui ad mediterraneam perveniret fedem, Brionam vocabulo, detinuit. Ubi uodique coactis catholicis ac sapientibus viris, super eadem re disponebat consilium haberi. Ea ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cumque multi ex tota Normannia sapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenissent: praefatum heresiarcham Berengarium eum alio quodam, quem secum adduxerat, clerico, in cuius eloquentia victoris sibi spem posuerat, isa coram omnibus consultaverunt, atque evidenti ratione superaverunt, quatinus eis silentium imponerent, verborumque quibus fidem catholicam tuebantur, assensum ab eis extorqueant. *Narrat deinde, ipsum Caristum petisse: clericus illius urbis interrogantibus nihil respondisse: sed mox ad eos litteras dedisse, errorum adversus catholicam fidem, & maledictorum in Leonem pontificem plenas. Quorum unumquodque designat**

Cor. 1079.
Guillelmus
est ille qui de
ludo Reg. 402.

Durandus, cum instaret constituta dies concilii postmodum Vercellis habiti.

NOTA GABRIELIS
COSSARTII S. J.

Conventus huius annum certissime designat Durandus, dum habitum esse docet paulo ante Vercellense concilium, quod anno M. Kal. Septemb. celebratum, ex nostris ad illud notis mox intelliges. Quod ergo annum M. LIII. notatum apud eundem legimus, mendum est manifestissimum. Quis autem in designando rerum quibus ipse interfuit tempore, non aliquando labatur? praesertim si non annales digerit, sed ex occasi ne narret: quod hoc loco Durandus facit. Quid si scripserit Durandus, minus quidem Latine, sed ut temporibus illis, anno M. in Normannia finibus irrepsit: & pro, in, legerit Amanueus III. decessit forte postrema littera media lineola. Unde unde vitium profuenerit, legendum esse M. nemini ut ipso dubium erit, qui id modo legerit, quod ad Vercellense concilium mox annotabo.

Opponitur, Pratelensis monasterii edificationem anno M. LIII. adscribi in chronico Beccensi: nullum ergo fuisse Pratellensem abbatem anno M. quem Berengarius adiret. Royus in doct. simis suis vindiciis, chronico Beccensi Vvilelmum Gemmeticensis alioque opponit, ex quibus intelligitur constitutum esse hoc coenobium ante annum M. Adde exo vetustiora esse quoque illius initia. Nam ex Guberti Candelarii Pratelensis monachi codice M. S. cuius verba describit Arturus Montanellensis, in Neustria pia, discimus Emarardum Fontanellensem monachum a Radulpho abbate suo ad regendum Pratellense monasterium missum esse, eique praefuisse annis decem. Obiit autem Radulphus ille Fontanellensis abbas anno M. LXXII. itaque annis decem ante Ansfredum abbatem, si non perfectum, at certe inchoatum erat Pratellense monasterium. Beccensi igitur chronicon vel errasse dicamus, vel locutum de perfecto monasterio, quod dudum ante inchoatum fuerat.

Ad statum Guillelmi ducis quod attinet: subduktis omnibus reperio, annos tum XIII. natum fuisse. Othenem enim suum cum dux renuntiatus est, discimus ex O. Orderico: adeptum autem hanc dignitatem anno M. LXXXV. docent Ordericus & idem. & Vvilelmus Gemmeticensis. Emendandus igitur Ordericus, apud quem Guillelmus moriens anno M. LXXXVIII. ait se annos LXIV. vixisse: scribendum enim LVIII. emendandus etiam, cum dicit ibidem Guillelmus se ducem fuisse annis ferme LXI. scribendum enim L. non tantum ex initia a me modo rationibus, sed etiam ex alio Orderici loco.

Actus Guillelmi anno rego. Lib. 1. & 2. Ibid. Lib. 6. cap. 7. Lib. 7. Lib. 1.

CONCILIUM VERCELLENSE,

In quo damnatur Joannis Scoti liber, & Berengarii doctrina, celebratum Kalend. Septemb. anno domini M. Leone IX. pontifice, Henrico I. Franc. rege.

QUa in hac synodo contra Berengarium acta fuerint, in praedicto Lanfranci contra eundem Berengarium commentario his verbis recitentur: *Debinc declarata est Synodus Vercellensis, qua tunc proximo Septembri, eodem praesente pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego vero praeccepto & precibus praesati pontificis, usque ad ipsam synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis huius mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de eucharistia lectus est ac damnatus; sententia tua expedita ac damnata; fides sancta ecclesiae, quam ego teneo, & tenendam adhaerens, audita & concordis omnium sensu confirmata. Duo Concil. General. Tom. XIX.*

Tempo in Roma Romano Synodum anst.

Dclerici, qui legatos tuos se esse dixerunt, volentes te defendere, in primo statim auditu desecerunt, & capti sunt. Ab hac sententia nunquam discessit sanctus Leo in omnibus suis conciliis, seu quibus ipse praesentiam suam exhibuit, seu qua per legatos suos in diversis provinciis congregari instituit. Qua sententia non effugit successorem quoque suum felicissimum papam Vvictorem. Hucusque Lanfrancus de E. synodo Vercellensi; cuius meminit etiam Guimundus in commentario, quem scripsit de corpore & sanguine Christi, eidemque praefuisse Leonem pontificem tradit.

Lib. 1.

ANNO
CHRISTI
1090.NOTA GABRIELIS
COSSARTII S. J.ANNO
CHRISTI
1090.

Hermannum anno ML. hoc concilium adscribentem fecerunt omnes erant: donec procedenti nuper Durandi Troarnensis abbatis libello, qui annum MLIII. designat, adhibere nonnulli maluerunt. Veterem epocham asserit Franciscus de Roys, tum argumentis plurimis, tum hoc præteritum, eoque, ut distiteri nemo potest, certissimo: quod anno MLIII. Beneventi Leo pontifex a Junio ad exeuntem annum moratus est, imho, ut ajunt nonnulli, ad consequentem Martium. Septembri ergo, interesse Vercellensi concilio non potuit: lapsusque esse vel Durandum, vel ejus extirporem necesse est. Qua de re vide, quæso, quid modo ad conventum Brionensem annotaverim.

Recentiorem epocham infirmasse, præscam confirmasse est. Eam tamen lubet, ut symbolam etiam meam conferam, peculiari argumento asserere. In Remensi concilio anni MCLIX. vocatus fuerat, ut supra legisti, Dorleus episcopus cum cæteris Armorice antistitibus ad concilium quod medio Aprili (anno scilicet ML.) Romæ celebrandum erat. Non adfuerunt: quapropter eos excommunicavit Leo papa per litteras, ad Britonum principem datas, quas supra edidimus, additque: *Quod si excusare se rationabiliter valuerint, Vercellensi concilio Kalendis Septembris futuro præsentem inserant: nolque ibi, si Deus permiserit, erimus, causas eorum audituri.* En igitur post concilium Romanum anni 1090. Vercellense concilium, eodem anno, Septembri mense. Quid aliud querimus? Septembri habitam hanc synodum didiceramus ex Lanfranco: habitam Kalendis Septemb. ex hac una Leonis epistola discimus.

Editæ a D.
Luca Dache-
rio cum Lan-
franco.

ASCELINI ET BERENGARII

Litteræ mutæ, post Vercellense concilium datæ.

I.

Fratri Ascelino Berengarius.

Longe aliter vobis scribendum fuerat, si mihi id liberum vis divina fecisset: quod quia non fit, scribendum vobis utcumque putavi. Per vos igitur transiens disposueram omnino nihil agere cum quibuscumque de Eucharistia, priusquam satisfacerem in eo episcopis, ad quos contendebam secundum evangelicam & apostolicam scripturam. Inde factum est, ut nihil pene vobis opposuerim, nihilque consenserim in colloquio illo, ad quod quam indigne tunc conveneras, ut omitterem cæteros, si rem consideres, non latebit. Inde factum est, ut etiam tacuerim ad damnabilem & sacrilegam illam Willelmi sententiam, quam pronuntiavit omnem hominem ad mensam dominicam debere ad pascha accedere. Ut ergo ad rem veniam, audivi nunc jactitare Willelmum, quod negare nequiverim hæreticum esse Joannem Scotum. Quod falsum esse, testis mihi es, si satis meministi verborum meorum: quamvis hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum: quam inconsiderate, quam impie, quam indigne sacerdotio tuo non diutius te neferte permittat, ille de quo apostolus fidelibus promittit, *sed & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra evangelicam & apostolicam sententiam: si cum Paschaio sapis, in eo quod solus sibi confingit, sacramento dominici corporis decedere panis omnino substantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt, non pervidisse omnia illius, sicut etiam nunc verum est, quæ autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrancum, si Joannes ille hæreticus haberetur: cæterum si quid in illo

Philip. 3.

Aviderem non satis delinatum, facile me improbatum esse. Hæc & verè dicebam, & in nullam excusationem ex transitu venire contendebam, propter causam superius dictam. Duo tantum protulit ille, sicut nosti, vir optimus, quæ a me audita ad eum pervenerant. Convincere ipsa verba in consecrationem panis instituta, non decedere sacramento panis materiam: & non esse virgam episcopalem, animarum curam. Horum prius ego, sicut meminisse potes, confirmavi: & ita planum est, ut sufficiat hæc sentire & convincere etiam puerulus in schola constitutus, qui vim juncturæ verborum non instrenue callet. De secundo immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam esse animarum curam: ut facile advertere B. possit, qui vellet, quid sentirem. Ex nunc quod apud episcopos agere susceperam, vellem, si mihi tutum fieret, saltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non possum, obsecro per nomen Domini, ne falsum testem te facias, quod Joannem illum ego damnaverim: moneoque ut caveas, & ab evangelico illo vae: ut qui tenetis clauem scientiæ, ipsi non introitis, & introeuntes introire non finitis. Memineris etiam illius prophetice ad populum deestimationis, ubi ait, *Populus enim ad iracundiam provocans est, & filii mendaces: qui dicunt videntibus, nolite videre; & aspicientibus, nolite aspiceret ea quæ recta sunt.* Sicut ad me dixit in audientia tua Arnulphus vester, ut permitterem vos, sicut instituti effectis, sentire. Quamquam totus in eo sim, ne quis transgrediat terminos patrum, evangelicæ, apostoli, Ambrosii, Augustini, Hieronymi. Quod ita te habere, si mihi fiat copia tecum agere, quantum de tua vigilantia certissimus præsumo, luce clarius pervidebis. Scripti tibi hæc utcumque: interim opportunitatem a domino colloquendi tibi expectans. Vale.

Luc. 11.

Isa. 10.

G. C. Convictus Berengarius in Brionenfi conventu & aliis, cum sibi non constaret, rursusque errores doceret suos: ægre ferebat dici ab iis qui colloqui ille interfuerant, damnatum a se Joanne Scotum. Illam itaque veluti maculam hac epistola eluere conatur: atque addit, quæ ad præsens argumentum non spectant. Datas post Vercellense concilium has litteras ostendit Ascelini responsio; ante Parisiense, mentio quam bis hic facit Berengarius, episcoporum, quibuscumque agit.

II.

Domino Berengario frater Ascelinus.

Litteras tuas nuper lætus suscepi, sperans festinum nobis tuæ correctionis significari gaudium: quibus perlectis lætitia mea versa est in merorem, cum pristinum adhuc affirmare non destiteris errorem. O Deus! ubi est illa vivacitas, illa subtilitas, illa prudentia, quibus assiduum pollere solebas? Cum etiam illa quæ in colloquio nostro dicta sunt, ut majora taceam, si non dissimulas, oblitus sis. Illam sententiam Willelmi dico, quam pronuncias dixisse, omnem hominem in pascha debere ad mensam dominicam accedere. Quam si sic profertur, sacrilega utique judicari deberet: sed hanc aliter fuisse prolata testis sunt qui interfuerunt. Tuoc enim didum fuit, quod & nunc testificamur: omnem Christianum debere in pascha de mensa dominica communicare, nisi pro aliquo crimine a se perpetrato a tam salubri sequestretur convivio? hoc autem nullomodo fiat, nisi solo præcepto confessoris sui; alioquin claves ecclesiæ annullantur. Sed ut ad me redeam omni te considerata, non indigne me ad prædictum colloquium convenisse credo.

ANNO
CHRISTI
1090.ANNO
CHRISTI
1090.

do. Attuli enim mecum, quod quamdiu vixero; A
adjuvante divina virtute, certum, indubitabile,
nullisque eventibus violabile in sacrario cordis
retinebo: panem scilicet & vinum in altari, Spi-
ritus sancti virtute per sacerdotis ministerium ve-
rum corpus, verumque sanguinem Christi effici.
Quod scriptura attestante, satis evidenter proba-
tur, si non sinistra interpretatione temeretur.
Joanem vero Scotum, nec inconsiderate, nec
impie, nec indigne sacerdotio meo habeo: quem
toto nisu, totaque intentione ad hoc solum ten-
dere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet
quod in altari consecratur, neque vere corpus,
neque vere Christi sanguinem esse. Hoc autem
astruere nititur ex sanctorum Patrum opusculis
que prave exponit. Quorum illam sancti Gre-
gorii orationem hic annotari sufficiat. *Perficiant
in nobis tua, domine, quasumus, sacramenta quod
continent: ut qua nunc specie gerimus, verum veri-
tate capiamus.* Quam exponendo prædixit Joan-
nes, inter cætera fidei nostræ contraria, *specie*,
inquit, *geruntur ista, non veritate.* Quod non ca-
tholice dictum, si bene tuam vigilantiam novi,
non ignoras: præsertim cum id in sæpedito col-
loquio non negaveris, quando eandem orationem
cum expositione sua ex Joannis libro recitavi.
Verum tunc, quod & nunc, objecisti nobis, te
libellum illius nondum ad finem usque perle-
gisse. Unde satis mirari nequimus, te, tantæ sci-
licet prudentiæ virum, tantopere laudare quod
ignoras; neque enim, si noveris, te laudavisse
crediderim. Novit namque prudentia tua, sic ca-
venda esse verba hæreticorum, ceu pocula vene-
ficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut post-
modum letaliter necent. Cæterum cum Pascha-
sio aliique catholicis non solum sapio sed etiam
veneror, & amplector, verum corpus verumque
sanguinem Christi a fidelibus in altari sumi sub
specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis,
contra naturæ rationes ago: neque enim aliud
naturam dixerim, quam Dei voluntatem. Quis
enim sane sapiens causam rerum naturam vocet?
aut non potius omnium naturarum, & ex natu-
ra sui generis nascentium, voluntatem Dei esse
fateatur? Porro voluntas Dei tam efficax est, &
omnipotens, ut ejus velle solum, fieri sit: ac
per hoc voluisse illum aliquid, fecisse. *Omnia
enim quaecumque voluit dominus fecit.* Voluit autem
panem & vinum, quod in altari, sancti Spiritus
consecratione, per ministerium sacerdotis confi-
citur, vere suam carnem & sanguinem potentia-
liter creare; creando vero, quotidie mystice im-
molari. Quod & ipse patenter insinuat in hujus
sacramenti exordio discipulis suis dicens: *Accipite
& comedite: hoc est corpus meum.* Ac ne leviter
acciperent, vel quaecumque corpus putarent
(membra enim Christi dicuntur quique fideles:
ac per hoc corpus) adjecti claritudinem, & ait:
*quod pro vobis tradetur: similiter & de calice: qui
pro vobis effundetur.* Ecce quomodo nos instruit
Redemptor noster: ecce quomodo aperit & ex-
primit quod corpus, quem sanguinem nobis com-
mendet: panem & vinum discipulis carnalibus in-
tuebantur oculis, & audiebant a veritate: *hoc est*

7. Jul. 1130.

Numb. 10.

Numb.

*corpus meum, quod pro vobis tradetur: & hic san-
guis meus, qui pro multis fundetur.* Quid aperius?
Quid clarius? Quid dulcius? O quam sanum as-
struere! Quam periculosum niti refellere, quod
veritas asseverat. Hoc evangelistæ testantur, apo-
stoli concionantur, sancti doctores tractant, fire-
do intellectu percipiuntur. Quisquis autem illo-
rum bene dicta prave interpretatus fuerit: quid
de eis mereatur, ipse viderit. Neque vero mira-
ri, vel diffidere debemus, Deum facere posse,
ut hoc quod in altari consecratur, virtute Spi-
ritus sancti, & ministerio sacerdotis uniatu corpus
illi quod ex Maria virgine Redemptor nos-
ter assumpsit: quippe utrumque substantia cor-
porea, utrumque visibile; si reminiscimur, nos
Biplos ex corporea, & incorporea, ex mortali &
immortali substantia esse compositos; si denique
firmiter credimus divinam humanamque natu-
ram convenisse personam. Edisserat mihi cinis
& pulvis, secundi, vel tertii rationem: & tuoc
se sufficere credat ad primi expeditionem. *Quis
enim cognovit sensum domini, aut quis consiliaris
ejus fuit?* Hæc tibi breviter responderim, osten-
dens me cum Paschasio neque contra naturæ rati-
ones, neque contra evangelicam & apostolicam
sapere sententiam. Denique per nomen domini
me obsecras, ne faciam me falsum testem: quod
Joanem nobiscum damnaveris: quod libenter
observabo. Verum de hoc testis sum verus, quod
supra dictam illius expositionem in oratione Gre-
goriana, ipsa veritate restrictus, nobiscum im-
probasti. Ad ultimum, timeo ne illud vobis evan-
gelicum, unde me cavere mones, in capitulum,
quod ablit, retorqueatur. Clavem enim scientiæ
volvens, ipse non introire videris, quoniam uni-
versali ecclesiæ dissentis, & quibus persuades quod
sentis, nimirum introeundi aditum claudis. Quod
vero domnus Arnulphus cantor subjecti, videli-
cet ut permitteres nos sicut instituti essemus sen-
tire: bene & sapienter protulit, tumque saluti
si velles, compendiose consuluit. Deterruisset en-
nim te, si posset, ne per te solum, vel si qui
sunt, per tuos socios, viam mutare nitereris,
quam doctores nostri tam sancti, tam sapientes,
tam catholici, adeo rectam, adeo delimitam,
adeo protritam nobis ostenderunt, ut nullus qui
eam tenuerit, exorbitet; nullus qui non tenuerit,
non exorbitare nequeat. Sed hæc hæcenus.
Nunc te familiariter exoratum velim, ut ab hac
perversa intentione desistas, neve nobis inaudi-
tas vanasque credulitates ingeras, neve tibi tam
libere committas: evangelicæ illius gallinæ alis
ostriendum te humiliter submittere non detre-
des, ne præclarum illud ingenium, quod tibi
Deus concessit, infatuetur, & ideo foras ejicia-
tur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te pa-
trocinari librum, quem Vercellis in plenaria sy-
nodo damnatum, te quoque propter eum hæresis
macula notatum, audivimus. Redi ergo, precor,
ad catholicam & apostolicam traditionem, ut &
in te compleatur illud apostolicum quod mihi
dixisti: *Sed & si quid aliter sapitis, & hoc vobis
Deus revelabit.*

* des in u-
sam.Quis ha-
co.

Philip. 2.

AD CONCILIUM VERCELLENSE

Anno 1090. Kalendis Septembris celebratum

A D D I T I O.

Ex Suppl.
Manu pag.
1191.

Concilii Vercellenfis actus injuriam temporis inter-
cedentibus, supplevis Labbeus, ea congerens,
qua de illo apud auctores scripta reperit. Eo consilio
uos addimus Ballam Leonis IX. Papa ad Petrum ab-
batem Massiliensem S. Victoris, quam in ea ipsa sy-
nodo datam Pontifex idem testatur. Vulgavit illam
P. Martens Anecd. tom. 1. pag. 171. ex quo hac
transfertur.

Astolicae sedis anno Domini ML. Leonis noni pa-
pae II. Inditione IV.

QUERELA FULCONIS ABBATIS
CORBEJENSIS.

Gal. Ch. ca.
p. 88. 1061.

De Episcopo Ambianensi ad summum Pontificem.

BULLÆ LEONIS PAPÆ IX.

Ad Petrum abbatem Massiliensem S. Victoris.

Sedis apostolica protectionem, & abbatiam Valenti-
nensem S. Victoris ei concedis

Leo episcopus servus servorum Dei, Petro ab-
bati monasterii S. Victoris Massiliensis mar-
tyris, & omnium apostolorum, suisque successo-
ribus abbatibus, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolica moderamini pia religione
pollentibus benigna compassione succurrere, &
petentium desideriis, congruum impertiri suffra-
gium. Ex hoc enim lucri potissimum præmium
a conditore omnium Deo in sydereis cœtibus
promeretur, si venerabilia loca nostris tempo-
ribus ad meliorem fuerint, Deo juvante, cul-
turi perducta, & a læsione pravorum hominum
protecta. Quis vero tu, dilectissime fili, cum ad
synodum nostram Vercellensem venisti, tutamen
nostræ apostolicæ defensionis, privilegium mona-
sterii tuo, quod proprie est S. Petri, supplici
devotione a nobis postulasti: inclinasti precibus
tuis, per hujus nostræ apostolicæ præceptionis le-
riem prædictum monasterium S. Victoris Marty-
ris, omniumque apostolorum, cui tu præesse me-
ruisti, ut liberum ab omni humana conditione,
& jugo consistat, pro eo quod sub jure sancti
Petri positum, libertatem meruit adipisci, nostra
apostolica autoritate semper esse decernimus quin
etiam interdiximus, ne quicquam molestationis,
quicquam violentiæ, aut rapinæ in rebus ejusdem
monasterii, & etiam cellis nominatim, sacrilega
manu committere audeat. Concedimus etiam ipsi
vestro monasterio abbatiam quandam, sancti
Victoris nomine, apud Valentiam civitatem si-
tam, quam nobis in ipsa synodo ipsius civitatis
episcopus Pontius manibus nostris reddidit, & per
omnia refutavit, tunc usque injuste detentam ab
abbate S. Theodofredi ex tempore desolationis
monasterii sancti Victoris. Statuentes apostolica
censura, ne ulla unquam hominum persona, cu-
juscumque potestatis vel conditionis, cujuscum-
que sexus, & ætatis, contra hanc nostræ aposto-
licæ auctoritatis defensionem venire prætentet.
Quod si ausus fuerit, nostri cuspede anathematis
transverberatus erit usque ad dignam satisfactio-
nem. Qui vero se ab hac presumptione custo-
dierit, benedictionem a Domino Deo consequatur,
& æternæ vitæ particeps efficiatur.

Data VII Idus Septembris per manus Petri
diaconi bibliothecarii, & cancellarii sanctæ apo-

Alexandrio universali ministro catholicæ ma-
tris Ecclesiæ, humillimus Fulco cum sibi
commisso Corbejensi cœnobio. Patrum veneran-
de, paternitatem tuam suppliciter adeo, suggerens
vobis quomodo locus noster Corbejensis præde-
cessorum vestrorum sancta auctoritate adolevit:
& eorum privilegiis libertatem, & immunitatem
acceperit. Accepit quidem; sed heu nostris ve-
strisque temporibus irritam facit Guido Ambia-
nensis episcopus. Unde justum est Sanctitatem
vestram scire a quibus primo locus noster cepit,
& usque præteritum tempus liber ab omni Ambia-
nensi episcopo mansit: Sancta igitur Balthildis
regina rexque Lotharius locum nostrum a prin-
cipio fundaverunt, & quia quasi quadam peculia-
ri familiaritate iisdem fundatoribus locus iste com-
mendabatur pro immunitate expetenda Berthe-
fridum Ambianis tunc pontificem devotissime ex-
petierunt, de quorum idem Berthefridus coepi-
scopis suis scribit. Adversus me, inquit, domina Bal-
thildis regina rexque Lotharius, postulantes nostro
privilegio locum ab eis fundatum innumum & libe-
rum fieri ab omni in futuro Ambianensi Episcopo,
qua petitione molliti, quia nihil dissonum religioni,
nihil inimicum sanctis canonibus habebat, quodam
etiam sunt loca propriis privilegiis nitentia, ut Asan-
uensem locum, ut Lirivense, ut domni Marcelli basili-
ca, ut Lunovienfis ecclesia, concedimus quod petunt,
ut scilicet & in omnibus qua jure loco illo contige-
rint, nullam dominationem abbati inferat, vel fra-

Distribuis vel Clericis, vel cellis, vel famulis, locum
injunctum ab abbate non adeat, christum tamen annua-
tim confectum, & ordines prout abbas expetierit,
indulgeat. Hæc concessio S. Eligio, S. Pharaone,
S. Audæno, S. Autberto, S. Genesio, Ethbal-
do, Emmone, Adone, Audoino, Saphone, Bur-
gundio, Oracone episcopis contententibus, fir-
mata ducentis annis mansit. Post Ludovicus fi-
lius Caroli Magni Synodum totius Galliæ Pari-
siis convocavit, Rothbertus Paschasius ejus loci
tunc abbas, cujus insigne est volumen de corpo-
re & Sanguine Domini, interfuit privilegium
Berthefridi præsentavit, regia dignitas cum toto
conventu assensit, archiepiscopus Hincmarus suum
quoque privilegium edidit. Tali ergo auctoritate
diu usus est locus usque ad tempus Hodonis ab-
batis: hic Romam adiit, privilegia utraque detulit:
Benedictus papa utraque privilegia suo privi-
legio firmavit, interdicens sub anathemate ne-
quam potestatem in abbate, fratribus vel quibus-
libet personis loco subjectis, episcopus Ambianen-
sis habeat, nec ad locum sine permisso abbatis
veniat. Idem concessum est a Nicolao papa, post
etiam a Christophoro, qui utique sua privilegia
super

ANNO
CHRISTI
1049.

super hoc ediderunt. Talium ergo auctoritate per
quingentos fere annos usus est locus usque ad
tempus proximi prædecessoris hujus qui dicebatur
Fulco. Me instigante hujus qui nunc est episcopus
successor suus, aliquid contraire privilegiis
molitus est, sed cito repulsus desistit. In illa e-
nim turba domnus papa Leo ad consecrationem
Ecclesie S. Remigii affuit, synodus magna fedit;
privilegia prædicta obtuli, domnus Papa legit,
consensit, in auditu totius synodi sub anathema-
te ne quis irrumperet interdixit: & quia etiam
tunc diaconus eram, ut ordinarer Romam ire
jussit; veni ordinatus redii, privilegium suum hoc
super negotio detuli. Ecce autem idem qui nunc
episcopus cum coarchidiacono suo Joanne, Ro-
mam venit, multis criminibus falso me deponens
apud dominum Papam, insuper de accepta bene-
dictione apostolica. Absens eram; ideo uterque
ille & ego jassi sumus adesse Vercellis, ut Syno-
daliter res ageretur, statutus adfui, accusatores
autem nulli. Papa literas domno archiepiscopo, ut
nostris privilegiis assipularetur misit, & Episcopo
Ambianensi ne quid impie ageret in nos indixit.
Quoad vixit deinceps episcopus Fulco, integra li-
bertas fuit loco. Fulconi successit præfens Wido,
qui summopere nititur irritare quod ratum est
tot apostolicorum sancta auctoritate; hinc labor
multus, multi conventus; inter quos omnia ali-
quando mihi mandavit ut de bono ecclesie da-
rem, & ipse ita altaria cellarum, in quibus olim
ministraverant monachi, quietam nobis faceret,
gratiam suam redintegraret, privilegiis ex toto
consentiret. Dedi xl. libras valens, vidente comi-

te Balduino, suiique tot Principibus, prædictæ
rei pactum firmatum, sed ecce minus servatur:
pecuniam quidem accepit, altaria non dedit, nec
paci consentit: clericos nostros Ambianis evoca-
vit, sed ire differentes excommunicavit. Hanc il-
latam injuriam non æque ferentes, testem con-
ventionis nostræ comitem Balduinum adhibuimus
uterque ego scilicet & Episcopus Custeracum ve-
nimus, multos etiam abbatum & clericorum con-
ventus; privilegiis in tot auribus lætis episcopus
refragari non valuit. Post hæc omnia nondum
obdormierat ira animi ejus; & ecce Synodum
habens me jussit interesse, cujus rei potestatem
in nullo sibi dant privilegia, nec ullus prædeces-
sor noster executus est. Infirmabar, fratrem in
negotio nostræ defensionis, laicum etiam qui pro-
baret interesse non potest, nisi; excusationem
neglexit, excommunicationem vero non amplius
septem dies distulit. Recitata injusta ligatione ad
Archiepiscopi auditorium uterque nos invitatur:
ipse statuto non affuit, ego tamen affui, & au-
dita nostræ rei serie, archiepiscopus attendens inju-
ste prolatam excommunicationis censuram, ite-
rum monuit ut solveret, monenti non acquievit,
sed rursus excommunicatur. Ecce, pater præci-
pue, pastor egregie, tantus est cumulus calamita-
tis nostræ, ad te spes nostra, in te defensio no-
stra, patienti membro compati debet & caput;
te Deus præfecit Ecclesie; quam acceptam ju-
stum est defendere: desolatus locus S. Petri, cui
dignum est adspirare, quia specialiter es defen-
sor S. Petri. (a)

ANNO
CHRISTI
1050.

CONCILIUM PARISIENSE,

CONCILIUM PARISIENSE,

In quo damnatus Berengarius coram Henrico I. Francorum Rege, xvii. Kal. Novembr.
anno domini ml.

Celebrati hujus concilii unus meminit Durandus
Turonensis: qui postquam de Brionenſi convoen-
tu differuit, deque litteris a Berengario ad Carno-
tenses clericos datis: Cum autem, inquit, tanti
mali fama crebresceret, & omnium corda fide-
lium vehementius percelleret, perque multos hu-
jusmodi virus latenter & aperte jam serperet:
contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum
Henrici perveniret. Qui consulto sui regni pon-
tificum, procerumque, concilium Parisiis cogi de-
cimo septimo Kal. Novembris præcepit, ac præ-
fatum Berengarium, ut aut sua dicta patrum au-
toritate firmaret multis sibi obnitentibus; aut si
ea defendere nequiret, in catholicam cui obvia-
re non posset fidem prudenter transiret, interesse
tantorum cætui patrum imperavit. Interea con-
dicta venerat dies, frequensque conventus præsu-
lum, ac reliquorum sancti ordinis clericorum,
necnon nobilium laicorum Parisiis factus est. Sed
jam dictus Berengarius male conscientie percul-
sus terrore, ut jussus erat eo venire distulit, se-
que cum Brunone suo, videlicet episcopo Ande-
gavensi, sub quo archidiaconi fungebatur honore,
pro eo maxime continuavit, quia eodem errore,
ut pote tanti viri credulus, & ipse noscebatur in-
volvitur. Interea præfatus Aurelianensis quosdam apice-
ces in scheda haud parva digestos in conspectu

omnium, & regis, intererat enim, protulit. Et
præcipiat, inquit, vestra sanctitas has litteras a
Berengario editas, si libet recitari: quas ego qui-
dem ab ipso nequaquam accepi, sed cum eas cui-
dam suo familiari, nomine Paulo, per vereda-
rium dirigeret, violenter rapui. Quibus susceptis,
& ad recitandum traditis, omnium aures erigun-
tur, ora in silentium componuntur, corda ad in-
telligendum, quæ continebantur in eis, præpa-
rantur: sed inter legendum multum repente fit
murmur, & per singula absurdi sensus verba gra-
vis instreptus fremitus. Itaque omnibus talis læ-
ditio, quoniam nequissima sordebat hæresi, vehem-
enter displicuit. Damnato proinde communi
sententia talium autore, damnatis ejus complici-
bus, cum codice Joannis Scoti, ex quo, ea quæ
damnabantur, sumpta videbantur, concilio solu-
to discessum est; ea conditione, ut nisi resipisce-
ret ejusmodi perversitatis autor, cum sequacibus
suis, ab omni exercitu Francorum, præcunctibus
clericis cum ecclesiastico apparatu, instantè qua-
siti, ubicumque convenissent, eo usque obdiceren-
tur, donec aut consentirent catholicæ fidei, aut
mortis pœnas luituri caperentur. Addit eos in alio
postea concilio, nempe Turonenſi anno 1055. errorem
abjurasse, moxque ad vomitum rediisse.

No.

(a) Quanquam querela ista multo serius scripta sit, quam concilium Vercellenſe celebraretur; attamen hi-
ponendam censui, utpote in qua agitur de causa in Concilio Vercellenſi saltem audita. *Manſ.*

ANNO CHRISTI 1030

Baronius ad an. 1030.

NOTA GABR. COSSART. S. J.

Amal. Quam utinam effectum habere posset, ut in tanto sacrilegio coavidos, quod certe facillimum est, absque ulla dilatione debita ultio consequeretur.

ANNO CHRISTI 1030.

Convocatum hoc concilium intellexerat Baronius ex Theoduni Leodiensis episcopi ad Henricum regem epistola, quam mox subjiciam: sed habitum non esse, eadem ipsi epistola persuaserat. Arbitratur nimirum, Henricum dissuadenti Theoduno assensum esse. Secus autem omnino esse, a Durando Troarnensi, quem Baronius non viderat, docemur.

Diem xviii. Kal. Novemb. Durandus adscribit: & velle hunc limitem religio est. Neque vero cur. hanc synodus a Francisco de Roye V. Cl. ante Vercellensem collocata sit, causae quidquam video. Nam quod ait Durandus, *instans tempus concilii postmodum Vercellis habiti*: id non ad Parisiense concilium refert, sed ad Berengarium respondere interrogantibus tunc temporis constantem. Immo Parisiense concilium non commemorat, nisi post factam de Vercellensi mentionem: exiguam illam quidem, sed quae ad consilium suum satis esset, nempe ut causam indicaret Berengariani silentii. Hoc enim loco Durandus, quod animadvertendum est, ea duntaxat enarrat quae adversus Berengarium in Gallia gesta sunt in Brionenli conventu, in Parisiensi concilio, ac denique Turonensi: Romanas synodos quatuor appellat quidem, Vercellensem mentionem facit, nomine uno tenus, ob eam quam dixi causam: neque de ipsius aetate una est apud ipsum littera.

Cur ergo coacta Parisiensis synodus, siquidem in Vercellensi confecta res erat? Quia forte cautabatur Berengarius. Vercellis neque se auditum esse, cum abesset; neque legatos suos, cum primo statim aditu, teste Lanfranco, defecerint. Contumax erat haereticus, Vercellensi non parebat iudicio: ad id per Gallicanam synodum adigendus. Alia subesse, quae ignoramus, causae potuerunt. Quod autem opponitur, causari Theodunum in epistola sua, Berengarium a Romano Pontifice nondum esse damnatum: id vero neque scripsit Theodunus, ut mox legenti constabit, neque vero scribere potuit, cum Romanam synodi iudicium ignorare non posset.

Hoc addo, non esse disceptatam in hac synodo Brunonis causam, quantum intelligere ex Troarnensi abbate possumus, & Theoduni consilia Henricum regem eantem secutum esse. Quid enim ille suadebat? Hoc unum precipuum (nam appendix loco cetera) ut sumperferretur iudicio, donec acciperetur Romanae sedis audientia, hoc est audiendi & cognoscendi potestas, cum episcopus non oporteat damnationis subire sententiam, praeter apostolicam auctoritatem. Ceterum Brunonem multis purgat Royus in dissertatione jam a me laudata.

Hanc porro Theoduni epistolam hic edendam putavimus: ex qua, praeter cetera, id quoque intelliges, scripsisse illum non quod a Rege exultatum esset ipsius super habenda synodo consilium, sed quod inditam eam esse fama accepisset.

Epistolam Baronius Durando Leodiensi episcopo tribuit; sed pridem animadversum est, istius non esse: quippe qui anno 1027. obiit, annis omnino sex antequam Henricus regnaret: sed Theoduni, qui ejusdem civitatis episcopus anno 1028. creatus est. En tibi illius epistolam partem.

* Coe Theodunus,

Gloriosissimo & invictissimo Regi Francorum Henrico, Durando Leodiensis antistes, temporalis regni gubernationem ita moderari, ut in aeternum cum Sanctis ab omnipotente Deo merito debeat coronari.

Fama supremos Galliae fines praetergressa, totam Germaniam pervasit, iamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas haereseis modernis temporibus introducendo, astruant corpus domini, non tam corpus esse, quam umbram & figuram corporis domini: legitima conjugia destruant, & quantum in ipsis est, baptismum parvulorum evertant. Quos ad revincendum & publice confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga sanctam ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis ajunt vos concilium advocasse, ubi tandem illud totius nobilissimi regni vestri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in aeternum, si fieri potest, ab ipsa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vere rege dignissi-

Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat episcopus: episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam, praeter apostolicam auctoritatem. Igitur omnes, quicumque sumus filii matris ecclesiae, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimum vereamur, si illi miseris & perditissimis vris audientia sancti concilii, sicut ipsi de poena securi postulant, permittatur, cum de tanta praesumptione revidos puniri minime concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certe, quos videbunt Bimpanitos, & nequaquam a sui gradus honore dejectos: eosdem putabunt ab omni concilio, aut vincii non potuisse, aut justificatos esse: cruntque ut ita dicam, novissima peiora prioribus.

Ergo majestatem tuam omnes exorant vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis: donec accepta Romanae sedis audientia, damnandi potestatem haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquam oportet audiri: neque tam est pro illis concilium advocandum, quam de illorum supplicio exquirendum. Tuoc quippe haeretici audiendi fuerunt, quando haereseis ipse, & hujusmodi quaestiones, utpote quae nondum ad anguem discussae fuissent, in dubium venire potuerunt: ut per congressum certaminis patesceret, ultra pars staret pro defensione veritatis. Quod idem nunc profecto fieri non oportet, quia creberrimis sanctorum patrum conciliis, tum etiam venerabilium doctorum clarissimis sententiis, ita omnia sunt eliquata, ut ne minimum quidem residerit de omni sece dubitationis. Sed & nos ex multis, epistolari brevitate cogente, pauca exponemus & proponemus exempla, pertinentia ad corpus & sanguinem domini. Ait itaque B. Leo papa, &c. *Recitatis S. Leonis papa, Cyrilli, Ambrosii, Augustini, Basilii, Eusebii, Hilarii, & Tolletani concilii verbatim sententiis, ita perorat.* Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, vere illis concilii audientia deneganda est: & cum vestris, cumque nostris episcopis (si ita vobis videtur) cum amico vestro imperatore, cum ipso papa, que vindicta in eos statuatur, deliberandum. Est enim justum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipsos excitentur. *Huc usque Theodunus.*

Cur ergo coacta Parisiensis synodus, siquidem in Vercellensi confecta res erat? Quia forte cautabatur Berengarius. Vercellis neque se auditum esse, cum abesset; neque legatos suos, cum primo statim aditu, teste Lanfranco, defecerint. Contumax erat haereticus, Vercellensi non parebat iudicio: ad id per Gallicanam synodum adigendus. Alia subesse, quae ignoramus, causae potuerunt. Quod autem opponitur, causari Theodunum in epistola sua, Berengarium a Romano Pontifice nondum esse damnatum: id vero neque scripsit Theodunus, ut mox legenti constabit, neque vero scribere potuit, cum Romanam synodi iudicium ignorare non posset.

Hoc addo, non esse disceptatam in hac synodo Brunonis causam, quantum intelligere ex Troarnensi abbate possumus, & Theoduni consilia Henricum regem eantem secutum esse. Quid enim ille suadebat? Hoc unum precipuum (nam appendix loco cetera) ut sumperferretur iudicio, donec acciperetur Romanae sedis audientia, hoc est audiendi & cognoscendi potestas, cum episcopus non oporteat damnationis subire sententiam, praeter apostolicam auctoritatem. Ceterum Brunonem multis purgat Royus in dissertatione jam a me laudata.

BERENGARII AD RICHARDUM EPISTOLA.

Data est post concilium Vercellense, cujus meminuit: data item post Parisiense cum factam sibi a rege dicat injuriam. Quam enim aliam?

Dilecto fratri Richardo Berengarius, salutem ac sospitatem.

Quia facile vobis factum esse cum rege loqui non nescio: vellem, si videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, si forte humanitatis, liberalitatis, dignitatisque regiae, atque Christianitatis reputatione aliqua munificentia compensaret damnum, quod is clerico ecclesiae suae injustissime, ac regia majestate indignissime, tantum intulit. Quod si facit, ab immodica culpa, se modica expensa, non modicum exolvit. Si autem non facit, me tamen praesto mihi.

haecque sunt epistola Tom. III. lib. II. c. 11. ubi adit. Tom. II. c. 11.

Ex bibl. regio edit. Ducherus Tom. III. p. 113. c. 11.

ANNO
CHRISTI
1050.

• *Mendele
scriptum erat
Vercellens.*

nihilominus habet in eo uno servire regis ma-
jestati, ut satisfaciam secundum scripturas illi &
quibus velit: injustissime damnatum Scotum Jo-
annem, injustissime nihilominus assertum Pas-
chasium in concilio Vercellensi, perverte & re-
gio auditu indignissime exposuisse illi clericos Car-
notenses (si ita res acta est quomodo ad me per-
venit) sententiam de eucharistia, quam in scri-
ptura habent gloriose memorie Fulberti episco-
pi: quam quidam ipsius episcopi putant fuisse ten-
tentiam, sed est B. Augustini: *Pe autem prophe-
tis qui prophetat de corde suo; qui dicunt, hoc di-
cit dominus, cum dominus non sit loquutus.* Pro-
pter Ascelinum dico, quod beati Augustini ver-
ba ad pravitatem sui erroris detorquere non ti-
muit: sicut quidam compatriota illius, qui apud
Pisavam inter discutientes eandem beati Augu-
stini sententiam, hanc conjecturam non est con-
fusus inferre. *Propheta dicit transitorium sacra-
mentum, quod per fauces tranlit in ventrem.*
Quod autem hoc minus fidelitatis mee servitium
refugiat: noverit que scribit Joannes Scotus, mo-

ditu illum scripsisse precarioque Caroli magni an-
tecessoris sui: qui quantum circa res gerendas
perstrenuus, tantum circa religionem devotus, ne
saceruditorum, carnaliumque illius temporis pre-
valeret ineptia. Erudito vero Joanni illi impo-
suit colligere de scripturis que ineptiam illam
converterent. Unde serato portet defundo patro-
cinium contra calumnias nunc viventium: si se
malit exhibere indignum successione & sede illius
magnifici antecessoris sui, qui etiam circa nego-
tium intelligendarum scripturarum sollicitus, ab
erudito vivo viro, non ad tenebraudum veritatis
lumen, tale exegit obsequium.

ANNO
CHRISTI
1050.

Sacramentum quidem transitorium est: virtus
vero que per ipsum operatur, & gratia qua in-
sinuatur eterna participatio sacramenti, multo-
rum est, paucorum communio caritatis. Quid
minus pure diligit, bene ad sacramentum acce-
dit. Mandatum novum, caritas. Testamentum
novum, promissio regni celorum, pignus heredi-
tatis, id est sacramentum communionis.

AD SYNODUM PARIISIENSEM

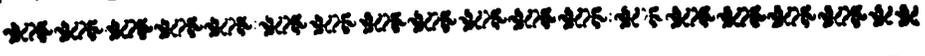
Ani, ut adscribitur a Labbeo 1050.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA

Ex Mansi
suppl. pag.
1201.

DE anno, quo habita est synodus ista Parisi-
ensis ita differus in nota ad Pagium ad an-
num 1050. 15. Non Durandus tantummodo, sed
& author brevis chronici Elonensis, vulgat: A-
necdor. Martenii tom. III. col. 1396 synodi hu-
jus Parisiensis meminit, sed illam cum an. 1051.
componit, scribit enim ad annum illum: *Quidam
Berengarius Andegorvensium archidiaconus de Cor-
pore, & Sanguine Domini absurdam, & reprobam*

questionem concitavit; unde Parisus invitatus, con-
gregata Synodo non venit; sed detecto ejus fallacia,
reus condemnatus est. Ex his certum annum hujus
concilii, quem Durandus a Pagio laudatus fuit,
intelligimus (quantum tamen Author ineuntis
seculi decimi tertii fidem meretur): & Pagius
in eo assignando nonnihil exorbitasse deprehen-
ditur.

CONCILIUM COYACENSE

Pro reformandis moribus ecclesie in diocesi Ovetensi, æra MLXXXVIII. id est anno Christi
ML. celebratum sub Ferdinando rege primo Castellæ, qui cognominatus est Ma-
gnus, tempore Leonis papæ IX.

TITULI CAPITULORUM.

- I. Ut episcopi & clerici munus suum rite obeant.
- II. Ut abbates & monachi suis obediant episcopis.
- III. De jure ecclesiarum, & vestibus clericorum.
- IV. De poenitentia adulteris, incestus, &c. impo-
nenda.
- V. De ordinandis: & ne presbyteri ad nuptias edem-
di gratia eant: & de illis qui defunctorum con-
vivis assistunt.
- VI. Ut vespere sabbati omnes ab opere cessent: &
cum Judæis non habitent, nec cibum cum eis su-
mant.
- VII. Ut populus a potentibus cum justitia regatur.
- VIII. De legibus quibusdam Alphonji & Sancii re-
gum observandis.
- IX. Quod ecclesiastica veritates triennio una inclu-
dantur.
- X. De eo qui contentiosum fundum coluerit.

- DXI. Ut omnes die Veneris jejunium observent.
- XII. De ayli jure ecclesie concessio.
- XIII. De jure regis.

DECRETA FERDINANDI REGIS,
& Sancie regina, & omnium episcoporum su-
bus eorum in Hispania degentium, & omnium
ejusdem regis optimatum, æra MLXXXVIII.

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.
Ego Ferdinandus rex, & Sancie regina, ad
restorationem nostræ Christianitatis fecimus con-
cilium in castro Coyaca, in diocesi scilicet O-
vetensi, cum episcopis, & abbatibus, & totius
regni nostri optimatibus. In quo concilio præ-
sentes extiterunt Froilanus episcopus Ovetensis, Cy-
prianus Legionensis, Didacus Asturicensis, Syrus
Pa.

Contulit Card. de Aguirre hoc Concilium cum exemplari Toletano MS. e quo variantes hæc deprehendit,
MS. Coyaca. a Dech in MS. Tolet.
Concil. General. Tom. XIX.

Palentianæ sedis, ¹ Gomes Vifocensis, Gomezus A
Calaguritanensis, Joannes Pampilonensis, Petrus
Lucanus, Grefcomus Iriensis.

quis autem laicus, hujus nostræ institu-
tionis violator extiterit, anathema sit :
presbyter vero ¹¹ & diaconus, si hujus jus-
sionis destructor extiterit, sexaginta soli-
dos episcopo persolvat, & gradu ecclesia-
stico careat.

CAPITULA.

I.

In primo igitur titulo statuimus, ut
unusquisque episcopus ¹ ecclesiarum mini-
sterium cum suis clericis ordinate teneat
in suis sedibus.

II.

In secundo titulo, ut omnes abbates
& fratres suos, & monasteria, & abbatif-
sæ se & moniales suas, & monasteria,
secundum beati Benedicti regant statuta:
& ipsi abbates & abbatissæ cum suis con-
gregationibus & cœnobiis sint obedientes,
& per omnia subditi suis episcopis. Nul-
lus eorum recipiat monachum alienum,
aut sanctimoniam, nisi per abbatis sui
& abbatissæ jussionem. Si quis hoc decre-
tum violare præsumpserit, anathema sit.

III.

Tertio autem titulo statuimus, ut om-
nes ecclesiæ & clerici sint sub jure sui e-
piscopi: nec potestatem aliquam habeant
super ecclesias aut clericos laici. Ecclesiæ
autem sint integræ, & non divisæ, cum
presbyteris & diaconis, & cum totius an-
ni circuli libris, cum ornamentis ecclesia-
sticis: ita ut non sacrificent cum calice li-
gneo, vel fictili. Vestes autem presbyteri
sint in sacrificio, ² amictus, alba, cingu-
lum, stola, casula, manipulus. Vestes dia-
coni, ³ amictus, alba, cingulum, stola,
dalmatica, manipulus. Altaris vero ara
tota sit lapidea, & ab episcopis consecra-
ta. Hostia sit ex frumento ⁴ sana & in-
tegra. Vinum sit mundum, & aqua mun-
da, ita ut inter vinum, hostiam, & a-
quam, Trinitas sit significata. Altare sit
honeste indutum, & desuper lineum in-
dumentum mundum. Subtus ⁵ calicem,
& desuper, corporale lineum mundum &
integrum.

Presbyteri vero & diacones, ⁶ qui mi-
nisterio funguntur ecclesiæ, arma ⁷ belli
non deferant, semper coronas apertas ha-
beant, barbas radant, mulieres secum in
domo non habeant, nisi matrem & foro-
rem, aut amitam, aut novercam. Vesti-
mentum unius coloris, & competens ha-
beant. ⁸ Intra etiam dextros ecclesiæ
laici uxorati non habitent, nec jura pos-
sidoant. Doceant autem ⁹ clerici filios ec-
clesiæ, & infantes, ut symbolum & ora-
tionem dominicam memoriter teneant. Si

IV.

Quarto vero titulo statuimus, ut om-
nes archidiaconi & presbyteri; sicut sacri
canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam
adulteros, incestuosos, sanguine mix-
tos, fures, homicidas, maleficos, & qui
cum animalibus se inquinant; & si pœni-
tere noluerint, separentur ab ecclesia & a
communione.

V.

Quinto autem titulo decrevimus, ut ar-
chidiaconi tales clericos constitutis qua-
tuor temporibus ad ordines ducant, qui
perfecte totum psalterium, hymnos, &
cantica, epistolas, evangelia, & orationes
sciant. Presbyteri ad nuptias causæ edendi
non eant, nisi ad benedicendum. Clerici
& laici, qui ad convivia defunctorum ve-
nerint, sic panem defuncti comedant, ut
aliquid boni pro ejus anima faciant: ad
quæ tamen convivia vocentur pauperes &
debiles pro anima defuncti.

VI.

Sexto vero titulo admonemus, ut om-
nes Christiani die sabbati ad vesperascente
ad ecclesiam concurrant, & ¹¹ dominica
matutina, ¹² Missas, & omnes horas au-
diant, opus servile non exerceant, neo
secedant itinera, nisi orationis causa, aut
sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos,
aut pro regis secreto; pro Saracenorum
impetu.

Nullus etiam Christianus cum Judæis
in una domo maneat, nec cum eis cibum
sumat. Si quis autem hanc nostram ¹³
constitutionem fregerit, per septem dies
pœnitentiam agat. Quod si pœnitere no-
luerit, si major persona fuerit, per an-
num integram communionem careat; si in-
ferior persona fuerit, centum flagellavac-
cipiat.

VII.

Septimo quoque titulo admonemus, ut
omnes comites, seu majorini regales, pu-
pulum sibi subditum per justitiam regant,
pauperes injuste non opprimant, in judi-
cio testimonium, nisi illorum præsentium
qui viderunt aut audierunt, non accipi-
ant. Quod si testes falsi convicti fuerint,
illud supplicium accipiant, quod in libro
judicium de falsis testibus est constitutum.

VIII.

¹ Forte, Gomezus Ocenis, vel Vifensis, ut est in hisce capitulis ex Hispanico Idiomate exaratis.
² MS. Ecclesiasticum Monasterium. ³ MS. Amictum, albam, cingulum, manipulum, stola, casulam.
⁴ MS. Amictum, albam, stola, dalmaticam, manipulum. ⁵ MS. ex frum. decto. ⁶ MS. calicem.
⁷ MS. qui. ⁸ MS. bellum. ⁹ MS. infra. ¹⁰ In MS. deest vox clerici. ¹¹ MS. aut.
¹² MS. die dominica. ¹³ MS. Missam. ¹⁴ MS. Institutionem.

ANNO
CHRISTI
1050.

VIII.
Ottavo autem titulo mandamus, ut in Legionem, & in suis terminis, in Gallæcia, & in Asturiis, & Portugale, tale sit iudicium semper, quale est constitutum in decretis Adefonsi regis pro homicidio, pro rastro, pro sajone, aut pro omnibus calumniis suis. Tale vero iudicium sit in Castella, quale fuit in diebus avi nostri Sancii ducis.

IX.

Nono quoque titulo præcipimus, ut triennium non includat ecclesiastica veritates: sed unaquæque ecclesia (sicut Canonones præcipiunt, & sicut lex Gothica mandat) omni tempore suas veritates recuperet & possideat.

X.

Decimo vero titulo decrevimus, ut ille qui laboravit vineas aut terras in contentione positas, colligat fruges: & postea habeant iudicium super radicem: & si victus fuerit laborator, reddat fruges domino hæreditatis.

XI.

Undecimo autem titulo mandamus, ut Christiani per omnes sexta ferias jejurent, & hora congrua ciboresciantur, & faciant labores suos.

XII.

Duodecimo quoque titulo præcipimus, ut si quilibet homo pro qualicumque culpa

Aad ecclesiam contugerit, non sit ausus alius eum inde violenter abstrahere, nec persequi infra dextros ecclesiæ, qui sunt triginta passus: sed sublato mortis periculo, & corporis deturbatione, faciat quod lex Gothica jubet. Qui aliter fecerit, anathema sit, & solvat episcopo mille solidos purissimi argenti.

XIII.

Tertio decimo titulo mandamus, ut omnes majores & minores veritatem & iustitiam regis non contemnunt: sed, sicut in diebus domini Adefonsi regis, fideles & recti persistant, & talem veritatem faciant regi, qualem illi fecerunt in diebus suis. Castellani autem in Castella talem veritatem faciant regi, qualem fecerunt Sancio duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus comes Sancius. Et confirmo totos illos foros curatis habitantibus Legionem, quos dedit illis rex dominus Adefonsus, pater Sancie reginæ uxoris meæ. Qui igitur hanc nostram constitutionem fregerit, rex, comes, vicecomes, majorinus, lago, tam ecclesiasticus, quam secularis ordo, excommunicatus, & a consortio sanctorum segregatus, & perpetua damnatione cum diabolo & angelis ejus damnatus, & dignitate sua temporalis sit privatus. Finis. *Hæc ex Cod. Cordubensf.*

ANNO
CHRISTI
1050.f. deturpa
11000.

COYACENSIS CONCILII

Acta Ampliora, a sedibus Lusitanis restitutum, anno 1050. celebratum.

PRÆFATIO LUSITANI EXSCRIPTORIS.

Ex Suppl.
Mans pag
1195.
Ex append.
In edicet.
ad Pagium
an. 1050 T.
VII pag 67.
edit Luc.

Postquam Eminentissimus Baronus Tom. XI. An-
nalis anno 1050. ex MS. codice Ovetensis
Ecclesiæ Coyacense concilium publicavit, omnes con-
ciliorum collectores, qui dictum concilium in suis
collectionibus inseruerunt, exemplar Baroni sunt se-
cuti. Cardinalis de Aguirre, qui alium codicem in
Toletana ecclesia invenit, ubi dictum concilium ex-
tabat, collatum cum exemplari a Barone publicato
vulgavit tom. 3. concilior. Hispan. pag. 209. &
seq. additis varietatibus lectionibus ex MS. codice
Toletano. Et in eodem tom. 3. pag. 212. ex MS.
codice monasterii S. Facundi publicavit quinque prio-
ra capita ejusdem concilii vernaculo sermone Hispa-
no antiquo, prout expressa, & concepta fuerunt in
eodem concilio. Nunc autem idem concilium multis ab
aliis exemplaribus diversum, & sicut apparet, plus
quam alias integritati restitutum, exhibemus ex MS.
codice ecclesiæ Combricensis, quatuorcentis annis an-
tiquiore, ut ex charactere, & notis apparet, qui fol.
218. sic habet.

In æra millelima nonagesima tertia. In nomi-
ne Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi.
Temporibus serenissimi, atque regis principis do-

mini Ferdinandi, & conjugis sue Donæ Sancie
Reginæ, editum est hoc decretum in concilio.

In unum cum omnes episcopi convenissent:
Petrus videlicet Lucentis Metropolit. similiter &
Troylani Obetenis; Cresconius Uriensis, & A-
postolica sedis; Cyprianus, Legionensis; Dida-
cus, Asturiensis; Miro Palentinæ; Gomice,
Calagrotitanus, Joannes, Pamplonenfis: Item
Gomice, Ocimentis; Cisoandur Portugalenfis
cum omnibus abbatibus, residente jam prædi-
cto principe super flumen Stolla urbe Cograña
pro corrigendis ac dirigendis regulis, vel tramiti-
bus ecclesiæ, ut mos est antiquorum patrum, ac
lumendis tramitibus.

Agnoscitur, & omnibus vobis cognitum manet
secundum quod ab antecessoribus nostris, & hic
collaudatum est a presentibus, & constitutum;
atque ordinatum fuit, qui obedientes apostolicis,
& canonicis documentis sic præceperunt: Ut om-
nis homo ex toto corde & mente in cunctis a-
ctibus suis magis Deo serviret, quam voluntati-
bus vanis. Nunc vero in præsens amplius profi-
scentes, peccato, quo erant obduratæ aures no-
stræ,

* Deest in aliis exemplaribus.
* In aliis exemplaribus vocatur 29. r. 105.
* In aliis exemplaribus dicitur 29. r. 105.
* Deest in aliis exemplaribus.

ANNO
CHRISTI
1010
A quo & qua
causa
hic concilium
convocatum
collegit
neque
verbum
Nem
verbo
quidem
licet
hic
regis
est
idem
satis
Regem
solam
confessio
& episcopi
Metropolitani
Luceo
hic
tanquam
ad hoc
ecclesie
& a rege
dependente.

stra, ne audiremus legem, & ne audiremus A
postoli doctrinam, neque quod hi sacri canones
docent, sed involvabamur in peccatis nostris quod
tidie, propter quod multa mala venerunt in ter-
ras. Ob hanc rem iussimus * ut omnes in unum
condannati audiat quid concilium hoc prae-
coneat, forsitan aliquibus rebus bonis innovatis, fa-
ciamus aliquid boni; propter quod a Domino
mereamur a peccatis absolvi; ait enim Apollolus,
potest enim, ut si quis timens Deum fuerit,
senioris verbo statim obedit, si, & ad prin-
cipum iussa, aut seniorum pro rebus temporalibus
imculi huius accommodatus auditum, & faci-
cimus quod iubent; quare pro salute animarum
nostrarum rebelles sumus, & pertinaces, ut non
audiamus, de quo nos praeconet Scriptura sacra? B
Hic quidem praecipimus, ut hoc concilium, quod
per omnem orbem terrarum regni nostri statu-
tum est observemus; aspeximus etenim & vidi-
mus nefanda miracula, quantam esuriam, in-
cediam, pestilentiam, cladem, & magnam inedia-
m propter peccata nostra retro actis annis in terra
nostra passi sumus.

Et ideo timentes atque tabescentes illam vo-
cem, quam Dominus per Moysen filiis Israel
locutus est dicens: Si nolueritis, & non audie-
ritis me, addam correptiones vestras centuplum;
& conteram superbiam, & duritiam vestram;
& frustra seminabitis sementem, & non reddam
fructus suos; consumetur incallum robur vester,
nec proferet terra sementem, nec arbores poma
praebunt; comedetis, & non saturabimini. Nam
ibidem in eodem loco sic ait: Si in praecipitis
meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis,
& feceritis ea, dabo vobis pluviam temporibus
suis, & terra gignet germen suum, & pomis
arbores replebuntur, apprehendat messium
tritura vindemiam, & vindemia occupabit semen-
tem, & edetis panem vestrum in saturitate.

Nos autem episcopi superius nominati *, con-
sentiente Ferdinando rege, & Sancta regina sta-
tuimus, ut in nostris sedibus teneamus canonica-
m vitam, & ministerium ecclesie sanctae pro
possibilitate nostra impleamus.

Deinde statuimus, ut omnia monasteria no-
stra secundum possibilitates suas adimpleant ordi-
nem sancti Isidori, vel S. Benedicti, & nihil ha-
beant proprium nisi per licentiam sui episcopi,
aut sui abbatis; & ipsi abbates suis episcopis sint
obedientes. Sic sancti canones docent, & nullus
eorum recipiat monachum aut fratrem alienum,
nisi per proprium abbatis mandatum. Si quis au-
tem hoc decretum violare praesumpserit, anathe-
ma sit.

Item tertiam monitionem statuimus, ut om-
nes ecclesiam, quae in unaquaque Paroquia habentur,
in suorum episcoporum iure permanent, & clerici
nullum inde servitium laicis faciant, nisi
sua voluntate, & suorum episcoporum iussione,
& ipsae ecclesiae sint integre, & non divise inter
presbyteros, & habeant ministros presbyteros,
diaconos, librosque de toto anni circulo, & cum
ornamento ecclesiastico, ita ut non sacrificent
cum calice ligneo, vel fictili. Vestes presbytero-
rum sint superpiliatum, amictus, alba, sinctorium,
balteum, stola, manipulum, & casula. Vestes dia-
conorum sint amictus, alba, & stola. Subtus ca-
lice sit patens, & desuper lineum corporale. Om-
nis altaris ara sit lapidea, & ab episcopis conse-
crata, hostia vero ex frumento electo sine alia mix-
tura, & sine sale, & tota sit sana & integra. Vi-
num etiam sit purum, & mundum; ita ut in-
ter vinum, & hostiam, & aquam sit trinitas si-

gnificata. Illi vero presbyteri, qui ministerium
ecclesiae funguntur, habeant vestimenta usque ad
tallos. Armis bellicis non utantur; semper coro-
nas apertas habeant, & barbas radant. Mulieres
secum extraneas in domo non habeant, nisi tan-
tum matrem, aut amitam, sororem, aut mater-
teram, aut mulierem probatam, & omnes indu-
tas nigra veste, tam in corpore, quam in capi-
te; & dent fidei iussuros, ut nec de eis, nec per
eos ullum adulterium fiat. Et infra dextros ip-
sius ecclesiae laici cum feminis non habitent, nec
ius aliquod possideant. Doceant autem filios ec-
clesiae, & infantes, ut symbolum, & orationem
dominicam memoriter teneant. Si quis tamen
presbyter aut diaconus huius nostri decreti viola-
tor extiterit solidos sexaginta suo episcopo per-
solvat, & gradu ecclesiastico careat.

Quarto vero titulo statuimus, ut omnes abba-
tes, presbyteri, sicut sacri canones praecipunt,
adulteros, incestuosos, sanguimixtos, fures, homi-
cidas, maleficos, & qui cum animalibus se coin-
quinaverunt, ab ecclesia ejiciant, sed primitus
ammoncant eos, ut sint filii ecclesiae, & conver-
tantur, & tunc si poenitentiam agere dignam no-
luerint, separentur ab ecclesia, & a commu-
nionem.

Quinto autem capitulo statuimus, sabbatho
paschae, & pentecostes ut baptismus generaliter
adimpleatur, & sic nullus infans ante hos termi-
nos baptizetur nisi infirmitas coegerit. Ipsique in-
fantes baptizati ante episcopum adducantur, &
chrismate perungantur. Abbates vero tales mo-
nuchos adducat ad ordinandum, qui perfecte, &
memoriter teneant totum psalterium cum hym-
nis, & canticis, & bene instructi adducantur ad
ordinandum mediata quadragesima, & mediato
augusto. Monachi ad nuptias non eant, nisi tan-
tum ad benedicendum. Laici quoque ad exequias
mortuorum non veniant, sed qui eas fecerint,
vovent presbyteros, diaconos, pauperes, & debi-
les, qui non habeant unde retribuunt.

Sexto autem capitulo admonemus, ut omnes
christiani die sabbato advesperascente ad eccle-
siam concurrant. Die autem dominica matutinas,
& missam, & omnes horas audiant. Opus servi-
tium non exercent. Et non faciant iter nisi orationis
causa, vel sepeliendi mortuos, aut visi-
tandi infirmos, aut regis exercitum, aut propter
Sarracenorum impetum, & Normannorum incur-
sum. Et nullus christianus, aut christiana cum
Judaeis ausus sit in domum manere, aut cum eis
cibum sumere. Si quis hanc institutionem frege-
rit, per septem dies poenitentiam agat. Quod si
poenitere noluerit, si major persona fuerit, per an-
num integrum communionem careat. Si inferior
persona fuerit, centum flagella accipiat.

Septimo quoque ammonitionis titulo haec for-
ma servetur, ut omnes comites, & infantiones
imperantes terrae, & regales villici per iustitiam
subditos regant, & pauperes non opprimant, &
in iudicio testimonium non accipiant, nisi testi-
monium illorum, in quorum praesentia facta es-
set causa, vel culpa noscitur, vel quam qui pro-
priis oculis eam viderint, & auribus audierint,
quod si falsi testes convicti fuerint, illud suppli-
cium subeant, quod in libro Iudicum de falsis
testibus est constitutum.

Octavo autem capitulo mandamus, ut in Le-
gione, & in suis terminis, & in Gallacia, & in
Asturias, & in Portugale sicut in decretis Ade-
lonsi principis est constitutum pro homicidio scilicet,
rause, sagione, vel per omnes suas exactio-
nes, sicut in diebus suis, ita in diebus nostris per-

Deer. I.
* In illis
comitatibus
non videtur
principales
disponere,
hic jubent
episcopi de
consensu re-
gis, quod ec-
clesiastico
regulis ma-
gis conformem
est. Nota hic
quod omnia
haec praesentia
decretis aliis
exemplari-
bus.
Deer. II.
Hic decre-
tum omnium
differt ab al-
iis regum.
Deer. III.
In hoc decre-
to plures in-
veniuntur
dispositiones
quam in aliis
editis.

Deer. IV.
Differt hoc
decretum ab
illis editis.

Deer. V.
Hoc decretum
differt ab
illis editis.
plus quam
in editis.

Deer. VI.

Deer. in a.
ditis

Deer. VII.

Deer. VIII.

ANNO CHRISTI 1050.

Decr. IX. In edictis...

Decr. X.

Decr. XI.

Decr. XII.

Dicitur ab edictis in aliquibus, & quod ad modum.

permaneat firmum; & in castella sicut in diebus A...

Avi nostri Sandionis ducis. Item nono capitulo mandamus, ut ecclesiasticas hereditates triennium non includat, sed unaquaque ecclesia, sicut canones precipiunt, & sicut lex Gotica mandat, omni tempore suas hereditates recuperet, & possideat.

Decimo vero titulo precipimus, ut de terris, & vineis in contempionem positus, ille, qui eas laboraverit, colligat fruges, vel fructus, & postea habeant veritatem super radicem.

Undecimo titulo statuimus, ut omnes sextas serias christiani homines jejuent, & more quadragesimæ hora congrua cibo se reficiant, & laborent suos labores.

Duodecimo autem titulo precipimus, ut quilibet homo, qui ad ecclesiam confugerit: tam cum homicidio, aut cum qualihet causa, aut cum quolibet damno, non sit antus qui cum persecutus

fuerit, illum exinde violenter abstrahere, sed sicut lex gotica docet extra mortis periculum faciat ipse debitor quantum ei justum fuerit, & nullus homo sit ausus amodo, ut infra dextros ecclesiam qui sunt XXX. & novum passus violenter ingrediatur, aut raptor aut contumeliosus existat, quod qui fecerit anathema sit, & centum solidos cogatur exolvere.

Tertio decimo titulo, ut omnes tam majores, quam inferiores veritatem & justitiam regis non contemnunt. Sed sicut in diebus Adelsoni principis fideles & veraces ei persistant, & talem veritatem faciant ei, qualem in ipsis diebus prædictoregi Alfonso fecerunt, & in castella talem veritatem faciant castellano regi domino Ferdinando, & suis filiis, ac nepotibus, qualem fecerunt illi duci domino Sandio, & ille talem veritatem faciat eis, qualem illis fecit pater suus comes dominus Sandius.

ANNO CHRISTI 1050.

Decr. XII. In hoc decreto aliquod est, quod in edictis infra dicitur.

CONCILIUM SIPONTINUM,

A Leone IX. celebratum, in quo depositi archiepiscopi duo, anno domini * ut.

Hujus concilii memoriam debemus Viverto, cuius in sancti hujus pontificis vita, hoc verbe sunt: zelo sanctæ religionis fervens præfulverendus, apud Sipontum habito concilio, duos deposuit ab officio archiepiscopatus, qui cum mer-

cedere sanctum assumpserant ministerium, vitio elationis unus ambicous præcellere alterum. Hæc tantum Vivertus, nec alibi usquam synodi hujus mentio.

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud S. Tiberium anno M. L. congregatum.

Ex chartario Arulens.

Ex Martene Theol. Anecd. Tom. 4. p. 87.

LIBELLUS SUPPLEX MONACHORUM ARULENSIUM ad congregatos patres adversus bonorum monasterii invatores.

Orthodoxis patribus omnigena veneratione dignis, quos sancta ex diversis aggregavit fides partibus, quosque necit in dilectione fraternitatis vinculum geminæ caritatis, pontificibus videlicet, quibus collata est cura ecclesiarum Dei, grex tantillus almæ Dei genitricis Mariæ cœnobii Arulas hanc querimonie clementiæ vestræ dirigit paginam, in qua sunt adnotata prædia, quæ se caletur ab injustis & pravis hominibus per vim seu per donationes illicitas, seu sub prætextu cujuslibet fraudulentis, a suo jure distracta. Nam noscat almitas vestra præfatum cœnobium noviter edificari cœptum pro tantorum amissione prædiorum, non est posse nostrum illud ad perfectum usque perducere, necessaria deficiente quæ sustentationi competunt fragilitatis humanæ. Idcirco prædictus tam variis casibus fatigatus, Dei omnipotentis supplex vestramque omnium deposcit clementiam, ut ob amorem ejusdem gloriosæ genitricis auctoritate pontificali feriantur a vobis vinculo justæ damnationis, & excommunicationis quousque retinuerint prædicta

prædia prædictæ Virginis. Hæc sunt vero nomina prædiorum & militum ea possidentium. In primis alodem S. Mariæ, quem habet in comitatu Berchitano, id est in Marola cum ipsa ecclesia, & in Avisano tenet mulier Reinaldi qui fuit quondam cum filio suo. Remundus Arnaldi alodem de Orlarios, Gausbertus ipsum de Pidre & de Ursiniano, Guillelmus Oliva ipsum de Corneliano, Guillelmus Johannis tenet S. Mariam de Panifar, & ipsas vineas de Clusa, Willemus Dalmatii ipsum alodem de Maras, & de campo Eldrici, & de Trefferra, & de villa Mulacha, & ipsum de Keixanos, Bernardus Olivæ alodem de Rutmors, & de Kastellone & de Rodas, Aicardus Odonis alodem de Rabdos, Bernardus Adalberti ecclesiam de Chafamori, Arnaldus Johannis alodem de Elsinas, Seniofredus Mironis alodem de Terradas, & in Pines medium mansum, Deusde franc mansum unum in Terrodas, Segarus Berardi ipsos mansos & ipsos alodes de Terradas, & in Cirasia mansos tres, & ipsos mansos cum alode de Ortos, & ipsos mansos cum alode.

Hæc synodus anteposenda est Concilio Romano & Vercellensi hoc eodem anno 1050. habitis: fuit enim hujus anni initio celebrata: Vivertus siquidem in vita S. Leonis Noni lib. 2. c. 4. narrato Concilio Sipontino fuit: Inde repetito gressu Romano rediit, ubi superna admonitus revelatione S. Gerardum sua sedis, Leucorum videlicet, alim Præfulem in numero sanctorum computandum Actuit.

alode de villa Rubeo, & ipsos de Vilaro castelano, & ipsum alodem de Costa, & ipsum de Felgus, & de Valedella, & de Campo Sambuce. Seguinus tenet in Albiniano inter mantos & bordas septem, & ipsum decimum de Rabugadas cum medio mansum, &c. & multa alia nobis aufert. Udalgenus vicecomes tenet totum alodium de Alleles.

SYNODUS ANATHEMA PRONUNCIAT

adversus inavosores bonorum monasterii.

Cum sancta cogeret nos fides ex diversis in unum congregari partibus, sanctam celebraturi synodum idibus Julii apud beatum Tibertium, cum religiosorum multitudine abbatum, & honestissimorum virorum utriusque sexus, ætatis, vel ordinis; oblata est querimoniarum pagina oculis nostris ex monachis almae Mariæ Virginis cenobio Arulis, simul cum prænotata prædica quæ sibi ab injustis tolluntur hominibus: pro qua amissione rerum compulsi adire præsentiam nostram, suffragium expetentes nostrum: quod illis negare non est nostrum debemus, & in necessitate constituti ferre justitiam. Ob hoc igitur nos humiles JESUCHRISTI pontifices advenientes tantam tamque inauditam fervorum Dei querimoniam, in hinc inde ejusdem provocamur ad compescendum eam juxta posse nostrum ad decreta canonum. Idcirco ego WIFREDUS almae primæ Narbonæ metropolitanus confirmo. † UGO episcopus Uzetenis. † ARNALLUS episcopus Magalonensis. † BERENGARIUS episcopus Biterrensis. BERNARDUS episcopus Lutoviensis. † GONTARIUS episcopus Agatenis. † BERENGARIUS episcopus Elnensis. Illi qui fuerunt ad subversionem de Malo, de S. Maria, de Riarde, Roland videlicet & alii qui consensu fuerunt, cum legatis ceterorum coepiscoporum nostrorum & cum abbatibus religiosis ex diversis ordinibus Gothiæ ac Spaniæ, nolentes exorbitare a regulis SS. Patrum, accensis flamma Spiritus sancti, percussimus eos, qui in supra scripta culpa atque negligentia sunt aut erunt irretiti, secundum quod in culpa sunt aut erunt implicati, per gladium Patris & Filii & Spiritus sancti, & per anathematizationem omnium quæ sunt fuerunt & erunt fidelium Dei, nisi ad veram penitentiam venerint, & secundum posse illorum emendaverint, sint extorres a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ, in

anathematizatione sint omnes superius nominati, omnesque maledictiones veteris & novi Testamenti super eorum capita multiplicamus. Maledicti sint in civitate, maledicti in agro, maledicta horrea eorum & cellaria eorum, maledicti cibi eorum & reliquæ ipsorum, maledicta sint interiora ventris eorum & fructus terræ ipsorum armenta & greges ipsorum; maledicti ingredienti & egredientes. Mittat super eos dominus famem & pestilentiam & increpationem in omnia opera eorum quæ faciunt, donec conterat eos & perdat velociter propter adventiones eorum pessimas, in quibus relinquunt Dominum. Adducat Dominus super illos pestilentiam donec delectat eos de terra quam possident. Percutiat eos egestate & febris & frigore; ardore & aestu, & aere corrupto, ac rubigine; & persequatur eos donec pereant. Tradat illos Dominus corruentes coram inimicis suis. Sint cadavera illorum volatilibus in escam & bestis terræ, & non sit qui abigat. Sint percussus cæcitate, & amentia, ac furore mentis; & palpent in meridie sicut palpari solet cæcus in tenebris: & non dirigantur gressus eorum. Maledicta sint capita eorum per septem portas, id est per nares, & aures, & oculos, & per buccam eorum. Maledictum sit cerebrum eorum, capilli, humeri, brachia, manus, digiti, frons, cilia, linguae, dentes, gula, pedes, dorsum, cor, venter, umbilicus, interiora, exteriora, & posteriora, vitalia, inguines, cocca, geniculi, tibiae, tali, pedes, plantæ, articuli, venæ, juncturae, viscera, ossa, medulla. Hæc omnia prænominata illorum maledicta sint nisi resipuerint, & ad veram penitentiam venerint. Et hæc regula maledictionis atque anathematizationis servetur, & permaneat in omnibus primatum ecclesiis. Quicumque igitur cum prænominatis hominibus locuti fuerint scienter, nisi emendare eos hortati fuerint, aut cum eis manducaverint, biberint, dormierint, in aliquo participati fuerint, nisi resipuerint; si clericus fuerit, proprio ordine periclitabitur, si laicus aut femina, nisi paupertate aut metu deprehensus fuerit, prædicta damnatione perdendum, & anathematizandum, & excommunicandum se esse perhorretcat. Acta synodus idus Julii anno Incarnati Verbi M. L. indictione III. anno XX. regnante rege HENRICO in Francia anni cycli XVIII. VI. Scriptum per manus Olivæ. † GUISLIBERTUS gratia Dei episcopus Barcinonensis, WIFREDUS præsul †.

CONCILIUM ROMANUM III.

In causa Gregorii Vercellensis episcopi, de adulterio accusati, eorumque qui a simoniaci ordinati fuerant, congregatum anno domini M.LI. tempore Leonis papæ IX.

Acta concilii
922.

Hermannus Contraſtus in chronico res hujus synodi in causa Gregorii Vercellensis episcopi, paulo fusius quam solet, istis verbis recenset: *Post pascha stem dominus papa Leo synodum Roma collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem episcopum propter adulterium cum vidua quadam concubini sui sponsa admiffum, & perjuria perjurata, absentem & vescentem excommunicavit: quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionemque promittentem officio priori restituit.* In hac eadem synodo ventilatam fuisse querelam de ordinatis ab episcopis simoniaci in-

edicat epistola Petri Damiani ad Henricum Ravenatensem episcopum: quæ cum ille ordinatos a simoniaci ab aliorum calumnia merito, prout supra constitutum ac decifum fuerat, defendisset, idque ipsis ordinatis gratum esset, libellum edidit, quem *Gratiffimum* inscripsit, ideo quod in eodem de illis ordinatis ageret qui omnino grati a simoniaci ordinati fuerant, quibusque ea de causa idem libellus vere gratiffimus foret.

Insuper in hoc concilio Leonem scripsisse decretum de continentia clericorum, quod Constitutum vocabant, testatur Petrus Damianus in epistola

Stola ad Cunibertum Taurinensem episcopum : A
ubi, & de seminis, clericis malo usu interservien-
tibus, hæc quæ sequuntur statuta fuisse tradit :
In plenariis plane synodo sancta memoria Leo papa
constituit, ut quocumque damnabiles femina intra
Romana mœnia reperirentur presbyteris prostituta,
extunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur
ancilla. Quod videlicet salutare statutum, aequi-
tatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes
ecclesias propagandum esse decernimus : quatenus præ-
cepto prius apostolica sedis edicto, unusquisque epis-

copus ecclesie vendicet famulas, quas in suo paro-
chia reprehenderit sacrilega presbyteris admixtione
prostratas : aequitatis scilicet jure, ut quæ sacris al-
taribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequi-
um, ipsa hoc saltem episcopo per diminutis capitulis
sui supplicans famulatum. Hæc Petrus.

Cæterum ex succis vepribus infausa vitulami-
na rursus exorta, falce apostolica post sanctum
Leonem papam amputanda fuerunt per successo-
res pontifices, rursusque radicibus excidenda.

AD SYNODUM ROMANAM.

Anni 1051.

ADDITIO.

Querimonia Joannis Sabinensis episcopi contra Farsenses monachos in synodo Romana Anno 1051.

Ex Mon.
Suppl. pag.
210.
H. Chron.
Parlat. Ner.
Ital. Script.
t. II. p. 11. p.
101.

Audiat Dominus & totius regni .... modera-
tor æquissimus, vel primæ sedis episcopus,
audiatque cuncta hæc sancta synodus, percipiat-
que iustam proclamationem, quam facio super
abbatem Pharpensem, a quo multas & passus
sum, & patior injurias. Est quædam ecclesia in
honore S. Michaelis Archangeli sita in monte,
qui dicitur Tancia, videlicet in episcopatu meo,
quæ juris mei episcopatus est, cujus altaris au-
ctor, & dedicator creditur fuisse Silvester beatis-
simus hujus atque sedis episcopus; super quod al-
tate non est veritus abbas ille ausu temerario
maceriam adicere, & supra tanti consecratoris
violatam consecrationem missas per monachos suos
cantare, nullo vel faciente, vel jubente episco-
po. De ecclesia autem illa, nescio per quem da-
torem, medietatem obtinet ecclesia sanctæ Ma-
rie, cujus ipse abbas est; medietatem vero alte-
ram episcopatus possidet meus. Sed ex his me-
dietatibus inter me, & abbatem Hugonem, ta-
lis obligatio facta est, ut semper in tempore qua-
dragesimali, & in mense Majo meus ibi cum tuo
minister sedet, cæteris vero temporibus solus tuus
ibi sedet minister, a quo tria xenia in anno ha-
berem. Et si unquam abbas ille, aut aliquis suc-
cessor ejus aut venderet alicui, aut donaret, aut
propter beneficium, aut quoquo modo, ipsius ec-
clesiæ medietatem suam: tunc ad meum, meo-
rumque successorum deveniret proprietatem. Et
si ego, vel aliquis successor meus de medietate
ipsius ecclesiæ, quæ est mei episcopatus, aliquid
tale fecissem: tunc ipsa medietas ad abbatis de-
veniret proprietatem. Et ecce dominus ipse ab-
bas in his omnibus cecidit, quia neque ministe-
rium meum ita tractavit, ut decuit, neque pro-
missa xenia misit, sed medietatem suam duabus
Dei ancillis dedit. Arsit prædicta ecclesia una
dierum, & post combustionem duxit ille episco-
pum Siphontensem, & me nolente, & nesciente,
consecravit eam. Cum vero una dierum sciret,
me iturum fore ad quemdam locum, mei senio-
ris jussione implenda, paravit adversus me infi-
dias, & tales, ut si me posset, occideret, aut si
non posset, domum, in qua ipse noctu jacerem,
incendio concremaret. Cujus nefariæ adinventio-
nis exitit auctor Petrus monachus, qui dicitur
de Laurentio, & cum eo Datus de Uberto, Teu-
zo de Berizzo, Albertinus Adulterinus, Barocco,
Petrus Castellanus, Raino de Crescentio, Follia
Joannes Ferrarius, Rainaldus de Guidone pres-

bytero, & Azolius. Unius denique mei archi-
presbyteri silvam incidit ob hoc, quod meum fi-
delem illum cognovit, quæ non minus valuit,
quam centum libras. Cepit quemdam servilem
meum, & quia dixit, se meum esse, abstulit ei
equum, & omnia vestimenta ejus. Præterea de-
cimas omnes, quæ mihi pertinent, necnon &
partem meam de bonis mortuorum, ubicumque
valet, contendit, maxime tamen in Bucciniano,
& Vulpiano. His & aliis ab eo abbate profusus
adversitatibus, proclamo me super illum, qui-
rens misericordiam vestram, ut non sinatis ecclie-
siam meam, immo tam vestram, quam meam,
tantis adversitatibus gravari, tantisque molestiis
molellari, sed potius liberata a perturbationibus
C tanti perturbatoris, grates inde maximas Deo
reddamus, & vobis.

His ita recitatis, quæsitum est ab advocato do-
mini abbatis, ut dominus Papa, sancta synodo
concedente inducias permitteret ad singula quæ
Sabinensis episcopus conclamaverat, verius &
subtilius investigandum, & respondendum. Tunc
benigna largitione permissum est. Aderant autem
ibidem utriusque partis amici veraciores, & pa-
cifici scrutatores, qui ipsas res canonice indagantes,
retulerunt domno Papæ, quod per legem,
vel sacros canones judicare vellet, ne ambæ par-
tes in detrimentum gravissimum devenirent, vi-
delicet propter violationem & destructionem alta-
ris, & reliquiarum ejus, quas auferre idem Sabinensis
episcopus præsumpsit, & propter depræda-
tiones, sive incendia, quæ postmodum domni ab-
batis militum exercitus fecit. Nam proprietates ecclie-
siæ pro acquisitione, & authentica professione
antiquior, & anterior per omnia inventa est hu-
jus nostri monasterii fuisse. Hoc summus præsul
certius discernens, litem ipsam, proutcumque po-
tuit, sedare fecit, & edidit monasterio huic mi-
rabile privilegium suæ piæ confirmationis de om-
nium hujus monasterii bonorum acquisitionibus
E liberrime possidendis. Denique post longum tem-
pus nostris scilicet diebus ita vidimus, & audivi-
mus referentem, & certissime testantem quem-
dam Rom. episc. nomine Petrum jam nimis ve-
tulum, qui Romæ morabatur apud sanctum Vin-
centium juxta ecclesiam sanctam beati Petri apo-
stoli, omnia, ut supra diximus, coram se exa-
minata, & diffinita fuisse, & privilegium sic edi-
tum.

CONCILIUM MANTUANUM

A LEONE IX. CELEBRARI COEPTUM,

Et factiosorum tumultu abruptum, anno Domini MLII.

Sanctus pontifex, repedans in Italiam, ait VII. A nitentur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipsius confodere, & a valvis ecclesiarum ut ibi tutarentur repellere. Ita ut impetus sagittarum & saxorum circum ejusdem sancti aures & ora volitaret, atque quosdam ejus veste defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter sedatus, ceptum rigorem concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in crastinum cuncti hujus seditionis incontentores severa examinatione damnandi, a piissimo patre sunt misericordii indulgentia absoluti: ne videretur causa ultionis asperitatem in eos exercere judicii.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Præside Michaele Cernulario patriarcha Anno Mundano 6565. Ind. V. Christi 1052. habitum.

MICHAELIS

B

MIXAHΛ.

Exemplum editæ synodalis sententiæ, sub Michaele sanctissimo & universalis patriarcha, a Niceta sanctissimo protosynkello & charophylacte magna ecclesiæ, anno 6565. s. Indiæ. Ne nuptiæ fiant seorsimo gradu.

Ἰσον τῆς ἐκπείσεως συνοδικῆς ψήφου ἐστὶ Μιχαὴλ τὸ ἀγιωτάτω καὶ ἀειμνήστῳ πατριάρχῳ παρὰ Νικητῶ τῷ ὁσιωτάτῳ πρωτοσυγκέλτῳ καὶ χαρτοφύλακῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κατὰ τὸ εἶπ. * ζεῖτ*, τῆς ἐκτενεύσεως. Περὶ τῆ μη γίνεσθαι γάμον ἐβδόμῳ βαθμῷ.

Suppl. Mansi Appen Tom II pag 97. Ex lat. Græc. Rom. tom. I lib III. p. 600

Retulisti sanctissime, ad nostram mediocritatem, cum quidam sobrinis nati, nuptias tecum invicem inirent, & in præsentem eas prohibuisse, & quaesivisti per litteras an non oporteat eos prohibere, sed permittere ulterius progredi. Nos vero piissime qualis de nuptiis legumlatores sanciverunt. Ajunt enim, Inter ascendentes & descendentes in infinitum nuptiæ prohibentur, inter eos autem qui sunt a latere, est quædam prohibitio. Vox, Quædam, opposita ei, quod est in infinitum, particularem inducit prohibitionem. Idque manifestum fit ex his quæ rursus leges dicunt. Nuptiæ conjungi prohibentur, fratres, consobrini, & qui ex his, nati dumtaxat. Quid hac lege clarius requiri potest? nihil. Quoniam modo cenabitur quisquam prohibitionem aut permissionem aliam facere supra eam quæ sancita est? Si igitur terminum prohibitionis ex eadem cognatione nuptiarum legislator finxit ad sobrinos usque, & quæ his ulteriora sunt indædmita reliquit, nemo est qui legitimum terminum egredi possit, contrarium n. constituit. Audi etiam expressim permittentem nuptias natorum ex sobrinis. Heres, inquit, scripta sub conditione, si pronepoti propatrui, proavunculive pronepoti nupserit, impleat conditionem, non enim turpes sunt nuptiæ. Quid ita? quia octo gradibus separantur. Et si enim eamdem radicem idemque genus communiceant sobrinorum filii, graduum intervallum, & legislatoris verba, ad unionem rursus cognationem vocant, connubii jure concessio. Sextus enim gradus & inter eos, qui sunt ex transverso, & inter affines, impedit omnino nuptias, &

Ἄνεργος ἡρώτατος πρὸς τὴν ἡμετέραν μετέστη, ὡς μελλόντων τινῶν τετραδικῶν πρὸς γάμον κοινωσίαν ἀπὸ τῆς σωτηρίας, ἀπόσχε τὸ παρὸν ἐκώλυσε τὸν γάμον αὐτῆς. καὶ ἐζητήσας ὅσα γραμμάτων εἰ δέον τῶν κειμένων ἡ γάμων μὴ κωλύειν, ἀλλ' ἐπιτίθειν ὁμοιωσίν. καὶ πάντως οἶδα θεοφιλέσταται, ὡς περὶ ἡμῶν γάμων οἱ νομοθέται θεοφίλοισι. φασὶ γάρ, ἐπὶ ἡμῶν ἀνόντων καὶ κατέκταναν εἰς ἀπέραντον ὁ γάμος κωλύεται, ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἐκ πλαγίῳ ἐστὶ τὸ κωλύειν. τὸ γὰρ ΤΙΣ ῥήμα, ἀντιθετικῶς ἀποφασίζον πρὸς τὸ ἀπέραντον, μεμελέησασκε κωλύειν. καὶ τὸ τὸ δὴλον ἐστὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι φασὶ. κωλύονται πρὸς γάμον κοινωσίαν ἀδελφοί, ἀδελφοί, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τεκνίωμοι μόνον. τί τῶν τῶ νόμοι σαφέστερον ζητήσῃ, τίς; ἔδωκε. καὶ πῶς ἀντίθετοι ἐπιχειρήσει κωλύειν ἢ ἀφῆσιν ἐπὶ τῶν ἡμῶν περὶ τῶν κειμένων ποιήσασθαι; εἰ γὰρ τὸν ὅρον τῆς κωλύσεως ἡμῶν ἐκ τῶν αὐτῶν γάμων ὁ νομοθέτης μέχρι τῶν δικαστικῶν ἐπέχετο, καὶ τὸ κοινωσίαν τῶν ἀφῆκε ἀπείρητα, ἔδειξεν ὅτι τὸν νομικὸν ὅρον ὑπερβύλαι δυνάμεθα. ἀντινομοθετῶ γάρ. καὶ ἀπὸ τῶν τετραδικῶν ἀδελφῶν ἐπιτίθειν γάμον, ἢ γραφεῖσα (φασὶ) ὡς ἀπὸ ἀίρεσιν κληρονομία, ἐάν τῶ τετραδικῶν γάμῳ πληρωθῶ τῶν αἰρέσεων. ἢ γὰρ αἰρέσεις ἐστὶν ὁ γάμος. ὅσα τίς; ὅτι ἀπὸ αἰρέσεων πρὸς τὸν ὅρον βαδίζον ὁ γάμος. εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς

ANNO
CHRISTI
1011.

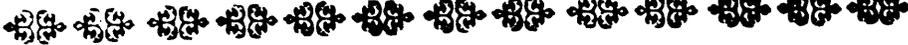
ANNO
CHRISTI
1011.

σαν βαδμῶ, ἢ διὰ τὸ Λαοκρατὶς ἀπερὶκασθῆναι, ἢ
 πόντος οὖτος, Οὐ δυνάμει λαμβάνει τὴν ἐξ ἄλ-
 λου τυγατέρα τῆς ἑμῆς γαμετῆς, ἢ τὴν ἐξ ἄλλου,
 ἢ ἀπογοσίου. ἰδί τὴν γαμετὶν τὸν υἱόν μου, ἢ τὸν
 ἐγγόνον, ἢ τὸν ἀποκλήρον μου. ἀλλ' ἰδί τὴν καθε-
 ράν μου, ἢ τὴν μητρὶν μου. ἢ τὸν ὄ σφοδρὸν τὸ
 θεῖον πατέρα μου, μηδὲ ταῦτα ἢ τὰλλα νομικὰ
 κολύματα παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον ἐστὶν βα-
 θμῶ καλῶς ἐπεικονοῦμαι, ἢ τὸν τῶν μόνων * τὸ
 κολυτικὸν ἰδεῖν ὅσον. ἔπειτα παρ' αὐτῶν ἰδί τὸ
 Χειροκρῖμα λαῶν, ἀπεικονοῦμαι ὡς περὶ τὸν
 ἀλλὰ τῶν αἰχμῶν τὸ ἀπόστολον ἐπιτακτικῶς
 κατ' Ὀρθρινὴν ποδῶν. ἔπειτα γὰρ δικαιοσύνη ἐκ
 παιδῶν ἐπιτακτικῶς ἐκείνης, ὅτι καὶ τὸν χρόνον
 καὶ τὴν σωσθῆναι ποδῶν, καὶ τὸν νομικῶν μετ' ἀν-
 λυτικῶν βιβλῶν κατ' ἑκάστην, πλὴν τῶν δὲ καὶ
 ἐπὶ τὸ ἱερὸν κατ' ἑκάστην συνίδεον, καὶ τὸν τῶν θεοφ-
 ρων ἀνδρῶν * συνιδῶν κανονισμάτων, καὶ πανταχό-
 θου τὸ σιμὸν καὶ τὴν σιμὸν συλλεξιμῶν, ἐκ ὧν καὶ
 τῶν συνιδῶν ἀπελευθερῶν τῶν ἐκείνων, καὶ τὸν
 τῶν νόμων τῶν τῶν συγγραμμάτων, καὶ τὸν
 μετ' αὐτῶν καταλεπῶν, ἐπιτακτικῶς οὕτως ἀφ' ἑ-
 δῆ καὶ ἀνωμαλῶν, καὶ τῶν τῶν βροτῶν γυναικῶν
 ὑπερῶν τῶν ὁσίων χειροκρῖμα, καὶ τῶν κατ' ἀπο-
 στῶν τῶν ἐπιτακτικῶν καὶ συνιδῶν τῶν ἀμείνων
 τῶν γυναικῶν τῶν ἀνδρῶν φυλάττειν. ταῦτα σοὶ
 ὁ ἱερωτικῶν, ὅλγα ἐξ ὀλίγων ὡς τὸ κατ' ἐν-
 γραφῶν τῶν γάμων ἀναλεξιμῶν καὶ διακαρῶν
 τῶν, * ἐπιτακτικῶν ἐγγράφων.
 Τὸ δὲ τὸ ἴσον τὸ κατ' ἐπιτακτικῶν συνιδῶν ἐκ-
 περὶ τῶν γραμμάτων, ἐκ τῶν Σαποκτικῶν κατ' ἑκάστην
 τῶν ἀποστῶν ἐκ τῶν ἀποστῶν, καὶ τῶν ἀποστῶν
 ἐπιτακτικῶν καὶ σφοδρῶν Νικητῶν τῶν ὁσίων τῶν ἀπο-
 στῶν καὶ τῶν χαρτοφύλακων τῶν ἀνωμαλῶν τῶν
 ὁσίων μεγάλης ἐκκλησίας ἀποστῶν, ἐπὶ δὲ καὶ τῶν
 ἀποστῶν τῶν ἀνωμαλῶν ἀποστῶν καὶ κατ' ἐπι-
 τακτικῶν τῶν ἀποστῶν βιβλῶν, ἐπεδῶθη, μὴ καὶ
 ἐπιτακτικῶν τῶν ἀποστῶν γραμμάτων.

A dunt, licitam existimare copulam : eadem cum
 antiquis legislatoribus sanciens, & sacra consti-
 tuens regula: magis etiam quam hi contrahens
 & constituens ex affinitate nuptias. Quod enim
 illi usque ad quartum fuerunt gradum, aut pro-
 pter honestatem prohibuerunt, ita dicentes, non
 possum accipere uxoris meæ ex alio filiam, aut
 nepotem, aut proneptem, neque uxorem filii mei,
 aut nepotis aut pronepotis mei: sed neque so-
 crum meam, vel novercam meam. Hic circa di-
 vina sapiens patriarcha, neque has neque alias despi-
 ciens prohibitiones, sed & quæ ad sextum usque
 gradum porriguntur vetans, in hoc solo prohibito-
 rium posuit terminum: quem nemo ex Christiano
 populo præteriens, sine censura unquam reverte-
 tur, sed pudore suffusus, lugebit plurimum.
 Nempe educatus ille in foro & iudiciis a pueris,
 qui ætate & prudentia canus, legaleque versans
 quotidie libros; tandem in sacro confesso sedes,
 & divinorum virorum * contrahens definitioes,
 & quod castum honestumque undique colligens,
 exactissimum conjugiorum ordinem exponere non
 dubitavit, & novam de his scribere decisionem,
 quam posteris relinqueret, * titulum omnino ve-
 racem & irreprehensibilem, largientem homini-
 bus puram generis existentiam, eosque Deo con-
 servantes castissimos consuetudine & conjunctio-
 nis nuptiarum culpa carentium. Hæc tibi sacra-
 tissime pauca ex paucis ad ea, quæ a te scripta
 sunt, de nuptiis colligentes & exarantes, * mit-
 tumus in scriptis.

Hoc exemplum patriarchalium literarum sy-
 nodaliter editarum, prolatum ex codicibus repo-
 sitis in sanctiore secreto, & confirmatum pro-
 prie manus subscriptione, & sigillo Nicetæ san-
 ctissimi protosyncelli & chartophylacis sanctissimæ
 magnæ Dei ecclesiæ, subscriptionibus etiam pe-
 ritissimorum diaconorum notariorumque patriar-
 chalum roboratum, datum est mensē & indi-
 catione suprascriptis.

ANNO
CHRISTI
1011.

CONVENTUS EPISCOPORUM

In quo Idacius a clero & populo Lemovicensi electus est episcopus, & a metropolitano, ac suffraganeis ordinatus, anno Christi MLII.

Omnia Aquitanensium ecclesiarum filii, tam praesentibus quam futuris, æternam in Domino salutem.

NOtandum fraternitati vestræ, quia defuncto venerabilis memorie episcopo domno Jordano, ecclesia Lemovicensis multis quassata tempestatibus, & suorum etiam afflictionibus, consilio & auxilio eguit: sed Dei misericordia & pietas nobis in tentationibus non defuit. Igitur de subrogando antistite, Dei providentiam & clementiam precati sumus, atque clericorum & optimatum plures, dominum Guillelmum comitem adiimus, & de desolata ecclesia nostra coquesti sumus: utque Deo dignum episcopum afflictae ecclesie Lemovicensi provideret, rogavimus. Ipse vero afflictiones nostras haud nesciens, nobisque compatiens, & super eligendo antistite hæsitans, huc illucque animum vertens, totius Aquitanie primorum, & ecclesie nostræ clerico-

rum & castorum, commune expetit consilium: rimarique cepit, si quem ubique locorum hujus officii reperiret idoneum. Diu autem alii cum aliis sciscitantes, nullum atque idoneum providerem, vel ordinatorem sanctæ dispersæ ecclesie videntes; postremo sententia cleri & populi, necnon & comitis, totiusque Aquitanie potestatis, in unum convenit, ut quemdam nobilissimum virum nomine Idacium, multorum testimonio approbatum, moribus probum, hospitalem, benignum, sobrium, & ad omne opus Dei paratum, elegerunt; & ex monogamia, sicut apostolus præcepit, rapuerunt, atque episcopum proclamaverunt. Hic enim nunc ecclesie prædictæ hiatus & fracturas supplere & consolidare valebat. Elegimus ergo illum secundum Domini præceptum, reluquantem & contradicentem, ex voluntate & consensu domni Guillelmi comitis, & Ademari vicecomitis, omniumque procerum & castorum, atque totius populi, clericorum quoque, decani

Ecc 2 vide-

Concil. General. Tom. XIX.

ANNO CHRISTI 1013.

videlicet Petri, & præpositi Goffridi, & omnium archidiaconorum, cantoribus, atque totius cleri. Eligimus illum, & adhuc eligimus ad regendam ecclesiam beati Stephani Lemovicæ sedis: ut sit nobis pastor pius in necessitate, ad succurrendum promptus, & pro omnibus sibi commissis bellator indefessus. Igitur domine Bituricensis metropolitane, ante vestram præsentiam, cæterorumque episcoporum gratia Dei hic adunatorum, venimus rogantes & postulantes, ut hunc clericum a Deo præelectum: a nobis autem acclamatum, ab apostolico Romano, & omnibus provincialibus episcopis collaudatum, ab comite autem & omnibus optimatibus adjudicatum, nobis ordinaretur episcopum.

Ergo electus est dominus Iderius anno Domini M.LIII. ab incarnatione, & ordinatus a præsentibus episcopis, videlicet Bituricensis metropolitano domno Aimone, & Arvernensi episcopo domno decano Rencoue, & Gerardo Petrogori-

Acensi, laude & consensu Petri Rutenensis episcopi, Guillelmi Albiensis episcopi, Bernardi Caturcensis episcopi. Electus est autem D. Iderius mense Januario, pridie nonas. Anno 22. Henrici regis.

- * S. Aimo Bituricensis archiepiscopus.
- S. Renco Arvernensis episcopus.
- S. Geraldus Petrogori. episcopus.
- S. Guillelmus Albiensis episcopus.
- S. Bernardus Caturcensis episcopus.
- S. Hildebertus Gabalitenis episcopus.
- S. Stephanus Velavenis episcopus.
- S. Petrus Rutenensis episcopus.
- S. Guillelmus comes.
- S. Ademarus vicecomes.
- S. Ademarus Larondenis.
- S. Geraldus Petrobuferensis.
- S. Aimericus Piscanarenis.
- S. Petrus Petrobuferensis.

* Hoc est Agilmon. n.

ANNO CHRISTI 1013.

CONVENTUS SANDIONYSIANUS

ANNO CHRISTI 1013.

ANNO CHRISTI 1013.

EPISCOPORUM, ET OPTIMATUM,

Ubi detectæ & recognitæ S. Dionysii reliquie, V. Idus Januar. anno domini, ut probabile est, M.LIII. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

Sancti Dionysii Areopagita corpus a se servari jam habens monachi Ratisbonenses S. Emmerami, furto scilicet, ut fertur in scriptis Leonis IX. diploma te, sublatum ex regio ad Parisios monasterio. Quod veluti per aliquos annos amissum, & recens in ruinis repertum, dum magna pompa transferrent coram Henrico imperatore, immo Leone ipso papa IX. intercedens regis Francorum nuntii: contenduntque nihil prius statendum, quam rite inquisitum esset in Gallia, verene sublatum esset S. Dionysii corpus, an ibidem superesset. Visa pontifici atque imperatori iusta legatorum oratio: quibus domum regressi, conventus indictus ad V. Idus Januar. datæque ad omnes, & ad Ratisbonenses ipsos littera, ut cognoscere, quibus liberet, interessent. Adversus tum episcopi, tum cæterorum ordinum viri, maxima frequentia: quibus spectantibus, ibi reperta sacra reliquia, unde ablata dicebantur. Hac tam ex Anonymo, quem edidit Quercetanus, tum ex Rigordo in vita Philippi Augusti, collegimus. Juvat autem, omisis cæteris que præcesserunt, conventum ipsum Anonymi & Rigordi verbis describere.

Die imminente constituta, inquit Anonymus, undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuisse episcopos, abbates, monachos, clericos, nobiles, atque ignobiles & utriusque sexus quamplures. Quorum consorcio non defuit victoriosissimi regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, & luculenter enarrandum, quo ordine suorum adesse fidelium precibus, optata prospera revelando, dignaretur conditor omnium Dominus: quoniam se agnosces sarcinis peccatorum depressam, proclamabat indignum corporeis oculis videre tanti viri corpus gloriosum. Sed tamen divinam clementiam fideliter esse credens adfuturam, misit sanguineam purpuram ad invocandam pretiosi corporis glebam. In hoc beatus vaticinandus juxta vocem evangelicam, quod non visis rebus fidem adhibuerit devotam, spemque penitus inconcussam. Pridie autem quam hujus nuntii infudaretur proposito, Domini facie generali præventa a fratribus, jejunio scilicet, &

Csequenti nocte continuata, orationum, vigiliarum, lacrymarumque exercitio: post consummationem officii matutinalis, præsentibus episcopis, prælatorumque ordinum probabilibus plurimis, in afflictione eorum desideria prosperari rogantibus Dominum, reverenter in medio delatum est uterentium serinium, præca adhuc subtilitate artificiosissime munitum. Quo cum magna difficultate referato in adstantium præsentia, repente pretiosissimi martyris Dionysii reperiuntur ossa, pallio tantæ vetustatis nimietate consumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evanesceret in similitudinem telæ aranearum. Unde perfusi suavissimi odoris fragrantia, asseruerunt nullius ad hanc esse delectationis pigmentorum genera.

Tunc inenarrabile gaudii diu postulata visione, Domini experta pietate, qui nunquam sibi placita rogantibus designatur adesse, jubilando prorumpunt in laudibus gratiarumque actione, permixtis devotis singulibus inopinabiliter ortis lætitiis. Post hæc ablatis vetusti pallii reliquiis, cum aliisque pignorum vestimentorum sancti Dionysii sociorumque ejus studiose conditis, ossibusque devotissime ab abbate involutis in pallio ad hoc a rege destinato, magnalia Dei votis pollicitum declarata pastores ecclesiastici enuntiaverunt omni populo voce præclara. Qui quanto exultaverunt tripudio, jucunda, qua longiuscule a monasterio prosecuti sunt sacra membra, indicavit processio. Præfato vero Odone regi per ordinem juxta quod viderat alacriter cuncta referente: ille Domino solatis multiplicibus gratiarum actionibus pro collatis ab eo votis fidelium prosperis effectibus, intermissis regie pompæ dignitatibus, eodem die gratum duxit venire nudis pedibus, tanti patroni suffragium humiliter asciturus: ibique se constans deliquisse in quibus solitum est humana fragilitati divine conspectum majestatis offendere, seque cum suis omnibus devovens sancti martyris famulatus, & patrocinio, recessit, pro munere pallio magni pretii oblato. Delato vero a processione cum præeunte & subsequente plebis frequentia sacro corpore, quondecim constans

* Hist. Franc. T. IV p. 117. Ibid. To V. p. 10.

ANNO
CHRISTI
1011.ANNO
CHRISTI
1011.

nuis diebus dimissum est super principale altare: A
in quibus ex diversis regionibus causa visitandi,
suffragiumque expetendi, plurimi utriusque sexus
convenere. Et tunc sibi mutuo ad custodiam suc-
cedentibus fratribus, diei noctisque vicibus tam-
diu est diligentissime custoditum: donec intro-
missis litteris indicibus primi erroris, & sublecu-
te veritatis, seris obicibusque munitione sacros ar-
tus continens subtili artificio sermone, quamplu-
ribus presentibus, suo priori loculo honorabiliter
fuit restitutum.

Sed non prætereundum videtur, aliquorum no-
mina hic ad posterorum memoriam inserere, qui
potiorum dignitatum insigni claritate, præsen-
tis dicuntur celebritatis gaudio interfuisse, atque
omnia quæ tunc gesta narratur, in præsentia B
rum viderit: ut eorum testimonio fallax sopiatur
opinio, veritatisque subnixæ fiducialius roboretur
promulgata traditio.

* H. Nomen
in 1011.
* H. B. II.
nomen H.

De episcopali ordine isti convenere: Wido Rem-
ensium archiepiscopus, Robertus Cantuariorum
archiepiscopus, * Imbertus Parisiorum episcopus,
* Henandus Laudunensium episcopus, Balduinus
Noviomensium episcopus, Walterius Meldensium
episcopus, Proclandus Silvanensium episcopus.
Unusquisque quorum, clericalis laicalisque ordi-
nis adduxit probabiliores personas secum.

De ordine abbatum isti adfuerunt iterum: in
primis dominus abbas Hugo Cœnobii sancti Diony-
sii, Albertus abbas Majoris monasterii, Joan-
nes abbas Fiscannensis cœnobii, Landericus ab-
bas sancti Petri Carnotensis, Robertus abbas san-
cti Petri Fosfatenfis, Rodulfus abbas sancti Petri
Latiniacensis, Adalbertus monachus sancti Remi-
gii, qui & ipse asseruit in præsentia imperatoris,
in hac patria sanctum Areopagitam Dionysium
esse, quando unius mortui hominis corpus pro
eo de terra voluit extrahere: Gaufridusque abbas
Columbensis cœnobii. Quorum unumquemque,
devotos & Dei fideles monachos secum non pi-
guit habere.

Isti autem asserunt de ordine laicorum: in
primis Odo memorati regis frater atque fidelis
nuncius, Walterius comes Pontifarenfis, Will-
D
elmus comes Corboilenfis, Ivo comes Bellomon-
tensis, Valerianus comes Melledensis: & alii
nobiles, multique devotæ fidei gregarii milites.
Hæcenus Anonymus.

Rigordus vero ad annum Philippi quintum, ne-
scio qua occasione, digressus ad regum Francorum se-
riam percensendam: cum cæterarum ferme omnium
nomen unum commemoraret, ad Henricum Roberti fi-
lium ubi pervenit, in hoc describendo conventum mo-
ratur, & habet propria nonnulla: quæ cum Anony-
mi narratione conferat cui vacuum erit. Imperator,
inquit, misit magnos viros & sapientes in Fran-
ciam, ut plene rei veritatem agnoscerent. Vitis
nuntius imperatoris, Henricus rex convocavit ar-
chiepiscopos, episcopos, & barones totius regni.
& cum Odone carissimo fratre suo ad ecclesiam
beatissimi martyris Dionysii misit. Facta autem
oratione, allata sunt tria vasa argentea, Rusti-
ci, Dionysii, & Eleutherii, coram omni populo,
diligentissime sigillata. Et aperto vase beati mar-
tyris Dionysii, totum corpus ipsius cum capite
inventum est, exceptis duobus ossibus de collo,
quæ sunt in ecclesia Vergiacensi; & os quoddam
de brachio, quod Stephanus papa III. secum ad
Romanam portavit ecclesiam, & potuit in eccle-
sia, quæ hodie schola Græcorum vocatur. Hoc
videntes universi populi, cum lacrymis & suspi-
riis puras manus levantes ad Dominum, Deo &
beatæ Mariæ Virgini, & sanctis martyribus te-
commendantes, cum gaudio recesserunt. Tunc
nuntii qui missi fuerant, ad imperatorem citissi-
me revertentes, super his quæ viderant & audie-
rant, imperatorem plenissime certificaverunt. Hoc
fuit factum tempore Leonis papæ IX. anno Do-
mini ML. Hæcenus Rigordus.

ANNOTATIUNCULA G. C.

Alios fellebant Germani, Galli fortasse seipfos. U-
cumque est, falso apud Rigordum annus huic conventui
ML. adscribitur. Primum enim Helinandus Laudunen-
sis episcopus, qui intererat, anno tantum 1011. episco-
pus est. Deinde habitus est hic conventus post suppo-
sitam S. Dionysii Areopagite apud Ratisbonenses in-
ventionem, quæ anno Leonis papæ IV. hoc est, Chri-
sti 1011. adornata est. Hoc enim anno consignatum est
Leonis diploma, ab illis constitutum, quod vel expunctum
esset a nobis ex pontificis huius litteris, nisi cederemus
suscipimus jam inde ab initio huius operis necessitati, to-
tius Bonianæ editionis representandæ, vel accusatum
falsi, nisi scilicet hac de re nostrum properantes operæ
omississent. Vitia eius omnia fuisse persequitur Du-
bletius. Quibus ego unum addam, peritum ex inditio-
ne, quæ notatur v. Adscripsisset pontificis notarius
textam, quæ labi incipiebat a Kalendis Septembris.

CONCILIIUM ROMANUM IV.

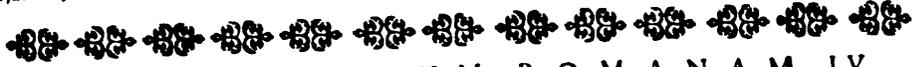
De canonizatione sancti Gerardi Leucorum episcopi, & de limitibus diœcesis inter Aquilejensem
& Foro-Juliensem episcopos controversis, celebratum anno Domini MLIII. tempore
Leonis papæ IX.

Antequam Leo pontifex adversus Nortman-
E
nos proficeretur, inquit Hermannus Con-
traſtus, post pascha Romæ synodum habuit, in
qua, autore Sieberto, Gerardum Leucorum su-
pra se quintum episcopum in sanctorum nume-
rum retulit. Ex epistola secunda Leonis noni ad
Thomam Africanum episcopum aperte constat,
in hac synodo deinitam esse veterem illam con-
troversiam inter Foro-Juliensem & Aquilejensem
antiquitatem de limitibus diœceseos, statutumque ut
Aquileja totius Venetiæ & Itriæ metropolis esset.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad An. Chr. 1010. n. 2.

In synodo Romana an. 1010. a Leone IX. congrega-
ta, S. Gerardus Tullensis episcopus in sanctorum nume-
rum relatus est, ut ex litteris huius Canonizationis a
Mabilonio secul. V. Benedic. p. 194. o cenebris erute
intelligimus, ex quibus etiam illius Concilii epocha us-
que innovelet: Respondens nobis Romæ, inquit in his
litteris S. Leo, in Synodo in Ecclesia S. Petri cum multi-
tis episcopis nostris, circa sexta Roma Maias; relatum
est auribus nostris ab Odone Tullensi Præposito eodem no-
me ipsum dominum Gerardum in visione apparuisse eisdem
venerabili Monacho &c. Lecturimus igitur, se sancta an-
onymæ ac laudantis Synodo, ut ex hoc Sanctus habeatur,
& colatur nono Kal. Maias &c. Cuius sancti venerabile
corpus per nos ipsos cupimus transferre, quod & recipere
sub

811 LEO PSEUDO SYNODUS. CONSTANTINUS MONOMACH IMP. 812
 sub anni 1050 finem sanctissimus Pontifex præstitit. Ma-
 ANNO CHRIS-
 1011-1012
 mus non animadvertente non solum an. 1049. sed etiam
 anno 1050. S. Leonem Romæ Synodum celebrasse, & VVi-
 bitionem in eius vita discrete testari Gerardum in postero-
 ri Synodo honoribus Sanctorum donatum.

AD SYNODUM ROMANAM IV.

Sub S. Leone IX. anno 1053. celebratum

ADNOTATIO CRITICA.

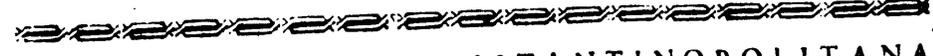
Ex Suppl. Manu pag. 1101
 ROMANÆ huic synodo duo assignat Labbeus B
 tom. XI. pag. 1451. Venet. edit. adscriptio-
 nem scilicet S. Gerardi Tullensis episcopi in al-
 bum sanctorum, & definitionem controversiæ de
 limitibus diocesis inter Gradensem, & Aquilejen-
 sem Patriarchas, de qua ait Labbeus in epistola
 secunda Zenonis noni ad Thomam Africanum e-
 piscopum. Verum quæ de S. Gerardo narrat, ad
 synodum anni 1050. pertinere in additione ad sy-
 nodum ejusdem anni demonstravi. Sententia ve-
 ro in lite duorum patriarcharum ad synodum hu-
 jus anni 1053. spectat; sed hujus mentio non qui-
 dem in epistola ad Thomam, at potius in epi-
 stola ad episcopos Venetiæ, & Istriæ occurrit.

AFRICANUM CONCILIUM FORTE CARTHAGINENSE

Pro vindicando Carthaginensis Ecclesie primatu Anno circiter 1053. celebratum.

S. LEO IX. in epistola ad Petrum, & Joan-
 nem Africanos episcopos commemorat, ad
 laudatque concilium, quod ait, iussi a nobis de re-
 bus ecclesiasticis habuisti. In eo forte allerta est au-
 thoritas Carthaginensis episcopi, quem totius A-
 fricæ metropolitanum & pontifex ipse agnoscit, &
 ambo illi episcopi cum universo forte Africano
 concilio vindicaverunt adversus temerarios ausus
 Gumermitani episcopi, qui concilia sibi indicen-
 da, & episcopos per Africam consecrandos con-
 tendebat. Cum tamen concilium Africæ universi-
 tatis, ne representes tibi in mente ea frequen-
 tissima concilia Africana vetera ex ducentis & eo
 Camplius episcopis collecta; asserit enim idem S.
 Leo in epistola ad Thomam Africanum episco-
 pum in tota Africa vix quinque episcopos tunc su-
 peresse. Eo redactus erat olim gloriosus, tunc mi-
 ser Africanæ ecclesiæ status. Cum vero epistola
 hæc ad Thomam indicet aliam epistolam ad Pe-
 trum & Joannem Episcopos, in qua de synodo
 fit mentio, eademque ad Thomam epistola con-
 signetur die XVI. Kal. Januarii Indictione VII. id
 est anno 1053. ejusdem temporis, & priorem il-
 lam ad Petrum, & aliam ad Joannem esse con-
 stat; unde & de concilii tempore conjectura de-
 ducitur.

PSEUDOSYNODUS CONSTANTINOPOLITANA SUB MICHAELE CERULARIO

In qua in Apostolicæ Sedis Legatus anathema innotquetur.

ANNO CHRIS-
 1076
 P. Allazio
 Dissert. de
 lib. eccles.
 Græcor. pag.
 111. & seq.

Edictum de procello pistacio in sacra mensa a Le-
 gatis Romanis; contra sanctissimum Patriar-
 cham Dominum Michaelem mense Junio, indi-
 cione septima.

Ἐδικτώμα περὶ τοῦ βρωχίου τιτυχίου ἐν τῇ ἀγίᾳ
 ἑσπέρῃ παρὰ ἀπὸ Ρώμης ἀριστέων κατὰ τὸ ἀ-
 γιωτατέ πατερᾶρχῃ κυρῷ Μιχαὴλ, μὲν Ἰουνίῳ,
 Ἰνδίκτ ζ'.

PRÆSIDENTE Michaele sanctissimo Domino no-
 stro & Oecumenico Patriarcha, a dextris
 Catechumenorum, & simul cum ipso confi-
 dentibus Dei amantissimis Metropolitanis Theo-
 phane Cyzici & Syncello, Niceta Chalcedonis
 & Syncello, Laurentio Dyrrachii & Syncello,
 Antimo Sides, Nicolao Pissuntis, Leone My-
 vorum, Leone Trapezuntis, Joanne Smyrnæ,
 Eusebio Adrianopolis, Constantino Mitylenes,
 Nicolao Chonarum, Hypatio Hidruntis, &
 Archiepiscopis Leone Carabyziæ, Gregorio
 Melembriæ assistentibus, & Patriarchalibus no-
 bilibus.
 Nequam ac improbo demoni non sat fuit,
 ut videtur, malorum. Propterea namque nul-
 lum umquam finem fecit, in pios homines ar-
 repens, & novum quid adversus veritatem sem-

Προκαθήμενῳ Μιχαὴλ τῷ ἀγιωτάτῳ ἡμῶν δεσ-
 ποτῷ καὶ οἰκουμενικῷ πατερᾶρχῃ ἐν πῶς διέξοις
 μέρεσι τοῦ καλοῦ μηνὸς Ἰουνίου, συνειδραζόντων αὐτῷ Θεο-
 φιλακῶν μητροπολιτῶν Θεοφάνους Κυζίου καὶ Συλ-
 κίου, Νικητῆ Χαλκηδόνος, καὶ Συγκέλλου, Λαυ-
 ρεντίου, Δυρραχίου καὶ Συγκέλλου, Ανθίμου Σίδης,
 Νικολάου Πισσυντίου, Λεόντιος Μύρων, Λεόντιος
 Τραπεζούντος, Ἰωάννου Σμύρνης, Εὐσεβίου Ἀδριανου-
 πόλεως, Κωνσταντίνου Μιτυλήνης, Νικολάου Χονάρων,
 Γεωργίου Ἰδρυντίου, καὶ ἀρχιεπισκόπων Λεόντιος Κα-
 ραβυζίου, Γρηγορίου Μελεμβρίας παρισταμένων ἃ
 τοῦ Πατριαρχικῶν ἀρχόντων.
 Οὐκ ὡς ἀρχ, ὡς εἶπε, κόρος τοῦ πονηρῶ τοῦ
 κακῶν. Διὰ τὸ γὰρ ὁ καίτερος πῶς ἀσέβεισιν ἐπι-
 φουρῆμος, καὶ κηρόντι κατὰ ἀληθείας ἀνα ἰσχυροῦ-
 κει

ANNO CHRIS-
 1076

ANNO CHRISTI 1016.

ANNO CHRISTI 1011.

is ad talem gradum assumi nequaquam prohibetur, si cum legitima uxore cobabitur. Sed neque ordinationis tempore ab eo postuletur, ut profiteatur se a legitima cum uxore consuetudine abstinenturum, ne ex eo a Deo constitutus, & sua presentia benedictas nuptias injuria officere cogamur, Evangelica voce exclamante, Quia Deus conjunxit, homo non separet; & Apostolo docente: Honorabiles nuptias, & thorum iminaculatum: & Alligatus es uxori, ne quae te solutionem. Si quis ergo praeter Apostolicos Canones incitatus sit aliquem eorum, qui sunt in sacris Presbyterorum iniquimus, vel Diaconorum, conjunctione cum legitima uxore, & consuetudine privare, deponatur. Similiter & si quis Presbyter vel Diaconus suam uxorem pietatis praetextu egerit, segregetur, & si perseveret, deponatur. Praeter haec omnia nihil omnino sapientes, Spiritum non ex Patre, sed ex Filio quoque affirmant procedere; cum vocem illam neque ab Evangelistis habeant, neque blasphemum hoc dogma a Synodo Oecumenica hauserint. Dominus enim Deus noster ait, Spiritus veritatis, qui a Patre procedit. Verumtamen novae hujusce impietatis parentes Spiritum iniquum, qui a Patre & Filio procedit; non illud rursus attendentes, si in quo a Patre Spiritus procedit, proprietates illius cognoscitur. Similiter & si in quo generatur Filius, Filii; & procedit, ut ipsi nugantur, & Spiritus a Filio, pluribus proprietatibus Spiritum a Patre discerni, quam filium. Commune enim Spiritui & Filio ex ipso Patre processus, propria vero Spiritus ex Patre processio, non vero a Filio. Quod si pluribus differentiis Spiritum quam Filium discernitur, proximior erit paternae substantiae Filius, quam Spiritus. Et sic rursus Macedonii in Spiritum Sanctum conatus emergent, eorum drama, scenamque induens. Praeter jam dicta neque illud capere omnino volunt, omne, quod commune non est omnium dominatrix, & consubstantialis Triadis, unius tantummodo ex tribus esse. Sed hi quidem hac ratione, & contra nos, & Orthodoxam Dei Ecclesiam impudenter sese gesserunt, ab altera quam a vetere Roma admissam nostrum Imperatorem accedentes, & alia quaedam contra Orthodoxum Ecclesiam aeternum dolo malo machinati, imo vero & ipsum accessum ab initio mentiti, cum commiserentur ex urbe Roma accedere, missisque esse a Papa, re autem ipsa fraudis plenis monitis, & consiliis Argenti, ipsi ex se advenerant, nullo modo a Papa missi. Sed & literas, quas ab eo scilicet deferebant, commenti sunt: quod ab aliis etiam multis agnatum est, sed eo potissimum, quod palam litterarum sigilla adulterata esse deprehensa sunt. Scriptum autem ab impiis hisce contra nos repositum Italicis literis exaratum, & in praesentia Hypodiconorum secundae hebdomadis ab ipsis primum altari Dei magnae Ecclesiae appositum, postmodum, quod Hypodiconi illud summovertunt, & a sacra mensa abjecerunt, & illis qui apposuerant, ut denuo reciperent, contenderunt, illi noluerunt. Illius in pavementum dejecti, cum jam in manus multorum pervenerit, ne blasphemata promulgarentur, mediocritas nostra in se recepit: ideoque nonnullis advocatis, qui ex Italica lingua in Graecam convertere callent,

Αβελθρον επαναβιβασειναι νομιμου συνοικων γαματη, μητ μιν εν τω της χειροτονιας κρηνη απαιτησω ομολογηιν, ως αποσησεται ης νομιμου προς τω οικειαν γαματη ομιλιας, ινα μη εντιωδου τον εν θω: νομοθετησωτα, η αλογηθωτα τη αυτω παρωσια, γαμον καθυβελειν ενισιαθωμω. της τυ διαγγελιου φωνη ενσωσικ, ης ο θεος εν ελεω ανθρωπω μη χωρεητω, η τυ αποβλυ διδασκουτες, τιμιον τον γαμον εν πασι, & τω κοινω αμιατων: η, ειδεσαι γυναικι, μη ζητεισιν. εστις αν τυμωρη παρα της απωολικης κανονικς κινωμωος τινα τω ιερομωων, απρεσβυτηρον σαμω, η διακωνω, η υποδιακωνω αποστειν της προς τω νομιμου γυναικα συναφιας, η κοινωιας, καθαιρειτω. ωσωικω, η εστις απρεσβυτηρω, η διακωνω τω ιαυτω γυναικα αποφασει ελαβειας ενβαλλοι, αποελξωτω επιμωων δε καθαιρειτω. προς επι πασι δε τωτοις μηδε ενωειν ολω ενθελοντες, εν οεις η πτωμα η εν τω παθος, αλλα η εν τω υιω φασιν εκπορθεωται, οτι απε ενω Ευαγγελικων τω φωνω ενχου τωτωτω, απε απε οικουμενικης συνωου το βλασφημον τωτο κεντωται δωγμα. ο μω γαρ κηρω ο θεος ημων φσει, το πτωμα της αληθειας, ο παρα τω παθος εκπορθεωται: οι δε της κρηνης τωτης διασβειας πατρις το ανωμω φασιν, ο παρα τω παθος, η το υιω εκπορθεωται: αλλα μη δε συνωωντες παλιν, ως ε εν τω παθος εκπορθεωται το πτωμα, ο ιδιωτης επιγνωσκωται αυτω: ατωατω η εν εν τω γυνωται ο υιος, η τω υιω εκπορθεωται δε ως ο αυτων ληρω η το πτωμα εν τω υιω, πλειοον διατελλεται το ανωμω τω παθος, ηπερ ο υιος: κανον μω γαρ τωδωματι, η υιω η εν αυτω τω παθος απροδος, ιδια δε τω πτωματης η εν τω παθος εκπορθεωται, ο μω η η τω υιω: ε δε πλειοον διαφοραις διατελλεται το πτωμα ηπερ ο υιος, ενγυτω αν εη της πατερικης οσιας ο υιος, ηπερ το πτωμα: η απω η Μακεδωνι παλιν κατω το ανωμω παρακωφει τωμω το ενωων υποδομωμη δωγμα, η τω σκωλω. Χωρε δε τω οικουμενικων, ωδι συνωικαι ολω ενθελωσιν, οτι εν παν, οπερ μω ετοι κοινω της πανκρατορικης, η ομοωσις Τρωαδος, ενος εστι μονω τω τωων: εν εστι δε η τω πτωματης απροβολη κοινω των τωων: αλλ οι μω απω ημων τε αυτω, η της ορθωδοξης τω θεω εκκλησιας κατανωιδωσαντω: εφ οτωρας μιν απε της απρεσβυτηρας Ρωμικς προς την φιλοσοβειατων ημων αυτωκρατωρα αφικωμωμοι: αλλα δε τωνα κατω τω ορθωδοξης της εκκλησιας πληρωματος σκωμωρησαντες: μαλλον δε η αυτω τω αφωξην τεπλασμοκωλω τω αρχλω ποτωσαμωμοι, η εν της Ρωμικης μω αφικωμωται, η παρα τω πατα αποσαλλωται σκωμωμωμοι, τωις δε αληθειας, τωις παρα τω αρχωρω δωλεταις υποδομικης κω συμβωλαις, αυτωπιτε αφ ιαυτων αφικωμωμοι, & μητ παρα τω πατα αποσαλωτες. Αλλα η τω γραμωματι, α ως απ ενωον δεθω επιφωρητω, πλωσαμωμοι. Τωτο γαρ απε οτι αλλων διγνωθη πολλων, η απε τω τωις των γραμωματων σφραγιδα ενωδομωμωας φανωρωσ φωραθωμωται: αυτω μω αν το παρα των δυσωικων τωτων απεθωδε εν Γραφω κατω ημων, Ιταλικωις Γραμωμασι Γωγραμωμωων, η επι παρωσια των υποδιακωνω της δωλτρικς εβδομωαδος, παρ αυτων πωτων μω τω φασιση της τω θεω μεγαλη εκκλησιας απωστωαι τωτο, η της θειας απωρημωαι φασισης,

ANNO
CHRISTI
1014

ANNO
CHRISTI
1014

κ. προτεινάσας μὲν τοῖς θεοῖσι λαβεῖν, ἐκείνους δὲ ἄ
 μὴ βουληθῶσαι τὸ πρὸς τὸ ἰδίῳ φέρειν, κ.
 εἰς χεῖρας πολλῶν ἔλθόν, ἵνα μὴ δημοσιεύῃ τὰ
 ἐν αὐτῷ εὐλασθημεν, ἢ μετεώρης ἡμῶν ἀνελ-
 βετο, ἵτω τὴν τῆς Ἱερῆς γλώττων εἰς τὴν ἑλ-
 λαδα μεταβαλλέν ἐιδότων προκαλεσασθῆ τῆς,
 ἦγον τὴν πρωτοπαδέρον Κοσμάν, τὴν Ρωμαίων
 τὸν Πορὸν κ. τὴν μοναχὸν Ἰωάννη τὸν Ἰσπανόν, μετε-
 φράσαι τὸ ἱγγραφοῦν ἐπιτίψατο· κ. τὸ ἱγγραφοῦ
 παρὰ τούτων μετ' ἐφραδιστοῦ, εἶχε ἡ τότε ὕψῃ αὐ-
 τοῖς ἱγγραφοῦν ὑπὸσι· Ὅστις ἂν τῆ κρίσει, κ. τῆ θυ-
 σία τῆς ρωμαϊκῆς κ. ἀποστολικῆς καθέδρας ἀντιλί-
 γοι, ἀνάθεμα εἶτω, κ. μήτι διχάσω ὁρδοφοροῦ,
 ἀλλὰ λογισθῶ προζυμῆτος, κ. νεὸς Ἀντίχριστος.
 Οὐδὲντος θεῦ χάριτι Ἰησ. αἰτίας τῶν Ρωμαίων ἐκκλη-
 σίας ἐπίσκοπος, Πέτρος τῶν Ἀμαλθωνῶν ἐρχιεπί-
 σκοπος, Φηριδελχὸς διάκονος, κ. σακελλάριος πάν-
 τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τέκνοις· ἡ ἀγία Ρω-
 μαϊκὴ πρώτη, κ. ἀποστολικὴ καθέδρα, πρὸς ἣν ἄτε-
 δῃ ἀπὸς κεφαλῶν, ἢ φροντίς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν
 ἰδικῶς ἐσαρμόζει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, κ.
 χρείας χεῖν, πρὸς τιτὴν τὴν βασιλικὴν καθέδ-
 ραν ἀποκρισταρίου αὐτῆς ποιῆσαι κατηχῶσα·
 ἵνα καθὼς γράφεται, κατὰ θωμῶν, κ. ἰδωμῶν, εἰ ἄρα
 ἔργον πεκληρωταὶ ἢ βοή, ἢ ἀδυσίατος ἐκ τῆς
 καὶ τῆς πόλεως ἀνίσταται πρὸς τὸ ὅτι αὐτῆς· εἰ δὲ
 κ. μὴ ἦν ἔτι, γῆρ. ὅθεν γνωσκόμεσαν πρὸ μὴν
 πάντων οἱ διδοχασμοὶ αὐτοκράτορες, ὁ κληρὸς,
 ἢ σὺλλλητος, κ. ὁ λαὸς πείτης Ἰησ. Χρῆστου
 πόλεως, κ. πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἡμᾶς ἐπι-
 στα διπλωκίμα, ὅθεν πλείστα χαίριστα ἀγαθόν,
 κ. μέγιστον, ὅθεν ἑλευθῶς λυτόμεθα, κακοῖ· ἡ
 γὰρ ὅσον πρὸς τὸς κίονας τῆ κράτους, κ. τὸς αὐτῶ
 πτιμωμῶν, κ. τὸς πολιτικῶν σοφῶν, χριστιανικῶν
 ἡ, ὁρδοφῶδες ἐἰς τὴν πόλιν· ὅσον δὲ πρὸς τὸν
 Μιχαὴλ τὸν καπιχρητικῶν λογῶν κατρίαρχον,
 κ. τῆς αὐτῆ ἀείας συνερῶν, πλείστα ζήζαντα τῶν
 κίριτων καθέδρας διασπείρται ἐν μέσῳ αὐτῆς,
 ὅτι καθὼς οἱ Σιμωνιακοὶ τὴν δωριάν τῶ θεῦ
 πρᾶσσοι, κ. ὡς Βασιλεῖοι τὸς παροίκους αὐτῶν
 ἐξελουκίωσι, κ. ἔ μόνον πρὸς Κληρικᾶτα, ἀλλὰ
 κ. πρὸς Ἐπίσκοπα ἀνάγουσιν, ὡς οἱ Ἀριανοὶ ἀ-
 βαβαττίζουσι τὸς ἐν ὀνοματῆ τῆς ἀγίας Τριάδος
 βαβατισμῶν, κ. μάστις τὸς Λατίνους· ὡς οἱ
 Δονατισταὶ ἐπικουρῶσιν, ὅτι ἐκπὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν
 Γραικῶν τὴν ἐκκλησίαν τῶ Χριστοῦ, κ. ἡ ἀληθινὴ
 θυσία, ἐ τὸ βάπτισμα ἐ ὅλη τῶ κόσμῳ ἀπολωλε-
 κῶσαι, ὡς οἱ Νικολαῖται τοῖς σαρκικοῖς γαμοῦς κα-
 ταφῶσιν, κ. διεδικῶσι τοῖς τῆ ἑρῶ θυσιαστικῶν
 κίριτων· ὡς οἱ Σιθελιανοὶ ἐπικατῆρατῶν φασὶ τὸν νό-
 μον τῶ Μωσίου· ὡς οἱ Πνευματῶμαχοι, ἡ θεο-
 μάχοι, ἀπέκοσαν ἀπὸ τῶ συμβόλου τῶ ἀγίου πνε-
 ματος τῶ ἐκπῶρσιν ἐκ τῶ υἱῶ· ὡς οἱ Ναζω-
 ρεῖοι τὸν σαρκικὸν τῶν Ἰουδαίων καθέδραμον ἐπὶ
 πᾶσῶν τηρῶσιν, ὅτε τὸ ἀρίστη τῶ θυσιαστικῶν
 τῆς ἑρῶς ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἡνῶστικῆς σαττίξ. Σαὶ
 ἀντιλέγον, κ. τὸς γυναικῶν, τὸς ἐν τοῖς κατῆ-
 νῶσαι, εἶπε ἄβαπτιστοὶ εἰσι βαπτίζεσθαι ἑλε-
 κῶν, κ. τῶ κομῶν τῆς κεφαλῆς κ. τῶ πῶγων, ὡς οἱ
 Ναζωρῶν ἐφροντες, τὸς τὸς κίονας κίριτων
 τῶ, κ. κατὰ τῶν διατάξιν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας τὸς
 πῶγωνας ἐκχόντας ἐς τῶ κομῶν ἢ κατῆ-
 νῶσαι· ὑπὲρ ὧν κλαίοντες, κ. ἐπὶ τῶν πλείων ἔργων
 αὐτῶ, ὁ αὐτῶ Μιχαὴλ ἱραμμασι τῶ κυρῶ ἡμῶν
 Λίοντος τῶ πάπα νεοτηθεῖς, κ. .... κατεφορῶσιν.
 ἵεμετα ἡμῶν τοῖς ἀγγέλοις αὐτῶ τὸς ἑρῶ
 Concil. General. Tom. XIX.

Protopatariū duntaxat Colmam, Roma-
 num Pyrum, & Monachum Joannem Hispa-
 num, scripturam illam in nostram linguam
 tranſvehere impoluit. Tranſverſi vero ſenten-
 tia hiſ iſdem verbis ita ſe habebat. Quicum-
 que fidei, & ſacrificio Romana & Apoſtolica ſe-
 dis ſe opponit, anathema fit, nec dicatur Ortho-
 doxus, ſed Proxymita, & novus Antichriſtus
 Ubertus divina gratia ſancta Romana Eccleſia
 Epicoſpus, Petrus Amalphytanorum Archiepiſco-
 pus, Federicus Diaconus, & ſacellarius, univer-
 ſa catholicæ Eccleſiæ filiis: Sancta Romana pri-
 ma & Apoſtolica ſedis, ad quam, ſanquam ad
 caput, cura omnium Eccleſiarum ſpecialiter ada-
 ptatur, Eccleſiaſtica pacis, ac neceſſitatis gratia ad
 hanc regionem urbem nos ſuos apoſtoliſtios miſſere
 conſtituit, ut, quemadmodum ſcriptum eſt, de-
 ſcendamus, & videamus, ſi opere completa eſt
 vox, qua continuo ex ea urbe ad aures illius a-
 ſcendit, cognosceret quo, ſi res aliter ſe haberet.
 Hinc notum fit præ omnibus, glorioſi Imperatoris
 Clero, Senatu, populoque Conſtantinopoli-
 tano, univerſæ ſive Catholicæ Eccleſiæ, nos hic a-
 gnoviſſe, quod maxime latamur, bonum, & ma-
 ximum, quod aſſidelic dilectum, malum Nam
 quod pertinet ad ſolum Imperii, viroque ab
 iſdem coſociatos & cives ſap antes, maxime
 omnium Chriſtiana, & orthoſoxa urbis eſt: quod
 ad M. charlem, qui Patriarchatu abutitur, & il-
 lius inſipientia ſocios, & conſortes, in medio il-
 lius plurima hæreſon zizanias quot die diſſeminan-
 tur. Quemadmodum enim Simoniaci duntaxat
 vendunt: ut Valeſi hoſpites ſuos caltrant &
 non ſolum ad Clericatum, ſed inſuper ad Euiſco-
 patum promotum: ut Ariani rebaptizant in no-
 mine ſanctæ Trinitatis baptizatos, & L. ſinos
 poſſimum: ut Donatiſta decernunt, extra Gra-
 corum Eccleſiam, Eccleſiam Chriſti, & verum
 ſacrificium, & baptiſma ex univerſo orbe periſſe.
 ut Nicolaitæ carnales nuptias concedunt, de-
 ſcendantque ſacris altaris miniſtris: ut S. veriani,
 maledictam legem Moſis pronunciant: ut Pnec-
 matomachi, aut Theomachi, Spiritui Sancti ex
 Filio proceſſionem ex Symbolo abſciderunt: ut
 Nazareni, carnalem judæorum munditiam adſe-
 ſervant, ut parvulos morientes ante oſſavum
 diem a natiuitate baptizari contradicant: &
 mulieres vel in menſtruis, vel partu periclitan-
 tes, communicare, vel ſi baptizata non fuerint,
 baptizari prohibent: & comam capitis, & bar-
 bam, veluti Nazareni nutriendas, eos qui comam
 tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ Ec-
 cleſiæ barbam radunt: in communionem non reci-
 piunt. De quibus erroribus, & aliis pluribus o-
 peribus, ipſe Miſchael literis domini noſtri Leo-
 nis Pape admonitus, reſpiſſere neglexit: Poſtmo-
 dum nobis illius punciis ſimilium malorum argu-
 menta rationabiliter opponentibus, præſentiam
 ſuam, atque colloquium penitus demerſit, neque
 ſacrum Imperatorum conſilium, & ſapientium
 cohortantium ad ſanam mentem, auſit: quem-
 admodum & antea Latuorum Eccleſiis clauſit,
 eoſque Anymitas nuncupans, verbis & factis ubi-
 que perſecutus eſt in tantum, ut in ſi ſiſ ſuis a-
 nathematizaret Apoſtolicam ſedem, contra quam
 ſeipſum adhuc ſubſcribit Oecumenicum Patriar-
 cham. Quare nos ejuſdem ſanctæ, & primæ A-
 poſtolicæ ſedis inſignem injuriam, & vitæ non ſe-
 ren-

Fif

ANNO CHRISTI 1016

ANNO CHRISTI 1016

rentes, & Catholicam fidem multis modis demer-
gi posse suspicantes, praedicatione sancta & in-
dignata Trinitatis, & Throni Apostolici, cuius
nos sumus Apocryphus, & omnium orthodoxorum
Patrum, & septem Synodorum, ex universa ca-
tholica Ecclesia anathemati, quod dominus noster
piissimus Papa eidem Michaeli, & illius sequaci-
bus, si suaderi noluit, decrevit, hanc in modum
subscribitur. Michael, qui Patriarchatu abuti-
tur, Neophytus, & qui tantum humano timore
monasticum habitum induit, nunc vero delictis
incurabilibus apud multos deformatus, & una
cum eo Leo, qui Acrida dicitur, & eiusdem Mi-
chei facillimus Niciphorus, qui Latinarum sa-
crificium in conspectu omnium pedibus concula-
unt, caeterique omnes, qui eos sequuntur in iam
dixis erroribus, & facinoribus, sit anathema,
Maranatha cum Simoniacis, Valeris, Arrianis,
Donatistis, Nicolaitis, Severianis, Manichaeis,
cum quibus dogmata statuit, & alii, qui ser-
muntatum, animatum esse dicunt, & cum omni-
bus haereticis, imo vero cum Diabolo & Angelis
eius, si respicere noverunt. Amen. Amen.
Et haec quidem in impio illo scripto & dete-
stando continebantur: Mediocritas vero nostra
tantam contra pietatem audaciam & impuden-
tiam haud sustinens sine examine, & impu-
nitiam praetergredi, valido & sancto Imperato-
ri nostro de hac re sermonem habuit. At il-
le, namque ante unum tantum diem ab urbe
discesserat, postquam illi relatum fuerat, vi-
ros, qui eos in hanc magnam urbem reduce-
rent, mittit, vocanturque citissime, sed no-
lunt mediocritatem nostram convenire, aut in
conspectu sanctae & magnae Synodi procedere,
& responsum utcumque dare de his, quae ipsi
impie enunciarunt, sed ut ipsi in Scriptura ab
ipsis exarata expresserant, & multo plura,
quam in eo scripta fuerant, contra nostram
fidem habere sese contendunt, velique se po-
tius mortem oppetere, non tamen in conspe-
ctum nostrum & Synodi venire. Hae enim
robustus & Sanctus noster Imperator, per res-
ponsum spectabilis magistri, & a supplicatio-
nibus, Dei amantissimi Carthophilicis, &
Commentariorum Scriptoris, eos nobis & Sy-
nodo dicere renuntiavit. Cum vero iis nolen-
tibus ad Synodum & nos accedere, vim in-
ferri, validus & sanctus noster Imperator,
propter Legionis provinciam, quam praese-
ferre videbantur, non probaret, rursusque
tantam contra pietatem impudentiam inno-
xiam permanere haud decorum esset, & pro-
fus indignum, medicinam optimam rei prae-
paravit, & pretiosum & venerandum scriptum
ad nostram mediocritatem per Stephanum san-
ctissimum Monachum, & magnae Ecclesiae Oe-
conomum, & Joannem Magistrum, & a sup-
plicationibus, & Constantem Vestarchem, &
Philosophorum Hypatum transmisit, cuius te-
nor ille est: Sanctissime Domine, de eo, quod

Αἰτίαι τῆς Ἰουδαίας κακῶς λογικῶς ἀντιτίθει λέ-
γεται, τὴν παρυσίαν αὐτῶ, καὶ τὴν σωτηρίαν πα-
πλῶς ἀπαρτίσασθαι. ὡς τὸ ἕκαστον βυζαντινῶν αὐ-
τοκρατῶν, καὶ τῶν σοφῶν, νεοφύτων κατωσκαίσα-
σαι αὐτῶν, καὶ ὑπεκύνει, καθὼς καὶ ἠμῶν τῶν
τῶν Ἰουδαίων ἐκκλησίας ἠσφαλίσατο, καὶ αὐτὸς αὐ-
μίτης ἀποκαλῶν ῥήμασι καὶ ἔργοις ἀπαπειλῆ κατε-
διώκετο ἐπὶ πάντων, ὥς ἐκ τῆς υἱοῦ αὐτοῦ ἀνα-
θεματίσει τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, καὶ ἡς
ἐαυτὸν ἐπὶ ἐπιγράσει οὐκ ἐπιβλητὸν πατριάρχῳ. ὁ-
δοῦ ἡμεῖς τῆς αἰτίας αὐτῆς, & ὡς ἀπὸ ἀποστολικῆς
Βασιλείας τὴν ἑκάστον εἶαν καὶ ἕλεον καὶ ἐπιφύρον-
τες, τὴν τὴν καθολικὴν πίστιν καταδικάζει πολυέ-
πως ὑποφωτισμοῖς, ἀποκρίσει τῆς ἀγίας, καὶ ἀδελφότη-
τος Τεταρτῆς, τῆς ἀποστολικῆς θρόνου, ἢ τῆς ἀ-
ποκρίσει διπορῶν, & πάντων τῶν ὀρθοδόξων πατρι-
ῶν τῶν ἐπὶ συνόδων, ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας τῆς ἀναθεματίσει, ὅπως ὁ κύριος ἡμῶν ὁ
ἐκλαβείσας πάσας τῆς αὐτοῦ Μιχαὴλ, καὶ τῆς αὐ-
τοῦ ἐπιπέτοις, ἐάν μὴ πειθῶσιν, ἀποφύρονται, ὡς
καὶ ἐπιγράφω. Μιχαὴλ ὁ καταχρηστικῶς πα-
τριάρχης, ὁ νεόφυτος, & μόνον ἀνθρώπινω σοφῶ τῶ
μοναχικῶν χήμα διέξωμοι. καὶ δὲ ἐκκλησιαστικῶν
ἀντιθέσει παρὰ πολλῶν διαπορῶν, καὶ μετ'
αὐτοῦ Διονῶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπιπέτοις, καὶ ὁ
σακελλεύς τῶ αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Νικηφόρος, ὅς ἐκ
τῆς τῶν Ἀπὸ τῆς θύρας ἀποφύρονται καπιτάτης
τῆς σοφῆς, καὶ πάντες οἱ ἐπιπέτοις αὐτοῖς ἐκ τῆς
προκειμένης πλανήσεως, καὶ πλῆμῶσιν, ἔσονται
ἀναθεματίσει, Μαριανθά σοῦ τῆς Συμωναίου, Βα-
λερίου, Ἀρειανῶν, Δονατισταῖς, Νικολαίταις,
Σιβηριανῶν, Μανιχαῖταις, σοῦ αἰς δογματίσει καὶ
τῆς ἄλλοις, ὅτι τὸ εὐχνοῦ ἐμφύχον εἶναι, καὶ σοῦ
πᾶσι τοῖς αἰρετικῶν, μάλλον δὲ καὶ μὴ τῶ Διακό-
λου, & τῶ ἀγγέλου, ἐάν μὴ πειθῶσιν, ἀμὴν.
ἀμὴν. ἀμὴν. Ταῦτα μὲν ἐν τῆς διαπισθῆς τῶ
τῆς, & ἀνοσίς γραφῆς ἢ δὲ μετεῶν ἡμῶν τῆν
πληκτικῶν κατὰ τῆς ἀποστολικῆς πλῆμῶν, καὶ τῆν ἀ-
ναθεματίσει μὴ ἀναχορῶν ἀνεπιπέτοις μείναι, καὶ
ἀλλοφύρονται, τῶ κρατίει, καὶ ἀγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ
τῶ πει τῶν κορολογεῖται καὶ ὅς, ἵσαν γὰρ ἔτσι
ἀπόδημον σοῦ μίς καὶ μόνον ἡμέρας μὴ τῶ πει
τῶ ἀναθεματίσει τῶ κρατίει αὐτῶ, τῶς δὲ τῆν με-
γαλόπολιν τῶνς μετσαλόντος ἐκπέτοις καὶ ὅτι τῶ
μεταπέτοις, ὁ βελοῦται δὲ τῶ ἡμετέρας μετῶ-
τητι ἀποσιλθεῖν, ἢ τῶ ἱερῶ καὶ μεγάλῳ συνόδῳ
εἰς ὅτιν εἰλθεῖν, καὶ ἀποκρίσει τῶ δῶναι, πει ὡν
ἀπεβῶν ἀπερῶσαντο ἀλλ' ἀκολούθῳ μὲν τῶ παρ'
αὐτῶν ἐπιπέτοις ἐγγράφῳ, καὶ πλεῖον δὲ τῶν ἐκ
αὐτῶν γραφῶν κατὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἔχον
εἶπειν διατεροῦνται ἀιρεῖσαι δὲ θῶπιν μάλλον,
ἢ εἰς ὅτιν ἡμῶν, καὶ τῶ συνόδῳ εἰλθεῖν. Ταῦτα
γὰρ ὁ κρατίει, & ἅγιος ἡμῶν βασιλεῖς δὲ ἀπο-
σιλθεῖν, καὶ τῶ διοφίλετου χαρτοφύλακος, καὶ τῶ ὑ-
πομνηματογράφῳ λέγει τῶνς ἡμῶν, καὶ τῶ συνόδῳ μεμῶνται. ἐπει δὲ αὐτοῖς μὲν μὴ βυλομένους
τῶ συνόδῳ, καὶ ἡμῶν ἀπαρτίσαι, βλαπθῆναι ὁ κρατίει καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεῖς, διὰ τὸ δοκῶν περ-
κῶσαι τῶνς τῆς ἀποστολικῆς ἐπίσκεψιν, καὶ ὑποδύσασθαι ἀναδίκῶν δὲ πάντα τῆν πληκτικῶν κατὰ
τῆς ἀποστολικῆς μείναι ἀναθεματίσει ἀπερῶν ἢ, καὶ ἄλλως ἀνάγειν, ὑπονοῦται θρασύτητα ἀείσει τῶ
ἀπάγῳ, καὶ τῶν, καὶ ἀποσκίπτῳ γράμμα σοῦ τῆν ἡμετέρας μετῶτητα διὰ Στεφάνῳ τῶ δοσιτά-
του μοιχαῖ, καὶ οἰκονομῶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ Ἰωάννῳ μαγίστῳ, & ἐπὶ τῶν δεισιῶν, καὶ Κων-
στατῶν Βεαργῶ, καὶ ὑπᾶν τῶν φιλοσόφῳ ἑκατίσειλο. ἔχει δὲ ἐπὶ λέξῳ σοῦσι ἀγνώστῳ
δύοστοι πει τῶ σομβάνῳ ἢ βασιλεία μου ἐρῶνῶσα, ἀρε τῆν ῥίζαν τοῦ κατὰ χρομῶν ἀπὸ
τῶν Ἑρμητέων & τοῦ μέγῳ τοῦ ἀρῶν, καὶ τοῖς μὲν ἰθὺκαῖς ὡς ἕξῳ, καὶ παρ' ἑτέρῳ ἐπιπέτοις

καὶ τῶν περὶ τῆν μαγίστῳ, & ἐπὶ τῶν δεισιῶν, καὶ τῶ διοφίλετου χαρτοφύλακος, καὶ τῶ ὑ-
πομνηματογράφῳ λέγει τῶνς ἡμῶν, καὶ τῶ συνόδῳ μεμῶνται. ἐπει δὲ αὐτοῖς μὲν μὴ βυλομένους
τῶ συνόδῳ, καὶ ἡμῶν ἀπαρτίσαι, βλαπθῆναι ὁ κρατίει καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεῖς, διὰ τὸ δοκῶν περ-
κῶσαι τῶνς τῆς ἀποστολικῆς ἐπίσκεψιν, καὶ ὑποδύσασθαι ἀναδίκῶν δὲ πάντα τῆν πληκτικῶν κατὰ
τῆς ἀποστολικῆς μείναι ἀναθεματίσει ἀπερῶν ἢ, καὶ ἄλλως ἀνάγειν, ὑπονοῦται θρασύτητα ἀείσει τῶ
ἀπάγῳ, καὶ τῶν, καὶ ἀποσκίπτῳ γράμμα σοῦ τῆν ἡμετέρας μετῶτητα διὰ Στεφάνῳ τῶ δοσιτά-
του μοιχαῖ, καὶ οἰκονομῶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ Ἰωάννῳ μαγίστῳ, & ἐπὶ τῶν δεισιῶν, καὶ Κων-
στατῶν Βεαργῶ, καὶ ὑπᾶν τῶν φιλοσόφῳ ἑκατίσειλο. ἔχει δὲ ἐπὶ λέξῳ σοῦσι ἀγνώστῳ
δύοστοι πει τῶ σομβάνῳ ἢ βασιλεία μου ἐρῶνῶσα, ἀρε τῆν ῥίζαν τοῦ κατὰ χρομῶν ἀπὸ
τῶν Ἑρμητέων & τοῦ μέγῳ τοῦ ἀρῶν, καὶ τοῖς μὲν ἰθὺκαῖς ὡς ἕξῳ, καὶ παρ' ἑτέρῳ ἐπιπέτοις

ANNO CHRISTI 1014.

SANCTISSIMI MICHAELIS

ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

ANNO CHRISTI 1014.

Archiepiscopi Constantinopolitani nova Roma ac Occidentis Patriarcha, Cevalarii, ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νίας Ρώμης καὶ οὐκυμβλικῆς πατριάρχου τῷ Κηρυτταίῳ ἀπὸς τὴν Αντιοχείας πατριάρχῳ Πέτρῳ.

I. Numquam Diabolus absistit infidiis contra nos, & machinis adversus genus humanum, beatissime; sed subinde variis in vitam excitat calamitates, ac innumera quotidie contra homines commovet commenta, per ea omnino nos quassare ac de-jicere moliens. Et interdum quidem alia, plane vexo infinitas, diversisque temporibus, procellas vitæ immisit. Nunc vero postquam tum Hæreseon amota sunt scandala, tum orthodoxæ fidei fontes copiose & ubertim ad fines terræ diffuunt; homines quosdam execrandos, impios, & quo non eos pio-rum quispiam appellaverit nomine, ab Oc-cidente in magnam hanc propulit civitatem: qui quidem adventus sui causam prætexe-runt, a Papa missos se esse; verum Argysi-dolosis suggestionibus consiliisque ad imperia-lem urbem venerunt, ubi ingentium scandalo-rum causas tam in aliis quam adversus ipsam pietatem dare conati sunt.

II. Ac eorum quidem dolos alios, cum machinationibus perverfis ineptisque, quid attinet enarrare? Uique litteras quas ad nos & ad potentem sanctumque nostrum Impera-torem detulerunt, confidæ exstiterint, si-gillorum fraude & adulteratione palam fig-mentum convincente. Quod autem ordine postremum est, magnitudine malitiæ ac ne-quitie primum, id scripto representabo per-fectioni tuæ.

III. Postquam deprehensî sunt fraudolen-tam fecisse profæctionem, literasque finxisse; D varios quidem sermones superbia, & confi-dentia plenos adversus rectam fidem addide-runt; a nobis depravatam esse orthodoxiam, cum in aliis, tum in eo quod Spiritum San-ctum asseveremus a solo Patre, non autem etiam a Filio procedere: apud se vero hoc sanum permanere ac firmum pertendentes. Jactanter etiam dixerunt se profectos ad no-strorum correctionem, non ad perverfionem suorum. Et nos quidem eorum colloquium congressionemque detestavimus; tam quod certis essemus illos ab impietate dimoveri non posse; quam quia sine beatitudine tua, cæ-terisque sanctissimis Patriarchis, hujusmodi de rebus verba cum legatis Romanis com-movere, putavimus & omnino indignum ef-se, & consuetudini, quæ superioribus tem-poribus in hujusmodi obtinuit, contrarium, ac minime conveniens.

IV. At illi, qui majus quid prioribus vel-ent temerario consilio audere, & posteriori-bus prima superare, scripturam contra nos deposuerunt in mystica magna Dei ecclesiæ mensa; alia quosdam eorum impietatis ex-ponentem deliramenta, quosque tandem subjicit anathemati omnem ecclesiam orthodoxo-rum, quod qui in ea sunt nolint barbas in-flar Latinorum rædere, nec dubitent oblati-onem lumere a presbyteris conjugatis; ad

ΟΤ παύται ποτε ἦν καὶ ἡμῶν ἐπιβουλὴ καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀνθρώπινον γένους ὁ κτηνός μηχανη-μάτων, μακαρώτατε· ἄλλοι ἄλλας ἐπιχειρήσας τῆς εἰς τὴν συμφορὰς, καὶ μετὰ καθύπερθε τὴν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἀνακινῶν ἐπιβουλῶν, κατεστῆσαν τῆς πάντως ἡμᾶς κατεσάλλον ἐκμηχανώμενος. καὶ ἄλλοι μὲν ἄλλας, μετὰ δὲ πάντως, καὶ κατὰ ὁμο-φορὰς κερύσας, τὰς τελευτίας τῶν βίῳ ἐπιχειροῦν. καὶ δὲ ἐπεὶ ἔτι τῆς αἰρέσεων ἐκποδῶν γυνοῦσιν ἐπιβου-δαλα, καὶ αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηλαὶ ἀφθόνως καὶ δαψυ-λῶς εἰς τὰ τῆς οὐκυμβλικῆς ἡγέρσεως πειρατῶν, ἀνδρας τινὰς ἀποφοβησῶν καὶ δυσσεβῶν, καὶ τί γὰρ ἐκάντες ἐστῶν τῶν ἐκονομῶσασιν; ἀπὸ τῆς ἐσπερῶν μί-ρας, εἰς τὴν μεγαλοπῶν τῶν τῶν σωτηρίας, αἰ-τίαν μὲν τῆς αὐτῶν ἀφίξεως σκηψαμένως, τὴν παρὰ τῷ Πατρὶ ἀποσταλλῶν, ἀλλὰ τῶν τῶν Ἀργυροῦδο-λιραῖς ἐπιβουλήσιν καὶ συμβουλαῖς, εἰς τὴν τῶν βασι-λῶν πόλιν ἀποκομῶν, καὶ μεγάλων σκανδάλων ἀ-φορμᾶς, κατὰ τὴν ἄλλων, καὶ κατὰ τῆς ἐσπερίας αὐτῆς δύναι σπυδασαντας.

Τὴν μὲν ἄλλως δόλους, καὶ τὰς δυσσεβῶν καὶ περι-τρῶν αὐτῶν μηχανὰς, καὶ ὡς ἂν ἐπιφέρουσι ἀπὸς τὴν ἡ-μᾶς, καὶ ἀπὸς τὴν κρατίον καὶ ἄγνοιαν ἡμῶν αὐτοκρά-τορα γράμματα, πεπλάσμενα ἐπιχειροῦν, τῆς τῶν σφραγίδων ἐπιβουλῆς καὶ παραπονήσεως ἡγέρσεως ἐ-πιχειροῦσας τῶν πλάσασιν, τί ἂν καὶ διηγοίμην; ὁ δὲ ἦν μὲν τῶν πλάσασιν, τῶν δὲ μετῴσας τῆς κα-κίας καὶ κτηνίας ἀρωγῶν ἐστῶν, τῶν δὲ διὰ γραφῆς πε-ραίσω τῶν σῆν πλειότητι.

Ω; γὰρ καὶ τῶν ἀφίξεως δολιρῶν κοπταίμην, καὶ τὴν γράμματι πλάσασμεν ἐφορῶσασιν, καὶ ἄλλως δὲ λόγους ὑπερηβίας καὶ θράσους μετὰ τῆς ὀρ-θοδοξίας πίστεως ὑπογοροῦσιν· παρ᾽ ἡμῶν μὲν διφο-θάρσαι τὸ ὀρθόδοξον, καὶ τότε ἄλλως, καὶ ἐπεὶ εἰς τὴν παρὸς μόνως, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐκ τῶν οὐκ ἐπι-μα τὸ ἄγνοιαν ἐκπορῶσασιν λέγομεν· παρ᾽ ἑαυτοῦ δὲ ἰγῶν εἶναι ὁμοτιμῶν τῶν καὶ ἀπαρῶσασιν. ἐ-κομταζον δὲ, καὶ ὡς ἐπὶ διφορῶσας τῶν ἡμετέρων, ἐκ ἐπὶ ὁμοτιμῶν τῶν οὐκίον ἀφίκομεν· ἡμῶς μὲν τῶν αὐτῶν σωτηρίας παρατησασμεν καὶ τῶν ἐπιβουλήσιν· διὰ τὴν τὸ ἀμαρτανῶν ἔχον αὐτῶν τῆς δυσσεβίας περῶσασιν καὶ ἐπεὶ ἀπὸ τῆς σῆς μακαρώτατος, καὶ τῆς ἄλλων ἀγνωστῶν πατερῶν, περῶ τῶν λό-γους ἀπὸς τὴν ποστηρητῶν τῆς Ρώμης ἀνακινῶν, καὶ ἀναξῶν ὄλους, καὶ ἦν κατὰ τῶν ἀνω χρόνος ἐν τῶν τῶν κρατῶσιν ἐπιβουλήσιν ἐστῶν καὶ ἐκκατῶ-ληλον ἐπιβουλήσιν.

Ἐκείνοι δὲ καὶ μετῴσας τῶν ἀποτίμων βοληθῶντες παραδῶσασιν, καὶ τῶν ὑπὸ τῶν ὑπερβαλῶσιν τῶν ἀπὸ-τε θελησῶντες, γραφῶν καὶ ἡμῶν ἐν τῶν τῶν με-γάλης τῶν θεῶν ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἐπιβου-λῆς. ἀλλὰ τί τῶν τῆς αὐτῶν δυσσεβίας διηρῶσασιν ἀληθῶν, πλάσασιν δὲ καὶ πᾶσιν τῶν τῶν ὀρ-θοδοξῶν ἐκκλησίαν, ὡς μὴ τῶν τῶν τῶν παραπλῆ-σιος τῶν ἐν αὐτῶν τῶν Λατίνους βοληθῶντες ἐστῶν, μήτε μὲν διακενομῶν μεταλαμῶσασιν ἀποφορῶν ἀπὸ

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1110.

ἀπό σφραγίδων γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ εὐχόμενοι ἅμα
ἀπὸν σφραγίδων, καὶ ὡς ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς ἡ-
ματέρας πίστεως μὴ ἐκ τῆ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ἀλλ'
ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται λεγόμενον τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον, ἐκβαλλόμενον ἀναθήματι.

Τὸ μὲν ἂν ἀμεινον ἴδιον, κατεκαυθήσεται τῷ ἀσ-
θεῖ τούτῳ Γραφίῳ, καὶ μὴ δ' εἰς ὄψιν ἡμῶν ὄλεος
ἔλθῃν· ὡς δὲ τῆς ἡμέρας, διὰ τὴν καὶ φανερὸς καὶ
ἐν ὄψιν ἄλλων τῶν καὶ τῶν ἰδομένων πάντων ὑ-
ποδιακόνων ἀποτιθέσθαι αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ἵνα ὅ-
τι, καὶ ἡμῶν, μάλλον δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πάν-
των ἐν τῇ μεγάλῃ τῷ θεῷ ἐκκλησίᾳ βλασφημῶ-
σαντες, ἀμυνόμενοι, ἀπεκρίσθησαν· ὡς ἂν μὴ
σκαιδάλων τῆς ἐν Ρώμῃ δοκίμου ἀφορμῆ· σφραγί-
δων γὰρ τῆς ἀνάγκης, καὶ ὁ σφραγίσαν ἐν τῷ τετατηρῆ-
σει δοκῶν, κατεκαυθήσεται τῆς ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίας
καὶ ἀμεινον τῷ ἁγίῳ ἐν τῷ Πάτερῳ ἰσχυρῶς ἀμυνόμε-
τος δὲ τῷ αὐτῷ δικαίῳ αὐτῶν τῶν καὶ ἡμῶν
βλασφημῶν, καὶ τῆς τῆς ἀσθεῖ κατὰ τῶν ὀρθοδό-
ξων ἐκδικήσεως γραφῆν, σφραγίς ἐπιτεταμένη ἐν τῷ
μεγάλῳ σφραγίῳ, ὑπεβαλλόμενον ἀναθήματι· πολλὰ
μὲν μὲν τῆν ἵνα γραφῆς ταύτης σφραγίς, πρὸς
τὴν εἰς ὄψιν ἡμῶν ἔλθῃν, καὶ τῆς πᾶσι τῶν ἐν
αὐτῷ, καὶ τῆς διαστροφῆς τῷ ἁγίῳ συλλαβῶν ἀποτιθε-
σθαι παρατίσαντες· ὡς δὲ ἐκ πείραστος, ἀλλὰ καὶ
διαχειρῆσθαι ἑαυτοῦ εἰ μὴ παύσονται πρὸς τὴν
ὀχλήσειν διακίβην, εἰς τὸ κατὰ ἵνα αὐτῶν βλασ-
φημίας συνειδόμενον χωρῆσαι ἀναθήμα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἄτερ καὶ ἡμῶν ὁ ποιητὴς ἐ-
σφραγίσας· ἀνακαταθέσει δὲ τὸς πρὸς τὴν καὶ τῷ σφ-
ραγίσῃ. σφραγίς μὲν· ὡς τῆς αὐτῆς ὕψους ἡμῶν
κοινωνῶν. τῆν γὰρ τῆν ἡματέραν τιθεῖσθαι σε πει-
θεόμεθα. δὲ ἀπὸν δὲ, ὡς τὸ ὀρθῶς λέγουσιν, ἢ πρό-
βλη· σφραγίς καὶ σφραγίς· ἀνακαταθέσει· εἰ σφ-
ραγίς· ἀπὸν τῶν διαστροφῶν καὶ βλασφημῶ-
ν· ὡς ἡμεῖς· εἰτετα δὲ, ὡς ἂν τῶν σφρα-
γίστων ἐκκλησίᾳ εἴδῃσιν καὶ καταλήψιν ἀκρίβῃ, εἰ πο-
τίσῃ πρὸς ταῦτα ἀπὸ Ρώμης ἀποκίβη γραμμάτων,
ἰσχυρῶς καὶ τῆς σφραγίς μεγαλειότητος καὶ θεοτι-
τικῆς διακίβης ἀξίαν τῆν ἀπεκρίσῃ δὲ.

Τὰ δὲ πρὸς τὴν μακαριώτατον πατριάρχην ταυ-
τῆς γραμμάτων, ἰσοδυναμῶντα κατὰ πάντα τῷ πρὸς
τῶν σφραγίσῃ ἀπεκαταθέσει, μὴ ἀρόντες
τῶν σφραγίσῃ ἀπεκαταθέσει καὶ πρὸς, δι' ἃ ταῦτα τοῖς σφραγί-
σῃ ἐγγράφῃσιν ἀμυνόμενοι, τῆς σφραγίσῃ πρὸς
ταῦτα· ὡς διαστροφῶν αὐτῶν ταῦτα διακίβη ἀ-
λαβῆς ἵνα πρὸς τὴν πᾶσι ἐκκλησίᾳ σφραγίσῃ,
πρὸς ὅς ἀπεκαταθέσει. πρὸς δὲ, καὶ οἰκίαν γραφῆς,
παρατίσῃ καὶ παρατίσῃ αὐτῶν ἵνα εἴδῃσιν ἀ-
πεκαταθέσει πρὸς τὸ ὀρθῶς δόγμα· καὶ τῆς ἀμυνόμε-
νῃ καὶ εἰσχυρῶς ἡμῶν πίστεως, καὶ ἵνα εἴδῃσιν πρὸς
ἵνα ἐν Ρώμῃ πρὸς ἀμυνόμενῃ ἰσχυρῶς, ἀμυνόμε-
νῃ σφραγίς αὐτῶν καὶ λεγόμενῃ ὡς διδύκῃ, πρὸς
σφραγίς τῆ ἀπεκρίσῃ.

Πρὸς δὲ τὸ σφραγίς τῶν ὀρθοδόξων πατριάρχῃν Ἀ-
λεξανδρείας ἡματέρας γραμμάτων, καὶ τῶν ὀρθοδόξων
πατριάρχῃν Ἱεροσολύμων ἱεραρχῶν, ὡς ἂν εἰπερ
αὐτῶν ἀμυνόμενῃ τῶν σφραγίς σφραγίς σφραγίς ἀμυνόμε-
νῃ τῶν σφραγίς, αὐτῶν ταῦτα πρὸς ἵνα ἰσχυρῶς διακί-
βῃσιν μακαριώτα· καὶ καὶ μὲν κατεκαυθήσεται τῶ
σφραγίς τῆς ἀμυνόμενῃ σφραγίς τῶν ἱεραρχῶν,

hæc panem fermentatum offerant; item in
symbolo nostræ fidei non dicant, Spiritum
sanctum a patre, Filioque procedere, sed a
solo Patre.

V. Cæterum præsumisset, impiam hæc scri-
pturam igni fuisse traditam, nec ad nostrum
omnino venisse conspectum. Id autem tunc
non contigit, propterea quod palam, co-
ramque omnibus hebdomadariis subdiaconis,
& quibusdam alii deposita fuerat. Sed & de
iis, qui sic adversum nos, seu potius adver-
sum Orthodoxos omnes, in magna Dei ec-
clesia blasphemarant, ultionem sumere, in-
decens duximus; ne Romanis scandalorum
daremus occasionem. Inter alios enim, qui
legationis primum locum tenere videbatur,
cancellarium Romanæ ecclesiæ, & confobri-
num Regis, ac Papæ scriptum appellabat
Interim tamen eodem jure ipsamque contra
nos blasphemiam, & eos, qui impiam ad-
versus Orthodoxos scripturam expulerant,
in magno secreto jussu imperatori, subdi-
mus anathemati: plurimum quidem post scri-
pturæ illius suppositionem adhortati eos, ut
in conspectum nostrum venirent, atque tam
aliis ea contentis, quam sancti symboli de-
pravationi renunciarent. Postquam autem re-
cusarunt, ipsique sibi manus violentas illatu-
ros se comminati sunt, si ultra hac in re mo-
lestia afficerentur, ad anathema in eorum
blasphemiam censuimus esse progrediendum.

VI. Atque hæc sunt quæ in nos malus
machinatus fuit. Quæ sermone communica-
tus cum tua perfectione. Primo quidem,
quod ejusdem contumeliæ nobiscum particeps
sis. Periculosum quippe habemus te nostram
loco tuæ ducere. Secundo vero, quoniam
recta doctrina, cujus firmum præsidium es,
ac propugnator inexpugnabilis, non medio-
criter probro affecta est, atque blasphemias
impetita per impios homines. Ad hæc, ut
eorum, quæ acciderunt notitiam, scientiam-
que plenam adeptus, si forte a Roma ad te
litteræ huic de rebus advenerint, responsum
confiderate des, dignam magnanimita, expe-
rientissima, ac divinissima mente tua.

VII. Porro epistolas istas ad beatissimos
patriarchas, omnino consimiles huic ad ian-
nitatem tuam missæ, quia neminem religio-
sorum, fideliumque invenimus, qui deserret
iis, ad quos scriptæ sunt, tuæ missus per-
fectioni; quo ad illos transmittas per ali-
quem pium, qui ad loca illa proficiscetur.
Præterea propriis literis, admonebis, at-
que excitabis eos, ut zelum divinum pro
recto dogmate, & inculcata sinceraque no-
stra fide assumant, utque si forte de iis, quæ
Romæ gesta sunt, interrogati fuerint, con-
veniens ad eos, didicimusque, sicut declaravi-
mus, dent responsum.

VIII. De nostris autem ad sanctissimum
Alexandriæ patriarcham literis, etiam ad
sanctissimum Jerosolymor. patriarcham scripsi-
mus; quo si ipse nascisci non poteris faci-
litatem illas mittendi, ipse ad ejus beatitu-
dinem dirigat. Et nunc quidem urgente pro-
fectionem suam sanctitatis tuæ genetro, pau-
cis verbis, ac obiter quæ evenerunt enarra-
vi.

ANNO CHRISTI 1016.

vimus. Postea vero, si necesse fuerit, fusius, aper- tiusque scribemus iis de rebus, necnon- mittemus scriptum, quod adversus nos depo- situm fuit in myrtica, divinaque mensa. Ex quo disces istorum in fide perversitatem; quodque omni imperitia & rusticitate, im- mo, ut verius dicatur, stupore, ac dementia conferti sint.

Dominus in prospera valetudine confer- vet perfectionem tuam, orantem pro nobis.

Ὁ ἐπιτόμιος καὶ κατὰ παράδοξον τῶν περιστάσεων διεξήλ- θησθε. μὴ δὲ τοῦ πλατύπρον καὶ σαρκεύον, ἐ- γεθήσεται, ἐπιτέλειον ὡς οἱ περὶ τῶν ἁπο- σείλων καὶ αὐτὸ τὸ κατὰ ἡμῶν ἀποπέσει ἔγγραφο, ἐν τῇ μουσικῇ καὶ θεῖα τραγῳδίᾳ. Ἡ μαθήση ἐκ τούτου, τὸ διάτροπον τῶν περὶ τὴν πίσιν καὶ ὡς ἀμαθίας πάσης καὶ ἀγροικίας, πολλὰ, δι' εἰπεῖν, ἀναθεωρίας καὶ ἀφορμῆς πεπληρωμένοι. Οὐχὲν ἐν ἰσχυρῇ διαφυλάξει τὴν σὴν πλειο- τητι, ἀχρηστέον ὑπὲρ ἡμῶν.

ANNO CHRISTI 1016.

CONCILIUM NARBONENSE,

In quo treuga & pax confirmata est VIII. Kalend. Septembr. Anno MLIV. indist. VII.

Ex archivo archiepiscopi Narbonensis edidit Steph. Baluzius V. Cl. in opere de concordia sacerdot. & imp.

P R A E F A T I O .

ANNO Dominice incarnationis MLIV. Indi- catione VII. Epacta nona, concurrente v. octavo Kal. Septembris, conventus erat apud urbem Narbonam, decem venerabilium episcopo- rum, Bernardi scilicet Biterrensis, & Gonterii Agathensis, & Rostagni Lutetensis, & Arnaldi Magalonensis, Froterii quoque Nemausensis, Gui- sfredi vero Carcastensis, immo Berengarii Gerun- densis, Guisfredi Barchinonensis, necnon Guillel- mi Albienensis: inter quos fuere legati domni Guil- lelmi Urgellensis, videlicet Berengarii, & Ugonis Uzertensis. Presidente domno Guisfredo predictae urbis archiepiscopo, cujus industria predicta syno- dus, opitulante Petro Ramundi comite, atque Berengario vicecomite, cum abbatum & clericor- um ac quorundam nobilium & ignobilium non minima multitudine, ad confirmandam pariter & custodiendam treugam & pacem, & dilectionem quam universalis ecclesia unanimiter instituit, & reformandum ejusdem statum, qui a pravis con- culcabatur hominibus, Dominicis obtemperantes jussibus pro temporalibus commodis commissis sibi plebi impensis, a summo omnium pastore, ut aeter- na praemia mereantur adipisci in saecula:

Nemo Christianorum, quemlibet Christia- num requirat ad malefaciendum ab occa- su solis quartae feriae, usque secundae fe- stivae illucescente Sole.

III.

Præcipimus etiam, ut a prima domini- ca adventus domini, usque octavas trans- actas epiphaniae; sive a prima dominica quae est ante caput jejuniorum, usque trans- actas octavas paschae; sive a dominica ante ascensionem domini, usque octavas pen- tecosten * expletas; vel de festivitatibus sanctae Mariae, & in vigiliis ejusdem, & in vigilia sancti Joannis Baptistae, vel in festivitate ejusdem, atque in vigiliis apo- stolorum, & in festivitibus eorumdem, & in vigilia vinculae sancti Petri, & in festivitate ejusdem, & in vigilia sancto- rum Justini & Pastoris, & solennitate eor- umdem, & in vigilia sancti Laurentii; ejusdemque festivitate, & in festivitate sancti Michaelis, & in vigilia omnium D Sanctorum, & in festivitate eorumdem, & in festivitate sancti Martini, & in je- juniiis quatuor temporum: in praescriptis je- juniiis, sive festivitibus, atque vigiliis, nemo Christianorum quemlibet alium Chri- stianum lædat, neque dehonestare, aut depradare de suis rebus praesumat.

IV.

Hanc treugam domini firmiter custodi- ri praecipimus: & omnes qui eam tene- rint, & fideliter observarint, benedictio- nem sempiternam ab ipso Jesu Christo do- mino & salvatore nostro percipiant, & hæreditatem aeternae vitae sine fine possi- deant. Illi autem qui rebelles extiterint, vel transgressores, sive qui auxilium eis in aliquo praebuerint, tamdiu anathema- tis vinculo subiaceant, quousque digno ar- bitrio proprii episcopi satisfaciunt.

V.

Si quis autem voluntarie aut scienter ho-

C A P I T U L A .

I.

PRIMO ergo omnium institutionum no- strarum, quae in hoc tomo scribenda sunt, monemus, & mandamus secundum præ- ceptum Dei, & nostrum, ut nullus Chri- stianorum alium quemlibet Christianum occidat: quia qui Christianum occidit, si- ne dubio Christi sanguinem fundit. Si quis vero, quod non optamus, injuste ho- minem occiderit, per legem emendet.

II.

ITERUM mandamus atque confirmamus ipsam treugam Dei, quae a nobis * du- dum constituta fuerat, & nunc a pravis hominibus disrupta esse videtur: ac firmi- ter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obsecramus per Deum, & monemus, ut

* circa an- nū 1001. quo tempore hæc obsequia scripta.

* Sic legitur in quibusdam aliis mss.

ANNO CHRISTI 1016

ANNO CHRISTI 1019

hominem occiderit in hac treuga, aut apprehenderit, aut castrum cujuslibet tulerit, aut destruxerit, aut in..... indicam treugam insidiando, aut agitando tacere volens comprobatus fuerit: ab omni castu Christianorum definitum est in omni vita sua perpetuo damnetur exilio.

VI.

Si quis autem aliter alicui aliquam injuriam fecerit, aut damnum: in iudicio proprii episcopi, aut clericorum ejusdem, quibus idem episcopus commiserit, secundum modum culpae directionem faciat per iudicium aquae frigidae, aut per exilium, sicut statutum est.

VII.

Quicumque vero adpropinquante quadragesimae tempore, sive ascensionis domini, vel pentecostes, necnon & adventus domini, qui est treugam Domini castrum, vel munitionem construere voluerit: non illi facere hoc liceat, nisi duas hebdomadas, cunctis scientibus, ante praedictum tempus incipiant.

VIII.

De debitoribus vero & fidejussoribus, ut si contendunt ea quae debent, projiciantur ab ecclesia: & in illorum parochia nemo faciat sacrum ministerium, usque praescripti debitorum reddant debita.

IX.

Oliveta namque, cujus pignoris in ipso aquarum diluvio pacem legimus terris redditam, & de cujus liquore sanctum christma conficitur, necnon & altaria sancta illuminantur, sub tam firmam pacem statutimus: ut nemo Christianorum eam praecidere audeat, vel ad deformitatem tuncare, neque earumdem fructus rapere. Quod qui fecerit, juxta quod definitum de ceteris, per treugam Dei ea emendet.

X.

Oves ergo, & earum pastores eas custodiantes, similiter in treugam Dei permaneat cunctis diebus, in cunctis locis: ita ut nullus Christianus eas depraedare praesumat, neque illas, neque illarum pastores, laedere, vel invadere. Quod qui fecerit per Dei treugam, hoc totum emendet.

XI.

Pacem autem a nobis sive a principibus olim constitutam, mandamus, sive firmamus ut ab hodierna die & deinceps ecclesiam nullus hominum infringat; neque mansiones, quae in circuitu ecclesiarum sunt & erunt; neque aliquid ex omnibus, quae infra xxx. passus sunt ecclesiae & erunt, violenter auferre audeat, aut praesumere: nisi episcopus, aut cui ipse iussorit, propter suum centum, aut propter hominem excommunicatum: excepta munitione, quae infra praedictos passus xxx.

DE PACE

Aecclesiae sita fuerit ad concitandum bella & contentiones.

XII.

Censem iterum, ut ne quis hominum terras, vel res cujuscumque ecclesiae vindicare praesumat, sine dono & permissione illius cujus eadem ecclesia fuerit.

XIII.

Reditus vero synodales nemo laicorum in opus suum retineat, praeter consensum episcoporum, vel clericorum: sed quibus iure debentur omnino restituant.

XIV.

Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus suum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum pretia, neque ova, aut ea quae ad eos dantur per asperionem salis & aquae in cena domini, neque trigintarios qui recte debentur a clericis recipi pro fidelium defunctorum orationibus: sed clericis qui eisdem ecclesiis praesunt, utendos relinquat: nec quicquam ex fevo, quod pro eadem ecclesia tenet, minuere praesumat.

XV.

Clericis quoque, monachis, atque sanctimonialibus, feminis, & comitibus eorum, militaria arma non portantibus, ut aliquid ex bonis eorum nemo apprehendat, nec rapiendo auferat.

XVI.

Eas vero res, & terras, ac vineas, & cetera, quae in jus proprium ac dominium canonici, & monachi, sanctimoniales feminine habent & habere noscuntur, nullus hominum vel feminarum invadere, rapere aut tollere praesumat, nec aliquid inde usurpare; neque per vim, neque per vicariam, neque per distractionem ibi ullam hospitalitatem accipiat: nisi permissionem, vel donum episcoporum vel canonicorum & abbatum, ad quos eadem res pertinet, acquirere potuerint.

XVII.

Insuper eas villas, & mansos, terras, & vineas, sive ecclesias, quae a fidelibus Dei collatae esse videntur in opus canonicorum, ut commune inde viverent, quae veraciter sciri potest in hoc opus data esse noscuntur, nullius persona hominum ausus sit habere vel retinere, neque per vicariam, neque per fevum, neque per bajuliam, neque per ullam vocem, sine propria voluntate episcopi, & canonicorum, vel abbatum, canonicorum, ad quos eas res pertinere noscuntur, cum voluntate canonicorum suorum, nisi quantum praescripti canonici cum praescriptis senioribus communiter voluerint.

XVIII.

Statuimus autem, inter vos de contentionibus terrarum, & de debitoribus & fidejussoribus, Dei auctoritate, & nostra, ut

mandato 11- 24-1016

ut nemo ex eis vindictamumat: donec ante proprii sui episcopi, & potestatis, cuius ditionis fuerit, presentiam veniens, causam suam exponat, ut alicujus eorum iudicio terminetur, atque definiatur. Episcopus autem & princeps regionis ipsius, quibus eadem res pertinuerit ad distringendum, noceat resistenti, & adjuvet obedientem.

XIX.

Nullus etiam Christianorum ullam substantiam villani non apprehendat, nisi tantum corpus suum per forsacturam quam ipse per se faciat, & non distringat eum nisi per directum.

XX.

Caballarium autem nemo apprehendat, ut redit faciat, neque faciat, neque substantiam ejus tollat, nisi tantum per directum.

XXI.

Rapinas & pradras ex quibuslibet Christianorum nemo virorum aut mulierum faciat.

XXII.

Præcipimus etiam, ut equas nemo rapiat, nisi homo desuper inventus fuerit armatus. Aleles vero nemo incendat.

XXIII.

Furi prænotato & publico, latronique atque prædoni, in Christianis nemo auxiliam præbeat: neque ad illud agendum eum conducatur se sciente, usque ad satisfactionem veniant.

XXIV.

Negotiatores, & oratores qui ferunt sportas, nemo substantiam eorum apprehendat.

XXV.

Hanc autem institutionem prædictam monemus pariter & obsecramus, ut omnes homines & femine in prædictis co-

mitatibus sive episcopatibus degentes firmiter teneant, atque intente custodiant secundum suum posse.

XXVI.

Quod si quis eorumdem hominum vel seminarum prædictam pacem ac institutionem præsumptuose infregerit, & infra xl. dies non emendaverit, noverit se tamdiu extraneum a Christianorum consortio, & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ segregatum, donec ei, cui damnum pertulerit, duplum restituat; & potestati illius terræ, in qua illud actum fuerit, xl. solidos emendet; & episcopo ejusdem terræ emendet, manu propria jurando super altare sedis, aut super quo liberavit, quo episcopus iusserit, quia amplius emendare non debeat pro transgressione excommunicationis; aut emendet ei xl. solidos sine sacramento.

XXVII.

Dicimus iterum, ut hæc institutio ab omnibus firmiter teneatur, sicut superius scriptum est: præter eos qui de suo alode, vel fevo, sive bajulia, institutores extiterint.

XXVIII.

Quam institutionem quicumque transgressus fuerit, obedire nolens supradictis institutionibus: presbyter ei missam non cantet, neque ullum sacrum officium, neque communicet eum, vel sepeliat, se sciente.

XXIX.

Si autem quislibet hominum, vel seminarum, ab hac die & deinceps aultu temerario hujus nostræ institutionis violator extiterit: anathematis vinculo feriat, & a sancta Dei ecclesia procul pellatur, & ab omnium cœtu Christianorum tamdiu separetur, donec ad satisfactionem indubitanter veniat.

C O N V E N T U S B A R C I N O N E N S I S
 ANNO DOMINI MLIV.

Anno salutis humane MLIV. convenerunt apud Narbonem Guifredus Narbonensis, & Raimbaldus Arelatenfis, archiepiscopi; episcopi vero, Guisibertus Barcinonensis, Guillelmus Aunonensis, & Berengarius Gerundenfis. Quo in conventu lectum est decretum Raymundi comitis Barcinonensis, & Adalmodis comitissæ, adversus invaluores bonorum ecclesiæ Barcinonensis. Ex sedibus Petri de Marca Parisiens. archiepiscopi.

Decretum Raimundi & Adalmodis Comitum Barcinonensium ne quis rovadat res seu possessiones Ecclesiæ Barcinonensis.

Ex Marca Hisp. in ap. p. 1102.

Apod sanctam Barcinonensis Ecclesiæ sedem execrabilis penitus & radicitus abolendus inoleverat usus, quem sacri omnimoda canones

detestantur, scilicet ut vinum jaris Canonicoꝝ sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ seu aliud quodlibet possidendum, potestati illorum subiectum, a dominio sui separaretur, adeo ut invaluores domos illorum ingrederentur, & quicquid delectabile esset visui, seu vinum, seu alia qualibet possessio, secum diripiendo auferret. Unde placuit gloriosissimis Barchinonensium principibus, Remundo videlicet inclito Comiti, conjugue sue nobilissimæ Adalmodis, ut hoc vitium funditus extirparet & a possessionibus Canonicoꝝ procul segregaret, atque infirmal hoc decretum statuerunt pro amore summi Regis & pro redemptione suarum animarum. Quod ita se habet. In nomine divino summo trino. Nos divina providente clementia Barchinonensium Princeps Remundus Comes & Adalmodis Comitissa hoc decretum pa-

ANNO
CHRISTI
1099.

pariter facinus ut nemo hominum quod juris esse cernitur Canonicoꝝ sedis sancte crucis tanquam Eulalie violare amplius audeat, qui sunt numero quadraginta, neque alienas pecunias invasor domos eorum ab hodierno die & deinceps amplius audeat ingredi & aliquid illorum subditum potestati seu vi seu clam secum auferre, hoc videlicet modo ut nemo eorum adquirendarum pecuniarum vel gratia alterius vinum vel possessionem aliquam suam dicat esse. Quod si fecerit & comprobatum fuerit, ab hoc edito vel donatione procul pellatur, & ipse qui in hoc convicio inventus fuerit, in hoc decreto non habeatur. Quod si nos aut aliquis succedentium in principatu vel

nisi fuerimus hoc decretum vel pactum adullare, anathematis vinculo constringamur ac sancti spiritus gladio feriamur. Actum est hoc. xii. Kal. Decembris anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi lxxxx. post millesimum, regni vero Regis Henrici xxxiii. Reimundus Comes. Guislibertus gratia Dei Episcopus. Willelmus gratia Dei Episcopus Aulonensis Ecclesie. Almodis Dei gratia Comitissa. Berengarius Dei gratia Gerundensis Episcopus. S. Remundi Guillelmi. S. Raimundi Comes. Guisfredus sancte prime Ecclesie sedis Narbonensis Episcopus subscripsi. Raimbaldus Asthiepiscopus subscripsi. Miro Presbyter, qui hæc scripsit die & anno quo supra.

ANNO
CHRISTI
1094.

CONCILIIUM MOGUNTINUM

In quo electus Victor papa II. anno MLIV.

Continuator chronici Hermanni, ad annum MLIV. Bis; ibique honorifice susceptus, in sequenti quadagesima, unus nimirum MLV. in cena Domini electus est, in quo Gebehardus Eistetenium episcopus, ab episcopis electus, Romamque mis-

ANNO
CHRISTI
1099.

VITA ET EPISTOLA

ANNO
CHRISTI
1099.

VICTORIS PAPAË II.

Victor quoniam doctus & a quibus electus pontifex.

Victor, cui nomen Gebehardus erat, ecclesie que Eistetenis magna cum utilitate presidebat, iussu cleri Romani per Hildebrandum ecclesie Romanæ subdiaconum ab imperatore postularis, Romam adductus: & consensu universi cleri ac populi pontifex anno Domini 1095, tempore Henrici III. imperatoris eligitur, & in die cenæ Domini solemniter consecratur. Ab imperatore eam sibi presentari postularunt, quoniam in ecclesia Romana, ut inquit Leo Ostiensis, persona ad tantum officium idonea reperiri non poterat.

Res gesta.

* In Gallia quondam Lugdunensi: sed pro loco, in-venimus.

Ad corrigendos pravos usus ecclesie Gallicanæ, causasque quorundam episcoporum cognoscendas, Hildebrandum Romanæ ecclesie subdiaconum cardinalem, qui postea factus est pontifex nomine Gregorius VII. legatum a latere in Gallias ablegavit, qui Lugduni indicto concilio episcopum de simonia accusatum miraculose ad propriam delicti confessionem adegit, dum iussus recitare hymnam glorificationis, in eo, & Spiritus sancti nequaquam pronuntiare potuisset. Anno pontificatus sui primo passus est horrendam proditorem, cum ad ejus interitum subdiaconus quidam venenum (dictu pavendum!) in sacrum calicem immisit. Sed Deus duplici miraculo ne pontifex biberet obstitit, & tanti sacrilegii auctorem detexit. Lambertus rem gestam sic describit: „Huic, nempe Victori papa, subdiaconus toxicum in calicem misit: quem cum ipse post consecrationem levare vellet, nec posset, a Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem proferretur, statimque toxicator a dæmone arripitur. Ita igitur causa manifestata, dominus papa calicem cum sanguine dominico cuidam altari iussit includi, & pro relictis in perpetuum conservari. Deinde iterum cum populo tandem ad orationem profer-

Concil. General. Tom. XIX.

„nitus, quousque subdiaconus a dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus Uspergensis, alii plures.

Ab Henrico imperatore Roma evocatus, in Germaniam veniens anno pontificatus sui secundo, Christi Redemptoris 1096. invenit eum gravi morbo laborantem, & jam animam agentem. Accidit illud sine dubio singulari Dei gratia. Nam paulo postquam coram pontifice peccatorum confessionem egisset, ablata restituisse, ab adstantibus veniam petivisset, suumque Henricum adhuc quinquennem ab electoribus tunc presentibus regem constitutum Romanæque ecclesie commendatum Victori pontifici obtulisset, magno Dei beneficio per eundem animam suam Deo obtulit, cum annis octodecim in imperio regnasset. Agnes Augusta mater puerum quidem religiose educare cepit: sed cum ex ephelis excessisset, abstractus a matre, factus est hostis Romanæ ecclesie, cujus beneficio, per Victorem Romanum, regnum Germanie consecutus fuerat. Anno sequente ex Germania in Urbem reversus, excommunicavit Trasimundem comitem Theatinum, qui legatos Constantinopoli redeuntes spoliaverat.

Henrici imperatoris obitus.

Henricus IV. Rex Germ.

Hujus temporibus, magno totius Germanorum ecclesie beneficio, sanctus Anno in cathedra Colonienſi collocatur archiepiscopus: qui Henrico imperatori, a quo graviter exagitabatur, propterea quod libere eum reprehenderet, futurum obitum prædixit.

S. Anno & archiepiscopus Colonienſis.

Defunctus est Victor papa Florentie anno Christi 1097. die 28. Julii, cum sedisset annos duos, menses tres, & dies quindecim: sepultus est loco eodem quo obierat. Cessavit episcopatus, auctore Lamberto, a vigesima octava Julii ad secundam Augusti per dies quinque.

Obitus Victoris.

VICTORIS PAPÆ II. LITTERÆ,
quibus ecclesiam Silvæ Candidæ privilegia
Humberti episcopi gratia amplificat.

Victor episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri & episcopo Humberto, & per eum ecclesiam sanctarum virginum & martyrum, Rufinæ & Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in perpetuum.

Officii nostri esse dignoscitur, ut ex apice summæ apostolicæ sedis, cui Deo audire præsidemus, universitati ecclesiarum tamquam nostris reliquis membris consulamus. In qua utique, si pia & necessaria sollicitudine debemus operam nostram etiam longinquis, & non querentibus ultro porrigere: multo magis propinquis sequela, merito eam debemus exigentibus prorogare: quia dum tempus habemus, ad omnes debemus bonum operari, maxime autem ad domesticos fidei, juxta magisterium divi apostoli Pauli. Ut enim ipse attestatur, qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. Ad instar squidera visibilis ignis, invisibilis caritas paucis viciniora sibi corripit, & inde gradatim ad longinquiora se extendit. Quapropter secundum suggestionem tuam, nosse reverendissime confrater, & coepiscopo Humberte, ad aliquam temporalem memoriæ decessori nostro domino Leoni, & jugiter in sancta Romana & apostolica, sed etiam supra vires tuas & facultates hæcenus exhibuisti, per hujus nostri privilegii sanctionem decernentes concedimus, & confirmamus tibi, & per te atque propter te in perpetuum, reverendæ ecclesie sanctarum virginum & martyrum, Rufinæ ac Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in fundo, qui vocatur Boscus, quicquid auri, argenti, pallii, seu cereæ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel positum fuerit, vel oblatum in toto altari majori sancti Petri, sive in ejus venerabili confessione, aut certe sibi, suisque successoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna Domini, usque dum completorium peractum fuerit, veluti in sabbato sancto ab hora tertia per totam ipsam diem, deinceps usque post expletam in crastinum missam, qualescumque, vel quantascumque oblationes præfati altaris, & confessionis ejus, per privilegia venerabilis Sergii, & multorum antecessorum nostrorum, jam dicta ecclesia sanctarum Rufinæ, ac Secundæ promeruit, retinuit, retinet, etiam retineat ad perpetuam animæ nostræ mercedem, nominisque nostri & servitii sui in sancta Romana ecclesia memoriam illarum oblationum,

Aquas eidem sacrosanctæ ecclesie per hoc nostrum privilegium adjiciendo concedimus, & confirmamus, sicut superius dictum est: scilicet ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna domini, usque post completorium: salva sibi per omnia, & hoc nostro privilegio eidem in perpetuum reservata, & confirmata confessione, & confirmatione omnium oblationum, quas per privilegia antecessorum nostrorum hæcenus accipere, & sibi habere conservetur: videlicet in die palmarum, in cœna domini, & in parasceve, in sabbato sancto, & die dominica. Neque enim illud nostrum ira adicimus, ut illud antecessorum nostrorum donum in aliquo minus. In qua utique concessione, & confirmatione, nil novitatis arbitramur egisse: scilicet exemplo reverendissimorum prædecessorum nostrorum, & copia sanctæ Romanæ ecclesie, in opiam lateralis, & maxime domesticæ filie, laudabili libertate secundum apostolicam institutionem supplere. Venerabilis apostolicæ sedis censura sub divini contestatione iudicii, & anathematis interpositione statuente interdicimus, ut nullus unquam successorum nostrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum administrator, seu alia quilibet, & quantumlibet magna, parvaque persona, audeat vel presumat, contra hujus nostræ donationis privilegium cogere, aut aliter quicquam alienare, auferre, aut minuere: sed potius firmum, & stabile in perpetuum, sicut concessum & confirmatum est, permaneat. Si quis autem, quod non optamus, temerario usu hoc nostrum apostolicæ sedis statutum, in quoquam infringere presumpserit, & coadjutor illius in aliquo extiterit: auctoritate sanctæ & individue Trinitatis, & apostolorum principis Petri, cujus licet indigni, dignatione divina, vice fungimur, vinculo anathematis sit mancipatus, & a regno Dei segregatus, & diabolo, & angelis ejus, nisi forte respiciens satisfaciat, indissolubiler aggregetur. Qui vero pio respectu observator & defensor hujus concessionis & confirmationis extiterit, potestate beati Petri apostolorum principis, & precibus sanctarum virginum, ac Christi martyrum, Rufinæ & Secundæ, cœlestis regni introitum, & gratiam, atque gloriam a iusto iudice Domino Deo nostro, vitamque æternam percipere mereatur in sæcula sæculorum, Amen. Scriptum per manus Gregorii notarii, & scriarii S. Romanæ ecclesie in mense Maii, Indiæ. x. Bene valete. Datum octavo Idus Maii, per manus Aribonis diaconi, anno 3. domini papæ Victoris II. Indiæ. x. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, &c. Si quæ igitur in futurum, &c. Cunctis autem, &c.

(1) CONCILIUM FLORENTINUM,

Contra alienatores rerum ecclesiasticarum, celebratum anno Domini MLV. tempore
Victoris papæ II.

Auctoritate Leonis Ostiensis constat hanc synodum in præsentia Victoris papæ, & Henrici imperatoris celebratam esse. Constitutum fuisse in ea decretum de bonis ecclesie non alienandis, testatur Petrus Damianus in epistola ad Dominum V. episcopum, quæ est duodecima libri

Decretis huius concilii que fuerunt.

(1) In hoc forte concilio anathematizatus Narbonensis Archiepiscopus, ut tradit Querimonia Berengarii Vicecomitis Narbonen. in Concilio Tolosano anal. 1056. infra afferenda, ubi versus finem legitur: *Nos autem, iussimus Dei effect, paros pendere: suam excommunicationem, quam tot malis novimus secleratum, & a Papa Victorio cum 110. Episcopis anathematizatum, & Simoniacum &c.*

ANNO
CHRISTI
1055.

VICTOR
P. II.

LEXOVIENSE.

HENRICUS III. IMP.
HENRIC. I. R. FRANC.

848

837
bri IV. In eadem hac synodo damnatum fuisse A
Berengarium constat testimonio Lanfranci, qui
asserit Victorem ipsum in omnibus conciliis que
celebravit, vel celebranda curavit, cuncta a prae-
decessore constituta confirmasse: praecipue que
circa damnationem haereticos Berengarii per ipsum

gesta fuerant. Ait enim: *Qua sententia Leonis pa-
pa non effugit successorem quoque suum scilicet memo-
ria papam Victorem. Sed quidquid de hac re seu de
ceteris ipse statuit, statuisse praecipit, hoc etiam ista
sua atque omnium conciliorum suorum auctoritate fir-
mavit.* Vide Baronium praedicto loco.

ANNO
CHRISTI
1055.

* Logdunense
appellavit B.
mai, nulla
ratio argu-
muru.

CONCILIIUM IN LUGDUNENSI

Gallia celebratum, quo episcopus quidam per Hildebrandum sedis apostolicae legatum mi-
raculose de crimine simoniae convincitur, anno domini MLV. tempore Victoris
papae II. celebratum.

Hildebrandus
cur indicavit

Hildebrandus S. Romanae ecclesiae cardinalis sub
diaconus, quem Victor papa ad corrigendos pra-
vov usus ecclesiae Gallicanae legatum a latere mise-
rat in Galliam, Lugduni concilium congregavit; de
quo ex antiquioribus gestis Romanorum pontificum
a Nicolao Aragonio congestis haec describit Baronius:
Eodem tempore, cum simoniaca haeresis totam
Italiam & Burgundiam occupasset: idem ponti-
fex misit a latere suo eundem archidiaconum
Hildebrandum ad ultramontanas partes cum qui-
busdam episcopis. Cum autem ad Lugdunensem
provinciam pervenisset, in ea synodum celebra-
vit: in qua per ipsum archidiaconum Deus ma-
ximum dignatus est operari miraculum. Residen-
tibus enim in ea synodo archiepiscopis, episcopis,
& aliarum ecclesiarum praelatis: archiepiscopus vir
quidam litteratus, & accusator pecunia corru-
pit, & sibi amicus fecit. Mane autem facto re-
diens ad synodum, audenter dixit: Ubi sunt qui
me accusant? Exeat in publicum quicumque me
voluerit damnare.

* Tunc non
ubi indicavit

Archiepisco-
po miraculo
arguitur si-
moniacus.

Tunc, obmutescens cunctis, praedictus ar-
chiepiscopus, tamquam vir discretus, & sapiens,
convertens se ad illum, dixit: Credisne, o ar-
chiepiscope, Spiritum sanctum cum Patre & Fi-
lio unam esse substantiam deitatis? Quo respon-
dente, Credo: addidit archidiaconus: Dic *Gloria
Patri & Filio, & Spiritui Sancto.* Tunc ille *Gloria
Patri, & Filio,* expedite dicebat: sed Spiritu-
m sanctum nullatenus proferre poterat. Quem
cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret vi-
dens se per divinam iudicium omnino confutum,
procidit ad pedes archidiaconi, & confessus est
proprio ore se simoniacum esse. Postquam vero
a sacerdotali officio est depositus, *Gloria Patri,
& Filio, & Spiritui sancto,* libera clara voce de-
cantavit. Quod factum simoniacos in tantum per-
territit, quod praeter alios praelatos ecclesiarum
viginti septem, episcopi quadraginta quinque si-

moniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus
ubique ulla alia accusatione renuntiaverunt. Ce-
lebrata synodo, & aliis rebus rite ordinatis &
compositis, legati ad Urbem redierunt.

Eandem historiam recitant Desiderius abbas Cas-
sienfis, VVilhelmus Malmesburgenfis bibliotecarius,
& Petrus Damiani in epistola ad Dominicum &
fratres eremi, & ad Nicolaum papam, his verbis:
Inter ea illud etiam quod Hildebrando Romano
ecclesiae archidiacono referente didici, hic inte-
re opere pretium iudicamus. Nam cum adhuc
subdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Vi-
ctore papa apocripiarius in Gallias destinatus, sy-
nodum congregavit: in qua videlicet lex episco-
porum diversis criminibus involutus ex apostolica
sedis auctoritate deposuit. Inter quos quidam erat
episcopus, qui, quoniam per simoniacam haeresim
ad episcopatus culmen irrepserat, Spiritum san-
ctum verbis exprimere, quibuscumque tentaret
nisiibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Fi-
lium expedite satis ac facile proferebat: ad Spi-
ritum vero sanctum cum pervenisset, mox lingua
balbutiens tandem rigida manebat. Merito siqui-
dem Spiritum sanctum dum emit, amisit: ut qui
exclusus erat ab anima, procul etiam consequen-
ter esset a lingua. Hac igitur difficultate convi-
ctus, episcopale decarceravit officium. Hac
Petrus.

Tom. III. o-
pific. 19. c. 6.

* remanent.
VVilhelmus
Malmesburi-
ensis de gestis
regum An-
glicum lib. 3.

Hac eadem de Hildebrando recitat VVilhelmus Mal-
mesburgenfis bibliotecarius, ex relatione sancti Hu-
gonis abbatis Cluniacensis, usque in fine ait: Hu-
jus miraculis testis fuit abbas saepe nominatus,
Hugo scilicet, qui deiectum episcopum per loca
secum ducens, illius rei experimentum saepe ri-
sit: de quorum verborum certitudine dubitantem
omnis Europa confutat, quae Cluniacensis reli-
gionis numerum per eum augmentatum non ne-
scit. Hac de Hildebrando VVilhelmus ex Hugone.

CONCILIIUM LEXOVIENSE

A Legato sedis Apostolicae coactum, in quo Malgerius Rotomagenfis Antistes a Compro-
vincialibus Episcopis annuente Guillelmo Notho Normannorum Duce ab Epif-
copali munere arceatur anno Domini 1055.

Bressa.
Concil. Ro-
tomag. p. 66.

Parva ex actis Concilii Lexoviensis supersunt,
quae Guillelmus Pithavienfis Lexoviorum Ar-
chiepiscopus constantis scriptor, Guillelmus Gem-
meticensis, Ordericus Vitalis, & Guillelmus Mal-
mesburienfis posteris consignarunt. Ejus celebra-
di causam Malgerii abdicationem fuisse ferunt.
Cujus occasione nonnulla contra corruptissimos
ejus avi mores, & maxime contra effrenatam
Concil. General. Tom. XIX.

E Clericorum libidinem, & alia nonnulla sancita
fuisse, acta Concilii Rotomagenfis sub Joanne II.
produnt. Quod ad potissimum celebrandi Conci-
lii causam spectat, Malgerii scilicet depositionem,
quatuor praecipuas abdicationis ejus causas com-
plectitur Guillelmus Pithavienfis, gestorum Guil-
lelmi Conquestoris nobilis scriptor; Rerum rem-
pe ecclesiasticarum distractionem, rapacitatem,
Ggg 2 vi-

ANNO CHRISTI 1011.

ANNO CHRISTI 1011.

vita incontinentiam, & sedis apostolicæ contemp-
tum. Legitimis hinc causis accesserunt aliam,
quas commemorant Guillelmus Malmesburiensis
& Ordericus Vitalis; altera quidem, Guillelmi
edum ex recenti memoria rebellionis Malgerii;
altera vero, incestuum cum Mathilde nuptiarum
reprehensio, quas paulo ante in Concilio Remensi
damnatas a Leone IX. certum est. Priores hæc
verborum serie prosequitur Guillelmus Pictavien-
sis. *Quam potas plurimorum orando ditavit, spo-
liando astennavit ecclesiam: non sponsus ejus, vel
pater dicendus, sed rapacissimus prodo Mensas equi-
dam nimium sufficiens, nimium nitidas præbere,
largiendo laudem amore amabat, specus liberalitatis
prodigus: sapienter monitus atque castigatus pri-
vatim atque publice, Domini sui juvenis & laici
sapiente diligentia, pergere malebat eodem pravita-
tis via. Nequum enim modum posuit largitioni, do-
nec sedes metropolitana omni sero ornamento caruit
& thesauro: præterea molestus infamia ejus odor
diffundebatur ob alia crimina. Læsi insuper injuria
non levi ecclesiam univrsalem, cujus unicum Prima-
tem non ea qua decuit obediencia veneratur est; nam
Apostolici mandato sapius ad Romanum Concilium
accitus remisit. Princeps igitur animadvertens jam
non monitis agi oportere in causa præcipue granta-
tis, ne ultra patiendo supremi judicis iram irritaret
in se, depositis patrum in publico sancta synodi Apo-
stolici Vicario, cunctisque Normannia episcopis iuxta
Canonum auctoritatem sententiam dantibus unanimi
consensu. Maurilium vero cathedra liberata providit
ex Italia &c.*

Hæc Pictavinus, qui Hugonis Lexoviensis ze-
lum eodem libro commendat. quod in ea depo-

sitione vox iustitiae sonora fuerit, constanter per-
manens in parte Dei, propter Deum damnans
filium patris sui, Richardi scilicet II. cujus Hu-
go ex fratre Guillelmo Arcensi Comite nepos
fuit. Eadem sermo tradit Guillelmus Malmesbu-
riensis. At Guillelmus Gemmeticensis hæc scribit
l. 7. Historiarum: *Et tempore Malgerii Archiepiscopi
Rotomagensis despecto capiti, & inspirata ductus
Archiepiscopatum Duci reddidit. Dux autem Malge-
rium in insulam qua dicitur Gheracium rursus,
& synodi decreto metropolitana sedem Maurilio Pi-
scentensi monacho multis virtutibus excellenti tra-
didit.*

Hæcenus Gemmeticensis. Eidem suppar Orde-
ricus Vitalis in ea, quam refert ex Guillelmo
Bduce in extremo tum vitæ spiritu constituto ge-
storum suorum anacephalosis, alteram depositio-
nis causam prodit, conceptum videlicet Principis
odium adversus Pontificem, simul cum Guillel-
mo Arcensi fratre perduellionis reum. Rem ita
edidit Ordericus. Non multo post, alia mihi gra-
vissima adversitas oborta est. Patris namque mei
Malgerii Rotomagensis archiepiscopi, & Guillelmi
frater ejus, cui Arca & Comitatum Calogii gratis
dederam, me velut noxam contempserunt: & Hen-
ricum Regem, & Engelmannum Comitem Pontivi
contra me accerserunt &c. Et post pauca. Oh! di-
na gravi Caltrenses coerceri, & perjurum Comitem
exulare cogi, nec in omni vita sua redire ad id
quod amiserat, permisit. Protervum quoque Praesu-
lem, qui nec Deo devotus, nec mihi fidus erat, de
Pontificali sede per decretum Papa depositus: & Mau-
rilium venerabilem carnobitanum, quem mihi de Flo-
rentia Italia transmiseras, in loco ejus subrogavi.

CONCILIUM TURONENSE,

Per Hildebrandum subdiaconum, & apostolicæ sedis legatum, indictum, quo Berengarius
abjurata heresi fidem catholicam est professus anno Domini M.V. tempore
Victoris pape II.

Berengarius
darellm suam
abjurat & fi-
dem ortho-
doxam profes-
sit.

Lib. 3. de sa-
cram.

* lege sub-
diaconum.

Henricus im-
perator legat-
os misit ad
synodum

Auctoritate apostolica, per Hildebrandum sub-
diaconum & legatum a latere, Berengarium
post detestationem & abjuratorem hæresios, ca-
tholicæ fidei professionem edidisse, scriptor hujus
temporis Guimundus Averlanus archiepiscopus
testatur his verbis: *Inde Romana ecclesia per beatum
Leonem papam hæc Berengariana signenta vox sua
exortu damnavit: deinde per hanc ipsum, qui nunc
præest, dominum Gregorium papam, tunc archi-
diaconum ejusdem Romana sedis in concilio Turonensi
convocavit: ipsumque Berengarium, ut videbatur, cor-
rectum, ac propria manus sacramento satisfaciens,
clementer suscepit. Lanfrancus agens contra Be-
rengarium testatur idem his verbis: Denique in
concilio Turonensi, cui ipse Victoris interfuisse le-
gati, data est tibi optio defendendi partem tuam.
Quam cum defendendam suscipere non auderes, confis-
sus coram omnibus communem ecclesiam fidem, jura-
sti te ab illa heresi ita crediturum, sicut in Romano
concilio te jurasse est superius comprehensum. Ad hanc
synodum Henricus imperator suos legatos misit,
per quos conquerebatur, quod Ferdinandus Ma-
gnus Castellæ ac Legionis rex, detestaret Ro-
mano imperatori parere, sibi que contra jura mo-
renque majorum nomen imperatoris arrogaret.
Quo cum inuitata essent, petebat per eosdem
legatos, cum, si non monitus a coeptis desiste-
ret, excommunicatione percelli, univrsamque Hil-*

paniam ipsi subjectam interdictioni subijci. Petitio-
nem imperatoris iustam esse patres concilii, una
cum Victore pontifice, judicaverunt: ideoque lega-
tos quosdam deputarunt, qui ad Ferdinandum re-
gem profecti, eum a coeptis desistere monerent,
simulque eidem intimerent, quod si decreto pon-
tificis & concilii non obtemperet, excommunica-
tionis & interdictionis sententias metuere debeat. Hac
legatione audita rex episcopos & principes regni
convenire, quidve legatis responderi debeat, in
consultationem vocari præcepit.

Quod cum factum esset, potiori parti visum
fuit Romano pontifici obediendum: adeoque no-
mine imperatoris & rebellionis abstinendum esse.
Hæc sententia rex Ferdinandus acquiescens, re-
spondit legatis se effecturum quod sedes aposto-
lica præcepisset. Hæc ex Joanne Mariano, aliisve
supra recensitis, Baronius anno 1055. num. 23.
& sequentibus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad An. Chr. 1055. n. 5. & 6.

Quia tam in Chronico Vindocinensi, quam in Mallo-
acensi a Labbeo in Biblioth. publicatis Concilium Turon-
ense cum presenti anno conjungitur, a communi sen-
tentia, quam ab eo calculo non recedit, Bertoldus præ-
byter qui Hermann Chronicon continuavit, quique il-
led in annum sequentem differt, nos abducere non de-
bet.

bet, quia in rebus in Gallia gestis eisdem notitia Scri-
ptoribus magis credendum, quam aliis. Deo Michael-
baricomo lib. 2. de Villisimo primo pag. 113. Sedalita-
ri Catholica litera sanctissima memoria Leo Papa Per-
cellis contra cum infame Concilio scilicet notitiam erro-
ris Evangelicorum testimoniorum fulgere depedit: sed cum
post obitum eius vitis hereticus in fustibus quorundam ur-
balium die confectus iterum erumperet, Hildebrandus
cum Archidiacono esset (nondum Archidiaconus, sed
tantum Subdiaconus erat Hildebrandus, ut ceteris ar-
gumentis liquet) Turoni max. Papa (nempe Hildebran-
dus, dictus postea Gregorius VII.) Roma odans in Con-
cilio contritum ad dogmatis sui anathema compulit. Be-
rengarius plane quomodo ipse sententiam corruerit, om-
nes quo ex totis terris deparaverat, convertere acqui-
vit. Quod Episcopum Carnotensem, scilicet Fulbertum
proditoris ejus. De eodem Synodo Turonensi haec ha-
bet Anonymus Chiffletianus in Opusculo de Multiplici
Berengarii Damascione, anno MLXXXVIII. compo-
sit: *Filius quoque Papa, & in sede, & in auctoritate
successor sancti Leonis Papa, nullo Legato in Gallias ve-
nerabili inquam Hildebrando tunc Archidiacono (imo
nondum Archidiacono) sed nullo tempore Apostolice, ge-
neralem Synodum Turonis congregavit, in qua ipse Beren-
garius astrictus optine defendendi se, cum se penitus de-
fendere non posset, sub jurjurando proprium heresim ana-
themizavit, & commanens sancta Ecclesia scdm de ver-
itate Corporis & Sanguinis Domini se deinceps servatu-
rum sub eodem sacramento promissis; licet postea ad ean-
dem heresim redierit.*

A Hujus etiam Concilii meminit Rufinus cognomine
appellatus Bruno, Andegavensis episcopus in epistola ad
Berengarium, illudque inter alia duo collocat, quorum
unum apud Turonas, alterum in Andegavensi civitate
juxta Fulcoms Andegavorum Comitum habitum, in quibus
partes heretice Berengariana confixa sunt. Noster
apud alios Aulicos mentio: *Non, inquit, totius Eccle-
sia scandalum, fore meritoque exhorrescimus, cum (lab-
riter & cum quiete pacis Christiana vertere possimus ver-
borum Christi simpliciter comprehendit, & infirmam san-
cti firmitate, quantum nos sentimus, & multo nobis sa-
tis superiores viros sentire cognoscimus. Hoc confite qu-
rimonia, qua in presentia domini Gerardi tunc Legati
apud Turonem emerit, sedata est (hujus, ut dixi, Con-
cilio Turonensis alii non meminerunt.) Hec comito co-
dem humiliter qui in audientia Domini Hildebrandi in ce-
dem civitate effectus, scriptus est (nempe sub Victore II.
Papa) *Ac veridica confessione tradidit Principis hujus
nagri (id est, Comitum Andegavorum Fulcomis, ut Vi-
ri docti interpretantur), in capitula, & in vestris
Epistola monitionum scribitis, (assultum est; & redierunt
pepsi, quo, nescio quomodo improbitate evaginata, capis
cavaleras, domini Bisontinensis Archiepiscopi, & Eradi-
torum, qui adstruunt, auctoritate calcata est. Hinc ita-
que Synodus Andegavorum post Turonensem, de qua hoc
anno agimus, anno & mensis incerto congregata. De
Turonensi sub Victore agit Durandus Troarnensis Ab-
bas, cujus verba anno ML. num. XVI. retulimus, quo
huc revocanda**

ARELATENSE CONCILIUM

Anno circiter 1055. celebratum.

In Mss.
1055. pag.
110.

Berengarius Narbonensis vicecomes in queri-
monia sua de Guifredo archiepiscopo Patri-
bus concilii Tolosani anni 1056. exhibita, quam
legas apud Labbeum Tom. XII. pag. 16. Venet.
edit. narrat se anathemati devotum a Guifredo
Narbonensi archiepiscopo, ad patres synodi Are-
latensis adversarium illum suum provocasse; sed
illo reculente sistere se judicio synodi, hinc coa-
ctum se assere, ut ad Romanum pontificem ap-
pellaret. En verba Berengarii, ex quibus Are-
latense concilium exculpitur: *Ego Berengarius que-
ror ad Legatos summi pontificis (in concilio To-
losano residentes; nempe, ut Baluzius in notis*

Cad haec querelam interpretatur, ad Raimbaldum
Arelatensem, & Pontium Aqueensem) & ad cus-
tos episcopos, & abbates, quoniam ad synodum A-
relati conabar accedere. Sed quoniam nihil profuit,
ad domum apostolorum, id est, libere mittere curavi.
Ex his. de tempore concilii hujus Arelatensis
conjectura ducitur. Cam enim haec reclamaret
Berengarius apud synodum Tolosanam anni, ut
Baluzius in notis *ibid.* censet 1056. ab an. 1055.
Arelatensis haec synodus, proximo ante appella-
tionem ad sedem apostolicam celebrata, haec
multum distat.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Primum sub beate memorie Maurilio habitum anno Domini 1055.

In Mss.
Concl. Ro-
mag. Pro.

DE hoc concilio haec scribit Laurentius Beckellus
in sua ad Deverea ecclesia Gallicana Nouen-
clatura. Concilium Rotomagense celebratum Guil-
ielmo Normannorum Duce, qui postea Angliam
rex electus est, presente Maurilio Rotomagen-
si

Dum comprovincialibus Bajocensi, Abrinensi,
Lexoviensi, Ebroicensi, Sagensi, Constantiensi,
de castitate, & ceteris Patrum institutis servan-
dis, Pastorum incuria neglectis, anno Domini
1055 Henrico I. Francorum Regis.

ANNO
CHRISTI
1056.

CONCILIUM COLONIENSE

ANNO
CHRISTI
1056.

Quo auctoritate Victoris papae Baldwinus Godefridus comites Flandria, Henrico regi quin-
quennial conciliati fuerunt, anno domini MLVI.

Concl. a. coll.
1056.

Baldwinus & Godefridusambo Flandria co-
mites, hostes erant imperiales, a quibus rex
quingennalis jure sibi metueri poterat. Cam
ergo Henricus imperator moriturus, filium suum
pontifici commendasset: ille necessarium esse ju-

edicabat; ut perduelles imperii, qui regnum inte-
stinis bellis graviter inquietare poterant, cum
rege adhuc puero conciliarentur. Qua de causa
generalem synodum Coloniam celebrandam indi-
cit. In ea, inquit Sigbertus. Baldwinus & Gode-
fri.

fridas, mediante papa Vittore, ad gratiam regis & Arricem viro suo Godefrido per est credere, libet ANNO CHRISTI 1096. ANNO CHRISTI 1096. In hac inita concordia redditam fuisse Bea- micro 11.

CONCILIUM CABILONENSE

Ex Martene Anecd. tom. 6. p. 90.

Anno MLVI. ab Hildebrando sedis apostolicæ legato celebratum confirmat canonicis Romanensibus ecclesiam de Spinosa.

IN diebus Humberti archiepiscopi Lugdunensis, & Leudegarii Viennensis facta est contentio de quadam ecclesia, in loco qui dicitur Spinosa, condita in honore domini nostri Jesu Christi, sub veneratione S. Bernardi Viennensis Ecclesie archiepiscopi dedicata, in comitatu Lugdunensi regione Ansis oppidi, secus fluvium Ararim, cujus possessionis bona quidem Galterius Ugoni filius illicite usurpabat, sed auctoritate & admonitione supradictorum Pontificum Galterius omnia que querebat, dimisit, sicut jam multoties fecerat, præter unum servitium in natale Domini statutum, hoc est unum porcum trium solidorum cum 12. panibus & tribus sextariis de vino, & tribus eminis de avena: que vero omnia, si cut prædiximus, dimisit, & uxor sua, & filii sui, Adalardus scilicet, & Stephanus, & Hugo, & Galterius: Si quis vero eorum, aut aliqua persona secularis vel ecclesiastica in illo loco aliud quæserit, aut superauerit, præter canonicos Romanenses quorum juris est supradicta ecclesia, iram Dei incurrat, & omnibus maledi-

EXCERPTA CONCILII APUD S. EGIDIUM

In provincia Narbonensi habiti circa ann. MLVI. pro confirmanda treuga & pace.

Ex Archivo archiepiscopi Narbonensis edidit Steph. Baluzius V. Cl. ad lib. xv. de concord. sacerdot. & imp.

EX concilio apud sanctum Egidium peracto, ubi facta est synodalis collatio patrum, episcoporum videlicet Gallicanorum xxii; quorum unanimiter consensus, & par votum, hoc definiuit, quod hic titulum, memorandum mandamus, cum personis suppositis. Hi sunt. Raimbaldus Arelatensis, Laudegarius Viennensis, cum legatis Narbonensis primæ præfulis vice fungentibus, Froterius Nemausensis, Ugo Oecitensis, Wilhelmus Albiensis, Bernardus Lutevensis, Geraldus Vivariensis, Petrus Valentis, Udalricus Tricastrinensis, Franco Vendacensis, Clemens Cabilonensis, Petrus Aqueusis, Pontius Massiliensis, Deodatus Tolonenis, Gaucelinus Forojulensis, Andreas Nicensis, Durandus Vincensis, Bertranus Regensis, Ugo Senaciensis, Pontius Glan-densis, Ugo Dignensis. Hi omnes collecti in unum, tale sancitum dederunt decretum. I. Canonicam promulgantes sententiam, ut loca canonicorum, ac monachorum cœnobis, vel villas sacris ordinibus ecclesiarum designatas, nullius conditionis persona invadere tentet ab ho-die usque in perpetuum, nec hospitalitatis causa, nec ingenio male usum consuetudinis: nisi cum necessitas coegerit, quantum ad usum naturæ pertinuerit, sine destructione loci. II. Ecclesias autem, que intra castellum aut civitatem fundate fuerint, aut in villis, vel in agris, illæ videlicet in quibus edificium ad debellandum non habetur, vel cum quibus seditio non exercetur, nec malefactorum excursus ad reparanda damna civilia vel communia fieri comprobatur: hanc pari consensu volunt & definiunt habere potestatem, ut nemo infra terminum xxx. dextrorum circa ecclesias positum quicquam rasere præsumat, nec ulli persone nocenti aut innocenti malum ingerat, nisi cum ipso termino malefactor damnum intulerit. Hoc excommunicant sub anathemate in perpetuum. III. Militibus autem majoribus vel minoribus hoc præcipiunt, ut ab hodie usque in nativitatem sancti Joannis, nullus arma ferre præsumat quicumque de causa. Data pridie Non. Septembris.

ANNO
CHRISTI
1056.ANNO
CHRISTI
1056.

AD CONCILIUM APUD S. ÆGIDIUM

Anno ut fertur 1056. habitum

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Epeham concilii apud S. Ægidium cum an- A idibus Septembris, idest post dies novem concilio Tolosano adfuisse legimus Rothagnum Lutetensem. Quomodo intra spatium adeo breve Lutetensis episcopus obiisse, & post requisitum metropolitani assensum ceterisque praestitis, successor dari Lutetensibus potuit? Melius igitur alii concilium hoc in annum 1056. referunt.

Ex Suppl.
Mons pag
1110.

S Y N O D U S L A N D A V E N S I S

Sub Hergualdo xxix. ibidem episcopo.

In qua familia regis excommunicatur ob vim illatam per ebrietatem medico & nepoti episcopi in festo
nativitatis domini.

Ex Tom. I.
Conciliorum.

Familia Catgocanni regis Morcanæ filii Mon- B troque populo clericali & laicali: Confirmo hanc
rici die nativitatis domini visitavit Land- elemosynam, tribuens Deo Henringuons videlicet, & sanctis praedictis, & episcopo Hergualdo, & omnibus pontificibus Landavim in sempiterna
viam bono affectu, & ut dicitur de virga Aaron consecratione, liberam ab omni servitio seculari
versa in draconem, animus illius familiae tardus & regali, & cum data communionem incolis, in
ad sperandum bonum, velox ad faciendum ma- campo & in silvis, in aqua & in piscinis. De
lum, & ditatus præ nimio gaudio tantis festivi- clericis testes sunt, &c. Facto anathemate separa-
tatis, cepit bacchari copia potationis, sequestra- turis hanc elemosynam ab ecclesia Landavim &
ta discretionem sobrietatis, in tantum quod imper- a pastoribus ejus data antem benedictione ter-
fecti viri amissa vi scientiæ & pietatis, devastave- vaturis & confirmaturis in quietâ pace. Amen.

CANONES TARVISINI INCERTI ANNI

Suppl. Mons
App. To. VI.
p. 690.

Ut unaquæque ecclesia mansum suum integrum
habeat sine servitio.

Sancitum est, ut unicuique ecclesiam suam ha-
sus integer absque ullo servitio attribueretur, & presbyteri in eis constituti de decimis, neque de oblationibus fidelium, nec de domibus, neque de arvis, vel hortis juxta ecclesias (s) possitis neque de praescripto manso aliquod servitium faciat, præter ecclesiasticum, & si aliquid amplius habuerint inter senioribus supra scriptum debitum servitium impendant, ut nullus de dote ecclesiam vel manso presbyterium censum solvere cogat.

Juxta synodalia præcepta decrevimus, ut nullus mortalium de agro ecclesiam, neque de decimis & oblationibus fidelium quemquam presbyterum aliquem censum persolvere cogat, nec quicumque, cujuslibet ordinis, aut dignitatis, exinde quicquam subtrahat, & redditionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communionem usque ad satisfactionem privetur. (c)

CON.

(c) Canones hosce recitavi, quia jam edideram in meo Conciliorum Supplemento. tom. VI. pag. 690. Ceterum hæc ipsæ reperies apud Baluzium Capitular. tom. I. pag. 163. Mansi.

ANNO
CHRISTI
1016.ANNO
CHRISTI
1016.

CONCILIUM TOLOSANUM,

XVIII. Episcoporum contra simoniam aliaque cleri & populi vitia celebratum anno domini
MLVI. tempore Victoris pape II.

TITULI CAPITULORUM.

- I. De episcopis qui pecuniam ab ordinandis exigunt, & de ordinatis per simoniam.
- II. De aetate episcopi, abbatis, & diaconi ordinandi.
- III. Ut dedicationes ecclesiarum gratis fiant.
- IV. Contra simoniacos.
- V. De clericis qui adipiscenda abbatia gratia sit monachas.
- VI. De cura abbatum.
- VII. De calibatu clericorum.
- VIII. Ut laici res ecclesiasticas non usurpent.
- IX. Ut laici res defunctorum suscipere non audeant.
- X. De iure episcoporum in ecclesias subiectas.
- XI. De iure ecclesiarum.
- XII. Ut adulteri & incesti puniantur.
- XIII. Ut hereticorum & excommunicatorum societas cum illi fugiant.

P R E F A T I O.

ANno incarnationis dominicæ millesimo quinquagesimo sexto, Idibus Septembris, habita est sancta synodus decem & octo episcoporum apud urbem Tolosam, iussu domni pape Victoris, qui ob funditus extirpandam simoniacam heresim, ac reparandum sanctæ ecclesiæ statum secundum præscriptam scita canonum, vicarios vice sua direxit Rambaldum Arelatensem, & Pontium Aqueensem, archiepiscopos, qui adiuncto sibi Wilfrido Dei gratia Narbonensi archiepiscopo, aliisque coepiscopis cæterarum urbium, sancti Petri auctoritate & prænominati pape iussione, sanctorum patrum instituta sequentes, hæc in provinciis Gallia atque Hispania perpetim observanda æstimaverunt.

C A P I T U L A.

I.

Si quis episcoporum accepta quocumque modo pecunia ordinaverit episcopum, abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipse gradus sui subjaceat periculo: & qui sic ordinetur, nullum habeat fructum ex hujusmodi mercimonio, sed sit alienus ejus dignitatis & ordinis quem per pecunias acquisivit.

II.

Item placuit confirmare, sicut scriptum est, ut episcopus, vel abbas, presbyter, ante triginta annos, diaconos vero ante viginti quinque non ordinetur: nisi aut studio sanctitatis aut sapientiæ ornati, providentia episcopi simul & cleri promoveantur. Et eadem ordinatio ne fiat, nisi temporibus secundum canones statutis: aliter quidem irrita fiat ordinatio.

III.

Dedicationes item ecclesiarum eadem sancta synodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

IV.

Item placuit, ut nullus clericus, vel monachus, vel alius aliquis pro eis, episcopatum, vel abbatiam, vel presbyteratum emere præsumat. Sed neque comes, vel alia ulla potestas, eadem vendere, aut pretium pro eis accipere audeat. Quod si quis hoc transgressus fuerit, nisi resipuerit, & digne satisfecerit, communione privetur.

V.

Statuit item sancta synodus, ut si quis clericorum adipiscendæ abbatie causa monachus effectus fuerit, in abbatia quidem monachus permaneat, sed ad ipsum honorem, ad quem aspirabat, nullatenus accedat. Quod si præsumperit, excommunicetur.

VI.

Item decrevit, ut abbates curam monachorum & monasteriorum exerceant, & eis victum & vestitum secundum regulam sancti Benedicti præbeant: & hoc agentes proprium eos habere nullatenus permittant. Ipsi vero monachi absque voluntate abbatis præposituram aliquam non teneant. Abbas autem vel monachus has institutiones corrigentes, a propriis corriganter episcopis.

VII.

Placuit quoque, presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui ecclesiasticos tenuerint honores, abstinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod si non fecerint, honore simul & officio priventur, & a propriis episcopis excommunicentur.

VIII.

Inter hæc quoque placuit, noxios diversorum scelerum diversis sententiis refrenari. Et quia audivimus quosdam laicorum nefario ausu res ecclesiasticas suis usibus applicuisse, & injusto dominio in suum opus retinuisse: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum abbatiam monachorum, vel clericorum archidiaconatum, neque præposituram, vel honorem presbyterii, vel sacristie, seu magistri scholæ, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes, ausu suis usibus retinere: & si fecerit, excommunicationi subjaceat.

IX.

ANNO
CHRISTI
1057ANNO
CHRISTI
1057

IX.

Precipimus quoque ut nullus laicorum aliquid suscipere audeat de rebus aut substantiis defunctorum, nisi quantum ipsi defuncti adhibitis idoneis testibus in vita sua ordinaverint: aut si intestati obierint, ad liberum propinquorum heredum dividantur.

X.

Statuimus etiam, ut ecclesiarum ad sedem pertinentes, quae solvunt tertium, aut paratam, vel synodum, solito more persolvant episcopis vel clericis. De iis vero ecclesiis, quae non dant tertium, vel paratam: tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quae de cæmeteriis & defunctis consequuntur, episcopo & clericis assignetur. Simili quoque modo statuimus de ecclesiis ad monasteria pertinentibus.

XI.

Item de ecclesiis in alodiis laicorum constitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & presbyterio, & cæteris in potestate presbyteri, ad servitium ipsius ecclesiarum, sub episcopi, vel clericorum ditio-
ne permaneant. Qui autem contrarii sententiae matri ecclesiarum & auferunt & retinent ad suum opus alodia, quae pertinent ad communitates canonicorum, vel monachorum: nisi resipuerint, & reddiderint ea, praedicto anathemati subdantur.

XII.

Adulteros vero, incestuosos, ac perjuros monemus per domini obedientiam, & Petri apostolorum principis, & domini Victoris, & nostram: ut resipiscant a vitiis hujusmodi, & ad dignam satisfactionem secundum statuta canonum perveniant: & excommunicamus id in futurum firmiter
latemus.

XIII.

Cum haereticis & cum excommunicatis ullam participationem vel societatem habentem praecipue excommunicamus: nisi correctionis vel admonitionis causa, ut ad fidem redeant catholicam. Si qui autem adjuvantes eos defendere conati fuerint: vinculo simul excommunicationis cum eis subditi permaneant.

Quaecumque superius scripta tenentur, confirmavit & anathematizavit sancta synodus praedictis congregata temporibus jubente papa Victore, regnante Henrico Pio imperatore, sub venerabili Pontio Tolosano comite. Quibus quicumque obedire studuerit, domini benedictione & apostolica repletur: qui vero contemptor & inobediens extiterit, domini iudicio perpetuo subiectus sit. Firmant & consignat Rambaldus Arelatensis & Pontius Aqueus archiepiscopi, vice papae Victoris. Consignat Wifredus Narbonensis Dei gratia archiepiscopus. Confirmant domini antedicti episcopi, scilicet, Arnoldus Tolosanus episcopus, Bernardus Biterrensis, Gontherius Agathensis, Arnaldus...

Council. General. Tom. XIX.

A Bernardus Aginocensis, Raimundus Vasatensis, Arnaldus Magalonensis, Elmundus Apenis, Petrus Rothomensis, Proterius Nemausensis, Rollandus Lutetensis, Heraclius Bigorrensis, Bernardus Convenensis, Bernardus Confortanensis, Arnaldus Elocensis.

QUERIMONIA BERENGARII

viccomitis Narbonensis adversus Gufredum archiepiscopum Narbonensem, proposita in concilio apud Tolosam habito sub Rambaldo Arelatensi, & Pontio Aqueus, archiepiscopis, Victoris secunda papa legatis, anno Christi MLVI.

Ex Baluzio
Labbes in
App. To IX.

SANCTAE hanc conglomerationi vicariorum Dei, legatis scilicet summi pontificis Romani vicem obtinentis beati Petri apostolorum principis, e-
jusque vice fungentibus, archiepiscopis videlicet & episcopis, necnon & abbatibus hanc in synodum sanctam assistentibus, ex catholica fide tractantibus, haec querimonia non modica ideo presentat, ut & legatur, & audiatur, dijudicetur, atque definitur. Sed ut plenius dijudicetur, ad originem inchoetur.

Ego Beringarius Narbonae urbis proconsul, querimoniam hanc vobis omnibus facio palam, quam de metropolitano meo fratre vestro habeo magnam. Archiepiscopus quippe Narbonae fuit ca-
jusdam avunculi mei Ermengaudi archiepiscopi, cujus in diebus idem episcopatus unus erat ex melioribus qui sunt de Roma usque Hispaniam finibus, villis atque castellis ditatus, praediis & alodiis locupletatus: cujus ecclesia plena erat codicibus, aureis adornata tabulis & serinis & crucibus, aureis fulgebat coronis pretiosisque lapidibus. Canonicorum ibidem multorum voces certis horis audiebantur, orationes dabantur, & omnium bonorum operum incrementis ibidem agebantur. Castra autem ipsius ecclesiarum, & villas, praedia, & possessiones, non a laicis fruebantur, sed a famulantibus in ea Deo possidebantur. Ecclesiam vero illam olim pius rex Karolus fabricaverat, atque in honore sanctorum Iulii & Pastoris consecrare fecerat, & eam inclite castellis, & villis, terrisque locarat, & vineis, sicut & veteranorum traditur dictis, & ut legitur in regalibus ejusdem ecclesiarum praecipis. Defuncto autem praefato divae memoriae archiepiscopo, Gufredus Cerdanienis comes Narbonam adiens, cujus contanguineam ego jam possidebam uxorem, exquisivit utrosque parentes meos & me ipsum de praefato archiepiscopatu ad opus filii sui suprascripti nostri antistitis, qui non erat adhuc nisi decem annorum, & spondit pro eo magnam dare donum inter comitem Rutenis, & patrem meum centum millia solidorum. Sed pater meus & mater mea non ei adquebant. Ego autem amore tanta consanguinitatis ductus, & simulationis amicitate deceptus, segregavi me pro hac re a consortio genitorum meorum; & nisi mihi adquevissent, arbitratus sui interficere illos. Cernens enim pater meus me motum, meque contra se ita fore molestum, adquevit me voluntati, & petitionibus praememorati Gufredi, atque inter se & comitem Rutenis acceptis centum millia solidis pretium pro episcopatu, dedimus eum praenotato filio suo antistiti nostro; qui jurjurando, Deumque testando, dixit nobis suum dictum firmum & fidem firmam, quia si ille foret antistes noster, ut fuit & est, illum nostrum neque de nostris non esse damnatum, neque damnatum, ipsius episcopatu. Sedente autem illo in cathedra, & aetate atque honore crescente, dum

H h h filius

ANNO
CHRISTI
1016.ANNO
CHRISTI
1016.

Esus eram ut ipse esset mihi auriga & arma & clypeus contra candelorum hostium tela, & memoraret consanguinitatem meam uxoris, & tantum locum honoris, in quo adjutus sum ponere illum, & ut mihi erat testatus, iuraret mihi honorem tenere atque habere: tunc surgens, quasi diabolus, superbe atque repente exacerbavit me, & provocavit ad iracundiam & edificavit super me castra, venitque cum ingenti exercitu super me, & fecit mihi guerram crudelem, & fuere interempti pro ea ex utraque parte fere milia homines. Tunc vero castra, & villas, prædia, & possessiones, quæ erant in dominium præfata ecclesiæ, sicos & possessiones canonicorum, & quæque ex communi erant, abstulit Deo & famulantibus ei, deditque diabolo ac militibus illi. Et ita alia omnia ad laicalem vertit censuram, ut etiam omnes qui ea possident, quasi per stodia habent paterna. Inter hæc autem Eriballum Urgellensem præulem contigit mori. Et præfatus archiepiscopus adquisivit illum episcopatum ad opus fratris sui Guilielmi, & spondit dare pro eo centum millia solidos. Quod mihi satis liberat, si meum damnatum non esset. Firmato autem tanto munere pro ipso episcopatu, archiepiscopus præmemoratus, hostis Dei & hominis, ad sedem suam rediens, atque ecclesiæ suam adiens, thesauros quoque, qui a conditione in eam congregati erant, subtraxit. Tabulas vero & postabulas & cruces & scrinia reliquiarum aurea & argentea excoravit. Patenas insuper calicum aureas vel argenteas, ubi sancta sacrificia sumebantur, in manibus aurificum Judeorum misit ad destruendum, & Hispaniam venundari pro ipso episcopatu. Codices autem, qui ibi erant variis generibus, non meliores reliquit. Sed ita male suam ecclesiæ dissipavit, ut etiam & clerici defuerint, & qui inibi sunt, inopes & mendici: & nullus pulcher in ea apparet. Non clamides, neque capas polemitas, non cyclades, non dalmaticas, non carebalk, non lignum Dominicum. Omnia hæc, quæ a conditione ibi plura congregata erant, sed dissipavit ea, deditque pro episcopatu fratris sui. Insuper, quod pejus est & inhonestum, commendavit se manibus ad comitissam Urgelli. Pro qua re non solum mihi, sed etiam cunctis nostræ patriæ nobilibus in magnum ruit odium. Quo peracto, aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum sui diocesi episcoporum, inter quos fuit hic Raimbaldus Arelatensis archiepiscopus, & in eorum atque nostrorum omnium præsentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem sæculi militiam, atque excommunicando misit sub anathema tam semetipsum quam omnes sui diocesi episcopos, qui ab illa die deinceps armis erant sumpturi. Qui non multo post acceptis armis ut miles, non corrigia succinctus lumbis, sed ferro, & debellavit mecum. Et quot mortui, quot vulnerati, quot detruncati, quantumque adultæ ecclesiæ, & exaratis reliquiæ, si per singula enarrare voluero, fortasse & vobis foret fastidium, & facilius dies quam copia deseris. Deinde venerunt episcopi in meam terram, & mecum una cum eodem archiepiscopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem meam terram, atque ex eadem corruptores terribilissimam justitiam facere. Unde idem archiepiscopus & ego hanc fecimus convenientiam, ut de cunctis quæ emendata fuissent per ipsius treguam fractionem, una medietas fuisset præfata ecclesiæ, alia mea pro exercenda justitia. Ego autem con-

Asensu ipsam meam medietatem condictioni ipsius ecclesiæ. Sed ille non in ejus condictionem, sed in destructionem misit: quia & ab ecclesiæ eam abstulit, & militibus per solidatas tribuit potius, quam decem millia solidos. Quæ data Deo & fortiter firmata, qui primi eam sreguerunt in nostra patria, sui milites ex suo exientes castello, occiderunt unum militem meum in treguam Dei, & retinuit homicidas illos, & nullam quivi ab eo impetrare justitiam. Deinde Petrus Raimundi Biterensium comes in treguam Dei violavit ecclesiæ sanctæ Mariæ, cœnobium loci electi, ubi mirificum habetur lignum Dominicum, & extraxit ab inde duos milites inclinatos atque innocuos, & unum ex eis, qui erat consanguineus meus, pependit in ligno, & occidit, morte crudeli quasi cleptem. Unde idem archiepiscopus talis suffragator extitit, ut etiam sacrilegos & homicidas illos in sua se mittentes potestate patrocinavit, suffragatorque eorum extitit; & in eo ullam non valui invenire justitiam. Præterea sacramenta quæ mihi super sancta altaria manibus juratus est multa, unquam non mihi tenuit, sed omnia sregit. Ad ultimum vero bonum opus operatus est, satis Deo & universæ plebi Narbonensis placibile. Unde mala hæc omnia oblivisceramus, si nobis in bonum venisset. Corpora namque sanctorum Justi & Pastoris, quæ præmemoratus rex Karolus ab Hispania deferens, atque in via carens, in præfate in eorum honore edificata ecclesiæ collocare optaverat, quæ nobis nostrisque patribus multum erant optata, ab idem archiepiscopo explorata & capta, ad suam usque cum honore asportavit ecclesiæ, atque honorifice collocavit. Unde non solum a me, sed etiam a suis civibus laudatus atque dilectus erat. Qui non multo post, litigante eo cum suo archidiacono, voluit trahere prædictorum corpora sanctorum ab ecclesiæ eorum. Et ego rogavi eum ne hoc fecisset, & volui ei dare obsoles per decem millia solidos, ut si ullus homo vel femina ullam vim ei faceret de ipsorum corporibus sanctorum, aut de ullo munere eis oblato vel præsentato, ego de illo vel illis hoc facientibus adjutor essem prædicto pontifici per fidem non fictam. Idem vero archiepsita voluit eis satisfacere in judicio episcopi Arelato. Qui tenuit; sed substracta ab eadem sede tantorum corpora sanctorum duxit & inhoneste collocavit in quandam villanam ecclesiæ. Ibi suam cathedram fabricavit, ibi ordinem suum fecit, ibi suas synodos tenuit, ibi codices & cruces & lignum Dominicum asportavit, ibi clericos primæ sedis, quos meliores invenit, constituit; & ita eligens membrum, caput reliquit quasi tugarium. Insuper cuncti nostræ patriæ nobiles, & plebs cuncta, qui soliti sunt occurrere ad civitatem & ad sedem suam, & pœnitentes sua munera ad suam sedem dare atque præsentare solentibus, multoque adjutorios ad operam suæ ecclesiæ facientibus, abstulit, & munera illa suis militibus per solidatas tribuit, & suam ecclesiæ desertam & sine capite dereliquit. Interim vero idem archiepiscopus habuit mecum placitum, & constrinxit me ad suum libitum satisfacere, & dixit mihi suum dictum & fidem, quam meliorem ei requirere potui, ut & ad sedem suam rediret, & corpora sancta in ea restitueret. Qui mentis est mihi, sed ut mihi fuit testatus, facere noluit, & est mihi mentitus suum dictum & suam fidem. Deinde conjux mea videns eum, rogavit restituere corpora sancta, & idem ipse ad ecclesiæ suam redi-

redire, directumque nostrum supra modum accipere, neque audire voluit: sed testatus est ei altisonantem docere ipsa sancta corpora in aliena patria, & usque in aeternum nobis non esse recuperanda. Quae audias, metuens me subito, sicut juratus est, hoc faceret me absente & ignorante, fuit ad praefatam villam ecclesiam, non adhuc consecratam, & traxit exinde corpora sancta, restituitque & condidit honorifice in sedem suam. Deinde conjux mea prostrata coram eo, suum postulavit accipere directum: qui renuit. Ego autem confestim ut hoc novi, vidi praefatum archiepiscopum: voluitque ei affirmare directum & de me & de conjuge mea & de omnibus meis in iudicio sui diocesis episcoporum & episcopi Arelatensis per decem millia solidos: qui renuit. Deinde in iudicio legati apostolici & hujus sanctae synodi: & hunc sprevit. Ad alium vero exclamavit sanctum Petrum & iudicium domini apostolici, ut irem coram eo, & in ejus manu ei affirmarem directum. Hunc multo parvi pendit; sed excommunicavit inclementer atque injuste me & meam uxorem, meosque infantes, & omnem nostram terram, tam crudeliter, ita ut nullus ibi baptizetur, nec communicetur, nec sepeliatur. Nos autem nisi timor Dei esset, parvi pendere mus suam excommunicationem, quem tot malis novimus sceleratum, & a papa Victore cum ceteris episcopis anathematizatum, & simoniacum, qui omnes ordines suos vendidit, qui omnes episcopos, taceam de alienis, sed omnes quos in mea terra ordinavit, usque ad novissimum quadrantem redimere fecit. Quod si non creditis: Lutescentem requiritis episcopum, & Helmensem; & hi hoc vobis testificentur, qui ab eo sunt ordinati. Neque ecclesias meas terram consecrare voluit, donec datam earum tenuit. Nuper autem duos meos milites venientes ex vigilia sanctae Salvatoris Amianae, die Epiphaniae, eo jubente atque suffragante, sunt capti & tenti; & eos qui illos ceperunt, patrocinat, & dat eis solidatas. Ideo ego Berengarius praefatus hanc vobis & Domino Deo facio querimoniam, & postulo iustitiam: quam nisi impetravero, suam excommunicationi parvi pendero, & in meam terram itreguam nullam tenebo, neque iudicium apostolici amplius adclamabo.

Quod ego Berengarius ita superius queror ad legatos summi pontificis superius, & ad sanctos episcopos & abbates, quoniam ad synodum Arelati consabam ostendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domum apostolicam ideo libens mittere curavi. Quem rogo per Deum & sanctum Petrum, ut ab hac excommunicatione me absolvat, meoque praefuli de me satisfaciatur: quoniam usque Romam ego lubentius satisfacere ire non ambigo: ille, nisi ligatus, umquam sponte non ibit.

EX NOTIS STEPHANI BALOZII AD HOC CONCILIUM.

De tempore quo querimonia isthuc proposita est, videtur non unam esse omnium sententiam: Nam aliqui putant actum id esse anno MLXVI. & quidem in concilio apud Narbonem habito; decepti, opinor, auctoritate quorundam aetorum illius anni, quorum mentio extat apud Catellum in pag. 78a. & 78b. earundem memoriarum, quae vero docent graves tam controuersias fuisse inter archiepiscopum & vicemissum. Sed ego ut aliter sentiam faciant multa. Nam ista querimonia prolata fuit coram legatis summi pontificis, praesente Raimbaldo Arelatensi archiepiscopo; & quidem vivente papa Victore, ut ego quidem arbitror. Scimus autem legatos ejusdem Victoris, Raimbaldo Arelatensem, & Pontium Aquensem, archiepiscopos: synodum

Concil. General. Tom. XIX.

in Tolosana urbe celebravisse anno MLVI. cui interfuit Guifredus Narbonensis archiepiscopus. Deinde, hae querimoniae habita est in synodo cui Lodovicus & Helmenensis antistites affuerunt. At Rosagnum Lodovici episcopum, & Arnaldum Helmensem, interfuisse concilio Tolosano anni MLVI. constat ex actis concilii. Denique, si post mortem Victoris ista acta sunt, cur Berengarius habet Victoris anathema commemorat adversus Guifredum, quem ex Gregorii VII. testimonio constat a multis Romanis pontificibus excommunicatum fuisse? Haec dubium valeret istud ad augendam invidiam, praesidiaque magna in causam Berengarii inducere poterat. Sed videlicet Guifredus a nullo habemus Romano pontifice excommunicatus fuisse, quam a Victore.

a *Frater sui Guillelmi*) Contigit istud circa annum Christi millesimum quadragesimum primum. Nam Heribaldus episcopus Urgellensis vivebat adhuc anno MXLxv. Kal. Octobris, ut patet ex chartulario ecclesiae Urgellensis. Guillelmus autem episcopus Urgellensis, Heribaldi successor, interfuit concilio Narbonensi anno MXLIII. xv. Kal. Aprilis. Fortassis ergo id actum anno MXLIII. vel initio anni MXLIII. cum tunc dicit Berengarius, Guifredum archiepiscopum congregasse concilium non modicum apud Narbonem haud multo post quam Guillelmus locaverat in cathedra Urgellensi, & huc concilio interfuisse Raimbaldo Arelatensem archiepiscopum. Raimbaldo porro interfuisse concilio Narbonensi, de quo mox dicebamus, docent ad illius concilii quae extant in archivo monasterii Cuxantensis. Nisi si istud concilium interpretemur illud quod in eadem urbe Narbonensi habitum est a Guifredo Kalendis Augusti ejusdem anni, cui etiam interfuit Raimbaldo, ut hunc sciant veteres lectiones habere nosmetem.

b *Nullus ibi baptizetur*) Durum illud ac valde inhumanum, & prorsus contrarium regulis ecclesiasticis, quae tempore interdicti servat locum humanitati, concedentes baptismum parvulorum, poenitentiam morientium, viaticum in extrema moris, sepulturam clericorum, pauperum, peregrinorum, & infantium a bimari & infra, b. n. m. i. n. o. n. a. p. t. i. s. purificationes mulierum prout in variis regionibus regulis variant. In universum tamen affirmare licet, tempore interdicti certissimum fuisse baptismum parvulorum, itaque poenitentiam morientium. Vide cap. *Inquisitionis tuae*. De senent. excomm.

c *Anathematizatum*) Nimirum in concilio Florentino, quod a papa Victore II. habitum fuerat anno superiore. Cui concilio interfuisse ceteros episcopos docet hic locus. Ad eam porro Guifredi Narbonensis excommunicationem respexit videtur Gregorius VII. dum huc in concilio Romano sanciebat anno MLXXVIII. *Renovamus etiam excommunicationem a predecessoribus nostris factam super Guifredum archiepiscopum Narbonensem, & absque ulla recuperationis spe ab episcopali officio eum submovemus.*

Hic vero praetervendum non est, documentum a Marteno in Tom. IV. *Ancdotarum editum quo Concilium Tolosanum Monasterio Cluniacensi offerit Moyssense cum omnibus suis appenditiis in hunc modum.*

Notum sit omnibus hominibus in Christo pie vivere hic & in futura vita cupientibus. Res ecclesiasticas jure hereditario Deo servientibus pro redemptione animarum traditas inconvaltas esse debere maxima sanctorum Patrum sanxit auctoritas. Quapropter cupiditate ducti inimici Dei desiderantes depradare, invadere hoc quod fideles monasteriis, Deo inspirante, dederunt, sua propria voluntate omnipotentem Deum pravis moribus suis exacerbant. Sed nunc pro certo sciat fraternitas christianorum, Cluniacense monasterium cum omni suo honore proprie Deo & B. Apostolo Petro successoribusque suis viris apostolicis a praesens temporibus sum constructionis esse datum cum cunctis locis sibi in diversis partibus mundi adjacentibus. Et ideo placuit concilio sanctae Romanae Ecclesiae celebrato apud Tolosam urbem, jubente papa Victore, mense septembrio, praesente ARNALDO episcopo, ut locus Moyssensis, cui praesert DURANNUS abbas, Cluniaco subditus, cum omni suo honore, quod habet aut habebit, auctoritate pontificum xviii. firmaretur. Sunt autem excepto octo

CONCILIUM COMPOSTELLANUM,

A Cresconio (1) Compostellano archiepiscopo ad disciplinam ecclesiasticam restaurandam celebratum anno domini MCVI. tempore Victoris pape II.

Acte concilii
III que.

In hoc concilio ex schedis Antonii Augustini asserit Baronius, inter alia quae ad disciplinam ecclesiasticam conservandam spectant, illud sancitum reperiri, ut sacerdotes omnes, episcopi atque presbyteri missam quotidie celebrarent: Ut clerici tempore jejunii & litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hec Baronius ex praedicto codice Antonii Augustini anno 1036. num. 16.

Ad idis duobus vel tribus dispensatores existant. Ita etiam & ad omnes Missas, dum dixerit Diaconus: *Inter vos pacem tradite*; omnibus intra ecclesiam stantibus pacis osculum sibi invicem tribuatur, & per omnes communionem majores Nativitatis Domini, Pascha, & Pentecostes, quisquis de quo habuerit, munera offerat.

Ex Card. de Aguirre Conc. Hisp. 10. p. 113.

Acta hujus Concilii ex MS. Ecclesiae Toletanae a Card. de Aguirre descripta haec sunt.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Hoc est decretale Concilium apud Compostellanam urbem, infra basilicam sancti ac beatissimi Jacobi Apostoli, a tribus Episcopis eidem cum presbyteris, diaconibus, & Clericis, atque Abbatibus, qui infra scripti sunt.

I I.
Adjungimus ut per omnes dioeceses taleantur Abbates, qui mysterii S. Trinitatis canonem fideliter faciant, & in divinis Scripturis, & sacris Canonibus sint eruditi. Hi autem Abbates per proprias Ecclesias canonicas faciant scholam, & disciplinam componant, ut tales deferant ad Episcopos clericos ordinandos. Subdiaconus annos XVIII. habeat, diaconus 25. presbyter 30. & ipsi qui totum Psalterium, cantica & hymnos, salisparionem, baptisterium, insufflationem, & commendationem, & horas, & ipsum cantare de festis unius justii, unius confessoris, unius virginis, de virginibus, de defunctis, & omnia responsoria perfecte sciant. Et nullus praesumat Simoniacus esse querens sibi ipsam ordinationem; nec episcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec omnibus ministris ecclesiae emere, nec vendere, nec ipsa sacra ministeria, nec oleum, nec ulla de ordine ecclesiastico. Quod qui fecerit, Simoniacum se esse cognoscat, non verissimum Christianum. Nec ullus minister ecclesiae arma secularis portet. Et omnes..... detonso desuper capite, ut circulos coronae deorsum dimittant, & abscissas habeant barbas.

CANONES.

I.

UT per illas sedes Episcopales juxta sacros Canones agere studeant; ita ut ipsi Episcopi duos vel tres praepositos electos habeant cum sensu ceterorum clericorum, qui curam dioecesium deganiarum procurent, & necessaria Monachorum adimpleant. Omni autem tempore unam omnes horam intra ecclesiam simul celebrent, unum refectorium, unum dormitorium, & dum in propinquo fuerint, omnibus Canonicis, cum Episcopis habeant, ut absque uno de his tribus nunquam desit Monachis. Et in his omnibus silentium observent, necnon & ad mensam lectiones sanctas semper audiant. Vestimenta Episcoporum atque clericorum usque ad talos induantur. Cilicia omnes Canonici apud se habeant, & capillos nigros, ut cum opportunitas fuerit, non sit eis necessitas inquirendi, sed omnibus diebus quadragesimae, litaniarum, & quarta feria, & sexta, & quando poenitentiam tenuerint, induatur. Sacrificia ipsi Episcopi, & omnes presbyteri omni die offerant Deo, praeter languorem, & debilitatem corporis: & qui non potuerit per se offerre propter istam fragilitatem, omnibus diebus audiat. Psalmos qui potuerit plus recitare, recitet; qui non plus, quinquaginta die omni perfolvat. Et omnibus horis, prima, tertia, sexta, vespertinis, & completoriis, medium noctis nocturnis, & matutinis omni die perfolvat. Et super rebus ipsius ecclesiae canonice nullus laicus delegationem habeat. Disciplinam & nutritionem clericorum faciant, & super omnes ordines, archipresbyteros, & primi clericos, sub manibus Episcoporum praes-

III.
Intromittimus, ut omni ecclesiae infra 70. dextros nullus laicus, vel mulieres, nec refuganes sortem habeant, nec aliquos ex eis recipiant, sed stent cooperitae: steculas & instructae. Cruces, capsae, & calices ex argento fiant, libri de toto anni circulo. Mulieres vero extraneae nullam communionem neque consortium cum Episcopis, nec cum Monachis habeant, nec ad habitandum permittimus; propter necessitatem enim, matrem, amitam, vel sororum, morem & habitum religiosum habentes, non vetamus. Omnibus diebus dominicis salisparionem faciant, omnes hymnos cantent, & ipsi refugantes, qui ordines ecclesiae dimiserunt, & uxoribus se sociaverunt, dimittant eas, & in confessionem intrent. Si quis talis fuerit, ut propter infirmitatem aut propter debilitatem impossibile videatur, sub ipsis presbyteris de ipsis ecclesiis intrent, & omnia peccata manifestent, & poenitentiam accipiant, & cum eis habitent, & cum eis dormiant, ut nunquam de eorum custodia recedant. Et omnes Christiani, de minimis usque ad maximum, symbolum & orationem dominicam memoriter teneant, & cum

(1) Cresconius hujus Concilii Praefex perperam appellatur Compostellanus Archiepiscopus; Cresconius enim alium Episcopatum non gessit, quam Iriae, indeque in Concilio Goyacensi anno 1050. congregato Episcopus Iriae nuncupatur. Compostella vero nominis Callisto II. Sedente in Metropoli erecta. Paginae ad an. Chr. 1036. n. 3.

& eandem manifestationem & penitentiam, quibus quis ut prevalet, teneant. Et nullus Christianus duas uxores habeat, nec uxorem fratris sui accipiat. Quod qui presumpserit, & tale scelus commiserit, ab ecclesia & communione privetur.

I V.

De conobialibus annectimus, ut ordinem regularum per omnia observent, charitatem invicem teneant, proprias pecunias dimittant, ad seculum non revertantur, in negotiis secularibus alios eligant, qui iudicia, & intentiones cunctas monasterii asserant & disoutiant. Si vero qui regularem ordinem in monasteriis presposuerunt, & postea regressi sunt sicut canis ad vomitum suum, tandem ab ecclesia & Christianis separantur, quousque priori statui in monasteriis recipiantur. Qui ad patrociniari aut defendere voluerit, & eos non statim ad proprium locum reduxerit, excommunicetur.

V.

Informamus, ut potestates & iudices in plebe oppressiones non faciant, & iudicium cum misericordia teneant & temperent; munera & oblationes ante discussum iudicium non accipiant; post discussam autem veritatem, de vera iustitia

& auctoritate legis partem accipiant, & partem dimittant. Iterum interdicimus omnes Christianos auguria, & incantationes, & lumen profumina, nec ad animalia domanda, nec mulierculas ad telas alia suspendere, quia omnia cuncta idololatria est, & terrena, animalis, diabolica, anathematizat eam sancta mater ecclesia, sed omnia cuncta in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti debent Christiani facere.

V I.

Adjicimus, ut hi consanguinei qui sunt conjugati, a conjugio separentur, & penitentiam expleant, aut ab ecclesia & consortio Christianorum expellantur. Ita disponimus de presbyteris & diaconibus conjugatis. Data & confirmata lex die 18. Kalendarum Februariorum ora 1094. anno 21. regnante serenissimo Principe Frederico.

Divino auxilio fultus Cresconius idem Apostolicæ sedis Episcopus confirmavit.

Auxilio Christi protectus Suarius Dumienfis sedis Episcopus confirmavit.

In Dei nomine electus Vitrarius Metropolitanus Tutenfis ecclesiæ Episcopus confirmavit.

CONCILIUM ROMANUM

A Victore II. celebratum anno MLVII.

Anno domini MLVII. xiv. Kal. Maii, Ind. C. x. habuit Victor Papa II. generale concilium Romæ in Constantiniana basilica: ubi inter cetera, Variorum episcopatus, qui fuerat in duos divisus, antiquum in statum reformatus est, sub

blata illa scissione: & Ado episcopus, qui tunc partem Marcianam dioceseos injuste occupabat, in Theatinam civitatem translatus. Hæc discimus ex epistola Stephani Papa IX. quam post ejus vitam secundo loco subjiciemus.

AD ROMANUM CONCILIUM

A Victore papa II. anno 1057. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Masii pag. 132.

Sub Victore papa II. Romanum quoddam concilium ex literis Stephani papa IX. erutum Labbeus commemorat; sed vix quidquam aliud tangit præter nomen & iudicium conjuncti episcopatus Marcianæ, quem prædecessores sui olim sciderant in duas. Nescio an mihi sanctioribus avibus occurreris bulla Victoris II. qua Vinimannus archiepiscopus Ebredurensis, quem in sua provincia electum Victor pontifex consecravit, jura omnia episcopatus sui expedito bulla confirmavit. Porro bullam hanc datam iudicio in Romano hoc concilio anni 1057. cujus rei indicio mihi sunt nomina plurium Italarum episcoporum, que pontificis illius literis subjuncta ex chartario Ebredurensi proferunt Gallia Christiana auctores novissime tom. III. pag. 178. append. Annus documento hanc subjunctus cum adscripta indicatione concilio congruens. Mensis discrepat; nam hic est Julius mensis; concilium vero Aprilis mense convenit. Facile tamen oppositio conciliatur; nam documentum illud Gallia Christiana pontificia bulla eadem scriptura serie jungit decretum cleri Ebredurensis, quo episcopum suum jam consecratum a Victore papa, & impetratum ab eo pontificiam bullam agnoscit & excipit. Hanc decreto, non vero bulla convenit data illa temporis nonas julii anno tertio

pontificatus domini papa Victoris II. indicatione X. Tum succedunt nomina Italarum episcoporum qui interfuerunt, & corroboraverunt hæc scripta, nempe bullam; neque enim verosimile est, Italas hæc episcopi decretum illud Ebredurensem, quo Vinimannum consecratum jam a pontifice excipiant, auctoritate sua confirmasse. Ita ergo rem totam concipio. Electus a clero Ebredurensi Vinimannus Romano petiit, ibique a pontifice consecratus concilio interfuit, atque in eo bullam impetravit a pontifice, quam concilii patres subscriptione sua roborarunt; statimque ad suos restitutus literas illas cum ceteris consecrationis sue documentis clero exhibuit, a quo novo decreto hæc omnia admissa sunt.

PRIVILEGIUM VICTORIS PAPÆ II.

Vinimanno archiepiscopo Ebredurensi concessum.

Victor episcopus, servus servorum Dei, dilecto confratri & corpiscopo Vinimanno, & per eum sanctæ Ebredurensis ecclesiæ & successoribus ipsius canonice promovendis in perpetuum.

Sanctus Romanus & apostolicæ sedis apicem id eo super gentes & super regna in principe ap-

ROMANUM CONCILIUM.

postolium suorum Petro constituit universitatis A
 Dominus, ut evellat, & destruat, & plantet, &
 edificet in nomine ipsius. Siquidem donec sancta
 ejus ecclesia in toto terrarum orbe diffusa tem-
 poralitate mutabilitati subjacebit, variis & con-
 tinuis defectuum & profectuum suorum vicissitu-
 dinibus, velut luna suis mensuris, alternabitur,
 ut sine intermissione deprehendatur in ea, quod
 industrius hortulanus debeat evellere, vel planta-
 re, & quod sapiens architectus destruere, vel ad-
 edificare. Unde nos, nullo nostro merito, sed so-
 lo divinitatis nutu in sanctis, & universalis eccle-
 clesie specula præcellentes, & varios ejus succes-
 sus prospicientes, inter alia ipsius discrimina ani-
 madvertimus, Ebredunensem ecclesiam, primis
 quidem incurtione & pervasione Saracenorum, B
 secundo autem receptione & possessione transu-
 garum & indisciplinatorum; deinde longa oppres-
 sione pastorum suorum immo mercenariorum, &
 quod pejus est Simoniaca hæresi, & mutis occi-
 sione debacchantium prostratam miserabiliter &
 corruptam, quondam religione & opibus mirabili-
 ter evedam, & integram, & integram, & integram, &
 solationi & defectu præcordialiter compatiens,
 te carissime confrater & coepiscopo Winimanno
 præfate ecclesie archiepiscopum & rectorem pro
 vite merito, & sapientie doctrina ordinavimus
 & consecravimus secundum electionem cleri &
 populi, ad petitionem quoque religiosorum prin-
 cipum & ad suggestionem venerabilium primatu-
 um circumjacentium provinciarum. Quorum una-
 nimis sententia aliqua quæreretur, ab illa matre,
 scilicet ecclesia Romana, quæ prius illo B. Mar-
 cellino prædicatore, & pontificem direxerat,
 prædicator & pontifex reposceretur. Itaque secun-
 dum quod tua devotio postulavit, sibi privilegium
 nostrum apostolicæ auctoritatis ad corroborationem
 sui archiepiscopatus, in rudi & indisciplinata ec-
 clesia vix nomen ipsum nudum pene retinente,
 & parietinas suas jam demonstrante, inclinati præ-
 cibus tuis, præsentis anni decima indictione hac
 nostra decretali pagina concedimus & confirma-
 mus tibi Ebredunensem diocesim in integro, &
 ad archiepiscopalem sedem basilicam domini nos-
 træ Dei genitricis semperque virginis Mariæ prin-
 cipalem, cum omni sua antiqua & justa perti-
 nentia, in baptismalibus ecclesiis, capellis, mo-
 nasteriis, cimiteriis, possessionibus, villis, castel-
 lis, piscuis, agris, vineis, sylvis, aquis, aquarum-
 ve decursibus, piscariis, domibus, mancipiis, co-
 lonis, pecuniis, & cum omnibus omnino rebus,
 mobilibus, & immobilibus, vel se moventibus,
 sibi juste pertinentibus, tam eas, quas modo quie-
 te & legaliter possidet, quam illas, quas deinceps
 collatione fidelium, seu redditione vel emptione,
 aut qualibet ratione acquirere poterit. Confirma-
 mus quoque tibi omnium ecclesiarum totius tue
 diocesis decimas, primitias, oblationes tam vi-
 vorum quam defunctorum, judicia clericorum, &
 cuncta ecclesiastica officia, ut ex dispositione tua
 secundum canonicam sanctionem pendeant. Pari-
 ter quoque suffraganeorum tuorum consecratio-
 nem, debitam subjectionem, & reverentiam seu
 obedientiam, necnon ad concilium agendum con-
 vocationem & auctoritatem, secundum omne jus
 quod metropolitanis episcopi suffraganei canonicè de-
 bent, salva in omnibus sanctæ Romanæ, & apo-
 stolicæ sedis, ut dignum est, auctoritate. Præ-
 terea hujusmodi nostri privilegii tenore concedi-
 mus & confirmamus tibi ulum sacri pallii secun-
 dum antiquam consuetudinem prædecessorum tuo-
 rum, qua consueverunt eo uti in subscriptis so-

lemnitatibus juxta privilegia nostrorum antecesso-
 rum illis indulta antiquitus, scilicet in die san-
 cto Pasche, in die ascensionis Domini, in die
 sancto Pentecostes, in nativitate Domini nostri
 Jesu Christi, in epiphania Domini, in cæna Do-
 mini, in assumptione Beate Mariæ semper virgi-
 nis, in natalibus omnium apostolorum, in festo
 omnium sanctorum, in festivitate S. Marcellini
 præfate civitatis Ebredunensis archiepiscopi, in
 dedicatione principalis basilicæ B. Mariæ semper
 virginis, in consecratione episcoporum, in ordi-
 natione presbyterorum & diaconorum, sabbatis
 jejuniorum, & quatuor temporum, & in conse-
 crationibus novarum & principalium basilicarum.
 Quin etiam ad supplementum beneficentis apo-
 stolicæ atque archiepiscop. insignis, crucis domi-
 nicæ vexillam ubicumque jus in parochia tua,
 & in parochiis suffraganeorum tuorum concedi-
 mus & sancimus, apostolicæ auctoritatis privile-
 gio bajulari ante te. Porro pallio sacro ita te uti
 volumus, ut diligenter atque vigilantè perpendas
 quod tui fraternitati imminet agendum; usul-
 lius scilicet inter alia, ut carnem tuam crucifi-
 gendo cum vitiis & concupiscentiis, stigmata J.
 C. cum paulo apost. in corpore tuo portes, &
 semper mortificationem illius in pectore & sca-
 pulis circumferas; non ad aliquod ostentationis
 tue & singularis excellentiæ indicium, sed ad de-
 monstrandum causâ commemorationis & imitatio-
 nis ovibus tibi commissis Salvatoris nostri vene-
 rabile signum, qui ineffabili pietate ovem cente-
 simam in humeris suis reportavit. Demum igitur
 omnibus superscriptis, apostolicæ sedis auctorita-
 te, per hoc nostrum privilegium tui dilectioni
 concessis, & confirmatis, eadem apostolica au-
 thoritate interdicens ne temere obviet, aut con-
 tradicat aliquis. Si quis autem, quod non opta-
 mus cesario ausu præsumperit huic nostro decre-
 to in aliquo contraire vel refragari, sive sit ec-
 clesiasticus, clericus aut laicus, servus, aut liber,
 magna vel parva persona, sciat se anathematis
 vinculo innodatum, & cum diabolo, ejusque a-
 trocissimis ministris, atque cum Juda traditore,
 nisi forte prius resipuerit, æternæ gehennæ sup-
 plicii deputandum. At vero quisquis pio intuitu
 observator in omnibus extiterit hujus nostri apo-
 stolici constituti, benedictionis gratiam a miseri-
 cordissimo domino nostro multipliciter consequatur
 & vitam æternam possessor efficiatur. Amen.
 Civitas Ebredunensium metropolis
 Civitas Dygnensium
 Civitas Solingensium al. Solisenium
 Civitas Rigomagensium
 Civitas Samabensium vel Saniciecium
 Civitas Glannatias
 Civitas Semelentium, idest Nicentium
 Civitas Vecienium, al. Venfontium
 Civitas Antipolis idest Grassensis.
 Antiqua auctoritate sanctorum prædecessorum
 nostrorum clerus & populus Ebredunensis eligi-
 mus, laudamus, & corroboramus Winimannum
 archiepiscopum in sede archiepiscopali Ebredu-
 nensis, præcipiente summo pontifice, & universa-
 li papa Victore, confirmante Willelmo, Bertran-
 do, & Gaufrido, seu Pomio Diensi comite, ita
 ut præsideat & regat omnes ecclesias supradictæ
 civitatis, sicut scriptum est in privilegio, quod
 Dominus papa Victor illius consecrator auctorita-
 te Romana sibi contulit, cum decimis, & primi-
 tiis, sicut expedit archiepiscopo tenere & dispo-
 nere. Si quis autem hoc decretum infregerit, ni-
 si ad satisfactionem venerit, sciat se damnatum
 & anathematizatum: fiat, fiat, amen. Datum..
 ... no.

ANNO CHRISTI 1057.

... nonas julli per manus Araboli diaconi anno tertio pontificatus Domini pape Victoris secundi iuditione decimo. Humbertus dictus cardinalis episcopus sancte ecclesie Silvacandidæ; Fridericus cardinalis S. Christophoni, Arnoldus Arctinus episcopus. Giraldus Florentinus episcopus. Ludovicus Nucernus episcopus, Ermannus Castellensis episcopus, Litgrinus Popiliensis episcopus,

Johannes Senensis episcopus, Gregorius Verceilensis episcopus, Cimbertus Taurinensis episcopus; Guido Egobienensis episcopus, cum quibus Velitrensis episcopus, Fesulanus episcopus, Pisanus episcopus, Pistorienensis episcopus, omnes hi interfuerunt, & corroboraverunt hæc supra scripta. Deo gratias, amen.

ANNO CHRISTI 1057.

VITA ET EPISTOLÆ

S T E P H A N I P A P Æ I X.

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ IX.

ad Gervasium * archiepiscopum Remensem.

Pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur: Bituricensis archiepisc. causam in aliud tempus differt: in urbem ad synodum cum suffraganeis suis eum evocat.

Stephanus episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

Promotioni nostre, sicut nobis scripsisti, non ambigimus te gratulari. amicitiam quoque sinceram & volumus, & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientiam fidelitatemque, quam nobis polliceris, te integerrime servaturum si ut debes, & ut te decet, servaveris: facis quod faciendum optime scis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereas in nobis. De concilio autem Remis habendo quid aliud dicendum, nisi quod beatus memoris dominus Victor Dei judicio hinc est raptus: & quod tu, sicut inter nos convenit, non remandalli, an in hoc esset regis consensus? Sed & de Bituricensi archiepiscopo, quia dilectus filius noster Hildebrandus, cui illius causa maxime nota est, absit, hoc tantum respondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam Dex hoc, quam ex aliis ecclesiasticis negotiis tuum consilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, si adversarios pro fidelitate sancte Romane ecclesie, immo pro sanctorum canonum detensione pateris: sciens secundum apostolum, quod in hoc positus sis. Auxilium enim nostrum & consilium tibi pro iustitia agonizanti tempore nostri pontificatus, ad quem nullo meo merito videor assumptus, non decuit: & secundum quod oras, orabimus dominum Jesum, ne a bono proposito aliquando decidas. Ceterum Romæ quinto decimo die post sanctum pascha synodum celebraturi, tuam fraternitatem, cum suffraganeis ejus, volumus, & auctoritate apostolica jubemus, interesse abique inevitabili necessitate.

NOTA SEVERINI BINII.

Ex bibliotheca Papirii Massoni hæc cum quatuor Nicolai, & sexdecim Alexandri II. ad Gervasium Remensem archiepiscopum scripta, prodit in lucem. In vita Stephani, Nicolai & Alexandri II. Papirius pro Gervasio scripserat *Vitaliano Remensi archiepiscopo*; illum ego antea male imitatus, in hac editione, pro *Vitaliano Gervasio* scribendum esse censo; quidem horum pontificum tempore non Vitalianus aliquis, sed Vido, & Gervasius primus, ut videre est in catalogo Remensium episcoporum, qui est apud Flooardum, Romane ecclesie præfuisse legitur. Non ille vero Gervasius alter est, cujus lvo epistola 206 & Sigeberti continuator anno

Stephanus quando & a quibus pontificatus electus.

Legationem abbas Constantinopolim.

Decretum de laici pontificis electione.

Obitus Stephani.

* Galelense, Boerda. X. pseudopapa & schismaticus.

Stephanus, antea Fridericus appellatus, ex abbate Cassinensi & cardinale presbytero, communi totius cleri consensu invitatus factus est pontifex, hujus nominis nonus, anno Christi redemptoris 1057. regnante Henrico IV. Habitis in Urbe plurimis conciliis contra concubinarum aliave plurima vitia cleri, mores ecclesie reformavit. Petrum Damiani ab eremo abstractum, creavit episcopum cardinalem Ostiensem. Ad ecclesiam Constantinopolitanam schismate divisam catholicam & apostolicam communioni confociandam legationem misit in orientem, qua sugebantur Stephanus cardinalis, Mainardus Silva Candidæ episcopus, & Desiderius abbas Cassinensis designatus. Dato illis rerum agendam communitorio, præcepit, ut quamprimum possent reditum pararent. De tuturi pontificis electione decretum edidit, quod Leo Ostiensis his verbis describit: Post hæc, congregatis intra ecclesiam episcopis, & clero, populoque Romano, sub districta nimis inhibitione constituit, ut si, antequam Hildebrandus Romanam tunc ecclesie subdiaconus ab imperatrice, ad quam pro quibusdam reipublice negotiis communi consilio mittebatur, rediret, se mori contingeret, nullus omnino papam eligere auderet: sed usque ad illius reditum sedes apostolica intacta vacaret, ejus demum ordinanda consilio. Ad invisendum sanctum Joannem Gualbertum, fama sanctitatis celeberrimum, Florentiam profectus incidit in morbum: & paucis diebus postquam ægrotasset, obiit quarto Kalendas Aprilis, anno 1058. Interes, inquit Leo Ostiensis, Gregorius Lateranensis, & Tusculanensis comes, comperto Romani pontificis obitu, sociato sibi Gerardo Galelense, & Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatorum turbis ecclesiam una pervadunt, & Joannem Velitrensem episcopum, Miacium postea cognominatum, papam constituunt, Benedicti illi imposto nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus, quem eo tempore Stephanus papa ab eremo extractum in Ostiensis ecclesia episcopum fecerat comperisset: una cum cardinalibus resistere ac reclamare cepit, atque anathematizare. Sed tamen hi omnes timore percussis per varia loca fugere. Quæ ratione autem schismaticus sede expulsi fuerit, infra in vita Nicolai II. dicitur.

1114. meminerunt; vixitque tempore Paschalis II. ad quem epistolam quandam scripsit, quam habet dictus Papius in vita ejusdem Paschalis II.

Ha Tom. IX.
Ital. sacra.

II. AD PANDULPHUM MARSIGANUM EPISCOPUM.

Mariorum episcopatum in duas partes divinum,
in pristinum statum restituit.

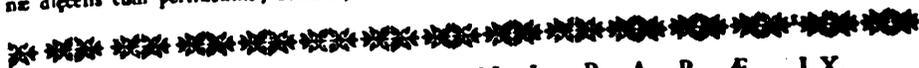
*Stephanus episcopus servorum Dei, dilecto confratri
& coepiscopo Pandulpho, ceterisque successoribus
episcopis in sancta Marsicana ecclesia canonice pro-
moverendis in perpetuum.*

IN specula sanctæ & universalis ecclesiæ adhuc peregrinantis, quanto cæteris eminentiores appareamus, tanto vehementius concurrere vicissitudinibus inde debemus. Sicut enim Luna mensuro cursu deficit, & perficit: sic in ecclesia militanti temporalibus subjecta, continuas alterationes, & profectus incurrit: cujus defectui, vel diminutioni, sicut necesse est ut compatiatur, procul dubio expedit, ut profectui vel plenitudini congratulemur. Quapropter unam Marsicanam ecclesiam intestino & diuturno malo, & pluriquam civili discordia secularium hominum miserabiliter discessam, & in duos episcopatus contra sanctorum Patrum canones a Teophylacto dicto papa divisam, & postea permissu magis quam consensu, necessitate quam utilitate, a sanctissimo prædecessore nostro Leone, sicut inventa fuit, omisam, eandemque sub beate memorie decessore nostro Viatore, judicio generalis concilii, per divinam gratiam in gremio Basilicæ Constantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, Indictione decima, & divisionem illam unius dioceseos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam sui status unionem reformatam, & in perpetuum ipsam, sicut justum fuit, discessum unam uni episcopo decretam. Inde intervenitu totius sanctæ synodi, episcopo Adone, qui tunc partem Marsicanæ dioceseos injuste occupabat, in Tbeatinam civitatem sublato, per hujus nostri privilegii decretalem paginam, deinceps tibi, beatissime & confrater & coepiscope Pandulpho, & successoribus tuis in perpetuum concedimus, & secundum quod tibi synodaliter, sicut superius dictum fuit, judicatum est, firmum Marsicanum episcopatum, cum omni sua integritate & pertinentia (inter quæ nominatim ecclesia sanctæ Sabine antiquæ civitatis Mariorum) ad episcopalem sedem largimur, atque decernimus: necnon & reliquas ecclesias totius Marsicanæ dioceseos cum pertinentiis, decimis, & oblatio-

nibus earum, tam pro vivis, quam etiam pro defunctis, secundum quod sancti canones decreverunt: pariterque ecclesiam domum nostram sanctam Dei genitricis virginis Mariæ in Carisole cum decimis & oblationibus, immo cum omnibus sibi pertinentibus tam in castro Tupho, & Scavellis, quam ..... & alio sanctæ Mariæ, & Civitella, & Pamperano usque ad Capistrellum, & in tota valle Nerfacendæ. Insuper auctoritate apostolica sancimus, ut quodcumque expedierit, ordinationes clericorum, & consecrationes altarium ibidem facias, & in monasteriis, quod tui juris est, & sancti canones censent, & reliqua omnia que ad episcopum pertinent sine cujusquam contradictione expleas: scilicet intra justos terminos totius parochiam Marsicanæ, tam illius partis quam antea obtinebas, sive & alterius quam tibi injuste episcopi invaserant. Hinc apostolicam sedis auctoritate subnixi, potestatis & confirmationis privilegium indissolubiliter statuentes, interdicimus sub divini etiam contestatione judicii, & anathematis interpositione, ut nullus unquam successorum nostrorum pontificum, vel quilibet publicorum actionum administrator, seu alia quilibet, vel quantumlibet magna, parvaque persona, audeat vel præsumat contra hujus nostre confirmationis privilegium agere, aut quippiam inde alienare, auferre, aut minovere: sed potius firmum ac stabile in perpetuum sit, sicut a nobis concessum, & confirmatum est. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu nostram apostolicam sedis statutum in quopiam alienare, vel infringere præsumperit, & contradictor illius extiterit; auctoritate sanctæ & individuum Trinitatis, & apostolorum principis, vinculo anathematis mancipatus, a regno Dei segregatus, diabolo, & angelis ejus, nisi forte resipiscat, indissolubiliter aggregetur. Qui vero respectu observator & defensor hujus concessionis & confirmationis extiterit: potestate sanctæ Dei genitricis, & semper virginis Mariæ, & B. Petri apostolorum principis, & precibus beatorum Sabinae martyris, & omnium sanctorum, & celestium multitudinis angelorum, gloriam a justo iudice domino nostro Jesu Christo, vitamque æternam percipere mereatur in sacula sæculorum. Amen.

Scriptum per manum ..... Notarii & Secretarii sanctæ Romanæ apostolicæ Sedis in mense Decemb. Indiæ. 11.

Datum in Castro Casivo v. Idus Decembris per manus Humberti sanctæ ecclesiæ Silve candidæ episcopi, & bibliothecarii sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, anno primo domini papæ Stephani IX. Indiæ. 11.

S T E P H A N I P A P Æ I X .

D E C R E T A .

Cum papa Stephanus, qui zeli Phinees amulabatur ardorem, omnes clericos Romæ, qui post interdictum papæ Leonis incontinentes extiterant, de conventu clericorum, & choro ecclesiæ præcepisset exire, ut quamquam relictis seminis per penitentiam se lamenta corrigerent, tamen quia sancto viro inobedientes fuerant, & de sacramento ad tempus exirent, & celebrandum missam licentiam de cætero non sperarent.

Suppl. Month
pag. 175.
Apud S. Por.
Domiani in
epist. ad Const.
bertum epist.
lib. IV. epist.
III. pag. 175.

ANNO CHRISTI 1057.

ANNO CHRISTI 1057.

CONCILIUM NOVARIENSE

Ex P. Pagio ad an. Chr. 1057. ca. 10.

A Guidone Archiepiscopo Mediolanensi ob Clericorum coelesia habitum.

DE eo hoc Landulphus junior cap. 8. apud P. Abus Landulphum & Arialdum abscites, excommunicandos; factumque est. Verum hoc excommunicatio a Stephano Papa Roma, quo accusati fuerant profecti, nulla declarata.

AD FONTANETUM SYNODUS

Anno 1057. habita.

Ex Mon. suppl. pag. 1155.

Veneris Labbei editor Synodi cujusdam Novariensis, Pagio indicante, ex Landulphi junioris historia cap. VIII. acceptis, meminit. Coelesia illam a Guidone Novariensi episcopo scripserat Pagius, & ex illo Veneris collector, qui tamen rectius in titulo Guidonem illum Mediolanensem antistitem adpellat; reipsa enim Mediolanensem sacris pmerat. Accuratius aliquid de hac ipsa provinciali synodo tradidit antiquior Landulpho juniore Arialdus alter Mediolanensis historicus lib. III. cap. XL. Rer. Italic. Tom. IV. pag. 24. quem tamen caute legendum monoo, cum ea scriberet quo tempore incontinentibus & simoniaci sacerdotibus adversus S. Ari-

aldum, & socium ejus Landulphum saebat: Factus est synodalis presulam multorum coeclorum in loco, qui dicebatur Fontanetum; (in Diocesi Novariensi, qui hodie pariter veterem appellationem retinet) ubi cum triduo spiritualibus vacarent negotiis, illorum (Arialdi, & Landulphi) praesulantes adventum, visum est omnibus temeritatem tantam (utriusque) anathemate jube fore multandam. Passumque est ita. Qua omnia floccipendens Landulphus, cum verori debuisset, magis exultatur. Ex hinc convocatur episcopi, praecipue Metropolitanus, jurens solo sacris in Clericos, arguens illos sua suorumque perditionis, laicos vero fovet ut fratres &c.

SYNODUS ROMANA

Sub Stephano papa IX. Anno 1058. celebrata.

1058. Anno 1058.

Neminem mihi refragaturum arbitror, si concilium quoddam agnoverim in sequenti Stephani IX. bulla, quam pro immunitate Cleri Lucani concessam Maratorius ex pluteis Lucani archivi vulgavit Antiquit. Ital. Tom. V. pag. 974. Quorum enim id decrevisse pontifex asseruerit una cum episcopis ibidem recessis, nisi tacita ianens, id se in concilio statuisse, & e concilii sententia literas illas suas dedisse.

Si cui vero arduum sit concilium exculpere ex monumento, in quo de concilio ne vocula quidem, illum profecto Concilium quoddam a Stephano IX. coeclum admittere cogit auctoritas Chronici Vulturvensis Rer. Italic. Tom. IV. pag. 514. ubi sermone instituto de Landone clerico, qui a Capuanis per pecuniam acceperat ecclesiam sancti Vincentii de Capua, Monachis per summam injuriam ereptam; quare addit scriptor Chronici illius vocatus Lando ad Synodum a domino papa Stephano ire contemptis. Unde iidem ipsi cross Capuanis cum illo excommunicati sunt.

BULLA STEPHANI PAPAE,

Qua Cleri Lucani immunitatem asserit.

PAPA Stephanus episcopus, servus servorum Dei, dilectissimus in Christo filiis omnibus Sacerdotibus, Levitis, universisque sacris ordinibus, Lucani commorantibus, seu de omnibus plebibus, clericis, acolythis, subdiaconibus, diaconi-

bus, presbyteris, suburbanis Lucensis episcopatus, & omnibus successoribus eorum in perpetuum.

Si erga fidelium laicorum ordinem, legalem consuetudinem, & decreta potatis servare nobis convenit, multo amplius circa clericorum gradus, qui ecclesiam Dei fideliter ministrant, & servant visa equitatis observare, & observanda confirmare debemus. Quapropter ob interventum dilectissimi coepiscopi nostri Anselmi Lucensis episcopi, simulque Benedicti Belletrimensis episcopi, & Bonifacii Albanensis episcopi, & domni Humberti sancti Rufini sedis episcopi, necnon Petri Lavicanensis episcopi, simulque Johanne Portuensis episcopi, necnon & domni Hildebrandi sancti Romani ecclesiam subdiaconi, aliorumque nostrorum fidelium, per hujus nostram preceptionis paginam constitimus, & confirmamus, sicut sacrorum canonum demonstrat auctoritas, & humanam praecipiant leges, sicut etiam illis ab Ottone imperatore suggesto, & reliquis imperatoribus per precepti paginam concessum & confirmatum esse videtur, ut deinceps a nullo magno parvoque persona hominum ad secularia iudicia seu qualicumque controversia pertrahantur, vel ante seculares iudices examinentur, vel distringantur, nisi tantum ab eorum profecto. Et ut nullus in demibus eorum aliquam invasionem facere audeat, vel molestiam praesumat inferre, vel tributum, sine redditum, seu etiam superimpositum eidem sacerdotibus, & causis sacris ordinibus, a quacunque persona imponatur, vel requiretur. Et no

ANNO
CHRISTI
1058.

aliquis audeat se Intromittere sine legali iudicio de aliquibus suppellectilibus eorum, sive servis utriusque sexus, vel familiis, seu etiam de universis eorum colonis, necnon mobilibus, & immobilibus, arvis, cultilibus, vineis, olivetis, silvis, pratis pascualibus, seu universis hereditatibus eorum, sive acquisitis, necnon eorum bonis, vel quicquid illis iulle & legaliter pertinere perspicitur. Insuper concedimus per hoc nostrum apostolicum privilegium omnibus sacerdotibus, levitis, quodvisque sacris ordinibus iam dicti episcopatus, ut eorum advocatus non aliter nisi solus, juret sine ulla contradictione, sicut in sancta Romana ecclesia agitur. Et liceat eis secundum ecclesiasticos gradus quiete & pacifice vivere, & Deo servire, & sub hujus nostri privilegii defensione consistere. Ita sane juvemus, ut nullus Dux, sive Marchio, Comes, Vicecomes, Gastaldus, Curialis, Exactor, Decanus, Vocemissarius, vel etiam ulla persona hominum audeat interdicere, vel infringere hoc, quod a nobis constitutum, & confirmatum est. Si quis autem (quod

non credimus) temerario ausu huic nostro apostolico privilegio contrarius exiterit, sciat se, nisi resipuerit, & damnum, quod fecerit, emendaverit, auctoritate Dei omnipotentis, & Beati Petri Apostolorum principis, ac nostra, anathematis vinculo innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum Juda traditore sociatum. Insuper constitutus existat auri optimi libras decem, medietatem sacro nostro palatio, medietatem illis, quibus injuria illata fuerit. Qui vero pro intuitu custos, & observator hujus nostri apostolici precepti exiterit, benedictionis apostolicæ gratiam, vitamque æternam a Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Signum per manus Gregorii notarii, & scribarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in menie Osu-brio, & indidione undecima.

Datum Romæ per manus Humberti sanctæ ecclesiæ silvæ candidæ Episcopi, & bibliothecarii sanctæ Romanæ, & apostolicæ sedis, anno pontificatus domini Stephani noni pape primo XV. Kalendas Novembris indidione undecima.

ANNO
CHRISTI
1058.

N I C O L A I P A P Æ I I.

Nicolaus
quando & qua
ratione ele-
tus.

NICOLAUS, cui nomen erat Gerardus, ex Florentino episcopo, per cardinales ab Urbe fugatos, legitime electus est pontifex Romanus anno Christi 1058. tempore regnantis Henrici IV. Antequam vero consecraretur & Romam mitteretur, hoc consilio Hildebrandi prudenter egerunt, ut ad expellendum & facilius ejciendum e sede schismaticum Benedictum, legatione ad imperatricem missa, approbatio Henrici regis postularetur: ne, fortasse hac re intermissa res sibi injuriam illatam existimans schismaticis adhereret, & intrusum defendens, periculum schismatis augeret. Placuit consilium, petita & ob-tenta est approbatio electi Nicolai pontificis: simulque Godefrido Tusciæ marchioni demandatum fuit, ut electum in Urbem inducat, & in-vasorem sedis Benedictum inde ejciat. Quod cum, teste Leone Ostiensi, mense Januario anni 1059. effectum fuisset: consecratus, & Nicolai secundi nomine appellatus, Romanæ sedis invalorem cum suis fautoribus omnibus excommunicavit: tandem interventu quorundam admissum ad communionem apud ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ major a Romanis dicitur, sacerdotali officio privatum manere constituit. Berengarium secundore-lapsam & perjurum, tertio ad palinodiam, penitentiam, & fidei orthodoxæ professionem emittendam suscepit. Constitutionem de electione Romani pontificis edidit. Ad Mediolanensem ecclesiam a labe simoniæ expurgandam, Petrum Damiani, & Anselmum Lucensem in Romano episcopatu successorem, ablegavit.

Benedictus
sedis invalorem
ejciat.

Berengarium
relapsam ad
comuni-
onem ecclesiæ
recepit.

In Apuliam profectus, Northmannos ab excommunicatione absolvit, eosque exacto juramento fidelitatis Romanæ ecclesiæ devinxit: ut ea horum præsidio sulca & munita, tyrannidem & rapinam omnem a sede apostolica profugaret. Mortuus est pontifex optimus in fine mensis Julii, anno Christi millesimo sexagesimo, cum sedisset annos duos & sex menses. Vacavit episcopatus mensibus ferme tribus.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ II.

AD GERVASIUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Henricum Francorum regem ob quædam perperam facta corripiat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili archiepiscopo salutem cum benedictione apostolica.

Licet de vestra fraternitate quædam sinistra, nec sine discussione dimittenda, pervenerint ad apostolicam sedem, scilicet, quod ejus in-vasoribus favorit, quod pontificales actus postposuerit. tamen quia testimonio personæ non levis defendis, sed potius de fidelitate sancti Petri laudaris, præmissa transimus, & ut verum sit de vobis testimonium optamus. Vos autem omni conanime studete ita vivere, ut vestri non habeant inimici, unde nos possint in vos contristare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit communis mater sancta Romana ecclesia, quamque de to magna ei fiducia, ut tua solertia Francorum posset succurrere pene lapsa ecclesiæ. Proinde agere stude, quod de te speravit apostolica sedes: & vestrum regem gloriosum calliga, precare, ad-mone, ne pravo nitatur pessimorum consilio, qui nostra discordia putant se apostolicam censuram evadere; caveatque sacris canonibus, immo beato Petro, resistere, nosque, qui eum sicut pupil-lam volumus amare oculi, contra se movere. Satis enim mirari potest, si pro aliquo stulto, si-cut est, quem voluit ordinari, Matiscœnensis episcopus, vult dominum & sanctum Petrum offendere, nostram caritatem atque sinceram dilectionem circa se parvi pendere. An putat aliquis membrorum antichristi, quod plus non possit ei prodesse gratia beati Petri, quam omnium iu-piorum perfida fidelitas? Agat itaque gloriosus rex,

* alias, ve-
ram.

rex, ut libet, contra nos: quamvis pro illo ejusque exercitu Deum semper precari parati sumus. De duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciet, sed etiam fideliter servitium impendet, Salutant vos, carissimi fratres nostri, cardinales episcopi, nec non humilitas carissimi filii nostri Hildebrandi.

II. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiscopum.

Jabet Belvacensem episcopum simoniace promotum cum Silvanensium ejusdem criminis conscio ab officio suspendi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio B venerabili archiepiscopo Remensi salutem & apostolicam benedictionem.

Audivimus relatione multorum, quod Belvacensis episcopus, contra statuta canonum, sine vobis, & sine vestro assensu fuerit consecratus, immo execratus; & quod pejus est, ad episcopatum sublimatus. Accingimini igitur, & fultes hac nostra auctoritate, ex parte omnipotentis, Dei, auctoritate beati apostoli Petri, omne episcopale officium sibi, usquedum ad Romanam synodum in tertia septimana post pascha ante nos discutendus veniat, interdicite. Si autem in aperto res est, quod pecuniam dederit, omnibus Belvacensibus clericis ac laicis, ut sibi ante prædictum nostrum judicium non obediant, sub excommunicatione, prædicti apostoli Petri auctoritate interdicite. Non enim ob hoc promotus est, ut sit episcopus, ut beatus Gregorius dicit, sed ut fiat lupus, & sanctam ecclesiam invasor, & detestandus hæreticus. Silvanensium enim vestro suffraganeo episcopo, si eum pecuniam dedisse præsevit, & vestram assensum in maledictionis herede benedicens non habuit: similiter omne episcopale officium, usquedum ad prædictam synodum veniat, & nobis & tibi digne satisfaciatur, beati apostoli Petri auctoritate interdicite.

III. ADEUNDUM.

Monet, ut ob damna personis & rebus Virdunensis ecclesie illata, eidem debite satisfaciatur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi ecclesie archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

Quoniam nobis commissum est, & auctoritate beati Petri traditum, supra quem fundamentum universalis ecclesie solidatum est, quantum ad errata corrigamus, & membra nostro capiti coherentia, ne dissonent, studemus: tibi, utpote velut de nostris & sanctis Romanæ ecclesie membris, paternè intimando precipimus, quatenus per te, quem in gremio matris tuæ, universalis videlicet ecclesie, conclusum esse speramus, ne Virdunensium ecclesiam que nobis commissa est cum fratribus, quidquam injuriæ tam per te, quam per tuos inferre amodo patiaris. Quod autem contra ejusdem ecclesie fratres nunc noviter, & tu, & tui, damni & injuriæ intulisti, communitè & sanctam ecclesiam Romanam causa, & nostri amore emendare te, omni occasione remota, admonendo jubemus: hoc est, prædam de Possinier, que potestati tuæ contigit, & de Mecla, quam Bogobrandus depradatus est, prædam, cujus

Concil. General. Tom. XIX.

numerus infra scriptus est, ducenta sexaginta quatuor animalia. Clericos autem de eadem ecclesia canonicos, nulla interveniente mora, recludi a captura precipias: ut pro hac & prædictis rebus studiosè peractis, & gratiam apostolorum principis & nostram habere promerearis.

IV. ADEUNDUM.

In gratiam recipitur, & monetur ut cum duce N. pacem ineat.

Nicolaus servus servorum Dei Gervasio venerabili archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

Quia referentes filio nostro G. te in fidelitate beati Petri persistere, ejusque auctoritati per omnia reverenter assurgere comperimus: paternæ caritate sicut carissimum filium amplectimur, & amplectendo, toto mentis affectu diligimus. Denique quamdiu te fidelem filium exhibebis, nostra paternitas tibi nusquam deerit: immo debita caritate suffragabitur, nostraque auctoritate incessanter tuebitur. Quod de episcopo Silvanensium nobis per filium nostrum mandasti, quia canonicum est, cum eodem filio nostro tibi concedimus. Neque enim iustitiam contraire volumus, pro qua mori, si necesse sit, lucrum putamus. Ceterum de nostro adventu in Franciam, nullam ad præsens tibi scribimus certitudinem. Cum autem ad te noster filius venerit: ipse tam de hoc, quam de omnibus aliis te certificabit. Mandamus autem & precipimus, quatenus cum duce carissimo filio nostro pacem ineam: ut tui ad nos secure valeant venire, nosque eos possimus audire. Nolamus etenim duos tam carissimos filios in discordia manere.

NOTA SEVERINI BINII.

Epistola quædam Gervasio ad Nicolaum II. extat in sine illarum que cum epistolis Gerberti, Joannis Saripheriensis, & Stephani Tornacensis ex bibliotheca Papæ Martini Parisi impressis sunt anno 1611. sed eam a Gervasio II. ad Paschalem II. scriptam esse patet, primo ex vita Paschalis II. apud Massonem ubi hæc ad Paschalem II. scriptam refert: secundo quia scripta est post obitum regis Philippi, qui mortuus est anno 1106. tempore Paschalis II. & Ivonis, qui epist. 206. ejusdem Gervasio II. meminit.

*Mallescorum
Binii 811.
p. 10. Gervasio
post obitum
Henrici I.
Francorum
regis. Hinc
11. Paschalis
II. infra.*

V. PRIVILEGIUM MONASTERIO sanctæ Felicitatis concessum a Nicolao papa II.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Teiberge abbatisse monasterii sanctæ Felicitatis, juxta Florentiam filii, sibi que successoris, & in sancto proposito permanentis, in perpetuum.

Quoniam omnipotentis dignatio suo gratuito munere, nullo digno procedente opere, ad nos nostram humilitatem dignata est provenire, quatenus per nos ubique terrarum proprio sanguine redemptæ ecclesie lumen administraret indeficiens: protecto rationabile ducimus, cooperante ipso, de quo loqui præsumimus, secundum proprias vires unicuique acceptum talentum distribuere: ne, apparente ipsius maiestate, quod abut, sine acquisito lucro velut inutilis servus videamur remeare. Quod utique per divinam misericordiam consequi posse speramus, si membris ejus adhuc per fidem in terra cælestis substantibus, præsidia que possumus sereno affectu sup-

peditate curamus. Sic enim, sic profecto super
 annu nostram fragilitati conciliamus auxilium, &
 pura intra cordis hospitium manente intentione,
 hominum consequimur favorem honestum: cum
 licet universis debitores simus gentibus, fidei lu-
 mine clarentibus; domesticis quoque nostris be-
 nevolentie studio singularem curam impendimus,
 magistrum gentium sequentes, qui bonum opus
 adimpleri præcipit in omnes, ad domesticos fidei
 maxime. Monasterium itaque sanctæ Felicitatis
 cum omnibus sibi pertinentibus rebus, quod no-
 stra episcopalis simplex adhuc dispensatio quo-
 rumdam prædecessorum nostrorum negligentia des-
 tructum, coarctato nobilium sanctimonialium plu-
 rimarum collegio, reedificare curavit ex integro:
 nunc etiam secundum apostolicæ sedis, cui deter-
 vimus, valentiam, per nostras manus dedicatum,
 stabilitate perseveranti roboramus, & confirma-
 mus, atque ut perpetua vigeat religione, seque-
 strata pravorum infestatione, omnipotentis Dei
 committimus tutelam. Cui etiam, sicut dignam
 nobis videtur, quia incuria Florentinorum epi-
 scoporum sua prædia nequiter sunt distracta, &
 sceleratorum quorundam temeritate invasa, con-
 cedimus, & apostolica auctoritate stabilimus man-
 sos, & fundos venerabili loco pia devotione ob-
 lato, & offerendos, ubicumque veraci relatione
 ejus nomini fuerint titulati, suoque juri religio-
 sa sollicitudine investiti, atque investienda.

Liberum præterea idem reddimus monaste-
 rium, atque absolutum ab omni seculari & mun-
 dana conditione, sive distractione: ne liceat ali-
 cui magno parvæque personæ, a nobis restita-
 ta prædia, firmiterque stabilita, decimales (*pro-
 ventus felices*) quoque quosdam a nobis conces-
 sos aliquo ingenio evadere, aut aliqua fraude
 surripere, sive diminueri, sicut denique, seu
 debitam subjectionem exigere: sed maneat vene-
 rabilis locus nostra tutela firmatus in sancto pro-
 positio; nullique alii sit obnoxius, nisi Florentino
 episcopo, qui memor nostræ devotionis, suæque
 fragilitatis, justitiam norma servata, secundum do-
 ktoris gentium præceptum, eisdem sanctimoniali-
 bus honorem congruum exhibendo, nil præter
 blandum dominium requirat ex debito. Si autem,
 quod non credimus, aliquis temerarius hanc apo-
 stolicam sanctionem crudeli mente tentaverit re-
 stringere, nostramque institutionem secundum loc-
 cum lædendo cassare: nisi admonitus resipuerit,
 ac digne emendaverit, anathematis gladio percu-
 tiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata sibi de
 celo ultione in hac presenti carne, interficiaturque
 eum Deus spiritu oris sui, dum venerit judicare
 sæculum. Qui vero nostræ roborationis pius con-
 servator extiterit, in secundo adventu mereatur
 illam mellissimam vocem audire. *Venite Benedicti
 Patris mei, percipite regnum.* Præterea ut hæc pa-
 gina fidem legentibus astringat: & propriæ manus
 subscriptione, & apostolicæ sigilli munire studui-
 mus impressione.

† Sigillum Nicolai papæ.

Ego Bonifacius Albanensis episcopus subscripsi.
 Ego Joannes Portuensis episcopus subscripsi.
 Ego Petrus Lavicanensis episcopus subscripsi.
 Ego Brunus Prænestinus episcopus subscripsi.
 Ego Petrus peccator monachus subscripsi.

Datum Florentiæ sexto Idus Januarii, anno
 ab incarnatione domini nostri Jesu Christi 1059.
 per manus Humberti sanctæ ecclesiæ Silviæ can-
 didæ episcopi, & apostolicæ sedis bibliothecarii,

VI. AD EDWARDUM ANGLORUM

K E G E M.

De confirmatione privilegiorum ecclesiæ Westmo-
 nasteriensis, quam in honorem sancti Pe-
 tri apostoli rex fundaverat.

Extat infra in *Conventu Westmonasteriensi* anno 1066.

VII. AD ANNAM REGINAM GALLIÆ.

Laudat ejus pietatem: hortatur ut ad virtutem,
 & virum exiret, & prolem instituat.

*Nicolaus episcopus servus servorum Dei gloriosa re-
 gina salutem & apostolicam benedictionem.*

Onis voluntatis auctori omnipotenti Deo di-
 gnas gratias agimus quia in femineo pecto-
 re virile virtutum robur audimus. Pervenit quip-
 pe ad aures nostras, præcellentissima filia, ferevi-
 tatem tuam indigentibus munificentia pia libera-
 litatis affluere, devotissimæ orationis studiis in-
 fundare, pro violenter oppressis viam dissolutionis exor-
 cere, cæterisque bonis operibus, in quantum tibi
 competit, officium regis dignitatis implere. Hoc
 tamur igitur, ut eum quem Deo inspirante se-
 mel ingressa es tramitem tenens, & videlicet
 que virum tuum, filium nostrum, regem, ad
 pietatis æquitatisque gubernacula moderanda pro-
 vocare contendas. Si enim eloquentia Abigail
 stultum Nabal ab irascentis David gladio serva-
 vit illæsum: quanto magis devotio tua prudentis-
 simum virum tuum divinis reddet obtutibus glo-
 riosum? Sic denique eum vere diligis, si serva-
 re quem Dei sunt piis exhortationibus facis. Alid-
 quin quo pacto viros suos illa conjuges amare
 creduntur, quæ in eis captas, ut ita loquar, cot-
 porum diligunt, sed animarum aurum, quod in
 eis reconditur, non attendunt? *Habemus enim,
 apostolum, thesaurum istum in vase fictili-
 bus: quæ nimirum hoc dumtaxat amplectuntur,
 quod vermes devorant in sepulcris; illud vesane
 despiciunt, cui immarcescibilis gloria servetur in
 cælis. In carne quippe amorem suum illa con-
 stituerat, quæ David se despicienti ironica in-
 sultatione dicebat. *Quam gloriosus fuit hodie rex
 Israel, disco operiens se ante oculos servorum su-
 rum, & nudatus est quasi nudetur unus ex scarris?*
 Quæ profecto quia desiderium suum in sola carne
 posuerat, carnis fructu debita est animadversione
 privata. Unde paulo post scriptura subjungit:
*Igitur Michal filia Saul non est natus filius usque
 ad diem mortis sue.* Tu autem, gloriosa filia,
 quia fecunditatis donum divinitus meruisti, sic
 clarissimam instrue sobolem, ut inter ipsa lætanti-
 bus infantiam rudimenta ad creatoris sui nutriatur
 E amorem. Per te igitur dilecti cui potissimum
 debeant, & quod in regalis aula solio sunt nobi-
 les geniti, & quod in ecclesiæ gremio longe no-
 bilis per sancti Spiritus gratiam sunt renati.
 Noli aliquando pecuniam præferre justitiæ, sed
 thesaurum veræ sapientiæ inhiante acquirere. Re-
 gina quippe Saba venit non videre divitias, sed
 audire sapientiam Salomonis: quas tamen ipsa
 non petiit, copiosius reportavit. Tu etiam, filia,
 divinis obediendo mandatis sapientiam posside, ut
 merearis ad salutem animæ tuæ, & terrenis eom-
 petenter affluere, & de transitorii regni culmine
 ad cæleste transire.*

VIII.

Hæc opti-
 ma Dona-
 tus est
 doct. Hæc
 inter om-
 nes opti-
 mas,
 lib. 7. ep. 2.

Reg. 11.

Co. 1.

Reg. 6.

Uia.

Marb. 11.

Ex Sirmoudi
apographo.

VIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ,
Aquitaniæ, Vasconie.

Decreta promulgata in Romana synodo ann.
1059. nonnulla continet.

*Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus
archiepiscopis, episcopis, abbatibus clericis, & laicis
fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per
omnes Gallias in Christo commorantibus, immo
Aquitaniæ & Vasconibus, salutem & apostoli-
cam benedictionem.*

ANno dominicæ Incarnationis MLIX. anno pontificatus nostri primo, Indiæ. XII. Romana urbe in basilica sancti Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, sanctam celebrantes synodum, a sanctis Patribus, videlicet cxxiii. episcopis, exceptis abbatibus, & clericis religiosis ac laicis celebratam de statu ecclesiæ sanctæ ad communem utilitatem, Deo propitio, canonicè disposuimus. Inter cætera de Nicolaitarum hæresi, id est de conjugatis presbyteris, diaconibus, & omnibus in clero constitutis, ab omni concilio statutum est & corroboratum ita. Quicumque sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Leonis papæ de castitate clericorum, concubinam palam duxit, vel ductam non reliquit: ex parte omnipotentis Dei, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Missam non cantent, neque evangelium pronuntient, neque epistolam ad Missam legant, neque in presbyterio ad divina officia cum his qui præfatam institutioni obediens fuerint maneant, neque partem ab ecclesiâ recipiant: quousque a nobis sententia super hujusmodi, Deo concedente, procedat. Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui ejusdem prædecessoris nostri decreto obediens hæc servaverint, juxta ecclesiâ quibus ordinari sunt, sicut oportet religiosis clericos, simul manducent & dormiant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam, communem scilicet, vitam summopere pervenire studeant: quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantes in caelesti patria mereantur adscribi.

De his autem clericis qui tonsuram projiciunt, & a clericatu recedunt, quos apostatas Julianistas jure vocitamus: statuimus ut nisi ad professionem clericatus redierint, omni Christiana communione priventur.

De monachis vero propositum non servantibus decrevimus, ut quousque ad propositum redeant, & in monasterio regulariter consistant, communione privati permaneant.

Illi etiam qui peregrinos, vel oratores cujusdamque sancti, sive clericos, sive monachos, vel feminas, seu iuvenes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo seriantur, nisi digne emendaverint.

De coenosis cæmeteriorum, sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, statuimus ita: Ut major ecclesiâ per circuitum sexaginta passus habeat, capellæ vero, sive minores ecclesiæ, triginta. Qui autem consuetudinem eorum infringere tentaverit, vel personam hominis aut bona ejus inde abstraxerit, nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat excommunicetur.

Hæc igitur & cætera hujusmodi, quæcumque

A in sacris canonibus habentur, authenticum sunt, & a synodus præfata fore censuit observandum.

IX. AD R..... COMITEM RUTENNENSEM.

Ex Sirmoudi
apographo.

Hortatur ut ecclesiarum & pauperum sit defensor, & monasterio Viridunensi possessiones aliquas, quas injulite detinet, restituat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, R. Rutennensi comiti dilecto filio salutem & apostolicam benedictionem.

Cognoscens tui animi propositum, & quod propter regnum Dei & justitiam ejus volueris renuntiare temporali fastigio secularium occupationum, confidenter tibi denuntiamus, ut secundum quod tibi injunximus cum ore ad loqueremur, ecclesiis Dei & pauperibus defensore te opponas, justitiamque eis acquirendo, in conspectu Dei excusatus existas, quod non sine causa gladium portas. Et quia nostrum est te admonere, si qua non negligenda cognoverimus te negligere: orando simul & præcipiendo auctoritate apostolica monemus, ut monasterio S. Petri sive Viriduni quod venerabilis vir consanguineus tuus Waleranus abbas regit, curtes, quas in terra possessionis tuæ habere dignoscitur, restituas: ne, quod ablit, ad perditionem animæ tuæ diutius eas retinendo, excommunicationem ab antecessoribus nostris comprecavatam in vasoribus eorum incurras. Nec volumus dicas, a parentibus tuis, vel uxoris tuæ, eas servis Dei subtrahas: quia justus dominus reddit iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Sicut enim conscientia veritatis testatur antiquitas, S. Amantius peculiaris vester patronus eas contradidit servitorum S. Petri usibus.

GERVASII REMORUM ARCHIEPISC.
epistola ad Nicolaum II. papam

Ex Sirmoudi
apographo.

Gratias agit de benignitate legatis suis exhibitæ. De obitu Henrici regis dolere se ostendit, ac pontificem, si in Galliam venerit, debito cum honore susceperaturum.

*Excellentissimo patri patrum & episcoporum episcopo
Nicolaus, Gervasius dilectus episcopus fidele servitium cum exiguitatis meæ orationibus.*

Gratias ago divinæ primum pietati, vestræ etiam, optime pater, mediocritati quod non tantum apud vos acculatorum meorum valuit delatio, ut non veridica legatorum nostrorum admitteretur excusatio: nec apostolica censura mihi negaret misericordiam, in quem non sine multorum admiratione tantum inhoruerat. Gratias nihilominus ago vestræ humilitati: quæ quanta principem & pastorem sanctæ Romanæ ecclesiæ decuit benignitate, nostros legatos sanos accepit, infirmos visitavit, mortuos sepelivit. Et si enim uni tantum apud vos infirmato & mortuo hæc visitationis & sepulturæ solatia impendistis: in uno tamen cæteros visitastis, cæteros sepelivistis. Cui non ego qui nihil sum, sed tota Remensis ecclesiæ bonæ conversationis testimonium perhibet. Cujus obitum, cæterorumque, qui pene omnes obierunt, audiens, incredibili tristitia sum affectus: nec unquam non odisse valeo illum, cuius superbia id effecit, ut isti mitterentur. Si enim qualem exultivavi legatum misissem, isti nec mitterentur, nec fortasse morentur: quod vestra

Foro bu-
manuati. H

pru-

875
 prudentia optime recognoscit. Præterea multo A
 gravior angit me tristitia de obitu domini regis,
 quod etiam vestram non latet prudentiam. Scitis
 enim quantum infirmos & indomiti sunt nostra-
 tes: quorum divisionem, timeo regni nostri fore
 desolationem. Ad quam evitaodam, vestrum mi-
 hi consilium & auxilium flagito, que nulli re-
 gno ut pote pater omnium, negare poteritis præ-
 fertim cum nostro semper debeatis quod optimi
 viri patriæ debent censuerunt. De vestro adventu
 in nostram Galliam quid animi habuerim viven-
 te domino rege, licet diffamatus sim id noluisse,
 satis ut puto significavi paternitati vestræ: & nunc
 in eos is mihi animus est, Deo testante, ut non
 tantum cum desiderem, sed & sitiam: ita ut ven-
 nientem auctoritatem vestram cum tanto gaudio B
 & honore suscipiam, quanto decet Petri vicarium
 suscipi, & apostolicæ censuræ per omnia cooperato-
 rum existam. Dicant adversarii quantumlibet me
 infidelem & rebellem magistratui vestro: ego sub-
 jectionem meam vobis profiteor: & quicumque
 eam vobis negaverint, cujuslibet ordinis sint, mi-
 hi communicare non poterunt. Obloquitur etiam
 adversariis illa obedientia, quam sine omni res-
 pectu suspensionis & interdicti vestri conservant,
 non sine magno damno ecclesiarum nostrarum &
 nostro. Impedivit quoque meum erga vos famu-
 latum illa suspensio. Ad quod restaurandum, si-
 cut recuperare possibile est, si ita ad cætera re-
 dintegranda saltem aliqua spes restaret, de tanto
 dolore, quasi de gravi somno resurgerem. Est C
 enim mihi animus, nec despero id futurum, cum
 gaudio atque reverentia quandoque apostolatam
 vestram suscipere, tantumque honoris vobis im-
 pendere, quantum personæ & officio vestro con-
 venire manifestum est. Nec nostris temporibus
 fuisse, vel futurum esse in vestra sede aliquem
 credo, quem copiosius honorare desiderem. Nam
 qui nos sic honorastis prudentia & sanctitate ve-
 stra, ut de regno nostro Roma eligeret, quem
 sibi & mundo caput ordinaret: nos puoque tan-
 to honore vos dignamur, quanto dominus noster
 Jesus Christus Petrum decoravit, ubi ecclesiam
 principatu illum sublimavit. Dominus omnipotens
 sanctitatem vestram ad utilitatem sanctæ eccle-
 siæ diutissime conservet: & avertat a pruden- D
 tia vestra, ne alicujus levis sermo gratiam ve-
 stram mihi, neve servitium & fidelitatem meam
 vobis auferat.

a fidelibus Christianis reperta & laudata, sicut
 scriptura habetur, ita firmiter teneantur, infra-
 ctos vero anathemate seriemur.

II. Ut nullus episcopus vel presbyter excom-
 municato alterius vel suo scienter communicet.
 Quod si fecerit, sciat sibi gradus sui periculum
 iuminere.

III. Ut presbyteri conjugati aut uxores dimit-
 tant, neque cum eisdem testimonio legitimo ha-
 bitent, aut Ecclesiam cum ordinibus suis amit-
 tant.

IV. Ut presbyteri & diaconi & subdiaconi &
 omnes qui Canonici sunt uxores non habeant.
 Et si duxerint, deponantur & a Canonicorum
 consortio separentur.

V. Ut Ecclesiam & altaria nec vendantur nec
 emantur. Qui autem amodo vendiderint aut e-
 merint, anathemati subiacebunt.

VI. Ut episcopi & clerici arma non ferant,
 neque venatui neque aucupio studeant, neque
 tabulis aut tessellis ludant.

VII. Ut episcopi canonicas vel officia ecclesia-
 stica non vendant, & de consecrationibus eccle-
 siarum, aut ordinationibus clericorum, ipsi & cle-
 rici eorum nihil exigant.

VIII. Ut ecclesiam per pretium a simoniacis con-
 secrata denuo consecrentur.

IX. Ut presbyteri & omnes a tempore Nicolai
 Papæ utque nunc & deinceps scienter ordinati a
 simoniacis sciant se non esse ordinatos, & dein-
 cept non fiant.

X. Ut dominicis diebus mercato non fiant,
 exceptis annuis feriis, & que ad viduum perti-
 nent.

XI. Scimus quidem laicis Ecclesias omnino
 non competere. Sed ubi illi ex toto auferri non
 possunt, saltem oblationes Missarum & altarium
 laicis omnino prohibemus.

XII. De cimiteriis autem & sepultura & bap-
 tisteriis exactionem fieri omnino prohibemus.

XIII. Si quis infra septimum consanguinitatis
 gradum uxorem habet, aut deinceps duxerit, ab
 episcopo suo eam dimittere canonice compella-
 tur. Si vero obedire noluerit, excommunicetur.

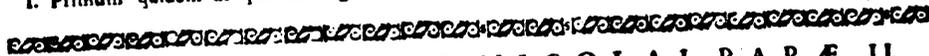
XIV. Ut nullus Abbas obedientias suas ven-
 dat, neque nullus monachus emat obedientias.
 Quod si præsumperint, utrique ordine officio-
 que careant, quia simoniace agunt. Et monachi
 proprium omnino non habeant.

XV. Abbatibus, presbyteris, ministrisque quid
 de rebus ecclesiasticis vel sacro ministerio aliena-
 re vel obligare absque permisso & subscriptione
 conventus sui nihil liceat. Quod qui præsumpe-
 rit, degradetur, communionem concessa; & quod
 temere præsumptum est & alienatum ordinatione
 sui episcopi revocetur.

DECRETA NICOLAI II. PAPÆ.

Ms. Baluzi
 Miscel. Tom.
 7. p. 97.
 Anno primo Philippi Regis. Hæc sunt præ-
 cepta Nicolai Papæ in canonibus sacris vi-
 cissim reperta, que Romana Ecclesia præcipue
 asserit tenere.

I. Primum quidem ut pax & tregua Domini

AD EPISTOLAS NICOLAI PAPÆ II.

A P P E N D I X.

Suppl. Mss. Nicolai Episcopus, servus servorum Dei, VII. Nov. 1101.
 pag. 130.
 no venerabili episcopo Dorcastrensi, suisque
 successoribus ibidem canonice promo-
 vendis in perpetuum

An. 1098.
 Edit. apud
 Wilh. Con-
 st. Britan.
 Tom. 1. p. 211.
 Cum magna nobis sollicitudine insilit cura
 pro universis Dei ecclesiis ac piis locis vi-
 gilandum, ne aliquam necessitatis jacturam susti-
 neant, sed proprie utilitatis stipendia consequan-

Etur, ideo convenit nos tota mentis integritate
 eidem venerabilibus locis ut ea, que sua sunt
 stabilita permaneant providere. Igitur quia petisti
 a nobis, Karissime fili, cum Edvardi regis le-
 gatis, atque literis nostris videlicet amici, ut per
 nostri privilegii paginam tuis ecclesiis, tibi que,
 necnon successoribus tuis omnia perpetualiter con-
 firmarem, que præfata ecclesiam juste, & lega-
 liter competunt; suggestioni tue gratanter an-
 nuen-

nentes, per hujus nostræ constitutionis decretum & apostolicæ sedis liberale edictum concedimus, & confirmamus tibi, sicut supra legitur, tuisque successoribus ibidem canonice, promovendis in perpetuum, quæque præfatæ ecclesiæ pertinent, tam quæ in præsentiarum possidet, vel possedit, & maxime parochiam Linditi, ecclesiæque Stov. cum Neverca & appendiciis, quas injuste Alviricus archiepiscopus Eboracensis invasit, uti per legatorum nollrorum dicta, & per antecessorum testimonia & scripta agnovimus quamque in futuro quocumque modo divinis, & humanis legibus acquirere poterit, scilicet prænomiata ecclesia cum omnibus rebus, & possessionibus suis, ac pertinentiis mobilibus, & immobilibus, lesque moventibus, castris scilicet, cassis, villis, territoriis, ecclesiis, cum primitiis, & decimationibus, cum omnibus quoque, quæ pia devotio fidelium sacris contulit sibi, vel contulerit oblationibus, pro salute vivorum, atque etiam mortuorum. Statuentes per hujus nostræ apostolicæ sedis, cui, Deo auctore, præsidemus, auctoritatem, & nostri edicti inviolabilem constitutionem, ut neque rex, neque archiepiscopus, sive dux, sive marchio, seu comes, aut vicecomes, nec alia sive magna sive persona cujuscumque di-

gnitatis vel ordinis contra hoc nostrum privilegium præsumat præfatam ecclesiam, aut te, Carissime confrater, tuosque in perpetuum successores de bonis suis deinvestire, aut inquietare, aut aliquid ibi contra sanctos canones constituere, vel ordinare, sed ita sicut prædicta ecclesia, quæ omnia præbavimus, melius firmiusve a tuæ constitutionis initio tenuit, teneas, possideasque, tam tu, quam successores tui sub constitutionis hujus pagina & apostolica sanctione. Si quis igitur, quod non optamus, contra hoc nostrum privilegium venire temptaverit, & sicuti ab apostolica autoritate præceptum, ac corroboratum est permanere non dimiserit, sciat se anathematis vinculo innodatum, & cum Juda traditore, & Dathan, & Abyron partem habere, nisi forte respuerit, & digne satisfecerit. Qui vero pio intuitu in omnibus observato extiterit, custodiens hujus privilegii nostri constituta, ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro consequatur, & vitam æternam particeps fieri mereatur. Dat. V. Non. Maii per manus Bernardi, episcopi S. ecclesiæ Penestrinæ, anno ab incarnatione Domini MLI. anno tertio pontificatus Nicolai Papæ II. indict. XIV.

TOLOSANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Papa anno incerto habitum.

Quod hic exhibeo Tolosanum concilium, quamquam ex allato a Martene Vet. Mon. Tom. I. pag. 458. documento eruitur; non estamen idem Tolosano anni 1056. qua doctissimi ejus scriptoris sententia fuit. Discrimen ipsum per se sentitur; nam prius illud sub Victore II. convenit; Papa vicarios agentibus Rambaldo Arelatenf. & Pontio Aquenf. Hoc vero indixit Ugo domni Nicolai (nempe II.) apostolici legatus; quem ipsum esse Hugonem deim episcopum Dienfem, ac tandem Lugdunenfem archiepiscopum diuturna plurium annorum pontificia in Gallias legatione celebrem, Martenius opinatur. Sed refragatores habet scriptores omnes cum Pagio ad A. 1075. qui sub Gregorio VII. priusnam eo missum judicat; quamquam ego ibidem in Notis vel sub Alexandro II. venisse conjeci. Ut ut sit, plane constat decretum illud, quod hic affero, Tolosanum concilium aliquod intra triennium illud, quod Nicolaus II. in pontificatu egit, postulare.

DONATIO ECCLESIAE S. SEGOLENÆ

Facta Monasterio S. Victoris a Geraldo Amelii, & Vidiano Ermengaudi.

Notum sit omnibus hominibus in Christo credentibus, quoniam percurrente synodali de-

creto, quod ab Ugone domni Nicolai apostolici legato atque episcopis, & ecclesiasticis viris in concilio Tolosano statutum est, concessa sunt audientium corda, audientes neminem posse laicum ingredi caelestem patriam, qui hic contra præcepta canonum male invasam possederit ecclesiam. Ideoque inspirante clementia Dei honorabiles viri Geraldus Amelii, & Vidianus Ermengaudi, in quorum potestatem erant quædam ecclesiæ, quarum una est, ubi corpus B. (a) Sigolensæ requiescit, altera, quæ in honore B. Petri apostoli fuit dedicata, in qua prædicta beatissima Sigolensæ cum pluribus virginibus monasticam vitam duxit, quæ sunt fundatæ in comitatu Albienf. in loco, quem dicunt ad Grava, habito salubri consilio cum laicis supradictarum ecclesiarum, cæterisque religiosis hominibus, decreverunt prædictas ecclesias ad priorem statum reparare. &c. (Reliqua omitto quippe quæ hic non faciunt). Facta charta donationis III. nonas aprilis anno ab incarnatione Domini MLXII. indictione quartadecima, regnante Philippo rege Francorum.

ANNO
CHRISTI
1056.

Ex Labbei
App. To. IX.

Conventus
Helonenf.

DUO CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO
CHRISTI
1056.

In provincia Narbonensî, anno Domini MLVIII.

Anno xxviii. regni Henrici regis, convenerunt Guisfredus archiepiscopus Narbonensis, Guisfredus episcopus Carcassouenfis, & Berengarius Helonenf. ad dedicationem Helonenf. ec-

(a) S. Segolensæ abbatissæ Troclarenf. monasterii in pago Albienti vitam habes in appendice ad bibliothecam novam Philippi Labbei. MARTENE.

ANNO
CHRISTI
1058.Ex App. ad
Marc. Hispan.
P. 1117.

ecclesiam. Quo in conventu recitata videtur epistolam Helenebium de restitutione illius ecclesie, & de querela adversus vicecomitem Castinovi. *Ex schedis Petri de Marca Paris. archiep.*

Acta dedicationis Helmenfis Ecclesie hoc sunt.

Anno millesimo (quingagesimo octavo,) indictionis VI. XXVIII. anno Henrici Regis Francie, Idus Decembris advenerunt principes & seniores ex diversis urbibus & viciis cum multorum bonorum hominum turbis in villa que dicitur Elna ad reedificandam sedem sancte Eulalie. Fuit autem ibi Dominus Guisfredus archiepiscopus cum suis sequacibus Narbonensium copiosis, Berengarius episcopus Carcassoniensis cum suis, Raymundus Cerdanienis Comes cum suis, & ceteri boni fideles quorum nomina scribere longum est; qui viderunt & studierunt quando destructores Ecclesie dederunt emendamentum ad canonicam sancte Eulalie pro peccatorum suorum redemptione. Ideo ego Berengarius iuvit Dei Elementis episcopus pro delendis peccatorum meorum oneribus, qui gravissime super sanctam Eulalam perexi, dono & emendo Deo omnipotenti & sancte Eulalie ad canonicam villam que dicitur Salelas cum omnibus suis pertinentiis & terminis & affectionibus omnibus, sine ulla reservatione, ad proprium alodium canonicorum, cum exitibus & regressibus villae & omnium villarum pertinentium. Que vero omnia supradicta de meo iure in Dei potestatem & sancte Eulalie ac Canonicorum eius tradidimus & dominium ad quod voluerint Canonici faciendum in sancte Eulalie servitio. Si autem ego aut ulla persona cuiuscunque generis contra hanc scripturam donationis & emendationis ad irrumpendum venerit secundum legem canonis vobis Canonicis emendet. Atque sub Dei iudicio quisquis masculini generis aut iemini ex hac die & deinceps tulerit Salelas, aut de Salelas, vel ei pertinentibus, de canonica sancte Eulalie, per potestatem quam Dominus dedit apostolo Petro & suis, & illi nobis episcopis, scomunico ego & anathematizo eos & eas facientes & consentientes & consilientes per patrem & filium & spiritum sanctum, ut a limine ecclesie extra maneant, non loquatur cum eis neque habitet aliquis, neque communicentur, nec mortui sepeliantur. Sic ego Berengarius. Sic & ego Guisfredus archiepiscopus affirmo. Sic & ego Berengarius Gerundensis episcopus dico & affirmo. Et ego Guisfredus Carcassoniensis episcopus. Omnes simul in unum excommunicamus & confirmamus hoc Idus Decembris, regni vero Francie XXVIII. Henrici Regis. Berengarius episcopus. Guisfredus & Raymundus Comites. Fuerunt autem huius donationis & emendationis & videntes & audientes archidiaconus Udalarius, Geraldus Sacrista, Ellemarus & Stephanus Caput scholae, Bernardus, & Ebles, & Pontius Camerarius, Guisfredus Decanus, Arnaldus Vicarius villae, Raymundus Abbas, Pontius sancti Genesii Abbas, sancti Andreae Raymundus &c. Guisfredus episcopus &c. Adalus grammaticus sacerdos rogatus scripsit.

II.
CONVENTUS
BARCINONENSIS.

II. Eodem anno ad Barcinonensis ecclesiam dedicationem conveniunt, Guisfredus Narbonensis, & Raimbaldus Arrelatensis, archiepiscopi; episcopi vero, Guillelmus Urgellensis, Guillelmus Ansonensis, Berengarius Gerundensis, Arnaldus Helenenfis, Paterinus Tortolensis, & Guil-

bertus Barcinonensis. In eo conventu multa statuta sunt, que ad res ecclesiasticas pertinent.

Letum quoque in hoc conventu decretum Hali datus Denie & insularum Balearum: quo ad exemplum patris sui Mugehid insulas Balears, & episcopatum Denie, posuit sub iure & diocesis episcopi Barcinonensis. Cui decreto subscripserunt, Raimbaldus episcopus Arrelatensis, Guisfredus archiepiscopus Narbonensis, Arnaldus episcopus Magalonensis, & Guillelmus Urgellensis. *Ex schedis isdem.*

Acta dedicationis ipsius Ecclesie, & simul decretum Hali Datus Denie tibi ob oculos ponimus transscriptum utrumque ab illustris. Petro de Marca ex Bibliothecario Ecclesie Barcinonensis.

ANNO
CHRISTI
1058.Ex App. ad
Marc. Hispan.
P. 1117.

Postquam imperator celi ac terrae, devoto mortis principe, ut aperisset mortalibus Januam vitae, glorificata per resurrectionem sui corporis carne, quam ex nobis pro nobis assumpsit de matre semper virgine, ascendit ad palatium caelestis cum patre & spiritu sancto vidurus & regnaturus sine fine, adimpleta sancti spiritus promissione, solus apostolorum exivit in universum orbem terrarum, & Christiani nominis vocabulum primum apud Antiochenam Ecclesiam cepit esse, & sic deinde per omnem mundum in diversis locis factus sunt Ecclesie, ut a solis ortu usque ad occasum nomen Domini esset laudabile. Hoc videns humani generis inimicus iuvit suis ministris paganis ac gentilibus ut perirentur & occiderent fideles Christi gladiis & multis cruciatibus & destruerent Ecclesias tam in urbibus quam in aliis mundi partibus, quod & factum est in Barcinonensi civitate antiquis temporibus a barbaris Hispaniam intrantibus, peccatis Christianorum exigentibus. Sed Christus quamvis peccatricem miseratus Christianam plebem, excitavit Ludovicum pium Regem, qui expulit Hismaeliticam gentem, & liberavit Barcinonensem urbem, & Christianus populus sic reparavit destructam Barcinonensem Ecclesiam sedem. Cumque idem Rex mortis perfolvisset debita, & volente mundi rota veteris temporum pertransisset secula, iterum propter hominum peccata gens invaluit pagana, & capta est Barcinona, & cum sacri ordinis ministri eversa sunt altaria. Sed etiam Christus miserum paratus, praedictam urbem postea recuperavit fidelibus, expulsi periferis gentilibus, & per successorem hereditatis tradidit Christianis Comitibus, de quorum linea vel genealogia naturali venit gloriosus Comes ac Marchio Raimundus Berengarii, factus est propugator & murus Christiani populi, & per eius victoriam cum adiutorio Christi facti sunt ei tributarii pagani Christianorum adversarii, quos plus quam omnes antecessores sui comprimens & faciens profugos, multos victoris fecit triumphos, & Christianorum amplificavit terminos. Jam vero divina grata, cum ipse Comes ac Marchio ampli honoris principatum obtinisset in terra, largitoris omnium bonorum recognovit beneficia, & pro tanto honore rependens ei multa servitia, iuste & pie consideravit de Ecclesia, quam Christi est sponsa, & mater est nostra. Unde in principali throno sui honoris intra moenia Barcinonensis civitatis cum vidisset aulam episcopalis sedis iam deficere vetustate operis & ex parte destructam a barbaris, indoluit causa divini amoris, & eam renovari & restaurari fecit & aequit a fundamentis ad honorem Christi & nomen san-

sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ insignis martyris A
& virginis, & in renovatione & restauratione
prædictæ sedis habuit consortem, cooperatorem,
& factorem pium atque benignum Guilbertum
præfate præsulæ urbis. Postquam autem magni-
ficus Comes ac Marchio Raimundus atque nobi-
lis ejus uxor domna Almodis & idem Pontifex
Barchinonensis immerita evolutione annos temporis
vidissent desideratam perfectionem cæpti ope-
ris, pro præmiis æternæ retributionis cœperunt
cogitare de die consecrationis, ut perfectius po-
tissent Deo placere de perfectione laboris & de
communis voto dedicationis. Igitur tantus Prin-
ceps & tam nobilis Comitissa tamque pius & be-
nignus episcopus constituerunt consecrationis in-
signe opus, & quartus decimus dies Xalendarum
Decembriæ est constitutus, & facta est ipso die
dedicatio ad millesimi quinquagesimi octavi ab in-
carnatione Domini tempus secundum æram nona-
gesimam sextam, indictione vero undecima pro-
pria notam temporibus, & in ope & in opere
dedicationis ejus invitatus est ab eis reverentissi-
mus Narbonensium archiepiscopus urbis metro-
politane Guifredus & religiosissimus Primas Are-
lataensis Ecclesiæ Rajemballus archiepiscopus ali-
que episcopi quorum numerus subscriptis declara-
bitur nominibus; & congregatus est infinitus di-
versa ætatis ac sexus populus, permixtis clericor-
um & laicorum ordinibus, ut magni gaudii &
festivitatis esset celebris conventus & anniversaria
memoria diei hujus in futuris non cessaret tem-
poribus, publicata etiam per seriem dotis hujus
factam & confirmatam ab ipsis archiepiscopis at-
que pontificibus, & ab ipso Comite & Comitissa
aliisque principibus, clericis videlicet atque laicis
videntibus, quæ modo verbis sic incipit talibus.
IN NOMINE sanctæ & individue Trinitatis.
Ego Guifredus archiepiscopus Narbonensis, & ego
Rajemballus archiepiscopus Arlataensis, & ego
Guillelmus episcopus Urgellensis, & ego alius
Guillelmus episcopus Ausonensis, & ego Beren-
garius episcopus Gerundenfis, & ego Arnallus e-
piscopus Elnensis, & ego Paternus episcopus ci-
vitatibus Tortosensis, & ego Guilbertus episcopus
Barchinonensis, una cum consensu ac jussu dom-
ni Raimundi principis Barchinonensis & Comitissæ
Gerundenfis & Marchionis Ausonensis, & cum
assensu suo conjugis nomine Almodis Comitissæ
nobilitatis, subarrantes aulo divinis legis cælesti
Regi sponsam Ecclesiæ Barchinonensis sedis,
donamus & confirmamus prædictæ sedi omnes Ec-
clesias & universa sua prædia & omne debitum
sibi jussu debitum & omnem censum & redditum
quantumcumque & quandoque & ubicumque
jussu adquisitum & adquirendum, ut secure &
libere habeat & possideat in perpetuum, & nulla
potestas hoc habeat vel aliquis homo per virtu-
tem vel per ingenium præter episcopi ipsius sedis
vel clericorum assensum. Præterea nos supradicti
omnes excommunicando sub anathematis interdi-
ctione confirmamus Majorgas & Minorgas insulas
Balearas & episcopatum civitatis Denis & epis-
copatum civitatis Molsæ & earum Ecclesias omnes
& quantum pertinet ad clericatus ordines, ut om-
nes episcopi, presbyteri, & diaconi, aliique cle-
rici in prælibatis insulis & in præfatis locis com-
morantes a minimo usque ad maximum & a pue-
ro usque ad senem ab hodierno die & deinceps
minime consentiant depolcere ab alio aliquo Pon-
tificum ullius ordinationem clericatus neque chris-
matis sacri consecrationem neque aliquem cultum
ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi
aut ab illo cui ipse præcepit sive permisit, &
Concil. General. Tom. XIX.

cut illa scriptura testatur quam inde Maichid &
filius ejus Hali Hismaelita quondam fecerunt &
Guilberto episcopo Barchinonensi dederunt &
tradiderunt. Insuper etiam admonemus atque
mandamus ut Barchinonensis sedis Ecclesia om-
nino sit libera & semper gaudeat franchitate se-
cura & Canonici simul cum ipsa canonica cum
rebus ad eandem canonicam pertinentibus. Ter-
minos quoque episcopatus sanctæ sedis Barchino-
nensis ita volumus esse distinctos & ab Ausonen-
si & Gerundenfis episcopatus esse discretos sicut
per antiquos norimus populos & sicut debite con-
stituti sunt contra orientalem & septentrionalem
plagam sive per plana, seu per colles devotos
atque montes excelsos, & contra meridiem lon-
ge per gurgites maritimos, & contra occiden-
tem versus Dertosam annotatos Balagari locos,
ut quicquid infra & extra prædicta sedes acqui-
sivit vel adquiserit per justæ largitionis modos
habeat confirmatum per nos prædictos episcopos
& manus nostras roboratum sive per alios atque
per me Raimundum Comitem & per me Comi-
tissam Almodem & successores nostros & filios
& nepotes & pronepotes & deinceps alios. Nam
& providentia nostra illud solenter providere cu-
ravit, ut si Tarraco, quæ diu clanguit, adhuc
per nos principes aut per successores nostros lar-
gente Deo vires convalescendi habuerit, & in
pristini honoris statum Deus reduxerit, per nos
& successores nostros non perdat quod jussu ha-
buit & habere debet & debite recuperare po-
terit. Sed & propter honorem Christi & sanctæ
crucis gloriam, ut sicut Regi Constantino, sic
nobis de barbaris per crucis triumphum det vi-
doriæ, constituissemus hujus diei anniversariam
de securitate & tranquillitate gaudere memoriam;
in qua nemo per octo dies anniversariæ memo-
riæ hujus consecrationis, quatuorquidem qui præ-
cedent, & quatuor qui subsequenter, interpõ-
tum novum diem festivæ rememorationis istius
sanctæ dedicationis audeat tollere vel faciat tolli
rem alicujus adventantis vel redeuntis vel assal-
liat vel assalliri faciat vel noceat quocumque mo-
do malignitatis, vel teloneum accipiat vel accipi
faciat cujuscumque hominis per hos dies conve-
nientis sive revertentis, neque in ipso eodem die
futuræ rememorationis istius consecrationis. De
ipsa quoque terra vel universis Ecclesiis aut pa-
rochiis vel qualibetcumque prædiis quæ ad cano-
nicam sanctæ crucis sanctæque Eulaliæ pertinent,
possidet vel abhinc per universa tempora jussu
possederit vel adquiserit, per auctoritatem beati
Petri apostolorum principis & per ordinem no-
strum excommunicamus & interdiciamus ut nullus
homo cujuslibet potestatis aut serus aut ordinis
aliquid inde audeat tollere aut alienare vel ad
dammum prædictæ canonice quolibet modo trans-
ferre vel commutare. Nemo prædiis ipsius Eccle-
siæ, ubicumque debita illi noverit, ad profectum
illius consecrationis manifestare non pigeat. Interdi-
cimus quoque juxta statuta sanctorum canonicorum
& auctoritatem sanctorum antiquorum patrum ut
nullus quorumlibet Pontificum infra fines ipsius
episcopatus Ecclesiæ consecrare vel penitentem
ejusdem episcopatus suscipere nec ejus clericos ordi-
nare præsumat, nisi forte præsul prænomina-
tus sedis assensum spontaneæ præbeat. Igitur hanc
universam nostram constitutionis dotem superius
promulgatam perenni lege vallituram censemus,
omnemque hominem illam observantem & ut
stabilis permaneat adjuvantem pro posse benedi-
cimus, & diuturnitatem vite præsentis & perpe-
tuitatem semper manentis obtineat præoptamus.
Kkk Sla-

ANNO
CHRISTI
1093.

Statuimus autem sub divini iudicii obsecratione & anathematis interdictione ut si quislibet homo cujuscumque potestatis aut ordinis hanc distrumpere vel violare nisus fuerit, aut diruperit aut violaverit, hic de parte Dei omnipotentis & beati Petri apostoli omniumque sanctorum & nostra excommunicatus permaneat & a conventu sanctae Ecclesiae & omnium Christianorum alienus existat, tartareisque vinculis innotatus inferorum poenas aeternaliter sentiat. Quod si ab intento desistat, & digna poenitudine simul & emendatione satisfaciatur, ab hac excommunicatione solvatur, & haec nostra constitutio inrefragabilis & inconvulsa per aeternum habeatur. Raimbaldus archiepiscopus subscripsit. Guisibertus gratia Dei episcopus subscripsit. Berengarius Dei gratia Tortulensis episcopus subscripsit. Miro presbyter, qui haec scripsit die & anno quo supra.

Privilegium Deniae & Majoricarum quod Hali Dux Deniae filius Mugeyd dedit & subdidit insulas Baleares & totum episcopatum Deniae sedi Barchinonensi & omnes Ecclesias & clericos ipsius episcopatus.

Notitia plurimorum tam instantium quam posterorum tradere satagimus qualiter superno opitulante numine sedes sanctae crucis sanctaeque Eulaliae Barchinonensis anno dominicae incarnationis quinquagesimo octavo post millesimum, insistentibus gloriosissimi praesulis ejusdem sedis Gislaberti intercessionibus, insularum Balea- rium clericatus atque ordinum necnon urbis Deniae adeptus est donum. Dux quoque praedictae urbis, dum viveret, nomine Mugeyd, interventu jamdicti Pontificis revocavit atque subdidit insulas praedictas Baleares, quas nunc vulgo Majoretas & Minoretas vocant, sub jure & dioecesi sanctae praefatae sedis Barchinonensis, statuens ac jubens ut omnis clericorum gradus in praedictis degens insulis a nullo pontificum auderet expectere ordinem alicujus clericatus, neque sacri christi- matis unctionem vel consecrationem, neque Ecclesiae dedicationem, neque ullius clericatus cultum

aliquem excepto auctoritate Barchinonensi. Hujus utique largitionis filius praedicti Ducis Mugeyd auctor & imitator nomine Hali dedit ac subdidit omnes Ecclesias & episcopatum praefatarum insularum & praedictae urbis Deniae juri & dioecesi sanctae sedis Barchinonensis, eodem videlicet modo quo genitor solus Mugeyd precatu praenominati Pontificis importavit universa haec sedi praedictae. Importationis autem praedictarum Ecclesiarum & episcopatus earundem historia digna cognitu ita se habet. IN DEI OMNIPOTENTIS NOMINE. Ego Hali Dux urbis Deniae & insularum Balea- rium Mugeyd jamdictus urbis olim Ducis proles assensu filiorum meorum & ceterorum Ismaelitarum in meo palatio majorum contrado atque largior sedi sanctae crucis sanctaeque Eulaliae Barchinonensi & praedicto praesuli omnes Ecclesias & episcopatum regni nostri quae sunt in insulis Balea- ribus & in urbe Deniae, ut perpetim abinceps maneat sub dioecesi praedictae urbis Barchinonensis, & ut omnes clerici, presbyteri, & diaconi in locis praetatis commorantes a minimo usque ad maximum, a pueris usque ad senem, ab hodierno die & tempore usque nunc conentur depolcere ab aliquo Pontificum ullius ordinationem clericatus neque christi- matis sacri consecrationem neque cultum ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi aut ab ipso cui ille praecerit. Si aliquis, quod absit, hoc largitionis donum improbo nisu adnullare vel distrumpere conatus fuerit, caelestis Regis iram incurrat, & ab omni lege poenitus exors fiat, postmodum hoc maneat indiscussum atque firmum omne per aeternum. Facta charta donationis VII. Kal. Januarii anno praescripto apud urbem Deniam jussu Hali & assensu filiorum suorum majorumque suorum inferius corroboratum.

Raimbaldus archiepiscopus sedis Arelatenis subscripsit. Arnaldus episcopus Magalocensis. Guisfredus sanctae primae sedis Narbonensis Ecclesiae episcopus subscripsit. Froterius Nemaufensis episcopus subscripsit. Guillelmus gratia Dei Urgellensis episcopus subscripsit. Arluvinus sacerdos, qui hoc scripsit die & anno quo supra.

SYNODUS DIOECESANA BAMBERGENSIS,

A Gunthario, Bamberg. Episcopo, celebrata, Anno Christi MLVIII.

De decimationum finibus inter Wirzburgensem, & Bambergensem Dioecesium.

3x M. Cod.
vulgar. Mar.
thaeim Coar.
Ger. 10 III.

IN nomine sanctae, & individuae Trinitatis, Notandum sit omnibus tam praesentis aetatis quam futurae posteritatis, qualiter, Ego Guntharius Quintus Babenbergensis Episcopus, propter multimoda meae Ecclesiae negotia, synodum universorum subditorum tenui, erat enim plebi hujus Episcopii, utpote ex maxima parte Slavonica, ritibus gentilibus dedita abhorrens a Religione Christiana tam in cognatorum connubiis, quam in decimationum contradictione, decretis Patrum omnino contraria. Quapropter communi omnium iudicio confirmatum est, ut qui sponte canonicis decretis nolent obedire compellerentur intrare, & qui canonicis banno constructi non decimaret bonis suis a Domino suo abdicaretur donec resipiscere compelleretur.

Hinc Synodo Eberhardus Comes Wirzburgen- sis advocatus superveniens decimationes quasdam novarum nostrorum per prolocutorem suum Apelin de Cunlat Wirzburgen- sis Ecclesiae repo-

ditulavit, sed meo advocato Wolframmo per prolocutorem suum Katzelinum de Hamtenfeld respondente a Domino Meinardo chartam de eadem re coram omnibus perlegente, Synodali iudicio expostulatio illa infirmata est supradicta decimatio nostrae Ecclesiae adjudicata, sicut ego, meique fideles protestati sunt Dominum nostrum Imperatorem Henricum hujus Episcopii terminos suo praedio a Wirzburgen- sis Ecclesiae commutasse.

Isti autem sunt testes, qui huic Synodo interfuerunt.

Herimannus hujus Bambergensis Ecclesiae Praepositus, qui canonicis interrogatus omnium assensu iudicium fecit.

Poppo Decanus.

Razzelin; Penno, Luitzo; Adelune, Gozebrot; Hartuic.

Me-

ANNO CHRISTI 1099.

Meinberdo Scholasticus. Adalbero Decanus de Duristat Hunno. Arnold de Sieslice. Oze de Stafelstein Sigelo, Ruohtart, Necer; Adalbrabt; Odaltic; & fere omnis Clerus Bambergensis Ecclesie.

Laici autem isti erant.

Cono Palatinus Comes. Pertolt, & Fridericus filius ejus. Gotefcale, & Frideric filius ejus. Eppo de Nuheim. Gozarin, Comes Adalbraht de Vorst. Stercbere Comes. Gosvin Comes. Regimboto Comes, & filius ejus Diemar. Kraft Comes. Immo, Walipoto.

A

Judices isti adfuerunt.

Gumprecht & filius ejus Meingos Heriman & Volcrat. Ebo; Vocho; Aseuin. Adelolt de Trubaha, & frater ejus Hammo. Erbo de Wizenaha.

Ministeriales autem isti.

wiccer. Mazelin B Arnolt de Sichendorf. Teimo. Tuticho, & frater ejus Babo Deipolt, & alii plures quos nominare longum est.

Acta idibus Aprilis. Indiæ. IV. anno Dom. Incarnationis MLVIII. anno Episcopatus Domini Guntharii II.

ANNO CHRISTI 1099.

ANNO CHRISTI 1099.

CONCILIIUM SUTRINUM, (1)

ANNO CHRISTI 1099.

Quo Benedictus pseudopapa & schismaticus, cognomento Mincius, depositus, omnique sacerdotali officio privatus est, anno MLIX. tempore Nicolai pape II. electi.

IN hac synodo invalorem sedis apostolicæ Benedictum depositum, omnique sacerdotali munere privatum esse, & postea veniam a pontifice petivisse, habetur, inquit Baronius, in codice Vaticano, qui inscribitur Liber consensum: Idem testantur vetera Romanorum pontificum gesta, quæ collegit Nicolaus Aragonensis cardinalis, his verbis Celebrata itaque in pace electione (ut dictum est) Senus dictus Nicolaus pontifex cum archidiacono & cardinalibus consilium habuit, ut pro causa jam dicti Voltrouphi intrusi, apud Sutrium Synodum celebraret: ad quam non solum episcopus Tuscia & Lombardia, sed & magnam Godefridum, & Guibertum cancellarium convocare deberet. Quod absque deliberatione factum est. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum papam cum personis, quæ apud Sutrium convenerant, in synodo residere cognovit: sedem quam invaserat, conscientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum postea

quam Nicolaus pontifex rei veritatem cognovit, concilio cum fratribus habito, ad Urbem una cum eis, non cum potentia, sed tamquam bonus & humilis pastor accessit. Unde, auctore domino factum est, quod cum a populo & clero, digno honore susceptus, iuxta consuetum ordinem a cardinalibus in sede apostolica positus est. Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad presentiam Nicolai pape veniam petiturus accessit: & ad ejus vestigiis protidens, violentiam se fuisse perpetuum asseruit: sed in vastationis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digno factis recipiens, episcopalis & sacerdotalis officii depositionem incurere meruit. Illud autem ipsius pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum pontificum capitanti, Urbis dominium, & ecclesiastica jura, qua illicite occuparant, per violentiam detinebant. Hinc ibi. Quæ acta esse in concilio ab eodem pontifice celebrato dubium non est.

CONVENTUS MEDIOLANENSIS,

In quo clerici uxorati, & schismatici in ecclesia Romana pacem admitti sunt coram legatis apostolicis Anno 1059. habitus.

PRÆMONITIO COLLECTORIS.

Suppl. Mand. PG 1000.

Annatus in Synodo Novariensi, seu ad Fontanetum S. Arialdus, & Landulphus, qui clericos de incontinentia, & hmonia reos agebant, causam suam ad Stephanum Romanum Pontificem detulerunt; eoque interim satis factis, res transiit ad Nicolaum II. qui legatos suos Anselmum de Badagio Mediolanensem civem ac Lucensem episcopum, cum Petro Damiani episcopo Ostunsi, & S. R. E. Cardinali eo direxit, ut turbas saperent, errantesque in viam redigerent. Eo convenientes legati celebrem cleri conventum induerunt, in quo rem a se gestam nar-

erat idem Petrus Damiani in epistola ad Hildebrandum archidiaconum, quam hic referendam eo libentius suscipio, quod veluti in Synodo a se coacta id totum præfatum narrat; & cum res tota sit ecclesiastica, atque maxime ætate illa celebris, nominem fore arbitror, qui suo jure accuset, si inter synodos sæculi hujus reponendam censuerim. Insuper & hanc ipsam conventum synodum Ambrosianam vocat Arnulphus lib. III. cap. XII. lib. Mediolan.

Tempus vero rei gesta ex eodem Arnulpho, utcumque elicitor; narrat enim provocacionem ad

510.

(1) Sutrinse Concilium anno 1099. antequam Nicolaus II. in Urbem veniret, ideoque mense Januario, quo et testatur Leo Offensis l. 3. c. 13. Romam adventavit, celebratum. Pagus ad an. Chr. 1059. Concil. General. Tom. XIX. Kkk 2

ANNO
CHRISTI
1059.

*Stephanum IX. papam interpositam fuisse, legationem A
vero a Nicolao II. missam; in qua intelligis sub
ipso Nicolai erupundis id actum. Insuper Romanam
synodum anni 1059. Mediolanensi huic conventui
posponit; quibus omnibus indicis sedes Mediolanen-
sis hujus conventus annus 1058. qui primus est Ni-
colai, designatur. Nunc vero ipsa S. Petri Damiani
epistola promenda est.*

Domino Hildebrando venerabili Archidiacono,
Petrus peccator monachus sincerissimæ devotionis
affectum.

Privilegium Romanæ ecclesiæ quantas habet
vires ad servandam canonicæ æquitatis, & justitiæ
regulam, quantumque vigorem ad disponendam
ecclesiasticæ status continet disciplinam, solus il-
le dilucide comprehendit, qui ecclesiasticis con-
suevit insudare negotiis. Quod utique privilegium,
qui inexpertus est parvipendit, exercitatus am-
plectitur. Quia sicut arma non curat, qui certame-
n ignorat; sic e diverso telis inhianter accin-
gitur, qui ad reportandos ex more victoriarum
titulos animatur. Armis autem privilegium Roma-
næ ecclesiæ non incongrue comparaverim, quia
dum hæc una per cathedram beati Petri totius Chri-
stianæ religionis caput effusa, cunctis in orbe ter-
rarum principetur ecclesiis, velut dux ante aciem
fidelium cuneis fulta, ac specialis prærogativæ au-
thoritate munita, & evangelico mucrone veritatis
resistentium cervicibus obruncat, & ad invidiosissime
dimicandum totam Christi militiam in unius cha-
ritatis, ac fidei unanimitate conspirat. Hoc tu
subtiliter, ut & alia multa perpendens, frequen-
ter a me charitate, quæ suppetat omnia, postu-
lasti, ut Romanorum pontificum decreta, vel
gesta percurrens, quidquid apostolicæ sedis autho-
ritati specialiter competere videretur, hinc inde
curiosus exciperem, atque in parvi voluminis
unionem novæ compilationis arte confidarem. Hanc
itaque tuæ petitionis instantiam cum ego negli-
gens floci penderem, magisque superstitioni,
quam necessitati obnoxiam judicarem, divinitus,
ut reor, actum est, ut Mediolanensem urbem,
beatissimi Nicolai papæ legatione functus, adirem.

Erat enim inter clericum, & populum propter
duas hæreses, Simoniacam videlicet, & Nicolai-
tarum, satis turbulenta seditio. Nicolaitæ autem
dicuntur clerici, qui contra castitatis ecclesiasticæ
regulam sceminis admiscerunt. Qui plane tunc
sornicatores sunt, cum scædi commercii copulas
ineunt; tunc Nicolaitæ jure vocantur, cum hanc
lethiferam pestem velut ex autoritate defendunt.
Vitium quippe in hæresim vertitur, cum perverſi
dogmatis assertionem firmatur. Quid plura? nobis
digna sedis apostolicæ veneratione receptis, ac
negotiis, quæ nos attraxerant, intimatis post
diem alterum, factione clericorum repente in po-
pulo murmur exoritur, non debere Ambrosianam
ecclesiæ Romanis legibus subjacere, nullumque
judicandi, vel disponendi jus Romano pontifici
in illa sede competere. Nimis indignum, inqui-
unt, ut quæ sub progenitoribus nostris semper
extitit libera, ad nostram confusionis opprobrium
nunc alteri, quod absit, ecclesiæ sit subjecta.
Postremo tumultuantium clamor attollitur, ex
diversis partibus ad episcopale palatium venit:
dein tintinnabula perstreperunt prægrandis ære
tabæ, quæ illic est, tota civitas clangoribus in-
tonatur. Intentabant mihi, ut ita loquer, omnia
mortem, & ut ab amicis meis mihi sæpe sugge-
stum est, nonnulli meum sanguinem sitiebant.
Augebat autem hujus ignis incendium hoc per-
maxime, quia congregatis quasi ad synodum to-
tius Ambrosianæ parochiæ clericis, ego in medio

residens, sive potius præsidens, reverentissimum
Mediolanensem archiepiscopum ad sinistram, pru-
dentia quoque, ac sanctitate conspicuum Ansel-
mum Lucensem episcopum posuisse mihi accusa-
bar ad dexteram. Hinc porro quanta a trementi
populo dici potuerint, non necesse est apicibus
tradi, quod nimirum per se valet intelligi. Et
revera ipse dominus archiepiscopus, mox ut nostræ
est præfessionis admonitus, impiger obtulit, ultro
etiam, ut si ego præciperem, in scabello, quod
nostris suberat pedibus, sine controversia reside-
ret. Dicant id non simplici factum intentione
qui volunt. Nos autem non hoc irritationi po-
puli zelantis, ut fertur, adscribimus, sed aposto-
licæ sedis reverentiæ deputamus. Ut autem ad
compendium veniam, ascendi pulpitem; ac sedito
vix populo hujusmodi sum verbis exorsus.

Noverit charitas vestra, dilectissimi, non me
pro Romanæ ecclesiæ huc honore venisse, sed
vestram gloriam querere, vobis salutem, & gra-
tiam, quæ in Christo est, cum eis auxilio si per-
mittitis, providere. Quo enim pacto honore in-
diget parvuli hominis, quæ laudes, atque præ-
conia ex ipsius ore sortita est Salvatoris? Quæ
autem provincia per omnia regna terrarum ab
eius ditione extranea reperitur, cujus arbitrio
ipsum quoque cælum & ligatur, & solvitur? Om-
nes autem sive patriarchii cujuslibet apicem,
sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras,
vel ecclesiarum cujuscumque ordinis di-
gnitatem, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet
conditionis homo purus instituit, & prout volun-
tas, aut facultas erat, specialium sibi prærogati-
varum jura præfixit. Romanam autem ecclesiæ
solus ipse fundavit, & super petram fidei mox
nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero
terreni simul & cælestis imperii jura concessit,
Non ergo qualibet terrena sententia, sed illud
verbum, quo constructum est cælum & terra,
per quod denique condita sunt elementa, Roma-
nam fundavit ecclesiæ. Illius certe privilegio
fungitur, illius autoritate sulcitur. Unde non
dubium quia quisquis cuilibet ecclesiæ jus suum
detrahit, injustitiam facit. qui autem Romanæ
ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium ec-
clesiarum capite traditum auferre conatur: hic
procul dubio in hæresim labitur: & cum ille po-
tetur injustus, hic est dicendus hæreticus. Fidem
quippe violat, qui adversus illam agit, quæ ma-
ter est fidei; & illi comumax investitur, qui eam
cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur.

Ut autem omnis aliis, ad id, quod nunc agi-
tur, veniamus: non debet ignorare sancta vestra
devotio, quia beati Apostolorum principes Petrus,
& Paulus, sicut per suum sanguinem Romanam
ecclesiæ consecraverunt: ita mox inter ipsa nascentis
fidei rudimenta hanc Mediolanensem ecclesiæ
per suos discipulos lucrati sunt Christo. Naza-
rius quippe martyr insignis, sicut scriptum testas-
tur, Petri autoritate, baptisma a Lino ejus
successore suscepit: qui postmodum cum B. Cel-
so in hac sancta urbe martyrio coronatus est.
Sancti vero martyres Protasus, utque Gervasius
beatum Paulum apostolum magistrum, ac præcep-
torem habuisse noscuntur; sicut B. Ambrosius &
ipse testatur. *Isti sunt, inquit, qui monita mea
sequuti, respicientes prædia, & divitias, secuti sunt
Domini nostri vestigia.* Sicut ergo Salvator noster
binos ante faciem suam discipulos misit; ita
quodammodo uterque sanctus apostolus ex magi-
sterio suo in hanc urbem prædicatores sanctæ
fidei geminos destinavit. Cum ergo vestre salu-
tis authores ex Romanæ ecclesiæ prodierint disci-
puli.

ANNO
CHRISTI
1059.

scriptura, consequens est, juxta æquitatis ordinem, A ut ecclesia Romana mater, Ambrosiana sit filia. Ut autem hic ordo inter utramque Ambrosianam videlicet, & apostolicam sedem, non noviter oriri, sed antiquitus tenuisse non dubitetur; B. Ambrosius cum hanc Nicolaitarum sordem ad sanctorum sectare perniciem in hac urbe doleret, eamque per se solus coercere non posset, sedis Apostolicæ mox quaesivit auxilium: cui videlicet is, qui tunc præerat papa Siricius, tres personas, presbyterum, diaconum, & subdiaconum ad correctionem ulciscendi hujus sceleris destinavit. Cum his itaque beatissimus pontifex, quos corrigere non potuit, velut scatelem vermium sentinam ex urbis hujus sagena projecit; unde & ipse B sanctus Ambrosius in omnibus sequi se magistram sanctam Romanam profiteretur ecclesiam. Scrutaminis itaque scripturas vestras, & per quod vultis diligenter inquirite, & si non potestis apud vosmetipsos invenire, quod loquimur, mendacii attingite: si autem potestis, nolite veritati resistere, nolite matrem vestram crudeliter impugnare; sed ex cujus uberibus hac salsitudo apostolicæ fidei; ejus semper gaudere solidis doctrinæ cælestis dapibus recreati.

Quantum profuerit ratio reddita.

His itaque rationibus de prærogativa, & principatu sedis apostolicæ redditus, populus omnino benevolus reddidit, & executurum se, quidquid inungerem, unanimitè pollicetur. Tunc nimirum liquido pensatis, in ecclesiasticis causis quantum Romanæ ecclesiæ posse privilegium valeat; quamque hoc sancta tua prudentia non otiose deponat. Quod utique Deo annuente implere studebimus, si tamen hujus rei gesta prius ordinem digeramus. Quid multis moror? Adest clericorum plurimus ille conventus communiter, & sigillatim quisque perquirunt, vix e tanto numero quispiam promotus ad ordinem sine pretio reperitur. Erat enim genuinus, immo inordinatus ordo, & inevitabilis regula illius ecclesiæ; ut quicumque ad quemlibet ordinem, vel etiam ad episcopatum consecrandus accederet, præfixum prius absque ulla controversia canonem daret. D Hic plane quot curis afflictus, quot sim cogitationum stimulis ædiatus, quot denique suspiria ex imis visceribus traxerim, facunda etiam lingua non explicat. Tam late siquidem diæcesis, tam nobilibus urbis, omnes ecclesiæ sacris mysteriis profanare, quodam modo christianæ religionis videbatur eversio. Sed & litigiosum erat indulgere paucis, cum sere omnium esset culpa communis: nec legitimum videbatur diversa in eos prodire sententia, cum esset una omnibus causa. Hoc etiam nostras augmentabat angustias, quia nisi qualemcumque decisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage furentis populi se jurgia non sedaret.

De reconciliandis hæreticis.

Tunc inter multas disceptationes processit in medium illa Innocentii papæ sententia ab antiquioribus inventa: *Quod a multis peccatur, inultum est.* Illa quoque discretio ad memoriam rediit, quam SS. Pontifices, & authentici canonum conditores de Donatistis, & Novatianis, ac reliquis, qui apud diversas hæreses ordinati sunt, invenerunt. Id etiam nos non præterit, quod nostræ memoriæ nonus Leo papa plerosque simoniacos, & male promotos, tamquam noviter or-

dinavit. Hinc & alia plura meditantibus, & invicem conferentibus istud etiam devenit in manus, quod insignis papa Leo I. Januario scripsit episcopo: (epist. III.) *Letis, ait, fraternitatis tuae literis, vigorem fidei tuae, quem olim novimus, agnovimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilantè exsequeris, ne lupi, qui sub specie ovium subintraverunt, bestialis savitia simplices quoque dilacerent, & non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam qua sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commendam, infamantes ad animæ periculum pertinere, & quisquam de his, qui a nobis in hæreticorum, atque schismaticorum sectam delapsus, & se utcumque hæretica communionis contagione maculavit, respiciens in communionem catholicam, sine professione legitima satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & spiritualis medicina utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursum reverti ambiant, prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnatos sine ambiguitate fateantur; ut sensibus pravus etiam peremptis, nulla sperandi superstiti occasio, ne ullum membrum saltem possit societate violari, cum per omnia illis professio propria capere obtineat. Circa quos etiam illam canonum constitutionem precipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni promotionis C spe, in quo inveniantur ordine. Abilitate perpetua maneant; si tamen iterata simulatione non fuerint maculati. Non hoc leve apud Dominum noxam incurrit, qui de salibus ad sacros promovendis ordines judicavit. Quod si cum grandi examinatione promissio conceditur inculpatis, multo magis non debet ticcere suspectis. Idem quoque Leo in hæreticorum receptione Anatolio Constantinopolitano episcopo sic mandavit (epist. 36.) Qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, & accusare magis se eligunt, quam tueri, pacis, & communionis nostræ unitate lætentur, ita ut digno prius anathemate; quæ contra fidem catholicam sunt recepta damnentur. Aliter enim in ecclesia Dei, quæ corpus est Christi nec rata sunt sacerdotia, nec vera sunt sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Nec aspere igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temere est targenda. Idem vero Aquilejensi episcopo scribens ait (Epist. 84. ad Nicetam). Damnent apertis promissionibus sui superbi erroris auctores, & quod in doctrina eorum universalis ecclesia exhorruit, detestentur. Omnia decreta synodalia, quæ ad excisionem simoniacæ hæreseos Apostolicæ sedis confirmavit autoritas amplecti se, & in omnibus approbare plenis, & apertis, ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur. Illud etiam nos non aufugit, ubi Fulbertus Carnotensis episcopus primati suo super presbytero per pecuniam ordinato ex auctoritate Toletani concilii tale reperitur dedisse consilium, (Epist. 25. Leutherico archiep. Senon.) (Aliis quippe præmissis hoc intulit) „Propterea, „ inquit, depositum non reordinabis, sed red-*

„ detis ei suos gradus per instrumenta, & per „ vestimenta, quæ ad ipsos gradus pertinent, ita „ dicendo: *Reddo tibi gradum Ostiarii, & te in „ illum gradum restituo &c. in nomine Dei Patris, „ & Filii, & Spiritus Sancti.* Novissime autem „ benedictione lætificabis eum, sic concluden-

do: *Benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti super te descendat, ut sis restitutus in*

ordine sacerdotali, & offeras placabilis hostias Deo A
laudis pro peccatis, atque offensionibus populi om-
nipotentis Deo, cui est honor, & gloria in secula
seculorum. Hoc etiam nostram memoriam
non pertransiit, quod beatus papa Gregorius Neo-
phytis Anglis dispensative ad tempus conjugia
canonibus interdicta, permisit, (Epist. 31. lib.
ult.) Apostolica etiam illa discretio nobis ad me-
moriā est redunda, quæ Gentilibus nuper con-
versis ad fidem nihil aliud oneris imposuerunt,
nisi ut ab immolatis simulacrorum, & sanguine,
& suffocato, & fornicatione se tantummodo cu-
stodirent. In ardo itaque positi, quia non pote-
ramus mala illius ecclesie mera canonum autho-
ritate corrigere, studuimus saltem peruersis
uobis finem imponere, ac gratuita promotionis
ordinem futuris temporibus providere. Exegimus
igitur ex tunc, & deinceps gratuita promotionis
inviolabilem sponsonem prius per monumenta hi-
terarum, deinde per manum, postremo per evan-
gelicum sacramentum. Et quidem sponso stylo
digesta, ut apud nos habetur, hic simpliciter
transcribatur.

Sponso Archiepiscopi Mediolanensis.

Wido divina gratia Mediolanensis ecclesie archie-
piscopus, omnibus Christi fidelibus, ejusdem
ecclesie clero, & populo æternam salutem in Do-
minio.

Non ignorat sancta devotio vestra, dilectissimi
fratres, & filii, quam reprobam, quam detestabi-
lem, Deo odibilem, ignominiosam, atque peruersam,
omniumque sanctorum canonum auctoritate dam-
nata consuetudo in hac sancta ecclesia, cui, Deo
auctore deservio, antiquitas inoleverit, quamque
lethalis, atque pestifera lepre animas innocen-
tum contaminatione perfuderit, simoniacæ vide-
licet hæresis damnata, semperque damnanda ve-
nalitas, & perniciofa negotiatio hujusmodi, quæ
in hac sancta ecclesia consuetudinaliter obtinebat,
ut quisquis ad clericales ordines provehendus ac-
cederet, de subdiaconatu quidem duodecim num-
mos, de diaconatu vero decem & octo, postremo
de presbyteratu suscipiendo viginti quatuor, quasi
per præfixam conditionis regulam daret. Hoc in-
taque modo Simon magus, heu prohi dolor!
hanc sanctam Ambrosianam ecclesiam peruersita-
tis suæ velut officinam fecerat. Pollem, malleos,
& incudem, trapesita ac monetarius iniquitatis
habebat; nihilque aliud, nisi animarum omnium
commune periculum fabricabat. Nostris vero tem-
poribus, quia Salvator noster pius, ac misericors
plebem suam, quam pio cuore redemerat, sub
hæc mortiferi languoris atrociam perire condidit,
velut ad obviandum, ac viriliter obstitendum vo-
raci, ac virulento draconi vestros animos, visi-
tante Spiritus Sancti gratia, concorditer incita-
vit; ita ut quibusdam ex nostris sedem apostoli-
cam aduentibus, tantum hujus terræ periculum
sanctus, ac Deo dignus Nicolaus papa cognosce-
ret, atque ad compefcendum, & funditus extir-
pandum hoc facinus domnum Ostiensis Petrum
episcopum destinaret. Quapropter, dilectissimi fra-
tres, in conspectu Dei omnipotentis, & filii ejus
Christi Jesu, qui judicaturus est vivos & mor-
tuos, & Spiritus Sancti, qui hæc pestem specia-
liter damnat, ac destruit, sub testimonio om-
nium Angelorum, cunctorumque Sanctorum Dei,
præfente jam dicto domno Petro episcopo, & et-
iam venerando domno Anselmo Lucensis episco-
po, & omnibus vobis, damno, detestor, ac re-
probam judico hæc peruersam, quæ hæcenus vi-

guit in hac ecclesia, negotiandi consuetudinem,
omnemque simoniacam hæresim. Insuper obligo
non solum me, sed & omnes clericos meos, qui
nunc sunt, omnesque successores nostros, & in-
violabili nodo firmissimæ promissionis astringo,
ut nec ego, nec quisquam successor meus, nec
Inquisitor, neque Rodolarius, nec aliquis hujus-
modi de promovendis ad ecclesiasticos ordines a-
liquid tollat. Quod si suadente diabolo, sive ali-
quis nostrum, qui nunc sumus, sive successorum
nostrorum, qui post nos futuri sunt, hujus salu-
berrimæ promissionis violator extiterit, & ali-
quid in conferendis ordinibus tollere pestifera ne-
gotiatione præsumperit: dator simul & acceptor
cum iplo hæresis hujus auctore Simone perpetuo
anathematis vinculo constringatur, & a Dei om-
nipotentis, omniumque sanctorum consortio se-
paratus cum Juda, & Caïpha, cum Dathan, &
Ablron sub æternæ damnationis atrocitate dam-
netur. Nicolaitarum quoque hæresim nihilomi-
nus condemnamus, & non modo presbyteros,
sed & diaconos, & subdiaconos, ab uxorum, &
concupinarum sædo consortio nostris studiis, in
quantum nobis possibilitas fuerit, sub eodem,
quo supra, testimonio arcendos esse promitti-
mus. Quod ut verius credatur, nos cum nostris
clericis propria manu subscribendo firmamus, si-
gilli quoque nostri formam imprimi jubemus.
Insuper hoc addentes, ac sub ejusdem sponso-
nis vinculo inviolabiliter promittentes, ut neque
de abbatibus ordinandis, neque de capellis, vel
quibuslibet Ecclesiis investendis, vel ordinandis,
sive tradendis, neque de Episcopis promovendis,
neque sacrosancto chrismate, neque de consecra-
tione ecclesiarum, vel nos, vel nostri familiares
aliquid omnino tollamus. Spiritus sanctus, qui
sanctorum chrismatum auctor est, nos, nostros-
que successores ab omni vinculo præfate maledi-
ctionis eripiat: ita tamen, ut hæc saluberrimam
constitutionem perseveranter implere concedat,
qui cum Patre, & Filio vivit in secula seculo-
rum. Amen.

Ego Dei gratia Wido Mediolanensis ecclesie
archiepiscopus hanc sponsonem a me factam fir-
mavi, roboravi, atque subscripsi. Odalricus Vi-
comedominus, & Presbyter subscripsi.
Griberius Presbyter subscripsi.
Arderatus Presbyter subscripsi
Atto Presbyter subscripsi
Aripandus indigne Diaconus subscripsi
Ardericus Diaconus subscripsi
Ambrosius Diaconus subscripsi
Atto Diaconus subscripsi
Liprandus subdiaconus subscripsi
Landolphus subdiaconus subscripsi
Atto subdiaconus subscripsi,
& alii subscripsere.

Jurjurandum Archiepiscopi.

Postmodum accedens idem archiepiscopus ante
sanctum Altare, præfente Domino Lucense, ju-
ravit in manum meam, dicens: „ Si hæc, in-
„ quit, de simoniaca, & Nicolaitarum hæresi
„ delenda, & funditus destruenda fideliter non
„ observavero, ab omnipotenti Deo, & omnibus
„ sanctis sim excommunicatus, & anathematiza-
„ tus, & ab omni christianorum consortio inve-
„ niar alienus. „ Similiter & Vicedominus, &
„ Cancellarius ejus, & omnes illi, qui aderant,
„ clerici, manus suas in manum meam dederunt,
& hæc eadem excommunicationis, & anathema-
tis verba dixerunt. Deinde accessit Arnulphus
nc.

ANNO
CHRISTI
1093.ANNO
CHRISTI
1093.

nepos archiepiscopi, honestus videlicet & prudens A
Clericus, cujus unam manum archiepiscopus tenuit, alteram ipse super laudum Evangelium posuit, & juravit, dicens: Dominus meus Wido Archiepiscopus, qui hic est, ab hodie in antea, & quod promisit de castitate clericorum fideliter observabit: & insuper nunquam consecrabit alicujus Ordinis Clericum sub diocesis, præter Monachos, quam ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc Breviculo scriptum est. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.

Indiculus Sacramenti eorum, qui promoventur.

Pro suscipiendis Ecclesiasticis, sive per me, sive per submissam personam, seu per quodlibet B ingenium, neque dedi neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.

Pœnitentia Archiepiscopi.

Hoc factò Dominus Archiepiscopus illico in pavimentum cum omni humilitate prostratur, & injungi sibi pœnitentiam pro venalitate hujus nefandò commercio deprecatur; cujus videlicet sceleris, licet in illa ecclesia non ipse primus extiterit auctor, non tamen, ut debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum sibi pœnitentiam indidit, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecunie quantitate præfixit. C

Jusjurandum Archiepiscopi, & populi non diversum.

Mox majorem Ecclesiam simul ingressi, pulpitum ascendimus. Tunc coram copioso populo civitatis, & clero, clericum suum tadis sacrosanctis Evangelii, jurare fecit, quod ipse Archiepiscopus, donec adiret, in quantum posset (excepta suorum bonorum datione, si nollet) istas duas, Nicolaitarum, videlicet, ac simoniacarum hæreses, omni studio, totisque viribus sincere, ac fideliter extirpare contenderet: ita ut neque Presbytero, neque Diacono, neque Subdiacono seminam cum gradu simul habere permetteret, a conferendis etiam ecclesiasticis sacramentis venalitate omne commercium funditus prohiberet. Id ipsum jusjurandum contra simoniacos, & Nicolaitas permaxima pars populi, non modo civilis, sed & suburbani jam dederat, quorum videlicet multitudo millenarium, ut fertur, numerum excedebat.

His ita gestis, consideratisque sanctorum Patrum sententiis, quos superius memoravimus, aliorumque, quos studio brevitate omisimus, visum est nobis, ut omnes illi clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum tolemais reconciliarentur, ornamenta de manu episcopi recipientes, sicut Pulbertum Episcopum, supra narravimus, dedisse consilium: hoc tamen prius, quod infra scriptum est, ante sanctum altare legentes.

Jusjurandum Clericorum.

Ego Arialdus dictus Diaconus de Capella Mediolanensis Archiepiscopi, hac scriptura, quam manu mea scripsi profiteor, me eam fidem tenere, quam sacrosancta septem concilia Evangelica, & Apostolica auctoritate firmarunt, & quam beatissimi Pontifices Romani ad diversos data prædicatione lucidissima veritatis exposuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreses, extollentes se adversus sanctam Catholicam, &

Apostolicam Ecclesiam, specialiter vero, atque nominatim simoniacam hæresim, quæ in ipsam ecclesiam conatur introducere sacrorum Ordinum, sive officiorum maledictam venalitatem: deinde Nicolaitarum æque abominabilem hæresim, quæ impudenter latrat sacri altaris ministros debere, vel posse licenter uti conjugibus, quomodo & laicos: unde quia his diebus hæc duæ hæreses, scilicet simoniacorum, & Nicolaitarum gravior ecclesiam Dei vexant, & impugnant, Simoniacos omnes & Nicolaitas cum dogmatibus, auctoribus, sectatoribusque suis æterno anathemate dignos esse pronuntio, jurans per sanctam Omunion Trinitatem.

Pœnitentia Clericorum.

Pœnitentia autem Clericorum talis est. Il nimirum, qui solum constitutus a diabolo regulæ canonum dederunt, ita ut nonnulli eorum vix peccatum hoc esse cognoscerent, quinque annorum pœnitentiam acceperunt, hoc modo, ut omni tempore, æstate simul, & hyeme duos dies, duabus autem anni quadragesimis. Natalem videlicet, & sanctum Palcha præcedentibus, tres dies per hebdomadam jejunarent in pane, & aqua. Eorum autem, qui plus dederunt, septem annorum est pœnitentia, sub eadem scilicet jejunii quantitate distincta: post quod septennium, quamdiu vixerint sextam feriam jejunabunt: qui autem jejunare facile non potest, unum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere licentiam habet, ita ut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta Metansis, aut unum pauperem palcat, & loris pedibus nummum portrigat. Hoc insuper Dominus Archiepiscopo promittente, quod omnes orationis causa proculiple dirigeret, sive videlicet Romam, sive Turonum: ipse autem Archiepiscopus profecturum se ad B. Jacobi venerabilem tumulum, qui est in Hispania disponebat. His itaque tali modo reconciliatis, decretum est, ut non mox passim omnibus redderetur officium, sed his dumtaxat, qui litteris eruditi, & casti, & morum gravitate viderentur honesti; cæteris autem sufficeret, quod sanctæ ecclesie per divinam gratiam essent rursus inserti, a qua catenus fuerant divinæ sententiæ falce præcisi. Illi etiam ipsi, quibus ministrandi licentia redditur, non ex male mercata veteri ordinatione admissum reparantur officium, sed ex illa potius Beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, qua in Beatum Apollinarem repente usus est, dicens: surge; inquit, accipe Spiritum Sanctum, simulque Pontificatum.

Ecce omnem discretionis illius ordinem apud Mediolanensem urbem habitum, breviter exposuimus: adhuc tamen atrum sedis apostolicæ judicio placeat ignoramus. Nos enim si quid erravimus ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc est enim illa, ut ira loquar, officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri dicebatur filius præsidet: ad cujus regulam omnis merito moneta reducit: ad cujus reformationis lineam quidquid uspiam depravatum fuerit, reformatur. Utrum autem ego in reconciliatione illorum erraverim, nescio, unum autem per omnipotentis Dei clementiam spero, quia post tot jurationum genera, quibus archiepiscopus hæc promissa firmavit, post sacramenta tam multiplicis populi per Evangelium data, post juramenta certe omnium clericorum ante sanctum altare literis, & proprio ore prolata. utraque istæ hæreses sic in illa

ANNO CHRISTI 1053.

illa ecclesia sunt per argumenta provida coactio. A stolicer tamen sedes hanc apud se retrahenda dis- cutiat: & utrum pando, an lima digna sint ex- non sint ad redire certamina reparanda. Apo- auctoritatis sum censura decernat.

ANNO CHRISTI 1053.

~~224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240~~

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Constantino Lichudo Constantino Patriarcha praeside Anno 1058. habitum aut circiter.

Suppl. Mand. App. Tom II. pag. 12.

Constantinum Lichudis Ecclesiam Constantinopolitanam administrandam suscepisse anno 1059. medio Jan. sui cursum evoluto P. Cuperus in historia Chronologica Patriarchatum Constantinopolitanorum defini- vit. Qui tamen, s. Jul. Greco Romanorum diligenter evolovisset, supputationem hanc suam mendosam insci- ligit: nam anno 1058. qui Graecorum erat annus 1567. & indictionem XII. Decembri mense habebat, Constantinus iste jam sacrum clavum gerebat, eodemque anno synodum habuit, quam hoc transire in co- dem Jure Leoniclavii tom. I. Lib. IV. Senten. Synod. II. pag. 264.

CONSTANTINI LICHUDIS

Β ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τῷ Λιχιδῷ.

Scriptum in Synodo subnotatum, de seruo criminali.

Σημείωμα συνοδικόν, περὶ δόλου ἰγκληματικῷ.

Constantinus miseratione Dei archiepiscopus.

Κωνσταντῖν· ἰδιῶ Θεῷ ἀρχιεπίσκοπ·

Constantinopolis, nova Roma, & universalis patriarcha.

Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Inter omnia alia majoris ecclesiae Dei jura & bona, nec ea quae de servis statuere placuit, ab æquitate ac decore sunt aliena. Nam quotquot horum quoque cædis piaculo pollui fuerint, & intra facta ejus sepra pervenerint, adhibita commiseratione recipiuntur. Et a morte quidem ipsos ecclesia materna pietate sicut & alios, liberat: verum eosdem ad servitutem perpetuam, quam cum eorum tota se vita porrigit, pro sua consuetudine antiqua ceu divino quodam rigore damnat, sacris ipsos monasteriis ac domibus religiosis vendens, ut etiam spe conceptam vitam ab heri liberam imperio suis excludant animis, & ipso nomine servitutis accusantem facinus stimulum habeant, perque poenitentiam cædis turpitudinem expurgent. Itaque Demetrium Titii servum, cædis inquinamento pollutum, idque confessum, veluti qui piaculum cædis admisit, ex more prisco hæc magna Dei ecclesiae per religiosissimos defensores, Demetrio Prienensi episcopo, xv. aureorum pretio perfoluto, sic vendidit: ut is omne dominium & proprietatem ejus habeat, nec aliquibus quisquam mortalium sibi quidquam juris in eum vindicet. Simul per hanc didatam ab se scripturam religiosissimos pro tempore antistes episcopatus illius hortatur, ut majorem in modum salutis ejus curam gerant, & quæ ad commodum ipsius, & piaculi remissionem spectant, imperent atque doceant. Non tamen eum servili conditione liberare, nec ulli aulint personam vendere, per quam e servitute perpetua, ecclesiastica poena eripiatur. Quippe si nuntiatum aliquando fuerit, indicatum Demetrium libertate positum: ipse quidem irrogatum sibi jure supplicium non effugiet, sed denno per religiosissimos Defensores molestissima servitutii, gravissimoque labori mancipabitur; episcopatus autem multabitur, ut qui constitutiones scriptas hoc fecerit, & cujuscumque temporis sutiles, qui ei preest, poene canonicam subijciatur. Igitur ad averte-

Μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων, τῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας δικαίων τε καὶ καλῶν, οἳ τὸ περὶ τῶν δόλων ἁδικημάτων π. καὶ διοικημάτων, τὸ δίκαιον καὶ ἀριστερὸν ἠλλοτεῖνται. ὅσοι γὰρ καὶ ἴσως φέροι μίσει χρωθῶσι, καὶ τῶν Θεῶν αὐτῆς πειθόμενοι εἰσὶν χροῦνται, ἀποστῆναι συμπαθοῦς. καὶ θανάτῳ μὲν ἐπίσταν. πῶς ἄλλως ῥέπει μητρικῶς, δολοῦν δὲ δόλου, συμπαρομοῦν τῇ ἐκείνων (αὐτῶν) κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐμπροσθεν δόλου αὐτῶν συνήθειαν, κατακρίνει ὁσπερὶ οὗτος, Θεῶν ὁρατικῆς καὶ καθίσταν οἰκτικῆς ἀποστολῆς, ὡς ἂν καὶ τῶν δι' ἐλεῖδι ἀδίστατον βίον τῆς ὁρατικῆς ἐκβάλλου, καὶ τῶν τῆς ἀπορίας ἐλάττω ἰγκλημάτων ἔχουσι τῶν δολοῦν ὁσπερὶ, καὶ ὅσα μετανοίας πρὸς τὸ φέροι ἀποτῶν ἀποκαθαίρουσι. καὶ τῶν Δικαιῶν τῶν Δικαιῶν τῶν δόλων, μάστιγι ποινῆς χρωθῶνται, καὶ ἔχουσι ὁσπερὶ, κατὰ τὸ ἀποκαθάρσει, ἔχουσι ὡς ἁμαρτηκῶτα τῶν φέροι μῦθος. ἢ τὸ Θεῷ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς διοικητικῆς ἐκδοῦν, Δικαιῶν ἐπισκόπων Πριηνῆς, ἐπὶ παροχῇ νομισμάτων καὶ ὅτι πᾶσαν αὐτῶν διοικητικῶν ἔχου καὶ κυριότητα, καὶ μηδὲν τῶν ἀπάντων ἐπιπορὶ ἀποστῆναι αὐτῶν. παραινῶσα δὲ ταυτοῖσι ἵνα ἰσοχρωθῶσι γραφῆς καὶ πῶς κατὰ ἑαυτοῦ διοικητικῶν ἐπιστολικῶν τῆς αὐτῆς ἐπιστολικῆς, καὶ δόλου τῆς αὐτῶν πλείον ὁσπερὶ, καὶ τὸ ὅσοι λυσιπλοῦν καὶ ἀποστῆναι τὸ πᾶν μῦθος ἰγκληματικῶν καὶ δόλων. μὴ μῦθος παροχῶν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστολικῆς λυσιπλοῦν. οἳ γὰρ ποτε κατηγγαθῆν ὁ ἀριστερῶν. ἐλάττω ὁσπερὶ μῦθος, ὡς πῶς τῆς δίκαιως αὐτῶν ἀποστῆναι κατὰ δόλου καὶ ἐκδοῦνται, ἀλλ' ἐκδοῦνται κατὰ δόλου, καὶ ἀποστῆναι ὁσπερὶ. ἔχουσι ὁσπερὶ, καὶ τὸ κατὰ ἑαυτοῦ τῶν ἀποστῆναι, καὶ δόλου.

ἀν δὲ τῶν διοικητικῶν ἐκδοῦν χροῦνται δόλου, καὶ ἀποστῆναι ὁσπερὶ. ἔχουσι ὁσπερὶ, καὶ τὸ κατὰ ἑαυτοῦ τῶν ἀποστῆναι, καὶ δόλου.

ANNO
CHRISTI
1019.

XII.
Ut laicus uxorem simul & concubinam habens
non communicet ecclesie.

XIII.
Ut nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesia-
sticum repente promoveatur: nisi, postmutatum
habitum secularem, diuturna conversatione inter
clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statu-
ta fideliter & Christiana reverentia observate, si
vultis de sanctæ Romanæ ecclesie, & apostolicæ
sedis, pace & communione atque benedictione
gaudere.

DECRETUM CONTRA SIMONIAOS.

Dominus papa Nicolaus synodo in basilica Con-
stantiniana prædens, dixit: Erga simonia-
cos nullam misericordiam in dignitate servanda
habendam esse decernimus; sed juxta canonum
sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos om-
nino damnamus, ac deponendos esse apostolica
auctoritate sancimus. De his autem qui non per
pecuniam, sed gratis sunt a simoniaco ordinati,
quia quædam a longo tempore est diutius venti-
lata, omnem modum dubietatis absolvimus:
ita ut super hæc capitulo neminem deinceps am-
bigere permittamus. Quia igitur utique adeo hæc
venenata perniciis hædenus molevit, ut vix quæ-
libet ecclesia valeat reperiri, qua hoc moro non
sit aliqua ex parte corrupta: eos qui utique mo-
do gratis sunt a simoniaco consecrati, non tam
censura justitiz; quam intuitu misericordie, in
acceptis ordinibus manere permittimus: nisi forte
alia culpa ex vita eorum contra canones eis ex-
istat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum
rigorem canonici vigoris super eos servare non
possumus, necesse sit ut dispensatorie ad præcon-
descensionis studium nostros animos ad præsens
inclinemus. Ita tamen auctoritate sanctorum apo-
stolorum Petri & Pauli omnimodis interdiciamus,
ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac
nostra permissione regulam sibi vel alicui assu-
mat, vel præfigat: quia hoc non auctoritas anti-
quorum patrum jubendo aut concedendo promul-
gavit, sed temporis nimia necessitas permittendum
a nobis extorsit. De cætero autem si quis hinc
in posterum, ab eo quem simoniaco esse non
dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator,
& consecratus, non disparem damnationis senten-
tiam subeat; sed uterque depositus penitentiam
agat, & privatus a propria dignitate persistat.

Nihilominus auctoritate apostolica decernimus,
quod in aliis conventibus nostris decrevimus: Ut
si quis pecunia, vel gratia humana, vel populari,
seu militari tumultu, sine concordie & canonica
electione ac benedictione cardinalium episcopo-
rum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum
clericorum, fuerit apostolicæ sedi inthronizatus:
non papa vel apostolicus, sed apostolicus habeat-
ur: liceatque cardinalibus episcopis, cum eligio-
tis & Deum timentibus clericis & laicis, invalo-
rem, etiam cum anathemate, & humano auxilio,
& studio, a sede apostolica repellere; & quem
dignum judicaverint, præponere. Quod si hoc in-
tra Urbem perficere nequiverint: nostra auctorita-
te apostolica extra Urbem congregati in loco qui
eis placuerit, eligant quem digniorem & utilio-
rem apostolicæ sedi perspexerint, concessa ei au-
toritate regendi & disponendi res ad utilitatem
sanctæ Romanæ ecclesie, secundum quod ei me-
lius videbitur, juxta qualitatem temporis, quali-
tatem omnino inthronizatus sit.

JUSJURANDUM QUOD IN EADEM
SYNODO FECIT BERENGARIUS.ANNO
CHRISTI
1019.

Ego Berengarius indignus diaconus ecclesie
sancti Maurini Andegavensis, cognoscens ve-
ram & apostolicam fidem, anathematizo omnem
hæresim: præcipue, de qua hædenus infamatus
sum: quæ altuere conatur, panem & vinum,
quæ in altari ponuntur, post consecrationem so-
lummodo sacramentum, & non verum corpus &
sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; nec
posse sensualiter, nisi in solo sacramento, man-
ibus sacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium
dentibus atteri. Contentio autem sanctæ Romanæ
ecclesie & apostolicæ sedi, & ore & corde profi-
teor de sacramento dominicæ mensæ eam fidem
me tenere, quam dominus & venerabilis papa
Nicolaus, & hæc sancta synodus auctoritate evan-
gelica & apostolica tenendam tradidit, mihi que
firmavit: scilicet panem & vinum, quæ in altari
ponuntur, post consecrationem non solum sacra-
mentum, sed etiam verum corpus & sanguinem
Domini nostri Jesu Christi esse: & sensualiter,
non solum sacramento, sed in veritate, manibus
sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium denti-
bus atteri, jurans per sanctam & homouision Tri-
nitatem, & per hæc sacrosancta Christi evange-
lia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint,
cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno a-
nathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego
impe aliquando aliquid contra hæc sentire ac præ-
dicare præsumpsero: subjaceam canonum severi-
tati. Lecto & perlecto sponte subscripti.

Ad hoc Concilium spectant tres Epistolæ sequentes
a Marteno in Thesauris Anecdotorum tom. 4. pag. 91.
editæ.

EPISTOLA HUGONIS
EPISCOPI TRECENSISEx Marteno
Thes. Anecd.
tom. 4. p. 91.

ad Bartholomæum Turonensem archiepiscopum.

De cella Credonensi in concilio Romano sub Nicolao
papa Vindocinensibus monachis asserta.

BARTHOLOMÆO Domino ac venerabili
Turonensi archiepiscopo, EUSEBIO quo-
que Andegavensi episcopo, necnon & GAUFRE-
DO comiti christianissimo, HUGO augustus Tre-
corum episcopus quicquid eis est utilis.

Quod vidimus atque audivimus, quod etiam
cum aliis fratribus nostris Nivernensi episcopo
HUGONE, atque Meldensi episcopo WALTERIO
in Romana synodo determinavimus, hoc
viva voce veritatis testificamur. Vidimus namque
in sancto Romano concilio quemdam ex fratri-
bus S. Albini Andegavensis, atque audivimus,
loquentibus scilicet litteris ecclesie S. Albini cla-
morem adversus fratres S. Trinitatis Vindocinen-
sis cœnobii, de quadam videlicet ecclesia S. Cle-
mentis Credonensi. Sed cum Vindocinensium au-
diturum e contra privilegium, residente bonæ me-
morizæ papa NICOLAÛ, nos totaque sancta Ro-
mana synodus partes Vindocinensium iustissimas
diffinivimus, quod etiam viderunt & audierunt
venerabiles nostræ ecclesie clerici, archidiaconi
Gosbertus & Antellus, clerici vero Stephanus &
Burdinus.

EPI.

ANNO CHRISTI 1059.

EPISTOLA HUGONIS Nivernensis episcopi ad eundem.

Ejusdem argumenti.

B Turonensi archiepiscopo, E. Andegavensi e piscopo, & comiti GAUFRIDO Hugo Nivernensis episcopus unicuique perpetuo felicitatis munus.

Præterito anno dum Romæ in sancta synodo essemus, dubitabilis querela ad aures papæ N. venit de quadam ecclesia S. Clementis Credenſis, quam sanctæ Trinitatis Vindocinensis ecclesie fratres & S. Albini monachi invicem proponentiſus nobis ostenderunt. Papa vero pluribus intentus, hoc Metensi episcopo atque Trecaſſeo, necnon & mihi Nivernensi, & Cenomaneſi, atque Arentiſi & Limeniſi ſeorſum euntibus indagari juſſit, cui ſupradicta ſecundum jus concederetur eccleſia. Nos vero ut ab utriſque monachis audivimus; idipſum papæ retulimus. Ipſe vero in plenaria ſynodo ſupradictam eccleſiam S. Trinitatis cœnobio vindicavit: quoniam hoc judicavim: quod nemo ſerum quod tenet ab aliquo potest dimittere eccleſie, nec alicui niſi per comeatum illius a quo deſcendit. Valete.

EPISTOLA WALTERII Episcopi Meldensis ad eundem.

Ejusdem argumenti.

B Turonensi archiepiscopo, E. Andegavis præſuli, ejuſdemque civitatis G. Comiti VV. Meldensis humillimus ſacerdos æternam in Domino ſalutem.

Anno præterito Romam perreximus, Deoque ſuffragante ſanctæ ſynodo interſuimus, ibique loci coram papæ ſanctæ Romanæ Eccleſie cunctiſque patribus circumquaque in fide convocatis, querelam monachorum S. Albini contra ſanctæ Trinitatis monachos exagitam audivimus. Quam ſummus pontifex venerabilibus episcopis, videlicet Niverneniſi, Trecaſſeni quoque, mihi quoque Meldeniſi, Arentiſique, Cœnomaneſi, tractare ac veraciter diſcutere, tractatam diſcuſſamque ſue audientie ſanctæ ſynodi referri præcepit. Rem ergo a ſummo pontifice conſeſſam a ſanctis patribus auditam Romanæ auctoritate eccleſie confirmatam, mandamus nullatenus fieri debere irritam. Quod ſi quis irritam fecerit, de Romanæ eccleſie anathemate credimus periclitari. Vale.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Numerus epiſcoporum quantum?

Libri deſectæ c. 16.

Abſc. concilii qua?

In hac ſynodo centum & tredecim episcopos (qua de cauſa a Guimundo ejus temporis nobiliſſimo ſcriptore generale concilium nominatur) auctoritate ſedis apoſtolice congregatos fuiſſe, Algarus & Lanfrancus teſtantur. Verba Algarus iſta ſunt: Quod ut certius immoſcat fidelibus, Berengarii Andegaveniſis heretici conſeſſo, quam de hujus rei catholica fide ſcriptis Roma præſente Nicolao papa, & coram centum tredecim episcopis jurjurando firmari, ad medium deſertatur, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: A beata memoria Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim episcopis Roma audita, examinata, atque damnata ſunt. Berengarium in hac ſynodo conſutatum, convictum & damnatum eſſe, tertiatque vice ad communionem eccleſie receptum, Joannis Scoti aliorumque libros, quorum leſione corruptus fuerat, combuſſiſſe, fidei profeſſionem ejuſdem rogatu per Humbertum cardinalem conceptam edidiſſe, & juramento præſtito confirmari, conſtat in primis ex fragmentis hiſtoriarum Francorum ad Glabrum appoſitis, ubi hæc ſummam recentita continentur hiſ verbis: Qua de cauſa, nimirum quod poſt hæreſim ſecundo abjuratam, & fidel profeſſionem iteratam, ad vo-

Council. General. Tom. XIX.

Amitum ſuum, ut ait Guimundus ſupra nominatus, a liquanto poſt reverſus fuerit, a Nicolao papa convocatus Romam petiit, ubi in præſentia ejuſdem papæ & multorum episcoporum examinatus, ſuum conſeſſus anathematiſavit errorem: Joannem Scotum igni comburens, cujus leſione ad hanc neceſſariam devolutus fuerat ſellam. (Lanfrancus in ſuo contra Berengarium commentario eundem compellans, ait: Ugitur cam a quodam Remeniſi clerico Romam perlatas litteras, ſcilicet Berengarii, reſtorator legeret, intellexit quod Joannem Scotum extolleret, Paſchaſium damnaret, communi de eubaristiſta fidei adverteſa ſintiret, promulgata eſſe in ſe damnationis ſententia, &c.) De facta tum in eodem concilio per Iptummet Berengarium combuſtione librorum, iſta Lanfrancus ſubjungens, ait: A beata memoria Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim episcopis Roma audita, examinata, atque damnata ſunt. Tunc quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſſi, libroſque perverſi dogmatis in medio ſancti concilii in eum conſeſſi, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, ſe fidem a patribus qui præſentes erant traditam inviolabiliter ſervaturam, veteremque doctriſnam ſuam de corpore & ſanguine Domini ab illa die aliis non predicaturam. Berengarius igitur in hoc crucio ob eam hæreſim, quam de vera præſentia corporis & ſanguinis Chriſti domini male docuerat, condemnatus, poſtulavit ſormulam orthodoxæ fidei a Nicolao pontifice proponi, qua, quid de veritate corporis & ſanguinis Chriſti tenendum foret, conſideretur rogatu Berengarii, juſſuque pontificis accedente conſcripſit eam Humbertus episcopus cardinalis, omniumque aſſenſu, teſte Lanfranco, legendam & conſtitendam tradidit Berengario; qui acceptam legit, leque contenta credere non tantum publice eſt conſeſſus, ſed etiam jurjurando confirmavit, manuſque propria ſubſcripſit. Nicolao vero papa gaudens de ejus conversione, juſſurandum ejuſdem ſcriptum miſit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcunque loca fama pravitateſ illius pervenire poterat: ut licet eccleſie ſcandalizatae prius dolebant de ipſo averſo atque adverſo, ita de eodem poſtea converſo gauderent, & Deo gratias agerent. Quibuſſam autem verbis conceptum fuerit ejuſmodi Berengarii juſſurandum, hic ex Lanfranco deſcribendum, & exhibendum putamus. Sic ſe habet: Ego Berengarius &c. ut ſupra.

Sed a concilio libere dimiſſus, tantum abeſt ut juratæ promiſſioni & fidei profeſſioni ſteſerit: ut potius eandem impugnaverit. Nam, ut abunde docet Lanfrancus, poſt hoc concilium, ubi quæ vellet ſcribendi liberam facultatem naſtus eſſet infelix, ſcripſit inveſtivam adverſus eam quam in eo concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque ſubſcripſit, fidei catholice conſeſſionem, converſus in Humbertum qui eam ſcripſiſſet, & Romanam eccleſiam, cujus auctoritate ſeſciſſet. Quod dum Lanfrancus cognoviſſet, mox ſparſo veneno paravit antidota, ſcribens ad eundem Berengarium, egregium commentarium, quo arrogantiam hæreſiarum arrogantiam retundit, errores reſellit, fallacias diſſolvit, & blaſphemias redarguit. Adverſus eandem virulentiam Berengarii ſcriptionem non ſolum Lanfrancus, ſed etiam Guimundus, Algerus Cluniaceniſis monachus, & Albericus Caſſinenſis diſconus, ſcripſerunt. Epistoſa quædam eodem argumento contra Berengarium a ſancto VVorpermo abbate hujus temporis auctore conſcripta que extat apud Surium in vita ejuſdem VVorpermi: qua præter hanc enarratur & redarguitur alia hæreſis ejuſdem Berengarii negantis Chriſtum ingreſſum eſſe ad diſcipulos januis clauſis, ideoque evanagelicam veritatem plane contemnentiſ. Quid quod ipſe Deus e celo miraculis Berengarium conſutavit? Petrus Damiani in epistoſa ad Detiderium Caſſinenſem abbatem reſert, quod mulier quædam zelotypa habens virum de adulterio ſuſpectum, alterius conſilio hoſtiam conſecratam a ſacerdote ſibi quaſi communicaturæ porrectam accepit: qua uſque ad medietatem in carnem converſa, altera medietas in ſpecie non fuerit mutata. Item quod ſacerdoti ejuſdem inter ſacrificandum de veritate corporis & ſanguinis in eucharistiſta dubitanti, hoc eodem tempore accidit, ut dum ſacram hoſtiam frangeret, rubra proſus ac perfectæ caro inter ejus manus appareret, illiſque digitos cruentaret. Hæc ex epistoſa Petri Damiani Baronius.

Hoc eodem concilio de eleſtione Romani pontificis edita eſt conſtitutio, qua ad gratiam referendam regi Henrico, cujus ope, proxime præcedenti ſchiſmati finis impoſitus, redditaque pace eccleſie Romanæ pontifex conſtitutus fuerat, decretum eſt, ut pontifex quem clerus primum ſuis ſuffragiis eleſiſſet, imperator favore ſuo approbaret: ſin vero per bella aut ſeditiones id clero facere non liceret, tunc ipſe clerus reſunderet liberam eleſtioneſ in imperatorem: quemque vellet ipſe non ſuo, ſed cleri nomine eleſigeret, eleſtumque contra

ANNO CHRISTI 1059.

Ejusdem argumenti.

B Turonensi archiepiscopo, E. Andegavensi e piscopo, & comiti GAUFRIDO Hugo Nivernensis episcopus unicuique perpetuo felicitatis munus.

Præterito anno dum Romæ in sancta synodo essemus, dubitabilis querela ad aures papæ N. venit de quadam ecclesia S. Clementis Credenſis, quam sanctæ Trinitatis Vindocinensis ecclesie fratres & S. Albini monachi invicem proponentiſus nobis ostenderunt. Papa vero pluribus intentus, hoc Metensi episcopo atque Trecaſſeo, necnon & mihi Nivernensi, & Cenomaneſi, atque Arentiſi & Limeniſi ſeorſum euntibus indagari juſſit, cui ſupradicta ſecundum jus concederetur eccleſia. Nos vero ut ab utriſque monachis audivimus; idipſum papæ retulimus. Ipſe vero in plenaria ſynodo ſupradictam eccleſiam S. Trinitatis cœnobio vindicavit: quoniam hoc judicavim: quod nemo ſerum quod tenet ab aliquo potest dimittere eccleſie, nec alicui niſi per comeatum illius a quo deſcendit. Valete.

EPISTOLA WALTERII Episcopi Meldensis ad eundem.

Ejusdem argumenti.

B Turonensi archiepiscopo, E. Andegavis præſuli, ejuſdemque civitatis G. Comiti VV. Meldensis humillimus ſacerdos æternam in Domino ſalutem.

Anno præterito Romam perreximus, Deoque ſuffragante ſanctæ ſynodo interſuimus, ibique loci coram papæ ſanctæ Romanæ Eccleſie cunctiſque patribus circumquaque in fide convocatis, querelam monachorum S. Albini contra ſanctæ Trinitatis monachos exagitam audivimus. Quam ſummus pontifex venerabilibus episcopis, videlicet Niverneniſi, Trecaſſeni quoque, mihi quoque Meldeniſi, Arentiſique, Cœnomaneſi, tractare ac veraciter diſcutere, tractatam diſcuſſamque ſue audientie ſanctæ ſynodi referri præcepit. Rem ergo a ſummo pontifice conſeſſam a ſanctis patribus auditam Romanæ auctoritate eccleſie confirmatam, mandamus nullatenus fieri debere irritam. Quod ſi quis irritam fecerit, de Romanæ eccleſie anathemate credimus periclitari. Vale.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Numerus epiſcoporum quantum?

Libri deſectæ c. 16.

Abſc. concilii qua?

In hac ſynodo centum & tredecim episcopos (qua de cauſa a Guimundo ejus temporis nobiliſſimo ſcriptore generale concilium nominatur) auctoritate ſedis apoſtolice congregatos fuiſſe, Algarus & Lanfrancus teſtantur. Verba Algarus iſta ſunt: Quod ut certius immoſcat fidelibus, Berengarii Andegaveniſis heretici conſeſſo, quam de hujus rei catholica fide ſcriptis Roma præſente Nicolao papa, & coram centum tredecim episcopis jurjurando firmari, ad medium deſertatur, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: A beata memoria Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim episcopis Roma audita, examinata, atque damnata ſunt. Berengarium in hac ſynodo conſutatum, convictum & damnatum eſſe, tertiatque vice ad communionem eccleſie receptum, Joannis Scoti aliorumque libros, quorum leſione corruptus fuerat, combuſſiſſe, fidei profeſſionem ejuſdem rogatu per Humbertum cardinalem conceptam edidiſſe, & juramento præſtito confirmari, conſtat in primis ex fragmentis hiſtoriarum Francorum ad Glabrum appoſitis, ubi hæc ſummam recentita continentur hiſ verbis: Qua de cauſa, nimirum quod poſt hæreſim ſecundo abjuratam, & fidel profeſſionem iteratam, ad vo-

Council. General. Tom. XIX.

ANNO CHRISTI 1059.

Constitutio apud Carthagenam facta ad corruptam.

Decretum de electione Romani pontificis.

Christi

ivo par. 5. cap. 40.

successoribus

schismaticis sedis invasores defenderet. Hoc privilegio auctoritate apostolica ad edificationem ecclesie imperatoribus concessio, dum ministri regni ad destructionem ecclesie ejusdem abuterentur, ipso jure privati meruerunt. Nam quod ad vitanda schismata salubriter fuerat institutum: nequitia principum conversum est ad excitanda schismata deteriora quam unquam fuerunt, ut patebit infra in creatione Cadaloii & Guberti duorum pessimissimorum pseudo-pontificum. Ipsam constitutionem, quae apud Gratianum capite, in nomine dist. 33. extat, Deusedit, presbyter cardinalis tituli sanctorum apostolorum, in libello quem contra invasores simoniacos atque schismaticos paulo post edidit, quando Guberti schisma vigeret, labefactam atque a schismaticis additione corruptam esse ostendit, apud Baronium anno 1059. Tenor constitutionis iste est:

In nomine Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi. Anno ab incarnatione ejusdem millesimo quinquagesimo nono, mense Aprili, indictione duodecima, propositus sacrosanctis evangelis, praesidente quoque reverendissimo ac beatissimo Nicolao apostolico papa in basilica Lateranensis patriarchii, quae cognominatur Constantiniana, confidentibus etiam reverendissimis episcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis pontifex auctoritate apostolica decernens de electione summi pontificis inquit: Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit, defuncto patris memoris domini Stephano praedecessore nostro, haec apostolica sedes, cui auctore Deo deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per simoniacae haereseos trapezitas repetitis malleis crebrisque tusionibus subiacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concussa nutare; & sagena summi piscatoris, procellis intumescens, cogere in naufragii profunda demergi. Unde, si placet fraternitati vestrae, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui, ne recidiva, quod absit, mala praevaleant, praevare. Quapropter instructi praedecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum patrum auctoritate, decernimus atque statuimus: ut abeunte hujus Romane universalis ecclesiae pontifice, in primis cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox ipsi clericos cardinales adhibeant, sique reliquis cleris, & populus ad consensum novae electionis accedat: nimirum praeventes, ne venalitatis moribus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri praeduces sint in promovenda pontificis electione; reliqui autem sequaces. Cetero vero atque legitimum electionis ordo perpenditur, si persequis diversorum patrum regulis, sive gestis, etiam in illa beati Leonis praedecessoris nostri sententia recolatur: Nulla, inquit, ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebis: cum metropolitanis iudicio consecrati. Quia vero sedes apostolica cunctis in orbe terrarum praefertur ecclesiis, atque ideo supra se metropolitanum habere non potest: cardinales episcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum episcopum ad apostolici culmine apicem provehant.

Eligatur autem de ipsius ecclesiae gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur: salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui impraesentiarum rex habetur; & futurus imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus; & successoribus illius, qui ab apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint. Quod pravorum atque iniquorum hominum ita perversitatis inva-

Auerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio: cardinales episcopi cum religiosi clericis, catholicisque laicis, licet paucis, jus potestatis obtineant eligere apostolicae sedis pontificem, ubi congruere viderint. Plane postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus, malignitatis studio resistit, ut is qui electus est in apostolica sede juxta consuetudinem auctorizari non valeat: electus tamen, sicut verus papa obtimeat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius. Quod beatus Gregorius ante suam consecrationem fecisse cognovimus.

Quod si quis contra hoc nostrum decretum, synodali sententia promulgatum, per seditionem, vel praesumptionem quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit: auctoritate divina, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus & sequacibus, a limine sanctae Dei ecclesiae separatus, abiciatur sicut antichristus, invasor, & destrutor totius Christianitatis. Nec aliqua super hoc audientia aliquando ei reservetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, in quocumque fuerat prius, sine retractatione deponatur. Cui quisquis adhaerit, vel qualemcumque tamquam pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere praesumpserit, pari sententia sit mancipatus.

Quisquis autem hujus nostrae decretalis sententiae temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua praesumptione confundere & conturbare contra hoc statutum tentaverit: perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non resurgent in iudicio, reputetur. Omnipotentis scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti contra se iram sentiat, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quorum ecclesiam praesumit confundere, in hac vita & in futura sortem sentiat. Fiat habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus non sit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipse, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis. Scrutetur generos omnes substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus, orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria: & omnium sanctorum quiescentium merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. Observatores autem hujus nostri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absolvat.

Nicolaus episcopus sanctae & apostolicae Romanae ecclesiae, huic decreto a nobis promulgato subscripsi.

Bonifacius Albanensis, subscripsi.

Humbertus sanctae ecclesiae Silvae Candidae, subscripsi.

Petrus Ollienis, subscripsi.

Et ceteri episcopi numero LXXXVI. cum presbyteris & diaconibus subscripserunt,

Ex.

ANNO CHRISTI 1059.

congregatione iudicant.

in throno. Ita & in Fast.

aut quod. libet ingratum.

ANNO CHRISTI 1059

Extat hoc decretum restum ab auctore Chronici Farfensis, qui vivebat circa exitum seculi XI. quod chronicon dedit Muratorius Rev. Italic. Tom. II. par. II. pag. 645. In eo vero nonnulla variant ab edito hic & in subscriptionibus ex quibus variantes hic dandas censui, descripto tamen prius sero integro exordio, in quo variantes emittent. Igitur post illa verba Archiepiscopi sic lego in eodem codice.

Post subscriptiones in codice Vaticano 1984 scriptum est hoc decretum, quod in hujus sit, an alterius concilii, incertum est.

ANNO CHRISTI 1059

Si quis laicus juramentum violando prophanat quod debet regi vel domino suo; ejusque regnum dolose atque perverse tractaverit, in christum Domini manum miserit: prius seculum relinquat, arma deponat, & in monasterium eat, & serviat ibi cunctis diebus vite sue. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut clericus, consilium dederit, & hoc etiam perpetraverit: ab officio deponatur, & ad exitum vite eucharistiam corporis & sanguinis Domini percipiat.

Episcopis, Abbatibus, seu venerabilibus presbyteris atque diaconis. Item venerabilis Pontifex auctoritate apostolica decernens de electione summi Pontificis inquit: Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres & coepiscopi; interiora quoque Christi membra non latuit: defuncto pie memorie domno Stephano decessore nostro, hac apostolica sedes cui Deo auctore deservio quot adversa pertulerit, quod denique per simoniace heresis trapezitas, repetitis malleis, crebrisque tunsonibus subjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jam pene videretur concussa nutare, & lagena summi piscatoris procellis intumescens, coheretur in naufragii profunda submergi. Unde si placet Fraternitati vestre debemus auxiliante Deo futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico statui ne rediviva (quod ablit) mala prevaleant, in posterum providere. Quapropter instructi predecessorum nostrorum aliorumque SS. Patrum auctoritate decernimus atque statuimus, ut obeunte hujus Romane universalis Ecclesie Pontifice, in primis Cardinales diligentissima simul consideratione tractantes, salvo debito honore & reverentia dilectissimi filii nostri Heinrici, qui in presentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente speratur, sicut jam mediante ejus nuntio Longobardie cancellario IV. concessimus, & successorum illius, qui ab hac apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint ad consensum novae electionis accedant; nimirum preceventes, ne venalitatatis morbus qualibet occasione subrepat, religiosi viri cum serenissimo filio nostro Rege Henrico preduces sint in promovenda Pontificis electione; reliqui autem sequaces. Eligant autem de ipsius Ecclesie gremio: si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur ex alia assumatur. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita pervertitas invaluerit, ut pura sincera atque gratuita electio fieri in urbe non possit, licet pauci sint, jus tamen potestatis obtineant eligendi Apostolicae sedis Pontificem, ubi cum invictissimo Rege congruentius judicaverint.

Contra simoniacos in hac synodo constitutum edidit, ex quo Gratianus etc. que sequuntur in isto libro decretorum descripti istis verbis.

Statuimus decretum de simoniaco tripartita heresi, id est, de simoniaco simoniace ordinantibus, vel ordinatis; & de simoniaco simoniace a non simoniaco; & de simoniaco non simoniace a simoniaco. Simoniaco simoniace ordinari, vel ordinatores, secundum ecclesiasticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaco quoque simoniace a non simoniaco ordinati, similiter a officio male accepto removeantur. Simoniaco autem non simoniace a simoniaco ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere. Et inferius: De cetero statuimus, ut si quis in posterum ab eo, quem simoniaco esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus poenitentiam agat, & privatus propria dignitate persistat. Et sequenti capite ita: Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus: sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica auctoritate sancimus.

Contra simoniacos decretum. c. Statuimus. l. 9. c. 1. l. 10. p. 3. c. 29.

l. q. r. c. De cetero, & sequentibus.

Hæretus apud Gratianum. De his etiam Petrus Damiani in epistola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao pontifice ait in hoc concilio decretum editum contra simoniacos, testatur his verbis: Constitutum est in Romano, sanctæ memorie Nicolai pontifice presidente, concilio, ut quicumque per eos (nempe simoniacos) eatenus fuissent in cujuslibet ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent: extunc vero & deinceps, quicumque se paterentur a simoniaco provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponerent, tamquam si hæc nullatenus percepissent. Ita ibi.

Præcipuum illum gradatorum, qui Anglia spoliis intulerat, Gerardum comitem Galie, in hac eadem synodo excommunicatum affirmat Petrus Damiani in descriptione Romane ecclesie adversus regium Advocatum, quam inscribit Alexandro postquam invenies.

G. C. Epistola ad episcopos Gallie superius descripta, octava inter Nicolai epistolae, ad hoc concilium pertinet. Omnino videnda.

AD CONCILIUM ROMANUM

In causa Simoniacorum. & incontinentium clericorum a Nicolao papa II. & CXIII. episcopis Anno 1059. habitum.

ADDITIO.

COLLECTORIS PREFATIO.

AD celebre hoc Romanum concilium additamenta daturus, in ipso statim limine discutienda nonnulla confesso, que ab eruditis atatis nostra scriptoribus in dubium revocantur. De numero Episcoporum concilio assidentium ambigit collector Venetus, quod episcoporum subscriptiones ex Vaticano codice a Labbo producta nonnisi nomina trium & sexaginta exhibeant; quare librorum incursa CXIII. pro LXIII. scriptum.

Ex Majori suppl. pag. 111.

ANNO CHRISTI 1013

ANNO CHRISTI 1013

ptum in actis hujus concilii suspicatur. Sed variorum codicum summus in numero CXIII. episcoporum affi-
 gando consensus sanam in editis lectionem monstrat. Quia & mutilum est hunc Vaticanum catalogum
 constat ex subscriptionibus, quas ex M. S. codice Martenius accepit, & ego ex illo inferius dabo; in his
 enim nomina quaedam episcoporum leguntur, scilicet in Vaticano quaerenda. Muratorius pariter amiserit se
 profertur, nam vera sint qua de hac synodo narrat Arnulpus, qui res Mediolanenses hujus aetatis, pa-
 rum a se remota, scribebat. Tradit enim, Guidonem Mediolanensem archiepiscopum a S. Arialdo de si-
 monia in synodo accusatum, & ab episcopis Novariensi, Astensi, & Taurinensi defensum in gratiam Pon-
 tificis admissum primum in sessione locum obtinuisse. Nusquam enim, ait Muratorius, inter concilli pa-
 tres Guido apparet: frustra etiam in catalogo Vaticano quaeratur Astensem, & Taurinensem episcopos. Sed
 & has ambiguitates tollit catalogus a Martenio productus, in quo post cardinales statim se offert Guido
 archiepiscopus utique Mediolanensis, quamvis sedis nomen ibidem non legitur. Est etiam ibi inter patres
 Rosfredus Astensis episcopus; est Guuibertus Paulinonensis; quia nominis larva regitur Cunipertus
 Taurinensis, facile detegendus ex collatione indicis Vaticani, in quo est Cumbertus Maurinensis. Sicut
 ergo veritas eorum, qua Arnulpus scripsit, quamquam non nego historicum illum factis clericis addi-
 ctam quadam forte ad gratiam scripsisse, & narrationem suam ita instituisse, ut plus favori, quam veri-
 tati daret. Verba ejus infra dabuntur.

Acta hujus concilii apud Labrum nulla saltem integra supersunt, quarum defectum maxima parte sup-
 plent littere Nicolai pontificis encyclicae ad omnes catholicos episcopos, in quibus canones singulos in epi-
 tomen contractos attingit. Has ipsas litteras nactus ego sum in vetusto Pistoriensi codice membranaceo secu-
 li, ut arbitror, XII. in quo collectio canonum exhibetur; ad extremas vero pagellarum oras hinc inde ad-
 scripta sunt eadem manu canonica quadam sanctiones pontificum, & conciliarum ad rem, de qua tracta-
 tas, congruentes. Hac igitur Nicolai II. epistola ibidem se offert, non quidem ad omnes episcopos, sed ad
 suffraganeos Amalbitanae ecclesiae directam, in qua licet eadem narrat, & iisdem verbis ac in encyclicae ad
 omnes episcopos, quadam tamen habet additamenta, sive iis, ad quos dirigitur congruentia, sive etiam ca-
 nonibus magis explicandis opportuna.

Postrema tandem inter hac additamenta claudunt subscriptiones, prout ex codice MS. Florentini dedit
 Martene Vet. Monam. Tom. VII. pag. 60. quibus parallelas exhibeo easdem subscriptiones ex Vaticano
 codice a P. Possino depromptas, & a Lubboe vulgatas.

CONCILII ROMANI
 CANONES.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei omni-
 bus episcopis Amalbitanae ecclesiae suffraga-
 neis, cunctoque clero, & populo salutem ca-
 rissimam, & benedictionem apostolicam.

Sub excommunicatione statuit, dicens :
 Quicumque Sacerdotum, Diaconum, vel
 Subdiaconum post constitutum B. Mem-
 praedecessoris nostri Leonis papae de casti-
 tate clericorum concubinam * duxerit, vel
 ductam non reliquerit ex parte omnipo-
 tentis Dei, autoritate beatorum apostolo-
 rum principum Petri, & Pauli praecipimus,
 & omnino contradicimus, ut mis-
 sam non cantet, nec epistolam, nec evan-
 gelium ad missam legat, neque in pres-
 byterio ad divina officia cum his, qui
 praefatae constitutioni obedientes fuerint,
 maneat; neque partem ab ecclesia susci-
 piat, quousque a nobis sententia super
 hujusmodi Domino concedente procedat.

Vigilantia universalis regiminis assi-
 duam sollicitudinem omnibus de-
 bent, salutis quoque vestrae * causa pra-
 rogativa dilectionis carissimi confratris nostri
 archiepiscopi vestri specialiter providentes,
 quae in Romana synodo nuper celebra-
 coram 113. episcopis, nobis licet imme-
 ritis praesidentibus, sunt canonice institu-
 ta, vobis notificare curamus, quia ad salu-
 tatem vestram executores eorum vos esse
 optamus, & apostolica autoritate jubendo
 mandamus.

Et praecipientes statuimus, ut hi pra-
 dictorum ordinum, qui, eidem praedeces-
 sori nostro obedientes, castitatem servaverunt,
 juxta ecclesias quibus ordinati sunt,
 sicut oportet religiosos clericos, simul man-
 ducent, & dormiant, & quidquid eis ab
 ecclesiis competit, * communiter habeant.

* In editis hae adduntur. Ut electio Rom. Pont. in potestate card. episc. sit, ut dicitur &c. * In edit. add. & laicorum coeuentia. * In edit. add. Sed apostolic.

Primo namque inspectore Deo est sta-
 tutum * ut si quis apostolicae sedi sine
 concordia, & canonica electione, ac be-
 nedictione cardinalium episcoporum, ac
 deinde sequentium ordinum religiosorum
 clericorum * intronizatur non papa vel
 apostolicus * habeatur.

Et rogantes monemus ut ad apostoli-
 cam, scilicet communem, vitam summo-
 pere pervenire studeant, * quatenus perse-
 ctionem consecuti, cum his, qui centesimo di-
 cantur, in caelesti patria mercantur adscribi.

Et ut moriente Romano Pontifice,
 vel cujuscumque civitatis nullus praesumat
 facultates eorum invadere, sed successori-
 bus eorum serventur integrae.

Denique ut decimae, & primitiae, seu
 quaecumque oblationes vivorum, & mor-
 tuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur
 a laicis, & ut in dispositione episcopo-
 rum

* In edit. hae adduntur. Ut electio Rom. Pont. in potestate card. episc. sit, ut dicitur &c. * In edit. add. Sed apostolic.

* In edit. add. postem.

* Et verit.

* Defunt hae omnia in editis usque ad Denique hae.

rum sint * secundum canones distribuenda, quas qui retinuerint, a sanctæ ecclesiæ gremio separentur.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus, aut presbyter obtineat ecclesiam, nec gratis, nec pretio.

Ut nullus habitum monachi, suscipiat spem aut promissionem habens, quod abbas fiat.

Et ut per simoniacam hæresim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium ecclesiasticum.

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent, * nec de ecclesiis ejiciant.

Ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque post * generationem sep-

timam, vel consueque parentela cognosci poterit.

Ut laicus uxorem simul, & concubinam habens non communicet ecclesiæ.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoveatur, nisi prius * mutatum habitum sæcularem diutina conversatione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia SS. Patrum statuta fideliter, & christiana reverentia observate, & * nominatim ista, quæ vobis archiepiscopus vester præcepit in synodo, quam apud vos habuit primo anno ordinacionis sue, si vultis de sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis pace & communionem, atque benedictionem gaudere

Gesta alia in hac synodo narrat Arnulphus Histor. Mediol. lib. III. cap. XIII. his verbis: Ecce metropolitano vester præ solito Romanam vocatur ad synodum. Abiit, sed contra vestros affectus prosper fit illi ad cuncta successus. Decibiliter equidem tractatur ab Apostolico tunc Nicolao, cuius dextro positus est in præsentem synodo latere. Ad quem accusandum cum Arialdus ille delator assurgeret, protinus ex adverso stantes Astenis,

Novariensis, & Taurinensis, ac reliqui suffraganei præfules, coram omni cœtu falsidicum illum scripturarum autoritate retellunt. Sicque confutatus ab omnibus reledit in terra confusus. Proinde archiepiscopus cum promitteret domno Papæ deinceps obedientiam, accepto ab eo annulo apostolicæ gratiæ, ac totius potestatis ecclesiasticæ, rediit gloriosus in omnibus.

S U B S C R I P T I O N E S

Ex Codice Vaticano apud Labbenm.

- 1 Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, huic decreto a nobis sic superius legitime promulgato subscripsi.
- 2 Bonifacius Dei gratia Albanensis episcopus.
- 3 Ubertus episcopus Sylvæ candidæ ecclesiæ.
- 4 Petrus Ostiensis episcopus.
- 5 Petrus Laricanus episcopus.
- Hujusmodi Romani episcopi subscripserunt cum
- 6 Johanne Portuensi episcopo.
- 7 Johannes Cardinalis tituli Sancti Marci.
- 8 Leo Cardinalis tituli S. Damasi.
- 9 Cardinalis tituli S. Mariæ trans Tiberim.
- 10 Desiderius Cardinalis tituli S. Cecilie.
- Hujusmodi subscripserunt.
- 11 Mancinus Diaconus.
- 12 Crescentius Diaconus.
- 13 Amarius Diaconus.
- Hujusmodi Diaconi S. R. E. subscripserunt.
- 14 Hildebrandus monachus & subdiaconus, & ceteri Romanæ ecclesiæ subscripserunt.
- 15 16 V. archiepiscopus Bomegradensis patriarcha.
- 17 Ugo Gryfopolitanus archiepiscopus.
- 18 Hildebrandus Capuanus archiepiscopus.
- 19 Uldericus Beneventanus archiepiscopus.
- 20 Ulphanus Salernitanus archiepiscopus
- Hujusmodi subscripserunt.
- 21 Johannes episcopus Salvinensis.
- 22 Johannes episcopus Tiburtinus.
- 23 Rolandus episcopus Sutrinensis.
- 24 Eilardus episcopus & abbas S. Pauli.
- 25 Leo episcopus Cajetanus.
- 26 J. episcopus Firmanensis.
- 27 Pandulfus episcopus Marsianensis.

Ex Codice Florentini apud Martene.

- 1 Ego Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, huic decreto a nobis, sicut superius legitur, promulgato subscripsi. (a)
- 2 Bonifacius Dei gratia Albanensis episcopus subscripsi.
- 3 Hubertus Sylvæ candidæ episcopus subscripsi.
- D 4 Petrus Hostiensis episcopus subscripsi.
- 6 Johannes Portuensis episcopus subscripsi.
- 7 Johannes cardinalis tituli S. Marci
- 8 Leo cardinalis tituli S. Damasi.
- 9 Uvius tituli S. Mariæ trans Tiberim
- 10 Desiderius cardinalis tituli S. Cecilie.
- Hi omnes subscripserunt.
- 11 Mancinus archidiaconus.
- 12 Crescentius Diaconus.
- 13 Amantius Diaconus. Omnes S. Romanæ ecclesiæ subscripserunt.
- 14 Hildebrandus monachus diaconus & ceteri Romanæ ecclesiæ subscripserunt.
- E 15 Guido archiepiscopus.
- 16 Dominicus Gradensis patriarcha.
- 17 Hugo Gryfopolitanus archiepiscopus.
- 18 Hildebrandus Capuanus archiepiscopus
- 19 Voldericus Beneventanus archiepiscopus
- 20 Alfano Salernitanus archiepiscopus
- Hi omnes subscripserunt.
- 21 Johannes Sabinensis episcopus
- 22 Johannes Tiburtinensis episcopus
- 23 Rolandus Sutrinensis episcopus
- 24 Alardus episcopus & abbas S. Pauli Romæ
- 25 Leo Cajetanæ episcopus
- 26 Johannes episcopus Terracinenis
- 27 Pandollus Marsianensis episcopus

18. At-

Adjecti hic variantes ex Chronico Farsensi de quo superius (a) Farf. ad. & Romani Episcopi V. idem &c.

ANNO
CHRISTI
1122*Ex Codice Vaticano apud Labbaum.*

- 28 Atto episcopus Reatenfis.
29 Dominicus episcopus Vabensis.
30 Pahumbus episcopus Suranensis.
31 P. episcopus Castellanus.
32 Johannes episcopus Pavenfis.
33 Lodoicus episcopus Amiterminus.
34 Hermaonus episcopus Castellanus.
35 Henricus episcopus Spoletinus.
36 Maginandus episcopus Arbinensis.
37 Gottifredus episcopus Avellanensis.

- 38 Uldericus episcopus Firmensis
39 Berardus episcopus Esculanus
40 Hugo episcopus Camerinenfis
41 Hugo episcopus Numantinus
42 Franlmundus episcopus Fefulanus
43 L. episcopus Suane
44 Nofredus episcopus Senensis

- 45 Vido ep.....
46 P. episcopus VVturnensis
47 Benedictus episcopus Suefanus
48 Azo episcopus Fulinenfis
49 P. episcopus Apicrenfis
50 Girardus episcopus Rosellanus
51 Anselmus episcopus Lubensis
52 P. episcopus Penfariensis
53 Adulfanus N. episcopus.....
54 Rodulphus episcopus Eugubinus
55 Visodonus episcopus Senogalensis
56 Martinus episcopus Fundensis
57 Martinus episcopus Tudertinus
58 Arduinus episcopus Tianensis

- 59 B. episcopus Sipontinus
60 Hugo episcopus Gallensis
61 Gerardus episcopus Reatinus

- 62 Ifidorus episcopus Balneoregensis
63 Regino episcopus Populionensis
64 Eraimus episcopus. Signensis archiepiscopus
Alphanæ
65
66 Cumbertus episcopus Mautinenfis

- 67 Alto episcopus Novariensis
68 Henricus episcopus Iporegensis
69 VV. episcopus Populonia

- 70 Ubertus episcopus Januensis
71 Duatus episcopus Corbinensis
72 I. episcopus Trebenfis
73 I. episcopus Alathenensis
74 Placidus episcopus Iterolanensis
Hujusmodi omnes subscripserunt.

A

*Ex Codice Florentinse apud Martene.*ANNO
CHRISTI
1122

- 28 Atto episcopus Teatenfis
29 Dominus episcopus Balbenfis
30 Palumbo episcopus Suranensis
31 Petrus episcopus Castellanus
32 Johannes episcopus Permenfis
33 Lodiucus episcopus Nucerinus
34 Herimannus episcopus Castalenfis
35 Henricus episcopus Spolitinus
36 Meinardus episcopus Urbinensis
37 Godefridus episcopus Peroginus
Hageno episcopus Eduensis
Godefridus episcopus Attelanensis

- B 38 Udulricus episcopus Firmanensis
39 Berardus episcopus Esculanus
40 Hugo episcopus Camerinenfis
41 VVilhelmus episcopus Numanus
42 Erasmus episcopus Fefulanus
43 Johannes Suane
44 Rofredus episcopus Ateftenfis
Marius episcopus Fundensis
Albertus episcopus Narianensis
Bernardus episcopus Agathensis
Teuzo episcopus Urbibetanus
Johannes episcopus Clufinus
Johannes episcopus Senensis

- 45 Guido episcopus VVulturtenfis
46 Petrus episcopus VVulturtenfis
C 47 Benedictus episcopus Suefanus
48 Azo episcopus Fullienensis
49 Petrus episcopus Aprutianus
50 Gerardus episcopus Rosellanus
51 Anselmus episcopus Lucienfis
52 Petrus episcopus Pensaurienfis
53 Andulfus episcopus Fertranus
54 Rodulfus episcopus Egubinus
55 Theotius episcopus Senogalensis
56

- 57 Arduinus episcopus Tudertinus
58 Arduinus episcopus Fanensis
Arnulfus episcopus Culentinus
Stephanus episcopus Trojanensis
59 Benedictus episcopus Simphronienfis
D 60 Hugo episcopus Gallensis
61 Gerardus episcopus Teatinus
Gislebertus episcopus Tufcanensis
Achinus Agstinus episcopus
62 Ingo episcopus Balneoregis
63 Tegrano episcopus Populionensis
70 Obertus episcopus Jannensis
71 Deodatus episcopus Corbinensis
72 Johannes episcopus Trebenfis
73 Johannes episcopus Alatrinensis
74 Placitus episcopus Berolanensis
64 Erasmus episcopus Signienfis

- E 65 Arechis episcopus Aliphons
66 Gunibertus episcopus Paulinonenfis
Opizo episcopus Boliensis
Benzo episcopus Albenfis
67 Otto episcopus Novariensis
68 Henricus episcopus Ypoligienfis
69 Guillelmus Pampuliz episcopus
Gregorius Vercellenfis. Omnes confirmave-
runt.
Summa episcoporum, qui interfuerunt huc
sanctissime synodo, fuit CXXIII.

IN

IN SUPERIORES CONCILII SUBSCRIPTIONES

JO. DOMINICI MANSI

ADNOTATIO, ET CONJECTURÆ.

Quantum sit pretii catalogus iste a Martenio productus, nemo satis intelliget, nisi qui diligentem eius collationem cum Vaticano catalogo, Ughellio, varisque ætatis illius documentis instituerit. Id ut facilius assequantur lectores, fructumque ex eo referant uberem ad episcoporum seriem tot insignium in Italia episcopatum emendam, producendam, illustrandam hunc meum laborem, & conjecturas habeant.

Petrus Laricanus L. Labicanus. Deest episcopus iste in catalogo Martenii suppiendus ex Vaticano, congruitque cum documentis ejus ætatis apud Ughellium Tom. X. pag. 119. nov. edit.

Guido archiepiscopus, utique Mediolanensis, de quo in Præfatione egi. In Vaticano non quidem deest; sed luxata lectio illum ita læde deformavit, ut vix agnoscat. Illud enim *V. archiepiscopus Bomegradensis patriarcha* ita restituendum est. *V. Vido archiepiscopus, Dom. Gradensis patriarcha.*

Alfanus Salernitanus; ita sananda lectio vitata Vaticani; nam Alfanum appellant monumenta ejus ætatis apud Ughellium.

Alardus episcopus & abbas. Apparet hic subscriptus chartæ consecrationis ecclesiæ Farfensis anno 1060. apud Murat. Ant. Ital. tom. V. pag. 1019 ubi vocatur *Aylardus.*

Joannes episcopus Taracincensis. Deest in Vaticano, nisi forte idem sit episcopus, qui ibidem sub ementio *Joannis Firmianensis* nomine comparat. Firmianæ enim tabulæ nullum ejus nominis episcopum tunc admittebant.

Alto episcopus Teatensis. Male in Vaticano *episcopus Reatensis.* Nam Ughellius, qui non aliam lectionem, nisi hanc Vaticanam viderat, ex illa dare Reatenibus Attonem episcopum cogit, cum maluisset Jocundum a monumentis Reatinis oblatum. Teatinæ vicissim tabulæ Attonem annunciant.

Joannes Pervenensis forte est Joannes Pennenis, qui hoc anno privilegium, a Nicolao papa impetravit, legendum apud Ughellium in Pennenibus.

Gotofredus episcopus Perusinus. Bene congruunt hæc Ughellio, & in Vaticano catalogo deest.

Gotofredus episcopus Atellanensis. Optime & episcopum hunc in seriem Atellanorum episcoporum Ughellius non accenit ex vitata Vaticani lectione prohibitus; habet enim Vaticanus *Atellanensis.* Quæ hæc sedes?

Guillelmus Numanus, nunc Humanus; ita enim Humana urbs medio ævo dicta, quam cathedram tunc habuisset Guillelmum quemdam docet instrumentum apud Ughellium in A. ruintinis pag. 353.

Erasmus Felulanus. Vaticanus legit *Transmundus.* Sed memorat Ughellius instrumentum quoddam anni 1067. in quo de inauguratione Transmundi eodem anno 1067. fit mentio. Quomodo ergo concilio huic anno 1019. Transmundus subscripserit? Bene ergo Erasmus signatur, qui ante Transmundum in Felulanas tabulas (deest enim) referendus est.

Rofredus Astensis s. Astensis; nam Astensem adfuisse ex Arnulfo, de quo in Præfatione diximus. Tabulæ Astenses apud Ughellium hiatum hic habent vastum, ut huic commode admittant. Male in Vaticano *Nofredus Senensis;* cum Johannem tunc Senensibus præfuisse & tabulæ Ughellianæ demonstrant, & in hoc catalogo legitur.

Marius Fundensis. Vatic. *Martinus.* Ultra melior lectio?

Guido episcopus Vultururnensis. s. *Volaterranensis;* nam ejus nominis episcopus tunc agebat Volaterris ex Ughellio. Vicissim *Petrus Vultururnensis,* qui statim additur in catalogo Vultururnensibus insulis ornabatur.

Adulfus Ferranus s. *Felicianus.* In Vatic. deest nomen sedis. Felitantes tabulæ habent hiatum hoc episcopo explendum.

Petrus Aprutianus. Congruunt Ughelliana documenta. Quid est illud Vatic. *P. Apicrensis?*

Anselmus Lucinensis. Optime, male in Vatic. *Lunenensis.* Ita tert documentum anni 1058. apud Murat. Ant. Ital. to. V. pag. 974. Quare expungendus in Ughellio Anselmus Lunensis ex vitata lectione natus.

Theobaldus Senogalliensis. Meminit hujus S. Petrus Damiani teste Ughellio. Ergo male in Vaticano appellatur, *Vifodanus.*

Arduinus Tuderinus. Vatic. *Martinus.* Quæ melior?

Arduinus Fanensis. Hunc & Fanentes tabulæ offerunt apud Ughell.

Gerardus Teatinus. Maluerim *Reatinus,* ut in Vaticano; cum episcopi finitimi hic recensentur.

Benedictus Simpronensis. Ita & Ughellius. Quid in Vaticano *B. Sipontinus?*

Gislebertus Tulfanensis. Nescio ubi nomen hujus episcopi inter Patres synodi hujus legerit Ughellius; cujus ætate subscriptiones istæ ex codice Florentini nondum prodierant; nihilo tamen secus synodo adfuisse hunc ipsum Gislebertum affirmat, & quidem recte, ut hinc discimus.

Acvinus Affinus ex hoc uno documento notus est, ignotus Ughellio.

Ingo Balneariensis. Vaticanus, *Isidorus.* Ughellius ex hoc uno documento dedit *Gibertus.* Cui deferamus?

Tegrano Popularensis. Vatic. *Regino.* Sed in tabulis Ughellianis notus est *Tegrino;* quamquam biennio citius anno 1061. ut est in Ughellio ejus exordium statuamus oportet hac subscriptione jubente.

Deodatus episcopus Bobinensis; nempe montis Corbini in Apulia, qui dein episcopatus Vultururnensi conjunctus nomen suum amisit. Conjunctionem hanc nondum tactam anno 1039. ex hoc unico documento discimus.

Archibishopus Aliphana. In catalogo Vaticano nomen hoc cum voce episcopus coalescens monstrum exhibet, nempe *Archiepiscopus Aliphana.* Verum nomen ne in Ughellio quidem habes.

Gumbertus Paulinonensis. In Vaticano *Cumebertus Maurinensis.* Ubique vitata lectio; est enim Cunibertus Taurinensis, de quo in Præfatione.

Opizo Bolienis. An *Luiso Bobienis* Ughellio in Bobiensibus notus?

Brenzo Albenis. Notus episcopus ex Panegirico Henrici III. imperatoris ab eo scripto, & a me sæpe in hoc opere producto. Ughellium latuit.

Guillelmus Pampulie. An Guillelmus Pompiliensis seu Foro-Pompiliensis? Honestum quidem ecclesiæ illius tunc episcopum statuit Ughellius, eundemque inter Patres concilii hujus Romani subscriptum legisse se in codice Vaticano affirmat; ac codicis Romani esse sunt, quæ apud Labbeum representantur, nihilque de Honesto Pompiliensi ferunt. Profert ille documentum de Honesto a n. 1037. & alterum anni 1062. ex postremo vero isto an. 1062. Vecchiazanus in nova Ughellii editione expressit non quidem Honestus, sed *Gualfanus,* quod aliquanto propius ad Guillelmum accedit.

Gregorius Versellensis. Notus Ughellio præsul. Cæteras subscriptiones omitto, quod nullas explicationes vel correctiones possint.

AD CONCILIUM ROMANUM SUB NICOLAO II. PAPA.

Anno 1059. habitum Decreta addita.

NICOLAI II. PAPAE DECRETA.

C A P. V.

DE ordinatis infra annos gravo nobis periculum imminet, quia prius se de vidoria jactant, quam bellare viderint aut sciant; ideo prius officia sacrae castitati conscia per cupiditatem arripiunt, quam jacula incentiva naturae experiri possunt. Idcirco sacri canones sanxerunt, ut subdiaconus non ordinetur ante annos 14. nec diaconus ante annos 25. nec presbyter ante 30.

C A P. IX.

De praediis quoque vel possessionibus ecclesiarum vel monasteriorum haec decernimus; ut nullum laicorum vel clericorum sine consensu episcoporum canonicorum abbatum monachorum vel sanctorum quidquam habeat vel possideat. Quod qui fecerit aut possessa non reddiderit anathematizetur.

C A P. X.

De clericis arma ferentibus hoc decernimus, ut quamdiu arma tulerint a proprio gradu decedant.

C A P. XV.

De iis autem clericis qui tonsuras projiciunt,

A & a clericali recidunt, quos apostatas Julianissas jure vocamus, statuimus, ut nisi ad professionem clericatus redierint, omni christiana communione priventur.

Clerici vero vel monachi & laici usurarii quoad illud turpe lucrum sequuti fuerint, anathematis vinculo obnoxii teneantur.

C A P. XV.

Illi etiam qui peregrinos vel oratores cujuscunque S. sive clericos, seu monachos vel feminas seu inermes pauperes depradati fuerint vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviauerint, anathematis vinculo feriuntur, nisi digne emendaverint.

C A P. XVI.

Pax vero illa, quam treviam Dei dicimus, sic observetur: sicut ab archiepiscopis, & episcopis uniuscujusque provinciae totius orbis statuta est; qui vero eam violaverit usque ad satisfactionem excommunicationi subiaceat.

C A P. XVI.

Haec igitur &c. hujusmodi quaecumque in sacris canonibus habentur authenticum S. Synodus forte censuit observandum.

AD ROMANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Pont. Anno 1059. habitum.

A D D I T I O N O V A.

SI Aretinis tabulis vade monumentum inferius producendum est erutum fides adjicienda esset indubia, statuere oporteret, Concilium quoddam sub Nicolao II. ceteris sub eo habitis praefendum. Exhibent enim Nicolaum in concilio Romano sedentem anno 1058. pontificatus sui anno primo, indictione XII. mensis nomen detritae vetustate literae occulerunt. Ut vera tamen fatear, multa sunt quae tabularum istarum corruptionem, ad annum quod attinet, demonstrant. Assumptus in sedem S. Petri Nicolaus exeunte Decembri anno 1058. Senis dum ageret, nonnisi anni sequentis Januarii mente Romam venit, ut ejus aetate constat. Quomodo ergo anno nondum elapso 1058. Romae in basilica Constantiniana sedere mediis in patrum consessu potuit? Consignatur insuper Aretinum monumentum anno pontificatus Nicolai primo; id vero convenire nequaquam potuisset cum diplomate Nicolai, a Pagio ad an. 1059. exhibitio, quod ann. 1060. Januarii mentem & pontificatus annum pri-

mum simul componit; secundum enim non primum egisset Nicolaus, siquidem pontificalis dignitatis lux annos ab anno 1058. ducere cepisset. Hanc Aretinarum tabularum correctionem mihi sumo: cetera lectorum judicio remitto. Neque enim ambigo futuros qui contra rerum, quae hic narrantur, veritatem reclamant. Aretini veteres Senenses tabulas suis oppositas suspicionis accusant; Senenses Aretinas nihilo sinceriores judicant. Vetus est controversia in conciliis agitata saepius, varie definita, & nunquam sopita. Vide supplementum nostrum tom. 1. pag. 531. ad concilium in Vico Wallari in Etruria.

Ex Archivio S. ecclesiae Aretinae n. 178.

In nomine S. & individuae Trinitatis anno Domini Incar. 1058. Ind. XII. corrente, mense ... Donno quoque ac venerabili, ac beatissimo papa Nicolao II. papa in sacrosancta beati Apostolorum principis sede anno 2. Pontificatus sui, in-

tra Basilicam Salvatoris, que Constantiniana dicitur, presidente. Quoniam scimus humana mentes concupiscibilis esse naturæ, necnon obliviscibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeat recordatione; dignum duximus consulere concupiscibili, & prodesse obliviscibili; quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus prorsus auferatur oblivioni, scriptis referendo hominum æta, vel dicta, ne quando aliter procedant quam rei veritas dicat. Unde quæ apud apostolicam Sedem acta sunt inter Joannem Senensem episcopum, & inter Arnaldum Aretinum episcopum ad memoriam futurorum huic chartæ tradidimus; quia neutrum eorum a subiecta rei veritate deviare volumus. Igitur cum resideret prædictus Dominus Nicolaus venerabilis papa in generali synodo intra Basilicam Constantinianam, centum quoque ac tredecim episcopos cum eo residentibus, videlicet cardinalibus S. apostolicæ Sedis Umberto Sylvæ Candidæ, Bonifacio Albanensi, Petro Lavicanensi, Petro Oltienensi, Johanne Portuensi, Dominico Patriarcha Gradensi; Guidone archiepiscopo Mediolanensi, Ugone Bironicensi, Ildebrando Capuano, Udelrico Beneventano, Alfano Palermitano, Petro Malitano, cum Suffraganeis eorum, aliisque multis diversarum provinciarum usque ad præscriptum numerum, quamplurimis quoque abbatibus, presbyteris, ac diaconibus; in eorum omnium præsentia assurgens Johannes Senensis ecclesiæ episcopus conquestus est Donno prædicto apostolico & universæ venerabili Synodo de Arnaldo Aretino episcopo, dicens: *Domine, precor misericordiam vestram, & totius hujus synodi, ut super diuturna querela mihi commissa ecclesiæ dignemini flexere aures vestra clementia, & de confratre nostro Arnaldo Aretino episcopo mihi, si placeat, facite justitiam, qui bona mea ecclesiæ, decem scilicet & octo inter plebes & abbatias detinet, & contendit per violentiam; & quia apostolica pietati, ut notum est, sapissime proclamavi, & necdum justitiam impetraui, & ipse a beata memoria prædecessoris vestris Leone videlicet, & Victore frequenter, in Mantuana nimirum, Florentina, atque Romana synodo: super hoc vocatus a vobis quoque in presentia prima utique vestra synodo monitus, & huic tam venerabili Deoque dilecto concilio ad rationem super hac querela faciendam adesse; indutiis tunc imperatis, jussus postque litteris vestris vocatus, dum venis venire, censeat sanctitas vestra quid ex hoc tandem ventilato negotio debeatis diffinire. Quibus auditis prælati Donnus papa totam synodum interrogat, quid ex hac causa fieri debeat: ab universa autem respondetur, ut secundum morem usque ad tertium diem induciaret, quia confrater noster ipse qui nunc deest aut forsan veniet, aut canonicas exculationes diriget. Et ita factum est; tertia autem die Senensis præsul querelam replicuit, & nuntii Aretini assuescere non potuerunt, sanctæ synodi Judices Senensem debere salva querela investiri concorditer judicaverunt. Quod & apostolicus annuens quarta demum die impeditum Senensem episcopum ita investivit dicens: *Quia prænominatus confrater noster Aretinus episcopus Arnaldus ab antecessoribus nostris multoties, a nobis autem bis monitus, caritative jussus, regulariter vocatus, neque venit, neque canonicas exculationes misit, secundum iudicium & laudationem hujus venerabilissimæ synodi, salva ipsius usque ad alteram synodum querela, te de præfatis rebus & tuam ecclesiam invenimus; ita tamen ut si ipse jam dictus ... Arnaldus, aut antea, aut tunc non se præsentaverit; & quod justitia**

judicaverit sequi contempserit, tua viceps ecclesiæ secure & quiete perpetuo habeat, & illi, suaque ecclesiæ vox ulterius super hoc a... prorsus maneat. Senensis autem præsul sic investitionem ex apostolica manu recepit, & obiculatis reverenter sanctis papæ pedibus totam venerabilem synodum ad futurum testimonium invitavit.
 Ego Nicolaus episcopus S. Romanæ & apostolicæ sedis Ss.
 Ego Eldebrandus S. Romanæ ecclesiæ qualicumque archidiaconus, Ss.
 Ego Petrus indignus episcopus Ss.
 Ego Umberto S. ecclesiæ Sylvæcandidæ episcopus Ss.

Postquam hæc edidi in meo Supplemento reperi subscriptiones alias ejusdem Concilii in Chronico Farfensi, cujus memini superius. Cum vero istas multo correctiores repererim quam sint in Vaticano Cod. a P. Possino suppeditata Labbeo, & quas exhibet Martene ex Cod. Florentensi hic dandas censui.

Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, huic decreto a nobis, sicut superius legitur promulgato subscripsi & Romani Episcopi V. idest.
 Bonifacius Albanensis,
 Umberto Sylvæ Candidæ,
 Petrus Oltienensis,
 Petrus Lavicanensis,
 Joannes Portuensis.
 Et Cardinales IV.
 Joannes tituli S. Marci,
 Leo tit. S. Laurentii in Damaso
 Guido S. Mariæ Translyberim
 Desiderius S. Cæcilie
 Et Diaconi III.
 Martius
 Crescentius
 Amantius &
 Ildebrandus Subdiaconus & monachus cum ceteris subscripsit.
 Umberto Archiepiscopus
 Dominicus Gradensis patriarcha
 Ugo Cryfopolitanus Patriarcha
 Ildebrandus Capuanus Archiepisc.
 Odelricus Beneventanus Archiep.
 Alphonsus Slermitanus Archiep.
 Et ceteri Episcopi, Joannes Sabinensis
 Joannes Tributensis
 Rolandus Sutrinensis
 Ailardus episc. & abbas S. Pauli
 Leo episc. Gajetanus
 Joannes Terracinenensis
 Pandolfus Marsienensis
 Atto Teatinus
 Dominicus Balbensis.
 Joannes Binnensis
 Palumbus Surenensis
 Petrus Civitatis Castellane
 Ludovicus Nucerinus
 Herimannus Castellanus
 Henricus Spoletanus
 Mainardus Urbinensis
 Gotfredus Peruginus
 Aganus Eduensis
 Gotfredus Atellanus
 Odelricus Firmanus
 Bernardus Efulanus
 Ugo Camerinenensis
 Willelmus Humanensis
 Transmundus Fefulanus

Locus corru p. 1019.

ANNO
CHRISTI
1019.

ou propria subscriptis, & sua bulla insigniri A
iussit.

Ego Nicolaus Sanctus Romanus, & apostolicus
sedis præsul confirmavi.

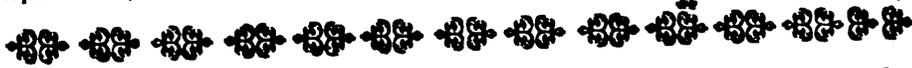
Ego Humbertus episcopus sanctam ecclesiam syl-
væ Candidæ interfui, cognover, & subscripsi.

Ego Alfanzus gratia Dei Salernitanus archiepiscopus
interfui, & subscripsi.

Sergius archiepiscopus Neapolitanus
Ego Joannes archiepiscopus Surrentinus
Ego Bonifacius episcopus sanctæ ecclesiam Alba-
nensis interfui.

Ego Gualdarius Dei gratia Beneventanus ar-
chiepiscopus interfui.

Ego Petrus gratia Dei Amalfitanus ecclesiam e-
piscopus interfui.

ANNO
CHRISTI
1019.

C O N V E N T U S * R E M E N S I S

Quando Philippus rex, præsentem Henrico patre, Remis coronatus est, die Pentecostes,
Anno MLIX.

Auctor ex MS. Sirmondi, & Tom. IV. Histor. Franc. Quercetani, pag. 161.

* Binius edi-
dit an. MLIX.
& IV. Kal.
Jas. H.

Anno Incarnat. Dominicæ MLIX. Indi. XII. B
Henrici regis an. xxxii. eadem die com-
pleto, pontificatus domni Gervasii archiepiscopi
quarto, die pentecostes, xxiiii. Maii. Philippus
rex hoc ordine in majore ecclesia ante altare
sanctæ Mariæ a venerabili archiepiscopo Remensi
consecratus est. Inchoata missa, antequam epi-
stola legeretur, dominus archiepiscopus vertit se
ad eum, & exposuit ei fidem catholicam, sciscitan-
s ab eo, utrum hæc crederet & defendere
vellet. Quod annuente, delata est ejus professio;
quam accipiens ipse legit, dum adhuc septennis
esset, eique subscripsit. Erat autem professio ejus
hæc:

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus
rex Francorum, in die ordinationis meæ promit-
to coram Deo & sanctis ejus, quod unicuique
vestrum & ecclesiis vobis commissis, canonicum
privilegium, & debitam legem, atque justitiam
conservabo, & defensionem, adjuvante Domino,
quantum potero exhibebo, sicut rex in suo regno
unicuique episcopo & ecclesiæ sibi commissæ per
rectum exhibere debet: populo quoque vobis
credo me dispensationem legum in suo jure con-
sistentem nostra auctoritate concessurum.

Qua perlecta, potuit eam in manus archiepiscopi,
præsentibus Hugone archiepiscopo Velson-
tionei, & Ermenfrido episcopo Sedunensi, Ni-
colai papæ legatis, & Mainardo Senonensi, Bar-
tholomæo Turonensi, archiepiscopis. Item epis-
copis, Balduino Noviomagensi, Froilando Silva-
nensi, Lutberto Cameracensi, Guidone Ambia-
nensi, Aganone Eduensi, Harduino Lingonensi,
Acharo Cabilonensi, Isembardo Aurelianensi,
Hugone Nivernensi, Heudone Sueffionensi, Rot-
gero Catalaunensi, Elinando Laudunensi, Imber-
to Parisiensi, Walterio Meldensi, Godefrido Au-
tishodorensi, Hugone Tricastino, Idario Lemovi-
censi, Guillelmo Ecolesmensi, Arnaldo Santonen-
si, Quiriaco Namnetensi, Præsentibus etiam ab-
batibus, Ademaro sancti Remigii, Rainerio san-
cti Benedicti, Hugone sancti Dionysii, Adroldo
sancti Germani, Geruino sancti Vitoni, Ful-
cone Faremonasteriensi, Gerardo sancti Medar-
di, Henrico Hermeriarum, Fulcone sancti Mi-
chaelis, Harduino Laudunensi, Contone sancti
Flori, Guidone Marcianensi, Radulpho Moso-
mensi, Alberto sancti Theoderici, Guarino Alt-
villarensi, Genrico sancti Baloli, Hugone Resba-

ensi, Odilardo Catalaunensi, Gendelgero mona-
sterii in eremo, Valerano Virdunensi, Adalbero-
ne Divionensi, Arnaldo Pithavensi, Guillelmo
Trenorciensi, Hugone Karrofensi, Avesgundo
Genomanensi, Hugone Crespiacensi.

Deinde accipiens archiepiscopus baculum sancti
Remigii, discussit quiete & pacifice, quomodo
ad eum pertineret electio regis, & consecratio,
ex quo S. Remigius Ludovicum regem baptiza-
vit & consecravit. Dissertit etiam, quomodo per
illum baculum hanc consecrandi potestatem, &
totius Galliarum principatum Hormisdas papa sancto
dederit Remigio, & quomodo Victor papa, sibi
& ecclesiæ suæ concesserit. Tunc annuente patre
ipsum Henrico, elegit eum in regem.

Post eum, legati Romanæ sedis, cum id sine
papæ nutu fieri licitum esse disertum ibi sit, ho-
noris tamen & amoris gratia, tum ejus ibi assue-
runt legati. Post hos archiepiscopi & episcopi,
abbates, & clerici. Post, Wido dux Aquitanie.
Post, Hugo filius & legatus ducis Burgundie.
Post, legati Balduini marchionis, & legati Go-
sfridi Andecavensis comitis. Deinde comes, Ro-
dulphus scilicet Vadenus, Herbertus Vermanden-
sis, Wido Pontizensis, Willelmus Sueffionicus,
Rainaldus, Rogerus, Manasses, Hilduinus, Wil-
lelmus Arvernensis, Heldebertus de illa Marchia,
Folco Ecolesmensis, vicecomes Lemovicensis.
Post, milites, & populi, tam majores quam mi-
nores, uno ore consentientes, laudaverunt. ter
proclamantes: Laudamus, volumus, fiat. Tunc
fecit ipse Philippus præceptum, sicut antecessores
sui fecerunt, de rebus sanctæ Mariæ, & de Re-
mensi comitatu, & de rebus sancti Remigii, &
de cæteris abbatibus. Quod firmavit, eique sub-
scripsit. Subscripsit etiam archiepiscopus. Nam ibi
constituit eum summum cancellarium; sicut an-
tecessores sui, antecessores suos fecerant: & ita
consecravit eum in regem. Revertente autem ar-
chiepiscopo ad sedem suam, & sedente, delatum
est privilegium, quod papa Victor ei dederat: le-
gumque est circumstantibus & audientibus episco-
pis. Facta sunt hæc omnia cum omni devotione
& alacritate quam maxima, sine omni disturba-
tione, & nullatenus alicujus contradictione, vel
aliquo republicæ damno. Hos omnes Gervasius
archiepiscopus libenter excepit; & de sumptibus
suis, eis plenissime erogavit: nulli tamen ex de-
bito, præter regem; sed honoris causa ecclesiæ,
& liberalitatis suæ.

* Quercetian
Gervasii Har-
ber idem a-
lia diversis
nomina H

CONCILIUM VIENNENSE, INGALLIA,

Be. Martini
Theol. Annot.
t. 4. p. 91.

AB Incarnatione Domini nostri Jesu Christi anno MLX. Indictione XIII. pridie Kalendas Februarii, luna XXIV. secunda feria: praesidente Stephano catholice urbis Romae cardinali presbytero, Apostolicae sedis vicario, in basilica Resurrectionis Dominicae, & sanctorum Machabaeorum, sancta synodus, quae ex praeepto domini nostri beatissimi summi Pontificis & universalis Papae Nicolai, Viennae, quae est metropolis Galliae, convenit: propositis sacrosanctis evangeliiis, & praemis ad Deum intentissime precibus, diligenti consideratione retractatis his, in quibus ecclesiarum status in toto pene orbe, & maxime in Gallia, vacillare & pessumdari videbatur, quae breviter infra placuit adnecti, condigna sollicitudine definivit.

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut Chalcedonensi synodo sententia de simoniaco prolata, ab omnibus observetur, quatenus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua interveniente conventionione saeculari, aut quolibet modo, contra canonicam censuram, episcopatum, abbatiam, aut archidiaconatum, seu archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem ecclesiasticam, seu aliquem gradum, vel ministerium, vel beneficium, quod non nisi clericis habere sanctorum Patrum sancivit auctori-

tas, dare vel accipere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans a proprio decidat gradu & dignitate: & accipiens ministerium seu beneficium male usurpatum numquam recuperaturus amittat.

II.

Si quis episcopus aut praelatus quilibet contra praefixam regulam aliquid ecclesiasticum ministerium seu beneficium, vel etiam ipsam praebendam, quae canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit; libere liceat clericis contradicere; & vicinorum episcoporum iudicium, vel si necesse fuerit, ipsam quoque sedem Apostolicam appellare.

III.

B Item ut nullus episcoporum vel praelatorum aliquid novum beneficium de rebus ad jus ecclesiae pertinentibus ulterius praesumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad jus ecclesiae pertinens sub nomine beneficii, sive quolibet modo ab ecclesia alienare haecenus praesumpserit; si adhuc superest, aut restituat ecclesiae quod male subtraxit, aut canonica multetur sententia.

IV.

Nullus ecclesiam magnam vel parvam .....
Cetera desunt.

CONCILIUM TURONENSE,

In quo multa de disciplina ecclesiastica a Stephano cardinale legato apostolico, & X. episcopis, constituta sunt anno Christi MLX. Indictione XIII. Kal. Martii.

Editum a D. Luca Dacherio initio Operum Lanfranci, inter notas ad ejus vitam.

TITULI CAPITULORUM

- I. *Ut nemo pecunia, vel alia conventionione contra canones, det vel accipiat beneficium.*
- II. *Ut episcopo beneficium contra praedictam regulam conferenti contradicant clerici.*
- III. *Ut nullus episcopus beneficium vendat, aut det: nec alienet qua sunt ecclesia.*
- IV. *Ut nullus ecclesiam a laico accipiat sine consensu episcopi: neque venalem accipiat.*
- V. *Ut nemo clericale officium accipiat nisi in unius civitatis ecclesia.*
- VI. *De episc. presbyter. diac. subdiacon. qui mulieris carnali copula detenti, ab officio non cessaverint.*
- VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*
- VIII. *De laicis qui oblationes ecclesiae, sepulchrorum, tertiam decimarum partem, possident, aut vendunt, aut dant.*
- IX. *Ut excommunicati sint incesti, & adulteri, & qui sua uxore dimissa, aliam ducunt.*
- X. *Ut desertor monasticae religionis, sit excommunicatus: similiter & abbas qui cum penitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

AB Incarnatione Domini nostri Jesu Christi anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Mar-

ti Luna XIII. IV. feria, praesidente Stephano catholice urbis Romae cardinali presbytero, & apostolicae sedis vicario, in basilica sancti Mauricii, sociorumque ejus, sancta synodus, quae ex praeepto domini nostri beatissimi summi Pontificis, & universalis papae Nicolai, Turonis, quae est metropolis Galliae, convenit, propositis sacrosanctis evangeliiis, & praemis ad Deum intentissime precibus, diligenti consideratione retractatis iis, in quibus ecclesiarum status in toto pene orbe, & maxime in Gallia, vacillare & pessumdari videbatur: quae breviter infra placuit adnecti, condigna sollicitudine definivit.

CAPITULA.

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Chalcedonensi synodo sententia de simoniaco prolata, sic ab omnibus observetur: quatenus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventionione saeculari, aut quolibet modo contra canonicam censuram, episcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum, seu archipresbyter-

ANNO
CHRISTI
1060.

byteratum, aut aliquam dignitatem eccle-
siasticam, sive aliquem gradum, aut mi-
nisterium, vel beneficium, quod non nisi
clericis habere sanctorum patrum sancivit
auctoritas, dare, vel accipere, quolibet
modo canonibus contrario, tentaverit: &
dans, a proprio decidat gradu & digni-
tate; & accipiens, ministerium seu bene-
ficio male usurpatum, numquam recu-
peraturus, amittat.

II.

Si quis aut episcopus, aut prælatus
quolibet, contra præfixam regulam ali-
quod ecclesiasticum ministerium, vel etiam
ipsam præbendam, quæ canonica dicitur,
ordinare, aut dare voluerit: libere liceat
clericis contradicere; & vicinorum epis-
coporum iudicium, vel, si necesse fue-
rit, ipsam quoque sedem apostolicam ap-
pellare.

III.

Item ut nullus episcoporum, vel præ-
latorum, aliquod novum beneficium de
rebus ad jus ecclesiæ pertinentibus ulte-
rius præsumat contra canones alicui ven-
dere ut dare. Quicumque vero aliquid
ad jus ecclesiæ pertinens, sub nomine be-
neficium, sive quolibet modo, ab ecclesia
alienare hæctenus præsumpserit: si adhuc su-
perest, aut restituat ecclesiæ quod male
subtraxit, aut canonica multetur senten-
tia.

IV.

Nullus ecclesiam magnam, vel parvam,
deinceps sine consensu episcopi, in cujus
parochia est, a laicis præsumat accipere
quolibet modo: sed neque a clerico, vel
monacho, seu laico, sub pretii alicujus
venalitate. Quod si fecerit: & vendens,
& emens, ea careat.

V.

Confirmamus etiam ut non nisi in unius
civitatis ecclesiis, quisquam amodo aliquod
clericale officium accipiat. Quod qui præ-
varicatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI.

Præterea si quis episcoporum, presby-
terorum, diaconorum, aut subdiacono-
rum, post cognitum interdictum domini
nostri papæ Nicolai, mulieris cujuslibet
carnali detentus copula, a ministerio &
beneficio altaris non cessavit; sive deinceps
cognoscens prælibatum apostolicæ se-
dis interdictum, aut mulierem, aut mi-
nisterium ecclesiæ cum beneficio non sta-
tim deseruerit, nullam restitutionis in
pristino gradu veniam sibi reservasse co-
gnoscat.

VII.

Quicumque autem clericorum deinceps
in armis militaverint: & beneficium, &
confortium clericorum amittant.

VIII.

Quicumque laicorum aliquid de iis quæ
ad oblationem, vel eleemosynam ecclesiæ
pertinent, sive sepulturam, sive saltem
terciam decimarum partem possidere, ven-
dere, aut sub nomine beneficii, alicui da-
re ulterius præsumpserit: anathematis gla-
dio feriatur.

IX.

Quicumque consanguineam suam, aut
quam consanguineus suus prius cognove-
rat, aut cujus consanguineam carnaliter
in conjugium accepit, vel deinceps acce-
perit; vel postquam cognovit, non statim
dimisit, aut cognoscens non dimiserit; aut
qui uxorem alterius rapuit, seu rapuerit;
vel qui suam uxorem sine iudicio episco-
pali dimittens, aliam duxit, vel duxerit:
donec se fructuose tradat pœnitentiæ, a
corpore & sanguine domini nostri Jesu,
& a liminibus ecclesiæ se exclusum, &
alienatum, & omnimodis sicut putridum
membrum a sano corpore præcisum gla-
dio spiritus, quod est verbum Dei, ag-
noscat.

X.

Quicumque monasticæ religionis deser-
tor inventus fuerit: a regno Dei, & a
confortio Christianorum, sicut apostata,
excludatur, & alienus existat, donec re-
suscipiens digne pœniteat. Similiter qui
ejusmodi digne pœnitentes recipere nolue-
rit, tertio admonitus, si non adqueve-
rit, a communionem fratrum suspendatur,
sive sit abbas, sive abbatissa, donec ac-
quiescat.

Ego Stephanus sanctæ Romanæ ecclesiæ car-
dinalis sacerdos vocatus, vice domini mei papæ
Nicolai præsidens synodo, his constitutionibus
a nobis canonicè promulgatis, parvitas meæ
assenfum præbens subscripsi. Deinde subscripse-
runt decem tam archiepiscopi, quam episcopi.

STEPHANI CARDINALIS LEGATI
APOSTOLICI EPISTOLA AD I..... DICTUM
archiepiscopum Dolensem.

Ut adsit synodo Romanæ Nicolai II. post pa-
scha, vel Turonensi a se habendæ ante
mediam quadragesimam.

E Stephanus Petri apostolorum principis, & sanctæ
Romanæ ecclesiæ cardinalis I..... Dolensæ ecclie-
siæ dicto archiepiscopo, resipiscere, & ad viam
salutis & emendationis redire consulit.

Domine meus pontifex summus & univer-
salis Papa Nicolaus, te quamvis rebellem,
& monitis salutaribus aversum, nequaquam ta-
men paterna & consueta Romanæ ecclesiæ mis-
ericordia indignum judicavit: sed missa, si tamen
ad te pervenit, legatione, ad synodum, qua
antiquo more Romæ post pascha celebrabitur, ad-
huc tibi resipiscendi locum donans, evocavit. Sed
& post

ANNO
CHRISTI
1060.* Missa ante
synodum su-
pra descriptam.

929
ANNO
CHRISTI
1000.

NICOLAUS
P. II.

CONCILIUM JACCETANUM.

HENRICUS VI. IMP.
RAMIR. R. ARAGON.

930

ANNO
CHRISTI
1000.

& post datas ad te litteras, secundum consiliu sui A providentiam, & temporum eventorumque necessitatem, me ad has partes destinavit, & ut quam possem in ecclesia Gallicana, Deo juvante, conciliis, ceterisque laboribus emendarem, vices suas mihi tradens, injunxit. Unde apud Turonum dominica ante mediam quadragesimam synodum indixi, ad quam dominum meum solitudine, & mediocritatem tuam sumptibus & labore levans,

sancti Petri ejusque vicarii mihi tradita auctoritate te convoco, & ab omni periculo, quod tibi ex parte principis civitatis ejusdem evenire possit, securum facio. Quod si nec ad nos, nec ad dominum meum in dictis terminis venire volueris: vindictam absque misericordia senties ecclesiasticae distictionis. Exemplar etiam mitto epistolarum hujus potestatis a domino meo mihi traditarum.

CONCILIUM AVENIONENSE

Ab Hugone Abbate Cluniacensi Nicolai P. II. Legato celebratum.

Ex P. Pagel ad
Ch. 1060
n. 1. & 6.

Concilium Avenionense sub Nicolao II. habi- tum eruitur ex Bertrando Sistaricensi episcopo in instrumento anno 1170. scripto, & in archivo Ecclesie Foicalqueriensis asserato his verbis: Gerardus Capreus *scripsit in ipso* (nempe Episcopatu Sistaricensi, id est ad Episcopatum) *apud urbem Avenionem in Concilio magno, quod ibi celebravit cum omnibus Episcopis totius Provinciae Hugo Cluniacensis Abbas fungens legato- ne D. P. Nicolai P. C.* Celebratum autem fuisse hoc anno presatum Concilium testatur Bucheus lib. 9. Hist. Provinciarum, qui illud legit in exemplari sibi ostenso a Policarpo Riviera Carthusiano viro erudito. Quod exemplar, sicut & authogra-

phum alias in archivo Capituli Forcalquien- sis servatum, licet deperdita sint, literae tamen Nicolai Papae Clero, plebique in civitate Sistaricensi consistentibus datae, & a Bucheo loco citato allatae, sicut & instrumentum Bertrandi Sistaricensis Episcopi Concilium hoc Avenione congregatum fuisse, nos dubitare non patiuntur. Fallitur tamen Bucheus, qui illud cum altero Concilio Avenione anno 1080. coacto confundit, & istud ad annum 1060. retrahit. Sunt enim duo Concilia in eadem urbe diversis annis habita, ut ex iis, quae de utroque supersunt, manifestum redditur.

CONCILIUM JACCETANUM

IN HISPANIA,

In quo abrogatus ritus precandi Gothicus, Romanus introductus; & translata Jaccam episcopalis sedes quae Oseae prius fuerat, anno MLX.

Ex Hieronymi Suritae Indicibus Rerum Aragon.

ARa MCVIII. hoc est, anno Christi MLX. Sancius episcopus Aragonensis, *inquit Surita*. Paternus episcopus Caesaraugustanus, Arnulphus episcopus Rotealis: & Guillelmus Urgelitanus Wlredi Caetaniae comitis filius, Heraclius Bigeronensis, Stephanus Olorensis, Gomecius Calaguritanus, Joannes Ledorenis, episcopi, Austindo Auxitano episcopo assidentes, Jaccae vetusto Vasconum oppido, concilium ejus provinciae celebrant, quam & eis Pyrenaeum, & ea Aquitaniae regione, quae Vasconia illis temporibus dicta est, nunc Gascuonia vocatur, aut regi Ramiro paruisse, aut sedere fuisse adjunctam, non opinione solum, sed etiam plane ad veritatem hoc uno monumento mihi persuadeo. In primo concilii confesso, rege una cum filiis ac regni proceribus assidente, maxima frequentia atque applausu in Dei optimi maximi laudes populus erumpit: regem, benignissimum ac serenissimum principem compellat: prosperaque acclamatione divinum implorat numen, ut hostium ac gentium victor existeret. Summa religione ac pietate, in eo concilio caeremoniarum sacra, magna corruptela propter assiduos bellorum tumultus intermissa, sanciantur: depravati mores patrii in ordinem rediguntur, & perfecta instituta majorum revocantur: ne quid ex sanctorum patrum ritu, negligentia fraudeve praetermitteretur. Sacra omnia pie riteque ex catholicis sanctae Romanae ec-

Cclesiae decretis atque sanctionibus instaurantur: ne inter ipsas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum usum, sacrae religionis viderentur nostri negligentiores. Data sacerdotibus lex, ne quo alio more quam Romano precarentur: neque Gothica, utpote peregrina, piacula exsolverentur. Ecclesiastica sedes Jaccae constituitur, quae praecis temporibus Oseae collocata fuerat: decernuntque, ut quandoque dioecesis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Jaccetana sedes subjiceretur, & tamquam filia parentem pie sancteque coleret. Fines dioecesis terminantur, ac circumscribuntur. Paternus Caesaraugustanus episcopus, permisso sacri concilii, ecclesiam sanctarum Massarum Caesaraugustae urbis, quae innumerabilium martyrum cineribus compactae erant, ad Orbem & Iberi confluentes ripas vetustis temporibus constructam, quae sacris reliquiis consecrata fuerat, & D. Eneatidi dicata, regio honori tribuens atque gratificans, Jaccetanae ecclesiae contribuit. Eamque rem ac terminatos fines Gregorius VII. pontifex maximus decreto suo postea confirmat. Praeter decumas, tertia tributorum portio, quae Caesaraugustani & Tudelani populi reges Mauri pensant, ecclesiasticis muneribus assignatur. Ex eo episcopi, qui ad eam diem Aragoniae cognomento usi fuerant, Jaccetani etiam appellantur.

Concil. General. Tom. XIX.

Non A8a

ANNO
CHRISTI
1000.Ex Card. de
Aguirre
Hisp. 10.
p. 214.

Acta huius Concilii 400. annis transactis, nimirum an. Chr. 1303. lecta fuerit ex authentico exemplari in palatio Episcopi Oicensis: unde transcriptum habuit Ecclesia Toletana, quod aliud ad nos (inquit Card. de Aguirre) direxit fideliter excerptum cum plurimis aliis sacris monumentis, curante id potissimum cl. V. D. Michaeli del Olmo, canonico Toletano.

Anno Domini 1303. die Jovis, qua fuit nona Septembris, in civitate Oicensi, in palatio D. Oicensis Episcopi, in praesentia mei notarii & testrum subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum, Martinus de Sarinyena procurator ..... P. D. Martinus Dei gratia Oicensis Episcopi, praesentavit venerando Arnaldo Garfia de Lazano canonico & officiali Oicensi, pro tribunali sedenti, quoddam privilegium serenissimi Principis Renimirus recolenda memoria regis Aragonum, ac Sancti filii eius, & petitis mandato ac auctoritate dicti Officialis per me notarium infra scriptum in formam publicam redigi, ut praesens transumptum auctoritate iudiciali exemplatum, eandem fidem in iudicio & extra cum dicto originali faciat: & dominus officialis viso & lecto dicto privilegio, mandavit mihi notario infra scripto, qui illud in publicam formam redigam, & transcribam de verbo ad verbum, praesentem auctoritatem praesentis transumpti, qui tandem vim obtineat in iudicio & extra, sicut & ipsum originale privilegium. Tenor vero dicti privilegii talis est.

Sub Christi nomine & eius ineffabili providentia Ranimirus Rex gloriosus, & Sanctus filius eius, omnibus divinae legis ac Christianae religionis cultoribus sub nostro regimine constitutis. Volumus notum fieri dilectioni vestrae, quoniam ob restaurandum sanctae matris ecclesiae statum nostris in partibus, nostra majorumque nostrorum negligentia pene corruptum, synodum novem Episcoporum congregari fecimus in loco a priscis olim Jacca nominato in quo Synodali conventu, praesentibus atque consentientibus cuncti nostri principatus primatibus atque magnatibus, pleraque sanctorum canonum instituta Episcoporum iudicio restituimus, & confirmamus. Nec non & Episcopatum in civitate Oicensi antiquitus institutum, sed a Paganis invasum atque destructum, in dioecesi sua majoribus nostris & nobis a Deo instituta, in supra scripto scilicet loco, sacri Concilii decreto restaurare studuimus. Ad cuius plenam Deo miserante restorationem, ego praefatus Ranimirus, quamvis indignus, Christi providentia Rex, una cum filio nostro Sandio, donamus in perpetuum ipsi Ecclesiae, in qua Episcopatum stabilimus, caenobium quod vocatur Santae cum omnibus suis pertinentiis, ac caenobium Lierdi cum omnibus sibi pertinentibus, ac caenobium Septemfontes cum omnibus suis pertinentiis, ac caenobium Sirafie cum omnibus pertinentiis, ac caenobium Rabaga cum omnibus eorum pertinentiis, ac caenobium S. Mariae cum omnibus eorum pertinentiis. Nec non omnes ecclesias quae nunc sunt, & in posterum Deo annuente edificabuntur ab ortu fluvii qui Cinga dicitur, usque in vallem Lupariam, ubi in antea diebus temporibus, praedictae sedis termini extiterit, & exinde per plagam meridianam versus Occidentem, ad locum usque qui Plana major nominatur, indeque per gyrum ad septentrionalem vergens regionem, sicut Pyrenaei montes praeminent Aragoniae, inclusa omni valle Orfela, ac toto Pintano cum parochialibus ecclesiis suppositorum castellorum, ut scilicet Filera, Penna, Sos, Lopera, Unocastello, Susia, Librana, Eliseo, Castellomanco, Aguerro, & Moriello.

Statuimus, etiam, ut causae Clericorum, pro

A quibus hactenus ecclesiae nostrae in partibus gravata non modicum extiterat, deinceps episcopo solo & archidiaconibus ejus discutienda relinquuntur, ut indebita circa eos saecularium cupiditas nostro cauteriata iudicio in talibus prorsus resecetur, & secundum normam iustitiae suae cuique jus conservetur.

Donamus etiam & concedimus Deo & beato Piscatori omnem decimam nostri juris, auri, argenti, frumenti, seu vini, sive de caeteris rebus, quas nobis attributarii sponte aut coacte exsolvunt, tam Christiani, quam Sarraceni, ex omnibus virulis atque castris, tam in montanis quam in planis, infra praefixos terminos. Addimus ad haec de omni dominio castri quod nominatur Atares ex omnibus quae ibi habemus, vel ad nos pertinent, laborantium quoque omnium nostrorum, seu de ipso teloneo quod accipimus de Jacca, vel homicidiorum, sive regalium placitorum totius regni Aragoniae. Ex omnibus decimationem omnem donamus, insuper & ex ipsis tributis, quae recipimus in praesenti, vel recipere debemus, aut in futuro Deo miserante recipiemus: De Caeraugusta, nec non & Xutela, de omnibus tertiam partem ipsius decimationis supradictae Ecclesiae & Episcopo concedimus & donamus.

Ego vero Sanctus praefati Regis filius, divino incensus amore, concedo Deo & beato Clavigero domum quam habeo in Jacca, cum omnibus quae illi pertinent.

Haec omnia superius constituta seu descripta donamus Deo & beato Petro ad restorationem supradicti Episcopatus, propter remissionem nostrorum peccaminum, ac remedium animarum nostrorum, & pro requie progenitorum nostrorum: ea videlicet ratione, ut si aliquando Deo disponente caput ipsius Episcopatus potuerimus recuperare, ista, quam restauramus, Ecclesia ipsi sit subdita, & unum sit cum illa. Qui si nos donatores, aut aliquis successorum nostrorum, vel ulla magna, sive parva persona, de his superius scriptis & donatis aliquid voluerit minuere, tollere, vel alienare, nullatenus hoc valeat vendicare; sed si quis pretium petierit, canonica componat auctoritate. Et ista donatio firma sit & stabilis cum Christo in saecula omnia. Si vero, quod absit, ullius personae spiritus quis fuerit contrarius, & hanc donationem velit disrumperre, seu violare; quousque canonice emendet, restituat, satisque faciat, nullam cum Christianis participationis causam se existimet habere. Insuper & ab Ecclesiae conventu sit extraneus, & cum Juda proditore deputatus.

Facta charta donationis anno millesimo sexagesimo tertio Dominicae Nativitatis era millesima centesima prima Indictione decima tertia Ego Ranimirus, quamvis indignus, Christi providentia Rex, hanc donationem propria manu confirmo, & SS. & omnes Episcopos in hoc sacro Concilio congregatos, ut haec confirmet & subscribant, rogo.

Sanctus filius regis.

Alius vero Sanctus frater ejus.

Austindus Ausciensis Ecclesiae Archiepiscopus.

Guillelmus Urgelae Ecclesiae Episcopus.

Heraclius Bigorrensis Ecclesiae Episcopus.

Stephanus Olorensis Ecclesiae Episcopus.

Gomefanus Calagorritanae Ecclesiae Episcopus.

Joannes Leyurensis Ecclesiae Episcopus.

Sanctus praefatus Ecclesiae Episcopus.

Paternus Caeraugustanae Ecclesiae Episcopus.

Arnulphus Rotensis Ecclesiae Episcopus.

Be.

ANNO
CHRISTI
1000.

ANNO CHRISTI 1060.

ANNO CHRISTI 1060.

Belasco Abba cœnobii S. Joannis Baptiste. Basso Abba cœnobii S. Andreæ Apostoli. Garafus Abba Agneusis. Sanctus Comes. Fortunio Sanctii procer. Lope Garleanus procer. Omnesque proceres Regis præfati eo modo nutriti aulæ regis.

A sanctis in Paradiso amœnitate intromittat victurum feliciter in sæcula sæculorum. Amen.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1060. n. 2.

Concilium Jaccetanum, quod hoc anno Baronius cum Surita in Indice refert, anno 1063. celebratum. Moretus enim l. 2. Investigat. cap. 11. pag. 494. laudat chartam Dedicacionis Ecclesiæ Jaccensis, datam a novem Episcopis, qui Concilio interfuere, in qua legitur: facta charta dedicacionis anno MLXIII. æra MCL. quo scilicet tempore Ramirus in Aragonia rexnabat. Huic Concilio præfuit Austindus Archiep. Auxitanus in Aquitania, quia Ofca, quæ sedes erat Episcopalis, tunc a Mauris occupabatur, & Archiepiscopus Auxitanus hoc munere in Navarra & in Aragonia fungebatur. Est autem Jacca Aragonis urbs ad Aragoniam fluvium posita.

Audientes enim cuncti habitatores Aragonem Patri, tam viri quam feminae, omnes una voce laudantes Deum, confirmaverunt dicentes: unus Deus, una fides, unum baptismum: gratias Christo cœlesti ac benignissimo, ac serenissimo Raimiro Principi, qui curam adhibuit ad restorationem sanctæ matris Ecclesiæ: sit illi concessa salus & vita longæva, victoria inimicorum optata illi pateat. Post excessum vero hujus edii cum

Loans cor. septus.

SYNODUS SLEVICENSIS

Anno Christi MLX. Alexandri II. Papa I. Henrici IV. Regis VI.

Indicta ab Adalberto Hamburgensi Archiepiscopo, patet ex Encyclicâ scripta ad Wilhel mum Roschildensem Episcopum Infraganeum suum.

Adalbertus S. Romane, & Apostolica Sedis legatus, nec non & universarum Septentrionalium nationum Archiepiscopus Hamburgensis quoque Proceris indignis Willelmo Roschildensi Episcopo salutem.

Civitatem ad Orcadas, Iseph ad Islandiam insulam. Sunt Episcopi quos ordinavit omnes viginti, quorum tres abortivi, extra vineam otiosi remanserunt, sua querentes, non quæ Jesu Christi. Quos universos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens ad prædicandum Barbaris verbum Dei prece, & præmio commendabat. Ita sæpissime vidimus cum quatuor, aut quinque stipatus Episcopis (prout ipsum audivimus dicentem) absque multitudine esse non posse.

AD Synodum quam apud Slesvich celebrandam esse constitui, vos venisse, aut nuntium vestrum misisse grato perciperem animo, sed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem vestram latere nolo quid molestis mihi Adalvardus Episcopus intulit, quem vobis testibus, qui ordinacioni ejus interfuistis, Siconionensis Ecclesiæ consecravit Pontificem, quem dum barbara gens sibi præesse noluit Scarensem Ecclesiam invadere cepit. Peto igitur ut nuntium meum, qui illic iturus est, ad Dalbientem velit Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo, quæ dicerem cum & alia multa sint, quæ fastidii causa omitto.

Cyprus in Hist. Eccl. Slesvic. & Holfat. hæc addit. Adalbertus Slesvicum se recepit, ubi & propter loci commoditatem Synodum cogere solebat: & omnibus familiariter utebatur.

Hæc usque recitat Adamus Bremenfis. His subjecti sequentia de propagatione ejusdem Ecclesiæ per Adalbertum.

§. I. Sueno II. Danicæ Rex, qui Slesvici agerbat de Episcopi adventu certior factus eum invitavit, & convivio acceptum liberaliter tractat: Episcopus vicissim Regem laute accepit: octo diebus continuata convivio more barbarorum, & ita Rex Episcopum ex inimicitia in gratiam recipit, odio, quo hæcenus illum prosequutus erat, deposito.

Ipsi vero quos Metropolitanus ad gentes ordinavit, plures sunt, quorum sedes, & nomina didicimus ipso narrante: in Daniam itaque novem constituit: Rodolphum ad Slesvich, Odoonem ad Rippen, Christianum ad Arhus, Heriberrum ad Viburg, Magnum, & Albrittum in Vendilam insulam, Edbertum in Vionem Insulam, & Flastriam, Vellelmum in Seland, Eginonem in Scaniam provinciam. In Suediam vero consecravit sex, Adalvardum, & Accilinum, item Adalvardum, & Tadicum, nec non Simeonem atque Joannem. In Norvegiam duos tantum ipse consecravit Tolfi, & Sivardum. Ceterum aliunde ordinatos, cum satisfecerent, & secum tenuit misericorditer, & abeuntes dimisit hilariter, sicut Meinardum, Osmundum, Oiernardum, & Algotum, aliosque multos præterea. Turorum quendam po-

§. II. Cumque inter alia de Episcopis, & Pastoribus in Dania constituendis Archiepiscopus verba facere, & agere cepisset: Rex satius esse respondit, si ad Ecclesiastica munera, & ministeria vocarentur indigenæ in Regno Danicæ nati, & educati, quibus sermo Danicus vernaculus, & notus esset, quam exteri, & alienigenæ, qui ejus usum nullum haberent, idque sibi placere: ita enim interpretibus opus non esse. Quæ cum ita sint, cupere te ut in posterum Albertus in Episcopis designandis, & creandis ejus rationem haberet, & indigenas exteris præferre vellet.

§. III. Sed & de pace Christianorum, & paganorum conversione actum, & transactum fuit. Atque ita inter Regem & Episcopum convenit, & Slesvico discessum est contentientibus animis, & rebus bene compositis.

ANNO
CHRISTI
1061.ANNO
CHRISTI
1061.

CONCILIUM BENEVENTANUM.

*Descriptio il-
lud Uzellius,
1711. p. 700.
emendatior
vero in mss.
super idem
venerabilis
Card. V. fuit
in hodiernis
Beneventano,
in hunc mo-
dem.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri **JESU** Christi Domini æterni, & in nomine sanctæ individueque Trinitatis. Ego Udalricus Domini gratia sanctæ Beneventanæ sedis archiepiscopus, notum facimus omnibus fidelibus catholicæ ecclesiæ, in nostra residentibus præsentia, cunctisque in gremio ecclesiæ catholica Dei genitricis & Virginis Mariæ nostri episcopatus reledissem, simul cum Dodone episcopo, ac vicario domini nostri summi Pontificis & universalis Papæ nostri sanctissimi nomine Nicolai, & Bernardo coepiscopo, & Cancellario prædicti domini Papæ gloriosissimi: ibique residentibus ceteris episcopis: scilicet Civitatense, Florentinense, Latianense, Montecorbinense, necnon & Teletinense, & Alifanense, Bibinense, Frequentinense: cum abbatibus, sacerdotibus, ceterisque gradibus ecclesiæ, simul cum aliquibus laicis, ibique proficiscentibus ad sanctam synodum. Inter cetera, quæ in eadem synodo dicta & emendata sunt, dominus Amicus abbas monasterii sanctæ Sophiæ surrexit de sede sua: prostratusque humi, suppliciter & reverenter cepit reclamare, & quætionem facere adversus Leonem episcopum Draconarientem: quatenus ipse contra catholicam auctoritatem teneret duas ecclesias: unam, quæ nominatur, ad sanctam Mariam, constructam in loco, qui *Nolicino* nominatur: aliam, quæ vocatur, ad sanctum Benedictum, constructam intra mœnia ejusdem civitatis Draconensis, una cum juribus ac possessionibus earum ecclesiarum; quoniam ipsas ecclesias dicebat esse pertinentes jam nunc nominato monasterio.

Tunc ipse Leo convocatus, humiliter & patienter adoravit eandem sanctam synodum, interrogatusque quid inde diceret; ipse Leo episcopus cepit manifestare & dicere, quatenus prænominate ecclesias, cum omnibus illarum juribus, legaliter & jure prænominate monasterium sanctæ Sophiæ debet tenere & possidere; & recte debent esse subiectæ præfato monasterio & sibi Leoni episcopo, & Draconariæ ecclesiæ dicebat nequaquam pertinere debere, nec ipse inde quidquam tollere, nec ullam invasionem contra præfatum sanctæ Sophiæ monasterium, aliquando vel ullo tempore ipse fecisset; sed ab aliis invasoribus ac raptoribus hoc nefarium facinus atque sacrilegium operatum esse.

Hoc audito placuit nobis & sanctæ synodo, ut ipse Leo episcopus per pastorale pedum, quod ille suis propriis tenebat manibus, renueret prædicto abbati ad partem prædicti monasterii jam dictas ecclesias, cum omnibus rebus ac possessionibus ipsi ecclesiis pertinentibus: & mox secundum nostrum & sanctæ synodi præceptum, præfatas per pastorem baculum renuit ecclesias, una cum omnibus illarum pertinentiis: & dicens manifestavit se, ut neque Leo episcopus, neque sui successores, neque pars ipsius jam dicti episcopi aliquanto tempore de jam dictis ecclesiis, & de illarum rebus ac pertinentiis cum parte jam dicti monasterii non causarent atque contenderent per nullam quamlibet inventam rationem: Verum tamen amodo & perpetuis temporibus, tam ipse Amicus abbas, quam ejus successores, seu & pars jam dicti monasterii, jam nominatas ecclesias cum omnibus earum possessionibus & rebus, tam quæ modo habere & possidere videntur, seu quam & omnia illa quæ in antea Dominus per illos & suos fideles in ipsi ecclesiis dederit, firmiter habeant, necnon & possideant, juxta textum de nomine illius monasterii, & de jam dictarum ecclesiarum pertinentiis & pertinentiis, una cum inferius atque superius, cum aquis & cum viis & arboribus, omnibusque suis pertinentiis, sine aliqua contradictione jam nunc dicti Leonis episcopi, ejusque successorum, seu a parte jam dicti sui episcopi: sed sine cujuslibet requisitione ab illorum partibus. Propterea per consensum omnium, qui in ipsa sancta synodo relederunt, confirmavimus juxta institutionem sanctorum Canonum jam dictas ecclesias cum omnibus earum rebus & pertinentiis, ut præfatum sanctæ Sophiæ monasterium habeat atque possideat, nulla violentia ab aliquo sibi ingerenda. Et ut cuncta quæ superius leguntur, in perpetuum recorderentur, & conserventur, annulo nostro hoc præceptum insigniri jussimus, nostrisque manibus ibidem adnotavimus & subscripsimus.

Datum per manus Joannis clerici, in anno ab Incarnatione Domini nostri **JESU** Christi **MLXI.** & nono anno pontificatus domini Udalrici piissimi Pontificis, mense Junio, Indictione **XIV.** feliciter admodum.

Ego qui supra, Udalricus archiepiscopus.

Ego qui supra, Dodo Rokellanus episcopus interfui, consensu, necnon & subscripsi.

CONCILIUM ROMANUM

Ex P. Pag. ad
an. Ch. 1061.
n. 6. & seq.

A Nicolao II. Papa celebratum Anno 1061.

DE eo ira Aethredus Abbas Rievallensis in vita S. Eduardi regis apud Seldemum in decem Scripturis Hisp. Angl. pag. 366. Rex sanctus de omnibus curam gerens, omnia secundum catholicæ veritatis regulam fieri volens, omnibus etiam prodesse desiderans, ut ipse de suis securior efficeretur, & aliis ad salutem doctrina Apostolica præberetur cum Aeldredo Eboracensi Archiep. duo mittuntur (Romam nempe) in Pontificatum electi, Griso scilicet ad Ecclesiam Vullensem, & Valterus vero ad Herefordensem. Qui præsentem eo, cum quo

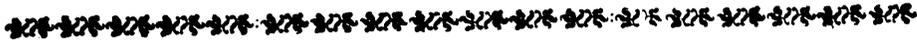
E venerant, Archiepiscopo, a domino Papa munere consecrationis suscepto **IN CONCILIO QUOD IN LATERANENSI PALATIO**, Dei, ut credimus, rursus nutu facto convenerat, cum ceteris Patribus honorifice confederunt. Dein tempore opportuno cum litteras Regis in medium protulissent, cetera, quæ eis fuerant imperata, adjiciunt. Favet votis Regis sancti summi Pontificis, totiusque sacri Conventus unanimis, rationabilisque sententia. Acceptaque S. Patris Epistola, nihil omnino adversi toto illo itinere passi cum summo tripudio Regi, patriæque redduntur.

ANNO CHRISTI 1061.

Hoc autem Romanum Concilium, cui interfuit Aldredas, confundendum non est cum altero Concilio Romano anno 1059 celebrato. Aldredus enim exeunte tantum Decembri an. 1060. ad Eboracensem Episcopatum evedus est, ut omnes antiqui Scriptores Anglici testantur. Refert postea Aldredus literas S. Eduardi Regis, ad Nicolaum Papam directas, quas Aldredus Romam anno 1061. detulit, & Privilegium Nicolai Papae S. Eduardo concessum, quo privilegia Regibus Anglorum, ut petierat Eduardus, confirmat, & tam epistola illa, quam hoc privilegium cum an. 1061. & Concilio Romano secundo copulari debent. Neque ab hoc evellenda, & ad Synodum anni 1059. cum Baronio, aliisque passim referenda Gerardi Comitis Glareni, ceterorumque predo-

rum, qui Aldredum, comitemque deprædaverant, excommunicatio, de qua Auctor Defensionis Romanæ Ecclesie adversus Regium Advocatum: In Plenaria Synodo, Papa Nicolaus præfidente, excommunicatus est Gerardus. Aldredus enim, ut diximus, nonnisi sub exitum anni Christi 1060. Archiepiscopus Eboracensis electus, & postea Romam a S. Eduardo missus. Certum itaque & indubitatum, Nicolao II. Ecclesiam Romanam administrante, duo Romana Concilia congregata esse, ac utriusque magnum numerum Episcoporum interfuisse; cum prius anno 1059. coactum 113. Episcoporum fuerit; posterius vero alaudato Defensore Plenarium appelletur, quod citius quam anno 1061. indici non potuit.

ANNO CHRISTI 1061.

AD ROMANUM CONCILIUM II.

Sub Nicolao II. papa anno 1061. habitum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Nihil. to. I. pag. 1141.

Quamvis non satis constat utrum ex, quæ hic daturus sum de Romano Concilio ad illud quod anno 1061. habitum est, Concilium pertineat, huic tamen potius, quam præcedenti anni 1059. ideo adscribo, quod ex additamento hoc meo constat sermonem esse de Concilio cui Gallici plures episcopi interfuerint, prius vero illud ex Italicis tantummodo extitisse exiis, quæ super sunt subscriptionibus compertum est. Hæc vero habeo, quæ secundo huic Romano Concilio adjiciam. Res erat de Ecclesia quadam Credenensi, quam sibi asserbant monachi S. Albini Andegavenfis, eamque vicissim ut sibi debitam Vindocinenses monachi tuebantur. Causa ad Burdegalense quoddam Concilium anno 1063. circiter delata, coram legato apostolico Stephano S. R. E. cardinali, monachis S. Albini pro suo ju-

te certantibus, Vitalis monachus Vindocinensis repoluit, causant illam jam pridem in Romana synodo sub venerabilis memoria Nicolao papa publice determinatam fuisse, audientibus quibusdam Episcopis de Gallia ad Concil. profectis, Hugone videlicet Ni-vernensi, Gualterio Meidenfi, itemque Hugone Trecenti, atque VVigryno Cenomanensi, quorum tres H. scilicet VV. & alius H. cum adhuc orerent, & monachi S. Albini sapientiam calumniam iterassent, literas suis B. Turonensi archiepiscopo, & E. Andegavorum pontifici in testimonium Monachis Vindocini transmissis, protestantes vidisse se, & audisse querelam illam iusto examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi Concilio fuisse definitam. Ita legas in actis concilii Burdegalensis anni 1063. in Coll. & Veneto Labbeana tom. XII. col. 170.

SYNODUS CADOMENSIS

Ex Bessin. Concil. Ro. tom. I. p. 48.

Episcoporum, Abbatum, ac Procerum totius Normanniæ, jussu Guillelmi II. Normannorum Ducis, statuendæ publicæ utilitati tum ecclesiasticæ tum sæculari instituta anno 1061.

Synodi hujus meminerunt ex recentioribus Molineus in Guillelmo Conquestore, Carolus Borevillens in suis de Cadomensis Academis ac urbis antiquitatibus, ex veteribus monumentis, ac scribit Guillelmum Ducem celeberrimè apud Cadomem habuisse conventum Episcoporum, Abbatum, totiusque Provinciæ Ontinarum: ubi de lapinis et de populationibus compescendis, quæ ob præteritorum bellorum turbas ac inviviam & Principis absentiam in ea grassabantur, tum de pæce ac securitate publica constituenda actum. H. jus etiam Concilii meminit Mabillonius Annal. Bened. tom. 4. p. 484. ex charta Pratelleusis monasterii. Pauca quæ super sunt decreta collegit Molineus in Guillelmo II. ad an. 1061.

I.

UT Abbates, alique Prælati ruri commorantes in urbes monasteriis vicinas se conferrent, ne cum publica offensione huc illucque vagari viderentur.

II.

Ut quotidie serofigni pulsu ad preces Deo fundendas quisque invitaretur, atque ocellus foribus domorum, ultra vagari amplius vetitum admoneretur

D

III.

Ut deinceps adversus fures, sicarios, alioque id genus nebuliones, aut criminum reos, juxta legum placita animadverteretur, ac statutas legibus pœnas luerent criminum postulati & convicti.

Hæc & alia multa communi omnium voto constituta ante conventus generalis dimissionem juraverunt singuli amissim pro civili servaturos, & ut

(1) Concil. Arelat. V. an. 554. Can. 3. (2) Id primum a Guill. Angl. rege & Norm. Duco statutum, ut furtis nocturnis caveretur. Vespertinus autem ille signi pulsus vocabatur ignitegium. (3) Ita Pissenfes synodi, & Rogum Capitularis.

ANNO CHRISTI 1061.

ANNO CHRISTI 1061.

& ut a subditis excutioni mandarentur quanto- A quasi urbis unius concives sub Principe suo, non secus ac sub amantissimo patre-familias viduos eorum intercedere a se invicem distiti essent, invicem sponderunt.

VITA ET EPISTOLÆ

ALEXANDRI PAPÆ II.

Alexander quando & a quibus pontifex electus.

Alexander, patria Mediolanensis, episcopus Lucensis, antea Anselmus nuncupatus, post tres menses interregni, a cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesiæ legitimo ritu pontifex Romanus hujus nominis secundus electus est, anno Christi 1061. tempore regnantis Henrici IV. Cum obitus Nicolai papæ innotuisset, comites Tusculani, & Galeriani, alique Romani proceres, propter fœdus cum Normannis initum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus infensis, habita pseudodynodo Basileensi, comitem quemdam Galeriz deputarunt, qui coronam auream, & insignem patriciatus titulum, ad regem Henricum delerens, pro Romano pontifice ex Longobardia eligendo sollicitaret. Cardinales, circumventione eorum cognita, idem præstiterunt, & ad eundem regem, Stephanum cardinalem presbyterum, quondam Cluniacensis cœnobii monachum, ablegarunt. Qui scum, regis ministris obstantibus, contra jus gentium ad colloquium regis non admitteretur: rediit ad suos, quidque sibi evenisset coram omnibus exposuit. Facta relatione, circa Kalendas Octobris cardinales pontificem elegerunt, non quem velent, sed quem regi gratum fore putabant: nimirum Anselmum patriam Mediolanensem, episcopum Lucensem, regis familiarum, aulique regis quasi alumnus & domesticum. Sed quid accidit? Audita electione Anselmi, quæ infcio & inconsulto rege contigisset, conclamata est ab omnibus in aula regis injuria regi illata. Hortatu ergo Guiberti Parmensis cancellarii, duo episcopi publico concubitu infamati, cum Gerardo illo Galeriz comite & facriligo prædone, quem Nicolaus in Romano concilio excommunicaverat, ipso festo Simonis & Judæ convenientes, Cadaloum Parmensem episcopum jam antea excommunicatum elegerunt, novumque schisma concitarunt. Petrus Damiani schismaticum per litteras increpavit, sed tantum abest ut homo pestilens litteris Petri exterritus cessaret, ut etiam ipse turpissimus turpissime viveret, alitque turpiter viventibus conviveret. Cumque ea re incontinentium clericorum omnium animos sibi conciliaret, libidinique frena laxaret, dicti sunt Cadaloitz, qui antea Nicolaitæ dicebantur.

Per Cadaloum Parmensem episcopum, & pseudopapam novum schisma concitatum.

Cadaloum schismaticus sedditur Romæ.

S. Anselmus admissio illius regis confirmatur.

Alexander Hildebrandum, natura quidem parvum, sed viribus ingenii & gratia Spiritus sancti admirabilem, ex archidiacono creavit cancellarium, cui universæ Romanæ ecclesiæ administratio ex officio committeretur. Cadaloum corruptis auro proceribus Urbis, Romam armata manu ingredi tentavit: sed repulsi, magna sui confusione ad propria revertit. Cumque hæc omnia ferent studio, insiduo, & opera istius Guiberti principis, quem imperatrix cancellarium fecerat: singulari Dei consilio accidit, ut sancto Annoni Coloniensi archiepiscopo (qui Henricum regem puerum jam annorum decem a matre Agnete impetratrice subduxerat, blanditisque delinitum, cæterorumque Germaniz principum

obsequio frequentatum & cultum, educandum retinuerat) regis custodia & regni administratio, habitis desuper comitiis, demandaretur. Hanc potestatem consecutus, ad res ecclesiæ componendas, atque schisma novum plane extirpandum, contulit se in Italiam, & Romam usque pervenit. Inde in Germaniam reversus, hortatu Petri Damiani, in præsentia regis, episcoporum Germaniz & Italiæ synodum convocavit: qua, post disputationem inter Romanæ ecclesiæ defensorem & advocatum regium habitam, omnium acclamatione Cadaloum pseudopontifex est damnatus, Alexandri autem electio comprobata. Quod cum patres Mantuani concilii, cui Anno Coloniensis legatione regis nomine sanctus interfuera, sua sententia confirmassent, & schismaticus secundo Urbem infeliciter expugnare tentasset: tandem pseudopontifex a schismate recedens, petita & obtenta venia ab Alexandro, paucis post diebus malam mortem incurrit. Augusta, quæ nefarie Cadaloi promotioni faverat, pœnitentiam actura Romam venit ad limina apostolorum: seque non tantum imperio, verum etiam sæculari cura & honore totam abdicavit. Alexander pontifex sedem apostolicam quiete adeptus, legationem misit ad Eduardum regem Angliæ pro Wulfano Wigorniensis ecclesiæ episcopo eligendo. Petrum Damiani ablegavit in Gallias propter angustias, quibus Cluniacensis monachi affligebantur, eundem misit Florentiam ad schisma ibidem constatum de novo componendum.

Alexandri electio confirmatur, Cadaloum reprobandus.

Obitus Cadaloi schismatici.

Res sub Alexandro gestæ.

Hæreses sub Alexandro.

Hæresim Nicolaitarum, qui clericorum incontinentium conjugia pertinaciter defendebant, per Damianum consultavit & eradicavit. Incestuosorum vero hæresim, quæ auctoritate Justiniani imperatoris asserbat, eadem ratione qua in successione numerandos esse gradus consanguinitatis, non tantum per epistolam Petri Damiani, verum etiam duobus plusibusque Romæ habitis conciliis impugnavit. Contra novos hæreticos hoc tempore emergentes, qui docebant episcopatus a principibus laicis absque crimine simoniæ licite emi posse, quotque Petrus Damiani scriptis suis graviter inestatus est, decretum edidit, quo omnis beneficii ecclesiastici venditionem & emptionem interdixit.

Romanam ecclesiam a Normannis liberavit.

Edvardus rex virgo uxorem retinuit.

Per Godefridum Tusciz marchionem, Romanam ecclesiam liberavit a Normannis: cum jam Richardus Nortmannorum princeps Aquinum usque victor pervenisset, Urbem proxime invasurus, ut a pontifice imperatoris insigne consequi posset. Ad Guilielmum comitem Nortmanniz, quem Edvardus, virgo virginem habens uxorem Editham, nulla prole relicta, successorem regni constituerat, misit vexillum, ut Haroldum tyrannum, Angliæ regnum occupantem, post obitum sancti Edvardi regis expelleret, atque ut legitimus successor eodem regno potiretur. Pro componendis seditionibus per simoniacos & fornicarios.

nicarios clericos exortus, legationem misit ad Mediolanenses. Decreta auctoritate apostolica ipsi præscripta infra subiunguntur. A Guilielmo comite Burgundia, & compluribus Francorum nobilibus, pro defendenda Romana ecclesia, quoties opus erat, juratam promissionem accepit. Utium nitæ, laicis hætenus inconcessum, Uatistao duci Bohemorum concessit. Henricum regem, qui juvenili favore Bertam conjugem repudiare parabat, per Petrum Damiani apostolica legatione a proposito revocavit. Argentinensem episcopum, Guarnerum nomine, ob crimen simoniæ episcopatu privavit. Cum Muguntino & Bambergensi de simoniæ crimine accusatis sanctum Annonem ad se venientem, & pro reis episcopis intercedentem, honorifice excepit, brachio sancti Cæsarii donavit: ejusque favore citra munus accepionem, ut cum injuria pontificis suspicatur Lambertus, prædictos absolvit. Per legatos a latere suo in Angliam missos in concilio Wintoniensi Stigandam Cantuariensis ecclesiæ inavorem deposuit: Lanfranco eidem subrogato duplex pallium concessit. Petrum Anagninæ civitatis episcopum, ad Michaelem VII. Orientis imperatorem, apocryphum misit, unde eundem imperatorem cum Romana ecclesia communione conjundum fuisse saperte colligit. Basilicam sancti Benedi in monasterio Cassinensi ipse in præsentia omnium cardinalium dedicavit. Henricum regem, quem propter simoniacas abbatiarum & episcopatum nundinationes, aliæque plura delicta, Saxones & principes imperii apud pontificem accusaverant, quemque sanctus Anno, abdicata hanc ob causam regni cura & administratione, ab impietate & sacrilegiis apud eundem pontificem graphice descripserat, per litteras Romam citavit: verum morte præventus, causam regis, successori dijudicandam reliquit. Mortuus est pontifex miraculosa demonis expulsionem, & claudi hominis cura celeberrimus, Romæ, decimo Kalendaris Maii, anno 1072. cum sedisset annos undecim, menses sex, & dies vigintiduos.

Alexander
miraculis
clarus quoniam
de obierit.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ II.

AD MEDIOLANENSES CONTER- RANFOS SUOS.

Excitat eos ad virtutum exercitia.

*Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus
Mediolanensibus clero, & populo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Divini iudicii dispositione provisum est, ut Mediolanensis ecclesiæ filius, & Ambrosianis uberibus sublatatus, ad famulatum apostolicæ sedis indignus ascenderem, ac matri omnium ecclesiarum pastoralis curæ sollicitudine deservirem. Unde cum totius universalis ecclesiæ cura nobis non levis incumbar, propensius circa vos ipsa natura nos provocat esse pervigiles: ut unde nos constat originis duxisse primordium, ibi etiam majoris ad æternam salutem habeamus sollicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profuens derivatur. Unde vos, dilectissimi, internis dilectionis studio cohortans, rogo, ut ad cælum se jvester spiritus erigat, deceptorum terrenarum rerum & caduca lucra contemnat. ab amore cæ-

lestis hujus mundi se prudenter expediat, ad creatoris sui desiderium medullitus inardescat. Etilis enim, sicut beatus dicit apostolus, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit ad admirabile lumen suum. Quibus ergo hereditas incontaminata, immarcescibilis, conservatur in cælis: absit ut eorum mens per amorem rebus sit involuta terrenis.

Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum scripturæ testimonium libentius exhibebimus. Mementote itaque, fratres mei, quod in oratione dominica dicitis: *Pater noster, qui es in cælis.* Quem itaque patrem vocamus, ad ejus hereditatem tota mentis concupiscentia festinare debemus. De terrena porro hereditate scriptum est: *Hereditas, ad quam in principio festinatur, in novissimo benedictione caret.* Cur ergo, cum dicimus, *Pater noster*, præsto subjungimus, *Qui es in cælis*, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores sunt: sive, qui es in aquis, aut in abyssis, cum ubique Deus sit, nihilque ab ejus præsentia vacuum sit? sed cum dicimus, *Pater noster*, idcirco addimus, *Qui es in cælis*, ut ad illam cælestem hereditatem sese nosse animus erigat, atque in tam sublime germen adscendat, ut sit heres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enim vero pater fidei Abraham plures habuit filios: sed solus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum sunt ignobilitate suscepti, paternæ hereditatis successione leguntur exclusi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum testamentum veuit, qui esset legitimus heres, qui fieri deberet exheres, patenter ostendit. Nam scriptura testante, dedit Abraham omnem hereditatem filio suo Isaac: filius autem concubinarum dedit munera, & segregavit eos a filio suo Isaac.

Ecce itaque omnes dicebantur filii, sed non omnes hereditatis paternæ sunt jura sortiti. Sic prof. & fratres quamplures sunt hodie Christianæ professionis titulo decorati, qui videlicet in Christi hereditate nequaquam merentur adscribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, sed nequaquam ad hereditanda paterna bona perveniunt, quæ velut spurii, non cælestia, sed terrena ignobiliter concupiscunt. Vos autem, dilectissimi, membra mea, viscera animæ meæ, sic satagite per viam mandati cælestis incidere, ut mens nostra merito semper debeat de sancta sanguineorum tuorum conversione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus est nasci, quia nostri ministerii tempore sancta clericorum castitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæresibus confundetur. Omnipotens Deus, dilectissimi fratres mei, ab omni vos pravitate custodiat, & per justitiæ semitam ad cælestia vos regna perducat.

Castitatem
clericorum
salvabit.

EII. AD HARALDUM NORVEGIÆ REGEM.

Hortatur eum ad obediendum Adalberto
Hamburgenfi archiepiscopo.

*Alexander episcopus servus servorum Dei Haraldus
Nortmannorum regi salutem & apostolicam
benedictionem*

Quia adhuc rudes in fide existitis, & in ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius ecclesiæ est com-

miss-

missum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus: sciatis nos Alberto Bremenli archiepiscopo vicario nostro hæc firmiter commissile. Prædictus itaque archiepiscopus legatus noster suis nobis est conquestus epistolis, quod episcopi vestre provincie, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ suæ ecclesie sibi que data sunt, in Anglia, vel in Gallia pessime sunt ordinati. Unde ex auctoritate apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicuti apostolicæ sedi reverentiam subjectionis debetis exhibere, ita præstatam venerabili archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos vestrique episcopi impendatis, &c.

* Adalberto.

III. EPISTOLÆ AD SUENONEM REGEM DANORUM FRAGMENTUM.

Exigit censum a Suenone Danorum rege, quem majores ejus persolvere consueverunt.

Alexander episcopus servus servorum Dei Suenoni regi Danorum.

Quapropter prudentiam tuam admonemus, ut censum regni tui, quem prædecessores tui sanctæ apostolicæ ecclesie persolvere soliti sunt, nobis & successoribus nostris transmittere studeat: ita tamen, ut non sicut oblatio in altari ponatur, sed, ut supra diximus, tam nobis, quam successoribus nostris, ut certius approbetur, præstatim offeratur.

IV. AD PETRUM DALMATIÆ & Sclavoniarum Archiepiscopum.

Missio illi pallio, ejusdem officio graviter incumbere hortatur.

Alexander servus servorum Dei Petro venerabili archiepiscopo Diocetensi atque Antibarensi ecclesie salutem perpetuam in Christo.

G. C. Nonnulla munda-
tum in ep
II. Leonis P.
in qua. muni-
ta in hanc
transcripta
sunt.

Si pastores ovium sole geluque pro gregis sui custodia die ac nocte intenti sunt, & ut ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniam moribus deficiat, oculis semper vigilantibus circumspiciant: quanto sudore, quantaque cura debemus esse pervigiles nos, qui pastores animarum esse dicimur? Attendamus igitur ut suscipium officium exhibere erga custodiam dominicarum ovium non censemus: ne in die divini examinis pro delictis nostris ante summum pallorem negligentie nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter ceteros sublimiores judicatur. Igitur, dilectissime frater, petitionibus tuis iustus annuentes, apostolica auctoritate decernimus, ut per hujus privilegii nostri paginam sic sanctissimam Diocletensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Antibarensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Biarentensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Palechientem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Suaticulem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Scodriensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Dinnastinentem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Polatinensem ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Serbientem ecclesiam cum suis pertinentiis, Tibunientem ecclesiam cum suis pertinentiis, monasteria quoque tam Latinorum, quam

A Græcorum, sive Slavorum cures: ut scias & hæc omnia unam ecclesiam esse, teque omnibus prædictis locis episcopali regimine præesse.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Missarum solemniam celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum est, concedimus: videlicet in natali domini, epiphania, cæna domini, pascha, ascensione, pentecoste, in natali sancti Joannis Baptistæ, natali apostolorum Petri & Pauli, & quatuor festivitatibus sanctæ Mariæ, scilicet natiuitate, annuntiatione, purificatione, assumptione, & duobus festis sancti Angeli, sic pro natalitiis quoque duodecim apostolorum, natali sancti Gregorii, & sanctorum Sergii & Bacchi, & festivitate omnium sanctorum, atque natali tuo, & quoties ordinationem vel consecrationem ecclesiarum celebramus. Hortamur itaque caritatem tuam, ut mores vite tuæ tanto honori conveniant: quatenus, auctore Deo, exemplis verbisque possis esse conspicuus. Vita igitur tua filius tuis sit regula, ut si quæ fortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque prospera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adversa deiciant: sed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.

Nullum apud te locum ira, odium, nullum furor indiceretur inveniat. Sacræ benedictionis tuæ, iustique iudicii opus, nulla venalitatibus interventio commaculet. Sit in te & boni pastoris dulcedo, sit & iudicis severa districtio: unum scilicet, quod innocentem viventes foveat; aliud quod inquietos a pravitate compestat. Misericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppressis defensio tua subveniat, opprimentibus modesta ratio contradicat. Nullius faciem contra iustitiam accipias, nullum querentem iusta despicias. Custodia in te æquitas excellat: ut nec dives potentia sua aliquid apud vos extra viam suadeat rationis audere; nec pauperem de se sua faciat humilitas desperare: quatenus, Deo miserante, talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit, dicens: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse.* Sed his omnibus uti salubriter poteris, si caritatem magistræ habueris: quam qui tecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater carissime, inter multa alia, ista sunt sacerdotii, ista sunt pallii ornamenta: quæ sistudiose observaveris, quod foris accepisse ostenderit, intus habebis. Crux etiam ante te, sicut ante prædecessores tuos per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur. Archiepiscopatum quoque ecclesie tuæ, juxta formam sanctorum prædecessorum nostrorum, a quorum auctoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia suæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris sui vos viam dirigat: ut post hujus vite amaritudinem, æternam possis simul dulcedinem pervenire. Bene valete.

Subiacet his sigillum, nempe circulus quadrifidus, in formam crucis, cum nomine eiusdem pontificis Alexandri papæ II. circumcirca ejusmodi habens inscriptionem.

† *Exaltavit me Deus in virtute brachii sui.*

Post sigillum ista subijctur subcriptio post notam temporis.

Pontificatus domini Alexandri II. papæ an. II. indictione duodecima. Datum Romæ decimo quinto Kalendas Aprilis.

* Pro. quæ-
radima. 13

V. SYNODICA AD OMNES EPISCOPOS.

A CONSTITUTIONES QUAS LEGATI
sedis apostolicæ Mediolanensibus obser-
vandas præscripserunt.

De rebus in concilio Romano gestis

*Alexander servus servorum Dei, omnibus episcopis
catholicis, cunctoque clero, & populo, sa-
lute & apostolicam benedictionem.*Vigilantia universalis, &c. *Exat infra in con-
cilio Romano primo.*VI. AD GERVASIUM ARCHIEPISCOPUM
REMONSEM.De Cadaloi pseudopontificis vinculis; & de
simoniaci extirpandis.*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
confratri Gervasio Remensi archiepiscopo salu-
tem & apostolicam benedictionem.*

V^Isis fraternitatis tuæ litteris, evidenter intel-
leximus, eam matri suæ sanctæ Romanæ ec-
clesiæ sinceram compassionem exhibere, ipsam-
que, si facultas daretur, præsentia corporis velle
visitare. Et quia sollicitudinem tuam ejusdem pro-
speritate lætari, quemadmodum de infortunio
contritari, non dubitamus: annuntiamus tibi,
divina iussurante elementia, Cadaloi præsumptio-
nem extollentem se adversus apostolicam sedem,
tanto amplius ad majorem sui ignominiam deve-
nisse, quanto ipse speraverat altioris superbia cul-
men ascendisse. Siquidem proprii nominis ety-
mologiam evidenter intelligens, ad reparandam
pecuniam in periculum capitis sui a favoribus
suis distributam, cujusdam turris præsidio gemitus
servatur.

Unde per misericordiam Dei speramus nullo
modo posse evadere, donec quidquid contra san-
ctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit
digna emendatione. Quod igitur simoniacæ
hæreseos pestem, quæ in partibus illis vires ad-
huc obrinet ejus dolo, velle insequi significasti:
non parum devotionis tuæ studio congaudemus.
In quo nimirum adeo specialem dilectionem a no-
bis & filii sanctæ Romanæ ecclesiæ promeruisti,
ut a nonnullis te odio habentibus, odium nobis
evidentibus indicibus exhiberi declaratur. Super Au-
relianensem denique, qui simoniace episcopatum
obtinuisse, & inde perjurium tribus aliis sibi ad-
hibitis incurrisse probatur, sententiam dare archi-
episcopum Senonensem litteris nostris admonui-
mus: quem nimirum, ut cum ipso convenias,
& negotium illud pariter agas, apostolica aucto-
ritate hortamur. Abbatem quoque sancti Medar-
di jam pridem excommunicationis vinculo inno-
datum, omnibus modis operam dare studeas, ut
de abbacia, quam injulte retinet, ejiciatur, & al-
ter digne & canonicè substituat.

Cætera vero quæ in litteris tuis continentur,
ad præfens distulimus: præsertim cum in præsen-
tia tua, quam desideramus videre, id melius fie-
ri existimamus: nos enim panis securi, neque
arbor cultro succidi solet. Decaula autem Ame-
licii iterum & iterum te admonemus, ut quod in
apertis litteris nostris continetur, omni studio om-
niq; sollicitudine peragas.

*In nomine sanctæ & individue Trinitatis. Anno ab
incarnatione domini nostri Jesu Christi MLXVII.
pontificatus vero domini Alexandri II. papa sexto,
indictione quinta, die primo mensis Augusti, actum
feliciter Mediolani.*

C^Um constet, fratres carissimi, omne genus ^{Præcipua}
hominum sub primi parentis prævaricatione ^{legatione}
ortum, ex radice carnis peccati trahere contagia ^{de Mediola-}
culpæ, eamque propter hoc pœnam sustinere vin- ^{ni ecclesiæ.}
dictæ, ut miseris multis repletum, sibi que ipsi
grave & ingratum, nunquam in eodem valeat
permanere statu: ut quis factori suo noluit obe-
dire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis suæ
miserias tolerare; ita ut nec animo virtutis sta-
bilitatem, nec corpore status tenens qualitatem,
in diverta vitiorum monstra erumpat, & præceptis
ad æternæ mortis interitum currat: immentia Dei
bonitas humanam naturam sic vitiatam, & a se
per mandatorum ejus transgressionem multatariam
elongatam non deseruit; sed labentem quotidie
erigit, fugientem revocat, nexibus amoris multi-
plicium beneficiorum sibi ligat. Sed nec sic in
voluntate ipsius permanenti, vel mandatis ejus
adherenti leges edixit, canonesque Spiritu sancto
dictavit, modos constituit quibus debeat anima
compesci, & in bonis enutriri. Quorum omnium
caput, summumque apicem, Romanam, cui per
beatum Petrum non solum terram, sed ipsos œ-
los ligandos ac solvandos dedit, constituit eccle-
siam: ut quidquid ubique ecclesiarum pravitas
reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quasi ab
origine & magistra omnium corrigatur.

Quapropter dilectionem vestram hortor, & per
Christum rogans obtestor, ne erubescat quicquam
malum emendare, quod non erubuit ante Dei
oculos perpetrare. Quia igitur in hac sancta
Mediolanensi ecclesiâ, quorundam pravorum cleri-
corum ac laicorum statu, vel neglectu, in mul-
tis divinæ legis desuevit regula, unde in hac
præclara urbe perniciofa inter justitiæ, ut videba-
tur, fautores, & malitiæ defensores orta seditio,
ac mortifera in omnem intus & extra populum
disseminata discordia, ad animarum interitum:
qualiter per boni Jesu amatoris hominum mis-
ericordiam, & per nos qualescumque apostolicæ
sedis legatos, nostramque pervigilem operam, se-
ditio in quietem, discordia in pacem, perveritas
reducta sit in rectitudinem, scripturæ titulis an-
notamus: ut, juvante domino, pacem firmam,
& canonicæ rectitudinis normam, in hac sancta
ecclesiâ in perpetuum stabiliamus. Quia itaque per
confratrem nostrum dominum Petrum Ostiensem
episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam
sunt olim in hac urbe correctæ: non opus est ea,
vel præteritas lites omnibus notas, replicare: sed
quæ nunc sunt canonica disciplina a nobis statu-
ta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

Apostolica igitur auctoritate sulti, ex parte om-
nipotentis Dei, & apostolorum principis Petri,
gloriosique confessoris Christi Ambrosii, statuen-
tes præcipimus, ac per virtutem Spiritus sancti,
qui est peccatorum remissio, interdiciamus, non
nova præcipientes, sed antiqua reformantes, ut
nullus in universa hujus ecclesiæ parochia mo-
nachus abbas per pretium quocumque modo con-
ventum accipiat, canonicus etiam, nec nisi gra-
tis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla

U o o q u o

247 quoque ecclesiastici ordinis benedictione, vel ex ecclesiarum consecrationibus, vel chrismatis datio-
ne, quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur aut accipiat.

Contra cler-
icos fornicato-
res.

Presbyter etiam, diaconus, ac subdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec ecclesie beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit: postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per penitentiam satisfecerit.

Statuimus insuper neminem prædictorum graduum clericum ex suspitione damnari: ita ut nec officio careat, nec beneficio, nisi ipse forte confessus, vel per idoneos testes veraciter sit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occasio pro relictis feminis eorum fiat:

Statuimus ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec sine tribus vel duobus idoneis testibus simul loquantur: & hæc servantes, nullam pro eis calumnia[m] patiantur: ipsi vero juxta ecclesias, si fieri potest, habitare cogantur. Qualiter vero quisque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpæ varietate, officium ac beneficium perdat: ideo scribimus, quia cuncta ecclesiastica officia in status sui dignitate consistere volumus, & nullum clericorum pro cujusquam peccati culpa, vel officii sui aliqua in Deum offensa, in iudicio laicorum amodo esse permittimus, sed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

Si quis autem laicus cujusque ordinis, præscriptorum graduum clericos in potestate sua habet, cum primum sciverit in veritate, aliquem ex eis vel feminam, sicut dictum est, retinere: vel in fornicationis crimen casu cecidisse: statim per se vel per suum nuntium hoc studeat indicare archiepiscopo, & hujus ecclesie ordinariis, quibus cura ista commissa fuerit. Si ipse, aut ipsi, illi admodum scilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapsi interdixerint, ut dignum est, officium: ipse laicus postmodum interdicit obdurato tantum officio. Si vero archiepiscopus, vel sui ordinarii, postquam audierint, hoc neglexerint: ipse laicus, quicumque sit, ex tunc in sua potestate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deserat, & digne domino per penitentiam satisfaciat. Præcipimus ut illud beneficium, quod cuiquam clericorum autertur, nullus laicus in suum usum vel lucrum accipiat, nec alicui suorum tribuat: sed ad ipsius ecclesie, vel ministrantium illi opus & utilitatem servetur, aut expendatur, donec vel ipse, si dignus fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus constituatur.

Suppleat laicus negligens quod est ab archiepiscopo.

Hoc etiam constituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui forte lapsi fuerint, ullam in prædiolis, si habet, aut in aliquibus bonis suis, vel sæculari, si fors fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de suis nisi ecclesiasticum beneficium prædicto modo tollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujusquam ordinis clerico in gradu aliquo ecclesiastico benedicendo quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem quod speciali devotione est dignum, inviolabili constitutione judicamus fore in perpetuum firmum: ut hujus gloriose sedis antistes, qui nunc est, vel quicumque deinceps fuerit, semel aut bis, si posse fuerit sibi, per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad consignandum, & Christianitatem secundum Canones perquirendum

advadat: nullusque laicus aut clericus in hoc existat, sed devote ei in his que domini sunt obediat & ministret. Integram quoque habeat in omnem suum clerum canonice judicandi ac distinguendi potestatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebes & capellas: ut dum clerici fuerint a sæcularis iudicii infestatione securi, in divina servitute, & canonum auctoritate consistant quieti, & archiepiscopo suo obedienti devoti.

Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra simoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, prædationes, sanguinum effusiones, multaque injustas violentias tegerunt, omnimodo prohibemus ne hæc ulterius faciant: sed semetipsos custodiendo, & pro his qui ea non servant, archiepiscopo suo & ordinariis hujus ecclesie, suffraganeisque episcopis, quod canonicum est suggerendo, & cum bono animo supplicando; in his operam tribuant, hoc est, studium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti causa alicui illatum est, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat: sed pax Christi, que superat omnem sensum, corda vestra possideat.

Ad hæc igitur omnia conservanda, & perenniter stabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: si quis ex his omnibus, qui pro officio & potestate ecclesiastica vel mundana hæc agere debet, & potest ea studiose & fideliter perficere, sicut præmissum est, neglexerit aut noluerit: archiepiscopus quidem, de suo centum libras denariorum persolvat, & si contempserit, donec emendet, proprio officio abstineat; clericus autem vel laicus, pro ordinis ac dignitatis sum qualitate ac potestate tali muldetur damno, ut si quidem de ordine capitaneorum fuerit, viginti denariorum libras, vasorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate & possibilitate componat ad utilitatem hujus sanctæ matris ecclesie: & sicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates riscatum faciat.

Si quis itaque (quod non optamus, & Dominus avertat) hæc non observaverit, & transgressor factus, sicut statutum est, emendare contempserit: incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron presens, atque cum Juda traditore, Pilato & Calpha, æternum subeat interitum, nisi resipiscat, & digne satisfaciat. Omnipotens Deus, dulcissimi fratres & filii, precibus beatissimi apostolorum principis Petri, & gloriosissimi consortis sui Ambrosii, ab his omnibus malis vos custodiat: & in bonorum observantia corda vestra & corpora ita dirigat, ut ad promissam vobis æternæ beatitudinis hereditatem pervenire concedat. Amen.

Ego Mainardus Dei gratia Silve candidæ di-
tus episcopus, apostolicæ sedis legatus, huic con-
stitutionis pagine a me factæ subscriptus.

Ego Joannes sanctæ Romanæ ecclesie cardina-
lis presbyter, atque ejusdem legatus, huic con-
stitutioni subscriptus.

VII. AD EPISCOPOS DANIÆ.

Pro synodo celebranda.

Alexander episcopus servus servorum Dei, omnibus episcopis in regno Danorum constitutis, apostolica sedi & nostro vicario obedientibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Hamburgensis episcopus, venerabilis vicarius noster, litteris & legatis suis conquestus est, quod quidam Eobertus Fariensis episcopus, multis criminibus involutus, ad synodum suam per triennium vocatus, venire contempsit. Quod quia consilio quorundam vestrorum dicitur esse factum: mandamus, & apostolica auctoritate precipimus, ut ab hujusmodi recedatis omnino consilio, eumque ad audientiam prædicti fratris nostri ire admoneatis: quatenus post factam examinationem canonicè judicetur. *Et alia quibus ibi precipitur ut ei obediens, & satisfactionem exhibeant.*

VIII. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Pro exactione denarii sancti Petri.

Idem Alexander Willielmo regi Anglorum.

Fragmenta.

Novit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Christi ibi clarificatum est, sub apostolorum principis manu & tutela extitisse: donec quidam, membra mali capitis effecti, zelantes superbia patris sui fatans pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. *Et paulo post:* Nam, ut bene nosti, donec Angli fideles erant, pie devotionis respectu ad cognitionem religionis annuam pensionem apostolicæ sedi exhibebant, ex qua pars Romano pontifici, pars ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in usum fratrum deferebatur.

IX. AD SANCTUM ANNONEM Archiepiscopum Coloniensem.

Concedit illi privilegium immunitatis pro monasterio Sigebergenſi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Annoni archiepiscopo sanctæ Colonensis ecclesiæ in Christo Jesu fratri carissimo.

Quod a nobis, Deo dilectè frater, expetis, ex officio suscepto & apostolica auctoritate universis debemus ecclesiis. At mihi tecum, in Deo dilectè frater, aliter agendum est, quippe apud virum religiosum, & revera tam operibus quam nomine episcopum. Itaque ex parte domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, omniumque sanctorum & electorum Dei, confirmamus & corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua persona magna vel parva, non alicuius successorum tuorum, non rex, aut comes, nullus, inquam, hominum, ex ea quidquam ad destructionem loci demoliri audeat: verum omnibus collatis & conferendis pax sit permanens & inconvulsa: & prima ista, quo modo instituitur, apud monachos permaneat consuetudo, sit

aque illis de abbate libera electio. Si qui hujus nostri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis se innodandum noverit, nisi forte respiciens digne satisfecerit. Qui vero pia devotione observator esse studuerit, peccatorum suorum omnium consequatur veniam, & æternam beatitudinis gloriam mereatur.

V. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Fidem laudat eique ecclesiasticarum personarum defensionem, & Lanfranci causam commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo filio Willielmo glorioso regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Omnipotenti Deo laudes gratiasque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno positus plus solito pravus incubat studiis, tamen inter mundi principes & rectores egregiam vestræ religionis famam intelligimus, & quantum honoris sanctæ ecclesiæ, tum simoniacæ hæresis vires opprimendo, tum catholicæ libertatis usus & officia confirmando, vestra virtus impendat, non dubia relatione cognoscimus. Sed quia non iis, qui bona demonstrant, (a) iustitia, sed in fine probatis præmium & corona promittitur:

excellentiæ vestram plena dilectione monemus, ut in studio Christianissimæ devotionis vestræ persistatis: & primo quidem ecclesias Christi, quæ in regno vestro sunt, religioso cultu, & iustis dispositionibus exornetis, commissa vobis regni gubernacula ita iustitia tenendo tradetis, ut ex operum reatitudine, quod scriptum est, *Cor regis in manu Dei*, vobis manifeste congruat.

Rogamus etiam dilectionem vestram, ut ecclesiasticas personas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppressos misericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille rex regum & supernus, arbiter totius regni quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen distridius appellabit, quibus (b) non fuerunt vires & arma, nisi vestra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris nostri Lanfranci Cantuariensis archiepiscopi monitis & consiliis gloriam vestram hortamur acquiescere, quem carissimum membrum, & unum ex primis Romanæ ecclesiæ filiis lateri nostro assidue non adjunctum esse dolemus; sed ex fructu, quem ecclesiæ in regno vestro tribuit, consolationem ejus absentis sumimus.

Præterea eminentiæ vestræ notum esse volumus, quod causa Alricii, qui olim Cicestrensis ecclesiæ præsul dictus, a suppositis legatorum nostrorum depositus est, non ad plenum nobis tradata videtur: ideoque, sicut in canonibus cautum est, in pristinum locum debere restitui judicavimus. Deinde causam ejus, juxta censuram canonicæ traditionis, diligenter retractandam & definiendam prædicto fratri nostro archiepiscopo Lanfranco commisimus. Item sibi negotium de discernenda lite quæ inter archiepiscopum Eboracensem & episcopum Dorcestrensem de pertinentia diocesis eorum est, firmiter injungendo commendavimus, ut hanc causam diligentissima perquisitione pertractet, & iusto fine determinet. In causis

Admoverit Alexander regem.

De causa Lanfranco commissis.

Lanfrancus decernitur legatus apostolicus.

(a) Dantur variantes ex Cod. M^{ss}. Anglican. *Initia Concil. General. Tom. XIX.*

(b) *hic non sunt vires &c.*

autem pertractandis, & definiendis ita sibi (a) A nostræ & apostolicæ auctoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, iustitia dicente, determinaverit, quasi in nostrâ præsentiâ definitum, deinceps firmum & indissolubile teneatur. Multa vobis præter hæc significata dedissemus, nisi quod ea in hujus dilectissimi fratris nostri Lanfranci, & ejusdem fidelissimi vobis, ore posuimus: ut ejus viva voce, & nostræ dilectionis affectum plenius cognoscatis, & reliqua nostræ legationis verba attentius audiat. Deus autem omnipotens det vobis quæcunque sibi sunt placita velle & posse: ut & hic auctor sit (b) vestri gubernaculi, & retributor in gloria sempiterni gaudii.

XI. AD LANDULPHUM. B

Respondet quod non aliter quam cum consensu uxoris suæ monasticam vitam ingredi & votum continentiae emittere possit.

Alexander II. Landulfo in Corsica.

*1700 p. 14. c. 110.
Et 11. qu. 1. c.
100. n. 11. 11.*

Notificasti te mortē tenuis infirmatum esse, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavescatum, anxie quæsisse monachum fieri, & a tua uxore, minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorsisse, & sic te monasticam vestem sine abbate sumpsisse, & monasterium petiisse. Postea vero cum sanus factus esses: tuæ uxoris reclamantibus ejulationibus, & plantibus, tuæque familiæ dispersionibus, utpote penitens, devotus, domum remeasse & post multos dies quorundam sapientum consilio ad jam dictæ mulieris cubile rediisse diceris. Nunc autem, si tua uxore uti liceat, nostrum requiris consilium. Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat non videtur nobis rationabiliter neque sana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monasticam vitam tendenti legaliter & iuste sic peragendum tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exanimatus, devia secutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta, recessisti, & monasterium petisti. Non enim violentia, sed ex pari voluntate & consensu, sicut sancti patres dicunt, hæc fieri debent. Neque vir in monasterio recipiendus est, nisi uxor illius femineum monasterium elegerit, aut professâ continentiam, habitum cum festinatione mutaverit. Sanctus enim Basilius episcopus de hac re taliter dicit: Si quis conjugatus vult converti ad monasterium, non est recipiendus, nisi prius a conjugē castimoniam proficiente fuerit absolutus. Nam si illa, illo vivente, alteri per incontinentiam nupserit: procul dubio adultera erit: nec recipitur apud dominum ejusmodi viri conversio, quam sequitur conjugalis fœderis prostitutio. Tales igitur tunc sine culpa relicto sæculo sequuntur Christum, si habeant ex pari voluntate castitatis contentum. Itaque, fili carissime, perpende & vide: si sic canonicè a tua es solutus uxore, & tua uxor ita pollicita est: & tu & illa adimplere bonum inceptum, & votum vestrum: aliter enim non debemus vobis necessitate separationis imponere.

** al. utpote
penitus.*

** al. d. via
secutus.*

** al. Neque
vir monaste-
rium eligeret,
aut professâ
continentiam
habitum cum
festinatione
debet mutare
cap. 1. 11. 11.*

XII. AD GERVASIUM REMENSEM Archiepiscopum

Compatitur afflicto statui ecclesie Remensis: illatamque injuriam legitime vindicandam pollicetur.

Alexander servus servorum Dei, dilectissimo fratri Gervasio archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectionis tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes, intento mentis intuitu caritative perspeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, caritative compatimur, & condolemus: tum quia ecclesia tua antiquitus inter cæteras occidentales, Deo propitio, nitore prudentiæ atque religionis resplenduit, ac per apostolicam, cui Deo auctore licet indigni deservimus, sedem, magnificata emicuit; cum eadem, a prioribus patribus & prædecessoribus nostris non discrepans, in sinu suo te retinere, & caritatis dulcedine fovere desiderat. Quæ querelæ, etsi interter damna ecclesie quæ referunt, inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, saltem pectoris tui & fidelitatem, quam nostræ Romanæ adhibes, & unicam & sinceram dilectionem, quam tuæ Remensi servas ecclesie, satis urbane & honeste monstraverint: nos tamen utcumque arguunt, quia vindicem gladium manu apostolicæ plutionis in adversarios tuos: jam porreximus: siquidem antiqui hostis invidia, antichristum per iniquitatis conceptionem suorum viscerum egerens de sentina, tantis eo ingruente Romanam ecclesiam per quinquennium; nunc callida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressit periculis, ut intestina nostræ specialis ecclesie negotia vix possemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum post longam tempestatem, & crebras procellas, sereno, nube expulsa, Deo jubente, reddito, forensibus jam occurrere valemus: quia, Deo propitio, unde ire debeamus viam videmus. Non tamen iuste, ut vestra diligentia norit, potest fieri, ut prius quàm a quoquam prælato excommunicetur, quam missa synodica canonicè ad respondendum vocetur. Age modo debitum tenentes ordinem, & adversariis tuis vocatorias litteras dirigemus, & tibi tuæque ecclesie iustitiam exequi procul dubio pollicemur. Quapropter, quia, ut ajunt, nunquam consequimur victoriam, nisi prius præcedat pugna: ut tuæ, sicut amantissimus sponsus & egregius patronus, ecclesie viriliter subvenias, & Romanæ per beatum Petrum, velut bonus filius, strenue adjuvando obedias, & vineæ domini indefessus collaborator centenum fructum tempore messionis recipias: ad synodum, Deo annuente, quintodecimo die post proximum pascha cum præsentis tuæ dilectione celebrandam, sanctitatem tuam venire desideramus, ac sancto conventui interfore apostolica auctoritate invitamus. Ad hæc si dilectus filius noster Petrus sanctæ Romanæ ecclesie subdiaconus, & noster cancellarius, quem pro responsis ecclesiasticis vestras ad partes misimus, per vos transierit: ita erga eum se tua fraternitas habeat, ut, quemadmodum nos diligit, ostendat. Quod autem citius apicibus tuis non respondimus, non nobis, sed tui legati nimis deputes festinationi.

XIII.

(a) vestra.

(b) nostri.

XIII. AD EUNDEM.

Monet ut controversiam quæ est inter clericos citra affectum componat. Significat comitibus esse scriptum, ut ecclesiæ læsæ satisficiant, vel ad synodum futuram Romæ compareant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi archiepiscopo fratri carissimo, salutem & apostolicam benedictionem.

SI sacerdotale, quod administramus, officium mentis integritate penlemus: sic nos cum filiis nostris individua caritatis debet unire concordia, ut sicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Ideoque desideramus, ut quos diversitas voluntatis ab alterutra dilectione facit esse divisos, eos ad concordiam redeuntes caritas faciat esse in gratia unitos. Litteras itaque sanctitatis vestre suscipientes solita diligentia relegimus: in quibus continebatur controversia quæ inter vos & clericos vestros M. & A. vertitur; & damna, quæ M. & R. comites, ecclesiæ vestræ atque canonicis inferunt. Unde ipse professus es, te ante legatos nostros aut satisfaciendo corrigere, aut plenissime purgare. Quapropter dilectionem tuam inerte hortamur, ut ante legatos nostros P. sanctæ Romanæ ecclesiæ bibliothecarium, atque V. cardinalem presbyterum, si ipsi adesse potuerint, congregatis suffraganeis tuis, admissis etiam Laudunensibus, cui instans negotium commiseramus, episcopo, ita æquitatis lance terminetur, ut neutra pars de injustitia amplius causetur. Illi tamen, quia ad beatissimi Petri sacratissimum corpus venerunt, in quo totius Christianitatis est singulare refugium, sibi sentiant adesse præsidium, quo per nos non videamini moti ad iracundiam: quia si proximorum necessitatibus benigna mente compatimur, nostris procul dubio petitionibus elementem dominum reperimus. Ita ergo, frater beatissime, stude, quatenus dum ad synodum, ad quam pro adiutorio sanctæ ecclesiæ invitatus es, Deo auxiliante veneris, de his expeditis, solummodo ad ecclesiastici negotii vices consilium, & sanctæ tuæ universali matri ecclesiæ, ut prudentissimus consiliator, & fortissimus propugnator, contra hostes suos ultionis atque defensionis impendas auxilium. Comitibus autem illis, qui ecclesiæ tuæ adversantur; iterum scriptimus, ut aut ante legatos nostros mala, quæ ecclesiæ tuæ intulerunt, satisfaciendo digne emendando corrigant, aut ad prælatam synodum omni posthabita occasione, ad respondendum de objectis veniant. Ubi si rebelles fuerint; quod justum visum fuerit decernemus, & officium nostrum adimplere non omitemus. Præfatos autem legatos vestræ benignitati iterum commendamus: quos tamen a fraternitate tua honeste tractari non dubitamus.

XIV. AD EUNDEM.

Monet iterum ut duorum clericorum Remensium causam terminet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili confratri Remorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Miramur diligentiam tuam, dilectissime frater, auctoritatem nostram ita parvi pendere, ut ea, quæ crebris orationibus nostris digne admo-

neris atque rogaris, minime videaris perficere. Si enim aliquis in tui auxilii favore consilius, a partibus nostris ad te veniendi fastidium arripere, & in confidentia sua deceptus nihil proficeret: credimus quod caritas tua non parum doleret. Ut enim de patientia nostra interim taceamus: qua fiducia beatissimum Petrum, cælestis regni clavigerum, in tuis petitionibus vales invitare; cum jam per biennium ii, qui ejus patrocinium longis itineribus, gravibusque laboribus petierunt, fere nihil, nobis vice sua instantibus, adhuc potuerunt impetrare? Cum enim in hac petra, in qua Christi ecclesia ædificata est, singulare sit refugium tribulantibus constitutum, ut qui ad eam confugiunt temper soleant invenire solatium: hujusmodi tempore nostro evacuari Romæ ecclesiæ privilegium, dissimulando terre non possumus. Quapropter fraternitatem tuam his nostris assatibus diligenter admonemus, atque admonentes præcipimus: ut ita te nunc in causa Manasse & Amalrici ecclesiæ tuæ clericorum pium reddas, ita benignum exhibeas, quo ulterius aures nostræ inde querelam non audiant: quatenus sicut in uno cæpiti restaurationem, ita iusta executione perficias in utroque: quia non incipientibus, sed perseverantibus promittitur præmium. Si autem in hac te verba nostra tibi levia fuerint, amicitia inter nos durare non poterit.

XV. AD EUNDEM.

Blandinensis & alterius cænobii invasores, nisi rationi acquiescant, excommunicari jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LIcet Carnotensium causam contra præceptum sanctæ apostolicæ sedis, & pristinae reatitudinis tuæ zelum, reprehensibiliter neglexisse proberis: tamen quia messis multa, & operarii pauci, ad definienda ecclesiastica negotia quæ nobis deferuntur, prudentiam tuam nobis cooperatricem esse exposcimus. Præsentium itaque portitoris lacrymabiles querimonias audientes, compassionem ut oportuit exhibuimus. Deploravit enim se honore propriæ abbatiæ, altero simoniace subrogato, privatum: seque nullam inde justitiam contempisse. Litteras etiam Blandinensis cænobii nobis attulit, quod quidam Everelmus monasterium illud simoniace invaserit, ipsiusque bona eisdem monachis ad nihilum redegerit, vitamque suam adulteriis variisque criminibus ultra humanam consuetudinem polluerit. Admonemus itaque caritatem tuam, ut utrumque invasorem convenias: & si res ita est, hanc præsumptionem in partibus illis ulterius locis venerabilibus obesse non permittas. Quod si præfati invasores canonicæ rationi acquiescere contempserint, & quibus debentur ipsa monasteria dimittere noluerint: nostra eos apostolica auctoritate studeas cum omnibus fautoribus suis excommunicare.

XVI AD EUNDEM.

Condolet necessitatibus ecclesiæ Remensis, eique auxilium pollicetur.

Alexander servus servorum Dei, Gervasio Remensium diligentissimo archiepiscopi, atque in Christo dilectissimo fratri, salutem & apostolicam benedictionem.

Vlſis fraternitatis tuæ litteris, coepiscoporum quoque tuorum, nec non & clericorum flebilibus auditis querelis: sensibiliter intelleximus quam maximis cladibus & ærumnis præter solitum Remensis gloriosissima opprimatur ecclesiæ; quantoque tua religiosa dilectio immerito versetur incommodo. Quapropter vera affecti compassione, tum ex loci, cui immeriti præsidemus, sollicita consideratione; tum etiam ex tuæ prudentiæ necessitudine, quam pio diligimus sinceri cordis amore: gravi gemitu, detrimento tuæ condolemus ecclesiæ: nec non fastidio tuo, carissime procul dubio compatimur præcipue. Auxilii quoque dexteram, quam a nostra tantopere postulare studuisti apostolica sede, integro affectu prompti sumus pro viribus nostris, proque temporis qualitate, necessitati tuæ benigne impendere; atque apostolicæ autoritatis clypeum omnibus Remensis ecclesiæ adversariis libenter opponere. Sed præ nuntii tui festinatione, qui se asserbat collegas nullo modo posse relinquere, tuæ causæ habile, utpote in momento temporum, minime tunc, absentibus etiam nostris fratribus cardinalibus, reperire valuimus consilium. Ipsi autem post paululum, tuæ legationis communicata supplicatione, & aptum consilium invenire, & inventum una cum legato, quem a latere nostro poposcisti, auxiliari Deo, quam citius poterimus, curabimus partibus vestris dirigere. Interim vero hanc nostram responsionem suffraganeis tuis episcopis, qui similiter nostrum per litteras imploraverunt suffragium suæ matri ecclesiæ Remensi, intimare ne negligas: apostolicæ sedis, nisi morte fuerimus præventi, certissime præsolando legatum.

XVII. AD EUNDEM.

Hortatur ut in causa abbatissæ e Laudunensi monasterio injuste ejedæ cognoscenda, Elinando Laudunensi episcopo, juxta tenorem commissionis apostolicæ, consilio assistat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Gervasio Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Proclamatio delata est sanctæ apostolicæ sedi, quod abbatissa Laudunensis, monasterii scilicet sancti Joannis, sine canonica audientia & judicio episcopi sui, a regimine suo ejiciatur. Quod nimirum quia canonicis institutionibus omnino videtur esse contrarium: admonuimus fratrem nostrum Elinandum Laudunensem episcopum, ut hanc causam diligenter discutiat, atque canonicè diffiniat. Ita tamen, ut eadem abbatissa, priusquam discussio fiat, regimini suo, sicut sacri canones præcipiunt, restitatur. Invitamus igitur fraternitatem tuam, ut manum adiutorii tui ad hæc exequenda sibi tribuat; &, ut hoc negotium juxta tenorem litterarum nostrarum, quas sibi misimus, determinetur, te adiutorem & cooperatorem adhibeas. Quod quidem

A sollicitudinis studium, etiam si apostolatus nostri litteris præmonitus non esses, oporteret tamen devotionem tuam impendere; ipsumque Laudunensem episcopum, quia parochianus tuus est, ad hoc peragendum incitare. Non dubitet igitur prudentia tua hunc laborem arripere, seque pro domo Israël murum opponere. Et quia officii tui est pacem diligere, sicut jam te sapius admonuimus, iterum admonemus, ut pacem cum carissimo nostro duce Godefrido studeas componere. Periculosum est enim ecclesiam tuam tanto discrimine fatigari, & nobis importabile tot accusationibus pulsari.

XVIII. AD EUNDEM.

Prohibet ne consecret Josselinum Sueffionensem episcopum de simonia convictum. Beluacensem episcopum corrigi, & Ambianensem, ob injuriam Corbejensi abbati illatam, ad satisfactionem adigi præcipit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili Remorum archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

Pestem simoniacam, quæ hætenus vestris in partibus quasi timida serpere solebat, nunc caput accepimus extulisse, & gregi dominico, tam timore quam pudore remoto, gravissimam scaturam instantissime inferre. Unde non mediocri mœrore afficimur: quippe qui nobis creditos & Christi sanguine redemptos quorundam perveritate perire videamus. Quod totum sane archiepiscopis imputamus: nemo enim simoniacus emptionem iniret, si se consecrandum fore desperaret. Sed quia archiepiscopi sine discretione consecrant, multi indifferetè ad episcopatus adspirant. Verum cum tempus acceperimus, adjutore Deo, & de consecratis & de consecratoribus justitias judicabimus. At vero audito tuo erga sanctam religionem bono studio, non modicè gaudemus, quem strenuum cultorem ita in vinea domini operari audivimus, ut nulla Simonis propago in ea, quantum ad te attinet, radicare possit. Et quamquam admonitione non videaris egere; te tamen admonemus, atque præcipimus, ut Josselinum Sueffionensi ecclesiæ non consecres episcopum, qui archidiaconatum simoniace obtinuisse non contentus, episcopari etiam pecunia contendit. Beluacensem autem episcopum, quem res ecclesiasticas & populum Dei atrociter disperdentem audivimus, si verum est, jubemus ita virga sanctæ autoritatis ferias, ut cæteri, si qui sunt similes ejus, exemplo corrigantur. Porro Ambianensis episcopus a nobis admonitus, ab injuria Corbejensi abbati illata, non veritus nostram autoritatem, non modo non desistit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturius convoces, eorum contentioni finem canonice impositurus. Quod si per te nequiveris, rem totam ad sedem apostolicam tempestivius per epistolam referas; ut apostolica autoritate hæc contentio sopita conquietetur. Hæc agas, & aliis quoque ecclesiæ utilitatibus hortamur infervias: ut laboris tui dominum Jesum quandoque habeas largissimum retributorem, & nostram erga te benevolentiam sentias certiore.

Cur monasterium Corbejenſe ab epifcopo
exemerit.

*Alexander epifcopus ſervus ſervorum Dei, fratri Ger-
vaſio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

Privilegia cœnobii Corbejenſis ab antecellori-
bus noſtris inſtituta antiquitus, noverit nos
tua dilectio confirmaffe: & ut in perpetuum ra-
ta ſint, auctoritate ſanctorum Petri & Pauli ro-
boraffe. Quod noſtræ ſanctiſſimæ edictum te quo-
que obſervare volumus, & per omnia obſervari
facias, pia ſolicitudine commonemus. Miramur
autem tue prudentiæ videri, prædicta privilegia
diffentiri eccleſiaſtico canoni: cum conſtet apud
te alias eſſe leges eccleſiarum, quæ ſunt genera-
les; & alias eſſe eas, quæ ſpecialiter in privile-
giis, quibusdam prærogantur eccleſiis ad immuni-
tatem, ne quorumlibet importunitate patiantur
inquietudines. Cauſam vero, quæ ſumma & prin-
cipalis erat inter epifcopum & abbatem, canoni-
ce in concilio diſcuſſam, ſcias nos penitus termi-
naſſe: eundemque epifcopum nobis & ſanctæ Ro-
mænæ & apoſtolicæ ſedi, cui Deo auctore præſi-
demus, coram fratribus & creſcopis noſtris ſa-
tiſfeciffe in ſynodo: ipſumque pro inobediencia
ſua ſuſpenſum fuiſſe ab officio. Cætera autem,
de quibus abbas conqueritur, mandamus frater-
nitati tue ut audias; & ſecundum quod tibi ju-
ſtum videbitur, definias. Chriſtina vero & ordi-
nationes ſi epifcopus ſpiritu ſuperbiæ inflatus dare
noluerit, noſtra licentia præfato monaſterio con-
cedas, & in omnibus negotiis auxilium tue pro-
tectionis exhibeas.

XX. AD EUNDEM.

Privilegia monaſterio ſancti Dionyſii a prædeceſ-
ſoribus contra Pariſienſem epifcopum
conceſſa confirmat.

*Alexander ſervus ſervorum Dei, cariffimo fratri
Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem
& apoſtolicam benedictionem.*

Devotioni tue notum fieri volumus, quod ab-
bas monaſterii S. Dionyſii martyris apud no-
ſtram audientiam ſuper epifcopo Pariſienſi ſemel
& ſecundo fuerit queſtus: videlicet quod ipſe con-
tra jus privilegiorum a ſanctis & apoſtolicis viris
ſalubriter eidem monaſterio multotiens conceſſum,
contraque Francorum regum & epifcoporum ipſius
patriciæ conſtitutiones, ſubripere, ſibi que vendica-
re jam dicti monaſterii poteltatem attentaverit.
Ad quæ nimirum dirimenda, ad ſedem apoſtoli-
cam utcumque venire invitavimus: ut ibi congregatis
eccleſiarum judiciis hujus cauſam litigii
canonice determinaremus. His igitur in ſancto
concilio repræſentatis, poſt longam diſcuſſionem,
poſt varias utriuſque partis oppoſitiones, claruit
juſtitiam præfato monaſterio favere: nec tot aut
tentorum pontificum auctori, abſque horrendo an-
athemate, aliquem poſſe obviare. Unde conſilio
totius ſancti conventus, quæ a ſanctis prædeceſſo-
ribus noſtris ſanctæ ſunt inſtituta firmavimus at-
que corroboravimus. Rogando itaque fraternita-
tem tuam admonemus, quatenus, ſi invitatus fue-
ris ab abbate vel fratribus ejuſdem monaſterii,
chriſtina & oleum & cætera quæ eis ex epifcopali
officio videntur neceſſaria, tribuas, ac tuos ſuf-
fraganeos tribuere præcipias.

XXI. AD ARCHIEPISCOPOS GALLIÆ.

Mandat ut Petro Damiano Oſtienſi epifcopo, le-
gato ſedis apoſtolicæ, in omnibus fidem
habeant, & debite obediant.

*Alexander epifcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio
Remenſi, Richerio Senonenſi, Bartholomæo Turro-
nenſi, M..... Bituricenſi, T..... Brigidalenſi,
archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictio-
nem.*

Non ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſ-
ſimi, quod ex auctoritate ſedis apoſtolicæ,
cui nos indignos clementia divina præfecit, to-
tius univerſalis eccleſiæ regendus ac diſponendus
nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus
eccleſiarum negotiis occupati, ad vos ipſi venire
non poſſumus: talem vobis virum deſtinare cura-
vimus, quo nimirum poſt nos major in Romana
eccleſia auctoritas non habetur, Petrum videlicet
Damianum Oſtienſem epifcopum, qui nimirum
& noſter eſt oculus, & apoſtolicæ ſedis immobile
firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno
jure commiſimus: ut quidquid in illis partibus,
Deo auxiliante, ſtatuert, ita ratum teneatur &
firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſen-
tentia promulgatum. Quapropter venerabilem ſan-
ctitatem veſtram fraterna charitate monemus, &
inſuper apoſtolica vobis auctoritate præcipimus:
ut talem tantumque virum, tamquam noſtram
perſonam, digna ſtudeatis devotione ſuſcipere,
ejuſque ſententiis atque judiciis, propter beati Pe-
tri apoſtolorum principis reverentiam, humiliter
obedire. Quiſquis enim ſaſtu ſuperbiæ, quod ab-
ſit, inflatus, illius iudicio contradictor vel adver-
ſator extiterit: uſque ad dignam ſatiſfactionem,
noſtram vel Romanæ eccleſiæ gratiam non habe-
bit. Quia vero, cum ad vos Girelmum miſimus,
adhuc adventum præfati domini Petri nos impe-
trare poſſe nullatenus ſperaremus: volumus ut ſi
quid apud vos Girelmus cœpit, ad domini Petri
magiſterium veniat, & per ejus manum, quid-
quid agendum eſt, fiat.

XXII. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiſcopum ejuſdemque ſuffraganeos.

Excommunicationis ſententiam in Reginaldum
monaſterii ſancti Medardi invaſorem a Petro
Damiani latam confirmat, eamque executioni
mandari præcipit.

*Alexander epifcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio
Remenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, ſi o-
bedierint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

Si quod officii veſtri eſt exequere mini, non ab-
batem, ſed maleficum Reginaldum, a Petro
Oſtienſi epifcopo, & a vobis in conciliis juſta ra-
tione, ut nobis relatum eſt, condemnatum, ab
ipſo ſancti Medardi, quod ſimoniace inſavit, cœ-
nobio penitus eliminaretis. Quod ſi cauſa cupi-
ditatis, aut amore vel timore alicujus potentis
perſonæ, explete renoviſtis: hæc omnia Dei omni-
potentis timori præpoſuiſtis, & nullum diſperſis
monachis ſolatium regrediendi præbuiſtis. Qua-
propter ejuſdem Rainaldi malitia magis multipli-
catur & creſcit. Hæc vero idcirco mandare cura-
vimus, quia ex iſdem diſperſis monachis quidam
ad nos venerunt ſtertes & ejuſantes; alii litteras
direxerunt lamentabiles, juſtitiam ſancti Petri, no-
ſtram-

stramque consolationem pro tali injustitia requi-
rentes. Unde supradicti Petri vestramque nostram
auctoritate corroboramus sententiam; eundemque
Rainaldum, & consentaneos ejus, anathematiza-
mus; ipsumque cenobium, quamdiu in eo man-
serit, interdiciamus: & ut idem faciatis, vobis
mandamus.

XXIII. AD GERVASIUM REMENSEM

De amoto Carnotensis ecclesiæ simoniaci in-
vatore, Gervasio & regi gratias agit: Aure-
lianensem eadem de causa amove-
ri petit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
fratri Gervasio Remensi archiepiscopo, su-
litem & apostolicam benedictionem.*

Debitas fraternitati tuæ grates rependimus,
quod in ejectione Hi... a nobis damnati,
quod Carnotensem ecclesiam simoniace invaderat,
te promptum sollicitumque ostendisti: quodque,
ut aliter dignus & idoneus eidem ecclesiæ cano-
nice substitueretur, carissimo filio nostro Philip-
po Fragorum regi consilium dedisti. Cui nimirum,
suisque optimis, ut dignas super hoc
grates rependas, prudentiam tuam invitamus. No-
verit etiam fraternitas tua, nos contrariam no-
stram Senonensem archiepiscopum admonuisse,
quatenus Aurelianensis ecclesiæ invasorem nostram
apostolica auctoritate excommunicaret. Claret enim
ipsum simoniace episcopatum obtinere, & ad ob-
tendam reatus sui improbitatem perjurium in
Cabilonensi synodo incurrisse; suisque fraudulentia
contrariam nostram Petrum Ostiensem episco-
pum, a quo eadem synodus celebrata est, dece-
pisse. Super hæc etiam, ad augmentum crimi-
num tuorum, litteras apostolatus nostri, quibus
ad hæc examinanda vocabatur, omnino refuta-
vit. Quapropter caritatem tuam apostolica aucto-
ritate admonemus, ut præfato Senonensi archie-
piscopo in damnatione Aurelianensis invasoris,
contempto timore & gratia omnium, te locum
& adiutorem adhibeas.

XXIV. AD GERVASIUM REMENSEM
& ad Senonensem archiepiscopos,
eorumque suffraganeos.

Causam divortii inter Radulfum comitem eius-
que uxorem, utrique dijudicandam committit.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo
fratri Gervasio Remensi archiepiscopo, omnibusque
suffraganeis suis, necnon Senonensi archiepiscopo,
suisque suffraganeis, salutem & apostolicam bene-
dictionem.*

Mulier ista, præsentium litterarum portatrix,
apostolorum limina adiens, conquesta est
quod ei comes Radulfus omnia bona sua abstule-
rit, eaque dimissa, crimine fornicationis fallaci-
ter obiecto, alteram ducere velit, quod quam sit
divinis & humanis legibus contrarium, fraterni-
tas vestra perpenderit. Quapropter studeat religio
vestra ipsum convenire: & si causa talis est, ut
ista asserit, redditus propriis bonis, ut ipsa ab
eodem recipiatur satagite. Quod si ipse rationi
acquiescere recuset, vos super eum canonicum
deliberate iudicium: quod nos, sequentes sancto-
rum patrum auctoritatem, ubi sententiam ve-
stram audierimus, confirmabimus.

XXV. AD GERVASIUM ARCHIEPISC.
REMENSEM.

Ut corpus sancti Menni ab ecclesia sua indebite
per Catalaunentium episcopum translatum ad
propriam ecclesiam comminatione centurarum
ecclesiasticarum referatur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio
Remensi episcopo confratri dilectissimo, salutem
& apostolicam benedictionem.*

Quoniam ad universalem sedem, cui divina
providentia præsidemus, lacrymabilis & in-
audita ecclesiæ sancti Menni querimonia est allata,
sanctissimi scilicet, ejus corporis absentia de-
solata, domibus quoque & cæteris omnibus bonis
impie & sine more donudata, lacrymas nos &
Romanam fundere cogit ecclesiam. Unde frater-
nitati tuæ rogando curavimus mandare, ut cor-
pus sanctissimi viri ab episcopo Catalaunensium a
propria sede deportatum, & quod lacrymabilis
est, eruentis armatorum militum manibus velut
in partem prædæ discissum, ad propria redire,
remota omni excusationis simulatione, facias. E-
versionem quoque domorum, & direptionem cæ-
terorum bonorum, sicut justum est, & officium
magisterii tui decet, ut emendare compellas, ex
parte beatorum apostolorum Petri & Pauli præ-
cipiendo mandamus. Quod si sententiæ nostræ,
immo tuæ justæ deliberationi, parere noluerit:
virga magistratus tui ex auctoritate sancti Petri
ardentissime feriatur.

XXVI. AD UDONEM TREVERENSEM,
& Theodoricum Virdunensem episcopos.

Ut qui in morbo monachum se futurum promi-
serat, & beneficia abdicaverat, si deinde con-
valescens monachus fieri noluit, beneficia illi
restituatur.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, Udoni
Treverensi, & Theodorico Virdunensi, epi-
scopis, salutem perpetuam.*

Præsentium lator Colaldus presbyter ad limina
apostolorum veniens, querelam apostolicæ se-
de deposuit: beneficium & altaria quæ per cano-
nicam Virdunensis ecclesiæ obtinere solebat, a
quodam diacono Richerio nomine sibi ablata es-
se. Dixit enim, quod quondam in infirmitate,
severe passionis oppressus, monachum se facere
promiserit, non tamen ut monasterio vel abbati
se tradiderit, vel promissionem scripserit: sed con-
stitetur quod beneficium in manu advocati eccle-
siæ refutaverit. At postquam convaleuit, mona-
chum facere mox negavit. Dixit etiam, quod
cum infirmus jaceret, prædictus Richerius benefi-
cium suum ab episcopo Virdunensi acquirere po-
tuisset, quia dixit eum monachum jam factum
esse. Causa differtur in Treverensem synodum,
in qua præfatus Richerius diaconus mala fide ac-
quisisse ac male intrasse convictus est. Quapro-
pter quia beati Benedicti, canonicæque, & præci-
pue patris & prædecessoris nostri sancti Gregorii
papæ constitutio, interdicit, ante unius anni pro-
bationem effici monachum: si ita est, ut dixit,
judicamus, & auctoritate apostolica præcipimus,
ut diligenter vestra atque clementia harum por-
titor, Colaldus presbyter videlicet, beneficia &
altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

XXVII. AD CLERICOS NEAPOLITANOS.

Quomodo gradus consanguinitatis computandi sint.

Alexander II. clericis Neapolitanis.

DE parentelæ gradibus tam famosæ quæstionis apud illos scrupulum nuper etiam inter vos emeruisse cognovimus: super qua nonnullos perniciosos interpretes ac disputatores, contra veritatis regulam sanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra pestilentis distant jura que nesciunt, & docent illa que nullatenus didicerunt. Nam, ut fertur, ita generationes a duobus fratribus altrinfecus procedentes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes sextam, pronepotes octavam generationem esse perhibeant. Hoc itaque modo momentumque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus est, dividunt, atque imperite numerandam progeniem, defecare contendunt. Qui nimirum nequaquam in hujus sceleris tectus pestilenter irrumperent, si sacræ pabulum scripturæ vivacis ingenii saucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum, sive nepotum, vel deinceps utrinque descendendum generationes, non diversimodum dici, sed eodem ac sub uno nomine debeant uniformiter appellari, testatur liber Geneleos, cum dicit: Vixit Joseph cx. annis, & vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manasse, nati sunt in genibus Joseph. Porro autem si sic cognationes supputari deberent, ut vestri disputatores autumant, dum Joseph ex utroque filio, Ephraim scilicet & Manasse, nepotes haberet: nequaquam scriptura diceret, quia vidit filios Ephraim usque ad tertiam, sed usque ad sextam generationem. Item beatus quoque Gregorius dum super Anglorum conjugis scriberet, hæc fere verba deprompsit. Quædam lex in Romana republica præcepit, ut duorum fratrum, vel sororum filius, vel filia, in conjugio copularentur. Sed omnino cognoscitur ex hoc conjugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut jam iv. vel v. invicem generationes copulentur. In quibus nimirum verbis luce clarius patet, quia dum doctor insignis duorum fratrum soboles prohibet in matrimonio jungi, in quarta vero generatione permittit neophytos copulari: nequaquam, ut cultores perverfi dogmatis adstruunt, generatio quarta in duorum fratrum filius valeat inveniri.

XXVIII. AD CONSTANTINUM ARETINUM EPISCOPUM.

Ut qui concubina sua consanguineam, alteri desponsatam, uxorem duxit, eam sponso restituat.

Scripsisti quemdam ecclesiæ tuæ filium, concubinae suæ in quarta linea consanguineam, alterius scilicet desponsatam, pro conjugio duxisse. Juraverat enim eam, ut asseris, in matrimonium prius ducere sponso: juravit etiam illam in fornicatione retinere inceltuosus. *Item infra.* Apostolica auctoriæ tibi iudicando consulimus, sponso proprio sponso concedi, illi videlicet qui nulla consanguinitatis copula jungitur sibi. Quoniam misericordius perjurii poena, quam pro vitandis culpis contrahit, indulgenda est, quam poena perjurii cum perseverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iste notatur criminibus. *Concil. General. Tom. XIX.*

Ambus, perjurio, adulterio, incestu. Perjurio namque, quia quod observare legaliter non potuit, sine iudicio parentum vel iudicum, temere jurare præsumpsit. Adulterio quidem, quoniam alterius sponsam vivente proximo concupivit & seduxit. Incestu, quia contra decreta patrum, viciniorum quam liceat, permiscere sanguinem sanguini non veretur. *Item infra.* Nos si quid sacri canones super hujusmodi homine decreverunt: videlicet; si laicus, ut non promoveatur ad clericum; si clericus, ulterius non ascendat.

XXIX. AD AMALGÉRIUM CIVITATENSEM EPISCOPUM.

De poenitentia presbyteri qui presbyterum occidit.

Patri huic, quem perpetrati homicidii reatu ad iudicium canonicæ poenitentiae suscipiendum, ad apostolicam sedem misisti, noveris nos hujus ordinis poenitentiam misericordie respectu injunxisse. Nam quia presbyter presbyterum occidit, quadrupliciter, xxviii. videlicet annis, eum poenitere oportet: quatuordecim annos sibi misericorditer indiximus, irrecuperabiliter deficientes eum presbyteratu, & omni administratione altaris. Quos quidem quatuordecim annos hoc ordine observabit. Tribus prioribus annis extra ecclesiam, nisi ad extrema mortis, absque communionem, & mensæ participationem, & pacem sit. Sed caetera Domini solummodo reconcilietur, usque ad octavas pentecostes. Hæc præsentem quadragesimam quotidie jejunet in pane & aqua diebus tribus hebdomadæ, usque in pascha. Ab octavis pentecostes usque in festum sancti Michaelis, duobus diebus: deinde tres. Post tres annos, reddita sibi communionem ecclesiæ & mensæ, inter idiotas sit usque ad expletos septem annos, eodem modo totum poenitentiam tempus servans. Et quia convenit eum esse sub regimine abbatis, mandamus tibi, ut mittas eum in aliquo monasterio, ut ibi condigne poenitens salvetur; & si tibi vel abbati videtur sibi remittere, si hunc observasse poenitentiam videris, post tres annos licet.

XXX. AD CLERUM WLTURNENSEM.

De poenitentia ejus qui presbyterum in se armis irruentem interfecerit.

Poenitens præsentium portitor ad nos veniens, retulit se instinctu diaboli quemdam presbyterum armatum super se irruentem, istumque ferentem, occidisse. Unde quia in canonibus habetur pro interfectione armati presbyteri simplicem poenitentiam esse dandam, injunximus poenitentiam decem annorum: ita ut hinc usque ad pascha jejunet tribus diebus per septimanam in pane & aqua, & non utatur calciamentis neque lino. Ab octava pentecostes, usque ad festivitatem sancti Martini jejunet duobus diebus per septimanam: & a festivitate sancti Martini usque ad natalem Domini, aut faciat carcerem jejuniens quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejunet tribus diebus in pane & aqua. Ab octava epiphaniæ usque ad quadragesimam jejunet duobus diebus. A quadragesima usque in pascha jejunet tribus diebus, in pane & aqua: & hæc faciat usque ad annos quinque. Ab ingressu autem ecclesiæ & communionem septem annos abstineat.

XXXI. AD RUMOLDUM CONSTANTIENSIS
EPISCOPUM.

De abbate cujus servus fustis uno idu ab ipso percussus, post sex menses mortuus est.

Alexander Rumoldo Constantiensis episcopo.

In telleximus in litteris tuis, quod earum lator, sacerdos videlicet & abbas, ita acerrime stimulatus, servientem uno fustis idu in dorso percussisset: & sic percussus, ut per conjecturam admittitur, sex tamen mensibus transactis, obierit. Unde hunc quasi homicidii culpa notatum, & sui gradus horrens incurrisse periculum, & dignitatis perdidimus pertulisse naufragium. In qua re, salvo tui ordinis privilegio, quodammodo repentina severitas & statuisse videtur præjudicium, & præcipue discretionis excessisse modum: quæ nimium clementiori nobis videtur moderamine temperanda. De qua videlicet habenda discretionis si tua fraternitas hæsit, Gregorianæ auctoritatis testimonium legat. *Item.* Fraternitati tuæ mandamus, ut fratrem istum abbatem restituat: & si jam annus penitentiae transactus habetur, sacerdotali sibi officio restituo, eum sacris altaribus ministrare permittat.

XXXII. AD EUNDEM.

De eo qui subdiaconatus ordine postposito, diaconus & presbyter est ordinatus.

Sollicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropere cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potius quam superbia, cognoscatur adscendisse. Unde nos consulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejuniis subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

XXXIII. AD GUILLELMUM PETRACORICENSIS
& Durannum Tololanum episcopos,
& Hugonem abbatem.

Præscribit modum penitentiae ab eo peragendæ qui fraternæ cædis nolens causa fuerat.

Alexander episcopus servorum Dei, Guillelmo Petracoricensi, Duranno Tolosensi, episcopis; & Hugoni abbati.

Presentium portitor litterarum ad nos perveniens, lacrymabiliter confessus est se fratricidii crimen incurrisse. Qui, licet tanti facinoris efficiens causa fuerit: tamen minime sua voluntate peractum intinnavit. Cum enim fratrem suum inimicantem sibi paratis insidiis cepisset, & ipsum ut secum iret percussione capuli ensis coegisset, consobrinus quidam suus secum perveniens, sine consilio, & præmeditatione, sine voluntate etiam ipsius, ut adstruit, eum interfecit. Cui licet condignam religio vestra impoierit, & laudabilem penitentiam: tamen circa eum misericordie viscera exhibentes, præcipimus, ut cum domum redierit, medietatem totius patrimonii sui, pro fratris animæque tuæ remedio pauperibus tribuat; alterius quoque hereditatis suæ portionem ni-

hilo minus pro eadem causa distribuens, usum fructum suæ necessitati referret. Et sic ordinatis omnibus suis, liber in monasterium ingreditur, & ibi per unum annum hujusmodi penitentia maceretur: scilicet ut a pentecoste usque ad sancti Michaelis festivitatem bis in unaquaque hebdomada jejuset in pane & aqua. Dehinc autem usque ad quadragesimam tribus diebus jejuset similiter in pane & aqua; & ut a corpore & sanguine Domini usque ad tres annos expletos abstinere, nisi periculum mortis imminere. Quadragesimam totam, præter dies dominicos, similiter jejuset: arma nullo modo in vita sua induat: conjugio ulque ad peractam septem annorum penitentiam non utatur: sexta feria, donec vixerit, jejuset. Hæc omnia ita illi conjunximus, ut si infirmitatem ejus hæc minime ferre posse providentia vestra præsentierit, licentiam habeat miserendi, prout placuerit.

XXXIV. AD OMNES EPISCOPOS
HISPANIÆ.

at Gallia.

Quod Judæi servari debeant, non occidi.

Alexander papa omnibus episcopis Hispania.

Placuit nobis sermo, quem nuper de vobis auditimus: quomodo tutati estis Judæos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui contra Saracenos in Hispaniam proficisciebantur. Illi quippe stulta ignorantia, vel forte cæca cupiditate commoti, in eorum necem volebant sevirere, quos fortasse divina pietas ad salutem prædestinavit. Sic etiam beatus Gregorius quosdam qui ad eos delendos exardecebant, prohibuit, impium esse denuntiatis eos delere velle, qui Dei misericordia servati sunt: ut patria libertateque amissa, diuturna penitentia, patrum præjudicio, in effusione sanguinis salvatoris damnati, per terrarum orbis plagas dispersi vivant. *Dispar nimirum est Judæorum & Saracenorum causa.* In illos enim, qui Christianos persequuntur, & ex urbibus & propriis sedibus pellunt, justè pugnatur: hi vero ubique parati sunt servire. *Quendam etiam episcopum synagogam eorum destrucere volentem prohibuit.*

XXXV. AD CLERUM ET POPULUM
LUCENSEM

Ministri & servitores ecclesiæ absque ulla venalitate ab episcopis ordinentur,

Alexander episcopus servorum Dei, Lucensis ecclesiæ clero & populo, salutem perpetuam.

Ex multis temporibus hoc detestabile malum intra vestram ecclesiæ inolevisse cognovimus, ut nulli umquam clerico, quamvis religioso, quamvis scientia & moribus prædito, ecclesiasticum beneficium concederetur, nisi ei, qui profano pecunie munere illud emere studuisset: fiebatque ecclesiæ & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Quod malum, quam detestabile, quantum Deo sanctisque sit contrarium, & sacri canones docent, & fere omnibus manifestum exhibuit. Chalcedonense namque concilium unum ex principalibus, simili pœna condemnat eos, qui ecclesiæ beneficium interveniu pecunie acquirunt, & eos, qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur

mercari dignoscatur. Ut si quisque enim auctoritate inextinguibili, illos a beneficio, istos a sacro ordine jubet expelli. Unde humani generis redemptor, omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, præcepti sui auctoritate denuntiavit, & dicens: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Illud quoque in eodem factio sollicitè considerate, quod per totum textum sancti evangelii nunquam reperitur, Dominum tanta severitate, tam dillicta censura justitiae, peccantes corripuisse: cum non solum eloquio increpans, verum etiam sacro flagello de funiculis verberans, omnes eliminavit de templo: aperte demonstrans, quod tales negotiatores, non sicut ceteri peccatores, sint corripendi, sed a templo Dei, id est, a sancta ecclesia longius sunt projiciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur, sic per nummularios, ecclesiastici beneficii venditores designantur, qui domum Dei, teste evangelio, spelancam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis episcopus, immo minister indignus, tot & tanta mala in multis ecclesiis, & maxime in Lucensi ecclesia, ex iniqua concupiscentia fieri conspiciens, ne sanguis iniquorum a dillicto iudice de manu nostra requiratur, illa extirpare, & penitus eradica- re decrevimus. Constituimus itaque, & præsentis decreto firmamus, sicut olim nostri antecessores fecisse noscuntur, ut nullus deinceps episcoporum, beneficium ecclesiæ, quod quidam canonicam, vel præbendam, seu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere clericis audeat unquam conferre: sed omnes ministros, & servitores ecclesiæ, gratis, & absque ulla venalitate in sancta ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores sacculos pecunie confectant: sed eos, qui moribus, & disciplina, atque pietate divites, pro officio suo ipsam valeant sustentare ecclesiam. Constituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuscumque gradus clericus, pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donariis ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum: quia teste scriptura, qui aliquid male accipit, ut quasi bene dispenset, potius gravatur, quam juvatur. Quod si aliquis divinorum præceptorum, & animarum salutis immemor, præfatum beneficium ecclesiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario ausu præsumserit, sicut in Chalcedonensi concilio definitum est, gradus sui periculo eum subiacere decernimus: nec ministrare possit ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit: & insuper terribili anathematis mucrone percussus, nisi resipuerit, ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus absindatur.

XXXVI. AD GEBONARDUM Viennensem archiepiscopum.

De presbytero, qui cuduco morbo laborabat.

1001p. 4. c.
1002. Et 1003.
a. c. In 1004
litteris.

In tuis litteris continebatur sic. Hic clericus ordinem habet presbyterii: sed quia cuduco morbo laborat, & ipsi in presentiarum hoc agnovimus, non ausi fuimus concedere sibi, ut offerret, vel missam celebraret. Quia vero languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendum deliberavimus. Consulimus itaque, ut si frequenter hoc morbo tangitur, ab

Concil. General. Tom. XIX.

ablatione, & missarum celebratione, modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, ut in consecratione eucharistiæ morbo vitæ epileptico cadat. Si vero Dei misericordia convalescit, quandoquidem non culpa, sed infirmitas est in causa, cum sacrificare jam non interdiximus.

XXXVII. AD WLTINENSIS ecclesiæ clericos.

Quam inposuit penitentiam Theoderico, qui filium non sponte occidit.

Diligentia vestra noscat huic Theoderico, pro parricidio, videlicet morte filii sui, non sponte commisso, auctoritate beatissimorum apostolorum & canonum penitentiam nos septennio composuisse: in eodem peractæ penitentiae tempus connumerantes. Ita ut amodo usque sancti Martini festum duobus jejundet in hebdomada diebus, quarta feria videlicet & sexta, in pane & aqua. A sancti Martini festivitate usque ad Domini nativitatem, continuum agat jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis & quintis feriis, in quibus quadragesimali cibo vescatur. Ab octavis theophaniæ usque ad quadragesimam, duobus in hebdomada jejundet diebus, quarta & sexta feria, in pane & aqua, exceptis festis principalibus, in quibus elemosyna se redimat. In quadragesimali vero tempore continuum agendum est jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis. In quinta feria tantum, vinum ei bibere & quadragesimali uti cibo concedimus. Post annum vero completum, in toto anno duobus diebus in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejundet. In quadragesima tamen continuum agat jejunium in pane & aqua. Et in unoquoque anno usque ad expletum penitentiae tempus hujusmodi jejunium agendum est, & a carne se abstineat. Per unum annum ecclesiam ei denegamus. Post ingressum ecclesiæ, tribus annis eum a communione separamus, nisi mortis fuerit timore preventus. Si quis autem episcopus, vel religiosus presbyter, causa pietatis aliquid sibi relaxare voluerit: hoc ei apostolica auctoritate concedimus.

XXXVIII. AD EPISCOPOS, clericos & iudices Italiæ.

Quomodo computandi gradus consanguinitatis.

Ad sedem apostolicam perlata est quæstio noviter exorta de gradibus consanguinitatis: quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eisdem propinquitatis gradus contra sacros canones, & ecclesiasticum morem, numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres, vel sorores, inter se sint in secunda generatione; filii eorum vel filiæ, in quarta; nepotes vel neptes eorum in sexta. Tali modo progeniem computantes, & hujusmodi sexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia jura contrahere. Et ad hujusmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum assumunt sæculares leges, quas Justinianus imperator promulgavit de successione consanguineorum. Quibus confisi, ostendere moliantur, fratres in secundo gradu esse numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in sexto. Sic seriem genealogicæ terminantes, numerationem sanctorum patrum, & antiquam ecclesiæ computationem ad nos uf-

que perductam, perversa quadam calliditate disturbare nituntur. Nos vero, Deo anouente, hanc questionem discutere curavimus, in synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus episcopis, & clericis, atque iudicibus diversarum provinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & sacris canonibus, distinde invenimus, ob aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem ob nihil aliud ipsorum graduum mentio facta est, nisi ut hereditas, vel successio, ab una ad alteram personam inter consanguineos defertur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstratur, usque ad quorundam generationem a consanguineorum sit nuptiis abstinendum. Ibi præscribitur ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonicè inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus distinde non numerantur gradus, nisi usque ad sextam: in canonibus autem usque ad septimam distinguuntur generationem. Hac igitur de causa, quia hereditates nequeunt deferri nisi de una ad alteram personam: idcirco curavit secularis imperator in singulis personis singulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ sine duabus non valent fieri personis, ideo sacri canones duas in uno gradu constituere personas. Utramque tamen computationem, si attente, ac subtiliter perspecta fuerit, idem sensisse, & eandem esse in eis sententiam, atque ad eundem terminum convenire manifestissimum erit. Justinianus namque usque ad quem gradum consanguinitas ipsa perduret, in suis legibus non definiit. Canones vero ultra septimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipsis legibus subiunxit imperator. (Hactenus ostendisse sufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam est intelligere, quemadmodum posteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe persona semper gradum adjicit.) Ecce in his brevibus verbis aperte ostenditur, tales gradus, quales isti computant, non tantum usque ad sextum, verum etiam ultra numerari debere: quippe cum ultra sextum posteriores gradus numerandos esse decernat. Ubi enim posteriores nominat gradus, aperte indicat non sex tantummodo esse gradus, sed sex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipse firmaverit imperator, decimo etiam gradu consanguineos sibi inter se posse succedere. Cum enim decimus nominat, non esse tantummodo sex, luce clarius consistit. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, si possunt, intendant, quos hæcenus istiusmodi pertulit error. Enimvero ubi secundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur successio, consanguineos esse non dubium est. Neque enim sibi succederent, nisi inter se parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter se, teste Justiniano, in decimo gradu: consanguinei igitur sibi sunt, qui sibi succedunt. Quod si in decimo gradu consanguinei sibi existunt, non est terminata consanguinitas, ut isti fatentur, in sexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? computatis namque gradibus, sicut isti numerant, aut finitur consanguinitas in sexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus isti nituntur, quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos jubent. Quod si non finitur consanguinitas in isto sexto gradu: falsidici erunt ipsi, qui ultra illum sextum gradum nolunt computare consanguinitatem. Igitur aut leges erunt falsæ, aut isti, qui sic finunt generationem. Sed ut veridicæ leges, &

veraces sint canones, dicamus hoc quod veritas habet: scilicet quod anno terminatur consanguinitas in huiusmodi sexto gradu, sed terminatur secundum canones in septimo gradu. Utraque enim computatio, sicut superius diximus: uno sine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum constituunt. Præter itaque, qui secundum sæculares leges dicuntur in secundo gradu, juxta canones numerantur in primo; filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo; nepotes, qui in sexto ibi, istic numerantur in tertio: sic deinceps qui in legibus scribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis sentiendum est, ut qui secundum canones dicuntur sexto, vel septimo, secundum leges accipiantur in duodecimo, vel quattuordecimo. Hanc computationem intelligens prudentissimus papa Gregorius, dum quaereretur, in quanta generatione conjungi fideles debeant, ipsas sæculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit: (Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut si frater & sororis, siue duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia miscantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut jam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter sibi conjungi debeat. Nam a secunda, quam prædiximus, omnimodo debet abstinere.) Ecce hic aperte monstratur, filios & filias fratrum in secunda generatione numerari. Et, si fratrum filii & filiarum numerantur in secunda: fieri non potest, ut ipsi fratres non sint in prima. Quod si fratres computantur in prima, filii eorum in secunda: dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis usque ad septimam. Sed sunt quidam qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi: dicentes se hoc iuste facere posse, quod prudentissimus doctor sua sententia definiit. Isti itaque qui se hoc velamento defendere nituntur, advertant in ejusdem patris sententiis, hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. Nam postmodum a Felice Messanæ Siciliæ præfule requisitus, an hoc, quod Augustino mandaverat, generaliter cunctæ ecclesiæ tenendum esset, apostolicè firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandasse: ne bonum quod cæperant, metuendo austeriora, desererent. Sed & illis, postquam infide essent firma radice solidati, & universali ecclesiæ, censuit semper esse tenendum, ut nullam de propria consanguinitate, vel affinitate, infra septimam generationem aliquis sibi audeat conjugio copulare. Ecce aperte monstratum est, & ex verbis ipsius legis, & auctoritate prudentissimi papæ Gregorii, quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pati modo ipsos revineat adversarios, Nam si, ut ipsi fatentur, in illo sexto gradu consanguinitas finiretur: omnes personarum ramulculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut superfluos oporteret truncari. Sed quia omnes qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela consistunt, numquam sine diminutione consanguinitatis a se poterunt separari: veluti non sine dano cujusque personæ valent a proprio corpore, manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque sacrorum præceptio canonum, quæ jubet a propria

pria abstinere consanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentela discrepat computatione. Nam in septem gradibus, si canonicè & usualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Ultra quos nec consanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperitur, nec successio potest amplius protolari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac consanguinitatis computatione, aliqua dehioc valeat ambiguitas remanere: aliam, quam quidam faciunt, numerationem, in hac etiam disputatione duximus finiendam. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, sed a filiis eorum, id est, patruelibus, vel consobrinis, genealogiam numerare incipiunt: docentes filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres, quasi quidam truncus, ex quo cæteri ramusculi oriuntur, existunt. Sed nec ista graduum computatio, si bene intellecta fuerit, ab ea, quam superius exposuimus, in sententia poterit esse diversa. Iti enim qui numerandi initium sumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra sextam generationem: sed sicut totius mundi sex ætates existunt, & humanæ vitæ iidem sex: ita & in consanguinitate sex tantummodo autumant computandas esse generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt posse fieri initium, ut quasi fugientem revocare possint consanguinitatem. Hæc itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat usque ad sextam generationem, tantumdem valet, quantum ea quæ incipit a fratribus, & computat usque ad septimam. Nec ulla in sensu existit diversitas: quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, si initium numerandi sumat a fratribus, septima invenitur, si a filiis fratrum, reperitur sexta. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, apostolica vos auctoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis, quemadmodum sancti patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos sanctæ & universalis ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstrat. Nam si quis perversa & obstinata mente a recto tramite apostolicæ sedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandi gradus parentelæ numerare contenderit: primum pro sua temeritate, cælesti pœna plectetur; postmodum vero gladio perpetui anathematis se noverit jugulandum. Datæ Romæ, &c.

XXXIX. AD LANFRANCUM Cantuariensem archiepiscopum.

Prædecessorum suorum decreta confirmat, ut monachis ecclesias cathedrales obtinere liceat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, reverendissimo fratri in Christo Lanfranco venerabili Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Edita inter
epist. Lanfr.
fract.

Accepimus a quibusdam venientibus de partibus vestris ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quod quidam clerici associato sibi terrenæ potestati, laicorum videlicet, auxilio, diabolico Spiritu repleti, moluntur de ecclesia sancti Salvatoris in Dorobernia, quæ est metropolis totius Britanniæ, monachos expellere, & clericos inibi constituere. Cui nefario operi molitionis suæ, hoc adjicere conantur, ut in omni

A sede episcopali ordo monachorum extirpetur, quasi in eis non vigeat auctoritas religionis.

Qua de re zelo Dei compulsi, scrupulium de privilegiis ecclesiarum fieri præcepimus: & venit ad manus statum prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorii majoris, de ecclesiis Angliæ: quomodo scilicet præcepit Augustino gentis vestræ apostolo, ut ejusdem ordinis viros, cujus & ipse noscitur esse, poneret in præfata sede metropolitana. Cujus præceptiones inter alia hæc subnexa sunt: Quia, inquit, tua fraternitas monasterii regulis erudita, in ecclesia Anglorum, quæ nuper auctore Deo ad fidem perducta est: hanc debet conversationem instruere, quæ in infans nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris: in quibus nullus eorum ex iis, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illi omnia communia: Quam communionis regulam ordinis monachorum præmaxime congruere, nemo qui dubitat. Hinc habetur epistola Bonifacii, qui quartus a beato Gregorio ecclesiæ Romanæ, cui auctore Deo præsidemus, præfuit, quam Atelberto regi Anglorum, & Laurentio prædecessori vestro misit: in qua præmissis hujusmodi censura anathematis usus est: „Gloriose, inquit, fili, quod ab apostolica sede per coepiscopum nostrum Mellitum postulatis, libenti animo concedimus; id est, ut vestra benignitas in monasterio Dorobernensi civitate constituto, quod sanctus doctor noster Augustinus beatæ memoriæ Gregorii discipulus sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem statuatur: apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis prædicatores monachi, monachorum gregem allociant, & eorum vitam sanctitatem moribus exornent. Quæ nostra decreta si quis successorum nostrorum, regum, sive episcoporum, clericorum, sive laicorum irrita facere temptaverit, a principe apostolorum Petro; & a cunctis successoribus suis, anathematis vinculo subiaceat, quoadusque quod temerario ausu peregerit, Deo placita satisfactione pœniteat, & hujus inquietudinis vestræ emendationem promittat. Unde quia ratione distante quieti ecclesiarum utile esse perspeximus, præsens decretum prænominatorum patrum confirmamus, & vice apostolorum sub eodem anathemate eos constringimus, quicumque huic obviare contenderint.

XL. AD ODRICUM ABBATEM Vindocinensem.

Abbatæ privilegium:

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Odrice abbati Vindocinensi monasterii, cunctisque successoribus ejus ibidem regulariter promovendis, in perpetuum.

Omnibus qui de justo ac puro desiderio procedunt succurrere nos debere, ipsa apostolica censura monemus. Quanto enim quisque altius effert oculos mentis ad divinæ speciem contemplationis: tanto nos ejus intentionem studiosius animare & exaltare debemus; ut ad illum, qui est fructus & merces operum bonorum, possit pervenire desiderium bonum. Confirmamus igitur, atque per hujus nostri privilegii paginam corroboramus, monasterium sanctæ Trinitatis apud castrum Vindocinum situm: quod videlicet Gau-

Ex apogr.
Sirmoadi.

Gaufredus Andegavenſis comes, & uxor ejus Agnes Piſtavenſis comitiſſa, fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimonium cum univerſis rebus ad eundem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxta fundatorum inſtitutionem, & totæ religionis petitionem, cariffime fili Abba Odriſce, ita apoſtolica auctoritate munimus: quatinus inter primæ & apoſtolice ſedis pontificem, & Vindocinenſis monaſterii abbatem, nulla, cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, mediâ habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus eccleſiam beatæ Priſcæ: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſeculariſve perſona prædictam beatæ Priſcæ eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, eis auferre præſumat, Abbas Vindocinenſis, qui alodiarum beati Petri noſcitur, ab epifcopo, vel a quolibet noſtræ ſedis vicario, ad concilium nullo latenus vocetur. Hoc etiam præſentis decreti auctoritate prohibemus, ut nulla, niſi ſolius papæ perſona, poteſtatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinenſi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejusdem loci abbatem ſive fratres ſollicitare contendat. Sed ſi quis contra eos cauſari voluerit, Papæ præſentia requiratur; cujus, monaſterium ipſum, & res ad monaſterium pertinentes, eſſe noſcuntur. Quod ſi legatus a noſtro vel noſtrorum ſucceſſorum latere miſſus, ad partes Tranſalpinas deſcenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit viſitare: ibi caritative ſuſcipiatur, & ei quæ corpori erunt neceſſaria, juxta loci poſſibilitatem, miniſtrentur. Ipſe vero in eodem loco nihil diſponat, nihil corrigat, nec occasione legationis quicquam moleſtiæ loci habitatoribus inferat: ſed ſi quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea ſtatumus, ut deſuncto abbate ipſius loci, ſucceſſor ei eligatur de eadem congregatione: ſi tamen ſancto regimine dignus inveniat. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, ſeu a Majori monaſterio, uti undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem ſibi ſecundum Deum eligere. Electus autem, ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores, ordinandus accedat: & a ſede beati Petri apoſtoli cujus eſt juris, baculum & conſecrationem accipiat. Si vero grave fuerit electo, pro ſua ordinatione ſtatim Romam venire: licentiam habeat, a quocumque voluerit catholico epifcopo, abbatis benedictionem ſuſcipere. Quomodo tamen vel qualiter eledio ipſa vel ordinatione facta extiterit: ſtudeant monachi ejusdem loci, papæ litteris intimare, ut aut emendet, ſi opus fuerit emendandum; aut ſi fuerit ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam facta, bono ſtudio gratuletur, & ſua auctoritate firmetur. Neque illud omittendum eſt, magis autem huic noſtræ confirmationi adneſtendum, quod Theodericus ſanctæ Mariæ Carnotenſis eccleſiæ, epifcopus, in cujus diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi papæ epiftoſtam ſuam tranſmiſerit, rogans eum, quatenus hic locus, conſilio ejus & voluntate, beato Petro obſatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere, vel pro quacumque cauſa excommunicare, ſive interdiceret, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel quolibet occasione rectorem loci vel fratres moleſtare præſumeret. Quod benigne Clemens papa annuit, & ſua auctoritate

Afirmavit Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti epifcopi damnamus ſucceſſorem his præceptionibus retragantem, & calumniam inferre tentantem, donec reſipiat, & Romanæ eccleſiæ ſatisfaciat. Omnia autem, quæ præſatum monaſterium uſque hodie poſſediſſe noſcitur, firma, inconcuſſa, eidem loco manere ſine cujuſquam retractione ſancimus. Cenſum vero duodecim ſolidorum de moneta illius patriæ beato Petro per unumquemque annum reddi volumus. Si comes Vindocinenſis, vel quilibet de hominibus ſuis, adverſus prædicti loci abbatem querelam habuerit: in curia abbatis, pro dignitate loci, querela ipſa finiatur. Dimidia tamen fors forſacti, ſecundam conſtitutionem fundatorum monaſterii, condonetur. Quicumque igitur contra hujus noſtræ auctoritatis præceptionem ſcienter fecerit, niſi ſe correxerit digna ſatisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti damnetur, confundatur, pereat, in cujus honore & nomine locus ipſe conſtructus eſt. Deinde incurrat iram Dei genitricis, & apoſtoli Petri, & omnium ſanctorum, & noſtra auctoritate ſit excommunicatus, ut nunquam regnum Dei videat, ſed cum diabolo & Juda traditore omnibuſque impiis ſit damnatus, & in tenebris maneat & umbra mortis. Qui autem conſervator hujus noſtræ apoſtolice confirmationis & tuitionis extiterit: ipſe benedicatur omni benedictione, & partem habeat in regno Dei, & gaudeat lætitia ſempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi eſt omne bonum in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manus Rainerii ſcribani & notarii ſacri palatii in meſe Maji, Indiſtione I. Datum Laterani per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi atque cancellarii vice domni Annonis Colonienſis archiepifcopi, VII. Idus Maii, anno II. domni Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini MXXIII. Indiſt. I.

XLI. AD EUGUBINOS.

Privilegium eccleſiæ Petri Damiani.

Alexander epifcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Eugubinis, clero & populo. ſideiſibus videlicet ſancti Petri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Non ignorat ſancta veſtra devotio, dilectiſſimi fratris & coepifcopi noſtri Petri Damiani, in beati Luca evangeliftæ nomine conſecratam, nos in beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque tutela ac deſenſione ſuſcepimus, ſalva reverentia, & utilitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ: eamque, ut ad orationis & ſacrificii gratiam vigeat, ac illibata permaneat, ex apoſtolice ſedis auctoritate firmamus. Quapropter quicumque prædictum oratorium quolibet machinatione vel ſtudio deſtrueret, vel hoſtiliter impugnare tentaverit, ab omnipotenti Deo, ac beato Petro apoſtolo excommunicandum ſe eſſe non ambigat: & uſque ad ſatisfactionem congruam excludendum ſe a liminibus ſanctæ eccleſiæ, prout dignum eſt, perhorreſcat: ſicut dicit apoſtolus: *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Qui præſatum locum ſanctorum pro Chriſti amore coluerit, & intemeratum atque incolumen ſervare ſtuderit: ipſe quoque per interceſſionem beati Petri, templum Chriſti fiat; & benedictionem ſui redemptoris hereditate poſſideat.

XLII.

Ex epigrapha
Sirmoedi.

**XLII. AD WIDONEM EPISCOPUM
AMBIANENSEM.**

Jubet ut desinat ab inquisitione abbatis & monasterii Corbejenfis. Alioquin suspendit ipsum ab officio, & excommunicat, donec abbati eorundem archiepiscopo Remensi satisfaciat.

Alexander servus servorum Dei, Vidoni Ambianensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Miramur fraternitatem tuam, neglectis sanctorum canonum auctoritatibus, postposita quoque sanctæ apostolicæ sedis reverentia, injuste, & sine ulla ratione, monasterium Corbejense inquietare, & abbatem a prædecessore nostro piæ memoriæ Leone ordinatum temeraria præsumptione excommunicasse. Altaria quoque juri ipsius monasterii pertinentia, contra sanctorum canonum instituta, aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejusdem monasterii abbate pretio non reddidisse. Ita videlicet, ut in his prædictis omnibus privilegia ab antecessoribus nostris canonica & apostolica auctoritate confirmata pro nihilo duceres, & sanctæ universali ecclesiæ nullius obedientiæ reverentiam exhiberes. Unde monemus, & apostolica auctoritate omnino præcipimus, ut ab istiusmodi præsumptionibus manum retrahas, & injuriam præfato monasterio & abbati ulterius inferre non præsumas. Quod si huic nostræ admonitioni aurem debitæ obedientiæ non inclinaveris, & supra memoratum monasterium ulterius inquietare tentaveris: apostolica auctoritate sancimus, ut idem, chrisma, & ordinationes, & cætera quæ a te solitus est recipere, ab archiepiscopo Remensi, vel a quolibet alio, quem tibi opportunus providerit, deinceps recipiat. Si autem superbia elatus, his nostris præceptionibus obviaveris, & supradicto monasterio injuriam amplius inferre præsumperis, scias te omni episcopali officio & sacerdotali privatum esse, donec tu morem superbiæ, debitam per humilitatem dimiseris, & nobis & sanctæ apostolicæ sedi per condignam obedientiam satisfacere studueris. Si autem, secundum duritiam & impentens cor tuum, iram tibi apostolicæ sedis, sprete hac nostræ admonitione, thesaurizaveris: omnino tibi sacrosanctam communionem interdiciamus, nisi cum in periculo mortis fueris constitutus: donec ante præsentiam fratris nostri Remensis archiepiscopi, cujus iudicio omnem hanc causam committimus, supradicto abbati satisfacias.

Exhibitione
Cluniac.

**XLIII. AD HUGONEM ABBATEM
CLUNIACENSEM.**

Quod nemo sine apostolico iudicio potest excommunicare monachos Cluniacenses, nec interdicare.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Hugoni abbati monasterii, quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli consecratum, in comitatu Massiconensium, & per te cunctis successoribus tuis abbatibus in perpetuum.

Cum omnium fidelium petitionibus & necessitatibus subvenire debeat apostolicæ caritatis gratia: multo magis his est impertienda ejus beneficii clementia, quos singulariter proprios, & & specialiter te gaudet filios habere sancta Ro-

mana mater ecclesia, & suæ utilitatis gratia, & præcedentium patrum auctoritate egregia. Quorum etiam desideriis & votis, eo plenius parere debet auctoritas apostolicæ sublimitatis: quo certius constat eos non nisi illa desiderare & expetere, quæ sunt ad honorem sanctæ pietatis, & utilitatem veræ religionis. Et quotiens in suæ necessitatis commodis nostrum assensum, & solitum apostolicæ auctoritatis studuerunt humiliter requirere præsidium: ultro benignitatis intuitu nos convenit subvenire, & rite pro magna securitate solidare: ut ex hoc nobis potissimum præmium a conditore omnium Deo in fideis arcibus conscribatur. Et ideo quia postulasti a nobis, ut præfatum monasterium apostolicæ auctoritatis serie muniremus, & omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanendo confirmaremus, & absque omni jugo, seu ditione cujuscumque personæ, constituitur nostri privilegii pagina stunderemus: propterea tuis flexis precibus, per hujus nostræ auctoritatis privilegium statuente decernimus, ut cuncta loca & monasteria ad supradictum Cluniacum cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus fidelissimis Christianis, regibus, episcopis, ducibus, seu principibus, eidem loco sunt concessa, & ab antecessoribus tuis acquisita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, & beatæ recordationis S. Majolo, & bonæ memoriæ Odilone prædecessore tuo, vel quæcumque ad eundem locum pertinere videntur, absque ullius contradictione, cum magna securitate quietus debeas possidere; & per te universi successores tui in perpetuum. Necnon sub divini iudicii promulgatione, & confirmatione, & anathematis interdictione, corroborantes decrevimus, ut nullus episcopus, seu quilibet sacerdotum, in eodem veniat cœnobio, pro aliqua ordinatione, sive consecratione ecclesiæ, presbyterorum, vel diaconorum, missarum celebratione, nisi ab abbate ejusdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præsumat. Sed liceat monachis ipsius loci, cujuscumque voluerint ordinationis gradum suscipere, ubicumque tibi, tuisque successoribus placuerit. Interdicimus autem sub simili anathematis promulgatione, ut idem locus sub nullius cujuscumque episcopi, vel sacerdotis, deprimatur interdictionis titulo, seu excommunicationis, vel anathematis vinculo. Non enim patitur sanctæ sedis apostolicæ auctoritas, ut ullius cujuscumque personæ obligatione prescindatur a se cuilibet concessa liberalis libertas: neque ipsius loci fratres ubicumque positi, cujuscumque episcopi maledictionis vel excommunicationis vinculo teneantur adstricti. Inhonestum enim nobis videtur, ut sine nostro iudicio a quodam anathematizetur sanctæ sedis apostolicæ filius, veluti cujuscumque subjæctæ ecclesiæ discipulus. Si qua vero competens ratio adversus eos quemquam moverit, & hoc aliter determinari nequiverit: iudicium apostolicum, quod nulli præjudicium prætereundum patitur, supra hoc patienter præstoletur, & humiliter requiratur. Decernimus etiam, & illius, cujus vice, quamvis indigni fungimur, auctoritate sancimus: ut isdem locus omnibus ad se ob salutem confugientibus sit misericordiæ sinus, sit totius pietatis & salutis portus. Obtineat in eo locum iustus, nec repellatur peccatore volens iniquus. Præbeatur innocentibus caritas mutue fraternitatis, nec negetur offensis spes salutis, & indulgentia pietatis. Et si aliquis eundem locum expetierit suæ humilitatis & salutis gratia, minime a venia & optata misericordia excludatur: sed oleo medicamenti salutaris fovendus benigniter colligatur: quia & iustum sic est, ut in do-

domo pietatis & iusto præbeatur dilectio sanctæ fraternitatis, & ad veniam confugiendi peccatori non negetur medicamentum indulgentiæ & salutis. Sit autem omnibus ibi advenientibus causa salutis, hic, & in perpetuum, divinæ misericordie & pietatis refugium, & apostolicæ benedictionis & absolutionis præsidium. Decernimus præterea & omnino constituimus, ut prædicti loci ob-eunte abbate, non ibi alius cuiuscumque personæ violentia constituatur ordinandus, sed ab ipsa congregatione loci, secundum timorem Dei, & institutionem legislatoris Benedicti, pater qui sibi præesse debeat, eligatur; & ad eum ordinandum, quicumque illis placuerit, episcopus advocetur. Quasumque vero terras nunc tenes, & quas tu, tuque successores acquirere potueritis, in perpetuum possidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario ausu, quod fieri non credimus, contra huius nostræ apostolicæ confirmationis ferriem venire, aut agere tentaverit: sciat se domini nostri Jesu Christi, & apostolorum principis Petri, anathematis vinculo innodandum, & cum diabolo, ejusque atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, in æternum ignem concremandum, simulque in voraginem, tartareumque chaos demersum cum impiis deiciendum. Qui vero custos & observator nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & vitam æternam a domino consequatur, &c.

XLIV. AD GEBEHARDUM Salzburgensem archiepiscopum.

Concedit ut episcopatum unum in sua parochia constituat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gebehardo Salzburgensi archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum.

Quotiens ea a nobis petuntur quæ religioni conveniunt, prompta debemus concessione annuere, & favoris nostri gratiam præbere assensum: quoniam ex consideratione nostri officii cogimur ecclesiarum utilitatibus, etiam si minime exigantur, sollicite invigilare, & animarum salutem solerti studio providere. Quapropter, dilectissime frater, quia postulasti a nobis, quatenus apostolica auctoritate concederemus tibi unum episcopatum in tua parochia constituere, quia ecclesia tua tam ample diffusa est, quod per te solum non possis eam in christate, aliisque pluribus, quibus episcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinasti, libenter annuimus, & ut etiam impleatur, satagimus. Apostolica igitur auctoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque auctoritate beati Petri apostolorum principis, in quocumque loco tibi melius visum fuerit, episcopatum in tua parochia, constitue, & ad procurandam salutem animarum, adiutorem tibi tua consideratione ibi præpone. Ita tamen, ut episcopatus ille, ecclesie tuæ, tibi que vel tuis successoribus numquam subtrahatur; & nullus ibi episcopus quandoque, sive per investituram, ut dici assolet, vel quocumque pacto tibi constituatur, nisi quem tu, vel tui successores, prompta voluntate elegerint, ordinarint, & consecraverint. Indignum enim atque detestabile est, ut hoc quod studio pietatis a vobis questum, apostolica auctoritate firmatum, ad detrimentum ecclesie tuæ quolibet modo vertatur. Si

quis autem temerario ausu hujus nostræ sanctioris privilegii integerit, noverit se apostolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu custos & observator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis xii. Kal. Aprilis, per manus Petri clerici, fungentis vice Petri sanctæ Romanæ ecclesie cardinalis ac bibliothecarii, anno ab Incarnatione domini m. lxx. pontificatus vero domini Alexandri papæ II. nono, Indi. viii.

XLV. AD ALTMANNUM PATAVIENSEM EPISCOPUM.

Ex Metropol. Salzburg. Tom. II.

Privilegium ecclesie ab Altmanno ad regularem canonicorum vitam edificatæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri in Christo Altmanno Patav. episcopo, & per eum ecclesie quam in territorio ejusdem civitatis in portu Oeni fluminis construxit, & in honore sanctæ Trinitatis & passionis domini nostri Jesu Christi, & sanctorum Andreae apostoli, Pantalæonis martyris, & sancti Nicolai confessoris, consecravit, in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini religiosis desiderii & petitionibus ea benignitate & pietatis studio condescendere, effectumque præbere: ut dum spiritualis auctoritas officii sui debitum peragit, dum pia fidelium statuta roborando venerabilibus locis prædictum defensionis impendit, hinc affectus supernæ retributionis lucretur initium, quod in parando beneficio non minor fuit caritas quam potestas. Hoc enim & bonorum studiis, spe proficiendi, augmentum tribuit; & opus proprium, fructu perfectionis, Deo acceptabile reddit. Itaque, dilecte frater, carissima sancti Petri filia Imperatrice Agneie semper Augusta indicante nobis, te in suburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem canonicorum vitam, ecclesiam construxisse; & ut eam, juxta propositum tuæ devotionis & constitutionis, apostolicis privilegiis firmaremus, tum ipsa partes tuas referente, tum ipso pro te sanctissimo desiderio postulante: tanto promptius utriusque voluntati annuendum esse iudicavimus, quanto & tua vota justa esse certius intelligimus, & illius desideria divino accensa spiritu ubique prosperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ ecclesie, hujus nostri apostolici decreti privilegium, sancimus, & apostolica auctoritate statuimus: ut clerici qui vel nunc in eadem ecclesia sunt ordinati, sub communi semper vita, & claustrali conversatione consistant. Ad quorum communem usum confirmamus, & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænomina Imperatrix Augusta pro remedio animæ suæ donavit.

Enumeras possessiones sum ab Imperatrice, tum ab episcopo, huic ecclesie donatas.

Hæc inquam omnia, & quæcumque etiam innominata bona, eidem ecclesie vel nunc iuste collata sunt, vel in posterum Deo disponente conferenda, eo tenore & auctoritate ad communem usum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus, & corroboramus: ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis ecclesie præposito & singulari usui vendicent. Ut hæc igitur nostra decreta, adjuvante domino, undique firma illibataque permaneant: apostolica auctoritate constitimus, ut nullus rex, imperator, dux, comes,

mes, episcopus, vel archiepiscopus, seu aliqua persona secularis aut ecclesiastica, præfatam ecclesiam ab eo statu & ordine, quem superius confirmavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præsumat; vel quicquam de rebus & bonis ecclesie invadere, aut diminuire, vel ab usu fructuum subtrahere audeat. Si quis autem contra hujus nostræ sanctionis decreta temerario ausu venire tentaverit usque ad dignam satisfactionem, anathematis laqueo se irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fidei devotione observare curaverit, divinæ remunerationis gratiam & apostolicæ benedictionis hic & in futuro consequatur abundantiam. Datum Romæ v. Non. Martii, per manus Petri sanctæ Romanæ ecclesie presbyteri, cardinalis ac bibliothecarii. Anno xxi. pontificatus domini Alexandri II. Papæ, Indictione xi.

FRAGMENTA QUÆDAM
EPISTOLARUM ALEXANDRI
PAPÆ II.

VVilhelmo marchioni.

170 p. c. 117.
Et 118. q. 1. c.
audivimus.

Excommunicatus alium excommunicare ne possit.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiscopus, nifus sit te excommunicare: quod, quia excommunicatus excommunicare non potuit, apostolica auctoritate te tuosque absolventes, mandamus exinde non curare.

G. C. Inscribitur apud Gratianum Valeriano episcopo Martyri.

Episcopis & regi Dalmatarum.

De episcopo, presbyter, diacon, feminam accipientibus, & retinentibus.

Can. 118. d. 18.
81.

Si quis amodo episcopus, presbyter, diaconus, feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, usque ad satisfactionem, nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Isdem.

De auctoritate Mainardi episcopi, & Joannis archiepiscopi.

170 p. c. 119. Notificamus, omnia capitula, quæ per confratres nostros venerabiles, Mainardum scilicet collateralem episcopum nostrum, & Joannam archiepiscopum nostrum, in Spalato aliisque civitatibus sunt statuta, eadem in Romana synodo feriatum ea referente, a beatæ memoriæ prædecessore nostro Nicolao, apostolica auctoritate roborata, & sub anathematis interpositione roborata.

Dominico Gradeni patriarchæ.

De presbyter, diacon, subdiacon, caste non viventibus.

Erubescant impii, & aperte nos intelligant iudicio sancti Spiritus eos qui in tribus sacris gradibus, presbyteratu scilicet, diaconatu, & subdiaconatu positi, mulierculas non abjecerunt, & caste non vixerunt, excludere ab eorumdem graduum dignitate. De manifestis loquimur: secretorum autem cognitor & iudex Deus est.

Concil. General. Tom. XIX.

Clero Mediolanensi.

De simoniaco, & presbyter, diacon, subdiacon, qui feminis abutuntur.

Noveritis nos in synodo nostra Romana episcopis omnibus, & religiosis fratribus adjudicantibus, decrevisse, a simoniaco & fornicatoribus officium celebrari non debere, nec aliquem Christianum id ab iis audire. Populum itaque a simoniaco, & ab his quos feminis abuti cognoscitis, officium audire interdicit, & sacerdotes quibus minus a tam nefaria præsumptione repellite. Si quis vero sacerdotum, diaconorum, vel subdiaconorum, officium contumaciter deserens, feminam sibi potius eligit, sicut sponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitatus beneficium.

Populo Mediolanensi.

De presbyteris simoniaco, & fornicatoribus.

Sciat nobilitas vestra nos in Romana synodo consilio totius sancti conventus decrevisse, ut a presbytero simoniaco, seu concubinam habente, Missa a nullo fidelium audiat. Eos etiam, qui ut fornicari liceat divinum officium derelinquunt, & ab eo recedentes, diabolo & ejus operibus serviunt, sicut se iustissime ab officio alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum privatos adjudicamus.

Ex registro ejusdem.

De episcopo simoniaco & fornicatore.

Lancium Micernium episcopum ab episcopio depolui, quia accusatus est & convictus de fornicatione, & simoniaco episcopatus adeptione, factorumque ordinum venditione.

Jocelino archidiacono Parisiensi.

De eo qui episcopatum, per simoniam & homicidium acquisit.

Litteris ad sedem apostolicam allatis comparuimus, te contempto sanctorum patrum anathemate, archidiaconatum non modo pecunia, verum etiam homicidio acquisisse: & nunc tanta tecleris contagione maculatum, Sueffionensem episcopatum per detestabile simoniacæ hæresis commercium comparasse. Unde apostolica auctoritate tibi interdiximus, ut ordinationem suscipere non præsumas, donec ante nos, vel legatum nostrum, purificare te super hac infamia studeas.

Ex registro ejusdem.

De episcopis duobus depositis.

Ernolfus Santonenfis in Francia, & Landus Nucernus in Italia, episcopi, multis certisque criminibus accusati; alter quod ecclesiarum ecclesiasticorum ordinum consecrationem simoniacæ & interveniente pecunia fecerit; alter quod officium ab apostolico sibi interdium præsumperit, convicti: sunt synodali iudicio depositi.

Clero Mediolanensi.

De archiepiscopo simoniaci.

Archiepiscopum vestrum simoniacum fuisse nullus vestrum ignorat: quia dum abbatias & ordines vendit, hoc etiam ipse pro palat.

Ex loco incerto.

Quot Missas in die sacerdoti celebrare liceat.

100 p. 9. c. 31. Sufficit sacerdoti Missam unam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est, unam Missam facere: & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse sit. Nam quicumque pro pecuniis, aut adulationibus sæcularium, una die præsumunt plures facere missas, non existimo evadere condemnationem.

Philippo regi Francorum.

Quod Romana sedis decreta tanquam regula canonum admittenda sunt.

100 p. 9. c. 32. Ignorant miseri quod hujus sanctæ sedis decreta, ita pia fide a filiis matris ecclesiæ accipienda sint, & veneranda, ut tanquam regula canonum ab eisdem absque ullo scrupulo admittantur.

Clero & populo Florentino.

Monachi intra claustra morentur, & a predicatione abstineant, non ministrent.

100 p. 9. c. 33. Juxta Chalcedonenis tenorem optimi concilii, monachis, quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti, intra claustrum morari præcipimus: vicos, castella, civitates peragrarum prohibemus: nisi forte quis de sue anime salute sollicitus, ut eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

Mangiso Venetensi episcopo.

Nullis elemosynis redimi posse, quæ consanguinei sepulantur.

100 p. 9. c. 34. Hujus viri causam, super qua apostolicam te- dem consulisti, retractantes, si quo modo misericorditer conjunctam sibi illicite consanguineam retinere posset, & orationibus, jejuniis, ac hereditatis & elemosynarum se largitione redimere: nullam auctoritatem comperimus, qua sibi concederemus.

Berengario Basiliensi episcopo.

De penitentia ejus, qui filiam patris corruerat.

100 p. 9. c. 35. Iste penitens venit ad nos, confessusque est, se filiam patris sui corrupisse: cui quatuordecim annorum penitentiam injunximus, ut jejunet quidem tribus quadragesimis. In quadragesima post pentecosten, duobus diebus in pane & aqua in septimana: & in adventu, tribus: & in majore quadragesima, tribus: & abstineat se ab ingressu ecclesiæ, & a communione, duobus annis.

A

Guillelmo de * Montroin.

* al. Mons.
Ariolo.

Nisi coram ecclesiâ consanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

Multorum relatione cognovimus, te propriam velle abjicere uxorem, & adherere alteri, præ- tendentem consanguinitatis occasionem. Unde apostolica auctoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem, nullatenus præsumas dimittere, vel aliam ducere, donec episcoporum religiosorum concilium causam istam examinaverit.

VVifredo Constantia episcopo.

De misericordia impendenda his, qui homicidio super- venientes, nec voluntate, nec actione perpetraverint.

Dicebant se latores præsentium homicidio illi, pro quo penitentia illis injuncta est, penitus non interfuisse, sed præstantibus solummodo casu super- venisse. Quod si ita est; quandoquidem nec in causa homicidii, nec in culpa fuerint, misericordia super eos moti, exilium eis apostolica auctoritate remisimus.

Landulfo & Arialdo clericis.

Non ita esse indulgendum perjuris, ut perjurandi detur occasio.

100 p. 9. c. 36. Possumus in perjurio aliquo crimine lapsis mi- sericordiæ manum porrigere, sed non debemus ad futuræ perditionis exemplum licentiam dare.

Berengario Narbonensi Vicecomiti.

Non esse occidendos Judæos.

100 p. 9. c. 37. Noverit prudentia vestra nobis placuisse, quod Judæos, qui sub vestra potestate habitant, tutati estis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus effusione sanguinis, neque lætatur in perditione malorum.

VVifredo Narbonensi archiepiscopo.

De eodem.

100 p. 9. c. 38. Noverit prudentia vestra, quod omnes leges tam ecclesiasticæ, quam sæculares, effusionem humani sanguinis prohibent.

Ex loco incerto.

Consecratur qui electus est ab ecclesiâ, & est altero dignior, licet filius sacerdotis.

E

100 p. 9. c. 39. Apostolica auctoritate præcipimus vobis, ut si eum, qui ab ecclesiâ electus est, altero digniorem esse, canonicamque ejus electionem probaveritis, tultî nostra auctoritate consecratis. Nam pro eo quod filius sacerdotis dicitur: si cæteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus: sed suffragantibus meritis connivendo, eum recipimus.

Ex

Ex loco incerto.

Ex loco incerto.

Fratrem; aut sororem uxoris æquivocè tantum dici cognatos.

Nisi canonice Judicatum episcopi qui comprehendit laicus excommunicatur.

quod Quod autem frater, sorore uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ulla causa cognationis. Uxor enim fratris, fratris potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores vocantur janitricæ, quasi eandem januam tenentes, vel per eandem januam intrantes. Viri sorores appellantur. Sororis autem vir non habet nomen speciale, non uxoris frater.

Si quis deinceps priorum, aut cujuscumque dignitatis, vel cuiuscumque ordinis laicorum, episcopum comprehenderit, percusserit, aut aliqua vi a propria sede expulerit, nisi forte judicatum canonice: auctores, & cooperatores tanti sceleris anathematizentur, & bona eorum ecclesiæ ipsius juri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum clericum hæc eadem præsumpserit, canonice penitentiz, atque depositioni subjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur.

AD EPISTOLAS ALEXANDRI II.
APPENDIX.
IN SEQUEM EPISTOLAM COLLECTORIS
ADMONITIO.

An. 1061.
Suppl. Manu.
pag. 1296.

Quam ego, ut arbitror, primus profero epistolam inter Alexandrinas hac una persuasione dedi, quod in M. S. codice Lucensi, ex qua illam accepi, statim subdatur epistola ejusdem Alexandri, qua inter Labbeanas est XXXVIII. Codex vero ille eadem est Burchardi collectio cum additionibus anonymi, exhibetque scripturam formam, quæ in seculo XII. sæculo erat familiaris.

Fraternitatis tuæ studiose sagacitati frater amande quia debeo, refero grates; quoniam quefisti quæ debuisti, jucundum me reddidisti. Unde placide ad inquisita respondeo. Sedem apostolicam consulere decrevisti, si mulier copula nuptiali extraneo viro juncta cognationi maneat eadem; vel si ab alio viro cognationis vocabula dissolvantur; vel si susceptæ soboles possint legitime ad prioris viri cognationem transire copulam. Est enim verbum Domini validum & forte, est durable, est præservabile, & immutabile, non momentaneum, non transitorium, aut autem per se ipsa veritas, quæ Deus est, & verbum Dei. *Calam & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante, dixit ei Adam: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una,* cui non contradixit Dominus.

Deinde cum veritas oriretur de terra, in terra & visibilis in humanitate apparuit, interrogatum est, si licitum esset homini uxorem relinquere. Quod perhibens vetuit fieri, præsertim si fornicatio sola excluderet copulam maritalem; unde protulit statim in medium eandem ipsam sententiam, quam ante sæcula manens cum Patre, Verbum inspiraverat in Adam, ipse confirmans, quod ipse primus protulit homo. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.*

Si una caro sunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus uni pertinere, nisi pertineat alteri, quod minime fieri posse credendum est; nam uno delundo in superfluitate affinitas non deletur, nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ solvere valet. Sed neque alius conjunctionis

soboles placet ad ipsius affinitatis prioris siquidem transire consortium, pro eo quod verbum Domini validum est, & forte, & ut inquis dicit Propheta, *verbum Domini habitat in æternum;* & alius Propheta, quoniam ipse dixit, *& facta sunt, ipse mandavit & creata sunt, statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi, præceptum posuit, & non præteribit.* Nam per verbum suum, atque præceptum efficere duo carnem unam, id est masculinum, & feminam, qui innumeram multitudinem sexus utriusque non desinit secum facere unum, sicut per se veritas dixit, *Non rogo pro his tantum, sed pro eis, qui credentibus sunt per verbum eorum in me, ut unum sint, sicut tu pater, in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* Si quis sacrilego, & temerario ausu in defuncto querit propinquitatem, vel sub altero affinitatis vocabula dissipare, & susceptas soboles alterius copulæ credens legitime sociari propinquitati prioris, hic negat Dei verbum validum esse, vel forte.

Et quia tam facile, & tam velociter querit dissolvere, hic non credit, verbum Domini manere in æternum. Confice... ex quatuor locis a se distantibus magna intercapedine, & confecta, & conglutinata finge cujuscumque figuræ vel immensitatis volueris corpus. Numquid erit humanum ingenium, quod ipsas quatuor partes ab invicem valeat segregare, ut unaquæque possit agnosci, sicut a quatuor avibus duo conficiuntur in unum, & de duobus fit concretio una? An similitudinem de quatuor elementis unde homo concretus est potest colligere; si eorum unaquæque species, quoniam in multas divisiones partita est, discretas inter se confertas partes aliquas. Fit idem in metallis, hoc etiam in liquoribus, probat etiam in coloribus pictor, qui sequitur arte naturam, facis admiscendo colores ex invisibilibus corpora fingens. Sed ne alia Domini constitutio, vel jussio cassaretur, & ne tellus a proprio vacaret ornatu, Spiritu Sancto restante posuit terminum constitutio Sancta Sanctorum. Aut autem præceptio sancta divina: *crecite, & multiplicamini, & replete terram.* Posuit enim Dominus terminos caulis, ætatibus sæculi finem instituit, compagibus membrorum hominum posuit

numerum. Lex ecclesiæ regulæque sanctorum co- A tuendum, exterminari facimus. Quisquis exter- gnationi mortalium, agnatis, atque affinis ter- minari non metuit, catholicus non esse convin- minum reciproconis instituit, quod valde me- citur.

ALEXANDER II.
ROMALDO (a) CUMANO EPISCOPO

1603
Exstat apud Ivonem con-
gr. ad Hil-
debertum
tremque q
1. Cl. super
Cano.

Super causas Giffandi presbyteri de morte epi- B scopi sui prædecessoris tui infamati in medium consuluimus. Itaque circa omnium adstantium fratrum assensu tux dilectioni rescribimus, prælatum Giffandum ante repræsentandum ubi si certi accusatores defuerint, tunc dicitur iustitia sine omni controversia presbyter quæcumque ob hoc iniuste amisit, ac sacerdotium, & integra accipiat beneficia. Purgationem (b) tamen ante te, duobus sibi Sacerdotibus iunctis, ubi ac- cufator cessaverit, eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem denique legem a nulla canonica sanctione sultam, ferventis scilicet, sive frigidæ aquæ ignitque ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta invidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo apostolica auctoritate prohibemus firmissime.

AD SEQUEMTEM EPISTOLAM
COLLECTORIS ADMONITIO.

1604

Quicumque Ivonem accusant de corrupto, interpolatoque textu canonum, & decretorum, qua in collectionem suam transtulit, illis profecto accides opportunum fragmentum sequentis Alexandri epistola, quod ego offendi in MS. Pistoriensis cathedralis codice, in quo Ivonis decretum cum aliis nonnullis decretis sanctionibus in extremis pagellarum ora adjectis continetur. Ex hac ipsa enim epistola excerptis Ivo cap. 409. & ex illo Grat. anni dist. 52. cap. sollicitudo, canonem illum, quem & Labbens inter Alexandri epistolæ num. XXXII. recitat. In eodemo Ivonis decreto data hac epistola legitur ad Romaldum Constantiensem; in codice vero Pistoriensis eius, ad quem dirigitur, nomen desideratur. Ad lectorem commendam utramque collectionem ex adverso possiam exhibebo.

EX EDITO IVONIS ET GRATIANI.

Ad Romaldum Constantiensem episcopum. De eo, qui subdiaconatus ordine postposito, diaconus, & presbyter est ordinatus.

Sollicitudo dilectionis tux studuit consulere, utrum portitor istarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropere cursu, videlicet sine subdiaconatus ordine, negligentia potius, quam superbia, cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo caritati tux mandavimus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

EX M. S. COD. PISTOR.

Alexander papa II.

De quodam Sacerdote male ordinato.

Quidam in clericalibus officiis educatus subdiaconatus gradum suscipere neglexit, & diaconatus, ac presbyteratus honorem, non quidem ambitiose, sed negligenter contempsit. In quo præceptum canonicum non nos invenisse inmemimus; consilium autem ex prærogativa auctoritatis apostolicæ damus. Ab utriusque itaque idest sacerdotalis, & leviticæ, quot inordinate suscepit, officio suspendatur; donec congruo tempore interstit ejus, qui ad subdiaconum benedicendum honorem, & cum eis subdiaconum suscipiat benedictionem. Prius tamen discutiendum si ejus vita digna officio habeatur; & sic, si vitæ canones non obviaverit, in priore ordinatione diaconus, & presbyter teneatur.

E J U S D E M

AD BURCHARDUM HALBERSTADENSEM EPISCOPUM,

Laudes ejus commendat, & pallium pro merito concedit.

1605

Alexander episcopus (servus servorum) Dei dilectissimo in Christo (Burchardo) Halberstadeni episcopo in Domino salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Lun-
gipicil eccl-
in append.
pag. 21

Inter multa quæ magister & doctor gentium, minister quidem Christi, & secundum Dei gratiæ donum, dispensator mysteriorum ejus, discrete & spiritaliter instituit, quosdam in eccle-

sia S. non ut hospites, & advenas, sed ut cives & coheredes, & concorporales in habitaculum Dei coedificatos, in area quoque dominica participes & cooperatores, singulari munificentia excellenter donari præmonuit. Dum tempus, inquit, habemus, bonum operemur ad omnem, maxime autem ad domesticos fidei. Unde etiam mi dilectissime fili Burcharde venerande coepiscope, fidei tux, quæ per charitatem operatur, & justitiam

(a) Gratian. in edito Raynaldo M. S. mens Romaldo. (b) Exstat hæc periocha in Cap. Mennam a. q. 5. adfuta fragmento epistolæ S. Gregorii ad Brunichildem: sed perperam, cum revera sit Alexandri II nec in edita epistola S. Gregorii legatur, ut notant correctores Romani in idem caput Mennam.

tiæ tuæ quæ ex fide est, plurimum congratulamur. Temporibus autem illis, in quibus venit ira Dei in filios dissidentiae, de quibus verè possumus cum apostolo dicere. Videte canes malos operari concisionem: opus ministerii tui, & adificationem corpus (corporis) Christi ad honorem apostolorum Petri & Pauli ad voluntatem & iussione dilectissimi nostri filii Henrici IV. regis, scilicet ut ecclesiasticæ pacis inquietudinem regis advocatus propulsares, cum omni gaudio suscepisti. Itaque post susceptum legationis obsequium, semper unanimis uno spiritu & sincera affectione pro nobis ac Romana ecclesia nobiscum sollicitus fuisti: non tamen querens quæ tua, quantum quæ sunt Jesu Christi. Pro tanto igitur Deo ejusque SS. Apostolis a te collato servitio, in primis ipsi gratias laudisque debitas referimus. Qui dilectissimo filio nostro prænominato regi, tam sanctum opus tibi injungere tibi que suscipere inspiravit. Deinde quia sancta Romana ecclesia, quæ bene fundata est super firmam petram hoc semper habuit veræ charitatis iudicium, ut aut nunquam, aut raro ab aliquo gratis habere vellet beneficium: competit nostro apostolico moderamini aliquod honestum, aut singulare donativum pro nostro jure tibi tuæque ecclesiæ privilegiorum auctoritate concedi. Itaque & locum & nomen filii spiritualis singulari ac familiari affectu tibi concedimus, sanctæ quoque Halberstadenis ecclesiæ tuæ, ut sit filia Romanæ ecclesiæ prærogativam quamdam attribuimus. Insuper quoque pio paternoque affectu pallio te adornare decrevimus, salva tamen auctoritate aut magisterio sanctæ metropolis Moguntinæ ecclesiæ, salvo quoque fratrum tuorum coepiscoporum & ordine & loco. Sed tuum est, ut sicut nos forniculæ, ita te ipse adornes intrinsecus, ut docendo & faciendo, quæcumque sunt iusta, quæcumque honesta, ante & retro esse possis conspicuus, pallium in determinatis diebus, ad sacra missarum solemnia celebranda tibi concedimus, in natali Domini, in festo S. Stephani protomartyris & S. Johannis Evangelistæ, in Epiphania Domini, in purificatione, & assumptione, & nativitate sanctæ Mariæ, in cæna Domini, in S.

Sabbatho, in die resurrectionis, in Ascensione Domini, in Pentecostes festo, in festo S. Johannis Baptiste, in festo Johannis & Pauli, inventionem corporis S. Stephani, in festo S. Sixti, & S. Michaelis, & omnium sanctorum, in nativitate apostolorum Petri & Pauli, & Andree, in dedicatione ecclesiarum, in faciendis ordinibus Crucem etiam ante te & ante successores tuos portandi licentiam donamus. In stationibus quoque festivis super Naccum (idest equum, solemniter ornatum). Videatur simile diploma Coloniensis ecclesiæ datum) equitandum permittimus tibi & successoribus tuis. Insuper mitras tibi & successoribus tuis, ac canonicis excellentioribus, scilicet presbyteris & diaconis, inter missarum solemnium ministraturis subdiaconis in majori ecclesia tua, & suprascriptis festivitibus portandas concedimus. Et omnia quæ privilegiorum auctoritate tibi & tuæ ecclesiæ a prædecessoribus nostris, videlicet summis pontificibus, insuper etiam sive regum, sive imperatorum confirmationibus, seu quarumlibet personarum donationibus iuste collatæ sunt, nostro quoque auctoritatis privilegio confirmamus. Præterea quoque statuimus coram Deo, ac terribili ejus examine futuro, & per hujus nostri privilegii & apostolici (præcepti) teriem ac constitutionem sancimus, ac B. Dei genitricis, temperque Virginis Mariæ, nec non B. B. Apostolorum Petri & Pauli, sanctorum etiam martyrum Stephani ac Sixti (Sixti) cæterorumque omnium sanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata tua ecclesia dedicata est, decernimus, atque obtestamur tam apostolicæ sedis futuros pontifices, quam qui ecclesiasticas administraverint actiones, cunctosque christianorum titulo insignitos, ut nullus hanc licentiam (sibi sumat) de his omnibus, quæ eidem ecclesiæ a prædecessoribus nostris per privilegia iuste concessa, vel a nobis data vel danda, aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfata ecclesiæ tradita sunt, vel futuris temporibus contradantur, tam in abbatibus, quam in monasteriis, ac xenodochiis, tam in familiis, quam in terris, & comitatibus, seu aliquibus possessionibus convellendi, divestendi, molestandi, vel alienandi.

IN SEQUENTEM EPISTOLAM COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Ibid.

EX nonnullis epistola, quam hic exhibeo, laciniis a Gratiano simul junctis & assatis compingitur epistola illa ad Lucenses, quam Lubbeus num. XXXV. dedit. Integram duplo, ac triplo majorem ex archetypo Lucensi, quem servant archiva Canonicorum ecclesia illius cathedralis pluteo BB. I. vulgaverit primus omnium Florentinus noster in opere inscripto Memorie della Contessa Matilda in append. Veter. Monum. pag. 129. Ex illo vero hic translatus, ne deinceps in collectionibus conciliorum mutata, & hinc inde detruncata spectaculum sui miserandum, legendamque lectoribus, verque canonica amatoribus præbeat.

AD CLERUM, ET POPULUM LUCENSEM.

Contra sacras ordinationes, & beneficiorum collationes simoniacas.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, Lucensis ecclesiæ cetero, & populo in perpetuum.

Ibid.

CUM divina providentia idcirco nos in sede apostolica constituere voluerit, ut omnium ecclesiarum generalem curam gerere debeamus, tum maxime illi ecclesiæ studium nostræ devotionis sollicitius est exhibendum, in qua ante susceptum universalis regiminis opus ecclesiastici officii necessitate laboravimus, & cui privata quodammodo dilectione prius deservire studuimus. Circa Lu-

densensem itaque ecclesiam tanto specialius nostram devotionis studium desideramus impendere, quanto & illi privata ejus, & publica omnium cura compellimur providere. In ea igitur quod multis temporibus male pullulasse, & in robur jam inveteratæ malitiæ comperimus excrevisse divini verbi gladio succidere, & penitus extirpare optamus, ut Deo volente erutis spinis vitiorum, in fertilem postmodum messem semen illic satum valeat abundare. Ex multis temporibus hoc detestabile malum intra ipsam ecclesiam inolevisse cognovimus,

• Cas. ex
multis tem-
poribus q. q.
ut

ut nulli unquam clerico, quamvis religioso, quamvis scientia & moribus prædito ecclesiasticum beneficium concederetur, nisi ei qui profano pecunia munere illud emere studuisset: fiebat ecclesia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Quod malum quam detestabile, quantum Deo, sanctique sit contrarium, & sacri canones docent, & fere omnibus manifestum existit. Chalcedonense nempe concilium unum ex principalibus, simili poena condemnat eos, qui sacram manus impositionem (per quam Spiritus Sanctus confert) mercari dignoscuntur. Utrosque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, istos sacro ordine jubet repelli. Sacrorum vero canonum auctoritate docemur, omnia quæ Deo, vel ejus ecclesie offeruntur, sacra fieri ipsa oblatione: nullaque autem sacra fieri possunt, nisi spiritu sancto, a quo omnis sanctificatio procedit. Nam sicut omnis quilibet res cum imperatori deservit, imperialis efficitur; sic cum ex voto Deo, vel sanctis offertur, divina; ac per hoc sanctificata cognoscitur. Non igitur mirum, si par poena constringit eos, qui aut sacrum ordinem, aut sacram rem ecclesie vendere, seu emere audent; cum neutram, nisi Sancti Spiritus dono valeat sanctificari. Præterea cum sacrorum canonum auctoritas quatuor ex rebus ecclesiam jubet fieri portiones, quarum una pauperibus, altera fabricis ecclesiarum sit impendenda, tertia episcopo, quarta clericis conferenda; sicut pauperibus ecclesie singule partes gratis sunt concedendæ, ita quoque reliquæ partes nec ab ipso episcopo vel clero sunt retinendæ, aut vendendæ, sed eis pro Evangelii præcepto, & officii sui labore eodem modo conferendæ. In veteri quoque testamento, cum adhuc gratia Evangelii adhuc non coruscaret in mundo, legimus scelus hoc quantum abominabile esset, cum tempore Jeroboam quicumque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excellorum, & propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & deleta est de superficie terræ. Si vero domus Jeroboam ob hoc deleta est, quod pecuniam accipiens constituat sacerdotes in excellis; non immerito de libro vitæ caelestis eorum nomina delentur, quæ interventu pecunie sacerdotes, vel clericos in domo Dei constituunt. Puto enim, quod hi tales nunquam adverterunt psalmistæ sententiam dicentis: Quia non cognovi negotiationem; introibo in potentias Domini, quia non cognovi negotiationem, aperte consequitur, ut non intret in eas, qui negotiationes maxime ecclesiasticarum rerum non solum cognoverit, sed etiam exercuerit. In novo autem testamento humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effundit æs, præcepti sui auctoritate denuncians, & dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. In quo Salvatoris factio vigilanter est advertendum, quod non dicitur cathedras vendentium movisse, sed evertisse. Levius utique ferendum esset, si talium negotiatorum cathedras moverentur, quam si evertentur; sicut per Joannem Dominica voce Angelo idem prædicatori Ephesi ecclesie dicitur: ege poenitentiam, & prima opera fac, alioquin veniam ad te, & movebo candelabrum tuum de loco suo. Illud quoque in eodem factio sollicitè considerate, quod per totum textum sancti evangelii nusquam reperitur, Dominum tanta severitate, tam dillicta censura justitiæ, peccantes corripuisse, cum non solum eloquio increpans, ve-

rum etiam factio flagello de funiculis verberans omnes eliminavit de templo; aperte demonstrans, quod tales negotiatores non sicut ceteri peccatores sunt corripiendi, sed a templo Dei i. a sancta ecclesia longius sunt projiciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur, sic per nummularios ecclesiastici beneficii venditores designantur, qui domum Dei teste evangelio speluncam latronum efficiunt. Quia ab hujusmodi mercatoribus quidquid possunt capiunt, & gladio suæ malitiæ non corpora, sed quod pejus est animos trucidare noscuntur. Tempore vero apostolorum cum multi rerum suarum pretia ad pedes eorum ponerent, Anania, & Sapphira inspirante Sancto Spiritu voto cordis pretium agrorum suorum Deo obtulerunt. Qui postmodum, quia suggerente Diabolo partem ipsius pretii retinere conati sunt, voce B. Petri principis apostolorum spiritui sancto mentiti esse dicuntur, & quam grave scelus contraxerint, utriusque repentina morte monstratur. Si ergo illi initio surgentis ecclesie tam horribili poena divinitus sunt puniti pro eo solummodo, quod partem pretii retinissent, quod solo voto ecclesie obtulerant; quid dicendum est de his mercatoribus, qui non suas, sed res ecclesie, sed in usus suos ex propinquo suorum non verentur vertere? Profecto sicut deterius est distrahere, vel comparare res ecclesie, non quas ipsi ecclesie conferunt, seu quas pro animabus suis fideles offerunt, quam solam pretii partem rerum a se oblatarum retinuisse; sic talium negotiatorum interitus gravior & profundior, quam illorum esse convincitur; ex hac quoque pessima venditione pene malorum omnium semina pullulare noscuntur. Nam ii qui res Ecclesiarum & potiora earum pretio student acquirere, non Deo, vel ejus ecclesie velle famulari, sed soli Mammonæ velle servire veridica ratione probantur. Sicut etiam sanctus Gregorius de simoniaco testatur, non vitam moribus componere, non scientia curant exornare, sed solummodo aurum, & pecuniam, quibus res emant ecclesie, inhiantes desiderant congregare. Ac si tandem malitiæ suæ votum impleverint, & data numerosa pecunia rerum ecclesiasticarum penes se dominium habere cœperint, tunc aperunt qua intentione ecclesie militare decreverunt. Toto enim mentis annisu undecumque possunt corradere pecuniam student, utque prius evacuaverant possint redimplere marsupia, cujus aviditate impulsis factis non parcunt altaribus: sed veluti fures & sacrilegi profanas eis manus injiciunt, pauperibus, & ecclesiarum fabricis decimas & oblationes juste & canonicè competentes, more prædonum diripiunt, a mortuis etiam, quasi filii exactores importunis clamoribus velut tributa exigunt. Terras quoque, quas fideles pro suis peccatis ecclesie contulerunt, quia eas ex toto vendere non possunt, ob vilissimum redditum pecunia accepta quibusque concedunt. Inter se autem ubi de lege divina, & de animarum salute esset tractandum, litibus & contentionibus, clamoribus, & injuriis præstrepere non desistunt. Quibus ad cumulum suæ damnationis non sufficit, quod ipsi pereuntque, sed insuper laicos, quibus ducatum rectæ viæ præbere debuerant, secum malo exemplo trahunt in profundam inferni voraginem. Quapropter ego Alexander Sanctæ Romanæ ecclesie & apostolicæ sedis episcopus (immo minister indignus) tot & tanta mala in multis ecclesiis & maxime in Lucensi ecclesia ex iniqua concupiscentia fieri conspiciens, ne sanguis iniquorum &

districto iudice de manu nostra requiratur, illa extirpare & penitus eradicare decrevimus: Constituimus istas, & præsentis decreto firmamus (sicut olim nostri decessores fecisse noscuntur) ut nullus deinceps episcoporum, beneficium ecclesiæ (quod quidam canonicam, vel præbendam, seu etiam ordines vocant) pro aliquo pretio vel munere clericis audeat unquam conferre. Sed etiam ministros, & servitotes ecclesiæ gratis, & absque ulla venalitate in S. ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo Domini qui majores sacculos pecuniæ conferant, sed eos qui moribus & disciplina, atque scientia divites pro officio suo ipsam valeant sustentare ecclesiam. Sponte Christi donaria non pro libitu cujusque inuito sponso venalia sunt, sed gratis & pro vitæ meritis tribuantur, nec audeat ullus cujuscumque gradus sit clericus per se, vel per interpositam personam aliquo ingenio pretium vel dare, vel promittere, nec ipsi episcopo nec alicui ex ejus ministris, sed cuiusque magnæ vel mediocri, aut parvæ personæ. Ne vero calliditas aut fraus Diaboli sub spe-

cie religionis aliquos sum malitiæ laqueo capiat, constituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuscumque gradus clericus pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donariis ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum, quia (testes scriptura) qui aliquid male accipit ut quasi bene dispenset, potius gravatur, quam juvatur. Quod si aliquis divinorum præceptorum & animarum salutis immemor, præfatum beneficium ecclesiæ iniqua cupiditate ductus vendere vel emere temerario ausu præsumperit, sicut in Chalcedonensi concilio definitum est, gradus sui periculo eum subjacere decernimus; nec ministrari possit ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit, & insuper terribili anathematis mucrone perfoctus (nisi resipuerit) ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscondatur.

Ego Alexander solus Dī mīa Sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ præful, & Lucensis episcopus in hoc decreto ad confirmandum. ss.

ALEXANDER II.

ADELARDO SUESSIONENSI EPISCOPO.

170 p. 10. c. 31

Quod XXX. annorum longitudinem homicidii in terra Dei facti penitentiam extendistis, constitutioni huic auctoritatem non damus: quia in sacris hoc canonibus non invenimus. Tamen Quoniam a prudentibus & religiosis viris treva Dei pro conservanda in populo pace est constituta, omnino non reprobamus.

ANNO
CHRISTI
1061.

DE CONCILIIS IN CAUSA

ANNO
CHRISTI
1061.*Schismatis Cadaloi Antipapæ celebratis*

DISSERTATIO.

Inter ea, quæ in historia Ecclesiastica magnis adhuc obvoluta tenebris sedulam scriptoris operam efflagitant, ut offusa tandem depulsa caligine in eam producantur lucem, qua plura olim obscura, nunc diligentia summorum virorum perspicua effecta sunt; vix dubito, obscurius aliud occurrere præ historia schismatis in Alexandrum II. a Cadaloo Parmensi episcopo, dein factione Germanorum Pseudo-Pontifice excitati. Hujus quamvis exordia comperta sunt, exitus tamen latet; nam Baronius intra triennium claudit; ratus anno 1064. Mantuanum Concilium convenisse, cujus sententia res ecclesiæ Romanæ composuit. Pagius ad annum 1067. prorogat; Ptolemæus Lucensis apud eundem Pagium ann. 1069. maluit. Mihi vero in meis ad Pagium adnotationibus nova sententia sedit, cum ad annum usque 1072. eam synodum, exitumque schismatis promoverem. Hæc ergo olim, hæc nunc pariter sentio; quamquam secundis curis res tota discussa, alia plane nonnulla dispexisse mihi visum, quæ tunc scribentem fugerant. Ea omnia in peculiari hac dissertatione exponenda.

Totius hujus historiæ decurrendæ viæ duces mihi olim, & nunc pariter constituo Benzoniem Albæ Pompejæ in Insurbia episcopum, qui tunc, cum illa omnia agebantur, non præfens tantummodo aderat, sed & rerum gestatum auctor potissimus fuit. Erat ille quidem iniquissimo in legitimos Romanos Pontifices animo, quod forte simoniaci criminis reus ultorem Pontificem Nico-

laum II. fenserit. Profecto cardinalis Aragonius in vita Nicolai II. quam ex Vaticanis monumentis collegerat, repressam ab eo Pontifice audaciam Langobardorum episcoporum narrans, Benzoniem Albensem inter cæteros recenset. Ipse vero Benzo in eo, quod scripsit panegyrio seu historia Henrici III. imperatoris, non improbare se sacerdotiorum emptionem significat. Quamquam igitur scriptoris hujus sublesta fides habenda est, dum crimina sanctissimorum pontificum Alexandri II. & Gregorii VII. tam multis exaggerat; in reliquis tamen, in quibus nihil odium & detractio valet, fidem indubitam meretur præ cæteris, qui vel ætate vixerunt, ab his remotiori, vel coævi licet, rerum tamen, quas narrat, erant incuriosi. Quamquam & rara sunt, quæ coævi scriptores his de rebus scribunt, quæ cum Benzoni non cohæreant, ut subinde demonstrabimus. Hanc vero ipsam historiam vel panegyricum Henrici III. imperatoris a Benzoni scriptum præ oculis habere me sciant Lectores, cum auctorem istum laudo; quod sane opus ad nostram usque ætatem latens prior edidit Jo: Burchardus Menkenius inter Scriptores Rer. German. tom. I. pag. 957. quam editionem ignorans Jo: Petrus Ludevigg in tom. IX. Reliquiarum anno 1731. iterato illam produxit. Ita ergo tota schismatis hujus historia ex Benzoni, cui tamen ego annorum, & temporis certas notas suppeditabo, quo res ipsa planior fiat, & perspicua.

Nicolao II. rebus humanis exempto anno 1061. Lon.

Longobardiz episcopi, illi forte, quos Nicolaus Azo ipse tradit, & ex Benzone ego suo loco. Quid vero actum sit in Germania, operosiori dispositione hic disputandum; si enim Historicos ecclesiasticos audias, Germani episcopi cum Italicis plane multis in concilium coeuntes, (quod in locum ignotum Osbornium indidum fuisse ex S. Petro Damiani affirmant) coeuntes, inquam, in concilium definierunt, Alexander II. electionem ratam, & legitimam esse, Cadaloi vero inauspicatam, quem postremum & lata sententia deposuerunt. Concilium hoc Germanicum veteres omnes Germanos scriptores etiam coeuvos latens, suspectum mihi olim efficiebatur. Nihil de illo Sigebertus, nihil Lambertus, nihil etiam Benzo, qui in narratione hujus schismatis pupum & proram facit. Sed, inquit, Leo Ostiensis, qui tunc florebat, id tradit verbis adeo perspicuis, ut interpretationem omnem respuant. Eodem anno (de Cadalbo loquitur) id est in praedictorum Apostolorum Simonis & Judae vigiliis ab omnibus Thebanicis, & Italicis episcopis, qui cum Rege tunc aderant, iusto Dei iudicio damnatus est, ac depositus. Congruit his omnibus S. Petrus Damiani, qui in disceptatione synodali inter regis advocatum, & Romanæ ecclesiæ defentorem §. 1. scribit. Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osbornense concilium, &c. Quod ergo concilium mox habendum enunciat Damianus, id re ipsa habitum Ostiensis asserit.

His actis Cadalous Romam transferendus erat, quam tamen aduersus illum Alexander II. tuebatur cum Richardo Normannorum Duce. Res igitur armis præstanda; quare comparatis militum copiis iunxit Benzo Albenis episcopus electum suum Romam adducere, sed pluuiis obstantibus, & Gothofredo Barbato, Beatricis, quæ Tusciæ principabatur, consorte itinera obsidente, res in annum sequentem protraxit. Die VIII. Cal. Aprilis an. 1062. Sutrium ingressus est teste Benzone lib. 2. cap. 9. ac deinde 14. Aprilis, ut in Actis Alexandri a Cardinali Aragonio collectis adnotatum est, Romam propius successit. Romanorum animos munerum pellectu, verborumque lenocinio præmissis eo Benzo præparaverat; nihilo tamen secius Urbem ingredi numquam datum est Cadaloo, qui in pratis Urbis adjacentibus cum exercitu suo confedit. Hinc utrinque colloquutiones, & pacta quadam alitrescens proposita, donec tandem Gothofredus id suggestit consilium, nimirum ut electus uterque in privatam Dioccesim suam, Parmensem nempe, & Lucensem concederent, donec ex aula oraculum expectaretur.

Uterque igitur electus abiit in diuersa. Alexander Lucam, Cadalous Parmam. Sed hoc ipso forte anno antequam S. Petrus Damiani ad eremum secessisset, eodem præsertim cum cæteris, & ante professionem Lucanam Alexander concilium habuit, in quo de causa Forosempronensis ecclesiæ tractatum est. Acta hujus iudicii, vel synodi extant apud Labbeum ad annum 1062. Lucæ egit, ut non obscure demonstrant temporis notæ adscriptæ Lucensi illi concilio, de quo statim. Anno vero sequenti incunte viæ jam se dederat rediturus Romam; nam die VII. Idus Januarii anni 1063. in comitatu Senensis agens diploma illud signat, quod Florentinus in append. veter. monum. ad vitam Matbildis n. 9. producit.

Moram in civitate sua episcopali trahens Alexander, convocato concilio iudicium instituit de Abbatissa monasterii S. Juliane, quam Sanctimonialia quædam per calumniam accusauerant. Concilium illud, quod huc utque Collectores latuit, productis actis suo loco daturus sum.

Ita pariter & Cadalous Parmæ confidens concilium sacrosorum hominum convocavit, ut Ben-

Quamquam ego pariter concilium in Germania aliquod admitto; illi tamen asserendo alterius plane testimonio utendum est ac illo, quod ex recitatis Ostiensis verbis a Criticis doctissimis asfertur. Nam ab Ostiensis concilium hoc cum Mantuano consultum facile intelliget, quisquis noverit Scriptorem illum asseruisse Cadaloum in synodo illa damnatum aufugisse, nec ultra venire ad has partes apposuisse. Id enim sicut de Mantuano concilio verum est, ita in Germanico omnino fallit. Rediit enim Romam Cadalous anno sequenti 1063., ibique integro quinquennio substitit. Rejedo igitur Ostiensis, concilium illud Germanicum, quod Osbornense dicendum esse ex S. Petro Damiani constat, multo validius asseritur ex eodem S. Petro Damiani, qui eadem ipsa verba recitat ab Ostiensis exscripta, & interpolata. Cedo mihi verba ejus ex epist. III. lib. IV. ad Cuniptum. Cadalous siquidem ipso festivitatis die SS. Apostolorum Simonis & Judæ, quasi in papam Deo reprobante, ac repellente, fuit electus; eodemque vertente anno in praedictorum Apostolorum vigiliis ab omnibus Thebanicis & Italicis episcopis, & Metropolitanis, qui cum Rege tunc aderant, damnatus est, & depositus. Testimonium est hoc tantæ auctoritatis, ut a constanti omnium scriptorum Germanicorum silentio extundi nequaquam possit. Attamen ut ambo ista concilientur, & silentium scilicet cæterorum, & S. Petri Damiani asseritio, reputandum est non concilium quidem tunc convenisse, sed omnes illos episcopos, qui S. Anthonii Colonienis episcopo contentiebant, habebantque in sua potestate regem puerum, ab Agnetis imperatricis parentisque ejus tutela subtractum, in unam sententiam coeuntes, Alexandri assumptionem approbasse, Cadaloi rejecisse.

Modo in viam redeundum. Igitur res Alexandri in Germania ita pertractata est, auctore forte S. Petro Damiani, qui pontificia legatione ibidem fungebatur, ut reditus in Urbem illi permitteretur. Rediisse incunte anno 1063. ex Lucensibus monumentis superius evicis. Hoc ipso anno, quo absente Cadaloo, Romanæ urbis res factæ erant pacatæ, habita credo gemina illa Romana

ANNO
CHRISTI
1061.ANNO
CHRISTI
1061.

na concilia contra incelluosos, quæ Baronius, A cæterique post illum nullo persuasi argumento anno 1065. assignant. Profecto anno illo ardebant jam bella civilia inter Romanos, turbæ urbem totam commovebant, ut locus nullus esset quieti, habendis conciliis episcoporum necessariæ.

Quando Cadalous redierit Romam, Aula Ger- manica jubente, ut Benzo ait, mihi est incom- pertum, credo tamen hoc anno, vel sequenti id ædum, cum Benzo scribat, cognito Alexandri reditu, ex Imperio literas redditas fuisse, ut schi- maticus Papa ad Urbem cum copiis reduceretur. Tunc autem accidit, quod supra monui, nempe arcis S. Angeli a copiis Cadalois occupatio. Hinc in subjctam Urbem excurrerant milites, passimque strages edebantur. Quæ Urbis facies B per quinquennium perseveravit, id affirmante A- lexandro in epistola ad Gervasium Remensem his verbis: *Tantis eo ingruente per quinquennium nunc callida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressis periculis, ut intestina nostra specialis ecclesiæ negotia vix possemus ventilare, nedum longinqua ad plenum investigare.* Quinquennium istud ducendum cen- sio ab anno 1063. circiter, ac in anno 1068. li- sit. Tunc enim Deus, qui ab alto rebus eccle- siæ suæ invigilat, Gothofredum Tuscorum Ducem excitavit, ut manum porrigeret lapsis in extre- mam angustiam, armisque suis in ordinem ita redegit adversarios, ut intra arcem velut in car- cere inclusos illos haberet. Tunc respiravit A- lexander, & in Urbe quietus confidens concilium habere potuit adversus simoniacos, cui occasione præbuit accusatio in Archiepiscopum Florentinum a monachis instituta, & insigni illo prodigio i- gnis, quem Petrus monachus ad probandam rei veritatem illæsus subivit, asserta. Hucusque chro- nologi cum Baronio, & Pagio concilium illud affixerunt anno 1063. sed modo ex adnotatione M. S. codicis Florentini apud cl. Lamium in o- pere de Erud. Apostolorum pag. 279. assignan- dum anno 1068. constat. Ita enim in illa: *Incipit textus miraculi, quod Dominus ad distractionem simoniaca heresis operari dignatus est in episcopatu Florentino ab incarnatione sua millesimo LXXVIII. Id. Februarii feria IV. prima hebdomada in quadrage- sima in monasterio de Septimo.* Is est Petrus ab ex- perimento ignis, nomen ignei sortitus, quem de- in, meritis & scientia insignem, episcopum Al- banensem, ac sanctæ Romane ecclesiæ cardina- lem egisse compertum est. Hanc in arce S. An- geli reclusionem per tempus, & tempora, & dimi- dium temporis perseverasse scribens Benzo, cum actis Alexandri fere congruit, in quibus bienna- lem reclusionem sustinuisse Cadalous legitur. Si duos illos annos & semis ex anno 1068. repeta- mus, in annum 1070. labentem deducemur.

Longius protraxit moræ pertæsus Cadalous cum nihil superesse prompti auxilii ex aula imperato- ris intelligeret, fuga se ex arce S. Angeli proripuit. Id equidem electo suo non sane honorifi- cum suctis subdolo ingenio verbis narrat Benzo E lib. 3. cap. 2. sed quam ille cohonestat evasionem, turpem fugam extitisse testantur acta Alexandri a cardinale Aragonio collecta his verbis: *Per duos annos a fidelibus Papa Alexandri obsessus, & cala- mitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Censu trecentis libris argenti se redemit. Sic itaque uno roznino, & uno cliente con- tentus, inopi, & ager inter oratores occulte disce- dens ad montem Bardonis, & tandem ad burgum Beretti non sine multa confusione pervenit. Hanc fugam post Gothofredi mortem ceptam Benzo ibidem scribit.*

Concil. General. Tom. XIX.

Igitur dum sic res haberent sese, fama verax increbuit Gothofredum in castro Bullionis, quod Gallie Belgicæ est oppidum, decessisse. En Ben- zonis verba lib. 3. cap. 10. *Tandem Deo nos misere- rante Gothofredus capis languere, & arbitratus est, quæ si mutasset aërem, ab imminenti valetudine pos- set convalescere. Petis proinde suum castrum Buglio- nem, ubi exspiravit.* Narrat subinde ea, quæ de evasione Cadaloi superius admonuimus, tum ad- dit, te a ducibus partis suæ missum fuisse lega- tum ad Cæsarem, sollicitaturum auxilia rebus Ca- daloi restituendis necessaria. In aula principis res mature discussa est, ac decretum, ut quanticus concilio in Germania habito, de iustitia causæ Cadaloicæ ageretur. Id in se tulcepit S. Anno Colonienlis, quo agente concilium illud re ipsa in Germania est habitum. Sed cum forte minus frequentes episcopi convenissent, suspendendum interim ab ultima definitione patres censuerunt usque ad indidam tunc, & post annum haben- dam Synodum Mantuanam. Hæc omnia Benzo ibidem, cap. 26. qui & subjungit: *Igitur comple- to spatio annua revolutionis (nempe post concili- um Germanicum) incipit Annas (id est S. An- no) iter sua expeditionis, & venit Mantuam, ubi habitum est concilium, de cujus exitu, quod pari suæ parum faverit, plane silet Benzo.*

Ex his omnibus constare arbitror, quam parum huc usque de epoca concilii Mantuani criticis etiam doctissimis consliterit. Non enim anno 1064. ut Baronius censuit, non anno 1067. ut Pagius re- formavit, sed anno 1071. vel forte 1072. Man- tuana synodus depositionis sententiam in Cadalo- um pronunciauit. Quod ego his brevibus demon- stro. Gothofredus Barbatus (nam de hoc agitur viro Beatricis, non de altero viro cognomine Ma- thildis marito, qui nimis sero, utpote post obi- tum Alexandri anno 1076. obiit.) in pervigilio Nativitatis Domini anni 1070. obiit, ut ex con- sensu veterum omnium scriptorum convenit inter omnes. Ut demus aliquid itineri Benzoni in Germaniam, non prius anno sequenti 1071. for- te nondum adulto synodus in Germania coivit. Anno expleto, adeoque anno 1072. Mantuana sy- nodus ex Italis Germanique episcopis colligitur, qua pronunciant in Cadaloum conclamatum est; ille vero dein nunquam postea rediit in urbem, ac brevi obiit. Annus idem, 1072. quamquam satis ex Benzone eruitur, veteris etiam, licet non comvi scriptoris testimonio adstrui potest, nempe Antonii Nellii, qui sæculo 15. Chronicon monasterii S. Andree Mantuani O. S. B. a Mu- ratorio tom. 24. rer. Italic. vulgatum scribebat. Hæc verba authoris, qui id accepisse ex vetustis ejus monasterii monumentis non immerito credi- tur. *Alexander II. rogante Henrico imperatore IV. (id est Rege IV. Imperatore III.) Mantuam cum venisset, generalis ibidem celebrato concilio, monaste- rio huic, quod ab ejus erectione (quam cum anno 1017. ibidem componit) sine abbate perseveraverat annos circa quinquaginta quinque, virum venerabilem Ubertum primum profecit abbatem, annis videlicet Domini mille duobus septuaginta.*

Contra hæc ipsam epocham opponent chrono- logi auctoritatem Sigeberti scriptoris comvi, & Landulphi junioris, qui S. Ariadi Mediolanensis clerici vitam sæculo XII. ineunte scripsit. Ambo enim Scriptores isti synodum Mantuanam anno 1067. adscribunt. Horum ego quidem testimonium admitterem, si æquo saltem pede cum Benzone non comvo tantummodo, & oculato, sed de re- bus utcumque suis scribente consistere possent. Nunc vero cum priorum fides posteriori concilii & cum

R r r

995
 ANNO CHRISTI 1061.
 & cum alterutros errare necesse sit; id facilius de utroque illo scriptore, quam de Benzone concedendum arbitror. Hermannus Contractus Sigeberto suppar est; qui tamen assignans Mantuano concilio annum 1064. errat; errate ergo & Sigebertus potuit; potuit & Landulphus, qui aliquanto hac ætate posterior vixit.
 Superest nunc nodus alius expediendus, qui me inter legendas S. Petri Damiani epistolæ aliquanto tenuit adstrictum. Inter ejus epistolæ ex Cæjetani editione lib. I. epist. XV. quædam legitur ad Alexandrum II. in qua reditus ejus e Mantuano concilio commemoratur. Porro S. Petrum Damianum anno 1072. die VIII. Kal. Martii obiisse Baronius ex Bertoldo Constantiensi pro-

bavit. Ex quo conlequatur necesse est, Mantuanum concilium anno ut ferius 1071. convenisse, adeoque minus accurate scripſiſſe Benzoni concilium illud Mantuanum coiviſſe completo ſpatio annue revolutionis poſt Germanicum concilium. Id proſecto me de fide Benzoni in ſuſpicionem vocaret, ſi de anno obitus S. Petri Damiani certiori documento conſtaret. Cum, tamen id unice probetur ex fide Bertoldi, quem in chronologia rerum etiam ætate ſua geſtarum frequenter lapſum notat Pagius ad A. 1096. num. VI. ductum hinc argumentum adverſus meam chronotaxim nihil valet. Forte igitur S. Petrus Damiani anno 1072. obiit; quod ſi conigiſſe admiferimus, ſalva ſunt omnia.

ANNO CHRISTI 1061.

TABULA CHRONOLOGICA.

Rerum in hoc ſchiſmate geſtarum juxta noſtram diſſertationem.

ANNO 1061.
 Concilium Baſilæ cogitur ex Langobardiæ maxime & Germaniæ episcopis, in quo de petendo a Rege ex Italia pontifice agitur.
 Alexander II. die Kalend. Octobris pontifex reſpiciatur.
 Cadalous Parmenſis episcopus a factioſis episcopis in pontificem ſaluſatur die feſta SS. Apolloniorum Simonis & Judæ.
 1061.
 Cadalous cum militum manu Romam venit, ſed ab Alexandri militibus repulſus intra Urbem perſumpere non valet; & poſt quorundam dierum moram pacificatur cum Alexandro, ut ambo ad proprias ſedes remeant, expectaturi quid in aula Germanica ea de re ſtatuereſſet.
 Alexander ante diſceſſum ſuum majori mente concilium Romæ habet, in quo de cauſa Forolempionienſis eccleſiæ adverſus Senogallienſem cognoscitur.
 S. Petrus Damiani in Galliam, & Germaniam legatus Alexandri mittitur, eoſque Germaniæ episcopis cum Italici quibuſdam Alexandri II. pontificatum confirmat in pervigilio SS. Simonis & Judæ.
 Cadalous Parmæ concilium ex factioſis coactum celebrat.
 Alexander itidem Lucæ concilium habet in cauſa Eritiæ abbatiffæ de incontinentia accuſatæ.
 Alexander anni hujus exordio in Urbem redit, eodemque anno duo concilia celebrat contra inceſſuoſas clericorum conjunctiones.
 1062.
 Cadalous & ipſe pariter redit in Urbem, ac

deditione Romanorum quorundam arcem S. Angeli occupat; unde in ſubjectam Urbem frequenter excurret, inquietatque Alexandrum æmulum ſuum; quæ Urbis facies per quinquennium perfeverat.
 1062
 Alexander adjutus armis Gothofredi Barbatiducis Tuſciæ, & Normannorum, ita in ardem redigit Cadaloum, ut in arce velut in carcere recludum habeat; quibus in anguſtiis duobus annis ac ſemis miſer ille retinetur.
 Alexander concilium Romæ cogit contra Simoniacos occasione Petri Florentini archiepiſcopi de eo crimine accuſati, & convicti a Petro monacho, qui veritatem accuſationis ſuæ, igdem illuſus ſuſtinens probavit.
 Alexander hujus anni Julio meſe Lucæ agebat, ut ex charta 10. apud Florentinum in vita Mathildis conſtat, immo & ibi reſediſſe diutius Florentinius in vita Mathildis probat.
 1070.
 Gothofredus vitricus Mathildis in pervigilio Natalis Domini obit.
 1071.
 Cadalous fuga dilapſus ex arce errabundus huc illic vagatur, cujus partes deſerturus Benzo legationem in Germaniam ſuſcepit.
 Concilium in Germania a S. Annone Colonienſi episcopo cogitur pro extinguenſo ſchiſmate, in quo res tota diſſertur, ulque ad concilium Mantuanum poſt annum celebrandum.
 1072.
 Concilium Mantuanum, cui præſidet Alexander, & adeſt Beatrix comitiſſa.

CONCILIABULUM BASILEENSE,

In cauſa electionis pontificiæ celebratum anno domini MCLXI. tempore interregni pontificii.

Ad Concilium quæ
 Hujus ſynodi meminſt Hermannus in chronico: & talem perſonam, quæ inſirmitatibus eorum compateretur & condeſcenderet. Quo facto, aliquos ex ipſis ad imperatricem ultra montes miſerunt, qui ejus animum quibuſdam veriſimilibus ſigmentis allicerent, & ſibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, ſuſſeſſerunt quod filius ejus ita in honorem patriatiffæ deberet ſuccedere, ſicut in regia dignitate. Præterea impudenter aſſerebant quod Nicolaus papa ſtatueraſt decretis ſuis, quod nullus deinceps haberetur Romanus episcopus, niſi prius a cardinalibus eligeretur, cui poſtea accederet conſenſus regis. Hæc de legatione ad Henricum.

Ujus ſynodi meminſt Hermannus in chronico: & talem perſonam, quæ inſirmitatibus eorum compateretur & condeſcenderet. Quo facto, aliquos ex ipſis ad imperatricem ultra montes miſerunt, qui ejus animum quibuſdam veriſimilibus ſigmentis allicerent, & ſibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, ſuſſeſſerunt quod filius ejus ita in honorem patriatiffæ deberet ſuccedere, ſicut in regia dignitate. Præterea impudenter aſſerebant quod Nicolaus papa ſtatueraſt decretis ſuis, quod nullus deinceps haberetur Romanus episcopus, niſi prius a cardinalibus eligeretur, cui poſtea accederet conſenſus regis. Hæc de legatione ad Henricum.

ANNO CHRISTI 1061.

ANNO CHRISTI 1061.

Qua autem probrosa in eadem pseudosynodo facta sit, in illa disputatione habita inter regium advocatum & Romanam ecclesiam defensores, auctore Petro Damiani, a nobis suo loco inferius recitanda, hac descripta leguntur: Defensor Romanæ ecclesiæ dixit: Ecce compellis me vulgato sermone de promere, quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram silentio præterire. Sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regie, cum nonnullis Teutonici regni sanctis (ut ita loquar) episcopis conspirantes, contra Romanam ecclesiam concilium collegistis, qui papam, Nicolaum videlicet, quasi per synodalem sententiam condemnaistis, &

omnia que ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpistis. In quo nimis, non dicam iudicio, sed præiudicio, id ipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat (si dicere liceat) vacuastis: Nam dum quid illi constituit, vestra sententia decernente, destruitur: consequenter etiam id, quod ab eodem papa regi præstitum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cuiuslibet hominis insolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui iuris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præstolamur ad imperiale fastigium non permittemus ob alienam culpam, regis dignitatis incurere detrimentum. Hæc de pseudosynodi decreto perinsani defensor Romanæ ecclesiæ.

Pseudosynodi sententia decretum.

AD CONCILIA BULUM BASILEENSE,

In quo Cadalous episcopus Parmensis in Pseudo-pontificem electus est, Anno 1061. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Martii pag. 214.

Nescio unde hauserit Anonymus Zvetiensis, qui cadente sæculo XII. Romanorum Pontificum historiam illam scribebat, quam vulgavit Pezius Anecd. tom. I. part. III. pag. 384. ea, que de hoc concilio narravit, que quidem nonnulla continent fida, alia vero, que probabile aliquid præferunt. Quod enim innuit de præsentia regis Henrici, dum concilium haberetur, hæc utique non coherent cum historia Hermanni narrantis, legationem missam fuisse a Patribus ad imperatricem matrem, & turricem pueri regis. Utcumque sit, in illa: *Nicolaus Papa defuncto Romani coronam & alia munera Henrico regi ejusdem*

nominis IV. transmiserunt, eumque pro eligendo summo pontifice interpellaverunt. Qui ad se vocatis plerisque Italiae episcopis, generali concilio Basilea habito, eadem, quam Romani miserunt, corona imposta, Patricius Romanorum est appellatus. Deinde communi omnium concilio, Romanorumque legatis eligentibus, Kadelo Parmensis præsul VII. Kal. Nov. declaratur papa, & mutato nomine Honorius cognominatur. Dum hæc aguntur, Nordmanni aliquibus Romanis sibi adfuitis Luca urbis Tuscia episcopum Anselmum, dato sibi Alexandri nomine, in Kal. Octobris XXVI. diebus ante Parmensis episcopi ad papatus promotionem, sedi imposuerunt Apostolica.

ANNO CHRISTI 1061.

ANNO CHRISTI 1061.

SYNODUS ROMANA

In qua contra Gulielmum Senogalliensem Episcopum sententia lata est pro Benedicto Episcopo Sempronienſi.

Sententia ab Alexandro II. in Synodo Lateranensi die X. Martii MLXII. lata in Benedicti Forosempronienſis Episcopi favore legitur inserta in Diplomate Honorii III. apud Ugbellum tom. 2. in Sempronienſibus, est hæc hujusmodi.

Cum in Dei omnipotentis nomine, & reverentia in sacrosancto Lateranensi palatio D. Papa Alexander cum quampluribus resideret episcopis, quorum hæc sunt nomina, que sequuntur. In primis Dominus Ildebrandus S. R. E. Archidiaconus, nec non & D. Petrus Damianus Ostiensis ecclesiæ episcopus, & D. Bonifacius Albanensis episcopus, & D. Mainardus Sutrinensis episcopus, & D. Hugo Eugubiniensis Ecclesiæ episcopus, & D. Mainardus Urbinatensis episcopus, & D. Arduinus Fanensis episcopus, & D. Guillelmus Humanensis episcopus, & D. Hugo Callienſis episcopus, & D. Dominicus Pisarenſis episcopus, & D. Lotharius Auximan. ecclesiæ episcopus, & alii quamplures; in quorum omnium præsentia surgens Guillelmus Senogallienſis episcopus inquit. Domine Pater reverendæ vestræ sanctissime conqueror pietati super fratre nostro Benedicto Forosempronienſi episcopo, qui quandam ecclesiam nostræ diocesis, cujus vocabulum est S. Joannis, que dicitur in Sorbitulo, cum suis ecclesiis eidem Massæ, quam nobis, nostræque ecclesiæ sacram contendit, & sibi temere usurpare præsumpsit; unde vestram deprecor pietatem, Concil. General. Tom. XIX.

ut nostræ ecclesiæ justitiam facere dignemini. Tunc dominus Petrus Damianus cœpit exponere, quatenus Dominus Victor S. R. E. Anobis, Foro sempronienſis ecclesiæ motus pietate paupertatis ejusdem cum decimis, & oblationibus virorum, & defunctorum cum oblationibus universis miserando concesserit, suoque dominio mancipaverit ejusdem massæ ecclesias universas iisdem redditibus prælibatis; quo referente idem cæteri protellati sunt; hæc vera esset assertio Quod audiens D. Papa Alexander, cunctis audientibus, placido ore inquit; quod a prædecessore nostro bonæ memoriæ D. Victore vobis referentibus statutum agnovimus, firmum & ratum esse censemus; & præcipimus, ut deinceps D. Guillelmus Senogallienſis episcopus, nec illius successores inquietare audeant Benedictum Forosempronien. episcopum, vel ejusdem successores in perpetuum. Quod si amplius inquietare tentaverit, sit in pœna ducentorum solidorum aureorum, medietatem ecclesiæ suæ prædictæ. Adm. est hoc mente Martii die vero 10. Indictione xiiii. Ego Sergius S. R. E. Scriptarius hæc acta scripsi.

*Videtur legendum, medietatem sacrorum nostro Lateranensi palatio, & medietatem S. R. E. Legatum XV.

ANNO CHRISTI 1000.

ANNO CHRISTI 1000.

AD CONCILIUM ROMANUM

In causa Petri Archiepiscopi Florentini Anno 1062. ut fertur, habitum.

ADDITIO.

Suppl. Meus pag. 1167. Et ad 1062. ad 1000. CUR hoc Romanum concilium ab anno 1062. cui acronologicis hac usque allegatum est, in annum 1068. distulerim causam in dissertatione mea de schismate Cadaloi, &c. superius assignavi. Modo quendam succurrunt eidem pariter concilio addenda, de quibus Labbeus, ceterique collectores fieri. Insuper in concilio Romano, quod anno 1070. assignat Venetus Libbes editor, idemque se ipsa esse cum praesenti concilio ibidem demonstro, adnotat idem Venetus collector, in concilio eodem signatam fuisse bullam Alexandri pro monasterio quodam Pragensi, quam tamen bullam suspicionis merito arguit. Hanc ipsam bullam, ibidem omissam, hic reddo ex Cosma Pragensi lib. II. quod res ad concilium istud pertinentes utcumque referat.

Meuschen Ret. Gervasius Tom. I. pag. 1009. Alexander servus servorum Dei, urbis Romae episcopus & papis suis successoribus, necnon catholicis episcopis sanctaeque Romanae ecclesiae subiectis cunctis, utriusque vitae prosperitatem & apostolicam benedictionem a summo Deo cum omnibus Sanctis.

Ea, quae Dominus Deus suam per clementiam ad augmentum Apostolicae sedis condonare dignatus est, ad agnitionem omnigenarum linguarum hoc sub chirographo propagari volumus, primum quidem misericordiam Dei super nos diffusam liquide annunciamus. Boemorum Dux Wratizlaus, vir, Christianus, fidei integerrimus amator, rebus in bellicis magnificus triumphator, quod serenissime ubique terrarum claruit, limina Apostolorum Petri, & Pauli honestos per nuncios quotidie visitans, nos, ceteroque in Dei servitio devotissimos omni beneficio non minime praeteriens pie mentis devotione innotuit. Multa ante tempora votum Deo vovi, quod adhuc nequam implevi. Ecclesiam in honorem Salvatoris nostri, cuius ubique protectione munitus, vestrae pietatis auxilio edificare cupio. Dicus talibus auditis, pontificalis apex ut ad cresceret, sanctorum patrum numero septuaginta duorum communi consilio penitus collaudavimus. Igitur ad haec perficienda Joannem episcopum Tusculanensem, fundamentum dare misimus, cujus in praesentia

A ipse praefatus dux cophinos terra onustatos duodecim propriis humeris portasse videbatur. Locus ergo, in quo est erecta, Wissegrada cognominatur, quod sonat literaliter altior civitatibus. Quam sacrosandam ecclesiam totius provinciae caput dici, venerari sanximus; praediis, mancipiis, auro, argento, ceterisque ornamentis doctenter ditatam competimus. Episcopi eius sub dominio suis de decimis, trecentos homines ad eandem ecclesiam legregaverunt; Praesul Pragensis ducentos, Olomucentis centum, fratrum suorum Conradi, Ottonis consensu. Hoc itidem asylum tutamini B. Petri principis Apostolorum, cunctisque in ejus sede sessuris firmiter commendavit. Marcus XII. de eadem ecclesia ad pedes universalis Papae, quicumque erit, omni anno offerendas sub Christi testimonio destinavit. Hujus vero conditionis gratia cunctis celsior in eadem regione ut videretur ecclesius, qualicumque apparamento septem Cardinales altari Sancti Petri ministrare student, mitra, sandaliis, simili modo ipsius ecclesiae praepositum, presbyterum, diaconum, subdiaconum incedere praecipimus. Laudes, quas sub diademate statutis diebus proclamare solemus, solummodo in ista ecclesia astante duce summa diligentia Christum collaudare permittimus, chrismata baptizandi, consecrationem clericorum, episcopus loci illius invidia diaboli attentus abnegare si praesumpserit, nostri decreti iudicio apud quemlibet Episcopum inveniat, & accipiat. Nemine autem praepediente omnem injuriam in Romana synodo libere proclamet. Scripta istarum literarum sigillo impresso supra venerandum corpus B. Petri apostoli posuimus; maxime ea pro causa, ut si quis Dei inimicus mandatorumque ejus contemptor hoc divellere voluerit, sciat, se ab omnipotentis Deo in perpetuum condemnatum, ac cum caetibus Sanctorum nil commune fore, sed cum diabolo inextinguibili gehennae incendio aeternaliter concremari. Data haec in manus Petri praepositi S. Georgii in palatio Lateranensi, sub Henrico rege filio Henrici gloriosissimi imperatoris, VII. Idus Maji.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

De scriptis & collectis in Concilio Neapolitano & Pontificiis & Romanis Card. Officiis.

IN nomine Domini omnipotentis nostri JESU Christi, & in nomine sanctae & individuae Trinitatis. Quamobrem noverit omnium fidelium, praesentium scilicet ac futurorum, sagacitas, dum residemus in sancta synodo congregati; unusquisque confitens sua facinora & delicta quemadmodum beatus Apostolus Jacobus proclamat in sua epistola, dum hanc in sententiam ac verba proumpit: Confitemini alterutrum peccata ac crimina vestra, & orate Dominum omnipotentem pro invicem, ut salvetur: ne tremendam illam vocem iudicis aeterni audiat in extremo iudicii die, quando ad peccatores dicit: Ite a me vos maledicti in ignem aeternum. Et e contra ad iustos: Venite benedicti Patris mei, possidete vitam aeternam.

nam, qua preparata est vobis a Patre meo. Et enim multum valet coram Deo omnipotenti deprecatione assidua hominis iusti & recti corde. Ibi que resident domino Udalrico egregio archiepiscopo ejusdem sedis, & juxta eum residente domino Landolfo serenissimo principe, necnon & Bernardo episcopo, ac Cancellario domini summi Pontificis & venerabilis Papae Nicolai nomine: ubi & Dodo episcopus ac vicarius ejusdem domini Papae in eodem concilio; & episcopus Amelgerius sanctae sedis Florentinensis, & Joannes episcopus sanctae sedis Larinenensis, ceterique episcopi, ac abbates, sacerdotes, ac clerici, & cuncto populo sibi assistente.

Postquam autem sancta lectio in eadem san-

Haec synodo terminata est, ad emendationem universi usque hominis, cuius res, aut ecclesia, seu quaecumque causa iniuste reperta est, acquirere in omnibus suis iuribus ac petitionibus, quod iuste in sua possessione legaliter habere & possidere videntur; ut Domino omnipotente iuvante, unusquisque cum suis possessionibus ad propria cum gaudio ac letitia remearet.

Interea surrexit Amicus humilis abbas monasterii sanctissimae Virginis Sophiae, humoque & in terra prostratus, cum reverentia ac humilitate summa cepit reclamare contra & adversus Leonem episcopum sanctissimae sedis Draconariae, & in haec verba quamprimum prorupit: Quod ipse Leo episcopus Draconarius iniuste & irrationabiliter teneret ecclesiam vocabulo sanctae Mariae, constructam in loco qui maiorum nostrorum tempore *Sica* nominari solebat; moderno autem tempore ab hominibus *Nelimo* nominatur: una cum iuribus ac possessionibus ipsius ecclesiae pertinentibus; simulque & ecclesiam nomine sancti Benedicti constructam intus eandem civitatem Draconariam, cum suis iuribus ac possessionibus, quibus ecclesiam ipsam, ut supra dictum est, legibus sunt subditae ac pertinentes iam dicto monasterio.

Quamprimum ipse Leo surgens, cum humilitate & patientia adoravit in eadem sancta synodo: cum reverentia cepit manifestare & dicere, quod veraciter praenominatae ecclesiae, cum omnibus suis iuribus, nec non & possessionibus, legaliter & iuste essent pertinentes sub lege praenominati monasterii, verumtamen ab aliis rectoribus iniuste possessis: & nequaquam ipse Leo aliquid tollere, vel minuere tentasset de potestate praenominati monasterii; verumtamen ab aliis rectoribus iniuste & inordinate administratum: & iterum professus est, ut neque ipse Leo episcopus, neque sui successores, neque pars iam nominati episcopi unquam contra eum cum parte iam dicti monasterii non causarent; neque contenderent, per nullam quaecumque etiam inventam occasionem ac rationem altercandi illic cum parte iam dicti monasterii, aliquid tollere, vel minuere, vel invadere: sed amodo & deinceps ipse Amicus humilis abbas, ejusque successores, & pars iam dicti monasterii, omnibus iuribus ac possessionibus ad eandem ecclesiam pertinentibus, tam quod modo possidere videntur, seu & illud quod amodo & inantea Dominus per suos fideles in ipsam iam nominatam ecclesiam dederit, seu quaecumque ibi oblatum seu delegatum fue-

rit, sive per offerationes, donationes, emptiones, commutationes, seu praecipua concessiones in Domino, totum ac integrum pars iam nominati monasterii, ejusque custodes ac praepositi, qui in ipsa ecclesia a parte iam nominati monasterii praedicti fuerint, firmiter illud habeant & possideant in omnibus, juxta textum de nomine ejusdem monasterii & iam dictarum ecclesiarum continentium atque pertinentium, una cum inferioribus & superioribus, & cum aequis, & cum viis, & auditibus suis, omnibusque pertinentiis mobilibus ac immobilibus faciendum; inde pars ejusdem monasterii & iam nunc dictarum ecclesiarum, juxta atque secundum legis rationem omnia quaecumque voluerint, sive a parte iam dicti Leonis episcopi, & de illius successoribus, seu pars iam dicti episcopi sui, aliqua contradictione sive cuiuscumque requisitione ab illorum partibus.

Haec omnia, ut superius taxata sunt, & consensu omnium qui in ipsa sancta synodo resederunt, absque omni dolo perpetuis temporibus firmatum est; ut a modo & in perpetuis temporibus nullus audeat inde in aliquo modo violare, aut etiam ullam vim nec non violentiam inferre in quacumque re: verumtamen juxta institutionem sanctorum Canonum semper firmum ac stabile permaneat ad possessionem iam nunc nominati monasterii & iam dictarum ecclesiarum, & de illis qui ibidem a parte iam nominati monasterii praedicti fuerint. Et ut haec cuncta quae superius leguntur, in Domini nomine habeant vigorem, & in perpetuum recorderentur & observentur, annuli superius dicti domini principis impressione iustissime insigniri, ceterosque suis manibus testes subscribere mandavimus.

Datum Idibus Junii: scriptum per manus Joannis clerici & notarii, necnon defensoris praenominati monasterii, anno Domini millesimo centesimo nonagesimo primo, & vicessimo quinto anno principatus superius dicti domini Pandolphi, eximii ac excellentissimi principis: necnon quinto anno principatus domini Landolphi, eximii generosissimique principis: ac quinto anno principatus domini Athenolphi magni principis filii, per indictionem xiv.

Actum in eodem sancto episcopio. Subscriperunt autem, testesque sunt: Dominus Bernardus episcopus: Dominus Constantinus episcopus: Dominus Joannes cardinalis: Dominus Lambertus cardinalis: Dominus Aegidius cardinalis.

*Fuit, a quo-
cumque

CONCILIUM OSBORIENSE,

Auctoritate sancti Annonis Colonienfis archiepiscopi congregatum, quo in praesentia regis, post habitam disputationem, quae infra scribitur, Cadalous pseudopapa omnium acclamatione est condemnatus, & Alexandri legitime facta electio est confirmata, anno domini MLXXI. ipso festo sanctorum Simonis & Judae.

Disceptatio synodalis inter regis advocatum & Romanam ecclesiam defensorem.

IPso exordio Petrus Damiani ejusdem operis auctor compellens impium Cadalous antipapam, post alia, quae in eum dixerat, haec habet: Sed ad haec gloriaris, & iactas: rex me & imperatrix mater elegit: ad hunc apicem me regia celsitudo provexit. Sed cum hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana ecclesia proprium defendat antistitem jam in folio constitutum:

Idignum est ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat, & hanc questionem ventilans sub canonici juris auctoritate discernat. Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osboriense concilium, hic iam ejusdem concilii constituimus velut in quadam tabella praedictae praesidium. Juxta iussionem ergo Danielis, patrum throni sint positi, iudicium fideat, libri aperiantur, & solutionis indiga quaestio in medium deducatur. Hic itaque Romanae defensor ecclesiae, suas allegationes interat: illic advocatus

ANNO
CHRISTI
1061.

regius propriis partibus argumenta depromat. Taceat Parma cum suo hæresiarcha: advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur ecclesia. Sanctorum vero sacerdotum erecti sint animi, ut & quæ utrinque dicenda sunt conferant, & perorant causæ judicialiter sententiæ calculum ponant. Age igitur, defensor apostolicæ sedis incipiat: deinde regius advocatus, quæ sibi videbuntur ostendat.

Defensor Romana ecclesia.

Causa Romane ecclesie qualis?

Cum beatitudo vestra, venerabiles patres, super apostolicæ sedis negotio disputat, ad cunctas ecclesias pertinere, quod veretur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquæ stant: sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est & basis, obruitur, cæterarum quoque status necesse est collabatur. Omnis autem sive patriarchatus cujuslibet apicem, sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, & prout voluntas aut facultas tulit, spiritualium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem ecclesiam solus ille fundavit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavifero terreni similiter & cælestis imperii jurâ commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille notatur injustus, hic est dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adversus illam agit quæ mater est fidei; & ille contumax invenitur, qui eam cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur. Cum hoc igitur vestra sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores & egregii estis filii Romanæ ecclesiæ: pietatis viscera circa matrem vestram compatientes ostendite, & utrum destrui debeat, sibi met eligendo pontificem, judicate. Mirum quippe est, si, quod minoribus ecclesiis canonicus vigor attribuit, illi soli, quæ caput est omnium, non permisit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta consuetudinem fori judicialis, quam secundum regulam concilii synodalis: ubi scilicet non magnopere curare debemus elucubratiæ locutionis urbanitatem, sed vivæ sententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis sacerdotibus deponendam sufficiat nobis dicere, quoniam in thronizatis papam sine consensu domini nostri regis, ad injuriam scilicet atque contemptum regis majestatis.

Defensor Romana ecclesia.

Ordinationem papæ factam diffiteri nec possumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulsamus. Sed videamus primo, si placet, utrum papa sine rege poterit fieri, & sic postmodum de regis disputemus injuria.

Regis advocatus.

Per te liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, canonica decrevit auctoritas obedire: papæ vero, quia universalis est pontifex, non modo Romanus populus, sed Romanus imperator, qui caput est populi, obedientiam

debet: consensumne ergo est ut papam sine capite suo populus eligat, & ei quem non elegit imperator obediat? Constat ergo quod, nisi Romani regis assensus accesserit, Romani pontificis electio non erit perfecta.

Defensor Romana ecclesia.

Perhibendum est itaque juxta vestræ disputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silvester, non ipse beatus Petrus, papali nomine digni sunt, qui ab imperatoribus eorumdem tempore electi non sunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non sunt adhibendi ad hujus, de qua loquimur, electionis exemplum: qui, quoniam ignorabant fidem Christianam, Christianorum non poterant ordinare pontificem. Cæterum Christiani principes, semper Romanos elegere pontifices.

Defensor Romana ecclesia.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur: qui autem in præsentia venerabilium sacerdotum falsa protulerit, sacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixisti Christianos principes, Romanos semper elegisse pontifices: percurrere mecum ecclesiasticæ antiquitatis historias, Romanorum præsulum catalogum studiose disquire: & cum perpauca invenieris in electione sua regum accessisse consensum, confitere te perspicuum protulisse mendacium. Quis enim rex Antonii filium Damasum Hispaniensem? quis Innocentium Innocentii filium Albanensem? quis denique Zosimum Græcum Abramii filium elegit? Quis præterea Leonem Quinziani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Cælestinum Prisci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anastasium, æque Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes, non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere: quis imperatorum, elegit Simplicium Tiburtinum? quis Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardinie provincie, filium Fortunati? quis Hormisdam filium Justi natione Campanum? Joannem origine Tuscum, Felicem natione Samnitum, Bonifacium Gibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitium Gordiani, natura Romanos?

Quis enim regum, electioni cujuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? Cum eorum temporibus Romanæ reipublicæ Christiani principes præfuisse legantur, id est Valentinianus senior, Valens frater ejus, qui occisus est in pugna Gothica prope Hadrianopolim, Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus est, Valentinianus junior, qui necatus est a comite suo Viennæ, deinde Arcadius, Honorius, Theodosius, Joannes ille qui apud Ravennam occisus est, Valentinianus tertius, qui in campo Martio est peremptus, E Martianus, Leo, Majoranus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno, Nepos ille qui in villa sua occisus est juxta Salonas, Augustulus, Anastasius, Justinus, & cæteri Romani imperatores: quos evitandi laciniosi styli causa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel præsulum requirentem, vel principem assensum in electione præbentem: & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te convidium per omnia perneceffe est fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuisse Mauricius imperator assensum, & perpauca alii principes alii pro-

ANNO
CHRISTI
1061.

promovendis: hoc didavit perturbatio temporum, Ado in Romanæ ecclesiæ dignitatis adeptus locum sine iudicio perdidit, qui Romanam ecclesiam non offendit?

Regius advocatus.

Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assentior, & in hoc superatum me esse non abouo.

Defensor Romana ecclesiæ.

Ed. Nam Cos.
Rosarii.

Ut autem idipsum adhuc manifestius pateat, & te super hac dimicandi materia perdidisse, tibi metipsum clarius innotescat: lege Constantini imperatoris edictum, ubi sedis apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honore construxit, mox per imperialis rescripti seriem, Romanæ ecclesiæ constituit dignitatem. Ubi nimirum beato Silvestro suisque successoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plectatur in capite, & cæteras regii cultus insulas usurpent. Verum beatus Silvester ornamenta, quæ sacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios usus assumpsit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranensem palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo iure concessit; regnum Italiæ iudicandum tradidit. Nam & ipsius regis hæc verba sunt: Unde, inquit, congruum inspeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri & transmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium. Quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, ut illic imperator terrenus habeat potestatem.

Audisti quia terrenus imperator non habet in Romana ecclesiæ potestatem; quomodo ergo sine illius arbitrio, qui potestatem sibi non habet, non licet eligi sacerdotem? Ipse vero Constantinus velut in secunda Roma perpetue regnatoris abscisit. Longe vero post Theodosius imperator beati Pauli basilicam cepit: quo defuncto filius eius Honorius eandem basilicam ad calcem utique perduxit. Hi quoque Romanæ ecclesiæ privilegium nihilo minus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam sibi in Romani pontificis electione relinquerent, qui Romanam ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre; non præcipere, sed parere; non præcellere, sed subesse?

Regius advocatus.

Assentior plane, & ratum duco quod loqueris. Sed esto quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine principum hoc sibi allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator, factus est patricius Romanorum, a quibus accepit in electione super ordinando pontifice principatum. Huc accedit quod præstantius est, quod Nicolaus papa hoc domino meo regi privilegium, quod ex paterno jam iure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a tuo decidere iure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto maiestas regia prærogativam hanc suæ dignitatis amisit, quam & ex apostolicæ sedis liberalitate percepit, & ex paterno imperialis fastigii iure suscepit? Quo, inquam, mo-

Defensor Romana ecclesiæ.

Privilegium invidiosissimo regi nostro, ipsi quoque defendimus, & ut superplemum illibatumque possideat optamus. Porro autem Romana ecclesiæ multo nobilior atque sublimior, quam mater carnis, mater est regis. Illa siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; ista genuit, ut Christi sine fine regnantis efficiat coheredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregie indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali fecit Romana ecclesiæ, si filio suo, cum adhuc impubes esset, cum adhuc

tutela egeret, ipsa tutoris officium subiit, & jus quod illi competebat implevit? Quis nescit quia sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater iudicis tribunal irrupit, testes adsciscit, notarios convocat, sicque pro adstipulationes & rata, & insuper apicum monumenta, omnia bonorum suorum filio jura delegat. Interim tamen, usque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod jam alieni juris est patrimonium, ad propriæ disponit provisionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? immo verius prohibetur, ut puto, pietatis studio deservire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa sibi apte disposita, caute retenta, & rationabiliter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis: & mater ecclesiæ filio suo regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda vetustas, quæ scilicet hoc damnat quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum sæpe mutandus est ordo causarum. Tunc enim, quoniam pontificem sibi Romanæ percepit ecclesiæ, tantæ simultatis fomes in seditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi turbaverat: ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regis clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocius ordinaretur antistes, perniciosus in populo gladius mutuis vulneribus deserviret, & non parva Romanorum civium strages fieret.

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet: dummodo constet quia nullatenus debuit immutari quod papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmavit.

Defensor Romana ecclesiæ.

Quid mirum si hominis carnis adhuc fragilitate circumdati statuta mutantur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura sunt novit, ea quoque, quæ a semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius advocatus.

Ea quæ proposuisti scripta declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus umquam promissit, & minuit?

Defensor Romana ecclesiæ.

Si non excidit, reminisci potes quod dixit Dominus ad Noe: *Non permanebit spiritus meus in omni homine in æternum, quia caro est; erantque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum scriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitisse Noe, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sex.

ANNO
CHRISTI
1061.

1114. 49.

4. Reg. 13.
1. Reg. 13.
Magdo
Jerem. 26.

7m. 3

Jerem. 26.

1. Reg. 13.

(sexcentorum tunc jam esse, cum cataclysmus A
erupit: liquido patet, viginti annos de præscripti
numeri spatio fuisse subtrahtos: vitæque spatium,
quod humano generi Deus promissit, imminuit,
quia pervertitatis eorum reatus excrevit. Inde
quoque per os patriarchæ Jacob promissit Spiritus
sanctus, dicens: *Non auferretur sceptrum de Juda,
& dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus
est.* Et tamen nec temporibus Judicium legimus
viros de tribu Juda semper super Israel tenuisse
ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum
tenuisse usque ad Christi reperiantur adventum.
Constat ergo, quia Deus omnipotens sæpe quod
homini promissit, imminuit, quoniam homo quod
Deo deberat non implevit.

Regius advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod,
& efficaciter non implevit.

Defensor Romana ecclesia.

Recordare quid dixit dominus ad Josiam re-
gem Juda: *Pro eo, inquit, quod audisti verba ve-
luminis, & perterritum est cor tuum, & humili-
tus es coram domino, audisti sermonibus contra lo-
cum istum, & habitatores ejus, & scidisti vestimen-
ta tua, & flexisti coram me: idcirco colligam te ad
patres tuos, & colligeris ad sepulcrum tuum in pa-
ce.* Et tamen paulo post scriptura dicit: *In die-
bus ejus ascendit Pharaon rex Egypti con-
tra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, & a-
bit Josias in occursum ejus, & occisus est.* Mag-
do, cum vidisset eum. Ad Sedeciam quoque regem
Juda per Jeremiam dicitur: *Audi verbum domini,
Sedecia rex Juda. Hac dicit Dominus ad te: Non
morieris in gladio, sed in pace morieris, & secun-
dum combustionem patrum tuorum regum priorum,
qui fuerunt ante te, sic comburent te: & via domi-
ni, planget te, quia verbum hoc ego locutus sum,
dicit Dominus. Quod nimirum quomodo potuit
fieri, qui seriem scrutatur historiarum nunquam
ferit invenire. Nam postquam a rege Babylonis
semel est captus, Babyloniamque translatus, num-
quam legitur ulterius ab ejus vinculis absolutus.
Iusto ergo judicio subtrahit Deus nonnumquam
illius servare mandata contemnit.*

Regius advocatus.

Prosequere etiam, quomodo Deus quod min-
tus est non infligit.

Defensor Romana ecclesia.

Nemo, qui limen ecclesiæ terit, ignorat quia
Jonas ad Niniven a domino missus exclamavit,
dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subver-
tetur.* Sed quia civitas illa ad Deum toto est cor-
de conversa, nequaquam, juxta minacem domini
sententiam, excidit est everisione deleta. Cum er-
go Deus omnipotens non modo verax, sed &
ipsa sit veritas, inviolato consilio sui manente
proposito, exterioris judicii sui sæpe variat ordi-
nem, juxta humani live probi sive improbi me-
riti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus,
quod Deus juste minatur evadat; & prolapsus in
culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat.
Hinc est quod per Jeremiam dicit: *Bonas facite
vias vestras, & studia vestra, & audite vocem do-
mini Dei vestri: & parietis dominum mali quod
locutus est adversum vos.* Hinc est quod ad Eli
quoque per virum Dei dominus ait: *Loquens lo-
cutus sum, ut domus tua, & domus patris tui,
ministraret in conspectu meo usque in sempiternum.
Nunc autem, dicit dominus: Absit hoc a me: sed
quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui au-
tem contempnit me, erunt ignobiles.*

Recte plane cuncta * propofueras, perspicuis
roborasti testimoniis scripturarum. Attamen ad
superiora paulisper revertere, & juxta tuæ spon-
sionis elogium de domini mei regis injuria ra-
tionem redde.

Defensor Romana ecclesia.

Glorioso regi in eligendo pontificem abist ut
nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, sic-
ut superius dictum est, necessitas impulerit, non
rapina. Ad hoc, inquam, nos invitos traxit im-
minens periculum civilis belli, non lædendi vel
minuendi hujusmodi imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis: imminens periculum in
Btuz allegationis defensione prætextis: dicatur et-
iam, si placet, quod si cælum rueret, terra * sub-
cicinium pateretur: perge adhuc addens, quod
pontus arefceret, terram diluvium inundaret.
Quid mihi omnia hæc, dum constet, quia quid-
quid accideret, nullo modo sancti papæ senten-
tiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis
decreti mysterium licuit violare? sicut enim scri-
ptura perhibet, melius est ut oriatur scandalum,
quam ut veritas relinquatur. Nam si hoc bellum
tumissent beati martyres, * fierent procul dubio
sanctæ militiæ desertores.

Defensor Romana ecclesia.

Non ignoras quod inter omnes sanctos marty-
res Petrus & Paulus in apostolici senatus culmi-
ne possident principatum.

Regius advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegium est, ita etiam af-
firmare superfluum.

Defensor Romana ecclesia.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum for-
ma juris est adhibenda imprimenda, sub eorum ma-
gistra debemus vivere disciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum est, perspicuum est: sed
quid a te portenti, quid præstigiū, sub hoc funi-
culo inductionis alatur, igooro.

Defensor Romana ecclesia.

Tolle præstigiū, intellige veritatem. Times
me, tamquam tibi tendiculas subtruentem. Au-
di Paulum de capite suo Petro veraciter perhi-
bentem: *Petrus, antequam venirent quidam a Ja- galat. 1
cabo, cum gentilibus edebat: cum autem venissent,
subtrahabas & segregabas se, timens eos qui ex cir-
cumcisione erant.* Cernimus ergo Petrum non ri-
gidum, sed discretum: timebat enim Judæos, ne
per occasionem gentium a fide recederent Chri-
stianorum: & ne perderet gregem creditum, bo-
ni pastoris est imitatus exemplum. Factus est e-
nim Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrifa-
ceret: sicut Christus apparuit in forma carnis pec-
cati, ut a peccatis hominem liberaret. Et cum
legem Moysi non ambigeret abolendam, consu-
lens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus,
tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque
E proveheret ad perfecte noscendam plenitudinem
veritatis. In hoc ergo beatus Petrus discretionis
nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi
tamen non plurimum noceat, declinemus aliquan-
tulum a tramite rectitudinis, ut consulere valea-
mus infirmis.

Regius advocatus.

Qui dicis quod Petrus aliquando legem Judai-
cam tenuit, cur non dicis quod in eadem episto-
la legitur, nimirum quia Paulus in facie eum re-
prehendit? *In faciem, inquit, ei resisti, quia re-
prehensibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum sis Ju-
dæus, gentiliter, & non Judaice vivis, quomodo co-
gis*

ANNO
CHRISTI
1061.
* forte que
propofueras.

* excidium

* tunc tuit.
fuit.

* galat. 1

ANNO CHRISTI 1061.

ANNO CHRISTI 1061.

ANNO CHRISTI 1061. *gis gentes judaizare? Cum ergo illud promissum, A istud quare silentio suppressisti?*

Defensor Romana ecclesia.

Quod Petrus egit compassionis misericordiam, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinam. Ille quod fecit dispensative, ut infirmis tolleretur scandalum: hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum. In Petro discimus, ut periculo..... imminente discreti Pauli sermonibus instruemur; ut sanis rebus vita nostra mere deserviat reatitudini.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem: sed cum duorum apostolorum proposueris magisterium, marum cum, pratermissio Paulo, totam Petrum adduxeris in exemplum.

Defensor Romana ecclesia.

Noli, frater, pueriliter currere, immo noli volare, sed perge: pro gravitate quippe negotii prolatio est quoque moderanda sermo. Audi etiam consequenter & Paulum discretionis autem lineam nostris oculis opponentem, ejusdemque dispensative compassionis auctorem. Sicut enim apostolorum Actuum testatur historia, perambulabat Paulus Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias, pervenitque in Derben, & Lystram: & ecce discipulus quidam erat nomine Timotheus, filius mulieris viduae fidelis: pater autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, apostolus circumcidit, quoniam Judaeos, immo Judaeis, qui in illis erant regionibus, timuit.

Cur itaque circumcidit fidelem hominem, non Judaeum, qui videlicet incircumcisus erat, & natione gentilis? nisi ut discretionis studio deserviret, ne Judaei fideles in scandalum corruerent, a fide recederent. Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazarethorum comam ex voto nutritus, & postquam navigasset in Syriam, in Cenchrus positus, caput, juxta legis mandata, totondit: Refert adhuc Lucas sacrae scriptor historiae: Cum venissemus, inquit, Hierosolymam, libenter susceperunt nos fratres: & sequenti die Jacobus & omnes seniores, qui cum eo erant, evangelio illius comprobato, dixerunt ei: *Vides frater, quot millia sunt in Judaeis, qui crediderunt in Christo, & omnes amulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quod discesseris doceras a Moysi eorum qui per gentes sunt Judaeorum, dicans non debere eos circumcidere filios suos, nec secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis quatuor viri votum habentes super se: his assumptis sanctifica te cum ipsis, & impende in illis, ut vadant capita: & sciant omnes, quia qua de te audierunt, falsa sunt, sed ambulat & ipse custodiens legem. Tunc Paulus assumptis viris, postioris die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.*

Cur itaque Paulus juxta ceremonias Judaeorum caput rasit, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, & legem destruens, legis praecepta servavit? cur, inquam, haec omnia, nisi ut his qui ex Judaeis fideles existerant scandalum tolleretur. formam suscepit aegritudinis, ut morbos auferret aegrotis: servavit ceremonias legis, de quibus tamen in epistola dicit: *Qua mihi fuerunt iura, facta sunt detrimenta:* & propter Christum arbitrator velut stercora: circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat: *Dico, inquit, vobis, quia si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit.* Quod, quae, majus peccatum esse poterit, quam Concil. General. Tom. XIX.

Christum perdere, Christianam religionis regulam violare, Judaicae legis ritus inducere, novam evangelii gratiam impugnare? & tamen haec apostolus Paulus in superbie fecisse conspicitur, ne in ipsis novae fidei rudimentis mentes adhuc tenera scandala paterentur. Quantum namque ex exterioribus cernitur, Cerinthus & Ebion nepejus inveniuntur episcopi quam Paulus: qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum a patribus anathematizati sunt, quia legis ceremonias evangelio Christi miscuerunt, & sic nova confessi sunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus, & omnes seniores hoc Paulo consilium dederunt: omnes ergo discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt: unumque scilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui facienda dederit consilium.

Si ergo ipsi principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, sed ipsa etiam celsitudo caelorum, non dubitaverit pro paucis qui tunc erant hominibus, in tam periculoso negotio condescendere, cur nobis utique parvulis, & infra eorum vestigia longe jacentibus, non licuit innumerabili Romanae urbis multitudini subvenire? Sed quid apostolos loquimur scandalum cavisse debilius, & noviter conversorum: cum & ipse illorum magister & dominus, cujus nimirum omnia saecula subternuntur imperio, ad nostrae imitationis exemplum, scandalum praecaverit Judaeorum? *Simon, inquit, reges terra a quibus accipiunt tributum? a filiis suis, an ab alienis?* quo respondente, *Ab alienis:* Jesus subiungit: *Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & omne piscem, qui prius ascenderit, tolle, & aperto oro ejus invenies fratrem: illum sumens, da eis pro me & te.* Ad molliendum ergo rigorem reatitudinis, ad tuendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, junges & Paulum. Quod si procaci contumaciae nequeat uterque sufficere: pudeat te ultra Jesum per dicacitatis ineptiam prostrare. *Finis enim legis Christus ad justitiam omni creditis.*

Regius advocatus.

Discretionis virtutem tot scripturarum testimoniis approbatam improbare non possumus: sed abest ut ulla virtus sit tam sublimis, tamve praecipua, cujus tuendae studio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege praecipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos creatori nostro societate aeterna conjungat: si nos ab eo, quod abest, per maledictionis sententiam contingat abscidere: quae discretio, quae sicut dicitur, pia compassio, tam incomparabile damnum nobis poterit compensare? Sane si propter hoc solum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei societas acquiratur: qualis jam illa virtus esset, quae nos a divini contubernii societate repellat?

Defensor Romana ecclesia.

Hec cur prosequaris, quia nobis occulta sunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius assensu beatus Nicolaus papa constituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot episcoporum venerandus celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Unde vos pro compassione, vel condescensione, nescio quam dicitis, furentis populi, nequaquam vosmetipsos deberetis tam inenodabiliter sententiae nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine

ANNO CHRISTI 1012

ANNO CHRISTI 1012

marini fludus eruere: ut ipse compellatur erep- tor undolis procellarum spumantium cumulis sub- sidere.

que ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis.

Defensor Romana ecclesia.

Cum hæc inconsultius loqueris, Andabatarum adversum me more confisus: qui nimirum dum clausis temper oculis pugnant, alios quidem vul- nerant, sed quomodo seiplos a vulneribus tuentur, ignorant. Dicis, quia nequaquam debemus in ana- thema corruere, etiam si per hoc valeamus infir- mis fratribus subvenire. Huc vibraſti gladium, tentasti vinus infligere: sed tibimet ut clypeum opponeres non vidisti. Numquid tibi jam de me- moria excidit quod superius protuli, quoniam beatus Paulus in epistola sua dicit: Quia si circum- damur, Christus nihil nobis proderit? Et tamen quod tam ditricte prohibuit, ipse pro caritate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, implevit. Quod enim majus sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio ana- thema est: nihilque est aliud anathema aliquem fieri, nisi a Christi, in quo benedicuntur om- nes genes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro caritate fratrum subire non timuit, immo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum cir- cumcidit: tu, quæso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod apostolus fecit, non faciendum esse testaris? ipse enim dicit: Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.

Regius advocatus.

Verisimile est, quod sicut Paulus coapostolum suum Petrum de judaizandi rediviva usurpatione corripuit: ita nihilo minus, & in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendat. Nec mihi hoc aliter umquam poterit persuaderi, nisi scripturis in ejus verbis aliquatenus valeat in- veniri.

Defensor Romana ecclesia.

Ut nullus ambiguitatis nævus in tua mente re- maneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israeli- ta. Ecce Paulus, cum non sit, sicut nos, ne- cessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus: & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis & inevi- tabili prorsus necessitate fuisse coactum, & cari- tatis studio, ne tanta fratrum multitudo corruer- ret, inclinatum. Audi etiam quod Moyses pro populo Israelitico postulans dicat: Obsecro, Domi- ne, peccavit populus iste peccatum maximum, fecer- untque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc no- nam, aut, si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti. Quod nimirum pleniter fiet, cum repro- bis in judicio dicit: Ite maledicti in ignem æter- num. Ecce hic Paulus optat anathema pro fra- tribus fieri: ecce illic Moyses postulat ex Dei li- bro pro populi, quem ducebat, caritate deleri: & sola Romana ecclesia, quæ pietatem & carita- tem toto terrarum orbe spiritualiter & principali- ter docet, ex imminentibus vibratis undique gla- diis filios tuos, quos quotidie per sacri baptisma- tis mysterium generat, liberare non auderet? Maledictus vir, ait Saul, qui comederit panem of-

In hoc, sicut legitur, anathema Jonathas ce- cidit: sed cum ab imminente mortis sententia caritas, qua pro populo strenue dimicaverat, li- beravit. Vis audire quid etiam de ipso Jesu, to- tius benedictionis auctore, idem apostolus dicat? Christus, inquit, ut nos liberaret a maledictione legis, factus est maledictum. Si ergo ipse auctor benedi- ctionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis ab- solveret, maledictioni non dedignatus est subjacere: si sancti quique vel novi vel veteris testamini, dum sui capitis imitantur exemplum, & infirmis subvenire fratribus in periculo concupiscunt, ana- thematis subire sententiam nullatenus perhorres- cunt: cur uni mihi niteris imputare peccatum, & caritatem ad hoc me induxisse non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuslibet hominis sententia ligat, quem caritas ipsa, quæ Deus est, liberat? Erubescat igitur humani anathematis imputator, cum per caritatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis indultor.

Regius advocatus.

Quicumque in disputatione certanti veritas ipsa delecerit, ineptum est adhuc per ambages atque vertutias pertinaciter nisi: ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari. De vinculo liqui- dem anathematis, quo te hætenus arbitrabar ad- stringi, ita te naviter expediti: ut nihil de cæ- tero tibi valeat obijci, nihil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam superesse, quam tibi valeam non sine causa rehoatori obijcere. Dicitis quia necessitate coacti, & velut angusti temporis brevi spatio coacti, nequaquam potuistis in ele- ctione pontificis expectare consensum regis majes- tatis: quod profecto frivolum esse, perspicuum est. Constat enim tres plus minus mentes interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum ille successit. Videamus ergo si per tam morosam lon- gitudinem, trimestris videlicet spatii, non potue- rit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis apo- ca reportari.

Defensor Romana ecclesia.

Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod imperialis palatii reverentia decreveram silen- tio præterire: sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam jam proferatur in medium opus egre- gium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Redo- res enim aulæ regis, cum nonnullis Teutonici regni sanctis, ut ita loquar, episcopis, conspiran- tes contra Romanam ecclesiam concilium collegi- stis, quo papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerunt statu- ta quassare incredibili prorsus audacia præsump- stis. In quo nimirum non dicam iudicio, sed præ- judicio, id ipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, si dicere liceat, vacua- stis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente destruitur: consequenter etiam id quod ab eo regi præstitutum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam, rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præstolamus ad imperiale fastigium, non permittemus, ob alienam culpam, regis di- gnitatis incurere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam: Stephanus cardinalis presbyter apostolicæ sedis, vir videlicet tantæ gravitatis & honestatis nitore conspicuus, tantis denique, sicut non obcurum est,

Galat. 5.

Rom. 15.

Rom. 4.

Exod. 32.

Mat. 11.

1. Reg. 4.

Stephanus car- dinalis pres- byter

ANNO CHRISTI 1061. Martii

ANNO CHRISTI 1061.

est, virtutum floribus insignitus, cum apostolicis libris ad eulam regiam missus, ab aulicis ministratoribus non est admissus: sed per quaque sere dies, ad beati Petri & apostolicæ sedis injuriam, pro foribus mansit exclusus.

Quod ille, utpote vir gravis & patiens, æquanimitè tulit: legati tamen officium, quoungebatur, implere non potuit. Clausum itaque signatumque mysterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regis eum presentari conspectibus, curialium plebenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia, tanta disputandi videtur inesse materia, ut & Demosthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde si vellemus injuriam nostram distridius persequi, jure possemus obtendere, quia vos Romanæ ecclesiæ vosmetipsos dono privastis, qui scilicet ei præjudicii vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe sedes amicitie violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam & Dominus Judæis per Jeremiam ait: *Ecco seriam domui Israel & domui Juda fœdus novum, non secundum pæctum quod pepigi cum patribus vestris, pæctum quod irritum factum est.* Ille ergo irritum reddit beneficii pæctum, qui prior violat amicitie sacramentum. Verum tamen Romana ecclesia non vult exaggerare quod pertulit, sed perseverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.

Jerem. 31.

Regius advocatus.

Quod domino nostro regi reverenter adscribis innocentiam, digne facis: quod autem ministratoribus aulæ publicæ devolvit diverso calumniam, videtur injultum. Quidquid enim circa vos in hujusmodi casibus actum est, ad hoc nos regis munus impulit, imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romana ecclesia.

Ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quod Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius advocatus.

Ad hoc quod asseris, mens humana concutitur, & Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romana ecclesia.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit; alius ob id quod obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ plenioris ascendit.

Regius advocatus.

Incredibile est valde quod dicis: verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis unquam obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romana ecclesia.

Non te latet quod Judæ Iscarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, ait Dominus. *Quod facis, fac citius.* Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere præsumpsisset, adjicit: *Amice, ad quid venisti?* subauditur, perfrice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit irrevocabiliter periit.

Joan. 13.

Regius advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obediendam sprexit, & propter hoc copiosior gratiam meruit.

Defensor Romana ecclesia.

Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Jeremiam dixit: *Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini, in unam exedram thesaurorum, & dabis* Concil. General. Tom. XIX.

Jerem. 35.

eis bibere vinum. Et paulo post propheta subjungit: *Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri usque in sempiternum.* Unde postmodum Jeremias ait eis: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* At ecce ille male obediens, perfundus obedientiæ munere, cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum sui conditoris meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet quod superius dictum est, quia cum papam sine consensu regis eligimus, non debetis quod extrinsecus actum est disjudicare, sed potius quæ animo & qua intentione sit factum, diligenter attendere.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domestica sunt; & numquam deficiunt, quia de promptuariis profertur: semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere: sed quia occulta est, ad puniæ mentis debemus patrociniū convolare.

Defensor Romana ecclesia.

Censese ne semper debere juxta rerum atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absolum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus mediator Dei & hominum dicitur tradidisse? Ecce Christum tradidit Judas, tradidit & Pater: numquid non quali similis casus videtur? ergone traditor est Judas, & traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas quia Pater & Filius & Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

Defensor ecclesia Romana.

Audi apostolum dicentem: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum.* Cui & Salomon ait: *Cum sis justus, & omnia juste disponas, ipsum qui non debet puniri, condempnas.* Quod autem se Filius tradidit, idem dicit apostolus: *Qui me dilexit, & tradidit semetipsum calat. 1. pro me.* Quod autem & Spiritus sanctus tradidit Filium, sapientia perhibet, dicens: *Unigenitus est enim Spiritus sapientia, & non liberavit maledictum a labiis suis.* Maledicti apud veteres, dicebantur omnes qui suspendebantur in ligno: Christus autem, ut apostolus dicit, *ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum.* Spiritus ergo sanctus liberavit maledictum a labiis suis: quia quæ per ora prophetarum de Christi passione locutus est, non cohibuit, sed super eum sine dimissione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operum vis superficie judicare: si pater tradidit Filium, & ipse se tradidit Filius, & Spiritus sanctus, Judas quid male fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, necnon a Spiritu sancto, facta est a Juda: una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus decernenda est.

1o Jo. 2. 1o Jo. 1. 1o Jo. 1. 1o Jo. 1.

Quod enim Deus omnipotens ex caritate, hoc Judas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ... Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium, hoc ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiæ votum. Vide ergo, quia non quid homo faciat debemus attendere, sed quo animo & voluntate, diligenter examinare. Nam si sola dumtaxat exteriora perpendimus: invenimus ipsum Dominum Salvatorem, & dixisse quod prohibet, & fecisse aliter quod jubet.

Quisquis, ait, dixerit fratri suo, *Fratue, reus Marti* erit gehennæ ignis: & tamen ipso resurrectionis sue dic, duobus de se dubitative loquentibus, Sic 2 ait.

ANNO
CHRISTI

1016

M. 10.

Id. 1.

Jun. 18.

M. 2.

M. 10.

Idem.

7. hembem.

ait: *O stulti & tardi corde ad credendum. Dixerat etiam in monte discipulis: Si quis te percusserit in dexteram maxillam, praebe illi & alteram: in passione vero positus, percipienti se in maxillam puero sacerdotis non modo non alteram praebebit, sed insuper dixit: Si male locutus sum, exprobra de malo; si autem bene, cur me cadis? Et quomodo jam verum est, quod de illo Lucas ait, quod cepit facere & docere: si quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum est hoc eum praecepisse ad preparationem cordis, non autem ad ostensionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cedi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus iussione pontificis, ait: *Percutiet te Deus, paries dealbato.* Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium: sed in sensu, prophetici tenet oraculi sacramentum.*

Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine praefrens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiam turpitudinem: nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodiit. Cum enim illi diceretur: *Principi sacerdotum maledicis? Nescis, frater, quia princeps es? sed sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledicis.* Ubi ostenditur, quanta idem tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus scripturarum testimoniis quid aliud edocetur, nisi quia non iuxta verba nuda semper debemus sententias iudicare, sed quo animo, qua mentis intentione proferantur suscipere?

Regius advocatus.

Dubia quae proponis luculenter elucidas per exempla quae subijcis. Sed quomodo te ut ad superiora paulisper reteras, & cur nos calumniis vobis praedictum intulisse, qui regis ditioni parvulus, patenter exponas.

Defensor Romanae ecclesiae.

Rede plane, ordinabiliter & congruenter, postquam omnis vestrae partis obiectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoris, non dialecticis syllogismis, sed viva potius atque perspicua veritatis et ratione purgata, versa vice jam digonum est, ut de vestris excessibus vel breviter differatur. Enimvero damnatio papae tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, sed divino dumtaxat sit tradenda iudicio. Reges autem nostros tum aetatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat: quibus utique non reatus ascribitur, sed eorum consiliarius, ut dignum est, imputatur. Omnis itaque perversitatis caeteris, ut quid ignorante Roma, reprobum dominum in Romanum pontificem eligere praesumpsisti?

Regius advocatus.

Electioem quidem, ut palam est, fecimus: sed longe prius, Gerardo comite, aliique Romanis, ut videbatur, civibus insatigabiliter insistibus, ad hoc inducimus. Nam & abbas monasterii, quod dicitur clivus Scauri, non desuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma: sed praesente atque petente, Romani pontificis electio facta est.

Defensor Romanae ecclesiae.

In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris. Nam, ut de abbate & aliis interim dilectus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, ecclesiam hominem non fuisse, & Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Illud enim unum caput anathemati malentia onique subiecit omnium fere pontificum, quicumque Romanae ecclesiae eius temporibus praesuerunt: demum paulo antequam

amoreretur, propter comitem Anglum & archiepiscopum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invasit, spoliavit, & usque ad mille Papiensis monetae libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria synodo, papa Nicolao praesidente, excommunicatus est, & extinctis luminibus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur sancta synodus, si illius ejusque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter est ab ecclesiae visceribus evangelica atque canonica falce praecisus, ut ne in morte quidem de Christianitatis fuerit titulo reformatus: & si per eum ordinari Romanam ecclesiam dignum fuit, qui eam semper est feraliter persecutus.

Et quomodo summam debet ecclesiam ordinare, cui ejuscumque limen ecclesiae non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: *Anathema Jeseu in medio tui Israel: nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere.* Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Jericho ducentos dumtaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, & coccineum abstulerat pallium. Et ob hanc villem videlicet summam, auctor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui dumtaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem ruiturus erat: quomodo stabit ecclesia, si per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? praesertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina conflavit: pseudoepiscopi, apostolorum antichristi, adversarii Christi, amici puellarum, mangonem ecclesiarum. Quis igitur istorum, iusto videbitur examine praefertendus? Utrum is, quem elegit unus vir, perpetuum maledictionis anathemate condemnatus? an ille potius, quem cardinales episcopi unanimiter vocaverunt, quem clerus elegit, quem populus expetivit, non ab extremitate terrarum, sed intra moenia Romanorum, & in ipsius sedis apostolicae gremio?

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditus possessum fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam maiestatem mutare sententiam. Principali quippe glorie velut inconstantis navis imprimitur, si quodcumque suae constitutionis edictum leviter annulletur.

Defensor Romanae ecclesiae.

Quis nesciat rege Deum esse majorem? & tamen dicere non erubescit: *Parvulus me, quod constituerim Saul regem.* Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: *Proiecit te Dominus, ne sis rex super Israel.* Si penitere sit Deus asseruit, qui futura cuncta cognoverat: cur homo suam mutare in melius sententiam erubescat, qui, qualis & ipse quoque sit futurus ignorat? Ille de bono factus est malus: ille videlicet Cadalus dolosus: E de malo, atque quod jam erat, sit quotidie diaboli more deterior.

Regius advocatus.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriori posse testaris? qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

Defensor Romanae ecclesiae.

Mentior, si quod proposui, scripturae testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio: *Ascendam in altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Paulus autem dicit: *In fine mundi veniens adversatur, & exaltatur supra omne quod dicitur Deus, aut quod*

ANNO
CHRISTI
1016

*Papa, pseudoepiscopi, apostolorum antichristi, adversarii Christi, amici puellarum, mangonem ecclesiarum, etc. H.

1. Reg. 10.

1. Reg. 1.

ANNO CHRISTI 1000.

ANNO CHRISTI 1000.

Qui & Co datus. Quasi de a Latino verbo cadere, & Græco hanc. N. Nempse Gertardus Galatin dominus. Et Galerit oppidulum prope Urbem situm, ideo quo sebarba nam appellatum.

Præmissa di. spatione epilogus.

24.

quod colitur. Qui ergo tunc affectavit Deo se si- gottum fuisse pelledum: & ut ita loquar, arbor- quem de venenata radice anathematis oritur, ante- quum perniciosum prorumpat in fructum, modis omnibus, ne noceat, evellatur, testante veritate, que dicit: Omnis arbor que non facit pulchrum bo- num, excidetur, & in ignem mittetur.

Defensor Romanae ecclesie. Ecce auditur beatitudo vestra, venerabiles patres, quoniam qui inspector est mentium, confederat nos in concertatione verborum. Videt enim nos non malitia causa confingere, sed invenien- dae veritatis studio deservire; ideoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, & suam nobis inspirare concordiam. Pax enim nostra, que fecit utrumque unum, conflavit & in eodem concensu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius

Agamus ei gratias, qui prius sagenam Petri periclitari permisit & turbine ventorum & procellis undatum: sed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & discrimina marina compefcuit: confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turboreprimatur, & aurea cæli facies serenatur.

Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulæ consilarii, hinc sedis apostolicæ comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiciemus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum simul confederetur imperium, quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertices in perpetuum caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; & quatenus ab uno mediatorre Dei & hominum hæc duo, regnum scilicet & sacerdotium, divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istæ dus personæ tanta sibi unanimitate jungantur, ut quodam mutua caritatis glutino & rex in Romano pontifice, & Romanus pontifex inveniantur in rege, salvo scilicet tuo privilegio papæ, quod nemo præter eum usurpare permittitur. Cæterum & ipse delinquentes, cum causa didaverit, forensi lege coerceat, & rex

Sanctæ ergo ecclesie principes quam propensiori invicem debent caritate congruere, quibus injunctum est caritatem præcipue Christiano populo prædicare: ut ex eorum, que procedat ex pietate, concordia, sancta universalis gratuletur ecclesie, ac gemino utriusque studio Christianæ religionis refloreat disciplina. Verum nos piscatoris naviculam ex hiato Scyllæ voraginis extrahentes, dum successorem Petri fidei labente vestigio mercum ad litora quieta deducimus, piur. ereptori nostro celestium cantemus: Te Deum laudamus; te Dominum confitemur.

Hactenus synodalis disceptatio, cui in codice mox subscripti leguntur hi versus.

Ultio divina, populi Cadaloe ruina, Te manet, ut dæo modum traferberes istus. Altipetax Simonem sequens Simon altra potestem? Te quoque Tartareus simul absorbebis hiatus.

Sagena pro- navicula fu- perius aser- pta a Petro Damasceni, quibus insel- ligas ejus est hoc opus.

spontilæ.

CON.

CONCILIUM ARAGONENSE

* Jeta Penas. Apud sanctum Joannem Rupensem * vii. Kalend. Jul. anno, ut adscribi, solet,
MLXII. celebratum.

Ex comment. rerum Aragonensium Hieronymi Blanca.

Residente glorioso principe Ranimiro, una cum venerabilibus episcopis; scilicet Sanctio, & Garzia, & Gomefano: & abbatibus sancti Joannis cenobii; scilicet Blasius, & Paternus minor: residentibus etiam universis fratribus & clericis sui regni, in capitulo prænominati cenobii, ita Sanctius Aragonensis episcopus exorsus est loqui. Pro disciplina, & ordine ecclesiastico, cum diligenti cura, ac providentia trademus, si placet Domino nostro Ranimiro regi, ac episcopis abbati-
busque addantibus, necnon etiam monachis, ac universis clericis, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum constituta; ac cum adjutorio Domini in omniem ævum mansura solidemus, sicut est prædestinatum, & constitutum ab inclito rege Sanctio, totius Hesperis Domino, in præsentia episcoporum subscriptorum: scilicet Sanctii episcopi Aragonensis; & Sanctii Pampilonensis; Garzia, Najarensis; & Arnulphi Ripacurtiensis; & Juliani Castellensis; & Pontii Ovetensis; & aliorum plurimorum episcoporum: nomina quorum longe est dicere. Hoc vero est nostræ institutionis decretum: ut episcopi Aragonenses ex monachis præfati cenobii habeantur, & eligantur. Ranimirus rex stans in medio concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii, ac huic vestræ definitioni subscribo. Universi episcopi, ac abbates simul cum clericis dixerunt: Laudamus, ac huic subscriptioni nos subscribimus. *Hic Blanca judicio desiderantur non pauca.* Quicumque futurorum regum, successorum nostrorum, transgredientes, & deviantes ab hoc regali simul & pontificali decreto, tentaverit, dissolvere hanc scripturam: in præsentis sæculo omnipotens Deus, qui est justus iudex, & regum rex, dissolvat, & dividat regalem honorem, & potentiam regni eorum, detque illud se diligentibus, & timentibus, & nostræ decreta servantibus: & in futuro sepelente pro eis beato Joanne Baptista cum omnibus sanctis, participentur in societate cum Dathan, & Abiron, & Juda traditore, in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii siue sine per æterna sæcula. Amen. Data est sententia vii. Kal. Julii. Æra MLXII.

NOTA GABRIELIS COSSARTII S. J.

Hieronymus Blanca qui primus hæc edidit, in Aragonensibus commentariis æram hæc sumptam esse ait pro anno Christi: eamque Baronius, Binius, alique secuti sunt. Verum habitam non esse hanc synodum an. Christi MLXII. multa mihi persuadent. Ac primum, quod in ea dicuntur Aragonenses episcopi, qui Jaccetani nuncupari anno Mlo debuissent. Nam in Jaccetani concilio, anno Christi MLX. decretam hæc fuerat. Et sic res ipsa dicitur donec episcopatus idem Olcam, quæ prima sedes fuerat, relatus est. Nec distitor tamen quo tempore Jaccetani dici debuerunt, eodem esse Aragonenses nonnumquam appellatos: sed probabile non est tam recentem decretum hoc violatum esse, coram Ranimiro ipso, qui ante annos duos illius auctor fuerat. Deinde huic concilio interfuit Paternus minor abbas S. Joannis, Paternus nimirum secundus, cum minor in

designandis ætatibus dicatur, quem major & antiquior unus præcesserit. At Paternus ille II. ut discimus ex catalogo abbatum hujus cenobii, abbas esse desit an. Christi MLXII.

Denique sumptam hæc æram esse pro anno Christi, novum esset ac sine exemplo. Summa Hispanorum est hæc in parte religio, quam numquam gentis annales, necdum instrumenta publica violaverit. Cur ergo violatam hic nonnulli volunt? quia tum æra Hispanica Chr. natalem antecedit annis xxxviii. annus illius MLXII. incidit in annum Chr. MXXIV. Quo anno certum est haberi synodum istam non potuisse, nec ipsi intareße Ranimirus regem, qui nisi post annos omnino decem regnare non cepit.

Et recte quidem hæc in parte ratiocinantur, si hæc adscripta sit æra MLXII. Sed cum illi merito æram Hispanicam excludant: ego Chr. intelligi non posse ostenderim: quid superest, nisi ut errorem in numeros irrepisse credamus? Ego veto addendam esse decem unam suspicor, legendumque æra MLXXII. Congruit enim illa cum anno Christi MXXXIV. qui primus est regni Ranimiri. Quam autem erat consentaneum, ut statim post parentis obitum in medio concilii diceret: *Ego laudo & corroboro decreta genitoris mei Sanctii.* Cui id tantidiu omissum anno demum MLXII. fecisset?

Eodem anno MXXXIV. Blasium abbatem sancti Joannis fuisse, dicitur ex instrumentis a Joanne Bris Martineze abbate illius cenobii recitatis in his, quam de eo conscripsit. Commodè ad rem nostram, cum hoc in concilio reperimus. Adjungitur quoque ipsi Paternus minor, sive secundus, quem abbatem hoc anno fuisse probare aliunde non possum: immo si Martinezeum audimus, abbas esse cepit an. tantum MXXXVI. Verum is imbecilli argumento ductus est, quod Blasii abbatibus memoria ad annum usque MXXXVI. in actis perseveret. Nam cum in hoc concilio Blasius simul & Paternus minor sancti Joannis abbates dicantur: Paternum anno MXXXIV. nondum fuisse abbatem ex eo concludi non potest, quod anno eodem Blasius abbas esset. Cur autem summi duo, multis disputat idem, quæ longius esset hic describere.

In Aragonensibus episcopi nomine mendum quoque esse suspicor, scribendumque non Sanctium, sed Mantium, quem episcopum Aragonensem anno MXXXIV. fuisse colligo ex alio instrumento quo Ranimirus I. Arag. rex dotem constituit conjugii sui. Cui subscribitur: *Mantius episcopus Aragonensis confirmavit.* Integrum extat apud Martinezeum, consignatum anno incarnationis MXXXVI. mensis Aug. xxii. die, Luna xxv. Sed mendum hæc quoque certissimum. Nam secundum Dionysii cyclos MS. quibus utor, dies Augusti. xxii. in Lunam xxv. incurrit non anno MXXXVI. sed anno MXXXIV.

Sanctum autem pro Mantio scribi proclive est. Hoc fecit & Mariana noller, historiarum lib. viii. cap. ult. Et in hoc ipso monumento. Ubi Mantii nomen videmus, scripsit Hieronymus Blanca, *Sanctii.* Mantium tamen fuisse discimus & ex Martinezeo qui monumentum hoc edidit, scripsitque, *Mantii.* & ex privilegio Leirensi de quo mox loquar cui subscribitur Mantius, cum episcopis istem qui Pinnatenii fuotcriptis hæc dicuntur.

Magna in Hispanorum libris harum rerum indigentia. Cum unum præterea exemplum offero ad hæc tempora & Mantium eundem spectans. Ab Ambrosio Morales viro aliquoquin eruditissimo refertur in notis ad Eulogium Cordubensem, donatio quædam Sanctii majoris, cui adscripta æra MLXXVII. Scripturæque, *Martini Aragonensis episcopi confirmo:* ex quo Martino addit Aragonensium episcoporum factis. Æra illa incidit in annum Christi MXXXIX. ante quem Sanctius ille obiit. Falsa ergo anni notatio. Quod si detraxeris decadem unam, scribasque MLXXVII. annus erit Christi MXXXIX. quo anno parebat Aragonia & regi Sanctio majori; & episcopo, non Martino cujus nusquam alias mentio, sed Mantio, cujus nomen in multis circa hæc tempora monumentis legitur.

Hæc cum scripsissem, incidi in locum hist. S. Joannis.

ALEXANDER P. II.   **CONCILIUM**   HENRICUS IV. IMP.   1024

1023   ANNO CHRISTI 1023.

debanur. Nec tamen apponentes ei de corruptione corporis, aiebant, quod securæ, & intrepidæ caminum ignis intrassent, quoniam prædicta abbatissa earum castitate, & bonæ conversationis tramite excelleret, & nescirent in ea aliquam sui corporis inesse corruptionem. Dei nutu, ut sit aliquando sic legitur, necesse est, ut veniant scandala; orta populari seditione in præfata civitate adum est, ut fama tantæ fallaciæ præberet aures prælibatas Pontificis, ut sibi mos est pervigilans, ne in ovile Domini lupus rapax ingrederetur continuo summo studio direxit a latere suo religiosos Pontifices cum venerabilibus clericis ipsius civitatis, comitante maxima parte Lucensis populi. Sedentes ergo in prædicto monasterio statuere abbatissam in medio, & quæ eam infamaverant venire fecerunt. Sed una earum Eufemia nomine ab accusatione testimonii refugit, sicut falsis personis est solitum. Cui canonicæ, & legaliter directi sunt tres vices nuntii, ut venirent intrepide, & si aut accusatrix, vel testis vellet haberi, audientiam ei ab omnibus quamvis esset inimica, non denegaretur, & cum venire nolisset, & non repræsentaretur canonicæ, & legibus denegata est illi ab episcopis in perpetuum prædictæ accusationis omnis audientia, dataque postea in ea sententia ei pœnæ debere subiacere, quam debere patri illam, cui crimen opposuit, si veredidisset. Deinde secunda nomine Bonella in medio venisset, ac Abbatissæ accusationem inferens interrogatur ab episcopis, utrum suæ accusationis testes habuisset, & cum diceret in se rei habere testes, venit quedam nomine Justa dolosis verbis vice testis aiebat, se noctu vidisse suam Abbatissam lumen extinguentem, nihilque aliud supradictæ accusationis se aliquo modo scire, & ista in testimonio sic deficiente vocata est alia, quæ dicebatur esse testis debere, venit, & coram omnibus voce publica dixit omnia, supradictam Abbatissam illius criminis ream non posse deprehendi, neque accusationem, vel testimonium contra eam veraciter apponere posse. Sic deficientibus cunctis in testimonio, neque concordantibus, atque accusatione falsa omnibus revelata assertu episcoporum, & clericorum, simulque totius congregationis assensum laudatum, ut quæ ante domnum pontificem Romanæ Sedis Alexandrum adha fuerunt, repræsentarentur, ut sic acrius puniretur tam magnum delictum, quatenus præfatum monasterium vitii, & dolis supradictis munderetur, quod ab ipso definiretur prout justum est, pene toto orbi autoritas, & exemplum haberet in sæcula. At ubi hæc omnia summo Pontifici per ordinem sunt relata, duci ad se fecit prædictam Abbatissam in ecclesia S. Martini, assistente innumerabili turba clericorum, atque laicorum non iussu Pontificis, quandoquidem minus canonicum videbatur, sed ut satisfaceret populo, & vulgo coram omnibus in S. textu Evangelii juravit præfata Abbatissa, quod nocte illa, qua accusabatur, neque per se, neque per interpositam personam aliquis homo a se in monasterium inductus fuerit, neque fornicationem commisisse. Re autem agnita aperte declarata est sententia a summo Pontifice in sacro Conventu, omnes, qui tunc ibi affuerant, asserbant reum huius inculpationis, seu falsitatis erga Abbatissam eandem debere pati pœnam, quam deberet, & ipsa quæ accusabatur si vera detulisset videlicet ut extra monasterium fierent, & inclusa manerent, sicque se haberent, ut sancti canones de falsis præcipiunt accusatoribus. Quod autem definitum est tanti patris decisione, & autoritate, simul ab omnibus laudatum est. Adha sunt hæc in Lucensi civitate præfate domno Alexandro piissimo S. R. E. præfule episcopo Petro Tusulanense, & Mainardo episcopo civitatis Papie Adalrico & episcopo *Petro Dabruco*, & episcopo Dodo civitatis Roselle, & Stephano cardinale S. R. E. & universis clericis episcopatus S. Martini, & iudicibus, atque pene cuncto vulgo circumstante anno secundo ejusdem domni Alexandri II. papæ ab incarnatione vero Domini MLXII. Ind. XV. pridie idus Decembris.

Ego Alexander solius Dei misericordia licet indignus S. R. & Apostolicæ ecclesiæ præsul. SS.

CONCILIUM ROMANUM I.   ANNO CHRISTI 1063.

Centum & amplius Episcoporum occasione Petri Florentini episcopi de hæresi & simonia accusati, adversus simoniacos, celebratum anno Domini MLXIII. tempore Alexandri papæ II.

Alexander episcopus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctisque clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

Vigilantia universalis ecclesiæ regiminis assiduam sollicitudinem debentes omnibus, quæ in Constantiniana synodo nuper celebrata coram centum amplius episcopis, licet nobis immeritis præsentibus, sunt canonicè instituta, vobis notificare curamus quia ad salutem vestram executor eorum vos esse optamus, & apostolica auctoritate jubendo mandamus.

CAPITULA.

I.

Primo namque inspectore Deo, sicut a sancto papa Leone, & a sanctæ memoriæ papa Nicolao primum statutum est, erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac in ecclesiâ non præesse apostolica auctoritate sancimus.

II.

De his autem qui non per pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæsitâ jam a longo tempore diutius ventilata est quæstio, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata perniciës hætenus inolevit, ut vix quilibet ecclesiâ valeat reperiri quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo grati sunt a simoniacis ordinati, non tam obtentu justitiæ, quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, nisi forte alia culpa ex vita eorum secundum canones eis obstat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum ri

Cap. Ergo & moniacos & q. Vide supra ubi eadem decreta leguntur sub No. 100 II. H.

ANNO CHRISTI 1025.

Cap. De con. 1010. 1. 9. 1.

* Supra loco cit. preterea a propria. Cap. Preter hoc mandatum dicitur. Vide supra loc. cit.

* contradi. mus. et supra loc. cit.

Cap. eodem 4. Preceptio. 1011.

Cap. eodem in fine.

Cap. Per lai. 1016. 1. 9. 7.

Cap. eodem 10. 1. 1. eodem.

gorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatione ad pie condescensionis studium nostros animos ad preiens inclinemus. Ita tamen, ut auctoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdica- mus, ne aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi, vel alicui sumat, vel prefigat: quia non hanc aliquis antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendo a nobis extorsit. De cetero autem statuimus, ut si quis in posterum ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, ut uterque depositus agat penitentiam, & privatus ab ea propria dignitate persistat.

III.

Præter hæc autem præcipiendo mandamus, ut nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, vel subintroductam mulierem. Unde sancta synodus hæc a capite sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdos vel diaconus post constitutum beati memorie prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis aut Nicolai de castitate clericorum, concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino interdici- mus, ut non canter missam legat, neque in pres- byterio ad divina officia cum his, qui prælatæ constitutioni obediens fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat.

IV.

Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iidem prædecessoribus nostris obe- dientes castitatem servaverint, juxta ecclesiam qui- bus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducet & dormiant, & quidquid eis ab ecclesia competit communiter habeant. Et ro- gantes monemus, ut ad apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant, quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantur in caelesti patria mereantur ad- scribi.

V.

Ut decimæ, primitivæ, seu oblationes vivorum & mortuorum, reddantur a laicis, & in disposi- tione episcoporum sunt: quas qui tenuerit, a san- ctæ ecclesiæ separetur communione.

VI.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiam nec gratis nec pretio.

VII.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias obtineat.

VIII.

Ut per simoniacam hæresim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium ecclesiasti- cum, neque ecclesiis præficiatur.

Et ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat, usque ad septimam generationem, vel quousque parentela cognosci poterit. Quod prius a Nicolao II. statutum fuit.

X.

Ut et laicus uxorem simul habens & concubi- nam, non communicet ecclesiæ.

XI.

Ut nullus habitum monachalem suscipiat, (sem aut promissionem habens ut abbas fiat.

XII.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesia- sticum repente promoveatur, nisi prius, muta- to habitu laicali, divina consecratione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Chri- stiana reverentia observate, si vultis sanctæ eccle- siæ Romanæ & apostolicæ sedis pace & commu- nione atque benedictione & absolutione gaudere. Valete.

ADDITIO G. C.

Adde ex Doleſi chronico: Hoc anno in Romano con- cilio d. finitum est ab Alexandro II. quod episcopus Nan- nensis abbati Raimundo & monachis Doleſis cenobii. prius redintegret damnum omne, quod eis violen- ter intulit, quam judicium inter eos celebraret.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Hæc de his quæ in concilio sunt statuta summam Petrus pro Alexander universæ ecclesiæ. Quod autem ipse ad quartum canonem, quo decernitur, ut clerici simul manducet & dormiant, bonaque in communi possideant: scias id tantum suggestionem Petri Damiani, scri- ptis suis Alexandrum pontificem ad hæc faciendæ ro- gantia. Erant adhuc ipse litteræ quibus ille præponi- tur titulus. Ut canonici, a quibus in conegatione vi- vunt, proprietatis habende licentiæ d. negetur. Deinde: Domino Alexandro beatissimo papæ Petrus peccator mona- chus servitatem. Quantum ad nostræ intelligentiæ moda- tum, nullum in humano genere malum perniciosis est criminis, quam despecto proprietatis, &c. Prolixior est discussio in impio citato codice bibliothecæ sancti Pe- tri in Vaticano. Non de monachis, sed de clericis hu- jusmodi est sanctorum canon: at nec de omnibus clericis, sed his qui collegiatis servient ecclesiis, quos frequen- tiore usu canonicos appellare consuevimus: ob id scilicet, quod hiæ tenentur canonibus obligati, ad quo- rum præscriptam vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nisi sibi propriam vendicantem. Ad finem vero prolixioris disputationis, ad verus proprietatis clericos instituit. Petrus ita perorat, dicens: Verum- tamen ut hæc apud inobedientiam clericorum, immo num- mularum rebellionem efficaciter valeant, sancti apostola- tus vestri rigor impellat. Quod dicti superius canonis sanctione factum audisti. In hoc eodem concilio canon ille de celebratione Missarum ab eodem Alexandro lan- ctus esse vocatur, qui recitatur a Gratiano verbis istis: Sufficit sacerdoti unam missam in die uno celebra- re, &c. Cogenæ synodi occasionem præbuit Petrus Flo- rentinus episcopus, qui a clero populoque Floræ pro- per litteras, quas recitat Baronius, de simonia & hæ- resis accusatus, episcopali honore privatus est. Hæc ex actis sancti Joannis Gualberti apud Surium Baronius an- no prædicto.

* Haberi so- pra sum frag- menti Ale- xandri.

CONCILIUM CABILONENSE

A Petro Damiano cardinale, legato apostolico, & episcopis tredecim celebratum, adversus Drogonem episcopum Maticonensem, qui Cluniacensia privilegia violaverat. In quo & alia tractata sunt, Anno Christi MLXIII.

Temporibus domni Alexandri papæ, anno ab incarnatione Domini MLXIII. Drogo ec- clesiæ Maticonensis episcopus, clericorum suo- rum suasionem pellectus; super monasterium Clu- Concil. General. Tom. XIX.

niacense jus potestatis sibi sedis contra apostolicæ privilegia vendicare conatus est. Vallatus cunctis militum, velut prædicandi gratia, vel etiam ju- dicii synodalis obtentu, ad beati Maioli basilicam

T 11 uf.

usque pervenit: sed resistentium obstaculo intra re non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens synodum, querelam suam exposuit: obtinuitque, ut Petrus Damianus Ostiensis episcopus, ad subveniendum monasterio destinaretur: Is ergo apud Cabilonensem civitatem, synodum congregavit: nonnulla quæ perperam videbantur præsumpta, canonice sanctionis vigore correxit: quæ potuit, juxta ecclesiasticæ disciplinæ regulam servanda constituit: causamque Cluniacensis monasterii, pro qua præsertim componenda devenerat, optimo fine conclusit. Nam in conspectu totius concilii lectum est Wilhelmi comitis, primi loci fundatoris, monimentum: ubi præter Romanum pontificem, nullum jus in eo, nullum dominium cuiuscumque multorum pontificum privilegia, de tuitione, munitione, ac perpetua ejusdem monasterii libertate. Inquisiti sunt omnes episcopi, si privilegia quæ audierant, rata decernerent. Omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo servanda atque illibata permanerent, communi judicio decreverunt. Ipse quoque Matiscensis inquiritur, qui nimirum non minus quam cæteri omnes episcopi, rata privilegia, & inviolabili ac perpetuo jure servanda libere cunctis audientibus prohibetur. Et quia in iisdem privilegiis, inter cætera, sub anathematis intentione erat, ne cui episcoporum liceat, in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare sententiam: episcopus autem non abiolute (sic enim factum excusabat) sed in hunc modum, ut perhibebat ira commotus enuntiarat: si qui sunt mei juris in illo monasterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico: qua in re contra privilegia Romanæ ecclesiæ quoquo modo egisse convincebatur, licet ille se ignorasse constanter affirmaret: tandem decernente concilio sancitum est, ut episcopus manu super sanctis evangeliiis superposita juraret, sicque sedis apostolicæ legato, & concilio satisficeret. **INDICULUS SACRAMENTI.** Audiat, inquit, domnus Petrus Ostiensis episcopus, & omnis sancta synodus,

A qua eo die, quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, sive despectu sedis apostolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis, hoc egi: & privilegiorum tenorem ac seriem, quæ modo in nostris auribus lecta sunt, tunc ad liquidum non cogovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta evangelia.

Post eum quoque quatuor ecclesiis ejusdem clerici, in conspectu omnium accesserunt, & jurjurando, quod ille juraverat, super eadem evangelia firmaverunt. Duo autem de septenario numero, qui ad jurandum a sancto concilio præfixus fuerat, non petente Matiscensi, sed donante Domino Ostiensis episcopo, remanserunt. Illico Matiscensis episcopus pavimento prostratus, veniam petiit, seque peccasse confessus, penitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit.

Postera autem die, eodem sancto residente concilio, clericis suis insistentibus, idem episcopus petiit, ut suum quoque ecclesiæ privilegium, quod ab Agapito dudum papa constitutum fuerat, legeretur. Quo lecto, quia nihil pene, præter ea quæ omnibus ecclesiis concedi solent, continebat, videlicet ut ne vel ea quæ juris ejus janti erant, vel deinceps futura erant, quispiam violenter invaderet, sed sua omnia rector ecclesiæ in pacis ac tranquillitatis otio possideret: judicaverunt episcopi, sine causa id lectum esse, quod monasterii privilegiis pridie lectis nihil detraheret. Quare perpetua monasterii libertate firmata, Comnis inter episcopum & abbatem controversia sopita est: atque inter utrumque firma pax reformata. *Hæc ex Cluniacensis cœnobii tabulis, ubi paulo fufus continentur, Sirmundus excepfit. Alia quoque hæc in synodo ad ecclesiasticam disciplinam substantia, tractata sunt: quorum ex numero fuit Hadarici Aurelianensis episcopi causa, uti discimus ex Alexandri II. epistola 23. ad Geronymum Remensem archiepiscopum: quam vide supra. Vide & viginti primam ad archiepiscopos Gallia, quibus significat eum a se mitti legatum apostolicum: qua auctoritate, huic concilio alisque præfuit.*

CONCILIIUM ROTOMAGENSE

Sub beatæ memoriæ Maurilio in Consecratione Basilicæ Cathedralis celebratum anno Domini MCLIII.

Ex Hællis
Conc. Ro-
tom. p. 49.

DE eo hæc tradit Ordericus Vitalis lib. 5. hist. ecci. Anno Dom. Incarn. 1063. Ind. 3. metropolitanam Basilicam in urbe Rotomagensi, quam Robertus inchoavit, Maurilius Archiepiscopus in honore S. Dei genitricis Mariæ cum ingenti tripudio mente Octobri dedicavit. In hoc Concilio actum insuper, ex MS. archivi Rotomagensis, de castitate conservanda, & ceteris SS. Patrum institutionibus, pastorum incuria negligentè postpositis, viriliter restituendis. Celebratum est istud Concilium presentibus Guillelmo Duce, ac omnibus Suffraganeis præsulibus, Odone nimirum Bajocensium, Joanne Abrincensium, Hugone Lexobiorum, Guillelmo Eburovicum, Yvone Sessuviorum, Gaufrido Constantiensium. Ad illud referendam nonnulli putant Professionis formulam, quam de fide SS. Eucharistiæ ordine synodi, præcipuorum Conciliorum professionibus adjectam exhibet veter liber Pontificalis ejusdem Ecclesiæ his verbis.

Oportet etiam fratres carissimi, ut fides vestra

de corpore, & sanguine Domini, quam præfidente huic sanctæ sedi venerabilis memoriæ Maurilio, communi assensu contra spurcissimos Berengarii ejusque sequacium latratus diffinitis, iterum recitetur: Corde credimus, & ore profitemur panem in menta Dominica propositum, panem tantummodo esse ante consecrationem, sed in ipsa consecratione, ineffabili potentia divinitatis, converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; carnis vero non ulterius alterius, sed illius quæ concepta est de Spiritu sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter nostram salutem flagellis caesa, jacuit in sepulchro, tertia die reurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum quod aquam mixtum in calice sanctificandum proponitur, vere & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere dominici lateris in redemptionem mundi felicitatem emanavit. Anathematizamus autem omnes contra hæc sanctam & apostolicam fidem

Ma verba & in ligas suspenfa, ex alio MS. Cod. supplenda videtur.

1029
ANNO
CHRISTI
1029.

ALEXANDER
P. II.

CONCILIUM ROTOM.

PHILIPPUS I.
R. FRANC.

1030

ANNO
CHRISTI
1029.

superbe atque heretice sentientes, & impia teme-
ritate garricantes.
Tum statuto edito decretum est ut ordinandi
episcopi hanc formulam profiterentur.
Jam vero in Concilio ann. 1055. decretam fuisse

*A istam aut similem professionis fidei formulam suadet
Manrili, aliorumque Normannia Praesulum zelus
adversus Berengarii errorem, qui an. 1050. & Bri-
na consultatus, & Roma, Vercellis, ac Parisiis dam-
natus fuerat.*

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ad dedicationem ecclesiam Moyssiensis in Cadurcis, VIII. Id. Decemb. anno domini MLXIII.

Moyssiensis ecclesiam, quod in Cadurcis situm, B
ecclesia dedicatio facta est VIII. Id. Decemb.
anno Christi MLXIII. Ad eam conveniunt, Anstin-
dus Auscensis archiepiscopus, & episcopi septem,
Raymundus LaBorensis, Guillelmus Convenensis,
Vilhelmus Aginensis, Heraclius Bigorrensis, Ste-
phanus Oleronensis, Petrus Adurensis, Durannus To-
losanus, qui & canobii hujus abbas erat. Exclusus
Fulco episcopus Cadurcensis, quia simoniacus. Quo-
rum omnium monumentum superest hodieque in ec-
clesia ipsa, lapis scilicet, cui sunt hi versus incis-
i:
Idibus octonis domus ista dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos convenisse celebres.
Auxius Ostindum, Laetora dedit Raymun-
dum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna Wilel-
mum.
Jussit & Heraclium non deesse Beorra beni-
gnum,

Elloreus Stephanum concessit, & Adura Pe-
trum,
Te Duranno, suum nostrumque Tolosa patro-
num.
Respuitur Fulco Simonis dans jura Cadurco.
Myriades lustris apponens tres ducentis.
Virgineum partum dabat orbi tunc veneran-
dum.
Hanc tibi, Christe Deus, rex instituit Clodo-
veus:
Auxit magnificus post hunc donis Ludovicus.
G. C. In voce, Myriades, bis peccavit auctor hujus
carminis: quod & eam singulari numero usurpaverit,
cum Myrias dicenda fuisset: & pro mille sumperit,
cum decem millia significet. Sic ergo pessimum verbum
bene interpretare: Myrias una annorum, hoc est apud
nos, anni mille, lustris duodenis, annis scilicet sexa-
ginta, apponens & adiciens tres annos, virgineum par-
tum, id est, annum virginis partus, dabat tunc, & de-
signabat. Guillelmus Catellus non intellexit, annumque
putavit ind. cari MLX.

SYNODUS AMBIANENSIS

Anno 1063. habita p. causa Fulconis Corbejenfis abbatis.

Corbejenfium jura quaedam usurpaverat Fulco II. Ambianensis Episcopus. Hanc usurpationem facto
iplo prosequutus est Guido Fulconis successor datisque litteris ad eundem abbatem venire jus-
sit ad suam Ambianensem Synodum eumque ex morbo se excusantem anathemate punivit. Quae
exinde consequta sunt habes e Gallia christiana T. X. pag. 1165. Hujus Synodi nihil superest nisi
litterae Guidonis quibus Fulco ad eam Synodum invitatur quas hic damus ex eodem opere pag.
287. app.

Littera VVidonis Ambianensis Fulconem abbatem Corbejensem ad Synodum invitantes.

Gal. Chr. l. x.
P. 111.

*Fulconis Corbeja abbati VV. divino praesagio sibi da-
tus episcopus, modeste sapere & superflua devoti-
tate.*

Quoniam ad ecclesiasticae eruditionis utilita-
tem synodales conventus patres legimus in-
stituisse, decet & nos, qui eorum laboribus licet
virtutibus impares successimus, in praesignatis ve-
stigis, prout mundana tempestas ignoscit, gressus

Dignificare. Quapropter vestram columbinam sagaci-
tatem nostris usibus profuturam, synodo quam
III. Nonas Julii celebraturi sumus, vos interesse
invitatum decrevimus. Balduinum vero mona-
chum vobiscum adducere, atque ibidem nostris
visibus praesentari curate. Si autem illicitis ex-
cusationibus oppositis, praedicto concilio vos sub-
traxeritis, vinculis anathematis sine dilatione vin-
ciamini. Vale.

CONCILIUM MANTUANUM

Anno 1049.

Quo Cadalous pseudopapa iterum condemnatur, & Alexander a criminibus sibi objectis expur-
gatur, defenditur, & absolvitur: anno MLXIV. tempore Alexandri papae II.

Causa & oc-
casio celebra-
ta concilii.

Cum Cadalous schismaticus Romae condemna-
tus fuisset, illi, qui partes ipsius tuebantur
novas calumnias novaeque turbas creabant Alexan-
dro, objicientes illi quod collata pecunia thro-
num apostolicum conscendisset: ut scilicet hac
ratione alios ab Alexandro abriperent, aliosque
mutuo inter se digladiantes hac de re constitue-
rent, & sic partes suas roborarent. Accedebat,
Concil. General. Tom. XIX.

E quod a proceribus imperii sanctus Anno Colonien-
sis archiepiscopus, cui cura & administratio im-
perii demandata fuerat, Romam ablegatus, co-
ram Alexandro pontifice & cardinalibus diceret,
per istam Alexandri electionem privilegia & ju-
ribus regis Germaniae summam injuriam illatam,
utpote quae aliter, quam haecenus consueverat,
sine consensu & auctoritate regis habita fuisset.
Tit 2 Quod

ANNO CHRISTI 1064.
Pontifex ro-
gatu suu
Annonis hanc
synodum in
dicit. Qui
interfuerunt.

* Dicitur
de Annonio
papa cu
gauli verbis
qua subijci-

Alexander
papa inter-
fuit.

Acta conti-
lii.

Cadulus
pseudopapa
terum con-
demnatus,
post veniam
petitam ma-
le oblit.

Quod cum Hildebrandus in presentia cardina-
lium constanter refutasset, nihilque juris in elec-
tione Romani pontificis regi concessisset, quod-
que illi preterebant, non jus at tyrannidem esse
ostendit: rogatu sancti Annonis, auctoritate
apostolica indicta est synodus in partibus Lom-
bardie celebranda apud Mantuam, qua ipse pon-
tifex, licet illud a dignitate sua alienum foret,
electionem suam legitime & iuste factam ostende-
ret. Hortatu pontificis interfuerunt Petrus Dami-
anensis episcopus, Anno Colonienfis archiepis-
copus. Ex Hispania Munio Calagurritanus,
Etimius Aucensis, & Fortunius Alavenfis adue-
runt, qui pro reliquis legatione fungebantur. In-
ter omnes Lombardie episcopos, etiam ipse Ca-
dalous Parmensis episcopus & pseudopontifex,
iussu sancti Annonis presbo fuit. His presentibus,
statuto termino extens, ait collectio Nicolai Atago-
noni, Alexander papa ab Urbe cum episcopis & car-
dinalibus, ad praefixum locum prospere, domino au-
xilante, peruenit. Ibi autem episcopi Lombardia
cum suis ecclesiarum presbiteris, prater Cadolum
Parmensem, quem idem Colonienfis adesse praeceperat,
qui remordente conscientia se absentaverat, pariter
conveniunt. Cum in synodo eadem cum episcopis A-
lexander resideret, causam electionis suae ita diserte
rationibus manifestis comprobavit, atque se de om-
nibus, qua sibi ab amicit matrisse obiecta fuerant,
excusavit sufficienter, adeo quod episcopos Lombardia
qui sibi fuerant adversari, benevolos reddiderit & ju-
bectos. Sedito itaque per Dei gratiam imperii & ec-
clesiae scandalo, post solutionem synodi, Alexander
papa Romam ac ceteri ad propria bilares redierunt.
Quod Sigebertus addit, Alexandrum pontificem a
crimine simoniae, quod ei imputatum fuerat, se
adhibito iuramento expurgasse, Otto Frisingensis
negare videtur: qui cum agit de ejusmodi accu-
satione Romam missa ab Henrico rege, nihil ha-
bet de accusatione criminis simoniae, quo postu-
latum referunt Alexandrum: sed ipsum regem e-
jus delicti reum constitutum affirmat, eaque de
causa ejusdem pontificis litteris Romam vocatum.
Et quamquam certo ignoretur, quae post haec in
synodo gesta fuerint: tamen hoc omnes affirmant,
Cadolum in eadem condemnatum fuisse. Tra-
didit enim omnes scriptores ejus temporis, quod
his duobus conciliis condemnatus militem arma-
verit, Urbemque aggressus, ut Alexandrum a te-
de Petri exturbaret, contumeliose pulsus & victus
fuerit, paucisque post diebus quam ab Alexandro
veniam petisset, & impetrasset, malam mortem
incurrit. Vide epistolam Alexandri ad Gerva-
sium Remensem archiepiscopum, & Baronium
anno 1064. numero primo & sequentibus

OSERVATIO P. ANTONII PAGI.
ad An. 1064. n. I. & seq.

Narrat Baronius Cadolum pseudo-Papam iterum in
Concilio Mantuano hoc anno habito condemnatum fuisse.
& Alexandrum II. in universa Ecclesia Pontificem
denuncians arguit. Verum Synodum Mantuanam, ideo-
que & Cadoli Antipapae damnationem pertinere ad an-
num millesimum sexagesimum septimum, nos certo do-
cer Landolphus Junior, seu a Sancto Paulo, qui res Me-
diolani gestas literis mandavit. Is apud Puricellum in
Vita Sancti Arnaldi Martyris c. 38. narrata morte ejus,
quae anno MLXVI. contigit, ait: De cujus morte doluit
Alexander Papa iret ad Synodum, quam MANTUAS cele-
bravit. Mediolanum venit, multaque fecit statuta de statu
Mediolanensis populi & Cleri. Quare Sigebertus in Chron.
qui hoc tempore vivebat, & post eum Nauderus &
Matthaeus Paris. in Chron. esse Concilium hoc anno
tuo reddidere. Haec Sigeberti verba ad annum MLXVII.
Roma duobus de Papatu contententibus, Mantua Synodus

colligitur, & mediante Annonis Colonienfis Archiepiscopo,
Alexander se iurejurando de simonia expurgans in Sede
Apostolica subrogatur, Cadolus ut simoniatus repudietur.
Baronium, alioque decepit Continuator Hermannus Con-
traisti, nec in Historia, nec in notatione temporum ac-
curatus, ad quod cum animum Puricellus laudatus non
advertisset, videretque Prolomaeum Lucentem in Chron.
Concilium Mantuanum memorare ad annum MLXIX.,
existimavit haec totidem Concilia esse in ea urbe cele-
brata, cum tamen vel ex ipsa Prolomaei lectione pateat,
cum de eo Concilio Mantuano verba faceret, in quo Ca-
dolus damnatus, & Henricus Rex Germaniae Ecclesiae
reconciliatus.

Vidit hunc errorem vulgarem Franciscus Maria Flo-
rentinus in Comment. Rerum ad Mathildem Comitissam
spectantium lib. 1. eumque non vulgaribus argumentis
confutavit. Ipsemet enim Alexander Papa in Epistola
ad Gervasium Remensem Archiep. ordine XII. Antiqui
hostis invidiam, inquit, Antichristum per iniquitatis co-
ceptionem suorum viscerum egerens de sentina, tantis co-
ingruentem Romanam Ecclesiam per quinquennium, nunc
cullida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressis pe-
riculis, ut intestina nostra specialis Ecclesiae negotia, vix
possemus ventilare, nequam longinqua ad plenum extrica-
re. Verum post longam tempestatem, & crebras procellas,
sereno, nube expulsa, Deo iubente, reddito, serenibus jam
occurrere valeamus. Quare cum Cadolus anno MLXII.
Ecclesiae Romanae vexandae initium fecerit, quinquen-
nium illud non nisi anno MLXVII. absolutum, & tunc
Concilium Mantuanum a pontifice indictum. Praeterea,
Baronium num. XXXIV. ex Actis a Nicolao Aragonensi
collectis referit, vix elapsis spatii annis Cadolum ad
Urbem remeasse, & a Cencio praefecto hio in castellum
Sancti Angeli receptum fuisse: In quo loco per duos an-
nos a fidelibus Papae Alexandri obsessus, & calamitatibus
multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem
Cencio trescentis libris argenti se redemit, subdit idem Ni-
colaus, qui addit, eum postea inde occulte discessisse;
Leo vero Ostiensis apud Baronium num. XXXV. surpi-
ter, inquit, cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit.
Cadolus ergo non nisi sub finem anni MLXIII. Romam
rursus accessit: quod si ibidem per biennium a Ca-
tholicis obsessus fuit, hoc anno ad Concilium Mantua-
num, quo eum Henricus Rex vocavit, venire non po-
tuit, frustra laudatus Nicolaus eum contumacem
appellat; si obsessus in castello Sancti Angeli inde exi-
re non potuit. Insuper si paucos post Concilium Man-
tuanum dies Cadolus interit, id accidit, quando hoc
anno in eodem castello obsidione cingebatur, ideoque
in illis Actis perperam diceretur, Cadolum post duos
annos inde aufugisse.

Baronium num. II. ut probet Concilium Mantuanum
ad annum 1064. pertinere, laudat Hermannum Contra-
stium, quo nomine ejus Continuatorem intelligit; sed
is de rebus hoc & sequentibus annis Romae gestis parum
edoctus fuit, ut eum legentibus patebit. Imo idem Conti-
nuator variis alia in literis misit, quae falsa esse certis
documentis constat. Citat etiam Baronius Sanctum Annonem
ad hunc Christi annum, qui tradit, Sanctum Annonem
Coloniensem Archiepiscopum in Italiam directum quem
liquet inde ad Mantuanum Concilium perrexisse. At
Anno bis in Italiam missus, anno nempe 1064., anno-
que postea MLXVII., quo in Lombardiam cum Alexan-
dro Papa & Gotelido Tusciae Duce profectus est, &
Concilio Mantuano interit. Lambertus ad hunc Christi
annum de primo Annonis in Italiam adventu verba facit,
ut videre est apud Baronium num. XXIV. Adde
Lambertus: verum ubi ipse (sc. Anno) peracta legatione
regressus est in Galliam, Parmensis episcopus (nempe Ca-
dolus) armata multitudine non modica Lucensem Epis-
copum (sc. Alexandrum II. Papam) Sede Apostolica per
viam deturbare aggressus est. E contra sanctoribus illius ad
arma impigre concurrentibus, congressio facta est, multi-
que hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt. Paucis
interpositis: Anselmus tamen, qui & Alexander, & vir-
tute militum & favore Principum sedem obtinuit. Alter
vero est per contumeliam repulsus, tamen quoad vixit,
ab iure suo non cedeat, &c. Ubi Lambertus uno teno-
re narrat, quae hoc & sequentibus annis contingere, quod
decepit Baronium, qui ex Lamberti verbis laudatis de-
ducit, Concilium Mantuanum in quo Alexander II. ve-
rus Pontifex agnitus, & Cadolus damnatus, hoc anno
coegregatum fuisse; cum tamen, ut mox diximus, quae
refert Nicolaus Cardinalis Aragonius, cui magbam si-
dem habendam ipsemet Baronius censet, huic opinioni
adverletur. Missus itaque hoc anno Romam ab Hen-
rico Rege Sanctus Anno, ut restatur etiam Otto Frising-
ensis apud Baronium num. XXXIII. & peracta lega-
tione in Germaniam reversus est. Porro Mantuam ad
Mathildem Comitissam pertinuisse, alio loco ostendi-
mus.

ANNO CHRISTI 1064.

AD MANTUANUM CONCILIUM

Pro causa Schismatis Ecclesie Romanæ tollendi Anno forte 1072. habitum,

A D D I T I O.

Ex Suppl.
Manli pag.
1179.
An. circiter
1071.

Mantvani Concilii acta omnia deperierunt, nihil que ejus dedit Labbeus, nisi pauca illa, quae Nicolaus Aragonius in Actis Alexandri II. memoria prodidit. Ea dum Binus in historia ejusdem Concilii, quam & Labbeus in Collectione sua inseruit, expendit, mirum est quam saepe in offensionem veritatis incurrit. Scribit, Cadaloum a Concilio exan- thoratum, militem armasse, Urbem oppugnasse, Alexandrum exturbasse. Nihil ejusmodi Cadaloum a Concilio exan- thoratum, militem armasse, Urbem oppugnasse, Alexandrum exturbasse. Nihil enim omnia arma, exercitus, vis in Urbem & Alexandrum Concilii Mantvani definitionem annis fere decem praeferant, ut in Dissertatione mea demonstrasse me blandior. Vilius in concilio Antipapa, abis confusus dejectusque, nec diu post inglorius & obscurus obiit. Hujus igitur Concilii, adeo celeberris, historia non satis accurate hucusque expedita, a me quidem, ad chronologiam quod attinet, non indiligenter, ut arbitror, digesta est in peculiari Dissertatione, quam superius dedi. Reliquas ejusdem circumstantias hic exhibeo ipse verbis Benzoni Alben- sis, de quo saepe aitas dictum. Quamquam scriptori huic non sine delectu fidem ut addicant lectores mo- neo, cum Antipapa partibus faueris, & quamquam praesens omnibus adfuit, multa tamen factiosi sua ingrata silentio legit. Hac igitur Benzo lib. III. cap. 26.

*I.e. post an.
a Concilio
Germanico.*Hildebran-
dus.

*Cadalo.

Completo spatio annæ revolutionis * incipit Annas iter suæ expeditionis, & venit Mantuam cum trecentis falcatis, quem recepit Comitissa Beatrix sumptibus regifico luxu paratis. Mandaverat autem ipse jamdudum Alexandro, per Cunibertum Taurinensem episcopum, ut causa finiendæ litis jungeretur sibi Mantuz ad celebrandam synodum. Rursum quoque per Vercellensem Gregorium, cui se Alexander familiaris credebatur, annu- ciaverat idem Annas omnia, quæ idem Alexander præciter volebat. Veniens autem gratulabundus & lætus, aridentis fortunæ se indubitanter dedit. Prandellus * denique, de certis semper incertus, domi rediit. Præterea Domino electo * legavit ipse idem Annas, ut quantocius adesset Parmæ, atque totum suum exercitum dirigeret Mantuz; Adiciens quoque: Domine pater, quare venerim, tu bene nosti, matuta ergo, qua sunt op- ponenda totius ecclesie hosti. Continuo Dominus electus effulsit lacrymis suspexit in cælum & dixit: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Denique tanta velocitate regressus Parmam, ut videretur sibi, quod Angelus Domini, qui aspor- tavit Abacuc super lacum Babyloniz, transfulisset eum in locum Parmensis coloniz. Congrega- tis autem Episcopis synodus inchoatur. Baburras Alexander in cathedra collocatur, & prout valebat, eos de servitio Dei admonebat. Et cum diu multumque frendens blaterando verba perstreperet, nullusque balbutationem ejus intelligeret, Annas admonuit esse cessandum atque in crasti- num reservandum.

Cap. XXVII.

Postquam autem die mediante complevit Alexander Synodice administrationis officium, Pata- riorum magna comitante caetera, abiit ad suum hospitium, Annas vero ascendens in sanctus

Ariom juxta altare, cepit cum lacrymis diutius orare. Ad quem accedens Comitissa dixit: Domine Archiepiscopo, tempus est reflectionis. Cui ille: Prohibet hodiernum edulium dolo cephalico passionis. Illa quidem, ut ad epulas accederet, devote instabat: Ipse autem in proposito abstinence per- durabat. Tandem rogavit eam, quo præciperet cunctis expetere mentiam, pulsisque omnibus se- cretam rediret ecclesiam. Et adjecit: est secretum, o Domina, quod tibi volo confiteri, post cujus confessionem tecum canabo, si forte hodie aliquod manducabo. Deinde ex improvilo motu, inclinans se, ut ad pedes ejus caderet, illa opponens brachia contra, precatur, ne id faceret. Flentibus autem non parum utriusque, suspirando, singultiendo, abliteris lacrymis exorsus est ipse. Ante hoc sacrum altare, supra quod celebratur sacrificium corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, tristitiam cordis mei, o piissima domina, confiteor tibi. Et terram osculando, supplico benignitati tuæ, quatenus inde mihi digneris largiri medicinam, ne cadam in opprobrium & in baratri ruinam. Non te latet, o domina, meum figmentum, atque meorum origo parvum. Luce clarior est, quod sanctus imperator se- cundus Henricus me erigens de stercore, super altitudines ceterorum procerum præesse voluit, meque se alteram in imperio constituit, nil plus facere potuit. Es ego miser & peccator factus lupus rapax, rapus filium ejus de sinu matris, cum debuissim me oppo- nere præsumptori hujus crudelitatis. Et quoniam ap- probavi promotionem istius Alexandri, quem in ca- thedra B. Petri statuerunt Normanni. Idcirco inimi- catur mihi tota curia domini mei regis, inde appel- lor Judas & desertor & infidelis, & nisi ista corre- xero, tanquam leprosus elongabor ab eis. Hac est mors mea, si cadens in infernum reliquero galaxea. Præbe itaque consilium, o bona princeps, misericor- dia, & veritatis amica, ne de vestro consilio judic- ris velut dives, denegata Lazaro mica. Comitissa vero hæc audiens, ingemuit, & facie pallens to- to corpore intremuit, dixitque: O pater, que- quid tua sapiens cogitatio super hac re melius sen- tit, proferre non dubites, quia non desiccam, si quo- modo possim relevare tuam tristitiam. Tunc Annas ter & quater suspirans ait: O Domina, Deo & tibi committo. Vide, ne me interficias. Vi- de, ne hoc alicui dicat. Volo istum Alexandrum du- cere ad curiam, & jurabo illi quod nullam patietur injuriam. Et si de pacto amicitia inter istum & re- gem fuerit forsasse aliquod intervallum, morabitur Colonia, & imperabit super totum Archiepiscopatum, me autem habebis sicut capellanum. Et Comitissa dicit: Pater sancte: sicut vis fiat, nullus erit, qui tuis decretalibus contradicat. Tunc Annas præ gau- dio dixit: Veraciter vocaris Beatrix, in tribulatio- nibus constitutis adiutrix & benefactrix. Macrobiam, te faciat agia Soppia, caris terraque creatrix.

Cap. XXVIII.

Et facta est dies crastina. Noluit Annas ea die in conventu sedere cum Alexandro, quia tedium fuerant cunctis verba, quæ dicebat blaterando. Tertio vero die diluculo, adest Parmensis exer- citus maxima multitudo, promissima perferre jus-

CONCILIUM ROMANUM III.

Quo iidem incestuosi hæretici excommunicantur, anno domini MLXV. sub Alexandro papa II.

Costa concilii.

Cum Alexandri papa admonitio, de qua præcedenti concilio, non sufficeret: opus illi fuit eodem anno hanc secundam in eorundem incestuosorum causa synodum congregare, in qua vere incestuosos & hæreticos pertinaces excommunicatione percilleret: sed, quod doluit Petrus Damiani, id etiam sine fructu. Nam arte diaboli conglutinatis animis incestuosorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli poterunt. Testatur id quidem ipse Petrus Damiani, dum in libello de contemptu saculi de his agens ista docet: Ecce insuper hoc anno, sicut nostis, per Romanæ sedis antistitem bis congregatum est synodale concilium, ubi denovo omnes incestuosi, juxta canonum decreta, ecclesiastica sunt communicatione privati. Sed quis ex tot millibus hominûm, saltem unum vidit ab infauti fœderis abominatioe divulgum? Immo ne profundiori ipsius calamitatis absorberetur hiatus, quis eorum post hæc ecclesiam limen terere desistit? aut quis insuper ista considerans, ab eorum se familiaritate removit? In omnes itaque letalis lepræ contagium serpit: quia nimirum omnes eorum complices apostolicæ excommunicacionis nexus adstringit. Enimvero quisquis conjugalis profapiz titulis insignitur: quisquis male blandientis formæ suavi venustate mulcet, præsertim si largioris substantiæ dotibus affluit, vel succrescentis sobolis indoles spem sibi futuræ posteritatis infundit: consultus judicat a Deo manifeste recedere, quam adeo lucrosi matrimonii glutinum disgregare. Si vero his contraria eveniant, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur, ipse vir falsæ consanguinitatis lineam texit, & inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit: atque simul quosdam in hujus allegationis testimonium advocat, quos tamen per vitæ terminum sublato e medio non ignorat. Is itaque sibi met accusator & reus crimen impingit, scelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoso naufragio enatare possit, inquit. *Hæc Petrus: significans, aliud adhuc malum ex his oriri: cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætextu fictæ consanguinitatis, solutionem a nexu matrimonii procurarent, quos suis conjugis pariteret, cum in mala plurima qua non putarent impigissent.*

DE CONCILIO MEDUENSE

CONCILIUM MEDUENSE,

Apud Augustodunum, in quo dux Burgundiæ Robertus Aganoni episcopo, & aliis, Hugonis abbatis Cluniacensis opera pacatus, anno Christi circiter MLXV.

DE hoc episcoporum conventu, rebusque in eo gestis, Hugo monachus Cluniacensis in vita S. Hugonis abbatis scribit his verbis. Dux, inquit, Burgundiæ Robertus Haganonem Eduorum episcopum nimia insolentia gravabat, variisque prædona incurribus passim Burgundia laborabat. Eapropter episcopi, Gausfredus Lugdunensis, & Drogo Bisuntinensis, Achardus Cabilonensis, & Drogo Matiscensis, Eduam convenerunt, magnique patrem consilii Hugonem Cluniacensem abbatem venire rogaverunt. Aderat illustrium copiosa multitudo virorum, populus confluebat intinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Adveniens ipse dux, immo tyrannus, Eduam intravit: sed fastu maligno interesse conventui recusavit. At pater Hugo fervore caritatis concitus, tyrannum adit: quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tanquam ovem mitissimam secum adduxit. Episcopis autem supplicantibus, ut pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis undique contentibus, & ex ejus ore pendentibus, sic ait: Qui pacem querunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed adversarius est, huic ex parte omnipotentis præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dida compleverat, cum ecce quidam statuta procerus, facie truculentus, multis cum sequentibus egredi-

entibus disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset egredientium: mirabantur singuli; stupebant universi. Querentibus invicem super his, non erat aliud respondere, nisi interdicente sancto demones visibiliter exiisse, egresosque de turbis, simul evanuisse. His ita depulsis, tantam mox prædicatio sancti efficaciam habuit: ut eo jubente dux ipse sui mortem filii interfectoribus condonaret, & ecclesiam pacem reciperet.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Concilium hoc neque haberi potuit ante annum MLX. cum Drogonis Matiscensis episcopi qui interfuit, decessor Valtherus adhuc nominetur episcopus Matiscensis in illius anni instrumentis si Gallis Christianis credimus: in qua & refertur, Drogonem ordinatum esse anno MLXIII. Neque rejici potest, post ann. MLXIII. cum Achardus Cabilonensis episcopus, obierit ante hunc annum. Immo vero neque post annum MLXX. cum eo anno archiepiscopus Lugdunensis esset, non Gausfredus, sed Humbertus, ut intelliges ex concilio Cabilonense ad illum annum. Male ergo alii anno MLV. alii MLXXII. celebratum asserunt. Ego circiter annum MLXV. constituo, quo sedebant episcopi omnes, qui hic nominantur. Suus igitur in Gallia Christiana locus esse Gausfredo debet inter archiepiscopos Lugdunenses, ante Humbertum. Cum enim anno MLXXVII. secesserit Humbertus in monasterium: si ei successisset Gausfredus, non potuisset huic interesse concilio, quod ante ann. MLXX. celebratum esse oportet.

CONCILIUM HELENENSE,

In prato Tulugiensi, in quo treuga & pax confirmata anno Christi circiter MXXV

Editum ex tabulario regio Barcinonensi a Stephano Baluzio V. Cl. ad librum xv. operis de Concord. sacerdot. & imper.

Hec est treuga & pax confirmata ab archiepiscopo Narbonensi domno Guiredo, & a Berengario Gerundensi episcopo, & a domno Raymundo Helenensi episcopo, & a comitibus Ruffilionensium, domno scilicet Gauzfredo, & a Guilberto filio ejus, & a domno Poncio Impunitanensi comite, & a domno Guillelmo Bitundunensium comite, & a domno Raymundo Ceritanensium comite, & a domno Gauzberto vicecomite de Castronovo, cum ceteris magnatibus Helenensis episcopatus, in Tulugiensi prato, quod est in comitatu Rossilonis.

Constituerunt namque predicti pontifices cum consensu ceterorum nobilium, ut in comitatu Rossilonensi, vel Confluentano, vel Vallispiriensis, ullus homo ecclesiam non infringat, neque cimeteria, vel sacras, xxx. passuum ecclesiasticorum in circuitu uniuscujusque ecclesie, nisi episcopus propter hominem excommunicatum, aut propter suum censum. Si vero aliquis homo aliter infringere ecclesiam, vel spatium xxx. passuum ipsius ecclesie in predicto episcopatu Helenensi: quidquid ei commiserit, emendet ut justum fuerit ipsi homini cui injuriam fecerit; & ecclesie, in qua fecerit, satisfaciat legaliter: & insuper compositionem sacrilegii Helenensis componat episcopo.

Ecclesias vero illas ubi castra fuerint constructa, sive ubi fures vel rapaces congregaverint furta, vel pradam, vel malefacta, tamdiu posuerunt eas jam dicti episcopi in defensione prescripte pacis, quousque querimonia predictarum ecclesiarum deteratur Helenensi episcopo; & ejus iudicio aut iuste emendetur quod in ipsis ecclesiis commissum fuerit, aut ab eodem episcopo ipsae ecclesie a defensione prelibate pacis separentur.

Idem episcopi prescripti constituerunt, ut in jam dicto episcopatu Helenensi nullus violenter infringat dominicaturas canonicorum vel monasteriorum, neque aliquid rapiat inde.

Clericum vero arma non ferentem, vel monachum, vel sanctimoniam, sive viduam, nemo apprehendat, nec illis aliquid injuriam inferat.

Villanum, neque Villanam, nemo apprehendat, nisi propter culpam quam ipse Villanus vel Villana fecerint. Et si eos apprehenderit, non distinguat nisi per directum.

Et ut pradam nemo faciat in jam dicto episcopatu de equabus, vel pullis, sive mulis earum, etatis unius anni: neque de bobus, neque de vaccis, sive vitulis earum: neque de asinis, vel asinabus, sive pullis earum: neque de ovibus, arietibus, hircis, capris, sive earum foetibus.

Manifones Villanorum nemo incendat, neque evertat.

Terras in contentione positas nullus Villanus labore, postquam commonitus fuerit ab eo in quo iustitia placiti non remanserit. Si vero ter commonitus: postea ibi laboraverit, & propterea damnum acceperit, non requiratur pro pace fracta.

Si quis autem fidejussor extiterit, si fidem non portaverit, de suo proprio pignoretur, nec pro Concil. General. Tom. XIX.

A pace fracta habeatur. Si quis autem predictam trevam & pacem infringere, simpli tantum compositione emendet illi cui infringere infra primos xv. dies. Si vero infra primos xv. dies simpliciter non emendaverit, compositionem mali quod intulit in duplo componat: ita ut medietatem istius duplæ compositionis habeat querelator; & alteram medietatem habeat episcopus, & ipse comes, qui adiutor fuerit eidem episcopo ad hanc justitiam faciendam.

Si quis autem predictam pacem vel trevam, & inde justitiam tacere noluerit, infra xv. dies quod querelator suam querelam presentaverit ante episcopum, & ejusdem clericos, ac comitem: ipse malefactor & consiliatores & adjuutores ejus emendare noluerint, egrediantur a treva & pace, & malum quod propter hoc illatum fuerit eis, non requiratur pro pace vel treva fracta. Et si malefactor & adjuutores ejus postea jam dicto querelanti ullum malum fecerint intra trevam, emendet pro treva & pace fracta.

Item predicti episcopi firmaverunt trevam domini: videlicet ut omni tempore teneatur ab omnibus Christianis, ab occasu solis quartæ seris, id est, Merchoris die, usque ad ortum solis secundæ seris, id est, Lunis die. Item continuatim teneatur a prima die adventus domini usque ad octavas epiphaniæ Domini quando festivas sancti Hilarii agitur. Item similiter continuatim teneatur a die Lunis quæ antecedit caput jejuni, usque ad diem Lunis qui est primus post diem Dominicam octavarum Pentecosten: & tres festivitates sanctæ Mariæ, cum suis vigiliis: & nativitatem sancti Joannis, cum sua vigilia: & festivitatem sanctorum Justi & Pastoris, & Abdon & Sennen, & sancti Felicis, & sancti Genesii, & sancti Nazarii, & sancti Laurentii, & sancti Michaelis, & festivitatem omnium Sanctorum, & sancti Martini: & duæ festivitates sanctæ crucis, & cathedra sancti Petri, & festivitate sancti Eusebii, quæ est xii. Kal. Septembr. & decollationem sancti Joannis Baptistæ: cum vigiliis, & cum omnibus noctibus jam dictarum festivitatum: & omnes dies & noctes quatuor temporum. Si quis autem infra hanc predictam trevam domini aliquid malum alicui fecerit, in duplum ei componat: & postea per iudicium aque frigidæ trevam domini in sede sanctæ Eulaliæ emendet.

Si quis autem infra hanc trevam hominem occiderit sine aliquo casu, ex consensu omnium Christianorum diffinitum est, ut omnibus diebus vite sue exilio damnetur: si autem cum casu fecerit, egrediat tamen a terra usque ad trimum quem episcopus vel canonici existimaverint esse imponendum.

Si quis autem infra hanc trevam se miserit in ager, vel ipsum ager stabiliter pro morte vel apprehensione alicujus hominis, aut pro apprehensione alterius castelli, & tamen si hoc agere non potuerit: similiter emendet ad iudicium episcopi & canonicorum ejus ipsam trevam domini, sicut faceret si fecisset quod agere tentavit.

V v v Item

de treva & pace infra xv. dies

ante episcopum & clericos & comitem

egrediantur a treva & pace

non requiratur pro pace vel treva fracta

emendet pro treva & pace fracta

continuatim teneatur a prima die adventus domini

usque ad octavas epiphaniæ Domini

quando festivas sancti Hilarii agitur

similiter continuatim teneatur a die Lunis

quæ antecedit caput jejuni

usque ad diem Lunis qui est primus post diem Dominicam octavarum Pentecosten

& tres festivitates sanctæ Mariæ cum suis vigiliis

& nativitatem sancti Joannis cum sua vigilia

& festivitatem sanctorum Justi & Pastoris & Abdon & Sennen & sancti Felicis & sancti Genesii & sancti Nazarii & sancti Laurentii & sancti Michaelis & festivitatem omnium Sanctorum & sancti Martini & duæ festivitates sanctæ crucis & cathedra sancti Petri & festivitate sancti Eusebii quæ est xii. Kal. Septembr. & decollationem sancti Joannis Baptistæ cum vigiliis & cum omnibus noctibus jam dictarum festivitatum & omnes dies & noctes quatuor temporum

Si quis autem infra hanc trevam domini aliquid malum alicui fecerit in duplum ei componat & postea per iudicium aque frigidæ trevam domini in sede sanctæ Eulaliæ emendet

Si quis autem infra hanc trevam hominem occiderit sine aliquo casu ex consensu omnium Christianorum diffinitum est ut omnibus diebus vite sue exilio damnetur si autem cum casu fecerit egrediat tamen a terra usque ad trimum quem episcopus vel canonici existimaverint esse imponendum

Si quis autem infra hanc trevam se miserit in ager vel ipsum ager stabiliter pro morte vel apprehensione alicujus hominis aut pro apprehensione alterius castelli & tamen si hoc agere non potuerit similiter emendet ad iudicium episcopi & canonicorum ejus ipsam trevam domini sicut faceret si fecisset quod agere tentavit

Item prohibuerunt ne in terminibus his, con-
 pugnatis trevis, videlicet tempore Adventus Do-
 mini, seu Quadragesimæ, nullus castrum vel
 munitionem edificare præsumat, nisi xv. diebus
 ante continuatas prædictas trevas hoc inchoaverit.

De prædicta autem treva, vel pace, querela
 ad episcopum, vel ad ejus canonicos, seu fatiga-
 tio omni tempore fiat: & sicut superius scriptum
 est in pace de ecclesiis, ita fiat. Et ipsi in qui-
 bus episcopus vel canonici prædicti se fatigaverint
 de direptione prædictæ pacis vel trevæ domini, si-
 ve fidejussores, vel hostatici pro pace vel treva
 domini, & malam fidem inde portantibus episcopo
 vel canonicis ejusdem sedis. excommunicentur
 ab episcopo vel a canonicis ejusdem sedis, cum
 protectoribus & adjuvantibus se. Quoad se con-
 tenderint sicut infractores pacis vel trevæ domi-
 ni, ipsi & res eorum non habeantur in pace &
 treva domini.

NOTA G. C.

Synodi locus in Helonenſi episcopatu, ubi extat ho-
 dieque, ut Baluzius adnotavit, oppidulum quod *Talun-
 jai* vocant: haud procul Perpiniano. Cum autem de u-
 nius Helonenſis parochiæ disciplina in hoc concilio sit
 actum: Helonenſe in prato Talugeni eo jure modoque
 appellavi, quo Sirmondus nolles Magalonenſe apud Jun-
 carias, & hujusmodi alia.

De tempore vix ulla, nisi ex episcoporum qui inter-
 fuerunt, ætate, capi conjectura potest. Helonenſem e-
 piscopum fuisse Raymundum anno mxxv. constat: cum
 eo anno, ut Sammarthani referunt in Gallia Christiana,
 ecclesiæ suæ possessiones aliquas acquisivisse reperia-
 tur. Eodem anno, & præteritis ac consequentibus Nar-
 bonenſi ecclesiæ: VVitredus, Gerondenſi Berengarius ejus
 frater, præfuit. Igitur circiter annum illum, quo tres
 illos simul episcopos fuisse certum est, collocandum hoc
 concilium potavi.

Cæterum quadrare in annum mxxlv. cui attributum
 fuerat, nullo modo potest. Nam eo anno Helonenſis
 episcopus erat Berengarius, quod cum ex multis aliis
 constat, tum ex actis ipsius conventus in ecclesia S. Mi-
 chaelis Pluvianenſis, ex quibus argumentum ducatur,
 tunc Helonenſem episcopum fuisse Petrum, atque hæc
 in parte concilii hujus contextum emendandum esse.
 Nam in illo conventu, Petri quidem episcopi nomen le-
 gitur, episcopatus nomine suppresso: sed legere pergen-
 ti statim occurrit diserte ac nominatim expressus Be-
 rengarius Helonenſis. Sedem autem illam non tenuit Pe-
 trus, nisi anno 1113. ut in notitia Helonenſium episco-
 porum perhibetur.

Eodem argumento conficitur, juramentum Gausfredi
 comitis Petro episcopo Helonenſi factum, quod concilii
 hujus extremum occupat locum in editione Baluziana,
 ad hanc synodum non pertinere.

Alia est in eodem loco habita synodus Helonenſis,
 quam hæc reservatam tanquam hæc nostra posterioriorem,
 ut titulus præferat. Verum cum eam propius, uti
 nox ostendam, inspexi: animadverti superioris esse tem-
 poris, quippe cui præfuerit Aulonenſis episcopus Oliva,
 qui anno mxxlv. obiit. Eam itaque rejeci in appendi-
 ceto.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIIUM

Sub Joanne Xiphilino Anno Mundano 6574. Ind. IV. Christi 1066. habitum.

Anno 1066.

JOANNIS XIPHILINI. C ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΕΙΦΙΛΙΝΟΥ.

De sponsalibus.

Περὶ μυστίας.

Suppl Manii
 App Tom II.
 pag 99.

Baluz. G. C.
 Rom tom I.
 lib III p. 111.

Menſis Aprilis die XXVI. feria quarta, in-
 diſione quarta, anno VICIIO LXXVI.
 præſidente Joanne, ſanctiſſimo domino noſtro
 & univerſali patriarcha, ad dexteram catechu-
 meniorum partem; adſidentibus ei ſanctiſſimis
 metropolitanis, Cæſarienſi, Ephelino, Hera-
 clienſi, Ancyrano, Cyziceno, Chalcedonenſi,
 Sebaſtienſi, Gangreno, Philippenſi, Hierapoli-
 tano, Coſtanti, Myſtleno, Chonenſi, Nacoli-
 nenſi: & Archiepiſcopis, Maroneſi, Proconceſi,
 Garellæ, Lemni, Boſpori, Gottie, Herculano:
 quum ad extremum veniſſent etiam Amaſe-
 nus, Melitenicus, Claudiopolitanus, Iconien-
 ſis, Hidruntinus.

ΜΗρι Α' σπιλιη κ ε. ημέρα δ. έκτημη-
 σιος δ. έτους εσφδ. αποκαθημίου Ιωάννη
 τῷ ἀγιωτάτῳ ἡμῶν δισπότῃ κ οἰκουμενικῷ πατριάρ-
 χῳ, ἐν τῷ δέξιότῳ μίρῳ τῆς κατηχυμῆσιων, συ-
 νειμαζωτων αὐτῷ πανρωτιῶν μητροπολιτῶν, τῷ
 Καίσαρειας, τῷ Εἰσίῳ, τῷ Ηρακλείῳ, τῷ Αἰγ-
 κύρας, τῷ Κιζίκῳ, τῷ Καλυκιδόνῳ, τῷ Σεβα-
 στίῳ, τῷ Γάγγρας, τῷ Φιλίππων, τῷ Γκραπό-
 λῆος, τῷ Κοτασίῳ, τῷ Μιτυλλῆος, τῷ Χοσῶν,
 τῷ Νεχωλῆος. Ἐ ἀρχιεπισκόπων, τῷ Μαρωνῆος,
 τῷ Προκοπήσῳ, τῷ Γαρέλλῳ, τῷ Λύμῳ, τῷ Βοσ-
 πόρῳ, τῷ Γοθῆος, τῷ Ηρακλίῳ. ἐλθόντων κ
 ἐν ὑσίρῳ, τῷ Αἰμασίῳ, τῷ Μελιτιῶν, τῷ Κλαυ-
 διουπολῆος, τῷ Ικονίῳ, κ τῷ Τδρῶνῳ.

Quamvis evidenter & expressis verbis in sy-
 nodali tomo promulgato a clarissimo patriar-
 cha, domino Sisinio, de prohibitis & incestis
 nuptiis, nihil de sponsalibus quoque sit com-
 prehensum: tamen quum jus * civile patris
 atque filii sponsam, filio vel patri omnino con-
 jungi propterea vetet, quod illa noverit locum
 habeat, hæc nurus, licet nuptiæ sequitæ non
 sint: idemque valeat in sponsa filii adoptivi,
 licet adoptio soluta sit, ut eam pater adopti-
 vus uxorem accipere nequeat; veluti nurum &
 filii sui conjugem; quum obtinuerit denique in
 huac usque diem, ut qui virginem sibi despon-
 derit, eamque vel morte amiserit, vel repu-
 dio, vel consensu, ræparumque legitimarum
 præstatione, ac deinde duxerit aliam, neque

Εἰ κ μή σποδῆλος κ κατὰ λῆξιν ἐν τῷ ἐπι-
 θεῳτι συνοδικῷ τῳμῳ παρὰ τῷ αοιδίμῳ πατριάρ-
 χῳ, κερῳ Σισινίῳ, ἐπὶ τῆς κεκολυμῆων κ ἀθε-
 μίτων γάμων, διέλησται, κ περὶ τῆς μυστίας.
 ἀλλ' ἐπεὶ κ τῷ τῷ πατρός μυστίῳ, κ τῷ τῷ
 ἀδελφῷ, κολίε παντάσῳ ὁ * πολιτικός νόμος.
 τῷ υἱῷ ἢ * τῷ ἀδελφῷ ζῆλονδαί, ὅς τῷ τῷ
 μῆ μητριάς τῆξιν ἔχῳ, τῷ δὲ νόμος, κῆν ὁ
 γάμος κ μή σποδῆλος. τῷ αὐτῷ δὲ Ἐ ἐπὶ τῆς μυσ-
 τῆς τῷ θεῷ υἱῷ, κῆν ἢ * θῆλῃος λυδῆ, κῆ
 διωαμῆς τῷ θεῷ πατρός ταύτῳ λαθεῖν, ὅς νόμ-
 οῦ, κ τῷ ἰδίῳ υἱῷ γαμετῷ. ἐκράτησε δὲ κ με-
 χει τῆς δῆρο, τὸν μυστοσάμῆρον κέρῳ, κῆν ἢ
 θεῳτῳ ταύτῳ ἀποβαλόντῳ, ἢ ὁσζῆξιν, ἢ συ-
 κῆν.

Man. G. D
 Ind de sup.
 s. h. usor.

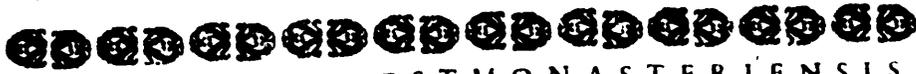

num est, quod ab ipsius mandato recedit atque
 dijungitur. Si enim ipse tam diserte rem ex-
 posuit, ac pronuntiavit; a Deo conjunctos, per
 homines separari non debere, sicut evangelica
 divinaque vox illa prodidit: quis neget secundum
 ipsius voluntatem incestas nuptias prohiberi, de-
 que sententia ejusdem illas habere locum, quae
 juxta sacros & ecclesiasticos canones mutuo
 consensu contrahuntur, & non prohibentur?
 aut si quis contumaciter ea rejiciat, quae de
 sacratum & synodali legum praescripto & ju-
 stitiae optimo geruntur, non id palam fuerit ad-
 versari Deo, & ab eo deficere? Verum enim
 vero ne quis ita furiosus sit, adeoque de po-
 testate exeat, ut in manus majoris & omni
 exceptione superioris judicis, adversando ei,
 quod bonum est, & ad malum declinando,
 incidere velit, itaque si cunctos divina lex &
 synodalis, etiam invidios ad meliora traducit,
 ne per sacram synodi sententiam excludantur:
 multo magis operae pretium est una cum ius-
 ticio synodali, & pontificali principem ipsum
 quoque decernere, qualique se praebere socium
 & adfessorem in iis, quae praecleara a sanctissi-
 mis, & divinitim pontificibus, ipsoque sanctis-
 simo patriarcha decreta sunt, & recte consti-
 tuta. Quoniam ergo per sententiam synodalem
 Aprilis mense praeterita indictione quarta pro-
 mulgatam a felicitis memoriae patriarchae, domi-
 no Joanne Xiphilino, & a sanctissimis metropo-
 litanis & archiepiscopis, quotquot id temporis
 ad urbem imperatricem erant, majestas inca-
 didicidit, in ea synodo de incestis nuptiis esse
 cognitum, quoniam scilicet pactis prohibere nup-
 tiae secundum sacros canones atque leges inhi-
 beri debeant, & qui vicissim ex locum habere,
 quae secundum leges sunt, nec synodi judicio
 vetantur: atque hoc nomine majestati meae iug-
 getum est, ut ab ea tale decretum confirmetur,
 ne ab aliquo forte vel metu, vel dolo
 malo, vel alio quodam modo non laudabili
 rescindatur: quum ejusmodi res divina sit &
 pia, preces oblatas exaudivit, & auctoritate
 principali placencia Deo corroboravit, eaque
 propter sacrae sanctae synodo quoque compri-
 bita; ut ne recte olim facta, de novo male sub-
 vertantur; neve loco moveantur immota, pro-
 fanaque (ut ita dixerim) fiant. Sancti enim
 majestas mea per hoc aureae bullae scriptum,
 ut factum illud a patriarcha pariter & synodo
 decretum, firmum ratumque sit, nec quicquam
 id vel nudo verbo in dubium audeat revocare,
 ac rescindere. Nam qui huic sacrae synodali
 sententiae adversatur, mox ipso facto fidei no-
 strae gubernacula subvertit, & anathematis factus
 est reus, abdicatusque a magna ecclesia remove-
 tur, velut inhumanus & consceleratus, qui &
 canonibus adversetur & eisdem rescindatur
 convellat. Quippe majestas mea praecleara di-
 juncta gesta per ipsam synodum obliquans,
 praesentem hanc auream bullam promulgavit,
 ad confirmandum & stabilendum ea: cui bul-
 lae rubris litteris subscripsit, & per eam verita-
 tem clariorem distans, verum ei sigillum, quasi
 quoddam aureum corollarium, adpendit. An-
 mundi VICIΩJLXXXVIII, hac ipsa tertiam
 indictione, mense Januario, quo & pia divini-
 tusque constituta majestas nostra subscripsit.

Α τειός εστι κ' εθνικός; ο Ιησ' αὐτῷ ἀποστάτης ἀλ-
 λοτριμύθιος τε καὶ διατριμύθιος. εἰ γὰρ αὐτὸς ῥητὴς
 ὑπὸς διττανότητε κ' ἑξομῆσσε, τὸς ἐκ Θεοῦ συ-
 νηνωμῶς παρὰ ἀνθρώπων μὴ χωρίζεται, καθά
 φησιν ἡ ἀγγελικὴ κ' θεία φωνή, ἵς ἂν ἀπιστή-
 σεσι, μὴ κατὰ βύλησιν αὐτῷ κωλυεῖται τὴ ἀθέμι-
 τα, ἀποβαίνειν δὲ κατὰ τὴν * ψῆφον κατὰ τὴς
 θείας κ' ἐκκλησιαστικῆς κανόνας * συνηνώμια κ' μὴ
 κωλύωμια; ἢ εἰ τις ἀκαυθαδίασαιτο ἀπὸς τὸ ἐκ
 τῆς πῶν θεῶν νόμων κ' συνωδικῶν οἰκονομίας κ' κε-
 λλευσῶς ἀείσης οἰκονομώμια, ἢ ἀντικρὺς ἐσιν ἀν-
 τίστασις Θεοῦ κ' ἀπόστασις τῷ πρᾶττῶμῶν, ἀλλὰ μὴ
 ἄτω τις μακίη, κ' πῶν οἰκείων ἐκκαίη φρενῶν, ὡς
 Β' μακίσην εἰς χεῖρας μεζόντων κ' ἀπαραίτητη κελύ,
 ἐκ τῆς ἀντινομίας τῷ καλοῦ, κ' ἀπὸς τὸ χεῖρον με-
 τιφορᾶς. εἰ γὰρ ἀπαντὶς ὁ θεῖος νόμος κ' συνο-
 δικὸς καταναγκάζει κ' μὴ βυλομῶς μετιφίρεσθαι
 ἀπὸς τὸ κρείττονα, ὡς ἂν μὴ τῆς συνόδου τῆς θείας
 ψῆφου ἑξομῆσσειτο, πολλῶ γε μάλλον ἅγιόν ἐστι
 μὴ τῆς ψηφομας τῆς συνωδικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς
 κ' τῶν κρατῶντα ἐπιληφίσεσθαι, κ' ὡς περ δὴ συμ-
 πρᾶττειν & συνδελεῖται πῶς καλῶς παρὰ πῶν ἱε-
 ρωπέων κ' θεοπέων ἀρχιερέων, κ' αὐτῷ τῷ πατρι-
 ρῶ πατεράρχῃ ψηφισθεῖτε, κ' οἰκονομηθεῖτε κα-
 λῶς. κ' γὰρ ἐπεὶ * διακρίσεις συνωδικῆς τοῦ μα-
 κείτου πατεράρχου κελίου Γωαννοῦ τοῦ Ἐπιφιλίου τε-
 γνημῶς κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς παρελθού-
 σης δ' ἰνδικτιῶνος, ἐτεπε κ' πῶν τότε ἐσδημῶντων κα-
 τὰ τὴν βασιλευσταν ἱερωπέων μητροπολιτῶν καὶ
 ἀρχιεπισκόπων, ἀνιμαθῶν ἡ βασιλεία μου; ὅτι συνο-
 δικῶς ἐκεῖνη τὴ περὶ πῶν ἀθέμιτων γάμων, πῶς
 τε ἐφέλουσιν οἱ κωλυμῶς κατὰ τοῦς θεῖους κα-
 νόνας κ' νόμους ἀναχαίττεισθαι, κ' πῶς ἀποβαίνειν
 οἱ κατὰ νόμους γινόμενοι, κ' μὴ συνωδικῶς κωλυ-
 ῶμιοι, καὶ ἐπιμῆθη τούτου ἐνεκῶ τ' βασιλεία μου,
 ὡς ἐπικυρωθῆται παρ' αὐτῆς τὴν περὶ τῆς κελίον,
 ὡς ἂν μὴ παρὰ τινος κατὰ φόβον τυχόν, ἢ δόλον, ἢ
 τροτοῦ ἄλλου οὐκ ἐπαινετῶ ἀνατρέποιτο, κ' τῷ τῷ
 πρᾶγμα θεῖον καὶ δεσβεῖς ἐπικουσι τῆς πῶν αἰ-
 τουμῶν αἰτήσιος, κ' ἐπεκράτου βασιλείας τῆ
 τῷ Θεῷ * ἀρίσανται, κ' κατὰ τοῦτο κ' τῆ θεία κ'
 ἀγία συνόδω * συνοδοξέσανται, ὡς ἂν τὰ παλαι
 πιστογμῶς καλῶς, ἐκκαμῆς καλῶς μὴ ἀναμο-
 χλῶσιν, κ' ἀκίητα μετιποιήσιν, κ' ὡς εἰσὶν
 ἀνιρα * γίνονται. Διεσέσεται γὰρ ἡ βασιλεία μου
 διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου, τὴν γυνο-
 μῶν πατεράρχικῆς κ' συνωδικῆς κελίον, θεβαίαν εἶ-
 ναι, & μὴ παρὰ τινος ἀχει κ' ψιλοῦ τοῦ λόγου πλ-
 μάσθαι ἀνακείνεσθαι τε κ' ἀναθέπεισθαι. αὐτόγρημα
 γὰρ, ὁ ἀντικρὺς τῆ τῆ θεία καὶ συνωδικῆς κελί-
 σεις, τῆς ἡμῶν πῶς ἀποσαντρέψει τῶς εἰα-
 κας, κ' ἀναθέματι καθυποβίβληται, & ἀποκῆρυ-
 κτος παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, κ'
 ἀντικρῶν τῶς κανόσι, κ' ἀναθέπεισθαι τῶς κ' δια-
 σαλῶν, ἀπᾶνθεμῶς τε & * παρανομῶντες. Καὶ
 γὰρ ἐπισφραγίσεσθαι ἡ βασιλεία μου τὴ κελίον
 καλῶς κ' οἰκονομηθεῖται συνωδικῶς, κ' τὸ παρὸν ἑξέ-
 θεο χρυσοβούλλου, εἰς ἐπικυρωσίν τε καὶ ἐπερῶσιν,
 ὑποσημηναμῶν ἐσ' αὐτῷ δι' ἐρωθρῶν γραμματέων, κ'

διὰ πῶτων τῶν ἀληθείαν φωνητῶν ἐπαγορευοῦσα, κορωνῶν ὡς περ δὴ τῶν χρυσῶν, τὴν ἀληθῶς σφρα-
 γίδα τούτω ἀπαιρωσασα, ἐν ἐτε τῷ σφῆ. τῆς παρούσης τετῆς ἰνδικτιῶνος, τοῦ Γανουαρίου μηνός,
 ἐν ᾧ κ' τὸ ἡμῶν δεσβεῖς & θεοσφραγῆτον ἰσησημῆναιτο κράτος.

ANNO CHRISTI 1049.

ANNO CHRISTI 1049.

CONVENTUS WESTMONASTERIENSIS,

Sub rege Edvardo confessore habitus, in natali domini anno gratie MLXVI. Indictione III. regni ejusdem regis xv. atque ultimo, presentibus Edvardo rege, Edgutha regina, Stigando archiepiscopo Cantuarie, Eldredo archiepiscopo Eboraci, ceterisque Anglie episcopis, abbatibus, capellanis regis, comitibus, ministris, seu thainis regis, & militibus, qui in chartarum sequentium subscriptionibus nominantur.

In quo actum fuit de dotatione, privilegiis, celebri assylo &c. ecclesia sancti Petri Westmonasteris, jam ab integro reedificata & dedicata, multisque diplomatibus amplissime munita, prout liquet a tribus chartis predicti regis Edvards, & epistolis Leonis papa IX. & Nicolai II. qua sequuntur.

CHARTA I. REGIS EDWARDIA duo ab utraque parte, * Eldredus & * Hermanus ^{VVestmonasterii} episcopi, & abbates Wilfricus & Elfvynus, qui ^{in post libo-} apostolo meam voluntatem & votum, & illorum ^{taentia} petitionem indicarent, & secundum ejus tenen- ^{ne-llis} tiam, quam mihi mandaret, promisi me omnia facturum. Factum est ergo quod volumus. Et venientes Romam legati nostri ex voluntate Dei inveniunt collectam synodum in eadem urbe, cumque expulissent meam voluntatem, & suam petitionem contra ducentis & quinquaginta episcopis, & alia multitudine sanctorum patrum: tunc apostolicus ex consilio sancte synodi hanc epistolam scripsit.

In qua, epistola Leonis papa IX. ad eundem regem recitatur: sed prater multa intermedia, (dotationem sine dubio continentia) desideratur charta exordium (quod harrangiam vocant) & conclusio.

Edvards Dei gratia Anglorum rex, &c.

Anglie data ^{conditio} S. Cite vos volo, quoniam tempore avorum meorum, patrisque mei, multa & gravia bellorum pericula afflixerunt gentem Anglorum, & ipsos tam a suis, quam ab extraneis concitata: adeo ut pene periclitata sit hereditaria regum successio, magnumque interlitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo successit, meque, habitum sit, invadentibus regnum Svevigeno & Cnutho filio ejus regibus Danorum, ac filiis ipsius Cnuthi, Haroldo & Harde Cnutho, a quibus & alter meus frater Alstedus crudeliter est occisus: solusque, sicut Joas occisionem Athaliez, sic ego crudelitatem eorum evasi. Tandem reseratu misericordie Dei, post plures annos, ego Edvards ad paternum solium reaccessi, & eo potius sine ullo bellorum labore, sicut amabilis Deo Salomon, tanta pace & rerum opulencia abundavi, ut nullus antecedentium regum similis mei fuerit in gloria & divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut asloret, ex opulencia & superbia contemptus invasit, immo cepti cogitare cujus dono & auxilio ad regni culmen evasi: quoniam Dei est regnum, & cui vult dare illud; & quia mundus transiit, & concupiscentia ejus: qui autem totum se subdit Deo, feliciter regnat & perpetualiter dives est. Itaque deliberavi me ire ad limina sublimium apostolorum Petri & Pauli, & ibi gratias agere pro collatis beneficiis, & exorare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi & posteris meis. Preparavi ergo & denumeravi expensas necessarias itineri, & honorabilia dona que ferrem sanctis apostolis. Sed gravius super re mæror habebat optimates meos, utpote memores malorum que sub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, & pro patrie rege absente, regnum noviter sedatum aliqua turbaretur hostilitate, & metuentes id quod sanctus Ezechias, ne si forte in via aut ægritudine, aut alio incommodo deficerem, hereditariis regibus careat, maxime quia nullum habebam filium. Itaque communi habito concilio, rogabant me ut ab intentione desisterem, pollicentes se satisfacturos Deo pro voto meo, tam in missarum & orationum oblatione, quam in larga elemosynarum distributione. Sed cum obnixè contradicerem, tandem utrique placuit, ut mitterentur legati

Rev. her. Roman. votis.

Legati mittentur.

Les episcopus servus servorum Dei, dilecto filio suo Edvardo Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Quoniam voluntatem laudabilem & Deo gratam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem reges regnant, & principes iusta decernunt. Sed quia prope est Dominus in omni loco invocantibus eum in veritate, & sancti apostolorum cum suo capite conjuncti, sunt unus spiritus, & suas preces æqualiter audiunt; & quia constitit periclitari regionem Anglicam ex tua dilectione, qui tunc iusti & sedulos ejus motus colibes: ex auctoritate Dei, & sanctorum apostolorum, & sancte synodi, absolvimus te a peccato illius voti, pro quo Dei offensam times, & ab omnibus negligentibus & iniquitibus tuis, ea nimirum potestate usi, quam Dominus in beato Petro concessit nobis, dicens: Quicumque solveris super terram, soluta erunt & in caelis. Deinde precipimus tibi sub nomine sancte obedientie & penitentiae, ut expensas quas ad illud iter paraveras, pauperibus eroges, & cœnobium monachicum in honorem sancti Petri apostolorum principis, aut novum contruas, aut vetustum emendes, & augeas, & sufficientiam v&ualium fratribus de tuis redditibus constituas, quatenus dum illi assidue inibi Deum laudaverint, & sanctis augeatur gloria, & tibi indulgentia. Cui loco quidquid contuleris, vel collarum est, vel conferetur, ut ratum sit, apostolica auctoritate precipimus: & ut semper habitatio monachorum sit, & nulli laicæ personæ nisi regi subdatur, & quæcumque privilegia ibi instituire volueris, ad honorem Dei pertinentia, concedimus, & robustissima auctoritate confirmamus: & infraactores eorum æterna maledictione damnamus.

Matth. 16. Cœnobium sancto Petro erigendum.

Hæc & alia apostolica mandata cum referrent nobis legati, interea revelavit beatus Petrus cuidam probabili vitæ monacho incluso, nomine Wulfino, voluntatem suam esse, ut destruerem locum qui dicitur Westmonasterium: quod a tem.

Vestmonasterium destruitur locum.

ANNO
CHRISTI
1066.

Rex epus de-
cimat, &c.

1051 ALEXANDER P. II. CONVENTUS

HENRICUS IV. IMP. EDVARD. CONF. RANG. 1052

ANNO
CHRISTI
1066.

tempore S. Augustini primi Anglorum episcopi institutum, multaque veterum regum munificencia honoratum, propter vetustatem & frequentes bellorum tumultus pene videbatur destructum. Cumque mihi hanc visionem meisque retulisset, & apostolicam litteram aequalia precepta detulissent: contuli voluntatem meam cum voluntate Dei, & cum totius regni electione, & dedi me ad reconstructionem ejusdem loci. Itaque decimari precepti omnem substantiam meam, tam in auro & argento quam in pecudibus, & omni genere possessionum: & destruens veterem, novam a fundamento basilicam construxi, & constructam dedicari feci quinto Kalendas Januarii: in qua collocavi ipsa die reliquias, quas Martinus papa, & Leo qui eam consecravit, dederunt Alfredo regi, & quas ipse a Carlemano rege Francorum dari sibi impetravit: cujus filiam pater ejus Ethelwulfus rex, post mortem primae conjugis, duxerat in uxorem, quaeque ab ipso ad successorem ejus Ethelstanum, deinde ad Edgarum, ad ultimum ad nos pervenerunt: scilicet duas partes crucis domini, & partem unius clavi, partemque tunice ejus inconsutilis, & de vestimentis sanctae Mariae, & reliquias apostolorum Petri & Pauli, Andream, Bartholomaei, Barnabae, & aliorum plurimorum sanctorum, & quinque capsas aliis sanctorum reliquiis plenas: & statui, ut quicumque reus majestatis regiae, vel cujuslibet alterius offensae, ad locum, in quo pausant istae reliquiae, confugerit, ejus rei & membrorum ac vitae impunitatem consequatur.

CHARTA II. REGIS EDVARDI confessoris, ecclesiae sancti Petri Westmonasteriensis concessa.

Desideratur exertium.

Sciatis omnes futurae generationes, me pro voti mei absolutione, peccatorumque meorum omnium remissione, pro animabus regum, tam successorum quam praedecessorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & stabilitate regni mei, & prosperitate totius Anglorum populi, loco illi, id est Westmonasterio, omnimodam libertatem, quantum ad potestatem terrenam concessisse. Et quod illi de ecclesiastica hoc regia libertate statuo. Eius igitur amoris stimulo & fide plenissima ac devotissima suffaltus, cujus largifusa miseratione in cathedra regali promotus sum, cum concilio & decreto archiepiscoporum, episcoporum, comitum, aliorumque meorum optimatum, prospiciens, hoc ipsi ecclesiae & habitantibus in ea, sive pertinentibus ad eam, utile fore, non solum in praesenti, sed in futurum, eligi sciendum, atque perpetui stabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Christi honore & amore, & pro reverentia summi apostolorum principis Petri, cujus patrocinio meipsum commisi, & pro devotione ac veneratione sanctorum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apostolorum, martyrum, confessorum, & virginum, ut omnipotens Deus per illorum suffragia sanctorum, depulsis cunctis adversitatibus, cum pacis & honoris sui stabilitate, ac perpetua tranquillitatis sublimatione, locum illum custodiat, disponat, & protegat, & pro magna dignitate sive regali excellentia ipsius ecclesiae, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem ecclesiae habeatur in perpetuum & observetur: ut neque nos, neque successores nostri, nec quilibet episcopus, nec qui-

cumque de judiciaria potestate, in ipsam sanctam basilicam, vel in manentes in ipsa, vel in homines qui cum suis terris vel qualibuscumque substantiis ad ipsam tradere vel devovere se voluerint, nisi per voluntatem abbatis, & suorum monachorum, ullam unquam habeant potestatem. Et sit haec sancta mater ecclesia peculiaris patroni nostri domini & magni apostoli ter beati Petri, libera & absoluta ab omni invasione vel inquietudine omnium hominum, cujuscumque potestatis esse videantur. Praeterea aliud constituo, atque in perpetuum confirmo, ut quicumque fugitivorum de quocumque loco, pro quacumque causa, cujuscumque conditionis sit, ipsum sanctum locum, vel prociunctum ejus, fugiens intraverit, immunitus sit omnino, ac plenam libertatem consequatur.

Si quis vero hanc nostram donationem augere & amplificare voluerit, augeat Deus dies ejus prosperos hic & in futurum. Si autem evenerit ut aliquis aut regum succedentium, vel alicujus personae homo, quod non optamus, diabolica temeritate fuerit elatus vel seductus, quatenus hoc nostrum statutum infringere vel minuire, aut in aliud mutare velit: sciat se perpetuo anathemate damnatum, nisi tamen satisfactione emendaverit. Si autem emendatione fuerit indignus, ipse quidem cum Juda proditore, gehennam ignibus cremabitur: sed haec charta nihilo minus in sua libertate permanebit, quamdiu Christiani nominis timor & amor in hac nostra gente perseverarint.

Ad ultimum, chartam istam conscribi & sigillari jussi, & ipsam manu mea signo sanctae crucis impressi, & idoneos testes annotari precepti ad corroborandam. Itaque propriam donationis libertatem ego Edvardus, Deo largiente; Anglorum rex, signum venerandae crucis impressi.

Ego Editha regina huic donationi regis consentiens subscripsi.

Ego Stigandus archiepiscopus consensu & subscripsi.

Ego Wlstanus episcopus, consensu & subscripsi.

Ego Leofricus episcopus, consensu & subscripsi.

Ego Hermannus episcopus consensu & subscripsi.

Ego Walterus episcopus consensu & subscripsi.

Ego Giso episcopus consensu & subscripsi.

Ego Wulfstanus episcopus consensu & subscripsi.

Ego Sivwardus episcopus consensu & subscripsi.

Ego Edvynus abbas consensu & subscripsi.

Ego Agellinus abbas consensu & subscripsi.

Ego Alsvinus abbas consensu & subscripsi.

Ego Leofricus abbas consensu & subscripsi.

Ego Agelvrrus abbas consensu & subscripsi.

Ego Valdvynus abbas consensu & subscripsi.

Ego Wulvoldus abbas consensu & subscripsi.

Ego Reynaldus cancellarius.

Ego Haroldus dux.

Ego Edvynus dux.

Ego Leofdvynus dux.

Ego Goden dux.

Ego Ergarus minister.

Ego Kendus minister.

Ego Wygodus minister.

Ego Radulphus minister.

Ego Robertus minister.

Ego Ednothus minister.

Ego Agelnodus, Wulficus, Syvvanus, Godricas.

Acta apud Westmonasterium quinto Kalendas Januarii, die sanctorum Innocentium, anno dominice incarnationis millesimo sexagesimo sexto, indictione tertia, anno regni serenissimi Edvardi regis vicelesimo quinto. Svyvergarius notarius ad

Asylum.

Anathema
violatorum.

* Pagina vult
legendam
anno 1066.
vi.

ANNO CHRISTI 1054.

vicem Reynaldi regis dignitatis cancellarii hanc chartam scripti & subscripsi. In Dei nomine feliciter. Amen.

Summo universalis ecclesie patri Nicolao Edwardus gratia Dei Anglorum rex debitam subjectionem & omnimodum servitium.

ANNO CHRISTI 1054.

CHARTA III. REGIS EDWARDI confessoris, ecclesie sancti Petri Westmonasteriensi concessa.

Habentur in hac charta, epistola regis Edwardi confessoris ad papam Nicolaum II. pro confirmatione privilegiorum ecclesie Westmonasterii, & epistola Nicolai papa II. ad regem Edwardum confessorem, qua petita annuit, & plura insuper privilegia.

IN nomine sancte & individue Trinitatis, propter eos qui iustitiam Dei contemnunt, & suam volunt constituere. Quoniam iustitiam Dei non sunt subiecti, procurandum est iis qui ecclesiarum Dei privilegia constituunt, ut multiplices chartas & multitudinem testium atque maledictionum congerant: quibus, etsi non semper, tamen aliquotiens pessimorum hominum impia protervia, & perniciose presumptio, totius proteratur, & retundatur, ac reverberetur, necnon fortissimo defensionis robore funditus eradicetur. Quapropter ego Edwardus, Dei gratia Anglorum rex, novum sacro omnibus futuris post me seculi generationibus, quoniam precepto Leonis papae, pro penitentia & remissione peccatorum meorum, renovavi & melioravi basilicam eam Petri, quae sita est prope moenia principalis Anglorum urbis Londoniarum, & ab occidentali ora ejusdem urbis dicitur Westmonasterium, quae aedificata quidem fuerat antiquitus sub Mellito, London primo episcopo, socio & contemporaneo sancti Augustini primi Cantuarum archiepiscopi, & per ipsum beatum Petrum, angelico famulante servitio, sanctae Crucis impressione & sacri christi permixtione dedicata: sed per frequentes incursiones barbarorum, & maxime Danorum, qui, patre meo Aethelredo vivente, irruptionem in Angliam fecerant, & eo mortuo, cum fratre meo Edmundo dimidium regni sub amicitiarum pacationem tenerant, fratremque alium Alfredum miserabiliter interemptum enecaverant, neglecta penitus & destructa videbatur.

Ecclesia Westmonasteriensi a quo primam condita.

Rex legatos Romam mittit.

Cum ergo renovassem eam, & multa privilegia regis potestatis & apostolice auctoritatis per beatum Leonem papam in ea constituissem: defuncto ipso Leone, & confirmato in ejus loco Nicolao, placuit mihi renovare, meliorare, & confirmare consuetudines & donationes pecuniarum, quas antecessores mei reges sancto Petro instituerant, propter devotionem summam quam habuit semper Anglorum gens erga eum & ejus vicarios. Itaque propter hoc negotium & alia quamplura, legatos misi Romam, episcopum nomen Aldredum, & duos electos ad ordinandos episcopos, Glifonem scilicet & Walterum, ut a domino papa sacrarentur. Venientes autem Romam, ab apostolico Nicolao honore quo decebat suscepti, invenerunt ibi ad synodum congregatam multitudinem magnam episcoporum, abbatum, monachorum, & clericorum, ceterorumque fidelium: cumque audiente synodo sum legationis causam perorarent, hujus summam epistolae domino papae obtulerunt.

GLorificamus Deum, qui curam habet suae sanctae ecclesiae, quoniam in loco boni praedecessoris, vos optimum successorem constituit. Quapropter iustum judicamus apud vos, velut ad solidam petram, accurrere, & probare omnes bonas intentiones nostras, & vestram notitiam atque societatem in bono habere: quatenus eas donationes & privilegia quae obtinuimus apud praedecessorem vestrum, renovetis & augeatis nobis: videlicet, ut quod ille injunxit nobis sub nomine obediencie ac penitentiae, propter votum quod voveram ire Romam, & in remissionem omnium peccatorum meorum, construere coenobium monachorum in honorem apostoli Petri, ratum faciatis, & privilegia possessionum & dignitatum ejusdem loci confirmetis, renovetis, atque augeatis, & in perpetuum immutabilia stare decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & consuetudines pecuniarum, quas habet sanctus Petrus in Anglia, & ipsas pecunias collectas, cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac solennem memoriam haberi instituat, totius gentis Anglorum, coram corporibus sanctorum apostolorum. Valet.

Petit privilegiorum renovationem.

accurre.

Confirmat donatum S. Petri, &c.

His igitur litteris a summo pontifice susceptis, cum feliciter ad votum suum omnibus peractis a Roma redirent, consulente sancta synodo, transmissam a domino papa mihi detulerunt epistolam.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, gloriosissimo ac piissimo, omnique honore dignissimo, spirituali quoque filio nostro, Edwardo Anglorum regi, visitationem omnimodam, salutem mellis suam, & benedictionem apostolicam.

OMnipotenti Deo referimus grates, qui vestram prudentissimam excellentiam in omnibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum apostolorum principem, & nobiscum habere dilectionem & in omnibus apostolicis consentire censuris. Litteras igitur vestras nobilitati transmittimus, & per eas societatem sanctorum apostolorum & nostram vobis damus, orantes misericordiam illius qui est dominus omnium, & rex super omnia solus, ut ipse vos participem faciat ex omnibus, si qua sunt coram Deo, bonis operibus nostris: & fratres nos, ac socios in sua dilectione constituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem nostri obsequii vobis reconsignet in suo regno, quam nobismetipsis provenire optamus. Erimus etiam deinceps pro vobis sine dubio orantes assidue, ut ipse Deus vobis subjiciat hostes & inimicos, qui contra vos voluerint insurgere: & confirmet vos in paterno solio & propria hereditate. At beatus Petrus sit vobis custos & adjutor semper in omni tribulatione. Claret enim Anglorum reges, pro reverentia & devotione, quam exhibuerunt, beato Petro, gloria & honore floruisse, ac ipsius patrocinio famosis triumphos obtinuisse: cujus beati apostoli meritis, vestro desiderio & voluntati omnipotens Deus praestet effectum, & confirmet vobis paterni regni imperium, & tribuat pacis incrementum, & post praesentis vitae decursum, perducatur ad aeternum permanentis gloriae imperium. Renovamus

Regem suscipit in locum apostolicum.

Laudat Anglorum regem piissimum in faciem Petrum.

ANNO
CHRISTI
1066.ANNO
CHRISTI
1066.

Ego Willelmus episcopus Londoniensis ecclesie, A
ad omnia superscripta consentiens, subscripsi.
Ego Hermannus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Wulfwinus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Walgerus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Leofricus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Giro episcopus consensit & subscripsi.
Ego Wulfstanus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Sivwardus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Goduwinus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Agellus episcopus consensit & subscripsi.
Ego Eduvinus abbas consensit & subscripsi.
Ego Agelvius abbas consensit & subscripsi.
Ego Leofricus abbas consensit & subscripsi.
Ego Baldevinus abbas consensit & subscripsi.
Ego Wulfsvoldus abbas consensit & subscripsi.
Ego Edmundus abbas consensit & subscripsi.
Ego Reynaldus regis cancell. regei & sigillavi.
Ego Osbernus regis capellanus.
Ego Petrus regis capellanus.
Ego Rodbertus capellanus.
Ego Haroldus dux.
Ego Eduvinus comes.
Ego Gud comes.

Ego Leofsevinus comes.
Ego Markerus comes.
Ego Esgerus minister.
Ego Condius minister.
Ego Radulphus minister.
Ego Rodbertus minister.
Ego Ageloodus minister.
Ego Wygodus minister.
Ego Adnothus minister.
Ego Wulfricus miles.
Ego Syvvardus miles.
Ego Godricus miles.
Ego Colo miles.

B
Ego Wulfsvardus miles.
Omnes consentientes subscripsimus stabili a p
Vestmonasterium, quinto Kal. Januarii, die
sanctorum innocentium, anno dominice incar
nationis millesimo sexagesimo sexto, indictione
tertia, anno regni Eduvardi nobilissimi & clemen
tissimi regis vigesimoquinto.

Ego Alfgatus notarius, ad vicem Reynaldi
regis dignitatis cancellarii, hoc privilegium scripsi
& subscripsi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIIUM IN PROVINCIA GRADENSI

A Dominico Patriarcha anno 1066. celebratum.

Suppl. Mon.
Pag. 1370.

Concilii huius mentio, & decretum in causa
jurium quorundam, que in vicarium eccle
siae S. Stephani Muranensis indicabat sibi pleba
nus Sanctae Mariae, a Muranis; decretum, inquam,

istud insertum est in acta concilii Veneti anno
1152. celebrati, quod ex nova Ughelli editione
ad eundem annum referimus. Quare huc lectores
transmitto.

CONVENTUS COMPENDIENSIS

In quo actum Placitum pro Monasterio S. Medardi adversus Albericum Cociacensem.

Ea Mabil de
re diplom.
6. p. 287.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Ego
Philippus gratia Dei Francorum Rex. Dum
sub tutore degerem Balduino marchione, meo
patre nuper defuncto, in diebus pueritiae meae
Compendii est habitum colloquium publicum,
cui interfuit praedictus Marchio Balduinus meus
(ut praedixi) patronus cum Gervasio Remensi
Archiepiscopo, & aliis pluribus Episcopis, scilicet
Adelardo Suesionensi, Vvidone Ambianensi, alte
ro Vvidone similiter Beluncensi, Balduino No
viomensi, ac Drogone Tarvanensi, cujus convo
catio & confessus propter complures manifeste
factus est proclamationes, quas adversus Albericum
Cociacensem Abbas sancti Medardi Raynoldus
iuste habebat, qui advocatoria & consuetudine
iniqua terras S. Medardi, possidere volebat, sci
licet in terris S. Medardi ubicunque vellet, praedi
um sibi praeparari faceret, & a caenobio S. Me
dardi & Vico castro media via de suo castello
rusticos & incolas ad suam iustitiam venire com
pelleret, & in hostem profecturus equos secum de
praedictis villis, quantoscumque vellet, duceret;
& equites eorum secum ire cogeret. Mercatores
denique & vini conductores de Flandrensi natio
ne ad terras S. Medardi venientes iustificare vole
bat, quod retro inauditum, ac ei illicitum
erat, nisi prius proclamationem apud Abbatem
aut procuratores villarum faceret. Denique mer
catores quatuor comitatuum, scilicet Noviomens
is, Viromandensis, Ambianensis, Santes nullus
antecessorum suorum aliquo modo cunctes aut re
Concil. General. Tom. XLX.

deuntes, sicut ille usque ad istius diem procla
mationis iniuste fecit, inquietare praesumpsit;
quoniam eorum procuratio erat sub tutela sticu
jus monachi ad hoc & his similia procuranda
constituti. Et quia nihil horum quae supra me
moravimus sibi potuit acquirere, nec donec, nec
vestitura, nec testimonio; omni submoti ratione,
communi censura totius conventus Episcoporum
atque laicorum, injuriam quam saepe supra memo
rati Sancti loco iniuste intulit, legaliter con
victus emendavit, ea conditionis conventionem, com
muni praesentium stipulatione, ut si amplius
aliquid horum fecerit & inde proclamationem
Abbatis habuerit, nisi postea infra quindecim dies
quod commisit emendare, & proclamata restitu
ere procuraverit, Silvanctis in captivum se con
ferat, donec capitale legaliter reddat, & decem
libras auri regio sisco pro intata injuria, & te
meritate, antequam discedat, persolvat. Quam
etiam conventionem manu sua tuoc in manum Bal
duini marchionis mei tutoris misit; seque jura
mento firmaturum, quandocumque eum mon
erem, spondit: Ut ergo huius ratio conventio
nis in perpetuum rata permaneret & inviolabilis,
ego Philippus puer Francorum anno Incarn
ationis Dominicae millesimo sexagesimo sexto In
dictione IV. regni vero mei an. quinto, manu
propria firmavi, & sigilli regii impressione firma
re iussi, & signatam manibus multorum praesen
tium Regi Francorum fidelium corroborandam
tradi praeci.

1. copiam.

X x x

Si.

1059

ALEXANDER P. II.

CONCILIUM

PHILIPPUS I. R. FRANC.

1060

ANNO CHRISTI 1060.

- Signum piissimi Regis Francorum Philippi.
- Signum Baldvini Comitis nobilissimi.
- Signum Gervasi praelarissimi Remorum archiepiscopi.
- Signum Alardi tunc temporis Suefforum dicti episcopi.
- Signum Vvidonis Ambianensium episcopi.
- Signum alterius Vvidonis Belvacensium episcopi.
- Signum Baldvini Noviomensium episcopi.
- Signum Drogonis Tarvanensis episcopi.
- Signum Rodulfi Comitis.
- Signum Vvillelmi Suefforum Comitis.
- Signum Vvidonis Comitis Pontivenfis.

- Signum Anselmi Hufseleg.
- Signum Vaczelni.
- Signum Rodulfi.
- De familia Regis, Signum Baldrici.
- Signum Ingenulfi.
- Signum Frederici.
- Signum Amalrici.
- Signum Vvidonis.
- Signum Rotberti advocati.
- Signum Johannis de Vico S. Medardi.
- Signum Drogonis.
- Signum Adonis.
- Signum Ledonis.
- Signum Fulberti.

ANNO CHRISTI 1060.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Sub Joanne Xipolino Patriarcha Anno Mundano 6575. Anno Christi 1067.

Anno 1067

ALTERA SYNODALIS B E T E P A Σ T H O Δ I K H

sententia

Απόφασις

De sponsalibus.

Περὶ μηστίας.

Suppl. Mansi App. to II. pag. 101. Jur. Grec. Rom. tom. II. p. 111.

Mensis Martii die XIX. indidione IV. anno VICIICLXX. presidente Joanne, sanctissimo domino nostro, & universali patriarcha, in minore secreto, adfidentibus ipsi magistratibus quibusdam ordinis senatorii, praeterque hos sanctissimis metropolitanis, Caesariensis, Heracliensis, Niceno, Chalcedonensis, Tyancensis, Neocaesariensis, Amoriensis, Coryaui, Amastridis, Caelesensis, Colonienfis: & archiepiscopis, videlicet archiepiscopo Selybriz, Rusii, & Gotthie.

Mηνι Μαρτίῳ 19. ἐπισημῆτους δ. ἔτους 5 φος, προκαθημῆς Γωάννη τῷ ἀγιωτάτῳ ἡμῶν διαπότη καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῳ, ἐν τῷ μικρῷ συγκρίτῳ, συνεδριαζόντων αὐτῷ καὶ τινὶ ἀρχιεπισκοπῶν συζηλητικῶν, ἀπὸς τότεῖς δὲ καίτοι καίτοι μητροπολιτῶν, τῷ Καισαρείας, τῷ Ἡρακλείας, τῷ Νικαίας, τῷ Χαλκηδόνος, τῷ Τισόνων, τῷ Νεοκασαρίας, τῷ Ἀμορείου, τῷ Κορυαίου, τῷ Ἀμαστρίδου, τῷ Κελσιῶν, τῷ Κολωνίας, καὶ ἀρχιεπισκοπῶν, τῷ Σηλυβρίας, τῷ Ρουσίας, καὶ τοῦ Γοθίας.

Eodem die, quum omnes ordinis senatorii proceres abscessissent, & advenisset metropolitanus Patrensis, & Nicetas lynceillus, de sponsalibus est propofita quaestio: num scilicet in contradibus nuptialibus, ubi cognationis lex impedimentum adfert, sponsalia pro nuptiis habenda sint: ut vel permittatur, quod subiequutum est, conjugium; vel prohibeatur, tamquam illicitum, & legibus contrarium, & in sacros canones impingens. Interrogati vero cuncti, qui coram aderant, sanctissimi pontifices, communiter sententia de quaestione controversa responderunt, ejusmodi contradum prohibendum esse, quoties celebratis sponsalibus, nec sequentis nuptiis, cum persona quapiam vel ob cognationem, vel ob admittatem manifestam verita, contradus alius instituitur: partim, quod nonagesimus octavus canon sanctae universalis sextae synodice ad verbum statuat; QUI ALII DISPONSATAM, viro adhuc superstitute, duxerit uxorem, adulterii crimine tenetur: (quippe nisi patres illi divini sponsalia loco nuptiarum habuissent, sed pro re quadam diversa; quoniam modo adulterii crimen impugnent ei, qui cum desponsata cum altero matrimonium contrahit? Nam haud dubie cum nupta committitur adulterium, nec citra discrimen eandem poenarum rationem ac modum tam in adulterio, quam in scortatione, canones statuunt) partim, quod & jus civile titulo v. libri xxviii. Basilicorum, in hanc sententiam loquatur. Patris

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν συζηλητικῶν ἀπάντων ὡς χωρησάντων, ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ μητροπολίτου Πατρῶν, καὶ συγκλήτου Νικηταί, ἀπετίθη τὸ τῆς μηστίας ἀμφισβητούμενον. εἶχε γὰρ ἐν ταῖς γαμικοῖς συναλλαγμασιν, ὅσα συγγενείας ἐστὶ νόμος, κωλύειν ἐπαιεῖν, ἀπὸ γάμου ταῦτῳ λογιζομένῳ, καὶ ἢ ἐπιβραβεῖται τὸ μὴ τῶν μίλλον ἀποβῆναι σπουδαίον, ἢ ἀποβῆναι, ὡς ἀδυσμένον, καὶ νόμος ἐναντιώμενον, καὶ θεοῖς κατὰ προσκοπῶν. καὶ ἠρώτηθησαν οἱ παρευρισθέντες ἀπαντες κληρικῶν ἀρχιερεῖς, καὶ εἶπον κοινῇ γνώμη κατὰ τὸ ἀναμφίβολον, κωλύειν εἶναι τὸ συναλλαγμα, ὅσα μηστίας ἀποβῆναι, καὶ γάμου μὴ ἐτακολευθῆναι, ἀπὸς τὴν ἀπόστολον ἢ ἀπὸ συγγενείας, ἢ ἀπὸ ἀγχυστίας ἀποφασίως εἰρηγόμενον, μίλλει ἔπρον τιλεθῆναι συναλλαγμα. τὴν μὲν τὴν ἐκκοσμοῦ ἑδῶν κατόνος τῆς ἀγίας οἰκουμενικῆς ἐκτῆς συνόδου, αὐτῷ κατὰ ῥῆμα δεδραμμένοντος. ὁ δὲ ἑτέρῳ μηστίας εἰσεῖσαν εἶτε τὸ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον ἀγόμενος, τὸ τῆς μοιχείας ἐπιβραβεῖται ἐγκλήματι. (εἰ γὰρ μὴ ἐλογίζοντο οἱ θεοὶ πατέρες τὰ μηστίας εἰς γάμου τῆσιν, ἀλλ' ἀλλό τι, πῶς ἂν μοιχείας ἐγκλήματι τὴν συναπτόμενον τῇ ἑτέρῳ μηστίας ἀγόμενον ἐπιβραβεῖται, ἀπὸς ἐκκαυδρον γὰρ προδήλως ἢ μοιχεία πλημμελεῖται, καὶ ἀδιάφορον οἱ κατόνος τὴν τῆς ἐπιτιμίων λόγον καὶ τῶσιν ἐπὶ τῆς μοιχείας καὶ τῆς πορείας ἢ ἰδιότητος) τὴν δὲ καὶ τὴν πολιτικῶν

* Alii vel 11. S. D. de nuptiis.

ANNO CHRISTI 1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

τικῶ νόμου ἐν τῷ ε. τίτλῳ τῆ κη. βιβλίῳ τῆ βασι-
 λικῶν ἐπὶ λειγοντος· τῷ τῷ παθῶς μου, ἡ * τῶ α.
 δελφῷ μου μνηστῆ ἢ δωρεῖται λαμβάνει, καὶ γα-
 μεταὶ αὐτῆς οὐ γέγονασιν. ἢ μὴ γὰρ μηλείας,
 ἢ δὲ νύμφης ταξίν εἰσχει. ἢ μετὰ τινα κεφάλαια
 καὶ πολλὰς ἔχει ὁ πατήρ μου, οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβά-
 νων. οὐδὲ μητέρα τῆς ποί μου μνηστῆς. γίγνηται
 γὰρ μου ποσειδά. Ἄλλοι οὐκ ἐπὶ τούτῳ, ὡς
 αὐτὶ γάμου τῷ μνηστῆρι οἱ νομοθέται ἴδοντο, καὶ
 ἀδίστοιχοι τὸ συμβαίνειον ἤρσαντο, καὶ μὴ οἶοντι συ-
 ναπτῆσαι ἰδίωσιν. καὶ τούτῳ ἐπὶ ἀρχιεπίσκοπος.
 μὴ γὰρ τὸ ἀεθμῆσθαι τὰς ἐξ αἱμάτων κω-
 λυσεις, ἐπαύσθη. καὶ δὲ καὶ ἔπειτα, ἢ διὰ θε-
 μὸν συγγενείας, διὰ δὲ ἀρχιεπίσκοπον μὴ ἀφοβαίνον-
 τος. Ἐ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιούτων κωλυμα-
 των, συμπίπτουσι καὶ τὰ ἐρημίδια κεφάλαια. καὶ οἱ
 συμπαρόντες * πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς τῷ ποταμῷ
 κατοικῆτε καὶ νομικῆ Γνωμῆ ὁμογνωμόνησαν, καὶ
 οὕτω φρονεῖν τι καὶ λέγειν ἀνωμολόγησαν, καὶ μηδεὶ
 τι ἐναντίον φρονεῖν ἢ πράττειν. * ὁμοθῶνος ἔδει-
 τον. ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς ἐκ ἐρωστικῆν παραγγελίαις
 οὕτω ποιεῖν καὶ χειροθετεῖν ἔφασαν, ὡς οἷστις μνη-
 στῆσάμμος τινα, καὶ μὴ κατὰ γάμον συναφθεῖς,
 ἀποσταθῆ ταύτης οἰσθήποτε τρώτω, εἴτω ἔπειτα νομι-
 μῳ γάμῳ συναφθεῖ, οὕτω ἱερέως χειρονομεῖται δεχέ-
 ται, οὕτω χειρονομήσας ἴσως ἐξ ἀγνοίας ὀφείλειαν
 τινα ἔχει, ἀλλὰ τῆς ἐρωστικῆς, ὡς διγάμος, ἀλ-
 λοτεροῦται. ἔπειτα καὶ τῷ ἔπειτα μνηστῆσιν εἰ τις
 ἀγάγηται, ὡς ἐρωστικῆς βαθμὸν ἰμποδίζεται ἀ-
 ναλαίκεται. οὕτω καὶ γινώσκουσι καὶ λέγειν ομοῦ πάν-
 τος κατέθεστο, καὶ οὕτω πράττειν ἐκ παντὸς χρι-
 ῶν, ἐξερῆσθαι.

Περὶ κληρικῶν συνγορεύων.

Τὸ σημεῖωμα τοῦ πατεράρχου κυρίου Ἰωάννου ἔχει οὕτω.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ε'. ἡμέρα γ'. ἐπιμελήσεως
 ἢ. Πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναχῶν
 καθορώμεντες ὑποθέσεις ἀλλοτρίας ὑποδομίας, καὶ
 ὑπεραγωνίζεμεν τῶν δικαιοσύμων ἐν πολιτικῷ α-
 ἐκκλησιαστικῷ δικαιοσύνῳ· ἀλλοτρίων τῆς ἐκκλησι-
 ατικῆς συνθέσις, καὶ τῆς τῶν νομίμων ἀνελευθείας τὸ
 πρατήριον κεναντες, διωρίζομεθα, μηκέτι τοῦ λοι-
 ποῦ μὴ τε μοναχῶν μὴ τῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν
 ἀλλοτρίας ἀγωγὰς ὑπεσπρόχουμον, ἐν δικαιοσύνῳ
 συνηγορεῖν. ἐργολαβία γὰρ ἀντικρὸς τοῦτο· καὶ οὐκ
 ἀντις τοιούτων διαπρατήριον, τῷ ἀπὸ τῆς ἡ-
 μῶν μετεώρητος ἐπιτίμῳν διαφθῆται· καὶ οὐκ εἰ
 μή πως ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως ὄψεως, κελῶδεῖται
 κατ' ἡμῶν ὑπεραγωνίζεσθαι θάτερον μερὸς τῶν δικα-
 ζομένων. τῆνικαῦτα γὰρ ἔχει σὺν τῷ ἀμειλίῳ καὶ
 τὸ ἀνεπιτίμητον. τὸ δὲ παρὸν σημεῖωμα ὑπεραγω-
 ρῆσαι ὀρίσθη καὶ ὅσοι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς
 ἵνα ἐπιπέδω εἰδῶσιν λαβόντες τοῦ ἡμετέρου διορισ-
 μῶ, μὴ προσδέχονται τοὺς τοιούτους ἐπὶ τῷ τῷ
 ὅλως συνηγορεῖν.

stativae mei sponsam, uxorem ducere non
 possunt, dicere eorum uxores non fuerint. Nam
 illa videtur, hinc natus locus habet. Item,
 post capita quaedam: Quamvis multas pater
 meus habuit, nullam earum duco: nec ma-
 trem sponsae quondam meae, quippe mea lo-
 crus fuit. Igitur & in hoc periculum est, le-
 gum conditores habuisse sponsalia pro nuptiis,
 & illicitum existimasse, quod consequitur,
 laxissimeque, non posse conjungi, atque hinc
 de adfinitate, nam post enumerata sanguinis
 impedimenta, subiiciunt: Sunt & alia nup-
 tiae, quae non ob jus cognationis, sed propter
 adfinitatem non procedunt. & in huiusmodi
 impedimentorum enumeratione, praedicta quo-
 que capita collocantur. Ac praesentes una san-
 ctissimi pontifices in hanc canonicam legalem-
 que sententiam consenserunt, ita se sentire ac
 dicere professi, nec diversum quid se vel cogi-
 tatione, vel factis probare, velut una voce
 pronuntiarunt: quandoquidem & in renuntia-
 tionibus ad sacerdotium, ita se tum facere,
 tum manus imponere dicerent ut quum quis
 aliqua sibi desponsata, nec in matrimonio copula-
 ta, quocumque modo eam deserens, aliud deinde
 legitimum matrimonium contraxerit; nec
 sacerdos ordinetur, nec forte per ignorantiam
 ordinatus, quidquam fructus inde referat; sed
 sacerdotio, veluti digamus, excedat. Nam &
 qui desponsatam alii duxerit, ad sacerdotii gra-
 dum adicendere prohibetur. Sic se tum judi-
 care tum dicere, pariter omnes deposuerunt;
 & sic ab omnibus faciendum pronuntia-
 runt.

De clericis causas agentibus

Subnotatio patriarchae, domini Joannis, sic habet.

Mense Februario, xvi. die, III. indidionis.
 ne. Cum multos ecclesiasticos & mona-
 chos videremus alienas causas subeuntes, &
 pro iis decertantes, qui in civilibus & eccle-
 siasticis iudiciis litigant; ab ecclesiastica con-
 suetudine, & legum gravitate quod fiebat, alienas
 causas suscipiens in iudicio defendat. Id enim
 est aperte mercenaria opera: & nemo tale quid
 agens, nostrae moderationis supplicium effu-
 giet: praeterquam si forte cum sit causa eccle-
 siastica, a nobis jubeatur alterutrius litigantium
 partis defensionem suscipere. Tunc enim praeter-
 quam quod erit reprehensionis expertus, in pen-
 nam quoque non cadet. Praesens autem subno-
 tatio omnibus quoque civilibus iudiciis legi
 iusta est: ut cum nostri decreti scientiam ha-
 buerint, eos omnino non admittant ad ullo-
 rum causas agendas.

ANNO CHRISTI 1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

1067

ANNO
CHRISTI
1064.

SYNODUS MELPHIENSIS,

ANNO
CHRISTI
1064.

Et Salernitana ab Alexandro II. celebrata.

Et Uel. II.
et. Sacra II.
9. in Salerni-
tana.*Alexander Episcopus Servus Servorum Dei.*

NOTUM SIT omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis, quoniam in Synodo, quæ sexto Pontificatus nostri anno apud Melphim in Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis, quæ est ejusdem civitatis sedes Episcopatus, præsentibus nobis, & aliis Coepiscopis, & Abbatibus die Calendarum Augustarum celebrata est, confrater noster Alphonsus S. Salernitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus de hæreditatibus eidem Ecclesiæ pertinentibus, quas Guillelmus filius Tancredæ, & milites sui invaserant, querimoniam fecit. Unde cum a nobis hac de ratione vocatum, ut quæ violenter invaserat iuste eidem ecclesiæ redderet, paternæ caritate monuimus; sed quia in contumacia sua perdurans obedire nobis, & tanto Conventui noluit, iudicio totius tacti Concilii eum, & fautores suos a liminibus sanctæ ecclesiæ sequestravimus, & anathematis vinculo, quousque resipisceret, innodavimus: sed postea inspirante sibi illo, qui neminem vult perire, ad penitentiam, & ad emendationem, cum Salerni essemus, ante nostram præsentiam cum militibus suis humiliter venit. Quapropter Episcoporum, & Abbatum, & aliorum fidelium congregato conventu, inter quos fuerunt Joannes Tusulanensis episcopus Cardinalis, & Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, & Ambrosius Terracinenensis episcopus, & Balduinus Melphis episcopus, & Stephanus Trojanus episcopus, & Ingilbertus Tusculensis episcopus, & Gisulfus Salernitanus Princeps cum fratribus suis Guidone, & Joanne, Robertus Dux, & Rogerius Comes frater ejus, & alii plures Longobardi & Normanni, idem Guillelmus, & Girmondus filius Girmundi, qui dicitur de Muli miles, ejus hæreditarius S. Salernitanæ Ecclesiæ nominatim curtem S. Petri Dataro, & curtem S. Viti de Siler, quæ sunt juxta eundem fluvium, & Ecclesiam S. Michaelis Archangeli, quæ sita est in crypta montis, qui dicitur Aureus, cum omnibus hominibus, & pertinentiis suis, & res de lacu ma-

Ajore cum toto ipso lacu, & res de Tusciano, & de Lama, & de Rivoalto; & de Asa, & de Peccentino, & Juluni, & Salsanicum, & Forino, & Anguillario, & Prato & omnes alias res ipsi marti Ecclesiæ, & ceteris Ecclesiis Salernitanis pertinentes sub nomine fidei, quam Deo & S. Petro debebant, in manus vestras resutaverunt, atque dimiserunt, & se confirmaverunt esse sub anathemate, si eas amplius præsumerent invadere. Inde nos omnibus supradictis coram adstantibus Episcoporum iudicio, & laudatione Longobardorum, & Normannorum, qui intererant, S. Salernitanæ Ecclesiæ, & per eam tibi, confrater Alfonsus Salernitanæ Archiepiscopus, successoribusque tuis supradictas res, & hæreditates stabilivimus, concessimus, & in perpetuum confirmamus, & deinceps salvo tuo, successorumque tuorum vigore earum invatores, & deprædatores, & persecutores perpetuo anathematis vinculo religamus. Si quis vero contra hujus nostræ præceptionis scriptum temere agere præsumperit, aut fautor extiterit, sciat se auctoritate B. Petri Apostolorum principis, & nostræ, a regno Dei alienatum, atque cum Iuda traditore Domini in æternum damnatum. Qui autem hujus nostræ concessionis, & confirmationis constitutionem observaverit devotus, a sancta & individua Trinitate benedicatur, & æterni regni intervenientibus Dei genitricis Maria, & B. Matthæo Apostolo & Evangelista, quorum causam adjuverit, particeps effici mereatur &c.

Ego Alexander solius Dei misericordia licet indignus S. R. & Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus in hac constitutionis pagina ad confirmandum volens subscripsi.

Ego Joannes Tusulanensis Episcopus me assidue testificans subscripsi.

Ego Hugo Ydruntinus Archiepiscopus me assidue testificans subscripsi.

Ego Ambrosius Terracinenensis Episcopus subscripsi.

Ego Hildebrandus S. R. E. Diaconus subscripsi.

CONCILIIUM AUSCENSE,

Anno 1068 Præfide Hugone Candido Card. legato apost. in quo decretum ut omnes ecclesiæ Vasconie, quarum decimarum partem cathedralibus ecclesiis persolverent, exceptis ecclesiis sancti Orientii: alia quoque quæ ad ecclesiasticam disciplinam pertinent, constituta, Anno Christi MLXVIII.

Et Tom II
Sp. leg. II.
ch. 111.

ANNO MLXVIII. incarnationis Domini nostri Jesu Christi, factum est concilium apud Ausciam civitatem metropolitanam. Tenuitque concilium dominus Hugo, qui vocabatur Albus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, cum bonæ memoriæ Austindo archiepiscopo, & omnibus suffraganeis suis episcopis, & abbatibus, & magnatibus universæ Guasconie.

Inter cetera stabilimenta quæ ibi sanxerunt, decreverunt ut omnes ecclesiæ, quæ infra terminos Guasconie continentur, semper quartam partem decimæ unaqueque ecclesia suis sedibus redderet. Nam antea minime faciebant. Hoc audiens dominus abbas Raimundus sancti Orientii,

Edixit se minime consentire in hoc, ut ecclesiæ sancti confessoris, quæ per tot tempora ingenum permanferant, tali iugo submitterentur. Audiens hoc cardinalis præfatus, quod in monasterio ejus tumulatus esset tam "amicissimus" confessor, & tam magnæ auctoritatis super omnes archiepiscopos, qui in sede Auscia fuerant; decrevit cum domno Austindo, & omni cætu episcoporum, & abbatum, ut pro amore sancti confessoris prædicti, ecclesiæ ejus ab hac conditione liberrimè permanerent, sicut antea facere solebant. Sanxitque, ac firmavit dominus cardinalis, cum Austindo archiepiscopo, abbati Raimundo sancti Orientii: ut omnes consuetudines, quæ an-

Al. Aust-
quissimus.
Fons, Dei
confessor H.

antea in honore, & in ecclesiis tenere soliti e-
rant, absque ulla infestatione invidorum episco-
porum, vel archidiaconorum, inconcussa perma-
nerent.

Laudaverunt etiam, ut gubernator, qui locum
sancti Orientii teneat, vices archidiaconi in ho-
nore suo super ecclesias & clericos teneat: & ipse,
si lapsus fuerit, iustitiam faciat. Tamen si
penitere voluerint, ipse ante presentiam domini
archiepiscopi representet, & ipse illis penitentiam
injungat, ut illi placuerit: excepto quod ullam
legem ab illis non requirat.

Archidiacono autem interdiximus convivia mo-
re symbolarum in ejus ecclesiis peragi, aut in ho-
nore ejus aliquid usurpari contra consuetudinem
veterem.

Igitur si quis perversus & mulus temere contra
hoc molestare locum sanctum tentaverit: secun-
do, tertiove communitus, sin cum satisfactione
congrua emendaverit, iram Dei; & sancti con-
fessoris incurrat. Fiat, fiat. Amen.

Ego Hugo sanctae Romanae ecclesiae cardinalis,
signavi.

Ego Austindus archiepiscopus istius sedis, si-
gnavi.

Haec sunt ecclesiae, quas dictus Romanae eccle-
siae cardinalis, cum assensu & voluntate Austindi
archiepiscopi, & omnium suffraganeorum episco-
porum, & abbatum universae Gualconiae, voluit,
decrevit, confirmavit, esse immunes, sicut supe-
rius dictum est: videlicet ecclesiam sancti Ciriaci,
ecclesiam sancti Lazari, ecclesiam sancti Petri de
Jolac, ecclesiam de Mazeris, ecclesiam de Lobe-
jano, ecclesiam de Durano, ecclesiam de Teahut,
ecclesiam de Cella nova, ecclesiam de Augeraco,
ecclesiam de Martino vallo, ecclesiam de Seregu-
zano, ecclesiam de Begaut, ecclesiam de Roma-
Bjacho, ecclesiam de Aqua clusa, ecclesiam de Blai-
sano, ecclesiam de Guoz, ecclesiam de Boxas,
ecclesiam de Mirapeis, ecclesiam de Martino Vin-
go, ecclesiam de..... ecclesiam de Jussano, ec-
clesiam de Cazano, ecclesiam d'Antras, ecclesiam
de Toltari, ecclesiam de Garaut, ecclesiam de
Refflencs.

CONCILIUM TOLOSANUM,

De restaurando episcopatu Lectorensi habitum ab Hugone Candido cardinale, sedis apo-
stolice legato, Anno MLXVIII.

Edidit Catellus ex tabulario S. Stephani Tolosatis: nos emendatus ex aliis MSS. exemplaribus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Anno incarnationis Domini millesimo sexagesimo octavo, Indictione sexta, octavo anno domini papae Alexandri videlicet secundi, secundo vero anno regni Philippi regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrensis comitis. Hugo candidus sanctae Romanae ecclesiae cardinalis praecipuus, in Tolosa urbe jussu praeteriti papae, consultu vero omnium confratrum suorum, sanctam synodum, cum undecim episcopis, & abbatibus pluribus, cum religiosis clericis vel laicis, Christo vero disponente, in ipsius ministerium, qui vera lux constat, opus tenuit. Nam cum de omnibus congruentis ecclesiarum, episcoporum scilicet, clericorum, monachorum, & laicorum, sive pauperum, iuste & religiose secundum Deum & canones sanctorum patrum, ibi, in quantum ipse Christus sua pietate permisit, definitum est: tum Spiritu sancto accensis, accusando, defendendo, judicando, simoniae haereseos non tantum stipites, verum etiam radices funditus exterminaverunt. Contigit vero inter caetera de Lectorensi ecclesia, quae erat jam pene destructa, legitime definiendo judicare. Erat enim in loco illo quoddam monasterium de episcopatu omnino constructum: ita videlicet, ut non solum ipsius plebis inscientiae sufficeret bona supranominatae ecclesiae, episcopatus scilicet, monasterio illi tribuere: verum etiam altaria, lapides, caetera additamenta ibi velociter transmutare. Placuit autem Spiritui sancto illud monasterium jam eo usque quasi authenticum, quod Gregorius Lascarenus episcopus juris sancti Severii esse injuste dicebat, ad pristinum revocare gradum: quatenus, veluti episcopatus stulte agendo jamdudum conversus est in monasterium; ita conversum, sapienter corrigendo, monasterium converteretur in episcopatum. Judicatum est igitur a fratribus omnibus sancti conventus, dominum episcopum nomine Raymundum accipere, & locum propriae suae sedis in monasterio ea ratione ponere, & monachos ibi morantes religiose, & secundum regulam sancti Benedicti vivere, ut dominus abbas contringeret, & si pro melioratione vitae ad alia vellent ire, nulli denegaret: evacuato autem de monachis templo, clericos religiosos, ac regulariter vivere volentes, probos, pudicos, secundum Deum ibi poneret: quoniam nullus ulterius monachus, quemadmodum a sanctis patribus illis statum est, ibi ordinaretur; & ita monasterium non amplius esset monachorum proprie locus, sed esset episcopi, vere sedes & vicus. Hoc autem privilegium dominus Hugo cardinalis vir excellentissimus, cum archiepiscopo Guillelmo Auxiensis, Ay-mone Bituricensis, & cum episcopis Duranno Tolosano, Geraldo Caturcensi, Godemaro Xantonensi, Gregorio Lascurrensi, Petro Adurensi, Guillelmo Convenensi, ipso Raimundo Lectorensi, Bernardo Coleranensi, Bernardo Aquenti: cum abbatibus Hugone Cluniacensi, Ademaro de sancto Martiale, Beraldo de sancto Egidio, Raymundo Condomensi, Odone de sancto Joanne Angeriaco, Bernardo Massiliensi, Constantio de Clayraco, Raymundo de sancto Papulo, Frotardo de sancto Pontio: cum omnibus religiosis viris clericis, vel laicis, qui in sancta synodo interfuerunt, laudavit, confirmavit, atque subanathematis vinculo, omnes, qui contradicere ulterius vellent, in perpetuum sine remedio aliquo juris damnavit.

IN CONCILIO BURDEGALENSI

Stephanus Cardinalis sedis apostolicæ legatus cellam Sancti Clementis de Credonio monachis Vindocinensibus afferit.

Ex chartario Vindocinensib.

Licet monachorum S. Albini querela, quam A
erga monachos Vindocini de ecclesia Credonensis jure sibi habere videbantur, sæpius ventilata, injusta semper & de invidia orta radice legali judicio comprobata sit: semper tamen eos verbis læcessere, & placitis iam definitis iterum inquietare solita sua improbitate contendunt. Prima namque calumnia, quam eis de prædicta ecclesia intulerunt, audiente domno (a) E. Andecavorum pontifice, & domno (b) W. tunc abbate S. Sergii, postea facto episcopo Cenomanis, domno quoque A. abbate S. Vincentii ejusdem civitatis, multisque aliis probabilibus viris præsentibus coram Goffredo comite facta est, qui cum eos requisisset, ut litteras vel testes exhiberent de donatione illa, quam sibi a Suardo vetulo factam fuisse asserabant, & quod pater suus Fulco comes & ipse donum illud autorizasset, responderant se inde litteras numquam habuisse; sed tamen utrum testes habere possent ex hominibus temporis illius, si spatium eis concederetur requirere. Comes vero Goffredus terminum illis annum integrum ponens, ut infra testes suos, & undecumque, etiam si de hostibus suis essent, fidelialiter & absque metu aliquo sibi adducerent imperavit. Quod cum facere nequissent, quia quos numquam habuerant, reperire testes alicubi non valebant, calumniam interim omittentes, x. annis & amplius quibus comes Goffredus vixit postea stuerunt: statim vero post mortem illius aptum se calumniandi reperisse tempus existimantes, rursus nova decreta eadere, novos sibi iudices adversus monachos Vindocini per manum Goffredi comitis junioris, Goffredi alterius successoris adire tentabant, nonnullos etiam potentium personarum viros quos improvide contra jus & fas in hoc sibi maxime profuturos credebant oberantes, ut videlicet quod iusta ratione nequiverant, vel utrumque muneribus efficere prævalerent. Sed eorum spe in hac etiam parte, Deo disponente, frustrata, alia iterum adipiscendi quod cupiebant moliti sunt inferre machinamenta. Miserunt namque legatum Romam Gunum de monachis suis, qui eorum super hac re Domino papæ insinuaret querelam: sed longe aliter quam sperabant evenit, quia quanto ibi districtior tenor censura justitiæ, tanto minus invenit quod corrumpat avaritia adinventrix justitiæ. Denique O. abbas qui eodem tempore pro necessitatibus monasterii sui Romam perrexerat, cum in concilio tunc coram Nicolao papa collecto, cum ceteris adstaret, & accusatori illi ratione congrua de dono ecclesiæ & de dono ecclesiæ monasterio Vindocinensi facto, & de judicio Andecavis, postea a suspensio comite G. alii que supranominatus viris publice determinato, respondisset, communi domini papæ & episcoporum qui assuere decreto sanctionem est, prælatam ecclesiam S. Clementis de Credonensi castro ad jus sanctæ Trinitatis Vindocinensis cœnobii procul dubio legaliter pertinere. Tantis igitur, tamque manifestis, & insuper tanta auctoritate definitis judiciis sæpe convicti innocentie adhuc immemores, & tot injuriarum quas monachis Vindocini suis in Christo, velint, nolint, fratribus fecerant, penitus non recordantes, rursus placita iterare, iudices alios in alienis regionibus adhibere conati sunt. Quasi vero in aliam transcurrere patriam, examinatum rectitudinis possit extinguere veritatem. Post longum itaque tempus, cum quidam Stephanus B. Petri cardinalis dictus Romani antistitis Alexandri papæ legatione in Gallis fungeretur; remorante illo in Andecavensi patria apud castrum Salmurum, ecce iterum monachi S. Albini quasi noviter tunc inciperent, querimoniam de monachis Vindocini pro ecclesia Credonensi ad aures illius pertulerunt. At ille eis non statim ibi, sed apud civitatem (c) Burdigalam, ubi & concilium habiturus erat, præmonitis monachis Vindocini, & illuc vocatis, responsurum causam se & diligenter spondit examinaturum. Cumque ad concilium die calendarum Aprilis convenissent, & monachi S. Albini clamorem suum cunctis qui aderant audientibus fecissent, quidam de Fratribus Vindocini, qui idcirco venerat, Vitalis nomine, respondit causam illam jam pridem in Romana synodo sub venerabili memorie Nicolao papa publice determinatam fuisse, audientibus quibusdam episcopis de Gallia ad concilium profectis, Hugone videlicet Nivernensi, Gualterio Meldensi, itemque Hugone Trecenti, atque VVigrino Cenomanensi, quorum tres H. scilicet VV. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini læpeditam calumniam iterassent, litteras suas B. Turonensi archiepiscopo & E. Andecavorum pontifici in testimonium monachis Vindocini transmiserunt, protestantes vidisse se & audisse querelam illam iusto examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi concilio fuisse definitam. Hoc audito præfatus cardinalis Stephanus, recitatis prius episcoporum epistolis, respondit non esse conveniens, nec omnino licere, quod Romanus pontifex semel iuste definierat, a quoquam alio rursus aliter discutere. Hoc solum modo illis reliquum esse, ut si verbis monachi & litteris episcoporum, ad stipulationem præferentibus credere detrectarent, ipsi prædictos adirent episcopos, & utrum ita esset rei veritas eorum viva voce per semet ipsos usque ad sequentem B. Petri festivitatem quæ III. calendarum Julii celebratur, per semet ipsos plenius addicerent: & si ita esset ut eorum epistolæ protestabantur agnoscerent, ulterius monachos Vindocini de hac re nullatenus præsumerent inquietare: sin autem Romam sequenti anno ad tractandum in concilio querelæ istius judicium utriusque pergerent. Hanc sententia rationabiliter julleque prolata tam episcopi quam abbates, alii que ecclesiastici ordinis qui assuere viri religio-

Concil. Burdigalense.

(a) Eusebio. (b) Wigrino (c) Concilium Burdigalense anno 1068. celebravit Stephanus legatus, de quo hic locus videtur intelligendus.

si, quorum subscripta sunt nomina testati sunt. Albertus Pistavenſis, Ragomundus Valatenſis, Quicoſcelinus Burdegalenſis archiepiſcopus, Goderan-
nus Sandonenſis, Guillelmus Engolimentis, Iſem-
Lemovicenſis, Guillelmus Agenenſis.

CONCILIA CELEBRATA IN HISPANIA CITERIORI,

In quibus Gothici ſacrorum ritus abrogati anno, ut probabilis videtur, MLXVIII.
Alexandro II. pontifice.

Hugonem Caudidum preſbyterum cardinalem B no MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis
in Hiſpaniam legavit Alexander II. tum ob
alia, tum ut divinatorum officiorum ritus Romana
ex formula conſtitueret: quod diſcimus tum ex
illius gentis hiſtoricis, tum ex litteris Alexandri
ipſius ad Aquilinum S. Joannis Pignatentis abba-
tem, quas in cœnobii illius hiſtoria Joannes Bri-
zius Martinezius edidit. Satis conſtat, non ſiſte
concliorum auctoritate id effectum: & Barcino-
nenſe, ubi hoc agitatum, jam edidi ad annum
MLXIV. non quod eo anno celebratum putarem,
ſed ne Binium corrupiſſe, in re præſertim non
indubitata, videret.

Annum ego LXVIII. adſcribo. Primum enim,
Hugonem eundem video, hoc anno Tolosanum
conclium & Auſcenſe, quæ hinc inde Hiſpaniæ lo-
ca ſunt, celebrariſſe. Ejus igitur adventus male in
annum MLXXI. a Martinezio diſſertur. Deinde
Sanctus Ramirus Aragonum rex, in privilegio
abbatiæ Leirenſis, quod extat apud Sandovallium,
in epicoſcopum Pamplonenſium notitia, ait Hu-
gonem cardinalem interfuſiſſe concilio Leirenſi,
anno regni ſui ſexto, qui annus eſt Chriſti
MLXVIII. Huic itaque anno indubitanter aſſignat
divinorum officiorum mutationem Hieronymus
Surita, qui hiſtorias ſuas veterum monumentorum
fide conſcripſit. At Carbonellus in chronico,
& Martinezius in hiſtoria ſancti Joannis, ali-
quæ anno id tribuunt MLXXI. nixi antiquis illo-
rum temporum monumentis, quæ conſignata ſunt,
vel anno MLXXI. cum intravit lex Romana in ſan-
ctam Joannem XI. Kal. Aprilis, ſecunda ſeptimana
quadrageſima, feria tertia: vel ara MCIX. qui an-
nus eſt Chriſti MLXXI. anno nono regni Sancti
Ramiræ, primo vero ingreſſionis Romani officii
in ſancto Joanne.

Quæ ita concilianda mihi videntur: ut in Hi-
ſpaniam Hugo Candidus anno MLXVIII. venerit,
in Aragonia ſinitimisque regionibus de mutandis
ſacrorum cœremoniis habuerit concilia; ſed res,
quamvis eo anno decreta, perfecta tamen niſi an-

no MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis
ſuis ritibus additi pertinaciam: quem ea in re
cogere invitum ſacri magiſtratus noluerunt, ſed
ſentim perſuadere. Unde & taſum, ut irritum
tamdiu fuerit eadem de re decretum concilio Jac-
cenſis, anni MLX.

Eadem cauſa fuit, cur ſacros ritus ut muta-
rent Caſtellani vix adduci, ac niſi vi quadam po-
tuerint. Sed hujus id loci non eſt. Ad eos enim
Hugo non penetravit, ſive id mandatum illi non
fuerat, ſive tempeſtivum nondum eſſe duxit. Id
deinde Gregorio VII. pontifice perfectum, anno
MLXXX.

Gothicum officium dictum eſt, quod a ſancto Iſidoro
Hiſpalenſi, Gothiſ ad huc in Hiſpania regnantibus, juſ-
ſu Toletanæ ſynodi, anno DCXXXIII. compoſitum dige-
ſtumque ſit. Dictum deinde Toletanum, quod Mauris
anno DCXXIV. Hiſpaniarum potitis, cum pari indigena-
rum maxima profuſiſſet, eorum aliqui qui domi reman-
ſerant, inter Mauros, ſacrorum ritus eodem Toleti
cuſtodierint. Dictum & Mozarabicum, quoniam eo uſi
Mozarabes ſive Muzarabes; quod nomen Hiſpanis qui
cum Mauris vixerant, inditum, non quod Mozarabes,
corrupta voce, quaſi Miſtarabes dicti ſint; ut volunt
plerique omnes; ſed quod probabilis exiſtimo, a Mu-
za Arabum duce, qui Hiſpaniam domuit.

Toleti in antiquis eccleſiis, quæ Mozarabum fuerunt,
ſtatim anni diebus res divina Gothico ritu hodieque per-
agitur. Ac præterea in templo maximo ſacellum exrat,
ubi idem perpetuo ſervatur quod inſtituit Franciſcus
cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos divinorum of-
ficiorum libros typis edi juſſit, ne tantæ rei memoria
periret.

Romanum autem officium, a plerisque Hiſpaniarum
rerum ſcriptoribus, etiam Gallicanum dicitur, quod in
Gallia ſuſceptum prius fuiſſet. Atque id eorum nonnulli
obſervant, Hiſpaniarum principes Romanos ritus Fran-
carum conjugum ſuaſu amiſiſſe. Nam & apud Alfon-
ſum VI. Caſtellæ regem, id effectum Conſtantiam con-
jugem, certum eſt: & Raymondum Berengarium Barci-
nonenſem comitem in eo Almodi conjugii oblectum eſ-
ſe, multorum eſt conjeſtura. Addere potuiſſent, & Er-
miſendam Ramiri Aragonum regis uxorem, quo rege
decreta primum in Jaccenſi concilio anno MLX. cœremo-
niarum illa mutatio fuit, Francam quoque fuiſſe, &
Francos, multos concilia illius epicoſcopos.

CONCILIUM GERUNDENSE

ANNO MLXVIII. celebratum.

*Deſcriptum illud eſt ex Collectione ms. Conciliorum Hiſpania, Gallia, Africa, & Orientis, quæ eſt in
Eccleſia Cathedrali Gerundenſi. Nobiſcum illud prebumaniter communicavit Nobiliſſ. D. JOSEPHUS
TAVERNER & D. ARDENNE, Eccleſiæ Cathedralis Barcinonenſis Canonicus, Illuſtriſſimi Epicoſcopi
Gerundenſis fratre gentis, & ejuſdem Epicoſcopi Vicarius Generalis.*

Synodus habita apud Gerundam, juſſu domini
Alexandri Papæ, ubi ſua vice præſuit Hugo
Candidus, S. R. E. Cardinalis preſbyter: reſi-
dente Domino Guifredo Narbonenſi archiepiſco-
po, cum ceteris epicoſcopis & abbatibus ſubterius
comprehenſis: a quibus conſtituta ſunt hæc quæ
infra continentur: anno Dominicæ Incarnationis
milleſimo ſexageſimo octavo; ſub præſentia do-

mini Raymundi Barchinonenſis Comititis, & dom-
ni Almodi Comititiſſe: quorum cura & iſtantia
hæc ſynodus congregata eſt.

I.

In primis condemnaverunt ibi deteſtabilem ſi-
moniacam hæreſim, non ſolum in graduum or-
dinibus, ſed etiam in eccleſiaſticis honoribus; vi-
delicet ut non adtribuantur muneris vel obſequii

ANNO
CHRISTI
1068.ANNO
CHRISTI
1068.

secularis pretio, sed bonæ vitæ & sapientiæ me- A
rito. Itaque sicut turpis gratiæ lucrum prohibe-
tur in capite sacerdotii, ita abdicetur a dicto cle-
ricalis honoris corpore, sicque quod gratis accipi-
tur, secundum Dominicam sententiam gratis de-
tur: ita ut nullus clericus vel laicus vendat vel
emat ecclesiasticum honorem; & nullus teneat
ecclesiastica ornamenta, qui sit laicus: neque sit
inde sacrilla, aut bajulus.

II.

Deinde constituerunt, ut ecclesia, quæ plus
non habet de decimis, quarta pars ei reddatur
ad opus presbyterorum & clericorum: & ut ex
omnibus rebus quæ possidentur, tam de operibus
manuum, quam ex agriculturâ; sed de molen-
dinis, sive de hortis & de arboribus, & ex om-
nibus animalibus, primitiæ & decimæ reddantur.

III.

Item excommunicando sanxerunt, ut incesti
omnibus modis separentur: deinde habeant licen-
tiam in eundem melioris conjugii.

IV.

Item constituerunt, ut illi qui suas uxores di-
miserunt, & alias acceperunt, suas recuperent, si
vitæ fuerint, & alias dimittant. Et nisi hoc
fecerint, sint ita excommunicati, tam incesti,
quam illi, ut nullus Christianus eis Ave dicat,
nec cum eis manducet neque bibat; in ecclesia
simul non orent: si infirmati fuerint, non visi-
tentur, nisi pro satisfactione: & si mortui fue-
rint sine penitentia & communione, non sepe-
liantur.

V.

Item judicaverunt de clericis arma ferentibus,
ut arma dimittant, & quæque illicita cum eis
commiserint, digne desinant. Quod si agere no-
luerint, de choro exeant, & canonicam perdant,
& omne beneficium Ecclesiæ amittant. Si vero
hæc relinquere noluerint, prædictæ sententiæ de
incestis subjaceant.

VI.

Clerici, si lectores fuerint & uxores duxerint,
in lectoratu permanent in choro; sed non in
congregatione canonica.

VII.

A presbytero usque ad subdiaconum si uxorem D
duxerint, aut concubinam retinuerint, de clero
exeant, & omne beneficium ecclesiasticum per-
dant, & cum laicis in ecclesia maneat. Quod
si inobedientes fuerint, sententiam de incestis in-
currant.

VIII.

Illi autem qui arma & uxores dimiserint, se-
cure & quieti, & sine ullo pavore permanent.
Nullus res eorum diripiat, nec eis aliquam inju-
riam faciat; sed ipsi & res eorum sint in pace
& treuga Domini per omnes dies.

IX.

Clerici & monachi alterius regionis non reci-
pantur sine commendatitiis litteris sui Pontificis.

X.

De usurariis clericis, aut de ministris laico-
rum, id fuit statutum: aut desinant, aut depo-
nantur.

XI.

Clericus a majore ordine usque ad minorem,
non sit aleator, neque venator.

XII.

Ad finem hujus denunciamus capitulum, ut illi
perstant, in supradicta excommunicatione, qui
prædicia canonicarum seu monasticarum diripiunt
congregationum.

XIII.

De terris vero seu possessionibus ecclesiastici
juris, quæ ab episcopo seu a clero laicis homini-
bus dantur, sancientes statuerunt, ut post obitum
episcopi, abbatis, aut clerici, qui illas dedisse di-
gnoscitur, libere & solide revertantur ad ecclesiam,
cujus domini easdem fuisse constiterit: cum inju-
stum est eorum post mortem quoquo pacto exequi
dationem, qui non valent prælibatas res ecclesiæ
dimittere per successionem. Nec a laicorum filiis,
heredibus, sive successoribus, possessiones eccle-
siæ, post mortem parentum vel propinquorum,
quamvis ab eisdem parentibus longe possessas, il-
lorum voce censuerunt juste unquam potuisse
repeti, aut eas sequi: quia res Deo dicatæ non
debent a laicis hereditario jure possideri.

XIV.

De terris autem, quas a Christianis detestan-
da Judæorum emit, aut emerit perfidia, statue-
runt, ut omnis decimatio earum ita illi daretur
ecclesiæ, in cujus parochia eadem terræ sitæ sint
vel fuerint, quemadmodum si a Christianis cole-
rentur: quoniam injustum est ecclesiæ eas deci-
mas amittere seu amisisse, quas constat, ante-
quam Judæi huc advenirent, habuisse. Quapro-
pter unde amittit primitias & oblationes, saltem
exinde habere deberet decimationes.

Hugo Candidus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardi-
nalis presbyter & legatus, his synodalibus ge-
stis vice domini mei Papæ subscripsi.
Guifredus Narbonensis archiepiscopus subscripsi.
Guillelmus Auxensis archiepiscopus subscripsi.
Berengarius Gerundensis episcopus subscripsi.
Guillelmus Urgellensis episcopus subscripsi.
Guillelmus Autonensis episcopus subscripsi.
Berengarius Agathensis episcopus subscripsi.
Salomon Rotenensis episcopus subscripsi.
Guillelmus Conveniensis episcopus subscripsi.
Seguinus monachus & presbyter, agens vices Du-
randi Tolosani episcopi, subscripsi.

Gubertus clericus, agens vices Uzeticensis episco-
pi, subscripsi.

Frotardus Tomerensis abbas.

Dalmatius Crassensis abbas.

Andreas S. Cucufati abbas.

* Renardus S. Martini Cuniogenensis abbas.

Oliba S. Petri Galli cantus abbas.

Amatus S. Salvatoris Breclensis abbas.

Tasio S. Laurentii abbas.

Item prælibatus Cardinalis cum præfatis epis-
copis, seu abbatibus, sive principibus, ac totius
terræ magnatibus confirmavit, necnon & lauda-
vit pacem & treugam Domini, sicut erat ap-
pensa in episcopatu Gerundensi: & addidit in
eadem treuga Domini, consensu omnium atque
jussu, ut pari modo teneretur a Dominica octa-
vis Paschæ, usque ad octo dies post Pentecosten.

Si quis vero inobediens fuerit his prædictis
constitutionibus, aut transgressor earum, excom-
municationis anathemati subjaceat, quoadusque
resipiscat, & satisfactionem inde canonicè ve-
niat.

* Fuit, vice
aldus.* Fuit, red-
dit

ANNO
CHRISTI
1066.ANNO
CHRISTI
1066.

CONCILIUM AUSONENSE

Celebratum circa annum domini MCVIII. in quo de Treuga & Pace adum est.

Et Append.
ad Marc. Hist.
pan. pag. 1099.*Constitutiones pacis & treuge edita in vice
Ausonens.**A De pignoratione rerum alterius pro plivio vel alias
non facienda.*

Hec est pax confirmata ab Episcopis & Abbatibus & Comitibus necnon Vicecomitibus in episcopatu Ausonæ. Scilicet ut ab ista die & deinceps nullus homo Ecclesiam neque spatium neque mansionem que in circuitu Ecclesie sunt aut erunt usque ad triginta ecclesiasticos passus invadat. Ecclesias autem illas in hac defensione non ponimus in quibus castra facta sunt vel erunt. Eas vero Ecclesias in quibus raptores vel fures prædam vel turba congregaverunt, vel maleficiendo inde exierunt, aut illic redierunt, tamdiu salvas esse jubemus donec querimonia malefactori ad Episcopum Ausonæ & ad sedem & ad conventum Canonicorum ejusdem sedis se fatigerint, vel malefactor ille justitiam inde facere nolit, postea ex mandato prædicti Pontificis vel præfatorum Canonicorum ipse malefactor seu reus ejus non salventur in eadem Ecclesia. Ille autem homo qui Ecclesiam invaserit, aut alius, exceptis supradictis malefactoribus, aliquod malum fecerit, aut ea que in circuitu Ecclesie ipsius sunt usque ad triginta ecclesiasticos passus irruerit, sacrilegii compositionem emendet præfate sedi, & querelanti malefactoris in duplum restituat.

De clericis, monachis, monialibus, & viduis.

Item placuit ut clericos qui arma non portaverint, aut monachos, seu sandimoniales, vel viduas, ullus non invadat, neque injuriam eis faciat vel aliqua malefacta. Communia vero Canoniorum vel monachorum seu sandimonialium vel ecclesiastica alodia & possessiones quas Ecclesie nostri episcopatus, vel clerici arma non ferentes, aut monachi seu sandimoniales tenent, ullus homo non infringat, aut aliquid inde diripiat. Quod si fecerit, in duplo ei componat.

De præda animalium.

Similiter confirmaverunt ut nullus homo in isto episcopatu Ausonæ, scilicet Bisuldunensi, Petralatensi, atque Impuritanensi, prædam non faciat de equabus vel pullis earum usque ad medium annum, neque de bobus, neque de vaccis, neque de asinis vel asinabus, neque de ovibus, vervecibus, vel agnis, neque de capris vel hircis, vel eorum foetibus.

*De mansionibus pagensium & pluribus aliis rebus
qua sub pace sunt constituta.*

Mansiones vero pagensium vel clericorum arma non ferentium, & columbaria, & palæaria, ullus homo non incendat vel destruat. Villanum aut villanam, & clericos arma non ferentes, & monachos, seu sandimoniales, & viduas, ullus homo non sit ausus occidere, vulnerare, debilitare, neque comprehendere vel distringere nisi propter suam culpam quam prædicti habent factam, & non distringant eos nisi per directum solum. Et tamen hoc non fiat nisi prius querelando se fatigerint sicut prædictum est. Pagensibus autem vestimenta non auferantur, neque vomeres, neque ligones. Oliveta vero nemo incidat vel comburat, vel fructus eorum dissipet.

Item constitutum est ut nullus homo pignoret res alterius pro plivio vel pro alio quolibet negotio quod alicui vel cum aliquo fecerit, quamvis ille solverit. Quicumque hanc pacem quam prædixit infregerit, & illi cui eam infregerit infra xv. dies simplum non emendaverit, si dies xv. tranterint, in duplo componat. Quam duplicationem habeat Episcopus ipse Gerardæ, & Comes qui eam redigere fecerit.

Si filius faciat malum, an pater teneatur.

Item constitutum est quod si aliquis filius magnatum terræ tam majorum quam minorum fecerit aliquod malum per pacem & treugam Domini aliquibus hominibus ex castro patris sui vel ex honore ejus, aut cum hominibus suis, ipse cogat filium suum & homines suam terram tenentes redigere malum quod fecerint. Quod si noluerint facere ipse filius vel præfati homines, idem pater redigat omne malum quod filius suis & homines sui fecerint. Quod si filius non fecerit malum ex castro vel honore patris sui, & tamen fecerit cum hominibus tenentibus terram patris sui vel cum iis quos idem pater habuit in sua familia, similiter ipse pater cogat homines redigere præfatum malum. Quod si facere non potuerit, auferat ei beneficium suum ex toto, & projiciat illos ex familia sua sine engan. Quod si ipse pater facere noluerit, tamdiu maneat sub excommunicatione cum omni honore suo & præfatus filius sive præfati homines cum eo donec reditigant ex toto malum quod commiserunt. Quod si filius adhuc ex aliis locis, non honore paterno vel castro, neque cum hominibus patris, aliquod malum alicui fecerit, non redeat in paternum castrum vel honorem, neque pater aut mater impendant ei aliquod beneficium, vel protegant eum in aliquo. Quod qui fecerit, aut emendet malum quod filius perpetraverit; aut tamdiu maneat in excommunicatione donec emendet.

Si quis inculpatur, qualiter debet se expiare.

Item constitutum est quod si aliquis fuerit inculpatus ex aliquo modo quod ipsa præcepit aut stabilierit aut consilium dederit quod ageretur, & ille dixerit se hoc non egisse, de quo in veritate notum fuerit quod ipse per semetipsum prædicto malo non interfuerit, propria manu juret super altare consecratum se non præcepisse neque stabilisse neque consilium dedisse quod malum illud perpetraretur, & postmodum non sit protector aut defensor illius qui hoc malum fecit ullo ingenio vel aliquo modo. Quod si homo suus fuerit qui suam teneat terram aut habeat suum beneficium, unde possit eum distringere, aut faciat hoc sibi redigere, aut auferat ei ex toto terram & beneficium suum, & postea expelat eum a se sine aliquo engan, & non exhibeat ei ullam societatem ad suum beneficium, neque defendat eum in aliquo.

De omnibus illis constitutum est qui interfuerint malefactoris quod si dixerint se non interfuisse vel malum unde culpantur se non fecisse, quod expient se per judicium aque frigidæ in sede san-

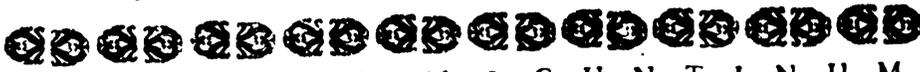
ANNO
CHRISTI
1069.

si Petri. Quod si facere noluerint, excommuni-
cationi subiaceant. Omnes vero probationes &
expiationes quæ judicabuntur querelatoribus &
redirectoribus pacis & treugæ Domini hiant per
judicium aquæ frigidæ in sede sancti Petri.

Ultimo vero de pace & treuga Domini a ne-
mine fiat in omni Aufonæ episcopatu donec pri-
mo querela ad Aufonensem Episcopum & ejus
Canonicos perveniat, & expectetur terminus sa-
tigationis triginta dierum antequam Episcopus &
Canonici sedis faciant in malefactore: quia si (in-
fra) triginta hos dies rediretæ non fuerint, vel
ita firmant in manu Episcopi & Canonorum
ejus per pignora quod redirigatur sine engan,
malefactor ille & propriæ res suæ non sint in pa-
ce & treuga Domini illo & honore suo excom-

A municato cum honoribus suis.

Item Hugo Candidus Cardinalis Romanus in
Concilio Gerundensi cum Episcopis & Abbatibus
sive Principibus ac totius terræ magnatibus & au-
thoritate Romani Papæ, cujus legatione fungen-
datur, confirmavit & laudavit pacem & treugam
sicut erat apprehensa in episcopatu Gerundensi.
Et addidit in eadem treuga consensu omnium
aque jussu auctoritate Domini Papæ, ut parimo-
do teneretur a Dominica octavarum Paschæ ul-
que ad octo dies post Pentecosten sicut quadra-
gesimali tempore. Et transgressores pacis & treu-
gæ Domini excommunicationis anathemati subje-
cit quoadutque resipiscant & ad satisfactiones in
canonica veniant.

ANNO
CHRISTI
1069.

C O N C I L I U M M O G U N T I N U M

ANNO
CHRISTI
1069.ANNO
CHRISTI
1069.

Auctoritate Sigefridi I. indictum in causa Henrici IV. regis, volentis Bertam uxorem, quam ante
biennium duxerat, repudiare, celebratum Anno Domini MLXIX.

DE rebus in hac synodo gestis Lambertus, in
chronico, anno Domini 1069, hæc refert: Post
pentecosten V Vormatiæ cum principibus regni i-
dem rex colloquium habuit. Ibi primum cum
episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque o-
pem ad perniciendum, quod mente machinetur,
obnixè implorat. Si impetret, se deinceps et sub-
ditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc
Thuringos armata manu, si aliter nequeat, co-
acturum, ut decimas sine ulla in perpetuum con-
traditione persolvant. Annuente episcopo & pa-
trione utrimque firmata, rex ad publicum refert,
sibi cum uxore non convenire, diu oculos ho-
minum fessisse, ultra fallere nolle. Nullum ei
crimen, quo jussu repudium mereatur, offerre;
sed se (incertum quo fato, quo Dei judicio)
nullam cum ea maritalis operis copiam habere.
Proinde per Deum orare, ut se male ominata
compede absolvant. patianturque æquo animo di-
scidium fieri, ut illa sibi, & ipse ei, se ita Deus
velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et
ne quis violatum semel pudorem causetur obsta-
re iterum nupturæ, se sub jurejurando confirma-
re, quod eam, ut acceperit, sic incontaminatam
illibatoque virginitatis pudore conservaverit. Fæ-
da res & regia majestatem nimium abhorrens vita
est omnibus qui aderant. Negotio tamen, cui
rex tam lervide animum adiecisset, detrectare
singuli religiosum arbitrabantur. Episcopus quo-
que tam pretiosa pollicitatione redemptus, quan-
tum poterat, salva verecundia, haud ægre cau-
tam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decer-
nentibus, synodum conficiendo negotio indixit
Moguntia, proxima post festum sancti Michaelis
hebdomada. Et post alia ab his diversa hic pergit
eiusdem causæ tractationem describere.

Imminente jam die, qui sciendo regis con-
jugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus pro-
perabat. Ecce inter eundem comperit legatum
sedis apostolicæ suum Moguntia adventum præ-
stolari, qui discidium fieri prohibeat, & episcopo
Moguntino apostolicæ animadversionis sententiam
mittetur. quod tam nefariæ separationis se au-
cto em promitterit. Consternatus illico quod rem
diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo
venerat in Saxoniam redire volebat. Vix ægre
tamen amicorum consiliis superatus, ne principes
regni frustraretur, quos summa frequentia sibi

Moguntia occurrere jussisset, Franconesfurt abiit,
ibique eos qui Moguntia convenerat statuto die
adesse jussit. Quo dum frequenter venissent, Pe-
trus Damianus, is legatus erat sedis apostolicæ,
vir ætate & vitæ innocentia admodum reveren-
dus, mandata exposuit Romani pontificis, pessimam
rem, & a nomine Christiano, nedum ab
regio, multum abhorrentem esse, quam molia-
tur. Si minus humanis legibus vel canonum san-
ctionibus tereretur, paceret saltem famæ & exi-
stimationi propriæ, ne scilicet tam fædi exempli
venenum, ab rege sumpto initio, commacularet
populum Christianum; & qui ultor esse debuisset
crimini, ipse auctor & signifer fieret ad flagi-
tium. Postremo si non flecteretur consiliis, se
necessario vim ecclesiasticam adhibiturum, & ca-
nonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis ma-
nibus numquam imperatorem consecrandum fore,
qui pessimo exemplo, quantum in se esset, si-
dem Christianam prodidisset.

Tum vero in eum coorti omnes qui aderant
principes, aiebant æqua censere Romanum pon-
tificem, & per Deum rogabant, ne crimen in-
ferret gloriæ suæ, & regii nominis majestatem
tam turpis facti colluvione macularet. Præterea
ne parentibus reginæ, causam defensionis, & ju-
stam turbandæ reipublicæ occasionem daret: qui
si viri essent, cum armis & opibus plurimum pos-
sent, tantam filiz suæ contumeliam procul dubio
insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac ra-
tione fractus magis quam inflexus est. Si id, inquit,
fixum, obstinatumque est vobis, imperabo ego
met mihi, feramque ut potero onus quod depo-
nere non valeo. Ita efferato magis per studium
concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni con-
sortium regina revocaretur; ipse tamen, ut con-
gressum ejus conspectumque vitaret, adhibitis si-
bi vix quadraginta militibus, in Saxoniam con-
citus rediit. Regina cum cætera multitudo &
regni insignibus paulatim subsecuta est. Cumque
ad eum Goslarium venisset, vix compulsus ille a
familiaribus suis, ut ei obviam procederet, satis
superque pro consuetudine eam benigne suscepit.
Sed protinus refrigercente amore, ad ingenium
suum atque ad pristinum rigorem animi rediit.
Et quia consilia sciendendi conjugii sæpe jam ten-
tata non processerant: statuit deinceps commu-
nicato cum ea solum regni nomine, sic eam ha-
bere

ANNO
CHRISTI
1069.

1077

ALEXANDER
P. II.

CONCIL. ANSANUM II.

HENRICUS IV. IMP.
PHILIPPUS I. R. FR.

1078

ANNO
CHRISTI
1069.

bere quasi non haberet. *Hac Lambertus. Constat, A*
post hoc tandem reginam conciliatam regi, ex eod-
dem suscepisse filium Henricum, qui ipse successit in
regno.

ADDITIO G. C.

De Moguntino episcopo Sigefrido rem aliter Lambertus narrat; quem ipse de se Sigefridus in epistola ad Alexandrum II. ait enim regi se in faciem restitisse, & minitatum esse excommunicationem: inditum tamen a coepiscopis suis, ad rem diceptandam ac dehincenam, Moguntinum concilium. Ad extremum, pontificem rogat, ut aliquos de latere suo mittat, qui huic consilio praesint. Pugnans ista ex diametro cum eis quae narrat Lambertus: sive is erraverit, sive Sigefridus re ipsa corrupti se ab Henrico rege passus. Postquam comperit Alexandrum re tota cognita, legatum Moguntiam mittere, litteras scripserit, quibus lucum pontifici faceret. Sic autem illae se habent.

SIGEFRIDO EPISCOPO MOGUNTINI epistola ad Alexandrum II.

Domino beatissimo, & vere apostolici culminis honore reverendo Alexandro II. Sigefridus Moguntina speculator ecclesiae, debita subjectionis reverentiam, omnimoda servitutis obsequiam.

Lectae universalis ecclesiae status generaliter in-
nitatur super fundamentum apostolorum &
prophetarum, & in ipso sui verticis culmine angu-
larem gessit lapidem, Dominum scilicet Jesum
Christum: specialiter tamen magnus ille Petrus,
juxta solidissimam sui nominis firmitatem, & fir-
missimam fidei & confessionis suae soliditatem,
ejus totam sustentat fabricam: ad hoc quidem
electus a Domino, ubi dicitur: *super hanc pe-*
tram aedificabo ecclesiam meam. Inde namque om-
nis apostolicorum patrum beata successio, aucto-
ritate ipsius Domini, sedi ejus, Romanae scilicet
ecclesiae, hanc dedicavit excellentiam, & in cun-
ctis semper hujus privilegii servavit reverentiam:
ut majora ecclesiae negotia, & difficiliora causa-
rum exitus, ad ipsam, velut ad caput, referantur,
ejusque judicio cuncta salubriter examinata,
in portum salutis dirigantur. Quia vero divina
misericordiae gratia vos in hanc sedem inthroni-
zavit, & vice ipsius Petri omnium ecclesiarum
solicitudinem imposuit: necessarium duximus ve-
stro reservari judicio, quas novimus nec posse,
nec debere, sine vestra auctoritate nostro termi-
nari studio.

Inter multimoda ecclesiae negotia, quae vestrum

expectant examen, sollicitudini vestrae quiddam
tale incubuit, quod & ecclesiasticis judiciis valde
est insolitum, & omni moderni temporis aetati
& memoriae pene inauditum. Filius enim vester,
Henricus noster, ante paucos dies conjugem
suam voluit dimittere: & eam quam legitimis
spontalibus, conjugali dote, regali consecratione,
& publicis nuptus, regali corona & sacramento
sibi firmatam sociavit, nullam primo interponens
discidii culpam, vel causam, omnino a se sepa-
rare voluit. Quo nos, veluti monstro attoniti,
& insolita rei facie permoti, consilio magnatum,
quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei
restitimus: & nisi certam exponeret discidii cau-
sam, sine respectu regis potestatis, sine metu gla-
dii imminenti, eum, si vestra praecederet aucto-
ritas, a sinu & a communione ecclesiae nos se-
gregaturos praediximus.

Ille vero retulit nobis, ea de causa ab ea se
velle separari: quia non posset ei, tam naturali,
quam maritali coitus foedere copulari. Quod in-
quisitum, cum & ipsa fateretur, omnium nostro-
rum animos nimio mœrore affecit, & ipsa rei
magnitudo nimia dubitate turbavit. Super qua
re sanctissimum apostolatum vestrum, sicut divi-
num consulimus oraculum, & velut membra ad
caput, tantum referimus negotium. Et quia hoc
valde rarum, quaestionibus occurrit ecclesiasticis,
& de regis pene inauditum est personis: vestrae
sanctitatis erit, quid super tanta re factum opus sit
decernere, & ad consulta nostra de sanctuario sa-
cri pectoris vestri responsalia remittere: ut & in-
stans negotium, ad salutem moderatae aetatis, ec-
clesiastica pace finiatur, & de tam insolita & du-
bia re, vestra auctoritate posteritas instruat.

Denique fratres nostri, qui tunc huic rei inter-
erant, condixerunt, ut concilium, quod nego-
tio competeret, in urbe nostra congregaretur; &
utriusque, regi scilicet & reginae, ad synodalem
venire audientiam, & super hac re terminalem
subire sententiam, indiceretur. Nos autem dubia
tantae rei consideratione habita, nullomodo hoc
sine vestra auctoritate fieri decrevimus, & totius
negotii terminum ad vestrae expectationem sen-
tentiae suspendimus: postulantes sanctitatem ve-
stram, ut si id, quod instat, ratum ducitis per
nos synodally terminari, de latere vestro perso-
nas cum scriptis vestrae auctoritatis ad examen &
judicium tantae rei mittere dignemini: quorum
& audientia res ventiletur, & convenientia, in
beneplacito Dei terminetur.

ANNO
CHRISTI
1070.

CONCILIUM ANSANUM II.

ANNO
CHRISTI
1070.

In quo Achardus Cabilonenſis episcopus monasterium sancti Laurentii monasterio sancti Martini
Insulae Barbarenſis donat, anno MLXX. VII. Kalend. Febr. Alexandro II. pontifice:
rege Francorum Philippo I.

Concilii hujus conservat memoriam instrumentum
ipsum donationis contractum post synodum. Quo
proficitur Achardus episcopus Cabilonenſis, se, anti-
quum monasterium, olim a beato Gregorio Cabilo-
nenſi antistite in honorem sancti Laurentii martyris
constructum, & multis possessionibus locupletatum,
tunc ad nihilum pene redactum, ut pristinam in sta-
tum restituatur, ex consilio & assensu canonicorum suorum,
suorumque fidelium, donare monasterio in-
sulae sancti Martini Barbarenſis. Addit: Porro huic
nostrae donationi laudem & assensum unanimi vo-
to praebuerunt venerandi pontifices, necnon reve-

rendi abbates, qui una mecum synodo interfue-
re, habitis apud Ansam castrum: dominus scilicet
Hambertus archiepiscopus sanctae Lugdunenſis
sedis, Hugo quoque archiepiscopus Chryso-
politanae ecclesiae, Agano etiam Aduenſis praesul, &
reverendus Drogo Mariticensis sedis antistes: ve-
nerandus abbas quoque Saviniacensis cenobii Dal-
maius, Athanacensis etiam Vvicardus, Ambro-
niacensis quoque Raynaldus: eo videlicet tenore
huic nostrae donationi praebentes assensum, ut ab-
bas insulae Barbarenſis una cum fratribus sibi
commisſis, in perpetuum illud possideant, & sem-
per

1079
ANNO
CHRISTI
1079

ALEXANDER
P. II

CONCIL. WINTONIEN.

HENRICUS IV. IMP.
PHILIPPUS I. R. FR.

1080

ANNO
CHRISTI
1080

per regulariter ab abbatibus & monachis jam di-
si monasterii sancti Martini per succedentis sa-
cula ordinetur, & ab eorum dominatione vel
ordinatione nunquam separetur. Redituum an-
tem ad praedictum monasterium sancti Laurentii,
quidquid ad illud pertinet, quod in mea videbar

tenere manu, reddidi. *Sanctorum deinde ea qua do-
nat. Datum per manum cancellarii, vii. Kal.
Februar. Luna x. Indiæ. viii. regnante Philip-
po rege.*

*Instrumentum integrum edidit Perrius noster ad
calcem eruditissime historia sua Cabilonenfis, pag. 41.*

CONCILIUM WINTONIENSE,

In quo per legatum sedis apostolicæ a latere missum Stigandus Cantuariensis ecclesiæ inavator
deponitur anno Domini m. lxx. tempore Alexandri papæ II.

DE rebus in hac synodo Wintoniensi gestis Ro-
gerus in suis annalibus hæc ait: Eodem an-
no, millesimo scilicet atque septuagesimo, concilium
magnum in octavis paschæ Wintoniæ celebra-
tum est, jubente & præsentente rege Wilielmo,
Alexandro papa consentiente, & per suos lega-
tos Hermentfredum Sedunensem episcopum, &
presbyteros Joannem & Petrum cardinales sedis
apostolicæ, suam auctoritatem exhibente. In quo
concilio Stigandus Doroberniæ archiepiscopus de-
gradatur tribus de causis, scilicet quod episcopa-
tum Wintoniensem cum archiepiscopatu injuste
possidebat: & quod vivente Roberto archiepisco-
po, non solum archiepiscopatum sumpsit, sed et-
iam ejus pallio, quod Cantuariz remansit. dum
vi & injuste ab Anglia pulsus est, in missarum
celebratione aliquamdiu usus est: & a Benedicto,
quem sancta Romana ecclesia excommunicavit,
eo quod pecunia sedem apostolicam invasit, pal-
lium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus E-
ssexiorum episcopus, est degradatus. Abbates
etiam nonnulli ibi degradati sunt, operam dan-
te rege, ut quamplures ex Anglis, suis honori-
bus privarentur, in quorum loco sui gentis per-
sonas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui,
quod noviter acquisierat, regni. Hinc & non-
nullos tam episcopos quam abbates, quos nulla
evidenti causa nec concilia nec leges sæculi dam-
nabant, suis honoribus privavit, & usque ad fi-
nem vite custodiæ mancipatos detinuit: suspicio-
ne, ut diximus, tantum inductus novi regni. In
hoc itaque concilio dum cæteri trepidi, utpote
regis agnoscentes animum, ne suis dignitatibus
privarentur, timerent, venerandus vir Wulfstanus
Wigorniensis episcopus, possessiones quamplures

suæ episcopatus, ab Aldredo archiepiscopo, dum
a Wigorniensis ecclesiæ ad Eboracensem transfer-
retur, sua potentia retentas, qui tunc eo defun-
cto in potestatem regiam devenerant, constanter
proclamabat, expectabatque justitiam fieri tam ab
ipsis qui concilio præerant, quam a rege flagita-
bat. At Eboracensis ecclesiæ non habens pasto-
rem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Judica-
tum est igitur ut ipsa querela sic remaneret,
quousque archiepiscopo ibi constituto, qui eccle-
siam defenderet dum esset qui ejus querelæ res-
ponderet, ex objectis & responsis posset eviden-
tius ac justius judicium fieri. Sicque tunc ea que-
rela ad tempus remansit. *Hactenus Rogerus. Ad-
dit hic Binius, qui narrat Matthæus idem de syno-
do Winesborensi. Sed cum sit alia omnino syno-
dus, placet eam propria titulo subijcere.*

G. C. Stigandum in concilio Winesborensi dejectum
ait Ordericus Vitalis libro IV. qui quamquam in desi-
gnando synodi loco erravit, juvat tamen hic describere
quæ de synodali Stigandi depositione narrat.

Rex, inquit, & cardinales concilio præfere-
runt: & illic Stigandum pridem reprobata manu
themate deposuerunt. Perjuriis enim & homici-
diis inquinatus erat, nec per ostium in archi-
episcopatum introierat. Nam a duobus episcopis
Norfolcans, & Guentano, nefanda gradatione
ambitionis & supplantationis ascenderat. Suffra-
ganei quoque aliquot dejecti sunt, indigni ponti-
ficatu propter criminofam vitam, & curæ pasto-
ralis infertiam. Constituti sunt autem dominan-
di præfules, Normanni duo regii Capellani,
Grafchelinus Guentanorum, & Thomas Eborac-
corum: unus in loco depositi, alter defuncti.

FINIS TOMI XIX.

Præfens Volumen prædit corrigentibus Antonio de Gills, & Dom. Franciscum Tonini.

